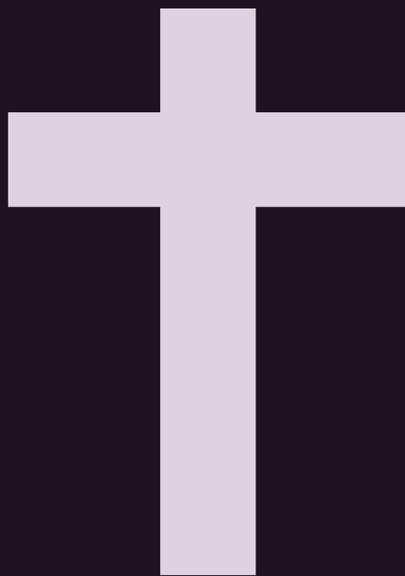

Cha' su'we nu nchkwi' cha' 'in Jesucristo nu nka

x'naan

New Testament in Chatino, Western Highland (MX:ctp:Chatino,
Western Highland)

Cha' su'we nu nchkwi' cha' 'in Jesucristo nu nka x'naan
New Testament in Chatino, Western Highland (MX:ctp:Chatino, Western Highland)

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chatino, Western Highland

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chatino, Zona Alta Occidental [ctp], Mexico

Copyright Information

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chatino, Western Highland

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
de5120df-8f34-5747-88ef-b19cf963f07d

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	72
SAN LUCAS	114
SAN JUAN	188
LOS HECHOS	240
ROMANOS	308
1 CORINTIOS	339
2 CORINTIOS	370
GÁLATAS	389
EFESIOS	401
FILIPENSES	412
COLOSENSES	419
1 TESALONICENSES	426
2 TESALONICENSES	432
1 TIMOTEO	435
2 TIMOTEO	444
TITO	450
FILEMÓN	454
HEBREOS	456
SANTIAGO	480
1 SAN PEDRO	488
2 SAN PEDRO	497
1 SAN JUAN	503
2 SAN JUAN	511
3 SAN JUAN	512
SAN JUDAS	514
EL APOCALIPSIS	517

Kityi nu ngwa'an Mateo sa ña'an ngwa cha' 'in Jesús

Ayman kula 'in Jesucristo

¹ Nde nda'aän sa ña'an nin nchga nten nu ngwa ayman 'in Jesucristo, cha' nten ta'a ayman David lka yu. Kwi' ngwaña'an lka yu nten ta'a ayman Abraham, ni siya s'ni 'a mdi'in yu kula kan'.

² Ayman Abraham kan' ngwa sti Isaac;
lo'o ayman Isaac kan' ngwa sti Jacob;
lo'o ayman Jacob kan' ngwa sti Juda
lo'o nchga ta'a ngula yu;

³ lo'o ayman Juda kan' ngwa sti Fares
lo'o Zara, lo'o Tamar ngwa
naan jya'an ne' kan' bra kan'.
Lo'o ayman Fares kan' ngwa sti Esrom;

lo'o ayman Esrom kan' ngwa sti
Aram;
⁴ lo'o ayman Aram kan' ngwa sti Aminadab;

lo'o ayman Aminadab kan' ngwa sti
Naasón;
lo'o ayman Naasón kan' ngwa sti
Salmón;

⁵ lo'o ayman Salmón kan' ngwa sti
Booz, lo'o Rahab ngwa naan
jya'an Booz kan' bra kan'.

Lo'o ayman Booz kan' ngwa sti Obed,
lo'o Rut ngwa naan jya'an
Obed kan' bra kan'.

Lo'o ayman Obed kan' ngwa sti Isaí;

⁶ lo'o ayman Isaí kan' ngwa sti ree
David;

lo'o ayman ree David ngwa sti
Salomón, lo'o jya'an Salomón
kan' ngwa nu kuna'an nu
ngwa kwilyo'o ayman Uriás ti
kulo la bra kan'.

⁷ Lo'o ayman Salomón kan' ngwa sti
Roboam;

lo'o ayman Roboam kan' ngwa sti
Abías;

lo'o ayman Abías kan' ngwa sti Asa;

⁸ lo'o ayman Asa kan' ngwa sti
Josafat;

lo'o ayman Josafat kan' ngwa sti Joram;

lo'o ayman Joram kan' ngwa sti Uzías;

⁹ lo'o ayman Uzías kan' ngwa sti Jotam;

lo'o ayman Jotam kan' ngwa sti Acaz;

lo'o ayman Acaz kan' ngwa sti Ezequíás;

¹⁰ lo'o ayman Ezequíás kan' ngwa sti
Manasés;

lo'o ayman Manasés kan' ngwa sti
Amón;

lo'o ayman Amón kan' ngwa sti Josías;

¹¹ lo'o ayman Josías kan' ngwa sti Jeconías
lo'o ta'a ngula yu bra
kan'.

Kan' ndyaa lo'o ne' Babilonia 'in ne'
Israel presu la kichen tyi ne' tijyu'; ni'
ña'an chkwan 'in ne' Babilonia ndyaa
ka'an 'a ne' Israel bra kan'.

¹² Nde kichen tijyu' kan' ngula
Salatiel sñi' ayman Jeconías
kan' bra kan';

lo'o ayman Salatiel kan' ngwa sti
Zorobabel;

¹³ lo'o ayman Zorobabel kan' ngwa sti
Abiud;

lo'o ayman Abiud kan' ngwa sti Eliaquim;

lo'o ayman Eliaquim kan' ngwa sti
Azor;

¹⁴ lo'o ayman Azor kan' ngwa sti
Sadoc;

lo'o ayman Sadoc kan' ngwa sti
Aquim;

lo'o ayman Aquim kan' ngwa sti
Eliud;

¹⁵ lo'o ayman Eliud kan' ngwa sti
Eleazar;

lo'o ayman Eleazar kan' ngwa sti
Matán;

lo'o ayman Matán kan' ngwa sti
Jacob.

¹⁶ Lo'o sñi' ayman Jacob ni, kan'
ngwa Se nu ngwa kwilyo'o
Liya jya'an Jesús bra kan'. Kwi'
ngwaña'an, Krixtu naan Jesús
kan'.

¹⁷ Ngwaña'an naan ayman kan', tii
lkwa ta nten wa mdijin ne' xa nu ti
lu'u Abraham sa ña'an bra nu ngula
ayman David. Lo'o xka tyii lkwa ta
nten mdijin ne' xa nu ti lu'u ayman
David, sa ña'an bra nu yaa lo'o ne' xka

la'a tsu' 'in ne' Israel nde kichen tyi ne', msu'wa ne' kan' 'in ne' Israel ni ña'an chkwan nde kichen Babilonia bra kan'. Lo'o mdijin xka tyii lkwa ta nten, kan' ngula nu lka Krixtu bra kan'.

Sa ña'an ngwa bra nu ngula Jesu-cristo

¹⁸ Nde nda'aän sa ña'an ngwa bra nu ngula Jesucristo. Wa mskan' cha' 'in Liya kan', cha' kaja kwilyo'o lo'o Se nu lka sñi' Jacob kan'. Ja ya tyi'in Liya se'en ndi'in Se lo'o mgii ti' Liya kan', cha' wa nsu'wi sñi'; kan' lka tñan nu wa y'ni Tyi'i Ndiose ykwi', cha' ngwa tnan Liya kan'.

¹⁹ Se kan' ni, t'nan ti' yu 'in Liya, chañi cha' nsu'wi tiye yu 'in nu kuna'an kan'. Bra wa ynan yu cha' kan', ja ngwa ti' yu ta yu cha' jyu'u 'in Liya, ni siya ja kaja kwilyo'o yu lo'o si'ya sñi', mda'an cha' tiye yu; tyii cha' 'in yu lo'o ngwaña'an ti, nka tiye yu, cha' ja ngwa ti' yu xtya yu ki'ya 'in nu kuna'an kan' tu' na'an tñan.

²⁰ Bra nu mda'an cha' tiye yu, ni cha' ngwa ngwaña'an, bra kan' mdo'o tukwa ska angajle se'en ndi'in yu, ykwi' sla yu bra kan'. Ykwi' angajle kan' lo'o yu:

—Se —ndukwin angajle kan' 'in yu—, ne' ta'a ayman David lka nu'win —ndukwin—. Ja kutseen kaja kwilyo'oo lo'o Liya, cha' kan' Liya tyi'in na'an tyii. Si'i tñan kuxi y'ni Liya siya' ti, tñan nu y'ni Tyi'i Ndiose lka cha' tyi'in sñi' Liya ni.

²¹ Bra nu kala sñi' nu kuna'an kan', kuwi' ki'yu kala 'in. Lo'o xa nu tyi-jin nin kuwi' kan', bra kan' ka naan kuwi' Jesús. Lo'o Jesús ni, kan' lka nu kulaa 'in nten chalyuu nu ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose, cha' ka katin ki'ya nu ndukwi ne' kan'.

²² Kwi' ngwaña'an ngwa cha' kan', sa ña'an nu wa ykwi' Ndiose lo'o nten nu ngwa ti s'ni sa ña'an ka cha' kan'. S'ni kan' ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten, ngwa'an ne' cha' kan' lo kityi. Lo'o nde lka cha' nu ngwa'an ne':

²³ Ka tnan ska nu kuna'an kune' nu ti ji xu'wi ki'yu 'in, lo'o bra kan' tyi'in ska kuwi' ki'yu 'in;

Emanuel chkwi' ne' 'in kuwi' kan'. Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi, kan' cha' ngwaña'an ngwa 'in Liya bra kan'. Nu nchkwi' ne' Emanuel ni, nde lka cha' kan' cha'tñan: Su'wa ndi'in Ndiose lo'oan.

²⁴ Bra nu mxaa ti' Se, mdo'o yu ndyaa yu se'en ndi'in Liya cha' kaja kwilyo'o yu lo'o, sa ña'an nu wa ykwi' angajle kan' lo'o yu. Bra kan' mdiyan lo'o yu 'in Liya na'an tyi yu,

²⁵ lo'o ja yija' yu lo'o sa ña'an bra nu wa ngula sñi'. Bra wa ngula kuwi', bra kan' ngwa naan yu Jesús.

2

Mdiyan snan nten nu tiya 'a, nu mdo'o tijyu'

¹ Ti kwi' bra nu ngula Jesús nde kichen Belén, ska yu kula nu naan Herodes ngwa ndloo la 'in nasiyun kan'. La lo yuu 'in Judea, la kan' ndi'in kichen Belén kan'. Lo'o mdiyan chin' nten nu tiya 'a nde Judea kan'; mdo'o ne' tiya kan' nde kichen tijyu', nde se'en ndyo'o tukwa kwichaa, mdiyan ne' kichen Jerusalén bra kan'. Ykwi' ne' tiya kan' lo'o nten nu ndyukwa ta'a ne' tuwiin:

² —¿La nde ya' ndi'in kuwi' nu ngula nu ngwa xkan' ti a? —ndukwin ne'—. Ree 'wan ne' judío lka kuwi' kan' —ndukwin ne'—. Wa na'an ba kwii kulasiin tlyu nu tka ndukwi ti ni' kwan cha' 'in kuwi' kan', kan' cha' mdiyan ba nde re cha' ku'ni tnun ba 'in kuwi'.

³ Lo'o ree Herodes ni, ytsen 'a yu bra nu ynan yu cha' nu ykwi' ne' tiya kan', cha' ku'ni tnun ne' 'in xka ree, mske' ti' yu. Kwi' ngwaña'an nchga ne' kichen Jerusalén, ytsen 'a ne' sa ña'an ku'ni ree Herodes bra kan'.

⁴ Lo'o kan' msi'ya ree Herodes kan' 'in nchga sti jo'o nu lka ndloo la, lo'o 'in mstru nu ndu'u cha' jo'o ni' lyaa, cha' kan' ne' se'en ndi'in yu. Mnicha' ree kan' 'in ne' bra kan':

—¿Ja jlyo ti' wan la nde nchkwi' kityi cha' kala Krixtu a? —ndukwin ree 'in ne'.

⁵ —Kala Ni nde kichen Belén nde lo yuu 'in Judea re —ndukwin ne' 'in ree—. Nde ndiya cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose:

⁶ Kichen xuwe ti lka Belén nu ndiya se'en ndlo Judea tñan, ndukwin Ndiose.

Kichen tyi ska nten nu tnun 'a cha' ka 'in, ka kichen kan', ni siya kichen xuwe ti lka ni, ndukwin Ni.

Ka yu ki'yu kan' ska nu tyuun loo la ti, lo'o ña'ansiin yu 'in ne' Israel 'ñaän.

Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi kan'.

⁷ Bra wa ynan ree Herodes cha' kan', bra kan' mnan ti msi'ya yu 'in ne' tiya kan', cha' kan ne' se'en ndi'in yu cha' chkwi' yu lo'o ne'. Mnicha' ree 'in ne' kan' bra kan', sa ña'an bra na'an ne' mdo'o tukwa kwii kulasiin kan' nde ni' kwan.

⁸ Bra wa ytsa' ne' cha' kan' 'in ree, bra kan' ykwi' ree lo'o ne' cha' tsaa ne' nde kichen Belén.

—Yaa lya wan —ndukwin ree 'in ne' tiya kan'—, yaa na'an wan nde ndukwa na'an tyi sti kuwi' kan' —ndukwin—. Bra nu tyija na'an kan' 'wan, bra kan' tyaan wan se'en ndi'iin xiya' cha' ka biya' tiän' la nde ya' ndiya kuwi' kan'. Lo'oün tsa'aän ku'ni tnuün 'in kuwi' kan', lka tiyeän.

⁹ Mdo'o ne' ndyaa ne' bra wa ynan ne' cha' nu ykwi' ree lo'o ne' bra kan'. Xiya' na'an ne' kwii kulasiin kan' laja nu ndyaa ne' tuwiin cha' tsaa ne' nde kichen Belén, ti kwi' kwii tlyu nu na'an ne' ti kulo nde se'en ndyo'o tukwa kwichaa. Ngwa'u kwii kulasiin kan' 'in ne' la nde ndukwa na'an se'en ndi'in kuwi', ndyaa tukwi kwii tlyu kan' se'en ndukwa na'an kan'.

¹⁰ Su'we 'a ngwa tiye ne' cha' na'an ne' kwii kulasiin kan' xiya'.

¹¹ Yten ne' ni' ña'an kan' bra kan', na'an ne' kuwi' lo'o Liya jya'an kuwi'. Bra ti mduun xtyin' ne' tiya kan' se'en nskwa kuwi' cha' ku'ni tnun ne' 'in. Lo'o mxti' ne' yu'wa 'in ne' cha' ta ne'

lomstan 'in kuwi' kan'; mda ne' oro 'in kuwi' kan', mda ne' ynan nu ka'an 'a nga'an, lo'o mda ne' mirra nu lka sete xi tyi'i 'in kuwi' kan'.

¹² Bra nu ndyaa yija' ne', ykwi' sla ne' bra kan'; ykwi' Ndiose lo'o ne' cha' ja tsaa 'a ne' se'en ndi'in ree Herodes kan' xiya', cha' kwiñi 'a yu. Kan' cha' msñi ne' xka tuwiin cha' ndyaan ne' kichen tyi ne' xiya'.

Msnan Se lo'o Liya nde Egipto

¹³ Bra nu wa mdo'o ne' tiya kan' ndyaa ne' kichen tyi ne', bra kan' ykwi' sla Se. Mdo'o tukwa ska angajle laja sla yu, ykwi' lo'o yu bra kan':

—Xaa tii' —ndukwin angajle kan' 'in Se—. Tyituun, xnaan lya —ndukwin—, tsaa lo'oo 'in jya'an kuwi' tijyu' la lo yuu 'in Egipto. Tyi'in wan nde kwa sa ña'an bra nu katsaän' 'iin cha' ka tyaan wan nde nasiyun re xiya'. Tlá 'a ree Herodes kan'; wa kan ti yu kichen re cha' kunaan yu 'in kuwi' 'wan, cha' kujwi yu 'in kuwi' 'wan, nchka ti' yu.

¹⁴ Bra ti mxaa ti' Se, ndyaa lo'o 'in kuwi' lo'o jya'an kuwi' xa nu ti tla; ndyaa ne' nde Egipto bra kan'.

¹⁵ Nganun ne' la kan' sa ña'an bra nu ngujwi Herodes, nu ree tlá kan'. Lo'o nde lka ti kwi' cha' nu wa ykwi' ayman kula lo'o nten chabiya' 'in Ndiose nu ngwa s'ni: “Si'yaän 'in Sñiän' cha' tyo'o lo yuu nu kwenta 'in Egipto, cha' tyaan yu kichen tyi yu xiya'” ndukwin Ndiose nu nka X'naan. Kan' cha' ngwaña'an ngwa 'in ne' bra kan', cha' ndyaa ne' nde Egipto.

Yjwi Herodes 'in nchga yu xuwe kune'

¹⁶ Lo'o ree Herodes kan' ni, msin' 'a ti' yu bra nu mgii ti' yu cha' ja mdijin 'a ne' tiya kan' xiya' se'en ndi'in yu. Ngulo ree kan' tñan 'in msu 'in yu bra kan', cha' tsaa ne' kujwi ne' 'in nchga kuwi' ki'yu nu nsu'wi kichen Belén, nchga kuwi' nu ja ya tyii snan yijan; kwi' kujwi ne' 'in nchga kuwi' ki'yu nu ndi'in kichen xuwe kwi' se'en ti. Wa jlyo ti' ree cha' kuwi' kan' ja ya tyii snan yijan, cha' wa ytsa' ne' tiya

kan' cha' sa kwa bra na'an ne' kwii kulasiin kan'.

17 Ti kwi' ti cha' ykwi' ayman Jeremías nu ykwi' lo'o nten cha' 'in Ndiose nu ngwa s'ni. Nde ndiya cha' ngwa'an yu lo kityi:

18 Lye 'a ngi'ni xi'in nten kichen Rama;

msi'ya 'a ne', nganan 'a ne', cha' ngujwi sñi' Raquel.

Nganan 'a nu kuna'an kan', cha' wa ngujwi sñi' ne'.

Lo'o ja tukwin 'a ngwa ku'ni cha' ka tiin cha' nganan nu kuna'an kan'.

Ngwaña'an lka cha' ngwa'an yu kan' lo kityi s'ni, ni siya ja ya ka cha' kan' nu ti lu'u ayman kan'. Kan' cha' ngwaña'an ngwa 'in ne' Belén, nganan 'a ne' cha' ngujwi sñi' ne'.

19 Chun' ndi'in la, ngujwi ree Herodes kan' bra kan'. Kan' mdo'o tukwa ska angajle se'en ndi'in Se laja sla yu, cha' ti ndi'in Se lo yuu 'in Egipto:

20 —Xaa tii' —ndukwin angajle 'in yu—, tyituun lya wan, cha' tyaa wan lo'o kuwi' lo'o jya'an kuwi' nde nasiyun Israel xiya' —ndukwin—, cha' wa ngujwi yu tlá nu ngwa ti' kujwi 'in kuwi' nu ngwa xkan'.

21 Bra kan' mdyituun Se, ndyaa lo'o kuwi' lo'o jya'an kuwi' ngala ne' nde nasiyun Israel xiya'.

22 Kan' ynan yu cha' sñi' ayman Herodes ngulo tñan nde Judea, ti kwi' sñi' yu nu naan Arquelao lka yu kan'; kan' cha' ytsen chin' Se bra kan'. Xiya' ykwi' sla yu sa ña'an ku'ni yu, kan' cha' ndyaa ne' nde lo yuu 'in Galilea,

23 ngala ne' kichen Nazaret bra kan'. Ti kwi' ti cha' ykwi' ayman nu ykwi' lo'o nten cha' 'in Ndiose nu ngwa s'ni, bra nu ykwi' ne' cha' ne' Nazaret ka nu lka Krixtu. Ngwaña'an ykwi' ayman kan' nu ngwa s'ni, kan' cha' ngwaña'an y'ni ne' lo'o Jesús bra kan'.

3

Ngwa'u Xuwa 'in nten nu mdiyan ni' kixin' se'en ndi'in yu

1 Wa mdiya ya' mdyisnan Xuwa ngwa'u yu 'in nten nu mda'an se'en ndi'in yu ska ti yu ni' kixin'; mdukwatya yu 'in ne' bra kan'. Ti kwi' lo yuu 'in Judea ndi'in yu; wtyi 'a yuu se'en ndi'in Xuwa kan', ndi'in 'a kee, lo'o ja tukwin ndi'in nde kwa.

2 —Ka jyu'u ti' wan —ndukwin Xuwa 'in ne'—, kulaa ya' wan cha' kuxi nu ngi'ni wan —ndukwin yu—. Wa tyisnan ti cha' ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in nten chalyuu.

3 Lo'o Xuwa, lka yu ska nten nu wa ykwi' ayman kula Isaías s'ni cha' 'in. Nde ndiya cha' nu ngwa'an yu kula lo kityi:

Kwen xi'ya ska nten ni' kixin':
“Slaa lya wan ska tuwiin se'en kan nu nka X'naan, xñi su'we wan tuwiin se'en tyijin yu” ndukwin nten kan'.

Ngwaña'an ngwa'an ayman kan' cha' 'in Xuwa.

4 Lo'o Xuwa kan' ni, lku' yu ska te' kichan' camello, lo'o nchkan' kijin si' yu; nchku yu sku' lo'o kwiña' kwitun.

5 Lo'o bra kan' ndyo' ti'in ka'an nten se'en ndi'in yu; mdiyan ne' kichen Jerusalén nde kwa, lo'o ne' nchga kichen xuwe nu kwenta 'in Judea kan', lo'o ne' nu ndi'in kwi' se'en ti tu'wa chku Jordán, ta'a ne' mdiyan ne' se'en ndi'in yu.

6 Mdukwatya Xuwa 'in ne' kan' lo tyi'a chku Jordán bra kan', mdukwatya yu 'in nchga nten nu nchkwi' cha' ngwa jyu'u ti' 'in cha' kuxi nu ngi'ni.

7 Ngwa ska tsan na'an Xuwa 'in tyun ne' fariseo lo'o ne' saduceo bra kan'; kti 'a ngi'ni ne' kan' lo'o Ndiose, nxke' ti' ne', lye 'a ngi'ni siye' ne' lo'o ta'a nten ne'. Lo'o chin' ne' kan' mdiyan ne' cha' tukwatya Xuwa 'in ne', lo'o ja ndiya ti' Xuwa cha' ngwaña'an ngi'ni ne' kan'.

—Sa ña'an lka kunan tlá, kwi' ngwaña'an lka wan —ndukwin Xuwa 'in ne' kan'—. ¿Ta wa mxitsen ne'

'wan sikwa a? ¿Ti ka nu ndukwin ra 'wan cha' lyaa wan 'in nu ti'í nu ndi-jyan xa nu tyii chalyuu a? —ndukwin yu—.

⁸ Su'we sikwa, kwa'u wan 'wa si chañi cha' wa ngulaa ya' wan cha' kuxi nu ndi'in 'wan.

⁹ Ja xke' 'a ti' wan cha' ka su'we 'wan tloo Ndiose si xkwi' ndyu'wi ti' wan 'in ayman kula 'wan, ña'an ti' ayman kula Abraham kan'. Ja talo Ndiose 'in cha' kuxi nu ngi'ni wan siya' ti, ni siya nten ta'a ayman Abraham lka wan, nchkwi' wan. Nan kwiñi wan. Si nchka ti' Ndiose, ka 'in Ni kwiñan Ni xka ta nten lo'o kee ndi'in tu'wa chku re, cha' ka ne' ta'a ayman Abraham; ka 'in Ni si nchka ti' Ni. Lo'o ja tukwa Ndiose cha' 'wan bra kan'.

¹⁰ Sa ña'an nduun ska nten lo'o chkw-an yka 'in yu cha' suwi yu lo yka kwiñii 'in yu, ngwaña'an lka Ndiose; si'yu yu kan' 'in nchga yka nu ja nda nan su'we, cha' tikin yu 'in ran lo kii', kwi' ngwaña'an ta Ndiose nu ti'í 'in nten nu ja xlyaa kulaa ya' cha' kuxi nu ngi'ni ne'.

¹¹ Lo'o'ün ni, ndukwatyaän 'wan lo'o tyi'a chku re, si chañi cha' wa ngwa jyu'u ti' wan 'in ki'ya nu ndukwi wan; lo'o wa kan ti xka nu tnun la cha' nchka 'in ke na'. Lo'o'ün, ku'ni tnuñ 'in yu kan'; su'we 'a ka tiyeën, ni siya xtiñ' tiän ti ndukwa snan yu kan'. Lo'o yu kan' ni, ja tukwatya yu 'in nten lo'o tyi'a ti; ku'ni yu cha' kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in nten xa nu tukwatya yu 'in ne'. Kwi' ngwaña'an, ku'ni luwi yu kasiya 'in ne' lo'o xaa 'in yu.

¹² Sa ña'an ngi'ni nten bra nu nxo' ti'in ne' nskwa' ni' ju'wa, lo'o nxo' ne' lka' tla' xka se'en cha' skin ran lo kii', ngwaña'an suwi Ndiose 'in nten, xa nu su'wa Ni 'in nten xa'an cha' skin lo kii' se'en ja tsaa tii 'a cha' nchkin.

Ngwaña'an ngwa'u Xuwa 'in nten nu ndya'an se'en ndi'in yu.

Mdukwatya Xuwa 'in Jesús

¹³ Ti mdi'in Xuwa tu'wa chku Jordán, bra kan' mdo'o Jesús lo yuu 'in Galilea mdiyan se'en ndi'in Xuwa,

cha' lo'o Jesús nchka ti' cha' tukwatya Xuwa 'in.

¹⁴ Lo'o ngwa ti' Xuwa cha' ja tukwatya yu 'in Jesús.

—Ja su'we tukwatyaän 'iin. Su'we la nu'win tukwatyaä ñaän —ndukwin Xuwa 'in Jesús.

¹⁵ Ykwi' Jesús lo'o yu bra kan':

—Su'we tukwatyaä ñaän ni —ndukwin Jesús 'in Xuwa—, cha' ngwaña'an su'we ku'nian nchga tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian.

Bra nu ynan Xuwa cha' nu ykwi' Jesús lo'o yu, mdukwatya yu 'in Jesús bra kan'.

¹⁶ Xa wa ngwa cha' kan', mdo'o Jesús lo tyi'a, kan' ngalaa nde ni' kwan. Lo'o bra kan' na'an Jesús cha' ngwi'ya Tyi'i Ndiose chun' yu; sa ña'an ndi'ya ska kiñi cha kuun lo yuu, ngwaña'an ngwi'ya Tyi'i Ndiose chun' Jesús.

¹⁷ Ynen ykwi' Ndiose nde se'en ndi'in Ni nde ni' kwan bra kan'. Nde ña'an ndukwin Ni:

—Nu nde lka Sñiën' —ndukwin Ni—. Ndiya 'a tiän' 'in yu, cha' su'we 'a nsu'wi tiyeën ña'aän 'in yu.

4

Ngwa ti' kune' xa'an kwiñi lyo'o 'in Jesús

¹ Lo'o bra kan' ndyaa lo'o Tyi'i Ndiose 'in Jesús ni' kixin' se'en wtyi' a yuu, se'en ja ndi'in nten, cha' tyukwa ta'a yu lo'o kune' xa'an nde kan'. Ngwa ti' yu kan' tyijin lyo 'in Jesús.

² Tu'wa tsan tu'wa tla ja yku Jesús siya' ti, ngite' 'a ti' yu bra kan'.

³ Lo'o bra kan' mdo'o tukwa kune' xa'an kan', cha' kwiñi lyo'o 'in Jesús:

—Si chañi cha' lkaa ska ti nu lka Sñi' Ndiose —ndukwin kune' xa'an 'in Jesús—, xñii ska kee re sikwa, cha' kwiñaan tyaja lo'o ran cha' kuan.

⁴ Mxkwen Jesús 'in kune' xa'an bra kan':

—Ndukwa ska cha' lo kityi 'in Ndiose —ndukwin Jesús 'in yu—. Nde ña'an nchkwi' cha' kan': “Si'i nan ku'u nten chalyuu cha' nchku ne' tyaja ti; xa nu kunan ne' nchga cha' nu nchkwi' Ndiose, kan' chañi cha'

tyi'in su'we ne'." Ngwaña'an nchkwi' cha' nu ndukwa lo kityi.

⁵ Lo'o bra kan' ndyaa lo'o kune' xa'an 'in Jesús nde kichen Jerusalén, ti kwi' kichen nu ndiya 'a ti' Ndiose; mchkwen ne' ndyaa ne' la ke laa tnun 'in kichen kan', kwan 'a mduun ne' bra kan'.

⁶ —¿Ta chañi cha' nu'win lkaa ska ti nu lka Sñi' Ndiose a? —ndukwin kune' xa'an 'in Jesús—. Su'we si xtyuu loo lo yuu sikwa, cha' ndukwa ska cha' lo kityi 'in Ndiose nu nchkwi':

Kulo Ndiose tñan 'in angajle 'in Ni cha' ña'ansiin 'iin, ndukwin kityi.

Kwi' ngwaña'an ndukwa xka cha':

Lo'o ya' ti angajle 'in Ni xituun 'iin, cha' ja ka ti'í kiyaa' se'en tyukwa kee kiyaa'.

Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi —ndukwin kune' xa'an.

⁷ Mxkwen Jesús 'in kune' xa'an bra kan':

—Kwi' ngwaña'an, ndukwa xka cha' lo kityi 'in Ndiose: “Ja kwiñi lyo'o wan 'in Ndiose nu lka X'nan wan” ndukwin kityi kan'.

⁸ Bra nu mdyii ykwi' ne', xiya' ndyaa lo'o kune' xa'an 'in Jesús ska lo ki'ya nu kwan 'a. Ngwa'u kune' xa'an nchga nasiyun ña'aan chalyuu 'in Jesús bra kan', cha' su'we 'a ña'an chalyuu kan'.

⁹ Ykwi' biya' kune' xa'an kan' lo'o Jesús xiya' bra kan':

—Taán chabiya' kaa ndloo la 'in nchga chalyuu nu ña'aan nde kwa —ndukwin kune' xa'an 'in Jesús—, ska ti si tyuun xtyiin' tloñ, si ku'nii tnun 'ñaän, kaa ndloo la bra kan'.

¹⁰ Lo'o mxkwen Jesús 'in kune' xa'an bra kan':

—Tyo'o tsuu' se'en ndi'iin, Satanás —ndukwin Jesús—. Yaa lyaa, chun' ndukwa ska cha' lo kityi 'in Ndiose nu nchkwi': “Ska ti Ndiose nu lka X'nan wan ku'ni tnun wan 'in Ni, siya' ti kunnan wan cha' nu nchkwi' Ndiose xa nu ndi'in wan lo chalyuu” ndukwin kityi.

¹¹ Mdo'o kune' xa'an ndyaa bra kan'. Kan' mdo'o tukwa angajle cha' taya' 'in Jesús, cha' talo la yu ti chin' se'en ndi'in yu bra kan'.

Mdyisnan Jesús ngi'ni tñan 'in Ndiose nde lo yuu 'in Galilea

¹² Chun' ndi'in la mdo'o Jesús ndyaa, cha' wa ynan yu cha' wa msñi ne' 'in Xuwa; wa ndyaa lo'o ne' 'in Xuwa kan' ni' ña'an chkwan. Bra kan' ndyaan Jesús nde lo yuu 'in Galilea xiya', ndyaan yu kichen Nazaret.

¹³ Lo'o ja nganun yu kichen Nazaret kan'; mxa'an yu se'en ndi'in yu, ndyaa yu kichen Capernaum tu'wa tiyu'. Ndi'in kichen kan' laja lo yuu 'in Zabulón lo'o yuu 'in Neftalí.

¹⁴ Ti kwi' ti cha' mda'an ayman kula Isaías nu ykwi' lo'o nten cha' 'in Ndiose nu ngwa s'ni:

¹⁵ Yuu nu ndi'in kwenta 'in Zabulón lo'o yuu nu kwenta 'in Neftalí nde xka la'a tsu' chku Jordán, tyijian lo yuu kan', kalaan tu'wa tujo'o bra kan'; kan' lka yuu 'in Galilea, se'en ndi'in nten nu ja lka judío.

¹⁶ Wa yten ska xaa tlyu ni' kasiya 'in ne' kan'; nu ngwa xkan' xi'in 'a ti' ne', ntsen ne' si kaja ne', lye 'a ngwa tla ni' kasiya 'in ne' kan' bra kan', si'ya cha' kuxi.

Bra ni wa ndi'in xaa ni' kasiya 'in ne' kan', wa kaja ti chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne' kan'.

Ngwaña'an ykwi' ayman kan', kan' cha' lo yuu kan' mdi'in Jesús bra kan'.

¹⁷ Lo'o mdyisnan ykwi' Jesús lo'o ne' nu nda'an se'en ndi'in yu bra kan':

—Ka jyu'u ti' wan —ndukwin Jesús 'in ne'—, kulaa ya' wan nchga cha' kuxi nu ngi'ni wan, cha' wa tiya ti bra cha' ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'wan.

Msi'ya Jesús 'in jakwa nten nu ndyaa kuta kula, cha' tsaa ne' lo'o yu

¹⁸ La xka tsan nda'an Jesús tu'wa tiyu' Galilea kan', na'an yu 'in Simón lo'o Ndre ta'a ngula Simón bra kan', nduguun ne' katan lo tyi'a cha' xñi ne' kula, cha' kan' lka tñan nu ngi'ni ne'

kan' nchga tsan. Ti kwi' Simón kan' lka nu mstyá Jesús xka nin cha' ka naan yu Tyu.

¹⁹ Lo'o bra kan' ykwi' Jesús lo'o ta'a tyukwaa yu ki'yu kan':

—Tsaá wan lo'oŭn ni —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. Sa ña'an mjwi kula 'wan xa nu mda'an wan kuta kula, ngwaña'an kaja xka tñan 'wan ni chabiya' 'ñaän; kwa'uŭn 'wan sa ña'an nu tsaá naan wan 'in nten chalyuu re nu ja ya kunan cha' su'we, cha' ka ne' nten 'ñaän.

²⁰ Bra ti mxnun ti'in ne' katan 'in ne', ndyaa ña'an ne' 'in Jesús bra kan'.

²¹ Nde loo la chin' na'an Jesús 'in Santiago sñi' Zebedeo lo'o Xuwa ta'a ngula yu; ndukwa ne' ni' yka na'an xuwe 'in ne' lo'o sti ne', nxu'wa ne' katan 'in ne' bra kan'. Kan' msi'ya Jesús 'in ne' kan', cha' tsaá ne' lo'o.

²² Bra ti mxnun ti'in ne' yka na'an 'in ne' lo'o sti ne', ndyaa ne' lo'o Jesús bra kan'.

Ngwa'u Jesús 'in ka'an 'a nten

²³ Ndyaa ne' nchga kichen nde lo yuu 'in Galilea lo'o Jesús bra kan'. Nchga kichen se'en mda'an yu ngwa'u yu 'in nten ni' lyaa 'in ne' judío; ykwi' yu lo'o ne' sa ña'an lka cha' su'we 'in Ndiose, cha' wa ndla ti ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in ne'. Kwi' ngwaña'an, y'ni yu jo'ó 'in nchga nu ti'í, nchga kicha nu ndi'in 'in ne' y'ni Jesús cha' nchkaa ne'.

²⁴ Bra kan' ynen cha' 'in Jesús nchga kichen nde lo yuu 'in Siria; kan' cha' mdiyan lo'o ne' 'in nchga nu ti'í se'en ndi'in yu, cha' ku'ni yu jo'ó 'in ne'. Ndiyyan lo'o ne' 'in nu ti'í, lo'o nu nsu'wi kicha 'in; lo'o nu nsu'wi kwi'in kuxi 'in, lo'o nu n'ni lyo'o kwi'in 'in, lo'o nu nchkun' ña'aan tyukwin nsu'wi, lo'o nu mtyi ska la'a ya', y'ni Jesús cha' nchkaa nchga nu ti'í kan'.

²⁵ Kan' cha' ka'an 'a nten mdo'o ña'an 'in Jesús, lo'o ne' Galilea, lo'o ne' nchga kichen nde Decápolis, lo'o ne' kichen Jerusalén, lo'o ne' xka la kichen nde lo yuu 'in Judea, lo'o ne' kichen xka la'a tsu' chku Jordán. Ka'an 'a kichen mdo'o ne' ndyaa ña'an ne' 'in Jesús bra kan'.

5

Sa ña'an cha' ngwa'u Jesús 'in ne' nu ndukwa lo nten

¹ Na'an Jesús cha' ka'an 'a nten ndiyyan se'en ndi'in yu, kan' cha' mskwen yu ndyaa la yu nde si' ki'ya, ndyaa tukwa yu chin' nde kan'. Lo'o ndyo' ti'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu nde se'en ndi'in yu.

² Mdyisnan Jesús ngwa'u yu 'in ne' kan' bra kan'. Nde lka cha' nu ykwi' yu lo'o ne':

Nten nu chañi cha' su'we lka tiye

³ —Ka su'we nka tiye nten si jlyo ti' ne' cha' ja ka 'in ne' ku'ni ne' ska cha' su'we, si ja lo'o Ndiose —ndukwin Jesús—. Ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in ne' kan' bra kan'.

⁴ 'Kwi' ngwaña'an, ka su'we nka tiye nten ni siya xi'in ti' ne' ni, si'ya ki'ya nu ndi'in 'in ne'; ku'ni Ndiose cha' ka su'we ka tiye ne' kan' chun' ndi'in la.

⁵ 'Kwi' ngwaña'an, ka su'we nka tiye nten nu ja nchka ti' tyijin lyo 'in ta'a nten, cha' nde se'en ndi'in Ndiose ndiya cha' su'we nu ta Ni 'in ne' kan' bra kan'.

⁶ 'Kwi' ngwaña'an, ka su'we nka tiye nten nu xlyaa ku'ni nchga cha' su'we, nchga cha' nu ñi; taya' Ndiose 'in nten kan', cha' ka ku'ni ne' nchga tñan nu nchka ti' Ni.

⁷ 'Kwi' ngwaña'an, ka su'we nka tiye nten nu nchka t'nan ti' 'in ta'a nten, cha' ngwaña'an chka t'nan ti' Ndiose 'in ne' kan' chun' ndi'in la.

⁸ 'Kwi' ngwaña'an, ka su'we nka tiye nten nu luwi kasiya 'in, cha' wa lka nda Ndiose chabiya' 'in ne' kan', cha' ña'an ne' 'in ykwi' Ni nde loo la.

⁹ 'Kwi' ngwaña'an, ka su'we nka tiye nten nu ndaya' 'in ta'a nten cha' ka tiin cha' 'in ne' lo'o nu nxuun lo'o ne'. “Sñiën!” nchkwin Ndiose 'in nten nu ngi'ni cha' ki'ya tla' tiye ne' lo'o ta'a nten ne'.

¹⁰ 'Kwi' ngwaña'an, ka su'we nka tiye nten nu talo tyi'in lo'o ta'a nten ne', ni siya na'an ti'í nten kan' 'in ne', chun' ngi'ni ne' cha' su'we cha' 'in Ndiose. Ka su'we nka tiye ne',

cha' ngwaña'an Ndiose lka ndloo la ni' kasiya 'in ne'.

¹¹ 'Kwi' ngwaña'an, ka su'we nka tiye wan ni siya xtyi lyo'o ne' 'wan chun' ndyaa ña'an ti' wan 'ñaän, ni siya ku'ni liye' ti' ne' 'wan, ni siya kwiñi lyo'o ne' 'wan, ni siya chkwi' 'a ne' kwentu 'wan si'ya cha' 'ñaän.

¹² Ka su'we nka tiye wan bra kan', su'we 'a tyi'in wan cha' wa lka ndi'in ska cha' su'we nu tlyu chin' nu ta Ndiose 'in nchga wan nde se'en ndi'in Ni. Kwi' ngwaña'an ngwa ti'í 'a ti' ayman s'ni 'in ayman nu ykwi' lo'o nten cha' 'in Ndiose bra kan'.

Sa ña'an lka teje', sa ña'an lka xaa, ngwaña'an tyi'in wan lo chalyuu

¹³ 'Sa ña'an nu nnanjo'o 'a teje' 'ñaan cha' tiyen' ran, cha' ku'ni xun' ran skwa, ngwaña'an lka wan lo chalyuu; nnanjo'o 'a wan 'in Ndiose cha' ku'ni wan tñan 'in Ni. Si wa mnu'un teje' 'ñaan, ja ka 'a kunanjo'o ran 'ñaan bra kan'; su'we la si xkwaan 'in teje' kan' tu'wa tuwiin se'en ndijin nten bra kan'. Ja n'ni cha' ni siya lyo'o su'wa nten chun' teje' mnu'un kan'. Sa ña'an ngi'ni nten lo'o teje' mnu'un kan', ngwaña'an ngi'ni Ndiose lo'o nten nu ja nnan cha' nchkwi' Ni.

¹⁴ 'Sa ña'an lka ska xaa, ngwaña'an lka wan, cha' ka kwa'u wan tuwiin 'in Ndiose 'in nchga nten chalyuu. Ska kichen nu ndi'in lo ki'ya ni, ja ka tyi'in kan' mnan ti; ña'an nchga nten 'in kichen kan'.

¹⁵ Kwi' ngwaña'an, bra nu mxkin ne' ska kii' kityee, ja su'wa kutsi' ne' 'in kii' kan' ni' kajun bra kan'; kwan xtya ne' kityee kan', cha' ki'ni xaa ña'aan ni' ña'an kan'.

¹⁶ Kwi' ngwaña'an 'wan ni, ku'ni wan cha' ka wan xaa nu kwa'u tuwiin 'in nten, xkwi' cha' su'we ku'ni wan cha' ña'an nchga nten ña'aan cha' su'we nu ngi'ni wan, cha' lka wan sñi' Ndiose. Bra kan' tyaa yu'wi ti' ne' 'in Stian Ndiose, ku'ni tnun ne' 'in Ni nu ndi'in ni' kwan bra kan'.

Ngwa'u Jesús cha' 'in tñan nu ngulo Ndiose 'in ayman s'ni

¹⁷ 'Ja tya'an cha' tiye wan cha' ndi'yaän lo chalyuu re cha' ku'ni tyi'in cha' kula 'ñaan; ni siya nchga cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ayman Moisés, ni siya nchga cha' nu ngwa'an ayman nu ykwi' lo'o nten cha' 'in Ndiose nu ngwa s'ni, ja ku'ni tyi'in cha' kan'. Wa ndi'yaän cha' nu kwa'uün ñi 'in nten sa ña'an lka nchga cha' nu ndukwa lo kityi kula kan'.

¹⁸ Chañi cha' nchkwiin' lo'o wan ni, cha' ja ska cha' nu ngwa'an ayman s'ni cha' 'in Ndiose, ja ka ku'ni tyi'in nten cha' kan' sa ña'an bra nu tsaa tii chalyuu; chañi cha' ka nchga cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose nu ngwa s'ni.

¹⁹ Kan' cha' ni, ja ta Ndiose se'en tyi'in nten lo'o Ni, xa nu ja tukwa ne' nchga tñan nu ngulo Ndiose 'in ne' cha' ku'ni ne', xa nu lo'o kwa'u ne' 'in ta'a nten ne' cha' ja ndi'in cha' tukwa ne' tñan kan'. Ta Ndiose se'en tyi'in nten lo'o Ni xa nu tukwa ne' nchga cha' nu nchkwi' Ni, xa nu lo'o kwa'u ne' tñan kan' 'in ta'a nten ne'.

²⁰ Nde ndiya cha' nu chkwiin' lo'o wan ni: Cha' kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'wan, ndi'in cha' ka su'we la tñan nu ku'ni wan, si'i sa ña'an nu ngi'ni ne' kti kwa, ne' fariseo kwa lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o kwa.

Ndu'u Jesús 'in ne' cha' tsaa tii cha' wsuun 'in ne' lo'o ta'a nten ne'

²¹ 'Wa ynan wan sa ña'an nu ngulo Ndiose tñan 'in ayman nu ngwa s'ni. Nchkwi' Ni cha' re: "Ja kujwi wan 'in ta'a nten wan" ndukwin Ndiose. "Bra nu kujwi ne' 'in ta'a nten ne', ndi'in cha' tsaa ne' ni' ña'an chkwani cha' ku'ni biya' wse 'in ne' bra kan'."

²² Lo'o ni, ka'an la cha' chkwiin' lo'o wan: Ni siya na'an ti'í ti ne' 'in ta'a nten ne', ndi'in cha' tyijin ne' nu ti'í bra kan'; ni siya chkwi' ne' ska cha' kuxi 'in ta'a nten ne', bra kan' ndi'in cha' tsaa ne' nde se'en ndukwa nu lka ndloo la nde kichen Jerusalén, cha' ka biya' cha' 'in ne' nde kwa bra kan'. Kwi' ngwaña'an, bra nu msin' 'a ti' ne' nchkwi' ne' lo'o ta'a nten ne': ;Tintu 'a nu'win!, ja chan tsaa ne' kan' lo

jwlyaa, se'en ja tsaa tii 'a cha' nchkin kii' bra kan'.

²³ 'Kwi' ngwaña'an, si tyaa yu'wi ti' wan cha' ndiya cha' wsuun 'in ska nten lo'o wan, bra nu wa tsaa ti wan ni' lyaa cha' ta wan lomstan 'in Ndiose,

²⁴ kan' su'we la xitukwi wan tyaan wan lo'o lomstan 'wan tu' na'an tyi wan xiya', tsaa wan jñan wan cha' tlyu ti' 'in ta'a wan ti kulo bra kan'. Xiya' tsaa y'ya wan lomstan kan', tsaa lo'o wan 'in ran ni' lyaa xiya'.

²⁵ 'Nde lka sa ña'an ku'ni wan bra nu ndiya nten nu xtya ki'ya 'wan tu' na'an tñan: bra ti ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in ta'a wan kan', nu ti ji tiya wan se'en ndukwa yu wsiya cha' ku'ni biya' ne' cha' wsuun kan'. Kuxi la cha' si ka tlá 'a yu wsiya, kan' xi'ya yu 'in ne' policia cha' su'wa ne' 'wan ni' ña'an chkwan bra kan'.

²⁶ Chañi nchkwiiñ' lo'o wan, cha' kee' 'a tyo'o luwi wan tloo nten kan', cha' ndi'in cha' ta wan nchga tñi siya' ti nu jñan yu wsiya 'wan cha' tyo'o wan bra kan'.

Ykwi' Jesús ska cha' 'in nten nu ngi'ni cha' kuxi lo'o kwilyo'o xka nten

²⁷ 'Wa ynan wan sa ña'an tñan ngulo Ndiose 'in ayman ta'aan s'ni. Nchkwii' Ni cha' re: "Ja ku'ni wan cha' kuxi lo'o kwilyo'o xka nten" ndukwin Ndiose bra kan'.

²⁸ Lo'o ni, ka'an la cha' chkwiiñ' lo'o wan: Ni siya ña'an kwi'ya ska yu ki'yu 'in ska nu kuna'an, lo'o bra kan' xitukwi ti' yu 'in nu kuna'an kan', su'wa ndi'in cha' kan' lo'o yu sa ña'an si wa lka y'ni yu ska cha' nu kuxi lo'o nu kuna'an kan', ni siya tiye ti yu nsu'wi cha' kuxi kan'.

²⁹ 'Bra nu ndiya ska cha' kuxi nu ña'an wan lo'o kiloo wan, lo'o ndiya 'a ti' wan cha' kuxi kan', ndi'in cha' kulaa ya' wan cha' kuxi kan' bra ti. Ña'an ti' si kulo wan ska la'a kiloo wan, kanun kwityiin' wan bra kan', ja tyukwi wan bra kan'; ngwaña'an ka kasiya 'wan ni, ka luwi kasiya 'wan si kulaa ya' wan cha' kuxi kan', ni siya xi'in ti' wan ti chin'. Chun' ndi'in la ja tsaa wan lo jwlyaa si'ya

cha' kuxi kan' 'wan, se'en lye nchkin kii' bra kan'.

³⁰ Bra nu ndiya ska cha' kuxi nu ngi'ni wan lo'o ya' wan, lo'o ndiya 'a ti' wan cha' kuxi kan', ndi'in cha' kulo chun' wan cha' kuxi kan' bra ti. Ña'an ti' si si'yu wan ska la'a skun wan, kanun chku' ya' wan bra kan', ja tyukwi wan bra kan'; ngwaña'an ka kasiya 'wan ni, ka luwi kasiya 'wan si kulaa ya' wan cha' kuxi kan', ni siya xi'in ti' wan ti chin'. Chun' ndi'in la ja tsaa wan lo jwlyaa si'ya cha' kuxi kan' 'wan, se'en lye nchkin kii' bra kan'.

Ykwi' Jesús ska cha' 'in nten nu kulaa ti'in 'in kwilyo'o

³¹ 'Nde ndiya xka cha' nu ykwi' ayman s'ni: "Bra nu nchkwii' ska yu ki'yu lo'o kwilyo'o yu cha' tyaa se'en ndi'in sti lo'o jya'an xiya', chun' nchka ti' yu kulaa ti'in yu 'in kwilyo'o yu, kan' ndi'in cha' kulo yu ska kityi cha' 'in nu kuna'an kan' bra kan'. Kityi kan' katsa' cha' ja lka 'a nu kuna'an kan' kwilyo'o yu ni."

³² Lo'o ni, ka'an la cha' chkwiiñ' lo'o wan: Cha' kuxi ngi'ni ska yu ki'yu lo'o kwilyo'o yu bra nu kulaa ti'in yu 'in kwilyo'o yu, lo'o ja ndukwi nu kuna'an kan' ki'ya. Chun' ndi'in bra nu kaja kwilyo'o nu kuna'an kan' lo'o xka nten, ngi'ni yu kan' cha' ndukwi nu ngwa kuna'an 'in yu ki'ya bra kan'. Kwi' ngwaña'an, lo'o xka nten kan' ndukwi ki'ya, cha' kwilyo'o xka yu ki'yu kan' lka nu kuna'an kan', ni siya tlyu la ki'ya ndukwi yu ki'yu kan' nu ngwa kwilyo'o ti kulo.

Ja su'we chkwii' ne' ska cha' nu tnun 'a laja nu nskan' ne' cha' lo'o nten

³³ 'Xka cha' ni, wa ynan wan sa ña'an tñan nu ngulo Ndiose 'in ayman s'ni. Nchkwii' Ni cha' re: "Ja su'we chkwii' wan lo'o Ndiose cha' ku'ni wan ska tñan, lo'o cha' kwiñi nchkwii' wan. Ndi'in cha' ku'ni ji wan sa ña'an nu ndukwin wan 'in Ndiose cha' ku'ni wan."

³⁴ Ni ni, ka'an la cha' chkwiiñ' lo'o wan: Ja su'we siya' ti skan' wan ska cha' lo'o nten cha' nchkwii' wan ska cha' nu tnun 'a; ni siya chkwii'

wan cha' 'in nchga nan nu nsu'wi ni' kwan, ja skan' wan cha' lo'o nten ngwaña'an, cha' la kan' ndi'in Ndiose ykwi';

³⁵ ni siya chkwi' wan cha' 'in nan nu nsu'wi lo chalyuu re, ja chkwi' wan cha' nu tnun 'a ngwaña'an, cha' cha' 'in Ndiose lka chalyuu re; ni siya chkwi' wan cha' 'in kichen Jerusalén, ja chkwi' wan cha' nu tnun 'a ngwaña'an, cha' la kan' lka Ndiose ndloo la.

³⁶ Ti kwi' ti cha', ja skan' wan cha' lo'o nten bra nu nchkwi' wan cha' 'in ke wan ti ykwi' ti wan, cha' ska ti Ndiose ngwiñan Ni 'wan, lo'o ja ka 'wan ku'ni wan cha' ka kichan' ke wan, ni siya kichan' ngata, ni siya kichan' ngaten. Ja su'we nka tiye Ndiose siya' ti cha' chkwi' wan ska cha' laja ti bra nu skan' tsaa wan cha' lo'o nten.

³⁷ Sa kan' ti cha' chkwi' wan "Chañi", si cha' nu ñi lka; kwi' ngwaña'an chkwi' wan "Si'i", si cha' kwiñi lka. Nchga la cha' nu chkwi' wan xa nu nchkwi' wan ska cha' tnun, cha' 'in kune' xa'an lka kan'.

Ngwa'u Jesús sa ña'an cha' su'we ku'ni nten lo'o nu nxuun lo'o ne'

³⁸ 'Lo'o wa ynan wan cha' re nu ykwi' ayman s'ni: "Ska nten xa'an ni, bra nu mchu yu kiloo ta'a yu, ndi'in cha' kulo ne' wsiya kiloo ykwi' yu cha' ka tiin ki'ya 'in yu bra kan'. Kwi' ngwaña'an, bra nu mstun yu ska li'ya ta'a yu, bra kan' ndi'in cha' kulo ne' wsiya li'ya ykwi' yu, cha' ka tiin ki'ya nu ndukwi yu." Ngwaña'an ykwi' ne' nu ngwa s'ni.

³⁹ Lo'o ni, ka'an la cha' chkwiñ' lo'o wan, cha' ja xuun ta'a wan lo'o nten nu y'ni cha' kuxi lo'o wan. Bra nu jwi'in ne' ndukun' ne' tloo wan la'a se'en kwini, ta wan chabiya' jwi'in ne' ndukun' xka la'a tloo wan bra kan', si nchka ti' ne'.

⁴⁰ Bra nu nchka ti' ska nten xa'an kulaa ykan' 'wan, bra ti ta wan ran 'in yu bra kan'; lo'o ta wan chin' xka la te' 'in yu, cha' kanun su'we ka tiye yu bra kan'.

⁴¹ Kwi' ngwaña'an, ska yu nu lka ndloo la, si kulo yu tñan 'wan cha' tsaa lo'o wan yu'wa 'in yu ska se'en, bra ti tsaa lo'o wan yu'wa kan' 'in yu; su'we ti ka tiye wan tsaa lo'o wan 'in ran la tijyu' la chin', si ngwaña'an nchka ti' yu.

⁴² Bra nu jñan ska nten ya ña'an ti nan 'wan, ta wan nan kan' 'in yu; kwi' ngwaña'an, si jñan ne' ska nan jñi' ti 'wan, su'we ti chkwi' wan lo'o ne' bra kan'.

Ngwa'u Jesús cha' xu'wi su'we tiye ne' lo'o nu ti'í ti' 'in ne'

⁴³ 'Wa ynan wan cha' re nu ykwi' ayman s'ni: "Su'we ku'ni wan lo'o ta'a wan, lo'o ña'an ti'í wan 'in nten nu nxuun lo'o wan."

⁴⁴ Lo'o ni, ka'an la cha' chkwiñ' lo'o wan: Su'we 'a xu'wi tiye wan ña'an wan 'in nu ti'í ti' 'wan; kwi' ngwaña'an, su'we chkwi' wan lo'o nten nu su'wa kwentu 'wan, su'we ku'ni wan lo'o nten nu liye' ti' 'wan; chkwi' wan lo'o Ndiose cha' 'in ne' kan', ni siya na'an ti'í ne' 'wan, ni siya nxtyi lyo'o ne' 'wan.

⁴⁵ Ka xu'wi lyo nten 'wan cha' lka wan sñi' Ndiose nu ndi'in ni' kwan bra kan'. Su'wa nda Ndiose xaa kwan lo'o se'en ndi'in nten kuxi, lo'o se'en ndi'in nten su'we; su'wa nda Ndiose tyoo ki'ya se'en ndi'in nten su'we lo'o se'en ndi'in nten xa'an. Kan' cha' su'we la bra nu su'wa ku'ni wan cha' su'we lo'o nchga nten.

⁴⁶ Ti kwi' ti cha', ja su'we si xkwi' su'we nsu'wi tiye wan lo'o nten ta'a su'we ndi'in wan. Si'i nan su'we la kunan Ndiose cha' nchkwi' wan si ngwaña'an ngi'ni wan, cha' kwi' ngwaña'an ngi'ni ya ña'an ti nten; ni siya nten su'we, ni siya nten xa'an, lo'o ne' nu ndlo tñi 'wan cha' 'in ne' xka la'a tsu', nchga nten kan' ngi'ni su'we ne' lo'o ta'a su'we ndi'in ne'.

⁴⁷ Bra nu chkwi' su'we wan ska ti lo'o ta'a su'we nsu'wi wan, ja su'we kan', cha' kwi' ngwaña'an ngi'ni nchga nten; lo'o nten nu ja ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose, lo'o nten kan' nchkwi' su'we lo'o ta'a su'we ndi'in ne'. Ti ka'an la cha' su'we ku'ni wan, nchka ti' Ndiose.

⁴⁸ Stian Ndiose nu ndi'in nde ni kwan ni, xkwi' cha' su'we, xkwi' cha' nu ñi, xkwi' cha' nu luwi ngi'ni Ni. Sa ña'an ngi'ni Ndiose, ngwaña'an ndi'in cha' ku'ni wan xkwi' cha' su'we lo'o nchga nten, si chañi cha' sñi' Ndiose lka wan.

6

Ngwa'u Jesús 'in ne' sa ña'an taya' ne' 'in nten nu ti'i

¹ 'Nde ndiya xka cha' chkwiin' lo'o wan ni: Ja ta wan ska xu'we 'in ne' ti'i bra nu ña'an xka ta nten 'wan. Ja ndi'in cha' ña'an nten sa ña'an cha' su'we nu ngi'ni wan cha' 'in Ndiose. Ja ta Stian Ndiose ska cha' su'we 'wan nde se'en ndi'in Ni, xa nu ña'an xka la nten 'wan cha' ngi'ni wan cha' su'we kan'.

² Bra nu taya' wan 'in ne' ti'i, ja ndi'in cha' katsa' wan cha' kan' 'in xka la nten. Ja ku'ni wan sa ña'an nu ngi'ni nten nu tukwa cha' nsu'wi tiye ne', nu nchka 'a ti' cha' ña'an xka la nten 'in ne'; bra nu taya' ne' kan' 'in ne' ti'i, ni siya ni' lyaa 'in ne' judío ta'aan, ni siya tu'wa tuwiin ti, ska ti cha' nchka ti' ne' kan', cha' su'we 'a chkwi' nten cha' 'in ne', ti ykwi' ti ne'. Ja ku'ni wan ngwaña'an. Chañi cha' nchkwii'n lo'o wan: Nchga cha' su'we nu kaja 'in ne' kan' nde loo la se'en ndi'in Ndiose, wa lka mjwi cha' kan' 'in ne' kan', cha' wa na'an xka la nten 'in ne'.

³ Lo'o 'wan ni, bra nu ta wan ska xu'we 'in ne' ti'i, ta wan ran mnan ti, cha' ja ka biya' ti' xka la nten; ni siya ne' ta'a wan, ja ka biya' ti' ne' sa ña'an tñan ngi'ni wan.

⁴ Ska ti Stian Ndiose, ka biya' ti' Ni sa ña'an cha' su'we nu ngi'ni wan mnan ti, lo'o bra kan' ta Ndiose cha' su'we nu tlyu chin' 'wan nde loo la.

Ngwa'u Jesús 'in ne' sa ña'an chkwi' ne' lo'o Ndiose

⁵ 'Xka cha' ni: Bra nu chkwi' wan lo'o Ndiose, ja ku'ni wan sa ña'an nu ngi'ni nten nu tukwa cha' nsu'wi tiye. Nduun ne' kwiñi kan' se'en ndi'in nten ni' lyaa 'in ne' judío ta'aan, cha' nchka ti' ne' chkwi' ne' lo'o Ndiose bra nu ña'an nten 'in ne'; ti kwi' ti

cha', nduun ne' jlu'we tuwiin cha' chkwi' ne' lo'o Ndiose. Chañi cha' nchkwii'n lo'o wan: Nchga cha' su'we nu kaja 'in ne' kan' nde loo la se'en ndi'in Ndiose, wa lka mjwi cha' kan' 'in ne' lo chalyuu ni, cha' wa na'an nten chalyuu 'in ne'.

⁶ Lo'o 'wan ni, bra nu chkwi' wan lo'o Ndiose, tsaa wan ska se'en nu ka tyi'in wan ska ti wan. Nu ndi'in wan ni' ña'an bra kan', tukun' wan tuna'an, cha' ngwaña'an ku'ni tnun wan ska ti wan 'in Stian Ndiose bra kan'; ndi'in Ni ti kwi' se'en ndi'in wan, ni siya ja ndi'in xka la nten se'en ndi'in wan. Ska ti Stian Ndiose nchka biya' ti' Ni sa ña'an cha' su'we nu ngi'ni wan ska ti wan, kan' nu ta cha' su'we 'wan nde loo la.

⁷ 'Bra nu chkwi' wan lo'o Ndiose, ja chkwi' wan ti kwi' ti cha' ka'an 'a ya', lo'o ja chkwi' wan ka'an 'a cha' nu ja nchka biya' ti' wan ti ykwi' ti wan, sa ña'an nu ngi'ni nten nu ja ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose siya' ti. Nxke' ti' ne' kan', cha' su'we la kunanjo'o cha' kan' 'in ne' bra nu ka'an 'a cha' chkwi' ne', ngwaña'an lka tiye ne' kan'.

⁸ Ja chkwi' wan ngwaña'an lo'o Ndiose, cha' jlyo ti' Stian Ndiose nchga cha' nu lyiji 'wan, ni siya ja ya jñan wan cha' kan' 'in Ni.

⁹ Nde lka sa ña'an nu su'we la chkwi' wan lo'o Ndiose sikwa: Ndiose Sti ba nu ndi'in nde ni' kwan, ska ti nu'win ngi'ni tnun nten chalyuu 'iin.

¹⁰ Kan nu'win lo chalyuu re cha' ka ndloo la 'wa.

Ku'nii cha' ka nchga cha' nu nchka tii' cha' ka lo chalyuu re;

sa ña'an nu ngi'nii nde se'en ndi'in nde ni' kwan, ngwaña'an ka lo yuu re bra kan'.

¹¹ Taa nan ku ba tsan ni.

¹² Ku'nii cha' tlyu ti' 'wa 'in nchga cha' kuxi nu y'ni ba, cha' ngwaña'an wa y'ni ba cha' tlyu ti' 'in xka la nten nu y'ni cha' kuxi lo'o ba.

¹³ Ja taa chabiya' cha' jwakii cha' kuxi 'wa, kuloo 'wa ya' kune' xa'an bra kan'.

Nu'win ndloo tñan nchga cha';

nchga chabiya' nu nsu'wi lo chalyuu,
nchga chabiya' nu nsu'wi nde
ni' kwan, nu'win ndiya nchga
chabiya' kan' 'iin.

Ja tsaa tii 'a cha' tlyu la ti nu'win.
Ngwaña'an ka cha'.

Ngwaña'an chkwi' wan lo'o Ndiose.

¹⁴ 'Bra nu ku'ni wan cha' tlyu ti'
'in xka la nten nu wa y'ni cha' kuxi
lo'o wan, lo'o Stian nu ndi'in nde ni'
kwan, ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'wan bra
kan';

¹⁵ bra nu ja ku'ni wan cha' tlyu ti'
'in ta'a nten wan, lo'o Stian Ndiose, ja
ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'wan 'in ki'ya nu
ndi'in 'wan bra kan'.

*Ngwa'u Jesús cha' 'in tsan kti xa nu
ngi'ni ku'nan nten*

¹⁶ 'Xka cha' ni: Bra nu tiya tsan
'wan cha' ja ku wan chun' ngi'ni tnun
wan 'in Ndiose, ja su'we si xkwi' cha'
xi'in tiye wan, sa ña'an ngi'ni nten nu
tukwa cha' nsu'wi tiye. Nchka ti' ne'
kan', cha' ña'an nten 'in ne' cha' xkwi'
ngi'ni kti ne', chun' ja nchku ne' tsan
kan'. Chañi cha' nchkwii'n lo'o wan:
Wa lka mjwi cha' 'in ne', sa kwa ti cha'
su'we nu ta Ndiose 'in ne' nde loo la.

¹⁷ 'Wan ni, bra nu tiya ska tsan nu
ku'ni ku'nan wan cha' su'we la ku'ni
tnun wan 'in Ndiose, jya'an wan tloo
wan, ta'an wan chku ke wan bra kan',

¹⁸ cha' ja ka biya' ti' xka la nten cha'
ja yku wan tsan kan'. Ska ti Stian
Ndiose nchka biya' ti' Ni sa ña'an cha'
su'we nu ngi'ni wan ska ti wan. Lo'o
bra kan' xnun Ni cha' su'we nu kaja
'wan nde loo la.

*Cha' su'we nu kaja 'in ne' se'en
ndi'in Ndiose*

¹⁹ 'Xka cha' ni: Ja xo' ti'in wan ka'an
'a cha' su'we cha' 'wan ti ykwi' ti wan
xa nu ndi'in wan lo chalyuu re. Ndla
ti ñu'un cha' su'we kan' ngwa ti ña'an;
ndiya bra nchku tña' 'in ran, ta nchku
kusun' 'in ran, ku'ni ñu'un i' 'in ran
bra kan'. Kwi' ngwaña'an, ku'ni ne'
kunan cha' su'we nu nsu'wi 'wan,
kana' cha' kan' 'wan bra kan'.

²⁰ Su'we la cha' ta Ndiose cha' su'we
nu tnun chin' 'wan nde se'en ndi'in
Ni; ja ku tña' cha' su'we kan', ja ka

ñu'un ran, lo'o ja ka ku'ni ne' kunan
cha' su'we kan'.

²¹ Nganun kasiya 'wan nde se'en
ndiya ska cha' nu nchka la ti ti' wan,
ni siya ska cha' su'we nu xo' ti'in wan
lo chalyuu, ni siya ska cha' su'we nu
ndi'in cha' kaja 'wan nde se'en ndi'in
Ndiose.

Nu lka xaa ñaan tyukwi ña'an

²² 'Kiloan ni, kan' lka nu nda xaa
'ñaan tyukwi ña'an. Xa nu ti su'we ti
kiloan, ka ña'an nchga lo tñan nu ti
ndiya cha' ku'nian, ka ku'nian xkwi'
cha' su'we bra kan'.

²³ Xa nu ti'í kiloan, ja ka ku'nian
tñan, cha' ja ndyukwi 'a xaa 'ñaan bra
kan'. Kwi' ngwaña'an ka ni' kasiya
'wan, bra nu ja ndyukwi xaa 'wan
chun' ndi'in cha' kuxi 'wan, 'siya' ti
ja ka 'a xu'wi xaa ni' kasiya 'wan bra
kan'! Tla 'a kanun tyukwi ña'an wan
lo'o kasiya 'wan bra kan'.

Sa ña'an nchkwi' Ndiose cha' 'in tñi

²⁴ 'Ja ska nten ka xu'wi tukwa x'nan
ne' ska bra ti. Ja ka kunan wan cha'
nchkwi' Ndiose bra nu lye 'a nda'an
cha' tiye wan cha' 'in tñi. Si ng-
waña'an ngi'ni wan, wa lka nsu'wi
tukwa x'nan wan bra kan'. Ja chan
ña'an ti'í wan 'in ska x'nan wan, lo'o
ka su'we tiye wan ña'an wan 'in xka
x'nan wan bra kan'. Kwi' ngwaña'an,
kunan su'we wan cha' nchkwi' nu
ngwa x'nan wan ti kulo kan', lo'o ka-
nun kuxi wan lo'o xka bra kan'.

Ña'ansiin su'we Ndiose 'in sñi'

²⁵ 'Nduwe 'a ti' Ndiose 'wan, kan'
cha' ja ndi'in cha' tya'an 'a cha' tiye
wan sa ña'an ka ku'u wan lo chalyuu,
nan ka ku wan, nan ka ko'o wan se'en
ndi'in wan. Ja tya'an 'a cha' tiye wan
la nde kaja ste' wan. Ya' la ni cha'
lu'uun tian, ni siya ja ka'an 'a nan
kuan; ya' la ni cha' su'we ti tyukwi
ña'an, ni siya ja su'we 'a stean'.

²⁶ Tya'an chin' cha' tiye wan sa
ña'an nchka 'in kiñi nu ndukwi kwan:
ja ntya i' nskwa', ja nextun i' tya, ja
nñan i' ju'wa se'en xo' ti'in i' nan
ku i'; Stian Ndiose nu ndi'in nde ni'
kwan, nda Ni nan ku i' ngwa ti ña'an.
Lo'o 'wan ni, ¿ta chin' la nsu'wi lyo

wan ke ska kiñi se'en ndi'in Ndiose a? ;Si'i! Ka'an la nsu'wi lyo wan cha' 'in Ndiose.

²⁷ Lo'o xka cha' 'wan, ja ka kaluu la wan sa jlu'we metro kwan la, ni siya ka'an 'a cha' tya'an tiye wan.

²⁸ Kwi' ngwaña'an ste' wan, ¿ni cha' ndya'an 'a cha' tiye wan cha' 'in ran? Tya'an chin' cha' tiye wan xa nu ña'an wan keé nu ndukwa laja kixin' kwa. Su'we ti ngaluu ran, ja ngi'ni ran tñan, ja nchka 'in ran kwiñan te' ku' ran.

²⁹ Ayman Salomón nu ngwa ree kuliya' 'a nu ngwa s'ni ni, su'we 'a ña'an ste' yu kula kan'; lo'o ja su'wa ña'an ste' yu lo'o keé kwa, cha' su'we la ña'an keé kwa siya' ti.

³⁰ Su'we 'a ngwiñan Ndiose keé kwa, cha' nda Ni ska lo cha' ndi'ya 'in keé kan', ni siya ska ti tsan talo keé kwa, kan' nchkin ran ndi'in bra; kwi' ngwaña'an, ta Ndiose te' ku' wan, ni siya chin' 'a ndyaa ña'an ti' wan 'in Ni.

³¹ Kan' cha' ja ndi'in cha' tya'an 'a cha' tiye wan sa ña'an cha' kuxi nu tyukwa wan nde loo la. Ja chkwi' lye wan: “¿La nde kaja nan ku ba a?” Ja chkwi' wan: “¿La nde kaja tyi'a ko'o ba a?” Ja chkwi' wan: “¿La nde kaja ste' ba a?”

³² Kwi' ngwaña'an nda'an 'a cha' tiye nten nu ja ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose. Jlyo ti' Stian Ndiose nu ndi'in nde ni' kwan cha' lyiji cha' kan' 'wan,

³³ kan' cha' si'i cha' kan' tsaa naan wan. Su'we la si ta wan chabiya' 'in Ndiose cha' ka Ni ndloo ni' kasiya 'wan, su'we la si ku'ni wan nchga cha' nu nchka ti' Ndiose cha' ku'ni wan lo chalyuu re; bra kan' ta Ni nchga nan nu lyiji chin' 'wan.

³⁴ Kwi' ngwaña'an, ja ndi'in cha' tya'an cha' tiye wan cha' 'in sa ña'an nu ka 'wan la tyaa. Xka tsan lka kan'. Ska ti 'in tsan ni tya'an chin' cha' tiye wan sa ña'an ku'ni wan cha' tyijin lyo wan 'in cha' kuxi nu tyukwa wan ni.

7

Ja su'we xtya ne' ki'ya 'in ta'a nten ne'

¹ Xka cha' ni: Ja xtya wan ki'ya 'in ta'a nten wan, cha' ja chan xtya

Ndiose ki'ya 'wan xa nu ku'ni wan ngwaña'an.

² Sa ña'an nchkwi' wan cha' kuxi 'in xka ta'a nten wan bra nu msin' ti' wan, kwi' ngwaña'an ku'ni biya' Ndiose 'wan. Sa ña'an biya' nu nchkwi' wan 'in ta'a nten wan, ti kwi' biya' kan' ku'ni Ndiose lo'o wan.

³ ¿Ni cha' ndla 'a nchkwi' wan 'in ska cha' kuxi nu nsu'wi 'in xka ta'a nten wan? Ña'an ti' si lka ran ska yuu kata ti nu wa yten kiloo ne'. Ja nduwe ti' wan cha' tnun 'a cha' kuxi nu ngi'ni ykwi' wan, sa ña'an si lka ran ska mti tnun nu nsu'wi kiloo wan, ti ykwi' ti wan.

⁴ ¿Ni cha' lka tnun 'a tiye wan cha' chkwi' wan cha' re lo'o nten kan': “Taa chabiya' kuloñ yuu nu nsu'wi kiloo” a? Ngwaña'an nchkwi' wan lo'o nten kan', lo'o ja ña'an wan mti nu nsu'wi kiloo ykwi' wan.

⁵ ¡Ne' kwiñi lka wan! Kulo la tyo'o mti tnun nu nsu'wi kiloo ykwi' wan, bra kan' ka ña'an su'we wan cha' kulo wan yuu kata nu nsu'wi kiloo ta'a nten wan.

⁶ Cha' su'we nu ykwi' Ndiose ni, ja su'we si tsaa chkwi' wan cha' su'we kan' lo'o nten xa'an nu ja nchka ti' kunan cha' kan' siya' ti, cha' ña'an ti' xne', ngwaña'an nchka ti' nten kan'. Ta wan cha' kasin' ti' 'in ne' xa'an kan', ka liye' ti' ne' 'wan bra kan'. Kwi' ngwaña'an, ja su'we xtya wan ska kee xaa nu ka'an 'a nsu'wi lyo 'wan se'en ndi'in kuwe', cha' bra ti lyo'o su'wa i' 'in nan su'we kan'.

Sa ña'an nu su'we la jñaan ska cha' 'in Ndiose

⁷ Xka cha' ni: Jñan wan ska cha' 'in Ndiose, lo'o ta Ni cha' kan' 'wan bra kan'; tsaa naan wan 'in Ndiose, lo'o tyija lyo Ni 'wan bra kan'; tyukwi ti tiye wan chkwi' wan lo'o Ndiose, kunan Ni cha' nu chkwi' wan lo'o Ni bra kan'.

⁸ Nchga nten nu jñan ska cha' 'in Ndiose, kaja cha' kan' 'in ne' bra kan'; nchga nten nu tsaa naan 'in Ndiose, tyija lyo Ni 'in ne' bra kan'; kwi' ngwaña'an, nchga nten nu tyukwi ti tiye ne' chkwi' ne' lo'o Ndiose, kunan Ni cha' nu chkwi' ne' lo'o Ni bra kan'.

9 'Ja ska wan ta wan ska kee ku sñi' wan bra nu jñan nu xuwe jaxlya ku. ¿Ta ta wan kee ku a?

10 Ja nsu'wi nten nu ta ska kunan ku sñi' bra nu jñan nu xuwe kula ku. ¿Ta ku'ni wan ngwaña'an a?

11 Kan' cha' sikwa, cha' nu jlyo ti' wan sa ña'an ta wan nan su'we 'in sñi' wan, ni siya xa'an tiye wan, kwi' ngwaña'an jlyo la ti' Stian Ndiose nu ndi'in nde ni' kwan sa ña'an nu ta Ni nan su'we 'in nten nu njñan ska cha' 'in Ni.

12 'Ndi'in cha' ku'ni wan cha' su'we lo'o xka la nten si nchka ti' wan cha' su'we ti ku'ni ne' lo'o wan. Ti kwi' tñan kan' ngulo Ndiose lo kityi nu ngwa'an ayman Moisés, ti kwi' ti cha' ngwa'an xka la ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni; ska ña'an ndyo'o ti cha' nu ykwi' nchga ne' kan' lo kityi.

Tu lo'oo lu'wi ti

13 'Xka cha' ni: Ndi'in cha' tyijin wan tu lo'oo lu'wi ti. Tnun 'a tu lo'oo, kwi' xiin 'a tuwiin se'en tsaa ne' lo jwlyaa. Su'we 'a ña'an tuwiin kan', nxke' ti' ne', kan' cha' ka'an 'a nten nda'an tuwiin kan'.

14 Lu'wi 'a tu lo'oo, lti ti tuwiin se'en tsaa ne' nu mjwi chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne'; chin' ti nten ndyija lyo tuwiin kan' 'in ne'.

Kajlyo tian' ni yka lka yka kan' bra nu ña'aan nan nu ndyo'o lo ran

15 'Xka cha' ni: Cha' tiya ti ti' wan ku'ni wan lo'o nten nu kwiñi, nu nchkwi' cha' chabiya' 'in Ndiose ndu'u ne' 'wan, nchkwi' ne'. Ska 'ni su'we lka slya', ja tlá i'; lo'o ne' kwiñi kan', nchka ti' ne' kwiñi lyo'o ne' 'wan cha' nten su'we lka ne', cha' lka ne' ña'an ti' slya'. Su'we 'a ngi'ni ne' lo'o wan, lo'o nde ni' kasiya 'in ne' kan', xa'an 'a ne'. Kwiñi 'a ne' kan'. Ja lka ne' kan' ña'an ti' slya'; ña'an ti' nguo'o nu tlá 'a, ngwaña'an lka ne' kan'.

16 Ka xu'wi lyo wan 'in ne' kwiñi kan' xa nu ña'an wan sa ña'an tñan ngi'ni ne', ni siya cha' su'we, ni siya cha' kuxi ngi'ni ne'. Ja ndyo'o mta chi kutun 'in kiche' stya', lo'o ja nda yka kiche' nan xi kuan.

17 Lo nchga yka kwiñi ndyo'o nan nu kunanjo'o 'ñaan; yka nu tlá ni, ja ka kuan nan nu ndyo'o lo ran.

18 Ja tyo'o nan nu ja su'we nchku 'in ska yka kwiñi; ngwaña'an ska yka nu tlá, ja su'we nan nu ndyo'o lo ran.

19 Si'yu ne' yka nu tlá kan', cha' ja ka kunanjo'o ran 'ñaan; tikin ne' yka kan' bra kan'.

20 Nchka biya' ti' wan sa ña'an lka ska yka bra nu ña'an wan nan nu ndyo'o lo ran; kwi' ngwaña'an, ka biya' ti' wan si kwiñi ne' kan' bra nu ña'an wan sa ña'an tñan nu ngi'ni ne'.

Si'i nchga nten nu sten se'en lka Ndiose ndloo la

21 'Nsu'wi 'a nten nu nchkwi' lo'oñ: "X'naän, X'naän" ndukwin ne' 'ñaän; si'i nchga ne' kan' nu sten se'en lka Ndiose ndloo la. Nten nu kunan cha' nu nchkwi' Stiin nu ndi'in nde ni' kwan, sa kan' ti nten lka nu sten se'en nu lka Ndiose ndloo la.

22 Bra nu tiya bra cha' ku'ni biya' Ni 'in nchga nten chalyuu, bra kan' tyo'o tukwa ka'an nten nu chkwi' lo'oñ: "X'naän, X'naän" nchkwin ne' 'ñaän, "lo'o ba re, wa ykwi' ba lo'o nten chabiya' 'iin. Chabiya' 'iin wa ngulo ba 'in kwi'in kuxi nu msñi 'in nten, lo'o wa y'ni ba xka la cha' tnun chabiya' 'iin" nchkwin ne' kan' 'ñaän.

23 Lo'o bra kan' nde lka cha' nu ndi'in cha' xkweën 'in ne' kan': "Ja nsu'wi lyoñ 'wan siya' ti. ¡Yaa lya wan cha' ne' xa'an lka wan!"

Tukwa lo na'an mñan ne'

24 'Nchga nten nu kunan su'we cha' nu nchkwiin' re, nchga nten nu tukwa cha' nu nchkwiin', lka ne' kan' sa ña'an lka ska nten nu ngi'ni su'we kwenta xa nu ti ji kwiñan yu na'an 'in yu. Kan' mñan yu kan' na'an 'in yu chun' ska kee jaa'.

25 Lo'o kan' ngwi'ya 'a tyoo, sa ña'an ya' nu ndiya tyi'a yuu la kiya' na'an nu ndukwa chun' kee kan'. Kwi' lye 'a ngwa kwi'in, lo'o ja mlyuu na'an kan', cha' su'we 'a se'en ndukwa ran chun' kee kan'.

26 Kwi' ngwaña'an, nchga nten nu kunan cha' nu nchkwiin' lo'o ne', lo'o ja tukwa 'a ne' cha' kan', lka ne'

kan' ña'an ti' ska nten tintu nu ja y'ni su'we kwenta bra nu ngwiñan yu na'an 'in yu lo ysiin ti.

²⁷ Ngwi'ya 'a tyoo bra kan', sa ña'an ya' mxlyuu tyi'a yuu 'in na'an kan', lo'o lye 'a ngwa kwi'in. Ja mdalo na'an kan' bra kan', mlyuu ran bra kan'. ¡Mdyii ran ngu'un ran bra kan'! Lo'o nten nu ja xlyaa kunan cha' nu nchkwiiñ, ¡tyii cha' 'in ne' kan' siya' ti!

²⁸ Bra wa mdyii ngwa'u Jesús nchga cha' re 'in ne', yuwe 'a ti' nten ka'an kan' ni ña'an cha' ndu'u yu 'in ne' bra kan'.

²⁹ Mske' ti' ne' cha' tnun 'a chabiya' nsu'wi 'in yu xa nu nchkwii' yu lo'o ne', ja ngi'ni yu sa ña'an ngi'ni mstru nu ndu'u cha' jo'o 'in ne'.

8

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska yu ti'í nu mtsu' kuna' yu

¹ Ngwi'ya Jesús lo ki'ya kan' bra kan'. Ka'an 'a nten nda'an 'in yu.

² Lo'o bra kan' mdo'o tukwa ska yu ti'í se'en ndi'in Jesús. Mduun xtyin' yu se'en ndi'in Jesús, cha' nchka ti' yu jñan yu 'in Jesús cha' ku'ni jo'ó 'in yu, cha' nu msñi kicha mtsu' kuna' yu kan'.

—X'naän —ndukwin yu ti'í kan' 'in Jesús—, ku'nii jo'ó 'ñaän. Jlyo tiän' cha' nchka 'iin ku'nii cha' ka luwi kunaän'.

³ Kan' mstya ya' Jesús chun' yu ti'í kan', mstya ya' se'en mtsu' kuna' yu.

—Ku'niin jo'ó 'iin —ndukwin Jesús 'in yu ti'í kan'—. Kanun luwi kuna' ni —ndukwin bra kan'.

Bra ti nchkaa yu ti'í kan', ngwa luwi kuna' yu.

⁴ Xiya' ykwi' Jesús lo'o yu bra kan':

—Yaa lyaa se'en ndi'in sti jo'o —ndukwin—. Nde kwa taa lomstan nu ykwi' ayman Moisés cha' taan 'in Ndiose bra nu nchkaan 'in ska kicha nu nsu'wi 'ñaan. Ja katsaa' 'in xka la nten. Ka biya' ti' nten cha' wa nchkaa, bra nu kunan ne' cha' wa msñi sti jo'o lomstan nu ndaa.

Y'ni Jesús jo'ó 'in msu 'in x'nan sndaru

⁵ Lo'o mdiyan Jesús tu'wa kichen Capernaum bra kan'. Kichen kan' ndyukwa ta'a yu lo'o ska capitán 'in sndaru romano, kwi' nu mjñan 'in Jesús cha' ku'ni jo'ó 'in ska nu ti'í:

⁶ —X'naän —ndukwin capitán kan' 'in Jesús—, ti'í 'a msu 'ñaän. Nan nskwa ti yu na'an tyiñ cha' nchkun' ña'aan tyukwin nsu'wi 'in yu, ti'í 'a yu kwa ni.

⁷ Ykwi' Jesús lo'o yu bra kan':

—Tsa'aän. Ku'niin cha' chkaa yu —ndukwin Jesús 'in yu capitán kan'.

⁸ Bra ti mxkwen capitán 'in Jesús bra kan':

—X'naän —ndukwin capitán 'in Jesús—, ja su'we tsa'a nde na'an tyiñ, cha' si'i nten su'we lkaän. Sa kan' ti cha' nchka tiän', cha' kuloo tñan cha' katin kicha 'in yu; jlyo tiän' cha' chkaa msu 'ñaän bra kan', ni siya tijyu' ti tyuun chkwii'.

⁹ X'nan sndaru lkaän, na' lkaän ndloo 'in ska siyentu sndaru; kwi' ngwaña'an, ndiya nu lka ndloo la 'ñaän. Si kuloñ tñan re 'in ska sndaru 'ñaän: “Yaa lyaa”, bra ti tsa'a yu, cha' nchka tiän' cha' tsa'a yu. Ngwaña'an si chkwiiñ' lo'o xka yu: “Kaan nde re”, bra ti kan yu se'en ndi'iin bra kan'. Ngwaña'an si kuloñ tñan 'in msu 'ñaän: “Ku'nii tñan re 'ñaän”, chkwiiñ' lo'o yu, bra ti ku'ni yu tñan kan' 'ñaän —ndukwin capitán 'in Jesús—. Kan' cha' ni, jlyo tiän' cha' ka 'iin kuloo tñan cha' katin kicha kan' 'in msu kan' 'ñaän.

¹⁰ Nduwe 'a ti' Jesús bra nu ynan cha' nu ykwi' capitán kan'. Bra kan' ykwi' Jesús lo'o nchga nten nu nda'an ña'an 'in:

—Chañi 'a cha' nchkwiiñ' lo'o wan ni —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ja ya ña'aän ska nten nu su'we la ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose, sa ña'an nu ndyaa ña'an ti' capitán re; ña'aan nasiyun Israel re, ja nsu'wi nten nu ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose ngwaña'an.

¹¹ Chañi cha' nde loo la kala ka'an 'a nten tijyu', lo'o nten lo yuu nde se'en ndyo'o tukwa kwichaa, lo'o nten lo yuu nde se'en ndyaa kwichaa, tsa'a ne' cha' tyukwa ne' tu'wa msaa se'en

lka Ndiose ndloo ni' kwan; su'wa ti tyitukwa ne' tu'wa msaa kan' lo'o ayman Abraham lo'o ayman Isaac lo'o ayman Jacob.

¹² Kwi' ngwaña'an, ndiya xka ta nten nu lka sñi' Ndiose, ndukwin ne', lo'o ja kala 'a ne' kan' se'en ndi'in Ndiose. Kulo Ndiose tñan 'in angajle 'in Ni cha' tsaa xkwaan 'in ne' kan' nde se'en ndi'in tla; kanan 'a ne' kan' la kan', kasin' 'a ti' ne' sa ña'an ya' ku li'ya ne' cha' msin' ti' ne'.

¹³ Xiya' ykwi' Jesús lo'o capitán bra kan':

—Yaa lyaa na'an tyii sikwa —ndukwin Jesús—. Wa ndyaa ña'an tii' ñaän, kan' cha' nchkaa yu ni; ngwa tiin kicha kan' 'in yu —ndukwin Jesús 'in capitán.

Ti kwi' bra kan' nchkaa msu kan'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in jya'an laa Tyu

¹⁴ Chun' ndi'in la ndyaa Jesús nde na'an tyi Tyu. Lo'o na'an Jesús cha' nskwa ti jya'an laa Tyu lo ki'yan, cha' lye 'a nsu'wi tikee' 'in bra kan'.

¹⁵ Mstyaa ya' Jesús chun' ya' ne' kula kan'. Bra ti mdo'o tikee' 'in; mdyituun ne' kula kan' bra kan', y'ni kuwe ti' cha' kee' chin' nan ku Jesús lo'o ta'anda'an.

Y'ni Jesús jo'ó 'in tyun ne' ti'í

¹⁶ Bra wa msiin, mdiyan ka'an 'a nten se'en ndi'in Jesús, mdiyan lo'o ne' 'in ne' kicha nu nsu'wi kwi'in kuxi 'in bra kan'. Kan' ngulo Jesús tñan 'in kwi'in kuxi kan', cha' tyo'o tsu'ran 'in ne' ti'í kan'; nchkaa ne' kan' bra kan'. Kwi' ngwaña'an, y'ni Jesús jo'ó 'in nchga ne' ti'í nu mdiyan se'en ndi'in yu.

¹⁷ Ngwaña'an ngwa, cha' mdo'o tukwa ti kwi' ti cha' nu ngwa'an ayman Isaías lo kityi nu ngwa s'ni. Nde lka cha' nu nchkwi' kityi kan': “Wa jlyo ti' Ndiose nchga se'en ti'í ñaan, jlyo ti' Ni sa ña'an kicha nu nsu'wi ñaan kwenta skaan; y'ni tyii Ndiose nchga kicha kan', nchkaan bra kan'.” Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi, kan' cha' ngi'ni Jesús jo'ó 'in nten nu ti'í.

Nten nu ngwa ti' tya'an lo'o Jesús

¹⁸ Ngwa xka tsan na'an Jesús cha' ka'an 'a nten nda'an se'en ndi'in yu, kan' cha' ngulo yu tñan 'in ta'a nda'an yu cha' tsaa lo'o ne' 'in yu ni' yka na'an la xka la'a tsu' tiyu' kan'.

¹⁹ La wa tsaa ti ne', bra kan' mdiyan ska mstru nu ndu'u cha' jo'o cha' chkwi' lo'o Jesús:

—Mstru —ndukwin mstru kan' 'in Jesús—, lo'o'ün nchka tiän' tya'aän lo'oo nchga se'en tsaa.

²⁰ Mxkwen Jesús 'in mstru kan' bra kan':

—Nu lka kuta' ni, ni' tukee 'in i' xu'wi i'; kwi' ngwaña'an kiñi xuwe, ndiya se'en xkwa i'. Lo'o na' ni, wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän lo chalyuu re cha' kaän nten, lo'o ja ndiya se'en kajaän', ja ndiya se'en tyukwaän xitñaän'.

²¹ Lo'o kan' ykwi' xka yu ki'yu nu mda'an lo'o Jesús:

—Yu kula —ndukwin yu 'in Jesús—, taa chin' chabiya' 'ñaän cha' nu tya'aän tu'wa na'an tyi'in, tya'aän cha' ku'niin kwentaän 'in stiin sa ña'an ya' kaja stiin, cha' tsaa ytsiin' 'in stiin kulo ndukwa. Tsa'aän lo'oo bra kan'.

²² Kan' mxkwen Jesús 'in yu:

—Su'we la kaan ña'an 'ñaän bra ti —ndukwin Jesús 'in yu—. Ti ndiya chin' xka la nten ta'a wan nu ka kutsi' 'in nten 'iin nu wa ngujwi.

Ngulo Jesús tñan 'in kwi'in lo'o kuloo' lo tiyu'

²³ Chun' ndi'in la yten Jesús ni' yka na'an xuwe lo'o ne' nu ngi'ni xa'an 'in yu, mdo'o ne' ndyaa ne' bra kan'.

²⁴ Kan' lye 'a ngwa kwi'in, lye 'a ngatsa tyi'a lo tiyu', wa sten ti yka na'an kan' ni' tyi'a si'ya kuloo'. Laja' Jesús nsu'wi ni' yka na'an kan' bra kan'.

²⁵ Mlyo ne' sla Jesús bra kan':

—¡Yu kula! —ndukwin ne' 'in Jesús—, ¡kulaa lyaa 'wa se'en kuxi re! Wa sten ti yka na'an re ni' tyi'a, lo'o kajaan bra kan'.

²⁶ Lo'o mxkwen Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—¿Ni cha' ngitsen 'a wan? —ndukwin 'in ne'—. ¡Chin' 'a ndyu'wi ti' wan

'in Ndiose, chun' ja ndyaa ña'an ti wan 'in Ni cha' ka kulaa Ni 'ñaan!

Kan' mdyituun Jesús, ykwi' lo'o kwi'in lo'o kuloo' cha' ka tiin ran; bra ti ngwa tiin ran bra kan'.

²⁷ Yuwe 'a ti' ne' kan' bra kan', chun' ngwa tiin kuloo' lo'o kwi'in siya' ti.

—¿Ti lka ra yu kula re? —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—. Ynan kuloo' cha' nu ykwi' yu, kwi' ngwaña'an ynan kwi'in cha' nu ykwi' yu kula re lo'o ran.

Y'ni Jesús jo'ó 'in ne' Gadara nu nsu'wi kwi'in xa'an

²⁸ Chun' ndi'in la mdi'in ne' la xka la'a tsu' tiyu' nde lo yuu 'in ne' Gadara. Kan' ndyukwa ta'a Jesús lo'o tukwa yu ti'í; nsu'wi kwi'in xa'an 'in ta'a tyukwaa ne' kan', kan' cha' tlá 'a yu ti'í kan'. Ndi'in ne' ni' lyo'oo 'in jyo'o, lo'o ja nda ne' chabiya' tyijin xka la nten tuwiin kan' bra kan'.

²⁹ Lo'o y'ni kwi'in xa'an kan', cha' kwen 'a nxi'ya yu ti'í kan':

—Jesús, ¿ni cha' nda'aan se'en ndi'in ba? —ndukwin yu ti'í kan'—. Nu'win lkaa ska ti nu lka Sñi' Ndiose. ¿Ta taa nu ti'í 'wa, nchka tii' a? Ja ya tiya bra tiyan nu ti'í 'wa.

³⁰ Nde kwa la chin' ndi'in ska ta ka'an 'a kuwe', nda'an naan i' nan ku i' bra kan'.

³¹ Lo'o y'ni kwi'in xa'an kan', cha' mjñan yu ti'í chabiya' 'in Jesús cha' 'in kwi'in kan':

—Jlyo ti' ba cha' nchka tii' kuloo kwi'in nu nsu'wi 'wa, cha' ku'ni jo'ó 'wa —ndukwin ne' kan' 'in Jesús—. Kan' cha' taa chin' chabiya' 'in kwi'in cha' taa ran xu'wi ran 'in kuwe' nu nda'an kwa.

³² Kan' nu mda Jesús chabiya' 'in kwi'in kan':

—Yaa lya wan —ndukwin Jesús 'in kwi'in kan'.

Bra ti mdo'o tsu' kwi'in xa'an 'in ta'a tyukwaa yu ti'í kan', ndyaa kwi'in kan' msñi 'in kuwe' bra kan'. Msnan nchga kuwe' kan', mdiyuu i' ska tu' kwa'an kwan tu'wa tiyu' yten i' ni' tyi'a, ngujwi nchga kuwe' kan' bra kan'.

³³ Bra nu na'an ne' nu nsu'wi kwan 'in kuwe' kan' sa ña'an nu ngwa 'in

i', ytsen 'a ne' bra kan'. Msnan ne' nde lo kichen cha' katsa' ne' 'in ta'a kichen tyi ne' sa ña'an nu ngwa 'in yu ti'í nu yu'wi kwi'in xa'an 'in, kwi' ytsa' ne' 'in ne' sa ña'an nu ngwa 'in kuwe' kan' bra kan'.

³⁴ Bra wa ynan ne' kichen cha' kan', mdo'o ne' ndyaa ne' se'en ndi'in Jesús. Bra nu ndyukwa ta'a ne' lo'o Jesús, bra kan' lye 'a mjñan ne' kan' 'in yu cha' ja kanun 'a yu lo yuu 'in kichen tyi ne'; tyaa yu xka se'en, nchka ti' ne' bra kan'.

9

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska nu ti'í nu nchkun' ña'aan tyukwin yu

¹ Chun' ndi'in la xiya' yten Jesús ni' yka na'an, cha' tyijin yu lo tiyu' tyaan yu kichen tyi yu.

² Bra nu ngala yu kichen kan', bra kan' mdiyan lo'o nten 'in ska nu ti'í nu nchkun' ña'aan tyukwin yu; ndi-jyan ne' se'en ndi'in Jesús cha' ku'ni yu jo'ó 'in yu ti'í kan'. Nsu yu ti'í kan' ska ni' katan. Jlyo ti' Jesús cha' ndyaa ña'an ti' ne' kan' 'in, kan' cha' ykwi' yu lo'o yu ti'í kan':

—Chkaa su'wee, sñiën' —ndukwin Jesús 'in yu ti'í—. Wa y'niin cha' tlyu ti' 'in ki'ya nu ndukwii.

³ Lo'o ni, mda'an 'a cha' tiye mstru nu ndu'u cha' jo'o nu nduun kwi' se'en ti: “Cha' kuxi nchkwi' yu ki'yu re cha' 'in Ndiose” mske' ti' ne'.

⁴ Lo'o mgii ti' Jesús nchga loo cha' nu nda'an tiye ne' kan'.

—¿Ni cha' kuxi 'a nda'an cha' tiye wan lo'oün ni? —ndukwin Jesús 'in mstru kan'—.

⁵ Ja ndiya ti' wan cha' nu ykwiin' lo'o yu ti'í re: “Wa y'niin cha' tlyu ti' 'in ki'ya nu ndukwii.” ¿Ta chkwiin' lo'o yu ti'í: “Tyituun, tyo'oo ta'aan ni” su'we la sikwa a? —ndukwin Jesús—.

⁶ Ndi'in cha' ka biya' ti' wan cha' nda Ndiose chabiya' 'ñaan cha' ku'niin cha' tlyu ti' 'in ki'ya nu ndukwi nten chalyuu, cha' wa msu'wa Ndiose 'ñaan ndijyaan cha' kaan nten. Ka biya' ti' wan bra nu ña'an wan cha' chkaa yu ti'í re.

Bra kan' xiya' ykwi' Jesús lo'o yu ti'í kan':

—Tyituun —ndukwin Jesús 'in yu—, chkwaan katan 'iin, cha' tyaa lo'oo 'in ran nde na'an tyii.

⁷ Bra ti mdyituun yu ti'í kan', ndyaa yu na'an tyi yu.

⁸ Ka'an 'a nten na'an cha' kan', yt-sen 'a ne' bra kan'. Y'ni tnun ne' 'in Ndiose bra kan', cha' wa nda Ni chabiya' 'in nten chalyuu cha' ku'ni cha' tnun ngwaña'an, mske' ti' ne'.

Ngulo suwi Jesús 'in Mateo

⁹ Mdo'o Jesús ndyaa, lo'o wa tyijin ti yu tu'wa na'an se'en ndukwa Mateo nu ndlo tñi 'in ne' cha' 'in ne' xka la'a tsu'. Ykwi' Jesús lo'o Mateo kan' bra kan':

—Tyo'oo ña'aan 'ñaän —ndukwin Jesús 'in yu.

Bra ti mdyituun Mateo, ngulaa ti'in yu tñan 'in yu, ndyaa ña'an yu 'in Jesús bra kan'.

¹⁰ Chun' ndi'in la mdi'in Jesús na'an tyi Mateo, ndukwa yu tu'wa msaa cha' nchku yu bra kan'. Lo'o mdiyan ka'an 'a nten se'en ndi'in Mateo cha' ku ne' lo'o yu. Ndi'in ne' ta'a ngi'ni tñan lo'o Mateo, lo'o xka ta nten nu ndukwin ne' kichen 'in cha' ja su'we nten kan', lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús; su'wa ti nchku nchga ne' kan' lo'o bra kan'.

¹¹ Na'an ne' fariseo cha' ndukwa Jesús nchku yu lo'o ne' kan', kan' cha' bra ti ykwi' ne' lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

—¿Ni cha' su'wa ti nchku x'nan wan lo'o nten nu ja su'we kwa, lo'o nten nu lka msu 'in ne' xka la'a tsu', kwi' nu nda'an ndlo ka'an 'a tñi kwiñi ti 'in ne' ta'a kichen tyian? —ndukwin ne' fariseo kan'.

¹² Ynan Jesús cha' nu nchkwi' ne' kan' lo'o ta'a nchku yu, kan' cha' ykwi' yu lo'o ne' fariseo bra kan':

—Nten nu ja ti'í ni, ja ndi'in cha' ka jo'ó 'in —ndukwin Jesús 'in ne'—. Nu ti'í ndi'in cha' ka jo'ó 'in.

¹³ Yaa lya wan kunan su'we wan cha' re nu ngwa'an ayman lo kityi s'ni: “Nchka la tiän' cha' chka t'nan ti' wan 'in ta'a nten wan, ndukwin

Ndiose. Kan' nu su'we la, ni siya ja ta wan ka'an 'a lomstan 'ñaän; kwi' ngwaña'an, ja ndi'in cha' ta wan 'ni skun' wan cha' ka lomstan 'ñaän.” Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi. Lo'o na' ni, ja ndijyaän lo chalyuu cha' chkwiin' lo'o nten nu su'we 'a ti ykwi' ti, nxke' ti' ne'; wa ndijyaän lo chalyuu cha' chkwiin' lo'o nten nu jlyo ti' cha' ndiya cha' kuxi tiye ne', cha' ka jyu'u ti' ne' bra kan'. Kulaa ya' ne' cha' kuxi kan' bra kan'.

Mnicha' ne' judío 'in Jesús ni cha' ja ku'ni ktiyu 'in tsan nu ngi'ni ku'nan ne'

¹⁴ Chun' ndi'in la mdiyan xka ta nten se'en ndi'in Jesús, kwi' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Xuwa nu ndukwatya 'in ne' lka nten kan'. Ykwi' ne' kan' lo'o Jesús bra kan':

—Ndiya tsan nu ngi'ni ku'nan bare —ndukwin ne'—, kwi' ndiya tsan nu ngi'ni ku'nan ne' fariseo. Bare ngi'ni kti ba tsan kan', lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'iin, lo'o ykwii', nchga tsan nchku wan. ¿Ni cha' nchku wan ya ña'an ti tsan bra nu ngi'ni ku'nan bare?

¹⁵ Mxkwen Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—Bra nu kaja kwilyo'o nten, nchku ne' nu nda'an lo'o yu ki'yu; ja xi'in ti' ne' tsan nu ndi'in ne' lo'o nu ki'yu nu mjwi kwilyo'o kan' —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'—. Bra nu tiya tsan cha' tyaa lo'o nten 'in yu ki'yu kan', ku'ni ku'nan ne' nu ta'a su'we nsu'wi yu ki'yu kan', cha' ka xi'in ti' ne' bra kan'. Kwi' ngwaña'an, su'we nka tiye ta'a su'we nsu'wiin ni, lo'o ka xi'in ti' ne' chun' ndi'in la —ndukwin Jesús.

¹⁶ 'Xka cha' chkwiin' lo'o wan: Ja tukwin ku'ni xu'we ska te' kusun 'in ne' lo'o sa yu'we te' tiji, cha' bra nu wa ngaten te' kan', ndyi'iin te' tiji kan'; kati' se'en nchkwan te' kan' bra kan'.

¹⁷ Ti kwi' ti cha', ja xu'wi ne' xalyu nu tka mdo'o ti ni' chka' kula. Bra nu su'wa ne' 'in ran ni' chka' kula, ndla ti katsu si' chka' kan'; tyii chka' kan' lya'a bra kan', tyii xalyu kalu bra kan'. Ni' chka' tiji xu'wi xalyu nu tka mdo'o ti; ngwaña'an talo ta'a tyukwaa nan, lo'o xalyu lo'o chka'

bra kan'. (Ngwaña'an ngwa'u Jesús 'in ne' cha' ka biya' ti' ne' cha' ja su'we xtiyaa' ne' cha' kwi nu ndu'u yu cha' 'in Ndiose lo'o cha' kula nu mxnun ayman kula cha' ku'ni ne'.)

Sñi' Jairo, lo'o nu kuna'an nu yla' ste' Jesús - tukwa loo cha' tnun nu y'ni Jesús

¹⁸ Bra nu ti nchkwi' Jesús lo'o ne', kan' mdiyan ska ne' judío nu lka ndloo la; mduun xtyin' yu kula tloo Jesús, cha' jñan ska cha' tlyu ti' 'in yu bra kan':

—Tka ngujwi ti ska nu kuna'an lyu' ti, sñiën' —ndukwin yu kula kan' 'in Jesús—. ¿Ja tsaa chin' se'en ndi'iin cha' xtyaa yaa' chun' nu lyu' ti kan' a? —ndukwin—. Jlyo tiän' cha' ka 'iin ku'nii cha' tyu'u nu lyu' ti kan' xiya'.

¹⁹ Kan' cha' mdo'o Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, ndyaa ne' lo'o yu kula kan'.

²⁰ Tuwiin se'en ndyaa ne' ndyukwa ska nu kuna'an ti'í 'in Jesús, mdiyan nde chun' yu cha' kala' kiya' ste' yu; wa tii tyukwa yijan ti'í nu kuna'an kan', cha' ngalu tnen ne' kula kan'.

²¹ “Nu kalaän' tiän ste' Jesús, bra kan' chkaän.” Ngwaña'an mda'an cha' tiye ne' kula kan'.

²² Kan' mxituun Jesús, na'an 'in nu kuna'an kan':

—Ku'nii xu'wee tiyee, sñiën' —ndukwin Jesús—. Ndyaa ña'an tii' 'ñaän, kan' cha' nchkaa ni.

Lo'o bra ti nchkaa ne' kula kan' bra kan'.

²³ Chun' ndi'in la ndiya Jesús na'an tyi nu lka ndloo la kan', na'an yu cha' wa mdiyan ne' muska nde kwa cha' nskwa angajle; nganan 'a nten ndi'in na'an tyi yu kula kan'.

²⁴ Ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—Tyaa wan su'we la —ndukwin—. Nan laja' ti nu lyu' re, si'i nan ngujwi re.

Mstyí lyo'o 'a ne' 'in Jesús bra kan'.

²⁵ Ngulo Jesús 'in ne' cha' kaja se'en sten ykwi' yu ni' ña'an se'en nskwa nu lyu' ti nu ngujwi kan'. Lo'o msñi yu ya' nu lyu' ti kan', mxituun yu nu lyu' ti bra kan'.

²⁶ Ngwaña'an ngwa cha' ngenen cha' kan' nchga kichen se'en ndi'in nten la kwa.

Y'ni Jesús jo'ó 'in tukwa yu kwityiin'

²⁷ Chun' ndi'in la mdo'o Jesús ni' ña'an kan' ndyaa yu, kan' mda'an ña'an tukwa yu kwityiin' 'in yu. Msi'ya yu 'in Jesús bra kan':

—¿Chka t'nan tii' 'wa, yu kula! Nu'win lkaa nten ta'a ayman David —ndukwin ne' 'in yu.

²⁸ Bra wa mdiyan Jesús ni' ña'an, lo'o yu kwityiin' kan' mdiyan ne' se'en ndi'in yu. Ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—¿Ta ndyaa ña'an ti' wan cha' ka 'ñaän ku'niin cha' chkaa wan a? —ndukwin yu 'in ne'.

—Ndyaa ña'an ti' ba 'iin, yu kula —ndukwin yu kwityiin' kan' 'in yu.

²⁹ Kan' yla' Jesús kiloo ta'a tyukwaa yu kwityiin' kan'.

—Chkaa wan sikwa. Ngwaña'an ka 'wan cha' ndyaa ña'an ti' wan 'ñaän —ndukwin Jesús 'in yu kwityiin' kan' bra kan'.

³⁰ Bra ti nchkaa kiloo ne', ña'an su'we ne' bra kan'. Kwi' lye ykwi' Jesús lo'o ne' kan':

—Ja siya' katsa' wan cha' re 'in nten, cha' ja ka biya' ti' ne' ni ña'an ngwa cha' nchkaa kiloo wan —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

³¹ Mdo'o ne' ndyaa ne' bra kan', lo'o ytsa' ne' 'in nchga nten sa ña'an ngwa cha' tnun nu y'ni Jesús lo'o ne'; kan' cha' ngenen cha' kan' ña'an lo yuu kwa.

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska yu ku'un

³² Ti kwi' bra nu wa tyo'o ti ne' kan' tyaa ne', bra kan' mdiyan xka ta nten, yan lo'o ne' 'in ska yu ku'un; nan ku'un yu si'ya kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in yu.

³³ Bra nu ngulo Jesús kwi'in kuxi 'in yu ti'í kan', ngwa ykwi' yu ti'í bra kan', ni siya tsan ti ku'un yu. Yuwe 'a ti' nchga nten nu mduun nde kwa bra kan'.

—Ja ya ña'an ska cha' tnun ngwaña'an —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—. Ja nsu'wi nten tyukwi ña'an nasiyun

Israel re nu ka ku'ni jo'ó ngwaña'an —ndukwin ne'.

³⁴ Xka ña'an ykwi' ne' fariseo kan':

—Nan ndlo Jesús kwa 'in kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in nten lo'o chabiya' 'in x'nan kune' xa'an, kan' cha' nchka 'in yu ku'ni yu ngwaña'an —ndukwin ne' fariseo kan'.

Ngwa t'nan 'a ti' Jesús 'in ka'an nten

³⁵ Chun' ndi'in la ndyaa Jesús nchga kichen xuwe, nchga kichen tnun, cha' kwa'u yu 'in ne' ni' lyaa 'in ne' judío. Ka'an 'a cha' ykwi' Jesús lo'o nten ni ña'an ka su'we cha', xa nu ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in ne'. Lo'o y'ni yu jo'ó 'in nchga nu ti'í lo'o nchga nten nu na'an 'a ti'.

³⁶ Ngwa t'nan 'a ti' Jesús 'in ka'an 'a nten nu nda'an ña'an 'in yu, cha' ja nchka 'in ne' kan'; ja jlyo 'a ti' ne' kan' ni ña'an nu tyi'in su'we la ne'. Sa ña'an ngi'ni slya' nu ja nsu'wi nu ña'ansiin 'in i', ngwaña'an ngi'ni nten ka'an kan', mske' ti' Jesús.

³⁷ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, ytsa' yu ska cha' 'in ne' cha' 'in nten ka'an kan'. Ykwi' yu cha' ja ya kunan su'we nten kan' cha' 'in Ndiose, cha' ña'an ti' ska jyan nu su'we 'a ngutsi cha' wa ndla ti ku'ni ne' kwa 'in ran, ngwaña'an lka nten kan'.

—Chañi cha' nsu'wi 'a tñan re cha' chkwian' lo'o nten cha' sten ne' cha' 'ñaan —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. Lo'o chin' ti nten ndiya nu ka ku'ni tñan re.

³⁸ Kan' cha' chkwil' wan lo'o Stiin nu lka X'nan tñan re, cha' ti ta la Ni tyun nten nu ka ku'ni tñan re.

10

Ngulo suwi Jesús 'in tii tyukwa nten cha' ku'ni xa'an ne' cha' 'in yu

¹ Chun' ndi'in la msi'ya Jesús 'in tii tyukwa nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu cha' kan ne' se'en ndi'in yu. Mda yu chabiya' 'in ne' kan', cha' tsaa ne' lo tñan 'in yu, cha' kulo ne' kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in nten; lo'o mda yu chabiya' cha' ku'ni ne' cha' chkaa nchga nu ti'í, nchga nu nsu'wi kicha.

² Nde nda'aän nin ta'a tii tyukwa ne' nu ngulo suwi Jesús: kulo ngulo suwi yu 'in Simón, nu mstyá Jesús xka nin cha' ka naan yu Tyu, lo'o Ndre ta'a ngula Simón kan'; kan' ngulo suwi yu 'in Santiago, lo'o Xuwa ta'a ngula Santiago, nu lka sñi' Zebedeo;

³ lo'o ngulo suwi yu 'in Lpe, lo'o Bartolomé, lo'o Toma, lo'o Mateo nu ngulo tñi 'in nten cha' 'in ne' xka la'a tsu' ti kulo; lo'o ngulo suwi yu 'in Santiago sñi' Alfeo, lo'o Tadeo;

⁴ ngulo suwi yu 'in Simón nu ngwa ne' cananista, lo'o Juda Iscariote nu kujwi' xu'wa 'in Jesús 'in nten kuxi nde loo la.

Ngulo Jesús tñan 'in tii tyukwa ne' kan', cha' tsaa lu'u ne' 'in ne' xka kichen

⁵ Ngulo Jesús tñan re 'in tii tyukwa ne' kan':

—Ja tsaa wan tuwiin nde xka la'a tsu' se'en ndi'in nten nu ja ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose siya' ti, lo'o ja tsaa wan kichen tyi ne' Samaria —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—.

⁶ Ska ti se'en ndi'in ne' Israel ta'a kichen tyi wan tsaa wan, cha' t'nan 'a ne' kan'; sa ña'an ngi'ni slya' nu wa mna', ngwaña'an ngi'ni ne' kan'.

⁷ Katsa' wan 'in nten nchga kichen cha' wa tiya ti bra cha' ka Ndiose ndloo la.

⁸ Ku'ni wan cha' chkaa ne' ti'í, ku'ni wan cha' tyu'u ne' xiya' bra nu wa ngujwi ne'; ku'ni wan jo'ó 'in ne' nu ngatsu' kuna', cha' ka luwi kuna' ne' ti'í kan' xiya'; kulo wan kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in nten. Ja msñiin tñi cha' ndaän chabiya' 'wan cha' ku'ni wan jo'ó 'in ne' ti'í, kan' cha' ja xñi wan tñi cha' ku'ni wan jo'ó 'in ne' kan'.

⁹ Ja lo'o tñi kwi'ya wan tsaa wan, ni siya tñi oro, ni siya tñi plata, ni siya tñi xuwe;

¹⁰ ja lo'o kisu tyaja kwi'ya wan tsaa wan. Kwi' ngwaña'an, ja kwi'ya lo'o wan xka ykan', ja lo'o xka snan wan, ja lo'o yka skan kwi'ya wan tsaa wan. Tloo ti wan tsaa wan. Bra nu ndaya' wan 'in nten, ndi'in cha' xku ne' 'wan.

¹¹ Bra nu kala wan ska kichen, ni siya kichen tnun, ni siya kichen xuwe

ti, bra kan' tsa naan wan 'in ska nten nu su'we nka tiye ña'an 'wan. Se'en ndi'in yu kan' tyi'in wan sa ña'an bra nu tyo'o wan tsa naan wan xka kichen.

¹² Bra nu sten wan tu na'an tyi yu, jñan wan 'in Ndiose cha' tiin ti tyi'in ne' kwa tyi.

¹³ Si chañi cha' nchka ti' ne' nu ndi'in ni' ña'an kan' kunan la ne' cha' 'in Ndiose, kan' ku'ni Ndiose cha' tiin ti tyi'in ne' kan' bra kan'; si kwiñi lyo'o ti ne' 'wan cha' nchka ti' ne' kunan ne', ja jñan wan xu'we 'in Ndiose cha' 'in ne' kan'. Ja chkwi' 'a wan cha' 'in Ndiose lo'o ne' kan' bra kan'.

¹⁴ Bra nu ja nchka ti' nten cha' kanun wan se'en ndi'in ne', nu ja xlyaa ne' kunan ne' cha' nu ndu'u wan 'in ne', kulaa ya' wan 'in ne' kan', xnun wan 'in kichen kan' bra kan'; kwi' ngwaña'an, skwin wan kiya' wan cha' tyo'o yuu nu nsu'wi snan wan bra nu tyo'o wan kichen kan'.

¹⁵ Chañi cha' nchkwiiñ' lo'o wan, cha' xa nu tiya tsan nu ku'ni biya' Ndiose 'in nchga nten, bra kan' lye 'a ta Ndiose nu ti' 'in ne' kichen se'en ja xlyaa ne' kunan ne' cha' nu kwa'u wan 'in ne'. Tsan kan' ka su'we la cha' 'in ne' xa'an nu mdi'in kichen Sodoma, nu mdi'in kichen Gomorra nu ngwa s'ni.

Ku'ni liye' ti' ne' 'wan

¹⁶ 'Kunan su'we wan cha' nchkwiiñ': Su'wañ 'wan cha' tsa naan wan xka kichen ña'an ti' si lka wan slyaa nu nda'an laja nguo'o tlá; kan' cha', cha' tiya ti' tyi'in wan laja nten, sa ña'an nda'an kunan nu tiya 'a ti'. Su'we ti tyi'in wan, ja ku'ni tlá wan 'in nten siya' ti. Ka wan ña'an ti' kiñi cha kuun, cha' msu 'a i', ja tlá i' siya' ti.

¹⁷ Ndi ti' wan tyi'in wan laja nten; ja chan tsa naan lo'o ne' 'wan se'en ndukwa ne' wsiya, ni siya ja y'ni tlá wan 'in nten. Kwi' jwi'in ne' 'wan ni' lyaa 'in ne'.

¹⁸ Ndiya nten nu tsa naan lo'o 'wan se'en ndi'in ne' nu lka ndloo la cha' ti' ti' ne' 'wan, lo'o tsa naan lo'o ne' 'wan tloo ykwi' ree. Xa nu ta ne' nu ti' 'wan chun' ndyaa ña'an ti' wan 'ñaan, kaja chin' bra 'wan cha' chkwi' wan chin'

cha' 'ñaan lo'o ne' kan', lo'o ne' xka la'a tsu' bra kan'.

¹⁹ Xa nu tsa naan lo'o ne' 'wan se'en ndukwa ne' wsiya, ja tya'an cha' tiye wan sa ña'an cha' nu chkwi' wan lo'o ne' kan', sa ña'an ka xkwen wan 'in ne' kan'. Ku'ni Ndiose cha' ki'ya cha' tiya ke wan cha' chkwi' wan lo'o ne' kan',

²⁰ cha' si'i cha' 'wan ti nu chkwi' wan bra kan'; cha' 'in Tyi'i Ndiose nu lka Stian, kan' ka cha' nu chkwi' wan lo'o ne' kan'.

²¹ 'Ndi ti' wan tyi'in wan lo chalyuu sikwa, cha' lo'o ta'a ngula wan tsa naan lo'o 'wan cha' kwiñi ti xtya ki'ya 'wan tloo nten kuxi kan'. Lo'o sti wan kujwi' xu'wa 'wan. Lo'o ti kwi' sñi' wan, kujwi' xu'wa 'wan tloo nten kuxi kan'; kujwi' ne' 'wan, nka tiye ne' kune' kan'.

²² Kwi' ngwaña'an ku'ni liye' ti' nchga nten 'wan chun' ndyaa ña'an ti' wan 'ñaan. Nten nu talo cha' tyijin nchga cha' kuxi kan', su'we ti tyo'o ne' kan', kaja chalyuu kwi nu ja tsa naan ti' 'in ne' kan' bra kan'.

²³ Su'we la xnun wan xka kichen xa nu lye 'a ngi'ni liye' ti' ne' 'wan. Chañi cha' nchkwiiñ' lo'o wan ni: Ja ya chkwi' wan cha' 'ñaan lo'o ne' Israel nchga kichen tyi ne' bra nu kaan lo chalyuu xiya', na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaan ndijyaan cha' kaan nten.

²⁴ 'Nten nu lka mstru 'in ne', kan' lka nu jlyo la ti'; ja jlyo ti' ne' kune' nu tka ngi'ni xa'an ti nchga cha'. Kwi' ngwaña'an nten nu lka x'nan msu, kan' lka ndloo la 'in ne'; si'i msu nu lka ndloo la.

²⁵ Ska ti biya' tyijin ne' kune' kan' nu ti' bra kan', sa ña'an nu nchka 'in mstru 'in ne'; ska ti biya' ka tñan tukwi 'in msu kan' bra kan', sa ña'an nu nchka 'in x'nan ne'. Wa ykwi' ne' cha' lkaan Beelzebú, kwi' nu lka x'nan kune' xa'an, kan' cha' ka biya' ti' wan cha' ti' 'a chkwi' ne' 'wan nu ndi'in cha' 'wan lo'oñ, cha' na' lkaan X'nan wan.

Ni ña'an nu lka nu chañi ka xitsen 'wan

²⁶ 'Kan' cha' ykwiñ' cha' ja kutsen wan 'in nten chalyuu ti. Nchga cha'

nu ngi'ni ne' mnan ti, tyija lyo cha' kan' 'in nten nde loo la; nchga cha' 'in ne' nu nsu'wi kutsi' ti 'in nten, ka biya' ti' nten cha' kan' nde loo la.

²⁷ Nchga cha' nu nchkwiin' lo'o wan se'en ndi'in wan ska ti wan, chkwi' wan cha' kan' lo'o nchga nten nde loo la; kwi' ngwaña'an, skaa cha' nu ndu'uün 'wan mnan ti, kwen chkwi' wan cha' kan' lo'o nchga ne' kichen.

²⁸ Ja kutsen wan 'in ne' nu kujwi 'wan lo chalyuu re, cha' ja nchka 'in ne' kujwi ne' 'in kasiya 'wan; su'we la kutsen wan 'in Ndiose nu ku'ni biya' 'wan nde loo la. Chañi cha' kutsen wan 'in Ndiose, kwi' nu ku'ni cha' tyii cha' 'wan si tsaa wan nde jwlyaa.

²⁹ 'Wa jlyo ti' wan cha' x'nan 'a nga'an kiñi xuwe nu ndujwi' nten, tukwa kiñi xuwe kaja 'wan ska ti tñi. Ti kwi' Stiin nu lka ndloo la ti, nchga cha' jlyo ti' Ni; ni siya ska ti kiñi xuwe kaja i', wa jlyo ti' Ni cha' kan'.

³⁰ Kwi' ngwaña'an, wa nkwa Ndiose nchga kichan' ke wan, jlyo ti' Ni ni nkwa kichan' ndukwa ke skaa wan.

³¹ Lo'o 'wan ni, ka'an la nsu'wi lyo wan nde se'en ndi'in Ndiose; ni siya ka'an 'a kiñi xuwe, ja su'wa nsu'wi lyo i' lo'o wan. Kan' cha' ja ndi'in cha' kutsen wan 'in nten.

Cha' 'in nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo

³² 'Lo'o xka cha' ni: Nchga nten nu ndi'in cha' 'in lo'oün, nu nchkwi' cha' 'ñaän lo'o nten, na' chkwiin' lo'o Stiin Ndiose nu ndi'in nde ni' kwan cha' ta'a su'we nsu'wiin lka nten kan'.

³³ Lo'o nchga nten nu nchkwi' lo'o ta'a nten cha' ja ndi'in cha' 'in lo'oün, na' chkwiin' lo'o Stiin nu ndi'in nde ni' kwan cha' si'i ta'a su'we nsu'wiin lka nten kan'.

Ja su'wa cha' 'in nten chalyuu chun' mdiyan Jesús

³⁴ 'Ja xke' ti' wan cha' tiin ti tyi'in nten chalyuu cha' 'ñaän, cha' wa ndi'jyaän. Ja ka ngwaña'an. Lye la xuun ta'a ne' cha' 'ñaän;

³⁵ xuun ska nten lo'o sti yu cha' 'ñaän, xuun ska nu kuna'an lo'o

jya'an cha' 'ñaän, xuun sñi' xiin ne' lo'o jya'an laa ne' cha' 'ñaän.

³⁶ Xuun ta'a ne' ngwaña'an sa ña'an bra ka kontra 'in ne' nchga ta'a ndi'in ne'.

³⁷ 'Su'we 'a cha' chka t'nan ti' nten 'in sti ne', 'in jya'an ne'; lo'o si chin' la nka tiye ne' kan' lo'oün, ja ka tya'an ne' kan' lo'oün bra kan'. Kwi' ngwaña'an, su'we cha' chka t'nan ti' nten 'in sñi' ne', ni siya ki'yu, ni siya kuna'an; lo'o si chin' la nka tiye ne' kan' lo'oün, ja ka tya'an ne' kan' lo'oün bra kan'.

³⁸ Ja ka chkwi' nten cha' na' lkaän X'nan ne', bra nu ja nchka ti' ne' kan' tya'an ne' lo'oün tuwiin nu kwa'uün 'in ne' cha' tsaä ne'. Ndi'in cha' xñi ne' tuwiin kan', ni siya kujwi xka la nten 'in ne' kan' chun' msñi ne' cha' 'ñaän.

³⁹ Ja kaja chalyuu kwi nu ja tsaa tii 'a 'in ne' nu lye la nka tiye ne' 'in ne' ti ykwi' ti ne', kwi' nu ja nda 'a bra cha' kujwi nten 'in ne' cha' 'ñaän. Lo'o kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne' si kujwi nten 'in ne' chun' msñi ne' cha' 'ñaän.

Cha' su'we nu kaja 'in ne' nde loo la

⁴⁰ 'Xka cha' ni: Xa nu ta nten se'en tyi'in wan na'an tyi ne', su'wa lka cha' kan' sa ña'an si wa nda ne' se'en tyi'iin na'an tyi ne'. Kwi' ngwaña'an, xa nu ta ne' se'en tyi'iin lo'o ne', su'wa lka cha' kan' sa ña'an si wa nda ne' se'en tyi'in Ndiose lo'o ne', cha' ti kwi' Ndiose lka nu wa msu'wa 'ñaän ndi'jyaän nde re.

⁴¹ Lo'o xa nu ta ne' se'en tyi'in ska nten nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lo'o ne', cha' ndya'an nten kan' lo tñan 'in Ndiose, su'we 'a ka 'in ne' nde loo la. Kan' kaja ska cha' su'we nu ta Ndiose 'in ne' kan'; su'wa ti ka 'in ne' kan' lo'o nten nu nchkwi' cha' 'in Ndiose bra kan'. Kwi' ngwaña'an, bra nu ta ne' se'en tyi'in ska nten nu su'we 'a tiye chun' ndukwa yu cha' nchkwi' Ndiose, su'wa ka 'in ne' kan' lo'o nten nu su'we 'a tiye kan', cha' ta Ndiose ska cha' su'we 'in ne' kan' nde se'en ndi'in Ni.

⁴² Kwi' ngwaña'an, bra nu ta ne' ska ska' tyi'a ko'o ne' kune' re chun' ngi'ni xa'an ne' cha' 'ñaän, chañi cha'

ta Ndiose ska cha' su'we 'in ne' kan' nde loo la.

11

Msu'wa Xuwa 'in nten nu ndyaa se'en ndi'in Jesús

¹ Bra nu mdyii ngwa'u Jesús cha' kan' 'in tii tyukwa nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, kan' mdo'o yu ndyaa yu cha' chkwi' yu lo'o ne' tyun kichen nu ndi'in kwi' se'en ti; ngwa'u yu 'in ne' kichen kan' bra kan'.

² Ti nsu'wi Xuwa kan' ni' ña'an chkwan, wa ynan yu cha' 'in nchga tñan nu ngi'ni Jesús nu nka Krixtu; kan' cha' ngulo Xuwa tñan 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' tsa'a ne' kan' se'en ndi'in Jesús,

³ cha' kunicha' ne' kan' cha' re 'in Jesús cha' 'in Xuwa:

—¿Ta chañi cha' nu'win lkaa ti kwi' nu wa kan ti a? —ndukwin ne' kan' 'in Jesús bra kan'—. ¿Ta kan la xka nu ka Krixtu ykwi' a?

⁴ Mxkwen Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—Yaa wan katsa' wan 'in Xuwa nchga loo cha' nu ynan wan se'en ndi'iin, nchga cha' nu na'an wan se'en ndi'iin —ndukwin Jesús 'in ne'—.

⁵ Katsa' wan 'in yu sa ña'an ngi'niin cha' nchkaa kiloo nten nu ngwa kwityiin', cha' nda'an nten nu ngwa ti'í kiya', cha' ngwa luwi kuna' nten nu mtsu' kuna', cha' nu nnan nten nu ngwa ku'un tu nskan, cha' ndyu'u nten xiya' bra nu wa ngujwi ne', cha' nchka biya' ti' nu ti'i sa ña'an nu kulaa Ndiose 'in nten chalyuu 'in cha' kuxi nu ndi'in 'in ne'.

⁶ Su'we 'a ka tiye nten nu ti ndyaa ña'an ti' 'ñaän, kwi' nu ja kulaa ya' 'ñaän chun' nchka jyu'u ti'.

⁷ Bra wa ndyaa ne' kan', mdyisnan Jesús ykwi' yu cha' 'in Xuwa kan' lo'o nten ka'an nu ndi'in lo'o yu nde kwa:

—Bra nu yaa wan ni' kixin' se'en mdi'in Xuwa, ¿ni sa ña'an lka yu, mske' ti' wan, xa wa na'an wan 'in yu nde kwa a? —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'—. ¿Ta mske' ti' wan cha' ngwa yu ña'an ti' ska yka kii nu mxkii

tuun kwi'in 'in a? ¿Ta ngwaña'an mske' ti' wan a?

⁸ ¿Ni cha' lka yaa na'an wan 'in yu nde kwa sikwa? ¿Ta mske' ti' wan cha' ngwa yu ña'an ti' ska yu ki'yu nu siye' 'a a? ¿Ta kan' cha' yaa na'an wan 'in yu a? Nten nu su'we ña'an ste', kan' ndi'in se'en ndi'in ne' kuliya' nu lka ree.

⁹ Ja chan nxke' ti' wan cha' lka Xuwa ska nten nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten. Chañi cha' ngwaña'an lka yu, lo'o ti tlyu la tñan mjwi 'in Xuwa.

¹⁰ Nde ndiya cha' nu ngwa'an ayman kula s'ni cha' 'in tñan nu ku'ni Xuwa:

Kuloün tñan 'in ska msu 'ñaän cha' tsa'a yu nde loo la 'iin, cha' slaa yu tuwiin se'en tsa'a, ndukwin Ndiose 'in Krixtu.

¹¹ Chañi cha' nchkwiin' lo'o wan cha' 'in Xuwa nu ndukwatya 'in nten: Ja ya kala ska nten chalyuu nu ku'ni tñan nu tnun la, sa ña'an lka tñan nu mjwi 'in Xuwa kan'. Na' wa ndijyaän cha' kaän ndloo la ni' kasiya 'in nten; lo'o ni, nchga nten nu sten cha' 'ñaän, tlyu la cha' nsu'wi 'in ne' kan' ke Xuwa, ni siya ti'i ne', ni siya kune' ne'.

¹² 'Ti bra nu yan Xuwa kan' ti kulo, lo'o bra ni, ka'an 'a cha' nchkwi' nten, cha' nsu'wi 'a nten nu nchka ti' cha' ka Ndiose ndloo 'in ne'. Kwi' ngwaña'an, nsu'wi 'a nten nu lye 'a ngi'ni jwersa cha' kala ne' se'en ndi'in Ndiose, ykwi' ti ne'.

¹³ Nchga cha' nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi, sa ña'an lka tñan nu ngulo Ndiose 'in nten, kwi' nchga cha' 'in Ndiose nu ykwi' ayman kula 'ñaän lo'o nten s'ni, su'wa ykwi' ayman kan' sa ña'an ka cha' bra nu tyisnan ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten. Lo'o ni, wa mdiyan Xuwa.

¹⁴ Ti kwi' yu kan' lka ña'an ti' Elías nu ngwa s'ni, nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten. Wa s'ni ndukwa cha' tyaan Elías kan' xiya', si xlyaa wan xñi wan cha' kan'.

¹⁵ Kunan su'we wan cha' nu nchkwiin' re lo'o wan.

¹⁶ 'Ja su'we siya' ti sa ña'an ngi'ni nten chalyuu bra nu ni. Ngi'ni ne'

sa ña'an ngi'ni nu xuwe nu nda'an ndi'in jya ti jlu'we kichen, nu ndaja ti 'in ta'a ndi'in jya ne', chun' ja nchka 'a ti' ne' tyi'in jya ne' lo'o ta'a ne'. Kan' cha' nxi'ya ne' 'in ta'a ne':

17 “¿Ni cha' ja xlyaa wan kula kiya' wan? Nan ngala ba jiin lo'o kuwi kii cha' 'wan” ndukwin nu xuwe 'in ta'a ndi'in jya. “¿Ni cha' ja xlyaa wan ka xi'in ti' wan lo'o ba? Nan ngala ba jiin xi'in, nan nganan ba ndi'in ba.” Ti kwi' ngwaña'an ngi'ni wan lo chalyuu re ni, chun' xkwi' ndaja ti' wan; ja su'we lka tiye wan siya' ti ña'an wan 'in ta'a nten wan.

18 Bra nu yan Xuwa kan' ni, ja yku yu lo'o wan, ja yi'o yu xalyu lo'o wan. Kan' nchkwi' wan cha' 'in yu: “Nsu'wi kwi'in xa'an 'in yu, kan' cha' ngi'ni yu ngwaña'an” ndukwin wan bra kan'.

19 Chun' ndi'in la mdiyaän nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän cha' kaän nten. Nchkuün nchga lo nan lo'o wan, ndi'yoün nchga lo nan lo'o wan, lo'o nchkwi' wan cha' 'ñaän: “iÑa'an wan sa ña'an ngi'ni yu kwa! Nchku 'a yu kwa, lo'o ku'wi 'a yu” ndukwin wan 'in ta'a wan. “Ja su'we yu kwa cha' ta'a su'we yu lo'o ne' nu ndlo ka'an tñi cha' 'in ne' xka la'a tsu'. Lo'o xka la nten kuxi lka ta'a su'we nsu'wi yu” ndukwin wan 'ñaän. Kwi' nchkwi' wan cha' ja su'we cha' nu nchkwiin', nxke' ti' wan. Su'we sikwa, ka biya' ti' wan nde loo la cha' nu ñi 'a nchkwi' nten cha' nda'aän chabiya' 'in Ndiose.

Kichen se'en ja nnan ne' cha' 'in Ndiose

20 Lye 'a ykwi' Jesús cha' 'in ne' kichen se'en ta'a ti nda'an yu, cha' ka'an 'a cha' tnun wa y'ni yu se'en ndi'in ne' kichen kan', lo'o ja mjyu'u ti' ne' 'in cha' kuxi nu ndi'in ni' kasiya 'in ne'; ja ngulaa ya' ne' cha' kuxi kan'.

21 —iT'nan 'a wan ne' kichen Corazín! —ndukwin Jesús—. iT'nan 'a wan ne' kichen Betsaida! —ndukwin—. Ka'an 'a cha' tnun wa na'an wan, lo'o ja mjyu'u ti' wan siya' ti 'in cha' kuxi nu ngi'ni wan, ja ngulaa ya' wan cha' kan'. Kwi' ngwaña'an

ti s'ni, xa'an 'a ne' kichen Tiro lo'o ne' kichen Sidón, ne' xka la'a tsu' ngwa ne' kan'. Lo'o ja mjwi ña'an ka jyu'u ti' ne' kan' 'in cha' kuxi nu wa y'ni ne'. Ja ngulaa ya' ne' cha' kuxi kan', chun' ja ya ña'an ne' kan' cha' tnun sa ña'an nu na'an wan, 'wan ne' Israel; kan' cha' ja ngwa xi'in ti' ne' kan', kan' cha' ja yku' ne' te' ngata, ja msu'wa ne' jii ke ne' sa ña'an nu ngi'ni nten se'en nskwa ayman.

22 Ñi katsaän' 'wan, cha' ka su'we la cha' 'in ayman ne' Tiro lo'o ayman ne' Sidón, lo'o lye la kaja nu ti' 'wan bra nu tiya tsan tnun cha' ku'ni biya' Ndiose 'in nten chalyuu bra kan'.

23 Lo'o 'wan, ne' Capernaum ni, ¿ta su'we la kichen tyi wan, nxke' ti' wan a? ¿Ta lka kichen tyi wan ndloo la 'in xka la kichen, nxke' ti' wan a? Nde loo la ñu'un siya' ti kichen tyi wan, lo'o ykwi' wan tyaa wan nde lo jwlyaa bra kan'. Ka'an 'a cha' tnun y'niin se'en ndi'in wan, lo'o ja yaa ña'an ti' wan 'ñaän siya' ti. Kwi' ngwaña'an nu ngwa s'ni, xa'an 'a ngwa ne' kichen Sodoma; lo'o ja na'an ayman kan' cha' tnun sa ña'an nu wa na'an wan, 'wan ne' Capernaum. Si wa na'an ne' cha' kan', ja chan wa mjyu'u ti' ne' 'in cha' kuxi nu wa y'ni ne' bra kan', wa ngulaa ya' ne' cha' kuxi kan'; ja chan ti ndukwa kichen tyi ne' kan' sa bra ni.

24 Ñi katsaän' 'wan, cha' ka su'we la cha' 'in ayman ne' Sodoma kan', lo'o lye la kaja nu ti' 'wan tsan tlyu nu ku'ni biya' Ndiose 'in nten chalyuu.

Tiin ti tyi'in nten cha' mdiyan Jesús

25 Chun' ndi'in la ykwi' Jesús lo'o Ndiose Sti yu:

—Ku'ni tnuün 'iin, Stiin; nu'win lkaa X'nan ba, lo'o nde ni' kwan, lo'o lo chalyuu —ndukwin Jesús 'in Ndiose—. Ngwa xu'we 'iin cha' wa y'nii cha' ngwa biya' ti' nten nu ja jlyo su'we ti' nu ngwa s'ni la. Xka ta nten nu tiya la ti', lo'o nten nu nchka 'a 'in, lo'o nten nu jlyo 'a ti' nchga cha' 'iin, nxke' ti' ne', lo'o ne' kan' ja nchka biya' la ti' ne' kan'.

26 Chañi cha' ngwaña'an nchka ti' nu'win, cha' ka biya' ti' nten nu ja jlyo ti' siya' ti.

27 Ti ngwa'u la Jesús 'in ne' bra kan':

—Nchga chabiya' 'in Stiin Ndiose nganun 'ñaän. Ja tukwin jlyo ti' sa ña'an lka cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'ñaän, cha' na' lkaän ska ti nu lka Sñi' Ndiose; ska ti Stiin Ndiose jlyo ti' Ni sa ña'an lka cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'ñaän. Kwi' ngwaña'an, ja tukwin jlyo ti' sa ña'an cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'in Stiin; skaän tiän nu lkaän Sñi' Ni jlyo tiän', lo'o kwa'uün cha' kan' 'in nten nu kuloün suwiin 'in cha' ku'ni xa'an ne' cha' 'ñaän.

28 Nchga wan nu ja talo wan cha' ti'in 'a tñan nsu'wi 'wan lo chalyuu, nxke' ti' wan, kan wan tyi'in cha' 'wan lo'oün ni. Taän chabiya' cha' tiin ti tyi'in wan bra kan'.

29 Xñi wan tñan nu taän 'wan, kwi' ku'ni xa'an wan nchga cha' 'ñaän bra kan'. Chka t'nän 'a tiän' 'wan, taloün 'aän 'wan; lo'o tiin ti tyi'in wan cha' wa y'ni tyiin nchga cha' kuxi nu nsu'wi ni' kasiya 'wan.

30 Cha' su'we lka cha' nu ku'ni xa'an wan 'ñaän; ja tukwi cha' kan', sa ti tñan nu taän 'wan.

12

Mstun ta'a nda'an Jesús juun trigu tsan nu nxitña' ne' judío

1 Wa ndiya tsan ta'a nu nxitña' ne' judío, lo'o ndyaa Jesús se'en ndiya jyan trigu 'in ne' lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu. Ngite' ti' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan', kan' cha' mstun ne' chin' juun trigu cha' ku ne' mta 'in ran ña'an ya'a ti.

2 Na'an ne' fariseo cha' ngi'ni ne' ngwaña'an, ykwi' ne' fariseo kan' lo'o Jesús bra kan':

—¿Ja jlyo ti' wan cha' ja ndiya chabiya' ku'nian tñan ni, cha' tsan nu nxitñaan' lka a? —ndukwin ne' fariseo 'in Jesús—. Ne' kwa nu ngi'ni xa'an cha' 'iin ni, ¿ni cha' lka ngi'ni ne' tñan kan' ni sikwa?

3 Mxkwen Jesús 'in ne' fariseo bra kan':

—¿Ja ya chkwi' wan lo kityi 'in Ndiose se'en nu ndukwa cha' sa ña'an nu y'ni ayman David s'ni a? —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ngwa ska tsan ngite' 'a ti' yu, lo'o ngite' 'a ti' nchga ta'a nda'an yu bra kan'.

4 Jlyo ti' yu cha' nskwa jaxlya nu lka lomstan 'in Ndiose lo msaa ni' ña'an nu lka kwenta 'in Ndiose nde kwa. Kan' cha' ndyaa ne' ni' ña'an kan', yku ne' jaxlya kan', ni siya ja ndiya chabiya' ku ya ña'an ti nten 'in ran; ska ti nten nu nka sti jo'o ndiya chabiya' ku ne' jaxlya kan'.

5 Lo'o ndiya xka cha' nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi, cha' sti jo'o ni, ja nxitña' ne' ni' lyaa tnun xa nu ndiya tsan nu nxitña' nten; nsu'wi tñan nu ngi'ni sti jo'o kan'. Ti kwi' ti cha', ja ndi'in ki'ya 'in ne' kan' cha' 'in Ndiose, cha' ngi'ni ne' tñan kan'—ndukwin Jesús 'in ne' fariseo kan'—.

6 Chañi cha' na' nu ndijyaän re, tnun la ti cha' 'ñaän ke laa tnun kan'.

7 Ja nduwe ti' wan sa ña'an lka cha' re nu ndukwa lo kityi kula: “Nchka tiän' cha' chka t'nän ti' wan 'in ta'a nten wan” ndukwin Ndiose, “kan' tñan nu ndloo la cha' ku'ni wan. Ja nchka tiän' cha' ta wan ka'an 'a lomstan 'ñaän; ni siya skun' wan, ja ndi'in cha' ta wan 'ñaän.” Si chañi cha' ngwa biya' ti' wan sa ña'an nchkwi' cha' kan' nu ndukwa lo kityi, ja xtya 'a wan ki'ya 'in nten cha' kwiñi ti bra kan'.

8 Lo'o ndiya xka cha' nu chkwiin' lo'o wan, cha' na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten, na' lkaän ndloo la, ni siya tsan nu nxitña' ne'.

Cha' 'in ska yu ti'í nu nchkun' tyukwin ya' yu

9 Chun' ndi'in la mdo'o Jesús, ndyaa yu xka kichen, yten yu ni' lyaa 'in ne' judío nde kwa bra kan'.

10 Na'an yu cha' ndi'in ska yu ki'yu nu ti'í ya', cha' wa nchkun' tyukwin ska la'a ya' yu. Lo'o mnicha' ne' judío kan' 'in Jesús bra kan':

—¿Ta ndiya chabiya' 'ñaan cha' ku'nian jo'ó 'in nu ti'í tsan ta'a a?, xa

nu ndi'in cha' xitñaan' —ndukwin ne' 'in Jesús.

Nchka 'a ti' ne' kan' xtya ne' ki'ya 'in Jesús.

¹¹ Kan' mxkwen yu 'in ne':

—¿Ta ja tlyo wan 'in ska slya' 'wan xa wa mdiyuu i' ska ni' tiyuu a? —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ja chan tlyo wan 'in i', ni siya tsan ta'a lka bra kan'.

¹² Lo'o ta'a nten wan ni, ndloo la cha' 'in ne' ke 'in ska slya', kan' cha' ndiya chabiya' 'ñaän tayaän' 'in nten, ni siya tsan nu kti 'a 'ñaan, nu ja ndiya chabiya' cha' ku'nian xka lo tñan.

¹³ Ykwi' Jesús lo'o yu ti'í kan':

—Xñii yaa' —ndukwin Jesús 'in yu kan'.

Mxñi yu ti'í kan' ya' yu bra kan'. Bra ti nchkaa ya' yu, su'wa ngwa ta'a tyukwaa la'a ya' yu kan'.

¹⁴ Msin' 'a ti' ne' fariseo kan' 'in Jesús bra kan'. Mdo'o ne', ndyaa ne', ngwa ti' ne' kaja ña'an kujwi ne' 'in Jesús bra kan'.

Sa ña'an ndukwa cha' 'in Jesús lo kityi kula

¹⁵ Lo'o Jesús ni, ngwa biya' ti' yu nchga cha' kuxi nu nda'an cha' tiye ne' fariseo, kan' cha' mdo'o yu ndyaa yu xka se'en. Ka'an 'a nten mdo'o ña'an 'in yu, lo'o y'ni yu cha' nchkaa nchga nu ti'í.

¹⁶ Kan' ngulo yu tñan 'in ne' nu ngwa ti'í kan', cha' ja katsa' ne' ti lka nu y'ni cha' nchkaa ne'.

¹⁷ Ti s'ni ytsa' Ndiöse ska cha' 'in ayman Isaías cha' 'in Krixtu. Nde ndukwa cha' kan' lo kityi:

¹⁸ Nde ndiya msu 'ñaän nu wa ngulo suwiin 'in, ndukwin Ndiöse.

Ndiya 'a tiän' 'in yu, lo'o su'we 'a nka tiyeän ña'aän 'in yu kan'.

Ku'niin cha' ki'ya Tyi'iin ykwiin' chun' yu, cha' chkwi' yu lo'o nchga nten, lo'o nten nu ja lka judío.

Kwa'u yu 'in ne' sa ña'an nu ñi 'a ngi'niin biyaän' 'in nten chalyuu, ndukwin Ni.

¹⁹ Ja xuun ta'a yu, lo'o ja xi'ya yu kwen;

ja kanen tyi'i yu laja tuwiin.

²⁰ Su'wa ya' yu 'in nten cha' sten la ne' cha' 'ñaän, ni siya lka ne' ña'an ti' ska yka kii nu wa katsa ti, cha' na'an 'a ti' ne' kan';

ni siya lka ne' ña'an ti' ska kii' nu wa tyuwi' ti, nxke' ti' ne', cha' wa tyii ti cha' su'we nu nsu'wi tiye ne' kan'.

Ngwaña'an tyijin lyo cha' nu ñi kan' 'in cha' kuxi.

²¹ Ndi'in ta nten ña'an chalyuu cha' wa kan ti yu kan'.

Ngwaña'an ndukwa cha' 'in Krixtu lo kityi kula kan'.

Mstyane' ki'ya 'in Jesús

²² Chun' ndi'in la mdiyan ne' lo'o ska yu ti'í se'en ndi'in Jesús; wa nsu'wi kwi'in xa'an 'in yu, kan' cha' ja nchka 'a chkwi' yu, lo'o kwityiin' yu. Bra ti y'ni Jesús jo'ó 'in yu ti'í kan', cha' xiya' nchkwi' yu, xiya' mda Jesús xaa kiloo yu.

²³ Nduwe 'a ti' nchga nten nu na'an cha' kan' bra kan'.

—¿Ta ti kwi' yu ta'a ayman David kan' lka yu ki'yu re a? —ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

²⁴ Bra wa ynan ne' fariseo cha' kan', xka cha' ykwi' ne' cha' 'in Jesús:

—Ska ti chabiya' 'in Beelzebú nu nka x'nan nchga lo kwi'in kuxi, kan' lka cha' nu nchka 'in yu ki'yu re kulo yu kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in nten —ndukwin ne' fariseo kan'.

²⁵ Mgii ti' Jesús sa ña'an cha' kuxi nda'an cha' tiye ne', kan' cha' ykwi' yu lo'o ne' kan' bra kan':

—Si xuun 'a ne' nu lka ndloo la ska nasiyun, su'we ta'a nten nasiyun kan', tyii cha' 'in ne' kan' wa ña'an ti bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne'—. Kwi' ngwaña'an, si lye 'a xuun ta'a ne' ska kichen, tyii cha' 'in ne' kan' wa ña'an ti; ni siya xuun ta'a ne' nu ndi'in ska na'an ti, ti kwi' ti cha' ka, tyii cha' 'in ne' kan' lo'o ta'a ne', tyaa ne' bra kan'.

²⁶ Kwi' ngwaña'an, ja talo Satanás si xuun lo'o msu 'in; tyii cha' 'in kune' xa'an kan' ndla ti bra kan'.

²⁷ ¿Ta chañi nchkwi' wan sikwa, xa nu nchkwi' wan cha' chabiya' 'in

Beelzebú ndloŋn 'in kwi'in kuxi a? Ja ñi nchkwi' wan siya' ti, cha' lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'wan, ndlo ne' 'in kwi'in kuxi chabiya' 'in Ndiose, ndukwin ne'. Chun' nu ngi'ni ne' kan' ngwaña'an ka biya' ti' wan sikwa, si chañi cha' nchkwi' wan, si cha' kwiñi ti nchkwi' wan.

²⁸ Chabiya' 'in Tyi'i Ndiose ndloŋn 'in kwi'in kuxi, kan' cha' ka ka biya' ti' wan cha' wa mdyisnan cha' lka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten.

²⁹ 'Ska yu tlá ni, ja kaja ña'an sten xka nten na'an tyi yu cha' ku'ni kunnan yu'wa 'in yu; siya' ti si skan' ne' 'in yu tlá nu lka x'nan na'an kan' kulo ndukwa, kan' ka ku'ni ne' kunnan nan nu nsu'wi 'in yu kan' bra kan'.

³⁰ 'Nten nu ja xlyaa xñi cha' 'ñaän, nan nsuun ne' kan' lo'oŋn, ngwaña'an lka cha' kan'. Kwi' ngwaña'an nten nu ja ndaya' 'ñaän, ja nda ne' chabiya' 'in ta'a nten ne' cha' sten ne' tuwiin 'ñaän sikwa.

³¹ 'Kan' cha' katsaän' 'wan ni, cha' ka ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in nten nchga ki'ya nu ndukwi ne', ni siya kuxi 'a nchkwi' ne' 'in Ndiose; siya' ti bra nu nchkwi' ne' cha' kuxi 'in tñan nu ngi'ni Tyi'i Ndiose, kan' ja ku'ni 'a Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne' kan' bra kan'.

³² Ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in nten nu nchkwi' cha' kuxi 'ñaän nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten; siya' ti bra nu chkwi' ne' cha' kuxi 'in tñan nu ngi'ni Tyi'i Ndiose, kan' ja ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne' kan' nchga tsan nu tyi'in ne' lo chalyuu, nchga bra nde loo la bra kan'.

Nsu'wi lyoan ska yka bra nu ña'aan nan nu ndyo'o lo ran

³³ 'Ska yka su'we ni, ta ran nan kuan bra kan'; yka nu ja su'we ni, ja ta ran nan kuan bra kan'. Jlyo tian' si su'we yka bra nu ña'aan nan nu ndo'o lo ran.

³⁴ Nu 'wan, jña'an ti' kunnan tlá, ngwaña'an lka wan! Ja nchka chkwi' wan cha' su'we cha' nsu'wi 'a cha' kuxi tiye wan; sa ña'an cha' nu nsu'wi

tiye skaan, ngwaña'an ndyo'o cha' nu nchkwian'.

³⁵ Nchga nten nu su'we tiye ni, su'we 'a nchkwi' ne' kan'; lo'o nchga nten nu kuxi ka tiye, kuxi ti nchkwi' ne' kan' bra kan'.

³⁶ Katsaän' ska cha' 'wan ni: Bra nu tiya tsan nu ku'ni biya' Ndiose 'in nchga nten, bra kan' ndi'in cha' katsa' ji ne' ti ykwi' ti ne' nchga cha' kuxi nu wa ykwi' ne' lo chalyuu.

³⁷ Ndi'ya Ndiose kwenta 'in nchga cha' nu wa ykwi' wan lo chalyuu; katsa' Ni 'wan si ndi'in ki'ya 'wan lo'o Ni, kwi' katsa' Ni 'wan si ja ndi'in ki'ya 'wan.

Ngwa ti' nten kuxi ña'an kwi'ya ska cha' tnun nu ku'ni Jesús

³⁸ Chun' ndi'in la ndi'in chin' mstru nu ndu'u cha' jo'o, ndi'in ne' fariseo, nchkwi' ne' lo'o Jesús:

—Mstru —ndukwin ne' kan' 'in Jesús bra kan'—, ku'nii ska cha' tnun cha' ña'an kwi'ya ba 'in ran.

³⁹ Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—Xa'an 'a ta'a wan, cha' xkwi' njñan wan 'ñaän cha' ku'niin ska cha' tnun cha' ña'an kwi'ya wan 'in ran; lka wan nten nu ja ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose siya' ti —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ja ska cha' tnun ku'niin ngwaña'an. Ndi'in cha' tyaa yu'wi ti' wan nan lka ngwa 'in ayman Jona nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o ne' Nínive nu ngwa s'ni.

⁴⁰ Sa ña'an nganun Jona kan' ni' kula tnun kan' snan tsan lo'o snan tla, ngwaña'an na', nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten, kanuñ ni' yuu snan tsan lo'o snan tla xa wa ngujwiin.

⁴¹ Bra nu tiya tsan nu ku'ni biya' Ndiose 'in nchga nten, xtya ayman ne' Nínive ki'ya 'wan nu ndi'in wan lo chalyuu ni bra kan'. Katsa' ayman kan' nchga cha' nu wa ynan ne', xa nu ykwi' ayman Jona lo'o ne' nu ngwa s'ni, lo'o bra kan' mju'u ti' ne' 'in nchga cha' kuxi nu y'ni ne'; ngulaa ya' ne' cha' kuxi kan' chun' wa yten ne' cha' 'in Ndiose. Lo'o ja su'wa cha' nu ngwa'u ayman Jona kan' 'in ne'

s'ni lo'o cha' nu ndu'uŭn 'wan ni; tlyu la cha' 'in Ndiose lka nu ndu'uŭn 'wan ni, lo'o ja nnan 'a wan cha' re siya' ti.

⁴² Lo'o ayman reina nu ngwa ndloo la 'in ne' nde Sur, tyituun nu kuna'an kan' tloo Ndiose tsan nu ku'ni biya' Ni 'in nten chalyuu. Xtya nu kuna'an kan' ki'ya 'wan nu ndi'in wan lo chalyuu ni bra kan'. Chkwi' ne' kula kan' sa ña'an ngwa bra nu yaa se'en mdi'in ayman ree Salomón. Tijyu' 'a kichen tyi reina kan'; wa ynan ne' kula cha' tiya 'a Salomón kan', cha' su'we 'a cha' tiya nu nchkwi' yu. Kan' cha' yaa ne' kula kan' se'en mdi'in ree cha' kunan ni sa ña'an cha' tiya nu nsu'wi 'in yu kula kan'. Lo'o chin' la cha' ngwa'u ayman Salomón ke cha' nu ndu'uŭn 'wan ni; tnun la cha' 'in Ndiose lka nu ndu'uŭn 'wan ni, lo'o ja nnan wan siya' ti.

Kwi'in kuxi nu ndyaan xiya' se'en ndi'in nten

⁴³ 'Bra nu kulaa ya' kwi'in kuxi 'in ska nten, tya'an yu'wi kwi'in kan' ni kixin' tijyu' bra kan', se'en ja ndi'in nten; tsaa kwi'in kuxi kan' tsaa naan se'en xitña' chin'. Bra nu ja kaja se'en xitña' kan',

⁴⁴ bra kan' chkwi' kwi'in kuxi kan'; "Tya'aän xiya' se'en mdi'iin ti kulo." Ngwaña'an xke' ti' kwi'in kuxi kan'. Bra nu kala kwi'in kuxi kan' se'en ndi'in ne' kan', bra ti ña'an kwi'in cha' ti ndi'in laja ti kasiya 'in nten se'en mdi'in nu ngwa xkan'; ja ya chkaa nten kan'.

⁴⁵ Bra ti tsaa kwi'in xiya', tsaa naan 'in xa kati kwi'in nu xa'an la, cha' su'wa ti xu'wi nchga kwi'in 'in nten kan', cha' kaja se'en tyi'in kwi'in kan' lo'o nten, nchka ti' kwi'in kan'. Ka kuxi la cha' 'in nten kan' bra kan', cha' ka'an la kwi'in nsu'wi 'in ne' bra kan'. Kwi' ngwaña'an kuxi 'a ka cha' 'in nten nu ndi'in lo chalyuu ni, cha' xa'an 'a ne'.

Mdiyan jya'an Jesús lo'o ta'a yu

⁴⁶ Ti nchkwi' la Jesús lo'o nten, lo'o mdiyan jya'an lo'o ta'a Jesús, mduun ne' chun' na'an se'en ndi'in yu cha' nchka ti' ne' chkwi' ne' lo'o yu.

⁴⁷ Ytsa' ska nten 'in Jesús bra kan':

—Jya'aan lo'o ta'aa, nduun ne' chun' na'an re —ndukwin 'in Jesús—. Nchka ti' ne' chkwi' ne' lo'oo.

⁴⁸ Mxkwen Jesús 'in yu ki'yu kan' bra kan':

—¿Ti ka nu chañi lka jya'aän a? —ndukwin Jesús 'in ne'—. ¿Ti ka nu chañi lka ta'aän a?

⁴⁹ Kan' ngua'u ya' yu 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan':

—Ne' re ni, su'wa ndloo 'a ne' re 'ñaän sa ña'an ndloo 'a jya'aän 'ñaän, sa ña'an ndloo 'a ta'aän 'ñaän —ndukwin Jesús—.

⁵⁰ Ta'aän lka nchga nten nu ngi'ni sa ña'an nu nchka ti' Stiin Ndiose nu ndi'in ni' kwan; nten kan' lka sa ña'an lka jya'aän, sa ña'an lka ta'aän, ni siya ki'yu ne', ni siya kuna'an ne'.

13

Cha' 'in nten nu yta mta trigu

¹ Ti kwi' tsan kan' mdo'o Jesús na'an kan', ndyaa yu tu'wa tiyu', ndukwa yu chin' nde kwa.

² Lo'o ndyo' ti'in ka'an 'a Nten se'en ndi'in Jesús, kan' cha' yten yu ni' yka na'an xuwe, mdukwa yu chin' bra kan'; nganun nten ka'an kan' tu'wa tyi'a ti.

³ Kan' ngua'u Jesús tyun cha' tiya 'in ne', cha' ku'ni xa'an la ne' cha' 'in Ndiose. Nde ndiya cha' nu ykwi' yu:

—Ngwa ska tsan ndyaa ska nten kata mta trigu —ndukwin Jesús—.

⁴ Bra nu msnen yu mta kan', mdiyuu chin' ran lo yuu tla tu'wa tuwiin; bra ti yan kiñi, mdyii mta kan' yku i'.

⁵ Lo'o ngalu chin' mta kan' se'en lti ti tu'wa yuu nskwa chun' kee, ndla 'a mtsu mta kan'. Cha' nu chin' 'a yuu nskwa chun' kee kan',

⁶ kan' cha' ja msñi su'we suun ran lo kee kan', ja ngwa kaluu su'we ran. Mdyii kala kan' nganaan ran, cha' tikee' 'a kwan.

⁷ Lo'o ngalu chin' mta kan' laja ti kiche'; bra ti nguluu ti kiche' kan' xiya', lo'o ja mda 'a ran chabiya' kaluu kala trigu siya' ti.

⁸ Lo'o ngalu chin' mta kan' lo yuu su'we, se'en nu su'we 'a nguluu kala;

lo'o ka'an 'a mta mdo'o lo juun kala kan' bra kan', kwenta ska siyentu mta mdo'o ska lo juun, kwenta snan yla mta mdo'o xka lo juun, kwenta kala tyii mta mdo'o xka lo juun.

⁹ Kunan su'we wan cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni, si chañi cha' nchka ti' wan kunan wan cha' su'we kan'.

Ni cha' lka ngwa'u Jesús cha' kan'

¹⁰ Chun' ndi'in la mdiyan ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús se'en ndi'in yu. Mnicha' ne' 'in yu bra kan':

—¿Ni cha' lka ytsaa' cha' kan' 'in ne' kwa? Sa ña'an lka si nchkwi' ne' ska kwentu, ngwaña'an lka cha' kan' —ndukwin ne' kan' 'in Jesús.

¹¹ Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—Wa mda Ndiose chabiya' 'wan cha' ka biya' ti' wan ska cha' nu yu'wi kutsi' 'in ayman s'ni, sa ña'an ka xa nu ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in nten. Nten nu ja msñi cha' 'in Ndiose ni, ja ki'ya ne' kwenta bra nu kunan ne' ska cha' nu nchkwiin'; tukwi 'a cha' kan', xke' ti' ne'.

¹² Nten nu ndyaa ña'an ti' cha' nu ynan ne' 'in Ndiose, ti kwa'u la Ndiose cha' 'in ne' kan', cha' ngwaña'an su'we la sten ne' cha' 'in Ndiose; nten nu ja ndyaa ña'an ti' cha' kan', ne' nu ja xlyaa kunan cha' kan', ku'ni Ndiose cha' ja ka 'in ne' sten ne' cha' 'in Ndiose siya' ti.

¹³ Kan' cha' nchkwiin' cha' kan' lo'o nten. Ni siya ña'an ne', ja ki'ya ne' kwenta sa ña'an lka cha' nu ñi kan'; ni siya kunan ne', ja ka biya' ti' ne' sa ña'an lka cha' kan', chun' ja nnan su'we ne' cha' nchkwiin'.

¹⁴ Bra nu ña'an 'in ne' kan', ka biya' tian' cha' chañi 'a cha' 'in Ndiose nu ngwa'an ayman Isaías nu ngwa s'ni. Nde lka sa ña'an nchkwi' cha' kan':

Ja chan kunan wan cha' kan', lo'o ja ka biya' ti' wan sa ña'an cha' nu wa ynan wan, ndukwin Ndiose.

Ja chan ña'an wan cha' kan', lo'o ja ki'ya wan kwenta siya' ti nan lka nu wa na'an wan.

¹⁵ Ja xlyaa ne' tukwa ne' cha' nchkwiin', chun' xa'an 'a tiye ne' ta'a wan.

Ja xlyaa ne' kunan ne' cha' nchkwiin', chun' ja nnan su'we ne' ta'a wan. Ja nchka ti' ne' ki'ya ne' kwenta, chun' ja nchka 'in ne' ña'an su'we ne'.

Ja xlyaa ne' kulaa ya' ne' cha' kuxi nu ndi'in 'in ne', kan' cha' ja nda ne' chabiya' ku'niin cha' tlyu ti' 'in ne' 'in cha' kuxi kan', ndukwin Ndiose.

Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi 'in Ndiose.

¹⁶ 'Su'we nka tiye wan cha' ti ndukwa laa kiloo wan, ti ndukwa laa tu nskan wan, cha' ka ki'ya su'we wan kwenta 'in ska cha' nu nchkwi' Ndiose.

¹⁷ Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan, cha' ka'an 'a nten nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni, lo'o ka'an 'a nten nu su'we ngwa tiye ne' ña'an ne' 'in Ndiose s'ni, wa mta 'a ne' kan' 'in cha' nu ña'an wan ni, cha' ña'an ne' cha' kan'; wa mta 'a ne' 'in cha' nu nganan wan ni, cha' kunan ne' cha' kan'. Lo'o ja ya ña'an ne' cha' kan', ja ya kunan ne' cha' kan' siya' ti, bra nu ngujwi ne'.

Sa ña'an lka cha' 'in nten nu yta mta trigu

¹⁸ 'Nde chkwiiin' sa ña'an lka cha' tiya nu 'in nten nu yta mta trigu kan':

¹⁹ Bra nu kunan nten sa ña'an ka cha' nu lka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten, lo'o ja nchka biya' ti' ne' kan' sa ña'an lka cha' kan', bra ti ku'ni kune' xa'an tñan cha' katin cha' su'we kan', cha' ja xñi 'a ne' kan' cha' su'we kan'.

Ña'an ti' mta trigu nu mdiyuu tu'wa tuwiin, ngwaña'an lka nten kan'.

²⁰ Lo'o mta nu ngalu lo yuu ti ti tu'wa nu nskwa chun' kee ni, ña'an ti' mta kan', ngwaña'an lka nten nu su'we 'a nka tiye ne' bra nu ynan ne' cha' su'we 'in Ndiose ti kulo.

²¹ Chun' ndi'in la, bra nu mdiyisnan xka ta nten nchka ti'í ti' 'in ne' kan', ni siya xtyi lyo'o nten 'in ne' kan' si'ya cha' su'we nu wa ynan ne' kan', ja talo 'a ne' bra kan'. Ña'an ti' mta nu ja

msñi su'we suun, mta nu mtsu lo yuu ti ti tu'wa nu nskwa chun' kee kan', ja mdaloo kala kan', bra ti nganaan ran, ngwaña'an lka ne' kan'.

²² Mta nu ngalu lo yuu se'en nsu'wi ti kiche' ni, ña'an ti' mta kan', ngwaña'an lka nten nu wa ynan cha' su'we kan', lo'o nda'an 'a cha' tiye ne' kan' sa ña'an ka 'in ne' lo chalyuu, cha' nchka 'a ti' ne' ka kuliya' ne'. Kan' cha' ja nchka 'in Ndiose ku'ni Ni ska tñan su'we ni' kasiya 'in ne' kan'.

²³ Lo'o mta nu ngalu lo yuu su'we ni, ña'an ti' mta kan', ngwaña'an lka nten nu wa ynan cha' su'we kan', lo'o nchka biya' ti' ne' cha' kan'; xkwi' ngi'ni ne' sa ña'an nchkwi' cha' kan'. Chun' ndi'in la su'we 'a ka cha' nu xu'wi ni' kasiya 'in ne' kan', cha' ña'an ti' yuu su'we kan', ngwaña'an lka kasiya 'in ne' kan'. Nsu'wi juun trigu nu ndo'o ska siyentu mta lo ran, lo'o nsu'wi juun nu ndo'o snan yla mta lo ran, lo'o nsu'wi juun nu ndo'o kalatyii mta lo ran.

Cha' 'in kixin' nu mtsu laja jyan trigu

²⁴ Chun' ndi'in la ngwa'u Jesús xka cha' tiya 'in ne':

—Chkwiin' xka cha' lo'o wan, cha' ka biya' ti' wan sa ña'an ka xa nu lka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten —ndukwin Jesús 'in ne'—. Sa ña'an lka ska nten nu yta xkwi' mta su'we lo jyan trigu 'in yu, ngwaña'an lka Ndiose.

²⁵ Xa wa tla, yija' x'nan jyan kan'. Bra nu laja' ti yu, bra kan' yan nu nka kontra 'in yu, msnen mta kixin' laja jyan trigu 'in yu kan'. Bra wa mdyii msnen mta kixin', ndyaa nu nka kontra 'in yu kan' bra kan'.

²⁶ Su'wa ti mtsu ta'a tyukwaa loo mta, lo'o mta trigu, lo'o mta kixin' kan'; su'we 'a nguluu kala kan' bra kan'. Chun' ndi'in la na'an ne' cha' si'i xkwi' mta su'we nu wa yta yu kan' nu mtsu; ña'aan lo jyan kan' mxtiyaa' ndukwa trigu lo'o kixin'.

²⁷ Kan' cha' bra ti ndyaa msu se'en ndi'in x'nan jyan kan', ndyaa ytsa' ne' 'in yu sa ña'an nan ngwa: “Yu kula”

ndukwin ne' 'in x'nan tñan kan', “¿ta si'i xkwi' mta su'we ytaa lo yuu kwa a? ¿Ni cha' lka ndukwa 'a xka kixin' laja kala ni?”

²⁸ Kan' mxkwen x'nan jyan 'in msu kan' bra kan': “Ti kwi' nu nka kontra 'ñaan y'ni ñu'un 'in kala kwa 'ñaan sikwa” ndukwin x'nan jyan 'in ne'. “¿Ta nchka tii' cha' tsaa ba xkwaan ba kixin' kwa a?, yu kula” ndukwin msu 'in x'nan jyan bra kan'.

²⁹ “Ja su'we ngwaña'an” ndukwin x'nan jyan 'in ne'. “¿Ni sa ña'an ka si lo'o kala trigu xkwaan wan bra kan' a?”

³⁰ Su'we la kataan chin' cha' kaluu ran ta'a tyukwaa ran, sa ña'an bra nu katsi trigu kan'. Bra kan' kuloñ tñan 'in ne' cha' tsaa ne' si'yu ne' kixin' ti kulo, cha' skan' ne' 'in ran kwenta ynin ti ran, cha' skin ran lo kii'; ku'ni ne' kwa bra kan', si'yu ne' nchga trigu cha' xo' ti'in ne' 'in ran ni' ju'wa.”

Cha' 'in mta nu xuwe 'a

³¹ Kwi' ngwaña'an ngwa'u Jesús xka cha' tiya, ña'an ti' ska nkwin ti:

—Xka cha' chkwiin' lo'o wan, sa ña'an ka xa nu lka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in nten —ndukwin Jesús 'in ne'—. Sa ña'an lka ska mta xuwe 'a nu yta ska nten ni' lyo'oo 'in yu, ngwaña'an ka cha' kan'.

³² Xuwe 'a mta kan', lo'o tnun 'a yka kan' xa nu nguluu ran, sa ña'an bra nu kan kiñi cha' kwiñan i' se'en xkwa i' laja stan' yka kan'.

Cha' 'in skwan tiye'

³³ Kwi' ngwaña'an ngwa'u Jesús xka cha' tiya 'in ne':

—Xka cha' chkwiin' lo'o wan, sa ña'an ka bra nu lka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in nten —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ña'an ti' ska ngulu' jya'an skwan, nu xñi ska nu kuna'an cha' su'wa 'in ran lo snan ska' kata jaxlya; xtiyaa' 'in ran bra kan', cha' sa tlyu ti skwen nchga skwan kan', ngwaña'an ka tñan 'in Ndiose bra kan'.

Ni cha' ngwa'u Jesús cha' tiya kan' 'in nten

³⁴ Ngwaña'an ngwa'u Jesús 'in nten ka'an nu ndi'in nde kwa, cha' xkwi'

lo'o cha' tiya nu ña'an ti' nkwin ykwi' Jesús lo'o nten bra kan'; ja ska cha' ndu'u yu 'in nten si ja lo'o cha' tiya nchkwi' yu.

³⁵ Kan' lka ska cha' 'in Ndiose nu wa ykwi' ska ayman lo'o nten nu ngwa s'ni. Nde ndiya cha' kan':

Lo'o cha' tiya ti chkwiin' lo'o nten cha' kwa'uun ska cha' 'in ne', ndukwin Ndiose.

Chkwiin' 'in ska cha' nu nsu'wi kutsi', ti nu mñaan chalyuu re.

Ni sa ña'an lka cha' 'in kixin' nu ndukwa lo jyan 'in ne'

³⁶ Chun' ndi'in la mxnun Jesús 'in nten ka'an kan', ndyaa yu ni' ña'an kan'. Kan' ndijyan ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu se'en ndi'in yu, mnicha' ne' 'in yu bra kan':

—Yu kula, kwa'uu 'wa sa ña'an lka cha' nu ngwa'uu 'wa tsan, cha' 'in kixin' nu ndukwa lo jyan 'in ne' —ndukwin ne' 'in Jesús.

³⁷ —Su'we —ndukwin Jesús 'in ne'—. Na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaan ndijyaan cha' kaan nten, xa nu ndu'uun 'in nten ni, sa ña'an lka si kataan mta su'we lo jyan 'ñaan, ngwaña'an ngi'niin.

³⁸ Lo'o nu lka jyan 'ñaan ni, kan' lka tyukwi ña'aan chalyuu; lo'o kala trigu nu nguluu la se'en ndukwa mta su'we kan', ngwaña'an lka nten nu nda chabiya' cha' ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in ne'. Lo'o kixin' kan' ni, ngwaña'an lka nten nu ndi'in cha' 'in lo'o kune' xa'an,

³⁹ cha' ti kwi' kune' xa'an lka nu nxuun lo'oun, lo'o kan' lka nu msnen mta kixin' kan' lo jyan 'ñaan. Tsan nu tyisnan si'yu ne' jyan ni, kan' lka tsan nu tlyu 'a bra nu tsaa tii chalyuu; lo'o nten nu si'yu kixin' lo jyan kan' ni, kan' lka angajle 'in Ndiose.

⁴⁰ Sa ña'an lka bra nu xo' ti'in ne' kixin' cha' skin ran, ngwaña'an ka 'in nten kuxi bra nu tyii chalyuu.

⁴¹ Tsan kan', na' nu wa ndijyaan cha' kaan nten, su'waan 'in angajle 'ñaan cha' xo' ti'in 'in nchga nten nu ngwa'u 'in ta'a nten cha' ku'ni ne' cha' kuxi; tyo' ti'in nchga nten nu kuxi ka tiye kan', cha' ja ndi'in

chabiya' kanun ne' kan' se'en lka Stiin Ndiose ndloo.

⁴² Bra kan' xkwan angajle 'in ne' kan' lo kii' tnun; kunan 'a ne' kan' bra kan', kasin' 'a ti' ne' sa ña'an ya' nu ku li'ya ne' chun' msin' ti' ne' bra kan'.

⁴³ Kanun nchga nten nu luwi kasiya 'in se'en lka Stiin Ndiose ndloo; sa ña'an luwi xaa kwichaa, ngwaña'an ka luwi 'a tloo ne' kan', chun' ngwa luwi kasiya 'in ne' siya' ti kwenta 'in Ndiose bra kan'. Kunan su'we wan cha' nu nchkwiin' lo'o wan, si chañi cha' nchka ti' wan kunan wan.

Cha' 'in ska yu'wa nu ka'an nga'an nu nsu'wi kutsi' ni' yuu

⁴⁴ 'Xka cha' chkwiin' lo'o wan, sa ña'an ka xa nu lka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten; ña'an ti' ska yu'wa nu ka'an 'a nga'an, ngwaña'an lka cha' kan'. Wa nsu'wi kutsi' yu'wa nu ka'an nga'an kan' ni' yuu ska ni' lyo'oo 'in ne'. Chun' ndi'in la, wa ndyija 'in xka nten se'en nsu'wi kutsi' yu'wa kan'. Su'we 'a ngwa tiye yu bra kan'; kan' cha' bra ti mdukun' yu yuu lo se'en nsu'wi kutsi' yu'wa kan' xiya', mdo'o yu ndyaa yu lo kichen cha' kujwi' yu nchga nan nu nsu'wi 'in yu. Ngwaña'an mjwi tñi 'in yu, msi'i yu lo'oo kan' se'en nsu'wi kutsi' yu'wa nu ka'an nga'an kan' bra kan'.

Cha' 'in ska kee ngaten nu ka'an 'a nga'an

⁴⁵ 'Lo'o xka cha' chkwiin' lo'o wan ni, sa ña'an ka xa nu lka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in nten. Lka kan' sa ña'an lka si nda'an naan 'a ska nten 'in kee ngaten nu su'we 'a, kwi' nu lka kee perla. Jlyo ti' yu nan lka nu ndyaa naan yu, kan' cha' kee' nda'an naan yu 'in kee ngaten nu su'we kan', cha' xi'i yu 'in ran, nka tiye yu.

⁴⁶ Chun' ndi'in la ndyija ska kee ngaten nu ka'an 'a nga'an 'in yu kan'; bra ti yjwi' yu nchga nan nu nsu'wi 'in yu, cha' xi'i yu ska ti kee ngaten kan', cha' ja nsu'wi 'a nan su'we la xi'i yu, mske' ti' yu.

(Wa ngwa'u Jesús ta'a tyukwaa cha' tiya kan' 'in ne', cha' ka biya' ti' ne'

cha' ska ti cha' ndloo la 'ñaan, cha' tyija lyo 'ñaan chalyuu kwi se'en lka Ndiose ndloo ni' kasiya 'ñaan.)

Cha' 'in katan nu lo'o tsaa ne' kuta kula

⁴⁷—Lo'o xka cha' chkwiin' lo'o wan ni, sa ña'an ka xa nu lka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten —ndukwin Jesús—. Sa ña'an lka ska katan tnun nu nduguun nten lo tyi'a tujo'o cha' xñi kula, cha' kanun nchga loo kula ni' katan kan', ngwaña'an lka cha' kan'.

⁴⁸Chun' ndi'in la jwakii ne' 'in katan msa'an kan', cha' tyo'o ran tu'wa tyi'a. Nde kwa tyi'in ne' chin' cha' kulo suwi ne' nchga kula nu su'we ti; su'wa ne' kula su'we ti kan' ni' xkuwi, xkwan ne' kula nu ja su'we bra kan'.

⁴⁹Kwi' ngwaña'an ka tsan tnun bra nu tsaa tii chalyuu. Kan' kan angajle cha' su'we ta'a angajle 'in nchga nten, cha' ja su'wa tyi'in ne' nu xa'an tiye lo'o ne' nu luwi tiye.

⁵⁰Xkwan angajle 'in nten xa'an lo kii' tnun; kunan 'a ne' kan' bra kan', kasin' 'a ti' ne' sa ña'an bra nu ku li'ya ne' cha' msin' ti' ne' bra kan'.

Cha' 'in nan nu ka'an nga'an, ni siya cha' nu kwi, ni siya cha' nu kula

⁵¹¿Ngwa biya' ti' wan nchga cha' nu tka ngwa'uñ tiän 'wan ni a? —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'.

—Ngwa biya' ti' ba —ndukwin ne' 'in yu.

⁵²Kan' ngwa'u Jesús xka cha' 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

—Ska mstru nu ndu'u cha' jo'o ni, xa wa msñi yu cha' 'ñaan, xa wa y'ni xa'an yu sa ña'an ka bra nu lka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten —ndukwin Jesús—, lka yu kan' sa ña'an lka ska nu kuliya' nu nsu'wi 'a cha' su'we nu ndi'in ni' ña'an tyi yu, ngwaña'an lka mstru kan'. Lo'o ni, nsu'wi 'a cha' su'we nu ka kwa'u yu 'in nten, ni siya cha' nu kula, ni siya cha' nu kwi.

Mdiyan Jesús nde kichen Nazaret

⁵³Bra nu mdyii ngwa'u Jesús nchga cha' kan' 'in ne', mdo'o yu ndyaa yu xka se'en.

⁵⁴Chun' ndi'in la mdiyan yu kichen tyi jya'an yu, yten yu ni' lyaa 'in ne' kwa, ngwa'u yu chin' 'in nten nu ndi'in ni' lyaa kan' bra kan'. Yuwe 'a ti' ne' ña'an ne' 'in yu bra kan':

—¿La nde ya' y'ni xa'an yu ki'yu re nchga cha' nu nchkwi' yu? —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—. ¿Ni sa ña'an ngwa 'in yu cha' nchka 'in yu ngi'ni yu cha' tnun?

⁵⁵Nan sñi' ne' kwityi ka' ti lka yu re. Lo'o Liya lka jya'an yu; lo'o Santiago, lo'o Se, lo'o Simón, lo'o Juda, ne' kan' lka ta'a yu re.

⁵⁶Lo'o nu kuna'an ta'a yu ni, ti ndi'in ne' kichen re. ¿La nde ya' y'ni xa'an yu cha' kan' sikwa a?

⁵⁷Ngwaña'an ngwa cha' chen nka tiye ne' ña'an ne' 'in Jesús, kan' cha' ykwi' Jesús lo'o ne' xiya' bra kan':

—Nchga se'en ngi'ni tnun ne' 'in ska nten nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ska ti kichen tyi yu, ja nnan ne' cha' nu nchkwi' yu siya' ti; lo'o ta'a yu, ja ndukwa 'a ne' cha' nu nchkwi' yu.

⁵⁸Chin' ti cha' tnun y'ni Jesús kichen kan'. Ja yaa ña'an ti' ne' 'in yu siya' ti, kan' cha' ja y'ni yu ka'an la cha' tnun nde kwa.

14

Ngujwi Xuwa nu ndukwatya 'in nten

¹Kwi' ña'an bra ynan Herodes cha' 'in Jesús, ti kwi' Herodes nu ngwa ndloo la 'in ne' Galilea.

²Kan' cha' ykwi' yu kula kan' lo'o msu 'in yu:

—Ti kwi' ayman Xuwa nu ndukwatya 'in ne', ti kwi' kan' lka nu ki'yu kan' —ndukwin Herodes—. Wa ngujwi yu, lo'o ndyu'u yu xiya', nxke' tiän', kan' cha' nchka 'in yu ku'ni yu cha' tnun nu ngwaña'an.

³Ntsen Herodes ni, cha' wa msñi yu 'in Xuwa kan' nu ngwa xkan', mskan' yu 'in Xuwa msu'wa yu 'in yu ni' ña'an chkwan. Y'ni yu kula cha' kuxi kan' si'ya Herodías kwilyo'o Felipe ta'a yu kula kan',

⁴ cha' bra nu ti lu'u Xuwa wa ykwi' yu cha' re lo'o Herodes kan':

—Ja ndiya chabiya' tyi'iin lo'o kwilyo'o ta'aa —ndukwin Xuwa 'in Herodes bra kan'.

⁵ Nu ngwa bra kan' ngwa ti' Herodes kujwi 'in Xuwa, lo'o ytsen yu 'in ne' kichen, cha' ndyaa ña'an ti' ne' cha' wa ykwi' Xuwa cha' 'in Ndiose lo'o ne'.

⁶ Bra nu ngwi'ya ta'a nin Herodes, y'ni yu ska ta'a bra kan'. Ka'an nten ndyo' ti'in se'en ndi'in yu, kan' mdiyan nu kuna'an sñi' Herodías, yla kiya' tloo Herodes. Mdiya 'a ti' yu kula kan' 'in nu kuna'an kan',

⁷ kan' cha' mskan' yu ska cha' lo'o, cha' ta yu nchga nan nu jñan nu kuna'an kan' 'in yu.

⁸ Ti'í 'a ti' Herodías jya'an nu kuna'an kune' 'in Xuwa, ngwa ti' kujwi 'in Xuwa, kan' cha' ytsa' 'in sñi' ni ña'an nan nu jñan 'in Herodes bra kan'.

—Ke Xuwa nu ndukwatya 'in nten, nchka tiän' —ndukwin nu kuna'an kune' kan' 'in Herodes bra kan'—. Kan lo'o ne' 'in ke yu ska ni' si'yuu —ndukwin.

⁹ Ngwa xi'in chin' ti' Herodes nulka ndloo kan' bra kan'; wa mskan' yu cha' kan' tloo nchga nten nu nda'an ta'a kan', kan' cha' ngulo yu tñan 'in sndaru cha' ku'ni ne' sa ña'an nu ndukwin nu kuna'an kune' kan'.

¹⁰ Kan' cha' yaa sndaru, yaa mdijin ku' ne' ke Xuwa ni' ña'an chkwan bra kan'.

¹¹ Mstyá ne' ke jyo'o ni' si'yuu, mdiyan lo'o ne' si'yuu kan' bra kan', mda ne' ran 'in nu kuna'an kune' kan' bra kan'. Mdo'o nu kuna'an kan' ndyaa, ndyaa lo'o si'yuu kan' se'en ndi'in jya'an bra kan'.

¹² Chun' ndi'in la mdiyan ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Xuwa, ngwi'ya ne' 'in ayman kan', cha' tsaa lo'o ne' 'in yu cha' katsi' yu. Xa wa mtsi' ne' 'in yu, ndyaa ytsa' ne' 'in Jesús sa ña'an ngwa cha' kan'.

Mda Jesús nan yku ka'yu mi nten

¹³ Bra wa ynan Jesús sa ña'an nu ngwa 'in ayman Xuwa, yten yu ska

ti yu ni' yka na'an cha' tsaa yu xka tu'wa tiyu'; ngwa ti' yu tsaa yu ska se'en ni' kixin', se'en ja ndi'in nten. Bra ti ngwa biya' ti' ka'an nten cha' ndyaa yu nde kan', kan' cha' bra ti mdo'o ña'an ne' 'in yu, kiya' ti ne' ndijyan ne' tu'wa tiyu'. Lo'o ne' tyun kichen mdiyan ne'.

¹⁴ Bra wa mdiya yka na'an kan' se'en ndyaa yu tu'wa tiyu' kan', mdo'o Jesús; na'an yu cha' wa ndi'in ka'an 'a nten nde kwa bra kan'. Nchka t'nán 'a ti' yu 'in nchga nten kan', kan' cha' y'ni yu cha' nchkaa nchga ne' ti'í nu nda'an lo'o ne'.

¹⁵ Tyukwi tsan mdi'in ne'. Bra wa msiin ykwi' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús lo'o yu:

—Ni' kixin' 'a ndi'ian re. Ja tukwin ndi'in kwi' se'en ti nde —ndukwin ne' 'in Jesús—. Kwi' ngwaña'an msiin 'a ni. Su'we la kuloo tñan 'in nten ka'an kwa cha' tsaa ne' nchga kichen nu ndi'in lo yuu kwa, cha' xi'i ne' nan ku ne'.

¹⁶ —'Wan, ta wan nan ku ne' nde ti —ndukwin Jesús—. Ja ndi'in cha' tyaa ne'.

¹⁷ Yuwe 'a ti' ne' nu ngi'ni xa'an kan' bra kan':

—Ka'yu ti jaxlya teje' ndiya 'ñaan nde, yu kula —ndukwin ne' 'in Jesús—, lo'o ndiya tukwa ti kula. Sa kan' ti nan.

¹⁸ Ykwi' Jesús lo'o ne' kan' bra kan':

—Kan lo'o wan 'in ran nde re —ndukwin yu 'in ne'.

¹⁹ Lo'o kan' ngulo Jesús tñan 'in nten ka'an, cha' tyukwa ne' chin' lo kii. Kwi' msñi yu ka'yu jaxlya teje' kan' lo'o tukwa kula kan'; mx-ina'an yu ni' kwan bra kan', ndya yu xu'we 'in Ndiose. Kan' mdyisnan yu msu'we yu jaxlya lo'o kula kan', mda yu kwenta yu'we ran 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu cha' kutsaa ne' ran 'in nten ka'an kan' bra kan'.

²⁰ Ngwaña'an ngwa cha' yku nchga nten kan', sa ña'an ya' nu ngula' ti' ne'. Mxo' ti'in yu kune' nchga yu'we nu nganun bra kan', msa'an tii tyukwa xkuwi lo'o yu'we jaxlya kan'.

21 Ka'yu mi nu ki'yu yku se'en ndi'in Jesús tsan kan', lo'o xka kwenta nu kuna'an lo'o nu xuwe ti.

Mda'an Jesús lo tyi'a tiyu'

22 Chun' ndi'in la ngulo Jesús tñan 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' sten ne' ni' yka na'an cha' tsaa ne' xka la'a tsu' tiyu' kan'; nde loo la tsaa ne' ti ykwi' ti ne', lo'o kanun yu ska ti yu cha' slaa' yu 'in nten ka'an kan', ngwa tiye yu.

23 Bra wa ndyaa nchga nten kan', ndyaa Jesús lo ki'ya cha' chkwi' lo'o Ndiose se'en ndi'in yu ska ti yu bra kan'. Bra wa tsaa ti kwichaa, ti ndi'in Jesús ska ti lo ki'ya kan'.

24 Ti kwi' ti bra kan' tijyu' nda'an yka na'an kan' lo tiyu'. Kee' ti ndya'an yka na'an lo tyi'a si'ya kwi'in, cha' lye 'a nskwa kwi'in, lye 'a ngutsa tyi'a lo tiyu'.

25 Wa ki'ya ti xaa, kan' ndijyan Jesús nda'an lo tyi'a ti.

26 Bra nu na'an ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu cha' nda'an yu lo tyi'a ti, ytsen 'a ne' bra kan'.

—¡Wa ndijyan ska ayman! —ndukwin ne'.

Msi'ya 'a ne' cha' ytsen ne' bra kan'.

27 Bra ti ykwi' Jesús lo'o ne':

—¡Ku'ni tnun tiye wan! —ndukwin Jesús 'in ne'—. Na' lkaän, ¡ja kutsen 'a wan!

28 Mxkwen Tyu 'in yu bra kan':

—¿Ta chañi cha' nu'win lkaa a?, yu kula —ndukwin Tyu 'in Jesús—. Si chañi cha' nu'win lkaa, kuloo tñan 'ñaän sikwa, cha' lo'oñ tya'aän lo tyi'a cha' kalaän se'en ndi'in.

29 —Kaan nde re —ndukwin Jesús 'in Tyu bra kan'.

Bra ti mdo'o Tyu ni' yka na'an, mda'an yu lo tyi'a cha' kala yu se'en ndi'in Jesús.

30 Bra nu nduwe ti' yu cha' lye 'a nxkwa kwi'in, ytsen 'a yu bra kan', mdyisnan mdiyuu yu ni' tyi'a bra kan'. Kwen msi'ya yu 'in Jesús:

—X'ñaän —ndukwin Tyu 'in yu—, ¡kuloo lyaa 'ñaän ni' tyi'a re!

31 Bra ti msñi Jesús ya' Tyu.

—Chin' ti bra mdaloo cha' ndyaa ña'an tii' 'ñaän —ndukwin Jesús 'in Tyu —. ¿Ni cha' ja nchka 'iin tsaa ña'an su'we tii' 'ñaän a?

32 Lo'o bra kan' mdiyan lo'o Jesús 'in Tyu se'en ndukwi yka na'an lo tyi'a, yten ne' ni' ran bra kan'; bra ti ngwa tiin kwi'in bra kan'.

33 Kan' cha' y'ni tnun ne' nu ndi'in ni' yka na'an kan' 'in Jesús, mduun xtyin' ne' tloo yu bra kan'.

—Chañi cha' nu'win lkaa ska ti nu lka Sñi' Ndiose —ndukwin ne' 'in yu.

Y'ni Jesús jo'ó 'in ne' nu ti'inde Genesaret

34 Mdiyan ne' xka la'a tsu' tiyu' kan', mdiya ne' nde Genesaret bra kan'.

35 Bra nu ndyija lyo 'in ne' ngwa tyi kwa cha' ndi'in Jesús, bra ti msu'wa ne' cha' ndyaa nchga kichen kwi' se'en ti, cha' ka biya' ti' ne' kan' cha' wa mdiya Jesús. Kan' cha' mdiyan lo'o ne' 'in nchga ne' ti' se'en ndi'in Jesús.

36 Mjñan ne' chabiya' 'in yu ni siya kala' ti ne' ti' kan' kiya' ste' yu. Lo'o bra ti nchkaa ne' ti' kan' bra kan', chun' wa yla' ne' ste' yu.

15

Ninan lka nu ngi'ni cha' nchka kuxi ka tiye nten

1 Chun' ndi'in la mdiyan ska ta ne' tnun nchka se'en ndi'in Jesús. Ne' kichen Jerusalén lka ne' kan', ne' fariseo lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o ni' lyaa lka ne' kan'.

2 —¿Ni cha' ja su'we ngi'ni ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'iin? —ndukwin ne' kan' 'in Jesús—. Ja su'wa ngi'ni ne' kwa lo'o cha' nu wa ykwi' ayman kula lo'oan nu ngwa s'ni, cha' katen su'we yaan' bra nu tiya ya' kuan. Lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'iin ni, ja ngi'ni ne' ngwaña'an —ndukwin ne' bra kan'.

3 Mxkwen Jesús 'in ne' tnun nchka kan' bra kan':

—Lo'o 'wan ni —ndukwin Jesús 'in ne'—, ¿ni cha' lka chin' la cha' nka tiye wan 'in tñan nu ngulo Ndiose 'ñaän?,

lo'o lye la nduwe ti' wan 'in nchga loo tñan xuwe nu ngulo ayman kula 'ñaan.

⁴ Wa ykwi' Ndiose lo'oan: “Tukwa wan tñan nu nchkwi' sti jya'an wan” ndukwin Ni. “Kwi' ngwaña'an, si chkwi' wan cha' kuxi 'in sti jya'an wan, ndi'in cha' kujwi ne' 'wan bra kan'” ndukwin Ni.

⁵ Wan ni, xka loo cha' nchkwi' wan. Ndu'u wan 'in nten cha' su'we 'a lka si chkwi' wan cha' re lo'o sti, jya'an wan: “Wa mdaän nchga nan nu nsu'wi 'ñaän cha' tyi'in ran kwenta 'in Ndiose, kan' cha' ja ka 'ñaän tayaän' 'wan ni.”

⁶ Ngwaña'an lka cha' kuxi nu ndu'u wan 'in nten, cha' ja ku'ni tnun ne' 'in sti, jya'an ne'; ngwaña'an nchkwi' wan, lo'o xka ña'an ngulo Ndiose tñan 'ñaan. Ja su'we cha' nu ykwi' Ndiose lo'oan, nxke' ti' wan; su'we la cha' nu ykwi' ayman ta'a wan lo'oan, nxke' ti' wan cha' 'wan ti.

⁷ ¡Kwiñi 'a wan, cha' tukwa cha' nsu'wi tiye wan! Chañi cha' nu ykwi' ayman Isaías cha' 'wan nu ngwa s'ni. Nde lka cha' nu ngwa'an ayman kula kan' lo kityi:

⁸ Ngi'ni tnun ne' re 'ñaän ska cha' nchkwi' ti ne', ndukwin Ndiose, lo'o ja tyukwi ti tiye ne' ngi'ni tnun ne' 'ñaän.

⁹ Nan kwiñi 'a ne' re, cha' nchkwi' ne' cha' ngi'ni tnun ne' 'ñaän.

Ndu'u ne' cha' nu nchkwi' nten chalyuu ti 'in ta'a nten ne', ni siya nchkwi' ne' cha' ndu'u ne' cha' 'ñaän 'in ta'a ne'.

Ngwaña'an ndukwa cha' nu ngwa'an ayman Isaías kan' chabiyá 'in Ndiose.

¹⁰ Kan' msi'ya Jesús 'in nten ka'an nu ndi'in nde kwa cha' kan ne' kwi' se'en la chin', cha' chkwi' yu lo'o ne' bra kan':

—Kunan su'we wan —ndukwin Jesús 'in ne'—, cha' ka biya' su'we ti' wan —ndukwin—.

¹¹ Si'i ska nan nu nchku ti nten nu ngi'ni cha' ka kuxi ka tiye ne'; nchga cha' nu nchkwi' nten ni, si'ya cha' kan' ka biya' tian' cha' mnu'un tiye ne'.

¹² Bra wa msiin la mdiyan ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús kwi' se'en ndi'in yu.

—Ja mdiya ti' ne' fariseo kan', xa ynan ne' cha' nu ykwii' —ndukwin ne' kan' 'in Jesús.

¹³ —Sti'in Ndiose nu ndi'in nde ni' kwan, xkwan Ni nchga kixin' nu si'i nan kwiñi nu yta Ni, cha' ja su'we kixin' kan' —ndukwin Jesús 'in ne'—.

¹⁴ Kwi' ngwaña'an, ja su'we ne' fariseo kan' cha' 'in Ndiose, kan' cha' ndi'in cha' tyo'o tsu' wan 'in ne' kan', cha' ña'an ti' nu kwityiin', ngwaña'an lka ne' fariseo kan' —ndukwin Jesús—. Si kwa'u ska nu kwityiin' tuwiin 'in xka yu ta'a kwityiin' ti yu, tiyuu ta'a tyukwaa ne' kan' ska tu'wa yuu bra kan', cha' tyukwaa ne' kan' ja ngwa ña'an ne' tuwiin se'en ndijyan ne' bra kan'.

¹⁵ Ykwi' Tyu lo'o Jesús bra kan':

—Kwa'uu 'wa sa ña'an lka cha' tiya nu tka ykwii' ti cha' 'in nan nchku ne' —ndukwin—. Ja nchka biya' ti' ba.

¹⁶ —¿Lo'o 'wan, ja ngwa biya' ti' wan cha' kan' a? —ndukwin Jesús 'in ne' kan' bra kan'—.

¹⁷ ¿Ja ya ki'ya wan kwenta a? Nchga nan nu sten tu'wa nten ni, tyijin nan kan' ni' ne'. Bra nu tsaa ne' liya', tyii ji cha' 'in ran bra kan'.

¹⁸ Kwi' ngwaña'an ska cha' nu nchkwi' nten ni, su'wa lka ran lo'o cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'in ne'. Nchka biya' ti' nchga nten bra nu wa mnu'un tiye ska nten, si'ya cha' nu nchkwi' yu kan'.

¹⁹ Ni' kasiya 'in nten ni, la kan' ndukwa suun nchga cha' kuxi: ni siya kujwi ne' 'in ta'a nten ne', ni siya tyi'in cha' 'in ne' lo'o kwilyo'o xka nten, ni siya ku'ni ne' cha' kuxi lo'o xka nten, ni siya ku'ni ne' kunan nan nu ndiya 'in ta'a nten ne', ni siya chkwi' ne' cha' kwiñi 'in ta'a nten ne', ni siya chkwi' ne' kwentu 'in ta'a nten ne'.

²⁰ Bra nu ndiya cha' kuxi ni' kasiya 'in ne', kan' lka nu ngi'ni ñu'un tiye ne'; lo'o bra nu kuan ska nan ni, ni siya ja ya katen su'we yaan', ja ska

cha' ku'ni kan' 'in kasiya 'ñaan, cha' ja ka kuxi tiyeaan ngwaña'an.

Ndyaa ña'an ti' ska nu kuna'an xka la'a tsu' 'in Jesús

²¹ Chun' ndi'in la mdo'o Jesús ndyaa nde lo yuu 'in kichen Tiro, lo'o lo yuu 'in kichen Sidón; lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, ndyaa ne' lo'o yu.

²² Ngwa ska tsan mdiyan ska nu kuna'an ngwa tyi se'en ndi'in Jesús, msi'ya 'a nu kuna'an kan' 'in Jesús bra kan':

—¡Chka t'nan tii' 'ñaän, X'naän! —ndukwin nu kuna'an kan' 'in Jesús—. Nu'win lkaa ti kwi' nu lka ta'a ayman David, kan' cha' ku'nii ska cha' su'we lo'oün. Ti'í 'a sñiën', nxlyuu 'a kwi'in 'in sñiën' lyuu.

²³ Ja mxkwen 'a Jesús 'in nu kuna'an kan', kan' cha' ndyaa ykwi' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús lo'o yu:

—Kuloo tñan 'in nu kuna'an re cha' tyaa xka se'en —ndukwin ne' 'in Jesús—, cha' nda'an nganan ña'an 'a 'ñaan.

²⁴ —Wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndi-jyaän lo chalyuu cha' ska ti lo'o ne' Israel chkwii'n' —ndukwin Jesús bra kan'—, cha' sa ña'an ngi'ni slya' nu wa mna', ngwaña'an ngi'ni nten kan' —ndukwin.

²⁵ Lo'o kwi' se'en la mdiyan nu kuna'an kan' bra kan', mduun xtyin' tloo Jesús.

—¡X'naän! —ndukwin 'in Jesús—, ¡tayaa' 'wa!

²⁶ Kan' mxkwen Jesús 'in nu kuna'an kan' bra kan':

—Ja su'we si xñi ne' tyaja nu nchku sñi' ne' cha' ta ne' ku xne' ti —ndukwin.

²⁷ —Chañi cha' nu nchkwii', X'naän —ndukwin nu kuna'an kan'—, lo'o ndiya chabiya' 'in xne' cha' ku i' kata tyija ti nu ngalu tu'wa msaa laja nu nchku x'nan i'.

²⁸ —Chañi cha' ndyaa ña'an tii' 'ñaän —ndukwin Jesús 'in—. Ka cha' nu nchka tii' sikwa —ndukwin.

Bra ti nchkaa sñi' nu kuna'an kan' bra kan'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in ka'an 'a ne' ti'í

²⁹ Chun' ndi'in la mdo'o Jesús ndyaa yu tu'wa tiyu' Galilea kan'. Mda'an yu chin' tu'wa tiyu' kan', mskwen yu si' ki'ya cha' tyukwa yu chin' nde kwa bra kan'.

³⁰ Ka'an 'a nten mdiyan se'en ndi'in yu bra kan'; mda'an lo'o ne' 'in ka'an 'a ne' ti'í, lo'o ne' nu ti'í kiya', lo'o ne' kwityiin', lo'o ne' ku'un, lo'o ne' nu chku' ya', nu chku' kiya', nchga lo ne' ti'í. Mstyaa ne' 'in ne' ti'í kan' lyuu tloo Jesús, lo'o y'ni Jesús cha' nchkaa ne' bra kan'.

³¹ Yuwe 'a ti' nten ka'an kan' xa nu na'an ne' cha' xiya' nchkwii' nu ngwa ku'un, xiya' ngwa tyukwi ya' nu chku' ya', xiya' nda'an nu ngwa ti'í kiya', xiya' chkan' xaa nu ngwa kwityiin'. Lye 'a y'ni tnun ne' 'in Ndiose nu nka X'nan ne' Israel, chun' nchkaa nchga ne' ti'í kan' bra kan'.

Mda Jesús nan yku jakwa mi nten

³² Lo'o msi'ya Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu cha' kan ne' se'en ndi'in yu. Ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—T'nan 'a tiän' 'in nten ka'an kwa —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. Wa snan tsan mda'an ne' lo'oün ni, lo'o ja ndiya 'a nan ku ne'. Ja su'we kuloün tñan 'in ne' kwa cha' tyaa ne' ña'an ngite' ti ti' ne', cha' ja talo ne' tuwiin ngwaña'an.

³³ Kan' ykwi' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu lo'o yu:

—¿La nde ya' kaja nan ku ne' 'ñaan a? Ni' kixin' 'a ndi'ian re, se'en ja ndi'in nten —ndukwin ne' 'in Jesús—. Kwi' ka'an 'a nten nda'an lo'oan re.

³⁴ —¿Ni sa nkwa ra jaxlya ndiya 'wan? —ndukwin Jesús 'in ne' kan' bra kan'.

—Kati ti jaxlya teje' lo'o 'wa —ndukwin ne' 'in yu—, lo'o ndiya chin' kula xuwe ti —ndukwin ne'.

³⁵ Lo'o ngulo Jesús tñan 'in nten ka'an cha' tyukwa ne' lyuu.

³⁶ Kan' msñi Jesús kati jaxlya kan' lo'o kula kan', ndya yu xu'we 'in Ndiose cha' 'in nan ku ne' kan'. Msu'we yu jaxlya lo'o kula kan', mda yu kwenta yu'we ran 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu cha' kutsaa ne' ran 'in nten ka'an bra kan'.

³⁷ Lo'o yku nchga nten jaxlya kan' sa ña'an ya' nu ngula' ti' ne'. Bra nu mxo' ti'in yu kune' nchga yu'we nu nganun se'en yku ne' kan', wa msa'an kati xkuwi lo'o yu'we kan' bra kan'.

³⁸ Jakwa mi yu ki'yu yku jaxlya tsan kan', lo'o xka kwenta nu kuna'an lo'o nu xuwe ti; nchga nten kan' yku ne'.

³⁹ Bra wa mdyii yku ne', mslaa' Jesús 'in nten ka'an kan', cha' tyaa ne' na'an tyi ne'. Kan' yten Jesús ni' yka na'an xuwe ti, mdo'o yu ndyaa yu nde lo yuu Magdala lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

16

Nchka ti' ne' ña'an kwi'ya ne' ska cha' tnun nu ku'ni Jesús

¹ Lo'o mdiyan ska ta ne' fariseo lo'o ne' saduceo se'en ndi'in Jesús, cha' chkwi' biya' ne' lo'o yu, si ka kuxi la cha' 'in yu, nka tiye ne'. Nchkwi' ne' lo'o Jesús cha' kwa'u ska cha' tnun 'in ne', ska cha' tnun nu tyo'o tukwa ni kwan chabiya' 'in Ndiose.

² Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—Nu 'wan ni, ndiya tsan nchkwi' wan cha' re bra wa tsaa ti kwichaa: “Luwi kwan ka la tyaa, cha' lye 'a nga'a ni' kwan ni” ndukwin wan.

³ Kwi' ndiya xka tsan nchkwi' wan nde tlya, xa nu ña'an wan ni' kwan: “Ki'ya tyoo ni, cha' ndla ti xaa” ndukwin wan. ¡Kwi'ni 'a wan! Nchka biya' ti' wan ska nan nu ña'an wan ni' kwan, wa nsu'wi lyo wan cha' kan', lo'o ja ndii 'a ti' wan siya' ti nan ka nu ka 'wan lo chalyuu re ni.

⁴ Nan xa'an 'a tiye wan lo'o ta'a wan, cha' xkwi' nchka ti' wan cha' ku'niin ska cha' tnun cha' ña'an kwi'ya wan 'in ran; lka wan nten nu ja ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose siya' ti —ndukwin Jesús 'in ne'—. Lo'o ja ku'niin cha' tnun ngwaña'an. Ndi'in cha' tyaa yu'wi ti' wan nan lka nu ngwa 'in ayman Jona nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni.

Ja ykwi' 'a Jesús lo'o ne' kan', mdo'o yu ndyaa yu bra kan'.

Ña'an ti' skwan tiye', ngwaña'an lka ne' fariseo

⁵ Ti kwi' tsan kan', wa mdijin ne' lo tiyu' lo'o yka na'an. Mdo'o ne' xka la'a tsu', lo'o ndyu'wi ti' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús cha' wa mjlyaa ti' ne' kwi'ya ne' jaxlya teje' cha' ku ne' tuwiin.

⁶ Kan' ykwi' Jesús lo'o ne':

—Cha' tiya ti ti' wan tyi'in wan —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ki'ya wan kwenta ni sa ña'an ngi'ni skwan tiye' nu nda ne' fariseo lo'o ne' saduceo 'wan —ndukwin.

⁷ Ykwi' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu lo'o ta'a ne' bra kan':

—Cha' ja ngwi'yaan jaxlya teje' nda'aan, kan' cha' nchkwi' yu kula kwa lo'oan, cha' 'in skwan tiye' kan' —ndukwin ne'.

⁸ Jlyo ti' Jesús cha' ja ngwa biya' ti' ne' cha' kan'.

—¿Ni cha' nduwe ti' wan cha' ja lo'o jaxlya teje' 'wan ndijyan wan? —ndukwin yu 'in ne'—. Chin' ti cha' ndyaa ña'an ti' wan 'in Ndiose.

⁹ ¿Ta chañi cha' ja ya ka biya' ti' wan a? ¿Ja nsu'wi ti' wan cha' ngwa ka'yu ti jaxlya teje' nu yku ka'yu mi nten nu ngwa xkan' a? Tyun xkuwi msa'an lo'o yu'we jaxlya nu nganun xa wa mdyii yku ne' tsan kan'.

¹⁰ Ti kwi' ti cha', kati jaxlya teje' yku jakwa mi nten kan', kwi' tyun xkuwi msa'an lo'o yu'we jaxlya nu nganun xa wa yku ne' bra kan'.

¹¹ ¿Ni cha' lka ja ndi'ya wan kwenta? Ja nchkwiin' cha' 'in jaxlya nu nchku nten bra nu nchkwiin' cha' 'in skwan tiye'. Kan' cha' katsaän' 'wan xiya' ni: Ki'ya wan kwenta ni sa ña'an ngi'ni skwan tiye' nu nda ne' fariseo lo'o ne' saduceo 'wan.

¹² Ngwa biya' ti' ne' bra kan', cha' nchkwi' Jesús cha' 'in nchga cha' kuxi nu ndu'u ne' fariseo lo'o ne' saduceo 'in nten, cha' ja su'we xñi ne' cha' kan'; si'i cha' 'in skwan tiye' nu ndyu'wi lo jaxlya ngwa ti' Jesús chkwi' bra kan'.

Ytsa' ñi Tyu cha' ti kwi' Krixtu lka Jesús

13 Xa wa mdiya ne' laja yuu nu kwenta 'in kichen Cesarea de Filipo, mnicha' Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan':

—¿Ni ña'an nchkwi' ra nten cha' 'ñaän a? ¿Ta na' lkaän ti kwi' nu wa msu'wa Ndiose ndijyan cha' ka nten a? —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

14 —Ndiya nten nu nchkwi' cha' nu'win lkaa ayman Xuwa nu mdukwatya 'in nten nu ngwa xkan' —ndukwin ne' 'in Jesús—. Lo'o ndiya nten nu nchkwi' cha' ayman Elías lkaa. Lo'o ndiya nten nu nchkwi' cha' ayman Jeremías lkaa. Lo'o ndiya nten nu nchkwi' cha' wa ndyu'u xka ayman xiya' nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni; ti kwi' kan' lka nu'win, ndukwin ne'.

15 Xiya' mnicha' Jesús 'in ne' kan':

—Lo'o 'wan ni, ¿ti ka nu lkaän, nxke' ti' wan?

16 Bra ti mxkwen Tyu Simón 'in Jesús bra kan':

—Krixtu lka nu'win. Sñi' Ndiose nu lu'u lkaa nu'win.

17 —Su'we nka tiye nu'win Simón, sñi' Jona —ndukwin Jesús 'in yu bra kan'—. Si'i nten chalyuu ti nu ngwa'u cha' kan' 'iin; Stiin Ndiose nu ndi'in nde ni' kwan, kan' nu ytsa' cha' kan' 'iin.

18 Tyu naan, kan' cha' nu'win kaa sa ña'an lka ska kee nu nsu kiya' na'an. Chañi 'a cha' nu ykwii' tsan; kan' lka suun cha' 'in nten 'ñaän, cha' tsaa 'a nganun cha' nu ykwii' ngwaña'an. Ja ka 'in kune' xa'an tyijin lyo 'in nten 'ñaän; lo'o kwi'in kuxi, lo'o ayman, lo'o nten, ja tukwin ka 'in tyijin lyo 'in nten 'ñaän, ni siya kaja nten 'ñaän si'ya cha' kuxi.

19 Taän nchga chabiya' 'ñaän 'iin, cha' ka sten nten 'ñaän nde se'en lka Ndiose ndloo la. Xa nu ja ku'nii cha' tlyu ti' 'in nten 'in ska cha' kuxi nu y'ni ne' kan', kwi' ngwaña'an ja ku'ni Stiin Ndiose cha' tlyu ti' 'in nten kan' nde loo la; xa nu ku'nii cha' tlyu ti' 'in nten, kwi' ngwaña'an ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in nten kan'.

20 Lo'o ngulo Jesús tñan 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' ja katsa'

'a ne' 'in nten cha' ti kwi' Krixtu lka yu.

Ytsa' Jesús 'in ne' cha' wa kaja ti

21 Lo'o mdyisnan Jesús ngwa'u yu 'in ne' cha' ndi'in cha' tsaa yu kichen Jerusalén. Kichen kan' ta ne' kula 'in ne' judío nu ti'í 'in yu. Kwi' sti jo'o nu lka ndloo la, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o, nchga ne' kula kan' ta ne' nu ti'í 'in yu sa ña'an bra nu kujwi ne' 'in yu. Lo'o tyu'u yu xiya' la mda'a snan tsan, ndukwin yu.

22 Lo'o msñi Tyu ya' Jesús cha' chkwi' yu lo'o:

—Ja kulaa ya' Ndiose 'iin cha' ka ngwaña'an, X'ñaän —ndukwin Tyu 'in yu.

23 Bra ti mxina'an Jesús tloo Tyu bra kan'.

—¡Tyo'o tsuu', Satanás! ¡Ja chkwii' lo'oün ngwaña'an, cha' si'i ran! —ndukwin Jesús 'in yu—. Ja nka tiye nu'win sa ña'an nka tiye Ndiose, sa ña'an nka tiye nten chalyuu ti nka tiye nu'win ni.

24 Lo'o ngwa'u la Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan':

—Bra nu ndiya nten nu chañi cha' nchka ti' tya'an lo'oün —ndukwin—, ndi'in cha' kulaa ya' ne' kan' 'in nchga nan nu nchka la ti' ne', cha' tya'an ne' lo'oün nchga tsan, ni siya kujwi nten 'in ne' kan' cha' 'ñaän.

25 Kana' kasiya 'in nten nu xkwi' nda'an 'a cha' tiye ne' ni ña'an ka su'we la cha' 'in ne', ti ykwi' ti ne'; lo'o kaja chalyuu 'in ne' se'en ndi'in Ndiose bra nu xlyaa ne' tya'an ne' lo'oün, ni siya kujwi nten 'in ne' cha' 'ñaän.

26 Ja ska cha' su'we kanun 'in nten bra nu kaja ne', ni siya y'ni 'a ne' kanan lo chalyuu; lo'o kana' kasiya 'in ne' bra kan', cha' ja ka ta nten liya' cha' kaja kasiya 'in ne' xiya'.

27 Chañi cha' bra nu kaän xiya', na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten, su'wa ti kaän lo'o nchga angajle; ka nduwi 'a tyukwi ña'aän lo'o xaa 'in Stiin Ndiose bra kan'. Tsan kan' taän siya' nten

kwenta tñan nu wa y'ni skaa ne' xa nu yan ne' lo chalyuu.

²⁸ Chañi cha' nchkwii'n' lo'o wan ni, cha' ndiya nten nu ti nduun lo'oũn lo chalyuu re ni, nu ti ji kaja ne', kan' ka biya' ti' ne' cha' wa mdyisnan cha' lkaañ ndloo ni' kasiya 'in nten, na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaañ ndijyaañ cha' kañ nten.

17

Wa mxa'an tyukwi ña'aan Jesús nduun yu lo'o ne'

¹ Xa wa mda'a skwa tsan, bra kan' ndyaa lo'o Jesús 'in Tyu lo'o Santiago lo'o Xuwa ta'a ngula Santiago kan'; jakwa yu kan' ndyaa yu lo ki'ya kwan.

² Xa nu ti na'an ne' kan' 'in Jesús, wa mxa'an tyukwi ña'aan bra kan'. Luwi 'a ña'an tloo yu; sa ña'an luwi xaa kwichaa, ngwaña'an ña'an yu bra kan'. Ña'an ti' ska xaa nu ngaten 'a, ngwaña'an ngaten 'a ña'an ste' yu.

³ Ti kwi' bra kan' mdo'o tukwa ayman Moisés lo'o ayman Elías, nduun ne' nchkwii' ne' lo'o Jesús. Lo'o ta'a nda'an Jesús ni, na'an ne' 'in ne' kan'.

⁴ Kwi' ykwi' Tyu lo'o Jesús bra kan': —X'ñaañ —ndukwin Tyu 'in yu—, jsu'we 'a cha' lo'o bare ndi'in ba! —ndukwin—. ¿Ta su'we nchka tii' si kwiñan ba snan na'an xuwe ti a? Ska ka se'en tyi'in ykwii', xka ka se'en tyi'in yu kula Moisés, xka ka se'en tyi'in yu kula Elías.

⁵ Bra nu ykwi' Tyu mdo'o tukwa ska ko nu ngaten 'a, nu nduwi 'a, nu ndyu'wi ña'aan se'en nduun ne'. Ynen ykwi' ska nten bra kan'. Bra ti ngwa biya' ti' ne' kan', cha' nchkwii' Ndiose lo'o ne' laja ko kan':

—Yu re lka yu Sñiën', ndiya 'a tiän' 'in yu —ndukwin Ni—. Su'we 'a nka tiyeën na'aan 'in yu. Kunan su'we wan nchga cha' nu chkwii' Sñiën' re lo'o wan.

⁶ Bra wa ynan ne' nu ngi'ni xa'an kan', cha' nu ykwi' Ndiose cha' 'in Jesús, mlyuu ne' kan' lyuu bra kan', cha' ytsen 'a ne' kan'.

⁷ Lo'o mstya ya' Jesús chun' ne' bra kan'.

—Tyituun wan —ndukwin Jesús 'in ne'—, ja kutsen 'a wan.

⁸ Kan' na'an ta'a snan ne' nu ngi'ni xa'an kan' se'en mduun ayman kan' tsan la, na'an ne' cha' ja tukwin 'a nduun; xka ti Jesús nduun bra kan'.

⁹ Bra nu ngwi'ya ne' si' ki'ya kan', ngulo Jesús tñan 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan':

—Ja katsa' 'a wan 'in nten ni sa ña'an nan nu wa na'an wan lo ki'ya kwa tsan —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. Sa ña'an bra nu kajaañ, na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaañ ndijyaañ cha' kañ nten, sa ña'an bra nu ndyu'uũn xiya', kan' ka katsa' wan cha' kan' 'in nten bra kan'.

¹⁰ Lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús, mnicha' ne' 'in yu bra kan':

—¿Ni sa ña'an ndyo'o cha' nu nchkwii' kityi kula sikwa? Nchkwii' ran cha' ti kulo la ndi'in cha' kan ayman Elías lo chalyuu xiya' —ndukwin ne' 'in yu.

¹¹ —Chañi cha' kan Elías kulo, cha' ku'ni xu'we yu 'in nchga lo nan —ndukwin Jesús—.

¹² Chañi katsaañ' 'wan cha' wa lka yan nu lka Elías lo chalyuu nu ngwa xkan' ti; lo'o ja yu'wi lyo ne' 'in yu, kan' cha' y'ni ne' cha' kuxi lo'o yu. Kwi' ngwaña'an ta ne' nu ti'í 'ñaañ, na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaañ ndijyaañ cha' kañ nten.

¹³ Ngwaña'an ngwa biya' ti' ne' cha' 'in ayman Xuwa nu ndukwatya 'in nten lka cha' nu tka ykwi' ti Jesús lo'o ne'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska yu kune' nu nxlyuu kwi'in kuxi 'in

¹⁴ Bra wa ngwi'ya ne' si' ki'ya kan', xiya' mdiyan ne' se'en ndi'in nten ka'an kan', lo'o nchga ta'a ngi'ni xa'an ne' cha' 'in Jesús. Bra ti mdiyan ska yu ki'yu, mduun xtyin' yu tloo Jesús, ykwi' yu kan' lo'o Jesús bra kan':

¹⁵ —Chka t'nann tii' 'in sñiën', yu kula —ndukwin yu kan' 'in Jesús—. Ti'í 'a sñiën' cha' ta'a ti nxlyuu kwi'in

kuxi 'in yu; ngi'ni kwi'in kan' cha' bra ti ndlyuu yu lo kii', ta'a ti nxyuu 'in yu lo tyi'a.

¹⁶ Yi'aän lo'oün 'in yu ti'í re se'en ndi'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'iin, lo'o ja ngwa 'in ne' ku'ni ne' cha' chkaa yu.

¹⁷ —Ja ndyaa ña'an ti' wan 'in Ndiose siya' ti! —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. ¡Kuxi 'a kasiya 'wan! Ja su'we kanuün se'en ndi'in wan, ja taloün 'wan siya' ti. Kan lo'o wan 'in yu ti'í kwa se'en ndi'iin ni.

¹⁸ Kan' ngulo Jesús tñan 'in kwi'in kuxi, cha' tyo'o tsu' siya' ti 'in yu ti'í kan'.

¹⁹ Chun' ndi'in la chin' mnicha' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús se'en ndi'in ne', ti ykwi' ti ne':

—¿Ni cha' ja ngwa 'wa kulo ba 'in kwi'in kuxi kan' sikwa? —ndukwin ne' 'in Jesús.

²⁰ Mxkwen Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—Chin' ti ya' ndyaa ña'an ti' wan 'in Ndiose, kan' cha' ja ngwa 'wan —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. Chañi cha' re nu nchkwiin' lo'o wan: Ña'an ti' ska mta yka nu xuwe 'a, ni siya ngwaña'an ti tsaa ña'an ti' wan 'in Stiin Ndiose, bra kan' ka chkwi' wan lo'o ki'ya kwan kwa: “Tyo'o tsuu', tyaa xka se'en nde kwa la” nchkwin wan 'in ran, lo'o kunan ki'ya kan' cha' nu chkwi' wan lo'o ran. Kan' tyo'o tsu' ki'ya kan', tsaa xka se'en bra kan'. Ja ndiya tñan nu ja ka ku'ni wan bra nu chañi ka cha' ndyaa ña'an ti' wan 'ñaän.

²¹ Kwi' ngwaña'an, bra nu kulo wan 'in kwi'in kuxi kan', ja ka kulo wan 'in kwi'in kan' si ja suwi wan chin' 'wan, ti ykwi' ti wan; su'we si ja ku wan tyaja bra nu chkwi' wan lo'o Ndiose cha' 'in ne' nu ti'í ngwaña'an. Ngwaña'an ku'ni wan sa ña'an ya' nu tyo'o kwi'in kan' tyaa.

Xiya' ytsa' Jesús 'in ne' cha' ndi'in cha' kaja yu

²² Chun' ndi'in la, ti ndyaa ne' ti chin' nde lo yuu 'in Galilea, Jesús lo'o

ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu. Laja nu ndyaa ne' ykwi' Jesús lo'o ne' kan':

—Ndiya ska nten nu kujwi' xu'wa 'ñaän 'in ne' wsiya cha' ta ne' nu ti'í 'ñaän, ni siya wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten.

²³ Kujwi ne' kan' 'ñaän bra kan', kwi' tyu'uün xiya' la ta'a snan tsan bra kan'.

Lo'o ngwa xi'in 'a ti' ne' bra nu wa ynan ne' cha' kan'.

Mda ne' tñi cha' 'in laa tnun

²⁴ Wa tsan chin' ndyaan ne' kichen Capernaum, mdiyan ne' nu lka tñan ni' lyaa se'en ndi'in Tyu; nxo' ti'in ne' kan' tñi cha' 'in laa tnun nu ndukwa Jerusalén. Ykwi' ne' kan' lo'o Tyu bra kan':

—Nu nka mstru 'wan ni, ¿ta lo'o yu nda yu tñi ni' lyaa kan' a? —ndukwin ne' 'in Tyu.

²⁵ —Nda yu —ndukwin Tyu 'in ne' bra kan'.

Bra nu ngula Tyu tu na'an xiya', ykwi' Jesús lo'o yu bra kan':

—Simón, ¿ni sa ña'an nxke' tii' a? —ndukwin Jesús 'in Tyu—. ¿Ti ka lka nu nda tñi 'in ne' nu ndloo tñi kan'? ¿Ta ndlo ne' tñi 'in sñi' ne', nxke' tii' a? ¿Ta si'i 'in xka nten ndlo ne' tñi a?

²⁶ —Ndlo ne' kan' tñi 'in xka ta nten, ja ndlo ne' ran 'in sñi' ne' —ndukwin Tyu bra kan'.

—Chañi cha' 'iin. Ja lo'o sñi' ne' nda liya' 'in cha' kan' sikwa —ndukwin Jesús 'in Tyu—.

²⁷ Lo'o ni, ja nchka tiän' cha' kasin' ti' ne' kan' 'ñaän, ne' nu lka ndloo la ni' lyaa tnun kan', kan' cha' yaa lyaa tu'wa tiyu' cha' kuun chkwan xñi kula lo tyi'a, cha' xñii ska kula. Kwi' xñii lyaa kula nu kaja 'iin kulo la, slaa tu'wa kula kan', cha' kuloo tñi nu nsu'wi tu'wa i'; kala tñi kan' cha' taa tñi 'in ne' kan' cha' 'iin, kwi' cha' 'ñaän.

18

Ykwi' ne' cha' ndloo la cha' 'in ne', ti ykwi' ti ne'

¹ Ti kwi' bra kan' mdiyan nchga ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús se'en ndi'in yu, cha' chkwi' ne' lo'o yu:

—¿Ti ka lka nu ndloo la cha' 'in se'en lka Ndiose ndloo? —ndukwin ne' 'in Jesús.

² Kan' msi'ya Jesús 'in ska nu xuwe ti cha' kan se'en ndi'in yu bra kan', cha' tyituun nu xuwe ti tloo ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

³ —Chañi cha' nchkwii'n lo'o wan —ndukwin Jesús 'in ne'—, cha' ja ka sten wan cha' 'in Ndiose cha' ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'wan bra nu ja ya xa'an cha' tiye wan; ndi'in cha' ka tiye wan sa ña'an lka tiye nu xuwe ti re, cha' ja ngi'ni siye' nu xuwe.

⁴ Ska nten nu lka sa ña'an lka nu xuwe ti re, ska nten nu ja ya ka siye' tiye, nu ja nchka ti' tyijin lyo 'in ta'a nten cha' ka ykwi' yu ska nten tnun, kan' lka nu ndloo la cha' 'ñaän se'en lka Ndiose ndloo.

⁵ Bra nu taya' wan 'in ska nten ña'an ti' nu xuwe ti re, chun' msñi su'we wan cha' 'ñaän, kwi' ng-wañan nan ndaya' wan 'ñaän.

Kuxi 'a ka 'ñaan si ndi'in ska ki'ya 'ñaan nu ndiya la tian'

⁶ 'Si ndiya nten nu ndatsaa 'in ta'a nten cha' ku'ni cha' kuxi, ni siya ndatsaa nten kan' 'in nu xuwe ti re cha' ku'ni cha' kuxi, su'we la chkan' ska kichi tnun ynin nten kuxi kan', lo'o kan' xtyuu ne' 'in ne' kan' lo tyi'a tujo'o cha' tyii ji cha' 'in ne' bra kan'. Su'we la si kaja nten nu ngwaña'an ngi'ni, cha' ja tatsaa 'a ne' 'in xka la nu xuwe ti cha' ku'ni cha' kuxi ngwaña'an.

⁷ ¡T'nan 'a nten chalyuu re! Nsu'wi 'a cha' kuxi nu ngi'ni ñu'un tiye nten. Nchga bra ndiya cha' kuxi ngwaña'an lo chalyuu, lo'o tnun 'a cha' ngi'ni nten nu ndatsaa 'in ta'a nten cha' ku'ni cha' kuxi; tlyu 'a nu ti'í kaja 'in ne' kan' nde loo la.

⁸ 'Ndi'in cha' kulaa ya' wan siya' ti nchga cha' kuxi nu ndiya la ti' wan, ni siya ndloo 'a cha' kuxi kan' 'wan ña'an ti' ska la'a ya' wan, ña'an ti' ska la'a kiya' wan. Su'we la si tyisnan chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'wan, ni siya ja lo'o cha' kuxi kan' nu ndiya la ti' wan, lo'o kan' ja tsaa 'a wan lo kii' nu ja tsaa tii 'a cha' nchkin bra kan'.

⁹ Ti kwi' ti cha', bra nu ndiya la ti' wan ska cha' kuxi nu ña'an wan, ndi'in cha' kulaa ya' wan cha' kan' siya' ti, sa ña'an lka si kulo wan ska la'a kiloo wan lka cha' kan', cha' ja ku'ni 'a wan cha' kuxi kan' siya' ti. Su'we la si tyisnan chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'wan, ni siya ja lo'o cha' kuxi kan' nu ndiya la ti' wan, lo'o kan' ja tsaa 'a wan lo kii' nu ja tsaa tii 'a cha' nchkin bra kan'.

Cha' 'in ska sly'a nu wa mna' 'in ne'

¹⁰ 'Ja su'we xa nu ja kuwe ti' wan 'in ska nten 'ñaän, ña'an ti' ska nu xuwe ti re. Chañi cha' nchkwii'n lo'o wan, cha' ndiya angajle se'en ndi'in Ndiose nu ndi'in kwan 'in nchga nu xuwe ti kan'; nchga bra nsu'wi chabiya' chkwi' angajle kan' lo'o Stiin Ndiose cha' 'in nu xuwe kan'.

¹¹ Wa ndijyaän lo chalyuu chabiya' 'in Ndiose cha' kaän nten, cha' kulaän 'in nten chalyuu nu wa mna' kasiya 'in si'ya cha' kuxi.

¹² ¿Ni sa ña'an xke' ti' wan ni a? Wa nsu'wi ska siyentu sly'a' 'in ska nten, lo'o mdiya ska tsan mna' ska ti sly'a' 'in yu. ¿Ni sa ña'an ku'ni yu bra kan' a? Nde ña'an ku'ni yu, nxke' tiän': Xnun yu 'in ña'an ta sly'a' ka'an kan' si' ki'ya se'en su'we ti ndi'in i', cha' tsaa yu tsaa naan yu 'in sly'a' nu mna' 'in yu kan'.

¹³ Bra nu tyija lyo sly'a' kan' 'in yu, ka su'we 'a ka tiye yu bra kan', cha' xiya' ña'an yu ska ti sly'a' nu wa mna' 'in yu; lo'o ja ndi'in cha' tya'an cha' tiye yu cha' 'in xa jyakwa yla nsu'wi ti'yun lkwa sly'a' nu nganun su'we ti.

¹⁴ Sa ña'an nu ngi'ni x'nan sly'a' kan', cha' ja kana' ska sly'a' 'in yu, ngwaña'an ngi'ni Sti wan Ndiose nu ndi'in nde ni' kwan, chun' ja nchka ti' Ni cha' kana' kasiya 'in ska nten si'ya cha' kuxi nu ndi'in 'in ne'. Ja nchka ti' Ndiose cha' tyii cha' 'in ska nten, ni siya xuwe 'a ne' kan', nxke' ti' wan.

Ndi'in cha' ku'nian cha' tlyu ti' 'in ta'a ntean'

¹⁵ 'Bra nu ndiya ska nten ta'a wan nu wa y'ni ska cha' kuxi lo'o wan, bra kan' tsaa wan se'en ndi'in yu ta'a wan

kan', cha' mnan ti katsa' wan 'in yu kan' sa ña'an lka cha' kuxi nu y'ni yu lo'o wan. Su'we 'a bra kan' si xlyaa yu ta'a wan kan' kunan yu cha' nu chkwi' wan lo'o yu. Ka xi'in ti' yu bra kan', si'ya cha' kuxi kan' nu wa y'ni yu, chka su'we cha' 'wan lo'o yu ta'a wan kan' xiya'.

¹⁶ Ni siya ja xlyaa yu ta'a wan kan' kunan yu cha' nu nchkwi' wan lo'o yu, su'we la si tsaa wan se'en ndi'in yu kan' xiya'; lo'o xka la ne' ta'a wan tsaa wan bra kan', cha' lo'o ne' kan' kunan ne' cha' nu chkwi' ta'a tyukwaa wan, cha' ka ne' kan' testigo bra kan'.

¹⁷ Si ja xlyaa 'a yu ta'a wan kan' kunan yu cha' nchkwi' tukwa snan wan bra kan', ndi'in cha' katsa' wan cha' kan' 'in ña'aan ta nten 'wan, nu su'wa ngi'ni tnun wan 'in Ndiose. Ti kwi' ti cha', si ja xlyaa yu ta'a wan kan' kunan yu cha' nu nchkwi' ña'aan ta ta'a wan lo'o yu bra kan', ja chka su'we cha' 'wan lo'o yu kan' sikwa. Ña'an ti' ska nten nu ja ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose siya' ti, ngwaña'an ka yu kan' lo'o wan; sa ña'an ngi'ni wan lo'o ska msu 'in ne' xka la'a tsu' nu kwiñi ti ndlo ka'an 'a tñi 'wan, ngwaña'an ku'ni wan lo'o yu bra kan'.

¹⁸ 'Chañi cha' nu nchkwiin' re, cha' xa nu ja ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in nten 'in ska cha' kuxi nu y'ni ne' kan', kwi' ngwaña'an ja ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne' kan' nde loo la. Lo'o bra nu ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in nten, kwi' ngwaña'an ku'ni Stiin Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne' kan'.

¹⁹ 'Xiya' katsaän' 'wan cha' chañi cha' ku'ni Stiin nu ndi'in nde ni' kwan nchga cha' nu jñan wan 'in Ni, xa nu su'wa cha' nsu'wi tiye wan, ni siya tukwa ti wan ndi'in wan nchkwi' wan lo'o Ni.

²⁰ Lo'oüñ ndi'iin lo'o wan nchga se'en nu ndyo' ti'in tukwa snan ti wan chabiya' 'ñaän.

²¹ Lo'o ndijyan Tyu kwi' se'en la cha' kunicha' yu 'in Jesús:

—X'naän—ndukwin 'in Jesús—, ¿ni lkwa ya' ku'niin cha' tlyu ti' 'in yu

ta'aän xa wa y'ni yu ska cha' kuxi lo'oüñ? —ndukwin—. ¿Ta su'we kati ya' ku'niin cha' tlyu ti' 'in yu a?

²² Mxkwen Jesús 'in Tyu bra kan':

—Ja chkwiiñ' cha' kati ti ya' —ndukwin Jesús—. Su'we ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in ta'a wan ni siya snan yla nsu'wi ti'yun tyukwa ya' —ndukwin.

Cha' 'in msu nu jangwa ti' ku'ni cha' tlyu ti' 'in ta'a msu

²³ 'Chkwiiñ' xka cha' lo'o wan, cha' ka biya' ti' wan sa ña'an ka bra nu lka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten: Chkwiiñ' cha' 'in ska ree nu ngwa ti' ku'ni tyii tne' nu ndukwi msu 'in yu.

²⁴ Nu mdyisnan ti ree ku'ni yu ngwaña'an, bra ti mdo'o tukwa ne' se'en ndi'in ree kan', mdiyan lo'o ne' 'in ska msu nu ndukwi tyun 'a miyun pxu 'in ree kan'.

²⁵ Ja la nsu'wi tñi 'in msu kan', cha' tya yu tne' kan' 'in x'nan yu; kan' cha' ngulo x'nan yu tñan cha' kujwi' ne' 'in msu kan', lo'o kwilyo'o yu, lo'o ta'a sñi' yu, lo'o nchga nan nu nsu'wi 'in yu ka kiya' cha' tya yu tñi nu ndukwi yu 'in x'nan yu bra kan'.

²⁶ Ytsen 'a msu kan' bra kan', mlyuu yu lyuu tloo x'nan yu. Mduun xtyin' yu tloo x'nan yu cha' jñan la yu chin' bra 'in x'nan yu bra kan': “X'naän” ndukwin msu kan' 'in ree, “taloo chin' 'ñaän. Taa la chin' bra 'ñaän cha' tyaän nchga tñi nu ndukwiin 'iin tyaa wcha la.”

²⁷ Ngwa t'nan ti' ree kan' 'in yu bra kan', y'ni cha' tlyu ti' 'in yu 'in tne' ndukwi yu. “Wa mdyii tne' 'iin ni. Ja ndukwii 'a 'ñaän ni” ndukwin x'nan yu 'in yu. Mdo'o msu kan' ndyaa bra kan'.

²⁸ Tuwiin se'en ndyaa yu, mdyukwa ta'a yu lo'o ta'a msu yu nu ndukwi chin' ti tñi 'in yu bra kan'. Bra ti msñi yu ynin ta'a yu, tlá 'a yu 'in ta'a msu yu. “¿Ni bra tyaa tñi nu ndukwii 'ñaän?” ndukwin yu 'in ta'a msu yu.

²⁹ Lo'o nu ndukwi chin' ti tñi kan' ni, mduun xtyin' yu tloo msu tlá kan', mjñan chin' cha' tlyu ti' 'in yu tlá kan', cha' chka t'nan ti' 'in yu: “Taloo chin' 'ñaän” ndukwin yu 'in yu tlá

kan'. “Taa la chin' bra 'ñaän cha' tyaän nchga tñi nu ndukwiin 'iin tyaa wcha la.”

³⁰ Lo'o msu tlá kan' ni, ja ngwa t'nán ti' yu 'in ta'a msu yu siya' ti; bra ti mstyá yu ki'ya 'in ta'a msu yu la tu na'an tñan, cha' su'wa ne' 'in msu kan' ni' ña'an chkwan sa ña'an ya' nu tya yu tñi nu ndukwi yu 'in yu kan'.

³¹ Bra wa na'an nchga ta'a msu yu sa ña'an cha' kuxi nu y'ni yu tlá kan', xi'in 'a ti' ne' cha' 'in msu nu nsu'wi ni' ña'an chkwan kan' bra kan'. Kan' cha' ndyaa ne' se'en ndi'in ree kan', ytsa' ne' nchga cha' kan' 'in x'nán ne', sa ña'an nu ngwa 'in ta'a msu ne' nu ndukwi tñi kan'.

³² Bra ti msi'ya ree 'in msu tlá kan', cha' kan yu xiya' tloo ree kan'. “iXa'an 'a tiye, nu'win!” ndukwin ree 'in yu tlá kan'. “Wa mjñaan cha' tlyu ti' ñaän, kwi' y'niin cha' tlyu ti' iin nu ngwa xkan' ti, ni siya ka'an 'a tñi ndukwii 'ñaän.

³³ Lo'o ni, ¿ni cha' ja ngwa t'nán tii' 'in ta'a msu wan nu ndukwi chin' ti tñi 'iin, sa ña'an nu ngwa t'nán tiän' 'iin?”

³⁴ Msin' 'a ti' ree 'in msu tlá kan' bra kan', ngulo tñan cha' xñi policía 'in yu, cha' su'wa ne' 'in yu ni' ña'an chkwan, cha' ta ne' nu ti'í 'in yu sa ña'an ya' nu tya msu tlá kan' nchga tñi nu ndukwi yu 'in ree kan'. Kan' lka cha' 'in ree lo'o msu 'in yu.

³⁵ 'Sa ña'an y'ni ree kan' lo'o msu tlá 'in —ndukwin Jesús 'in ne'—, ngwaña'an ku'ni Stiin nu ndi'in nde ni' kwan lo'o nchga wan, bra nu ja tyukwi ti tiye wan ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in ta'a nten wan.

19

Ngwa'u Jesús cha' ja kulaa ti'in ne' 'in kwilyo'o ne'

¹ Bra wa mdyii ykwi' Jesús cha' kan' lo'o ne', mdo'o yu se'en ndi'in yu lo yuu 'in Galilea, ndyaa yu nde lo yuu 'in Judea. Mdijin Jesús chku Jordán,

² lo'o ka'an 'a nten nda'an ña'an 'in yu cha' ku'ni yu jo'ó 'in nchga nu ti'í nu ndijyan lo'o ne'. Kwi' y'ni Jesús jo'ó 'in nu ti'í kan', nchkaa ne' kan' bra kan'.

³ Lo'o kan' mdiyan chin' ne' fariseo se'en ndi'in Jesús cha' chkwi' biya' ne' lo'o yu, si tyija ska cha' kuxi 'in yu 'in ne' si'ya ska cha' nu nchkwi' ti yu, nchka ti' ne'.

—¿Ta ndiya chabiya' cha' kulaa ti'in ska nten 'in kwilyo'o yu siya' ti, si ja nchka 'a ti' yu 'in kwilyo'o yu a? —ndukwin ne' 'in Jesús.

⁴ —¿Ta ja ya chkwi' wan lo kityi cha' 'in Ndiose a? —mxkwen Jesús 'in ne' kan'—. “Ti kulo mñan Ni nten, ska yu ki'yu lo'o ska nu kuna'an” ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi kan'.

⁵ Lo'o ykwi' Ndiose cha' re: “Kan' cha' tyo'o tsu' ska yu ki'yu se'en ndi'in sti yu, se'en ndi'in jya'an yu, cha' kaja kwilyo'o yu lo'o ska nu kuna'an, cha' ka ne' ska ti ne' ta'a tyukwaa ne'.”

⁶ Si'i tukwa nten lka ne' bra kan'; sa ña'an si lka ne' ska ti nten, ngwaña'an lka cha' 'in ne' bra kan'. Kan' cha' ja su'we kulaa ti'in ne' 'in kwilyo'o ne', cha' wa mda Ndiose chabiya' cha' nchka kwilyo'o ne'.

⁷ Xiya' mnicha' ne' fariseo 'in Jesús: —¿Ni cha' lka mda ayman Moisés chabiya' re ñaan sikwa? Ka kulo yu ki'yu ska kityi cha' kulaa ti'in yu 'in kwilyo'o yu, ndukwin ayman kan'.

⁸ Xiya' mxkwen Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—Ja nnan wan cha' nchkwi' Ndiose siya' ti, kan' cha' mda ayman Moisés chabiya' 'wan cha' kulaa ti'in wan 'in kwilyo'o wan lo'o ska kityi ti —ndukwin Jesús 'in ne'—. Si'i ngwaña'an ngwa ti' Ndiose ti bra nu mñan Ni chalyuu.

⁹ Na' chkwiin' cha' re lo'o wan ni: Bra nu kulaa ti'in ska nten 'in kwilyo'o cha' kaja kwilyo'o lo'o xka nu kuna'an, ku'ni yu cha' kuxi lo'o kwilyo'o yu bra kan'. Ska ti xa wa yten yu'wi kwilyo'o yu lo'o xka yu ki'yu, ñi ka cha' kulaa ti'in yu 'in nu kuna'an kan' bra kan'. Kwi' ngwaña'an lo'o nu kuna'an nu wa ngulaa ti'in 'in kwilyo'o kan', si xiya' kaja kwilyo'o lo'o xka nten, cha' kuxi ku'ni ne' kan' bra kan'.

¹⁰ Lo'o ykwi' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús lo'o yu bra kan':

—Su'we la ni siya ja kaja kwilyo'oan siya' ti, si ngwaña'an ka cha' 'in ska yu ki'yu lo'o kwilyo'o yu —ndukwin ne'.

¹¹ —Ndiya 'a nu ki'yu nu ja talo yu cha' tyi'in yu ska ti yu —ndukwin Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan'—. Ska ti si kulo Ndiose tñan 'in ska nten cha' ja kaja kwilyo'o, bra kan' ka talo yu cha' ja kala' yu 'in ska nu kuna'an siya' ti, bra nu taya' Ndiose 'in yu kan'.

¹² Ndiya tyun lo cha' nu ngi'ni cha' ja nchka kaja kwilyo'o ska yu ki'yu: ndiya nu ki'yu nu kicha yu ti bra nu ngula yu; kwi' ndiya chin' nu ki'yu nu ja nchka 'in yu chun' wa y'ni ñu'un nten 'in yu kan'; kwi' ndiya chin' nu ki'yu nu wa ngulo suwi Ndiose 'in yu cha' ku'ni yu tñan 'in Ni, kan' cha' su'we la cha' ja kaja kwilyo'o yu kan' bra kan', cha' ska ti Ndiose ka ndloo 'in yu bra kan', nske' ti' yu. Ska yu ki'yu nu ngwaña'an ni, ndi'ya yu kwenta ti ykwi' ti yu si ka 'in yu tyi'in yu ska ti yu; su'we si talo yu kan' tyi'in yu ska ti yu sikwa.

Ndukwan Jesús 'in nu xuwe ti

¹³ Ngwa ska tsan mdiyan lo'o ne' 'in tyun nu xuwe ti se'en ndi'in Jesús. Ngwa ti' ne' cha' xtya ya' Jesús ke nu xuwe ti kan', cha' chkwi' yu lo'o Ndiose cha' 'in nu xuwe kan'. Lo'o y'ni tlá ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús 'in ne' kan' bra kan'.

¹⁴ Bra ti ykwi' Jesús lo'o yu kune' kan':

—Ta wan chabiya' 'in nu xuwe ti cha' kan ne' se'en ndi'iin —ndukwin Jesús 'in yu kan'—. Ja tukun' 'a wan cha' 'in nu xuwe, cha' ja kan ne'. Sa ña'an lka bra nu ndyaa ña'an ti' nu xuwe 'in sti ne', ngwaña'an ndi'in cha' tsaa ña'an ti' nten 'in Ndiose cha' ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in ne'.

¹⁵ Mstyá ya' Jesús ke nu xuwe kan' bra kan', mdo'o yu ndyaa yu bra kan'.

Ykwi' ska nu kuliya' lo'o Jesús

¹⁶ Ngwa ska tsan mdiyan ska nu ki'yu kune' se'en ndi'in Jesús.

—Mstru, nu'win su'we 'a ngi'nii nchga tsan —ndukwin yu 'in Jesús—.

Ku'nii cha' su'we katsaa' 'ñaän, ¿ni sa ña'an cha' su'we ku'niiin cha' kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'ñaän? —ndukwin yu.

¹⁷ Ykwi' Jesús lo'o yu bra kan':

—¿Ni cha' nchkwii' cha' su'we 'a ngi'niiin? —ndukwin Jesús 'in yu kan'—. Ska ti Ndiose nu chañi cha' su'we 'a ngi'ni. Kunaan nchga tñan nu ngulo Ndiose 'in nten, si nchka tii' kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'iin.

¹⁸ —¿Ni sa ña'an tñan lka kan'? —ndukwin yu kune' kan' 'in yu.

Lo'o ngwa'u la Jesús chin' cha' 'in yu kan' bra kan':

—Ja kujwi wan 'in ta'a nten wan; ja sten yu'wi wan lo'o kwilyo'o xka nten; ja ku'ni wan kunan cha' su'we nu nsu'wi 'in ta'a nten wan; ja chkwi' wan kwentu 'in ta'a nten wan;

¹⁹ kwi' ngwaña'an, ku'ni tnun wan 'in sti jya'an wan; chka t'nan ti' wan 'in ta'a nten wan, sa ña'an lka bra nu nchka t'nan ti' wan 'wan, ti ykwi' ti wan.

²⁰ Mxkwen yu kune' 'in Jesús bra kan':

—Ti kuneën' wa ndukwaän nchga tñan kan' nchga tsan —ndukwin yu kune' kan' 'in Jesús—. ¿Ta ndiya la cha' nu ti ji ku'niiin sikwa a? —ndukwin.

²¹ —¿Ta chañi cha' nchka tii' cha' ka luwi kasiya 'iin a? ¿Ta nchka tii' kaja chalyuu kwi nu ja tsaa tii 'a 'iin a? —ndukwin Jesús 'in yu kune' kan'—. Si chañi cha' nu nchkwii', yaa lyaa kujwii' nchga cha' su'we nu nsu'wi 'iin; tyo'o tñi cha' taa 'in nu ti'i bra kan'. Lo'o ta Ndiose cha' su'we 'iin se'en ndi'in Ni nde loo la. Bra wa y'nii cha' kan', kaan se'en ndi'iin cha' tya'aan lo'oön bra kan'.

²² Bra wa ynan yu kune' kan' cha' nu ykwi' Jesús lo'o yu, mdo'o yu ndyaa yu bra kan'; xi'in 'a ti' yu cha' ykwi' Jesús cha' kan', chun' kuliya' 'a yu.

²³ Lo'o ykwi' Jesús cha' re lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan':

—Chañi cha' nu nchkwiiin' lo'o wan ni —ndukwin—, tukwi 'a lka cha', cha' sten ska ne' kuliya' cha' 'in

Ndiose, cha' ka Ni ndloo la ni' kasiya 'in yu.

²⁴ Sa la tñan tyijin ska 'ni kiya' kuxa, ni siya ska 'ni tnun ña'an ti' ska camello; sa la cha' kan', lo'o tukwi la kala ska ne' kuliya' se'en lka Ndiose ndloo.

²⁵ Yuwe 'a ti' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu xa nu ynan ne' cha' kan'.

—¿Ti ka lka nu ka tyo'o tsu' 'in cha' kuxi nu nsu'wi chalyuu cha' kala se'en ndi'in Ndiose sikwa? —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'.

²⁶ —Kan' lka ska tñan nu ja nchka ku'ni ska nten chalyuu; Ndiose ni, kan' nu nchka ku'ni cha' kala nten se'en ndi'in Ni —ndukwin Jesús 'in ne'.

²⁷ Ykwi' Tyu lo'o Jesús bra kan':

—Lo'o bare ni, wa ngulaa ti'in ba nchga nan nu nsu'wi 'wa cha' tya'an ba lo'o nu'win, sa ña'an ya' nu ndukwiin cha' ku'ni ba —ndukwin Tyu 'in Jesús—. ¿Nan ka kaja 'wa nde loo la bra kan' a?

²⁸ —Chañi cha' nu nchkwii'n lo'o wan ni —ndukwin Jesús 'in ne'—, bra nu ka chalyuu kwi kan', na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten, kan' tyitukwaän se'en su'we la ti la kwa, cha' ku'ni biyaän' 'in nchga nten chalyuu bra kan'. Lo'o 'wan nu nda'an wan lo'oün, tyukwa wan lo tii tyukwa yka xlya tnun nu su'we 'a, cha' ku'ni biya' wan 'in ta'a nten wan, nu lka tii tyukwa ta ne' Israel kan'.

²⁹ Kwi' ngwaña'an nchga nten nu ndi'in cha' tsaa tijyu' cha' ku'ni ne' tñan 'ñaän, nu lo'o kulaa ti'in ne' nchga nan nu nsu'wi 'in ne' cha' ku'ni ne' tñan kan', ja kulaa yaän' 'in ne' kan' ngwaña'an ti; ni siya xnun ne' na'an tyi ne', ni siya ta'a ngula ne', ni siya sti ne', ni siya jya'an ne', ni siya sñi' ne', ni siya yuu nu nsu'wi 'in ne', ni siya xnun ne' nchga cha' kan', kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne' nde loo la. Kwi' kaja ka'an la cha' kan' 'in ne' kan' xiya', sa ña'an nan nu mna' 'in ne' kan', nxke' ti' ne', ngwaña'an nan nu kaja 'in ne'.

³⁰ Lo'o tyun nten nu tyo'o tukwa xa wa tyii ti cha', kan' lka nu ka nde loo la bra kan'; lo'o tyun nten nu mdo'o tukwa ti kulo, kan' lka nu kanun nde chun' la bra kan'.

20

Cha' 'in ne' nu nda'an ngi'ni tñan 'in nten

¹ Xka cha' tiya chkwii'n lo'o wan ni, cha' ka biya' ti' wan sa ña'an ka xa nu lka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten. Wa mdiya ska x'nan msu. Ngwa ska tsan nde tlya mdo'o yu ndyaa yu lo kiya' cha' tsaa naan yu msu, si xlyaa ne' ku'ni ne' tñan ni' lyo'oo 'in yu se'en yta yu yka chi kutun.

² Ta yu siya' msu sa ña'an nu nda ti ne' ska tsan bra kan', ndukwin x'nan msu kan' 'in ne'; su'we 'a mske' ti' ne' nu ka msu, si kaja sa kwa liya' 'in ne'. Mdo'o ne' kan' ndyaa ne' tñan ni' lyo'oo 'in yu bra kan'.

³ Bra wa mdyii snan bra nsu'wi ne' tñan, kan' ndyaa x'nan msu kan' lo kiya' xiya'. Nde kwa na'an yu xka ta nten, nduun ti ne' cha' ja ya kaja tñan 'in ne'.

⁴ Kwi' ykwi' yu lo'o ne' kan' bra kan': “Yaa lya wan, ku'ni wan tñan ni' lyo'oo 'ñaän. Su'wa ku'ni wan tñan lo'o msu 'ñaän, cha' nde kwa nsu'wi ne' ngi'ni ne' tñan 'ñaän. Taän liya' su'we 'wan bra kan'” ndukwin yu. Bra ti ndyaa ne' tñan 'in x'nan msu kan' bra kan'.

⁵ Lo'o xiya' ndyaa x'nan msu kan' lo kiya' la ndi'ya kwan la, xiya' na'an yu chin' nten, nan nduun ti ne'. Ti kwi' ti cha' ykwi' yu lo'o ne' kan' bra kan'. Lo'o bra wa snan siin, kwi' ngwaña'an ngwa xiya'.

⁶ La wa msiin la, ti nduun la chin' nten lo kiya' kan'. Kwi' ykwi' x'nan msu lo'o ne' bra kan': “¿Ni cha' lka nduun ti wan nde re tyukwi tsan?” ndukwin yu 'in nten kan'. “¿Ja nsu'wi tñan 'wan sikwa a?”

⁷ “Ja ndiya 'a nten nu nchka ti' msu tsan ni” ndukwin ne' 'in yu. “Yaa lya wan ku'ni wan chin' tñan ni' lyo'oo 'ñaän sikwa” ndukwin x'nan msu kan' 'in ne' bra kan'.

8 Bra wa tsa'a ti kwichaa ykwi' x'nan tñan lo'o nu lka ndloo la 'in msu 'in yu: "La ni xi'yaa 'in nchga msu cha' taa siya' ne'" ndukwin yu. "Ti kulo la taa siya' msu nu tka mdiyan ti; bra nu wa tyii ti, taa siya' msu nu mdiyan ti tlya la bra kan'."

9 Mdiyan msu nu tka mdyisnan ti ngi'ni tñan se'en ndi'in yu, mda yu siya' ne' sa ña'an si wa yu'wi ne' tñan tyukwi tsan.

10 Nde chun' la mdiyan msu nu mdyisnan ngi'ni tñan ti tlya la se'en ndi'in yu. Mske' ti' msu kan' cha' ka'an la tñi kaja siya' ne' bra kan', lo'o su'wa ti mjwi siya' nchga msu 'in yu.

11 Msin' 'a ti' msu nu mdyisnan ngi'ni tñan ti tlya la bra kan'.

12 "Tyukwi tsan y'ni ba tñan 'iin" ndukwin msu kan' 'in x'nan ne'. "Tikee' 'a kwan ndi'ya kwan, lo'o ti y'ni ba tñan 'iin bra kan'. Lo'o ni, su'wa mjwi siya' ba, nchga ta'a ngi'ni ba tñan, ni siya ska bra ti y'ni ne' kwa tñan 'iin" ndukwin msu nu mdyisnan ngi'ni tñan nde tlya la kan'.

13 Lo'o mxkwen x'nan tñan 'in msu nu msin' ti' bra kan': "Si'i cha' kuxi nu ngi'niin lo'o wan. ¿Ta si'i wa mskaan' cha' lo'o wan tsan sa kwa liya' taan 'wan a? Kwi' sa kwa tñi siya' skaa wan mdaan 'wan ni.

14 Xñi wan siya' wan, cha' tyaa wan sikwa. Ja ndi'in cha' kasin' ti' wan 'ñaan. Na' nchka tiän' cha' ka su'wa siya' wan lo'o xka ta msu nu chin' ti bra y'ni tñan; su'we 'a sikwa.

15 Nsu'wi chabiya' 'ñaan ku'niin sa ña'an nu nchka tiän' ku'niin lo'o tñi 'ñaan. ¿Ta chañi a? ¿Ni cha' lka ti'í ti' wan 'ñaan sikwa? Su'we liya' mdaan 'in nchga msu 'ñaan" ndukwin x'nan msu kan'.

16 Lo'o ni, nten nu tyo'o tukwa xa wa tyii ti cha', kan' lka nu ka nde loo la; lo'o nten nu mdo'o tukwa ti kulo, kan' lka nu kanun nde chun' la —ndukwin Jesús—. Wa mniën 'in ka'an 'a nten cha' kulan su'we ne' sa ña'an cha' nu ndu'uün 'in ne', lo'o wa lka ti nten ngulo suwiin 'in cha' ka ne' nten 'ñaan.

Xiya' ykwi' Jesús lo'o ne' cha' wa

kaja ti

17 Bra nu mda'an ne' tuwiin cha' tsa'a ne' kichen Jerusalén, mdo'o tsu' Jesús chin' tu'wa tuwiin lo'o tii tyukwa yu kune' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' chkwi' yu chin' lo'o yu kan' bra kan':

18 —Jlyo ti' wan cha' wa skwen tian tuwiin nde lo ki'ya ni, cha' wa tsaan tian Jerusalén —ndukwin Jesús 'in yu kan'—. Lo'o na', ni siya wa msu'wa Ndiose 'ñaan ndijyaan cha' kaan nten, xñi ne' kwa 'ñaan cha' tsa'a lo'o ne' 'ñaan tloo sti jo'o nu lka ndloo la, tloo mstru nu ndu'u cha' jo'o ni' lyaa. Ku'ni biya' ne' kan' 'ñaan bra kan'; chkwi' ne' cha' ndi'in ki'ya 'ñaan, cha' ndi'in cha' kajaan si'ya ki'ya kan'.

19 Kwi' tsa'a lo'o ne' 'ñaan tloo ne' xka la'a tsu' nu lka ndloo la, cha' xtyi lyo'o ne' 'ñaan bra kan'. Kwi' ngwaña'an, jwi'in ne' 'ñaan lo'o ti su, jwi'in ka'an ne' 'ñaan lo' wsi cha' ku-jwi ne' 'ñaan bra kan'. Lo'o la ta'a snan tsan kan', tyu'uün xiya' bra kan' —ndukwin Jesús.

Mjñan jya'an Santiago ska cha' su'we cha' 'in sñi'

20 Chun' ndi'in la mdiyan jya'an Santiago lo'o Xuwa se'en ndi'in Jesús. Zebedeo lka sti ta'a tyukwaa yu ki'yu kan'. Su'wa ti mdiyan nu kuna'an kan' lo'o ta'a tyukwaa sñi', mduun xtyin' tloo Jesús bra kan', cha' jñan ska cha' su'we 'in yu.

21 Kan' mnicha' Jesús 'in nu kuna'an kan':

—¿Nan lka nchka ti' wan a? —ndukwin Jesús.

—Ku'nii cha' su'we taa chabiya' cha' su'wa ti tyukwa sñiën' re lo'oo, se'en ka nu'win ndloo la ti nde loo la —ndukwin nu kuna'an kan'—. Kuloo tñan cha' tyukwa ska yu la'a se'en kwini 'iin, xka yu kan' tyukwa yu la'a se'en ka 'iin —ndukwin nu kuna'an kan'.

22 Lo'o ykwi' Jesús lo'o ta'a tyukwaa yu ki'yu kan' bra kan':

—Ja nchka biya' ti' wan sa ña'an lka cha' nu njñan wan 'ñaan ni —ndukwin Jesús 'in ne'—. Sa ña'an ka si ta ne' ska rmiyu tlyaa' 'a cha' ko'oün,

ngwaña'an ka nu ti'í nu ta ne' 'ñaän. ¿Ta talo wan si ta ne' nu ti'í 'wan sa ña'an nu ndi'in cha' ta ne' nu ti'í 'ñaän, bra nu kujwi ne' 'ñaän a?

—Talo ba —ndukwin ne' kan' bra kan'.

²³ —Chañi cha' lo'o wan ko'o wan rmiyu tlyaa' kan' nu ndi'in cha' ko'oŋn, kwi' tyijin wan nu ti'í sa ña'an nu tyijiin nu ti'í —ndukwin Jesús 'in ne'—. Lo'o ni, ja ndiya chabiya' 'ñaän cha' taän ska se'en nde siin' se'en tyukwa wan nde loo la, cha' wa lka ngulo suwi Stiin Ndiose 'in nten nu tyukwa nde siin' bra kan'.

²⁴ Bra wa ynan nu xa tyii yu ta'a ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús, chen 'a ngwa tiye yu ña'an yu 'in Santiago lo'o ta'a yu bra kan'.

²⁵ Kan' msi'ya Jesús 'in nchga yu kune' kan', cha' tyo' ti'in tloo yu.

—Jlyo ti' wan cha' nu lka ndloo la 'in ne' xka la'a tsu' ni, tlá 'a ne' kan' —ndukwin Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu—. Lye 'a ndlo ne' nu lka ndloo la kan' tñan 'in ta'a kichen tyi ne';

²⁶ lo'o 'wan, ja ndi'in cha' ku'ni wan ngwaña'an. Nchga lo tñan nu ka taya' wan 'in ta'a nten wan, kan' tñan ndi'in cha' ku'ni wan, xa nu nchka ti' wan cha' ka wan ndloo la 'in ne'.

²⁷ Kwi' ngwaña'an, xa nu nchka ti' wan cha' ka wan ndloo la 'in yu ta'a wan, ndi'in cha' ku'ni wan sa ña'an si lka wan msu 'in ta'a nten wan, ni siya ja lo'o liya'.

²⁸ Na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten, ja ndijyaän lo chalyuu cha' kaja msu 'ñaän; yk-wiin' kaän msu 'in nten, kan' cha' ndijyaän. Wa ndijyaän cha' kajaän cha' tyii ki'ya nu ndi'in 'in nten, cha' kulaän 'in ka'an 'a nten bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in tukwa yu kwityiin'

²⁹ Wa mdijin ne' kichen Jericó. Wa tyo'o ti ne' tyaa ne' bra kan', lo'o ka'an 'a nten mdo'o ña'an 'in Jesús.

³⁰ Tu'wa tuwiin se'en tyijin ne' ndukwa tukwa yu kwityiin'; wa ynan yu kwityiin' kan' cha' ti kwi' Jesús

ndijin tuwiin kwa, kan' cha' kwen msi'ya ne' 'in yu:

—X'nan ba, chkaa t'nan tii' 'wa! Jlyo ti' ba cha' ti kwi' nu lka ta'a ayman David lkaa —ndukwin yu kwityiin' kan' 'in Jesús.

³¹ Ja mdiya ti' nten ka'an kan', cha' lye 'a msi'ya yu kwityiin' 'in Jesús.

—Mnan ti wan —ndukwin ne' 'in yu kwityiin' kan'.

Ja ynan yu kwityiin', kwen la msi'ya yu bra kan':

—X'nan ba —ndukwin yu—, nu'win lkaa ti kwi' yu nu lka ta'a ayman David —ndukwin yu kwityiin' kan' 'in Jesús—, jchkaa t'nan tii' 'wa!

³² Lo'o bra kan' yaa tuun Jesús, msi'ya 'in tyukwaa yu kwityiin' kan', cha' kan ne' se'en ndi'in yu.

—¿Ni nan ka nchka ti' wan cha' ku'niin lo'o wan a? —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'.

³³ —X'nan ba —ndukwin ne' kan' 'in yu—, nchka ti' ba cha' su'waa su'we xaa kiloo ba cha' ka ña'an ba.

³⁴ T'nan 'a ti' Jesús 'in ne' kan'. Mstya xñii ya' yu chun' kiloo ne' kan' bra kan'; bra ti ngalaa xaa kiloo ne', ngwa ña'an ne' bra kan'. Mdo'o ne' kan' ndyaa ne' bra kan', mda'an ña'an ne' 'in Jesús bra kan'.

21

Y'ni tnun ne' 'in Jesús bra nu ngala yu Jerusalén

¹ Wa kala ti Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu kichen Jerusalén. Wa tyijin ti ne' ska kichen xuwe ti se'en naan Betfagé, si' ki'ya Olivos ndi'in kichen kan'. Ngulo Jesús tñan 'in tukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan':

² —Yaa wan lo kichen kwa —ndukwin yu—. Ndla ti tyija ska buru nu nduun nchkan' 'wan; nduun i' lo'o sñi' i'. Xti' wan 'in i' cha' kan lo'o wan 'in i' nde re.

³ Si kunicha' ne' kichen kwa 'wan: “¿Ni sa ña'an tñan ku'ni wan lo'o buru kwa?”, katsa' wan cha' re 'in ne' bra kan': “Ndiya tñan ku'ni buru re cha' 'in ti kwi' nu nka X'naan.” Bra ti ta ne'

chabiya' 'wan cha' kan lo'o wan 'in i' bra kan'.

⁴ Ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni, sa ña'an nu ngwa'an ne' cha' re lo kityi, ngwaña'an nchka cha' ni:

⁵ Katsa' wan 'in ne' kichen Sión:
“Ña'an kwi'ya wan chin' nde re, cha' wa ndijyan nu ka ndloo la 'wan.

Ja tlá yu kula kan', chun' buru ti ndukwa yu.

Ska buru kune' lka i', sñi' 'ni nu ndi'ya yu'wa lka buru kune' kan'.”

Ngwaña'an nchkwi' lo kityi kan'.

⁶ Kan' ndyaa tyukwaa ne' kan' lo kichen bra kan', sa ña'an nu ngulo Jesús tñan 'in ne' cha' tsaane'.

⁷ Ndiyan lo'o ne' 'in buru kan' lo'o sñi' i'. Kan' mstyane' ste' ne' chun' buru cha' tyukwa Jesús. Lo'o ndyaa tukwa Jesús chun' i' bra kan'.

⁸ Kwi' ngwaña'an, ka'an 'a nten nu ndi'in la kan' mslaa ti'in ne' ste' ne', mstyane' 'in ran tuwiin cha' ka su'we tuwiin se'en ndiyan Jesús ndukwa chun' buru kan'. Xka ta nten msi'yu stan' yka cha' xtya ne' tuwiin se'en ndiyan yu.

⁹ Lo'o nchga nten msi'ya 'a ne' cha' su'we 'a nka tiye ne', lo'o ne' nu ndyaa nde loo la, lo'o ne' nu ndiyan nde chun' la, su'we 'a nka tiye nchga ne' kan'.

—¡Ku'ni tnun ba 'iin! Nu'win lkaa ti kwi' ta'a ayman ree David nu ndi'in cha' kan —ndukwin ne' 'in Jesús—. ¡Su'we 'a ku'ni Ndiose lo'oo cha' ndi'yaan chabiya' 'in Ni nu nka X'naan! ¡Ku'ni tnun 'in Ndiose ni! —ndukwin ne'.

¹⁰ Kan' mdiyan ne' kan' lo'o Jesús tu'wa kichen Jerusalén, yten ne' tulo'oo kichen kan'. Lo'o yuwe 'a ti' ne' kichen kan' bra kan'. Kwen 'a msi'ya ne' lo'o ta'a ne':

—¿Ti ka nu lka ndiyan re a? —ndukwin ne'.

¹¹ Mxkwen nten ka'an kan' 'in ne' kichen bra kan':

—Jesús Nazaret lka yu re. Nde lo yuu 'in Galilea ndukwa kichen tyi yu.

Kwi' nchkwi' yu cha' 'in Ndiose lo'o nten —ndukwin ne'.

Ngulo Jesús 'in nten nu ngi'ni cha' kuxi ni' lyaa tnun

¹² Chun' ndi'in la mdiyan Jesús tu laa tnun se'en ngi'ni tnun nten 'in Ndiose. Yten yu ndyaa yu ni' lyaa kan', ngulo yu 'in nchga nten nde liya' bra kan', ne' nu ndujwi' yu'wa ni' lyaa kan' lo'o nchga nten nu ndi'in nsi'i yu'wa kan'. Kan' mxlyuu Jesús msaa se'en nxa'an ne' tñi 'in nten, mxlyuu yu yka se'en ndukwa ne' nu ndujwi' kiñi cha kuun.

¹³ —Chkwiin' cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose, cha' 'in laa re —ndukwin Jesús bra kan'—: “Se'en nu ka chkwi' nchga nten lo'o Ndiose lka na'an re, ngwaña'an chkwi' ne' cha' 'in na'an tyiin, ndukwin Ndiose.” Lo'o 'wan, wa y'ni wan cha' na'an tyi ne' nu ngi'ni kunan lka na'an re —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

¹⁴ Lo'o mdiyan chin' nu kwityiin' se'en ndi'in Jesús ni' lyaa tnun kan', kwi' mdiyan nten nu ti'í kiya'; y'ni Jesús cha' nchkaa nu ti'í kan' bra kan'.

¹⁵ Na'an sti jo'o nu lka ndloo cha' tnun nu y'ni Jesús bra kan'; lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o kan', na'an ne' sa ña'an ngwa cha' nchkaa nu ti'í kan'. Lo'o na'an ne' kan', cha' ndi'in tyun nu xuwe ti, nu kwen 'a nchkwi' xa ngi'ni tnun ne' 'in Jesús:

—¡Ku'ni tnun ba 'iin! Nu'win lkaa ti kwii' nu lka ta'a ayman ree David nu ndi'in cha' kan —ndukwin nu xuwe kan'.

Msin' 'a ti' ne' nu lka ndloo kan' bra kan', bra nu ynan ne' tnun nchka kan' sa ña'an cha' nu nchkwi' nu xuwe kan'.

¹⁶ Bra ti ykwi' ne' tnun nchka kan' lo'o Jesús:

—¿Ta ja nnaan cha' kwiñi nu nchkwi' nu xuwe ti re cha' 'iin a? —ndukwin ne' kan' 'in Jesús.

—Wa ynaän —ndukwin Jesús bra kan'—. Lo'o si'i cha' kwiñi nchkwi' nu xuwe re. ¿Ja ya chkwi' wan lo kityi se'en ndukwa cha' re a?:

Ngala tu'wa kuwi', ngala tu'wa nu xuwe kune'; chañi cha' ngi'ni tnun ne' kan' 'in Ndiose.

¹⁷ Mdo'lo Jesús ndyaa yu ska kichen xuwe nu naan Betania. La kan' yija' yu tla bra kan'.

Y'ni Jesús cha' mtyi ska yka kwiñii

¹⁸ La xka tsan mxitukwi Jesús ndyaan kichen tlyu kan', ngite' ti' yu bra kan'.

¹⁹ Kan' na'an yu ska yka kwiñii nu nduun tu'wa tuwiin. Ndyaa na'an yu 'in yka kan' si kaja nan ku yu lo ran, lo'o ja nsu'wi nan lo ran, xkwi' lka' ti nsu'wi lo ran. Ykwi' Jesús cha' 'in yka bra kan':

—Ja tyo'lo 'a nan lo yka kwa xka yijan —ndukwin yu.

Bra ti mtyi yka kan'.

²⁰ Yuwe 'a ti' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan':

—¿Nan lka ngwa 'in yka kwiñii kwa a? Mtyi ran siya' ti —ndukwin ne' kan' 'in Jesús.

²¹ Mxkwen Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni —ndukwin yu—. Bra nu chañi cha' ndyaa ña'an ti' wan 'in Ndiose, lo'o ja lka tukwa cha' nsu'wi tiye wan nchkwi' wan lo'o Ni, lo'o 'wan, ka 'wan ku'ni wan ska cha' tnun ngwaña'an. Si'i cha' kityi ska yka ti chkwi' wan lo'o Ndiose bra kan', lo'o ka chkwi' wan cha' re lo'o ki'ya kwa: “Tyo'lo tsuu', yaa tukwaa lo tyi'a tujo'o” nchkwin wan 'in ki'ya kwa. Lo'o tyo'lo tsu' ki'ya kwa bra kan'.

²² Nchga lo cha' nu jñan wan 'in Ndiose, bra nu chañi cha' ndyaa ña'an ti' wan 'in Ni, kaja cha' kan' 'wan bra kan'.

Ng'i'ni Jesús tñan chabiya' 'in Ndiose

²³ Bra nu mdiyan ne' kichen tlyu kan' xiya', bra kan' yten Jesús ndyaa yu ni' lyaa tnun kan'; ndu'u yu 'in nten xiya'. Lo'o sti jo'lo nu lka ndloo, lo'o xka ta ne' kula nu lka ndloo, na'an ne' 'in Jesús bra kan'. Bra ti ndyaa ne' kan' se'en ndi'in yu cha' kunicha' ne' 'in yu bra kan':

—¿Ti ka lka nu nda ra chabiya' 'iin cha' ku'nii sa ña'an tñan nu ngi'nii ni? —ndukwin ne' nu lka ndloo kan' 'in Jesús—. ¿La nde ya' mjwi chabiya' kwa 'iin? —ndukwin ne' kan' 'in yu.

²⁴ —Lo'o'ün kunichaän' ska cha' 'wan sikwa, ni sa ña'an xkwen wan 'ñaän bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'—. Si ka 'wan xkwen wan 'ñaän, lo'o'ün xkween 'wan bra kan'; katsaän' ñiñ 'wan ti ka lka nu nda chabiya' 'ñaän, cha' ku'niñ sa ña'an nu ngi'niñ nde re ni.

²⁵ ¿Su'we sikwa! Bra nu ti ndukwatya Xuwa 'in nten, ¿ta chabiya' 'in Ndiose ngwa kan' a? ¿Ta chabiya' 'in nten chalyuu ti ngwa kan' a?

Mnan ti ykwi' ne' nu lka ndloo kan' lo'o ta'a ne' bra kan':

—¿Ni sa ña'an xkwean ra 'in yu re? Si xkwean: “Chabiya' 'in Ndiose mdukwatya Xuwa kan' 'in nten”, ja su'we cha' kan', cha' bra ti chkwi' yu cha' re 'ñaan: “¿Ni cha' ja msñi wan cha' nu ykwi' Xuwa sikwa?”

²⁶ Lo'o si xkwean: “Chabiya' 'in nten ti mdukwatya Xuwa kan' 'in nten”, ti kwi' ti cha', ja su'we cha' kan', cha' nchga ne' kichen re ndyaa ña'an ti' ne' cha' chañi cha' ykwi' Xuwa kan' xkwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten. Lo'o ntsean 'in ne' kichen re.

²⁷ Kan' cha' mxkwen ne' kan' 'in Jesús:

—Ja jlyo ti' ba —ndukwin ne'.

—Su'we sikwa —ndukwin Jesús 'in ne'—. Lo'o'ün, ja katsaän' 'wan ti ka lka nu nda chabiya' 'ñaän cha' ku'niñ sa ña'an nu ngi'niñ bra ni.

Cha' 'in ska yu lo'o ta'a ngula yu

²⁸ Ti ngwa'u la Jesús chin' cha' 'in ne' bra kan':

—Chkwiin' ska cha' tiya re lo'o wan, cha' xkwen wan 'ñaän —ndukwin Jesús 'in ne'—. Wa ndi'in ska yu kula nu ndi'in tukwa yu ki'yu sñi' yu. Kan' ykwi' yu kula kan' lo'o sñi' yu nu kula la: “Sñiñ” ndukwin yu, “yaa ku'nii tñan ni' lyo'oo 'ñaän ni, se'en ndukwa yka kwiñii 'ñaän.”

²⁹ “¿Ja tsa'aän!” ndukwin sñi' yu bra kan'. Chun' ndi'in la ngwa jyu'u ti' yu kune' cha' ja mdukwa yu tñan 'in sti

yu, kan' cha' mdo'o yu ndyaa yu tñan kan'.

³⁰ Lo'o ti kwi' tñan kan' ngulo sti yu 'in xka sñi'. “Tsa'aän, ja kuwe tii” ndukwin yu kune' la kan' 'in sti yu, lo'o cha' kwiñi ykwi' yu, chun' ja yaa yu tñan 'in sti yu.

³¹ ¿Ni sa ña'an xke' ti' wan ni? Ta'a tyukwaa yu kune' kan' ni, ¿ti lka ska nu y'ni tñan nu ngulo sti 'in a?

—Sñi' yu nu kula la, kan' nu y'ni tñan kan' —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'.

—Chañi cha' 'wan —ndukwin Jesús 'in ne'—. Lo'o chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni, cha' ndiya ne' kuxi, ña'an ti' msu 'in ne' xka la'a tsu' nu kwiñi ti ndlo ka'an 'a tñi 'in nten, ndiya ne' kan' nu ndla la sten cha' 'in Ndiose, cha' ka Ni ndloo la ni' kasiya 'in ne'; kwi' ndiya nu kuna'an calle ti nu ndla la sten cha' 'in Ndiose, cha' ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in ne'. Lo'o 'wan ni, tiya' la kala wan se'en ndi'in Ndiose.

³² Bra nu yan ayman Xuwa kan', xkwi' cha' nu ñi ykwi' yu lo'o wan. Ñi 'a y'ni yu, lo'o ja msñi wan kwenta cha' nu ykwi' yu lo'o wan. Lo'o ne' kuxi kan' nu ka'an tñi ndlo 'in nten ni, wa ynan ne' cha' nu ykwi' Xuwa kan' lo'o ne' bra kan'; kwi' ngwaña'an nu kuna'an calle kan', ynan ne' cha' nu ykwi' Xuwa. Lo'o 'wan, wa na'an wan sa ña'an nu ndyaa ña'an ti' ne' nu kuxi tiye kan' cha' nu ngwa'u Xuwa, lo'o ja ngwa jyu'u ti' wan 'in ki'ya nu ndi'in 'wan, chun' cha' ja msñi wan cha' nu ykwi' Xuwa kan'.

Cha' 'in msu xa'an

³³ 'Nde chkwiin' xka cha' tiya lo'o wan, ña'an ti' ska nkwin: Ndiya ska nu kuliya', yta yu ka'an 'a yka kwiñii. Msu'wa yu ska lo'oo chun' yka kan' bra kan'. Lo'o mñan yu ska tu tiyuu ni' kee se'en lyo'o sta ne' mta chi kutun, cha' kulo ne' tyi'a xi nu nsu'wi ni' ran. Lo'o mñan yu ska na'an se'en ku'ni ne' kwan tñan kan' bra kan'.

'Lo'o mda x'nan yuu kan' mjñan xka ta nten bra kan', cha' ku'ni ne' tñan ni' lyo'oo 'in yu, chun' nsu'wi ska tñan tsaa yu tijyu'.

³⁴ Chun' ndi'in la, wa tiya ti bra xtun ne' mta chi kutun kan', lo'o tijyu' ndi'in x'nan lo'oo kan'. Kan' ngulo yu tñan 'in ska ta msu 'in yu cha' tsaa ne' se'en ngi'ni ne' tñan ni' lyo'oo 'in yu bra kan', cha' tsaa y'ya msu kan' chin' nan nu ndi'in cha' kanun 'in x'nan lo'oo kan'.

³⁵ Bra nu na'an ne' nu ngi'ni tñan kan' cha' ndijyan msu kan', bra ti msñi ne' 'in msu; mji'in ne' 'in ska, yjwi ne' 'in xka, mguun kee ne' 'in xka.

³⁶ Chun' ndi'in la msu'wa x'nan lo'oo 'in xka ta msu ka'an la bra kan', cha' tsaa ne' se'en ngi'ni ne' tñan kan'. Bra nu na'an ne' cha' ndijyan msu kan', kwi' ngwaña'an y'ni ne' lo'o bra kan'.

³⁷ 'Lo'o kan' msu'wa x'nan lo'oo kan' 'in sñi' yu, ndyaa se'en ngi'ni ne' tñan kan'. “Ja chan tukwa ne' kan' cha' nchkwi' sñiën” nka tiye x'nan lo'oo bra kan'.

³⁸ Xa wa na'an ne' kan' 'in sñi' yu, bra kan' ykwi' ne' lo'o ta'a ne': “Sñi' x'nan lo'oo ndijyan ni” ndukwin ne' 'in ta'a ne'. “Nu kwa ka x'nan yka kwiñii re nde loo la, kan' cha' su'we la si kujwian 'in yu, cha' kanun lo'oo re 'ñaan” ndukwin ne' kan'.

³⁹ Kan' cha' msñi ne' 'in sñi' yu kan', ndyaa lo'o ne' 'in sñi' yu chun' lo'oo, yjwi ne' 'in sñi' yu bra kan'.

⁴⁰ ¿Nan lka ku'ni x'nan lo'oo lo'o yu xa'an nu ngi'ni tñan ni' lyo'oo 'in yu, bra nu tyaan yu xiya', xke' ti' wan a? —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'.

⁴¹ —Ndla ti kujwi x'nan lo'oo kan' 'in nchga yu xa'an kan' —ndukwin ne' 'in Jesús—. Lo'o ta yu lo'oo kan' jñan xka ta nten cha' ku'ni ne' tñan lo yuu kan'. Tsaa naan x'nan lo'oo 'in nten su'we nu xlyaa tya chin' yu'wa 'in yu, liya' 'in yuu kan'; tya ne' yu'wa nchga yijan bra nu ndiya bra xtun ne' mta chi kutun kan'.

⁴² Xiya' ykwi' Jesús lo'o ne' nu lka ndloo kan' bra kan':

—¿Ja ya chkwi' wan lo kityi 'in Ndiose a? Nde lka cha' kan':

Ti kwi' kee tnun nu mxkwan nten nu mñan na'an ti kulo, cha' ja

su'we kee kan', mske' ti' ne', wa
mjwi tñan ku'ni kee kan' ni;
nduun ran se'en nka ndloo la 'in
na'an 'in Ndiose.
Ndiose y'ni cha' ngwaña'an ngwa
cha' tnun kan', kan' cha'
nduwe 'a tian'.
Ngwaña'an nchkwi' kityi;

⁴³ kan' cha' katsaän' ñi 'wan ni, cha' ja
ta 'a Ndiose chabiya' sten wan cha' 'in
Ni, cha' ka Ni ndloo la ni' kasiya 'wan.
Ta Ni chabiya' kala xka ta nten se'en
ndi'in Ni, nten nu su'we nka tiye cha'
ku'ni tñan 'in Ni.

⁴⁴ Lo'o cha' 'in kee tnun kan' ni,
na' lkaän ña'an ti' kee tnun kan'; sa
ña'an nu y'ni ne' nu mñan na'an lo'o
kee tnun kan', ngwaña'an ngi'ni wan
lo'oün. Lo'o nten nu nchka ti' tukun'
cha' ñaän, ja ka su'we cha' 'in ne' kan'
bra kan'; bra nu ku'ni biya' Ndiose
'in nchga nten chalyuu, ska ya' ti tyii
cha' 'in nten nu ja xlyaa xñi cha' ñaän
tyukwi nu yan ne' lo chalyuu.

⁴⁵ Sti jo'o nu lka ndloo lo'o ne'
fariseo ni, bra nu ynan ne' cha' nu tka
ykwil' ti Jesús lo'o ne', mske' ti' ne' cha'
ykwil' ka'an Jesús 'in ne' bra nu ykwil'
yu cha' 'in ne' xa'an nu y'ni tñan ni'
lyo'oo 'in x'nan yuu kan', kwil' cha' 'in
kee nu mxkwan ne' nu mñan na'an.

⁴⁶ Lye 'a nka tiye ne' nu tnun nchka
kan' xñi ne' 'in Jesús, cha' kujwi ne'
'in yu, ngwa ti' ne'. Lo'o ja ngwa 'in
ne', cha' ntsen ne' 'in nten ka'an kan',
cha' ka'an 'a nten ndyaa ña'an ti' cha'
ska nten nu nchkwi' cha' 'in Ndiose
lka Jesús.

22

Cha' 'in ta'a se'en mjwi kwilyo'o ne'

¹ Lo'o ykwil' Jesús xka cha' tiya lo'o
ne' bra kan':

² —Chkwiin' xka cha' lo'o wan cha'
ka biya' ti' wan sa ña'an lka bra nu
ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten
—ndukwin Jesús bra kan'—. Ngwa
ska tsan ngwa ta'a mjwi kwilyo'o sñi'
ree. Y'ni ree ta'a bra kan'.

³ Ngulo ree tñan 'in msu 'in cha' tsaa
ne', tsaa ykwil' ne' lo'o nchga nten nu
ndi'in su'we cha' 'in lo'o ree, cha' wa
mdiya tsan nu ka ta'a kan'; lo'o ja

mslyaa ne' kan' kan se'en ndi'in ree
tsan nu ngwa ta'a kan'.

⁴ Xiya' ngulo ree tñan 'in msu 'in,
cha' tsaa msu se'en ndi'in ne' kan'
xiya': “Chkwi' wan lo'o nchga nten
kwa, cha' wa lka y'ni xu'ween skwa
cha' ku ne'; wa yjwiin kuta lo'o xkeru.
Wa mdiya ya' ku tlya ne' ni, si ku'ni
ne' cha' su'we kan ne' ta'a re bra ti,
cha' wa mjwi kwilyo'o sñiën'” nduk-
win ree 'in msu 'in.

⁵ Ja yan 'a nten kan', chun' ja yuwe
'a ti' ne' cha' mjwi kwilyo'o sñi' ree
kan'. Ndiya ne' kan' nu ndyaa tñan ni'
kixin', ndiya xka ta ne' kan' nu ndyaa
yjwi' yu'wa 'in ne',

⁶ lo'o xka ta ne' kan' ni, msñi ne' 'in
msu kan', mji'in ne' 'in msu kan' sa
ña'an ya' nu yjwi ne' 'in msu kan'.

⁷ Xa wa ynan ree kan' tñan nu y'ni
ne' lo'o msu 'in, msin' 'a ti' ree kan'
'in nten xa'an kan'. Ngulo ree tñan 'in
sndaru 'in cha' kujwi ne' 'in nchga ne'
xa'an kan' bra kan', cha' xkin sndaru
kichen tyi ne' xa'an kan'.

⁸ Lo'o ykwil' ree lo'o msu 'in xiya':
“Wa y'niin xu'ween skwa cha' ka ta'a
mjwi kwilyo'o sñiën'” ndukwin ree
kan', “lo'o nten nu wa ykwil' lo'o
tsan cha' kan ne' ta'a se'en ndi'iin, ja
mslyaa ne' kan ne', kan' cha' ja ku 'a
ne' kan' siya' ti skwa su'we nu nsu'wi
'ñaän.

⁹ Su'we la yaa lya wan nde tuwiin
tlyu ni; chkwi' wan lo'o ya ña'an ti
nten nu ña'an wan nde tuwiin kwa,
cha' kan ne' ta'a nde se'en ndi'iin.”

¹⁰ Kan' cha' mdo'o msu kan' ndyaa
ne' tu'wa tuwiin; ykwil' ne' lo'o nchga
nten nu ndyukwa ta'a ne' lo'o, ni siya
nten su'we, ni siya nten kuxi. Ndyo'
ti'in nchga nten kan' se'en ndi'in ree
sa ña'an ya' nu msa'an na'an 'in ree
bra kan'.

¹¹ 'Chun' ndi'in la mdiyan ree kan',
yten ni' ña'an cha' chkwi' lo'o nchga
nten nu ndi'in na'an kan'. Kan' na'an
ree cha' ndi'in ska yu ki'yu nu ja lku'
te' su'we cha' ta'a.

¹² Kwil' mnicha' ree 'in yu ki'yu kan'
bra kan': “Che” ndukwin ree, “¿ni
cha' yteen ni' ña'an re ni siya ja lkuu'
te' su'we nu wa mdaän 'iin cha' ta'a?”

Ja mjwi ña'an xkwen yu ki'yu kan' 'in ree bra kan';

¹³ kan' cha' ngulo ree kan' tñan 'in msu 'in: “Xñi wan 'in yu ki'yu re, skan' lya wan ya' yu, skan' lya wan kiya' yu. Lo'o xkwan wan 'in yu re lo jwlyaa se'en tla 'a, se'en nsi'ya 'a ne' ndi'in ne', se'en lye 'a nchku li'ya ne' cha' msin' 'a ti' ne'” ndukwin ree kan'.

¹⁴ Lo'o Ndiose ni, wa mnin Ni 'in ka'an 'a nten cha' kunan su'we ne' nchga cha' nu nchkwi' Ni, lo'o wa lka ti nten nu ndlo suwi Ni cha' ka ne' nten 'in Ni.

Cha' 'in tñi nu ndlo ne' xka la'a tsu'

¹⁵ Lo'o mdo'o ne' fariseo ndyaa ne' cha' ka su'wa cha' 'in ne' lo'o ta'a ne', sa ña'an nu ka kwiñi lyo'o ne' 'in Jesús cha' chkwi' yu ska cha' kuxi. Ka xtya ne' ki'ya 'in yu bra kan'.

¹⁶ Ngulo ne' kan' tñan 'in chin' yu kune' nu ngi'ni xa'an cha' 'in ne' fariseo bra kan', cha' chkwi' biya' yu kune' kan' lo'o Jesús, nka tiye ne'. Mda'an yu kune' kan' lo'o xka ta nten nu cha' 'in ree Herodes, ndyaa yu se'en ndi'in Jesús.

—Mstru —ndukwin yu kune' kan' 'in Jesús bra kan'—, jlyo ti' bare cha' ñi 'a ngi'nii; ti kwi' cha' nu ñi nu nchkwi' Ndiose, kan' lka cha' nu ndu'uu 'in nten. Lo'o ja nduwe tii' sa ña'an nnen cha' nu nchkwi' nten 'iin; ska ti biya' ngi'nii lo'o nchga nten, ni siya ne' ti'i, ni siya ne' nu tnun nchka.

¹⁷ Ku'nii cha' tlyu ti' 'wa, katsaa' ñi 'wa: Tñi nu ndlo ree tlyu nu ndi'in xka la'a tsu' kan' ni, ¿ta su'we si taan tñi kan' 'in yu a?

¹⁸ Ngwa biya' ti' Jesús sa ña'an cha' kuxi nda'an tiye ne' kan', kan' cha' mxkwen yu 'in ne':

—Kwiñi 'a wan ni. ¿Ni cha' lka nchkwi' biya' wan lo'oñ a? —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—.

¹⁹ Kwa'u wan ska tñi 'ñaan, ti kwi' ta'a tñi plata nu ndaan 'in ne' nu ndlo tñi kan'.

Bra kan' mdiyan lo'o ne' ska tñi plata kan' se'en ndi'in Jesús.

²⁰ —¿Ti lka nkwin nga'an chun' tñi re? —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—.

¿Ti lka ra nu ndukwa nin re? —ndukwin.

²¹ —Nin ree tlyu nu ndi'in xka la'a tsu', kan' nga'an chun' tñi kwa —ndukwin ne' bra kan'.

—Su'we —ndukwin Jesús bra kan'—, ta wan tñi nu ndi'in cha' ta wan 'in ree tlyu kan' sikwa; kwi' ngwaña'an, ta wan 'in Ndiose nchga nan nu ndi'in cha' ta wan 'in Ni.

²² Yuwe 'a ti' ne' kan' bra kan', cha' nchka 'a 'in Jesús nchkwen 'in ne'. Mdo'o ne' ndyaa ne' bra kan'.

Mnicha' ne' 'in Jesús sa ña'an ka cha' bra nu tyu'u nten xiya'

²³ Ti kwi' tsan kan' mdiyan chin' ne' saduceo se'en ndi'in Jesús, kan' lka ska ta nten nu nchkwi' cha' ja tyu'u 'a nten xiya' xa wa ngujwi ne'. Mnicha' ne' kan' cha' re 'in Jesús bra kan':

²⁴ —Mstru —ndukwin ne' kan' 'in yu—, nu ngwa s'ni ytsa' ayman Moisés ska cha' 'ñaan cha' 'in ta'a ngula ne'. Bra wa ngujwi ska yu ki'yu, si wa mjwi kwilyo'o yu lo'o ti ji tyi'in sñi' yu, bra kan' ndiya tñan 'in ta'a ngula yu nu ndi'in ska ti, cha' kaja kwilyo'o yu lo'o nu kuna'an nu ngwa kwilyo'o ayman ta'a yu. Lo'o chkwi' ne' 'in sñi' nu kala kulo cha' sñi' yu ki'yu nu wa ngujwi kan' lka kuwi' kan', cha' ja kana' nin yu nu wa ngujwi kan' bra kan'. Ngwaña'an ykwi' Moisés nu ngwa s'ni.

²⁵ Lo'o ni, chkwi' ba sa ña'an ngwa ska ya': Ta'a kichen tyi ba wa mdi'in kati yu ki'yu ta'a ngula. Lo'o mjwi kwilyo'o nu ngula kulo kan', ndla 'a ngujwi yu bra kan', lo'o ja ya xu'wi sñi' yu lo'o kwilyo'o yu. Kan' nganun nu kuna'an kan' kwenta 'in ta'a ngula yu bra kan'.

²⁶ Kan' mjwi kwilyo'o nu kuna'an kan' xiya'. Kwi' ngwaña'an, ndla ti ngujwi xka yu ki'yu ta'a ngula ayman kan'. Kwi' ngwaña'an ngwa 'in ta'a kati yu kan'.

²⁷ Bra wa mdyii cha', ngujwi nu kuna'an kan'.

²⁸ Lo'o ni, bra nu tyu'u nchga ayman xiya', ¿ti ka nu ka kwilyo'o nu kuna'an kan'?, cha' ta'a kati ta'a ngula ne' mjwi kwilyo'o ne' lo'o.

29 Mxkwen Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—Ja ska cha' jlyo ti' wan, ja ya ka biya' ti' wan cha' nu nchkwi' kityi 'in Ndiose; ja nchka biya' ti' wan cha' nchka 'a 'in Ndiose ku'ni Ni nchga cha' tnun nu nchka ti' Ni.

30 Bra nu tyu'u nchga ayman xiya', ja ndi'in cha' kaja kwilyo'o ne' bra kan'; tyi'in ne' sa ña'an ndi'in angajle se'en ndi'in Ndiose.

31 Chañi cha' ndi'in cha' tyu'u nchga ayman xiya'. ¿Ja ya chkwi' wan lo kityi se'en nchkwi' Ndiose lo'o wan a? Nde ndiya cha' nu nchkwi' kityi kan':

32 “Ndiose nu lka X'nan Abraham lkaän” ndukwin Ni, “Ndiose nu lka X'nan Isaac lkaän, lo'o ti kwi' Ndiose nu lka X'nan Jacob lkaän” ndukwin Ni. Ja ndukwin kityi cha' wa ngwa Ndiose X'nan ne' kan' bra nu mdi'in ti jyo'o kan' lo chalyuu; ti nka Ndiose X'nan ne' kan' ni, kwi' ngwaña'an ti nka Ndiose X'nan nchga nten nu lu'u.

33 Bra wa ynan nten ka'an nu ndi'in nde kwa cha' nu ndu'u Jesús, yuwe 'a ti' ne' 'in cha' kan' bra kan'.

Tñan nu ndloo la 'ñaan cha' ku'nian cha' 'in Ndiose

34 Xa wa ynan ne' fariseo cha' ja ngwa 'in ne' saduceo kan' kwiñilyo'o 'in Jesús, bra ti ndyo' ti'in nchga ne' fariseo kan' se'en ndi'in Jesús.

35 Lo'o ndi'in ska ne' fariseo nu jlyo 'a ti' nchga cha' 'in Ndiose nu ngwa'an ayman Moisés. Mnicha' yu 'in Jesús cha' chkwi' biya' yu lo'o bra kan':

36 —Mstru —ndukwin yu kan' 'in Jesús—, ¿ni sa ña'an lka cha' nu ndloo la 'ñaan cha' ku'nian, cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ayman Moisés nu ngwa s'ni?

37 Mxkwen Jesús 'in yu kan' bra kan':

—“Ndi'in cha' tyukwi ti tiye wan tyi'in cha' 'wan lo'o Ndiose nu lka X'nan wan; ndi'in cha' ka luwi kasiya 'wan, kwi' tyi'in cha' 'wan lo'o Ni lo'o nchga cha' tiya nu ndi'in ke wan.”

38 Kan' lka cha' nu ndloo la 'ñaan lo'o Ni.

39 Lo'o ndiya xka cha' nu ndloo 'a 'ñaan: “Ndi'in cha' chka t'nan ti' wan 'in ta'a nten wan, sa ña'an lka bra nu nchka t'nan ti' wan 'wan, ti ykwi' ti wan.”

40 Tyukwaa cha' re lka suun nchga cha' nu ngwa'an ayman Moisés chabiya' 'in Ndiose, nchga cha' re lka suun nchga cha' 'in Ndiose nu ykwi' ne' lo'o nten nu ngwa s'ni.

Mnicha' Jesús 'in ne' cha' 'in Krixtu

41 Bra nu ti ndyo' ti'in nchga ne' fariseo kan' se'en ndi'in Jesús, mnicha' yu ska cha' 'in ne' bra kan':

42 —¿Ni sa ña'an nxke' ti' wan cha' 'in Krixtu nu ndi'in cha' kan? —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. ¿Ti lka nu ngwa ayman 'in Krixtu, nxke' ti' wan a?

—Nten ta'a ayman ree David ka nu kan' —ndukwin ne' 'in Jesús.

43 Mnicha' Jesús 'in ne' kan' xiya' bra kan':

—¿Ni sa ña'an lka cha' re, xke' ti' wan a?, cha' nu wa ykwi' ayman David cha' X'nan yu lka Krixtu kan'. Wa ngwa'u Tyi'i Ndiose cha' kan' 'in David, kan' cha' mjlyo ti' ree kan'. Nde lka cha' nu ykwi' ree kan' —ndukwin Jesús:

44 Ndiose nu nka X'naan ykwi' cha' re lo'o Krixtu nu nka X'naän: “Tyukwaa chin' nde la'a se'en kwin 'ñaän, sa ña'an ya' nu ku'ni tyi'in cha' 'in nchga nu ti'í ti' 'iin, cha' nu'win kaa ndloo 'in nchga lo cha'” ndukwin Ni 'in Krixtu.

45 X'naän, ykwi' ayman David 'in Krixtu. ¿Ta sa kan' ti nten ta'a ayman David ka Krixtu, xke' ti' wan a?

46 Ja tukwin ngwa jlyo ti' xkwen la 'in Jesús bra kan'. Chun' ndi'in la, ja mnicha' 'a ne' 'in yu, cha' ntsen ne' 'in yu, sa ña'an nu xkwen Jesús 'in ne'.

23

Mstya Jesús ki'ya 'in ne' fariseo lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o

1 Lo'o ykwi' Jesús lo'o nten ka'an nu ndi'in se'en ndi'in yu, lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

² —Ne' fariseo kan', lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o ni' lyaa, jlyo ti' ne' kan' nchga cha' nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi.

³ Kan' cha' ndi'in cha' kunan su'we wan cha' nu ndu'u ne' kan' 'wan, ndi'in cha' tukwa wan nchga cha' nu ndukwa lo kityi nu ndu'u ne' kan'; ska ti cha', ja ku'ni wan sa ña'an nu ngi'ni ne' kan', chun' ja la ndukwa ne' cha' kan' ni siya su'we 'a ndu'u ne' cha' jo'o.

⁴ Lo'o ne' fariseo kan', ndlo ne' tñan 'in ta'a nten ne' cha' tnun 'a yu'wa kwi'ya ne'. Ti'in 'a yu'wa nxya ne' fariseo kan' skun nten, lo'o ja ndlya' ne' yu'wa kan' siya' ti.

⁵ Nchga cha' nu ngi'ni ne' kan', ngi'ni ne' 'in ran cha' ña'an nten 'in ne'; kan' cha' nskan' ne' kan' kityi cha' 'in Ndiose ke ne', kwi' skun ne', cha' nchka ti' ne' cha' chkwi' nten cha' 'in ne' cha' kti 'a ngi'ni ne'. Kwi' nxiin ne' kan' piyun nu tnun 'a su, cha' ña'an nten 'in ne'.

⁶ Bra nu nda'an ne' kan' ska ta'a, xkwi' nan nchka ti' ne' tyukwa ne' se'en su'we la ña'an. Lo'o ni' lyaa, ti kwi' ti cha', nchka ti' ne' kan' tyukwa ne' se'en nu su'we la ña'an.

⁷ Kwi' ngwaña'an, bra nu tyukwa ta'a nten lo'o ne' kan' tuwiin, ndiya ti' ne' fariseo cha' su'we ti chkwi' nten lo'o ne', cha' ku'ni tnun nten 'in ne'; nchka ti' ne' cha' chkwi' nten cha' 'in ne', cha' mstru lka ne'.

⁸ 'Wan ni, ja su'we si chkwi' nten 'wan cha' mstru lka wan; su'we la si ska ti cha' nka tiye wan lo'o ta'a nten wan, cha' ska ti mstru nsu'wi 'wan, kan' lka Krixtu.

⁹ Kwi' ngwaña'an, ja ndi'in cha' chkwi' wan cha' sti wan lka ska nten chalyuu ti, cha' ska ti Ndiose nu ndi'in nde ni' kwan, kan' lka Sti wan.

¹⁰ Lo'o ja ta wan chabiya' 'in nten cha' chkwi' ne' cha' 'wan cha' x'nan ne' nka wan, cha' ska ti Krixtu nka X'nan wan nu chañi.

¹¹ Ndi'in cha' ku'ni wan ña'an tñan nu kulo ta'a nten wan 'wan, si chañi cha' ndloo la cha' 'wan ke ta'a nten wan.

¹² Nten nu nchka ti' cha' ka tnun la, ti ykwi' ti, ke ta'a nten, ndi'in cha'

ka jyu'u ti' ne' nde loo la; lo'o nten nu ja siye' lo'o ta'a nten, nu ja nchka ti' tyijin lyo 'in ta'a nten, kan' lka nu chañi cha' ka tnun la cha' 'wan.

¹³ 'iT'nan 'a 'wan mstru nu ndu'u cha' jo'o, lo'o 'wan ne' fariseo, cha' tukwa cha' nda'an tiye wan! Nan ndukun' ti wan tuwiin 'in nten, cha' ja ka sten ne' cha' 'in Ndiose, cha' ja ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in ne'. 'Wan ti ykwi' ti wan, ja xlyaa wan sten wan cha' kan', lo'o ja nda wan chabiya' cha' sten xka la nten cha' kan'.

¹⁴ 'iT'nan 'a 'wan mstru nu ndu'u cha' jo'o, lo'o ngwaña'an 'wan ne' fariseo, cha' tukwa cha' nda'an tiye wan! Ndlaa wan na'an tyi nu kuna'an ti'i, lo'o chan nchkwi' wan lo'o Ndiose se'en ndi'in nten cha' ña'an nten 'wan bra kan'. Ja ka biya' ti' xka la nten ña'aan cha' kuxi nu nsu'wi ni' kasiya 'wan bra kan', nxke' ti' wan. Kan' cha' lye 'a ta Ndiose nu ti'i 'wan nde loo la.

¹⁵ 'iT'nan 'a 'wan mstru nu ndu'u cha' jo'o, lo'o 'wan ne' fariseo, cha' tukwa cha' nka tiye wan! Tijyu' 'a nda'an wan tuwiin nde xka chalyuu, kwi' tuwiin ndijin wan tujo'o, cha' tsaa naan wan 'in nten; tsaa naan wan ni siya ska ti nten nu xlyaa kulaa ya' 'in xka la jo'o nu ngi'ni tnun yu 'in, cha' xñi yu cha' nu kwa'u wan 'in yu. Lo'o cha' nu kwa'u wan 'in yu ku'ni wan cha' lye la ka yu sñi' kune' xa'an ke 'wan, 'wan nu ndi'in cha' tsaa wan lo jwlyaa.

¹⁶ 'iT'nan 'a 'wan! Nan wa nchka ti' wan kwa'u wan 'in xka la nten, lo'o kwityiin' 'a wan, cha' ja la ndi'ya wan kwenta. Ndiya ya' nchkwi' wan: "Bra nu skan' nten ska cha' 'in ne' lo'o kulo naan ne' 'in laa tnun re, cha' ku'ni ji ne' ska tñan, ja ska cha' lka ran" nchkwi' wan. "Lo'o bra nu skan' ne' ska cha' lo'o ta'a nten ne', lo'o kulo naan ne' 'in nan oro nu nsu'wi ni' lyaa cha' ku'ni ne' tñan kan', kan' ndi'in cha' ku'ni ji ne' nchga tñan nu ykwi' ne'" ndukwin wan.

¹⁷ 'iMna' cha' tiya 'wan, kwityiin' 'a wan! ¿Ni nan lka nu ndloo la cha' 'in, nxke' ti' wan? ¿Ta tlyu la cha' 'in nan

oro nu nsu'wi ni' lyaa kan' a? ¿O ta tlyu la cha' 'in laa tnun se'en nsu'wi nan oro kan', nxke' ti' wan a? Ska ña'an ti lka tyukwaa cha' kan'.

¹⁸ Lo'o ndiya ya' nchkwi' wan xka cha' re: “Bra nu skan' nten ska cha' lo'o ta'a nten ne', lo'o kulo naan ne' 'in msaa nu nduun ni' lyaa re, cha' ku'ni ji ne' ska tñan, ja ska cha' lka ran” ndukwin wan. “Lo'o bra nu skan' ne' cha' lo'o ta'a nten ne', lo'o kulo naan ne' 'in lomstan nu nxya ne' lo msaa kan', cha' ku'ni ne' ska tñan, kan' ndi'in cha' ku'ni ji ne' nchga tñan kan'” ndukwin wan.

¹⁹ ¿Chañi cha' kwityiin' wan! ¿Ni nan lka nu ndloo la cha' 'in, nxke' ti' wan? ¿Ta tlyu la cha' 'in lomstan kan' a? ¿O ta tlyu la cha' 'in msaa se'en ndukwa lomstan kan', nxke' ti' wan a? Ska ña'an ti lka tyukwaa cha' kan';

²⁰ kan' cha' bra nu skan' ne' ska cha' chabiya' 'in msaa kan', su'wa nskan' ne' cha' chabiya' 'in nan nu ndukwa lo msaa kan'.

²¹ Ti kwi' ti cha', bra nu skan' ne' ska cha' chabiya' 'in laa tnun re, su'wa nskan' ne' cha' chabiya' 'in Ndiose, cha' lo'o ni' lyaa kan' ndi'in Ndiose.

²² Bra nu skan' ne' ska cha' chabiya' 'in ska nan nu ndi'in nde ni' kwan, su'wa nskan' ne' cha' kan' chabiya' 'in se'en tlyu se'en ndi'in Ndiose, ti kwi' chabiya' 'in Ndiose lka cha' kan' —ndukwin Jesús 'in ne'.

²³ ¿T'nan 'a 'wan mstru nu ndu'u cha' jo'o, lo'o 'wan ne' fariseo, cha' tukwa cha' nsu'wi tiye wan! Kti 'a ngi'ni wan tloo Ndiose lo'o nchga nan xuwe ti nu nsu'wi 'wan; bra nu nsu'wi tii lka' kanun' xlya 'wan ni, bra ti nda wan ska 'in Ndiose bra kan', ta nxin, ta mta komino, kwi' ngwaña'an ngi'ni wan. Lo'o cha' nu ngwa'u Stian Ndiose, nu ndloo la 'wan cha' ku'ni wan, ja la nduwe ti' wan cha' kan'. Wa ykwi' Ndiose cha' ku'ni biya' ñi wan 'in nten, cha' chka t'nan ti' wan 'in nten, cha' tsaa ña'an su'we ti' wan 'in Ni; lo'o ja nnan wan cha' kan'. Ndi'in cha' tukwa wan cha' nu ndloo la kan', ni siya ti ku'ni wan cha' su'we sa ña'an nu ngi'ni ti wan

bra nu nda wan lomstan xuwe ti kan'.

²⁴ Nchka ti' wan kwa'u wan cha' 'in Ndiose 'in xka la nten; lo'o kwityiin' wan, cha' nchkun' ke wan 'in nchga cha' nu ñi kan'. Sa ña'an lka si nsuwi wan tyi'a cha' ko'o wan, cha' ja ko'o wan 'ni xuwe nu nsu'wi lo tyi'a kan', lo'o ja ngi'ni wan kwenta ni siya wa yi'o wan ska 'ni tnun, ña'an ti' ska camello —ndukwin Jesús 'in ne'.

²⁵ ¿T'nan 'a 'wan mstru nu ndu'u cha' jo'o, lo'o 'wan ne' fariseo, cha' tukwa cha' nsu'wi tiye wan! Su'we 'a njya'an wan tloo wan, njya'an wan chun' wan, ña'an ti' ngaten ska sa, ngaten ska ka'nan; lo'o ni' kasiya 'wan xkwi' cha' kuxi nsu'wi, cha' nchka ti' wan kulaa wan nan nu nsu'wi 'in xka la nten, cha' nxitukwi ti' wan nan nsu'wi 'in nten.

²⁶ ¿Nan kwityiin' wan, 'wan ne' fariseo! Kulo ku'ni luwi wan ni' kasiya 'wan, ti ykwi' ti wan, cha' kanun luwi tyukwi ña'an wan bra kan', ña'an ti' ska sa, ska ka'nan nu wa ngaten —ndukwin Jesús 'in ne'.

²⁷ ¿T'nan 'a 'wan mstru nu ndu'u cha' jo'o, lo'o ngwaña'an 'wan ne' fariseo, cha' tukwa cha' nka tiye wan! Ña'an ti' ska kwaa nu ngwa tkan' cha' y'ni ngaten ne' 'in ran, cha' ka su'we 'a ña'an kwaa kan' bra kan', ngwaña'an lka wan. Xkwi' tijyan ayman nsu'wi ni' kwaa kan', xkwi' nan tukun tyi'i nsu'wi kan'.

²⁸ Kwi' ngwaña'an 'wan ni, su'we 'a ña'an chun' wan, ñi 'a ngi'ni wan, nxke' ti' nten; lo'o bra nu ña'an Ndiose ni' wan, tukwa cha' nka tiye wan, kuxi 'a cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'wan, nxke' ti' Ndiose bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne'.

²⁹ ¿T'nan 'a 'wan mstru nu ndu'u cha' jo'o, lo'o 'wan ne' fariseo, cha' tukwa cha' nka tiye wan! Su'we 'a ña'an na'an xuwe nu nñan wan chun' kwaa se'en mtsi' ayman nu wa yan ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni, lo'o su'we 'a ngi'ni tkan' wan kwaa se'en mtsi' ayman nu su'we tiye nu ngwa s'ni.

³⁰ “Kuxi 'a y'ni ayman 'wa nu ngwa s'ni” ndukwin wan. “Si wa ndi'in ba lo chalyuu nu ngwa bra kan', ja lo'o

ba kujwi ba 'in ne' nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten kan'” ndukwin wan.

³¹ Jlyo ti' wan cha' lka wan ti kwi' ta'a nten lo'o ayman 'wan nu wa yjwi 'in ne' nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni; lo'o ti kuxi tiye wan ni, sa ña'an nu kuxi tiye ayman 'wan nu ngwa s'ni bra kan'.

³² ¡Su'we sikwa! ¡Ti ku'ni la wan cha' kuxi nu y'ni ayman 'wan nu ngwa s'ni! —ndukwin Jesús 'in ne'.

³³ 'Ña'an ti' kunan, ngwaña'an nchka ti' wan! Sa 'a ngi'ni wan cha' kuxi. ¿Ta nxke' ti' wan cha' kulaa Ndiose 'wan, cha' ja kaja nu ti'í 'wan lo jwlyaa a? Ja ka 'wan ngwaña'an.

³⁴ Kan' cha' ti su'waän 'in nten 'ñaän cha' tsa se'en ndi'in wan, nten nu nchkwí' cha' 'ñaän, nten nu jlyo ti' cha' 'ñaän, lo'o mstru nu ku'ni tñan 'ñaän. Jlyo tiän' cha' xa'an 'a wan; kujwi wan 'in chin' nten kan', jwi'in ka'an wan 'in chin' ne' kan' lo wsi, xka ta ne' kan' jwi'in wan lo'o ti su ni' lyaa 'wan. Kuxi 'a ku'ni wan lo'o ne' kan', sa ña'an ya' nu kulo wan 'in ne' kan', cha' ja la kanun ne' kichen tyi wan.

³⁵ Kan' cha' sikwa, kanun ki'ya 'wan si'ya ayman 'wan nu wa yjwi 'in ka'an 'a nten nu ykwi' cha' nu ñi nu ngwa ti s'ni, ti bra nu ngujwi Abel ti kulo la, sa ña'an ya' nu ngu-jwi Zacarías sñi' Berequías. Ayman Zacarías ni, wa yjwi ne' 'in yu se'en nduun yu ni' lyaa, tu'wa msaa se'en nchkin lomstan, bra nu wa tsa ti yu ni' ña'an se'en kti 'a cha' 'in Ndiose. Su'wa lka cha' sa ña'an lka si wa yjwi wan 'in ayman kan', chun' ti kwi' ti cha' kuxi kan' nka tiye wan ni.

³⁶ Chañi cha' nu nchkwíin' lo'o wan ni, cha' ja ya kaja wan xa nu tlyu 'a cha' kuxi ka 'wan, ne' nasiyun re, si'ya ki'ya tnun nu ndukwi wan —ndukwin Jesús 'in ne'.

Ynan 'a Jesús si'ya kichen Jerusalén

³⁷ 'iT'nan 'a wan ne' Jerusalén! ¡Tukwi 'a cha' nsu'wi 'wan! Ti s'ni 'a ndujwi wan 'in nten nu ndya'an tñan 'in Ndiose, nji'in wan kee 'in ne' nu nchkwí' cha' 'in Ni. Tyun 'a

ya' ngwa tiän' ña'ansiin 'wan cha' ja ka kuxi 'wan. Ña'an ti' ska kwitu nu nxo' ti'in 'in sñi' ni' jlu'we, ngwaña'an ngwa tiän' ku'niin lo'o wan; lo'o ja la nda wan chabiya' 'ñaän.

³⁸ Kan' cha' xi'in 'a kanun kichen tyi wan ni.

³⁹ Chañi cha' nu nchkwíin' lo'o wan ni, cha' ja ña'an 'a wan 'ñaän sa ña'an ya' nu chkwí' wan cha' re 'ñaän: “Su'we 'a ngi'ni Ndiose lo'o nten nu ndijyan chabiya' 'in ti kwi' Ni nu nka X'naan” nchkwín wan bra kan'.

24

Wa ndla ti katin laa tnun

¹ Chun' ndi'in la mdo'o Jesús chun' laa tnun kan'; wa tyaa ti yu, lye 'a ykwi' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu lo'o yu cha' 'in laa tnun kan', cha' su'we 'a ña'an nchga na'an nu kwenta 'in laa kan'.

² Mxkwen Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—Ña'an su'we wan nchga cha' nu nsu'wi laa tnun re —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. Chañi cha' nu nchkwíin' lo'o wan ni, cha' tyii laa re katin ran lo'o ja ska 'a kee nu nsu'wi si' laa re kanun ran chun' ta'a ran.

Nu ti'í nu ka xa nu tsa tii chalyuu

³ Lo'o kan' ndyaa ne' lo ki'ya nu naan Olivos bra kan'. Nde kwa ndyaa tukwa Jesús. Mnan ti ykwi' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu lo'o yu bra kan', mnicha' ne' 'in yu:

—Katsaa' 'wa, ¿ni ña'an bra ka cha' kuxi kan' 'in laa tnun re? Kwi' ngwaña'an, ¿ni sa ña'an ka cha' bra nu tyaan xiya', xa nu tyii chalyuu? —ndukwin ne' kan' 'in yu.

⁴ Ti ngwa'u la Jesús 'in ne' bra kan':

—Ndi ti ti' wan tyi'in wan, ki'ya wan kwenta cha' ja tukwin kwiñi lyo'o 'wan —ndukwin yu—.

⁵ Nde loo la kan tyun nten kwiñi nu chkwí' cha' chabiya' 'ñaän ndijyan ne'. “Krixtu lkaän” nchkwín ne' kan' 'wan, cha' kwiñi lyo'o ne' 'in ka'an 'a nten nu tsa ña'an ti' cha' nu chkwí' ne'.

⁶ Kan' kanen cha' nxuun ne' nasiyun re lo'o ne' xka nasiyun, kwi'

ngwaña'an kaja cha' 'wan cha' nXuun ne' nasiyun tijyu'. Ja kutsen wan bra kan'. Ndi'in cha' ka ngwaña'an, xa nu ti ji tyii chalyuu bra kan'.

⁷ Xuun ta'a nten re lo'o ne' xka la'a tsu', kwi' ngwaña'an xuun ta'a nten ska kichen tnun lo'o ne' xka kichen tnun. Kan' ka jwi'ñan 'in ne', kan kicha nu xñi 'in nchga nten, kwi' lye 'a kiñan chalyuu bra kan'.

⁸ Nchga cha' kan' ka bra nu tyisnati ta Ndiose nu ti'í 'in nten chalyuu, si'i cha' wa mdyii chalyuu bra kan'.

⁹ 'Bra nu tyisnati cha' kuxi kan' ni, xñi ne' 'wan cha' ta ne' nu ti'í 'wan; chka ti' ne' kujwi' ne' 'wan, cha' ndiya ne' ña'aan chalyuu nu ka ti'í ti' 'wan cha' ñaän.

¹⁰ Kan' cha' tyun ne' ta'a wan ka ndaja ti' ne' lo'oön, ja talo 'a ne' cha' ndyaa ña'an ti' ne' cha' ñaän bra kan'. Kwi' ngwaña'an, ndiya ne' ta'a wan nu kujwi' xu'wa ne' 'in ta'a wan ya' ne' xa'an, kwi' ndiya nu ka ti'í ti' 'in ta'a wan bra kan'.

¹¹ Kwi' ngwaña'an, tyo'o tukwa ka'an ne' kwiñi, nu chkwi' cha' 'in Ndiose, nchkwin ne'. Kwiñi lyo'o ne' kan' 'in tyun ne' ta'a wan, nu lka wan nten ñaän.

¹² Ka'an 'a cha' kuxi ka, nu ku'ni cha' ja chka t'nan ti' wan 'in ta'a nten wan.

¹³ Lo'o ja kuwe ti' wan, nchga wan nu talo wan chan 'in cha' kuxi kan', kulaän 'wan bra kan', xa nu wa tyii chalyuu —ndukwin Jesús—.

¹⁴ Ndi'in cha' kwa'u wan cha' ñaän 'in nten, nchga cha' su'we nu nchkwiñi, sa ña'an ka bra nu lka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten; ndi'in cha' chkwi' wan cha' kan' lo'o nten ña'aan chalyuu, cha' ka biya' ti' ne' nchga nasiyun cha' kan'. Kan' tyii chalyuu bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne'—.

¹⁵ 'Ayman Daniel nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten ti s'ni, wa ykwi' yu cha' 'in ska nkwin nu kuxi 'a, skan nu ku'ni ñu'un 'in nchga nan nu luwi. —Ka biya' ti' wan cha' kan', bra nu chkwi' wan lo kityi re—. Bra nu ña'an wan cha' nduun nkwin nu kuxi kan' nde se'en kti 'a ni' lyaa tnun kan' —ndukwin Jesús—,

¹⁶ ka biya' ti' wan bra kan' cha' su'we la si xnan nchga wan nu ndi'in lo yuu 'in Judea re, xnan lya wan cha' xu'wi kutsi' wan lo ki'ya.

¹⁷ Nten nu nduun ke na'an 'in ne' tsan kan', ja laa 'a ne' sten ne' ni' ña'an cha' kulo ne' su'wa ne'; ndi'in cha' ki'ya ne' kan' lyuu ndla, cha' xnan ne' bra ti.

¹⁸ Kwi' ngwaña'an nten nu ndi'in ni' kixin' ni, ja laa 'a ne' xitukwi ne' tyaan ne' na'an tyi ne', cha' tyaan y'ya ne' te' kichan' 'in ne'; ndi'in cha' xnan ne' ndla bra kan'.

¹⁹ ;T'nan 'a nu kuna'an tnan bra nu tiya tsan kan'! ;T'nan 'a nu kuna'an nu nsu'wi kuwi' kune' nu ti ngati' 'in bra kan'!

²⁰ Su'we la jñan wan cha' 'in Ndiose, cha' ja ndi'in cha' xnan wan bra nu tiya tsan nu ka tlya'; kwi' jñan wan cha' 'in Ni cha' ja ndi'in cha' xnan wan tsan ta'a nu nxitña' ne'.

²¹ Bra nu ndi'in cha' xnan wan ni, kan' lye 'a tyijin nten chalyuu nu ti'í. Ja ya tyijin nten nu ti'í ngwaña'an, ti bra nu ngwiñan Ndiose chalyuu sa bra ni; lo'o ngwaña'an, ja tyijin 'a nten nu ti'í ngwaña'an nde loo la.

²² Wa ykwi' Ndiose cha' chin' ti tsan tyijin ne' nu ti'í ngwaña'an; si chan talo tyempu kuxi kan', ja ska 'a nten chalyuu tyo'o laa ne' bra kan'. Lo'o ku'ni Ni cha' chin' ti tsan talo tyempu kuxi kan', cha' chka t'nan 'a ti' Ndiose ña'an Ni 'in nten 'in Ni.

²³ 'Xa nu tiya bra kan', si chkwi' nten: “Ña'an wan nde re, nde wa ngala Krixtu”, ja kunan wan cha' kwiñi nu nchkwi' ne' kan'. Ti kwi' ti cha', si ndiya nten nu chkwi' cha' re: “Wa ngala Krixtu kichen kwa”, ja kunan 'a wan bra kan',

²⁴ cha' Krixtu kwiñi ka yu kan'. Kwi' ngwaña'an, tyo'o tukwa ne' kwiñi nu chkwi' chabiya' 'in Ndiose, nchkwin ne'; kwiñi ti ku'ni ne' kan' cha' tnun cha' kuwe 'a ti' nten. Lo'o ku'ni ne' kwiñi kan' ngwaña'an, cha' nchka ti' ne' ku'ni ne' kanan 'wan lo'o 'in nchga nten nu wa ngulo suwi Ndiose 'in.

²⁵ Wa ytsaän' cha' kan' 'wan ni, xa nu ti ji ti ka cha' kuxi kan',

26 cha' ja tukwa 'a wan cha' 'in ne' si chkwi' ne' cha' re lo'o wan: "Tsaan se'en ndi'in Krixtu, cha' ndi'in yu ni kixin' kwa ni." Ja tsaa wan lo'o ne' bra kan'. Lo'o ja kunan wan si chkwi' ne' cha' re lo'o wan: "Mnan ti ndi'in yu ni' ña'an kwa ni." Ja xñi wan cha' nu chkwi' ne' kan' siya' ti.

27 Sa ña'an lka nxyi xaa ndyuwi ña'aan ni' kwan, cha' ña'an nchga nten 'in ran, ngwaña'an ka xa nu tiyaan xiya', na' nu wa msu'wa Stiin 'ñaan cha' ndijyaan cha' kaan nten.

28 Kunan wan cha' re: La se'en ndi'in nan tukun, la kan' ki'ya laxu bra kan'.

Sa ña'an ka bra nu kaan xiya', na' nu wa ndijyaan cha' kaan nten

29 'Xa nu wa mdyii tsan nu ndi'in cha' ka nu ti'í 'in ne', bra ti ka tla lo kwichaa, kwi' ngwaña'an ja ka xaa lo ko' bra kan'. Kalu kwii kulasiin nu ndukwi ni' kwan la lyuu; kwi' ngwaña'an, kiñan nchga nan nu nsu'wi ni' kwan.

30 Tyo'o tukwa biya' nu xtyaan ni' kwan bra kan', na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaan ndijyaan cha' kaan nten. Lye 'a ka xi'in ti' nchga nten chalyuu nu ndi'in nchga kichen, kunan ne' bra kan'. Lo'oün nu wa ndijyaan cha' kaan nten ni, ña'an ne' 'ñaan cha' ndijyaan laja koo nu ngaten 'a; tnun 'a cha' ka bra kan', cha' lo'o nchga chabiya' 'ñaan kaan.

31 Bra nu lye kanen kuwi, bra kan' kuloün tñan 'in ka'an 'a angajle 'ñaan cha' tsaa xo' ti'in 'in nchga nten nu wa ngulo suwi Ndiose 'in; tyo'o ne' kan' la se'en ndi'in nten ña'aan chalyuu kan ne' tloo Ni bra kan'.

32 'Ndiya ska cha' nu ka ku'ni xa'aan, bra nu ña'aan ska yka, ni siya yka nstin, ni siya xka la yka kwiñii. Bra nu tyisnan tyukwa nstin, bra kan' tyo'o tukwa kuten yka kan'; jlyo tian' cha' wa ndla ti ki'ya tyoo bra kan'.

33 Kwi' ngwaña'an, bra nu ña'an wan tyo'o tukwa nchga nan nu ykwiin' lo'o wan tsan, bra kan' ka biya' ti' wan cha' wa ndla ti tyii cha' re.

34 Chañi cha' nu chkwiin' lo'o wan ni, cha' ja ya kaja nchga nten nu

nsu'wi chalyuu ni, bra nu ka cha' nu wa ykwiin' tsan.

35 Tyii nchga nan nu nsu'wi ni' kwan, tyii chalyuu re, lo'o ja tyii siya' ti cha' nu nchkwiin' re, cha' xkwi' chañi lka cha' nchkwiin' —ndukwin Jesús 'in ne'.

36 'Tsan kan', ja tukwin ka jlyo ti' ni tsan ka, ni bra ka kan'; ja jlyo ti' angajle, kwi' na' nu lkaan ska ti nu lka Sñi' Ndiose, ja jlyo tiän'. Ska ti Stiin Ndiose jlyo ti' Ni cha' kan'.

37 'Sa ña'an ngwa bra nu mdi'in ayman Noé chalyuu ti s'ni, ngwaña'an ka tsan nu kaan na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaan ndijyaan cha' kaan nten; ja ka biya' ti' nten ni tsan ka cha' kan'.

38 Sa ña'an ngwa cha' 'in Noé kan' bra nu ja ya ki'ya tyoo tlyaa, ngwaña'an ka tsan kan'. Sa ña'an nu y'ni nten chalyuu s'ni: y'ni ne' ta'a, yku ne', yi'o ne', mjwi kwilyo'o ne'; ja ska cha' yuwe ti' ne' siya' ti, sa ña'an bra nu yten Noé kan' ni' yka na'an 'in yu.

39 Ja mgii 'a ti' ne' bra nu mdyisnan ngwi'ya tyoo tlyaa. Lo'o mdyii cha' 'in nchga ne' kan', cha' ja ynan ne' cha' nu ykwi' Ndiose. Kwi' ngwaña'an ka tsan nu kaan na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaan cha' ndijyaan cha' kaan nten, ja kii 'a ti' ne' ni tsan ka kan'.

40 Tsan kan', bra nu nda'an tukwa nten ni' kixin' cha' ku'ni tñan, bra kan' tyaa lo'o angajle 'in ska yu kan', kanun xka yu bra kan';

41 kwi' ngwaña'an tsan kan', bra nu ndi'in tukwa nu kuna'an ska ti ni' ña'an cha' koo ne', bra kan' tyaa lo'o angajle 'in ska ti ne', kanun xka ne' bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne'—.

42 'Kan' cha' ndii ti ti' wan tyi'in wan, cha' ja jlyo ti' wan siya' ti ni tsan ka nu kan ti kwi' nu nka X'nan wan.

43 Ña'an ti' ska x'nan na'an, si wa ngii ti' yu ni bra ngwa tla kan nten nu ku'ni kunan na'an tyi yu, ja chan ndii ti ti' yu ndi'in yu na'an tyi yu bra kan', cha' ja ta yu chabiya' sten nu ku'ni kunan kan' ni' ña'an tyi yu.

44 Kan' cha' nchga tsan ndi'in cha' ndii ti ti' wan tyi'in wan lo chalyuu, cha' ja chan bra ti tyo'o tukwaan

kaän, na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten. ¿Ni sa ña'an ku'ni wan si ja ndi'in wan ndii ti ti' wan bra kan'? —ndukwin Jesús 'in ne'—.

Cha' 'in msu su'we lo'o msu xa'an

⁴⁵ ¿Ta ndiya nten 'wan nu tyukwi ti tiye nchka ti' ku'ni tñan 'ñaän a? Nde lka cha' nu ku'ni wan sikwa: Ska msu nu su'we ni, ta x'nan yu tñan 'in yu cha' ka yu ndloo ni' ña'an 'in x'nan yu; kulo x'nan yu tñan 'in yu cha' xku yu 'in nchga nten nu ndi'in ni' ña'an kan', ni siya ja ndi'in x'nan ne'.

⁴⁶ Su'we 'a ka tiye msu kan' bra nu kan x'nan yu xiya', si chañi cha' ti ngi'ni yu tñan nu wa ngulo x'nan yu 'in yu.

⁴⁷ Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni, cha' tlyu la tñan ta x'nan yu 'in msu kan', cha' ka yu ndloo 'in nchga tñan nu nsu'wi 'in x'nan yu bra kan'.

⁴⁸ Ska msu nu ndaja ti' ni, nsu'wi tñan nu ngulo x'nan yu 'in yu, lo'o ja nduwe ti' yu. “Ja kan ndla x'naän” nxke' ti' yu, kan' cha' bra ti ki'ya ska cha' kuxi ke yu.

⁴⁹ Kan' tyisnan yu ku'ni yu cha' chen ña'an, ku'ni tlá yu 'in ta'a msu yu; tsaa yku yu, tsaa yi'o yu lo'o ta'a ku'wi yu bra kan'.

⁵⁰ Lo'o kan' kan x'nan msu xa'an kan' ska tsan nu ja ndii ti' yu kan', cha' ja jlyo ti' msu kan' sa ña'an bra tyo'o tukwa x'nan yu xiya'.

⁵¹ Lye 'a ta x'nan yu nu ti' 'in yu kan' bra kan', sa ña'an ya' nu kaja yu. Kulo x'nan yu tñan 'in yu, cha' tsaa yu lo'jwlyaa se'en ja tyii cha' tyijin ne' nu ti'í. Lye 'a xi'ya ne', kwi' lye 'a ku li'ya ne' cha' kasin' ti' ne'. Su'wa ti tsaa yu lo'o ne' kwiñi nu tukwa cha' nka tiye —ndukwin Jesús—.

25

Cha' 'in tii nu kuna'an kune'

¹ 'Chkwiin' ska cha' tiya lo'o wan cha' ka biya' ti' wan sa ña'an ka bra nu ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten: Ndiya tii nu kuna'an kune', ndyaa ne' na'an tyi ska nu kuna'an nu ka kuxiin 'in nten. Nsu'wi candil

'in ta'a tii ne', cha' ndi'in ta ne' 'in nu kaja kwilyo'o ne'.

² Ja ska cha' nduwe ti' ki'yu nu kuna'an kan', lo'o xa ti'yu nu kuna'an kan', su'we 'a cha' nda'an tiye ne'.

³ Nu kuna'an nu ja nduwe ti' kan' ni, ja lo'o sete cha' xu'wi ni' candil ndi'ya ne' nda'an ne', cha' ta la xaa 'in ne'.

⁴ Lo'o xa ti'yu nu kuna'an nu su'we ti nda'an cha' tiye kan', lo'o candil 'in ne' nda'an ne', lo'o se'en nsu'wi sete 'in ne' nda'an ne'.

⁵ Chan 'a mdi'in ta ne' 'in nu ki'yu nu ka kwilyo'o ne'; ngwi'ya sla ne', yija' ne' bra kan'.

⁶ Jlu'we tla siya' ti ynen msi'ya ska nten: “Wa ndijyan yu nu ka kwilyo'o kuxiin re ni” ndukwin. “Tyo'o lya wan nde chun' na'an cha' tsaa wan tuwiin loo yu, cha' tyaan lo'o wan 'in yu ni' ña'an re.”

⁷ Bra ti mxaa ti' nchga nu kuna'an kan' bra kan', msi'yu ne' juun nu ndukwa lo candil 'in ne', lo'o wa su'wa ti ne' xka ta sete ni' candil kan'.

⁸ Bra kan' ndyu'wi ti' nu kuna'an nu ja nduwe ti' kan' 'in sete 'in. ¿La nde kaja sete ni a? Bra kan' mjiñan ne' sete 'in ta'a ne': “Ta wan chin' sete 'wa, cha' wa tyuwi' ti candil 'wa” ndukwin ne' nu ja nduwe ti' kan'.

⁹ “Sete nu ndi'ya wa, ja tyo'o skwa cha' xu'wi ni' candil 'ñaan ta'aan” ndukwin nu kuna'an nu su'we nda'an cha' tiye kan'. “Su'we la yaa lya wan tiyenta cha' xi'i wan ti chin'.”

¹⁰ Bra nu ndyaa nu kuna'an nu ja nduwe ti' kan' xi'i la ne' ti chin' sete, bra kan' mdiyan yu nu kaja kwilyo'o kan'. Nu kuna'an nu wa lka y'ni xu'we candil 'in ne', ndyaa ne' ni' ña'an tyi kuxiin lo'o yu nu ka kwilyo'o kan', cha' ku ne' se'en ndi'in; bra ti nchkun' tuna'an kan'.

¹¹ Chun' ndi'in la chin' mdiyan nu kuna'an nu ja nduwe ti' kan'. “iWa mdiyan bare ni!” ndukwin ne'. “iSlaa lya wan tuna'an cha' sten ba se'en ndi'in wan kwa!” ndukwin ne' 'in yu nu kaja kwilyo'o kan'.

¹² Bra kan' mxkwen yu 'in nu kuna'an nu ja nduwe ti' kan': “Ja

nsu'wi lyoŋn 'wan siya' ti, ja jlyo tiän' ti ka nu lka wan" ndukwin yu nu ka kwilyo'o kan' 'in ne' bra kan'.

13 Ti ykwi' la Jesús ti chin' lo'o ne' bra kan':

—Kan' cha' ndii ti ti' wan tyi'in wan nchga bra, cha' ja jlyo ti' wan ni tsan, ni bra kaän xiya', na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten.

Cha' 'in snan msu nu mda x'nan tñi 'in

14 'Lo'o ni, chkwii'n' ska cha' tiya lo'o wan, cha' ka biya' ti' wan sa ña'an ka bra nu ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten: Ndiya ska yu kuliya', lo'o wa tsaa ti yu tijyu', kan' cha' msi'ya yu 'in nchga msu 'in yu, cha' kan ne' se'en ndi'in yu. Kan' mxnun x'nan ne' chin' tñi 'in nchga msu bra kan', cha' ku'ni ne' tñan lo'o tñi cha' 'in yu kuliya' kan'.

15 'Lo'o kan' mda yu kuliya' kan' ki'yu mi tñi plata 'in msu nu mdiyan kulo, kwi' mda yu tukwa mi 'in xka msu, kwi' mda yu xka mi ti 'in xka msu kan', cha' jlyo ti' x'nan ne' ti ka msu nu ka la 'in ku'ni tñan lo'o tñi kan'. Chun' ndi'in la mdo'o x'nan ne', ndyaa tijyu' bra kan'.

16 Bra ti ndyaa msu nu nsu'wi ki'yu mi tñi plata 'in, ngwi'ya yu yu'wa lo'o tñi kan'. Bra wa yjwi' yu yu'wa kan', y'ni yu kanan xa ti'yu mi tñi plata 'in yu.

17 Kwi' ngwaña'an y'ni xka msu nu nsu'wi tukwa mi tñi plata 'in, y'ni yu kanan tyukwa mi tñi plata.

18 Msu nu nsu'wi ska mi ti tñi plata 'in yu, ngulu yu ska tiyuu, lo'o ni' yuu kan' msu'wa kutsi' yu tñi 'in x'nan yu bra kan'.

19 'X'ni yaa x'nan msu kan', chun' ndi'in la ngala yu na'an tyi yu xiya'. Msi'ya yu 'in nchga msu 'in yu bra kan', cha' tyan ne' se'en ndi'in yu, cha' ka biya' ti' x'nan ne' sa ña'an tñan y'ni ne' lo'o tñi kan'.

20 Kulo mdiyan msu nu mda x'nan ki'yu mi tñi plata 'in. "X'naän" ndukwin msu kan', "mdaa ki'yu mi tñi 'ñaän, lo'o ni, wa mjwi xa ti'yu mi tñi

'ñaän, cha' wa y'niin tñan lo'o tñi kan' 'iin."

21 "Su'we 'a tñan nu y'nii" ndukwin x'nan msu kan' 'in yu. "Ska msu su'we lkaa, cha' su'we 'a ndukwaa cha' 'ñaän. Ska tñan xuwe ti mdaän 'iin nu ngwa xkan'; nu ka nde loo la taän xka tñan nu tlyu la cha' ku'nii. Su'wa ti tyi'in se'en ndi'iin, cha' su'wa ti ka su'we tiyee lo'oŋn" ndukwin x'nan msu kan' 'in bra kan'.

22 Chun' ndi'in la mdiyan xka msu nu mda x'nan tukwa mi tñi plata 'in. "X'naän" ndukwin msu kan', "mdaa tukwa mi tñi plata 'ñaän, lo'o ni, wa mjwi tyukwa mi tñi 'ñaän cha' y'niin tñan lo'o tñi kan' 'iin."

23 "Su'we 'a tñan nu y'nii" ndukwin x'nan msu kan' 'in. "Ska tñan xuwe ti mdaän 'iin nu ngwa xkan'; nu ka nde loo la taän xka tñan nu tlyu la cha' ku'nii. Su'wa ti tyi'in se'en ndi'iin, cha' su'wa ti ka su'we tiyee lo'oŋn" ndukwin x'nan yu 'in yu bra kan'.

24 Chun' ndi'in la mdiyan xka msu nu mda x'nan ska mi ti tñi 'in. "X'naän" ndukwin msu kan', "jlyo tiän' cha' nten tiji 'a lkaa, cha' ndo'o tya 'iin se'en y'ni xka la nten tñan kan'; ngwaña'an nskwa' nu nskwa' xka la nten, kan' lka nu kaja 'iin.

25 Kan' cha' ytseän 'iin. Kan' yi'aän msu'waän kutsi'in' tñi 'iin ni' yuu. Nde lka tñi 'iin sikwa."

26 Msin' ti' x'nan msu kan' 'in yu bra kan'. "Ska msu xa'an lkaa" ndukwin x'nan msu kan' 'in yu. "Ndajaa 'aa" ndukwin. "Wa jlyo tii' cha' nxo' kiin tya, ni siya ja ytaän nskwa' kan', ni siya si'i na' nu y'niin tñan kan', ndukwin nu'win.

27 ¿Ni cha' ja mdaa tñi 'ñaän 'in xka nten sikwa, cha' ku'ni ne' tñan lo'o ran? Chun' ndi'in la tya'an sñi' tñi kan' 'ñaän, cha' tyaa 'ñaän xa nu kalaän xiya'."

28 Ykwi' x'nan msu kan' lo'o xka ta msu bra kan': "Su'we la xñi wan ska mi nsu'wi ya' yu re, ta wan 'in msu nu nsu'wi tii mi 'in.

29 Ngwaña'an lka lo'o nten nu wa nsu'wi chin' cha' 'in, ti taän ka'an la 'in nten kan' si ngi'ni ne' tñan lo'o cha' kan', cha' ka'an la cha' su'we xu'wi

'in ne' kan'; lo'o nten nu chin' 'a cha' nsu'wi 'in, si ja xlyaa ne' ku'ni ne' tñan lo'o cha' kan', kulaän jiiñ ti cha' nu ti nsu'wi 'in ne' kan'.

³⁰ Lo'o ni, tsa'a lo'o wan 'in msu xa'an re, cha' xkwan wan 'in yu re lo jwlyaa, se'en lye 'a nxi'ya ne', lo'o lye 'a nchku li'ya ne' cha' msin' ti' ne', cha' lye 'a ndijin ne' nu ti'í nde kwa."

Ku'ni biya' Ndiose 'in nchga nten chalyuu

³¹ 'Na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten, kaän xiya' nde loo la cha' kaän ndloñ la ti 'in nchga nten. Su'wa ti kaän lo'o nchga angajle 'ñaän, kan' tyukwaän se'en tlyu la ti, ska se'en luwi 'a. Nde kwa ku'ni biyaän' 'in nchga nten bra kan'.

³² Ska se'en ti tyo' ti'in nchga nten ña'an chalyuu tloñ bra kan', cha' ku'ni biyaän' 'in ne'. Bra kan' su'weñ 'in nten tukwa se'en, sa ña'an nu ngi'ni nten nu ña'ansiin 'in slyal', kwi' ngwaña'an ku'niin; ska la'a tyi'in ska ta slyal' 'in ne', xka la'a tyi'in xka ta chivu 'in ne'.

³³ Ngwaña'an ku'niin, cha' la'a se'en kwinn 'ñaän tyi'in nchga nten 'ñaän, ña'an ti' ndi'in slyal' kan'; la'a se'en kaa se'en tyukwaän, la kan' tyi'in nchga nu ja lka nten 'ñaän, ña'an ti' ndi'in chivu kan'.

³⁴ Bra nu kaän ndloñ la ti, chkwiin' lo'o nchga nten nu ndi'in la'a se'en kwinn 'ñaän: "Kan wan nde se'en ndi'in Ndiose nu lka ndloo la ti, nchga wan nu su'we 'a nka tiye Stiin Ndiose ña'an Ni 'wan, cha' wa y'ni xu'we Ni se'en tyi'in wan se'en ndi'in ykwi' Ni, ti bra nu mñan Ni chalyuu.

³⁵ 'Wan ni, wa mda wan nan ykuñ cha' mte' tiän' mdi'iin lo chalyuu; xa ngwityi tiän', mda wan tyi'a yi'oñ bra kan'. Ja yu'wi lyo wan 'ñaän, lo'o mda wan na'an tyi wan mdi'iin bra kan';

³⁶ cha' ja yu'wi steñ' bra nu mdi'iin lo chalyuu, mda wan te' ykuñ' bra kan'. Bra nu ngwa ti'ñ lo chalyuu, yaa na'an wan 'ñaän bra kan', mdaya' wan 'ñaän; kwi' bra nu mstiin ni' ña'an chkwan, ja ytsen wan yaa wan

se'en yu'wiin bra kan'." Ngwaña'an chkwiin' bra nu kaän ndloñ la ti.

³⁷ Xkwen ne' nu luwi kan' 'ñaän: "X'naan, ¿ni ña'an bra na'an ba 'iin cha' mte' tii' a? ¿Ni ña'an bra mxku ba 'iin a? ¿Ni ña'an bra mda ba tyi'a yi'oo cha' ngwityi tii' a?"

³⁸ ¿Ni ña'an bra mda ba se'en mdi'iin xa nu ja yu'wi lyo ba 'iin a? ¿Ni ña'an bra mda ba te' ykuu' bra nu mda'aan ti'yu tii' a?"

³⁹ ¿Ni ña'an bra yaa na'an ba 'iin xa nu ngwa ti'í a? ¿Ni ña'an bra yaa na'an ba 'iin xa nu yu'wii ni' ña'an chkwan a? Ja jlyo ti' ba, X'naan."

⁴⁰ Lo'o na' nu lkaän ndloo la ti, chkwiin' xiya' lo'o ne' kan': "Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni, cha' bra nu mdaya' wan 'in ska ne' ta'aän nu ndi'in cha' 'in lo'oñ, ni siya ti' 'a ne' ta'aän, kan' ngwa ña'an ti' si mdaya' wan 'ñaän" —ndukwin Jesús 'in ne'—.

⁴¹ 'Lo'o chkwiin' lo'o xka ta nten nu tyi'in la'a se'en kaa 'ñaän: "Tyaa lya wan, 'wan nu ja nsu'wi se'en tyi'in wan se'en ndi'in Ndiose. Yaa lya wan se'en nu ja ndyuwi' 'a kii', cha' su'wa ti tyi'in wan lo'o nu lka x'nan kune' xa'an lo'o nchga nu ngi'ni tñan 'in, nchga kwi'in kuxi; si'ya kune' xa'an kan' mxu'u Ndiose kii' kan'.

⁴² 'Wan ni, ja mda 'a wan nan kuñ bra nu mte' tiän' mdi'iin lo chalyuu; ja mda 'a wan tyi'a ko'oñ bra nu ngwityi tiän';

⁴³ lo'o ja mda wan se'en mdi'in wan tyi'iin bra kan', cha' nu ja yu'wi lyo wan 'ñaän; ja mda wan te' kuñ xa nu mda'aän ti'yuñ tiän; ja yaa na'an wan 'ñaän bra nu ngwa ti'iin, lo'o ja yaa na'an wan 'ñaän xa nu yu'wiin ni' ña'an chkwan."

⁴⁴ Xkwen ne' kuxi kan' 'ñaän bra kan': "X'naan" chkwi' ne' kan', "¿ni ña'an bra na'an ba 'iin cha' mte' tii' a? Bra nu ngwityi tii', xa nu mda'aan ti'yu tii', bra nu ngwa ti'í, xa nu yu'wii ni' ña'an chkwan, ¿ni ña'an bra ja mdaya' ba 'iin a? Ja jlyo ti' ba cha' kan'."

⁴⁵ Lo'oñ cha' kaän ndloo la ti, chkwiin' lo'o ne' xa'an kan' xiya' bra kan': "Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni,

cha' ja mdaya' wan 'in ska nu ti'i nu ndi'in cha' 'in lo'o'ün, kan' cha' nchk-wi'in' lo'o wan cha' ja ska ya' mdaya' wan 'ñaän."

⁴⁶Ndi'in cha' tyaa ne' kan' lo jwlyaa se'en nu ja tyii 'a cha' tyijin ne' nu ti'i bra kan'; lo'o ne' nu luwi ni, kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne' kan' —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'.

26

Mnan ti ngwa su'wa cha' 'in ne' lo'o ta'a ne' cha' xñi ne' 'in Jesús

¹Bra wa mdyii ykwi' Jesús nchga cha' kan', ykwi' yu chin' lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

²—Jlyo ti' wan cha' tyukwa ti tsan ti ji cha' ka ta'a siin pascua. Tsan kan' xñi ne' xa'an 'ñaän nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten. Tsaa lo'o ne' 'ñaän cha' kujwi ne' 'ñaän lo wsi bra kan'.

³Ti kwi' ti bra nu nchkwi' Jesús, bra kan' ndyo' ti'in tyun sti jo'o nu lka ndloo, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o 'in nten, lo'o yu kula 'in ne' judío; ndyo' ti'in ne' se'en ndi'in Caifás nu ngwa x'nan nchga sti jo'o kwa.

⁴Kan' y'ni su'wa ne' cha' 'in ne' lo'o ta'a ne' sa ña'an ku'ni ne' cha' xñi mnan ti ne' 'in Jesús, cha' kujwi ne' 'in yu.

⁵—Ja su'we xñian 'in yu tsan ta'a —ndukwin ne' kan'—. Kasin' 'a ti' nchga nten nu ndi'in tsan ta'a, tlyu 'a cha' wsuun ka bra kan' —ndukwin ne' kan'.

Mda'an ska nu kuna'an tyi'a xi tyi'i ke Jesús

⁶Ngwa ska tsan mdi'in Jesús kichen Betania, na'an tyi Simón nu yu'wi kicha ngatsu' kuna' 'in mdi'in yu.

⁷Kan' mdiyan ska nu kuna'an se'en ndi'in Jesús nu mda'an lo'o ska te'én lyu' ti nu ndya' lo'o kee alabastro; msa'an te'én lyu' ti kan' nsu'wi tyi'a xi tyi'i nu ka'an nga'an. Lo'o mslu tukwa nu kuna'an kan' tyi'a xi tyi'i lo jlyu'we Jesús se'en ndukwa yu tu'wa msaa.

⁸Bra nu na'an ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu sa ña'an nu y'ni nu kuna'an

kan', msin' 'a ti' ne' 'in nu kuna'an kan' bra kan'.

—¿Ni cha' mslu ji nu kuna'an kwa tyi'a xi tyi'i kan' chun' yu? —ndukwin ne' kan'—.

⁹Ka'an 'a nga'an tyi'a xi tyi'i kwa. ¿Ni cha' ja yjwi' ne' 'in ran cha' kaja tñi ta ne' 'in ne' ti'i? —ndukwin ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

¹⁰Bra nu mgii ti' Jesús cha' nu nda'an tiye ne' kan', ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—¿Ni cha' msin' ti' wan 'in nu kuna'an re? —ndukwin Jesús 'in ne' kan' bra kan'—. Ska cha' su'we 'a y'ni nu kuna'an re lo'o'ün.

¹¹Nchga tsan ndi'in ne' ti'i lo'o wan lo chalyuu cha' taya' wan 'in ne', lo'o na' ni, wa tyii ti tsan nu ndi'iin lo'o wan.

¹²Wa mslu nu kuna'an re tyi'a xi tyi'i chuün' bra nu wa ndla ti kajaän, cha' ku'ni xu'we tyukwi ña'aän cha' katsiän'.

¹³Chañi cha' nu chkwiin' lo'o wan ni, cha' nchga se'en nu kanen cha' 'ñaän ña'aan chalyuu, bra kan' kunan ne' nchga cha' nu y'ni nu kuna'an re ni, cha' tyu'wi ti' ne' cha' su'we 'a tñan nu y'ni nu kuna'an re tsan ni.

Y'ni Juda trisiyun 'in Jesús lo'o ne' nu lka ndloo

¹⁴Lo'o Juda Iscariote ni, ta'a nda'an nu tii xka yu nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús, mdo'o yu ndyaa yu se'en ndi'in sti jo'o nu lka ndloo bra kan'.

¹⁵—¿Ni nkwa tñi ta wan liya' 'ñaän si kwa'uün tuwiin 'wan, cha' tsaa sñi wan 'in Jesús kan' a? —ndukwin Juda 'in sti jo'o kan'.

Mda ne' kalatyii tñi plata 'in Juda bra kan'.

¹⁶Ti bra kan' mda'an naan yu sa ña'an ka taya' yu 'in ne' kan', ni ña'an bra ka 'in yu kwa'u mnan ti yu tuwiin 'in ne', cha' tsaa ne' se'en ndi'in Jesús.

Xiya' ti yku siin Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu

¹⁷Bra nu ngwa tsan ykwi' ta'a xa nu nchku ne' jaxlya nu ja yu'wi skwan tiye', kan' mdiyan ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús se'en ndi'in yu. Mnicha' ne' 'in yu bra kan':

—¿La nde ya' nchka tii' cha' ku'ni xu'we ba nan kuun siin cha' 'in ta'a pascua re? —ndukwin ne' 'in Jesús.

¹⁸—Tsaa wan lo kichen se'en ndi'in ta'a su'we nsu'wiin kan'. Chkwi' wan cha' re lo'o yu: “Ndukwin mstru 'ñaan cha' wa ndla ti tiya bra 'in yu. Lo'o ni, nchka ti' ti kwi' yu kula kan' ku siin ta'a pascua na'an tyii lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.”

¹⁹Mdo'o ne' nu ngi'ni xa'an kan' ndyaa ne' lo kichen, y'ni ne' nchga tñan nu wa ngulo Jesús 'in ne'; y'ni xu'we ne' nchga nan nu kunanjo'o 'in ne' cha' ku siin ne' ta'a pascua.

²⁰Xa wa msiin, bra kan' mdiyan Jesús na'an kan'. Nde kwa mdukwa yu lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu tu'wa msaa, yku siin ne'.

²¹Mdyisnan ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni, cha' ndiya ska yu ta'a wan nu ku'ni trisiyun 'ñaan ya' ne' xa'an —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

²²Xi'in 'a ti' ne' bra nu ynan ne' cha' kan'. Bra ti mdyisnan ne' mnicha' ne' 'in Jesús:

—X'naän, ¿ta na' nu tyaän 'iin ya' ne' xa'an a? —ndukwin ska yu 'in Jesús.

—¿Ta na' a? —ndukwin xka yu bra kan'.

Lo'o ngwaña'an ndukwin xka ta ne' kan'.

²³Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—Ndi'in ska yu ta'a nchkuan siin ni, nu ska ti ni' ka'nan nchkuün lo'o yu, kan' lka nu ku'ni trisiyun 'ñaan lo'o ne' xa'an kan'.

²⁴Sa ña'an nu ndukwa cha' lo kityi 'in Ndiose, ngwaña'an ndi'in cha' ka 'ñaan, na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaan ndijyaän cha' kaän nten. ¡T'nan 'a nten nu tya 'ñaan ya' ne' xa'an! Su'we la ka 'in yu ni siya ja ngula yu chalyuu siya' ti.

²⁵Lo'o Juda nu ku'ni cha' kuxi kan', lo'o yu kan' mnicha' yu 'in Jesús bra kan':

—Mstru —ndukwin Juda kan' 'in Jesús—, ¿ta na' lkaän nu tyaän 'iin ya' ne' xa'an a?

—Kwii' —ndukwin Jesús 'in Juda bra kan'.

²⁶Laja nu nchku ne', bra kan' msñi Jesús ska jaxlya, ndya xu'we 'in Ndiose, msu'we jaxlya kan'. Mda yu yu'we jaxlya kan' 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan'.

—Ku wan jaxlya re, cha' ña'an ti' kunaän', ngwaña'an lka re —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

²⁷Chun' ndi'in la msñi Jesús ska basu mñun, ndya xu'we 'in Ndiose. Kan' mda yu basu mñun kan' 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

—Nchga wan ko'o wan mñun re —ndukwin Jesús—,

²⁸cha' ña'an ti' tneän, ngwaña'an lka re. Lka re ska cha' nu kwa'u ñi 'wan cha' xiya' skan' Ndiose cha' lo'o nten chalyuu, xa nu kalu tneän lo wsi. Ngwaña'an kulaa Ndiose 'in ka'an 'a ta'a nten wan, bra nu ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'wan ki'ya nu ndukwi wan.

²⁹Chañi 'a cha' nu chkwiin' lo'o wan ni, cha' ja ko'oün 'a mñun ni, sa ña'an ya' nu tiya tsan kan' nu ko'oün 'in ran su'wa lo'o wan se'en ndi'in Stiin Ndiose nu lka ndloo la ti.

Chkwi' Tyu tloo nten cha' ja nsu'wilyo yu 'in Jesús siya' ti

³⁰Bra nu yla tu'wa ne' ska kantu 'in Ndiose, bra kan' mdo'o ne' ndyaa ne' lo ki'ya Olivos.

³¹Kan' ykwi' Jesús lo'o ne' kan':

—Ka jyu'u ti' nchga wan ña'an wan 'ñaan tla nda'a. Kan' ka sa ña'an ndukwa cha' lo kityi 'in Ndiose nu ngwa s'ni. Nde lka cha' kan': “Bra nu kujwiin 'in nu ña'ansiin 'in sly'a, xnan nchga sly'a' kan', tyaa i' bra kan'” ndukwin kityi kan'.

³²Lo'o na', bra nu tyu'uün xiya', bra kan' tsa'aän Galilea kulo ndukwa la. Tsaa naan wan 'ñaan nde kwa bra kan'.

³³Ykwi' Tyu lo'o Jesús bra kan':

—Ja kulaa yaän' 'iin siya' ti —ndukwin Tyu bra kan'—. Ni siya nchga ne' xnan ne' 'iin, na' ni, ja xnaän 'iin.

³⁴Mxkwen Jesús 'in Tyu bra kan':

—Chañi katsaän' 'iin ni —ndukwin yu—, cha' bra nu ti ji xi'ya la kwe'e tla nda'a, snan ya' chkwii' lo'o nten cha'

ja nsu'wi lyoo 'ñaän; jlyo tiän' cha' ngwaña'an chkwii' lo'o ne'.

³⁵ Xiya' ykwi' Tyu bra kan':

—Ni siya su'wa kajaän lo'oo, ja chkwii' lo'o nten cha' ja nsu'wi lyoün 'iin —ndukwin Tyu bra kan'.

Kwi' ngwaña'an mxkwen nchga ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús bra kan'.

Ykwi' Jesús lo'o Ndiose nu lka Sti yu ni' lyo'oo Getsemaní

³⁶ Chun' ndi'in la mdiyan Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, yten ne' ska ni' lyo'oo se'en naan Getsemaní, nu ndi'in tu'wa kichen.

—Tyukwa wan chin' nde kwa ti —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—, bra nu tsa'aän nde kwa la chin' cha' chkwii' lo'o Stiin Ndiose.

³⁷ Ti ndyaa la Jesús ti chin' se'en lo'o Tyu lo'o ta'a tyukwaa sñi' Zebedeo bra kan'. Ngwa xi'in 'a ti' Jesús si'ya cha' tnun nu wa tyukwa ti yu.

³⁸ Lo'o ykwi' Jesús lo'o ta'a snan ne' kan':

—Ni' kasiya 'ñaän nsu'wi ska cha' xi'in nu tlyu 'a. Ja taloün cha' xi'in 'a tiän'. Kanun wan nde ti, ndii ti ti' wan tyi'in wan lo'oün.

³⁹ Ti ndyaa la yu chin' nde kwa bra kan'. Mdyisti yu nde tloo yu cha' xi'in 'a ti' yu. Ykwi' yu lo'o Ndiose, nde lka cha' nu ykwi' yu bra kan':

—Stiin, ¿ta ja nsu'wi 'a xka ña'an nu ku'niin tñan tnun re 'iin a?, cha' ja tyijiin 'aän nu ti'í si'ya cha' tnun re —ndukwin Jesús 'in Ndiose Sti yu—. Ska ti cha' nchka tiän' ku'niin ña'aän tñan nu kuloo 'ñaän. Si'í na' kuloo tñan.

⁴⁰ Chun' ndi'in la mxitukwi yu ndyaa yu se'en ndi'in ta'a snan ne' kan'. Laja' 'a ne' bra kan'. Lo'o ykwi' Jesús lo'o Tyu kan':

—¿Ta ja nchka tyi'in wan ndii ti tii' wan lo'oün ni siya ska bra ti a? —ndukwin Jesús 'in yu—.

⁴¹ ¡Ndi ti ti' wan tyi'in wan ni sikwa! Chkwi' wan lo'o Ndiose cha' ja ku'ni kune' xa'an kanan 'wan. Jlyo tiän' cha' tyukwi ti tiye wan nchka ti' wan ku'ni wan tñan re 'ñaän. Lo'o ja ndalo wan, kan' cha' ndla 'a yija' wan.

⁴² Xiya' ndyaa Jesús bra kan', cha' chkwii' yu lo'o Ndiose:

—Stiin —ndukwin yu—, cha' ja ndiya xka ña'an ku'niin tñan 'iin, su'we la tyijiin nu ti'í sikwa, cha' nchka tiän' ku'niin nchga tñan nu ndloo 'ñaän.

⁴³ Xiya' mxitukwi yu ndyaa yu se'en ndi'in ne' kan' bra kan'; lo'o na'an yu 'in ne' cha' laja' ne' xiya', cha' lye 'a yu'wi sla ne'.

⁴⁴ Mxnun yu 'in ne' bra kan', ndyaa yu cha' chkwii' yu lo'o Ndiose xiya'. Ti kwi' cha' nu ykwi' yu ti tsan, ti kwi' cha' kan' ykwi' yu xiya'; wa mda'a snan ya' ykwi' yu lo'o Ndiose nu lka Sti yu bra kan'.

⁴⁵ Chun' ndi'in la mxitukwi yu ndyaa yu xiya' se'en ndi'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

—¿Ti laja' wan a? —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'—. ¿Ja ya tyo'o sla wan a? Xaa ti' wan ni, cha' wa mdiya bra nu xñi ne' xa'an 'ñaän, na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten.

⁴⁶ Tyituun wan cha' tyaan, cha' wa mdiyan yu nu ta 'ñaän ya' ne' xa'an kan'.

Ndyaa lo'o ne' 'in Jesús presu

⁴⁷ Bra nu ykwi' Jesús cha' kan', bra ti mdiyan Juda se'en ndi'in ne'. Ti kwi' ta'a ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús ngwa Juda kan'. Lo'o ka'an 'a nten mdiyan lo'o yu, nu ndiya xtyi wsuun 'in, nu ndiya yka 'in; mdiyan ne' xa'an kan' tñan nu ngulo sti jo'o nu lka ndloo, ti kwi' tñan nu ngulo nchga yu kula nu lka ndloo, mdiyan ne'.

⁴⁸ Lo'o Juda ni, kan' lka nu wa ta ti 'in Jesús ya' ne' xa'an kan'. Nde lka cha' nu wa ytsa' Juda 'in ne' ti tsan:

—Ska ti yu nu xñi si' ta'a ba lo'o, kan' yu xñi wan.

Ngwaña'an ykwi' Juda lo'o ne' ti tsan,

⁴⁹ kan' cha' ndyaa yu kan' se'en ndi'in Jesús cha' xñi si' ta'a yu lo'o.

—¿Ni rsun ndaa ni, Mstru? —ndukwin Juda 'in Jesús.

Msñi Juda si' Jesús.

⁵⁰ Lo'o ykwi' Jesús lo'o Juda bra kan':

—Ta'a su'we nsu'wiin ngwa nu'win ti xkan' —ndukwin Jesús—. ¿Ni tñan ndijyaan re ni a?

Lo'o msñi ne' xa'an kan' 'in Jesús, cha' tyaa lo'o ne' 'in yu bra kan'.

⁵¹ Lo'o ska nten nu mda'an lo'o Jesús, bra ti ngulo yu xtyi wsuun 'in yu, mdijin ku' yu jin nxkan msu 'in x'nan sti jo'o bra kan'.

⁵² Bra ti ngulo Jesús tñan 'in yu kan':

—Tyukwan xtyi wsuun kwa 'iin —ndukwin 'in yu kan'—. Nchga nten nu nxuun lo'o xtyi, kwi' ngwaña'an kaja ne' kan' lo'o xtyi.

⁵³ ¿Ja jlyo tii' a? Bra nu jñaän 'in Stiin, bra ti kulo Stiin tñan cha' kan tii tyukwa ta angajle 'in Ni, cha' taya' ne' 'ñaän.

⁵⁴ Lo'o ja nchka ti' ba ngwaña'an. Ndi'in cha' ka ña'aan cha' nu ndukwa lo kityi kula 'in Stiin Ndiose.

⁵⁵ Lo'o ykwi' Jesús lo'o ña'aan ta nten xa'an nu ndijyan cha' xñi 'in yu:

—¿Ni cha' ndijyan wan lo'o xtyi wsuun 'wan, lo'o yka 'wan, cha' xñi wan 'ñaän a? —ndukwin Jesús 'in ne'—. ¿Ta ne' nu y'ni kunan lkaän, xke' ti' wan a? Tyun 'a tsan mdi'iin ni' lyaa tnun 'wan, ngwa'uün cha' 'in Ndiose 'in nten, lo'o ja msñi wan 'ñaän bra kan'.

⁵⁶ Sa ña'an nu ngwa'an ne' lo kityi nu ngwa s'ni, ne' nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten, ngwaña'an ngi'ni wan lo'oün ni.

Kan' mdo'o nchga ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, msnan ne' bra kan'.

Ne' nu lka ndloo 'in ne' judío y'ni biya' 'in Jesús

⁵⁷ Chun' ndi'in la mdiyan lo'o ne' xa'an kan' 'in Jesús tloo Caifás, x'nan sti jo'o. Tu' na'an tyi yu kan' wa ndyo' ti'in nchga mstru nu ndu'u cha' jo'o lo'o nchga yu kula nu lka ndloo.

⁵⁸ Lo'o Tyu kan' ni, tijyu' ti nda'an ña'an yu chun' ne' nu msñi 'in Jesús, sa ña'an ya' nu mdiyan ne' tu lo'oo 'in x'nan sti jo'o kan'. Kwi' yten Tyu ni' lyo'oo kan', su'wa ti ndukwa yu lo'o

ne' policia, cha' nchka ti' yu ña'an yu sa ña'an ku'ni lyo'o ne' 'in Jesús.

⁵⁹ Nchga ne' wsiya, lo'o nchga sti jo'o nu lka ndloo, lo'o nchga yu kula kan', ndyaa naan ne' sa ña'an ka xtya ne' ki'ya 'in Jesús, cha' nchka 'a ti' ne' kujwi ne' 'in yu, lo'o ja mjwi 'a nten nu kujwi' xu'wa 'in yu ya' ne' nu lka ndloo kan'.

⁶⁰ Ja mjwi ña'an ku'ni ne'. Ka'an 'a nu kwiñi yan se'en ndi'in ne' nu lka ndloo kan', cha' xtya ne' ki'ya 'in Jesús; lo'o ja su'wa cha' nchkwi' yu kwiñi kan'. Xa wa tyii ti cha' bra kan', mdiyan tukwa nu kwiñi nu ykwi' cha' re:

⁶¹ —Nde lka cha' nu ykwi' nu ki'yu kwa: “Ka 'ñaän ku'ni tyiin laa tnun re 'in Ndiose, lo'o ka 'ñaän kwiñaän 'in ran xiya'; chun' snan tsan ti tyii tya' laa 'ñaän” ndukwin Jesús kwa —ngwaña'an ndukwin nu kwiñi kan'.

⁶² Mdyituun x'nan sti jo'o bra kan', ykwi' yu lo'o Jesús:

—¿Ni cha' mstyia ne' re ki'ya 'iin? —ndukwin sti jo'o kan'—. ¿Ni cha' ja xkween 'in ska cha' nchkwi' ba?

⁶³ Ja ska cha' mxkwen Jesús 'in sti jo'o. Chun' ndi'in la ngulo sti jo'o kan' tñan 'in yu:

—Chabiya' 'in Ndiose nu lu'u ndloün tñan re 'iin ni: Katsaa' lyaa 'wa si chañi cha' Krixtu lka nu'win, si lkaa ska ti nu lka Sñi' Ndiose.

⁶⁴ —Kwiin' lkaän, sa ña'an nu ndukwiin cha' lkaän —ndukwin Jesús bra kan'—. Lo'o xka cha' katsaän' 'wan ni, cha' nde loo la ña'an wan 'ñaän xa nu tyukwaän la'a se'en kwinn se'en ndukwa Stiin Ndiose, nu nchka 'in nchga tñan, na' nu wa msu'wa Ni 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten. Lo'o ña'an wan xa nu kaän xiya' laja ko bra kan'.

⁶⁵ Lo'o x'nan sti jo'o kan' ni, ti ykwi' ti yu msaa' yu ste' yu bra kan', cha' msin' 'a ti' yu.

—Kwiñi 'a yu re, cha' kuxi nchkwi' yu re 'in Ndiose —ndukwin sti jo'o kan' 'in ña'aan ta ne' nu lka ndloo bra kan'—. Ja ndi'in cha' xtya xka nten ki'ya 'in yu re, cha' wa ynaan cha' tnun 'a cha' kuxi ykwi' yu re, xa nu ndukwin yu cha' Sñi' Ndiose lka yu.

⁶⁶ ¿Ni sa ña'an nka tiye wan ni a?
Bra ti mxkwen ne' 'in x'nan sti jo'o
kan':

—Ndi'in cha' kaja yu —ndukwin
ne' kan'.

⁶⁷ Chun' ndi'in la msu'wa sne' ne'
tloo Jesús; mji'in ne' 'in yu. Lo'o xka
ta ne', kan' ykwan' tloo Jesús.

⁶⁸ Lo'o ykwi' ne' lo'o yu bra kan':
—Nu'win ndukwiin cha' Krixtu
lkaa, kwi' ndukwiin cha' Ndiose
msu'wa 'iin ndijyaan chalyuu. Su'we
sikwa. Katsaa' ñi 'wa: ¿Ni sa ña'an
naan yu nu mykwan' 'iin a? Si chañi
cha' ndii tii' —ndukwin ne' kan' 'in
Jesús.

Ndukwin Tyu cha' ja nsu'wi lyo yu 'in Jesús

⁶⁹ Lo'o Tyu kan' ni, chun' na'an
ti mdukwa yu kan'. Kan' mdiyan
ska nu kuna'an msu' 'in sti jo'o se'en
ndukwa yu.

—Lo'o nu'win nda'aan su'wa ti lo'o
Jesús, ne' Galilea kwa —ndukwin nu
kuna'an kan' 'in Tyu bra kan'.

⁷⁰ Lo'o kwen mxkwen Tyu 'in nu
kuna'an kan', cha' kunan nchga nten
bra kan':

—Ja nchka biya' tiän' cha' nu nchk-
wii' —ndukwin Tyu 'in nu kuna'an
kan'.

⁷¹ Bra ti mdo'o tsu' Tyu mdyituun
yu kwi' se'en ti tulo'oo kan'. Chun'
ndi'in la na'an xka nu kuna'an nu lka
msu' 'in sti jo'o, ykwi' lo'o nten nu
nduun kwi' se'en ti:

—Su'wa ti nda'an nu ki'yu re lo'o
Jesús Nazaret kwa —ndukwin nu
kuna'an kan' bra kan'.

⁷² Xiya' ykwi' Tyu xka cha' kwiñi,
cha' si'i kan' lka yu:

—Ja siya' yu'wi lyoñ 'in nu ki'yu
kwa —ndukwin Tyu 'in ne' bra kan'.

⁷³ Chun' ndi'in la chin' mdiyan xka
ta nten nu nduun nde kwa ti cha'
chkwi' ne' lo'o Tyu bra kan':

—Chañi cha' ta'a nda'an nu ki'yu
kwa lkaa —ndukwin ne' 'in yu—, cha'
su'wa ti nnen cha' nu nchkwii' lo'o
ta'a kichen tyi yu kwa.

⁷⁴ Lye 'a ykwi' Tyu xiya' bra kan',
cha' ta Ndiose nu ti'í 'in yu si cha'
kwiñi lka nu nchkwi' yu.

—Ja siya' yu'wi lyoñ 'in nu ki'yu
kwa —ndukwin Tyu 'in ne'.

Bra ti msi'ya la kwe'e bra kan'.

⁷⁵ Kan' ndyaa yu'wi ti' Tyu cha' nu
ykwi' Jesús lo'o yu ti tsan: “Bra nu
ti ji ti xi'ya la kwe'e tla ni, snan ya'
chkwii' lo'o nten cha' ja nsu'wi lyo
'ñaän.” Ngwaña'an ndukwin Jesús 'in
yu ti tsan la, kan' cha' mdo'o yu ndyaa
yu bra kan'; nganan 'a yu ndyaa yu
cha' xi'in 'a ti' yu bra kan'.

27

Ndyaa lo'o ne' 'in Jesús tloo Pilato

¹ Bra nu ngwi'ya xaa xka tsan, xiya'
ndyo' ti'in nchga sti jo'o nulka ndloo
lo'o nchga yu kula 'in ne' judío, cha'
ka su'wa cha' 'in ne' lo'o ta'a ne', sa
ña'an ka kujwi ne' 'in Jesús.

² Mskan' ne' 'in Jesús bra kan',
ndyaa lo'o ne' 'in tloo Poncio Pilato,
nu ngwa gobernador romano.

Ngujwi Juda

³ Lo'o Juda nu y'ni trisiyun 'in Jesús
ya' ne' xa'an kan', na'an yu cha' wa
kujwi ti ne' 'in Jesús; ngwa xi'in 'a ti'
yu bra kan'. Bra ti ndya yu kalatyii
tñi plata kan' 'in yu nu lka ndloo kan'
xiya'.

⁴ —Ndi'in ki'ya 'ñaän —ndukwin
Juda kan' 'in yu nu lka ndloo—, cha'
wa yjwiin' ska nten luwi 'wan, cha'
kujwi wan 'in —ndukwin.

Mxkwen yu nu lka ndloo kan' 'in
Juda bra kan':

—Si'i cha' 'wa lka cha' kan' —nduk-
win ne' nu lka ndloo—. Si ndi'in ki'ya
'iin, cha' 'iin lka kan'.

⁵ Kan' cha' mslu Juda tñi plata kan'
ni' lyaa tnun tloo yu nu lka ndloo
kan', mdo'o yu ndyaa yu bra kan'.
Lo'o Juda kan', ti ykwi' ti yu yjwi yu
'in yu; mskan' yu ti su ynin yu, lo'o
ngun yu ti su lo yka, mskan' tukwi
yu 'in yu, ti ykwi' ti yu. Kan' mxtyuu
loo yu lyuu, ngujwi yu bra kan'.

⁶ Msñi sti jo'o nu lka ndloo tñi kan'
bra kan'.

—¿Ni sa ña'an ku'nian sikwa a?
—ndukwin sti jo'o 'in ta'a ne'—. Ja

ndiya chabiya' xtyaan tñi re lo'o lomstan nu wa mda nten 'in Ndiose ni lyaa re, cha' tñi nu mjwi 'in yu cha' y'ni yu trisiyun 'in ska nten lka tñi re —ndukwin sti jo'o kan'.

⁷ Lo'o ngwa su'wa cha' 'in ne' lo'o ta'a ne', cha' xi'i ne' ska lo'oo 'in nten lo'o tñi kan', se'en mñan ne' katun' nu ngwa s'ni; kaja se'en ni' lyo'oo kan' katsi' ayman 'in ne' xka la'a tsu'.

⁸ Kan' cha' nchkwi' ne' cha' 'in yuu kan' ni: Ni' lyo'oo se'en ngalu tnen nten, ngwaña'an naan yuu kan' 'in ne' sa bra ni.

⁹ Ayman Jeremías nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni, wa ngwa'an yu cha' re cha' 'in tñi plata kan' lo kityi, ska cha' nu ka nde loo la: “Kalatyii tñi plata (sa kwa nsu'wi lyo ska nten, ndukwin ne' Israel ta'aan).

¹⁰ Lo'o msñi ne' tñi kan', msi'i ne' ska lo'oo 'in nten nu mñan katun' nu ngwa s'ni. Kan' ngwa tñan nu ngulo Ni 'ñaan, Ndiose nu nka X'naan” ndukwin Jeremías.

Mduun Jesús tloo Pilato

¹¹ Chun' ndi'in la mdiyan lo'o ne' 'in Jesús tloo nu nka gobernador kan', mnicha' nu lka ndloo kan' 'in Jesús bra kan':

—¿Ti kwii' lkaa ree 'in ne' judío a? —ndukwin nu lka ndloo 'in Jesús.

—Ti kwiin' lkaan ti kwi' sa ña'an nu ndukwiin cha' lkaan —ndukwin Jesús bra kan'.

¹² Lo'o tyun sti jo'o nu lka ndloo lo'o yu kula kan', mstyaa ne' ki'ya 'in Jesús; ja mxkwen 'a Jesús 'in ne' kan'.

¹³ Chun' ndi'in la xiya' ykwi' Pilato lo'o Jesús bra kan':

—¿Ta ja ynaan cha' kuxi nu nchkwi' ne' kwa 'iin a? —ndukwin nu lka ndloo kan' 'in Jesús.

¹⁴ Ja mxkwen 'a Jesús 'in ne'; ja ska cha' ykwi' yu, kan' cha' nduwe 'a ti' Pilato kan' na'an yu 'in Jesús.

Mda Pilato chabiya' cha' kujwi sndaru 'in Jesús

¹⁵ Nchga yijan bra nu nchka ta'a kan', ndlaa nu nka gobernador 'in ska presu, ti kwi' presu nu jñan ne' judío 'in.

¹⁶ Tsan kan', ndi'in ska yu ki'yu nu naan Barrabás ni' ña'an chkwan, ska nten nu ndukwi 'a ki'ya ngwa yu kan'.

¹⁷ Lo'o ka'an 'a ne' judío ni, ndyo' ti'in ne' tu' na'an 'in gobierno, lo'o mnicha' Pilato 'in ne' bra kan':

—¿Ti lka nchka ti' wan cha' kulaan ni a? ¿Ta su'we la lyaa Barrabás a? ¿O ta su'we la lyaa Jesús nu nchkwi' wan cha' lka Krixtu a? —ndukwin Pilato 'in ne'.

¹⁸ Jlyo ti' Pilato, cha' ti' 'a ti' ne' nu lka ndloo kan' ña'an ne' 'in Jesús, kan' cha' msu'wa ne' kan' 'in yu ni' ña'an chkwan.

¹⁹ Ti nduun nten ka'an kan' se'en ndi'in Pilato, lo'o ti ndukwa Pilato kan' lo yka xlyaa tñun se'en ngi'ni biya' yu cha' 'in nten. Kan' mdiyan ska msu se'en ndukwa yu, ytsa' msu cha' re nu wa ykwi' kwilyo'o Pilato: “Ja ska cha' ku'nii lo'o yu ki'yu kwa, nten su'we lka yu kwa” ndukwin nu kuna'an kan' 'in Pilato. “Tyukwi tla lye 'a mda'an cha' tiyeen cha' 'in yu kwa. Wa ykwi' slaan cha' 'in yu kwa.”

²⁰ Nchga sti jo'o nu lka ndloo lo'o yu kula kan', wa ykwi' ne' lo'o nten ka'an kan', cha' jñan ne' chabiya' 'in Pilato cha' kulaa yu 'in Barrabás nu ndi'in ni' ña'an chkwan kan', lo'o kujwi Pilato 'in Jesús bra kan'.

²¹ Chun' ndi'in la mnicha' gobernador kan' 'in ne' kan' xiya':

—¿Ti ka kulaan sikwa a? —ndukwin Pilato 'in ne'.

—In Barrabás —ndukwin nten ka'an bra kan'.

²² —¿Ni ña'an ku'niin lo'o Jesús nu nchkwi' wan cha' nka Krixtu sikwa a? —ndukwin Pilato bra kan'.

—jwi'in ka'an wan 'in yu lo wsi! —ndukwin nchga nten bra kan'.

²³ —¿Ni cha' lka nchka ti' wan cha' kujwiin 'in yu re? —ndukwin Pilato bra kan'—. ¿Ni ki'ya ndukwi yu a?

Kwen 'a msi'ya lo'o ne' 'in Pilato bra kan':

—jwi'in ka'an wan 'in yu lo wsi! —ndukwin ne'.

²⁴ Bra nu na'an Pilato cha' tlá 'a ngi'ni tloo ne', cha' msin' 'a ti' ne', jlyo ti' yu cha' ja xlyaa 'a ne' kunan

ne' cha' nchkwi' yu lo'o ne' bra kan'. Kan' cha' ngulo yu tñan 'in ska msu cha' kan lo'o msu kan' ska si'yuu tyi'a. Mna' yu tloo nchga nten bra kan'.

—Luwi kanun yaän' —ndukwin yu—, cha' si'i cha' 'ñaän kaja yu nu ja ska ki'ya ndukwi re —ndukwin Pilato 'in ne'—. Cha' 'wan lka cha' kan'.

²⁵ —Su'we —ndukwin nchga nten kan'—. Ni siya kanun ki'ya chun' ba, nchga ba lo'o sñi' ba, ndi'in cha' kaja yu re.

²⁶ Lo'o ngulaa Pilato 'in Barrabás kan', mji'in ne' 'in Jesús lo'o ti su. Kwi' ngulo Pilato tñan 'in ne' sndaru cha' tsa'a lo'o ne' 'in Jesús bra kan', cha' jwi'in ka'an ne' 'in yu lo wsi.

²⁷ Lo'o sndaru nu nduun kwan se'en ndi'in gobernador kan', msñi ne' 'in Jesús bra kan', ndyaa lo'o ne' 'in yu ni' ña'an 'in gobierno; ytsa' ne' 'in nchga sndaru nu ndi'in ni' ña'an kan', cha' tyo' ti'in ne' se'en nduun Jesús.

²⁸ Lo'o ngulo ne' ste' Jesús, mxku' ne' ska te' nga'a 'in yu.

²⁹ Kan' mxkwan ne' ti kiche' cha' ka ska sne'; mstyaa ne' sne' kan' ke Jesús, kwi' mstyaa ne' ska kii ya' la'a se'en kwin. Mduun xtyin' ne' tloo Jesús bra kan', cha' xtyi lyo'o liye' ti' ne' 'in yu; kan' cha' y'ni ne' ngwaña'an, sa ña'an si lka yu ska ree lo chalyuu.

—¡Ngi'ni tnun ba 'iin! ¡Nu'win lkaa ree 'in ne' judío! —ndukwin sndaru 'in Jesús bra kan'.

³⁰ Lo'o msu'wa sne' ne' tloo Jesús; msñi ne' kii kan', mji'in ne' ke Jesús bra kan'.

³¹ Bra wa mdyii mstyaa lyo'o liye' ti' ne' 'in yu, bra kan' ngulo ne' te' nga'a kan', xiya' mxku' ne' nu lka ste' ka yu. Mdo'o sndaru bra kan', ndyaa lo'o ne' 'in Jesús tu'wa kichen cha' jwi'in ka'an ne' 'in yu lo wsi.

Mstyaa ne' 'in Jesús lo wsi

³² Tuwiin se'en ndyaa ne', ndyukwa ta'a ne' lo'o ska yu ki'yu nu naan Simón bra kan'; ne' Cirene lka yu kan'. Kan' ngulo sndaru tñan 'in Simón kan', cha' kwi'ya yu wsi nu ndi'ya Jesús.

³³ Lo'o mdiya ne' ska lo nten nu naan Gólgota. Nde lka Gólgota cha'tñan 'ñaan: Ki'ya se'en ndiya tijyan ke jyo'o.

³⁴ Kwi' mda ne' mñun mxtiyaa' lo'o ska tyi'a lyaa' cha' ko'o Jesús; xa nu yi'o biya' yu 'in ran, ja mslyaa 'a yu ko'o yu mñun kan' bra kan'.

³⁵ Xa wa mstyaa ne' 'in yu lo wsi lo'o klavu, mdi'in jya sndaru cha' yaa kanan ta'a yu ti ka nu ku'ni kanan ste' Jesús bra kan'. Ti kwi' cha' ngwa cha' nu wa ngwa'an ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni: “Mtsa ne' steen' lo'o ta'a ne' laja mdi'in jya ne'.”

³⁶ Ti kwi' sndaru kan' mdi'in kwan kiya' wsi.

³⁷ Mstyaa ne' letra ke wsi nu nchkwi' sa ña'an ki'ya ndi'in 'in Jesús: “Yu re lka yu Jesús, ree 'in ne' judío.” Ngwaña'an ngwa letra kan'.

³⁸ Ti kwi' tsan kan' mstyaa ne' 'in tukwa nten nu wa y'ni kunan lo tyukwa wsi se'en nduun wsi 'in Jesús; ska ndukwi la'a se'en kwin 'in Jesús, lo'o xka ndukwi la'a se'en kaa 'in yu.

³⁹ Lo'o ka'an 'a nten mdijin se'en nduun wsi kan', mxtyi lyo'o ne' 'in Jesús bra kan'.

⁴⁰ —Yu re lka nu ku'ni tyii 'in laa tnun 'ñaan, ndukwin yu; lo'o ndukwin yu cha' kwiñan yu xka chun' snan tsan ti. Kulaa 'in ti ykwii' ti sikwa —ndukwin ne' kan' 'in Jesús—. Si chañi cha' nu'win lkaa ska ti nu lka Sñi' Ndiose, ki'yaa lyaa lo wsi kwa sikwa —ndukwin ne' 'in Jesús.

⁴¹ Lo'o sti jo'o nu lka ndloo, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o, lo'o yu kula 'in ne' judío, nchga ne' nda'an na'an kwi'ya ne' 'in Jesús se'en ndukwi yu lo wsi, cha' xtyi lyo'o ne' 'in yu bra kan'.

⁴² —Ngulaa yu 'in xka ta nten; lo'o ja nchka 'in yu kulaa yu 'in yu, ti ykwi' ti yu —ndukwin ne' nu lka ndloo kan'—. Ree 'in ne' Israel lka yu, ndukwin yu. Su'we la si ki'ya yu lo wsi kwa ni, cha' tsa'a ña'an tian' 'in yu bra kan' —ndukwin ne' kan' 'in ta'a ne'—.

⁴³ Ndi'in ta yu 'in Ndiose cha' taya' Ni 'in yu, ndukwin yu; su'we la si kulaa Ndiose 'in yu ni, si chañi cha' su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an 'in yu, cha' "Sñi' Ndiose lkañ" ndukwin yu re.

⁴⁴ Lo'o yu nu y'ni kunan, ta'a mstyane' 'in yu lo wsi, lo'o yu kan' mstyilyo'o yu 'in Jesús bra kan'.

Ngujwi Jesús

⁴⁵ Chun' ndi'in la ngwa tla chalyuu snan bra; ti ndi'ya kwan mdyisnancha' kan', sa bra wa snan siin mdyii cha' kan'.

⁴⁶ Ti kwi' bra wa snan siin, kan' kwen 'a msi'ya Jesús:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —ndukwin yu. Nde lka cha' kan' cha'tñan: Ndiose Stiin, Ndiose Stiin, ¿ni cha' lka ngulaa yaa' 'ñaan ni?

⁴⁷ Bra wa ynan nten nu nduun kwi' se'en ti, ykwi' ne' lo'o ta'a ne':

—Msi'ya yu re 'in ayman Elías —ndukwin ne' bra kan'.

⁴⁸ Bra ti msnan ska nten ndyaa y'ya ska kiche, ngucha' yu 'in ran lo'o mñun tiye'. Lo'o mskan' yu 'in ran lo yka tukwin cha' xtya yu 'in ran tu'wa Jesús cha' ko'o yu bra kan'.

⁴⁹ Lo'o xka ta nten ndukwin:

—Kataan si chañi cha' kan ayman Elías cha' kulaa 'in yu —ndukwin ne' kan'.

⁵⁰ Chun' ndi'in la, kwen 'a msi'ya Jesús xiya'; mdo'o kasiya 'in yu, ngujwi yu bra kan'.

⁵¹ Ti kwi' ti bra mdaa' te' tlyu nu ndukwi loo jo'o ni' lyaa tnun. Nde tukwin ran mdaa' ran; sa ku' ti mdaa' ran, sa la lyuu ndi'in ran. Lo'o tyun kee tnun ngwa'a ran, chun' lye 'a mñan chalyuu.

⁵² Kwi' ngwaña'an, ngalaa kwaa se'en mtsi' ayman, lo'o tyun ayman nu mdi'in cha' 'in lo'o Ndiose nu ngwa s'ni, ndyu'u ayman kan' xiya',

⁵³ mdo'o ne' ni' kwaa bra kan'. Chun' ndi'in la, xa wa ndyu'u Jesús xiya', ndyaa ne' kan' lo kichen Jerusalén, kichen nu ndiya la ti' Ndiose. Lo'o tyun nten na'an 'in ne' nu ngwa ayman kan', cha' wa ndyu'u ne' xiya'.

⁵⁴ Lo'o sndaru nu ndi'in kwan 'in Jesús, lo'o capitán 'in sndaru kan', yuwe 'a ti' ne' bra kan'; lye 'a ytsen ne' xa nu na'an ne' sa ña'an ngwa cha' kan', sa ña'an ngwa xa nu lye 'a mñan chalyuu.

—Chañi cha' ska ti nu lka Sñi' Ndiose lka ayman re —ndukwin sndaru kan'.

⁵⁵ Tyukwi bra nu ngwa cha' kan', tijyu' ti mduun tyun nu kuna'an. Ne' ta'a mda'an Jesús ngwa ne' kan'; wa mdo'o ne' Galilea lo'o yu cha' mdaya' ne' 'in yu. Mduun ti nu kuna'an kan', na'an kwi'ya ne' ndukwi Jesús lo wsi;

⁵⁶ lo'o Liya Magdalena, lo'o Liya jya'an Santiago jya'an Se, lo'o nu lka jya'an sñi' Zebedeo, na'an ta'a ne' kan' sa ña'an ngwa 'in Jesús.

Mtsi' ayman Jesús

⁵⁷ Bra wa msiin la mdiyan ska yu kuliya' nu naan Se, ska ne' kichen Arimatea lka yu. Lo'o Se kan' y'ni xa'an yu cha' 'in Jesús.

⁵⁸ Ti tsan la wa yaa yu se'en ndi'in Pilato, mjñan yu chabiya' cha' tsaa lo'o yu 'in ayman Jesús cha' katsi'. Mda Pilato chabiya' 'in yu bra kan', ngulo Pilato tñan 'in sndaru cha' ta ne' ayman kan' 'in Se.

⁵⁹ Kan' mxiin Se ska te' luwi chun' ayman kan', ndyaa lo'o yu 'in ayman kan' cha' katsi' bra kan'.

⁶⁰ Mtsi' yu 'in ayman kan' ni' ska tukee nu tka ngulu ti ne' si' yuu, cha' ka kwaa se'en katsi' ti kwi' Se bra nu kaja yu, mske' ti' yu. Mdukun' Se tu'wa kwaa lo'o ska kee tlyu, mdo'o yu ndyaa yu bra kan'.

⁶¹ Lo'o Liya Magdalena lo'o xka Liya, ndukwa ne' kwi' se'en ti tu'wa kwaa kan'.

Mduun ne' kwan tu'wa kwaa se'en mtsi' ne' 'in ayman Jesús

⁶² Wa ngwa xka tsan ni, wa mdyii y'ni ne' judío tñan 'in ne', cha' ku'ni xu'we ne' ta'a se'en nxitña' ne'. Kan' ndyo' ti'in nchga sti jo'o nu lka ndloo lo'o ne' fariseo kan' se'en ndi'in Pilato bra kan'.

⁶³ Ykwi' ne' lo'o Pilato bra kan':

—Yu kula —ndukwin ne' 'in Pilato—, nsu'wi ti' bare cha' nu ykwi'

yu kwiñi kan' xa nu ti lu'u yu: “Xa mda'a snan tsan, bra kan' tyu'uñ xiya” ndukwin yu.

⁶⁴ Kan' cha' su'we la si kulo wan tñan cha' ku'ni sndaru kwan tu'wa kwaa kan' snan tsan, cha' ja ta 'a chabiya' 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in yu, cha' ja tsa'a 'a ne' kan' ku'ni ne' kunan 'in ayman kan'. Ja kaja ña'an chkwi' ne' cha' kwiñi cha' wa ndyu'u ayman kan' xiya' bra kan'. Wa msñi nten cha' kwiñi nu ykwi' ayman kan' nu ngwa xkan'; lo'o ni, si tsa'a ña'an ti' nten cha' wa ndyu'u ayman kan' xiya', tlyu la cha' kwiñi ka si xñi ne' cha' kan'.

⁶⁵ Lo'o mxkwen Pilato 'in ne' nu lka ndloo kan' bra kan':

—Ndiya sndaru 'wan —ndukwin Pilato—. Yaa lya wan lo'o sndaru kan', cha' tukun' su'we wan tu'wa kwaa kan' sa ña'an nu nchka ti' wan, ti ykwi' ti wan.

⁶⁶ Mdo'o ne' nu lka ndloo bra kan', ndyaa ne' lo'o ska ta sndaru 'in ne', mdukun' tsa'a ne' tu'wa kwaa kan' lo'o ska lo kiña' tla nu yu'wi sello 'in ne', cha' ja kulo 'a nten kee tlyu nu nchkun' tu'wa kwaa kan'. Lo'o ngulo ne' tñan 'in sndaru kan', cha' ku'ni yu kwan tu'wa kwaa bra kan'.

28

Ndyu'u Jesús xiya'

¹ Xa wa mdyii tsan nu nxitña' ne', wa ki'ya ti xaa tsan kulo 'in smnan, bra kan' ndyaa Liya Magdalena lo'o xka Liya kan', chun' nchka ti' ne' ña'an ne' se'en ngatsi' ayman Jesús.

² Lye 'a mñan chalyuu bra kan', cha' ngwi'ya ska angajle 'in nu nka X'naan nu ndi'in nde ni' kwan, ngwi'ya lo yuu tu'wa kwaa kan'. Kwi' ngulo angajle kan' kee tlyu nu ngwa'an tu'wa kwaa, ndyaa tukwa chun' kee kan' bra kan'.

³ Ña'an ti' xaa ndyuwi, ngwaña'an ña'an xaa tloo angajle kan', kwi' lye 'a ngaten ste' angajle kan'.

⁴ Bra nu na'an sndaru 'in angajle kan', ytsen 'a yu, mchkwan 'a yu bra kan'; mlyuu yu lyuu sa ña'an ka si wa

ngujwi yu, ngwaña'an msu yu cha' ytsen 'a yu.

⁵ Ykwi' angajle lo'o nu kuna'an kan' bra kan':

—Ja kutsen wan —ndukwin 'in nu kuna'an—. Jlyo tiän' cha' nda'an naan wan 'in Jesús nu ngujwi lo wsi.

⁶ Ja ndi'in yu kan' nde re cha' wa ndyu'u yu xiya', sa ña'an nu ykwi' yu lo'o wan nu ngwa xkan'. Kan wan, kan na'an wan se'en yu'wi ayman kan'.

⁷ Bra wa na'an wan, tyaa ytsa' wan cha' re 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu kan': “Ja nsu'wi 'a ayman kan' ni' kwaa re, cha' wa ndyu'u yu xiya'; wa tsa'a ti yu Galilea kulo ndukwa la 'wan, la kan' ña'an wan 'in yu”. Sa kwa ti cha' ndi'in cha' katsaän' 'wan —ndukwin angajle 'in nu kuna'an kan'.

⁸ Bra ti mdo'o nu kuna'an kan' tu'wa kwaa, ndyaa ne'. Lo'o su'we 'a ngwa tiye ne', ni siya ytsen ne' chin'. Msnan ne', ndyaa ytsa' ne' 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús.

⁹ Tuwiin ndyukwa ta'a Jesús lo'o nu kuna'an kan', ykwi' yu lo'o ne'. Bra ti mduun xtyin' nu kuna'an kan' se'en nduun Jesús, msñi ne' kiya' yu, y'ni tnun ne' 'in yu bra kan'.

¹⁰ —Ja kutsen wan —ndukwin Jesús 'in ne' kan' bra kan'—. Tyaa ytsa' lya wan 'in ta'aän cha' ndi'in cha' tsa'aän Galilea, la kan' tyukwa ta'aän lo'o ne'. Ngwaña'an chkwi' wan lo'o ne' kwa.

Cha' nu ykwi' sndaru lo'o nten

¹¹ Bra nu ndyaa nu kuna'an kan', lo'o ndyaa sndaru nu mdi'in kwan tu'wa kwaa kan'; ndyaa ne' lo kichen, ndyaa ytsa' ne' 'in sti jo'o nu lka ndloo nchga cha' nu ngwa tu'wa kwaa kan'.

¹² Bra ti ndyo' ti'in nchga sti jo'o nu lka ndloo lo'o nchga yu kula 'in ne' judío, cha' skan' cha' lo'o ta'a ne', sa ña'an cha' chkwi' ne' lo'o nchga nten. Kwi' mda ne' nu lka ndloo kan' ka'an 'a tñi 'in sndaru bra kan', cha' ja chkwi' ne' cha' nu ngwa kan'.

¹³ —Nde ña'an chkwi' wan lo'o nten: “Bra nu yija' ba tla, bra kan' yan ne' nu y'ni xa'an cha' 'in ayman

Jesús kan', ngulo mnan ne' 'in ayman kan'." Ngwaña'an chkwi' wan lo'o nten —ndukwin ne' nu lka ndloo kan' 'in sndaru—.

¹⁴ Lo'o si kunan gobernador nu lka ndloo 'ñaan cha' re, bra ti chkwi' ba lo'o yu cha' ja ta 'a yu nu ti'í 'wan bra kan'.

Ngwaña'an ykwi' ne' nu lka ndloo kan' lo'o sndaru.

¹⁵ Msñi sndaru tñi bra kan'; mdo'o ne' ndyaa ne' cha' chkwi' ne' lo'o nten sa ña'an tñan nu ndi'in cha' chkwi' ne'. Kan' cha' sa bra ni, ti ndyaa ña'an ti' ne' judío cha' ngwaña'an ngwa 'in ayman Jesús.

Mda Jesús ska tñan 'in nten nu wa ngulo suwi yu

¹⁶ Chun' ndi'in la mdo'o tii xka ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús, ndyaa ne' nde lo yuu 'in Galilea; ndyo' ti'in ne' lo ki'ya se'en ndukwin Jesús cha' tyukwa ta'a ne' lo'o bra kan'.

¹⁷ Bra nu na'an ne' 'in Jesús cha' ndijyan yu se'en ndi'in ne', bra kan' y'ni tnun ne' 'in yu, ni siya ndi'in chin' ta'a ne' nu ja ya tsa ña'an su'we ti' 'in yu.

¹⁸ Mdiyan Jesús kwi' se'en la, ykwi' lo'o ne' bra kan':

—Wa mda Stiin Ndiose nchga chabiya' 'ñaän cha' lkaän ndloo 'in nchga nan, ni siya nchga nan nu nsu'wi se'en ndi'in Ni nde ni' kwan, ni siya nchga nan nu nsu'wi lo chalyuu —ndukwin Jesús 'in ne'—.

¹⁹ Yaa wan nchga kichen lo chalyuu cha' ku'ni xa'an nchga nten cha' 'ñaän. Kwi' tukwatya wan 'in ne' chabiya' 'in Stiin Ndiose, ngwaña'an chabiya' nu ndi'in 'ñaän cha' lkaän Sñi' Ni, kwi' ngwaña'an chabiya' 'in Tyi'i Ndiose tukwatya wan 'in ne' bra kan'.

²⁰ Kwa'u wan 'in ne' kan', cha' ku'ni ne' nchga tñan nu wa ngwa'uün 'wan. Lo'o tyu'wi ti' wan cha' nu ykwiin' lo'o wan, cha' na' lkaän nu tyi'iin lo'o wan nchga tsan sa ña'an ya' nu tsa tii chalyuu.

Sa kwa ti cha' ykwi' Jesús.

Kityi nu ngwa'an Marcos sa ña'an ngwa cha' 'in Jesús

Mda Xuwa cha' lo'o nten ni' kixin' se'en ja ndi'in nten

¹ Nde nda'aän cha' nu lka suun cha' su'we 'in Jesucristo, ska ti nu lka Sñi' Ndiose.

² Ayman Isaías, nu ykwi' lo'o nten cha' 'in Ndiose nu ngwa s'ni, ngwa'an yu lo kityi sa ña'an nu ka tyisnan cha' re. Nde lka cha' nu ngwa'an yu kan': Kuloön tñan 'in ska nten nu ka skan 'ñaän, ndukwin Ndiose 'in Krixtu, cha' tsa' yu kulo ndukwa la.

Kan' lka nu slaa tuwiin se'en tsa', ndukwin Ni.

³ Kwen xi'ya yu ni' kixin'. Nde lka cha' nu chkwi' yu lo'o nten:

“Slaa lya wan ska tuwiin se'en kan nu lka X'naan;

xñi su'we wan tuwiin se'en tyijin ykwi”.

⁴ Sa ña'an cha' nu ngwa'an Isaías kan', ngwaña'an ndyo'o tukwa Xuwa ni' kixin' se'en ja ndi'in nten. Kan' ykwi' yu lo'o nten cha' ka jyu'u ti' ne' 'in nchga cha' kuxi nu ndi'in 'in ne', cha' kulaa ya' ne' cha' kuxi kan', cha' ngwaña'an ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne' kan'. Bra kan' tukwatya Xuwa 'in ne' kan', ndukwin.

⁵ Mdyo' ti'in ka'an 'a nten se'en ndi'in Xuwa kan'; ndijyan ne' kichen xuwe ti nu ndi'in lo yuu 'in Judea, lo'o ndijyan ne' Jerusalén nu lka kichen tnun kan' se'en ndi'in yu. Nten nu mjyu'u 'a ti' 'in cha' kuxi nu ndi'in 'in ne', mjñan ne' 'in Ndiose cha' ku'ni tyii Ni cha' kuxi kan', lo'o mdukwatya Xuwa 'in ne' kan' lo tyi'a chku Jordán bra kan'.

⁶ Lo'o Xuwa kan', lku' yu ska te' kichan' camello, lo'o nchkan' kijin si' yu. Nchku yu sku' lo'o kwiña' kwitun.

⁷ Nde lka cha' nu ykwi' yu lo'o nten kan':

—Ndiya ska nten nu wa kan ti; wa msu'wa yu 'ñaän cha' ndijyaän ndla la, ni siya yu kan' lka ndloo la —ndukwin Xuwa 'in ne'—. Lo'oün, ku'niin tnuün 'in yu kan'; su'we 'a ka tiyeän ni siya xtiin' ti nu ndukwa snan yu kan'.

⁸ Lo'o tyi'a ti ndukwatyaän 'wan; yu kan' ni, ja tukwatya 'a yu 'in nten lo'o tyi'a ti, ku'ni yu cha' kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' cha' ka luwi ne' siya' ti, bra nu tukwatya yu 'in ne'.

Mdukwatya Xuwa 'in Jesús

⁹ Xka tsan la tiya' la chin', mdo'o Jesús kichen Nazaret nde lo yuu 'in Galilea, ndyaa yu se'en ndi'in Xuwa nde tu'wa chku Jordán. Bra kan' mdukwatya Xuwa 'in Jesús lo tyi'a chku kan'.

¹⁰ Bra wa tyo'o ti Jesús lo tyi'a, bra kan' na'an yu cha' wa ngalaa tuwiin nde ni' kwan. Bra kan' ngwi'ya Tyi'i Ndiose se'en nduun Jesús; sa ña'an ndukwi ska kiñi cha kuun, ngwaña'an ngwi'ya Tyi'i Ndiose chun' Jesús bra kan'.

¹¹ Lo'o ynen ykwi' Ndiose se'en ndi'in Ni nde ni' kwan bra kan'. Nde lka cha' nu ykwi' Ni:

—Ska ti nu lka Sñiän' lka yu re, lo'o su'we 'a lka tiyeän ña'aän 'in yu —ndukwin Ndiose cha' 'in Jesús. —Ndiya 'a tiän' 'in yu —ndukwin Ni.

Ngwa ti' kune' xa'an kwiñi lyo'o 'in Jesús

¹² Lo'o bra ti ndyaa lo'o Tyi'i Ndiose 'in Jesús ni' kixin' se'en ja ndi'in nten bra kan'.

¹³ Tu'wa tsan ngunun Jesús ska ti yu ni' kixin' bra kan', mdi'in yu lo'o 'ni tlá ni' kixin'. Kan' mdiyan Satanás se'en ndi'in yu, ngwa ti' kwiñi lyo'o 'in Jesús si ku'ni yu cha' kuxi. Xa wa mdyii cha' kan', mdiyan angajle se'en ndi'in Jesús cha' taya' 'in yu, cha' talo yu la chin' se'en ndi'in yu.

Mdyisnan Jesús ngi'ni yu tñan 'in Ndiose Sti yu nde Galilea

¹⁴ Chun' ndi'in la msu'wa ne' 'in Xuwa ni' ña'an chkwán. Bra kan' yan Jesús nde lo yuu 'in Galilea, ngwa'u

yu 'in ne' sa ña'an lka cha' su'we 'in Ndiose.

¹⁵ —Wa ndiya bra cha' ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten —ndukwin Jesús—. Ka jyu'u ti' wan 'in nchga cha' kuxi nu ndi'in 'wan; kulaa ya' wan cha' kuxi kan', cha' ka xñi wan cha' su'we 'in Ndiose nu kulaa 'wan bra kan'.

Msi'ya Jesús 'in jakwa nten nu nda'an kuta kula

¹⁶ Ngwa ska tsan nu mda'an Jesús tu'wa tiyu' Galilea. Bra kan' na'an yu 'in Simón, lo'o Ndre ta'a ngula Simón; mda'an ne' kuta kula lo'o katan, cha' kan' lka tñan nu ngi'ni ne' kan' nchga tsan.

¹⁷ Ykwi' Jesús lo'o ne' kan' bra kan': —Tsaa wan lo'oŭn —ndukwin Jesús 'in ne'—. Xka tñan kwa'uŭn 'wan ni, cha' tsaa naan wan 'in nten chalyuu nu mna' kasiya 'in si'ya cha' kuxi nu ngi'ni ne', cha' ka ne' kan' nten 'ñaän —ndukwin.

¹⁸ Ynan ne', lo'o bra ti mxnun ne' katan 'in ne', mdo'o ne' mda'an ne' lo'o Jesús bra kan'.

¹⁹ Chun' ndi'in la chin' mdijin Jesús, na'an yu ta'a tyukwaa sñi' Zebedeo nu naan Santiago lo'o Xuwa. Mdi'in ne' ni' yka na'an xuwe ti, ngi'ni xu'we ne' katan 'in ne'.

²⁰ Lo'o msi'ya Jesús 'in ne' cha' tsaa ne' lo'o yu bra kan'. Bra ti mxnun ne' 'in Zebedeo sti ne', nganun yu kula kan' lo'o msu 'in ne' lo'o yka na'an xuwe ti. Mdo'o ta'a tyukwaa sñi' yu kula kan' ndyaa ne' lo'o Jesús.

Msñi kwi'in kuxi 'in ska yu ki'yu

²¹ Chun' ndi'in la ngala ta'a ne' kichen Capernaum. Xa nu ngwa tsan ta'a nu nxitña' ne' judío, bra kan' ndyaa Jesús ni' lyaa 'in ne' cha' kwa'u yu 'in ne'.

²² Bra nu ynan ne', yuwe 'a ti' ne' sa ña'an lka cha' nu ngwa'u Jesús 'in ne'. Mske' ti' ne' cha' tlyu 'a chabiya' nsu'wi 'in yu, cha' si'i sa ña'an nchkwi' mstru nu ndu'u cha' jo'o ni' lyaa nchkwi' yu lo'o nten bra kan'.

²³ Ti kwi' ni' lyaa kan' mdi'in ska yu ki'yu nu nsu'wi kwi'in kuxi 'in. Msi'ya 'a yu 'in Jesús bra kan':

²⁴ —¿Ni sa ña'an cha' nchka tii' chk-wii' lo'oŭn?, Jesús Nazaret —ndukwin yu ti'í kan'—. ¿Ta wa nchka tii' ku'nii tyii cha' 'ñaän a? —ndukwin—. Nsu'wi lyoŭn 'iin. Xkwi' luwi lka nu'win, lo'o Ndiose msu'wa 'iin cha' ndijyaan lo chalyuu re.

²⁵ Lo'o ja mda 'a Jesús chabiya' 'in kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in yu ti'í kan', ngulo yu 'in kwi'in kuxi kan' cha' tyaa siya' ti bra kan'.

—Ja chkwii' 'a! —ndukwin Jesús 'in kwi'in kan'—. ¡Ja ku'nii 'a cha' kuxi lo'o yu re!

²⁶ Bra ti mxlyuu kwi'in kuxi kan' 'in yu ti'í. Kwen msi'ya yu xa mdo'o kwi'in kan', ndyaa bra kan'.

²⁷ Ytsen 'a nchga nten bra kan'. Ykwi' ne' lo'o ta'a ne':

—¿Ni sa ña'an lka cha' re a? —ndukwin ne'—. ¿Ta xka cha' kwi' ndu'u yu kwa 'in nten a? —ndukwin ne'—. Nchka 'in yu kwa kulo yu tñan 'in kwi'in kuxi, lo'o ndukwa kwi'in kan' cha' nchkwi' yu bra kan'.

²⁸ Bra ti nganen cha' 'in Jesús nchga kichen nde lo yuu 'in Galilea bra kan'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in jya'an laa Tyu Simón

²⁹ Chun' ndi'in la mdo'o Jesús ni' lyaa kan' lo'o Santiago lo'o Xuwa, ndyaa ne' la na'an tyi Simón lo'o Ndre.

³⁰ Lo'o ytsa' ne' 'in Jesús cha' ti'í 'a jya'an laa Simón bra kan'; tlyu 'a tikee' nsu'wi 'in ne' kula kan', nskwa ti lo ki'yan.

³¹ Kan' ndyaa Jesús se'en ndi'in nu ti'í kan', msñi yu ya' cha' taya' yu 'in tyituun. Bra ti mdo'o tikee' 'in ne' kula kan', mdyisnan y'ni kuwe ti' cha' kaja chin' nan ku ne' bra kan'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in ka'an nten ti'í

³² Wa msiin 'a bra kan', lo'o bra wa ndyaa kwichaa, yan lo'o nten 'in nchga ne' ti'í se'en ndi'in Jesús, lo'o nten nu msñi kwi'in kuxi 'in, lo'o nten nu nsu'wi xka lo kicha 'in.

³³ Nchga nten kichen kan', wa ndyo' ti'in ne' tu' na'an tyi Simón bra kan'.

³⁴ Y'ni Jesús jo'ó 'in ne' kan', ni siya ka'an lo kicha nsu'wi 'in ne'; lo'o nten nu msñi kwi'in kuxi 'in, nchkaa ne' chun' ngulo Jesús kwi'in kan'. Ja mda 'a Jesús chabiya' chkwi' kwi'in kuxi kan', chun' wa nsu'wi lyo kwi'in kan' 'in Jesús.

Ykwi' Jesús cha' 'in Ndiose lo'o nten nde Galilea

³⁵ Ja ya ki'ya xaa la xka tsan, bra kan' mdyituun Jesús, mdo'o yu ndyaa yu chin' nde ni' kixin' se'en tiin ndi'in chalyuu, cha' chkwi' yu lo'o Ndiose nde kwa.

³⁶ Simón lo'o xka ta'a nda'an yu, ndyaa ne' ndyaa naan ne' 'in yu.

³⁷ Xa wa mdyija lyo Jesús 'in ne', bra kan' ndukwin ne' 'in yu:

—Ndyaa naan 'a ne' 'iin —ndukwin ne' 'in Jesús.

³⁸ —Ni siya ndyaa naan ne' ñaän nde re, ti ndi'in cha' tsa'aän nchga kichen —ndukwin Jesús 'in ne'—. Lo'o 'in ne' xka kichen ndi'in cha' kwa'uun cha' su'we nu ñaän —ndukwin yu—. Kan' tñan ndi'in cha' ku'niin lo chalyuu re.

³⁹ Kan' cha' mdo'o ne' ndyaa ne' lo'o yu bra kan'. Nchga kichen se'en mda'an Jesús nde Galilea kan', ndyaa yu ni' lyaa 'in ne', cha' kwa'u yu 'in nten. Lo'o ngulo yu kwi'in kuxi nu msñi 'in ne', cha' chkaa ne' ti'í nu nsu'wi kwi'in 'in.

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska nu ti'í nu mtsu' kuna'

⁴⁰ Lo'o ngwa ska tsan mdiyan ska nu ti'í se'en ndi'in Jesús, ska yu nu ngutsu' kuna' si'ya kicha nu msñi 'in yu. Bra kan' mduun xtyin' yu ti'í kan' se'en ndi'in Jesús, ykwi' yu lo'o:

—Si nchka ti' wan cha' chkaän, jlyo tiän' cha' ka 'wan ku'ni wan cha' chkaän —ndukwin yu ti'í kan' 'in Jesús.

⁴¹ Ngwa t'nan ti' Jesús 'in yu ti'í kan' bra kan', mla' yu kuna' yu ti'í kan' se'en ngutsu'.

—Xlyaän, ku'niin jo'ó 'iin —ndukwin Jesús 'in yu ti'í kan'—. Kanun luwi kuna' ni.

⁴² Bra ti nchkaa se'en ngutsu' kuna' yu; ngwa luwi kuna' yu, cha' wa mdyii kicha kan' 'in yu siya' ti bra kan'.

⁴³ Bra nu mslaa' Jesús lo'o yu kan', bra kan' lye 'a ykwi' lo'o yu nu ngwa ti'í kan':

⁴⁴ —Ja katsaa' 'a 'in nten cha' na' y'niin jo'ó 'iin —ndukwin Jesús 'in yu nu ngwa ti'í kan'—. Yaa lyaa se'en ndi'in sti jo'o cha' taa lomstan 'in Ndiose nu y'ni cha' nchkaa. Taa lomstan, sa kwa lomstan nu ykwi' aymán Moisés s'ni cha' taan 'in Ndiose bra nu ngwa luwi kunaan'. Ngwaña'an ka biya' ti' nchga nten cha' wa nchkaa, bra nu ña'an ne' cha' xñi sti jo'o lomstan nu taa.

⁴⁵ Ja ynan su'we yu nu ngwa ti'í kan'. Mdo'o yu ndyaa yu ykwi' yu lo'o nchga nten sa ña'an ngwa cha' nchkaa yu, kan' cha' ja ngwa 'a 'in Jesús tyo'o ta'an lo kichen; nganun yu ni' kixin' ti se'en ja ndi'in nten. Lo'o ka'an 'a nten mda'an se'en ndi'in yu, ni siya tijyu' kichen tyi ne', mdo'o ne' ndyaa ne' se'en ndi'in yu bra kan'.

2

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska nten nu nchkun' ña'an tyukwin yu

¹ Wa mdijin chin' tsan mxitukwi Jesús ndyaa nde kichen Capernaum kan' xiya'. Bra ti nganen cha' ña'an kichen cha' wa ngala yu.

² Kan' ka'an 'a nten mdyo' ti'in se'en ndi'in yu; ja ngalaa 'a ni' ña'an se'en tyi'in ne', kwi' ngwaña'an tsaa 'a ndi'in nten chun' na'an. Lo'o ngwa'u Jesús cha' su'we 'in Ndiose 'in ne' bra kan'.

³ Lo'o mdiyan jakwa nten bra kan', ngwi'ya ne' ska yu ti'í nu nchkun' ña'an tyukwin yu.

⁴ Ja ngwa tiyan ne' se'en ndi'in Jesús lo'o yu ti'í kan', cha' tsaa 'a ndi'in nten; kan' cha' mskwen ne' ke na'an lo'o yu ti'í kan'. Lkwa ke na'an kan', lo'o mslaa ne' ke na'an se'en ndi'in Jesús cha' sten katan se'en

nskwa yu ti'í bra kan'. Kan' mbi'ya ne' 'in katan nde se'en ndi'in Jesús.

⁵ Bra nu na'an Jesús cha' ndyaa ña'an 'a ti' ne' kwa 'in yu, bra kan' ykwi' yu lo'o yu ti'í kan':

—Wa y'niin cha' tlyu ti' 'in ki'ya nu ndi'in 'iin, sñiën' —ndukwin Jesús 'in yu.

⁶ Lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o ni' lyaa nu mdi'in ni' ña'an kan', yuwe 'a ti' ne' bra kan':

⁷ “¿Ni cha' ykwi' yu re ngwaña'an?” mske' ti' ne' kan'. “Ska ti Ndiose ka ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'in nten nu ndukwi ki'ya. Ska ki'ya tnun lka cha' ykwi' yu ki'yu re cha' ku'ni tyii yu ki'ya nu ndi'in 'in ska nten chalyuu, cha' ja tukwin nchka 'in ku'ni tyii ki'ya nu ndi'in 'in nten.”

⁸ Ngwi'ya Jesús kwenta sa ña'an lka cha' nu nda'an tiye ne', kan' cha' ykwi' yu lo'o mstru kan' bra kan':

—¿Ni sa ña'an cha' kuxi nda'an cha' tiye wan se'en ndi'in wan a? —ndukwin Jesús 'in mstru kan'—.

⁹ Ja ndiya ti' wan cha' nu wa mxk-weën 'in yu ti'í re: “Wa y'niin cha' tlyu ti' 'in ki'ya nu ndukwii.” ¿Ta su'we la chkwiin' xka cha' re lo'o yu ti'í sikwa a?: “Tyituun, tyaa lo'o katan 'iin na'an tyii” —ndukwin Jesús—.

¹⁰ Su'we sikwa. Nchka tiän' cha' ka biya' ti' wan cha' ndiya chabiya' 'ñaän cha' ku'niin cha' tlyu ti' 'in nten chalyuu nu ndukwi ki'ya; ndiya chabiya' 'ñaän, chun' wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän lo chalyuu cha' kaän nten. Ka biya' ti' wan bra nu ña'an wan cha' chkaa yu ti'í re ni —ndukwin Jesús.

Lo'o xiya' ykwi' yu lo'o yu ti'í bra kan':

¹¹ —Kuloün tñan 'iin ni —ndukwin Jesús 'in yu—. Tyituun, tsaa lo'o katan 'iin na'an tyii.

¹² Bra ti mdyituun nu ti'í kan', msñi katan 'in, mdo'o ndyaa bra kan'. Na'an nchga nten cha' mdo'o nu ngwa ti'í kan' ndyaa lo'o katan 'in. Lo'o yuwe 'a ti' ne' bra kan', y'ni tnun ne' 'in Ndiose cha' ngwa cha' tnun kan':

—Ja ska ya' ña'an ba ska cha' tnun sa ña'an nu y'ni yu ni —ndukwin ne' 'in Ndiose bra kan'.

Msi'ya Jesús 'in Leví

¹³ Chun' ndi'in la mdo'o Jesús ndyaa yu nde tu'wa tiyu' kan' xiya'. Lo'o mdyo' ti'in ka'an nten se'en ndi'in yu bra kan', kan' cha' xiya' ngwa'u yu 'in ne'.

¹⁴ Laja nu mda'an Jesús lo kichen, mdijin yu ska na'an se'en ndiya Leví sñi' Alfeo bra kan'; ndukwa yu ndlo yu tñi 'in nten cha' 'in ne' xka la'a tsu' nu lka ndloo la.

—Tsaa lo'oün —ndukwin Jesús 'in Leví kan'.

Bra ti mdyituun Leví, mdyisnan yu nda'an yu lo'o Jesús.

¹⁵ Chun' ndi'in la ndyaa yku Jesús na'an tyi Leví kan'. Su'wa nchku yu lo'o tyun nten kuxi, lo'o tyun ne' ta'a ngi'ni Leví tñan nu ka'an 'a tñi ndlo 'in nten cha' 'in ne' xka la'a tsu' kan'; ka'an 'a ne' kan' nchka ti' ne' kunan ne' cha' nu nchkwi' Jesús. Mdi'in Jesús ni' ña'an kan' lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' nu ndu'u yu.

¹⁶ Lo'o mdiyan chin' ne' fariseo bra kan', lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o ta'a nda'an yu fariseo kan'. Kti 'a cha' 'in ne', nxke' ti' ne'; lye 'a ngi'ni siye' ne' kan' 'in nten. Na'an ne' kan' ti ka nu lka ndi'in nchku lo'o Jesús ni' ña'an kan', lo'o ja ndiya ti' ne' cha' kan'. Kan' cha' bra ti ykwi' ne' lo'o nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús:

—¿Ni cha' nchku x'nan wan lo'o nten kuxi kwa? Lo'o msu' 'in ne' xka la'a tsu' nu ka'an 'a tñi ndlo 'ñaan re ndi'in lo'o yu nde kwa —ndukwin ne'.

¹⁷ Cha' wa ynan Jesús cha' nu ykwi' ne' nu tnun nchka kan', kan' cha' ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—Ja ndi'in cha' ka jo'ó 'in nten nu su'we ti —ndukwin Jesús 'in ne'—, ka jo'ó 'in ne' ti'í —ndukwin yu—. Lo'oün ni, ja ndijyaän lo chalyuu cha' kwa'uün cha' su'we 'in Ndiose 'in nten nu nxke' ti' cha' nten su'we lka ne'; nan wa ndijyaän cha' kwa'uün cha' su'we kan' 'in nten nu jlyo ti' cha' ndi'in ki'ya 'in ne' —ndukwin Jesús.

Mnicha' ne' judío 'in Jesús ni cha' ja ngi'ni kti yu 'in tsan nu ndi'in ku'nan 'in ne'

¹⁸ Wa mdiya ska tsan kti 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Xuwa lo'o 'in ne' fariseo, nu kti 'a cha' 'in ne'. Ja nchku ne' tyaja tsan kti kan'. Lo'o mdiyan chin' nten se'en ndi'in Jesús, ykwi' ne' lo'o yu bra kan':

—Ja nchku 'a ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Xuwa tsan ni. Kwi' ngwaña'an ne' fariseo, ja nchku ne' ni —ndukwin ne'—. Lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'iin ni, nchku ne'. ¿Ni cha' ja su'wa ngi'ni nten 'iin lo'o ne' fariseo kan'? —ndukwin ne' 'in Jesús.

¹⁹ Mxkwen Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—Bra nu kaja kwilyo'o nten, lo'o nten nu nda'an lo'o nu ki'yu kuxiin nchku ne'; ja ndi'in cha' tyi'in ku'nan 'in ne' tsan nu ndi'in ne' lo'o kuxiin —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'—. Su'we 'a nka tiye ne' ndi'in ne' lo'o.

²⁰ Bra nu tiya tsan nu tyaa lo'o nten 'in nu ki'yu kuxiin, bra kan' tyi'in ku'nan 'in ne' ta'a su'we nsu'wi kuxiin, cha' xi'in ti' ne' bra kan'. Kwi' ngwaña'an, su'we 'a nka tiye ta'a su'ween nsu'wiin ni, ni siya ka xi'in ti' ne' nde loo la.

²¹ 'Xka cha' ni, nten nu nxkwan te', nu ku'ni xu'we te' kusun, ja xu'wi ne' sa yu'we te' tiji lo ska te' kusun, cha' ngati' la te' tiji; bra ti tyi'in ran, tyaa se'en nchkwan ran bra kan'.

²² Ti kwi' ti cha', ja su'wa ne' xalyu nu tka mdo'o ti ni' chka' kula. Si su'wa ne' 'in ran ni' chka' kula, ndla ti katsu si' chka' kan'; tyii chka' kwa'a bra kan', tyii xalyu kalu bra kan'. Ni' chka' tiji xu'wi xalyu nu tka mdo'o ti.

Mxtun ne' mta trigu tsan ta'a

²³ Wa mdiya ska tsan ta'a nu nxitña' ne' judío. Tsan kan' mdijin Jesús se'en ndiya jyan trigu 'in ne', ndyaa yu lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' nu ndu'u yu. Lo'o mxtun ne' nu ngi'ni xa'an kan' chin' mta trigu cha' ku ne' se'en nda'an ne' bra kan'.

²⁴ Lo'o na'an ne' fariseo sa ña'an nu y'ni ne' kan'. Bra ti ykwi' ne' fariseo kan' lo'o Jesús:

—Tsan ta'a, tsan nxitñaan' lka ni —ndukwin ne' fariseo 'in Jesús—. Tsan kti lka. ¿Ni cha' ngi'ni ne' kan' tñan nu ja nsu'wi chabiya' ku'nian tsan ni? —ndukwin ne' 'in Jesús.

²⁵ Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—¿Ja ya ña'an wan lo kityi 'in Ndiose se'en ngwa'an ne' sa ña'an nu y'ni ayman David a? Wa mdiya ska tsan ngite' 'a ti' yu, lo'o ngite' 'a ti' ta'a nda'an yu —ndukwin Jesús 'in ne'—.

²⁶ Ngwa ayman Abiatar ndloo la 'in nchga sti jo'o bra kan', lo'o bra kan' yten ayman David kan' ni' ña'an nu kti 'a 'in Ndiose nde kwa, msñi yu jaxlya nu lka lomstan 'in Ndiose, nu ndukwa lo msaa kti nde kwa; yku ne' jaxlya kan', ni siya ska ti sti jo'o nsu'wi chabiya' ku ran —ndukwin Jesús 'in ne' fariseo kan'—.

²⁷ 'Ja ngwa ti' Ndiose ta Ni nu ti'í 'ñaan chun' nu ykwi' Ni cha' ka ska tsan nu xitñaan'; su'we la tyi'ian xa nu kaja ska tsan nu xitñaan', ngwa tiye Ni.

²⁸ Lo'o ngwaña'an, nsu'wi chabiya' 'ñaan cha' lkaan ndloön 'in tsan nu nxitña' ne', cha' wa msu'wa Ndiose 'ñaan ndijyaan cha' kaan nten.

3

Ska yu ti'í nu nchkun' ya' yu

¹ Xiya' ndyaa Jesús ni' lyaa la kan' tsan nu nxitña' ne', lo'o mdi'in ska yu ti'í nu nchkun' ska la'a tsu' ya' yu.

² Na'an kwi'ya 'a nten nu kti cha' 'in, ne' fariseo kan', na'an 'a ne' 'in Jesús si ku'ni yu jo'ó 'in yu ti'í kan', ni siya tsan ta'a nu nxitña' ne' judío ngwa. Ngwa ti' ne' nu tnun nchka kan' tyija lyo ki'ya cha' xtya ne' chun' Jesús.

³ Kan' ykwi' Jesús lo'o yu ti'í kan':

—Kaan, tyuun tukwii tloo bare —ndukwin Jesús 'in yu.

⁴ Bra kan' mnicha' Jesús 'in nchga nten kan':

—¿Ta nsu'wi chabiya' 'ñaan ku'nian ska cha' su'we tsan nu nxitña' nten a? —ndukwin yu 'in ne'—. ¿Ta su'we la si ku'nian ska cha' kuxi tsan kan' a? —ndukwin yu—. ¿Ta ja su'we ku'nian

jo'ó 'in nten bra kan', nxke' ti' wan a? ¿Ta su'we la si taan chabiya' kaja ne' ti'í tsan kan' sikwa a? —ndukwin Jesús.

Ja mjwi la cha' xkwen ne' nu tnun nchka kan' 'in Jesús bra kan'.

⁵ Msin' ti' Jesús ña'an yu 'in ne' kan', kwi' ngwa xi'in chin' ti' yu cha' ja xlyaa ne' ki'ya ne' kwenta 'in cha' nu ndu'u yu 'in nten. Ykwi' yu lo'o yu ti'í bra kan':

—Tukwii lyaa yaa' —ndukwin Jesús 'in yu.

Mdukwi ñi yu ya' yu bra kan', lo'o bra ti nchkaa ya' yu.

⁶ Bra nu mdo'o ne' fariseo ni' lyaa kan' bra kan', ndyaa ykwi' ne' lo'o xka ta nten nu 'in ree Herodes; ykwi' ne' sa ña'an ka ku'ni ne' cha' kujwi ne' 'in Jesús bra kan'.

Mdyo' ti'in ka'an 'a nten tu'wa tiyu'

⁷ Lo'o ndyaa Jesús tu'wa tiyu' lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan'. Ka'an 'a ne' Galilea ndyaa ña'an ne' 'in yu cha' kunan ne' cha' nu ndu'u yu.

⁸ Lo'o nten nu ndi'in kichen ti-jyu' wa ynan ne' sa ña'an cha' tnun nu y'ni Jesús. Kan' cha' lo'o ne' ti-jyu' mdiyan ne' cha' ña'an kwi'ya ne' 'in yu; mdiyan ne' Judea, lo'o ne' Jerusalén, lo'o ne' Idumea, lo'o ne' xka la'a tsu' chku Jordán, lo'o ne' Sidón, lo'o ne' Tiro.

⁹ Na'an Jesús cha' ka'an 'a nten mdiyan se'en ndi'in yu. Kan' cha' ykwi' yu lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu cha' kan lo'o ne' ska yka na'an xuwe se'en nchka ti' yu tyukwa yu, cha' ja tukwa na'an ne' 'in yu se'en nduun yu tu'wa tyi'a, cha' ka'an 'a nten ndi'in nde kwa.

¹⁰ Jlyo ti' ne' cha' wa y'ni yu jo'ó 'in ka'an 'a ne' ti'í, kan' cha' tsaa 'a ndi'in ne' ti'í se'en ndi'in yu; wa nchka 'a ti' ne' ni siya kala' ti ne' 'in yu.

¹¹ Nu ti'í nu msñi kwi'in kuxi 'in ni, bra nu na'an ne' kan' 'in Jesús, bra kan' mduun xtyin' ne' tloo yu. Kwen msi'ya ne' si'ya kwi'in kuxi, cha' nsu'wi lyo kwi'in kan' 'in Jesús:

—¡Nu'win lkaa ska ti nu lka Sñi' Ndiose ykwi'! —ndukwin nu ti'í kan'.

¹² Bra ti ngulo Jesús tñan 'in kwi'in kuxi cha' ja katsa' 'a ne' 'in xka la nten ti ka nu lka yu.

Ngulo suwi Jesús 'in tii tyukwa nten nu ku'ni xa'an cha' 'in yu

¹³ Chun' ndi'in la mdo'o Jesús ndyaa mskwen yu si' ki'ya. Kan' msi'ya yu 'in tyun nten cha' kan ne' se'en ndi'in, lo'o ndyaa ne' kan' se'en ndi'in yu bra kan'. Laja ne' kan' ngulo suwi Jesús 'in nten nu ku'ni tñan 'in yu;

¹⁴ ngulo suwi yu 'in tii tyukwa nten kan', cha' ku'ni xa'an ne' cha' 'in yu. Kan' lka nten nu xu'wa yu cha' tsaa se'en ndi'in nten tyun kichen tijyu' la nde loo la, cha' kwa'u ne' cha' su'we 'in Ndiose 'in nchga nten.

¹⁵ Mda Jesús chabiya' 'in tii tyukwa ne' kan', cha' ku'ni ne' jo'ó 'in nu ti'í, lo'o kulo ne' kwi'in kuxi nu wa msñi 'in nten.

¹⁶ Nde ndukwa nin ta'a tii tyukwa yu ki'yu nu ngulo suwi Jesús 'in: Simón nu mstyá Jesús xka nin cha' ka naan yu Tyu, kan' lka ska;

¹⁷ kwi' ngulo suwi yu 'in ta'a tyukwaa sñi' Zebedeo, nu naan Santiago lo'o Xuwa, lo'o ykwi' Jesús cha' sñi' ti'yu lka ne' (ngwaña'an ndyo'o cha' Boanerges cha' nchkwi' ne' kan');

¹⁸ lo'o ngulo suwi yu 'in Ndre, lo'o Lpe, lo'o Bartolomé, lo'o Mateo, lo'o Toma, lo'o xka Santiago sñi' Alfeo, lo'o Tadeo, lo'o xka Simón nu ndi'in cha' 'in yu lo'o xka ta nten nu lka cananista;

¹⁹ lo'o ngulo suwi yu 'in Juda Iscariote nu y'ni trisiyun 'in Jesús lo'o nten xa'an chun' ndi'in la si'ya tñi.

Mstyá ne' ki'ya 'in Jesús

Chun' ndi'in la ngala Jesús na'an tyi ska nten lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

²⁰ Xiya' mdyo' ti'in nten kichen se'en ndi'in Jesús bra kan'. Cha' ka'an 'a nten ndi'in, ja mjwi bra cha' ku yu lo'o ta'a nda'an yu.

21 Xa nu ynan ta'a Jesús cha' kan', mda'an 'a cha' tiye ne' bra kan'. Bra ti mdo'o ne' ndyaa ne' se'en ndi'in Jesús, cha' ndiya nten nu ndukwin cha' wa mna' cha' tiya 'in yu.

22 Lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o ni' lyaa tnun nde Jerusalén, mdiyan ne' nde kwa. Ykwi' mstru kan' lo'o nten:

—Wa msñi Beelzebú x'nan nchga lo kwi'in kuxi 'in Jesús kwa —ndukwin mstru kan'—, kan' cha' lo'o chabiya' 'in kune' xa'an kan' nchka 'in yu kulo yu kwi'in kuxi nu msñi 'in nten.

23 Kan' msi'ya Jesús 'in mstru kan', cha' kan ne' se'en ndi'in yu; ykwi' yu ska cha' lo'o ne' bra kan':

—¿Ta ka kulo Satanás 'in ti ykwi' ti a? —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—.

24 Ja ka. Bra ti tyii cha' 'in ska kichen ngwaña'an ti, bra nu xkwi' nsuun ska ta ne' wsiya lo'o xka ta ne' wsiya.

25 Kwi' ngwaña'an, lo'o ne' ta'a ndi'in ska ni' ña'an ti, bra nu xkwi' nsuun ne', tyu'we ta'a ne' tyaa ne' bra kan'.

26 Kan' cha' ja talo Satanás si xuun ta'a Satanás lo'o msu 'in, tyii cha' 'in kune' xa'an ndla ti bra kan'.

27 'Ska nten ngula ni, ja kaja sa ña'an nu sten xka nten na'an tyi yu cha' ku'ni ne' kunan yu'wa 'in yu. Ska ti si skan' ne' 'in x'nan na'an ti kulo, ka ku'ni ne' kunan nan nu nsu'wi 'in yu kan' bra kan'.

28 'Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan, cha' nchka 'in nten chalyuu jñan cha' tlyu ti' 'in Ndiose Stiin cha' 'in ya ña'an ti ki'ya nu ndi'in 'in ne', ni siya cha' kuxi nu y'ni ne', ni siya cha' kuxi nu ykwi' ne';

29 ska ti nten nu chkwi' cha' kuxi 'in tñan nu ngi'ni Tyi'i Ndiose, ja ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in nten kan'. Ja ku'ni tyii Ni ki'ya nu ndi'in 'in nten kan'.

30 Ngwaña'an ykwi' Jesús lo'o ne' si'ya cha' nu ndukwin ne', cha' wa msñi kwi'in kuxi 'in yu.

Mdiyan jya'an Jesús lo'o ta'a yu

31 Lo'o kan' mdiyan jya'an Jesús lo'o ta'a yu tu' na'an se'en ndi'in yu. Chun' na'an ti nganun ne'. Kan'

msu'wa ne' 'in nten nu ndyaa ytsa' 'in Jesús.

32 Lo'o tsa'a 'a ndukwa nten kwi' se'en ndi'in Jesús. Ykwi' ne' lo'o yu bra kan':

—Nduun jya'aan lo'o ta'aa chun' na'an kwa —ndukwin ne' 'in Jesús—. Nchka ti' ne' chkwi' ne' lo'oo —ndukwin ne' 'in yu.

33 —¿Ti ka nu chañi cha' lka jya'aan? ¿Ti ka nu chañi cha' lka ta'aan? —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'.

34 Lo'o na'an Jesús 'in ne' nu ndukwa kwi' se'en ndi'in yu bra kan', ykwi' yu lo'o nten ka'an kan' xiya':

—Nten re ni, ska ña'an ndi'in ti ne' 'ñaan, sa ña'an nu ndi'in jya'aan 'ñaan, sa ña'an nu ndi'in ta'aan 'ñaan —ndukwin Jesús—.

35 Lo'o ngwaña'an nchga nten nu ndukwa cha' nu nchkwi' Ndiose, nu ngi'ni sa ña'an nu nchka ti' Ndiose cha' ku'ni ne', ngi'ni ne' kan' ña'an ti' si lka ne' jya'aan, ña'an ti' si lka ne' ta'aan, ni siya ki'yu ne', ni siya kuna'an ne' —ndukwin Jesús.

4

Cha' 'in nten nu yta mta trigu

1 Xiya' mdyisnan Jesús ngwa'u yu 'in nten tu'wa tiyu' kan'. Wa mdyo' ti'in ka'an 'a nten se'en ndi'in yu bra kan'; lo'o ja mdo'o skwa yuu se'en nduun yu, kan' cha' yten yu ska ni' yka na'an xuwe nu ndukwi tu'wa tyi'a ti. Ni' yka na'an kan' ndyaa tukwa Jesús, lo'o ka'an la nten nganun lo yuu wtyi tu'wa tiyu' kan'.

2 Kan' ka'an 'a cha' ykwi' Jesús lo'o ne', cha' ku'ni xa'an ne' nchga cha' nu ngwa ti' yu kwa'u yu 'in ne'. Nde lka ska cha' nu ykwi' yu lo'o ne':

3 —Kunan su'we wan cha' re —ndukwin Jesús 'in ne'—. Wa mdiya ska tsan ndyaa ska nten kata mta trigu.

4 Mskwin yu mta 'in yu, lo'o ngalu chin' mta kan' lo yuu tla tu'wa tuwiin. Bra ti yan kiñi, mdyii mta kan' yku' i'.

5 Lo'o ngalu la chin' mta se'en chin' 'a yuu ndukwa chun' kee. Ndla

ti mtsu mta kan'; lo'o chin' ti yuu nchkun' chun' ran,

⁶ kan' cha' ja msñi su'we ran chun' kee kan', ja ngwa kaluu su'we ran. Mdyii kala kan' nganaan ran, cha' tikee' 'a kwan.

⁷ Kwi' xka se'en ngalu chin' mta lo yuu se'en nsu'wi yka kiche'. Ndla la nguluu yka kiche' kan'; ja mda chabiya' kaluu su'we kala trigu, kan' cha' ja mdo'o mta lo ran bra kan'.

⁸ Lo'o ngalu chin' mta lo yuu su'we. Su'we mtsu mta kan'; su'we 'a nguluu kala, su'we 'a mdo'o mta lo juun kan' bra kan'. Wa yu'wi juun nu mda kalatyii mta ska ti juun, lo'o yu'wi juun nu mda snan yla mta lo ran, lo'o yu'wi juun nu mda ska siyentu mta ska ti lo juun.

⁹ 'Kunan su'we wan cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni, si chañi cha' xlyaa wan kunan wan cha' su'we kan' —ndukwin Jesús 'in nten ka'an kan'.

Ni cha' ykwi' Jesús cha' kutsi' ti lo'o nten

¹⁰ Chun' ndi'in la wa mdo'o nten kan' ndyaa ne' sa tlyu ti. Mdiyan tii tyukwa nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús se'en ndi'in yu bra kan', lo'o mdiyan xka la ta'a su'we nsu'wi ne' ti kwi' se'en kan'. Kan' mnicha' ne' kan' 'in Jesús:

—¿Ni sa ña'an ndyo'o cha' tiya nu ykwii' tsan? —ndukwin ne' kan' 'in Jesús.

¹¹ —'Wan, wa nda Ndiose chabiya' 'wan cha' ka biya' ti' wan ska cha' nu nsu'wi nchkun' ti, cha' nu ka xa nu ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in nten —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. Xka ta nten nu ja yten cha' 'in Ndiose ni, ja ki'ya ne' kwenta bra nu kunan ne' ska cha' nu nchkwiin'; tukwi 'a cha' kan', nxke' ti' ne'.

¹² Kan' cha' nchkwiin' cha' kutsi' ti lo'o ne', cha' ña'an ne' ni siya ja ki'ya ne' kwenta sa ña'an ndyo'o cha' kan', cha' kunan ne' ni siya ja ka biya' ti' ne' cha' kan'. Jlyo tiän' cha' ja xlyaa ne' kulaa ya' ne' cha' kuxi nu ndi'in 'in ne', kan' cha' ja nchka 'ñaän ku'niin cha' tlyu ti' 'in ne' 'in ki'ya nu ndi'in 'in ne'.

Sa ña'an nu lka cha' 'in nten nu yta mta trigu

¹³ '¿Ja ngwa biya' ti' wan sa ña'an ndyo'o cha' kutsi' kan' a? —ndukwin Jesús 'in ne' kan' bra kan'—. ¿Ni sa ña'an ka ki'ya wan kwenta 'in xka la cha' sikwa?, si ja nnan wan cha' nu nchkwiin' —ndukwin.

¹⁴ Ña'an ti' yu nu yta mta trigu kan', ngwaña'an lka nten nu nchkwi' cha' su'we 'in Ndiose lo'o xka ta nten.

¹⁵ Ña'an ti' mta nu ngalu lo yuu tla tu'wa tuwiin, lo'o mdyii mta yku kiñi bra kan', ngwaña'an lka nten nu wa ynan cha' su'we 'in Ndiose, lo'o ja ynan su'we ne' bra kan'. Ña'an ti' yuu tla kan', ngwaña'an lka kasiya 'in nten chalyuu. Sa ña'an lka xa wa mdyii yku kiñi mta nu ndiya tu'wa tuwiin, ngwaña'an kan Satanás cha' ku'ni tyii cha' su'we kan', cha' ja tyu'wi 'a ti' ne' cha' su'we kan' bra kan'.

¹⁶ Lo'o mta nu ngalu lo yuu lti ti tu'wa nu ndiya chun' kee ni, kan' lka ña'an ti' nten nu kulo ndukwa la su'we 'a nka tiye ne' xa wa ynan ne' cha' su'we 'in Ndiose.

¹⁷ Chun' ndi'in la, bra nu ku'ni ti' ti' xka ta nten 'in ne' kan' chun' nu wa ynan ne' cha' su'we nu nchkwiin', bra nu xtyi lyo'o nten 'in ne' kan', ja talo 'a ne' kan' bra kan'. Lka ne' kan' ña'an ti' mta nu ja msñi su'we suun ran chun' kee, cha' lti ti tu'wa yuu nu ndukwa chun' kee kan', lo'o ja mdalo kala kan', nganaan ran bra kan'.

¹⁸ Mta nu ngalu lo yuu laja yka kiche' ni, kan' lka ña'an ti' nten nu ynan cha' su'we kan',

¹⁹ lo'o ka'an 'a cha' nda'an tiye ne' sa ña'an ku'ni ne' cha' ka kuliya' ne' bra kan'. Nda'an naan 'a ne' sa ña'an ka kaja ka'an 'a cha' su'we nu nsu'wi chalyuu re 'in ne', cha' ka su'wa ne' lo'o nten nu tnun la nchka; kan' cha' ja nchka kanun cha' su'we ni' kasiya 'in ne' kan'.

²⁰ Lo'o se'en ngalu mta lo yuu su'we ni, mtsu mta kan', su'we 'a nguluu kala, mdo'o 'a mta lo ran bra kan'; ngwaña'an lka nten nu wa ynan cha' su'we kan', lo'o su'we 'a ynan ne' cha'

kan'. Sa kalatyii ya', sa kwa cha' su'we ku'ni ne' kan' xa wa ynan ne' cha' 'in Ndiose, ta snan yla ya' cha' su'we ku'ni ne', ta ska siyentu ya' cha' su'we ku'ni ne'.

Cha' 'in xaa nu xu'wi ni' ña'an

²¹ Lo'o ngwa'u Jesús xka cha' 'in ne' kan':

—Bra nu xtyaan xaa ni' ña'an xa tla, ¿ta tukuan' lo xaa kan' a? ¿O ta xtyaan xaa kan' ni' ki'yan a? —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ja ku'nian ngwaña'an —ndukwin yu—. Kwan chin' xtyaan xaa cha' xu'wi xaa ran ña'aan ni' ña'an.

²² Ndi'in cha' tyo'o lo xaa nchga nan nu nsu'wi kutsi' 'in nten ni; ja ska cha' nu nsu'wi mnan ti ni, nu ja tyija lyo 'in nten nde loo la.

²³ Kunan su'we wan cha' nu nchkwiin' lo'o wan sikwa, si chañi cha' xlyaa wan kunan wan cha' su'we re.

²⁴ Ti ngwa'u la chin' Jesús 'in ne' bra kan':

—Kunan su'we wan cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni —ndukwin Jesús—. Sa ña'an nu ngi'ni wan lo'o xka la nten, kwi' ngwaña'an ku'ni Ndiose lo'o wan bra kan'. Xa nu kunan su'we wan cha' 'ñaan, kwi' ngwaña'an ti kaja la ka'an cha' su'we nu xu'wi ni' kasiya 'wan bra kan'.

²⁵ Lo'o nten nu ndyaa ña'an ti' 'ñaan, nu ngi'ni xa'an cha' kan' ni, ti chkwi' la Ndiose cha' su'we lo'o ne' kan'; nten nu ja ndyaa ña'an ti' 'ñaan, nu ja nchka ti' ku'ni xa'an ne' cha' nu nchkwiin', ku'ni Ndiose cha' ja ka 'in ne' kan' ku'ni xa'an ne' cha' 'in Ndiose siya' ti bra kan'.

Cha' 'in nskwa' nu nchka jyan

²⁶ Lo'o ngwa'u Jesús xka cha' 'in ne' bra kan':

—Chkwiin' ska cha' tiya lo'o wan cha' ka biya' ti' wan sa ña'an ka xa nu ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ntya nten nskwa',

²⁷ ndijya' ne' tla; nu ndi'ya xaa xka tsan ndyaa tukwi ne'. Ngwaña'an ndijin ne' tyun tsan lo'o tyun tla. Laja bra kan' nchu mta kan', ndijyan

ngaluu ran bra kan'. Ja jlyo ti' ne' sa ña'an ndijyan ngaluu mta kan'.

²⁸ Ngwaña'an nchka 'in ska mta nu kataan. Ti kwi' yuu se'en ytaan mta, kan' lka nu ta jwersa 'in ran cha' kaluu ran. Kulo ndukwa tyukwa kala kune', bra kan' tyo'o tukwa katsun', chun' ndi'in la kaja tya 'ñaan.

²⁹ Xa wa wtyi tya, bra kan' tsaa kusaa' ne' tya cha' ka kwa.

Cha' 'in mta xuwe ti

³⁰ Lo'o ngwa'u Jesús xka cha' 'in ne' kan' bra kan':

—Xka cha' chkwiin' lo'o wan ni, cha' ka biya' ti' wan sa ña'an ka xa nu ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten —ndukwin Jesús—.

³¹ Ka kan' ña'an ti' ska lo mta nu xuwe 'a nu ntya nten. Mta kan' lka mta nu xuwe la ti ña'aan chalyuu, cha' ja nsu'wi xka mta nu xuwe la.

³² Bra nu kata ne' mta kan', ndla ti katsu ran, kaluu yka cha' ka ran ska yka tnun bra kan'. Lo'o ki'ya kiñi laja stan' yka kan', tyukwa tña' i' se'en tla' laja lka' bra kan'.

Ni cha' ykwi' Jesús cha' kan' lo'o nten

³³ Ngwaña'an ngwa'u Jesús cha' 'in nten; ykwi' yu chin' cha' tiya, ykwi' yu cha' kutsi' lo'o ne', cha' kwa'u yu cha' 'in Ndiose 'in ne', sa ña'an ya' nu ki'ya su'we ne' kwenta sa ña'an lka cha' 'in Ndiose.

³⁴ Xkwi' lo'o cha' kutsi' ti ngwa'u Jesús cha' 'in nten ka'an, ni siya ja ngwi'ya su'we ne' kwenta sa ña'an ndyo'o cha' kan'; chun' ndi'in la ngwa'u su'we la yu nchga cha' kan' 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' ka biya' la ti' ne' cha' kan'.

Ngulo Jesús tñan 'in kwi'in lo'o 'in kuloo' lo tiyu'

³⁵ Wa msiin 'a tsan kan', wa ndyaa kwichaa, bra kan' ykwi' Jesús chin' lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

—Tyijian tyaan nde xka la'a tsu' tiyu' re —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

³⁶ Lo'o ngulaa ti'in ne' 'in nten ka'an nu ndi'in nde kwa bra kan', yten ta'a nda'an Jesús ni' yka na'an se'en ndiya yu, se'en ngwa'u yu cha'

'in nten ka'an kan' ti tsan la. Mdo'o ne' ndyaa ne', lo'o xka la yka na'an ndyaa su'wa ti.

³⁷ Lo'o lye 'a mskwa kwi'in bra kan', lye 'a ngutsa tyi'a lo tiyu', sa ya' nu yten 'a tyi'a kuloo' ni' yka na'an; wa xa'an ti yka na'an kan' nsu'wi tyi'a.

³⁸ Laja' ti Jesús mskwa yu tu se'en yka na'an, mskwa ke yu lo ska te' kuti ti. Mlyo ne' slaa yu bra kan':

—¡Yu kula! —ndukwin ne' 'in Jesús—. ¡Xaa tii'! ¿Ta ja nduwe tii' cha' wa kaja tian a? —ndukwin ne'—. Wa katin ti yka na'an re ni' tyi'a.

³⁹ Bra kan' mdyituun Jesús, ngulo yu tñan 'in kwi'in, ykwi' yu lo'o kwi'in cha' ja ka kuloo' lo tyi'a tiyu' kan'.

—¡Ka tiin lo tyi'a re! —ndukwin yu. Bra ti ngwa tiin kwi'in, ngwa tiin kuloo'; tiin ti nganun tiyu' bra kan'.

⁴⁰ Kan' ykwi' Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

—¿Ni cha' ntsen 'a wan? —ndukwin Jesús 'in ne'—. ¿Ni cha' ja ndyaa ña'an ti' wan 'in Ndiose cha' ka 'in Ni ku'ni Ni ngwaña'an? —ndukwin yu.

⁴¹ Yuwe 'a ti' ne' ña'an ne' 'in Jesús bra kan':

—¿Ti ka nu lka yu ki'yu re? —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—, cha' lo'o kwi'in ndukwa cha' nu ykwi' yu lo'o ran, lo'o tyi'a tiyu' ynan cha' kan' —ndukwin ne' 'in ta'a nda'an ne'.

5

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska ne' Gadara nu nsu'wi kwi'in xa'an

¹ Chun' ndi'in la mdiyan ne' xka la'a tsu' tiyu' kan', nde lo yuu 'in Gadara.

² Wa tyo'o ti Jesús ni' yka na'an, bra kan' mdo'o tukwa ska yu ti'í nu msñi kwi'in xa'an 'in. Ndi'in yu ti'í kan' ni' lyo'oo jyo'o.

³ Se'en mtsi' ayman ti ndi'in yu ti'í kan', cha' ja ngwa 'in nten skan' 'in yu; ni lo'o chkwan, ja ngwa 'in ne'.

⁴ Wa tyun ya' mskan' ne' 'in yu ti'í kan' lo'o karenan; nchkan' kiya' yu, nchkan' ya' yu, lo'o bra ti mdijin ku' yu chkwan kan', ngutin karenan, nganun yu'we ti chkwan nu nchkan'

yu ti'í kan'. Ja ska nten ngwa 'in kulo tñan 'in yu ti'í kan'.

⁵ Lo'o nde tsan lo'o nde tla nda'an yu nxi'ya yu ni' lyo'oo jyo'o, nda'an yu'wi ti yu lo ki'ya, lo'o ykwi' ti yu, y'ni kuxi yu 'in yu lo'o kee.

⁶ Lo'o ni, tijyu' ti mduun yu ti'í kan' na'an yu 'in Jesús. Bra ti msnan yu, mduun xtyin' yu tloo Jesús, cha' ku'ni tnun yu 'in Jesús.

⁷ Kwen msi'ya yu ti'í kan' 'in Jesús bra kan':

—¿Ni sa ña'an tñan nchka ti' wan 'ñaän a? —mnicha' yu ti'í 'in Jesús bra kan'—. 'Wan lka wan Jesús, ska ti wan nu lka wan Sñi' Ndiose, kwi' Ndiose nu ndloo la ti —ndukwin—. Chabiya' 'in Ndiose, ja ta wan nu ti'í 'ñaän.

⁸ Ti tsan la wa ngulo Jesús tñan 'in kwi'in xa'an kan', cha' tyo'o tsu' 'in yu ti'í kan', kan' cha' t'nan ykwi' yu lo'o Jesús cha' ja ta nu ti'í 'in yu bra kan'.

—Tyo'o lya wan, tyaa wan siya' ti —ndukwin Jesús 'in kwi'in xa'an kan' bra kan'.

⁹ Kan' mnicha' Jesús 'in yu ti'í kan': —¿Ni sa ña'an naan nu'win? —ndukwin Jesús 'in yu.

—Ka'an 'a loo ña'an naän' —ndukwin yu ti'í—, cha' ka'an 'a kwi'in xa'an wa msñi 'ñaän —ndukwin yu.

¹⁰ Lo'o mjñan 'a yu ti'í kan', cha' ja ku'ni 'a Jesús jo'ó 'in yu, cha' ja kulo 'a Jesús tñan 'in kwi'in xa'an, cha' tyo'o ran 'in yu, chun' ja nchka ti' kwi'in xa'an kan' tsaa xka chalyuu tijyu' la.

¹¹ Lo'o ndi'in ska ta tnun kuwe' nchku kixin' si' ki'ya kwa.

¹² Kan' cha' mjñan yu ti'í kan' 'in Jesús cha' 'in kwi'in xa'an nu msñi 'in yu:

—Ta wan chabiya' tsaa kwi'in cha' xñi 'in kuwe' kwa —ndukwin.

¹³ Lo'o mda Jesús chabiya' 'in nchga kwi'in xa'an kan'. Kan' mdo'o kwi'in ndyaa, msñi 'in kuwe' bra kan'. Ndi'in tukwa mi kuwe', lo'o msñi kwi'in kan' 'in nchga i'. Msnan i' si' yuu bra kan', mdiyuu ta'a i' ni' tyi'a tiyu'; ngutin i' ni' tyi'a, ngujwi nchga kuwe' kan' bra kan'.

¹⁴ Lo'o yuwe 'a ti' ne' nu na'ansiin 'in kuwe' kan' bra kan', msnan ne'

nde kichen cha' katsa' ne' 'in nchga nten kichen lo'o nten ndi'in kwi' se'en ti sa ña'an ngwa kan'. Bra ti mdo'o nten ndijyan ne' cha' ña'an ne' cha' kan'.

¹⁵ Bra nu mdiyan ne' se'en ndi'in Jesús, bra kan' na'an ne' 'in nu ki'yu nu ngwa ti'í kan'; na'an ne' cha' tiin ti ndukwa yu ki'yu kan', lku' yu ste' yu, cha' wa nchkaa yu. Ja nxlyuu 'a kwi'in xa'an kan' 'in yu. Ytsen 'a ne' bra kan'.

¹⁶ Ytsa' 'a ne' nu na'ansiin 'in kuwe' kan' sa ña'an ngwa 'in yu ti'í, cha' sa tlyu ti mdo'o kwi'in xa'an kan' 'in yu ndyaa bra kan', msñi 'in nchga kuwe' nu ndi'in kan'; mdyii cha' 'in kuwe' kan' bra kan'.

¹⁷ Bra wa ynan nten kichen cha' kan', bra kan' t'nan ykwi' ne' lo'o Jesús cha' tyo'o tsu' yu tyaa yu xka se'en nu tijyu' la.

¹⁸ Nu wa sten ti Jesús ni' yka na'an xuwe cha' tyaa yu, bra kan' ykwi' nu ngwa ti'í kan' lo'o Jesús; mjñan yu chabiya' 'in Jesús cha' tsaa yu lo'o.

¹⁹ Lo'o ja mda Jesús chabiya' 'in yu bra kan'.

—Xitukwii tyaa na'an tyii xiya' —ndukwin Jesús 'in yu—. Katsaa' 'in nchga ne' ta'aa sa ña'an ngwa cha' tnun nu y'ni Ndiose nu nka X'naan lo'oo, ti kwi' Ni y'ni Ni cha' nchkaa, cha' wa ngwa t'nan 'a ti' Ni 'iin.

²⁰ Kan' mdo'o ndyaa yu ki'yu kan' nchga kichen nde Decápolis, ytsa' yu nchga loo cha' 'in ne', sa ña'an nu y'ni Jesús lo'o yu. Yuwe 'a ti' nchga nten nu ndi'in nde kwa bra kan'.

Sñi' Jairo lo'o nu kuna'an nu yla' ste' Jesús - tukwa loo cha' tnun nu y'ni Jesús

²¹ Lo'o xiya' yan Jesús ni' yka na'an nde tsu' tiyu' re. Xiya' mdyo' ti'in ka'an 'a nten se'en ndi'in Jesús tu'wa tiyu' bra kan'.

²² Kan' mdiyan ska yu ki'yu nu lka yu tñan ni' lyaa kwa. Jairo naan yu kula kan'. Mduun xtyin' yu kula kan' tloo Jesús, mdukwi ndlyuu ke yu la lyuu.

²³ T'nan 'a ykwi' yu lo'o Jesús bra kan':

—Wa kaja ti sñiën' —ndukwin yu 'in Jesús—. Ku'ni wan cha' su'we tsaa wan nde se'en nskwa nu kuna'an xuwe kan' 'ñaän, cha' ku'ni wan jo'ó 'in, xtya ya' wan chun' nu xuwe cha' ku'u.

²⁴ Lo'o ndyaa Jesús lo'o yu bra kan', lo'o ka'an nten ndyaa lo'o ne', tsaa 'a ndi'in nten tuwiin se'en nda'an ne'.

²⁵ Lo'o ska nu kuna'an ti'í mda'an laja nten ka'an kan'. Wa tii tyukwa yijan nsu'wi kicha nu kuna'an kan', cha' ngalu 'a tnen.

²⁶ Wa mdyii nchga loo jo'ó y'ni ne' 'in nu ti'í kan', lo'o ja ngwa 'in ne' ku'ni chkaa ne' 'in. Mdyii tñi 'in nu kuna'an kan', mdyii nchga loo cha' su'we nu nsu'wi 'in si'ya rmiyu, lo'o lye la ti'í bra kan'.

²⁷ Wa ynan nu kuna'an ti'í kan' chin' cha' 'in Jesús, kan' cha' yan laja nten nde chun' se'en nduun Jesús. Yla' nu kuna'an kan' ste' Jesús bra kan'.

²⁸ “Bra nu kalaän' tiän ste' Jesús re, chkaän bra kan'” mske' ti' nu ti'í kan'.

²⁹ Bra ti nchkun' cha' ngalu tnen, siya' ti mgii ti' nu kuna'an cha' wa nchkaa bra kan'.

³⁰ Lo'o bra ti mgii ti' Jesús cha' wa y'ni yu jo'ó 'in ska nten, ni siya ja ya ña'an yu 'in nu ti'í kan'. Kan' cha' mxina'an yu nde chun' yu 'in nten ka'an nu nda'an lo'o yu.

—¿Ti ka lka nu wa yla' steën' a? —ndukwin Jesús 'in ne'.

³¹ Yuwe 'a ti' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan'.

—Tsaa 'a ndi'in nten re se'en nda'aan —ndukwin ne' kan' 'in Jesús—. ¿Ni cha' mnichaa' 'in ne', “ti ka lka nu yla' 'ñaän?” —ndukwin ne'.

³² Kan' na'an 'a Jesús 'in nchga nten cha' ka biya' ti' yu ti ka lka nu yla' 'in yu.

³³ Lo'o yan nu kuna'an kan', mduun xtyin' tloo yu bra kan'. Nchkwaan 'a kan', cha' ntsen 'a, lo'o jlyo ti' cha' wa nchkaa. Bra kan' ytsa' ñi 'in Jesús sa ña'an ngwa 'in.

³⁴ —Su'we 'a ndyaa ña'an tii' 'ñaän, sñiën' —ndukwin Jesús 'in—, kan' cha' nchkaa. Tiin ti tyi'in tiyee ni.

Su'we ti tyaa ni, ñi katsaän' 'iin cha' ja xñi 'a kicha kan' 'iin la xiya' la.

³⁵ Bra nu ti nchkwi' Jesús lo'o nu kuna'an kan', bra kan' mdiyan ska msu 'in Jairo, yu kula nu lka tñan ni' lyaa kan', mdyukwa ta'a lo'o ne'. Ykwi' msu kan' lo'o Jairo cha' 'in nu xuwe ti'í:

—Wa ngujwi sñi' wan, yu kula —ndukwin msu 'in x'nan—. Ja ndi'in cha' chkwi' la wan lo'o mstru re.

³⁶ Lo'o Jesús, ynan yu cha' nu ykwi' msu kan', lo'o ja mdukwa Jesús 'in ran bra kan'.

—Ja kutseen —ndukwin Jesús 'in yu kula nu lka tñan ni' lyaa kan'—. Sa kan' ti cha', ku'nii cha' tsaá ña'an tii' ñaän.

³⁷ Lo'o ja mda 'a Jesús chabiya' 'in nten cha' tsaá ne' lo'o yu; ska ti Tyu, lo'o Santiago, lo'o Xuwa ta'a Santiago, mda yu chabiya' tsaá ne' lo'o yu.

³⁸ Kan' mdiyan ne' tu' na'an tyi yu nu lka tñan ni' lyaa kan'. Wa ka'an 'a nten mdyo' ti'in nde kwa, nganan 'a ne' ndi'in ne'. Lye 'a ngwa cha' wa ngujwi nu xuwe ti kan'.

³⁹ Yten Jesús ni' ña'an bra kan'.

—¿Ni cha' lka nganan 'a wan ndi'in wan? —ndukwin Jesús 'in ne'—. ¿Ni cha' lka cha' ka'an 'a cha' nda'an tiye wan? Ja ngujwi nu xuwe ti'í re, nan laja' ti nskwa —ndukwin Jesús.

⁴⁰ Lo'o mstyí lyo'o 'a ne' 'in yu bra kan'. Kan' cha' ngulo Jesús 'in nchga nten nu ndi'in nxi'ya ne'; nganun yu lo'o sti lo'o jya'an nu xuwe ti'í, lo'o ta'a snan yu ta'a nda'an Jesús, ndyaa ne' kan' se'en ndi'in nu xuwe.

⁴¹ Bra kan' msñi Jesús ya' nu xuwe kan':

—Talita, kumi —ndukwin Jesús 'in, cha' nu nchkwi' ne' kan'. Nde lka sa ña'an ndyo'o cha' kan': —Maan, kuloñ tñan 'iin ni, cha' tyituun.

⁴² Bra ti mdyituun nu kuna'an xuwe nu ngujwi kan', mdyisnan nda'an bra kan'. Tii tyukwa ti yijan nsu'wi nu xuwe ti kan'. Yuwe 'a ti' ne' kan' bra kan'.

⁴³ Lo'o lye ykwi' Jesús lo'o ne' kan', cha' ja katsa' ne' 'in xka la nten sa ña'an ngwa cha' nchkaa nu xuwe

kan'. Bra kan' ngulo yu tñan 'in ne' cha' ta chin' nan ku nu xuwe ti kan'.

6

Mdiya Jesús kichen Nazaret

¹ Nde loo la mdo'o Jesús ndyaa yu lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, ndyaa ne' kichen tyi yu.

² Lo'o ndyaa Jesús ni' lyaa kichen kan' tsan nu nxitña' ne', tsan ta'a kan'. Nde kwa ngwa'u yu 'in nten bra kan'. Yuwe 'a ti' ne' nu ndi'in ni' lyaa kan' bra nu ynan ne' cha' nu ykwi' Jesús lo'o ne'.

—¿La nde ya' y'ni xa'an yu re nchga cha' nu nchkwi' yu? —ndukwin ne'—. ¿Ni sa ña'an ngwa cha' ndi'ya su'we yu kwenta 'in cha' kan'? ¿Ta ndii 'a ti' yu a? —ndukwin ne'—. ¿Ni cha' nchka 'in yu ku'ni yu cha' tnun? —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—.

³ Kwityi ka' ti lka yu re —ndukwin ne'—. Ti kwi' sñi' Liya lka yu re; ta'a Santiago, ta'a Se, ta'a Juda, ta'a Simón lka yu re, lo'o nde kichen tyian ndi'in ne' kuna'an ta'a yu re —ndukwin ne' 'in ta'a kichen tyi ne'.

Chen ngwa tiye ne' ña'an ne' 'in Jesús bra kan',

⁴ kan' cha' ykwi' Jesús lo'o ne' xiya':

—Nchga nten xka kichen ni, ku'ni tnun ne' 'in ska nten nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lo'o ne' —ndukwin Jesús 'in nten kan'—. Ne' ta'a kichen tyi ti yu ni, kan' nu ja xlyaa kunan cha' nu nchkwi' yu siya' ti —ndukwin Jesús—. Nchga ta'a yu, kwi' ne' ta'a ndi'in yu, ja kunan ne' cha' nu nchkwi' yu —ndukwin Jesús 'in ne'.

⁵ Ngwaña'an ngwa cha' ja ngwa ku'ni Jesús cha' tnun se'en ndi'in ne' kan', cha' ja ndyaa ña'an ti' ne' 'in yu; y'ni yu cha' nchkaa ska tukwa ti ne' ti'í xa nu mstyá ya' ti yu chun' ne', sa kan' ti cha' tnun y'ni yu kichen tyi yu.

⁶ Yuwe 'a ti' Jesús cha' ja ndyaa ña'an ti' ne' kan' 'in siya' ti. Kan' ti mda'an la yu la xka kichen xuwe ti nu ndi'in kwi' se'en ti, ngwa'u yu 'in nten la kwa bra kan'.

Msu'wa Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu cha' tsaa ne' chkwi' ne' cha' 'in yu lo'o nten xka kichen

⁷ Chun' ndi'in la msi'ya Jesús 'in tii tyukwa nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' chkwi' yu lo'o ne' bra kan'. Ngulo yu tñan 'in ne' kan', cha' tyo'o ne' tsaa ne' kwenta tukwa ti ne'; su'wa ti tsaa tukwa ne' ska kichen. Lo'o mda Jesús chabiya' 'in ne' cha' kulo ne' 'in kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in nten.

⁸ Ykwi' Jesús lo'o ne' cha' ja lo'o su'wa ne' ki'ya ne' tsaa ne'. Tsaa ne' lo'o ska yka skan ti; ja lo'o kwijin, ja lo'o tyaja, ja lo'o tñi tsaa ne', ndukwin Jesús. Tloo ti ne' tsaa ne'.

⁹ Xu'wi snan ne', ku' ne' ykan', ni siya ja lo'o xka yku' ste' ne' tsaa ne'.

¹⁰ —Nu ta ne' na'an se'en kaja' wan se'en ndi'in ne' —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—, nde kwa kanun wan bra kan', sa ña'an bra nu tyo'o wan tsaa wan xka kichen.

¹¹ Si nsu'wi ska kichen se'en ja xlyaa nten ta ne' se'en kanun wan, kichen nu ja xlyaa ne' kunan ne' cha' nu chkwi' wan lo'o ne', bra ti tyo'o wan kichen kan', tyaa lya wan bra kan'. Tu'wa kichen kan' skwin wan kiya' wan cha' kulo yuu nsu'wi snan wan, cha' ngwaña'an ka biya' ti' ne' cha' kuxi 'a tñan nu y'ni ne' lo'o wan.

Ngwaña'an ykwi' Jesús lo'o nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

¹² Kan' mdo'o ne' ndyaa ne' nde tyun kichen. Ykwi' ne' lo'o nten kichen kan', cha' ka jyu'u ti' ne' kichen 'in nchga cha' kuxi nu ngi'ni ne', cha' kulaa ya' ne' 'in cha' kuxi kan' bra kan'.

¹³ Lo'o ngulo ne' nu ngi'ni xa'an kan' kwi'in kuxi nu msñi 'in tyun nten, lo'o mgo'o ne' sete xi tyi'i chun' xka ta ne' ti'í bra nu y'ni ne' jo'ó 'in ne' ti'í kan'; nchkaa ne' ti'í kan' bra kan'.

Ngujwi Xuwa nu mdukwatya 'in nten

¹⁴ Lo'o wa ynan ree Herodes 'in cha' tnun nu wa y'ni Jesús bra kan'; nchga kichen ynen cha' kan', cha' skaa cha' ykwi' skaa nten 'in Jesús. Nde lka cha' nu mske' ti' ree kan':

—Ayman Xuwa nu mdukwatya 'in nten nu ngwa s'ni, kan' lka Jesús re —ndukwin Herodes kan'—. Wa yjwiin 'in Xuwa kan', lo'o ni, wa ndyu'u yu xiya', kan' cha' nchka 'in ku'ni cha' tnun nu ngwaña'an —ndukwin ree.

¹⁵ —Si'i nu kan' —ndukwin xka ta nten—. Ayman Elías lka yu ki'yu re.

—Si'i ngwaña'an —ndukwin xka ta nten—. Ska nten nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lka yu re, ña'an ti' ayman nu mdi'in s'ni, nu ykwi' lo'o nten cha' 'in Ndiose.

¹⁶ Xa wa ynan Herodes cha' nu ykwi' nten cha' 'in Jesús, xiya' ykwi' ree kan':

—Wa ndyu'u ayman Xuwa xiya' —ndukwin—. Na' nguloñ tñan 'in nten, lo'o mdijin ku' ne' ke Xuwa kan' bra kan'; ja chan ayman Xuwa lka yu ki'yu re —ndukwin ree Herodes.

¹⁷ Nu ngwa s'ni la, wa ngulo ree Herodes kan' tñan 'in msu 'in, kan' cha' yaa ne' msñi ne' 'in Xuwa kan', yaa lo'o ne' 'in yu ni' ña'an chkwan. Y'ni ree cha' kuxi kan' si'ya Herodías nu ngwa kwilyo'o Lpe ta'a Herodes, cha' wa msnan lo'o Herodes 'in nu kuna'an kan', cha' kaja kwilyo'o lo'o.

¹⁸ —Ja nsu'wi chabiya' tyi'in lo'o kwilyo'o ta'aa —ndukwin Xuwa 'in ree Herodes ti bra kan'.

Kan' cha' msu'wa ree 'in Xuwa ni' ña'an chkwan, cha' wa ykwi' yu ngwaña'an lo'o ree kan'.

¹⁹ Msin' 'a ti' Herodías chun' cha' nu ykwi' Xuwa, kujwi 'in yu ngwa ti' nu kuna'an kan'. Lo'o ja mjwi ña'an kujwi 'in yu bra ti,

²⁰ cha' ntsen ree Herodes 'in Xuwa. Jlyo ti' ree cha' ñi 'a cha' nu y'ni Xuwa, cha' luwi 'a tiye Xuwa, lo'o ja ndi'in cha' kuxi 'in yu; kan' cha' wa na'ansiin ree 'in yu cha' ja ku'ni nu kuna'an kan' cha' kuxi lo'o yu. Ndiya ti' ree Herodes kunan cha' nu ngwa'u Xuwa, ni siya ja ngwa biya' su'we ti' ree cha' kan'.

²¹ Su'we 'a ngwa tiye Herodías xa nu ngwa tsan ngula ykwi' ree Herodes bra kan'. Tsan kan' y'ni ree ta'a, lo'o tyun nten nu tnun nchka yku ne' se'en ndi'in ree bra kan'.

Lo'o nten nu ndloo la 'in ree kan', lo'o x'nan sndaru 'in ree, lo'o ne' kuliya' nde Galilea kan', nchga nten nu tnun nchka kan', ndyaa yku ne' se'en ndi'in ree tsan kan'.

²² Bra kan' mdiyan ska nu kuna'an kune' sñi' Herodías, ngula kiya' nu kuna'an kan' se'en ndi'in ne' ta'a. Tsaa 'a ti' ree Herodes bra kan', lo'o ngwaña'an ndiya 'a ti' ne' nu nchku se'en ndi'in ree na'an ne' 'in nu kuna'an kune' kan', cha' ngula kiya'. Ykwi' ree lo'o nu kuna'an kune' kan' bra kan':

—Katsaa' ñaän ni, ña'aan cha' su'we nu nchka tii' kaja 'iin —ndukwin ree 'in—. Taän cha' su'we kan' 'iin —ndukwin—.

²³ Ta Ndiose nu ti'í 'ñaän si ja taän nchga nan nu jñaan 'ñaän ni, ni siya sa jlu'we yuu nu kwenta 'ñaän, taän 'iin —ndukwin ree 'in nu kuna'an kune' kan'.

²⁴ Kan' mdo'o nu kuna'an kune' kan', ndyaa se'en ndi'in jya'an.

—¿Nan ka nu jñaän 'in ree a? —ndukwin 'in jya'an bra kan'.

—Jñaan ke Xuwa nu ndukwatya 'in nten —ndukwin jya'an 'in bra kan'.

²⁵ Bra ti ndyaa nu kuna'an kune' kan' tloo ree xiya', cha' jñan cha' kan' 'in ree:

—Ke Xuwa nu ndukwatya 'in nten nchka tiän' kaja 'ñaän —ndukwin nu kuna'an kan'—. Nu ni ti nchka tiän' ke yu kan' ska ni' si'yuu —ndukwin 'in ree.

²⁶ Ni siya xi'in 'a ti' ree bra kan', ja ngwa 'in yu tukun' cha' 'in nu kuna'an kan'. Ja ngwa 'in yu, cha' tloo ne' ta'a nchku yu wa mskan' ree cha' kan', cha' ta nchga nan nu jñan nu kuna'an kune' kan' 'in yu.

²⁷ Bra ti ngulo ree tñan 'in ska sndaru 'in yu nu nduun kwan, cha' tsaa 'ya sndaru ke Xuwa. Kan' mdo'o sndaru ndyaa ni' ña'an chkwan, mdi-jin ku' yu ke Xuwa bra kan'.

²⁸ Ndyaan lo'o sndaru 'in ran ni' si'yuu bra kan', lo'o mda ran 'in nu kuna'an kune' kan'. Ndyaa lo'o nu kuna'an kan' 'in ran se'en ndi'in jya'an bra kan'.

²⁹ Sa ña'an ngwa bra kan', bra nu ynan nten nu y'ni xa'an cha' 'in Xuwa cha' nskwa ayman kan', bra ti ndyaa ne' nde se'en nskwa yu. Bra kan' ndyaa ne' mtsi' ne' 'in ayman kan'.

Mda Jesús nan yku ki'yu mi nten

³⁰ Chun' ndi'in la chin', xiya' ndyaan ne' ta'a nda'an Jesús se'en ndi'in yu, ti kwi' nten nu yaa ykwi' lo'o ne' xka kichen cha' 'in Jesús. Ytsa' ne' 'in yu nchga tñan nu wa y'ni ne', sa ña'an nu ngwa'u ne' 'in nten la kan'.

³¹ Ykwi' Jesús lo'o ne' kan' bra kan': —Tsaan chin' xka se'en, se'en tyi'ian ti ykwiin' tian, cha' xitña' wan chin' —ndukwin Jesús 'in tii tyukwa ne' kan'.

Ngwaña'an ykwi' Jesús lo'o ne' kan', cha' ka'an 'a nten nsu'wi se'en ndi'in ne', lo'o ja yu'wi bra ku ne'.

³² Mdo'o ne' ndyaa ne' ni' yka na'an xuwe ti bra kan', cha' tsaa ne' la se'en ja nsu'wi nten.

³³ Lo'o tyun nten na'an la se'en ndyaa ne'. Yu'wi lyo nten kan' 'in ne', lo'o bra ti ynen cha' tyun kichen la nde ya' ndyaa ne'. Kan' cha' msnan nten kichen kan' ndyaa ne' tu'wa tiyu', sa bra nu kulo ndukwa mdiyan ne' kan' se'en ndyaa Jesús lo'o ta'a nda'an yu.

³⁴ Bra wa mdiyan yka na'an xuwe ti tu'wa tiyu', mdo'o Jesús na'an yu cha' ka'an 'a nten ndi'in nde kwa. T'nan 'a ti' Jesús ña'an yu 'in nten ka'an kan' bra kan'; mske' ti' yu cha' ña'an ti' slya' nu ja nsu'wi nten nu ña'ansiin 'in i', ngwaña'an ngwa nten ka'an kan'. Kan' cha' chan ngwa'u yu ka'an 'a cha' 'in ne' kan'.

³⁵ Bra nu wa ngwa msiin, bra kan' ndijyan ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu tloo yu cha' chkwi' ne' lo'o yu:

—Ni' kixin' lka re —ndukwin ne'—, lo'o msiin 'a ni.

³⁶ Su'we la si kuloo tñan 'in nten ka'an re cha' tyaa ne' nde kichen kwi' se'en ti, cha' xi'i ne' nan ku ne' —ndukwin ne' 'in Jesús.

³⁷ —'Wan, ta wan nan ku ne' re —ndukwin Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan'.

—¿Ta tyo'o skwa tukwa siyentu tñi plata xi'i ba jaxlya teje' ku ne' re a?, yu kula —ndukwin ne' 'in Jesús.

³⁸ —¿Ni sa nkwa jaxlya teje' nsu'wi 'wan nde re a? —ndukwin Jesús—. Lkwa wan chin' 'in ran —ndukwin 'in ne'.

Mda'an naan ne' si lo'o chin' nan ku nda'an nten kan', lo'o xiya' ykwi' ne' lo'o Jesús bra kan':

—Ki'yu ti jaxlya teje' lo'o tukwa ti kula lo'o 'in ne' nde —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'.

³⁹ Lo'o ngulo Jesús tñan 'in nchga nten kan', cha' tyan ne' tyukwa ne' lo kii xuwe kwenta ta ti ne' bra kan';

⁴⁰ kwenta ska siyentu nten ska ta, kwenta tu'watyii nten xka ta, ngwaña'an mdukwa ne'.

⁴¹ Kan' msñi Jesús 'in ki'yu jaxlya teje' lo'o tukwa kula kan', na'an yu nde kwan cha' tya yu xu'we 'in Ndiose cha' 'in jaxlya lo'o kula kan'. Msu'we yu jaxlya bra kan', mda yu yu'we jaxlya 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' kutsaa ne' ran 'in nten ka'an kan'; kwi' ngwaña'an msu'we yu kula kan' cha' ku ne'.

⁴² Ngwaña'an ngwa cha' yku nchga nten kan', ngula' ti' ne'.

⁴³ Bra nu mdyii yku ne', mxo' ti'in ne' nchga yu'we nu ngunun, lo'o yu'we jaxlya lo'o yu'we kula; mxa'an tii tyukwa xkuwi lo'o yu'we kan' bra kan'.

⁴⁴ Ngwaña'an ngwa cha' ki'yu mi yu ki'yu yku jaxlya lo'o kula nu ngwa tsan kan'.

Mda'an Jesús lo tyi'a tiyu'

⁴⁵ Bra ti ngulo Jesús tñan 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' sten ne' ni' yka na'an xuwe ti, cha' tsaa ne' nde loo la se'en tsaa yu la xka la'a tsu' tiyu', nde kichen Betsaida. Kanun Jesús cha' slaa' lo'o nten ka'an kan', cha' tyaa ne' tu' na'an tyi ne'.

⁴⁶ Nu wa mslaa' lo'o ne', mdo'o Jesús ndyaa xka ti yu nde si' ki'ya cha' chkwi' yu lo'o Ndiose Sti yu.

⁴⁷ Bra wa ndyaa kwichaa ndi'in ne' nu ngi'ni xa'an tijyu' lo tyi'a ni' yka

na'an xuwe ti, nganun Jesús xka ti lo yuu wtyi tu'wa tiyu'.

⁴⁸ Na'an Jesús cha' lye 'a ngi'ni ne' tñan cha' tya'an yka na'an kan' lo tyi'a, cha' ngula 'a nxkwa kwi'in lo tyi'a. Wa ki'ya ti xaa, bra kan' mdiyan Jesús nda'an lo tyi'a ti, wa tyijin ti yu se'en ndi'in ne'.

⁴⁹ Bra kan' na'an ne' 'in yu nda'an yu lo tyi'a. Msi'ya 'a ne' bra kan', cha' lka yu ska ayman, mske' ti' ne'.

⁵⁰ Na'an ta'a ne' 'in yu, lo'o ytsen 'a ne' bra kan'. Bra ti ytsa' Jesús 'in ne':

—¿Ku'ni tnun tiye wan, na' lkaän! —ndukwin yu—. ¡Ja kutsen wan! —ndukwin Jesús 'in ne'.

⁵¹ Bra kan' yten Jesús ni' yka na'an lo'o ne', bra ti ngwa tiin kwi'in kan' bra kan'. Yuwe 'a ti' ne' bra kan', mda'an 'a cha' tiye ne'.

⁵² Lo'o ja ngwi'ya ne' kwenta siya' ti sa ña'an ngwa cha' mda'an Jesús lo tyi'a. Ti kwi' ti cha', ja ngwa biya' ti' ne' sa ña'an nu y'ni Jesús bra nu msu'we yu jaxlya kan'. Nan wa nchkun' ke ne'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in ne' ti'í nde Genesaret

⁵³ Chun' ndi'in la mdiyan yka na'an kan' xka la'a tsu' tiyu' lo'o ne', nde lo yuu 'in Genesaret mdiyan ne' bra kan'. Mskan' ne' 'in yka na'an kan',

⁵⁴ mdo'o ne' bra kan'. Bra ti yu'wi lyo nten nu kwa tyi kan' 'in Jesús.

⁵⁵ Msnan ne' ndyaa ne' se'en ndi'in ne' ti'í 'in ne', cha' kan lo'o ne' 'in ne' ti'í kan' se'en ndi'in Jesús; ne' kichen kwi' se'en ti, ne' kichen nu tijyu' la chin', ngwi'ya lo'o ne' 'in nu ti'í ndi-jyan. Ni' katan, o ta lo jaa' ti ndijyan 'ya ne' 'in nu ti'í se'en ndi'in Jesús.

⁵⁶ Tyun kichen se'en ndyaa Jesús, lo'o kichen tnun, lo'o kichen xuwe ti, lo'o se'en ndiya ne' ni' kixin', nchga se'en nda'an yu ndijyan lo'o ne' 'in nu ti'í 'in ne'. Mjñan ne' chabiya' 'in Jesús cha' kala' ti nu ti'í ni siya kiya' ste' ti yu. Lo'o nchga nu ti'í nu yla' ste' Jesús ni, bra ti nchkaa ne' kan' bra kan'.

7

Nan lka nu ku'ni ñu'un tiye nten

¹ Ngwa ska tsan mdiyan ska ta ne' fariseo, mda'an ne' lo'o chin' mstru nu ndu'u cha' jo'o ni' lyaa nde kichen Jerusalén. Mdiyan ne' nde se'en ndi'in Jesús.

² Yuwe 'a ti' ne' kan', cha' ndi'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús nu nchku tyaja ni siya ja ya mna' ne' sa ña'an nu ndu'u mstru cha' jo'o 'in ne' cha' ku'ni ne'.

³ (Ne' fariseo, lo'o nchga ne' judío, ja ka ku ne' si ja ya mna' su'we ne' sa ña'an nu ndukwa cha' lo kityi kula s'ni cha' ku'ni ne'.

⁴ Xa nu nda'an ne' lo kiya' cha' xi'i ne' ska nan ku ne', ndijyan lo'o ne' 'in ran ni' ña'an, ja nsu'wi chabiya' ku ne' 'in ran bra kan', si ja ya ku'ni luwi ne' 'in tyukwi ña'an ne'. Ka'an 'a tñan kti ti wa ngwa'u ayman kula 'in ne' judío cha' ku'ni ne'; sa ña'an nu katen sa 'in ne', sa ña'an nu katen styu, sa ña'an nu katen katun' chkwan, sa ña'an nu katen ka'nan, cha' ka luwi ska nan cha' 'in Ndiose, nxke' ti' ne'.)

⁵ Kan' cha' mnicha' ne' 'in Jesús bra kan', ne' fariseo kan' lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o kan':

—¿Ni cha' lka ja su'we ngi'ni ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'iin? —ndukwin ne' 'in yu—. Ja ndukwa ne' kwa tñan nu wa ngwa'u ayman kula 'ñaan nu ngwa s'ni, cha' ja mna' su'we ne' bra nu ku ne' tyaja —ndukwin ne' kan' 'in Jesús.

⁶ Mxkwen Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—Chañi 'a cha' nu ykwi' ayman Isaías 'wan nu ngwa s'ni, cha' nten nu tukwa cha' nsu'wi tiye lka wan. Wa ngwa'an yu kula kan' cha' re lo kityi 'in Ndiose:

Ng'i'ni tnun nten re 'ñaan cha' nchkwí' ti ne', ndukwin Ndiose, si'i tyukwi ti tiye ne' ngi'ni tnun ne' 'ñaan.

⁷ Kwiñi 'a nchkwí' ne' re cha' ngi'ni tnun ne' 'ñaan, lo'o ndu'u ne' cha' nu nchkwí' nten ti 'in ta'a ne', ni siya ndukwin ne' cha' ndu'u ne' cha' 'ñaan 'in ta'a ne', ndukwin Ndiose.

Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi.

⁸ Ja nduwe ti' wan sa ña'an tñan nu ngulo Ndiose 'in nten chalyuu; tñan nu ngwa'u ayman kula 'ñaan, kan' ti tñan ndukwa wan —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

⁹ Ti ykwi' la Jesús lo'o ne' kan' bra kan':

—Wa ngulaa ya' wan tñan nu ngulo Ndiose 'ñaan, lo'o ni, ndloo la cha' 'wan, cha' tukwa wan nchga cha' nu ngwa'u ayman kula 'ñaan —ndukwin Jesús—.

¹⁰ ¿Ja nsu'wi ti' wan cha' nu ykwi' ayman Moisés lo'o nten chabiya' 'in Ndiose s'ni a? “Tukwa wan cha' nu nchkwí' sti wan, cha' nu nchkwí' jya'an wan” ndukwin. “Si chkwí' wan cha' kuxi 'in sti jya'an wan, ndi'in cha' kujwi ne' 'wan bra kan'” ndukwin.

¹¹ Lo'o kuxi 'a cha' nu nchkwí' wan. Ndu'u wan 'in nten cha' cha' su'we lka xa nu chkwí' ska nten cha' re lo'o sti lo'o jya'an: “Ja ka 'a 'ñaan tayaän' 'wan, cha' nan Corbán lka nchga nan nu nsu'wi 'ñaan.” (Corbán lka ska cha' 'in ne' kan' nu nchkwí' cha' ska nan nu wa mda ne' xu'we 'in Ndiose.)

¹² Lo'o ja nda wan chabiya' cha' taya' nten kan' 'in sti 'in jya'an ne' bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—.

¹³ Ja su'we cha' ndu'u wan 'in nten ngwaña'an. Ja ndukwa wan tñan nu ngulo Ndiose 'ñaan, bra nu ngwaña'an ndu'u wan 'in ne'; lye la ndukwa wan cha' nu ytsa' ayman kula 'wan 'in wan. Lo'o ti ka'an la cha' kuxi ngi'ni wan —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

¹⁴ Xiya' msi'ya Jesús 'in nten ka'an cha' kan ne' se'en ndi'in yu bra kan'.

—Nchga wan kunan su'we wan nchga cha' nu kwa'uñ 'wan ni, cha' ka biya' ti' wan ska cha' —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'—.

¹⁵ Ja ndiya nan nchku nten nu ku'ni cha' ka kuxi tiye ne' —ndukwin yu—. Nu nchkwí' ne' ska cha', nu ngi'ni ne' ska tñan, ngwaña'an ka biya' tian' si kuxi nka tiye ne' kan'.

¹⁶ Ta'a wan kunan su'we wan cha' kan' ni, si nchka ti' wan —ndukwin Jesús 'in nten kan'.

17 Chun' ndi'in la, yaa Jesús ni ña'an. Nganun nten ka'an kan' chun' na'an ti. Kan' mnicha' nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, sa ña'an lka cha' nu wa ngwa'u yu 'in ne' tsan ti.

18 —¿Lo'o 'wan, ja ngwa biya' ti wan cha' kan' a? —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. ¿Ja jlyo ti' wan cha' si'i nan nu kuan nu ku'ni cha' ka kuxi tiyea a? Ja ka 'in ran.

19 Bra nu kuan ska nan, bra kan' sten nan kan' tu tu'waan, ka ti'in ran kan' nde nian' bra kan'; xa nu tsaan liya', tyii ji cha' 'in ran bra kan' —ndukwin Jesús.

Ngwaña'an ykwi' Jesús cha' ka biya' tian' cha' su'we kuan nchga nan nu nchku nten.

20 Ti ngwa'u la Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—Cha' nu wa ykwi' ska nten, cha' nu wa y'ni ska nten, chun' cha' kan' ka biya' tian' bra nu nsu'wi cha' kuxi ni' kasiya 'in ne' kan'.

21 Bra nu chañi cha' nsu'wi cha' kuxi ni' kasiya 'in nten, ka'an 'a cha' kuxi ku'ni ne' kan' bra kan': xu'wi cha' 'in ne' lo'o kwilyo'o xka nten, ku'ni ne' cha' chen ña'an lo'o xka nten, kujwi ne' 'in ta'a ne',

22 ku'ni ne' kuan cha' nu nsu'wi 'in ta'a nten ne', xitukwi ti' ne' 'in ska nan nu nsu'wi 'in xka nten, ka ti'í ti' ne' 'in ta'a nten ne', tukwa cha' ka tiye ne', xa'an 'a ku'ni ne', ka liye' ti' ne', kwentu 'a ka ne', siye' 'a chkwi' ne', lo'o ja ska cha' kuwe ti' ne' siya' ti.

23 Nchga cha' kuxi kan' wa nsu'wi tiye nten, kan' cha' ndiya ti' ne' ku'ni ne' cha' kuxi kan'. Kan' lka cha' kuxi nu ngi'ni nten chalyuu cha' ja luwi kasiya 'in ne'.

Ndyaa ña'an ti' ska nu kuna'an xka la'a tsu' 'in Jesús

24 Chun' ndi'in la mdo'o Jesús ndyaa tijyu' nde lo yuu 'in kichen Sidón lo'o kichen Tiro bra kan'. Ngwa ti' yu cha' kanun yu ska ni' ña'an mnan ti nde kwa; lo'o ja ngwa 'in yu, cha' bra ti mjwi rsun 'in ne' kichen cha' ndi'in yu kwi' se'en ti.

25 Lo'o mjwi rsun kan' 'in ska nu kuna'an nu ndi'in kichen kan', kan'

cha' mdiyan se'en ndi'in yu. Wa msñi ska kwi'in kuxi 'in ska nu kuna'an xuwe sñi' nu kuna'an kan'; kan' cha' mduun xtyin' jya'an nu xuwe ti tloo Jesús,

26 mjñan cha' tlyu ti' 'in yu, cha' kulo yu kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in sñi', nka tiye. Cha' 'in ne' griego nchkwi' nu kuna'an kan', cha' ne' xka la'a tsu' lka, ne' sirofenicia.

27 —Ti kulo nda ne' nan ku sñi' ne' —ndukwin Jesús—. Ja su'we si xñi ne' tyaja nu nchku sñi' ne' cha' ta ne' 'in xne' ti —ndukwin Jesús 'in nu kuna'an kan'.

28 —Chañi cha' 'iin —ndukwin nu kuna'an—, lo'o nsu'wi chabiya' ku xne' kata tyaja nu ngalu ni' msaa laja nu nchku nu xuwe —ndukwin 'in Jesús.

29 —Su'we 'a cha' nchkwii' —ndukwin Jesús—. Su'we ti tyaa na'an tyii, cha' wa nchkaa sñii' ni —ndukwin yu 'in nu kuna'an kan' bra kan'.

30 Mdo'o nu kuna'an kan' ndyaa bra kan', ngala na'an tyi se'en nskwa sñi' lo ki'yan. Bra kan' na'an nu kuna'an cha' wa nchkaa sñi', ja nsu'wi 'a kwi'in kuxi 'in ni.

Y'ni Jesús jo'ó 'in nten ku'un

31 Mdo'o Jesús kichen Tiro bra kan', mdijin yu kichen Sidón, mdijin yu nde Decápolis, ti kwi' lo yuu nu kwenta 'in tii kichen. Bra kan' mxitukwi yu ndyaan yu tu'wa tiyu' Galilea xiya'.

32 Lo'o mdiyan chin' nten se'en ndi'in Jesús bra kan', ndijyan lo'o ne' 'in ska yu ku'un. Ku'un tu nskan yu, kwi' ngwaña'an ja ngwa chkwi' su'we yu. Kan' ykwi' ne' lo'o Jesús cha' xtya ya' yu ke yu ti'í kan'.

33 Lo'o ndyaa lo'o Jesús 'in yu ti'í kan' ska se'en nu ja ña'an nten, ni siya kwi' se'en ti. Bra kan' yojo' xñii ya' Jesús tu nskan yu ti'í kan', lo'o mdo'o tyi'a nu ndyo'o tu'wa yu lo xñii ya' yu, msty ran loo ltse' yu ti'í.

34 Kan' na'an Jesús nde ni' kwan, lye 'a ynen ndyaan tyi'i yu bra kan'.

—¡Efata! —ndukwin Jesús 'in yu ti'í kan' bra kan'. Kan' nu nchka ti' chkwi': ¡Kalaa tu nskaan!

³⁵ Bra ti ngalaa tu nskan yu ti'í kan'; ynan su'we yu, ngwa su'we ltse' yu cha' su'we ti ykwi' yu lo'o nten.

³⁶ Kan' ngulo Jesús tñan 'in ne' kan', cha' ja katsa' ne' 'in nten sa ña'an ngwa 'in yu ti'í kan'; lo'o ja ynan ne', lye la ynen cha' kan', ni siya lye ngulo Jesús tñan 'in ne' cha' ja katsa' 'a ne' 'in ta'a nten ne'.

³⁷ Yuwe 'a ti' nten bra nu ynan ne' sa ña'an ngwa cha' kan'.

—Su'we 'a ngi'ni yu kan' —ndukwin ne'—, lo'o 'in ne' nu ku'un tu nskan, nchka 'in yu ku'ni yu cha' nchkaa ne'; lo'o ne' nu ku'un tu'wa, nchkwi' ne' xiya' chabiya' 'in yu.

8

Mda Jesús nan nchku jakwa mi nten

¹ Chun' ndi'in la chin', xiya' mdyo' ti'in ka'an 'a nten se'en ndi'in Jesús. Wa tsan ndi'in ne', kan' cha' ja nsu'wi 'a nan ku ne' bra kan'. Lo'o ykwi' Jesús lo'o nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

² —T'nan 'a tiän' 'in nten ka'an re —ndukwin—, cha' snan tsan wa mda'an ne' lo'oñ. Lo'o ja nsu'wi siya' ti nan ku ne' ni.

³ Kan' cha' ja su'we kuloñ tñan 'in ne' cha' tyaa ne', cha' ndijin jwi'ñan ne' nda'an ne'; ja talo 'a ne' tuwiin tyaa ne' na'an tyi ne', cha' ndi'in chin' nten re nu tijyu' 'a ndijyan ne' —ndukwin Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

⁴ —¿Ni sa ña'an ku'ni ba se'en tijyu' re a? —ndukwin ne' kan' bra kan'—. Ja tukwin ndi'in nde re. Ja kaja sa ña'an nu taan nan ku ne' re —ndukwin ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu kan'.

⁵ —¿Ni nkwa jaxlya nsu'wi 'wan a? —ndukwin Jesús 'in ne' kan' bra kan'.

—Kati ti jaxlya teje' lo'o 'wa —ndukwin ne' 'in yu.

⁶ Bra kan' ngulo Jesús tñan 'in nten ka'an kan', cha' tyukwa ne' lyuu. Msñi yu kati jaxlya teje' kan', ndya yu xu'we 'in Ndiose cha' ndiya nan ku ne'. Bra kan' msu'we yu jaxlya kan', mda yu yu'we jaxlya 'in ne' nu ngi'ni

xa'an cha' 'in yu cha' kutsaa ne' ran 'in nten ka'an kan', cha' ku ne' ran.

⁷ Lo'o chin' kula xuwe nsu'wi 'in ne'; kan' cha' bra nu nkwan Jesús 'in kula kan', ngulo yu tñan cha' lo'o kutsaa ne' yu'we kula kan' 'in nten ka'an kan', cha' ku ne'.

⁸ Yku nchga nten kan', lo'o mla' 'a ti' ne' bra kan'. Kan' mxo' ti'in ne' nchga yu'we jaxlya lo'o kula ta'a nu ngunun se'en yku ne', msa'an kati xkuwi lo'o yu'we kan'.

⁹ Ti kwi' tsan kan' wa yku jakwa mi nten. Mslaa' Jesús lo'o nten ka'an kan',

¹⁰ bra kan' yten yu ni' yka na'an xuwe lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, ndyaa yu lo'o ne' nde ska se'en naan Dalmanuta.

Ña'an kwi'ya ne' ska cha' tnun nu ku'ni Jesús, ngwa ti' ne'

¹¹ Chun' ndi'in la mdo'o tukwa chin' ne' fariseo se'en ndi'in Jesús. Ngwa ti' ne' tyijin lyo ne' 'in Jesús lo'o ska cha' tukwi, kan' cha' mjñan ne' 'in yu cha' ku'ni yu ska cha' tnun chabiya' 'in Ndiose nu ndi'in nde ni' kwan.

¹² Lye 'a ynen mda yu tyi'i yu, mxkwen yu 'in ne' bra kan':

—¿Ni cha' nchka ra ti' nten chalyuu re cha' ku'niin ska cha' tnun chabiya' 'in Ndiose? Chañi cha' nchkwiin' lo'o wan, cha' ja ta 'a Ndiose chabiya' ña'an kwi'ya wan ska cha' tnun ngwaña'an —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

¹³ Lo'o ngulaa ti'in yu 'in ne' fariseo kan' bra kan'. Xiya' yten yu ni' yka na'an xuwe ti lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu kan', mdijin ne' lo' tiyu', mdo'o ne' xka la'a tsu' bra kan'.

Ña'an ti' skwan tiye', ngwaña'an lka ne' fariseo

¹⁴ Lo'o nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús, mjlyaa ti' ne' cha' tsaa lo'o ne' nan ku ne' tsan kan'; ska ti jaxlya teje' lo'o 'in ne' ni' yka na'an xuwe kan'.

¹⁵ Bra kan' ngwa'u Jesús ska cha' 'in ne':

—Ndi ti ti' wan tyi'in wan —ndukwin yu—, ki'ya wan kwenta sa ña'an ngi'ni cha' nu nchkwi' ne' fariseo

lo'o ne' nu nda'an chabiya' 'in ree Herodes. Ña'an ti' skwan tiye', ngwaña'an ngi'ni cha' nu nchkwi' ne' kan'.

¹⁶ Mnán ti ykwi' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu lo'o ta'a ne' bra kan':

—Chun' ja lo'o jaxlya teje' 'ñaan ndya'aan, kan' cha' ykwi' yu cha' 'in skwan tiye' lo'oan —ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

¹⁷ Mgii ti' Jesús cha' ja ngwa biya' ti' ne' kan'.

—¿Ni cha' lka nduwe ti' wan cha' ja nsu'wi nan ku wan? —ndukwin yu 'in ne' kan' bra kan'—. ¿Ja jlyo ti' wan a? ¿Ta ja nchka biya' ti' wan a? ¿O ta nchkun' ke wan a? —ndukwin yu—.

¹⁸ Nsu'wi kiloo wan, lo'o ja nchka ña'an wan. Ndukwa tu nskan wan, lo'o ja nchka kunan wan. ¿Ta ja ndyu'wi 'a ti' wan siya' ti a?

¹⁹ Bra nu msu'weñ ki'yu jaxlya teje' nu yku ki'yu mi nten kan', ¿ni sa ña'an nkwa xkuwi nsu'wi nu msa'an lo'o yu'we jaxlya nu wa mxo' ti'in wan bra kan'? —ndukwin Jesús 'in ne'.

—Tii tyukwa xkuwi —ndukwin ne'.

²⁰ —Kwi' ngwaña'an bra nu msu'weñ kati jaxlya teje' nu yku jakwa mi nten kan', ¿ni sa ña'an nkwa xkuwi nsu'wi nu msa'an lo'o yu'we jaxlya nu wa mxo' ti'in wan bra kan'? —ndukwin yu 'in ne'.

—Kati xkuwi —ndukwin ne'.

²¹ —¿Ja ya ka biya' ti' wan sikwa a? —ndukwin Jesús 'in ne' kan' bra kan'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska yu kwityiin' nde Betsaida

²² Chun' ndi'in la mdiyan ne' nde kichen Betsaida. Bra ti mdiyan lo'o ne' kichen 'in ska yu kwityiin' se'en ndi'in Jesús. Mjñan 'a ne' 'in yu cha' xtya ya' yu ke yu ti'í, ngwa ti' ne'.

²³ Kan' cha' msñi Jesús ya' yu kwityiin' kan', ndyaa lo'o yu 'in yu nde tu'wa kichen. Lo'o msu'wa Jesús chin' tyi'a nu ndyo'o tu'wa yu kiloo yu ti'í bra kan', mstyá ya' yu kiloo yu kwityiin' kan' bra kan'.

—¿Ta ka ña'aan ska nan ni a? —ndukwin Jesús 'in yu ti'í.

²⁴ Na'an kwi'ya yu ti'í chin' kwi' se'en ti bra kan'.

—Nchka ña'aan chin' ti —ndukwin yu ti'í—. Sa ndijin ti chkan' ña'aan chin', ña'an ti' yka ña'an nten, lo'o nda'an ran —ndukwin yu ti'í kan' 'in Jesús.

²⁵ Xiya' mstyá ya' Jesús kiloo yu ti'í kan'. Bra ti nchkaa kiloo yu bra kan', ngwa ña'an su'we yu 'in nchga nten.

²⁶ Kan' ngulo Jesús tñan 'in yu cha' tyaa yu na'an tyi yu:

—Ja tsaá 'aa lo kichen ni, ja katsaa' 'in nten nan lka nu ngwa 'iin —ndukwin Jesús 'in yu nu ngwa ti'í kan'.

Ytsa' ñi Tyu cha' ti kwi' Krixtu lka Jesús

²⁷ Chun' ndi'in la mdo'o Jesús ndyaa yu lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, ndyaa ne' tyun kichen xuwe ti nde lo yuu 'in Cesarea de Filipo. Laja nu nda'an ne' tuwiin, mnicha' Jesús 'in ne' bra kan':

—Nu nchkwi' nten cha' 'ñaan ni, ¿ti ka nu lkaan, nxke' ti' ne'? —ndukwin Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

²⁸ —Nsu'wi nten nu nchkwi' cha' ayman Xuwa nu mdukwatya 'in nten nu ngwa s'ni lkaa —ndukwin ne'—. Xka ta nten ni, nchkwi' ne' cha' ayman Elías lkaa; lo'o xka ta nten ni, nchkwi' ne' cha' ska ayman nu ykwi' lo'o nten cha' 'in Ndiose s'ni lkaa.

²⁹ —Lo'o 'wan ni —ndukwin Jesús—, ¿ti ka nu lkaan, nxke' ti' wan? —ndukwin yu 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

Bra ti mxkwen Tyu 'in yu bra kan':

—Krixtu lka nu'win —ndukwin Tyu bra kan'.

³⁰ Lo'o ngulo Jesús tñan 'in ne' bra kan', cha' ja katsa' ne' cha' kan' 'in nten.

Ytsa' Jesús 'in ne' cha' wa kaja ti yu

³¹ Lo'o kan' mdyisnan Jesús ngwa' u la yu 'in ne':

—Ndiose msu'wa 'ñaan ndijyaan cha' kaan nten, lo'o ndi'in cha' tyijiin ka'an 'a nu ti'í —ndukwin Jesús 'in ne'—. Nde loo la chkwi' 'a ne' kwentu 'ñaan; lo'o ne' kula, lo'o sti jo'o nu lka ndloo la, lo'o mstru nu ndu' u cha'

jo'o ni' lyaa, nchga ne' kan' chkwi' ne' cha' nu kwiñi lkaän. Kujwi ne' ñaän bra kan'; lo'o bra wa mda'a snan tsan, bra kan' tyu'uün xiya'.

³² Ñi ngwa'u Jesús cha' kan' 'in nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu; kan' cha' msñi Tyu ya' Jesús bra kan', ngwa ti' Tyu tukun' cha' 'in yu, cha' ja chkwi' 'a yu ngwaña'an.

³³ Lo'o mxitukwi Jesús se'en nduun bra kan', na'an yu 'in ta'a nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, mdukun' yu cha' nu ykwi' Tyu siya' ti bra kan'.

—jTyo'o tsu' ñaän, Satanás! —ndukwin yu 'in Tyu—. jJa tukun' loo cha' ñaän! Si'i sa ña'an nu nchka ti' Ndiose nka tiye nu'win ni, sa ña'an nu nda'an cha' tiye nten chalyuu ti nka tiyee ni —ndukwin Jesús 'in Tyu.

³⁴ Kan' msi'ya Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, lo'o 'in nten ka'an nu mdo'o ña'an 'in yu, msi'ya yu 'in ne' cha' kan ne' se'en ndi'in yu. Ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—Nten nu tyukwi ti tiye nchka ti' tya'an lo'oün —ndukwin yu 'in ne'—, ndi'in cha' xnun ne' kan' nchga cha' nu nsu'wi 'a tiye ne', cha' tya'an ne' lo'oün nchga tsan, ni siya kujwi nten 'in ne' kan' chun' ndyaa ña'an ti' ne' ñaän.

³⁵ Kana' chalyuu 'in ne' si xkwi' nda'an cha' tiye ne' sa ña'an ka ku'ni ne' cha' tyu'u ne', ti ykwi' ti ne'; lo'o kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne', si xlyaa ne' tsaa ne' lo'oün, ni siya kujwi nten 'in ne' cha' ñaän, chun' ntsa' ne' cha' su'we ñaän 'in nten.

³⁶ Lo'o nten nu xkwi' nda'an cha' tiye 'in ti ykwi' ti, ja kanun 'a cha' su'we 'in ne' kan', ni siya wa y'ni 'a ne' kanan bra nu mdi'in ne' lo chalyuu; nu kaja ne' kan' ni, kana' nchga cha' su'we nu nsu'wi 'in ne' bra kan'.

³⁷ Ja nchka ta nten liya' cha' tyu'u la ne' lo chalyuu.

³⁸ Na' nu wa msu'wa Ndiose ñaän ndijyaän cha' kaän nten, ka jyu'u tiän' bra nu ña'aän 'in ska nten chalyuu nu jyu'u ti' ñaän, ni siya jyu'u ti' yu 'in cha' su'we nu nchkwiin'. Cha' nchka jyu'u ti' ne' kan' ñaän tloo ne' xa'an lo chalyuu ni, tloo ne' nu chen ña'an

ngi'ni lo chalyuu re, lo'o na', ka jyu'u tiän' 'in ne' kan' bra nu kaän lo chalyuu xiya' nde loo la. Lye 'a ña'an xaa bra nu kaän xiya' chabiya' 'in Stiin. Kaän lo'o angajle nu kti 'a ti', cha' luwi siya' ti angajle kan' —ndukwin Jesús 'in ne'.

9

¹ Ti ngwa'u la Jesús 'in ne' bra kan': —Chañi 'a cha' nu chkwiin' lo'o wan ni —ndukwin yu—, cha' ndiya nten chalyuu nu ti ndi'in lo'oün ni siya ni ti, nu ti ji kaja ne' ka biya' ti' ne' cha' wa mdyisnan cha' ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in nten chalyuu. Tlyu 'a chabiya' nsu'wi 'in Ndiose cha' ka Ni ndloo la 'in nten bra kan'.

Wa mxa'an tyukwi ña'aan Jesús lo'o ste' yu mduun yu lo'o ne'

² Xa wa mda'a skwa tsan, mdo'o Jesús ndyaa bra kan'; lo'o Tyu, lo'o Santiago, lo'o Xuwa ndyaa lo'o yu. Jakwa ti ne' kan' ndyaa ne' lo ki'ya kwan, ja lo'o xka nten ndyaa ne'. La kan', laja nu na'an ne' 'in Jesús, wa mxa'an tyukwi ña'aan yu.

³ Na'an ne' cha' luwi 'a ste' Jesús, ngaten 'a ña'an ran. Ja nchka 'in ska nten chalyuu jya'an te' ngwaña'an, ni siya jlyo 'a ti' ne' sa ña'an katen te'.

⁴ Laja nu na'an ne' kan', mdo'o tukwa ayman Elías lo'o ayman Moisés, mduun ayman kan' nchkwi' ne' lo'o Jesús.

⁵ Bra kan' ykwi' Tyu lo'o Jesús:

—Mstru —ndukwin—, jsu'we 'a cha' ndi'in ba lo'oo nde re! Taa chabiya' kwiñan ba snan te' na'an, ska ka se'en tyi'in ykwi' nu'win, xka ka se'en tyi'in ni Moisés, xka ka se'en tyi'in ni Elías —ndukwin Tyu 'in Jesús.

⁶ Ytsen 'a Tyu lo'o ta'a nda'an yu, kan' cha' ja jlyo 'a ti' yu sa ña'an ngwa cha' nu ykwi' yu.

⁷ Lo'o mdo'o tukwa ska koo nu yu'wi nchga se'en nduun ne' bra kan', kwi' ynen laja koo kan' nchkwi' Ndiose lo'o ne':

—Ti kwi' yu re lka ska ti nu lka Sñiën' —ndukwin Ndiose—, ndiya 'a tiän' 'in yu re. Kunan su'we wan 'in yu re bra nu chkwi' yu lo'o wan.

8 Bra ti na'an ne' se'en mduun ayman kan' nu ngwa tsan, na'an ne' cha' ja ndi'in 'a ne' kan' ni; siya' ti nduun snan ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús lo'o ti kwi' Jesús.

9 Kan' mdo'o ne' ndijyan ne', ngwi'ya ne' si' ki'ya kan'. Lo'o ngulo Jesús tñan 'in ne' cha' ja katsa' ne' 'in xka la nten sa ña'an ngwa cha' nu wa na'an ne' lo' ki'ya kan'.

—Bra nu kajaän, na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten, lo'o tyu'uün xiya', bra kan' ka katsa' wan cha' kan' 'in nten —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

10 Ynan ne' cha' nu ykwi' Jesús. Nduwe 'a ti' ne' xa nu ykwi' yu cha' ndi'in cha' tyu'u yu xiya' xa wa ngu'wi yu.

11 Bra kan' mnicha' ne' kan' 'in Jesús:

—Mstru nu ndu'u cha' jo'o kan' ni, ¿ni sa ña'an ndyo'o cha' nu nchkwi' mstru kan' a? Ndukwin ne' cha' kulo ndukwa la ndi'in cha' kan' ayman Elías lo chalyuu re xiya' —ndukwin ne' 'in Jesús.

12-13 —Chañi, ndi'in cha' kan' ayman Elías kulo, cha' ku'ni xu'we 'in nchga nan —ndukwin Jesús—. Katsaän' ñi 'wan ni, cha' wa lka mdiyan ayman Elías kan' lo chalyuu re. Lo'o wa y'ni ne' lo'o yu sa ña'an nu ndukwa lo kityi kula cha' ka 'in yu bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. Kwi' ngwaña'an, wa ndukwa cha' 'ñaän lo kityi 'in Ndiose, cha' ndi'in cha' tyijjiiñ nu ti'í ni siya wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten, lo'o ndi'in cha' chkwi' ne' cha' kuxi 'ñaän.

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska yu kune' nu msñi kwi'in kuxi 'in yu

14 Kan' mdiyan ne' se'en ndi'in ta'a ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús xiya'. Wa mdyo' ti'in ka'an 'a nten se'en ndi'in ne', lo'o mduun chin' mstru nu ndu'u cha' jo'o lo'o ne', msuun mstru kan' lo'o ne'.

15 Yuwe 'a ti' nten ka'an kan' bra nu na'an ne' cha' ndijyan Jesús. Msnan ne' se'en ndi'in yu cha' chkwi' ne' lo'o yu bra kan'.

16 —¿Ni sa ña'an cha' nchkwi' wan lo'o ne' kwa a? —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'.

17 Bra ti mdyisnan ykwi' ska nten nu nduun laja nten ka'an kan':

—Mstru —ndukwin 'in Jesús—, nan wa yan lo'oün 'in sñiën' tloo nu'win. Nan ku'un yu si'ya kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in yu.

18 Nchga se'en nxlyuu kwi'in kuxi kan' 'in yu ndiyuu yu bra kan', ndyo'o ngo' tu'wa yu; lye nchku li'ya yu, lo'o nchkun' tyukwin tyukwi ña'an yu. Wa mjñaän 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'iin si xlyaa ne' kulo ne' 'in kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in yu ti'í re, lo'o ja ngwa 'in ne' —ndukwin sti yu ti'í kan' bra kan'.

19 —Ja ndyaa ña'an ti' wan 'ñaän siya' ti —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. ¡Kuxi 'a kasiya 'wan! ¡Ja su'we kanuün se'en ndi'in wan, chun' ja taloün 'wan siya' ti! Kan lo'o wan 'in yu ti'í kwa tloün ni.

20 Kan' yan lo'o ne' 'in yu ti'í tloo Jesús. Bra nu na'an kwi'in kuxi kan' 'in Jesús, bra ti mxlyuu 'in yu ti'í kan'; mlyuu yu lo yuu, mlyuu ki'in yu, ndukwa ngo' tu'wa yu bra kan'.

21 Mnicha' Jesús 'in sti yu ti'í bra kan':

—¿Ni ña'an bra mdyisnan ti'í yu a? —ndukwin Jesús.

—Ti kune' yu, ti bra kan' msñi kicha kan' 'in yu —ndukwin sti yu ti'í kan'—.

22 Tyun 'a ya' wa mxlyuu ran 'in yu lo kii', mstyuu ran 'in yu lo tyi'a, cha' ngwa ti' kwi'in kujwi 'in yu. Chka t'nan chin' tii' 'wa, ku'nii ska cha' su'we 'wa, ku'nii jo'ó 'in yu si nchka 'iin —ndukwin sti yu ti'í kan' 'in Jesús.

23 —¿Ni cha' lka ndukwiin 'ñaän ngwaña'an “si nchka 'ñaän?” —ndukwin Jesús 'in yu—. Nchga lo tñan nchka 'in ska nten nu ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose —ndukwin.

24 Bra ti ykwi' sti yu ti'í kan' bra kan':

—¡Wa ndyaa ña'an tiän' 'iin! —ndukwin—, tayaa' 'ñaän cha' xñiñ su'we la cha' 'iin bra nu ja ya tsaa ña'an su'weñ tiän' 'iin, nxke' tiän' —ndukwin yu 'in Jesús.

25 Lo'o na'an Jesús cha' ka'an la nten wa tyo' ti'in ti se'en ndi'in yu bra kan', kan' cha' ngulo yu tñan 'in kwi'in kuxi kan':

—Kwi'in kuxi ni, ti kwii' lkaa nu y'ni ku'un 'in yu ti'í re —ndukwin Jesús—. Kuloŷn tñan 'iin cha' tyo'oo 'in yu kune' re, cha' ja xlyuu 'a 'in yu siya' ti —ndukwin Jesús 'in kwi'in kuxi.

26 Lo'o y'ni kwi'in cha' kwen msi'ya yu ti'í, xiya' lye 'a mxlyuu ran 'in yu bra nu mdo'o ran 'in yu bra kan'. Mlyuu yu ti'í kan', msu yu lyuu, mdso'o 'in yu. Wa ka'an 'a nten na'an cha' kan'.

—Wa ngujwi yu ni —ndukwin ne' bra kan'.

27 Kan' msñi Jesús ya' yu ti'í kan', mxituun Jesús 'in yu. Mdyituun yu ti'í kan', cha' nchkaa yu bra ti.

28 Chun' ndi'in la, bra nu ndyaa Jesús ni' ña'an, ykwi' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu lo'o yu mnan ti se'en ndi'in ne' ykwi' ti ne' bra kan':

—¿Ni cha' ja ngwa 'wa kulo ba 'in kwi'in nu msñi 'in yu ti'í kan'? —ndukwin ne' 'in Jesús.

29 —Ska lo ti kwi'in kuxi lka kan' —ndukwin Jesús—, ja nchka 'wan kulo wan 'in ska kwi'in ngwaña'an. Ska ti si jñan wan chabiya' 'in Ndiose cha' ka, bra nu ngi'ni wan ku'nan.

Xiya' ytsa' Jesús 'in ne' cha' ndi'in cha' kaja yu

30 Chun' ndi'in la mdo'o Jesús kichen kan', ndyaa yu lo'o ta'a ndya'an yu, mdiin ne' tyun kichen lo yuu 'in Galilea kan'. Ja ngwa ti' Jesús cha' kanen cha' 'in yu laja kichen kan',

31 cha' ngwa ti' yu kwa'u la yu 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu laja nu nda'an ti ne' tuwiin.

—Nsu'wi ska nten nu ku'ni trisiyun 'ñaän 'in ne' wsiya cha' ku'ni ne' cha' kuxi lo'oŷn, ni siya wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten —ndukwin Jesús 'in ne'—. Kujwi ne' kan' 'ñaän bra kan'. Xa wa mda'a snan tsan cha' nu wa yjwi ne' 'ñaän,

bra kan' tyu'uŷn xiya' —ndukwin Jesús.

32 Ja ngwi'ya ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu kwenta sa ña'an lka cha' nu ykwi' Jesús lo'o ne'; lo'o ja mnicha' ne' 'in yu sa ña'an ndyo'o cha' kan', cha' ntsen ne' chkwi' ne' lo'o yu bra kan'.

Ykwi' ne' cha' ndloo la cha' 'in ne', ti ykwi' ti ne'

33 Chun' ndi'in la ngula ne' nde kichen Capernaum, yten ne' ni' ña'an. Lo'o mnicha' Jesús 'in ne' bra kan':

—¿Ni sa ña'an ngwa cha' nu ykwi' wan lo'o ta'a wan tuwiin tsan? —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

34 Ja xlyaa ne' katsa' ne' 'in yu ni ña'an ngwa cha' nu wa ykwi' ne' lo'o ta'a ne' tuwiin, cha' mju'u ti' ne', chun' wa mxkwen ne' cha' 'in ta'a ne' ti ka nu lka ndloo la cha' 'in ska ta'a nda'an ne'.

35 Kan' mdyitukwa Jesús, xiya' ykwi' yu lo'o tii tyukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan':

—Nten nu nchka ti' cha' ka ndloo la 'in ta'a ne', ndi'in cha' ku'ni ne' kan' nchga tñan xuwe ti cha' taya' ne' 'in ta'a ne', sa ña'an ngi'ni ska msu tñan 'in x'nan yu —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

36 Lo'o msi'ya Jesús 'in ska nu xuwe cha' xituun yu 'in nu xuwe kan' tloo ne' bra kan'. Laja nu ndukwa skun Jesús 'in nu xuwe kan', ykwi' yu lo'o ne' xiya':

37 —Bra nu taya' wan 'in ska nten sa ña'an lka nu xuwe re cha' 'ñaän, ti kwi' ti cha' nan ndaya' wan 'ñaän, ngwaña'an ndyo'o cha' —ndukwin Jesús—. Lo'o bra nu ku'ni wan tñan 'ñaän, kwi' ngwaña'an ngi'ni wan tñan 'in Ndiose nu wa msu'wa 'ñaän cha' ndijyaän lo chalyuu —ndukwin Jesús.

Su'wa nka tiye ne' lo'oan si si'i nan nsuun ne' lo'oan

38 —Mstru —ndukwin Xuwa 'in Jesús—, wa na'an ba 'in xka nten nu ndlo 'in kwi'in kuxi nu msñi 'in nten. Ng'i'ni yu tñan kan' chabiya' 'iin, ndukwin yu 'wa, ni siya ja ngi'ni xa'an yu lo'o ba. Kan' cha' ngwa ti'

ba chkwi' ba lo'o yu, cha' ja kulo 'a yu 'in kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in nten —ndukwin Xuwa.

³⁹ —Ja chkwi' wan lo'o yu ng-waña'an —ndukwin Jesús 'in Xuwa—. Nten nu wa y'ni ska cha' tnun chabiya' 'ñaan, ja ka chkwi' nten kan' cha' kuxi 'ñaan nde loo la.

⁴⁰ Su'wa nka tiye nten lo'oan si si'i nan nsuun ne' lo'oan.

⁴¹ Chañi cha' nu chkwiin' lo'o wan ni: Si ta ska nten ni siya ska sa ti tyi'a ko'o wan cha' nten 'in Krixtu lka wan, nde loo la kaja cha' su'we 'in nten kan'.

Kuxi 'a ka si nsu'wi ska ki'ya nu lka ndloo la ñaan

⁴² 'Ja su'we cha' kwa'u ska nten tuwiin kuxi 'in nten nu ndyaa ña'an ti' 'ñaan sa ña'an nu ndyaa ña'an ti' ska nu xuwe 'in sti —ndukwin Jesús—. Su'we la si chkan' ska kee kichi tnun ynin yu kuxi kan', lo'o xkwan nten 'in yu lo tyi'a tujo'o bra kan'.

⁴³ Ndi'in cha' kulaa ya' wan siya' ti ska cha' kuxi nu ndiya 'a ti' wan, ni siya ndloo 'a cha' kan' 'wan, nxke' ti' wan, ña'an ti' ska la'a tsu' ya' wan. Su'we la tyisnan chalyuu nu ja tsa tii 'a 'wan, ni siya ja lo'o cha' kuxi kan' nu ndloo 'a 'wan, cha' ja kala wan se'en kuxi 'a nde lo jwlyaa bra kan'. Ja tyii cha' chkin kii' la kan', sa ku' ti chkin.

⁴⁴ Ja tyii cha' ku kunu' kuna' nten la kan', ja tyii cha' chkin kii' kan' siya' ti.

⁴⁵ Ti kwi' ti cha', ndiya 'a ti' wan ska cha' kuxi nu ngi'ni wan, nu ndloo 'a 'wan, nxke' ti' wan, ña'an ti' ska la'a tsu' kiya' wan; kan' cha' ndi'in cha' kulaa ya' wan siya' ti 'in ran. Su'we la tyisnan chalyuu nu ja tsa tii 'a 'wan siya' ti, ni siya ja lo'o cha' kuxi kan', cha' ja kala wan se'en kuxi 'a nde lo jwlyaa bra kan'.

⁴⁶ Ja tyii cha' ku kunu' kuna' nten la kan', ja tyii cha' chkin kii' kan' siya' ti.

⁴⁷ Ti kwi' ti cha', ndiya 'a ti' wan ska cha' kuxi nu ña'an wan, kan' cha' ndi'in cha' kulaa ya' wan 'in cha' kuxi kan' siya' ti, sa ña'an si nan kulo wan 'in kiloo ykwi' wan. Su'we la tyisnan

Ndiose kulo Ni tñan ni' kasiya 'wan, ni siya ja lo'o cha' kuxi kan' nu ndloo 'a 'wan, cha' ja kala wan se'en kuxi 'a nde lo jwlyaa bra kan'.

⁴⁸ Ja tyii cha' ku kunu' kuna' nten la kan', ja tyii cha' chkin kii' kan' siya' ti.

⁴⁹ 'Xñi Ndiose nchga lomstan nu tyukwi ti tiye nten xtya ne' cha' chkin cha' 'in Ndiose. Lo'o chin' teje' xtya ne' lomstan kan'. Kwi' ngwaña'an, xñi Ndiose cha' 'in nchga nten nu talo bra nu tyukwa ne' nu ti'í.

⁵⁰ Su'we 'a teje', nnanjo'o 'a ran 'ñaan; ska ti si tyii cha' tiyen' 'in ran, bra kan' ja kunanjo'o 'a 'ñaan, cha' ja ka tiyen' 'a ran siya'. Lo'o nchga wan ni, ña'an ti' teje' lka wan xa nu ndi'in wan lo chalyuu; sa ña'an su'we 'a tñan ngi'ni teje' lo ska nan kuan, ngwaña'an su'we 'a tñan ku'ni wan laja nten chalyuu bra nu su'we ti tyi'in wan lo'o ta'a nten wan.

10

Ngwa'u Jesús cha' ja kulaa ti'in ne' 'in kwilyo'o ne'

¹ Lo'o mdo'o Jesús kichen Capernaum bra kan', ndyaa yu tijyu' nde lo yuu 'in Judea. Mdijin yu ndyaa yu xka la'a tsu' chku Jordán bra kan'. La kan' mdyo' ti'in ka'an 'a nten se'en ndi'in yu. Ngwa'u Jesús 'in ne' bra kan', sa ña'an nu ndu'u yu 'in nten nchga kichen se'en nda'an yu.

² Lo'o mdiyan chin' ne' fariseo se'en ndi'in yu, cha' ngwa ti' ne' kan' cha' ka kuxi cha' 'in Jesús. Kan' mnicha' ne' 'in yu:

—¿Ta nda cha' kula nu nsu'wi 'ñaan chabiya' 'ñaan cha' kulaa ti'in ska nten 'in kwilyo'o yu a? —ndukwin ne' kan' 'in Jesús.

³ Bra kan' mxkwen Jesús 'in ne' kan':

—¿Ni sa ña'an tñan ngulo ayman Moisés 'wan nu ngwa s'ni? —ndukwin Jesús 'in ne'.

⁴ —Nda ayman Moisés chabiya' 'in yu ki'yu ta'aan cha' kulo kityi cha' kulaa ti'in yu 'in kwilyo'o yu siya' ti. Xa wa mdo'o kityi 'in ska yu ki'yu, wa mdyii cha' kwilyo'o yu siya' ti bra

kan'; ja lka nu kuna'an kan' kwilyo'o yu bra kan' —ndukwin ne' 'in Jesús.

⁵ Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—Si'ya wan ngwa'an ayman Moisés cha' kan', cha' ja nnan wan siya' ti cha' 'in Ndiose —ndukwin Jesús—.

⁶ Bra nu mdyisnan ndukwa kiya' chalyuu, xa nu ngwiñan Ndiose nchga lo nan, ja ngwa ti' Ndiose cha' ka ngwaña'an. “Ngwiñan Ndiose nten; ngwiñan Ni ska yu ki'yu lo'o ngwiñan Ni ska nu kuna'an” ndukwin kityi kula 'in Ndiose.

⁷ “Kan' cha' bra nu kaja kwilyo'o ska yu ki'yu, tyo'o tsu' yu na'an tyi sti yu lo'o jya'an yu, cha' tyi'in yu lo'o kwilyo'o yu bra kan',

⁸ cha' ka ne' sa ña'an lka ska ti nten bra kan'.” Ja lka ne' tukwa nten bra kan', cha' wa lka ne' ña'an ti' si ska ti nten lka ne'.

⁹ Kan' cha' ja su'we kulaa ti'in yu 'in kwilyo'o yu, cha' wa mda Ndiose cha' kwilyo'o 'in ne' —ndukwin Jesús 'in ne'.

¹⁰ Bra wa mdiyan Jesús ni' ña'an xiya', bra kan' mnicha' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu ni ña'an lka cha' nu tka ytsa' ti yu 'in ne'.

¹¹ Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—Xa nu kulo ska nten kityi cha' kulaa ti'in yu 'in kwilyo'o yu, cha' kaja kwilyo'o yu lo'o xka nu kuna'an bra kan', nka tiye yu, cha' kuxi ngi'ni yu lo'o nu ngwa kwilyo'o yu bra kan' —ndukwin Jesús—.

¹² Ti kwi' ti cha' lka lo'o ska nu kuna'an nu kulo kityi cha' kulaa ti'in 'in kwilyo'o, cha' kaja kwilyo'o lo'o xka yu ki'yu bra kan', nka tiye, ti kwi' ti cha' kuxi ngi'ni kan' lo'o nu ngwa kwilyo'o kan' —ndukwin Jesús 'in ne'.

Ndukwan Jesús 'in nu xuwe

¹³ Lo'o ngwa ska tsan mdiyan lo'o ne' 'in tyun nu xuwe nde se'en ndi'in Jesús. Ngwa ti' ne' cha' xtya ya' Jesús ke nu xuwe kan'. Lo'o y'ni tlá 'a yu kune' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús 'in ne', cha' ja kan lo'o ne' 'in nu xuwe kan'.

¹⁴ Bra nu na'an Jesús sa ña'an nu ngi'ni ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, ja mdiya ti' yu cha' ngi'ni ne' ngwaña'an:

—Ta wan chabiya' 'in nu xuwe cha' kan ne' se'en ndi'iin —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. Ja chkwi' wan lo'o nu xuwe kan' cha' ja kan ne' se'en ndi'iin. Sa ña'an lka cha' ndyaa ña'an ti' nu xuwe 'in sti ne', kwi' ngwaña'an ndi'in cha' tsaa ña'an ti' nten 'in Ndiose, cha' ka Ni ndloo ni' kasiya 'in ne' bra kan'.

¹⁵ Chañi cha' nu nchkwiin' —ndukwin—, cha' ja ka sten nten cha' 'in Ndiose cha' ka Ni ndloo ni' kasiya 'in ne' si nu ja ya tsaa ña'an ti' ne' tyukwi ti tiye ne' 'in Ni, sa ña'an nu ndyaa ña'an ti' nu xuwe tyukwi ti tiye ne' 'in sti ne'.

¹⁶ Kan' msñi Jesús 'in nu xuwe kan', nkwan yu 'in ne' bra nu mstyá ya' yu ke ne'.

Nchkwi' ska yu kuliya' kune' lo'o Jesús

¹⁷ Ti ndyaa la Jesús tuwiin, kan' na'an yu nxnan ska yu ki'yu kune' ndijyan ña'an 'in Jesús. Mduun xtyin' yu kune' tloo Jesús bra kan'.

—Mstru, su'we 'a ngi'ni wan nchga tsan —ndukwin 'in Jesús—. Ku'ni wan cha' su'we katsa' wan 'ñaän, ¿ni sa ña'an ku'niin cha' kaja chalyuu 'ñaän nu ja tsaa tii 'a? —ndukwin.

¹⁸ —¿Ni cha' lka nxke' tii' cha' nten su'we lkaän? —ndukwin Jesús 'in yu kune' bra kan'—. Ska ti Ndiose lka nu chañi cha' su'we lka Ni —ndukwin—.

¹⁹ ¿Ta jlyo ka tii' nchga tñan nu ngulo Ndiose 'in nten nu ngwa s'ni?: “Ja xu'wi cha' 'wan lo'o xka la nten nu ja lka kwilyo'o wan; ja kujwi wan 'in ta'a nten wan; ja ku'ni wan kunnan cha' su'we nu nsu'wi 'in ta'a nten wan; ja chkwi' wan kwentu 'in ta'a nten wan; ja kwiñi lyo'o wan 'in ta'a nten wan; kwi' ngwaña'an, ku'ni tnun wan 'in sti wan lo'o jya'an wan, kunnan wan cha' nu nchkwi' ne' kan'”.

²⁰ —Mstru —ndukwin yu kune' kan' bra kan'—, ti kuneen' ndukwaän nchga tñan kan'; ja mdyii cha' ndukwaän cha' kan' nchga tsan.

21 Su'we nka tiye Jesús cha' ykwi' yu ki'yu kan' ngwaña'an. Xiya' ykwi' Jesús lo'o yu bra kan':

—Ska ti tñan ti ji ku'nii —ndukwin Jesús 'in yu—. Yaa lyaa kujwii' nchga cha' su'we nu nsu'wi 'iin, cha' tyo'o tñi taa 'in ne' ti'i bra kan'; ka'an la cha' su'we kaja 'iin chun' ndi'in la nde se'en ndi'in Ndiose. Nde loo la tyaan xiya' se'en ndi'iin cha' tya'aan lo'oñ.

22 Bra wa ynan yu kan' nchga cha' nu ykwi' Jesús lo'o, xka ña'an nda'an cha' tiye yu bra kan'; xi'in 'a ti' yu, cha' kuliya' 'a yu. Mdo'o yu ndyaa yu ngwaña'an ti bra kan'.

23 Mxitukwi Jesús na'an 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan'.

—¡Tukwi 'a ka cha' kala ska nu kuliya' nde se'en lka Ndiose ndloo! —ndukwin Jesús 'in ne' kan' bra kan'.

24 Nduwe 'a ti' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan', cha' ngwaña'an ykwi' yu cha' 'in ne' kuliya'. Kan' cha' xiya' ykwi' Jesús lo'o ne':

—'Wan, yu kune' —ndukwin Jesús—, tukwi 'a ka cha' ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten, xa nu lye 'a ndiya ti' ne' nchga cha' su'we nu nsu'wi 'in ne'.

25 Sa la tñan tyijin ska 'ni kiya' kuxa, ni siya ska 'ni tnun ña'an ti' ska camello. Sa la cha' kan', lo'o tukwi la sten ska nu kuliya' cha' 'in Ndiose cha' ka Ni ndloo ni' kasiya 'in.

26 Bra wa ynan ne' cha' kan', nduwe 'a ti' ne' bra kan'.

—¿Ti ka nu ka lyaa 'in nu kuxi nu nsu'wi chalyuu sikwa a? ¿Ti ka nu ka kala nde se'en ndi'in Ndiose? —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'.

27 Na'an 'a Jesús 'in ne' bra kan', kwi' ykwi' yu lo'o ne' xiya':

—Kan' lka ska cha' nu ja nchka ku'ni nten chalyuu. Ndiose ni, nchga tñan nchka 'in Ni, kan' cha' nchka ku'ni Ni cha' kala nten se'en ndi'in Ni —ndukwin Jesús 'in ne'.

28 Ykwi' Tyu lo'o Jesús bra kan':

—Lo'o bare ni, wa mxnun ba nchga nan nu nsu'wi 'wa cha' tya'an ba lo'oo, sa ña'an nu ndukwiin cha' ku'ni ba —ndukwin Tyu.

29 —Chañi cha' nu nchkwiiñ' lo'o wan —ndukwin Jesús—, cha' nchga nten nu ndi'in cha' tsaa tijyu' cha' ku'ni tñan 'ñañ, nu ngwaña'an wa mxnun nchga nan nu nsu'wi 'in ne' cha' ngi'ni ne' tñan 'ñañ, ja kulaa yañ 'in ne' kan' ngwaña'an ti. Ni siya na'an tyi ne', ni siya ta'a ngula ne', ni siya sti ne', ni siya jya'an ne', ni siya kwilyo'o ne', ni siya sñi' ne', ni siya yuu nu nsu'wi 'in ne', kanun nchga cha' kan';

30 lo'o ti kwi' lo chalyuu re ni, xiya' kaja ka'an la cha' nu mna' 'in ne' kan'. Kaja se'en ka na'an tyi ne', kaja nu ka ta'a ngula ne', kaja nu ka jya'an ne', kaja nu ka sñi' ne', kaja yuu se'en ku'ni ne' tñan; ta Ndiose ska siyentu sa kwa cha' kan' nu kaja 'in ne'. Kwi' ngwaña'an, tyijin ne' kan' nu ti'í lo chalyuu re. Lo'o nde loo la kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne' kan'.

31 Nde loo la ka nten nu tyo'o tukwa bra wa tyii ti cha'; nde chun' la kanun nten nu mdo'o tukwa ti kulo la —ndukwin Jesús 'in ne'.

Xiya' ytsa' Jesús 'in ne' cha' wa kaja ti yu

32 Xiya' mdo'o ne' ndyaa ne' bra kan', ndyaa Jesús lo'o ne' ta'a nda'an yu tuwiin tsaa ne' nde Jerusalén. Nde loo la mda'an ykwi' Jesús. Ka'an 'a cha' mda'an tiye ne' ta'a nda'an yu, kwi' ngwaña'an xka ta nten nu mda'an lo'o ne', ytsen 'a ne'. Kan' ndyaa lo'o Jesús 'in tii tyukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, mdo'o tsu' ne' ska la'a tuwiin ti cha' katsa' Jesús 'in ne' kan' sa ña'an ka cha' nu ka 'in yu nde loo la.

33 —Kunan su'we wan —ndukwin Jesús 'in ne' kan' bra kan'—. Wa msñian tuwiin nde y'ni, cha' tsaan Jerusalén. Nde kwa xñi nten 'ñañ, ni siya wa msu'wa Ndiose 'ñañ ndi-jyañ cha' kañ nten. Tsaa lo'o ne' 'ñañ tloo sti jo'o nu lka ndloo la, tloo mstru nu ndu'u cha' jo'o. Ku'ni biya' ne' kan' 'ñañ bra kan'. Chkwi' ne' cha' ndi'in ki'ya tnun 'ñañ, lo'o ndi'in cha' kajañ si'ya ki'ya kan', chkwi' ne' kan'. Kan' tsaa lo'o ne'

kan' 'ñaän tloo ne' xka la'a tsu' nu lka ndloo.

³⁴ Bra kan' xtyi lyo'o ne' kan' 'ñaän, su'wa tyi'a nsu'wi tu'wa ne' loün, jwi'in ne' kan' 'ñaän lo'o ti su. Bra kan' jwi'in ka'an ne' kan' 'ñaän lo wsi cha' kajaän. Lo'o bra wa mda'a snan tsan, bra kan' tyu'uün xiya'.

Mjñan Santiago lo'o Xuwa ska cha' su'we 'in Jesús

³⁵ Lo'o mdiyan Santiago lo'o Xuwa ta'a yu se'en ndi'in Jesús bra kan'. Sñi' Zebedeo lka ne' kan'.

—Mstru —ndukwin ne'—, ku'nii cha' tlyu tii' 'wa, ndiya ska xu'we nu nchka ti' ba jñan ba 'iin —ndukwin ne' 'in Jesús.

³⁶ —¿Nan lka nchka ti' wan cha' ku'niin cha' 'wan a? —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'.

³⁷ —Ku'nii cha' su'we taa chabiya' 'wa cha' su'wa ti tyukwa ba lo'oo nde se'en tlyu, se'en nu xaa 'a, se'en nu ka ndloo la nu'win nde loo la —ndukwin ne' kan'—. Ska ba tyukwa ba la'a se'en kwin 'iin, xka ba tyukwa ba la'a se'en kaa 'iin bra kan'.

³⁸ —Ja jlyo ti' wan sa ña'an nan lka nu njñan wan 'ñaän ni —ndukwin Jesús 'in ne'—. ¿Ta nchka 'wan ko'o wan nan tlyaa' nu ndi'in cha' ko'oün a? ¿Ta talo wan bra nu ta ne' nu ti'í 'wan ña'an ti' nu ti'í nu ndi'in cha' tyijiin xa nu kujwi ne' 'ñaän a?

³⁹ —Nchka 'wa —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'.

—Chañi cha' lo'o wan ndi'in cha' ko'o wan nan tlyaa' nu ndi'in cha' ko'oün —ndukwin Jesús—. Chañi cha' tyijin wan nu ti'í sa ña'an nu ndi'in cha' tyijiin nu ti'í.

⁴⁰ Lo'o ni, cha' nu tyukwa wan la'a se'en kwin 'ñaän, cha' tyukwa wan la'a se'en kaa 'ñaän, ja nsu'wi chabiya' 'ñaän cha' taän se'en tyukwa nten nde kwa. Wa lka ngulo suwi Ndiose Stiin 'in nten nu tyukwa nde siin' bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne'.

⁴¹ Lo'o xa tyii ne' nu mda'an lo'o Jesús, bra wa ynan ne' sa ña'an cha' nu mjñan Santiago lo'o Xuwa 'in Jesús, chen 'a ngwa tiye ne' ña'an ne' 'in ta'a tyukwaa yu kan' bra kan'.

⁴² Kan' cha' ykwi' Jesús lo'o ta'a ne': —Jlyo ti' wan cha' nten nu lka ndloo la 'in ne' xka la'a tsu', tlá 'a ne' kan' —ndukwin Jesús—. Lye 'a ndlo ne' kan' tñan 'in ne' nde kichen tyi ne'.

⁴³ Lo'o 'wan ni, ja su'we ku'ni wan ngwaña'an. Nchga lo tñan nu ka taya' wan 'in ta'a nten wan, kan' tñan ndi'in cha' ku'ni wan, xa nu nchka ti' wan cha' ka wan ndloo 'in ne' kan'.

⁴⁴ Kwi' ngwaña'an, si xke' ti' wan cha' ndloo la cha' 'wan ke ne' ta'a wan, ndi'in cha' ku'ni wan lo'o ta'a nten wan ña'an ti' si lka wan ska msu 'in ne' ni siya ja lo'o liya'.

⁴⁵ Na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten, ja ndijyaän lo chalyuu re cha' kaja msu 'ñaän; na' kaän msu 'in nten, kan' cha' ndijyaän. Nan wa ndijyaän cha' kajaän si'ya ki'ya nu ndi'in 'in nten, cha' kulaän 'in ka'an 'a nten bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in Bartimeo nu kwityiin'

⁴⁶ Chun' ndi'in la mdiyan Jesús nde kichen Jericó lo'o ta'a nda'an yu. Mdi-jin ne' jlu'we kichen kan'. Bra wa tyaa ti Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan', lo'o ka'an 'a nten ndyaa ña'an 'in ne'. Ngwaña'an ngwa bra kan', tu'wa tuwiin mdukwa ska yu kwityiin' nu naan Bartimeo, njñan yu lomstan 'in nten nu ndijin nde kwa. Sñi' Timeo lka yu ti'í kan'.

⁴⁷ Bra nu mgii ti' yu cha' ndijyan Jesús Nazaret, kwen msi'ya yu 'in Jesús bra kan':

—¡Yu kula Jesús! ¡Jlyo tiän' cha' nten 'in ayman David lka wan! —ndukwin—. Ku'ni wan cha' su'we cha' chka t'nán ti' wan 'ñaän —ndukwin yu ti'í kan' 'in Jesús.

⁴⁸ Tyun nten ngwa ti' chkwi' lo'o yu ti'í kan', cha' mnan ti tyukwa yu, ngwa ti' ne'; lo'o ja mslyaa yu ti'í kan', kwen la msi'ya bra kan':

—¡Yu kula, nten 'in ayman David lka wan! —ndukwin yu ti'í—, ku'ni wan cha' su'we cha' chka t'nán ti' wan 'ñaän.

⁴⁹ Bra ti ndyaa tuun Jesús se'en ti bra kan'.

—Chkwi' wan lo'o yu cha' kan yu nde re —ndukwin Jesús.

Kan' ndukwin ne' 'in yu kwityiin' kan' cha' tsaa yu tloo Jesús.

—Ku'nii tnun tiyee ni —ndukwin ne' 'in yu ti'í kan'—. Tyituun, tyaa lyaa se'en ndi'in yu kula Jesús kwa —ndukwin ne' 'in yu.

⁵⁰ Bra ti ngulo yu ti'í kan' te' kichan' 'in yu, mxnun se'en yu 'in ran. Mdyituun yu msnan yu ndyaa yu se'en ndi'in Jesús bra kan'.

⁵¹ Lo'o ykwi' Jesús lo'o yu:

—¿Ni sa ña'an nan nchka tii' cha' ku'niin lo'oo? —ndukwin Jesús 'in yu.

—Mstru —ndukwin yu kwityiin'—, ku'ni wan jo'ó ña'an, cha' xiya' kalaa kiloŭn cha' ña'aan xiya' —ndukwin yu 'in Jesús.

⁵² —Su'we —ndukwin Jesús 'in yu—. Tyaa lyaa na'an tyii ni. Ndyaa ña'an tii' ña'an, kan' cha' wa nchkaa kiloo.

Bra ti ngwa su'we kiloo yu kwityiin' kan', na'an yu xiya'. Bra kan' mdo'o ña'an yu 'in.

11

Y'ni tnun ne' 'in Jesús branu mdiyan yu nde Jerusalén

¹ Chun' ndi'in la mdiyan ne' kwi' se'en ti tu'wa kichen Jerusalén, se'en ndi'in tukwa kichen xuwe ti si' ki'ya Olivos. Betfagé lo'o Betania ngwa naan kichen xuwe kan'. Bra kan' ngulo Jesús tñan 'in tukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

² —Yaa wan kichen xuwe ti nde kwa —ndukwin 'in ne'—. Bra nu tiyan wan tu'wa kichen kan', bra ti ña'an wan nduun ska buru nchkan' nu ja ya tyukwa nten chun'. Xti' wan 'in i', cha' kan lo'o wan 'in i' nde re.

³ Si ndiya nten nu chkwi' lo'o wan, ni cha' lka ngi'ni wan ngwaña'an, bra kan' nde lka cha' nu chkwi' wan lo'o ne' kan': “Ndiya tñan nu ku'ni buru re cha' 'in X'naan. Bra ti tyaan lo'o ba 'in i' xiya'” nchkwin wan.

⁴ Mdo'o ne' ndyaa ne' kichen xuwe ti kan'; ndyija buru 'in ne' se'en nduun tu'wa tuwiin, nchkan' i' tu'

na'an tyi ska nten. Bra nu mxti' ne' 'in i',

⁵ bra kan' ykwi' ska nten nu nduun kwi' se'en ti lo'o ne' kan':

—¿Ni cha' mxti' wan 'in buru kwa? —ndukwin yu 'in ne'.

⁶ Ytsa' ne' 'in yu kan' nchga tñan nu ngulo Jesús 'in ne' cha' chkwi' ne' lo'o. Bra kan' mda yu chabiya' cha' tsaa ne' lo'o buru kan'.

⁷ Ndyaan lo'o ne' 'in buru se'en ndi'in Jesús bra kan'. Mstyaa ne' ste' ne' chun' buru se'en tyukwa Jesús, kwi' mdukwa Jesús chun' i' bra kan'.

⁸ Kwi' ngwaña'an mstyaa nten ste' ne' tuwiin kan', lo'o ndyaa nten msi'yu ne' stan' yka cha' xtya ne' lka' lyuu, cha' ka su'we ña'an tuwiin se'en tyijin buru lo'o Jesús.

⁹ Kan' msi'ya nten nu ndyaa nde loo Jesús, msi'ya nten nu ndijyan nde chun'; lye 'a y'ni tnun ne' 'in Jesús:

—¡Ku'ni tnuan 'in Ndiose! —ndukwin ne'—. ¡Su'we ti ku'ni Ndiose lo'o nu ki'yu re nu ndijyan chabiya' 'in nu nka X'naan! ¡Ni ti ku'ni tnuan 'in X'naan! —ndukwin ne'—.

¹⁰ Su'we 'a si ku'ni tnuan 'in yu re, cha' ndla ti ka Ndiose ndloo nde re. Kan' nu ka ndloo sa ña'an ngwa ayman David ndloo nu ngwa s'ni —ndukwin ne'—. ¡Ni ti ku'ni tnun nchga nu ndi'in ni' kwan 'in X'naan! —ndukwin ne'.

¹¹ Lo'o mdiyan ne' kan' lo'o Jesús tu'wa kichen Jerusalén, yten ne' tulo'oo kichen kan' bra kan'. Bra ti ndyaa na'an Jesús ni' lyaa tnun nde kwa bra kan'. Na'an yu nchga lo nan nu ndukwa nde kwa, lo'o mxitukwi yu ndyaa yu nde kichen Betania xiya' lo'o tii tyukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' msiin 'a bra kan'.

Mstyaa Jesús yuwe' 'in ska yka kityi nu ja yu'wi mta loo

¹² Ngwi'ya xaa xka tsan, mdo'o ne' kichen Betania bra kan'. Ngite' 'a ti' Jesús bra kan'.

¹³ Lo'o na'an yu wa tijyu' la chin' nduun ska yka kityi nu nsu'wi lka' loo. Ndyaa na'an yu si nsu'wi mta loo ran; lo'o lka' ti nsu'wi, ja nsu'wi mta

loo ran siya' ti, cha' ti ji tiya bra tyo'o mta loo yka kan'.

¹⁴ —Ja ku 'a nten siya' ti mta nu tyo'o loo yka re —ndukwin Jesús bra kan'.

Lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús, ynan ne' cha' nu ykwi' yu cha' 'in yka kan'.

Ngulo Jesús 'in nten nu ndujwi' yu'wa la ni' lyaa tnun

¹⁵ Chun' ndi'in la chin', mdiyan ne' kichen Jerusalén. Yten Jesús ni' lyaa tnun nde kwa bra kan', lo'o mdyisanan yu ngulo yu 'in nten nu ndujwi' yu'wa ni' lyaa kwa; lo'o 'in nten nu ndi'ya yu'wa kan', ngulo yu 'in ne' kan' siya' ti. Lo'o nten nu nxa'an tñi 'in ne' nde kwa, mxlyuu yu msaa 'in ne' kan', ngwaña'an mxlyuu yu yka 'in nten nu ndujwi' kiñi cha kuun.

¹⁶ Ja mda 'a Jesús chabiya' tyijin nten lo'o yu'wa 'in ne' ni' lyaa tnun kan'.

¹⁷ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' kwa: —Ndukwa ska cha' lo kityi 'in Ndiose cha' 'in laa re: “Ska na'an se'en chkwi' nchga nten lo'o Ndiose, ngwaña'an nchkwin nten cha' ka na'an 'ñaan re, ndukwin Ndiose.” Ngwaña'an ndukwa lo kityi —ndukwin Jesús bra kan'—, lo'o 'wan ni, wa y'ni wan cha' na'an tyi nten nu ngi'ni kunan lka na'an re —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

¹⁸ Ynan sti jo'o nu lka ndloo la cha' kan', lo'o ynan mstru nu ndu'u cha' jo'o ni' lyaa. Na'an ne' cha' ka'an 'a nten nganan cha' nu ndu'u Jesús 'in ne', kan' cha' ntsen ne' nu tnun nchka kan' si ka tnun la cha' 'in Jesús; ngwa ti' ne' tnun kan', cha' kaja suun 'in ne' cha' ka kujwi ne' 'in Jesús bra kan'.

¹⁹ Bra nu ndyaa kwichaa, bra kan' mdo'o Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, ndyaa yu. Ja nganun 'a ne' kichen tnun kan' tla.

Ngwityi yka kityi kan'

²⁰ Ngwi'ya xaa xka tsan, xiya' mdi-jin ne' kwi' se'en nduun yka kityi kan' bra kan'. Wa ngwityi siya' ti yka kan', tyukwi ña'an yka lo'o kiya' yka ngwityi.

²¹ Lo'o nsu'wi ti' Tyu cha' nu ykwi' Jesús 'in yka kan' ti kaa bra kan'.

—Mstru, ña'aan chin' nde re —ndukwin Tyu 'in Jesús—. Wa ngwityi ti kwi' yka kityi se'en nu mstyá nu'win yuwe' chun' ran.

²² —Ndi'in cha' tsaa ña'an ti' wan 'in Ndiose —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'—.

²³ Chañi cha' nu chkwiin' lo'o wan ni, cha' si chkwi' wan lo'o ki'ya kwa: “Tyo'o tsuu', yaa skwaa lo tyi'a tujo'o” nchkwin wan 'in ki'ya, kwi' ngwaña'an ku'ni Ndiose lo'o ki'ya kan'. Ngwaña'an ka, si chañi 'wan cha' ndyaa ña'an ti' wan cha' ka ska cha' nu jñan wan 'in Ndiose; si ja tsaa ña'an ti' wan cha' nu ykwi' Ndiose, ja ka cha' kan' bra kan'.

²⁴ Kwi' ngwaña'an, nchga lo cha' nu jñan wan 'in Ndiose laja nu chkwi' wan lo'o Ni, chañi cha' ta Ni cha' kan' 'wan, si chañi cha' ndyaa ña'an ti' wan 'in Ni.

²⁵ Nchga ya' nu nduun wan cha' chkwi' wan lo'o Ndiose, ndi'in cha' ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in ta'a nten wan, bra nu ndiya ska cha' nu msu'wa ne' cha' msin' ti' wan. Bra kan' Ndiose Sti wan nu ndukwa nde ni' kwan, kwi' nu ku'ni cha' tlyu ti' 'wan 'in cha' kuxi nu ndi'in 'wan.

²⁶ Ja ku'ni Ndiose Sti wan cha' tlyu ti' 'wan 'in cha' kuxi nu ndi'in 'wan, si ja lo'o wan ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in ta'a nten wan.

Ng'i'ni Jesús tñan chabiya' 'in Ndiose

²⁷ Xiya' ndyaa ne' nde Jerusalén bra kan', yaa Jesús ni' lyaa tnun kwa. Lo'o na'an sti jo'o nu ndloo la 'in yu, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o, lo'o ne' kula nu nduun loo la 'in kichen, na'an ne' 'in yu se'en nda'an yu ni' lyaa kan'. Bra kan' mdyo' ti'in ne' kan' se'en ndi'in yu cha' chkwi' ne' lo'o yu.

²⁸ —¿Ti ka nu lka nu nda chabiya' 'iin cha' ku'nii tñan nu ngi'nii a? —ndukwin ne' 'in Jesús—. ¿Ti ka nu ngulo tñan 'iin a? —ndukwin ne'.

²⁹ —Lo'o na', kunichaan' ska cha' 'wan —ndukwin Jesús bra kan'—. Xkwen ñi wan 'ñaan, lo'o katsaan' 'wan

ti ka nu nda chabiya' 'ñaän bra kan' —ndukwin yu—.

³⁰ ¿Ti ka nu ngulo tñan 'in ayman Xuwa cha' tukwatya yu 'in nten a? ¿Ta Ndiose mda chabiya' 'in Xuwa kan' a? ¿O ta nten chalyuu ti mda chabiya' 'in yu a? Katsa' ñi wan 'ñaän —ndukwin Jesús 'in ne'.

³¹ Kan' mnan ti ykwi' ne' nu tnun nchka kan' lo'o ta'a ne':

—Si chkwian' cha' Ndiose mda chabiya' 'in ayman Xuwa kan', bra kan' xkwen yu 'wa: “¿Ni cha' ja ynan wan cha' nu ykwi' yu sikwa?”

³² ¿Ta su'we la chkwian' cha' nten chalyuu ti ngulo tñan 'in Xuwa a? —ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

Nan wa ntsen ne' nu lka ndloo kan' 'in nchga nten nu ndi'in kichen kan'. Jlyo ti' ne' nu tnun nchka kan' cha' nchga nten kan' wa ndyaa ña'an ti' ne' cha' ykwi' ayman Xuwa cha' 'in Ndiose.

³³ —Ja jlyo ti' ba —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'.

—Su'we sikwa —ndukwin Jesús—. Kwi' ngwaña'an na', ja katsaän' 'wan ti ka nu lka nda chabiya' 'ñaän cha' ku'niñ tñan re —ndukwin yu 'in ne' nu tnun nchka kan'.

12

Cha' 'in msu xa'an

¹ Kan' mdyisnan Jesús ngwa'u ska cha' tiya 'in ne' nu nduun kwi' se'en ndi'in yu:

—Wa mdiya ska nten, yu'wi tyun yka chi kutun 'in yu nu wa yta yu. Ngwiñan yu ska lo'oo chun' yka kan'. Bra kan' ngulu yu ska tu tiyuu ni' kee se'en lyo'o sta ne' mta chi kutun, cha' kulo ne' tyi'a xi nu nsu'wi ni' ran. Lo'o ngwiñan yu ska na'an se'en ku'ni ne' kwan 'in yka kan'.

'Chun' ndi'in la mda yu ni' lyo'oo se'en nduun yka kan' mjñan xka ta nten, lo'o sa tkan' ti nan nu tyo'o lo yka kan' kaja 'in yu bra kan'. Kwi' mdo'o yu ndyaa yu xka kichen tijyu' la bra kan'.

² Xa nu wa tiya ko' cha' kuwin mta chi kutun, kan' ngulo yu tñan 'in msu 'in yu cha' tsaa se'en ndi'in nten kan',

tsaa y'ya msu chin' nan nu ndi'in cha' kanun 'in yu.

³ Bra ti msñi ne' nu ndi'in loo tñan kan' 'in msu nu tka mdiyan ti, mji'in ne' 'in msu kan'; ja ska mta chi kutun mda ne' ku x'nan lo'oo kan'.

⁴ Xiya' ngulo x'nan lo'oo 'in xka msu cha' tsaa na'an msu kan' 'in yka kwiñii 'in yu. Xiya' y'ni liye' ti' ne' kan' 'in msu nu mdiyan se'en ndi'in ne'. Mji'in ndukun' ne' ke msu kan', nguun ne' kee 'in msu kan'.

⁵ Xiya' ngulo x'nan kan' tñan 'in xka msu, lo'o yjwi ne' 'in msu kan' bra kan'. Tyun msu msu'wa x'nan cha' tsaa y'ya ne' mta chi kutun kan', kwi' y'ni liye' 'a ti' nten kan' 'in ta'a msu nu ndyaa se'en ndi'in ne'. Wa mdiya msu nu mji'in ti ne' 'in, lo'o mdiya nu yjwi ne' 'in.

⁶ Xka ti nten nganun 'in x'nan lo'oo kan', ti kwi' lka sñi' yu nu ndiya la ti' yu. Lo'o ngulo x'nan lo'oo 'in sñi' kan' bra kan', cha' tsaa na'an 'in nten nu ti'í ti' kan'. “Ja chan tukwa ne' cha' nchkwii sñiñ” mske' ti' x'nan kan'.

⁷ Bra nu na'an nten ti'í ti' kan' 'in sñi' x'nan lo'oo kan', bra ti mdyisnan ne' ykwi' ne' lo'o ta'a ne': “Yu kwa ka x'nan yka re nde loo la” ndukwin ne' 'in ta'a ne'. “Su'we la si ta'aan kujwian 'in yu kwa bra ti, cha' kanun yka re 'ñaan bra kan'” ndukwin ne'.

⁸ Kan' cha' msñi ne' kan' 'in sñi' x'nan lo'oo kan', yjwi ne' 'in yu; mxkwan ne' 'in ayman kan' chun' lo'oo.

⁹ Bra kan' mnicha' Jesús 'in nten nu wa ynan cha' tiya kan':

—¿Ni sa ña'an ku'ni x'nan lo'oo kan' bra kan'? —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ja chan kan ykwi' x'nan lo'oo kan' nde se'en nduun yka 'in yu; bra ti kujwi yu 'in nchga nten ti'í ti' kan', ta yu yka kwiñii kan' jñan xka ta nten bra kan', cha' ku'ni ne' tñan nde kwa. Ngwaña'an ku'ni x'nan lo'oo kan'.

¹⁰ ¿Ja ya chkwii wan lo kityi 'in Ndiose se'en ndukwa cha' re a?:

Ndiya ska kee nu mxkwan nten nu ngwiñan na'an ti kulo, cha' ja su'we ña'an kee kan', mske' ti' ne';

lo'o ni, wa mjwi tñan nu ku'ni kee kan', chun' nduun ran se'en lka ndloo la cha' 'in Ndiose.

11 Nu lka X'naan, y'ni Ni cha' ngwaña'an ngwa cha' kan', kan' cha' nduwe 'a tian' 'in cha' tnun kan'.

Ngwaña'an nchkwi' kityi —ndukwin Jesús.

12 Lo'o msin' 'a ti' ne' nu lka ndloo kan' 'in Jesús bra kan', cha' ngwa biya' ti' ne' cha' wa ykwi' Jesús cha' 'in ykwi' ne', laja nu ngwa'u yu cha' tiya kan' 'in nten. Xñi ne' kan' 'in Jesús, ngwa ti' ne'; lo'o ja ngwa 'in ne', cha' ntsen ne' 'in nten ka'an kan'. Kan' cha' mdo'o ne' nu tnun nchka kan', ndyaa ne' bra kan'.

Cha' 'in tñi nu ndlo ne' nu lka ndloo la

13 Chun' ndi'in la msu'wa ne' nu tnun nchka kan' tukwa snan ne' fariseo, kwi' ngwaña'an msu'wa ne' la chin' nten nu 'in ree Herodes, cha' tsaa ne' se'en ndi'in Jesús. Wa ngulo ne' tñan 'in ne' cha' kunaan ne' ska cha' nu nchkwi' yu, cha' ka xtya ne' ki'ya 'in yu si'ya cha' kan'.

14 Bra wa mdiyan ne' kan' se'en ndi'in yu, ykwi' ne' lo'o yu bra kan':

—Mstru —ndukwin ne' 'in Jesús—, jlyo ti' ba cha' ñi 'a ngi'nii; ti kwi' cha' nu ñi nu wa ykwi' Ndiose, kan' lka cha' nu ndu'uu 'in nten. Ja nduwe tii' sa ña'an lka cha' nu chkwi' nten cha' 'iin. Ska ti biya' ña'aan 'in nchga nten, ni siya ne' ti'i, ni siya ne' nu tnun nchka. Ku'nii cha' tlyu ti' 'wa, ¿ta su'we cha' ndaan tñi nu ndlo ne' nu ngi'ni tñan 'in ree tlyu nu ndi'in xka la'a tsu' kan' a? —ndukwin ne' 'in Jesús—. ¿Ta n'ni 'a cha' taan tñi kan' 'in ne' kwa a? ¿O ta su'we la ni siya ja taan 'aan tñi kan' siya' ti a?

15 Mgii ti' Jesús cha' tukwa cha' nda'an tiye ne' kan'.

—¿Ni cha' nchkwi' biya' wan 'ñaan ngwaña'an? —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. Ta wan ska tñi plata 'ñaan cha' ña'aan 'in ran.

16 Kan' mda ne' ska tñi 'in yu, lo'o mnicha' Jesús 'in ne' bra kan':

—¿Ti ka nu lka nkwin nu nga'an chun' tñi re a? ¿Ni sa ña'an nin yu nu

ngwa'an chun' tñi re a? —ndukwin Jesús 'in ne'.

—Nin ree tlyu nu ndi'in xka la'a tsu', kan' ngwa'an chun' tñi kwa —ndukwin ne' bra kan'.

17 —Su'we —ndukwin Jesús bra kan'—, ta wan nchga nan nu ndi'in cha' ta wan 'in ree tlyu kan' sikwa; kwi' ngwaña'an, taa wan 'in Ndiose nchga nan nu ndi'in cha' taa wan 'in Ni.

Yuwe 'a ti' ne' cha' nchka 'a 'in Jesús xitukwi cha' lo'o ne' kan'.

Mnicha' ne' 'in Jesús sa ña'an ka cha' tyu'u nten xiya'

18 Chun' ndi'in la mdiyan chin' ne' saduceo se'en ndi'in Jesús; ne' kan' ni, ja ndyaa ña'an ti' ne' cha' ti tyu'u ayman xiya'. Mnicha' ne' kan' 'in Jesús bra kan':

19 —Mstru —ndukwin ne' kan'—, wa s'ni ngwa'an ayman Moisés ska cha' lo kityi cha' 'in ta'a ngula nten. Xa wa ngujwi ska nten ni, si wa mjwi kwilyo'o yu lo'o ja ya kaja sñi' yu, bra kan' ndiya tñan 'in ta'a ngula yu nu ti ndi'in ska ti cha' kaja kwilyo'o yu lo'o nu kuna'an kwilyo'o ayman ta'a yu. Kan' chkwi' ne' 'in sñi' nu kala kulo 'in ne' cha' sñi' yu ki'yu nu wa ngujwi lka yu, cha' ja kana' nin yu nu wa ngujwi kan'. Ngwaña'an ykwi' Moisés nu ngwa s'ni.

20 ¿Ni sa ña'an ka cha' ni a? Mdiya ska ya' mdi'in kati yu ki'yu, xkwi' ta'a ngula ne'. Kan' mjwi kwilyo'o nu kula la, lo'o ndla ti ngujwi yu bra kan', lo'o ja ya kaja sñi' ne'.

21 Kwi' ngwaña'an mjwi kwilyo'o nu kuna'an kan' lo'o xka yu ta'a ngula ayman kan'. Ti kwi' ti cha' ngwa, ngujwi nu ki'yu kan', lo'o ja ya kaja sñi' ne'. Xiya' mjwi kwilyo'o nu kuna'an kan' lo'o xka yu ta'a ayman kan'.

22 Kwi' ngwaña'an ngwa cha' lo'o ta'a kati yu ki'yu kan'. Ja mjwi sñi' ne' siya' ti. Xa wa mdyii cha', ngujwi nu kuna'an kan' bra kan'.

23 Bra nu tyu'u nchga ayman xiya' ni, ¿ti ka nu ka kwilyo'o nu kuna'an kan' a?, chun' ta'a kati yu ki'yu kan' wa mdi'in lo'o nu kuna'an kan'.

24 —Ja jlyo ti' wan siya' ti —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—, cha' ja nchka biya' ti' wan sa ña'an lka cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose. Ja ndi'ya wan kwenta sa ña'an cha' tnun 'a nu nchka 'in Ndiose ku'ni.

25 Xa nu tyu'u nchga ayman xiya', ja ndi'in cha' kaja kwilyo'o nten bra kan', ja ta 'a ne' sñi' ne' cha' ka kuxiin nten. Sa ña'an ndi'in angajle nde se'en ndi'in Ndiose, ngwaña'an tyi'in nten bra kan'.

26 ¿Ta ja ya tsaa ña'an ti' wan cha' tyu'u ayman xiya' a? ¿Ta ja ya chkwi' wan lo kityi nu ngwa'an ayman Moisés nu ngwa s'ni a? Su'we la si chkwi' wan lo kityi kan' sa ña'an ndukwa cha' 'in yka kiche' kan', se'en nu ykwi' Ndiose lo'o Moisés: “Ndiose X'nan Abraham lkaän” ndukwin Ni 'in Moisés, “kwi' Ndiose X'nan Isaac lkaän, kwi' Ndiose X'nan Jacob lkaän” ndukwin Ni.

27 Ja ndukwin kityi kan' cha' nan wa ngwa Ndiose X'nan ayman kan', chun' ti lka Ndiose X'nan ne' kan' sa bra nu ni. Kwi' ngwaña'an lka Ndiose X'nan nchga nten lu'u. Kan' cha' ndukwiin cha' ja ngwa biya' ti' wan siya' ti —ndukwin Jesús 'in ne' saduceo kan'.

Tñan nu ndloo la 'ñaan cha' ku'nian cha' 'in Ndiose

28 Lo'o mdiyan ska mstru nu ndu'u cha' jo'o nde se'en ndi'in Jesús bra kan'. Wa ynan mstru kan' bra nu mxkwen ne' kan' 'in Jesús, sa ña'an ngwa cha' su'we 'a ykwi' Jesús lo'o ne'. Lo'o mnicha' mstru kan' 'in Jesús bra kan':

—Ta'a tñan nu ngulo Ndiose 'ñaan cha' ku'nian ni, ¿ni sa ña'an tñan lka nu ndloo la 'ñaan cha' ku'nian a? —ndukwin yu 'in Jesús.

29 Bra kan' mxkwen Jesús 'in mstru kan':

—Cha' nu ndukwa kulo la, kan' lka re: “Wan ne' Israel, kunan su'we wan ni: Ska ti Ndiose lka X'naan.

30 Ndi'in cha' tyukwi ti tiye wan tyi'in cha' 'wan lo'o Ndiose nu lka X'nan wan; ndi'in cha' ka luwi kasiya 'wan, kwi' tyi'in cha' 'wan lo'o Ndiose lo'o nchga cha' tiya nu ndi'in ke wan,

sa ña'an ya' nu ka 'wan tyi'in cha' 'wan lo'o Ni” —ndukwin Jesús 'in yu—.

31 Kwi' ngwaña'an ndukwa xka cha': “Chka t'nan ti' wan 'in ta'a nten wan sa ña'an ka bra nu nchka t'nan ti' wan 'wan, ti ykwi' ti wan.” Ja ndiya xka tñan nu ndloo la 'ñaan cha' ku'nian, ska lo ti tñan re —ndukwin Jesús.

32 —Cha' nu ñi nchkwii', mstru —ndukwin mstru kan' 'in Jesús—, chañi cha' nu nchkwii' cha' ska ti Ndiose nu chañi cha' lka Ni X'naan; ja ndiya xka nu lka x'naan.

33 Kwi' ngwaña'an, tyukwi ti tiye an ndi'in cha' tyi'in cha' 'ñaan lo'o Ni lo'o nchga cha' tiya nu ndi'in kean, sa ña'an ya' nu ka tyi'in cha' 'ñaan lo'o Ni; ndi'in cha' ku'nian ngwaña'an. Lo'o ndi'in cha' chka t'nan tian' 'in ta'a nten nan, sa ña'an ka bra nu nchka t'nan tian' 'ñaan ti ykwiin' tian, su'we 'a cha' kan'. Nu ku'nian tñan ngwaña'an, ka'an 'a cha' su'we ngi'nian bra kan'. Chin' la cha' nu lka 'ñaan cha' tsaa lo'oan lomstan nu ka 'in Ndiose, ni siya lomstan nchkin, ni siya 'ni lu'u nu kujwian nde ni' lyaa cha' ka lomstan.

34 Ngwa biya' su'we ti' yu ki'yu kan', mske' ti' Jesús.

—Chin' ti cha' ti ji 'iin cha' nu steen cha' 'in Ndiose, cha' ka Ni ndloo ni' kasiya 'iin —ndukwin Jesús 'in mstru kan'.

Bra nu mdyii ykwi' Jesús cha' kan', ja ykwi' 'a nten xka la cha' lo'o yu, cha' ntsen chin' ne' 'in yu bra kan'.

Mnicha' Jesús 'in ne' cha' 'in Krixtu

35 Ngwa ska ya' mduun Jesús ngwa'u yu 'in nten ni' lyaa tnun kan', lo'o mnicha' yu 'in ne' bra kan':

—Ndu'u mstru cha' jo'o cha' ti kwi' nten ta'a ayman David ka Krixtu —ndukwin Jesús 'in ne'—. ¿Ni cha' ndu'u mstru kan' ngwaña'an?

36 Ti kwi' ayman David wa ykwi' yu nu ngwa s'ni cha' X'nan yu lka Krixtu. Wa ngwa'u Tyi'i Ndiose cha' kan' 'in David, kan' cha' ngwaña'an ngwa'an yu lo kityi:

Ndiose nu lka X'naan ykwi' lo'o
Krixtu nu lka X'naän:
“Tyukwaa nde la'a se'en kwin 'ñaän”
ndukwin Ni, “sa ña'an ya' nu
ku'ni tyiïn cha' 'in nchga nu
nxuun lo'oo, cha' kaa ndloo 'in
nchga cha'” ndukwin Ndiose
nu lka X'naan 'in Krixtu.

37 “X'naän” ykwi' ayman David cha'
'in Krixtu —ndukwin Jesús 'in ne'—.
¿Ni cha' ndu'u ne' cha' nten 'in ayman
David ka Krixtu sikwa?

Ka'an 'a nten mduun nde kwa, lo'o
mdiya 'a ti' ne' xa wa ynan ne' cha' nu
ngwa'u Jesús 'in ne'.

*Mstyá Jesús ki'ya 'in mstru nu ndu'u
cha' jo'o*

38 Lo'o ti ngwa'u la Jesús 'in ne' bra
kan':

—Ndi ti ti' wan cha' ja kwiñi lyo'o
mstru nu ndu'u cha' jo'o 'wan. Ndiya
'a ti' ne' kan', cha' tyijin lyo ne' 'in xka
la nten —ndukwin Jesús—. Lku' ne'
kan' te' su'we ña'an nu tukwiin ku',
cha' nchka ti' ne' cha' lye 'a ku'ni tnun
xka la nten 'in ne' kan' xa nu nda'an
ne' lo kiya'.

39 Ndiya ti' mstru kan' tyukwa lo
yka xlya su'we xa nu nda'an ne' ni'
lyaa, kwi' ngwaña'an tyukwa ne' kan'
se'en su'we la xa nu nchka ta'a,

40 ni siya kulaa mstru kan' na'an
tyi ne' kuna'an nu nganun ska ti cha'
ngujwi kwilyo'o, lo'o nchga nan nu
nsu'wi 'in ne' kuna'an kan' kulaa ne'.
Chan nchkwi' mstru kan' lo'o Ndiose;
cha' kwiñi ti ngi'ni ne' ngwaña'an,
ska ti cha' ña'an xka la nten 'in ne',
nchka ti' ne'. Kan' cha' ka'an la nu
ti' tyijin mstru kan', bra nu tiya tsan
cha' ku'ni biya' Ndiose 'in nchga nten.

*Lomstan nu mda ska nu kuna'an
ti'i*

41 Ngwa ska tsan ndyaa tukwa
Jesús chin' ni' lyaa kan' kwi' se'en
nduun kajun se'en nsu'wa ne' tñi cha'
ka lomstan. Na'an yu 'in ka'an 'a nten
nu mda'an msu'wa lomstan ni' kajun
nde kwa. Mdiyan chin' ne' kuliya',
lo'o ka'an 'a tñi msu'wa ne' kuliya'
kan' ni' kajun kan'.

42 Chun' ndi'in la mdiyan ska nu
kuna'an ti'i nu msu'wa tukwa ti tñi

xuwe ni' kajun kan', kwi' nu chin' 'a
nsu'wi lyo.

43 Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' nu
ngi'ni xa'an cha' 'in yu cha' kan ne'
se'en ndi'in yu:

—Chañi cha' nu chkwiïn' lo'o wan
ni —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—, cha'
tlyu la lomstan mda nu kuna'an ti'i
kwa ke nchga lomstan nu mda xka la
nten nu nda'an re.

44 Xka ta nten ni, mda ne' tñi nu
nganun ti 'in ne'. Lo'o nu kuna'an
ti'i kwa mda nchga nan nu nsu'wi
ti chin' 'in; nchga nan nu ndiya 'in
cha' kaja chin' nan ku, wa mda nu
kuna'an kan' ni.

13

Ndla ti katin laa tnun

1 Chun' ndi'in la wa tyo'o ti Jesús ni'
lyaa tnun kan' lo'o ne' nu ngi'ni xa'an
cha' 'in yu.

—Mstru —ndukwin ska yu 'in
Jesús—, ña'an kwi'yaa chin' laa tnun
re cha' su'we 'a ndya'! ¿Su'we 'a
ña'an kee nu nsu'wi si' na'an re!
—ndukwin.

2 —¿Ta wa na'an wan cha' tnun 'a
na'an kee re a? —ndukwin Jesús 'in
ne' bra kan'—. Nde loo la tiya ska tsan
cha' ku'ni tyii siya' ti nten 'in na'an re,
sa ña'an bra nu ja ska kee kanun nu
xñi ka'an chun' ta'a ran.

Nu ti' nu ka xa nu wa tyii ti chalyuu

3 Mdo'o ne' ndyaa ne' lo ki'ya
Olivos, ndyaa tukwa ne' chin' se'en
nchkan' su'we laa tnun kan' bra kan'.
Mda'an Jesús lo'o Tyu lo'o Santiago
lo'o Xuwa lo'o Ndre, lo'o mnan ti
mnicha' ne' kan' 'in yu bra kan':

4 —Katsaa' 'wa, ¿ni bra ka nu ku'ni
tyii ne' 'in laa tnun kwa a? —nduk-
win ne' kan' 'in Jesús—. ¿Ni sa ña'an
ka cha' ka biya' ti' ba cha' wa ka ti cha'
kuxi kan' a?

5 Ngwa'u la chin' Jesús 'in ne' bra
kan':

—Ki'ya wan kwenta cha' ja tukwin
kwiñi lyo'o 'wan —ndukwin Jesús—.

6 Nde loo la kan ka'an nten nu
chkwi' cha' kwiñi cha' 'ñaän. Chkwi'
ne' cha' Krixtu lka ne', ngwaña'an

kwiñi lyo'o ne' kan' 'in ka'an nten nu tsaa ña'an ti' cha' kwiñi kan'.

7 'Bra kan' kanen cha' nxuun ta'a nten nasiyun re lo'o nten xka nasiyun, lo'o kunan wan cha' nxuun nten nasiyun tijyu' la. Ja kutsen wan bra kan'.

8 Xuun nten ska tsu' lo'o nten xka la'a tsu', kwi' xuun nten ska kichen tnun lo'o nten xka kichen tnun. Lo'o tyun se'en kiñan chalyuu bra kan'. Kwi' ngwaña'an, nchga se'en kaja jwi'ñan 'in ne'. Nchga cha' kan' ka bra nu wa tyisnan ti nu ti'í nu ka 'in nten chalyuu, si'i nan wa tyii ti chalyuu bra kan'.

9 'Lo'o 'wan ni, ndii ti ti' wan tyi'in wan bra kan' —ndukwin Jesús—. Xñi nten kuxi 'wan, xtya ne' ki'ya 'wan tloo ne' wsiya; jwi'in ne' kan' 'wan la ni' lyaa 'in ne'. Ndi'in cha' tyituun wan tloo ne' gobierno, lo'o tloo ne' nu lka ndloo; chkwi' wan nchga cha' su'we nu ña'an lo'o ne' kan' bra kan'.

10 Ti ji tyii chalyuu bra kan', cha' kulo ndi'in cha' kanen cha' su'we ña'an se'en ndi'in nchga nten ña'an chalyuu.

11 Ja kutsen wan bra nu xñi nten 'wan cha' tsaa lo'o ne' 'wan se'en ndi'in ne' wsiya, cha' ka biya' 'wan tloo ne' kan'; ja tya'an 'a cha' tiye wan sa ña'an ka cha' nu xkwen wan 'in ne' kan'; ta Ndiose nchga cha' nu ndi'in cha' chkwi' wan tsan kan'. Si'i wan, ti ykwi' ti wan, nu chkwi' wan lo'o ne' kan', cha' lo'o tyukwi chabiya' 'in Tyi'i Ndiose chkwi' wan.

12 Kuxi 'a ka tsan bra kan'; kujwi' xu'wa ne' 'in ta'a nten ne' cha' kujwi nten 'in ne', ngwaña'an kujwi' xu'wa ne' 'in sñi' ne'. Lo'o ne' kune' ni, kasin' ti' ne' 'in sti ne', 'in jya'an ne' bra kan'; ta ne' kune' kan' ta sti ne', o ta jya'an ne' cha' kujwi nten kuxi 'in ne' kula kan'.

13 Lye 'a ka ti'í ti' nchga nten 'wan cha' nten ña'an lka wan. Ja kuwe ti' wan; nchga wan nu talo wan 'in cha' kuxi kan' sa bra nu tyii chalyuu, kulaa Ndiose 'wan bra kan'.

14 'Ndukwa ska cha' lo kityi nu ngwa'an ayman Daniel nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni; wa

ngwa'an cha' nde loo la ña'an wan bra nu xituun ne' ska nan nu chen 'a ña'an, nu ku'ni ñu'un 'in nchga nan luwi. —Ka biya' ti' wan cha' kan' bra nu chkwi' wan lo kityi re—. Bra nu ña'an wan cha' nduun nan chen ña'an kan' nde ni' lyaa tnun se'en ja nsu'wi chabiya' tyuun ran —ndukwin Jesús—, bra kan' ndi'in cha' xnan nchga wan nu ndi'in lo yuu Judea, xnan wan cha' xu'wi kutsi' wan lo ki'ya.

15 Xnan lya wan tsan kan'. Si nga'an ska nten ke na'an tyi yu tsan kan', ja kaja 'a bra cha' tyaan yu nde ni' ña'an, cha' kulo yu yu'wa nu nsu'wi 'in yu; ndi'in cha' ki'ya yu lyuu bra ti cha' xnan yu bra kan'.

16 Kwi' ngwaña'an, si nga'an ska nten lo jyan tsan kan', ja kaja 'a bra xitukwi yu nde na'an tyi yu cha' ki'ya yu te' kichan' 'in yu, ndi'in cha' xnan yu bra ti.

17 ¡T'nan 'a nu kuna'an tnan! Lo'o nu kuna'an nu nsu'wi kuwi' kune' nu ti ngati', ¡t'nan 'a ka ne' kan' bra nu tiya tsan kan'!

18 Su'we ti jñan wan cha' 'in Ndiose cha' ja ka tyempu tlya' bra nu ndi'in cha' xnan wan,

19 cha' ka'an 'a nu ti'í tyijin wan tsan kan'. Ja ya tyijin nten chalyuu nu ti'í ngwaña'an, ti bra nu ngwiñan Ndiose chalyuu. Lo'o kwi' tyempu nu ka nde loo la, ja tyijin 'a nten nu ti'í ngwaña'an xiya'.

20 Wa ytsa' nu lka X'naan 'ñaan cha' chin' ti tsan ka bra nu tyijin ne' nu ti'í kan'; chun' nchka t'nan ti' Ni 'wan nu lka wan nten 'in Ni, kan' cha' ku'ni Ni cha' chin' ti bra talo tsan kuxi kan'. Si chan talo tsan kuxi kan', ja ska nten chalyuu lyaa bra kan'.

21 'Nde loo la ka bra nu katsa' ne' kwiñi 'wan: “Kan na'an wan chin' nde re, wa ngala Krixtu” nchkwin ne' kwiñi 'wan. “Yaa na'an wan nde kwa, wa ngala Krixtu kichen kwa” nchkwin xka nu kwiñi bra kan'. Ja kunan wan cha' nu chkwi' ne' kan'.

22 Krixtu kwiñi ka ne' kan'. Kwi' ngwaña'an, kan la chin' nten kwiñi nu chkwi' cha' ntsa' ne' cha' nu ykwi'

Ndiose lo'o nten; cha' kwiñi ti ku'ni ne' kan' cha' tnun, cha' kuwe 'a ti' nten. Ku'ni ne' kwiñi kan' ngwaña'an, cha' kwiñi lyo'o ne' 'wan, cha' nchka ti' ne' kwiñi lyo'o ne' 'in nchga nten nu wa ngulo suwi Ndiiose cha' ka ne' nten 'in Ni.

²³ Wa ytsaän' cha' kan' 'wan ni, ni siya ti ji ka cha' kuxi kan', cha' ki'ya wan kwenta sa ña'an ka cha' kan', cha' ka ndii ti ti' wan bra kan'.

Sa ña'an ka bra nu xiya' kan ti kwi' Ni nu wa msu'wa Ndiiose cha' ngwa nten chalyuu.

²⁴ Ti ngwa'u la Jesús chin' cha' 'in ne' bra kan':

—Bra nu mdyii mdijin nten nu ti' kan' —ndukwin Jesús—, ka tla ña'an xaa kwan bra kan', kwi' ngwaña'an ja chkan' xaa ko' bra kan'.

²⁵ Kwii kulasiin nu ndukwi kwan kalu lyuu bra kan', lo'o kiñan nchga nan nu nsu'wi ni' kwan.

²⁶ Lo'o na' nu wa msu'wa Ndiiose ñaän ndijyaän cha' kaän nten ni, ña'an nten 'ñaän, cha' tyaän xiya' laja koo nu nduwi 'a. Lye chin' ña'an ka bra kan', cha' lo'o nchga jwersa 'ñaän tyaän.

²⁷ Bra kan' kuloün tñan 'in ka'an 'a angajle, cha' tsaä angajle kan' xo' ti'in se'en ti nchga nten nu wa ngulo suwi Ndiiose; tsaä angajle kan' nchga se'en ndi'in nten kan' ña'an chalyuu.

²⁸ 'Ndiya ska cha' nu ka ki'yaan kwenta si ña'an yka kityi, yka nstin. Xa nu tyisnan tyukwa kuten, kan' kalu lka', lo'o ka biya' tian' cha' wa ndla ti kala ni' tyoo bra kan'.

²⁹ Kwi' ngwaña'an, ka biya' ti' wan cha' wa tyii ti nchga cha', xa nu ña'an wan cha' wa ndo'o tukwa nchga cha' nu wa ytsaän' 'wan tsan; wa ka ti cha' bra kan'.

³⁰ Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan, cha' nu ja ya tyii cha' 'in nchga nten nu lu'u lo chalyuu ni, bra kan' ka nchga cha' lo chalyuu sa ña'an nu ytsaän' 'wan tsan.

³¹ Tyii cha' 'in nchga nan nu nsu'wi ni' kwan, tyii cha' 'in nchga nan nu nsu'wi lo chalyuu, ni siya ja tyii siya' ti cha' nu nchkwiin' lo'o wan, cha'

xkwi' cha' nu ñi lka cha' nu nchkwiin'.

³² 'Ja ska nten jlyo ti' ni tsan ka cha' kan', ni bra ka ran; ni siya angajle, ni siya na', skaän tiän nu lkaän Sñi' Ndiiose, ja jlyo tian'. Ska ti Stian Ndiiose, jlyo ti' Ni ni tsan ka cha' tnun kan'.

³³ 'Ndi ti ti' wan tyi'in wan sikwa. Ndla ti ti' wan tyi'in wan bra nu kata wan 'in Ndiiose, cha' ja jlyo ti' wan ni ña'an bra kan Ni.

³⁴ Sa ña'an lka xa nu wa tsaä ti ska nten tijyu', bra wa tsaä ti yu, ta yu tñan 'in msu cha' ña'ansiin ne' na'an tyi yu, ska tñan skaa msu kan'; kwi' kulo x'nan na'an kan' tñan 'in yu ki'yu nu nduun kwan tulo'oo cha' ka ndii ti ti' yu nchga bra.

³⁵ Ngwaña'an 'wan ni, ndii ti ti' wan tyi'in wan cha' ja jlyo ti' wan sa ña'an bra tyaan X'nan wan, ni siya nde msiin, ni siya jlu'we tla, ni siya bra nu msi'ya la kwe'e, ni siya wa ngwi'ya xaa xka tsan.

³⁶ Ndi ti ti' wan tyi'in wan sikwa, si siya' ka kala X'nan wan, cha' ja tyo'o tukwa yu laja bra nu laja' ti wan.

³⁷ Nde lka cha' nu chkwiin' lo'o wan, kwi' ngwaña'an lo'o nchga nten: Ndi ti ti' wan tyi'in wan sikwa.

14

Mnan ti mskan' nten cha' lo'o ta'a ne' cha' xñi ne' 'in Jesús

¹ Tyukwa tsan ti ji cha' ka ta'a pas-cua, ta'a nu nchku ne' jaxlya tiji nu ja lo'o skwan tiye' ndya' bra kan'. Kan' ndyaa naan sti jo'o nu lka ndloo, ndyaa naan mstru nu ndu'u cha' jo'o, ndyaa naan ne' sa ña'an ku'ni ne' cha' ka xñi ne' 'in Jesús mnan ti, cha' kujwi ne' 'in yu.

² Ykwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—Ja su'we xñian 'in yu tsan nchka ta'a —ndukwin ne'—. Kasin' 'a ti' nchga nten nu ndi'in ta'a si ngwaña'an ku'nian, tlyu 'a cha' wsuun ka kan' bra kan'.

Nda'an ska nu kuna'an sete ke Jesús

³ Lo'o ndi'in Jesús na'an tyi Simón nu wa msñi kicha nu ngatsu' kuna'

yu nu ngwa s'ni la. Nde kichen Betania ndukwa tyi Simón kan'. Bra nu ndukwa ne' tu'wa msaa nchku ne', kan' mdiyan ska nu kuna'an se'en ndi'in ne', mdiyan lo'o ska te'én lyu' ti nu ndya' lo'o kee alabastro. Wa msa'an te'én lyu' ti lo'o tyi'a xi tyi'i nu lka sete nardo; ka'an 'a nga'an sete kan'. Bra kan' mcha nu kuna'an kan' tu'wa te'én, mslu tyi'a xi tyi'i kan' lo jlyu'we Jesús se'en ndukwa yu.

⁴ Kan' cha' msin' ti' chin' nten ta'a nchku ne' bra nu na'an ne' cha' y'ni nu kuna'an kan' ngwaña'an:

—¿Ni cha' mslu nu kuna'an sete kwa ngwaña'an ti? —ndukwin ne'—.

⁵ ¿Ni cha' ja yjwi' ran cha' kaja chin' tñi cha' ta 'in ne' ti'i? Wa mdijin snan siyentu tñi plata nga'an sa kwa sete xi tyi'i kan' —ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

Lye 'a mxicha' ne' 'in nu kuna'an kan' bra kan'.

⁶ —Ja chkwi' wan lo'o nu kuna'an re cha' ja ku'ni ngwaña'an —ndukwin Jesús 'in ne'—. Su'we 'a tñan y'ni nu kuna'an re cha' 'ñaän.

⁷ Nchga tsan ndi'in ne' ti'i lo'o wan lo chalyuu re, kan' cha' ka ku'ni wan cha' su'we lo'o ne' ti'i sa ña'an bra nu nchka ti' wan; lo'o na' ni, wa tyii ti tsan nu tyi'iin lo'o wan.

⁸ Wa y'ni nu kuna'an re nchga cha' sa ña'an nu ngwa 'in. Nan wa y'ni cha' ka xi tyi'i tyukwi ña'aän ni; ni siya ti ji kajaän, nde loo la y'ni xu'we nu kuna'an re 'ñaän tyukwi ña'aän cha' kutsi' ne' 'ñaän.

⁹ Chañi cha' nu chkwiin' lo'o wan ni, cha' nchga se'en nu kanen cha' 'ñaän ña'aän chalyuu, la kan' kunnan nten nchga cha' nu wa y'ni nu kuna'an re tsan ni, cha' tyu'wi ti' nten cha' su'we 'a tñan y'ni nu kuna'an re.

Y'ni Juda trisiyun 'in Jesús ya' nten xa'an

¹⁰ Lo'o Juda Iscariote ni, ti kwi' ta'a yu lo'o nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús lka yu kan'. Bra kan' mdo'o Juda kan' ndyaa yu se'en ndi'in sti jo'o nu lka ndloo la, cha' kujwi' xu'wa yu 'in Jesús ya' ne' kan'.

¹¹ Su'we 'a ngwa tiye ne' nu tnun nchka kan' xa nu ynan ne' cha' nu

ykwi' Juda lo'o ne', kan' cha' ykwi' ne' tnun kan' lo'o yu cha' ta ne' tñi 'in yu. Bra kan' mdyisnan Juda ndyaa naan yu ni bra ka nu ta yu 'in Jesús ya' ne' xa'an kan'.

Xkaya' ti nchku siin Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu

¹² Nu ngwa tsan kulo 'in ta'a nu nchku ne' jaxlya tiji nu ja lo'o skwan tiye' ndya' kan', tsan kan' ngwa ta'a siin pascua, tsan nu ndujwi ne' slya' kune' cha' ku ne' ta'a. Bra kan' mnicha' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús:

—¿La nde ya' ku'ni xu'we ba cha' ku siinan cha' 'in ta'a pascua a? —ndukwin ne' 'in yu.

¹³ Lo'o ngulo Jesús tñan 'in tukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan':

—Yaa lya wan lo kichen tnun kwa —ndukwin yu 'in ne' kan'—. Nde kwa tyukwa ta'a wan lo'o ska yu ki'yu nu ndukwa ska te'en tyi'a skun yu. Tsaa ña'an wan 'in yu kan'.

¹⁴ Se'en sten yu ni' ña'an, chkwi' wan lo'o nu lka x'nan na'an kan': “Nde lka tñan nu ndukwin mstru 'ñaän 'iin. Ku'nii cha' su'we katsaa' 'ñaän, ¿la nde ya' kaja se'en nu kuün siinän' lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'ñaän, cha' ku'ni ba ta'a pascua?” Ngwaña'an chkwi' wan lo'o nten nu nka tyi kan'.

¹⁵ Lo'o kwa'u yu ska se'en tlyu 'wan bra kan', ska na'an nu ndiya xka pisu nde kwan nu wa lka ngwa su'we, se'en ndi'in nchga nan nu kunanjo'o 'ñaän bra kan'. La kan' ku'ni xu'we wan nan nu ku siinan —ndukwin Jesús.

¹⁶ Kan' cha' mdo'o ne' ndyaa ne' lo kichen tnun kan', mdiyan ne' tu'wa na'an kan'; sa ña'an nu wa ndukwin Jesús 'in ne', ngwaña'an ngwa cha' kan'. Kwi' y'ni xu'we ne' nan nu ku siin ne' cha' 'in ta'a pascua bra kan'.

¹⁷ Xa wa msiin, mdiyan Jesús lo'o tii tyukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

¹⁸ Laja nu ndi'in ne' nchku ne', bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne':

—Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan —ndukwin Jesús—. Ndiya ska nten

ta'a wan nu su'wa ti nchku lo'oŋn ni, nu wa kujwi' xu'wa ti 'ñaän ya' nten xa'an.

¹⁹ Xi'in chin' ti' ne' ndi'in ne' bra kan'. Bra ti mdyisnan ta'a ne' ykwi' ne' lo'o Jesús:

—¿Ta na' nu taän 'iin ya' nten xa'an a? —ndukwin ska yu 'in Jesús.

—¿Ta na' a? —ndukwin xka yu bra kan'.

²⁰ —Ska yu ta'a tii tyukwa wan, kan' lka nu kujwi' xu'wa 'ñaän ya' nten xa'an —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ska yu ta'a wan nu su'wa nchku lo'oŋn ska ti ni' ka'nan skwa re —ndukwin Jesús 'in ne'—.

²¹ Na' ni, nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten, ka cha' kuxi 'ñaän sa ña'an nu ndukwa cha' 'ñaän lo kityi ti ngwa s'ni. T'nan 'a nten nu ta 'ñaän ya' nten xa'an bra kan', su'we la ngwa 'in yu ni siya ja yan yu lo chalyuu siya' ti.

²² Ti nchku siin ne' bra nu msñi Jesús ska jaxlya, ndya yu xu'we 'in Ndiose cha' 'in jaxlya kan', msu'we yu 'in ran, cha' kutsaa yu ran 'in nten cha' ku ne'.

—Ku wan jaxlya re —ndukwin Jesús 'in ne'—. Nde lkaän, tyukwi' ña'aan ykwiin' lka re.

²³ Kan' msñi Jesús 'in ska basu mñun, ndya yu xu'we 'in Ndiose, mda yu mñun 'in ne' cha' ko'o ne' bra kan'. Yi'o nchga ne' mñun kan' bra kan'.

²⁴ —Ña'an ti' tneän, ngwaña'an ka mñun re —ndukwin Jesús 'in ne'—. Xa nu kajaän lo wsi, kalu tneän cha' kaja sa ña'an ku'ni tyii Ndiose ki'ya nu ndi'in 'in nchga nten chalyuu, cha' ngwaña'an xkan' Ni cha' lo'o nten xiya'.

²⁵ Chañi cha' nu nchkwii'n' lo'o wan, cha' ja ko'oŋn 'aän mñun xiya' ni, sa ña'an bra nu tiya tsan kan' nu ko'oŋn mñun kwi lo'o wan nde se'en ndi'in Ndiose ndloo la.

Chkwi' Tyu lo'o nten cha' ja nsu'wi lyo yu 'in Jesús siya' ti

²⁶ Bra wa yla tu'wa ne' kantu 'in Ndiose, mdo'o ne' ndyaa ne' lo ki'ya Olivos bra kan'.

²⁷ Xiya' ykwi' Jesús lo'o nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan':

—Ta'a wan ka jyu'u ti' wan 'ñaän —ndukwin Jesús 'in ne'—. Kulaa ya' wan chin' 'ñaän ndi'a. Kan' ka cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose: “Kujwiin' 'in nten nu na'ansiin 'in slya' kan', lo'o xnan nchga slya' tyaa i' bra kan', ndukwin Ndiose.” Ngwaña'an nchkwii' kityi kan'.

²⁸ Bra nu tyu'uŋn xiya', tsa'aän Galilea nde loo la 'wan.

²⁹ —Ja chan nchga nten kulaa ya' ne' 'iin; lo'o na' ni, ja kulaän ti'iin 'iin siya' ti —ndukwin Tyu 'in Jesús bra kan'.

³⁰ —Chañi cha' nu nchkwii'n' lo'oo —ndukwin Jesús 'in Tyu—. Ndi'a, snan ya' chkwi' nu'win lo'o nten cha' ja nsu'wi lyoo 'ñaän. Ngwaña'an chkwii' lo'o nten xa nu ti ji xi'ya la kwe'e tukwa ya' ndi'a, xa wa tla.

³¹ —Ja chkwiin' lo'o nten cha' ja nsu'wi lyoŋn 'iin —ndukwin Tyu 'in Jesús—. Si kujwi nten 'iin, ni siya wa kujwi ti nten 'ñaän, ja xkweän 'in nten cha' ja nsu'wi lyoŋn 'iin —ndukwin Tyu 'in Jesús.

Lye 'a ykwi' Tyu, kwi' ngwaña'an nchga ne' kwa, su'wa ti ykwi' ne' lo'o Jesús.

Ykwi' Jesús lo'o Ndiose Sti yu nde Getsemaní

³² Lo'o ndyaa ne' ska ni' lyo'oo se'en nduun yka tla', ska yuu nu ngwa naan Getsemaní bra kan'.

—Tyukwa wan chin' nde ti —ndukwin Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu—. Tsa'aän nde kwa la chin' cha' chkwiin' lo'o Ndiose Stiin —ndukwin yu.

³³ Ndyaa yu la chin' bra kan', ndyaa yu lo'o Tyu lo'o Santiago lo'o Xuwa. Kan' lye 'a ngwa xi'in ti' Jesús, mda'an 'a cha' tiye yu sa ña'an ka cha' kuxi nu ndi'in cha' ka 'in yu.

³⁴ —Xi'in 'a tiän' ni —ndukwin Jesús 'in ne'—, ja taloŋn si'ya cha' xi'in kan'. Nde ti kanun wan, ndii ti ti' wan tyi'in wan —ndukwin.

³⁵ Ti ndyaa Jesús la chin' nde kwa la, mduun xtyin' yu lo yuu ti, mjñan

yu 'in Ndiose si kaja ña'an nu ka 'in yu cha' ja tyukwa yu cha' kuxi.

³⁶ —Stiïn —ndukwin Jesús 'in Ndiose—, nchga lo tñan nchka 'iin ku'nii. Kan' cha' ni, ja taa chabiya' tyukwaän cha' kuxi re, si kaja xka ña'an nu ka ku'niïn tñan re —ndukwin Jesús 'in Ndiose Sti yu—. Lo'o si'i sa ña'an nu nchka tiän' cha' ka; nu'win ku'nii lo'oün sa ña'an nu nchka tii'.

³⁷ Bra kan' ndyaan Jesús xiya' se'en ndi'in snan nten kan', lo'o laja' ti ne' kan' bra kan'.

—Simón —ndukwin yu 'in Tyu—, ¿ta lajaa' tii ni a? —ndukwin—. ¿Ta ja nchka kaa ndii tii' chin', ni siya ska bra ti a?

³⁸ Ndiï ti ti' wan tyi'in wan ni. Chkwi' wan lo'o Ndiose cha' ja ku'ni kune' xa'an kanan 'wan. Jlyo tiän' cha' tyukwi ti tiye wan xlyaa wan ku'ni wan tñan re 'ñaän; lo'o ja ndalo wan, kan' cha' ndla 'a yija' wan.

³⁹ Xiya' ndyaa Jesús la chin', ti kwi' ti cha' mjñan yu 'in Ndiose Sti yu xiya'.

⁴⁰ Kan' ndyaan yu xiya' se'en ndi'in ne' kan', lo'o xiya' laja' ne' kan', cha' lye 'a yu'wi sla ne'. Ja jlyo 'a ti' ne' sa ña'an xkwen ne' 'in yu bra kan'.

⁴¹ Xiya' ndyaa Jesús bra kan'. Kwi' ngwaña'an snan ya' ndyaan Jesús se'en ndi'in ne'.

—¿Ti laja' wan a? ¿Ti ndi'in tña' wan a? —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ya' la ni sikwa, wa mdiya bra nu tyaa lo'o ne' 'ñaän nu wa msu'wa Ndiose ndijyaän cha' kaän nten. Wa ta ti nten 'ñaän ya' nten xa'an ni.

⁴² Tyituun wan tyaan ni, cha' wa mdiyan yu nu wa y'ni trisiyun 'ñaän ya' nten xa'an.

Ndyaa lo'o ne' 'in Jesús presu

⁴³ Laja bra nu ykwi' Jesús, mdiyan Juda kan' se'en ndi'in yu, ti kwi' ta'a ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu ngwa Juda kan'. Ka'an 'a nten tlá mda'an lo'o Juda, nten nu wa ngulo ne' wsiya tñan 'in cha' kan lo'o 'in Jesús; lo'o xtyi wsuun, lo'o yka ndi'ya ne' ndijyan ne'. Sti jo'o nu lka ndloo la, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o, lo'o ne' kula 'in

kichen, kan' lka nu ngulo tñan 'in ne' tlá kan'.

⁴⁴ Juda nu wa ta ti 'in Jesús ya' nten xa'an kan', wa ykwi' yu lo'o ne' tlá kan' nu ngwa tsan, ytsa' yu sa ña'an nu ku'ni yu:

—Chkwichaän' kijin ska' yu ki'yu kan' —ndukwin Juda 'in ne' tlá—. Xñi lya wan 'in yu bra kan', yaa lo'o lya wan 'in yu kan' —ndukwin yu 'in ne'.

⁴⁵ Kan' cha' ndijyan Juda, bra ndyaa yu se'en nduun Jesús cha' chkwicha' yu ska' Jesús:

—¿Nde ti nduun, mstru? —ndukwin Juda 'in Jesús.

Ykwicha' Juda ska' Jesús bra kan'.

⁴⁶ Bra ti msñi ne' tlá 'in Jesús, cha' tyaa lo'o ne' 'in yu bra kan'.

⁴⁷ Lo'o ska nten ta'a nda'an Jesús mskwin yu xtyi 'in yu, msi'yu ku' yu jin nxkan ska msu 'in sti jo'o nu lka ndloo la bra kan'.

⁴⁸ Kan' ykwi' Jesús lo'o ne' tlá kan':

—¿Ta lo'o xtyi wsuun lo'o yka ndi'ya wan nda'an wan cha' xñi wan 'ñaän a? —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. ¿Ta ska nten nu y'ni kunan lkaän sikwa a?

⁴⁹ Tyun 'a tsan na'an wan 'ñaän xa nu mdi'iïn ni' lyaa tnun, ngwa'uün cha' 'in Ndiose 'in nten nde kwa, lo'o ja msñi wan 'ñaän bra kan'. Jlyo tiän' sa ña'an cha' nchka ni, chun' kwi' ngwaña'an nchkwi' kityi 'in Ndiose cha' 'ñaän.

⁵⁰ Bra kan' ngulaa ya' nchga ta'a nda'an Jesús 'in yu, msnan ne'.

Yu kune' nu msnan 'in nten xa'an

⁵¹ Lo'o ska yu kune' ti, nganun yu mda'an ña'an yu 'in nten nu ndyaa lo'o 'in Jesús. Ska te' ngaten ti mxiin chun' yu kune' kan'. Lo'o xñi ne' tlá kan' 'in yu kune', ngwa ti' ne';

⁵² kan' cha' mxnun yu te' ngaten kan' ya' ne', msnan yu ti'yu ti yu.

Mduun Jesús tloo ne' wsiya

⁵³ Ndyaa lo'o ne' 'in Jesús tloo x'nan sti jo'o bra kan'. Nde kwa mdyo' ti'in nchga sti jo'o nu lka ndloo la, lo'o ne' kula, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o.

⁵⁴ Tijyu' ti mda'an ña'an Tyu chun' ne' tlá kan', sa bra nu mdiyan ne'

ni' lyo'oo 'in x'nan sti jo'o. Bra kan' ndyaa tukwa Tyu se'en ndi'in nten nu ndi'in kwan tuna'an kan'. Ndukwa ne' tu'wa kii' cha' katsun ti ne'.

⁵⁵ Lo'o sti jo'o nu lka ndloo la, lo'o nchga ne' wsiya kan', ngwa ti' ne' xtya ne' ki'ya 'in Jesús cha' ka kujwi ne' 'in yu, lo'o ja mjwi ña'an nu xtya ne' ki'ya 'in yu.

⁵⁶ Mda'an 'a ne' kwiñi tloo ne' wsiya kan', cha' xtya ne' ki'ya 'in yu, lo'o ja su'wa ykwi' ne' kan'.

⁵⁷ Nu wa tyii ti cha', bra kan' mdyituun la chin' ne' kwiñi, ykwi' ne' lo'o ne' nu tnun nchka kan':

⁵⁸ —Wa ynan ba ska cha' nu ykwi' yu ki'yu re —ndukwin ska ne' kwiñi kan'—. Nde lka cha' nu ykwi' yu: “Ku'ni tyiñ 'in laa tnun re nu ngwiñan nten chalyuu ti. Chun' snan tsan ti ku'niñ cha' tya' xka nu ja kwiñan nten chalyuu.”

⁵⁹ Lo'o ja su'wa ykwi' ne' kwiñi kan' bra kan'.

⁶⁰ Kan' mdyituun sti jo'o nu lka ndloo la tloo nchga ne' nu tnun nchka, mnicha' yu 'in Jesús:

—¿Ta ja ndiya cha' nu chkwi' lo'o ba cha' kulo luwi 'iin, 'in ki'ya nu msty ne' 'iin a? —ndukwin sti jo'o kan' 'in Jesús.

⁶¹ Tiin ti mduun Jesús, ja ska cha' siya' ti mxkwen yu 'in ne'. Kan' cha' xiya' mnicha' sti jo'o nu lka ndloo la 'in yu bra kan':

—¿Ta chañi cha' Krixtu lkaa a? —ndukwin—. ¿Ta ska ti nu'win lkaa Sñi' Ndiose nu ngi'ni tnuan 'in a? —ndukwin sti jo'o kan' 'in Jesús.

⁶² —Chañi cha' nu ykwi' wan, na' lkañ nu kan' —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'—. Kwi' ngwaña'an, nde loo la ña'an wan 'ñañ nu wa msu'wa Ndiose 'ñañ ndijyañ cha' kañ nten; ña'an wan 'ñañ se'en tyukwañ la'a se'en kwín 'in Ndiose Stiñ. Nchga tñan siya' ti nchka 'in Ndiose ku'ni Ni. Lo'o ña'an wan 'ñañ bra nu kañ xiya' laja koo nde ni' kwan bra kan'.

⁶³ Msín 'a ti' sti jo'o nu lka ndloo la bra kan', kan' cha' msaa' ste' yu tloo ne' kan'.

—Ja ndi'in cha' xtya la xka nten ki'ya 'in yu ki'yu re —ndukwin sti jo'o kan' 'in ne'—.

⁶⁴ Nan wa ynan wan cha' tnun 'a cha' kuxi nu ykwi' yu re 'in Ndiose, bra nu ndukwin yu cha' ska ti nu lka Sñi' Ndiose lka yu. ¿Ni sa ña'an chkwi' wan 'in cha' kan' a?

Nchga nten kan' mxkwen ne' 'in nu lka ndloo la kan', cha' ndi'in cha' kaja Jesús.

⁶⁵ Bra kan' mdyisnan ne' ngi'ni ti'í ne' 'in Jesús; msu'wa ne' tyi'a nu mdo'o tu'wa ne' kiloo yu, kwi' ngwaña'an mji'in ne' 'in yu xa nu nchkun' kiloo yu lo'o ska te'.

—Lo'o ni, cha' kii' ti' nu'win, ¡katsaa' 'wa ti ka nu lka mji'in 'iin! —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'.

Lo'o ne' nu nduun kwan kan', mji'in ne' ndukun' 'in yu bra kan'.

Ndukwin Tyu cha' ja nsu'wi lyo 'in Jesús siya' ti

⁶⁶ Ti ndukwa Tyu tu' na'an tyi x'nan sti jo'o, lo'o mdiyan ska nu kuna'an nu ngi'ni tñan 'in sti jo'o bra kan'.

⁶⁷ Na'an nu kuna'an kan' 'in Tyu se'en ndukwa yu tu'wa kii', kan' mxina'an su'we 'in yu xiya'.

—Lo'o nu'win nda'an lo'oo Jesús Nazaret kan' —ndukwin nu kuna'an kan' 'in yu bra kan'.

⁶⁸ —Si'i na' —ndukwin Tyu—. Ja nsu'wi lyoñ 'in yu. Ja nchka biya' tiñ' ni cha' lka nchkwi' lo'oñ —ndukwin Tyu 'in nu kuna'an kan'.

Bra kan' mdo'o Tyu ndyaa tu'wa lo'oo ti. Msi'ya la kwe'e bra kan'.

⁶⁹ Na'an nu kuna'an kan' 'in yu xiya', kan' cha' mdyisnan nchkwi' lo'o ne' nu nduun kwi' se'en ti:

—Lo'o yu ki'yu kwa lka ta'a nda'an ne' kan' —ndukwin nu kuna'an kan'.

⁷⁰ Xiya' ykwi' Tyu cha' ja lo'o yu nda'an yu lo'o Jesús. Chun' ndi'in la chin' ykwi' nten nu nduun kwi' se'en ti lo'o Tyu:

—Chañi cha' ta'a nda'an ne' kan' lkaa —ndukwin ne'—, cha' lo'oo lkaa ne' Galilea —ndukwin ne' 'in Tyu.

⁷¹ Bra kan' mdyisnan Tyu nchkwi' lye yu cha' ta Ndiose nu ti'í 'in yu si cha' kwiñi chkwi' yu lo'o ne'.

—Ja nsu'wi lyoŋn 'in yu ki'yu kwa nu nchkwí' 'a wan cha' 'in —ndukwin Tyu 'in ne'.

⁷² Bra ti msi'ya la kwe'e xiya'. Bra kan' nsu'wi ti' Tyu sa ña'an cha' nu wa ykwi' Jesús lo'o yu nu ngwa tsan: “Nde lka tñan nu ku'nii ndi'a, Tyu; snan ya' chkwii' lo'o nten cha' ja nsu'wi lyoo 'ñaän, xa nu ti ji xi'ya la kwe'e tukwa ya'.” Kan' cha' nganan 'a Tyu bra kan'.

15

Mduun Jesús tloo Pilato nu lka gobernador

¹ Xa nu ngwi'ya xaa xka tsan, mdyo' ti'in sti jo'o nu lka ndloo, lo'o ne' kula, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o, mdi'in nchga ne' wsiya cha' chkwí' ne' lo'o ta'a ne'. Bra kan' mskan' ne' kan' 'in Jesús, ndyaa lo'o ne' 'in yu tloo Pilato nu ngwa gobernador romano cha' ka biya' 'in yu. Mnicha' Pilato 'in Jesús bra kan':

² —¿Ta nu'win lkaa ree 'in ne' judío a? —

—Kwi' sa ña'an nu ndukwiin, ti kwiin' lkaän —ndukwin Jesús 'in gobernador kan'.

³ Kan' mstyaa sti jo'o nu lka ndloo ka'an ki'ya 'in Jesús tloo Pilato kan'.

⁴ Lo'o xiya' ykwi' Pilato lo'o Jesús bra kan':

—¿Ja nchka 'iin xkween 'in ne' kwa a? —ndukwin Pilato 'in yu—. Nan wa ka'an ki'ya mstyaa ne' 'iin.

⁵ Ja ykwi' Jesús lo'o ne' siya' ti. Yuwe 'a ti' Pilato bra kan'.

Ngulo Pilato tñan cha' kujwi ne' 'in Jesús

⁶ Nchga yijan xa nu ndiya tsan ta'a kan', ndlaa nu lka gobernador ska ti presu, sa ña'an presu nu jñan ne' judío 'in yu.

⁷ Lo'o nsu'wi tyun nten ni' ña'an chkwán yijan kan', ne' nu wa yjwi 'in ne' romano, ne' xka la'a tsu' nu ngwa ndloo kan' bra nu msuun ne' lo'o. Ska presu kan' lka Barrabás.

⁸ Bra kan' mdyo' ti'in ka'an nten tloo Pilato, mjñan ne' 'in yu cha' kulaa yu 'in ska presu sa ña'an nu ngi'ni yu nchga yijan.

⁹ —¿Ta nchka ti' wan cha' kulaän 'in yu re nu lka ree 'wan, ne' judío a? —mnicha' Pilato 'in nten ka'an kan'.

¹⁰ Ykwi' Pilato ngwaña'an chun' mgii ti' yu cha' ti'í ti' sti jo'o nu lka ndloo 'in Jesús, kan' cha' mdiyan lo'o ne' 'in Jesús tloo yu cha' lka yu gobernador.

¹¹ Mjñan nten ka'an 'in Pilato cha' kulaa yu 'in Barrabás, si'i 'in Jesús. Nan wa ykwi' nten ka'an kan' lo'o Pilato cha' kulaa 'in Barrabás, chun' mdatsaa sti jo'o nu lka ndloo 'in nten cha' ngwaña'an jñan ne' cha' 'in Pilato.

¹² Xiya' mnicha' Pilato 'in ne' bra kan':

—¿Ni sa ña'an ku'niin lo'o yu re, nu ykwi' wan cha' lka yu ree 'in ne' judío sikwa a? —ndukwin Pilato 'in nten ka'an kan'.

¹³ Kwen msi'ya lo'o ne' 'in Pilato bra kan':

—¡Kujwi lya wan 'in yu kwa lo wsi! —ndukwin ne'.

¹⁴ —¿Ni cha' nchka ti' wan cha' kujwiin 'in yu re? —ndukwin Pilato 'in ne'—. ¿Ni ña'an ki'ya ndi'in 'in yu a?

Lye la msi'ya lo'o ne' 'in Pilato bra kan':

—¡Kujwi lya wan 'in yu kwa lo wsi!

¹⁵ Kan' cha' ngulaa Pilato 'in Barrabás cha' ki'ya tla' chin' tiye nten ka'an kan'. Xa nu lye mji'in sndaru 'in Jesús lo'o ti su, bra kan' ngulo Pilato tñan 'in sndaru cha' tyaa lo'o ne' 'in Jesús cha' jwi'in ka'an ne' 'in yu lo wsi.

¹⁶ Lo'o ndyaa lo'o sndaru 'in Jesús ni' ña'an se'en ndukwa nten nu lka gobernador, mdyo' ti'in nchga sndaru nu ndi'in nde kwa bra kan'.

¹⁷ Kan' mxku' ne' ska te' kwaa 'in Jesús. Mxkii ne' lti kiche' chun' ta'a cha' ka ska sne', mstyaa ne' sne' kiche' kan' ke Jesús.

¹⁸ Kwi' y'ni tnun ne' 'in yu cha' kwiñi ti bra kan':

—¡Su'we ti tyi'in, nu'win nu lkaa ree 'in ne' judío! —ndukwin sndaru 'in Jesús.

¹⁹ Lo'o mdyisnan ne' mji'in ne' yka ti ke Jesús bra kan'. Lye msu'wa ne' tyi'a nu ndo'o tu'wa ne' loo yu. Kwi'

mduun xtyin' ne' tloo yu, sa ña'an si ku'ni tnun ne' 'in yu, ni siya cha' kwiñi ti.

²⁰ Xa wa mdyii mstyí lyo'o sndaru 'in Jesús, ngulo ne' te' kwaa kan' 'in yu bra kan'; xiya' mxku' ne' ste' yu bra kan', cha' tsaa lo'o ne' 'in yu se'en xtya ne' 'in yu lo wsi. Mdo'o ne' ndyaa lo'o ne' 'in yu bra kan'.

Mstyá ne' 'in Jesús lo wsi

²¹ Tuwiin se'en mda'an ne', bra kan' mdukwa ta'a sndaru 'in Simón, ne' Cirene; sti Alejandro lo'o Rufo lka Simón kan'. Ndyaan Simón yaa yu tñan ni' kixin', lo'o ngulo sndaru tñan 'in yu cha' ki'ya yu wsi kan' cha' 'in Jesús bra kan'.

²² Ndyaa lo'o ne' 'in Jesús nde se'en nu naan Gólgota bra kan'. Ki'ya se'en ndiya tijyan ke ayman, ngwaña'an ndyo'o Gólgota cha'tñan.

²³ Nde kwa mda ne' mñun mxtiya' lo'o mirra nu lka ska rmiyu yka cha' ko'o Jesús bra kan', lo'o ja mslyaa yu ko'o yu mñun kan'.

²⁴ Bra kan' mji'in ka'an ne' 'in yu lo wsi, lo'o kan' mdi'in jya sndaru lo'o ta'a ne', y'ni ne' kanan lo'o ta'a ne' ti ka nu ka kaja ste' Jesús. Ngwaña'an ngwa cha' mdyii mtsaa ne' ste' Jesús lo'o ta'a ne'.

²⁵ Ngwa bra wa kaa tlya mstyá sndaru 'in Jesús lo wsi.

²⁶ Ke wsi kan' wa mdiya letra nu ytsa' ni ña'an ki'ya mstyá ne' 'in Jesús: “Nu nde lka ree 'in ne' judío” ndukwin letra kan'.

²⁷ Ti kwi' tsan kan', mji'in ka'an ne' 'in tukwa nten nu y'ni kunan lo wsi kwi' se'en ti lo'o Jesús. Wsi 'in ska yu kunan, kan' mduun la'a se'en kwín 'in Jesús, wsi 'in xka yu mduun la'a se'en kaa kan'.

²⁸ Sa ña'an lka cha' nu ngwa'an ayman s'ni lo kityi 'in Ndiose, ngwaña'an ngwa: “Chkwi' ne' cha' lka yu ta'a nten xa'an.” Ngwaña'an lka cha' ndukwa lo kityi kan'.

²⁹ Mstyí lyo'o 'a ne' 'in Jesús xa nu mdijin ne' tuwiin, lye mxicha' ne' 'in yu.

—¡Jaan! Nu'win lkaa nu ykwii' cha' ku'ni tyii laa tnun kwa —ndukwin ne' kan'—, lo'o ndukwiin cha' kwiñaan 'in ran xiya' chun' snan tsan ti, ¿mske' tii' a?

³⁰ Kulaa 'iin, ti ykwii' ti sikwa; ki'yaa lyaa lo wsi kwa ni, si ka 'iin —ndukwin ne'.

³¹ Lo'o sti jo'o nu lka ndloo, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o, mstyí lyo'o ne' 'in Jesús.

—Ngulaa yu 'in xka ta nten —ndukwin ne' nu tnun nchka kan' 'in ta'a ne'—, lo'o ja nchka 'in yu kulaa 'in yu, ti ykwi' yu.

³² Krixtu lka yu, ree 'in ne' Israel ta'aan lka yu, ndukwin yu. Su'we la si ki'ya yu lo wsi, ti ykwi' ti yu. Ña'an kwi'yaan si ka 'in yu bra kan'. Tsaa ña'an tian' 'in yu bra kan' —ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

Kwi' ngwaña'an yu kunan ta'a nga'an yu lo wsi, lo'o ne' kan' ykwi' ne' cha' kuxi 'in Jesús.

Ngujwi Jesús

³³ Xa nu ndi'ya kwan ngwa tla xaa ña'aan chalyuu. Snan bra mdaloo cha' tla xaa.

³⁴ Lo'o bra wa snan siin, bra kan' kwen msi'ya Jesús:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —ndukwin. Nde ña'an ndyo'o cha' kan' cha'tñan: Ndiose 'ñaän, Ndiose 'ñaän, ¿ni cha' ngulaa yaa' 'ñaän?

³⁵ Ynan chin' nten nu nduun kwi' se'en ti, lo'o ja ngwa biya' ti' ne' ni cha' ngwa nu ykwi' yu:

—Kunan su'we wan, wa msi'ya yu 'in ayman Elías —ndukwin ne' kan'.

³⁶ Kan' msnan ska nten ndyaa 'ya yu ska kiche; mcha' yu 'in kiche kan' lo'o mñun tiye' bra kan', mskwen yu 'in ran kijin tu'wa Jesús lo'o ska yka ti cha' ko'o Jesús, ngwa ti' yu.

—Kataan chin' —ndukwin nten kan'—, ña'aan si kan ayman Elías cha' ti'ya 'in Jesús re lo wsi.

³⁷ Lo'o kwen msi'ya Jesús, ngujwi bra kan'.

³⁸ Bra ti mdaa' te' tnun nu ndukwi loo jo'o ni' lyaa tnun kan'. Nde kwan mdyisnan mdaa' te' kan' sa ña'an ya' mdaa' ran la lyuu.

³⁹ Lo'o capitán romano nu ngwa ndloo 'in sndaru nu nduun se'en nga'an Jesús, wa na'an capitán kan' sa ña'an y'ni Jesús bra nu ngujwi yu.

—Chañi cha' Sñi' Ndiose nu lka ndloo la ti lka ayman re —ndukwin capitán kan'.

⁴⁰ La kan' tijyu' ti mduun ska ta ne' kuna'an, ña'an kwi'ya ne' 'in Jesús; lo'o Liya Magdalena, lo'o xka Liya nu ngwa jya'an Santiago nu kune' la, kwi' jya'an Se, lo'o Salomé ndi'in nde kwa.

⁴¹ Xa nu ti mda'an Jesús nde Galilea, ti kwi' ta'a ne' kuna'an kan' mda'an lo'o yu, mdaya' ne' 'in yu. Kwi' ngwaña'an, mdi'in tyun la ne' kuna'an nde kwa lo'o ne' kan', ne' kuna'an nu ta'a mda'an Jesús mdiyan ne' kichen Jerusalén.

Mtsi' ayman Jesús

⁴² Wa ki'ya ti tla, ti kwi' tsan ta'a siin ngwa kan', lo'o la xka tsan ka tsan nu xitña' ne' judío.

⁴³ Mdiya ska ne' wsiya nu naan Se, ne' kichen Arimatea ngwa yu kan', ska ne' kula nu tnun nchka ngwa yu. Lo'o Se ndyaa ña'an 'a ti' yu cha' wa tiya ti tsan cha' ka Ndiose ndloo la; kan' cha' y'ni ngula tiye yu, ndyaa yu tloo Pilato mjñan yu chabiya' kutsi' yu 'in ayman Jesús.

⁴⁴ Yuwe 'a ti' Pilato si chañi cha' ngujwi Jesús ndla ti. Kan' cha' msi'ya Pilato 'in capitán 'in sndaru nu nduun kwan kiya' wsi cha' kan' capitán kan' tloo yu, cha' katsa' ñi 'in yu si chañi cha' ngujwi Jesús.

⁴⁵ Lo'o ytsa' capitán kan' 'in Pilato cha' chañi ngujwi ayman kan'; kan' cha' mda' Pilato chabiya' 'in Se cha' tsaa lo'o yu 'in ayman kan', cha' katsi'.

⁴⁶ Bra ti ngwi'ya Se ska te' su'we 'a ña'an; mdi'ya yu kula 'in ayman kan', mxiin yu te' kwi' chun' ayman. Bra kan' ndyaa lo'o yu 'in ayman ska tukee nu wa ngulu yu si' yuu, mtsi' yu 'in ayman Jesús ni' tukee kan'. Bra kan' mxlyuu yu ska kee tnun tu'wa tukee kan', tsaa mchkun' ne' tu'wa kee kan' bra kan'.

⁴⁷ Lo'o Liya Magdalena, lo'o Liya jya'an Se, na'an ne' se'en mtsi' yu 'in ayman Jesús.

16

Ndyu'u Jesús xiya'

¹ Bra wa mdyii tsan nu nxitña' ne' judío, lo'o Liya Magdalena lo'o Liya jya'an, Santiago lo'o Salomé, ndyaa ne' msi'i ne' sete xi tyi'i. Kan' ndyaa lo'o ne' 'in sete kan', cha' ta'an ran ña'an chun' ayman Jesús, ngwa ti' ne'.

² Wa ngwi'ya xaa xka tsan bra kan', tsan kulo 'in smnan. Bra nu ndyo'o tukwa kwichaa, bra ti mdo'o ne' kuna'an kan' ndyaa ne' se'en nsu ayman Jesús tukee kan'.

³ Laja nu mda'an ne' tuwiin ykwi' ne' lo'o ta'a ne':

—¿Ti ka nu ka taya' 'ñaan cha' kulo tsuan' kee tnun nu nchkun' tu'wa tukee kan' a? —ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

⁴ Bra wa mdiyan ne' kwi' se'en ti, na'an ne' tukee kan', cha' wa mdo'o tsu' kee tnun nu nchkun' tu'wa tukee bra kan'; ndukwa laa tu'wa tukee kan' bra kan'.

⁵ Yten ne' ni' tukee, na'an ne' ska yu ki'yu kune', mske' ti' ne'; ngaten 'a te' tyukwin nu nchku' yu ki'yu kan', ndukwa la'a se'en kwinn se'en ysu ayman kan' nu ngwa xkan'. Yuwe 'a ti' ne' kuna'an kan' ña'an ne' 'in yu.

⁶ —Ja kutsen wan —ndukwin yu ki'yu kan' 'in ne' kuna'an kan'—. Wa jlyo tiän' cha' nda'an naan wan 'in Jesús Nazaret nu yjwi ne' lo' wsi. Ja nsu ayman kan' nde re, cha' wa ndyu'u yu kan' xiya'. Kan' wan nde re, ña'an wan chin' se'en mstyaa ne' 'in ayman kan'.

⁷ Bra kan' yaa lya wan katsa' wan cha' re 'in Tyu lo'o 'in ña'an ta ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu: “Wa tsaa ti yu, ti ykwi' ti yu, nde Galilea nde loo la 'wan; nde kwa tyukwa ta'a wan 'in yu, sa ña'an nu wa ndukwin yu 'wan nu ngwa xkan'”.

⁸ Bra kan' mdo'o ne' tukee msnan ne' ndyaa ne'. Lye 'a mchkwan ne', cha' ytsen 'a ne'. Ja ykwi' 'a ne' lo'o xka nten tuwiin cha' ytsen 'a ne'.

Mdo'o tukwa Jesús se'en ndi'in Liya Magdalena

⁹ Ti kwi' tsan kulo 'in smnan ngwa, kan' nu ndyu'u Jesús xiya'. Kulo mdo'o tukwa yu tloo Liya Magdalena. Ti s'ni la y'ni yu jo'ó 'in Liya kan', bra nu ngulo yu kati kwi'in kuxi nu msñi 'in nu kuna'an kan'.

¹⁰ Bra nu na'an Liya 'in Jesús, bra ti mdo'o nu kuna'an kan' ndyaan se'en ndi'in ta'a ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' katsa' 'in ne' nchga cha' nu ngwa. Nganan ti ne' ndi'in ne', cha' xi'in 'a ti' ne' chun' ngujwi Jesús.

¹¹ Ja ynan ne' cha' nu ykwi' Liya lo'o ne', cha' ja yaa ña'an ti' ne' siya' ti cha' wa na'an Liya 'in Jesús lu'u.

Mdo'o tukwa Jesús se'en ndi'in tukwa nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu

¹² Chun' ndi'in la chin', kan' mdo'o tukwa Jesús xiya', ngwa'u tloo yu 'in tukwa nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu. Tuwiin se'en ndya'an ne' ni kixin', la kan' ngwa'u tloo ykwi' Jesús 'in ne'.

¹³ Bra ti ndyaan ne' lo kichen, ytsa' ne' cha' kan' 'in ta'a nda'an ne'; lo'o ja ynan ne' cha' nu ykwi' tukwa nten kan'.

Tñan nu ngulo Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu

¹⁴ Nu ngwa msiin la chin', kan' mdo'o tukwa Jesús se'en ndi'in tii xka nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu laja nu mdukwa ne' nchku ne' tu'wa msaa. Lye ykwi' yu lo'o ne' kan', ni cha' lka ja ndyaa ña'an su'we ti' ne' 'in yu, ni cha' lka nchkun' ke ne'. Lo'o ykwi' yu lo'o ne' ni cha' lka ja ynan ne' cha' nu ykwi' ta'a tyukwaa ne' kan', bra nu ytsa' ne' 'in ne' cha' wa na'an ne' 'in yu kulo ndukwa bra nu tka ndyu'u ti yu xiya'.

¹⁵ —Tsaa wan tyukwi ña'an lo chalyuu —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'—. Katsa' wan cha' 'ñaän 'in nchga nten. Chkwi' wan lo'o nten cha' wa y'niin tñan lo wsi cha' ka lyaa ne' 'in nchga cha' kuxi.

¹⁶ Xa nu sten nten cha' 'ñaän, tyukwatya ne' chabiya' 'ñaän bra kan', tyo'o laa ne' kan' 'in cha' kuxi bra

kan'. Nten nu ja xlyaa sten cha' 'ñaän siya' ti, kanun ki'ya 'in ne' bra kan'.

¹⁷ Nten nu sten cha' 'ñaän, ku'ni ne' kan' cha' tnun chabiya' 'ñaän, cha' kuwe 'a ti' xka la nten: kulo ne' kan' 'in kwi'in kuxi nu msñi 'in nten; ka chkwi' ne' kan' cha' nu nchkwi' ne' xka kichen tijyu' chabiya' 'ñaän;

¹⁸ xñi ne' kan' 'in kunan tlá; si ko'o ne' yan, ja ska cha' kuxi ka 'in ne' kan' bra kan'; lo'o ka xtya ya' ne' kan' chun' nu ti'í kan', cha' chkaa ne' —ndukwin Jesús 'in ne'.

Ndyaa Jesús nde ni' kwan

¹⁹ Bra wa mdyii ykwi' Jesús nu lka X'naan, bra kan' y'ni Ndiose cha' mchkwen yu ndyaa yu nde ni' kwan; ndyaa tukwa Jesús la'a se'en kwin 'in Ndiose la kan'.

²⁰ Lo'o mdo'o ne' nu wa y'ni xa'an cha' 'in Jesús ndyaa ne' bra kan', nchga kichen ykwi' ne' cha' 'in Ni lo'o nten. Lye 'a mdaya' X'naan 'in ne', cha' ngwa biya' su'we ti' nten nchga kichen se'en ndyaa ne' kan', cha' chañi 'a cha' 'in Ndiose nu ngwa'u ne'; ngwa biya' ti' nten kichen kan' xa nu na'an ne' cha' tnun nu y'ni ne' kan' chabiya' 'in Ndiose.

Ngwaña'an ka cha'.

Kityi nu ngwa'an Luka sa ña'an ngwa cha' 'in Jesús

Cha' nu ngwa'an yu ti kulo

¹ Wa ka'an nten ngwa'an lo kityi sa ña'an nu ngwa nchga cha' 'in Jesús nde se'en ndi'in ba, kityi historia lka kan'.

² Wa mdiya ne' nu ngwa'u cha' kan' 'ñaan. Ne' kan', wa na'an ne' cha' kan' ti kulo, ti bra mdyisnan Jesús y'ni yu tñan; lo'o kan' yaa ne' ykwi' ne' cha' 'in Jesús lo'o nchga nten.

³ Kan' cha' lo'o na', nda'an naän 'aän sa ña'an ngwa nchga cha' nu mdijin ti bra mdyisnan cha' kan'. Su'we nxke' tiän' si lo'o na' kwa'aän nchga cha' kan' lo kityi, cha' tsa se'en ndi'in nu'win, yu kula Teófilo,

⁴ cha' ka biya' su'we la tii' nchga cha' nu ykwi' ne' lo'oo.

Ndyaa angajle se'en ndi'in Zacarías nu ka sti Xuwa Bautista

⁵ Bra nu ngwa ree Herodes tñan, cha' lka yu ndloo 'in ne' Judea, bra kan' mdi'in ska sti jo'o nu naan Zacarías. Mdi'in Zacarías lo'o ska ta sti jo'o nu nduun tñan se'en mduun ayman Abías nu ngwa s'ni. Elisabet naan kwilyo'o Zacarías, lka ti kwi' nten ta'a ayman Aarón nu ngwa sti jo'o ti kulo la.

⁶ Ñi 'a ngi'ni ta'a tyukwaa ne' kan' cha' 'in Ndiose, ndukwa ne' nchga tñan 'in Ndiose, ndukwa 'a ne' nchga cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni. Ja tukwin nchkwi' cha' kuxi 'in ne' kan'.

⁷ Ska ti cha' ndi'in 'in ne', ja ska sñi' ne' nsu'wi. Ja mjwi sñi' ne' kula Sabe, lo'o ni, kula 'a ne'.

⁸ Wa mdiya smnan 'in ska ta sti jo'o se'en ndi'in Zacarías, cha' ku'ni ne' tñan ni' lyaa.

⁹ Nde ña'an y'ni sti jo'o nu ngwa bra kan': nchga ta sti jo'o kan' ngulo suwi ne' ska ta'a ne', cha' ska ti yu ka sten yu se'en kti la ni' lyaa tnun, cha'

tikin yu ynan lo msaa la kan' bra kan'. Lo'o ni, nganun tñan kan' 'in ykwi' Zacarías.

¹⁰ Bra nu nchkin ynan kan' ni' lyaa, bra kan' ndyo' ti'in ne' kichen nde liya', nchkwi' t'nan ne' lo'o Ndiose.

¹¹ Bra kan' mdo'o tukwa angajle 'in ykwi' nu lka X'naan tloo Zacarías ni' lyaa, na'an yu cha' nduun angajle kan' la'a se'en kwin, se'en ndukwa msaa kti ti, se'en nchkin ynan.

¹² Bra nu na'an Zacarías angajle kan', ja jljo 'a ti' yu sa ña'an ku'ni yu, cha' ytsen 'a yu 'in angajle kan'.

¹³ Ykwi' angajle kan' lo'o yu bra kan':

—Ja kutseen, Zacarías —ndukwin—. Wa ynan Ndiose cha' nu t'nan 'a nchkwi' lo'o, kan' cha' kala ska sñi' Sabe nu lka kwilyo'oo. Xuwa ka naan yu, ngwaña'an xtya wan nin yu.

¹⁴ Su'we 'a ka tiyee bra nu wa ngula kuwi' kan'. Kwi' ngwaña'an, ka su'we 'a ka tiye ka'an 'a nten bra nu ña'an ne' kuwi' kan',

¹⁵ cha' nu kan' ka ska nten nu tnun nchka tloo Ndiose. Ja ko'o Xuwa kan' xalyu, ja ska loo xalyu ko'o yu. Ti bra nu kala yu, bra kan' kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in yu.

¹⁶ Ku'ni yu cha' xiya' ka su'we kasiya 'in ka'an 'a ne' Israel, cha' xiya' kunan ne' cha' nu nchkwi' Ndiose X'nan ne'.

¹⁷ Ti kwi' tyi'i nu mdi'in ni' kasiya 'in ayman Elías nu yaa lo'o Ndiose 'in nu ngwa s'ni, ti kwi' tyi'i kan' kaja 'in Xuwa ni. Chun' ndi'in la kan Xuwa chkwi' lo'o nten cha' ki'ya tla' tiye nten, cha' ja xuun 'a ne' lo'o sñi' ne'. Bra kan' ka xa'an nchga cha' nu nsu'wi tiye ne', cha' tukwa ne' nchga cha' nu ñi. Lo'o chkwi' Xuwa lo'o ne' cha' ku'ni xu'we ne' tiye ne', cha' xlyaa ne' sten ne' cha' 'in Ndiose. Bra kan' kan ykwi' Krixtu.

¹⁸ Kan' mnicha' Zacarías 'in angajle bra kan':

—¿Sa ña'an ka cha' ka biya' tiän' si chañi ka cha' kan' a? Kulaän 'aän, lo'o kula 'a kwilyo'oön —ndukwin Zacarías 'in angajle kan'.

19 —Gabriel naän —ndukwin angajle 'in yu bra kan'—. Nduun tiän nde se'en ndi'in Ndiose; kan' lka nu msu'wa 'ñaän ndijyaän cha' chkwiin' lo'oo, cha' kitsaän' cha' su'we re 'wan.

20 Kunaan su'we cha' nu chkwiin' lo'oo ni: Ka ku'uun ni, cha' ja ka 'a chkwiin' sa ña'an bra nu kala kuwi' kan' 'wan; ngwaña'an ka 'iin si'ya cha' ja ndyaa ña'an tii' 'ñaän. Bra nu tiya tsan kan', bra kan' ka biya' tii' cha' chañi lka nchga cha' nu ykwiin' lo'oo —ndukwin angajle kan' 'in Zacarías.

21 Ti ndi'in ne' kichen tu'wa laa, cha' ngita ne' 'in Zacarías sa ña'an bra nu tyo'o yu chun' na'an; ka'an 'a cha' nda'an tiye ne' ni cha' chan 'a yu'wi Zacarías ni' lyaa kan'.

22 Chun' ndi'in la, bra wa mdo'o Zacarías nde liya', bra kan' ja ngwa 'a chkwi' yu lo'o ne'. Mske' ti' ne' cha' ni' lyaa ngwa'u loo ska xaa tlyu 'in yu, nu mdo'o yan se'en ndi'in Ndiose. Bra kan' se'en ti mduun yu ngi'ni ya' yu 'in ne', cha' nganun ku'un yu.

23 Bra wa mdyii tsan nu y'ni Zacarías tñan ni' lyaa, bra kan' mdo'o yu ndyaa yu kichen tyi yu.

24 Chun' ndi'in la bra kan', mgii ti' ne' kula Sabe kwilyo'o yu, cha' nsu'wi sñi'. Bra kan' wa mda'a ki'yu ko' nu xkwi' ni' ña'an ti nganun ne' kula kan'.

25 Mda'an 'a cha' tiye ne' kula kan': "Ndiose nu lka X'naan y'ni cha' tnun re 'ñaän. Wa y'ni Ni cha' ja chkwi' 'a nten cha' kuxi 'ñaän" ndukwin ne' kula Sabe kan'.

Ykwi' angajle lo'o Liya cha' wa kala ti Jesús

26 Wa nsu'wi skwa ko' nda'an ne' kula Sabe tnan, bra kan' ngulo Ndiose tñan 'in ska angajle, cha' tsaa nde kichen Nazaret, ska kichen nde lo yuu 'in Galilea. Angajle kan' ni, ti kwi' Gabriel lka kan'.

27 Msu'wa Ndiose 'in angajle kan' cha' tsaa se'en ndi'in ska nu kuna'an kune' nu ja ya tyi'in lo'o nten. Nan wa mjñi cha' 'in nu kuna'an kan', cha' kaja kwilyo'o lo'o ska yu ki'yu nu naan Se; David lka nin ke yu ki'yu

kan', ska ti ña'an nin yu lo'o ayman David nu yu'wi nu ngwa s'ni. Liya naan nu kuna'an kune' kan', ti kwi' ta'a ne' kula Sabe kan' lka Liya.

28 Wa mdiya angajle se'en ndi'in nu kuna'an kan', ykwi' lo'o bra kan':

—Ndiya ska cha' nu su'we 'a nu ndijyaän chkwiin' lo'oo —ndukwin angajle kan' 'in Liya—. ¡Su'we 'a nka tiye Ndiose lo'o nu'win! ¡Su'we 'a ndi'in lo'o Ni! —ndukwin—. Ka'an 'a cha' su'we nda Ndiose 'iin, ja ngi'ni Ni ngwaña'an lo'o xka la nu kuna'an.

29 Wa na'an Liya 'in angajle kan'. Bra kan' ynan Liya cha' nu ykwi', lo'o nduwe 'a ti' ni cha' lka nchkwi' angajle kan' ngwaña'an. Ytsen 'a bra kan'.

30 Xiya' ykwi' angajle kan' lo'o nu kuna'an kune' kan' bra kan':

—Liya —ndukwin—, ja kutseen cha' wa nda Ndiose ska cha' su'we 'iin —ndukwin angajle kan' 'in Liya—.

31 Kaa tnaan, tyi'in ska sñii'; nu'win xtyaa nin Jesús 'in kuwi' nu tyi'in 'iin.

32 Kan' nu ka ska nten nu tnun nchka. Chkwi' ne' 'in yu cha' Sñi' Ndiose nu lka X'naan nu tlyu la ti ka yu. Ti kwi' ta'a tñan tlyu nu y'ni ayman ree David ta'a yu, nu yan lo chalyuu nu ngwa s'ni, kan' tñan lka nu ta ykwi' nu lka X'naan 'in Jesús,

33 cha' nchga tsan ja tyii cha' ka yu ndloo 'in nchga nten Israel; ngwaña'an ja tyii cha' kulo yu tñan 'in nchga nten chalyuu.

34 Bra kan' ykwi' Liya lo'o angajle kan':

—¿Ni sa ña'an ka cha' re sikwa a?, cha' nu ja ya kaja kwilyo'oñ —ndukwin Liya 'in angajle kan'.

35 Bra kan' ytsa' angajle ska cha' 'in Liya:

—Ta Ndiose Tyi'i ykwi' Ni cha' tiyan se'en ndi'in, cha' xu'wi tyukwi ña'an; ska cha' tnun nu ku'ni Ndiose nu lka ndloo la ti ka cha' kan'. Bra nu kala sñii', ska nten nu luwi 'a cha' 'in Ndiose ka kuwi' nu kala kan', ti kwi' kan' lka nu ka naan ykwi' Sñi' Ndiose.

36 Lo'o xka cha' chkwiin' lo'oo —ndukwin angajle 'in Liya—, cha' lo'o ne' kula Sabe ta'aa tyi'in ska sñi',

lo'o kula 'a ne' kula kan'. Ti ngwa s'ni la nchkwi' nten cha' ja ndiji sñi' ne' kula siya' ti, lo'o ni wa mda'a skwa ko' nda'an tnan.

³⁷ Ja ska cha' nu tukwi 'in Ndiose.

³⁸ Bra kan' ykwi' Liya lo'o angajle kan':

—Si ndukwin Ndiose cha' ngwaña'an kala sñiën', wa lka cha' bra kan'. Su'we 'a nka tiyeën ku'niñ tñan 'in Ni, nchga tñan nu kulo Ndiose X'naan 'ñaän —ndukwin Liya.

Lo'o mdo'o angajle kan', ndyaa.

Ndyaa Liya se'en ndi'in ne' kula Sabe ta'a

³⁹ Bra kan' mdo'o Liya ndyaa ndla ti nde ska kichen nu ndi'in laja ki'ya Judea.

⁴⁰ Bra kan' mdiya Liya se'en ndukwa na'an tyi Zacarías, mdyisnan ykwi' lo'o ne' kula Sabe.

⁴¹ Bra nu ynan ne' kula kan' cha' nu ykwi' Liya lo'o, bra ti mgii ti' cha' mñan chin' kuwi'. Bra kan' msa'an tiye ne' kula Sabe nsu'wi Tyi'i Ndiose,

⁴² kan' cha' kwen 'a ykwi' lo'o Liya bra kan':

—Tnun 'a cha' su'we nu nda Ndiose 'iin —ndukwin ne' kula kan' 'in Liya—. Ja ya ku'ni Ni ngwaña'an lo'o xka la nu kuna'an. Lo'o ngwaña'an, nchka 'a ti' Ndiose 'in kuwi' nu ndi'in 'iin —ndukwin—.

⁴³ Wa mdiyan jya'an nu ka X'naän se'en ndi'iin, lo'o nten ya ña'an ti lkaän.

⁴⁴ Chañi cha' nu nchkwiin' lo'oo, cha' mgii tiän' cha' wa mñan chin' kuwi' 'ñaän, cha' su'we ngwa tiye kuwi' bra nu ynaän cha' nu ykwii' lo'oñ.

⁴⁵ Su'we 'a nka tiyee cha' wa ndyaa ña'an tii' cha' 'in Ndiose, cha' ku'ni Ni nchga cha' nu wa ykwi' Ni lo'oo.

Ngwaña'an ndukwin ne' kula Sabe 'in Liya.

⁴⁶ Bra kan' y'ni tnun Liya 'in Ndiose:

Tyukwi ti tiyeën ku'ni tnuñ 'in Ndiose nu lka X'naän, ndukwin Liya.

⁴⁷ Chka su'we kasiya 'ñaän chun' ndlaa Ni 'ñaän 'in nu kuxi.

⁴⁸ Wa y'ni kuwe 'a ti' Ndiose 'ñaän, cha' lkaän msu 'in Ni, ni siya ska nten ti'i lkaän.

Ni wa mdyisnan nchkwi' nchga nten nu ndijyan lo chalyuu cha' su'we 'a nka tiyeën;

kwii' ngwaña'an chkwi' nten nu kan nde loo la.

⁴⁹ Tlyu 'a tñan nu ngi'ni Ndiose, lo'o tnun 'a cha' nu ngi'ni Ni lo'oñ; luwi 'a Ndiose, ndukwin Liya.

⁵⁰ Ja kulaa ya' Ndiose 'in nten nu tukwa cha' nu nchkwi' Ni; nchga bra nu ti ndijyan nten lo chalyuu, chañi cha' nchka t'nan ti' Ndiose 'in ne' kan'.

⁵¹ Ka'an 'a cha' tnun wa y'ni Ndiose. Wa y'ni tyii Ni cha' 'in nten nu xkwi' cha' siye' ngi'ni lo'o ta'a nten ne'.

⁵² Su'wa ti ngi'ni Ndiose lo'o nchga nten.

Nchga nten nu tnun nchkwi', nu lye 'a ngi'ni siye' lo'o ta'a nten ne', kan' ngulaa ti'in Ndiose 'in ne'.

Lo'o nchga nten nu ndi'in nganen, nu ja tukwin 'a ngi'ni kwenta 'in, tyi'in Ndiose lo'o ne' kan' cha' xtya Ni 'in ne' se'en nu su'we la ti.

⁵³ Wa y'ni Ndiose cha' ki'ya tla' tiye nten nu lyiji 'a cha' su'we 'in, lo'o wa ngulo Ni tñan cha' ja kaja la cha' kuliya' 'in ne' nu kuliya' 'a.

⁵⁴⁻⁵⁵ Ndaya' 'a Ndiose 'in nchga ne' Israel ta'aan, cha' lkaan msu 'in Ndiose;

lo'o su'we 'a mskan' Ni cha' lo'o ayman 'ñaan nu yu'wi ti s'ni.

Ja mjlyaa ti' Ndiose 'ñaan, nten ta'a ayman Abraham lkaan; xkwi' nchka t'nan ti' Ni 'in ne' ta'aan.

Lo'o ña'an ti nchka t'nan ti' Ni 'ñaan lo'o sñian' tyukwi bra nde loo la.

Ngwaña'an ngwa bra nu y'ni tnun Liya 'in Ndiose.

⁵⁶ Snan ko' nganun Liya na'an tyi ne' kula Sabe, bra kan' mdo'o ndyaa kichen tyi.

Bra nu ngula Xuwa Bautista

⁵⁷ Wa mdiya tsan nu kala sñi' ne' kula Sabe. Ki'yu kuwi' nu ngula 'in.

⁵⁸ Xa wa ynan ne' cha' ngula sñi' ne' kula kan', su'we 'a ngwa tiye nchga ne' ta'a, lo'o ne' nu ndi'in kwi' se'en ti. Bra kan' mdiyan ne' se'en ndi'in ne' kula kan', cha' chkwi' ne' lo'o, cha' su'we 'a ngwa t'nan ti' nu lka X'naan 'in ne'.

⁵⁹ La mda'a snu' tsan, bra kan' yaa ne' na'an tyi ne' kula Sabe cha' lkwan kuwi' kan' cha' 'in ne' judío, cha' msi'yu kijin yu. Wa xtya ti ne' nin kuwi' kan', cha' ka naan Zacarías, sa ña'an naan sti.

⁶⁰ Lo'o bra kan' ja mda jya'an kuwi' kan' chabiya' cha' ka naan sñi' ngwaña'an:

—Si'i ngwaña'an ka naan yu —ndukwin ne' kula kan' 'in ne'—, Xuwa ka naan yu re.

⁶¹ —Ja ndiya ta'a wan nu naan ngwaña'an —ndukwin ta'a ne' kula kan'.

⁶² Y'ni ya' ne' 'in sti kuwi' bra kan', cha' ña'an ti ja nchka 'a chkwi' yu kula kan'. Mnicha' ne' 'in yu bra kan':

—¿Sa ña'an ka naan kuwi' re, nchka tii' a? —ndukwin ne' 'in yu kula.

⁶³ Bra kan' mjñan yu kula ska ka' lyu' ti cha' lo ka' kan' kwa'an yu letra. Nde ndukwa cha' nu ngwa'an yu kula kan' bra kan': “Xuwa ka naan yu.” Nchga nten nu ndi'in kwi' se'en ti, yuwe 'a ti' ne' bra kan'.

⁶⁴ Bra ti ngwa ykwi' Zacarías xiya' bra kan', mdyisnan yu y'ni tnun yu 'in Ndiose bra kan'.

⁶⁵ Yuwe 'a ti' nchga nten ta'a kichen tyi ne' bra kan'; kwi' ngwaña'an yuwe 'a ti' nchga ne' kichen laja ki'ya Judea kan', ytsa' ne' 'in ta'a ne' sa ña'an nu ngwa cha' 'in Zacarías.

⁶⁶ Mda'an 'a cha' tiye nchga nten nu ynan cha' kan':

—¿Sa ña'an tñan ka 'in kuwi' kan' a? —ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

Chañi cha' su'we 'a ngi'ni Ndiose lo'o kuwi' kan'.

Y'ni tnun Zacarías 'in Ndiose, yla tu'wa yu ska kantu

⁶⁷ Wa msa'an tiye Zacarías nsu'wi Tyi'i Ndiose. Bra kan' mdyisnan yu kula kan' ykwi' yu nchga cha' nu wa ytsa' Ndiose 'in yu:

⁶⁸ Ndi'in cha' ku'ni tnuan 'in Ndiose nu lka X'naan, nu lka Ndiose 'ñaan ne' Israel, ndukwin yu kula kan' bra kan'.

Wa xiya' mdyisnan Ndiose ykwi' Ni lo'o ne' ta'aan nu lkaan nten 'in Ni.

Sa bra ni ngi'ni Ni tñan cha' kulaa Ni 'ñaan 'in nchga cha' kuxi.

⁶⁹ Tka msu'wa Ndiose ndijyan ska nu su'we 'a cha' nchka 'in, nu kulaa 'ñaan 'in nchga cha' kuxi nu ndi'in 'ñaan;

kan' lka ska nten nu ti kwi' ta'a ayman David nu y'ni tñan 'in Ndiose nu ngwa s'ni.

⁷⁰ Ti kwi' ti cha' ykwi' Ni lo'o ne' ta'aan ti s'ni la, cha' wa ngwa tyun siyentu yijan nu ytsa' Ni cha' kan' 'in ayman 'ñaan, nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten.

⁷¹ Ndukwin ayman kan', cha' kulo Ndiose 'ñaan laja nten kuxi nu nxuun lo'oan, lo'o kulo Ni 'ñaan laja nten nu ti'í ti' 'ñaan.

⁷² Nchka t'nan ti' Ndiose 'ñaan, lo'o 'in ayman 'ñaan;

ja mjlyaa ti' Ndiose cha' nu wa mskan' Ni lo'o ayman ta'aan nu ngwa s'ni, ndukwin ayman kan'.

⁷³ Nde lka cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o ayman Abraham, bra nu ngunun tsaa cha' nu ykwi' Ndiose lo'o yu.

⁷⁴ Ndukwin Ni cha' kulo Ni 'ñaan laja nten kuxi nu nxuun lo'oan; ngwaña'an ku'ni Ni cha' ja kutsean tyukwi tyempu nu ndi'ian ngi'nian tñan 'in Ndiose lo chalyuure.

⁷⁵ Ta Ni chabiya' kan' 'ñaan si luwi tiyeen, si nka tiyeen tukwaan tñan 'in Ni, ndukwin yu kula Zacarías bra kan'.

⁷⁶ Lo'o ni, sñiën', ndukwin yu 'in kuwi' kan', chkwi' ne' cha' nu'win lkaa nu taa cha' tiya 'in nten cha' 'in Ndiose nu lka ndloo la.

Tya'aan kulo ndukwa la 'in ykwi' nu ka X'naan, cha' xñii su'wee tuwiin se'en nu kan ykwi' X'naan.

⁷⁷ Nui'win kwa'uu 'in nten cha' 'in X'naan;
ku'nii cha' ka biya' ti' ne' cha' ku'ni
Ndiose cha' tlyu ti' 'in ki'ya nu
ndukwi ne',
cha' ka tyo'o laa ne' 'in nchga cha'
kuxi bra kan'.

⁷⁸ Su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni
'ñaan;

nchka t'nan 'a ti' Ndiose 'ñaan, kan'
cha' wa ta ti Ni 'in Krixtu cha'
kan se'en ndi'ian.

Kan' lka ska xaa nu ja tsaa tii 'a,
nu xu'wi ni' kasiya 'ñaan, ña'an
ti' xaa ndyuwi nu nga'ni se'en
ndi'ian bra nu tka ndijyan ti
kwichaa.

⁷⁹ Bra kan' ta xaa kan' xaa nu xu'wi
ni' kasiya 'in nten nu ja ndyiji
'a sa ña'an ku'ni ne', cha' tla 'a
ni' kasiya 'in ne';

ti lu'uu ne' kan', ni siya sa ña'an lka
'in ne' si wa ngujwi ne', si'ya
cha' kuxi nu nsu'wi ni' kasiya
'in ne'.

Kwa'u Krixtu 'ñaan sa ña'an ku'nian
cha' tyi'iin su'wean lo'o ta'a
ntean.

Wa mdyii cha' nu ykwi' Zacarías bra
kan'.

⁸⁰ Wa ndijyan ngaluu la Xuwa, kwi'
ngwaña'an wa ngwa ngula la tiye yu.
Xkwi' ni' kixin' yu'wi yu tyukwi sa
ña'an bra nu nguluu yu, kan' ngwa'u
tloo yu 'in ne' Israel ta'a yu.

2

Bra nu ngula Jesús

¹ Tyempu kan', nten nu lka ndloo la
tyukwi ña'aan chalyuu, kan' nu ngwa
emperador; Augusto naan yu. Bra
kan' ngulo yu tñan cha' tya'an nin
ne' lo kityi sa ña'an naan ne' nchga
kichen.

² Ja ya tya'an nin ne' ngwaña'an nu
ngwa s'ni, kulo ni kwa'an ne' nin ne'
lo kityi kan'. Ti kwi' tyempu lka Cire-
nio gobernador nde lo yuu 'in Siria,
tñan 'in nu nka emperador kan'.

³ Bra kan' ndyaa nchga nten kichen
tyi ayman 'in ne', cha' la kan' ndukwa
nin ne' bra kan'.

⁴⁻⁵ Kichen Belén nde lo yuu 'in
Judea, kan' lka kichen tyi ayman

David nu ngwa ayman kula 'in Se
ti s'ni, kan' cha' mdo'o Se kichen
Nazaret se'en ndi'in yu, ndyaa yu nde
kichen Belén. Su'wa ti ndyaa yu lo'o
Liya nu ka kwilyo'o yu, cha' tya'an
nin ne'; wa kala ti sñi' nu kuna'an
kan'.

⁶ Bra kan' wa ndiya bra cha' kala
sñi' nu kuna'an kan', bra nu ndi'in ne'
kichen Belén kan'.

⁷ Ki'yu kuwi' nu ngula 'in Liya kan',
sñi' kulo nu kuna'an kan' lka kuwi'
kan'. Su'we mxiin jya'an te' chun'
kuwi' kan', lo'o kan' mstyaa 'in kuwi'
ni' kanduwa se'en nchku 'ni, cha' ja
mjwi na'an tyi'in ne' siya' ti.

Ne' nu ndi'in kwan 'in sly'a tla kan' nyan ne' cha' nu ykwi' Ndiose

⁸ Tu'wa kichen kan' nda'an ne' nu
na'ansiin 'in sly'a' 'in nten. Tla kan'
ndi'in ne' kwan 'in ska ta sly'a' kan'.

⁹ Bra kan' mdo'o tukwa ska angajle
se'en ndi'in ne' la kan'; ngwaña'an
m'ni ska xaa tlyu se'en ndi'in ne' kan',
xaa 'in Ndiose lka kan'. Ytsen 'a ne'
bra kan'.

¹⁰ Ykwi' angajle kan' lo'o ne':

—Ja kutsen wan —ndukwin—. Wa
ndijyaän re cha' katsaän' ska cha' nu
su'we 'a 'wan —ndukwin—. Su'we
'a ka tiye nchga nten chun' cha' nu
chkwiin' lo'o wan —ndukwin angajle
kan' 'in ne' kan'—.

¹¹ Wa ndijyaän katsaän' 'wan cha'
nu ni, wa ngula ska kuwi' kichen
tyi wan, cha' ti kwi' kichen tyi ay-
man David lka kan'; kuwi' kan' lka
nu ku'ni tyii ki'ya nu ndukwi wan.
Kan' lka Krixtu nu nka X'naan, nu
wa msu'wa Ndiose 'in cha' ndijyan lo
chalyuu —ndukwin—.

¹² Si tyija 'wan se'en nskwa ska
kuwi' nu su'we 'a mxiin te' chun', nu
nskwa ni' kanduwa se'en nchku 'ni,
bra kan' ka biya' ti' wan cha' kan' lka
nu naan Krixtu.

¹³ Bra wa mdyii ykwi' angajle kan'
lo'o ne', bra kan' nde ni' kwan mdo'o
tukwa xka ta angajle nu ka'an la, nu
mdo'o nde se'en ndi'in Ndiose; su'we
'a ngi'ni tnun angajle kan' 'in Ndiose.
Nchga angajle kan' su'we 'a nchkwi'
cha' re lo'o ta'a bra kan':

14 ¡Lye 'a ku'ni tnuan 'in Ndiose, lo'o nde ni' kwan se'en ndi'in Ni, lo'o lo chalyuu!

¡Tlyu 'a cha' ndi'in 'in Ni!, ndukwin angajle kan' bra kan'.

Ku'ni cha' tiin ti tyi'in nten chalyuu cha' nu ka biya' ti' ne' cha' su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in nten, ndukwin angajle bra kan'.

15 Mdo'o angajle kan' ndyaa nde ni' kwan se'en ndi'in Ndiose. Lo'o ne' nu ndi'in kwan 'in slya' kan', bra ti mdyisnan ne' ykwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—Tsaa na'aan nde Belén —ndukwin ne' 'in ta'a ne' bra kan'—. Tsaa na'aan nan lka nu nchka kwa, ni cha' lka nu wa ytsa' Ndiose 'ñaan.

16 Bra ti ndyaa ne' bra kan'; ndy-ija lyo Liya lo'o Se 'in ne', ndi'in ne' lo'o ska kuwi' nu nskwa ni' kanduwa se'en nchku 'ni.

17 Bra wa na'aan ne' 'in kuwi' kan', bra kan' ytsa' ne' 'in ne' kan', nchga cha' nu wa ykwi' angajle kan' lo'o ne' cha' 'in kuwi' kan'.

18 Bra nu ykwi' ne' nu ndi'in kwan 'in slya' cha' kan', bra kan' mda'an 'a cha' tiye ne' kan'.

19 Tiye ti Liya nganun cha' kan', ka'an 'a cha' mda'an tiye cha' ngwa ngwaña'an.

20 Bra kan' mdo'o ne' nu ndi'in kwan 'in slya' kan', ndyaa ne'; su'we 'a y'ni tnun ne' 'in Ndiose cha' 'in nchga cha' nu wa ynan ne', cha' 'in nchga cha' nu wa na'aan ne'. Chañi cha' wa ngwa cha' kan', nchga cha' nu ykwi' angajle lo'o ne' kan'.

Mstya ne' nin kuwi', lo'o ndukwan ne' 'in yu

21 Wa mda'a snu' tsan, bra kan' ndukwan ne' 'in kuwi' kune' kan' cha' 'in ne' judío. Bra kan' mstya ne' nin, cha' Jesús ka naan yu, ndukwin ne', cha' ngwaña'an wa ytsa' angajle 'in Liya xa nu ti ji ka tnan.

22 Chun' ndi'in la, bra wa mdyii mduun ne' tsan cha' 'in nchga cha' nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi s'ni cha' ndlya ska kuwi', bra kan' ndyaa lo'o ne' 'in kuwi' Jesús kan' nde

kichen Jerusalén cha' tya ne' xu'we 'in Ndiose cha' 'in kuwi' kan'.

23 Ngwaña'an y'ni ne', sa ña'an ndukwa cha' lo kityi 'in Ndiose nu nka X'naan: “Kuwi' ki'yu nu ngula kulo 'wan, ta wan 'in yu cha' ka yu tñan 'in Ndiose” ndukwin kityi.

24 Kan' cha' mdiyan ne' kan', cha' xtya ne' lomstan nu nchkwi' kityi kula kan'. Lomstan kan' lka tukwa kulye, o ta tukwa kiñi cha kun xuwe ti.

25 Bra kan' nde kichen Jerusalén ndi'in ska yu kula nu naan Simeón; nten su'we 'a lka yu, ndukwa 'a yu tñan 'in Ndiose. Ndaloo 'a yu ndi'in ta yu 'in ska nten nu tnun nchka, nu su'wa Ndiose 'in cha' kan lo chalyuu, kan' lka Krixtu nu kan cha' kulaa 'in ne' Israel 'in nchga cha' kuxi. Lo'o ndi'in Tyi'i Ndiose lo'o Simeón kan';

26 wa y'ni Ni cha' ka biya' ti' yu cha' ja kaja yu sa bra nu tiya tsan nu ña'an yu 'in nu ka Krixtu, nu su'wa Ndiose 'in cha' kan lo chalyuu.

27 Tsan kan' ytsa' Tyi'i Ndiose 'in yu kula kan' cha' tsaa yu ni' lyaa tnun, kan' cha' ndyaa ñi yu se'en ndiya laa kan' bra kan'. Ndi'in yu ni' lyaa bra nu ngala Jesús lo'o sti lo'o jya'an yu, ndijyan lo'o ne' 'in kuwi' kan', cha' ku'ni ne' lo'o yu nchga cha' kula nu ndi'in cha' ku'ni ne' ni' lyaa.

28 Bra kan' msñi Simeón 'in kuwi' kan', mdyisnan y'ni tnun yu 'in Ndiose cha' 'in kuwi' kan' bra kan'. Nde lka cha' nu ykwi' yu lo'o Ndiose:

29 Ndiose X'nan ba, wa ndaa chabiya' cha' kajaän su'we ti, ndukwin yu 'in Ndiose.

Wa mdyii y'niñ tñan nu ndukwiin cha' ka 'ñaän, cha' ngi'niñ tñan 'iin, ndukwin yu kula kan'.

30 Lo'o kiloün ykwiin' wa na'aän 'in ykwi' nu kulaa 'in nten 'in cha' kuxi nu ndi'in 'in ne';

31 lo'o nten tyukwi ña'aan chalyuu, ña'an ne' cha' kan'.

32 Ka yu kan' ska xaa tlyu nu xu'wi ni' kasiya 'in nten tyukwi ña'aan chalyuu;

ka yu kan' ska cha' su'we nu tlyu 'a cha' 'in nten 'in yu, nu lka ne' Israel kan'.

Ngwaña'an ykwi' yu kula Simeón kan' lo'o Ndiose.

³³ Bra kan' yuwe 'a ti' Se lo'o jya'an Jesús, bra nu ynan ne' cha' nu ykwi' Simeón kan' lo'o Ndiose, sa ña'an nu ka 'in kuwi' kan'.

³⁴⁻³⁵ Lo'o kan' ndukwan yu kula Simeón 'in ne' kan'. Nde lka cha' nu ykwi' yu kula lo'o Liya jya'an Jesús bra kan':

—Ka'an 'a cha' su'we ka 'in ne' Israel lo'o kuwi' re —ndukwin yu kula kan'—, xu'wi 'a nten nu chen ka tiye ne' ña'an ne' 'in yu, lo'o xu'wi 'a nten nu kaja chalyuu kwi 'in ne' chun' tñan nu ku'ni kuwi' re. Kulo tuun kuwi' re nchga cha' nu nsu'wi mnan ni' kasiya 'in nten; lka kuwi' re ska cha' tnun nu wa nda Ndiose 'in nten, ni siya ja xlyaa ka'an nten tukwa cha' 'in yu —ndukwin Simeón 'in Liya jya'an kuwi' kan'—. Kwi' ngwaña'an nu'win —ndukwin yu kula kan'—, tiya ska bra nu ka xi'in tii' cha' ja tukwa 'a ne' cha' nu chkwi' sñii'.

³⁶ Ndiya ska nu kuna'an nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten, nu ndi'in ni' lyaa kan'; Ana naan nu kuna'an kan', sñii' Fanuel lka, ti kwi' ta'a nten 'in ne' Aser lka nu kuna'an kan'. Kula 'a nu kuna'an kan' ni. Ti kune' nu kuna'an kan' bra nu mjwi kwilyo'o; kati ti yijan mdi'in lo'o kwilyo'o, lo'o kan' ngujwi yu ki'yu kan'.

³⁷ Kan' nganun ska ti tyukwi se'en ndi'in chalyuu, lo'o ni, nsu'wi jakwa yla ndukwa jakwa yijan. Nchga tsan mdi'in ni' lyaa tnun kan', tsan lo'o tla y'ni tnun 'in Ndiose; ja yku tyaja bra nu ykwi' lo'o Ndiose.

³⁸ Bra wa mdyii ykwi' Simeón lo'o jya'an Jesús, ti kwi' bra kan' mdiyan Ana kan' nde se'en ndi'in ne' lo'o kuwi' ni' lyaa, ti kwi' Jesús lka kan'. Ndyaa 'a ne' kula Ana xu'we 'in Ndiose cha' wa na'an 'in kuwi' kan'. Bra kan' ykwi' 'a lo'o tyun ne' ta'a kichen tyi, ngwaña'an lo'o nchga ne' nu ndi'in ta 'in Krixtu sa bra nu tiya tsan nu kan yu cha' kulaa yu 'in ne' Jerusalén ya' ne' xka la'a tsu'. Ykwi' Ana lo'o ne'

kan', cha' kuwi' kan' lka nu kulaa ji 'in nten 'in cha' kuxi nu ndi'in 'in ne' tloo Ndiose.

Mxitukwi ne' ndyaa ne' nde kichen Nazaret

³⁹ Xa wa mdyii y'ni ne' nchga tñan nu ndi'in cha' ku'ni ne', tñan nu ngulo ykwi' X'naan 'in ne' judío nu ngwa s'ni cha' ku'ni ne', bra kan' mxitukwi ne' ndyaa ne' nde lo yuu 'in Galilea; ngala ne' nde kichen Nazaret nu lka kichen tyi ne' bra kan'.

⁴⁰ Nde Nazaret kan' nguluu kuwi' kan'; ngwa ngula la ti' yu, wa nchka biya' la ti' yu. Lo'o Ndiose, su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'in yu.

Ndyija Jesús 'in ne' kula 'in yu se'en nganun yu ni' lyaa

⁴¹ Nchga yijan mda'an ne' kula 'in Jesús nde kichen Jerusalén cha' ta'a, cha' la kan' y'ni tnun ne' ta'a pascua.

⁴² Bra nu yu'wi Jesús tii tyukwa yijan, yaa ne' ta'a nde Jerusalén sa ña'an nu y'ni ne' nchga yijan.

⁴³ Bra wa mdyii ta'a, bra kan' mxitukwi ne' ndyaa ne' nde kichen tyi ne' xiya'. Nganun xka ti Jesús nde kichen kan'. Ja ngwa biya' ti' jya'an yu, ja jlyo ti' ykwi' Se cha' nganun yu;

⁴⁴ mske' ti' ne' cha' ndyaan yu laja sa tlyu ti nten nu mda'an tuwiin kan'. Ngwaña'an mske' ti' ne', kan' cha' ti ndyaa la ne' tuwiin tyukwi tsan. Lo'o kan' mda'an naan ne' 'in yu laja ne' ta'a su'we nsu'wi yu, laja ne' ta'a yu. ¿La nde ya' tyija yu 'in ne' bra kan' a?

⁴⁵ Ja ndyija yu 'in ne' siya' ti bra kan'; kan' cha' mxitukwi ne' ndyaa ne' xiya' nde Jerusalén, ndyaa naan ne' 'in yu bra kan'.

⁴⁶ La mda'a snan tsan ndyija yu kan' 'in ne', ndi'in yu ni' lyaa. Ndukwa yu lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o 'in ne'. Nganan yu nchga cha' nu nchkwi' ne', lo'o tyun 'a cha' nñicha' yu 'in ne' kan' bra kan'.

⁴⁷ Nchga nten nu mdi'in nde kwa ti, nduwe 'a ti' ne' bra nu ynan ne' nchga cha' nu ykwi' yu, nduwe 'a ti' ne' cha' nchka 'a 'in yu.

⁴⁸ Lo'o ne' kula 'in yu, nduwe 'a ti ne' kan', cha' na'an ne' 'in yu cha' su'wa ti mdukwa yu lo'o ne' nu tnun nchka. Bra kan' ykwi' jya'an yu lo'o yu:

—¿Ni cha' ngi'nii ra ngwaña'an?, sñiën' —ndukwin jya'an yu—. Ka'an 'a cha' mda'an tiye ba lo'o stii, la nde tsaan naan ba 'iin.

⁴⁹ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o jya'an yu:

—¿Ni cha' nda'an naan wan ñaän a? ¿Ja jlyo ti' wan cha' ndi'in cha' ku'niin tñan 'in Stiin a? —ndukwin Jesús bra kan'.

⁵⁰ Ja ngwa biya' ti' ne' siya' ti, ni cha' lka nu ykwi' Jesús lo'o ne' ngwaña'an.

⁵¹ Bra kan' mdo'o yu ndyaa yu nde Nazaret xiya' lo'o ne' kula 'in yu. Ña'an ti ndukwa 'a yu cha' nu nchkwi' ne' kan'. Su'we 'a nganun nchga cha' kan' ni' kasiya 'in jya'an yu.

⁵² Sa ña'an nu ndijyan ngaluu Jesús, ngwaña'an ndijyan nchka biya' la ti' yu. Su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in yu; lo'o nten chalyuu, su'we 'a nchkwi' ne' cha' 'in yu.

3

Tu'wa chku Jordán mda'an Xuwa ngua'u yu 'in nten, kwi' Xuwa nu mdukwatya 'in nten

¹ Wa nsu'wi ti'yun yijan cha' lka Tiberio emperador nu lka ndloo la 'in nten tyukwi' ña'aan chalyuu, Poncio Pilato lka ndloo nde lo yuu 'in Judea, tñan 'in Tiberio kan' bra kan'; lo'o nu naan Herodes kan', lka yu ndloo lo yuu 'in Galilea tyempu kan'; lo'o Felipe, ta'a ngula Herodes kan', lka yu ndloo lo yuu 'in Iturea lo'o lo yuu 'in Traconite ti kwi' tyempu kan'; lo'o xka nu naan Lisantias, lka yu ndloo lo yuu 'in Abilinia bra kan'.

² Ti kwi' bra kan' lka Anás lo'o Caifás x'nan sti jo'o. Bra kan' ykwi' Ndiose lo'o Xuwa sñi' Zacarías se'en ndi'in yu ni' kixin',

³ kan' cha' mdo'o Xuwa mda'an yu nde lo nten' tyukwi' ña'aan tu'wa chku Jordán kan'; ykwi' 'a Xuwa lo'o nchga nten nu mdyo' ti'in se'en ndi'in yu, cha' ka jyu'u ti' ne' 'in ki'ya nu

ndi'in 'in ne', cha' kulaa ya' ne' nchga cha' kuxi kan'. Bra kan' ndukwatya Xuwa 'in ne' kan'. Ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne' kan' bra kan', ndukwin Xuwa.

⁴ Wa lka cha' kan', sa ña'an lka cha' nu ngwa'an ayman Isaías lo kityi; ayman kan' lka nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni. Nde lka cha' nu ndukwa lo kityi kan':

Kwen 'a nnen nxi'ya ska nten ni' kixin':

“Bra ti slaa wan ska tuwiin se'en kan ykwi' nu nka X'naan” ndukwin nu nxi'ya kan'.

“Xñii su'we wan tuwiin se'en tyijin ykwi'.

⁵ Ku'ni xa'an wan nchga tutka', lo'o ku'ni wan cha' katen nchga ki'ya, nchga lo nten;

xñii ñi wan nchga se'en nxiti'in tuwiin, lo'o ku'ni lkwa su'we wan ña'aan tuwiin” ndukwin.

⁶ “Ndla ti ña'an ne' tyukwi' ña'aan chalyuu, cha' ka kulaa Ndiose 'in nten 'in nchga cha' kuxi.”

Ngwaña'an ngwa cha' ngwa'an ayman Isaías lo kityi kan'.

⁷ Ka'an nten mdiyan se'en nduun Xuwa cha' tyukwatya ne'. Bra kan' ykwi' Xuwa lo'o nten ka'an kan':

—¿Sa ña'an ngi'ni kunan tlá, ngwaña'an ngi'ni wan! —ndukwin Xuwa—. ¿Ta wa mdiya nten nu mxitsen 'wan ni a? ¿Sa bra ni nduwe ti' wan cha' ta Ndiose nu ti'í 'wan bra nu tyii chalyuu a? —ndukwin—.

⁸ Su'we sikwa, kwa'u wan 'wa si chañi cha' wa ngulaa ya' wan cha' kuxi nu ndi'in 'wan; ja chkwi' wan cha' sñi' Ndiose lka wan chun' ndyo'o wan 'in ayman Abraham nu yu'wi ti s'ni. Cha' nu ñi chkwiin' lo'o wan —ndukwin Xuwa—, cha' ka 'in Ndiose kulo suwi Ni xka ta nten nu ka sñi' Abraham, ja lo'o wan, si nchka ti' Ni; nxke' ti' wan cha' ja nsu'wi cha' tiya 'in xka la nten kan', nxke' ti' wan cha' sa ña'an lka kee re, ngwaña'an ti lka ne' kan' —ndukwin Xuwa 'in ne'—.

⁹ Sa ña'an nduun ska nten lo'o chkwan yka 'in yu cha' kwaja yu lo yka kwiñii 'in yu, ngwaña'an ngi'ni

Ndiose. Si'yu yu kan' nchga yka nu ja ndyo'o nan loo, cha' tikin yu yka kan' lo kii'; ngwaña'an ta Ndiose nu ti'í 'in nten nu ja xlyaa kulaa ya' cha' kuxi nu ndi'in 'in ne'.

¹⁰ Bra wa mdyii ynan ne' cha' kan', bra kan' mnicha' ne' 'in Xuwa bra kan':

—¿Ni ña'an tñan ka ku'ni ba sikwa a?

¹¹ Bra kan' ngwa'u Xuwa 'in ne':

—Nde lka tñan nu ku'ni wan —ndukwin Xuwa—. Si nsu'wi tukwa ykan' 'in ska wan, ta wan ska 'in ska nten ti'i nu ja nsu'wi 'in siya' ti; si nsu'wi nan nchku wan, bra kan' su'we wan chin' cha' ta wan ku nten nu ja nsu'wi 'a nan ku —ndukwin Xuwa 'in ne'.

¹² Lo'o yan chin' ne' kuxi nu ndlo tñi 'in nten cha' 'in ne' xka la'a tsu', yan ne' cha' tukwatya Xuwa 'in ne'. Bra kan' mnicha' ne' kan' 'in Xuwa:

—¿Ni ña'an tñan ka ku'ni ba ni, mstru? —ndukwin ne' kan' 'in Xuwa.

¹³ —Ja tyijin 'a wan biya' cha' kulo wan tñi 'in nten —ndukwin Xuwa 'in ne' kan'.

¹⁴ Lo'o chin' ne' sndaru mdiyan ne' cha' kunicha' ne' 'in Xuwa bra kan':

—Lo'o bare, ¿ni ña'an tñan ka ku'ni ba ni? —ndukwin sndaru kan'.

—Ja kulaa 'a wan nan nu nsu'wi 'in nten; ja xitsen 'a wan 'in ne', ja su'wa 'a wan ki'ya laja ti 'in ne', cha' kaja cha' kan' 'wan. Lo'o bra kan' ja chkwi' 'a wan cha' chin' ti liya' ndiji 'wan —ndukwin Xuwa 'in sndaru kan'.

¹⁵ Mda'an 'a cha' tiye ne' ndi'in ne', cha' mske' ti' ne' cha' Xuwa lka Krixtu nu wa kan ti lo chalyuu re.

¹⁶ Bra kan' ykwi' Xuwa lo'o nchga ne' nu ndi'in kan':

—Lo'o tyi'a ti ndukwatyaän 'wan —ndukwin Xuwa—. Lo'o wa kan ti xka nten se'en ndi'in wan nu nchka la 'in ke na'. Lo'oün ku'ni tnuün 'in yu kan'. Su'we 'a tñan kaja 'ñaän, nxke' tiän', ni siya ti ndukwa snan yu kan' xtiän'. Lo'o yu kan', ja ndukwatya yu 'in nten lo'o tyi'a ti; xka ña'an ku'ni yu. Ku'ni yu cha' kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in nten, bra nu tukwatya yu 'in ne'. Lo'o kan' ku'ni

luwi Ndiose 'in ne' kan' lo'o xaa 'in ykwi' Ni, cha' ngwaña'an ka su'we ka tiye ne' —ndukwin—.

¹⁷ Sa ña'an ngi'ni x'nan tya, ngwaña'an ku'ni Ndiose; sa ña'an nxo' ti'in x'nan tya 'in nskwa', ndikin yu lka' tla' lo'o mti, ngwaña'an su'we ta'a Ndiose 'in nten. Bra kan' su'wa Ni 'in nten xa'an cha' skin ne' lo kii' nu ja ka 'a tyuwi' siya' ti.

¹⁸ Ngwaña'an ka'an 'a cha' tiya ykwi' Xuwa lo'o nten, bra nu ykwi' yu sa ña'an cha' su'we nu ku'ni Jesús.

¹⁹ Lo'o kan' mstyá Xuwa ki'ya 'in gobernador Herodes cha' y'ni yu kunnan 'in Herodías kwilyo'o ta'a yu nu naan Felipe. Lo'o ti ndi'in xka la cha' kuxi nu y'ni yu kula Herodes kan'.

²⁰ Bra kan' ja mdukwa Herodes cha' nu ykwi' Xuwa lo'o, kuxi la y'ni yu, msu'wa yu 'in Xuwa ni' ña'an chkwan.

Ndukwatya Xuwa 'in Jesús

²¹ Bra nu ti ji tsaa Xuwa kan' ni' ña'an chkwan, ti nduun yu tu'wa chku Jordán ndukwatya yu 'in ka'an 'a nten, bra kan' mdiyan Jesús se'en ndi'in yu cha' tukwatya Xuwa 'in yu. Laja nu ndukwatya yu 'in Jesús, bra kan' ykwi' Jesús lo'o Ndiose, lo'o ngalaa tuwiin ni' kwan bra kan'.

²² Ngwi'ya Tyi'i Ndiose se'en ndi'in Jesús; sa ña'an ndukwi ska kiñi cha kuun, ngwaña'an ngwi'ya Tyi'i Ndiose lo'jlyu'we Jesús. Bra kan' ynan ne' ykwi' Ndiose nde ni' kwan:

—Sñiën', su'we 'a nka tiyeën ña'aän 'iin. Ndiya 'a tiän' 'iin —ndukwin Ndiose 'in Jesús.

Ayman 'in Jesucristo nu yu'wi chalyuu s'ni

²³ Kalatyii yijan nsu'wi Jesús bra nu mdyisnan ngi'ni yu tñan 'in Ndiose Sti yu. Mske' ti' ne' cha' Se ngwa sti yu, lo'o sti Se ngwa ayman Eli;

²⁴ lo'o sti Elí kan' ngwa ayman Matat; Leví ngwa naan sti Matat kan'; Melqui ngwa naan sti Leví kan'; Janan ngwa naan sti Melqui kan'; lo'o xka Se ngwa sti Janan kan';

²⁵ Matatías ngwa naan sti Se kan';

Amós ngwa naan sti Matatías kan';
 Nahum ngwa naan sti Amós kan';
 Esli ngwa naan sti Nahum kan';
 Nagai ngwa naan sti Esli kan';
²⁶Maat ngwa naan sti Nagai kan';
 lo'o xka nu naan Matatías ngwa sti
 Maat kan';
 Semei ngwa naan sti Matatías kan';
 lo'o xka nu naan Se ngwa sti Semei
 kan';
 sñi' Judá ngwa Se kan';
²⁷Joanán ngwa naan sti Judá kan';
 Resa ngwa naan sti Joanán kan';
 Zorobabel ngwa naan sti Resa kan';
 Salatiel ngwa naan sti Zorobabel
 kan';
 Neri ngwa naan sti Salatiel kan';
²⁸lo'o xka nu naan Melqui ngwa sti
 Neri kan';
 Adi ngwa naan sti Melqui kan';
 Cosam ngwa naan sti Adi kan';
 Elmodam ngwa naan sti Cosam kan';
 Er ngwa naan sti Elmodam kan';
²⁹Josué ngwa naan sti Er kan';
 Eliezer ngwa naan sti Josué kan';
 Jorim ngwa naan sti Eliezer kan';
 lo'o xka Matat ngwa sti Jorim kan';
³⁰lo'o xka nu naan Leví ngwa sti
 Matat kan';
 Simeón ngwa naan sti Leví kan';
 lo'o xka nu naan Judá ngwa sti
 Simeón kan';
 lo'o xka nu naan Se ngwa sti Judá
 kan';
 Jonán ngwa naan sti Se kan';
 Eliaquim ngwa naan sti Jonán kan';
³¹Melea ngwa naan sti Eliaquim
 kan';
 Mainán ngwa naan sti Melea kan';
 Matata ngwa naan sti Mainán kan';
 Natán ngwa naan sti Matata kan';
³²David ngwa naan sti Natán kan';
 Isaí ngwa naan sti David kan';
 Obed ngwa naan sti Isaí kan';
 Booz ngwa naan sti Obed kan';
 Salmón ngwa naan sti Booz kan';
 Naasón ngwa naan sti Salmón kan';
³³Aminadab ngwa naan sti Naasón
 kan';
 Aram ngwa naan sti Aminadab kan';
 Esrom ngwa naan sti Aram kan';
 Fares ngwa naan sti Esrom kan';

lo'o xka nu naan Judá ngwa sti Fares
 kan';
³⁴Jacob ngwa naan sti Judá kan';
 Isaac ngwa naan sti Jacob kan';
 Abraham ngwa naan sti Isaac kan';
 lo'o nu naan Taré ngwa sti Abraham
 kan';
 Nacor ngwa naan sti Taré kan';
³⁵Serug ngwa naan sti Nacor kan';
 Ragau ngwa naan sti Serug kan';
 Peleg ngwa naan sti Ragau kan';
 Heber ngwa naan sti Peleg kan';
 Sala ngwa naan sti Heber kan';
³⁶Cainán ngwa naan sti Sala kan';
 Arfaxad ngwa naan sti Cainán kan';
 Sem ngwa naan sti Arfaxad kan';
 Noé ngwa naan sti Sem kan';
 Lamec ngwa naan sti Noé kan';
³⁷Matusalén ngwa naan sti Lamec
 kan';
 Enoc ngwa naan sti Matusalén kan';
 Jared ngwa naan sti Enoc kan';
 Mahalaleel ngwa naan sti Jared kan';
 lo'o xka nu naan Cainán ngwa sti Ma-
 halaleel kan';
³⁸Enós ngwa naan sti Cainán kan';
 Set ngwa naan sti Enós kan';
 Adán ngwa naan sti Set kan';
 lo'o ñi la chkwiin' cha' Ndiose lka sti
 ayman Adán kan',
 cha' Ndiose lka nu wa mñan 'in Adán
 kan'.
 Nchga nten nu ndukwa nin lo kityi re
 ni, ngwa ne' ayman 'in Jesucristo lo
 chalyuu nu ngwa ti s'ni.

4

*Ngwa ti' kune' xa'an kwiñi lyo'o 'in
 Jesús*

¹ Msa'an kasiya 'in Jesús nsu'wi
 Tyi'i Ndiose bra nu mdo'o Jesús tu'wa
 chku Jordán, ndyaa yu nde ska lo
 nten' wtyi se'en ja ndi'in nten,

² cha' tu'wa tsan ndyaa lo'o Tyi'i
 Ndiose 'in yu. La kan' ykwi' biya'
 kune' xa'an lo'o Jesús. La mda'a tu'wa
 tsan, ngite' 'a ti' Jesús bra kan', cha' ja
 ska nan yku yu siya' ti.

³ Lo'o kan' ykwi' kune' xa'an kan'
 lo'o yu:

—Si chañi cha' ska ti nu'win lkaa
 nu nka Sñi' Ndiose —ndukwin kune'

xa'an kan' 'in yu—, ku'nii cha' ka kee re ska jaxlya kuan sikwa.

⁴ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o:

—Lo kityi 'in Ndiose wa ngwa'an ne' cha' re: “Si'i nan lu'u nten chalyuu cha' nchku ne' tyaja ti; xa nu kunan ne' nchga cha' nu nchkwi' Ndiose, bra kan' chañi cha' lu'u ne'”—ndukwin Jesús 'in kune' xa'an.

⁵ Bra kan' ndyaa lo'o kune' xa'an kan' 'in yu ska lo ki'ya kwan. Ska bra ti ngwa'u kune' xa'an tyukwi ña'an chalyuu 'in Jesús.

⁶ Bra kan' ykwi' kune' xa'an lo'o yu xiya':

—Taän chabiya' 'iin cha' kaa ndloo 'in nchga chalyuu kwa —ndukwin kune' xa'an bra kan'—, cha' kaja nchga nan nu nsu'wi kwa 'iin —ndukwin—. Ndiya chabiya' kan' 'ñaän, kan' cha' taän chabiya' kan' 'in nchga nten nu nchka tiän' cha' ka ndloo —ndukwin—.

⁷ Ska ti si tyuun xtyiin' loün, si ku'ni tnuun 'ñaän, bra kan' kaja chabiya' kan' 'iin —ndukwin kune' xa'an kan' 'in Jesús.

⁸ Bra kan' mxkwen Jesús 'in yu:

—Tyoo tsuu' se'en ndi'iin, Satanás —ndukwin—. Lo kityi 'in Ndiose wa ngwa'an ne' cha' re: “Ska ti 'in Ndiose nu nka X'nan wan ku'ni tnun wan 'in Ni, ska ti cha' 'in Ndiose ndi'in cha' tukwa wan lo chalyuu.” Kan' cha' ja ndi'in cha' tyuün xtyiin' tloo nu'win —ndukwin Jesús 'in kune' xa'an.

⁹ Bra kan' ndyaa lo'o kune' xa'an 'in Jesús nde kichen Jerusalén, mskwen yu 'in Jesús ndyaa nde ke laa tnun kan'. La kan' xiya' ykwi' kune' xa'an lo'o yu:

—Si chañi cha' ska ti nu'win lkaa nu nka Sñi' ykwi' Ndiose —ndukwin—, tyo'o kwan lyaa la ke laa re cha' nu 'iin ti.

¹⁰ Lo kityi 'in Ndiose wa ndukwa cha' re:

Kulo Ndiose tñan 'in angajle 'in Ni cha' ña'ansiin 'iin.

¹¹ Lo'o ya' ti xituun angajle kan' 'iin bra kan', cha' ja ka ti'í kiyaa' ya' nu tiyuu lo kee.

Ngwaña'an lka cha' nu ngwa'an ne' lo kityi 'in Ndiose —ndukwin kune' xa'an 'in Jesús.

¹² Bra kan' xiya' mxkwen Jesús 'in kune' xa'an kan':

—Lo'o wa ndukwa cha' re lo kityi 'in Ndiose: “Ja ku'ni wan cha' tyijin lyo wan 'in Ndiose nu nka X'nan wan” ndukwin kityi.

¹³ Wa mdyii ykwi' kune' xa'an kan' lo'o Jesús bra kan', lo'o ja ngwa 'in kwiñi lyo'o 'in siya' ti. Bra ti mdo'o kune' xa'an kan' ndyaa bra kan'; chun' ndi'in la kaja ña'an nu kwiñi lyo'o yu 'in Jesús, mda'an cha' tiye kune' xa'an bra kan'.

Wa mdyisnan Jesús ngi'ni tñan 'in Ndiose nde Galilea

¹⁴ Bra kan' mxitukwi Jesús ndyaa nde lo yuu 'in Galilea xiya'. Tnun 'a chabiya' mda Tyi'i Ndiose 'in Jesús, lo'o ynen nchkwi' nten cha' 'in yu tyukwi ña'an lo yuu kwa.

¹⁵ Nchga kichen se'en mda'an yu ngua'u yu 'in nten ni' lyaa 'in ne' judío, kan' cha' nchga nten su'we 'a nchkwi' ne' cha' 'in Jesús.

Bra nu wa ndi'in Jesús nde kichen Nazaret

¹⁶ Bra kan' ngala Jesús nde kichen Nazaret, se'en nguluu yu. Bra nu mdiya tsan nu nxitña' ne' judío, bra kan' ndyaa yu ni' lyaa 'in ne', cha' xkwi' ngwaña'an ngi'ni yu tsan kan'. Bra kan' mdyituun Jesús cha' chkwi' yu lo kityi se'en ndukwa cha' 'in Ndiose;

¹⁷ kityi nu ngwa'an ayman Isaías, kan' lka kityi nu mda ne' 'in Jesús cha' chkwi' yu lo. Bra kan' mslaa Jesús kityi kan', ngunaan yu la nde ndukwa cha' re:

¹⁸ Wa mkwan Ndiose nu nka X'naan 'ñaän, ndukwin lo kityi kan'.

Wa ngwi'ya Ndiose loün, wa ndi'in Tyi'i Ndiose lo'oün, cha' chkwiin' cha' su'we lo'o ne' ti'i.

Wa msu'wa Ni 'ñaän ndijyaän cha' ku'ni xu'weän kasiya 'in nten chalyuu nu xi'in 'a ti', ndukwin lo kityi kan'.

Ndi'in cha' chkwii'n lo'o nten nu lka presu 'in kune' xa'an;

katsaän' 'in ne' cha' wa tyo'o ti ne' ya' kune' xa'an kan'.

Taän xaa cha' xu'wi ni' kasiya 'in nten chalyuu nu ja ya kunan cha' 'in Ndiose, cha' lka ne' sa ña'an lka ska nu kwityiin'.

Bra nu ngi'ni nten cha' kuxi lo'o ne', bra kan' taän chabiya' tyo'o laa ne' ya' nu ti'í ti' 'in ne'.

¹⁹ Wa ndijyaän tiän cha' chkwii'n lo'o nten chalyuu, cha' wa mdiya tyempu nu su'we la nu nda Ndiose nu nka X'naan 'in ne'.

Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi se'en ykwi' Jesús.

²⁰ Bra kan' mdukun' Jesús kityi kan', xiya' ndya yu kityi kan' 'in xta nu ndi'in ni' lyaa kan', ndyaa tukwa Jesús xiya' bra kan'. Lo'o nchga nten nu ndi'in ni' lyaa kan', lye 'a ña'an ne' 'in yu.

²¹ Bra kan' mdyisnan Jesús ngwa'u yu 'in ne':

—Lo'o ni, wa mdo'o tukwa cha' kan' la se'en ndi'in wan, ti kwi' cha' nu wa ynan wan lo kityi re —ndukwin Jesús.

²² Yuwe 'a ti' ne' ña'an ne' 'in Jesús cha' su'we 'a nchkwi' yu, mdiya 'a ti' ne' cha' nu ykwi' yu lo'o ne'. Kan' ykwi' ne' lo'o ta'a ne' cha' 'in yu bra kan':

—¿Ta si'i sñi' Se lka yu re a? —ndukwin ne'.

²³ Bra kan' mxkwen Jesús 'in ne' kan':

—Ja chan, chun' ndi'in la chin' chkwii' wan cha' re lo'oñ: “Si nchka 'iin ku'nii jo'ó 'in nten, ku'nii jo'ó 'iin, ti ykwii' ti sikwa.” Kwi' ngwaña'an, ja chan chkwii' wan lo'oñ: “Wa ynan ba cha' 'in nchga cha' tnun nu wa y'nii nde kichen Capernaum kan'” nchkwin wan. “Kwi' ngwaña'an ku'nii cha' tnun kan' nde kichen tyian sikwa, cha' ña'an kwi'ya ba chin'” nchkwin wan 'ñaän bra kan'.

²⁴ Katsaän' ska cha' nu ñi 'wan sikwa —ndukwin Jesús—. Bra nu chkwii' ska nten cha' 'in Ndiose lo'o ne' ta'a kichen tyi yu, ja kunan ne'

cha' nu nchkwi' yu, cha' ta'a kichen tyi ti ne' lka yu.

²⁵ Tyempu nu mdi'in ayman Elías lo chalyuu nu ngwa s'ni —ndukwin—, nsu'wi ti' wan cha' wa mdijin snan yijan ndukwa skwa ko' nu ja ngwi'ya tyoo siya' ti; tlyu 'a jwi'ñan ngwa tyukwi ña'an chalyuu bra kan'. Mdi'in tyun 'a nu kuna'an nu nganun ska ti lo yuu re tyempu kan'.

²⁶ Bra kan' msu'wa Ndiose 'in Elías cha' tsa'a yu se'en ndi'in ska nu kuna'an nu nganun ska ti nde kichen Sarepta, ska kichen tijyu' la nde lo yuu 'in Sidón. Ja yaa Elías se'en ndi'in ska nu kuna'an ti'i ta'a kichen tyi yu.

²⁷ Ti kwi' ngwaña'an ngwa bra nu mdi'in ayman Eliseo. Ti kwi' tyempu kan', mdi'in 'a ne' ti'í nu ngutsu' kuna' lo yuu re. Lo'o kan' ja ska ne' kan' nchkaa ne' 'in kicha tnun kan'; ska ti Naamán kan', ska ti yu kan' wa nchkaa yu, lo'o ska nten xka la'a tsu' ngwa yu, cha' wa mdo'o yu lo yuu 'in Siria —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

²⁸ Bra nu ynan ne' Nazaret cha' nu ykwi' Jesús lo'o ne' ni' lyaa kan', msin' 'a ti' ne' kan' bra kan'.

²⁹ Kan' mdyituun ne' ngulo ne' 'in Jesús ni' lyaa kan', mjwakii ne' 'in yu ndyaa lo'o ne' 'in yu ska tu'wa yuu nu nsu'wi tu'wa kichen kan'. Ngwa ti' ne' cha' xtyuu su'wa ne' 'in yu lo kwa'an, lo'o ja ngwa 'in ne'.

³⁰ Bra kan' su'we ti mdo'o Jesús ya' ne'; mdijin yu laja se'en mduun ne', ndyaa yu bra kan'.

Ska nten nu msñi kwi'in kuxi 'in

³¹ Wa ndi'in Jesús nde kichen Capernaum bra kan', ska kichen nu ndi'in lo yuu 'in Galilea kan'. Tsan nu nxitña' ne', bra kan' mdyisnan Jesús ngwa'u yu 'in nten ni' lyaa 'in ne'.

³² Yuwe 'a ti' ne' bra nu ynan ne' cha' su'we nu ykwi' Jesús lo'o ne'. Mske' ti' ne' cha' tnun 'a chabiya' nsu'wi 'in yu cha' nchkwi' yu lo'o ne' ngwaña'an.

³³ Ni' lyaa kan' mdiya ska yu ki'yu nu msñi kwi'in kuxi 'in yu. Kwen 'a msi'ya yu kicha kan' 'in Jesús xa nu na'an yu cha' ndijyan Jesús ni' lyaa:

³⁴ —¿Ni sa ña'an tñan ku'nii nde re, Jesús Nazaret? —ndukwin yu ti'í kan'—. ¿Ta wa nchka tii' cha' ku'nii tyii ñaän siya' ti a? Su'we 'a nsu'wi lyoün 'iin, cha' ykwi' Ndiose nu luwi lkaa nu wa msu'wa Ni 'iin cha' ndijyaan nde re.

³⁵ Ja mda 'a Jesús chabiya' chkwi' yu ti'í bra kan'; ngulo yu tñan 'in kwi'in kuxi kan', cha' ja ku'ni 'a cha' kuxi lo'o yu ti'í kan'.

—Seen tyukwaa —ndukwin Jesús—. Ja ku'nii 'a cha' kuxi lo'o yu re ni.

Bra kan' mxlyuu kwi'in kuxi kan' 'in yu ti'í tloo nten ka'an kan'. Lo'o kan' mdo'o kwi'in kuxi kan' ndyaa, ja y'ni 'a ran cha' kuxi lo'o yu ti'í kan' bra kan'.

³⁶ Mda'an 'a cha' tiye nten bra kan', mdyisnan ykwi' ne' lo'o ta'a ne':

—¿La mjwi cha' nu nchkwi' Jesús kwa a? —ndukwin ne'—. ¿Ni cha' lka cha' su'we 'a mjwi chabiya' 'in yu kwa cha' kulo yu tñan 'in kwi'in kuxi? Bra ti ynan kwi'in kuxi cha' nu ykwi' yu lo'o ran, mdo'o kwi'in kuxi kan' ndyaa bra kan' —ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

³⁷ Kan' cha' wa nnganen cha' kan' tyukwi ña'aan lo yuu la kan', nchkwi' 'a ne' cha' 'in Jesús bra kan'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in jya'an laa Tyu Simón

³⁸ Bra kan' mdo'o Jesús ni' lyaa, ndyaa yu nde na'an tyi Tyu. Ti'í 'a jya'an laa Tyu Simón kan', cha' lye 'a ndyu'wi tikee' 'in ne' kula kan'. T'nan 'a ykwi' ne' lo'o Jesús cha' tsaa na'an chin' 'in ne' kula kan'.

³⁹ Mduun ti Jesús se'en nskwa ne' kula kan' ña'an 'a yu 'in ne' kula kan'. Bra kan' ykwi' yu lo'o tikee' kan', cha' tyo'o ran 'in ne' kula kan'. Bra ti mdyituun ne' kula jya'an laa Simón, y'ni kuwe ti' cha' kaja chin' nan ku ne'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in tyun ne' ti'í

⁴⁰ Xa wa ndyaa kwichaa, bra kan' ndyaa lo'o ne' 'in nchga ta'a ne' nu ti'í 'a cha' msñi tyun loo kicha 'in ne', mdiya ne' se'en ndi'in Jesús. Bra kan'

mstya Jesús ya' chun' ne' ti'í kwenta ska ti ne'. Bra ti nchkaa ne' bra kan'.

⁴¹ Lo'o mdo'o kwi'in kuxi 'in tyun ne' ti'í kan' bra kan'. Kwen 'a msi'ya kwi'in kan' bra nu mdo'o 'in ne':

—Ska ti nu'win lkaa Sñi' Ndiose —ndukwin kwi'in kan' 'in Jesús.

Bra kan' ja mda 'a Jesús chabiya' chkwi' kwi'in kuxi kan' siya' ti. Wa yu'wi lyo kwi'in kan' 'in Jesús, cha' ti kwi' Krixtu nu wa msu'wa Ndiose 'in ndijyan lo chalyuu lka yu.

Ykwi' Jesús lo'o nten nchga kichen nde Galilea

⁴² Wa ngwi'ya xaa xka tsan, bra kan' mdo'o Jesús ndyaa yu xka se'en, se'en tya'an ska ti yu ni' kixin'. Mda'an naan 'a ne' 'in yu bra kan', sa ya' mdyija yu 'in ne'. Ngwa ti' ne' tatsaa ne' 'in Jesús cha' ja tsaa 'a yu xka se'en.

⁴³ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne':

—Nchga kichen ndi'in cha' chkwi'in' cha' su'we nu 'in Ndiose lo'o nten, cha' wa mdiya bra cha' ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten chalyuu. Kan' lka tñan nu wa nda Ndiose 'ñään ndijyaän cha' chkwi'in' cha' 'in Ni.

⁴⁴ Lo'o ti mda'an la Jesús nchga ni' lyaa 'in ne' nde Galilea, ngwa'u yu 'in ne'.

5

Mdaya' Jesús 'in ne' nu mda'an kuta kula

¹ Ngwa ska tsan ndyaa Jesús tu'wa tiyu' Genesaret. Tyun 'a nten mda'an lo'o yu. Lo'o kan' ka'an 'a nten mdi'in nde se'en mduun yu tu'wa tiyu' kan', cha' ngwa ti' ne' kunan ne' cha' nchkwi' yu cha' 'in Ndiose.

² Wa na'an Jesús se'en ndukwi tukwa yka na'an xuwe ti tu'wa tiyu' kan'. Ja tukwin mdi'in ni' yka na'an xuwe kan' siya' ti, kwi' se'en ti mduun ne' kan' njya'an ne' katan 'in ne', cha' wa mdyii mdi'in ne' kuta.

³ Bra kan' yten Jesús ska ni' yka na'an 'in Simón, ykwi' lo'o yu cha' tukwa na'an yu 'in yka na'an cha' tsaa la chin' lo tyi'a. Ndyaa tukwa Jesús nde ni' yka na'an kan', bra

kan' mdyisnan yu ngua'u yu cha' 'in Ndiose 'in nten ka'an kan'.

⁴ Bra nu wa mdyii ngwa'u Jesús 'in ne', bra kan' ykwi' yu lo'o Simón:

—Yaa lo'o wan yka na'an re nde se'en nu tlyaa la tyi'a. Kan' kuun wan katan cha' kaja kula 'wan —ndukwin Jesús 'in ne'.

⁵ Bra kan' mxkwen Simón 'in yu:

—Yu kula —ndukwin—, tyukwi tla mda'an ba lo tiyu' nguun ba katan; ja ska nan mjwi 'wa siya' ti bra kan'. Lo'o ni, si ngwaña'an kuloo tñan 'wa, tsaa ba se'en ndukwiin cha' kuun ba katan nde kwa —ndukwin Simón bra kan'.

⁶ Bra kan' ngwaña'an y'ni Simón lo'o ta'a yu, lo'o ka'an 'a kula mjwi 'in ne' bra kan'. Cha' ka'an 'a kula yten ni' katan 'in ne', kan' cha' mdaa' chin' katan 'in ne' bra kan';

⁷ kan' cha' y'ni ya' ne' 'in ta'a ne' nu ndi'in xka ni' yka na'an kan', cha' kan' ne' taya' ne' 'in ne'. Bra ti yan ne' bra kan', mjwakii ne' katan msa'an ni' nsu'wi kula, cha' su'wa ne' 'in ran ni' yka na'an. Chin' ti cha' ja yten ta'a tyukwaa yka na'an kan' ni' tyi'a si'ya cha' te'en 'a kula kan'.

⁸ Bra nu na'an Tyu Simón nchga kula kan', ngwa biya' ti' yu cha' Jesús lka nu wa y'ni cha' mjwi kula 'in ne'. Bra ti mduun xtyin' yu tloo Jesús bra kan', ykwi' yu lo'o:

—Tyo'oo lyaa nde se'en ndi'iin, X'naän —ndukwin Simón 'in Jesús—. Ndi'in 'a ki'ya 'ñaän cha' nten chalyuu ti lkaän.

⁹ Nduwe 'a ti' Simón, lo'o ta'a nda'an yu ni' yka na'an, nduwe 'a ti' ne', cha' ka'an 'a kula nu tka msñi ti ne'.

¹⁰ Lo'o ta'a tyukwaa yu sñi' Zebedeo nu ndi'in xka ni' yka na'an kan', nu naan Santiago lo'o nu naan Xuwa, lo'o ne' kan' ytsen 'a ne'; ti kwi' ta'a nda'an Simón tñan lka ne' kan'. Bra kan' ykwi' Jesús lo'o Simón:

—Ja kutseen —ndukwin—. Ti ngwa s'ni la xkwi' tñan kuta kula ti y'nii; lo'o ni, taän xka tñan 'iin, cha' tsaa naan 'in nten chalyuu nu mna' kasiya 'in si'ya cha' kuxi, cha' ka ne' nten 'ñaän —ndukwin Jesús 'in Simón.

¹¹ Bra nu mdiya yka na'an kan' tu'wa tiyu' xiya', bra kan' ngulaa ti'in ne' kan' 'in yka na'an, mdo'o ne' ndyaa ne' lo'o Jesús bra kan'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska yu ti'í nu ngutsu' kuna'

¹² Bra nu mdi'in Jesús ska kichen, bra kan' mdiyan ska yu ti'í se'en ndi'in yu; lye 'a ngutsu' kuna' yu ti'í kan'. Bra nu na'an yu 'in Jesús, bra ti mduun xtyin' yu tloo Jesús, m'ni tu'wa yu lo yuu. T'nan 'a ykwi' yu lo'o Jesús bra kan':

—Si nchka tii' cha' chkaän, jlyo tiän' cha' ka 'iin ku'nii cha' chkaän —ndukwin yu ti'í kan'.

¹³ Bra kan' mstyá Jesús ya' chun' yu se'en ngutsu' kuna' yu:

—Nchka tiän' —ndukwin Jesús 'in yu—. Ka luwi tyukwi 'ña'aan nu'win ni.

Laja nu nchkwi' Jesús ngwaña'an, bra ti mdo'o tsu' kicha nu ngutsu' kuna' yu bra kan'.

¹⁴ Lo'o kan' ykwi' Jesús lo'o yu, cha' ja katsa' yu 'in nten sa 'ña'an ngwa 'in yu:

—Yaa lyaa chkwii' lo'o sti jo'o nu ndi'in ni' lyaa —ndukwin Jesús 'in yu ti'í kan'—. Nde kwa taa lomstan nu ndukwin ayman Moisés nu yu'wi ti s'ni cha' taan 'in Ndiose bra nu wa nchkaa se'en ti'í 'ñaan. Ngwaña'an ka biya' ti' nten bra nu chkwii' sti jo'o cha' wa ngwa luwi tyukwi 'ña'aan. Ja ska 'a kicha nsu'wi 'iin ni.

¹⁵ Nchga tsan wa nganen la cha' 'in Jesús bra kan', cha' nchkwi' 'a nten cha' 'in. Kan' cha' ka'an 'a nten mdyo' ti'in se'en ndi'in Jesús, cha' kunan ne' nchga cha' nu chkwii' yu lo'o ne', cha' ku'ni yu cha' chkaa nu ti'í 'in ne'.

¹⁶ Bra kan' mdo'o Jesús ndyaa yu ni' kixin', nde se'en ka tyi'in yu ska ti yu, cha' chkwii' yu lo'o Ndiose Sti yu la kan'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska nten nu nchkun' 'ña'aan tyukwin yu

¹⁷ Ngwa ska tsan ndu'u Jesús cha' 'in Ndiose 'in ka'an nten. Kichen tyi ne' kan' lka nchga kichen xuwe ti nu ndi'in nde lo yuu 'in Galilea, nu ndi'in

nde lo yuu 'in Judea, lo'o ne' kichen Jerusalén ndi'in kan'. Lo'o ndi'in tyun ne' fariseo laja nten kan'. (Kti 'a ngi'ni ne' fariseo, nxke' ti' ne'; lye 'a ngi'ni siye' ne' lo'o xka ta nten.) Lo'o ndi'in tyun mstru nu ndu'u cha' jo'o ni' lyaa. Wa mgii ti' nchga nten nu ndi'in la kan', cha' Ndiose lka nu nda chabiya' 'in Jesús cha' ngi'ni chkaa yu 'in ne' ti'í.

¹⁸ Bra kan' mdiyan lo'o ne' 'in ska yu ti'í nu nsu ni' katan, cha' wa nchkun' ña'aan tyukwin yu ti'í kan'. Ngwa ti' ne' cha' sten ne' ni' ña'an se'en ndi'in Jesús, cha' tsaa lo'o ne' 'in yu ti'í kan' la se'en nduun Jesús, ña'aan lo'o katan ngwa ti' ne'.

¹⁹ Bra kan' ja mjwi ña'an nu sten ne' lo'o yu ti'í kan' ni' ña'an, cha' ka'an 'a nten ndi'in kan'; kan' cha' mskwen ne' 'in yu nde ke na'an. Bra kan' mslaa ne' chin' ke na'an, cha' ngwaña'an mjwi ña'an mdi'ya ti'in ne' 'in yu ti'í kan' nde se'en nduun Jesús jlu'we la se'en ndi'in nten ka'an kan'.

²⁰ Bra ti ngwa biya' ti' Jesús cha' su'we 'a ndyaa ña'an ti' ne' kan' 'in yu, kan' cha' ykwi' yu lo'o yu ti'í kan':

—Yu kula —ndukwin—, wa y'ni Ndiose cha' tlyu ti' ki'ya nu ndi'in 'iin —ndukwin Jesús 'in yu ti'í kan'.

²¹ Bra kan' mda'an 'a cha' tiye mstru nu ndu'u cha' jo'o kan' lo'o ne' fariseo: “¿Ti ka nu lka yu ki'yu re a? ¿Ni cha' lka re a? Kuxi 'a nchkwi' yu cha' 'in Ndiose cha' nchkwi' yu ngwaña'an” mske' ti' ne'. “Ja ka 'in ska nten chalyuu ku'ni tyii ki'ya sa ña'an ngi'ni yu re, ja ka ku'ni nten cha' tlyu ti' ki'ya nu ndi'in 'in nten; ska ti Ndiose ka ku'ni tyii ki'ya nu ndi'in 'in nten.” Ngwaña'an mda'an cha' tiye ne'.

²²⁻²³ Wa jlyo ti' Jesús sa ña'an cha' nda'an tiye ne'. Bra kan' mnicha' yu 'in ne' kan':

—¿Ni cha' nda'an cha' tiye wan ngwaña'an a? ¿Ta nxke' ti' wan cha' tukwi la lka si chkwii'n' lo'o yu ti'í kwa cha' ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' ki'ya nu ndi'in 'in yu a? ¿Ta nxke' ti' wan cha' sa la ka cha' chkwii'n' lo'o yu ti'í:

“Tyituun lyaa, tya'aan” nxke' ti' wan a? ¿Ni sa ña'an tñan nu sa la ku'niin cha' 'in yu kwa sikwa a?

²⁴ Nchka tiän' cha' ka biya' ti' wan cha' wa nda Ndiose chabiya' 'ñaän, cha' ku'niin cha' tlyu ti' nchga ki'ya nu ndi'in 'in nten laja nu ndi'iin lo chalyuu —ndukwin Jesús—. Kan' cha' wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndi'yaän lo chalyuu cha' kaän nten.

Bra kan' xiya' ykwi' Jesús lo'o yu ki'yu nu nchkun' ña'aan tyukwin yu:

—Nde lka cha' nu chkwii'n' lo'oo —ndukwin Jesús 'in yu—, tyituun lyaa cha' tyaa na'an tyii; tyaa lo'o katan se'en mstii tsan.

²⁵ Bra ti mdyituun yu ti'í kan', laja nu na'an nchga nten kan' 'in yu. Bra kan' ndyaa lo'o yu katan 'in yu. Su'we 'a ngwa tiye yu xa nu mdo'o yu ndyaa yu, kan' cha' y'ni tnun yu 'in Ndiose.

²⁶ Yuwe 'a ti' ne' ndi'in ne'. Bra kan' nchga ne' kan' y'ni tnun ne' 'in Ndiose:

—Ja ya ña'aan cha' ku'ni Ndiose ska cha' tnun sa ña'an nu y'ni Jesús kwa ni —ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

Ngwaña'an ykwi' ne' lo'o ta'a ne' cha' ytsen 'a ne'.

Msi'ya Jesús 'in Leví cha' tsaa yu lo'o

²⁷ Chun' ndi'in la ndyaa Jesús chin' ti lo kichen, bra kan' na'an yu 'in ska nten nde se'en ndukwa yu ndlo yu tñi 'in nten; Leví naan yu ki'yu kan'. Tñan lka yu cha' kulo yu tñi 'in ne' kichen cha' 'in ne' xka la'a tsu'. Bra kan' ykwi' Jesús lo'o yu:

—Kaan lyaa, tsaa lo'oön —ndukwin.

²⁸ Lo'o ngulaa ya' Leví tñan 'in yu cha' tsaa yu lo'o Jesús bra kan'.

²⁹ Chun' ndi'in la, kan' y'ni Leví ska ta'a tlyu nde na'an tyi yu, cha' ku'ni tnun yu 'in Jesús. Mdiyan tyun nten na'an tyi yu, lo'o ta'a ngi'ni Leví tñan cha' ndlo tñi 'in nten; lo'o ti ndi'in la xka ta nten la kan'.

³⁰ Bra kan' mdyisnan ne' fariseo nu kti 'a ngi'ni ne', nxke' ti' ne', lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o kan', ykwi' ne' lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús.

—¿Ni cha' lka cha' su'wa ti nchku wan lo'o ne' kuxi kwa a? ¿Ni cha' su'wa ti ndi'in wan lo'o ne' kwa a? —ndukwin ne'—. Msu 'in ne' xka la'a tsu' lka ne' kwa. Kwiñi 'a ne' kwa cha' ndlo ne' ka'an 'a tñi 'in nten. Lo'o ti ndi'in la xka ta nten nu ngi'ni 'a cha' kuxi.

³¹ Bra kan' mxkwen Jesús 'in ne' kan':

—Nten nu ngula ti' ni, ja tsaa naan ne' kan' 'in ska nu ku'ni jo'ó 'in ne'; ne' ti'í lka nu nda'an naan 'in ska nu ku'ni jo'ó 'in ne' —ndukwin—.

³² Ngwaña'an na', ja ndijyaän cha' tyaa' naan 'in nten nu nxke' ti' cha' ja ndi'in ki'ya 'in; nan wa ndijyaän cha' chkwiin' lo'o ne' kuxi, cha' kulaa ya' ne' ki'ya nu ndi'in 'in ne'.

Su'we nka tiye ne', bra nu ti ndi'in Jesús lo chalyuu

³³ Bra kan' mnicha' ne' 'in Jesús:

—Lo'o ne' nu ngi'ni xa'an 'in Xuwa, lo'o ne' nu ngi'ni xa'an 'in ne' fariseo, ¿ni cha' lye 'a nchkwi' ne' kan' lo'o Ndiose? Kwi' ngwaña'an, ja nchku ne' tsan nu nchkwi' ne' lo'o Ndiose. Lo'o ne' nu ngi'ni xa'an 'iin, xka ña'an ngi'ni ne' kan'; xkwi' su'we 'a nchku ne', xkwi' su'we 'a ndi'yo ne' —ndukwin ne' 'in Jesús.

³⁴ Mxkwen Jesús cha' re 'in ne' kan' bra kan':

—Bra nu kaja kwilyo'o nten, nchku ne' nu nda'an lo'o kuxiin; ja ndi'in ne' ngite' ti' ne' tsan kan', bra nu ndi'in ne' lo'o kuxiin —ndukwin Jesús—.

³⁵ Bra nu tiya tsan nu xñi ne' 'in nu ki'yu kuxiin cha' tyaa lo'o ne' 'in yu, bra kan' ja ku 'a ne' ta'a su'we nsu'wi yu; ka xi'in ti' ne' bra kan'. Kwi' ngwaña'an, su'we nka tiye ta'a su'ween ni, ni siya ka xi'in 'a ti' ne' nde loo la bra kan' —ndukwin Jesús.

³⁶ Lo'o kan' ykwi' Jesús cha' re lo'o ne':

—Ja si'yu wan ska yu'we te' tiji 'wan cha' xu'wa lo ska te' kusun 'wan. Si ngwaña'an ku'ni wan, ja kanun su'we te' tiji kan' bra kan', tyi'iin ran tyaa' se'en nchkwan te' kan'; lo'o yu'we te' tiji kan', ja su'wa ña'an lo'o te' kusun kan'.

³⁷ Lo'o xka cha' ni —ndukwin Jesús 'in ne'—, ja nsu'wa ne' xalyu nu tka mdo'o ti ni' chka' kula. Si su'wa ne' 'in ran ni' chka' kula, ndla ti katsu si' chka' kan'; lya'a chka' kan', tyii xalyu kalu bra kan'.

³⁸ Ni' chka' tiji xu'wi xalyu nu tka mdo'o ti.

³⁹ Bra nu wa yi'o ne' xalyu nu wa kula, ja nchka 'a ti' ne' ko'o ne' xalyu nu tka mdo'o ti. “Xi la ndi'yo xalyu nu wa kula kan'” nchkwin ne'.

Ngwaña'an ngwa cha' tiya nu ykwi' Jesús lo'o ne' kan'.

6

Ja mdiya ti' ne' fariseo tñan nu ngi'ni ta'a nda'an Jesús

¹ Bra nu ngwa ska tsan nu nx-itña' ne', bra kan' mda'an Jesús chin' tuwiin lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, mdijin ne' se'en ndi'in jyan trigu 'in nten. Laja nu mdijin ti ne', mcha ne' chin' loo trigu. Bra kan' mchu ne' 'in ran tuya' ti ne' cha' kalu mta trigu kan'; yku ne' chin' mta ran bra kan'.

² Lo'o kan' mdiya chin' ne' fariseo nu nda'an ña'an 'in ne' kan', nu lye 'a ykwi' ne' lo'o ta'a nda'an Jesús:

—¿Ni cha' lka ngi'ni wan tñan ngwaña'an, cha' mcha wan loo trigu kwa a? ¿Ja jlyo ti' wan cha' tsan kti 'a lka ni a? Ja nsu'wi chabiya' 'ñaan ku'nian tñan tsan nu kti 'a —ndukwin ne' fariseo kan'.

³ Bra kan' mxkwen Jesús 'in ne' kan':

—¿Ja ya chkwi' wan lo kityi 'in Ndiose se'en ndukwa cha' sa ña'an tñan nu y'ni ayman David s'ni a? —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ngwa ska tsan ngite' 'a ti' yu, ngwaña'an ngite' 'a ti' nchga ne' ta'a nda'an yu.

⁴ Jlyo ti' yu cha' ndukwa jaxlya nu lka lomstan 'in Ndiose lo msaa ni' ña'an te' nu ndi'in cha' 'in Ndiose. Kan' cha' yaa ne' ni' ña'an kan'; yku ne' jaxlya kan', ni siya ja nsu'wi chabiya' ku nchga nten 'in ran, ska ti sti jo'o nsu'wi chabiya' ku jaxlya kan' —ndukwin Jesús 'in ne'.

⁵ Bra kan' xka cha' ykwi' Jesús lo'o ne':

—Lo'o na', wa msu'wa Ndiose 'ñaañ ndijyaañ cha' kañ nten ni, lo'o na' lkaañ ndloo la 'in tsan nu nxitña' nten.

Ska yu ti'í nu nchkun' ya'

⁶ Ngwa xka tsan ta'a, tsan nu kti 'in ne', bra kan' mdiya Jesús ni' lyaa. La kan' yaa tukwa yu, mdyisnan yu ngwa'u yu cha' 'in Ndiose 'in nten bra kan'. Ni' lyaa kan' mdi'in ska nten nu ngwityi ya' yu la'a se'en kwin 'in yu.

⁷ Lo'o mdi'in mstru nu ndu'u cha' jo'o ni' lyaa kan', lo'o ne' fariseo mdi'in lo'o ne'. Ta'a tyukwaa lo nten kan' ña'an kwi'ya 'a ne' 'in Jesús, si ku'ni ka jo'ó 'in yu ti'í kan' tsan kti kan'; nda'an naan 'a ne' sa ña'an ka xtya ne' ki'ya 'in Jesús.

⁸ Bra ti ngwa biya' ti' Jesús nchga cha' nu mda'an tiye ne'. Bra kan' ykwi' Jesús lo'o yu nu nchkun' ya' kan':

—Tyituun lyaa, yaa tuun jlu'we laja ne' kwa —ndukwin Jesús 'in yu ti'í kan'.

Bra kan' mdyituun yu ti'í kan', ndyaa yu nde se'en ndukwin Jesús 'in yu cha' tsaa yu.

⁹ Bra kan' ykwi' Jesús ska cha' lo'o nten nu mñi lyo'o ti cha' ngi'ni kti:

—¿Ni sa ña'an tñan su'we la cha' ku'nian tsan kti sikwa a? —ndukwin Jesús 'in ne' kan'. —¿Ta ska cha' su'we ku'nian bra kan' a? ¿O ta su'we la ku'nian ska cha' kuxi a?, xke' ti' wan —ndukwin—. ¿Ta su'we la si kulaan 'in nten tsan kan', cha' ja kaja ne' bra kan' a? ¿O ta su'we la, nxke' ti' wan, taan chabiya' kaja nten bra kan' a? —ndukwin Jesús 'in ne'.

¹⁰ Lo'o kan' na'an 'a Jesús 'in nchga nten nu nduun se'en ndi'in yu, ykwi' yu lo'o yu ti'í kan' bra kan':

—Xñii yaa'.

Ngwaña'an y'ni yu kan', bra ti nchkaa ya' yu bra kan'.

¹¹ Lo'o msin' 'a ti' ne' nu mñilyo'o ti cha' ngi'ni kti kan', mdyisnan ne' ykwi' ne' lo'o ta'a ne':

—¿Ni sa ña'an ku'nian lo'o yu kwa cha' ja ku'ni 'a yu ngwaña'an a? —ndukwin ne' 'in ta'a ne' bra kan'.

Ngulo suwi Jesús tii tyukwa nten nu ku'ni xa'an cha' 'in yu

¹² Bra kan' ndyaa Jesús xka ti yu ska lo ki'ya cha' chkwi' yu lo'o Ndiose Sti yu. Tyukwi tla nganun yu nchkwi' yu lo'o Ndiose bra kan'.

¹³ La ngwi'ya xaa xka tsan, bra kan' msi'ya yu 'in nten nu nda'an lo'o yu cha' kan ne' se'en ndi'in yu. Bra kan' ngulo suwi yu tii tyukwa ne' kan'; mda yu chabiya' 'in ne' kan', cha' tsaa ne' kwa'u ne' 'in nten tyun kichen.

¹⁴ Nde ndukwa nin ne' nu ngulo suwi Jesús bra kan': Simón, nu mstyá Jesús xka nin yu cha' Tyu ka naan yu, kan' lka ska yu; lo'o Ndre ta'a ngula Simón, lo'o Santiago, lo'o Xuwa, lo'o Lpe, lo'o Bartolomé,

¹⁵ lo'o Mateo, lo'o Toma, lo'o xka Santiago sñi' Alfeo, lo'o xka Simón nu lka nten 'in ska ta ne' cananista,

¹⁶ lo'o Juda sñi' Santiago, lo'o Juda Iscariote nu kujwi' xu'wa 'in Jesús ya' ne' kuxi chun' ndi'in la; ngwaña'an naan nten nu ngulo suwi Jesús bra kan'.

Ngwa'u Jesús 'in ka'an 'a nten

¹⁷ Bra kan' ngwi'ya Jesús si' ki'ya kan' lo'o ña'aan ta nten kan' 'in yu, nganun yu ska lo nten' lo'o tyun nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu kan'. Lo'o mdiya ka'an la nten se'en ndi'in Jesús, nten nu mdo'o lo yuu 'in Judea, lo'o ne' kichen Jerusalén, lo'o ne' kichen Tiro, lo'o ne' kichen Sidón, kichen nu ndiya tu'wa tujo'o. Wa mdiyan ne' la kan', cha' kunan ne' cha' nu chkwi' Jesús lo'o ne'; lo'o nchka ti' ne' cha' ku'ni Jesús jo'ó 'in ne' ti'í nu ndiya 'in ne'.

¹⁸ Lo'o nten nu msñi kwi'in kuxi 'in, lo'o ne' kan' nchka ti' ne' cha' chkaa ne'.

¹⁹ Nchga nten nu ti'í kan' nchka ti' ne' kala' ne' 'in Jesús, nchka ti' ne' cha' ku'ni yu jo'ó 'in nchga nten nu ti'í kan'. Cha' tnun 'a chabiya' nda Ndiose 'in yu, kan' cha' nchga ne' ti'í kan' nchkaa bra kan'.

Sa ña'an nu ngwa'u Jesús 'in ne' nu ndukwa si' ki'ya kan'

²⁰ Na'an Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, bra kan' mdyisnan yu ngua'u yu 'in ne':

—Ka su'we ka tiye wan nu ti'í ti ña'an ndi'in lo chalyuu re —ndukwin—. Ndiose lka nu ña'ansiin 'wan, cha' kan' nu nka X'nan wan.

²¹ 'Kwi' ngwaña'an, ka su'we ka tiye wan nu lye 'a nchka ti' wan kunan wan ska cha' nu ñi, sa ña'an lka si ngite' 'a ti' wan —ndukwin—. Chun' ndi'in la, kala' ti' wan bra kan'.

'Kwi' ngwaña'an, ka su'we ka tiye wan nu xi'in ti' ndi'in lo chalyuu re ni, cha' chun' ndi'in la ka su'we ka tiye wan bra kan' —ndukwin Jesús—.

²² 'Kwi' ngwaña'an, ka su'we ka tiye wan ni siya ti'í ti' ne' ña'an ne' 'wan, ni siya kulo ne' 'wan se'en ndi'in wan, ni siya kuxi 'a chkwi' ne' lo'o wan, ni siya ja nchka 'a ti' ne' chkwi' ne' lo'o wan, chun' msñi wan cha' 'ñaän, na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten.

²³ Ka su'we 'a ka tiye wan bra kan', ni siya ta ne' nchga nu ti'í 'wan ngwaña'an. Ja kuwe ti' wan, wa lka ndi'in ska cha' su'we nu wa tlyu chin' nu ta Ndiose 'in skaa wan nde se'en ndi'in Ni —ndukwin Jesús bra kan'—. Kwi' ngwaña'an ngwa ti s'ni, cha' ti'í 'a ti' ayman kula 'in nten nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o ne' —ndukwin Jesús—.

²⁴ 'T'nan 'a 'wan ne' kuliya'; su'we 'a ngwa tiye wan nu ngwa s'ni la; nu ka nde loo la, ja ka 'a su'we ka tiye wan bra kan' —ndukwin—.

²⁵ 'Kwi' ngwaña'an, t'nan 'a 'wan nu su'we 'a ngala' ti' wan lo'o cha' su'we nu nsu'wi lo chalyuu re ni, cha' ka'an 'a cha' ka nu lyiji 'wan nde loo la —ndukwin Jesús—.

'Kwi' ngwaña'an, t'nan 'a 'wan nu lye 'a xtyi lyo'o wan 'in ta'a nten wan; chun' ndi'in la lo'o wan xi'ya wan cha' lye 'a ka xi'in ti' wan bra kan' —ndukwin Jesús—.

²⁶ 'Kwi' ngwaña'an, t'nan 'a 'wan bra nu su'we 'a chkwi' nchga nten 'wan. Kwi' ngwaña'an y'ni ayman 'wan nu yu'wi s'ni, cha' su'we 'a ykwi' nten 'in ne' nu ykwi' cha' kwiñi 'in

Ndiose lo'o ne'; mdiya 'a ti' ne' cha' kwiñi kan'.

Ngwaña'an ngwa'u Jesús 'in nchga nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

Su'we ti xu'wi tiye an ña'an 'in nten nu nxuun lo'oan

²⁷ Ti nchkwi' la Jesús bra kan':

—Nde lka cha' nu chkwiñ' lo'o wan nu xlyaa wan kunan su'we wan cha' nu nchkwiñ'. Su'we ti xu'wi tiye wan ña'an wan 'in nten nu nxuun lo'o wan, su'we ti xu'wi tiye wan lo'o nten nu ti'í ti' 'wan.

²⁸ Kwi' ngwaña'an, su'we ti jñan wan cha' su'we 'in Ndiose cha' 'in nten nu nsu'wa ki'ya 'wan, lo'o chkwi' wan lo'o Ndiose cha' 'in nten nu nchkwi' cha' kuxi lo'o wan.

²⁹ Bra nu jwi'in ne' ndukun' ke wan, bra kan' xitukwi wan ta wan xka la'a ska' wan cha' jwi'in ne' ndukun' 'wan xiya' bra kan'. Bra nu kulaa ska nten te' tnun tu'wa nu nchku' wan, bra kan' ta wan chabiya' 'in ne' cha' lo'o xkan' wan kwi'ya ne' tsaa ne'.

³⁰ Ta wan 'in nten nchga nan nu jñan ne' 'wan; bra nu xñi ne' ska nan 'wan, ja jñan 'a wan 'in ran xiya'.

³¹ Ndi'in cha' ku'ni wan cha' su'we lo'o nten, si nchka ti' wan cha' su'we ti ku'ni nten lo'o wan.

³² 'Jlyo tiän' cha' su'we nka tiye wan ña'an wan 'in wa lka ti nten nu su'we ti nka tiye ña'an 'wan; lo'o nten kuxi, wa jlyo ti' ne' ku'ni ne' sa ña'an ngi'ni wan. Lo'o ni, Ndiose nchka ti' cha' ña'an su'we wan 'in nchga nten, si'i lo'o ta'a su'we nsu'wi ti wan.

³³ Kwi' ngwaña'an, ngi'ni wan cha' su'we lo'o nten nu wa y'ni ska cha' su'we lo'o wan; lo'o nten kuxi, wa jlyo ti' ne' ku'ni ne' sa ña'an ngi'ni wan. Ndiose nchka ti' cha' ku'ni wan cha' su'we lo'o nchga nten, si'i lo'o ta'a su'we nsu'wi ti wan.

³⁴ Nda wan ska nan jñan nten nu ndaya' ti 'wan, ngwaña'an ngi'ni wan. ¿Ta su'we 'a ngi'ni wan, xke' ti' wan bra kan' a? Lo'o nten kuxi, kwi' ngwaña'an ngi'ni ne' lo'o ta'a ne', si taya' ska ta'a ne' 'in ne'.

³⁵ Kan' cha' 'wan ni, su'we ti xu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a kusuun wan, ku'ni wan cha' su'we lo'o ne'

kan'. Ta wan nan jñan ne', ja kuwe ti' wan si tya ne' xu'we 'wan, si ja tya ne' 'wan. Tlyu 'a cha' su'we kaja 'wan nde se'en ndi'in Ndiose si su'we nka tiye wan ña'an wan 'in nchga nten, cha' ngwaña'an ngi'ni nten nu lka sñi' Ndiose. Lo'o Ndiose, nchka t'nan 'a ti' Ni 'in nten, ni siya xa'an tiye ne', ni siya ja ndya 'a ne' xu'we 'in Ni;

³⁶ kan' cha' chka t'nan ti' wan 'in nten sikwa, sa ña'an nu nchka t'nan ti' Ndiose Stian 'ñaan.

Ja ndi'in cha' xkwi' chkwi' ka'an ti wan 'in ta'a nten wan

³⁷ 'Ja chkwi' wan 'in cha' kuxi nu ngi'ni ta'a nten wan, cha' bra kan' ja ndi'in cha' chkwi' Ndiose 'in cha' kuxi nu ngi'ni wan. Ja ta wan nu ti'í 'in ta'a nten wan, cha' bra kan' ja ndi'in cha' ta Ndiose nu ti'í 'wan. Ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in ta'a nten wan, cha' bra kan' ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'wan.

³⁸ Ta wan cha' su'we 'in ta'a nten wan, cha' ngwaña'an ta Ndiose cha' su'we 'wan; su'we 'a msa'an biya' cha' su'we nu su'wa Ndiose ni' kasiya 'wan bra kan'. Sa ña'an lka ska biya' mlyu nu lye 'a msa'an, nu tsa'a 'a nsu'wi nan ni', cha' wa nskwin ne' 'in ran cha' ki'ya ti'in la nan kan'; ndukwa 'a tu'wa biya' kan', ngwaña'an lka cha' su'we nu su'wa Ndiose ni' kasiya 'wan. Sa ña'an nu ngi'ni wan lo'o ta'a nten wan, ngwaña'an ku'ni Ndiose lo'o wan.

³⁹ Nde lka xka cha' tiya nu ngwa'u Jesús 'in ne' bra kan':

—Ska yu kwityiin' ni, ¿ta ka kwa'u yu tuwiin 'in ta'a kwityiin' yu a? Ja ka 'in yu. Kuxi 'a ka 'in yu bra kan'; su'wa ti tiyuu ta'a tyukwaa yu ska loo kwa'an bra kan', cha' ja ska yu kan' ña'an yu tuwiin se'en ndyaa yu.

⁴⁰ Ska yu kune' nu tka ngi'ni xa'an ti, ja ka tyijin lyo yu 'in mstru 'in yu; chin' ti cha' jlyo ti' yu. Xa wa mdyii y'ni xa'an yu, kan' nu su'wa ti nchka 'in yu lo'o mstru 'in yu bra kan'.

⁴¹ ¿Ni cha' ndla 'a nchkwi' wan 'in ska cha' kuxi nu y'ni xka la nten ta'a wan a?, ña'an ti' ska kata yuu nu yten kiloo yu. Lo'o kan' ja nduwe 'a ti' wan cha' tlyu 'a cha' kuxi nu ngi'ni ykwi'

wan, ña'an ti' ska si yka nu ndukun' ña'an kiloo wan.

⁴² ¿Ni cha' lka tnun 'a tiye wan cha' chkwi' wan lo'o ta'a nten wan a?: “Taa chabiya' kuloün yuu nu nsu'wi kiloo” nchkwin wan 'in ne', lo'o kan' ja ña'an wan mti tnun nu nsu'wi kiloo ykwi' wan. ¡Nan kwiñi 'a wan! Kulo ndukwa la ndi'in cha' kulo wan mti tnun nu nsu'wi kiloo ykwi' wan, bra kan' ka ña'an su'we wan cha' kulo wan kata yuu nu nsu'wi kiloo ta'a nten wan.

Nsu'wi lyoan 'in ska yka xa wa na'aan nan nu ndyo'o loo yka kan'

⁴³ 'Ska yka kwiñii ni, ta ran ska nan nu kunanjo'o 'ñaan. Lo'o ska yka nu kuxi, ja ta 'a ran ska nan nu ka kuan.

⁴⁴ Nchga yka nsu'wi lyo ne' 'in ran xa wa na'an ne' nan nu ndyo'o loo ran. Ja xtun ne' nan nu xi nchku 'in kiche' yka; kwi' ngwaña'an, ja xtun ne' si'yu chi kutun 'in kiche' stya'.

⁴⁵ Nchga nten nu su'we tiye, su'we 'a nchkwi' ne' kan'; lo'o nchga nten nu kuxi tiye, kuxi ti nchkwi' ne' kan' bra kan'. Sa ña'an cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'in skaa nten, ngwaña'an nchkwi' ne'.

Tukwa lo kiya' na'an nu mñan nten

⁴⁶ Ti ngwa'u la Jesús xka cha' tiya 'in ne' bra kan':

—¿Ni cha' nchkwi' 'a wan 'ñaan cha' X'nan wan lkaan a? Lo'o ja ndukwa wan cha' nu nchkwiin' lo'o wan —ndukwin Jesús—.

⁴⁷ Chkwiin' ska cha' tiya lo'o wan ni, sa ña'an lka nten nu ndijyan se'en ndi'iin cha' kunan ne' cha' nchkwiin', lo'o kan' ndukwa ne' cha' kan'.

⁴⁸ Sa ña'an lka ska yu ki'yu nu mñan na'an 'in yu, ngwaña'an lka nten kan'. Su'we 'a msu'wa yu ki'yu kan' kee kiya' na'an 'in yu, cha' chun' kee siya' ti ndukwa kiya' na'an kan'. Bra kan' lye 'a ngwi'ya tyoo, lo'o tlyaa 'a tyi'a yuu mdijin kiya' na'an kan'; wa lyu'wa ti na'an kan', lo'o ja ngwa 'in tyi'a yuu kan' xlyuu 'in ran, cha' tsa'a 'a nduun kiya' ran chun' kee kan'.

⁴⁹ Lo'o ndiya xka la nten nu nnan cha' nu nchkwiin' lo'o, lo'o ja ndukwa 'a ne' cha' kan'. Sa ña'an lka xka yu

ki'yu nu mñan na'an 'in yu lo ysiin ti, ngwaña'an lka nten kan'. Ja ki'ñi yu'wi kiya' na'an 'in yu ki'yu kan'. Kan' ngwi'ya tyoo tlyaa, mdijin tyi'a yuu kiya' na'an kan'. Bra kan' mdyii ran ngu'wa ran lo tyi'a yuu kan'.

7

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska msu 'in x'nan sndaru

¹ Bra wa mdyii ykwi' Jesús lo'o nten kan', bra kan' mdo'o yu ndyaa yu nde kichen Capernaum.

² La kan' ndi'in ska capitán nu lka ndloo 'in sndaru 'in ne' romano, ne' xka la'a tsu' tujo'o lka ne' kan'. Mdiya ska msu 'in yu nu ndiya 'a ti' yu 'in. Lo'o ni, ti'í 'a msu kan', wa kaja ti yu.

³ Xa wa ynan capitán kan' ka'an 'a cha' nu nchkwi' nten cha' 'in Jesús, bra kan' ykwi' yu lo'o chin' yu kula kichen kan', cha' tsaa ne' chkwi' ne' lo'o Jesús cha' kan yu ku'ni yu jo'ó 'in msu nu ti'í kan' 'in yu.

⁴ Mdo'o ne' ndyaa ne' bra kan'. Bra nu mdiya ne' kan' se'en ndi'in Jesús, bra kan' mdyisnan ne' ykwi' ne' lo'o yu cha' 'in capitán kan'.

—Su'we 'a nten lka capitán kan' —ndukwin ne' 'in Jesús—. Yu nu nsu'wi lyo 'a 'wa lka yu kan', kan' cha' su'we 'a si ku'nii jo'ó 'in msu nu ti'í kan' 'in yu —ndukwin ne'—.

⁵ Wa ndya'an 'a ti' ba cha' ndi'in yu kula kan' kichen tyi ba. Ti ykwi' ti yu mda yu tñi cha' tya' laa 'wa kichen tyi bare —ndukwin ne'.

⁶ Bra kan' ndyaa Jesús lo'o ne' kan'. Ti ji kala ne' lo'o Jesús se'en ndukwa na'an 'in capitán kan', bra kan' msu'wa capitán 'in xka ta ta'a su'we yu cha' tsaa ne' tyukwa ta'a ne' lo'o Jesús tuwiin se'en ndijyan yu:

—Nde ña'an nchkwi' capitán kan' —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'—: “Ja kuwe tii' lye 'aa, yu kula” ndukwin, “ja n'ni cha' kan wan na'an tyiin” ndukwin capitán.

⁷ “Kan' cha' ja lo'oñn nda'aan bra nu yaa ne' yaa ti'in ne' 'iin tsan” ndukwin. “Sa kan' ti tñan nchka tiän', si kuloo tñan, chkaa msu 'ñaan

kwa ña'an ti.” Ngwaña'an ndukwin capitán kan', cha' chkwi' ba lo'oo —ndukwin ne'—.

⁸ Lo'o ndukwin yu cha' re 'wa: “Lo'o na' ni” ndukwin yu, “ndiya xka nu ndlo tñan 'ñaan; lo'o na' ndloñn tñan 'in sndaru nu ndi'in 'ñaan” ndukwin. “Tsaa ne' lo kichen 'ñaan, si kuloñn tñan 'in ne' cha' tsaa ne'; kan ne' se'en ndi'iin, si si'yaan 'in ne' cha' kan ne'; bra ti ku'ni msu 'ñaan ya ña'an ti tñan nu kuloñn 'in yu” ndukwin capitán kan'. “Kan' cha' ni, jlyo tiän' cha' ka 'iin kuloo tñan cha' chkaa yu ti'í kan' 'ñaan.” Sa kan' ti cha' nchka ti' capitán chkwi' lo'oo —ndukwin ne' ta'a su'we capitán kan' 'in Jesús.

⁹ Bra wa ynan Jesús cha' nu ykwi' ne' lo'o, nduwe 'a ti' yu. Bra kan' mxitukwi Jesús se'en ndijyan tuwiin, ykwi' yu lo'o nten nu nda'an lo'o yu:

—Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni —ndukwin Jesús—, cha' ja ya ña'aan 'in ska nten nu su'we 'a ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose sa ña'an nu ndyaa ña'an ti' capitán kan'. Tyukwi ña'aan nasiyun Israel re, ja nsu'wi nten nu ndyaa ña'an ti' 'ñaan ngwaña'an —ndukwin Jesús 'in ne'.

¹⁰ Lo'o kan' mxitukwi ta'a su'we nsu'wi capitán kan', ndyaa ne' se'en ndukwa na'an tyi yu kula kan'. Bra kan' na'an ne' cha' wa nchkaa msu nu ti'í kan'.

Y'ni Jesús cha' xiya' ndyu'u ska yu kune' nu wa ngujwi

¹¹ Chun' ndi'in la ndyaa Jesús nde ska kichen se'en naan Naín; ndyaa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu lo'o yu, lo'o ka'an 'a nten ndyaa lo'o.

¹² Wa ndiya ne' tu'wa kichen kan', bra kan' na'an ne' cha' ndyaa lo'o ne' kichen kan' 'in ska ayman cha' wa katsi'. Sñi' ska nu kuna'an ti'i lka ayman kan'; wa nganun nu kuna'an kan' xka ti cha' ngujwi sñi', cha' ska ti sñi' ki'yu nsu'wi nu kuna'an kan', lo'o wa ngujwi yu ni. Tyun 'a ne' kichen kan' mda'an ne' lo'o.

¹³ Bra nu na'an Jesús nu nka X'naan 'in ayman kan', ngwa t'nán 'a ti' yu 'in nu kuna'an ti'i jya'an ayman kan'. Bra kan' ykwi' yu lo'o:

—Ja kunaan —ndukwin yu.

¹⁴ Bra kan' yaa Jesús se'en ndi'in ne' kan', mstyaa ya' yu chun' ka' se'en nsu'wi ayman. Bra kan' yaa tuun ne' nu ndi'ya 'in ayman kan', ykwi' Jesús lo'o ayman kan':

—Yu kune' —ndukwin—, ¡tukwii lyaa!

¹⁵ Bra ti mdyitukwa ayman kan', mdyisnan yu ykwi' yu lo'o ne' bra kan'. Xiya' ndya Jesús 'in yu kune' kan' 'in jya'an yu bra kan'.

¹⁶ Yuwe 'a ti' nchga nten la kan', cha' na'an ne' 'in yu nu ngujwi kan'. Bra kan' mdyisnan ne' y'ni tnun ne' 'in Ndiose.

—Tnun 'a cha' ndi'in 'in yu nu wa mdiyan se'en ndi'ian ni —ndukwin ne'—, kan' lka nu nchkwi' nchga cha' 'in Ndiose lo'oan.

Ngwaña'an ndukwin ne' bra kan'. Lo'o xka cha' ykwi' ne':

—Wa mdiyan Ndiose ni, cha' taya' Ni 'in nten 'in Ni —ndukwin ne'.

¹⁷ Wa lye 'a nganen nchga cha' tnun nu y'ni Jesús nde nchga kichen lo yuu 'in Judea; ngwaña'an tyun kichen nu ndi'in tijyu' la nganen cha' kan'.

Ngulo Xuwa tñan 'in nten 'in yu cha' tsa'a ne' se'en ndi'in Jesús

¹⁸ Wa ynan Xuwa sa ña'an cha' nu ngwa nde kwa, cha' yu kune' nu nda'an lo'o Xuwa, kan' lka nu ytsa' 'in yu.

¹⁹ Bra kan' ms'iya Xuwa 'in tukwa yu kune' ta'a nda'an yu kan'. Ngulo yu tñan 'in ne' cha' tsa'a kunicha' ne' 'in Jesús si cha'ni cha' ykwi' yu lka yu Krixtu, nten nu tnun nchka nu wa su'wa ti Ndiose cha' kan lo chalyuu; o ta ti ndi'in cha' kata la chin' ne' sa ña'an bra nu kan xka nten nu tnun la cha' ndi'in 'in.

²⁰ Bra kan' ndyaa nten 'in Xuwa se'en ndi'in Jesús, cha' chkwi' ne' lo'o yu:

—Wa ngulo Xuwa nu ndukwatya 'in nten tñan 'wa cha' ndijyan ba —ndukwin ne'—, cha' kunicha' ba 'iin: ¿Ta cha'ni cha' ti kwi' Krixtu lka nu'win a? ¿Ta nu'win lka nten nu tnun nchka nu wa su'wa ti Ndiose cha' kan lo chalyuu re a? ¿O ta ti

ndi'in cha' kata la ba 'in xka nten nu tnun la cha' ndi'in 'in a? Nchka ti' ba cha' kaja cha' nu ñi 'wa.

²¹ Bra nu ndi'in ne' kan' se'en ndi'in Jesús, bra kan' y'ni Jesús jo'ó 'in tyun ne' ti'í. Mdiya ne' nu wa s'ni msñi kicha 'in, lo'o mdiya nu sa ndijin ti kicha 'in, lo'o nu msñi kwi'in kuxi 'in; bra ti nchkaa ne' kan'. Lo'o ne' kwityiin', y'ni Jesús cha' ngalaa kiloo ne'.

²² Kan' cha' mxkwen Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—Yaa lya wan katsa' wan 'in Xuwa kwa nchga cha' nu wa na'an wan se'en ndi'iin, nchga cha' nu wa ynan wan nde re. Katsa' wan 'in yu cha' xiya' ngalaa kiloo tyun nten nu ngwa kwityiin'; bra kan' su'we 'a nda'an ne' nu ti'í kiya'; kwi' ngwaña'an, wa luwi kuna' ne' nu ngutsu' kuna'; lo'o ni, wa nnan su'we ne' nu ngwa ku'un tunskan; lo'o nten nu wa ngujwi, ndyu'u ne' xiya'; lo'o ne' ti'i ni, nnan ne' cha' su'we nu nchkwiin' lo'o ne' sa ña'an ndlaa Ndiose 'in nten 'in nchga cha' kuxi. Ngwaña'an nchkwin wan 'in Xuwa kan'.

²³ Si nu ja ka jyu'u ti' wan ña'an wan 'ñaan, ka su'we kasiya 'wan bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne'.

²⁴ Bra kan' mxitukwi ne' ndyaa ne', nten nu wa mnin Xuwa 'in cha' yan kan'. Bra kan' mdyisnan Jesús ykwi' cha' 'in Xuwa kan' lo'o nten nu nganun se'en ndi'in.

—¿Sa ña'an nan nxke' ti' wan a? Wa yaa na'an wan 'in Xuwa kan' nu ngwa xkan' nde ni' kixin' se'en ja ndi'in nten —ndukwin Jesús—. ¿Nxke' ti' wan cha' tukwa cha' nka tiye yu bra nu nchkwi' yu lo'o nten a? Wa jlyo ti' wan cha' nchkii yka kii bra nu nchka kwi'in, nchkii ta'a tyukwaa la'a. ¿Ta ngwaña'an mske' ti' wan xa nu na'an wan 'in yu a?

²⁵ ¿Sa ña'an nan mske' ti' wan bra nu na'an wan 'in yu kan' sikwa a? ¿Ta su'we 'a ste' yu bra nu na'an wan 'in yu la kan' a? Wa jlyo ti' wan cha' si'i ni' kixin' ndi'in nten nu su'we 'a ste', si'i ni' kixin' ndi'in nten nu nsu'wi 'a tñi 'in ne' cha' kwiji ne' kwa ña'an ti;

na'an tyi ne' kuliya' nu lka ree, la kan' ndi'in ne' kan'.

²⁶ Ja chan mgii ti' wan cha' lka Xuwa kan' ska nten nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten. Chañi cha' lka yu ngwaña'an, lo'o ni, tlyu la tñan mjwi 'in yu.

²⁷ Nde lka cha' nu ndukwa lo kityi kula cha' 'in tñan nu nsu'wi 'in Xuwa kan':

Kuloñ tñan 'in ska msu 'ñaän cha' tsaa yu nde loo la 'iin se'en tsaa,

cha' tsaa yu slaa lya yu tuwiin se'en nu tsaa ykwii', ndukwin Ndiose 'in Krixtu.

²⁸ Ti nchkwi' la Jesús lo'o ne' bra kan':

—Cha' nu ñi nchkwiin' lo'o wan cha' 'in Xuwa nu ndukwatya 'in nten, cha' ja ya xu'wi ska nten chalyuu nu tnun la tñan nchka 'in, sa ña'an tñan nu lka Xuwa kan'. Bra kan' wa ndijyaän cha' kaän ndloo ni' kasiya 'in nten. Lo'o ni, nchga nten nu tsaa ña'an ti' 'ñaän, tnun la cha' nchka 'in ne' kan' ke Xuwa, ni siya ti'i ti ne', ni siya kune' ti ne' —ndukwin Jesús.

²⁹ Bra kan' nten nu wa yaa se'en ndi'in Xuwa cha' tukwatya yu 'in ne' ti ngwa xkan' la, bra wa ynan ne' cha' nu ykwi' Jesús lo'o ne', bra kan' y'ni tnun nchga ne' kan' 'in Ndiose, lo'o ne' kuxi nu ndlo tñi 'in nten cha' 'in ne' xka la'a tsu', lo'o xka ta nten.

³⁰ Kwi ngwaña'an, ne' fariseo lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o nu ja xlyaa cha' tukwatya Xuwa 'in ne' nu ngwa bra kan', ja ngwi'ya ne' kwenta 'in tñan nu ngi'ni Ndiose cha' nu ndaya' Ni 'in nten. Bra kan' xiya' ykwi' Jesús lo'o ne':

³¹ —Ja su'we sa ña'an nu ngi'ni nten chalyuu ni —ndukwin—.

³² Sa ña'an ngi'ni nu xuwe nu ndi'in jya ti jlu'we kichen, ngwaña'an ngi'ni nten chalyuu ni. Nchka ndaja ti' nu xuwe ña'an 'in ta'a ndi'in jya ne', cha' ja nchka 'a ti' ta'a ne' tyi'in jya ne' lo'o ne'. Bra kan' nxi'ya nu xuwe 'in ta'a ndi'in jya: “¿Ni cha' lka ja xlyaa wan kula kiya' wan a? Nan ngala ba chin' jiin lo'o kuwi kii cha' 'wan” ndukwin nu xuwe 'in ta'a. “¿Ni cha' lka ja

xlyaa wan ka xi'in ti' wan lo'o ba a? Nan ngala ba jiin xi'in, nan nganan ba ndi'in ba” ndukwin nu xuwe 'in ta'a ndi'in jya. Lo'o 'wan —ndukwin Jesús—, ti kwi' ngwaña'an ngi'ni wan, 'wan nu lka wan nten chalyuu ni; xkwi' cha' ndaja ti' wan 'in ta'a nten wan se'en ndi'in wan, cha' ja su'we nka tiye wan siya' ti ña'an wan 'in ta'a nten wan.

³³ Nde ndlyuu ti nchkwi' wan —ndukwin Jesús 'in ne'—. Bra nu yan Xuwa nu ndukwatya 'in nten chalyuu, ja yku yu lo'o wan, ja yi'o yu xalyu lo'o wan; bra kan' ndukwin wan cha' nsu'wi kwi'in xa'an 'in yu —ndukwin Jesús 'in ne'—.

³⁴ Chun' ndi'in la msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten; su'wa ti nchkuñ lo'o wan bra kan', su'wa ti ndi'in lo'o wan na'an tyi wan. Kan' cha' nchkwi' wan 'ñaän: “Ña'an sa ña'an nu ngi'ni yu kwa ni” ndukwin wan 'in ta'a wan, “xkwi' nan nchku ti yu kwa nchka ti' yu, xkwi' nan ku'wi ti yu nda'an yu. Ja su'we yu kwa cha' lka yu ta'a su'we nsu'wi ne' kuxi nu ndlo tñi 'ñaan, lo'o xka ta ne' kuxi kan' lka ta'a su'we nsu'wi yu” ndukwin wan 'ñaän.

³⁵ Ndukwin wan cha' ja su'we cha' nu nchkwiin'; kan' cha' nde loo la ka biya' ti' wan cha' nu chañi 'a lka cha' nu nchkwi' nten 'ñaän, cha' nu tñan 'in Ndiose ndijyaän.

Yku tlyaa Jesús se'en ndi'in ska yu fariseo

³⁶ Mdiya ska yu fariseo nu ykwi' lo'o Jesús cha' tsaa ku tlyaa lo'o yu na'an tyi yu. Lo'o ne' fariseo kan' ni, kti 'a ngi'ni ne', mske' ti' ne'. Bra kan' yaa Jesús se'en ndukwa na'an tyi yu, yaa tukwa yu tu'wa msaa.

³⁷ Ti kwi' kichen kan' mdi'in ska nu kuna'an nu ka'an 'a ki'yu nsu'wi 'in. Bra nu ngwa biya' ti' nu kuna'an kan', cha' wa mdiyan Jesús ku tlyaa se'en ndi'in yu fariseo kan', bra kan' cha' 'in ti nu kuna'an kan' yaa se'en ndi'in Jesús; mdiyan lo'o ska te'én lyu' ti sete nu xi 'a tyi'i.

³⁸ Yaa tukwa nu kuna'an kan' lyuu kwi' se'en ti se'en ndukwa kiya' Jesús

bra kan'. Nganan 'a nu kuna'an kan', ngalu tyi'a kiloo chun' kiya' Jesús; bra kan' msuwe' kichan' ke kiya' yu cha' xtyi kiya' yu. Ykwicha' nu kuna'an kan' kiya' Jesús bra kan', mdyii sete xi kan' mslu chun' kiya' yu.

³⁹ Lo'o yu fariseo nu wa ykwi' lo'o Jesús cha' tsa'a ku tlyaa se'en ndi'in yu, bra wa na'an yu 'in nu kuna'an kan', kan' mda'an cha' tiye yu bra kan': "Ja chañi cha' lka yu re ska nten nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten. Si kwi' kan' lka yu, bra kan' ja chan ki'ya yu kwenta sa ña'an lka nu kuna'an nu nxya ya' chun' kiya' yu ni; ka biya' ti' yu cha' ska nu kuna'an nu chen 'a ña'an ngi'ni ndi'in lo chalyuu lka nu kuna'an kwa."

⁴⁰ Bra kan' mdyisnan Jesús ykwi' yu lo'o yu fariseo kan':

—Simón, ndiya ska cha' nu chkwiin' lo'oo —ndukwin Jesús 'in yu.

—Katsaa' lyaa 'ñaän, yu kula —ndukwin yu fariseo 'in yu bra kan'.

⁴¹ —Mdiya tukwa nten nu ndukwi tne', cha' mjñi' ne' tñi 'in ska yu kuliya' —ndukwin Jesús 'in yu fariseo kan'—. Ska yu ndukwi yu ka'an 'a tñi 'in yu kuliya' kan', xka yu ndukwi yu chin' la 'in yu kan'.

⁴² Ta'a tyukwaa yu ja ngwa 'in yu tya yu tñi 'in yu kuliya' kan' bra kan'. Kan' cha' nchka t'nan ti' yu kuliya' kan' 'in ta'a tyukwaa yu kan'; y'ni tyii yu kwenta 'in yu kan' ngwaña'an ti. Katsaa' lyaa 'ñaän sikwa —ndukwin Jesús 'in yu fariseo kan'—, ¿ti ka lka nu su'we la nka tiye ña'an 'in yu kuliya' kan' a? ¿Si ska yu, o ta xka yu a?

⁴³ Bra kan' mxkwen Simón 'in Jesús:

—Nu ndukwi ka'an la, kan' lka; chun' lye la y'ni nu kuliya' kan' cha' tlyu ti' 'in. Ngwaña'an lka kan' —ndukwin Simón.

—Chañi cha' nchkwii' —ndukwin Jesús bra kan'.

⁴⁴ Na'an 'a Jesús se'en ndi'in nu kuna'an kan', bra kan' xiya' ykwi' yu lo'o Simón kan':

—Ki'yaa chin' kwenta sa ña'an nu ngi'ni nu kuna'an re —ndukwin—.

Bra nu mdiyaän ni' ña'an re tsan, nu'win ja mdaa tyi'a katen kiyaän'; lo'o ni, wa mjya'an nu kuna'an re kiyaän' lo'o tyi'a kiloo, wa mxtyi nu kuna'an re kiyaän' lo'o kichan' ke ti.

⁴⁵ Kwi' ngwaña'an, nu'win ja ykwichaa' 'ñaän bra nu mdiyaän ni' ña'an re; lo'o nu kuna'an re, ti bra mdiyaän ni' ña'an re, ja ya tyii chk-wicha' kiyaän'.

⁴⁶ Ngwaña'an ja msluu sete keän tsan; lo'o ni, wa mslu nu kuna'an re sete xi chun' kiyaän'.

⁴⁷ Nde lka cha' nu katsaän' 'iin ni, cha' su'we la nchka t'nan ti' nu kuna'an re 'ñaän, kan' cha' ka biya' tii' cha' wa y'ni tyii Ndiose ki'ya nu ndukwi, ni siya ka'an 'a ki'ya mdi'in 'in tloo Ndiose. Lo'o nten nu ja ndi'in lye ki'ya 'in cha' ku'ni tyii Ndiose 'in ran, chin' la cha' nduwe ti' ne' kan' ña'an ne' 'in Ndiose —ndukwin Jesús 'in Simón.

⁴⁸ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o nu kuna'an kan':

—Wa y'ni tyii Ndiose nchga ki'ya nu mdi'in 'iin —ndukwin.

⁴⁹ Bra kan' nten nu su'wa ti mdiyan lo'o Jesús cha' ku tlyaa ne' se'en ndi'in Simón, mdyisnan ne' kan' ykwi' ne' lo'o ta'a ne':

—¿Ti ka nu lka yu ki'yu re a? ¿La nde mjwi chabiya' 'in yu cha' ku'ni tyii yu ki'ya nu ndi'in 'in nten a? —ndukwin ne'.

⁵⁰ Lo'o ykwi' Jesús lo'o nu kuna'an kan' bra kan':

—Wa mdyii cha' kuxi nu ndi'in 'iin chun' ndyaa ña'an tii' 'ñaän. Tiin ti tyi'in ni' kasiya 'iin, tyaa lyaa ni.

8

Ne' kuna'an nu mdaya' 'in Jesús

¹ Chun' ndi'in la, mdo'o Jesús ndyaa yu tyun kichen, lo'o kichen tnun, lo'o kichen xuwe ti. Ykwi' 'a yu cha' su'we 'in Ndiose lo'o ne' kichen kan'; ykwi' yu cha' wa ndijyan Ndiose cha' ka Ni ndloo ni' kasiya 'in nten. Su'wa mda'an Jesús lo'o tii tyukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

² Lo'o tyun ne' kuna'an ndyaa lo'o ne' kan'; ti' 'a ngwa ne' kuna'an kan'

nu ngwa s'ni la, bra kan' y'ni Jesús cha' nchkaa ne', lo'o wa ngulo yu kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in ne' kan'. Nda'an ska nu kuna'an nu naan Liya Magdalena lo'o ne', wa mdo'o kati loo kwi'in kuxi 'in.

³ Lo'o kan' Xnan naan xka nu nda'an lo'o ne'; kwilyo'o ska yu naan Chuza lka Xnan kan', ska yu nu lka ndloo cha' 'in ree Herodes lka yu Chuza kan'. Ngwaña'an Susana, lo'o ti tyun la ne' kuna'an nu ndaya' 'in Jesús lo'o nan nu nsu'wi 'in ne'.

Cha' 'in nten nu yta mta trigu

⁴ Bra kan' ka'an 'a nten kichen kan' mdo'o ne' ndyaa na'an ne' 'in Jesús. Bra wa mdyo' ti'in nten ka'an kan' sa tlyu ti, bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne'. Nde lka cha' nu ngwa'u yu 'in ne' kan' bra kan':

⁵ —Wa ndyaa ska nten kata mta trigu 'in yu. Katsaän' 'wan sa ña'an ngwa bra nu msnen yu mta kan': Ngalu chin' mta kan' tuwiin se'en ndijin nten, ngwo'o sta ne' mta kan' bra kan', lo'o yan kiñi yku 'in ran.

⁶ Xka ta mta kan' ngalu se'en nu chin' 'a yuu nskwa chun' kee. Bra nu mtsu mta kan', ja ngwa kaluu su'we kala kan', chun' ja ki'ñi yaa suun ran; mdyii kala kan' ngwityi ran bra kan', cha' ja mjwi se'en tsaa suun ran.

⁷ Xka ta mta kan' ngalu se'en mdukwa yka kiche' nu ngwa xkan'; bra kan' bra ti ndyukwa kuten yka kiche' kan' xiya', sa ña'an ya' nu ja mda 'a ran se'en kaluu kala trigu kan' siya' ti.

⁸ Xka ta mta kan' ngalu se'en nu su'we 'a yuu; su'we 'a ngaluu kala kan', ka'an 'a mta mdo'o lo juun ran bra kan'. Se'en nu yta yu ska mlya ti mta trigu, kan' nu su'we 'a mdo'o; sa ya' ska siyentu mlya mta mdo'o bra kan'.

Bra wa mdyii ykwi' Jesús cha' kan' lo'o ne', bra kan' kwen 'a ykwi' yu:

—Kunan su'we wan si chañi cha' nchka ti' wan kunan wan cha' su'we nu nchkwii'n lo'o wan.

Ytsa' Jesús 'in ne' ni cha' lka nchkwii' yu cha' kutsi' ti

⁹ Bra kan' mnicha' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús kan' sa ña'an ndyo'o cha' kan'.

¹⁰ Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—'Wan nu nda'an wan lo'oün, ndaya' 'a Ndiose 'wan cha' nchka biya' ti' wan nchga cha' nu yu'wi nchkun' ti nu ngwa s'ni; kan' cha' ka 'wan ka biya' ti' wan sa ña'an kulo Ndiose tñan 'in nten. Xka ta nten ni, xkwi' cha' kutsi' ti nchkwii'n lo'o ne' bra nu chkwii'n ska cha' tiya lo'o ne', cha' ngwaña'an ja ka biya' ti' ne', ni siya na'an ne' nu ngwa xkan'; ja ska cha' kanun ke ne', ni siya wa ynan ne' nu ngwa xkan'.

Ykwi' Jesús sa ña'an ndyo'o cha' 'in nten nu yta mta

¹¹ Nde lka sa ña'an ndyo'o cha' kan' —ndukwin Jesús 'in ne'—. Sa ña'an lka mta nu wa msnen yu kan', ngwaña'an lka cha' su'we nu nchkwii' Ndiose lo'o nten.

¹² Sa ña'an lka ska ta mta nu ngalu tuwiin kan', ngwaña'an lka nten nu wa ynan cha' su'we kan' nu ngwa xkan', lo'o kan' bra ti ndijyan kune' xa'an cha' ku'ni tyii cha' su'we nu nsu'wi ni' kasiya 'in ne' kan'; ja ndyu'wi 'a ti' ne' cha' su'we kan' bra kan', ja nchka tyo'o laa ne' kan' 'in cha' kuxi 'in yu bra kan'.

¹³ Sa ña'an lka xka ta mta nu ngalu lo yuu se'en lti ti tu'wa yuu chun' kee kan', ngwaña'an lka nten nu su'we 'a nka tiye ne' bra nu ynan ne' cha' su'we kan' ti kulo. Bra kan' sa ña'an lka kala xuwe kan', cha' ja ki'ñi yaa suun ran lo kee kan', ngwaña'an lka nten kan', cha' chin' ti bra ndalo ne' cha' msñi ne' cha' su'we kan'; bra nu ña'an xka ta nten 'in ne' kan', ndla ti kulaa ya' ne' cha' su'we kan' bra kan'.

¹⁴ Sa ña'an lka cha' 'in mta nu ngalu laja yka kiche' kan', ngwaña'an lka nten nu wa ynan cha' su'we kan' nu ngwa xkan'; lo'o kan' ndi'in 'a tñan 'in ne', ndi'in 'a tñi 'in ne', lo'o nsu'wi 'a se'en kwiji ne' tñi cha' 'in ti ne'; kan' cha' ja nchka kanun su'we cha' su'we kan' ni' kasiya 'in ne'.

¹⁵ Sa ña'an lka mta nu ngalu se'en nu su'we 'a yuu kan', ngwaña'an lka

nten nu tyukwi ti tiye ne' nnan ne' cha' su'we nu nchkwi' Ndiose lo'o ne'; xlyaa ne' tukwa ne' nchga cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o ne'. Ndalo ne' kan' bra kan', ja nda'an chun' ne' cha' wa msñi ne' cha' kan'. Lo'o bra kan' su'we 'a cha' nsu'wi ni' kasiya 'in ne' kan'.

Cha' 'in xaa nu xtya ne' ni' ña'an

16 'Ja tukwin xtya xaa ni' ña'an 'in, cha' tukun' ne' 'in xaa kan' chun' ndi'in la; ti kwi' ti cha', ja xtya ne' ska xaa ska ni' ki'yan ti. Ja ngi'ni ne' ngwaña'an. Nxya ne' xaa ska se'en nu kwan, cha' xu'wi xaa cha' ka ña'an ne' nchga nan nu ndi'in ni' ña'an kan'.

17 Nchga cha' nu nsu'wi nchkun' 'in nten ni, tyija lyo cha' kan' 'in ne' chun' ndi'in la; nchga cha' nu nsu'wi mnan ti ni, tyija cha' kan' 'in ne' chun' ndi'in la, cha' ka biya' tian' cha' kan' bra kan'.

18 'Kan' cha' kunan su'we wan sikwa. Nten nu ndyaa ña'an ti' cha' nu ngi'ni xa'an ne' cha' 'in Ndiose ni, ti chkwi' la Ndiose lo'o ne' kan'; lo'o kan', nten nu ja ndyaa ña'an ti' cha' kan', nu ja nchka ti' ku'ni xa'an cha' kan', ku'ni Ndiose cha' ja ka 'in ne' kan' ku'ni xa'an ne' cha' 'in Ndiose siya' ti.

Mdiyan jya'an Jesús lo'o yu ki'yu ta'a Jesús

19 Bra kan' mdiyan jya'an Jesús, ndijyan lo'o yu ki'yu ta'a yu, mdiyan ne' se'en ndi'in yu bra kan'. Ja ngwa kan ne' kwi' se'en ndi'in yu, cha' ka'an 'a nten ndi'in.

20 Kan' cha' ndyaa rsun nde se'en nduun Jesús bra kan':

—Chun' na'an nduun jya'aan lo'o ta'aa. Nchka ti' ne' chkwi' ne' lo'oo —ndukwin ne' 'in yu.

21 Bra kan' mxkwen Jesús 'in ne':

—Nten nu nnan cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o ne', lo'o ngi'ni ne' kan' nchga tñan nu ndlo Ni 'in ne', sa ña'an si lka ne' jya'aan, sa ña'an si lka ne' ta'aan, ngwaña'an lka ne' kan' —ndukwin Jesús 'in ne'.

Ngulo Jesús tñan 'in kwi'in lo'o kuloo' lo tiyu'

22 Ngwa ska tsan mdo'o Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, ndyaa ne' tu'wa tiyu'. Bra kan' yten ne' ska ni' yka na'an xuwe ti ndyaa ne'.

—Tsaan xka la'a tsu' tiyu' re —ndukwin Jesús 'in ne'.

Ndyaa ne' lo'o Jesús bra kan'.

23 Bra nu ti ndi'in ne' ni' yka na'an kan' lo tyi'a, yu'wi 'a sla Jesús; bra ti yija' yu chin'. Bra kan' lye 'a mdyis-nan kwi'in mskwa loo tiyu' kan'. Lo'o lye 'a ngatsa kuloo' loo tyi'a tiyu' bra kan', yten tyi'a ni' yka na'an kan', sa wa sten ti yka na'an kan' ni' tyi'a.

24 Bra kan' ndyaa mlyo ne' sla Jesús nde se'en nskwa yu laja' yu. Ykwi' ne' lo'o yu bra kan':

—¡Yu kula, yu kula! —ndukwin ne' 'in yu—, ¡xaa tii! ¡Wa sten ti yka na'an re ni' tyi'a, kajaan bra kan'!

Mdyituun Jesús bra kan', ngulo yu tñan 'in kwi'in lo'o kuloo' kan'. Bra ti ngwa tiin ran bra kan'; ja mskwa 'a kwi'in, ja ngutsa 'a kuloo'.

25 Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

—¿Ni cha' ja ndyaa ña'an ti' wan 'in Ndiose cha' ka 'in Ni ku'ni Ni ngwaña'an a? —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

Ytsen 'a ne' kan', yuwe 'a ti' ne' ña'an ne' 'in Jesús bra kan'.

—¿Ti ka nu lka yu re a? —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—, cha' ynan kwi'in, ynan kuloo' cha' nu nchkwi' yu —ndukwin ne' 'in ta'a ngi'ni xa'an ne'.

Ngulo Jesús kwi'in xa'an nu msñi 'in ska nten

26 La'a tiyu' nde re, lo yuu 'in ne' Galilea lka; bra kan' xka la'a tsu' tiyu', lo yuu 'in ne' Gadara lka kan'. Bra kan' ndyaa ne' ni' yka na'an xuwe ti kan', mdiya ne' lo yuu 'in ne' Gadara bra kan'.

27 Bra wa mdo'o ne' ni' yka na'an kan', bra kan' ndyukwa ta'a Jesús lo'o ska yu ki'yu ne' Gadara nu msñi kwi'in xa'an 'in yu. Wa s'ni nsu'wi kwi'in kan' 'in yu; ti bra kan' ja nchku' yu ste' yu, ja ndyi'in yu ni' ña'an. Nda'an yu'wi ti yu, ndya'an

yija' yu ni' lyo'oo se'en ndyu'wi ay-man.

²⁸ Bra wa na'an yu 'in Jesús, bra kan' kwen 'a msi'ya yu, mlyuu yu tloo Jesús.

—¿Nan lka ku'nii lo'oŋ a?, yu kula Jesús —ndukwin yu ti'í kan'—. Jlyo tiän' cha' lkaa Sñi' Ndiose nu lka nd-loo la ti. Ku'nii cha' tlyu ti' 'ñaän, ja taa nu ti'í 'ñaän —ndukwin yu ti'í kan' 'in Jesús.

²⁹ Ngwaña'an ykwi' yu cha' wa ngulo Jesús tñan 'in kwi'in xa'an kan', cha' tyo'o kwi'in kan' 'in yu. Ti ngwa s'ni tyun ya' mxlyuu kwi'in kan' 'in yu; kan' cha' ndi'in nten kwan 'in yu, nchkan' ya' yu, nchkan' kiya' yu lo'o karenan chkwan. Lo'o kan' ja nduwe ti' yu 'in karenan kan', bra ti nsi'yu ku' yu chkwan kan'. Kwi' ngwaña'an, ndya'an lo'o kwi'in xa'an kan' 'in yu, nxnan yu ni' kixin' se'en ja ndi'in nten.

³⁰ Bra nu ndyukwa ta'a Jesús lo'o yu ti'í kan', bra kan' mnicha' Jesús 'in yu:

—¿Ni sa ña'an naan nu'win a? —ndukwin Jesús 'in yu.

—Ka'an 'a loo niñ —ndukwin yu ti'í kan' 'in Jesús, cha' ka'an 'a kwi'in xa'an y'ni ti'í 'in yu.

³¹ Ntsen 'a kwi'in xa'an kan' si kulo Jesús tñan 'in ran cha' tyaa ran tuwiin se'en mdo'o ran nde ni' yuu. Kan' cha' y'ni kwi'in cha' mjñan yu ti'í kan' 'in Jesús cha' ja kulo yu tñan cha' tyo'o kwi'in kan'.

³² Ti kwi' tsan kan' mda'an ska ta tnun kuwe' si' ki'ya nu ndi'in kwi' se'en ti kan'. Bra kan' mjñan yu ti'í kan' chabiya' 'in Jesús cha' kanun kwi'in xa'an kan' lo'o kuwe'. Mda Jesús chabiya' 'in kwi'in kan' bra kan'.

³³ Mdo'o kwi'in xa'an kan' 'in yu ti'í kan', msñi ran 'in kuwe' bra kan'. Bra ti msnan nchga kuwe' kan' nde ska loo kwa'an ki'ñi, mdiyuu i' ndyaa i' lo tyi'a tiyu'; ngujwi i' bra kan', cha' yi'o i' tyi'a tiyu' kan'.

³⁴ Bra wa na'an ne' cha' kan', ne' nu mda'an lo'o kuwe' kan', msnan ne' ndyaa ne' bra kan'. Ndyaa ne' nde kichen tyi ne', ndyaa ytsa' ne' cha'

kan' 'in ta'a kichen tyi ne'; lo'o ytsa' ne' 'in nchga nten nu ndi'in ni' kixin' kwi' se'en ti sa ña'an ngwa cha' kan'.

³⁵ Bra kan' mdo'o ne' kichen kan', mdiyan na'an ne' chin' 'in yu kan', nan lka ngwa 'in yu. Bra wa mdiyan ne' se'en ndi'in Jesús, bra kan' na'an ne' 'in yu ki'yu nu yu'wi kwi'in xa'an 'in, cha' wa nchkaa yu; nduku' yu ste' yu, tiin ti ndukwa yu tloo Jesús. Ytsen 'a ne' bra kan'.

³⁶ Bra kan' nten nu na'an bra nu ngulo Jesús kwi'in kan' 'in yu, ytsa' ne' kan' 'in ta'a ne' sa ña'an ngwa cha' nchkaa yu kan'.

³⁷ Bra kan' lye ykwi' nchga ne' kichen kan' lo'o Jesús cha' tyo'o tsu' yu, cha' ja kanun 'a Jesús lo yuu kan'; ytsen 'a ne' kichen kan'. Kan' cha' mdo'o Jesús ndyaa yu ni' yka na'an xuwe kan'.

³⁸ Lo'o yu ki'yu nu tka mdo'o ti kwi'in xa'an 'in, mjñan 'a yu 'in Jesús cha' tsaa yu lo'o Jesús ni' yka na'an bra kan'; lo'o ja mda Jesús chabiya' cha' tsaa yu lo'o.

³⁹ —Yaa lyaa na'an tyii —ndukwin Jesús 'in yu nu wa m'ni kwi'in lo'o kan'—. Katsaa 'in nchga nten, nchga cha' tnun nu wa y'ni Ndiose lo'oo.

Ndyaa yu bra kan', ytsa' yu cha' kan' 'in nchga nten ta'a kichen tyi yu, nchga cha' tnun nu wa y'ni Jesús lo'o yu.

Sñi' Jairo lo'o nu kuna'an nu yla' ste' Jesús: tukwa loo cha' tnun nu y'ni Jesús

⁴⁰ Bra kan' mxitukwi Jesús ndyaaan la'a tiyu' nde re xiya'. Su'we 'a ngwa tiye ne' kichen kan' cha' ngala yu xiya'; su'we 'a ykwi' ne' lo'o yu, cha' ngita 'a ne' 'in yu sa bra nu tyaan yu xiya'.

⁴¹ Bra wa ngala Jesús, bra kan' bra ti mdiyan ska yu ki'yu nu naan Jairo se'en ndi'in yu; yu kula lka yu kan', nu nduun loo la ni' lyaa lka yu kan'. Mdiyan yu bra kan', mduun xtyin' yu tloo Jesús, lye 'a mjñan yu kan' cha' tlyu ti' 'in Jesús cha' tsaa Jesús na'an tyi yu.

⁴² Ska ti sñi' Jairo nsu'wi, ska nu kuna'an kune' nu nsu'wi tii tyukwa

ti yijan. Lo'o ni, ti'í 'a nu lyu' kan', wa kaja ti. Kan' cha' ndyaa Jesús lo'o yu kula kan', lo'o ka'an 'a nten ta'a nda'an yu. Tkan' 'a ndi'in nten tuwiin se'en ndyaa Jesús.

⁴³ Laja nten kan' ndyaa ska nu kuna'an nu ti'í 'a. Wa mdyii tii tyukwa yijan ti'í nu kuna'an kan', xkwi' kicha nu ndi'ya tnen nsu'wi 'in nu kuna'an kan'. Wa mdyii tñi 'in nu kuna'an kan' ngwiji, siya' ne' jo'ó, ja ska nten ngwa 'in ku'ni jo'ó 'in nu kuna'an kan'.

⁴⁴ Lo'o ni, yan nu kuna'an kan' nde chun' Jesús, yla' kiya' ste' yu; bra ti msi'yu ku' cha' ngalu tnen kan', bra ti nchkaa nu kuna'an kan'.

⁴⁵ Bra kan' mnicha' Jesús 'in ne' nu mda'an lo'o:

—¿Ti ka nu yla' steen' a? —ndukwin.

Nchga nten ykwi' cha' ja tukwin yla' ste' Jesús. Kan' cha' lo'o Tyu lo'o xka ta ta'a nda'an yu, mxkwen ne' 'in Jesús bra kan':

—Yu kula —ndukwin ne'—, nchga chuun' tkan' 'a ndi'in nten. Ni cha' lka nchkwii' sikwa: “¿Ti ka nu yla' steen' a?”

⁴⁶ Bra kan' xiya' mxkwen Jesús 'in ne' kan':

—Chañi cha' wa yla' ska nten 'ñaän —ndukwin—. Mgii tiän' cha' wa mdo'o chin' cha' tiya 'ñaän cha' wa y'niin jo'ó 'in ska nten.

⁴⁷ Bra kan' jlyo ti' nu kuna'an kan', cha' ngwa biya' ti' Jesús cha' kan', kan' cha' ytsa' 'in yu; nchkwaan ti nu kuna'an kan' ndijyan cha' ytsen 'a. Bra kan' mduun xtyin' nu kuna'an kan' tloo Jesús; tloo nchga nten nu nduun nde kwa ytsa' 'in yu ni cha' lka yla' ste' yu, lo'o wa nchkaa bra ti bra kan'.

⁴⁸ Kan' ykwi' Jesús lo'o nu kuna'an kan':

—Cha' wa ndyaa ña'an tii' cha' ka 'in Ndiose ku'ni cha' tnun, kan' cha' wa nchkaa ni, sñiën' —ndukwin Jesús 'in nu kuna'an kan'—. Ja kuwe tii', tyaa lyaa ni.

⁴⁹ Laja nu nchkwii' Jesús, bra kan' mdiyan ska nten nu mdo'o na'an tyi

Jairo, yu kula kan' nu ka ndloo la ni' lyaa 'in ne' kan'. Kwi' yu kan' mdiya ytsa' yu 'in Jairo bra kan':

—Wa ngujwi sñii', yu kula —ndukwin yu—. Ja chkwii' 'a lo'o yu kula kwa cha' kan' yu na'an tyii.

⁵⁰ Lo'o wa ynan Jesús cha' nu ykwi' yu lo'o yu kula kan'.

—Ja kutseen —ndukwin Jesús—, ska ti si tsaa ña'an tii' cha' ka 'in Ndiose, bra kan' ka su'we sñii' —ndukwin Jesús 'in Jairo.

⁵¹ Bra nu ngala ne' na'an tyi Jairo, bra kan' ja mda Jesús chabiya' cha' sten ne' sa tlyu ti lo'o yu ni' ña'an; wa lka ti nten sten lo'o yu ni' ña'an, ndukwin yu.

—Tyu, lo'o Santiago, lo'o Xuwa, lo'o sti lo'o jya'an ti nu lyu' kwa sten ne' ni' ña'an re lo'oün —ndukwin yu.

⁵² Nganan 'a xka ta nten nu ndi'in chun' na'an kan', cha' wa ngujwi nu kuna'an lyu' kan'. Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' kan':

—Ja kunan wan —ndukwin—. Si'i nan ngujwi nu lyu' re, nan laja' ti re —ndukwin Jesús 'in ne'.

⁵³ Mstyí lyo'o ne' 'in Jesús bra kan', cha' jlyo ti' ne' cha' chañi cha' wa ngujwi nu lyu' kan'.

⁵⁴ Bra kan' yten Jesús ni' ña'an, msñi yu ya' nu lyu' kan', lo'o kwen 'a ykwi' yu lo'o nu lyu' bra kan':

—Tukwii' lyaa, sñiën' —ndukwin yu.

⁵⁵ Bra kan' xiya' ngala tyi'i ni' kasiya 'in nu kuna'an lyu' kan', bra ti mdyitukwi bra kan'; ngulo Jesús tñan 'in ne' cha' ta ne' nan ku nu lyu' kan' bra kan'.

⁵⁶ Yuwe 'a ti' ne' kula 'in nu lyu' kan'. Lo'o kan' ngulo Jesús tñan 'in ne' cha' ja katsa' ne' 'in xka la nten sa ña'an ngwa cha' kan'.

9

Ngulo Jesús tñan 'in ta'a tii tyukwa ne' kan', cha' tsaa ne' chkwii' ne' lo'o nten xka la kichen

¹ Mxo' ti'in Jesús 'in tii tyukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' ta yu chabiya' 'in ne' cha' kulo ne' 'in nchga

loo kwi'in kuxi nu msñi 'in nten, lo'o ku'ni ne' jo'ó 'in nchga loo kicha nu nsu'wi 'in nten.

² Ngulo yu tñan 'in tii tyukwa ne' kan', cha' kwa'u ne' cha' su'we 'in Ndiose 'in nten kichen se'en nu tsaane', cha' ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten; kwi' ngwaña'an ku'ni ne' cha' chkaa ne' ti'í.

³ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' kan':
—Ja ska nan kwi'ya wan tsaaw tuwiin —ndukwin yu 'in ne'—, ja lo'o yka skan 'wan, ja lo'o kwijin 'wan, ja lo'o nan ku wan 'wan, ja lo'o tñi 'wan, ja ska kan' kwi'ya wan tsaaw ni. Ska ti xkan' wan kwi'ya wan tsaaw wan, ja kwi'ya wan xka la loo nan.

⁴ Nchga na'an tyi ne' kichen se'en nu tiya wan ni, kan' kanun wan sa ña'an ya' nu tyo'o wan kichen kan' tyaa wan bra kan'.

⁵ Si ndiya kichen se'en nu ja ndiya ti' ne' cha' nu nchkwi' wan lo'o ne', se'en nu ja nchka ti' ne' cha' kanun wan se'en ndi'in ne', bra ti tyo'o wan tsaaw wan xka kichen. Skwin wan kiya' wan cha' kalu yuu nu msñi snan wan bra nu tyo'o wan kichen kan'; chun' cha' kan', ka biya' ti' ne' kichen kan' cha' kuxi 'a tñan nu y'ni ne' lo'o wan bra kan'.

⁶ Mdo'o ne' ndyaa ne' bra kan', mda'an ne' nchga kichen xuwe ti. Bra kan' ngwa'u ne' 'in ne' kichen kan' sa ña'an ndlaa Ndiose 'in nten 'in nu kuxi; lo'o y'ni ne' jo'ó 'in ne' ti'í nu ndi'in nchga kichen kan', lo'o nchkaa ne' ti'í kan' bra kan'.

Ngujwi Xuwa nu mdukwatya 'in nten

⁷ Nu ngwa tyempu kan' Herodes naan nu lka gobernador. Wa ynan yu cha' 'in nchga tñan nu y'ni Jesús, lo'o kan', nduwe 'a ti' yu: “¿Ti nten lka Jesús kan' a?” Mdiya tyun nten nu nchkwi' cha' wa ndyu'u ayman Xuwa xiya'.

⁸ Lo'o mdiya nten nu nchkwi' cha' xiya' ndyo'o tukwa ayman Elías nu yu'wi lo chalyuu nu ngwa s'ni, nchkwi' ne' cha' ayman kan' lka Jesús; kwi' ngwaña'an, mdiya nten nu nchkwi' cha' xka ayman nu ykwi'

cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni lka Jesús, cha' wa ndyu'u ayman kan' xiya', ndukwin ne'.

⁹ Lo'o ykwi' Herodes bra kan':

—Ykwiin' nguloñ tñan cha' mdijin ku' ne' ke Xuwa. Lo'o Jesús kan' ni, ka'an 'a cha' nganen nchkwi' nten 'in yu, ¿ti ka nu lka yu sikwa a?

Bra kan' lye 'a ngwa ti' Herodes cha' ña'an yu 'in ykwi' Jesús.

Mda Jesús nan yku ki'yu mi nten

¹⁰ Mxitukwi ne' ta'a nda'an Jesús ngala ne' se'en ndi'in yu xiya', bra kan' ytsa' ne' 'in yu nchga tñan nu y'ni ne' kichen se'en yaa ne'. Bra kan' ndyaa lo'o yu 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu ska se'en nu ja ndi'in nten, mske' ti' yu, kwi' se'en ti kichen Betsaida.

¹¹ Lo'o ngwa biya' ti' xka ta nten kan' nde se'en ndyaa Jesús, bra kan' mdo'o ña'an ne' 'in yu. Mdiyan ne' se'en ndi'in yu, bra kan' nganun ne' cha' kwa'u yu 'in ne' sa ña'an ka cha' nde loo la, bra nu ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten. Lo'o mdiyan ne' ti'í cha' ngwa ti' ne' ku'ni yu cha' chkaa ne'.

¹² Bra nu wa ngwa msiin, bra kan' mdyo' ti'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús se'en ndi'in yu cha' chkwil' ne' lo'o yu:

—Chkwii' lo'o ne' kwa cha' tsaaw naan ne' nan ku ne', se'en kaja' ne' tla nde kichen xuwe ti kwa —ndukwin ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu—. Se'en ndi'ian re, ja nsu'wi nan ku ne' siya' ti —ndukwin ne' kan' 'in Jesús.

¹³ —'Wan, ta wan nan ku nchga nten ka'an kwa —ndukwin Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan'.

—Chin' 'a nan nsu'wi 'ware —ndukwin ne'—. Ki'yu ti jaxlya teje' lo'o tukwa ti kula lo'o 'wa. Ska ti si tsaaw naan ba skwa cha' ku nchga ne' re —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'.

¹⁴ Ki'yu mi yu ki'yu ti mdi'in kan'. Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

—Chkwil' wan lo'o ne' kwa cha' tyan ne' tyukwa ne' kwenta tu'watyi' ne' —ndukwin yu 'in ne'.

¹⁵ Ngwaña'an y'ni ta'a tii tyukwa ne' kan' lo'o nten ka'an kan', bra ti ndyaa tukwa ne' lyuu.

¹⁶ Bra kan' nkwan Jesús 'in ki'yu jaxlya teje' kan' lo'o tukwa kula kan'. Nde kwan na'an yu cha' ndyaa yu xu'we 'in Ndiose cha' 'in nan ku ne' kan'. Bra kan' msu'we yu jaxlya lo'o kula kan', mda yu yu'we kan' 'in ta'a nda'an yu cha' kutsaa ne' nan cha' ku nten ka'an kan'.

¹⁷ Nchga ne' kan' yku ne' jaxlya lo'o kula kan' bra kan', ngula' ti' nchga ne' kan'. Chun' ndi'in la msa'an tii tyukwa xkuwi nsu'wi yu'we jaxlya lo'o kula nu nganun yku ne' kan'.

Ytsa' ñi Tyu cha' ti kwi' nu nka Krixtu lka Jesús

¹⁸ Ngwa ska tsan mdi'in Jesús ska ti yu nchkwi' yu lo'o Ndiose. Bra kan' mdiyan ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu nde se'en ndi'in yu. Mnicha' Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—¿Ti ka nu lkaän, nchkwi' ne' a? —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

¹⁹ —Ndiya nten nu nchkwi' cha' nu'win lkaa ayman Xuwa nu mduk-watya 'in nten nu ngwa s'ni —ndukwin ne' 'in yu—, lo'o ndiya nu nchkwi' cha' ayman Elías lkaa, lo'o ndiya xka ta nu nchkwi' cha' nu'win lkaa ska ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni; s'ni 'a ngujwi yu kan', lo'o ni, ndyu'u yu kan' xiya', nchkwi' ne'.

²⁰ —¿Lo'o 'wan a? —ndukwin Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan'—, ¿ti ka nu lkaän, nxke' ti' wan a?

Bra kan' mxkwen Tyu 'in yu:

—Krixtu nu msu'wa Ndiose 'iin cha' ndijyan lo chalyuu, kan' lka nu'win —ndukwin Tyu 'in yu.

Ytsa' Jesús 'in ne' cha' wa kaja ti yu

²¹ Lye 'a ykwi' Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' ja katsa' ne' cha' kan' 'in nten, cha' Krixtu lka ykwi' yu.

²² —Na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten —ndukwin Jesús—, ndi'in cha' lye 'a ta ne' nu ti'í 'ñaän. Ti kwi' ti cha',

kulaa ya' ne' wsiya 'ñaän; lo'o ne' nu lka ndloo la, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o, kulaa ya' ne' 'ñaän. Ndi'in cha' kujwi ne' 'ñaän; lo'o la ta'a snan tsan, bra kan' tyu'uün xiya' lo chalyuu. Tyo'oün ni' kwaa se'en nu su'wa ne' 'ñaän cha' katiin'.

²³ Chun' ndi'in la, bra kan' ykwi' Jesús lo'o nchga nten:

—Si ndiya wan nu chañi cha' nchka ti' wan tsaa wan lo'oün —ndukwin yu—, ndi'in cha' kulaa ya' wan nchga cha' nu nsu'wi 'a tiye wan, cha' tya'an wan lo'oün nchga tsan, ni siya kujwi nten 'wan cha' ndyaa ña'an ti' wan 'ñaän.

²⁴ Kana' wan chalyuu 'wan si lye la tya'an cha' tiye wan sa ña'an ka su'we la 'wan, ti ykwi' ti wan. Lo'o ni, si xlyaa wan xñi wan cha' 'ñaän, ni siya kujwi nten 'wan cha' wa yten wan cha' 'ñaän, kaja chalyuu kwi' wan nde se'en ndi'in Ndiose bra kan'.

²⁵ Ja ndyu'wi lyo siya' ti cha' kuliya' nu nsu'wi 'wan, ni siya ña'an chalyuu kaja 'wan nde re, lo'o kana' cha' 'wan lo'o Ndiose si'ya cha' kan'.

²⁶ Si ka jyu'u ti' wan ña'an wan 'ñaän, lo'o na', ka jyu'u tiän' ña'aän 'wan bra kan', na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten. Ja n'ni cha' ni siya wju'u ti' wan 'ñaän, ni siya wju'u ti' wan 'in cha' su'we nu nchkwiin' tiän. Bra nu kaän xiya' chun' ndi'in la cha' kaän ndloo la 'in nten, bra kan' ka jyu'u tiän' ña'aän 'wan. Luwi 'a xaa kaän lo'oün bra kan' cha' xaa 'in Ndiose Stiin lka ran; su'wa ti kaän lo'o nchga angajle, angajle nu luwi 'a siya' ti.

²⁷ Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan, cha' ndiya nten nu ndi'in lo'oün lo chalyuu re ni, nu ja ya kaja ne' ka biya' ti' ne' cha' wa mdyisnan cha' lka Ndiose ndloo lo chalyuu.

Mxa'an tyukwi ña'aan chun' Jesús bra nu mduun yu lo ki'ya

²⁸ Bra wa mda'a snu' tsan nu ykwi' Jesús cha' kan', bra kan' mchkwen yu ska lo ki'ya cha' chkwi' yu lo'o Ndiose; ndyaa lo'o yu 'in Tyu lo'o Santiago lo'o Xuwa.

29 Bra nu mduun Jesús nchkwi' lo'o Ndiose Sti yu, bra kan' ska bra ti mxa'an tyukwi ña'aan chun' Jesús; sa ña'an ska xaa nu ngaten 'a, ng-wañan' an ngaten 'a ña'an ste' yu.

30 Bra kan' mdo'o tukwa tyukwa yu ki'yu nde se'en nduun Jesús, mduun ti ne' kan' ykwi' ne' lo'o Jesús; ayman Moisés lo'o ayman Elías nu yu'wi lo chalyuu s'ni ngwa ne' kan'.

31 Tyukwi ña'aan se'en nduun ne' mji'in ska xaa nu lye 'a ña'an. Ykwi' ne' lo'o Jesús cha' 'in nchga tñan nu wa mda Ndiose Sti yu cha' ku'ni yu chun' ndi'in la, bra nu kaja yu nde kichen Jerusalén.

32 Ni siya yu'wi 'a sla Tyu lo'o ta'a nda'an yu, ti ndii ti' ne', kan' cha' na'an ne' nchga cha' su'we 'in Jesús, lo'o ta'a tyukwaa ayman nu su'wa mdi'in lo'o yu.

33 Bra wa tyaa ti ta'a tyukwaa ne' kan', bra kan' ykwi' Tyu lo'o Jesús:

—X'nan ba —ndukwin—, ¡su'we 'a cha' ndi'in ba nde! ¿Ta su'we si kwiñan ba snan rmara a? Ska ka se'en tyi'in ykwii', xka ran ka se'en tyi'in Moisés, lo'o xka ran ka se'en tyi'in Elías —ndukwin.

Lo'o Tyu ni, ja ngwa biya' ti' yu sa ña'an ndyo'o cha' nu ykwi' yu.

34 Ti nchkwi' yu, lo'o kan' mdiyan ska koo nu yu'wi ña'aan se'en ndi'in ne'. Lye 'a ytsen ne' se'en ndi'in ne' laja koo kan', cha' lye 'a ña'an koo kan'.

35 Bra kan' ynen tyi'i ska nten, bra ti ngwa biya' ti' ne' cha' Ndiose lka nu nchkwi' laja koo kan':

—Ti kwi' yu re lka Sñiën'; ndiya 'a tiñan' 'in yu —ndukwin Ni—. Seen tyuun wan cha' kunan wan nchga cha' nu chkwi' yu re lo'o wan —ndukwin Ni.

36 Bra wa ynan ne' nchga cha' nu wa ykwi' Ndiose cha' 'in Jesús, bra kan' na'an ne' cha' ska ti Jesús nduun kan'. Mnan ti ndyaa ti'in ne'; ja ska cha' ykwi' ne' lo'o xka la nten, sa ña'an ngwa cha' nu na'an ne' lo ki'ya kan'.

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska yu kune' nu msñi kwi'in kuxi 'in

37 La xka tsan bra wa ngwi'ya ne' si' ki'ya kan', tyun 'a nten ndyaa ndyukwa ta'a ne' lo'o Jesús.

38 Mdiya ska yu ki'yu laja nten ka'an kan' nu kwen 'a ykwi' lo'o Jesús:

—Mstru —ndukwin yu 'in Jesús—, ku'nii cha' su'we tsaa na'aan chin' 'in sñiën', chun' ska ti kan' ndiya 'ñaan.

39 Ndiya tsan nxlyuu kwi'in 'in yu, ngi'ni kwi'in kan' cha' kwen 'a nxi'ya yu bra kan'; nxlyuu kwi'in kan' 'in yu sa ña'an ya' ndyo'o ngo' tu'wa yu. Kuxi 'a ngi'ni kwi'in kan' lo'o yu, cha' ja xlyaa kulaa ran 'in yu.

40 Kan' cha' t'nan 'a ykwiin' lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'iin cha' kulo ne' 'in kwi'in kuxi nu msñi 'in sñiën', lo'o ja ngwa 'in ne' kulo ne' 'in ran siya' ti.

41 Bra kan' mxkwen Jesús 'in yu tloo nchga nten nu mdi'in lo'o yu:

—¡Ja ya tsaa ña'an ti' wan 'ñaan siya' ti, 'wan nten chalyuu! —ndukwin Jesús—, cha' kuxi 'a kasiya 'wan. ¡Ja su'we kanuün se'en ndi'in wan, ja taloün 'wan siya' ti! —ndukwin Jesús 'in ne'—. Kaan lo'oo 'in sñii' se'en ndi'iin —ndukwin Jesús 'in sti yu ti'í kan' bra kan'.

42 Bra nu mdiyan yu ti'í kan' se'en nduun Jesús, bra ti mxlyuu kwi'in kuxi kan' 'in yu lyuu. Bra kan' lye 'a mxlyuu ki'in kwi'in 'in yu. Bra kan' ngulo Jesús tñan 'in kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in yu cha' tyo'o ran tyaa ran, nchkaa yu ti'í kan' bra kan'. Kan' ykwi' Jesús lo'o sti yu ti'í kan' cha' tyan y'ya 'in sñi', lo'o kan' ndya Jesús 'in yu nu yu'wi kwi'in kan' 'in sti yu xiya'.

43 Nchga nten nduwe 'a ti' ne' cha' na'an ne' cha' tnun nu y'ni Ndiose lo'o yu.

Xiya' ytsa' Jesús 'in ne' cha' ndi'in cha' kaja yu

Nchga nten ndiya 'a ti' ña'an ne' cha' tnun kan' nu tka y'ni ti Jesús. Xa nu ti nduwe 'a ti' ne' 'in cha' kan', ykwi' Jesús lo'o ne' nu nda'an lo'o yu:

44 —Kunan su'we wan cha' nu chkwiin' lo'o wan, ki'ya su'we wan

kwenta ni. Ndiya ska nten nu kujwi' xu'wa 'ñaän 'in ne' wsiya cha' ku'ni ne' cha' kuxi lo'oün, na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten —ndukwin Jesús.

⁴⁵ Ja ngwi'ya ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu kwenta siya' ti, ja mjwi 'ña'an ka biya' ti' ne' cha' kan'; ngwaña'an ytsen 'a ne' cha' kunicha' ne' 'in Jesús sa 'ña'an ndyo'o cha' nu ykwi' yu lo'o ne'.

Ykwi' luwe ne' ti ka nu ka ndloo la 'in ta'a ne' chun' ndi'in la

⁴⁶ Bra kan' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús kan', lye 'a ykwi' luwe ne' lo'o ta'a ne', ni 'ña'an nu tyuun loo la 'in ne' nde loo la.

⁴⁷ Lo'o Jesús, bra ti ngwa biya' ti' nchga cha' nu nka tiye ne'. Bra kan' msñi yu ya' ska nu lyu', mdiyan lo'o yu 'in nu lyu' kan' se'en nduun ne'.

⁴⁸ Bra kan' ykwi' yu cha' re lo'o ne': —Bra nu taya' wan 'in ska nten cha' 'ñaän, ni siya ska nten 'ña'an ti' nu lyu' re, kwi' ngwaña'an ndaya' wan 'ñaän bra kan' —ndukwin Jesús—. Lo'o nten nu tukwa tñan 'ñaän, lo'o tñan 'in Ndiose ndukwa ne' kan' bra kan', cha' Ndiose lka nu msu'wa 'ñaän ndijyaän se'en ndi'in wan. Lo'o yu ta'a wan nu xlyaa ka nu kune' la 'in ta'a wan, kan' nu ka ndloo la 'wan cha' 'ñaän, nka tiyeen.

Ska nten nu ja nxuun lo'oan, kan' lka nu ka taya' 'ñaan

⁴⁹ Bra kan' ykwi' Xuwa lo'o Jesús: —Mstru —ndukwin—, wa na'an ba cha' nduun ska nten nu ndlo 'in kwi'in kuxi nu msñi 'in nten chabiya' 'iin, ndukwin yu. Kan' cha' ngwa'a lo'o ba 'in yu kan', cha' ja ku'ni 'a yu ngwaña'an; ja mda ba chabiya' 'in yu, cha' ja lo'o yu kan' nda'an yu ngi'ni xa'an yu lo'o ba.

⁵⁰ Nde 'ña'an mxkwen Jesús 'in Xuwa bra kan':

—Ja chkwi' wan lo'o yu cha' ja ku'ni yu ngwaña'an, cha' ska nten nu ja nxuun lo'oan, ja chan lo'o yu ka taya' yu kan' 'ñaän.

Ndukun' Jesús cha' 'in Santiago lo'o Xuwa

⁵¹ Bra wa tiya ti tsan cha' tyaa Jesús nde ni' kwan, bra kan' ngusñi yu tuwiin cha' tyaa yu nde Jerusalén.

⁵² Ngulo yu tñan 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu cha' tsaa ne' nde loo la 'in yu, cha' tsaa chkwi' ne' lo'o ne' kichen xuwe ti se'en nu tyijin yu lo'o ne'. Bra kan' ndyaa ne' kan' ska kichen xuwe ti nu ndukwa kwi' se'en ti kichen Samaria; mda'an naan ne' se'en tyi'in ne' tla kan'.

⁵³ Bra kan' ja mslyaa ne' kichen xuwe kan' ta se'en kanun ne' tla, cha' jlyo ti' ne' kichen kan', cha' wa tsaa ti ne' nde kichen Jerusalén.

⁵⁴ Bra wa ynan Santiago lo'o Xuwa ta'a nda'an Jesús cha' kan', bra ti ykwi' ne' kan' lo'o Jesús:

—Yu kula —ndukwin ne' kan'—, ¿ta ja nchka tii' cha' jñan ba kii' nu tyo'o nde ni' kwan cha' kaluu lyuu se'en ndi'in ne' kwa a? Ku'ni tyii ran 'in ne' siya' ti, skin ne' bra kan'. Ngwaña'an y'ni ayman Elías s'ni —ndukwin ne' 'in Jesús.

⁵⁵ Bra kan' na'an 'a Jesús 'in ne' kan', ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—Ja ndi'ya wan kwenta siya' ti sa 'ña'an ndyo'o cha' nu nchkwi' wan —ndukwin Jesús—. Si'i Tyi'i Ndiose lka nu ngwa'u 'wan cha' chkwi' wan cha' kuxi ngwaña'an; kune' xa'an lka nu ngwa'u 'wan cha' chkwi' wan ngwaña'an.

⁵⁶ Ja msu'wa Ndiose Stiin 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten, cha' ku'niin tyiin 'in nten chalyuu; cha' ka kulaa Ndiose 'in nten chalyuu 'in nchga cha' kuxi, kan' tñan ndijyaän cha' ku'niin —ndukwin Jesús.

Bra kan' mdo'o ne' yaa ne' xka kichen xuwe ti.

Nten nu chañi cha' nchka ti' tya'an lo'o Jesús

⁵⁷ Tu'wa tuwiin se'en ndyaa ne' na'an ne' 'in ska yu ki'yu.

—Yu kula —ndukwin yu—, lo'oün nchka tiän' tsa'aän lo'oo; la se'en tsaa, tsa'aän lo'oo.

⁵⁸ Bra kan' mxkwen Jesús 'in yu ki'yu kan':

—Nu lka kuta' ni, ndiya tukee 'in i' se'en ndyu'wi i' kaja' i'; lo'o kiñi xuwe ti, nskwa se'en ndyu'wi i' lo yka; lo'oũn ni, wa mdiyaan lo chalyuu cha' kaan nten, lo'o kan' ja nsu'wi se'en xkwaan kajaan', ja ndiya se'en tyukwaan xitnaan'.

⁵⁹ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o xka yu ki'yu:

—Kaan ña'an lyaa 'ñaan —ndukwin.

—Yu kula —ndukwin yu 'in Jesús bra kan'—, kataa chin' 'ñaan cha' ti kanuun la chin' lo'o stiin sa ña'an ya' nu kaja stiin, cha' ña'aan katsi' yu.

⁶⁰ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o yu:

—Ti ndiya la chin' xka ta nten 'wan nu ka kutsi' 'in nten nu wa ngu-jwi; nu'win ni, ndi'in cha' tsaa lo'oũn cha' chkwi' cha' su'we 'in Ndiose lo'o nten.

⁶¹ Bra kan' ykwi' xka yu ki'yu lo'o Jesús:

—Yu kula, lo'oũn nchka tiän' tsa'aan lo'oo —ndukwin yu—, kataa chin' 'ñaan cha' tya'aan slaan' lo'o ne' ta'aan nde na'an tyiin.

⁶² Bra kan' mxkwen Jesús 'in yu ki'yu kan':

—Bra wa mdyisnan nten ku'ni ska tñan, ja ka tyo'o su'we tñan kan' 'in ne' si tya'an chun' ne' 'in ran. Sa ña'an lka nten nu nda'a yuu, ja ka kwa'a su'we ne' yuu si xkwi' ña'an ne' nde chun' ne'; kwi' ngwaña'an lka bra nu lka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten chalyuu wan ni, ja ta Ni tñan ku'ni wan cha' 'in Ni si xkwi' nchka ti' wan tya'an chun' wan 'in ran.

10

Nsu'wa Jesús 'in snan yla nsu'wi tii tyukwa ne' ndyaa ne'

¹ Chun' ndi'in la, kan' ngulo suwi Jesús 'in snan yla nsu'wi tii tyukwa ne' cha' tsaa ne' nde loo la se'en tsaa yu; kwenta tukwa ti ne' tsaa ne' nchga se'en, nchga kichen se'en nchka ti' Jesús tsaa yu.

² Bra kan' ykwi' yu lo'o ne' kan':

—Chañi cha' nsu'wi 'a tñan, cha' chkwian' lo'o nten cha' sten ne' cha' 'in Ndiose —ndukwin Jesús 'in ne'

kan'—, lo'o chin' ti nten nu ka 'in ku'ni tñan kan'; kan' cha' chkwi' wan lo'o Ndiose Stiin, nu nka X'nan tñan kan', cha' ti ta la Ni xka ta nten nu ka ku'ni tñan kan'.

³ Yaa lya wan sikwa. Se'en nu su'waan 'wan cha' tsaa wan, la kan' tyi'in wan laja nten kuxi sa ña'an si ndi'in slya' kune' laja wo'o tlá; tyi'in Ndiose lo'o wan cha' ja ska ka 'wan bra kan'.

⁴ Ja kwi'ya wan kwijin se'en xu'wi tñi, ni ska kwijin, ni kanan 'wan ja xu'wi kiya' wan. Ngwaña'an ja kanun wan tuwiin chan 'a, cha' chkwi' wan lo'o nten.

⁵ Bra nu kala wan na'an tyi ska nten, bra kan' nde ña'an ndi'in cha' chkwi' wan lo'o nten nu ndi'in ni' ña'an kan': “Tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan nu ndi'in na'an re” nchkwin wan.

⁶ Bra kan' si chañi cha' nchka ti' ne' nu ndi'in ni' ña'an kan' kunan la ne' cha' 'in Ndiose, bra kan' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'in ne' kan'; lo'o si ja nchka ti' ne' kunan ne' cha' kan', ja ku'ni Ni cha' su'we lo'o ne'.

⁷ Kanun wan na'an tyi ne' nu su'we nchkwi' kan', ku wan ko'o wan nchga nan nu nchku ne' kan'; ska nten nu ngi'ni tñan ni, ndi'in chabiya' 'in yu cha' ku yu lo'o nten. Ja tya'an la wan ya ña'an ti na'an tyi nten.

⁸ Bra nu tiyan wan ska kichen se'en nu su'we 'a nchkwi' nten lo'o wan, ku wan nchga nan nu ta ne' 'wan,

⁹ ku'ni wan jo'ó 'in ne' ti'í nu ndi'in kan'. Lo'o kan' chkwi' wan lo'o ne' kan': “Bra ti ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'wan.”

¹⁰ Bra nu tiyan wan ska kichen se'en ja nchka ti' ne' cha' chkwi' wan cha' 'in Ndiose lo'o ne', bra ti tyo'o wan tu'wa kichen. Bra kan' chkwi' wan lo'o ne':

¹¹ “Nskwin ba kiya' ba cha' kalu yuu kichen tyi wan nu msñi ka'an kiya' ba; ngwaña'an ka biya' ti' wan cha' si'ya cha' kuxi kasiya 'wan, kan' cha' tyo'o ba kichen tyi wan tyaa ba. Lo'o 'wan nten kuxi ni, ndi'in cha' ka biya' ti' wan cha' nchka ti' Ndiose cha' bra ti ka Ni ndloo ni' kasiya 'wan”, ng-

waña'an nchkwin wan 'in ne' kichen kan'.

¹² Nde lka cha' nu nchkwiin' lo'o wan, cha' bra nu tsaa tii chalyuu re, bra kan' ka'an la nu ti'í ka 'in ne' kichen kan'; chin' la nu ti'í ka 'in ayman kichen Sodoma nu kuxi 'a y'ni nu ngwa s'ni.

Kichen nu ja ndukwa nten cha' nu nchkwi' Ndiose

¹³ 'it'nan 'a wan, ne' kichen Corazín! Ngwaña'an, it'nan 'a wan, ne' kichen Betsaida! Wa ka'an 'a cha' tnun nu wa na'an wan, lo'o kan' ja mjyu'u ti' wan siya' ti 'in cha' kuxi nu ngi'ni wan. Nu ngwa s'ni, xa'an 'a ne' kichen Tiro, xa'an 'a ne' kichen Sidón; ne' xka la'a tsu' ngwa ne' kan'. Bra kan' ja mjwi ña'an ka jyu'u ti' ne' kan' 'in cha' kuxi nu y'ni ne', cha' ja ya ña'an ne' kan' ska cha' tnun sa ña'an nu wa na'an wan, ne' Israel; kan' cha' ja mxa'an ne' siya' ti cha' kuxi nu yu'wi ni' kasiya 'in ne', ja yku' 'a ne' te' ngata, ja msu'wa ne' jii ke ne' sa ña'an nu ngi'ni ne' kan' se'en nskwa ayman.

¹⁴ Ñi katsaän' 'wan cha' ka su'we la cha' 'in ayman ne' kichen Tiro nu yu'wi nu ngwa s'ni, ka su'we la cha' 'in ayman ne' kichen Sidón, bra nu tiya tsan tlyu cha' ku'ni biya' Ndiose 'in nten chalyuu; lye la ta Ndiose nu ti'í 'wan bra kan', cha' ja ynan wan siya' ti.

¹⁵ Lo'o ni, 'wan ne' kichen Capernaum, nxke' ti' wan cha' ka su'we la kichen tyi wan. ¿Ja ta Ndiose nu ti'í 'wan, nxke' ti' wan a? Kulaa ya' Ndiose 'wan cha' tyaa wan nde lo jwlyaa siya' ti.

Ti nchkwi' la Jesús lo'o snan yla nsu'wi tii tyukwa ne' kan' bra kan':

¹⁶ —Nten nu kunan su'we cha' nu chkwí' wan lo'o ne', wa lka ne' sa ña'an nchka ti' si nganan su'we ne' ska cha' nu nchkwiin' lo'o ne'; bra kan' nten nu kulo chun' cha' 'wan, wa lka ne' sa ña'an nchka ti' si ndlo chun' ne' cha' nu nchkwiin'. Nten nu kulo chun' cha' nu nchkwiin', nan ndlo chun' ne' cha' 'in Ndiose nu msu'wa 'ñaän ndijyaän; ngwaña'an

ndyo'o cha' kan' —ndukwin Jesús 'in ne'.

Mdo'o ne' ndyaa ne' bra kan'.

Wa mxitukwi ne' nu msu'wa Jesús ndyaa kan' ndyaan ne' xiya'

¹⁷ Chun' ndi'in la mxitukwi snan yla nsu'wi tii tyukwa ne' kan', ndyaan ne' xiya' se'en ndi'in Jesús. Su'we 'a nsu'wi tiye ne' ndyaan ne'.

—Yu kula —ndukwin ne' 'in Jesús—, lo'o kwi'in kuxi ynan tñan nu ngulo ba 'in ran chabiya' 'iin —ndukwin ne'.

¹⁸ Ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—Chañi cha' 'wan. Lo'oüñ na'aän 'in Satanás xa wa mdiyuu yu lyuu; sa ña'an mdiyuu ti'yu lyuu, ngwaña'an mdiyuu yu. Wa ngulo Ndiose 'in kune' xa'an kan' nde se'en tlyu se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan, mdiyuu yu sa la lyuu bra kan'; kan' cha' ynan kwi'in kuxi kan' cha' nu ykwi' wan lo'o ni.

¹⁹ Lo'o wa ndaän chabiya' 'wan cha' xtya kiya' wan chun' kunan tlá, lo'o chun' xe'en; chabiya' 'ñaän tukun' wan cha' 'in kune' xa'an siya' ti. Kwi' ngwaña'an, ja ka kuxi 'wan siya' ti, ja ska cha' kuxi ña'an wan bra kan'.

²⁰ Lo'o ni, ja n'ni cha' ka su'we nka tiye wan cha' nu ynan ti kwi'in kuxi kan' tñan nu ngulo wan 'in ran, su'we la ka tiye wan cha' wa ngwa'an Ndiose nin wan nde se'en ndi'in Ni nde ni' kwan.

Su'we 'a yu'wi tiye Jesús

²¹ Ska bra ti kan' su'we 'a yu'wi tiye Jesús cha' ndi'in Tyi'i Ndiose lo'o yu. Kan' cha' ykwi' Jesús lo'o Ndiose Sti yu bra kan':

—Stiñ, ku'ni tnuñ 'in nu'win ni. Nu'win lkaa Ndiose nu lka ndloo la ti nde ni' kwan, ngwaña'an nu'win lkaa ndloo la lo chalyuu. Wa yu'wi kutsi' ti cha' kan', cha' 'in nten nu ngwa ti s'ni la, cha' ja ngwa biya' ti' siya' ti nten nu ngwa 'a 'in cha' jo'o; ngwa xu'we 'iin cha' sa bra ni, wa ngwa'uu su'we cha' kan' 'in nten nu ja siye', nten nu ja jlyo su'we ti'. Ng'i'ni tnuñ 'iin cha' ngwaña'an ngwa tii' cha' ka —ndukwin Jesús 'in Ndiose.

22 Bra kan' ykwi' yu lo'o ne' nu mdiyan se'en ndi'in yu:

—Wa mda Stiïn nchga nan 'ñaän. Lo'o ja tukwin jlyo ti' cha' lkaän Sñi' Ndiose; ska ti ykwi' Stiïn, kan' nu jlyo ti'. Ja tukwin la jlyo ti' ti ka nu lka Stiïn; skaän tiän', jlyo tiän' ti ka nu lka Stiïn. Lo'o ka jlyo ti' xka ta nten, ña'an nten nu xlyaän cha' kwa'uün 'in ne' ti ka nu lka Stiïn, lo'o ne' kan' ka biya' ti' ne' bra kan'.

23 Bra kan' mxina'an Jesús nde se'en nduun ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—Ka su'we 'a ka tiye nten nu ña'an nchga cha' tnun nu wa na'an wan ni.

24 Chañi cha' nu nchkwiïn' lo'o wan re, cha' ka'an 'a nten nu ykwi' lo'o nten cha' 'in Ndiose s'ni la, lo'o ka'an 'a ree nu ngwa ndloo s'ni la, wa mdi'in ta 'a ne' kan', cha' ña'an ne' cha' tnun nu wa na'an wan ni, lo'o ja na'an ne' 'in ran nu ngwa s'ni; wa mdi'in ta 'a ne' kan' cha' kunan ne' cha' nu nganan wan ni, cha' ngwa 'a ti' ne' kunan ne' cha' kan' nu ngwa s'ni. Ngujwi ne' bra kan', lo'o ja na'an ne' cha' kan', ja ynan ne' cha' kan' siya' ti —ndukwin Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

Ska cha' su'we nu y'ni ska yu samaritano

25 Bra kan' mdiyan ska mstru nu ndu'u cha' jo'o cha' chkwi' biya' yu lo'o Jesús. Bra kan' mnicha' yu 'in Jesús:

—Mstru —ndukwin—, ¿ni sa ña'an ku'niin cha' kaja chalyuu nu ja tsa' tii 'a 'ñaän?

26 Bra kan' mxkwen Jesús 'in yu:

—¿Ni sa ña'an tñan ngulo Ndiose 'ñaan nu ndukwa lo kityi kula? ¿Ni sa ña'an ndyo'o cha' kan', nxke' tii'?

27 Bra kan' ykwi' mstru nu ndu'u cha' jo'o kan':

—Nde ña'an nchkwi' cha' kula kan' —ndukwin mstru kan'—, cha' tyukwi ti tiye' xuw' cha' 'ñaan lo'o Ndiose nu nka X'naan, lo'o luwi ti kasiya 'ñaan tukwaan cha' nu nchkwi' Ni, lo'o ku'ni tnuan 'in Ni lo'o nchga cha' tiya nu nda Ni 'ñaan, sa ña'an ya' nu taloan tyi'in cha' 'ñaan lo'o Ni. Kwi'

ngwaña'an, ndi'in cha' chka t'nan tian' 'in ta'a ntean, sa ña'an nu nchka tian' cha' chka t'nan ti' xka la nten 'ñaan.

28 Bra kan' ykwi' Jesús lo'o yu kan':

—Su'we 'a cha' nu mxkween 'ñaän. Si ngwaña'an ku'nii, kaja chalyuu kwi kan' 'iin bra kan'.

29 Lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o kan' ni, ngwa ti' yu cha' tyo'o su'we la cha' nu wa ykwi' yu, kan' cha' ndukwin yu 'in Jesús:

—¿Ti ka nu lka ta'a nteän sikwa a?

30 Bra kan' ngatsa' Jesús cha' tiya re 'in mstru kan', cha' ka biya' ti' yu:

—Mdo'o ska ne' ta'a kichen tyian nde Jerusalén, ndyaa yu tuwiin nde 'ya la, nde kichen Jericó. Lo'o kan' mdo'o tukwa tukwa snan nten nu ngi'ni kunan, ngulaa ne' nchga nan nu lo'o 'in yu; ngulo ne' ste' yu, bra kan' ti'í 'a mji'in ne' xa'an kan' 'in yu sa ña'an ya' nu wa kaja ti yu. Bra kan' ngulaa sti ne' 'in yu se'en nu mji'in ne' 'in yu.

31 Chun' ndi'in la mdijin ska sti jo'o ta'a kichen tyian ti kwi' tuwiin kan'. Bra wa na'an sti jo'o kan' 'in yu ti'í kan', bra kan' ntan ti mdijin se'en ysu yu ti'í kan', ndyaa bra kan'.

32 Lo'o kan' mdiyan ska xta, ska ne' Leví, ti kwi' tuwiin kan'. Yaa na'an chin' 'in yu ti'í kan'; sa bra ti na'an 'in yu, mdijin xta ndyaa bra kan'.

33 Ti kwi' tuwiin kan' nda'an ska yu Samaria, ska ne' nu mdo'o xka lo yuu. Bra wa na'an 'in yu ti'í kan', bra ti nchka t'nan ti' yu 'in yu ti'í kan'.

34 Ndyaa yu se'en ndiya yu ti'í kan', y'ni yu jo'ó 'in nchga se'en ti'í 'in yu kan' lo'o sete lo'o mñun. Bra kan' mxiin yu te' lo se'en ti'í 'in yu kan', msty'a 'in yu ti'í kan' chun' buru 'in ykwi' yu, ndyaa lo'o 'in yu na'an tyi ska nten cha' ña'ansiin ne' 'in yu ti'í kan' nde kan'.

35 La xka tsan wa tyaa ti yu samaritano kan', bra kan' ngulo yu tukwa tñi plata cha' ta 'in ne' nu lka na'an tyi se'en ndiya yu ti'í kan'. Kan' nu ykwi' yu lo'o ne' nu lka na'an tyi kan': “Ña'ansiin wan 'in yu ti'í re. Si nu ti kwiji la tñi 'wan cha' 'in yu re,

bra ti katsa' wan 'ñaän xa nu jyaän se'en ndi'in wan xiya'; bra kan' taän laän tñi 'wan" ndukwin yu samaritano kan'.

Bra wa mdyii ngwa'u Jesús cha' tiya re 'in yu, bra kan' mnicha' yu 'in mstru kan':

³⁶ —Su'we sikwa. Snan nten nu mdijin tuwiin se'en mdi'in yu ti'í kan' ni, ¿ti ka nu mna'ansiin su'we la 'in yu ti'í kan'? ¿Ti ka nu chañi cha' lka ta'a nten 'in yu ti'í kan'?

³⁷ —Nu nchka t'nan ti' 'in yu ti'í kan' —ndukwin mstru nu ndu'u cha' jo'o kan' 'in Jesús.

Bra kan' ykwi' Jesús lo'o mstru kan':

—Yaa lyaa sikwa, kwi' ngwaña'an ku'nii lo'o ta'a nteen.

Mdiyan Jesús se'en ndi'in Marta lo'o Liya

³⁸ Msñi Jesús tuwiin, ndyaa yu lo'o ta'a nda'an yu. Lo'o kan' mdiyan ne' ska kichen xuwe ti se'en ndi'in ska nu kuna'an nu naan Marta. Su'we 'a nka tiye Marta cha' ndiya Jesús se'en ndi'in.

³⁹ Lo'o ndiya ska ta'a ngula Marta nu naan Liya. Bra ti mdukwa Liya kan' lyuu kwi' se'en ti se'en ndukwa Jesús cha' ngwa 'a ti' kunan nchga cha' nu nchkwi' yu.

⁴⁰ Bra kan' Marta ni, ka'an 'a tñan sñan ndi'in cha' ku'ni. Kan' nu ykwi' lo'o Jesús:

—Ne' kula —ndukwin Marta 'in yu—, ¿ja nduwe tii' cha' ka'an 'a tñan sñan mxnun Liya ta'aän cha' ku'niin xkaän tiän a? Kan' cha' su'we la si chkwii' lo'o nu kwa, cha' kan' taya' chin' 'ñaän.

⁴¹ Bra kan' mxkwen Jesús 'in Marta:

—Marta, Marta, ndi'in 'a tñan 'iin —ndukwin Jesús—. Ka'an 'a cha' nda'an tiyee cha' 'in nchga tñan xuwe nu ndi'in 'iin.

⁴² Lo'o ni, ti ndiya xka tñan nu su'we la ku'nii, ska cha' nu n'ni la cha' 'iin; kan' lka cha' nu nchka ti' Liya ku'ni ni. Ngi'ni Liya ska tñan nu ndloo la, kan' cha' ja ndi'in cha' kulaa xka nten tñan kan' 'in Liya.

11

Sa ña'an nu chkwian' lo'o Ndiose

¹ Ngwa ska tsan ndi'in Jesús ngi'ni tnun yu 'in Ndiose. Bra wa mdyii ykwi' yu lo'o Ndiose, bra kan' ykwi' ska yu nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu lo'o yu:

—Yu kula —ndukwin—, kwa'uu 'wa sa ña'an ka chkwii' ba lo'o Ndiose, sa ña'an nu ngwa'u ayman Xuwa 'in ne' nu mda'an lo'o yu.

² Bra kan' ngwa'u Jesús 'in ne':

—Bra nu chkwii' wan lo'o Ndiose, nde ña'an chkwii' wan:

Ndiose Sti ba nu ndi'in nde ni' kwan, ska ti nu'win ngi'ni tnun nten chalyuu 'iin.

Kaan lo chalyuu re cha' ka ndloo la 'wa.

Nchka ti' ba cha' ka nchga cha' nu nchka tii' cha' ka lo chalyuu re, sa ña'an nu nchka nde ni' kwan se'en ndi'in.

³ Taa nan ku ba kwenta ska tsan.

⁴ Ku'nii cha' tlyu ti' 'wa 'in nchga cha' kuxi nu y'ni ba, cha' ngwaña'an wa y'ni ba cha' tlyu ti' 'in xka la nten nu y'ni cha' kuxi lo'o ba.

Ja taa chabiya' cha' jwakii nu kuxi 'wa, kulaa 'wa ya' kune' xa'an bra kan'.

Ngwaña'an ngwa'u Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan'.

⁵ Kan' xiya' ngwa'u yu 'in ne' kan':

—Nde chkwii'n ska cha' lo'o wan: Ska yu ta'a wan mdiya ska ta'a su'we nsu'wi yu. Ska tla, xa wa ngwa jlu'we tla, ndyaa yu na'an tyi ta'a su'we nsu'wi yu cha' chkwii' yu lo'o: “Che, taa snan tyaja jñan tiän.

⁶ Tka ngala ti ska yu ta'a su'we nsu'wiin na'an tyiin, lo'o ja nsu'wi siya' ti nan nu taän cha' ku yu.”

⁷ Bra kan' yu nu lka na'an tyi mxkwen 'in yu: “Ja nchka tiän' cha' chkwii' ya ña'an ti lo'oün. Wa nchkun' tuna'an 'ñaän. Lo'o nu xuwe 'ñaän wa nskwa lo ki'yan laja' lo'oün. Ja ka tyaa tukwiin cha' taän ran 'iin” ndukwin ta'a su'we nsu'wi yu 'in yu kan'.

⁸ Chañi lka cha' nu katsaän' 'wan ni —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ja mslyaa ta'a su'we nsu'wi yu tyaa tukwi cha'

ta tyaja 'in yu kan', ni siya ta'a su'we nsu'wi yu. Chun' ndi'in la, ja chan xlyaa ta'a su'we nsu'wi yu ta tyaja kan' 'in yu, cha' ja nchka 'a ti' yu cha' ti xitukwi la yu 'in yu xiya'; kan' cha' tyaa tukwi ta'a su'we nsu'wi yu, ta nchga nan nu nchka ti' yu kan' bra kan'.

⁹ Lo'o ni, chkwiin' cha' re lo'o wan: Bra nu jñan wan ska cha' 'in Ndiose, ta Ni cha' kan' 'wan bra kan'; lo'o bra nu tsaa naan wan 'in Ndiose, tyija lyo Ni 'wan bra kan'; si tyukwi ti tiye wan chkwi' wan lo'o Ndiose, kunan Ni cha' nu chkwi' wan lo'o bra kan'.

¹⁰ Nchga nten nu jñan ska cha' 'in Ndiose, kaja cha' kan' 'in ne' bra kan'; kwi' ngwaña'an, nchga nten nu tsaa naan 'in Ndiose, tyija lyo Ni 'in ne' bra kan'; kwi' ngwaña'an, nchga nten nu tyukwi ti tiye chkwi' lo'o Ndiose, kunan Ni cha' nu chkwi' ne' lo'o bra kan'.

¹¹ "Wan nten chalyuu nu nsu'wi nu xuwe 'wan, bra nu jñan sñi' wan nan ku 'wan, ja ta wan ska nan kuxi ku sñi' wan. Ña'an ti' si jñan ne' jaxlya ku ne', ja ta wan ska kee ku ne' bra kan'; si jñan ne' kula ku ne', ja ta wan kunan ku ne' bra kan';

¹² si jñan ne' ska skuwe, ja ta wan ska xe'en ku ne' bra kan'.

¹³ Kan' cha' sikwa, si jlyo ti' wan cha' ta wan nan su'we nu ku sñi' wan, ni siya xa'an tiye wan, kwi' ngwaña'an jlyo la ti' Ndiose Sti wan nu ndi'in nde ni' kwan, lo'o su'we la ngi'ni Ni. Chka t'n'an ti' Ndiose 'wan, ta Ni Tyi'i ykwi' Ni nu kanun ni' kasiya 'wan bra nu jñan wan 'in Ni.

Mstyá ne' ki'ya 'in Jesús

¹⁴ Ndiya ska yu ki'yu nu ku'un chun' cha' wa msñi ska kwi'in kuxi 'in yu, lo'o ngulo Jesús 'in kwi'in kuxi nu msñi 'in yu, ndyaa ran bra kan'. Bra nu mdo'o kwi'in nu yu'wi 'in yu ku'un kan', ngwa chkwi' yu bra kan'. Yuwe 'a ti' nten cha' na'an ne' cha' kan'.

¹⁵ Mdiya nu ykwi' cha':

—Ndlo yu kwa 'in kwi'in kuxi 'in nten chabiya' 'in Beelzebú, nu nka x'n'an nchga lo kwi'in kuxi —ndukwin ne'.

¹⁶ Lo'o kan' ndiya nu ngwa ti' ña'an biya' 'in Jesús, kan' nu mjñan 'in Jesús cha' ku'ni yu xka cha' tnun chabiya' 'in Ndiose nu ndi'in nde ni' kwan.

¹⁷ Wa mgii ti' Jesús nchga cha' nu nka tiye ne', kan' cha' ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—Tsaa tii cha' 'in nchga kichen se'en xkwi' cha' wsuun ku'ni ne' lo'o ta'a ne', bra nu ska ta ne' wsiya nxuun ne' lo'o xka ta ne' wsiya. Kwi' ngwaña'an lo'o ta'a ndi'in ne' ska ti ni' ña'an, si ndiya cha' wsuun 'in ne' lo'o ska ta'a ndi'in ne', ja ka 'a tyi'in su'we ne' ska ti ni' ña'an kan'.

¹⁸ Kan' cha' ja talo cha' 'in Satanás si xuun ta'a Satanás kan' lo'o msu 'in yu; tyii cha' 'in kune' xa'an bra ti bra kan'. Lo'o na' ni —ndukwin Jesús—, wa ndukwin wan cha' nguloün 'in kwi'in kuxi nu msñi 'in nten chabiya' 'in Beelzebú nu nka x'n'an kwi'in kuxi kan', ngwaña'an nchkwi' wan 'ñaan.

¹⁹ ¿Ta chañi nchkwi' wan cha' chabiya' 'in Beelzebú ndloün 'in kwi'in kuxi a? Ja ñi nchkwi' wan siya' ti, cha' lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'wan ndlo ne' 'in kwi'in kuxi; chabiya' 'in Ndiose ndlo ne' kwi'in kan', ndukwin wan. Si'ya tñan nu ngi'ni ne' kan' ka biya' ti' wan si cha' nu ñi nchkwi' wan, o ta cha' kwiñi ti nchkwi' wan.

²⁰ Chabiya' 'in Ndiose ndloün 'in kwi'in kuxi nu wa msñi 'in nten, kan' cha' ka biya' ti' wan cha' wa ndiya tsan cha' ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'wan.

²¹ 'Ña'an ti' ska nten nu tlá 'a, nduun yu kwan tu'wa na'an 'in yu. Wa lka nsu xtyi 'in yu kwi' ti se'en nduun yu, cha' ngwaña'an ja ska ka 'in yu'wa 'in yu.

²² Ska ti si tiyan xka ta nten nu xa'an la, ku'ni ne' kan' kanan 'in yu bra kan'; kulaa ne' nchga chkwan nu nsu'wi 'in yu se'en nduun yu kwan, ku'ni ne' kunan yu'wa 'in yu kan', cha' kaja chin' 'in nchga ne' bra kan'.

Lo'o ykwi' Jesús cha' re bra kan':

²³ —Nten nu ja xlyaa xñi cha' 'ñaan, nan nxuun ne' kan' lo'oün bra kan', ngwaña'an ndyo'o cha' kan'. Lo'o

nten nu ja xlyaa taya' 'ñaän, ngi'ni ne' cha' ja xñi ta'a nten ne' cha' 'ñaän sikwa.

Bra nu ndyaan kwi'in kuxi xiya'

²⁴ 'Bra nu ngulaa ya' kwi'in kuxi 'in ska nten, bra kan' tya'an yu'wi kwi'in kan' ni' kixin' tijyu' se'en ja ndi'in nten; tsaa kwi'in kuxi kan' tsaa naan se'en xitña' chin'. Bra nu ja kaja se'en xitña' kwi'in kan', bra kan' chkwi' ran: "Tya'aän ni, xitukwiin tyaän xiya' nde se'en mdi'iin ti kulo."

²⁵ Bra nu tiyan kwi'in kan' se'en ndi'in yu kan' xiya', bra kan' ña'an ran cha' ti ndi'in laja ni' kasiya 'in yu kan'; ja ska cha' su'we msu'wa yu ni' kasiya 'in yu, ni siya mske' ti' yu cha' luwi ran.

²⁶ Bra ti tsaa kwi'in kan' xiya', tsaa naan ran 'in xa kati kwi'in kuxi nu xa'an la, cha' su'wa ti xñi nchga kwi'in kan' 'in yu kan'. Ka kuxi la cha' 'in yu kan' bra kan', cha' ka'an la kwi'in msñi 'in yu bra kan'.

Bra nu chañi cha' su'we 'a nka tiye'an

²⁷ Bra wa mdyii ykwi' Jesús ngwaña'an, bra kan' ykwi' ska nu kuna'an lo'o Jesús. Laja nten ka'an kan' nduun nu kuna'an kan' nchkwi':

—¡Su'we 'a nka tiye ne' kula jya'aan nu y'ni kala 'iin, nu mda ytii! —ndukwin nu kuna'an kan' 'in yu.

²⁸ Bra kan' mxkwen Jesús 'in nu kuna'an kan':

—Si'i cha' kan' —ndukwin—. ¡Su'we la nka tiye nten nu kunan su'we nchga cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o ne', nchga nu ndukwa cha' 'in Ni!

Nchka ti' nten kuxi ña'an kwi'ya ne' ska cha' tnun

²⁹ Ti ndyo' ti'in la ne' sa tlyu ti se'en ndi'in Jesús bra kan', xiya' ykwi' Jesús lo'o ne':

—Xa'an 'a nten chalyuu ni —ndukwin Jesús—. Wa nchka ti' ne' cha' ku'niin ska cha' tnun chabiya' 'in Ndiose, cha' ña'an kwi'ya ne' 'in ran ña'an ti' ska cha' wjya ti. Lo'o ja ku'niin ngwaña'an. Ndi'in cha' tyaa

yu'wi ti' wan sa ña'an nu ngwa 'in ayman Jona nu yu'wi chalyuu nu ngwa s'ni.

³⁰ Tnun 'a cha' y'ni Ndiose lo'o Jona kan' tuwiin se'en ndyaa yu nde kichen Nínive cha' chkwi' yu cha' 'in Ndiose lo'o nten kan'. Kwi' ngwaña'an, tnun 'a cha' ku'ni Ndiose lo'oün nu ndijyaän cha' kaän nten —ndukwin Jesús—, cha' ka biya' ti' nten chalyuu ni, cha' 'in Ndiose.

³¹ Wa lka ndi'in nu ti'í 'wan nten chalyuu nde se'en ndi'in Ndiose bra wa mdyii chalyuu, si'ya cha' kuxi nu ngi'ni wan; bra kan' tyo'o tukwa ska ayman nu ngwa reina nu ngwa ndloo lo chalyuu nu ngwa s'ni, cha' xtya ki'ya 'wan se'en ndi'in Ndiose. Bra kan' chkwi' ne' kula kan' sa ña'an ngwa bra nu yaa ykwi' ne' kula kan' lo'o ayman ree Salomón. Tijyu' 'a kichen tyi reina kan', bra kan' wa ynan cha' tiya 'a ree Salomón cha' nchkwi' yu lo'o nten; kan' cha' mdiya reina se'en ndi'in ree kan' bra kan', cha' kunan cha' tiya nu nchkwi' ree kan'. Lo'o 'wan ni, ja xlyaa wan kunan wan cha' 'in Ndiose. Tnun la tñan ngi'ni Ndiose ni, cha' ndi'iin lo chalyuu; chin' la cha' ngwa 'in ayman ree Salomón nu ngwa s'ni.

³² Bra kan' lo'o ne' ayman kichen Nínive nu yu'wi s'ni, xtya ne' ki'ya 'wan tsan nu ku'ni biya' Ndiose 'wan. Wa ynan ne' Nínive kan', nchga cha' nu ykwi' Jona lo'o ne' chabiya' 'in Ndiose; mju'u ti' ne' bra kan', ngulaa ya' ne' nchga cha' kuxi nu nsu'wi 'in ne' bra kan'. Lo'o 'wan, ja xlyaa wan kunan wan cha' nu nchkwiin' lo'o wan. Tnun la tñan ngi'ni Ndiose ni, chin' la cha' ngwa la nu yaa ayman Jona nde Nínive nu ngwa s'ni kan'.

Nan lka nu ta xaa nu xu'wi ni' kasiya 'in nten

³³ 'Ja tukwin kwa'an kii' 'in ska xaa cha' su'wa kutsi' ne' 'in ran chun' ndi'in la. Ja su'wa kutsi' ne' 'in ran ska ni' kajun; kwan xtya ne' xaa kan', cha' ta ran xaa nchga se'en nda'an ne' ni' ña'an kan'.

³⁴ Lo'o 'wan ni, kiloo wan nda xaa 'wan, kan' cha' su'we nchka ña'an

wan chalyuu. Bra nu ti su'we nsu'wi xaa kiloo wan, bra kan' ka ña'an wan cha' ku'ni wan nchga loo tñan nu ndi'in cha' ku'ni wan, ka ku'ni wan xkwi' tñan su'we. Si ti'í kiloo wan, ja ka chkan' kiloo wan bra kan', cha' tla 'a xaa kiloo wan bra kan'.

³⁵ Ndi ti ti' wan sikwa; ki'ya wan kwenta si chañi cha' nsu'wi xaa luwi ni' kasiya 'wan, si ja nsu'wi cha' kuxi ni' kasiya 'wan.

³⁶ Si luwi kasiya 'wan ni, ja ndi'in cha' 'wan siya' ti lo'o cha' kuxi; xaa ti' wan sikwa, sa ña'an si su'we 'a nga'ni ska xaa se'en ndi'in wan.

Ykwi' Jesús 'in ne' nu kti 'a ngi'ni, mske' ti' ne'

³⁷ Bra nu mdyii ykwi' Jesús, bra kan' ykwi' ska ne' fariseo lo'o Jesús cha' tsaa na'an tyi yu, cha' ku tlyaa ne'. Kan' cha' ndyaa Jesús lo'o yu, kan' ndyaa tukwa yu tu'wa msaa.

³⁸ Yuwe 'a ti' yu fariseo kan', bra nu na'an yu cha' ja mna' Jesús sa ña'an nu ngi'ni ne' judío xa wa ku ti ne' tyaja.

³⁹ Bra kan' ykwi' X'naan lo'o yu fariseo kan':

—'Wan ne' fariseo —ndukwin Jesús—, su'we 'a ngi'ni luwi tloo wan, ngi'ni luwi chun' wan, sa ña'an lka nu ngaten ska sa, ngaten ska ka'nan. Lo'o ni' kasiya 'wan, xkwi' cha' kuxi nsu'wi; nchka ti' wan kulaa wan nan nu nsu'wi 'in xka ta nten, ti'í ti' wan 'in ta'a nten wan.

⁴⁰ Tintu 'a 'wan. ¿Si'í ska ti Ndiose mñan Ni tyukwi ña'aan, ni siya ni' kasiya 'ñaan, ni siya nde chuan' a? Wa mñan Ndiose yaan', lo'o na'an Ni nchga cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'ñaan.

⁴¹ Si tyukwi ti tiye wan ta wan nchga cha' su'we nu nsu'wi 'wan cha' taya' wan 'in ne' ti'i, bra kan' tukwa Ndiose tñan nu ngi'ni wan cha' luwi kasiya 'wan.

⁴² 'iT'nan 'a 'wan, ne' fariseo! —ndukwin Jesús—. Kti 'a ngi'ni wan lo'o Ndiose lo'o nchga nan xuwe ti nu nsu'wi 'wan, lo'o nchga nan nu nda wan lomstan 'in Ndiose ni' lyaa; sa yu'we ti nchga kixin' nu su'we tyi'i, sa yu'we nchga kixin' nu nchka xiyan

skwa, nda wan 'in ran 'in Ndiose bra nu tka msi'í ti wan 'in ran. Lo'o kan' ja ñi ngi'ni biya' wan 'in nten; kwi' ngwaña'an, ja su'we nka tiye wan ña'an wan 'in Ndiose siya' ti; kan' lka tñan nu ndi'in cha' ku'ni wan ndla la, lo'o ña'an ti ku'ni wan xka la tñan xuwe ti nu nsu'wi 'wan bra kan'.

⁴³ 'iT'nan 'a 'wan, ne' fariseo! Ndiya 'a ti' wan tyukwa wan lo yka se'en su'we la ni' lyaa, lo'o ndiya 'a ti' wan cha' ku'ni tnun nten 'wan bra nu nduun wan lo kiya'.

⁴⁴ 'iT'nan 'a 'wan, ne' fariseo!, lo'o 'wan mstru nu ndu'u cha' jo'o, cha' lye 'a ngi'ni kti wan tloo nten. Sa ña'an lka ska kwaa nu ndiya ni' lyo'oo 'in ayman, se'en nu ja ska nan nchkun' chun', ni siya kee ja nskwa; bra kan' ndyo'o sta nten chun' ran, cha' ja jlyo ti' ne' cha' kwaa lka ran. Ngwaña'an lka wan, cha' nu kwiñi lyo'o ti wan 'in nten nu ja ndii ti' sa ña'an lka wan.

⁴⁵ Bra kan' ykwi' ska mstru nu ndu'u cha' jo'o lo'o Jesús:

—Mstru —ndukwin—, bra nu ykwii' ngwaña'an, lo'o 'ware msu'waa ki'ya 'wa.

⁴⁶ Mxkwen Jesús 'in yu kan' bra kan':

—Lo'o 'wan, mstru nu ndu'u cha' jo'o, 'iT'nan 'a 'wan! Ti'in 'a tñan nu nda wan cha' ku'ni nten, sa ña'an ya' nu ja nchka 'a 'in ne' ku'ni ne' tñan kan' siya' ti. Lo'o 'wan ni, ja ndaya' wan 'in ne'; ni lo'o ska loo xñii ya' ti wan, ja ndaya' wan 'in ne'.

⁴⁷ 'iT'nan 'a 'wan!, cha' su'we 'a na'an nñan wan chun' kwaa se'en nsu ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni; lo'o kan', ti kwi' ne' ta'a wan lka ayman nu yjwi 'in ayman kan', ni siya su'we 'a tiye ayman kan' bra nu yu'wi ne' ti s'ni.

⁴⁸ Bra kan' ka biya' tian' cha' ska ña'an ti cha' kuxi nka tiye wan lo'o ayman ta'a wan ti s'ni; nan wa yjwi ayman kan' 'in nten nu y'ni tñan 'in Ndiose nu ngwa s'ni, lo'o ni, 'wan lka nu nñan na'an chun' kwaa se'en nsu ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni.

⁴⁹ 'Nchga cha' jlyo ti' Ndiose, kan' cha' ykwi' Ni cha' re nu ngwa s'ni: "Ti kuloŋn laän tñan 'in nten nu kan se'en ndi'in nten chalyuu, cha' chkwi' ne' kan' cha' nu ñi lo'o ne' cha' 'ñaän. Lo'o kan' kujwi nten chalyuu 'in tyun ne' kan', ka ti'í ti' nten 'in ne' kan'" ndukwin kityi 'in Ndiose kan'.

⁵⁰ Bra kan' ta Ndiose nu ti'í 'in nten nu ndi'in lo chalyuu re ni, chun' cha' yjwi ne' 'in nchga ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni. Ti bra nu mñan Ndiose chalyuu ti kulo,

⁵¹ ti bra ngujwi ayman Abel, sa ña'an ya' nu ngujwi ayman Zacarías, yjwi 'a ne' 'in nten 'in Ndiose. Lo'o Zacarías kan', jlu'we ni' lyaa mduun yu; ska la'a ndukwa msaa se'en nchkin lomstan, xka la'a nskwa na'an nu kti 'a cha' 'in Ndiose, jlu'we la kan' yjwi ne' 'in yu. Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan, cha' ta Ndiose nu ti'í 'wan nten chalyuu ni, si'ya cha' wa yjwi ayman ta'a wan 'in ne' kan' nu ngwa s'ni.

⁵² 'T'nan 'a 'wan, mstru nu ndu'u cha' jo'o! Wa ndyija lyo 'wan sa ña'an nu ku'ni xa'an wan nchga loo cha'. Lo'o kan' ykwi' wan, ja xlyaa wan ku'ni xa'an wan cha' nu nchkwiin' cha' 'in Ndiose Stiin; ngwaña'an ndukun' wan cha' 'in xka ta nten bra nu nchka ti' ne' ku'ni xa'an ne' cha' kan'.

⁵³ Bra wa mdyii ykwi' Jesús cha' kan', mdyisnan ne' msin' ti' ne' 'in Jesús, mstru nu ndu'u cha' jo'o kan' lo'o ne' fariseo kan'. Kuxi 'a ngwa tiye ne' kan', kan' cha' ka'an 'a cha' tukwi mnicha' ne' 'in Jesús bra kan'.

⁵⁴ Ngwa 'a ti' ne' kan' cha' chkwi' tsa'a yu ska cha' nu kuxi, cha' kaja ña'an nu xtya ne' ki'ya 'in yu bra kan'.

12

Nchkwi' Jesús cha' 'in nten nu tukwa cha' nka tiye

¹ Wa mdyo' ti'in tyun 'a mi nten se'en ndi'in Jesús bra kan'. Tkan' 'a ndi'in ne' kan', sa ña'an ya' nu ndyo'o sta ne' kiya' ta'a ne'. Bra kan' ykwi'

Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

—Cha' tiya ti ti' wan sa ña'an tñan nu ngi'ni ne' fariseo, ne' nu kti 'a ngi'ni, nxke' ti' ne'.

² Chun' ndi'in la tyija lyo 'in nten nchga cha' nu nsu'wi nchkun' ti ni; chun' ndi'in la kaja la ña'an ka biya' ti' nten nchga cha' nu nchka mnan ti ni.

³ Nchga cha' nu wa ytsa' wan 'in nten ni' ña'an tyi ne', nde loo la kunnan nchga nten kichen cha' kan'; nchga cha' nu wa ykwi' mnan ti wan lo'o nten, cha' nga'an ya' na'an se'en ndi'in wan, nde loo la kwen 'a kanen xi'ya ne' cha' kan' tyukwi ña'an lo kichen.

Ykwi' Jesús ti ka nu chañi lka cha' kutsean 'in

⁴ 'Ta'a su'ween nsu'wiin' lka wan, kan' cha' chkwiin' cha' re lo'o wan, cha' ja kutsen wan 'in nten chalyuu nu ka kujwi 'ñaan, cha' ja ka ku'ni ne' kan' xka la cha' kuxi 'ñaan chun' ndi'in la, bra nu wa ngujwian.

⁵ Katsaän' 'wan ni, ti ka nu chañi lka cha' kutsen wan 'in: Ndiose ni, kutsen wan 'in Ni. Bra nu ki'ya Ni kasiya 'in nten, bra kan' ndi'in chabiya' 'in Ndiose cha' kulo Ni tñan 'in kasiya 'in nten cha' tsa'a nde lo jwlyaa, si nchka ti' Ni. Cha' nu ñi nchkwiin' lo'o wan ni, su'we la si kutsen wan 'in Ndiose.

⁶ 'Wa jlyo ti' wan cha' x'nan 'a nga'an kiñi xuwe nu ndujwi' nten, ki'yu kiñi xuwe kaja 'wan chun' tukwa tñi xuwe ti; lo'o Ndiose, ña'ansiin Ni 'in nchga 'ni xuwe kan'.

⁷ Ngwaña'an 'wan, ngi'ni Ndiose kwenta 'in skaa wan, wa jlyo ti' Ni ni lkwa kichan' ke skaa wan; kan' cha' ja kutsen wan, cha' ka'an 'a ndyu'wi lyo wan nde se'en ndi'in Ndiose. Ja su'wa siya' ti ndyu'wi lyo wan lo'o kiñi xuwe, ni siya ka'an 'a kiñi xuwe lka kan'.

Nten nu ja ntsen chkwi' cha' 'in Jesús tloo xka ta nten

⁸ 'Nde lka cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni. Ja ka jyu'u ti' wan chkwi' wan tloo xka ta nten chalyuu cha' lka wan nten 'ñaän; lo'o na' nu ndijyaän cha'

kaän nten, ja ka jyu'u tiän' chkwiin' cha' lka wan nten 'ñaän. Ngwaña'an chkwiin' nde se'en tyi'iin lo'o angajle nde ni' kwan.

⁹ Si ndiya ska wan nu chkwi' lo'o xka nten cha' ja ndi'in cha' 'in yu lo'oün siya' ti, lo'o na', kwi' ngwaña'an chkwiin' cha' ja nsu'wi lyoün 'in nten kan' se'en ndi'in angajle nde ni' kwan.

¹⁰ Ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in nten nu chkwi' cha' kuxi 'ñaän nu ndi'jyaän cha' kaän nten; lo'o nten nu chkwi' cha' kuxi 'in tñan nu ngi'ni Tyi'i Ndiose, ja ku'ni 'a Ni cha' tlyu ti' 'in nten kan'.

¹¹ "Wan nu lka wan nten 'ñaän, ja kutsen wan bra nu chkwi' biya' ne' lo'o wan ni' lyaa, bra nu ku'ni biya' ne' 'wan tloo nten nu lka tñan. Ja kuwe 'a ti' wan sa ña'an cha' nu chkwi' wan lo'o ne' kan', cha' ka kulaa ne' 'wan.

¹² Tyi'i Ndiose, kwa'u Ni 'wan sa ña'an cha' nu chkwi' wan lo'o ne' bra kan'.

Cha' 'in nu kuliya' tintu

¹³ Mdiya ska yu ki'yu laja nten ka'an kan'. Mdyisnan yu ykwi' yu lo'o Jesús bra kan':

—Yu kula —ndukwin yu—, katsaa' lyaa 'in yu ta'aän cha' su'we yu cha' kuliya' nu mxnun sti ba 'wa lo'o yu.

¹⁴ Bra kan' mxkwen Jesús 'in yu kan':

—Si'i tñan 'ñaän lka, cha' ku'ni biyaän' cha' 'wan; si'i tñan 'ñaän lka, cha' su'weän cha' kuliya' nu ndi'in cha' kaja 'in skaa wan.

¹⁵ Lo'o kan' ykwi' Jesús xka cha' lo'o nten nu ndi'in lo'o yu:

—Cha' tiya ti ti' wan tyi'in wan lo chalyuu. Ja xitukwi 'a ti' wan nchga cha' su'we nu nsu'wi 'in nten bra nu ndi'in wan lo chalyuu; ja chañi cha' tyi'in su'ween laan lo chalyuu ni siya ndi'in 'a cha' kuliya', ni siya nsu'wi ka'an 'a nan 'ñaan.

¹⁶ Bra kan' ykwi' Jesús ska cha' tiya lo'o ne':

—Ndiya ska yu kuliya'. Su'we 'a yuu nu ndiya 'in yu, ka'an 'a tya mjwi 'in yu ska yijan bra kan'.

¹⁷ Lo'o kan' mdyisnan yu kuliya' kan', ka'an 'a cha' mda'an tiye yu: “¿Nan ka ku'niin ni a? Ja tyo'o skwa 'a se'en xu'wi tya 'ñaän.

¹⁸ Nde tñan ku'niin sikwa, su'we la ku'ni tyiin nchga ju'wa 'ñaän cha' tya' xka na'an nu tlyu la ti. La kan' xu'wi tya 'ñaän, lo'o nchga lo yu'wa 'ñaän.

¹⁹ Lo'o kan' ka su'we nka tiyeän chkwiin': Su'we 'a chalyuu mjwi 'ñaän ni. Ka'an 'a cha' su'we wa ndi'in 'ñaän, tyo'o skwa ran 'ñaän tyun yi-jan. Lo'o ni, tsaa 'a tiän' tyi'iin lo chalyuu; nsu'wi 'a nan kuün ni, ko'oün xalyu, tya'aän paseya.”

²⁰ Bra kan' ykwi' Ndiose lo'o yu: “Tintu 'a cha' nda'an tiyee. Tla ndi'a ti ndi'in cha' kajaa” ndukwin Ndiose 'in yu kuliya' kan'. “¿Ti ka nu kanun lo'o nchga cha' su'we nu tka mxoo' se'en ti, nu mjwi 'iin ni a?” ndukwin Ndiose 'in yu kuliya' kan' bra kan'.

²¹ Ngwaña'an ka 'in nten nu xkwi' cha' ka kuliya' ti nda'an cha' tiye, lo'o ja nduwe ti' ne' si ka ne' nten su'we cha' 'in Ndiose.

Ña'ansiin Ndiose 'in sñi' nu ndi'in lo chalyuu

²² Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

—Nde lka cha' nu chkwiin' lo'o wan ni: Ja ka'an 'a cha' tya'an tiye wan nan lka nu lyiji 'wan cha' ku wan se'en ndi'in wan lo chalyuu, lo'o ja tya'an 'a cha' tiye wan cha' 'in ste' wan.

²³ Su'we la cha' lu'uun tian, ja n'ni cha' kuan ka'an 'a nan; su'we la cha' ndi'in tian, ja n'ni cha' kuan' te' nu su'we 'a ña'an.

²⁴ Ña'an wan chin' sa ña'an lka cha' 'in 'ni nu lka kwityan'; ja ntya i' nskwa', ja ngi'ni i' kwa, ja ndukwa na'an tyi'i', ja nñani' ju'wa se'en xu'wi nan ku i'; ngwaña'an ti nda Ndiose nan ku i'. Lo'o 'wan ni, jka'an la ndyu'wi lyo wan cha' 'in Ndiose ke kwityan' kan'!

²⁵ Ja ka kaluu la wan xa jlu'we metro kwan la, ni siya ka'an la cha' tya'an tiye wan;

²⁶ chin' ti cha' lka kan', lo'o ja nchka 'wan ku'ni wan 'in ran siya' ti. Kwi' ngwaña'an, ja ndi'in cha' lye 'a tya'an cha' tiye wan cha' 'in ska cha' nu wa tnun la.

²⁷ 'Ña'an wan chin' 'in yka kee nu nsu'wi laja kixin' kwa. Su'we 'a ña'an kee nu ndyukwa lo ran, ja ngi'ni ran tñan, ja nchka 'in ran kwiñan te' cha' ku' ran. Nde lka cha' nu chkwiñ' lo'o wan ni, cha' 'in ayman Salomón nu yu'wi ti s'ni. Kuliya' 'a ngwa ayman kan', su'we 'a ña'an ste' yu; lo'o ja su'wa ña'an ste' yu lo'o kee kwa, cha' su'we la ña'an kee kwa.

²⁸ Kwi' ngwaña'an lka cha' 'in kii nu ndukwa ni' kixin' kwa ni. Ngaluu kii kan' su'we ti; la xka tsan, ja chkan' 'a kii kwa cha' wa mkin ran. Ndiose ngi'ni cha' su'we 'a ña'an kii kan'; kwi' ngwaña'an 'wan, chañi cha' ta Ndiose te' ku' wan, ni siya chin' ti ndyaa ña'an ti' wan 'in Ni.

²⁹ Kan' cha' ni, ja ka'an 'a cha' tya'an tiye wan: “¿Nan ka kuan ni a? ¿Nan ka ko'oan ni a?” Si'i xkwi' tya'an luwe wan cha' tsa naan wan nan ku wan, nan ko'o wan,

³⁰ cha' xkwi' cha' kan' nduwe 'a ti' ya ña'an ti nten chalyuu. Nu 'wan ni, ja kuwe ti' wan, jlyo ti' Ndiose Sti wan sa ña'an ka kaja nchga nan nu lyiji 'wan cha' tyijin yu'wi 'wan lo chalyuu.

³¹ Si'i xkwi' cha' 'wan, ti ykwi' ti wan tya'an cha' tiye wan sikwa. Nde lka tñan nu ndi'in cha' ku'ni wan. Tukwa wan nchga cha' nu nchkwi' Ndiose, cha' ka Ni ndloo ni' kasiya 'wan se'en ndi'in wan lo chalyuu; bra kan' ta Ndiose nchga nan nu lyiji 'wan.

Nchga nan nu nsu'wi 'ñaan taan 'in Ndiose

³² 'Ja kutsen wan. Nten 'ñaan lka wan, ni siya chin' ti ne' ta'a wan nu lka wan nten 'in Ndiose; wa mjwi chalyuu su'we 'wan cha' Ndiose Stiñ lka ndloo la 'wan, cha' ngwaña'an nchka ti' Ni.

³³ Ja kuwe ti' wan, kujwi' wan nan nu nsu'wi 'wan cha' ta wan tñi 'in nten nu ti'i. Lo'o kan' ja ka kasun

kwijin se'en nsu'wi tñi 'wan, ja ka tyii nan nu mstyia se'en wan se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan; nde kan' ja ka 'a ku'ni ne' kunan tñi 'wan, ja ka ku kwisun' 'in ran.

³⁴ Wa lka ndi'in kasiya 'wan lo'o nchga cha' nu ndiya la ti' wan, ni siya cha' su'we nu mxo' ti'in wan cha' 'wan ti lo chalyuu, ni siya cha' su'we nu mstyia se'en Ndiose cha' 'wan nde se'en ndi'in Ni.

Ndii ti tian' tyi'ian lo chalyuu

³⁵⁻³⁶ 'Ndii ti ti' wan tyi'in wan lo chalyuu cha' ka ku'ni kuwe ti' wan, sa ña'an nu ngi'ni msu nu ndi'in na'an 'in ska nten. Mdiya ska tla ndyaa x'nan na'an kan' ta'a se'en kaja kwilyo'o nten. Ti ndii ti' msu kan', ti nduku' ne' ste' ne', ña'an ti nsu'wi xaa ni' ña'an se'en nganun msu kan'; ti ndii ti' ne' cha' ngita ne' 'in x'nan ne', sa ña'an bra nu kala x'nan ne' kan'. Bra nu kala yu, jwi'in ya' yu tuna'an nde liya', bra ti slaa msu tuna'an 'in yu bra kan'.

³⁷ Su'we 'a ka 'in msu kan', si ti ndii ti' ne' bra nu kala x'nan ne' cha' ku'ni lya ne' tñan nu kulo x'nan ne'. Chañi lka cha' nu chkwiñ' lo'o wan, cha' nde ña'an chkwi' x'nan na'an kan' lo'o msu 'in yu: “Tyukwa lya wan tu'wa msaa re.” Bra kan' ku'ni kuwe ti' ykwi' x'nan ne' cha' ku ne'.

³⁸ Su'we 'a ka 'in ne' kan', cha' ti ndii ti' ne', ni siya tla 'a kala ykwi' x'nan ne', ni siya tyijin jlu'we tla kala yu.

³⁹ Ndi'ya wan kwenta sa ña'an nu ku'ni ska x'nan na'an, si jlyo ti' yu sa ña'an bra tiya ska yu nu ku'ni kunan ni' ña'an; tyuun yu kwan tu'wa na'an, cha' ja ta yu chabiya' ku'ni ne' kunan nan nu nsu'wi ni' ña'an.

⁴⁰ Ngwaña'an 'wan ni, ndii ti ti' wan tyi'in wan lo chalyuu; bra nu kaan xiya', na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaan ndijyaan cha' kaan nten, ja chan kaan ska bra nu ja kii ti' wan cha' nu kaan.

Msu nu ndukwa su'we tñan 'in x'nan yu

41 —Yu kula —ndukwin Tyu 'in Jesús bra kan'—, ¿ta lo'o bare ti nchk-wii' cha' tiya kan' a? ¿Ta ja su'we la si kunan nchga nten cha' kan', xke' tii' a? —ndukwin Tyu.

42 Bra kan' mxkwen Jesús 'in yu:

—¿Ta nsu'wi wan nu tyukwi ti tiye wan xlyaa wan ku'ni wan tñan 'ñaan a? Nde lka tñan nu ku'ni wan sikwa. Ska msu nu su'we ni, ta x'nan yu tñan 'in yu cha' ka yu ndloo la ni' ña'an 'in x'nan yu; kulo x'nan yu tñan 'in yu cha' xku yu 'in nchga nten nu ndi'in ni' ña'an kan'.

43 Ka su'we 'a ka tiye msu kan' bra nu kan x'nan yu xiya', si chañi ka cha' ngi'ni yu tñan nu wa ngulo x'nan yu 'in yu.

44 Cha' nu ñi nchkwiin' lo'o wan ni, cha' tlyu la tñan ta x'nan yu 'in msu kan' bra kan', sa ña'an ya' ka yu ndloo 'in nchga tñan 'in x'nan yu.

45 Lo'o ska msu nu ja nduwe ti' 'in tñan nu ngulo x'nan yu 'in yu, bra ti ki'ya cha' kuxi ke yu. Tiya' 'a kan x'nan yu, xke' ti' yu. Bra kan' tyisnan yu kan' ku'ni yu cha' xa'an; ku'ni tlá yu 'in ta'a msu yu, ni siya ne' kuna'an, ni siya yu ki'yu. Ka'an 'a skwa ku yu, sa ku' ti ko'o yu xalyu, sa ku' ti tya'an yu ku'wi yu.

46 Lo'o kan' bra ti tyo'o tukwa x'nan yu ska tsan nu ja kii' ti' yu. Ja jlyo ti' yu ni bra tyo'o tukwa ykwi' x'nan yu xiya', ti kwi' ti cha' ja ndyaa ña'an ti' yu si kala x'nan yu tsan kan'. Bra kan' lye 'a nu ti'í ta x'nan yu 'in yu nu xa'an kan'. Su'wa ti tsaa yu nde lo jwlyaa cha' kaja nu ti'í 'in yu lo'o nten nu ja nnan cha' 'in Ndiose siya' ti.

47 'Cha' nu jlyo ti' msu kan' sa ña'an tñan ngulo x'nan yu 'in yu, lo'o kan' ja y'ni ndla yu tñan kan', ta x'nan yu nu ti'í 'in yu bra kan'; ti'í 'a jwi'in x'nan yu 'in yu.

48 Xka la msu nu ja ngwa biya' ti' sa ña'an tñan ngulo x'nan yu 'in yu, chin' la nu ti'í kaja 'in yu bra kan'; siya' la chin' jwi'in x'nan yu 'in yu, ni siya ndi'in cha' lye 'a kaja nu ti'í 'in yu si'ya tñan nu ja y'ni yu kan'. Bra nu xnun nten ka'an 'a tñan 'ñaan,

bra kan' ndi'in cha' ku'nian ka'an la tñan cha' 'in ne' kan'. Lo'o Ndiose, si ta Ni tyun lo cha' su'we 'ñaan, kwi' ngwaña'an tyun lo tñan ndi'in cha' ku'nian cha' 'in Ni.

Lye 'a xuun nten chalyuu cha' mdiyan Jesús lo chalyuu

49 'Wa ndijyaan lo chalyuu cha' kwa'aan kii' se'en ndi'in nten, lo'o ni, su'we la nchka tiän' si wa lka nchkin kii' kan'.

50 Wa tyisnan ti ska cha' tnun, wa steen tiän ska tñan, sa ña'an lka si ndukwatya ne' 'ñaan; kan' cha' nda'an 'a cha' tiyeen ni, ¿ni sa ña'an bra tsaa tii tñan kan' a?

51 ¿Ta xkwi' tiin ti tyi'in nten chalyuu cha' wa ndijyaan lo chalyuu, xke' ti' wan a? Si'i. Ja nchka tyi'in ne' tiin ti, cha' nu xkwi' nxuun ne' nka tiye ne'.

52 Nde lka cha' nu ka ni, se'en ndi'in ka'yu nten ska na'an, bra kan' tyisnan snan ne' kan' nu ja msñi cha' 'ñaan, xuun ne' kan' lo'o tyukwa ne' nu msñi cha' 'ñaan; si ndi'in tukwa nten nu ja msñi cha' 'ñaan lo'o snan nten nu msñi cha' kan', ti kwi' ti cha' xuun ne' lo'o ta'a ne' cha' wa yten ne' cha' 'ñaan —ndukwin Jesús—.

53 Xuun ska nten lo'o sñi' ki'yu yu, kwi' ngwaña'an xuun ska yu ki'yu lo'o sti yu; xuun ska ne' kula lo'o nu kuna'an sñi', kwi' ngwaña'an xuun ska nu kuna'an kune' lo'o jya'an; xuun ska ne' kula lo'o sñi' xiin ne', kwi' ngwaña'an xuun ska kuxiin lo'o jya'an laa cha' wa yten ne' cha' 'ñaan —ndukwin Jesús.

Ja nchka kii' ti' nten nan ka nu ka chalyuu nde loo la

54 Xiya' ykwi' Jesús lo'o nten nu ndiya se'en ndi'in yu:

—Lo'o 'wan ni, ndiya bra nu ña'an wan ndyo'o tukwa koo tnun nde se'en ndyaa kwichaa, kan' cha' nchkwi' wan: “Tyoo ki'ya ni.” Chañi cha' 'wan, ki'ya tyoo bra kan'.

55 Bra nu tyisnan xkwa kwi'in ndi-jyan nde j'ni bra kan' nchkwi' wan: “Wa mdyisnan ka tikee' kwan ni.”

Chañi cha' 'wan, ngwaña'an ka bra kan'.

⁵⁶ ꞑKwiñi 'a 'wan! Nchka biya' ti' wan ska nan nu ña'an wan nde ni' kwan; wa nsu'wi lyo wan cha' kan'. ꞑNi cha' lka ja ndii 'a ti' wan siya' ti nan ka nu nchka 'wan lo chalyuu re ni? —ndukwin Jesús 'in ne'.

Ku'nian cha' ka tiin cha' wsuun ñaan lo'o nu ti'í ti' ñaan

⁵⁷ ꞑNi cha' lka ja nchka ka tiin cha' 'wan lo'o ta'a wan?

⁵⁸ Nde ña'an ku'ni wan su'we la, bra nu tsaa lo'o ska nten 'wan se'en ndi'in wsiya cha' xtya yu ki'ya 'wan: kuwe ti' wan cha' wjñi cha' 'wan lo'o yu laja nu ti nda'an ti wan tuwiin. Si ja ku'ni wan ngwaña'an, bra kan' ta wsiya 'wan ya' policia. Lo'o ne' kan' ni, su'wa ne' 'wan ni' ña'an chkwan bra kan'.

⁵⁹ Chañi cha' nu nchkwiiñ' lo'o wan, cha' ja tyo'o 'a wan siya' ti sa ña'an ya' nu ta wan nchga tñi nu jñan nten kan' 'wan.

13

Ndi'in cha' kulaa ti'ian cha' kuxi nu ngi'nian

¹ Ti kwi' tyempu kan' mdiyan chin' nten se'en ndi'in Jesús. Ytsa' ne' kan' 'in yu bra kan', sa ña'an ngwa bra nu tka yjwi ti gobernador Pilato 'in tyun ne' Galilea. Laja nu y'ni kti ne' Galilea kan' ni' lyaa, bra nu yjwi ne' 'ni cha' ka lomstan 'in Ndiose, bra kan' mdiyan sndaru 'in Pilato, yjwi sndaru kan' 'in ne' kan', ndukwin ne'.

² Ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—ꞑTa si'ya cha' xa'an 'a ne' Galilea kwa, kan' cha' yjwi Pilato 'in ne', nxke' ti' wan a? Ja xa'an lye ne' kan'. Nan y'ni ti ne' sa ña'an nu ngi'ni ta'a kichen tyi ne',

³ si'i nan kuxi la y'ni ne' kan'. Kwi' ngwaña'an 'wan ni, si ja ka jyu'u ti' wan 'in nchga cha' kuxi nu ngi'ni wan, cha' kulaa ya' wan cha' kuxi kan', ti kwi' ti cha', ndukwa cha' kaja wan bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne'—.

⁴ Lo'o xka ta ti'yun xnan nten kan' nu ngujwi nde tu'wa tyi'a Siloé cha'

mlyuu na'an kwan chun' ne' bra kan'. ꞑTa si'ya cha' xa'an 'a ne' kan', kan' cha' ngwa 'in ne' ngwaña'an, nxke' ti' wan a? Ja xa'an lye ne' kan'. Nan y'ni ti ne' sa ña'an tñan nu ngi'ni ta'a kichen tyi ne' nde Jerusalén,

⁵ si'i nan kuxi la y'ni ne' kan'. Kwi' ngwaña'an 'wan ni, si ja ka jyu'u ti' wan 'in nchga cha' kuxi nu ngi'ni wan, cha' kulaa ya' wan cha' kan', ti kwi' ti cha', ndi'in cha' kaja wan.

Yka kityi nu ja ndyo'o nan ku ne' loo ran

⁶ Bra kan' ykwi' Jesús cha' tiya re lo'o ne':

—Mdiya ska nten nu nsu'wi ska yka kwiñii nu su'we 'a 'in yu, ska yka nu nda mta nu xi 'a; ndukwa yka kan' ska ni' lyo'oo se'en yta yu yka chi kutun. Chun' ndi'in la ndyaa na'an yu 'in yka kwiñii kan' si ndukwa nan ku loo. Ja ska nan ndukwa loo, ja ska nan mjwi ku yu siya' ti.

⁷ Kan' cha' ykwi' yu lo'o nu ngi'ni tñan ni' lyo'oo kan': “Wa mda'a snan yijan ndya'aän na'aän si tyo'o ka nan kuñ lo yka re, lo'o ja mjwi ran 'ñaan siya' ti. Si'yuu lyaa 'in ran, kuloo 'in ran siya' ti, cha' xu'we ti ndukwa yka kwa lo yuu re; su'we la si xka nan kataan lo yuu re” ndukwin x'nan yuu kan'.

⁸ Bra kan' mxkwen yu nu ngi'ni tñan ni' lyo'oo kan' 'in x'nan yu: “Xnuun 'in yka re xka yijan ti, yu kula” ndukwin yu. “Ku'ni xu'weñ yuu nu ndi'in suun yka re, su'waän ka'an 'a yuu su'we suun ran.

⁹ Ja chan si xlyaa la ran tyo'o nan loo ran bra kan'; si ja tyo'o nan loo ran siya' ti, si'yuñ 'in ran bra kan'.”

Ska tsan ta'a y'ni Jesús jo'ó 'in ska nu kuna'an nu nchkun' tyukwin chun'

¹⁰ Mdiya ska tsan ta'a mdi'in Jesús ni' lyaa ndu'u yu 'in nten.

¹¹ Lo'o nde kwa mdi'in ska nu kuna'an nu msñi kwi'in kuxi 'in. Si'ya kwi'in kan' ngwa ti'í nu kuna'an kan' ti'yun xnan yijan; wa nchkun' tyukwin chun', sa ña'an ya' nu ja ngwa 'a jñi ran siya' ti.

12 Na'an Jesús 'in ne' kula kan', bra kan' ykwi' yu lo'o:

—Wa nchkaa ni, ja ka ti'í 'a 'iin xiya' —ndukwin yu 'in ne' kula kan'.

13 Lo'o kan' mstyá ya' Jesús chun' ne' kula kan'. Bra ti mjñi tyukwin chun'. Bra kan' mdyisnan ne' kula nu ngwa ti'í kan' ytsa' 'in nten, cha' tnun 'a cha' y'ni Ndiose lo'o.

14 Lo'o ni, nten nu lka ndloo la ni' lyaa kan', msin' 'a ti' ne' kan' 'in yu, cha' wa y'ni Jesús jo'ó 'in nten tsan ta'a.

—Skwa tsan su'we cha' ku'nian tñan —ndukwin nu lka ndloo la kan'—, kan' tsan su'we cha' kan wan cha' ka jo'ó 'wan; ja kan 'a wan tsan ta'a cha' ka jo'ó 'wan bra kan' —ndukwin yu 'in ne'.

15 —Kwiñi 'a wan —ndukwin Jesús 'in nu lka ndloo la ni' lyaa kan' bra kan'—. Nchga wan lo'o ta'a wan xti' wan kuta msu 'wan, buru 'wan, cha' tsaa lo'o wan 'in i' cha' ko'o i' tyi'a, tsan ta'a —ndukwin yu—.

16 Lo'o nu kuna'an re, ti kwi' ta'a nten 'in ayman Abraham nu yu'wi ti s'ni lka, wa ti'yun xnan yijan ndatsaa 'a Satanás 'in se'en ndi'in. ¿Ja su'we la xke' ti' wan si kulaan 'in ne' kula re tsan ta'a a? —ndukwin Jesús.

17 Mjyu'u 'a ti' ne' nu nka kontra 'in Jesús cha' mxkwen yu cha' 'in nu lka ndloo la kan' ngwaña'an. Bra kan' su'we 'a ngwa tiye xka ta nten nu mduun la kan', cha' na'an ne' nchga cha' tnun nu y'ni Jesús.

Cha' 'in mta xuwe ti

18 Bra kan' ngwa'u Jesús xka cha' 'in nten:

—Xka cha' chkwiñ' lo'o wan ni, cha' ka biya' ti' wan sa ña'an ka cha' ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'wan.

19 Lka cha' kan' ña'an ti' ska mta xiyan kwi'in nu xuwe 'a, nu ndyaa lo'o ska nten cha' kata yu ran ni' lyo'oo 'in yu. Lo'o bra kan', bra wa ngalu la, ska yka nu wa tnun chin' lka ran. Bra kan' mdyisnan ngala kiñi cha' kwiñan i' se'en xkwa i' laja stan' yka kan', cha' wa tnun chin' yka kan'.

Cha' 'in skwan tiye'

20 Bra kan' ykwi' Jesús xka cha' tiya lo'o ne':

—Xka cha' chkwiñ' lo'o wan ni, sa ña'an ka cha' ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'wan —ndukwin—.

21 Ngwaña'an lka cha', sa ña'an lka chin' ti skwan tiye' nu msu'wa ska nu kuna'an lo'o kata jaxlya cha' ka jya'an skwan jaxlya. Su'we 'a mxtiya' ran, cha' sa tlyu ti skwen skwan kan'.

Ska tuna'an lti ti

22 Tuwiin se'en ndyaa Jesús lo'o ne' nde Jerusalén, mdijin ne' tyun kichen tnun se'en ndyaa ne'; lo'o tyun kichen xuwe ndyaa ne', cha' chkwi' yu cha' 'in Ndiose lo'o ne' kichen kan'.

23 Laja nu mdi'in Jesús ska kichen, mnicha' ska nten 'in yu:

—Yu kula, ¿ta chin' ti nten kulaa Ndiose 'in bra wa tyii ti chalyuu a? —ndukwin.

Mxkwen Jesús 'in yu bra kan':

24 —Lti ti tuna'an se'en sten wan la kan', kan' cha' ku'ni lya wan cha' tyija tuwiin 'wan nu kala nde tuna'an kan'. Nde lka cha' nu chkwiñ' lo'o wan, cha' ka'an 'a nten ndi'in nu nchkwi' cha' wa sten ti ne' tuna'an kan', lo'o ya ña'an ti ngi'ni ne' kan' ndi'in ne' lo chalyuu, kan' cha' ja nchka tyija lyo 'in ne' siya' ti sa ña'an ka nu sten ne' tuna'an kan'.

25 Bra kan' tyituun x'nan na'an kan', cha' tukun' yu tuna'an kan'. Bra nu kala wan, bra kan' tyisnan wan jwi'in ya' wan tuna'an kan', chkwi' wan lo'o: “Slaa lyaa tuna'an, yu kula.” Bra kan' chkwi' yu lo'o wan: “Ja jlyo tiñan' ni nten lka wan.”

26 Lo'o kan' xkwen wan 'in x'nan wan: “Yu kula, wa yku ba tyaja lo'oo, wa yi'o ba tyi'a lo'oo. Wa yaa ba ngwa'u ba cha' 'iin 'in nchga nten ta'a kichen tyi ba” nchkwin wan.

27 Xiya' chkwi' yu lo'o wan bra kan': “Ja nsu'wi lyoñ siya' ti ni nten lka wan. Tyaa lya wan su'we la; ja nchka tiñan' ña'añ 'wan, cha' nten kuxi lka wan.”

28 Kunan 'a wan bra kan', ku li'ya wan cha' lye 'a kasin' ti' wan bra kan'. Ka xi'in 'a ti' wan bra nu ña'an wan cha' ndi'in ka'an 'a nten se'en ndi'in

Ndiose bra nu tsaa tii chalyuu; lo'o ayman Abraham, lo'o ayman Isaac, lo'o ayman Jacob, lo'o nchga ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni, ña'an wan 'in ne' ndi'in ne' la kan'. Lo'o 'wan ni, kulaa ya' Ndiose 'wan kanun wan nde liya'.

²⁹ Nchga kichen chalyuu nsu'wi nten nu kan ku nan nu ndiya lo msaa 'in Ndiose, bra nu ka Ndiose ndloo la bra nu tsaa tii chalyuu; nde se'en ndyo'o tukwa kwichaa tyo'o ne' kan ne', ngwaña'an tyo'o ne' nde se'en ndyaa kwichaa, lo'o la'a se'en tu'wa tyo'o ne', lo'o la'a se'en tikee' tyo'o ne', kan nchga nten kan' nde se'en tlyu se'en ndi'in Ndiose.

³⁰ Lo'o kan' nde loo la tyi'in chin' nten nu mdo'o tukwa bra nu wa tsaa tii ti cha'; ngwaña'an nde chun' la kanun chin' nten nu mdo'o tukwa ti kulo la.

Ndi'in 'a Jesús ynan cha' 'in nu ti'í nu ka 'in ne' Jerusalén chun' ndi'in la

³¹ Ti kwi' ña'an bra mdiyan chin' ne' fariseo cha' chkwi' lo'o Jesús:

—Tyaa lyaa ni —ndukwin ne' 'in yu—. Tyo'oo se'en ndi'ian re, yaa tyi'iin xka se'en, cha' wa nchka ti' ree Herodes kujwi 'iin.

³² Ykwi' Jesús lo'o ne' kan' bra kan': —Yaa katsa' wan cha' re 'in yu kula tlá kan': “Tsan ni lo'o tsan tyaa, ti tyi'iin chin' lo chalyuu re cha' kuloñ kwi'in kuxi nu msñi 'in nten, cha' ku'niin cha' chkaa xka la nten nu ti'í. La mda'a snan tsan, bra kan' tyii tñan nu mda Ndiose Stiin cha' ku'niin.” Ngwaña'an nchkwin wan 'in yu kula kan'.

³³ Tya'aän ni. Ti ka'an chin' tuwiin ti ji tsa'aän ni, ngwaña'an la tyaa, ngwaña'an nu mda'a snan tsan. Ykwi' wan jlyo ti' wan cha' nde kichen Jerusalén ndyiji nchga ne' nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten —ndukwin Jesús 'in ne' fariseo kan'—. Kan' cha' tsa'aän nde kichen kwa cha' kajaän, si ngwaña'an lkaän ska nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten, nxke' ti' wan —ndukwin Jesús bra kan'—.

³⁴ T'nan 'a 'wan ne' Jerusalén, cha' tukwi 'a cha' nu ndi'in 'wan. Ti s'ni

yjwi wan 'in ne' nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten, mguun wan kee 'in nten nu ngwa tñan 'in Ndiose. Tyun 'a bra ngwa tiän' cha' ña'ansiin 'wan, cha' ja ka kuxi 'wan; ña'an ti' ska kwitu nu mso' ti'in sñi' ni' jlu'we i', ngwaña'an ngwa tiän' ku'niin lo'o wan, lo'o jja mda wan chabiya' 'ñaän siya' ti!

³⁵ Kan' cha' kanun ti'in kichen tyi wan xkwi' cha' xi'in ti ti' ni. Ja ña'an 'a wan 'ñaän sa ña'an ya' nu tiya bra nu chkwi' wan cha' 'ñaän: “Su'we 'a ngi'ni Ndiose lo'oan cha' 'in yu nu ndijyan chabiya' 'in ykwi' nu nka X'naan” nchkwin wan bra kan'.

14

Y'ni Jesús jo'ó 'in ska yu ki'yu nu msñi kicha kiin 'in

¹ Ska tsan nu nxitña' ne' yaa Jesús yku tlyaa yu na'an tyi x'nan ne' fariseo. Lo'o xka ta ne' fariseo, na'an 'a ne' 'in Jesús bra kan'.

² Nde tloo Jesús ndiya ska yu ki'yu nu msñi kicha kiin 'in.

³ Bra kan' mnicha' Jesús 'in mstru nu ndu'u cha' jo'o lo'o ne' fariseo kan':

—¿Ta ndi'in chabiya' cha' ku'nian jo'ó 'in ska nu ti'í tsan ta'a, nxke' ti' wan a? —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. ¿O ta ja ndi'in chabiya' cha' ku'nian jo'ó 'in ne' bra kan' a?

⁴ Ja ykwi' 'a ne' kan' siya' ti. Bra kan' msñi Jesús ya' yu ti'í kan', y'ni cha' nchkaa yu. Lo'o kan' ykwi' Jesús lo'o yu kan':

—Tyaa lyaa na'an tyii —ndukwin Jesús 'in yu.

⁵ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' fariseo kan' xiya':

—¿Ni sa ña'an nxke' ti' wan a? ¿Ni sa ña'an ku'ni wan si tiyuu ska buru 'wan, si tiyuu ska kuta msu 'wan ska tu tiyuu tsan nu nxitña' ne' a? ¿Ta si'i bra ti tsaa wan kulo wan 'in i', ni siya tsan ta'a nu tnun 'a lka a?

⁶ Ja mjwi 'a ña'an xkwen ne' 'in Jesús bra kan'.

Ne' nu tsaa se'en kaja kwilyo'o nten

7 Bra kan' na'an Jesús cha' xkwi' nxñi ne' fariseo kan' yka xlya nu nduun se'en su'we la nde ke msaa, cha' tyukwa ne'. Kan' cha' ykwi' Jesús cha' re lo'o ne' kan' bra kan':

8 —Bra nu tsaa wan se'en kaja kwilyo'o nten, ja tyukwa wan se'en nu tlyu la, se'en ndyukwa ne' nu lka ndloo. ¿Ni sa ña'an ku'ni wan si tiyan xka nten nu wa tnun la nchka nde se'en ndukwa wan a?

9 Chun' ndi'in la, nten nu ngi'ni ta'a, nu wa ykwi' lo'o wan ti kulo la cha' kan wan ta'a, ja chan chkwi' yu cha' re lo'o wan: “Ta wan se'en tyukwa yu kula re” nchkwin yu. Lo'o kan' ka jyu'u 'a ti' wan, tsaa tukwa wan xka se'en nu ja nduun yka xlya, la kan' tsaa tukwa wan bra kan'.

10 Si'i xkwi' nan tsaa naan wan se'en su'we la cha' tyukwa wan sikwa. Bra nu tsaa wan ska ta'a, tsaa tukwa wan ska la'a ti se'en ndyukwa nten ya ña'an ti. Lo'o kan' kan nu lka ndloo la 'in ta'a cha' chkwi' yu lo'o wan: “Yu kula” nchkwin yu 'wan, “Kan wan tyukwa wan chin' se'en su'we la nde re.” Ngwaña'an ku'ni tnun la ne' 'in ykwi' wan laja nten ka'an nu ndukwa tu'wa msaa kan' bra kan'.

11 Nchga nten nu nchka ti' cha' ka tlyu la ykwi', kan' lka nu ka jyu'u la ti' chun' ndi'in la; lo'o nten nu chin' ti cha' nka tiye ykwi' ne', su'wa ya' Ndiose 'in ne' kan', cha' ka ngula la ni' kasiya 'in ne' chun' ndi'in la.

12 Bra kan' nde lka cha' nu ykwi' Jesús lo'o yu ki'yu nu wa ykwi' lo'o cha' kan ta'a se'en ndi'in yu:

—Bra nu chkwi' wan lo'o nten cha' kan ne' ku tlyaa ne' se'en ndi'in wan, si'i lo'o ta'a su'we nsu'wi ti wan chkwi' wan, si'i lo'o ta'a ngula ti wan chkwi' wan, si'i lo'o ta'a tijyu' ti wan chkwi' wan, si'i lo'o ne' kuliya' ti nu ndukwa na'an tyi kwi' se'en ti chkwi' wan bra kan'. Su'wa ti ku'ni ne' kan' lo'o wan chun' ndi'in la, bra nu ngi'ni ne' ska ta'a; sa ña'an nu y'ni wan lo'o ne', ngwaña'an ti ku'ni ne' kan' lo'o wan xiya' bra kan'.

13 'Wan ni, si'i ngwaña'an ku'ni wan bra nu ku'ni wan ska ta'a. Bra kan' xo' ti'in wan ne' ti'í, lo'o ne' kicha, lo'o ne' nu chku' kiya', lo'o ne' kwityiin' cha' ku ne' lo'o wan.

14 Bra kan' su'we 'a tyi'in wan lo chalyuu si ngwaña'an ku'ni wan, cha' nu kicha kan' ni, ja kaja ña'an tya ne' cha' su'we kan' 'wan. Chun' ndi'in la kaja cha' su'we 'wan, bra nu tyu'u wan xiya' lo'o nchga ayman nu ngwa su'we kasiya 'in ne' lo'o Ndiose bra nu mdi'in ne' lo chalyuu nu ngwa s'ni.

Cha' 'in ska ta'a tnun nu y'ni ska nten

15 Ti ndi'in ne' tu'wa msaa, nganan ne' nchga cha' nu nchkwi' Jesús lo'o ne'. Bra kan' mxkwen ska ne' ta'a ndukwa yu tu'wa msaa 'in Jesús:

—Su'we 'a ka 'in nten nu ku skwa nde se'en lka Ndiose ndloo la —ndukwin yu kan'.

16 Bra kan' ykwi' Jesús cha' tiya re lo'o yu, cha' ka biya' ti' ne' sa ña'an ka 'in nten chalyuu bra nu kan Ndiose cha' ka Ni ndloo la.

—Ndiya ska yu ki'yu y'ni yu ska ta'a, nda yu ska siin cha' ku ne' —ndukwin Jesús 'in ne'—. Wa ykwi' yu lo'o ka'an 'a nten cha' tyi'in ne' ta'a kan'.

17 Wa mdiya bra cha' ka siin, bra kan' ngulo yu tñan 'in msu 'in yu cha' tsaa chkwi' lo'o ne': “Wa lka ngwa su'we skwa nu ka siin 'wan, ndukwin x'nan ba.”

18 Bra kan' nchga nten nu wa ykwi' yu lo'o cha' kan ne' ta'a, mdyisnan ne' mjñan ne' cha' tlyu ti' 'in yu. Nde lka cha' nu ykwi' ska yu kan': “Ku'nii cha' tlyu ti' 'ñaän, ja ka 'ñaän kaän se'en ndi'in ni. Ndi'in cha' tsa'aän tsaa na'aän ska yuu nu tka msi'iin tiän, kan' cha' nchka tiän' cha' ku'nii cha' tlyu ti' 'ñaän.”

19 Lo'o kan' ykwi' xka yu: “Tka msi'iin tiän ki'yu ta kuta msu; kan' cha' tsa'aän ku'ni biyaän' lo'o i', si wa ka ku'ni i' tñan. Ku'nii cha' tlyu ti' 'ñaän, ja ka 'ñaän kaän se'en ndi'in ni.”

20 Bra kan' ykwi' xka yu: “Tka mjwi ti kwilyo'oün, kan' cha' ja ka 'ñaän kaän se'en ndi'in ni.”

21 Bra kan' wa ngala msu se'en ndi'in x'nan yu xiya', ytsa' yu 'in x'nan yu nchga cha' nu ndukwin ne' 'in yu. Lye 'a msin' ti' x'nan na'an kan' bra kan'. Lo'o kan' ykwi' yu lo'o msu kan': "Yaa lyaa lo kichen xiya' cha' chkwii' lo'o nten nu ndi'in lo kiya' kwa, cha' kan ne' ta'a se'en ndi'iin. Chkwii' lo'o ne' ti'i, lo'o nten nu ti'i, lo'o ne' nu chku' kiya', lo'o ne' kwityiin', lo'o nchga ne' kicha; bra kan' kaan lo'o 'in nchga ne' kan' nde re" ndukwin x'nan msu kan' 'in yu.

22 Chun' ndi'in la ykwi' msu kan' lo'o x'nan yu: "Yu kula" ndukwin, "wa y'niin nchga tñan nu nguloo 'ñaän, lo'o ña'an ti laja la se'en tyi'in nten ni' ña'an re."

23 Bra kan' ykwi' x'nan msu lo'o yu: "Yaa lyaa lo kichen xiya', yaa ña'an tuwiin, su'waa jwersa cha' lye tatsaa 'in ne' cha' kan ne' ni' ña'an 'ñaän, cha' xa'an ni' ña'an re 'ñaän tyi'in nten.

24 Nde lka cha' nu chkwii'n' lo'o wan, cha' ja ska nten nu ykwi' yu lo'o ti kulo la, ja ku 'a ne' kan' siin re 'ñaän siya' ti" ndukwin x'nan na'an kan'.

Wa mdyii cha' tiya nu mda Jesús lo'o ne' bra kan'.

Ndi'in cha' tyijian nu ti'i bra nu ndyaa ña'an tian' 'in Jesús

25 Ka'an 'a nten nda'an lo'o Jesús, lo'o kan' ykwi' yu lo'o ne' xiya':

26 —¿Ta nchka ti' wan tya'an wan lo'oün a? Ja ka 'wan xñi wan cha' 'ñaän si lye la nka tiye wan 'in sti wan, 'in jya'an wan, 'in kwilyo'o wan, 'in sñi' wan, 'in ta'a ngula wan, ni siya yu ki'yu ni siya ne' kuna'an; si lye la nsu'wi tiye wan 'wan cha' ña'ansiin wan 'wan, ti ykwi' ti wan, ja ka 'wan ka wan nten 'ñaän bra kan'.

27 Si ja xlyaa wan xñi wan tuwiin nu kwa'uün 'wan, ja ka 'wan ka wan nten 'ñaän bra kan'; ndi'in cha' xñi wan tuwiin kan', ni siya kujwi nten 'wan chun' ndyaa ña'an ti' wan 'ñaän.

28 Si ndiya ska wan nu nchka ti' wan kwiñan wan ska na'an tnun, ja chan ti kulo la kulo wan kwenta sa kwa tñi kunanjo'o 'wan cha' tyii tya' na'an kan'.

29 Si xtya wan kiya' na'an, lo'o chun' ndi'in la ja ka ku'ni tyii wan na'an kan', nchga nten nu ña'an tñan kan', xtyi lyo'o ne' 'wan bra kan':

30 "Yu kwa ngwa ti' yu kwiñan yu ska na'an tnun, lo'o ja ngwa 'in yu kwiñan ji yu na'an kan'" nchkwin ne'.

31 'Ña'an ti' ska ree nu nchka ti' xuun lo'o xka ree. Ti kulo, kulo yu kwenta cha' ka biya' ti' yu si tyo'o skwa tii mi sndaru 'in yu, cha' tyijin lyo yu 'in xka ree nu lo'o kala mi sndaru 'in ndijyan kusuun.

32 Si jlyo ti' ree kan' cha' ja ka 'in, bra nu ti tijyu' ndijyan xka ree kan', bra ti su'wa yu 'in nten nu tsa se'en ndijyan ree kan', cha' chkwii' ne' lo'o yu, cha' ja ku'ni 'a ne' cha' wsuun kan'. Ngwaña'an ku'ni ree kan' —ndukwin Jesús—.

33 Kwi' ngwaña'an nchga wan nu lye la nka tiye wan 'in nchga cha' su'we nu nsu'wi 'wan, nu ja xlyaa wan kulaa ya' wan 'in cha' kan', ja ka 'wan ka wan nten 'ñaän bra kan'.

Cha' 'in teje' nu ja su'we siya' ti

34 'Ni siya su'we 'a teje', bra nu tyii cha' tiyen' nu nsu'wi 'in ran, ja ka 'a kunanjo'o teje' kan' 'in nten bra kan'.

35 Ja ska tñan su'we ka ku'ni ran, ja ka sluan 'in ran lyuu cha' ka su'we la yuu, ja ka xtiyaan' 'in ran lo'o yuu kata. Ndi'in cha' xkwaan 'in ran —ndukwin Jesús—. Kunan su'we wan cha' nu nchkwiin' lo'o wan, si xlyaa wan kunan wan —ndukwin Jesús 'in ne'.

15

Cha' 'in ska ti slyá' nu wa mna' yu'wi 'in ska nten

1 Nchga msu 'in ne' xka la'a tsu' nu ndlo ka'an 'a tñi 'in nten, mdiyan ne' se'en ndi'in Jesús cha' kunan ne' sa ña'an cha' ndu'u yu; lo'o xka ta ne' nu kuxi ngi'ni, mdiyan ne' se'en ndi'in Jesús bra kan'.

2 Kan' cha' mdyisnan ne' fariseo, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o, mxicha' ne' 'in Jesús:

—Ndiya ti' yu re ka su'wa cha' 'in yu lo'o ne' kwa nu ngi'ni 'a cha' kuxi. Su'wa ti nchku yu tyaja lo'o ne' kuxi kwa —ndukwin ne' kan'.

³ Bra kan' ngwa'u Jesús cha' tiya re 'in ne':

⁴ —'Wan ni, si ndiya ska siyentu slya' 'wan, lo'o kana' ska i' 'wan bra kan' —ndukwin Jesús—, ¿ta ja xnun ti'in wan 'in ka'an la slya' kan', cha' kanun i' se'en su'we ndi'in i' ni' kixin' kan' a? Xnun wan 'in i' chañi, cha' nu tsaa naan wan 'in nu mna' kan' 'wan sa ña'an ya' nu tyija i' 'wan.

⁵ Bra wa ndyija slya' kan' 'wan, ka su'we 'a ka tiye wan bra kan'. Bra ti xtya wan 'in i' skun wan,

⁶ tyaan lo'o wan 'in i' tu' na'an tyi wan. Bra nu wa ngala wan na'an tyi wan, bra kan' xo' ti'in wan 'in nchga ta'a su'we nsu'wi wan lo'o nchga nten nu ndi'in kwi' se'en ti se'en ndi'in wan, cha' chkwi' wan lo'o ne': “Ka su'we 'a ka tiye wan lo'o ba ni, cha' wa ndyija slya' nu wa mna' 'wa.”

⁷ Nde lka cha' nu chkwiin' lo'o wan: Ka su'we 'a ka tiye Ndiose lo'o nten 'in Ni nde se'en ndi'in Ni —ndukwin Jesús 'in ne' fariseo bra kan'—, cha' wa ngwa jyu'u ti' ni siya ska ti nten chalyuu 'in cha' kuxi nu y'ni ne', cha' ngulaa ya' yu cha' kuxi kan' bra kan'. Ja ndi'in cha' tya'an cha' tiye Ndiose cha' 'in xka jakwa yla nsu'wi ti'yun lkwa nten su'we nu ja ndi'in cha' kuxi 'in ne', nxke' ti' ne'.

Cha' 'in ska tñi nu wa mna' 'in ska nu kuna'an

⁸ Ngwa'u Jesús xka cha' tiya 'in ne' bra kan':

—¿Ni sa ña'an ku'ni ska nu kuna'an nu nsu'wi tii tñi plata 'in a? Si kana' ska tñi plata kan' 'in ne', ¿ni sa ña'an ku'ni ne' bra kan' a? Ja chan kwa'an nu kuna'an kan' kii' cha' xu'wi xaa cha' ykwa su'we ne' ni' ña'an kan', sa ña'an ya' nu tyija tñi kan' 'in ne'.

⁹ Bra nu wa ndyija tñi kan' 'in ne', bra kan' xo' ti'in nu kuna'an kan' 'in nchga ta'a su'we nsu'wi ne' lo'o nchga nten nu ndi'in kwi' se'en ti, cha' katsa' 'in nchga ne' kan': “Ka

su'we ka tiye wan lo'oñ ni, cha' wa ndyija tñi nu mna' kan' 'ñañ.”

¹⁰ Su'we 'a ka tiye nu kuna'an kan', cha' wa ndyija lyo tñi 'in ne'; kwi' ngwaña'an ka se'en ndi'in Ndiose, ka su'we 'a ka tiye Ndiose lo'o nten 'in Ni nde ni' kwan, cha' wa ngwa jyu'u ti' ska ti nten chalyuu 'in cha' kuxi nu y'ni, ngulaa ya' yu cha' kuxi kan' bra kan'.

Ska yu kune' nu wa mna' nchga cha' su'we 'in yu

¹¹ Ngwa'u Jesús xka cha' tiya 'in ne' bra kan':

—Ndiya ska yu kula nu ndiya tukwa sñi' ki'yu yu.

¹² Lo'o nu kune' ni, ykwi' yu lo'o sti yu: “Stiñ” ndukwin, “tyaa lyaa nchga cha' su'we nu ndi'in cha' kaja 'ñañ.” Kan' cha' bra ti msu'we sti yu nchga cha' su'we nu mdi'in 'in yu cha' kaja 'in ta'a tyukwaa sñi' yu.

¹³ Xa wa mdijin chin' ti tsan, bra kan' yjwi' yu kune' kan' nchga cha' su'we nu wa mda sti yu 'in yu. Bra wa mjwi tñi kan' 'in yu, mdo'o yu ndyaa yu tijyu' lo'o tñi kan' bra kan'. Nde xka la'a tsu' se'en ndyaa yu, xkwi' ya ña'an ti ña'an ngwiji yu tñi kan'.

¹⁴ Xa wa mdyii tñi 'in yu, bra kan' ngwa ska jwi'ñan tlyu nde lo yuu se'en ndi'in yu; ja yu'wi 'a nan ku yu, lye 'a mte' ti' yu bra kan'.

¹⁵ Ti kwi' kichen se'en ndi'in yu kan' mdyisnan y'ni yu tñan 'in ska nten; ngulo yu kan' tñan 'in yu cha' tsaa yu ni' lyo'oo se'en ndi'in kuwe' 'in yu, cha' ña'ansiin yu 'in kuwe' kan'.

¹⁶ Lo'o kan' ngwa ti' yu ku yu nda' nu nchku kuwe' kan' si ka kala' chin' ti' yu lo'o ran, cha' ja tukwin nda nan ku yu, mte' 'a ti' yu bra kan'.

¹⁷ Chun' ndi'in la nduwe su'we ti' yu: “¿Ni a? ¿Ni lkwa msu'ndi'in na'an tyi stiñ ngi'ni tñan a? ¡Lo'o ja ndyiji jwi'ñan ne' kan', ti nganun la nan nchku ne' kan'! ¡Lo'o na' ni, nde re ndi'iñ ndijiñ jwi'ñan cha' ja ndyiji nan kuñ siya' ti!

18 Su'we la tya'aän nde na'an tyi stiin cha' chkwiiin' lo'o: Stiin, chkwiiin' lo'o yu, wa ka'an 'a ki'ya ndukwiin' cha' 'in Ndiose lo'o cha' 'iin, cha' mda'aän yu'wiin tiän.

19 Ja ndi'in 'a cha' chkwii' cha' sñii' lkaän; sa ña'an nu ngi'nii lo'o msu 'iin, kwi' ngwaña'an ku'nii lo'oün ni." Ngwaña'an mda'an cha' tiye yu cha' chkwii' yu lo'o sti yu.

20 Bra kan' mdo'o yu ndyaan yu tuwiin nde na'an tyi sti yu.

"Ti tijyu' ndyaan yu, na'an sti yu 'in yu bra kan'. Bra ti ndyaa sti yu ndyukwa ta'a yu lo'o sñii' yu; msñii si' ta'a yu lo'o sñii' yu bra kan', sti yu ykwicha' 'in yu cha' nchka t'nan 'a ti' sti yu 'in yu.

21 Bra kan' ykwi' yu lo'o sti yu: "Stiin" ndukwin yu, "wa ka'an 'a ki'ya ndukwiin' cha' 'in Ndiose lo'o cha' 'iin. Ja ndi'in 'a cha' chkwii' lo'oün cha' lkaän sñii'."

22 Bra kan' ykwi' yu kula kan' lo'o msu 'in yu: "Yaa lya wan kulo wan te' nu su'we la ña'an cha' xku' wan 'in yu re. Su'wa wan ska kwii' ya' yu, su'wa wan ska ta kanan tiji kiya' yu.

23 Lo'o kan' tsaa 'ya wan kuta kune' nu taan la cha' kujwi wan cha' kuan. ¡Ku'nian ska ta'a!

24 Mda'an cha' tiyeän cha' wa ngujwi sñiän' re, lo'o ni, xiya' mdo'o tukwa yu; wa mna' yu, mske' tiän', lo'o xiya' ngala yu nde re." Bra ti mdyisnan y'ni ne' ska ta'a bra kan'.

25 'Ngwaña'an ngwa cha' bra nu mdo'o tukwa sñii' nu wa kula la, ngala yu yaa yu tñan. Wa kala ti yu tu' na'an tyi sti yu, bra kan' ynan yu cha' nganen muska, cha' wa nchka ta'a la ngala yu.

26 Bra kan' msi'ya yu 'in ska yu kune', mnicha' yu 'in msu kan': "¿Nan lka nchka nde kwa a?"

27 Bra kan' mxkwen yu kune' 'in yu: "Yu ta'aa nu mda'an yu'wi ti, wa ngala yu kan' ni" ndukwin yu kune' kan'. "Kan' cha' ndukwin sti wan cha' kujwi ba kuta kune' nu su'we la ña'an kan', chun' nchka su'we 'a nka tiye sti wan cha' wa ngala yu su'we ti."

28 Msin' 'a ti' sñii' nu kula la kan' bra kan'. Bra wa na'an sti yu cha' ja xlyaa 'a yu sten yu ni' na'an, bra kan' yaa ykwi' sti yu lo'o yu.

29 Bra kan' ndukwin yu 'in sti yu: "Jlyo tii' ni wa nkwa yijan ndi'iin ngi'niin tñan 'iin, ja ska ya' y'niin cha' xa'an lo'oo; nchga tñan nu nguloo 'ñaän, y'niin kan'. Lo'o ni ska chivu xuwe ti ja mdaa 'ñaän cha' ku'niin ta'a lo'o ta'a su'weän nsu'wiin.

30 Lo'o ni, xiya' ngala sñii' nu wa y'ni tyii tñi 'iin, ngwiji ya ña'an ti, cha' lye 'a yu'wi nu kuna'an 'in yu. Cha' ngala ti yu kan', bra ti yjwi wan kuta kune' nu taan la cha' ka ta'a 'in yu" ndukwin sñii' nu wa kula la.

31 Bra kan' ykwi' yu kula sti yu lo'o yu: "Chañi cha' nchga tsan ndi'iin lo'oün. Kwi' ngwaña'an, nchga cha' su'we nu ndiya 'ñaän, nan 'iin lka nchga nan kan'.

32 Lo'o yu ta'aa ni, ni siya lye 'a mda'an yu'wi yu, su'we cha' ngi'nian ska ta'a cha' su'we ti ngala yu ni. Mda'an cha' tiyeän cha' wa ngujwi yu, bra kan' ndyo'o tukwa yu xiya'; wa mna' yu, mxke' tiän', bra kan' ngala yu xiya'. Kan' cha' ngi'nian ska ta'a ni, cha' lka su'we 'a nka tiyeän ndi'iin."

16

Ska msu nu ndloo la, nu sa ti y'ni tñan, ni siya kuxi ti tiye yu

1 Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

—Mdiya ska yu kuliya', lo'o yu'wi ska nten nu ndlo tñan 'in msu 'in yu kuliya' kan'. Wa mdiya ska tsan ytsa' ne' 'in yu kuliya' kan', cha' wa tyii ti cha' su'we nu nsu'wi 'in yu, cha' ya ña'an ti ngwiji msu nu ndlo tñan kan' cha' su'we nu ndiya 'in yu kuliya' kan'.

2 Bra kan' msi'ya x'nan 'in msu nu ndlo tñan kan', cha' kunicha' yu 'in msu kan': "¿Ni sa ña'an ndyo'o cha' nu nchkwi' nten lo'oün cha' 'iin a?" ndukwin yu. "¿Ni ña'an tñan wa y'ni cha' nchkwi' ne' lo'oün ngwaña'an a? Tyaa kwenta 'ñaän ni, katsaa' lyaa

'ñaän nchga tñan nu wa y'nii. Ja ka 'a 'iin ka ndloo la 'in msu 'ñaän ni."

³ Lye 'a mda'an cha' tiye msu nu ndlo tñan kan' bra kan': "¿Nan lka ku'niin ni, si ja ta 'a x'naän tñan nu ku'niin a? Ja jlyo 'a tiän' sa ña'an tñan ku'niin bra kan'. Ja taloün ku'niin tñan ni' kixin'; si tsa'aän lo kiya' cha' jñaän lomstan, ka jyu'u 'a tiän' bra kan'.

⁴ Kan' cha' ni, wa jlyo tiän' sa ña'an nu ku'niin cha' kaja se'en tyi'iin na'an tyi nten, si ja ta 'a x'naän tñan nu ku'niin." Kan' lka cha' nu mda'an cha' tiye msu kan', lo'o kuxi ti tiye yu.

⁵ Bra kan' msi'ya yu 'in nchga nten nu ndukwi tne' 'in x'nan yu, mnicha' yu 'in ne' bra kan': "¿Ni lkwa nan ndukwii 'in x'naän a?" ndukwin yu 'in ska ne'.

⁶ "Ska mi litro sete ndukwiin 'in yu kwa" ndukwin ne' kan' bra kan'. Bra ti ndukwin msu nu ndlo tñan kan' 'in ne' kan': "Nde ndiya kityi se'en nu ndukwa kwenta 'in tne' nu ndukwii. Tyukwaa chin' nde re cha' ku'nii xka kityi, nu ndukwin cha' ki'yu ti siyentu litro sete ndukwii 'in yu kula kan'" ndukwin msu kan' 'in.

⁷ Bra kan' mnicha' yu 'in xka yu: "Nu'win ni, ¿ni lkwa nan ndukwii 'in x'naän a?" "Ska siyentu kwijin nskwa' trigu" ndukwin yu kan' bra kan'. "Jaan" ndukwin yu, "nde ndiya kityi se'en nu ndukwa kwenta 'iin" ndukwin msu kan'. "Tyukwaa chin' nde re cha' ku'nii xka kityi nu ndukwin cha' jakwa yla ti kwijin, sa kan' ti ndukwii 'in yu kula kan'."

⁸ Chun' ndi'in la ngwa biya' ti' ykwi' x'nan yu sa ña'an tñan nu y'ni yu. "Sa 'a y'ni msu nu ndlo tñan kan' 'ñaän bra nu y'ni yu tñan" ndukwin yu kula kuliya' kan'.

Ti nchkwi' la Jesús lo'o ne' kan' bra kan':

—Lo'o 'wan ni, nu nchka 'a ti' wan tukwa wan nchga cha' nu nchkwi' Ndiose —ndukwin— ka ku'ni xa'an wan chin' cha' bra nu ña'an wan sa ña'an nu ngi'ni xka ta nten chalyuu lo'o ta'a ne', ni siya kuxi ti tiye ne'.

⁹ Nde lka cha' nu chkwiin' lo'o wan sikwa. Su'we ti ku'ni wan lo'o nchga

cha' su'we nu nsu'wi 'wan lo chalyuu re; taya' wan 'in xka la nten lo'o cha' su'we nu nsu'wi 'wan sa ña'an ya' tsaa tii chalyuu 'wan, cha' ngwaña'an kaja ta'a su'we nsu'wi 'wan lo chalyuu re. Lo'o bra kan' ta Ndiose se'en tyi'in wan nde se'en ndi'in Ni, xka chalyuu nu ja tsaa tii 'a kaja 'wan bra kan'.

¹⁰ Nten nu su'we 'a y'ni ji ska tñan xuwe ti, ngwaña'an su'we ku'ni ne' ska tñan nu wa tlyu la; lo'o nten nu kwiñi lyo'o 'in x'nan, laja nu ngi'ni ne' ska tñan xuwe ti, ja chan ja ka ku'ni ne' ska tñan nu wa tlyu la.

¹¹ Si ja nchka ña'ansiin wan ska cha' su'we nu nsu'wi 'wan lo chalyuu, ti kwi' ti cha', ja ta Ndiose ska tñan su'we la cha' ku'ni wan cha' 'in Ni.

¹² Nchga cha' su'we nu nsu'wi 'wan lo chalyuu, nan wa nda Ndiose cha' kan' cha' ña'ansiin wan 'in ran; si ja ku'ni su'we ti wan lo'o cha' kan', ¿ni sa ña'an ku'ni wan lo'o cha' su'we nu nda Ndiose cha' kanun ni' kasiya 'wan a?

¹³ Ska msu ni, ja ka ku'ni yu tñan 'in tukwa x'nan yu ska bra ti; ku'ni yu tñan 'in ska ti x'nan yu ska ya' ti. Ja chan ka ti'í ti' yu 'in ska x'nan yu bra kan', lo'o su'we la chkwi' yu lo'o xka x'nan yu bra kan'; ti kwi' ti cha', su'we la ku'ni yu tñan 'in ska ti x'nan kan', lo'o chin' la tñan ku'ni yu 'in xka x'nan bra kan'. Ja ka xñian cha' 'in Ndiose nu nka X'naan si ndiya 'a tian' 'in tñi, cha' sa ña'an lka xka x'naan, ngwaña'an lka tñi kan' bra kan'.

¹⁴ Lo'o ne' fariseo, cha' nu ndiya 'a ti' ne' kan' tñi, kan' cha' bra wa ynan ne' cha' nu nchkwi' Jesús, mstyí lyo'o ne' 'in yu.

¹⁵ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' kan': —'Wan —ndukwin yu— su'we 'a ngi'ni wan cha' ña'an nten 'wan, lo'o wa jlyo su'we ti' Ndiose nchga cha' kuxi nu nda'an cha' tiye wan. Nten nu ngi'ni tnun 'in ti ykwi' ti, kulaa ya' Ndiose 'in ne' kan'.

Sa ña'an nchka lo'o cha' su'we nu 'in Ndiose

¹⁶ Bra wa s'ni, ndi'in cha' kula 'in nten, ti kwi' cha' nu wa ykwi' Ndiose

lo'o Moisés, lo'o ne' nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten s'ni; bra nu yan Xuwa, ti bra kan' mdyisnan nganen cha' su'we 'in Ndiose, cha' ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten. Ka'an 'a nten nsu'wa ne' jwersa cha' xñi ne' cha' 'in Ndiose bra kan'.

¹⁷ Ja tlyu tñan tsaá tii nchga nan nu nsu'wi nde ni' kwan, kwi' ngwaña'an, tsaá tii tyukwi ña'aan lo chalyuu; lo'o ja tsaá tii 'a nchga cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o nten s'ni, ni siya ska cha' nu chin' la.

Nchkwi' Jesús cha' 'in nten nu ngulaa ti'in 'in kwilyo'o

¹⁸ Ti nchkwi' la Jesús lo'o ne' bra kan':

—Bra nu ngulo ska nten kityi cha' kulaa ti'in yu 'in kwilyo'o yu, cha' xiya' kaja kwilyo'o yu lo'o xka ne' kuna'an, cha' kuxi ngi'ni yu kan' bra kan'. Kwi' ngwaña'an, si kaja kwilyo'o ska yu ki'yu lo'o ska nu kuna'an nu wa ngulaa ti'in 'in kwilyo'o lo'o kityi, ti kwi' ti cha' kuxi ngi'ni yu ki'yu kan' bra kan'.

Cha' 'in skayu kuliya' lo'o skayu ti'i nu naan Lázaro

¹⁹ 'Ndiya ska yu kuliya', nu xkwi' te' ka'an 'a nga'an, xkwi' te' su'we 'a ña'an nchku' yu. Lye 'a ngi'ni yu la ndi'in yu lo chalyuu, nchga tsan nchka ta'a na'an tyi yu.

²⁰ Lo'o ndiya ska yu ti'i nu naan Lázaro, nu nsu'wi kitsu' tyukwi ña'aan yu. Tu'wa tuna'an se'en ndi'in yu kuliya' kan' ndukwa Lázaro nchga tsan.

²¹ Wa nchka ti' yu ti'i kan' ku yu ya ña'an ti nan nu ngalu tu'wa msaa se'en nchku yu kuliya' kan' bra kan'. Lo'o nda'an xne' se'en ndukwa yu ti'i kan', nde'e i' lo kitsu' nu nsu'wi chun' yu.

²² Mdiya tsan ngujwi yu ti'i kan'; lo'o bra kan' yaa lo'o angajle 'in ayman kan' se'en ndi'in ayman Abraham, nde se'en tlyu nu wa y'ni xu'we Ndiose 'in yu. Chun' ndi'in la ngujwi yu kuliya' kan', mtsi' ne' 'in yu bra kan'.

²³ Bra wa ndiya yu kuliya' kan' se'en ndijin yu nu ti'í lo jwlyaa, bra kan' mskwen yu ke yu na'an yu 'in ayman Abraham tijyu' ti, na'an yu cha' su'wa ti ndukwa ayman Lázaro lo'o Abraham bra kan'.

²⁴ Kan' msi'ya yu kuliya' kan' 'in Abraham: “Sti ba Abraham, chka t'nan ti' ñaän. Kuloo tñan 'in Lázaro kwa cha' kan lo'o yu chin' tyi'a ko'oün, cha' kucha' yu chin' tu'waän lo'o yaa' yu cha' tla' chin' ltseän', chun' tikee' 'a nsu'wiin lo kii' re.”

²⁵ Bra kan' ndukwin ayman Abraham 'in yu: “Sñiän!” ndukwin, “su'we 'a ngwa 'iin la mdi'in lo chalyuu. Lo'o Lázaro re ni, si'i ngwaña'an ngwa 'in yu, cha' mdijin 'a yu nu ti'í xa mdi'in yu lo chalyuu. Kan' cha' kaja se'en tyi'in su'we yu nde re ni; lo'o nu'win, ndi'in cha' kaja nu ti'í 'iin ni.

²⁶ Ti nsu'wi la xka cha' 'ware nde se'en ndi'in ba, ndiya ska lo kwa'an nu tlyu 'a jlu'we la se'en ndi'in bare lo'o wan; kan' cha' si ndiya ne' ta'a ba nu nchka ti' tsaá se'en ndi'in wan, ja ka 'in ne' tsaá ne'. Kwi' ngwaña'an 'wan, nu ndi'in wan nde kwa, ja ka 'wan kan wan nde re.”

²⁷ Bra kan' t'nan 'a ykwi' yu kuliya' kan' lo'o: “Ku'nii ska cha' su'we lo'oün, sti ba Abraham” ndukwin yu kuliya' kan'. “Taa 'in Lázaro cha' tsaá yu se'en ndi'in stiän,

²⁸ kwi' se'en ndi'in xa ki'yu yu ta'aän, cha' chkwi' yu lo'o yu kwa, cha' ja kan 'a yu se'en ndijiin nu ti'í nde re.”

²⁹ Bra kan' mxkwen Abraham 'in yu: “Wa jlyo ti' ne' kan' nchga cha' nu ngwa'an ayman Moisés ti s'ni; lo'o xka la kityi 'in Ndiose se'en nu ngwa'an ayman nu ngwa s'ni, ndiya kityi kan' 'in yu ta'aa. ¡Su'we la si kunan su'we ne' cha' nu ndukwa lo kityi kan'!”

³⁰ Bra kan' mxkwen yu kuliya' kan' 'in Abraham: “Chañi 'iin, sti ba Abraham. Ja chan si tsaá ska ayman nde se'en ndi'in ne' kwa, bra ti kulaa ya' ne' cha' kuxi nu ngi'ni ne' bra kan'.”

³¹ Xiya' ykwi' ayman Abraham lo'o yu kuliya' kan' bra kan': “Cha' nu

ja xlyaa ne' kwa tukwa ne' tñan nu ngulo Moisés lo kityi, ti kwi' ti cha' ja nnan ne' cha' nu ykwi' ayman nu msu'wa Ndiose cha' chkwi' lo'o nten nu ngwa s'ni, kwi' ngwaña'an, ja tukwa ne' xka la cha' nu chkwi' Ndiose lo'o ne', ni siya xiya' tyu'u ska ayman cha' chkwi' lo'o ne' kwa."

17

Kuxi 'a si ndi'in ska ki'ya nu ndijin lyo 'ñaan

¹ Xiya' ykwi' Jesús lo'o nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

—Nsu'wi 'a nten nu nchkwi' lo'oan cha' ku'nian ska cha' kuxi; lo'o nten nu ndatsaa 'in ta'a nten ne' cha' ku'ni cha' kuxi lo'o ne', j't'nan 'a ne' kan'!

² Su'we la si skan' ska kee kichi ynen ne' kan', cha' tsaa xkwan ne' 'in ne' lo tyi'a tujo'o; bra kan' ja ka 'a tatsaa la ne' 'in nten ña'an ti' ska nu xuwe ti re.

³ Bra nu ku'ni ska ne' ta'a nda'an wan cha' kuxi lo'o wan, bra kan' chkwi' wan lo'o yu cha' ja ku'ni 'a yu cha' kuxi kan' lo'o wan. Si kulaa ya' yu cha' kuxi kan', ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in yu bra kan';

⁴ ni siya kati ya' ta yu cha' msin' ti' 'wan ska tsan, lo'o kati ya' kan yu chkwi' yu lo'o wan: “Ku'ni wan cha' tlyu ti' 'ñaan, ja ku'niin 'aän cha' nu kuxi lo'o wan ni” nchkwin yu bra kan', ndi'in cha' ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in yu.

Ka'an 'a cha' ka 'ñaan si ndyaa ña'an tian' 'in Ndiose

⁵ Bra kan' ykwi' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús:

—Tayaa' 'wa cha' ka tsaa ña'an la ti' ba 'iin —ndukwin ne' 'in yu.

⁶ —Jlyo ti' wan cha' ndiya mta kixin' nu xuwe 'a —ndukwin Jesús 'in ne'—. Sa ña'an lka ska mta xuwe ti, ngwaña'an lka wan, cha' ja nchka 'wan lye. Ja n'ni cha', ni siya chin' ti cha' tsaa ña'an ti' wan 'in Ndiose Stiin, ka chkwi' wan lo'o yka kityi re: “Tyo'o tsuu' nde se'en ndukwaa re, tsaa tukwaa nde lo tyi'a tujo'o kwa.” Lo'o bra kan' ña'an wan cha' ki'ya yka

kan' kwenta cha' nu ykwi' wan lo'o ran.

Tñan nu ndi'in cha' ku'nian lo'o nten chun' ngi'nian tñan 'in Ndiose

⁷ ¿Ni sa ña'an nxke' ti' wan ni a? ¿Ni sa ña'an ku'ni wan si ndiya ska msu 'wan nu wa yaa ni' kixin' cha' nda'a yu yuu 'wan, ni siya yaa yu cha' ña'ansiin yu 'in kuta 'wan a? Nde msiin nu tka ngala ti msu kan' cha' yaa yu tñan, ¿ta chkwi' wan cha' re lo'o yu a?: “Kaan lyaa tyukwaa chin' tu'wa msaa re cha' ku'nii chin' siin ni.”

⁸ Ja nchkwi' wan ngwaña'an lo'o yu, nxke' tiän'. Ja chan nde ña'an chkwi' wan lo'o yu: “Ku'nii lyaa cha' kee' nan ka siin ku ba. Ti kulo ku ba ko'o ba, bra kan' kuu ko'oo” nchkwin wan 'in msu kan'.

⁹ ¿Ta ndya wan xu'we 'in msu kan', cha' ngi'ni yu tñan nu ngulo wan 'in yu a? Ja ngi'ni x'nan msu ngwaña'an.

¹⁰ Sa ña'an lka msu, ngwaña'an lka wan; bra wa y'ni wan nchga tñan nu ngulo Ndiose 'wan, ndi'in cha' chkwi' wan bra kan': “Msu kuxi ti lka bare, cha' tñan nu ndi'in cha' ku'ni ti ba, sa kan' ti tñan y'ni ba” nchkwin wan.

Y'ni Jesús jo'ó 'in tii nten nu msñi kicha nu ngatsu' kuna' ne'

¹¹ Msñi Jesús tuwiin ndyaa nde Jerusalén, bra kan' mdijin ne' lo yuu 'in Galilea, ndyaa ne' nde lo yuu 'in Samaria.

¹² Mdiya Jesús ska kichen xuwe, bra kan' ndyukwa ta'a yu lo'o tii ne' ti'í nu wa ndijyan se'en ndi'in yu; kicha nu ngatsu' kuna' msñi 'in ne' kan'. Ti tijyu' ti nduun ne' se'en ndi'in Jesús,

¹³ kwen 'a ykwi' ne' lo'o yu bra kan':

—jYu kula Jesús! —ndukwin ne' bra kan'—, jchka t'nan tii' 'wa!

¹⁴ Xa wa na'an Jesús 'in ne', bra kan' ndukwin yu:

—Tyaa lya wan se'en ndi'in sti jo'o cha' ña'an yu tyukwi ña'an wan —ndukwin Jesús 'in ne' ti'í kan'.

Mdo'o ne' ndyaa ne' bra kan'. Se'en yaa ne' tuwiin, ndii ti' ne' cha' ngwa

luwi kuna' ne' xiya'; wa mdyii cha' ti' ne' bra kan'.

¹⁵ Kan' cha' mxitukwi ska yu ti' kan', kwen 'a ykwi' yu cha' y'ni tnun yu 'in Ndiose.

¹⁶ Bra kan' mduun xtyin' yu se'en ndi'in Jesús, yaa sti yu mstya tloo yu lyuu cha' ndya yu xu'we 'in Jesús. Lo'o ne' Samaria lka yu kan', ne' xka la'a tsu' lka yu.

¹⁷ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o yu:

—¿Ta si'i tii ne' nu ngatsu' kuna' ne' nchkaa ne' tsan a? ¿La ngwa xa chkaa ne' kan' ni a?

¹⁸ Ska ti yu re nu si'i ne' Israel ta'aan lka yu, kan' lka nu mxitukwi cha' ku'ni tnun yu 'in Ndiose.

¹⁹ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o yu ki'yu kan':

—Tyituun lyaa, tyaa ni —ndukwin—. Wa nchkaa ni, cha' ndyaa ña'an tii' cha' nu ykwiin' lo'oo.

Nan nu ka bra nu ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in nten

²⁰ Lo'o bra kan' mnicha' ne' fariseo 'in Jesús sa ña'an bra nu kan Ndiose cha' ka Ni ndloo la 'in nten. Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—Si'i ska nan nu chkan' ndijyan tijyu' lka cha' kan'.

²¹ Ja ka chkwian' cha' re: “Nde ti nduun Ni”; ja ka chkwian': “Nde kwa ndukwa Ni.” Nan wa lka Ndiose ndloo ni' kasiya 'in nten bra ni.

²² Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu:

—Nde loo la tiya bra nu ka 'a ti' wan ña'an wan 'ñaän, ni siya xka tsan ti tyi'iin lo'o wan lo chalyuu ka ti' wan, na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten; lo'o ja ka 'a ña'an wan 'ñaän bra kan'.

²³ Chkwi' ne' lo'o wan cha' 'ñaän bra kan': “Nde ti nduun yu”; lo'o chkwi' ne': “Nde kwa nduun yu.” Ja tsaa ña'an ti' wan 'in ne' kan', ja xñi wan cha' kwiñi nu nchkwi' ne' kan' —ndukwin Jesús 'in ne'—.

²⁴ Su'wa ña'an nchka ti' bra nu ndyuwi tyukwi ña'aan ni' kwan, ngwaña'an ka 'ñaän bra nu tiya tsan cha' ña'an ne' 'ñaän ndyaän xiya', na' nu wa mdiyaän cha' lkaän nten.

²⁵ Ti kulo ndi'in cha' ka'an 'a nu ti'í kaja 'ñaän. Kwi' ngwaña'an, ne' ta'a kichen tyiin kulaa ya' ne' 'ñaän.

²⁶ Sa ña'an ngwa 'in nten nu yu'wi lo chalyuu s'ni, ta'a su'wa ne' lo'o ayman Noé kan', ngwaña'an ka 'in nten chalyuu bra nu tyaän xiya', na' nu wa mdiyaän cha' kaän nten.

²⁷ Ta'a su'wa ayman Noé kan' ni, y'ni ne' ta'a, yku ne', yi'o ne', mjwi kwilyo'o ne'; sa kan' ti cha' nka tiye ne' sa ña'an bra nu mñan Noé kan' yka na'an tnun. Bra kan' yten yu ni' yka na'an kan' lo'o nchga nan nu nsu'wi 'in yu. Lo'o bra kan' lye 'a mduun tyoo, mdyii nten chalyuu ngujwi ne'.

²⁸ Ti kwi' sa ña'an ngwa 'in ne' kichen se'en mdi'in ayman Lot, ngwaña'an ka 'in nten chalyuu tsan kan'. Nten ta'a kichen tyi Lot ni, yku ne', yi'o ne', msi'i ne' yu'wa, yjwi' ne' yu'wa, yta ne' jyan, mñan ne' na'an; sa kan' ti tñan nu ndiya ti' ne' y'ni ne',

²⁹ sa ña'an bra nu ngulo Ndiose 'in Lot kan' nde kichen Sodoma kan'. Bra kan' mslu Ndiose kii' lo'o kata sufri nchkin lo yuu. Mdyii cha' 'in nchga ne' Sodoma kan'; ta'a su'wa Lot ni, ngujwi nchga ne'.

³⁰ Ngwaña'an ka tsan kan' bra nu ña'an ne' 'ñaän ndyaän xiya', na' nu wa mdiyaän ska ya' cha' kaän nten; ja ka biya' ti' ne' ni tsan ka kan'.

³¹ 'Bra nu tiya tsan kan', si ndiya nten nu nduun ke na'an tyi ne', ja ka 'a 'in ne' ki'ya ne' lyuu cha' kulo ne' yu'wa nu ndi'in ni' ña'an 'in ne'. Kwi' ngwaña'an, si nsu'wi ne' ni' kixin', ja ka 'a 'in ne' xitukwi ne' tyaan ne' tu' na'an tyi ne'.

³² Tyaa yu'wi ti' wan sa ña'an nu ngwa 'in nu kuna'an 'in Lot bra kan'; ngwa ti' ne' xitukwi ne' tyaan nde kichen kan' xiya', bra kan' y'ni Ndiose cha' nchka ne' ska kee.

³³ 'Wan ni, kana' chalyuu 'wan si xkwi' nda'an cha' tiye wan sa ña'an nu ka 'wan, ti ykwi' ti wan; kaja chalyuu kwi 'wan si xlyaa wan tsaa ña'an ti' wan 'ñaän, ni siya kujwi nten 'wan chun' nu yten wan cha' 'ñaän.

³⁴ 'Katsaän' 'wan sa ña'an ka si kaän

xa tla; si nskwa tukwa nten laja' ska ti lo ki'yan, kan y'ya Ndiose 'in ska ne', kanun skwa xka ti ne' bra kan'.

³⁵ Kwi' ngwaña'an ka si ndiya tukwa nu kuna'an su'wa ti ndiyoo ne' ska tsan, kan y'ya Ndiose 'in ska ne', kanun xka ti ne' bra kan'.

³⁶ Kwi' ngwaña'an ka si ndiya tukwa yu ki'yu lo tñan 'in ne' ni' kixin', tyaa lo'o Ndiose 'in ska yu, kanun xka ti yu bra kan'.

³⁷ Bra wa ynan ne' cha' kan', bra kan' mnicha' ne' 'in Jesús:

—¿La nde ya' ka ngwaña'an, yu kula? —ndukwin ne'.

Bra kan' mxkwen Jesús 'in ne':

—La se'en ndiya ska nan tukun, la kan' tyo' ti'in laxu; ngwaña'an ka bra nu tyo' ti'in nten xa wa mdyii chalyuu, kaja 'a nu ti'í 'in ne' bra kan'.

18

Cha' 'in nu kuna'an ti'i nu ndatsaa 'a 'in wse

¹ Ngwa'u Jesús 'in ne' cha' ta'a ti chkwi' ne' lo'o Ndiose, cha' ja ka ndaja ti' ne' siya' ti bra nu nchkwi' ne' lo'o Ndiose. Nde lka ska cha' tiya nu ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

² —Ska kichen ndiya ska wse nu ja ngi'ni tnun 'in Ndiose, ja ska cha' nduwe ti' yu.

³ Ti kwi' kichen kan' ndiya ska nu kuna'an ti'i. Ndyaa na'an nu kuna'an kan' 'in wse kan' bra kan', cha' ndiya cha' kuxi nu ngi'ni xka nten lo'o; ngwa ti' jñi su'we cha' 'in lo'o ta'a nxuun tloo wse.

⁴ Tyun ya' yaa nu kuna'an kan' se'en ndi'in wse, lo'o ja nduwe ti' wse kan' cha' nu nchkwi' nu kuna'an kan' lo'o yu. Chun' ndi'in la mda'an cha' tiye wse kan': “Ni siya ja ndukwaän cha' nu nchkwi' Ndiose, kwi' ngwaña'an ja nduwe tiän' ska cha' nu nchkwi' nten chalyuu,

⁵ ja n'ni cha' kan', ku'niin biyaän' cha' 'in nu kuna'an ti'i re, cha' ña'an ti nda'an nu kuna'an re nda cha' msin' ti' ñaän. Kan' cha' tayaän' chin' 'in nu kuna'an re” ndukwin wse kan', “ku'niin biyaän' 'in ki'ya re, cha' ja

kan' 'a nu kuna'an re ta cha' msin' ti' ñaän xiya'.”

⁶ Ti nchkwi' la Jesús lo'o ne' bra kan':

—Ngwaña'an ykwi' wse xa'an kan', bra kan' mdaya' yu 'in nu kuna'an kan', ni siya ja su'we nka tiye yu —ndukwin Jesús 'in ne'—.

⁷ Lo'o Ndiose ni, su'we 'a nsu'wi tiye Ndiose, bra ti taya' Ni 'in nten nu wa ngulo suwi Ni cha' ka nten 'in Ni, chun' lye 'a nchkwi' ne' lo'o Ni tsan lo'o tla. ¿Ta tiya' 'a taya' Ndiose 'in ne', nxke' ti' wan a?

⁸ Nde lka cha' nu chkwiin' lo'o wan, cha' bra ti taya' Ndiose 'in ne' kan', ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in kasiya 'in ne'. Lo'o na' nu wa msu'wa Ndiose ñaän ndijyaän cha' kaän nten, bra nu tiyaän xiya', ¿ta ña'an ti tyija lyo' ñaän nten nu ti ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose Stiin a?

Ska cha' 'in tukwa lo nten nu yaa ni' lyaa

⁹ Nde lka xka cha' tiya nu ykwi' Jesús lo'o nten, ska cha' 'in ne' nu ngi'ni siye' 'a tloo xka ta nten; xkwi' cha' nu ñi ngi'ni ne' kan', nxke' ti' ne', lo'o xkwi' nxyi lyo'o ti ne' kan' 'in xka la nten. Nde lka cha' nu ykwi' Jesús bra kan':

¹⁰ —Tukwa nten ndyaa ni' lyaa tnun cha' chkwi' ne' lo'o Ndiose: Ska yu kan' lka yu fariseo nu kti 'a cha' 'in ne', nxke' ti' ne', xka yu lka yu ska yu kuxi nu njñan tñi 'in nten cha' 'in ne' xka la'a tsu'.

¹¹ Yu fariseo kan' ni, nduun yu jlu'we laa, nde ña'an ykwi' yu lo'o Ndiose bra kan': “Ndiose” ndukwin, “ngwa xu'we 'iin cha' ja ngi'niin sa ña'an nu ngi'ni xka la nten; xa'an 'a ngi'ni ne', ngi'ni 'a ne' kunan, kuxi 'a ngi'ni ne' lo'o kwilyo'o xka nten. Na' ni, ja ngi'niin ngwaña'an, ja ngi'niin sa ña'an ngi'ni yu kuxi kwa nu kwiñi ti njñan ka'an 'a tñi cha' 'in ne' xka la'a tsu' nu lka ndloo la” ndukwin yu fariseo kan' 'in Ndiose.

¹² “Tukwa ya' ska smnan ja nchkuün tyaja cha' ngi'niin tnuün 'iin. Lo'o ndaän 'iin sa yu'we nchga

nan nu ngi'niin kanan ska smnan' ndukwin yu fariseo kan'.

¹³ Lo'o yu ki'yu nu njnan tni cha' 'in ne' xka la'a tsu' ni, tijyu' ti mdyituun yu; ja ngwa tiye yu cha' skwen kiloo yu chin', cha' xi'in 'a ti' yu mduun yu mji'in ti yu ndukun' tijyan tiye yu bra nu ykwi' yu lo'o Ndiose: “iChka t'nan tii' 'ñaan, Ndiose Stiin, cha' ndi'in 'a ki'ya 'ñaan!” ndukwin yu ki'yu kan'. Sa kan' ti cha' ykwi' yu.

¹⁴ 'Nde lka cha' nu nchka tiän' chkwiin' lo'o wan —ndukwin Jesús 'in ne'—, cha' yu ki'yu nu njnan tni cha' 'in ne' xka la'a tsu', wa y'ni tyii Ndiose ki'ya nu ndi'in 'in yu kan'; kan' cha' su'we ngwa tiye yu mxitukwi yu ndyaa yu na'an tyi yu. Lo'o ja ngwa 'in yu fariseo kan' ngwaña'an, cha' nten nu ngi'ni tnun 'in ti ykwi' ti, ndi'in cha' ka jyu'u ti' nten kan' chun' ndi'in la; lo'o nten nu mjyu'u 'a ti' si'ya cha' kuxi nu ndi'in 'in ne', chun' ndi'in la ka su'we la kasiya 'in ne' tloo Ndiose.

Nkwan Jesús 'in nu xuwe

¹⁵ Bra kan' ndijyan lo'o nten 'in ka'an 'a nu xuwe cha' xtya ya' Jesús ke nu xuwe kan'. Bra wa na'an ne' nu ngi'ni xa'an kan' 'in nten nu ndijyan lo'o 'in nu xuwe kan', bra ti mdyisnan ne' kan' y'ni tlá ne' 'in nten nu ndijyan kan'.

¹⁶ Bra kan' msi'ya Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' kan ne' se'en ndi'in yu. Bra kan' ykwi' yu lo'o ne':

—Ta wan chabiya' cha' kan nu xuwe re se'en ndi'in —ndukwin—, cha' ska nu xuwe ni, su'we 'a nsni cha' su'we 'in Ndiose ni' kasiya 'in, tyukwi ti tiye kan' siya' ti. Ka kulo Ndiose tnan 'in nten nu tsaa ña'an ti' 'in Ndiose, sa ña'an nu ndyaa ña'an ti' ska nu xuwe 'in sti.

¹⁷ Cha' nu ni nchkwiin' re lo'o wan. Nten nu ja xni cha' su'we 'in Ndiose sa ña'an nu nsni ska nu xuwe re cha' nu nchkwi' sti, ja ka ka Ndiose ndloo ni kasiya 'in ne'.

Ykwi' ska yu kuliya' lo'o Jesús

¹⁸ Nde kwa mduun ska nten tlyu nu lka ndloo 'in ne' judío. Bra kan' mnicha' yu kan' 'in Jesús:

—Mstru, su'we 'a ngi'nii nchga tsan —ndukwin—. ¿Ni sa ña'an ku'niin cha' kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'ñaan a? —ndukwin yu ki'yu kan'.

¹⁹ Bra kan' mxkwen Jesús 'in yu:

—¿Ni cha' nxke' tii' cha' su'we 'a nten lkaan a? —ndukwin Jesús 'in yu kan'—. Ska ti Ndiose lka nu chañi cha' su'we.

²⁰ Wa jlyo tii' nchga tnan nu ngulo Ndiose 'in nten nu ngwa s'ni, cha' nde ña'an nchkwi' lo kityi: “Ja ku'ni wan cha' kuxi lo'o kwilyo'o xka nten” ndukwin kityi kan'. “Ja kujwi wan 'in ta'a nten wan; ja ku'ni wan kunan; ja chkwi' wan kwentu 'in ta'a nten wan; ku'ni tlyu wan 'in sti wan lo'o jya'an wan, ngwaña'an tukwa wan cha' nu nchkwi' ne' kula 'wan lo'o wan.” Ngwaña'an nchkwi' cha' kula nu mda Ndiose 'ñaan nu ngwa s'ni.

²¹ —Ti lyuñ' mdukwaan nchga cha' kan' —ndukwin yu kan' 'in Jesús.

²² Bra wa ynan Jesús cha' kan', bra kan' ndukwin 'in yu:

—Xka ti cha' ti ji ku'nii. Yaa kujwii' nchga cha' su'we nu nsu'wi 'iin, cha' kaja tni nu taa 'in nten nu ti'i; ka'an la cha' su'we kaja 'iin nde loo la nde se'en ndi'in Ndiose bra kan'. Bra wa y'nii tnan kan', bra kan' ka tyaaan lo'oñ.

²³ Bra nu ynan yu kan' cha' nu ykwi' Jesús, bra ti ngwa xi'in ti' yu, cha' kuliya' 'a yu.

²⁴ Na'an Jesús cha' xi'in 'a ti' yu, bra kan' ykwi' lo'o ne' nu ndi'in kwi' se'en ti:

—iTukwi 'a cha' sten ne' kuliya' cha' 'in Ndiose, cha' ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in ne'!

²⁵ Sa la tnan cha' tyijin ska 'ni kiya' kuxa, ni siya ska 'ni tnun, ni siya sa ña'an lka ska camello. Sa la cha' kan'; tukwi la tnan cha' sten ska ne' kuliya' cha' 'in Ndiose cha' ka Ndiose ndloo la 'in yu —ndukwin Jesús.

²⁶ Bra wa ynan ne' cha' kan', mda'an 'a cha' tiye ne':

—¿Ti ka nu ka tyo'o laa 'in cha' kuxi nu nsu'wi chalyuu sikwa, cha' kala yu se'en ndi'in Ndiose a? —ndukwin ne'.

²⁷ —Ja ska nten chalyuu ka ku'ni tñan kan'; ska ti Ndiose, kan' lka nu nchka ku'ni cha' kala nten se'en ndi'in ykwi' Ni —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

²⁸ —Yu kula —ndukwin Tyu 'in Jesús—, wa ngulaa ti'in ba nchga nan nu nsu'wi 'wa cha' tya'an ba lo'oo, sa ña'an nu ndukwiin cha' ku'ni ba —ndukwin.

²⁹ Bra kan' mxkwen Jesús 'in yu: —Chañi cha' nu nchkwii'n lo'o wan ni, cha' 'in nten nu wa yaa tijyu' cha' ku'ni tñan 'in Ndiose; ja siya' kulaa yaän' 'in ne' kan' ya ña'an ti. Ndiya bra wa ngulaa ti'in ne' nchga cha' su'we nu ndi'in 'in ne', cha' nu ndyaa ne' tñan 'in Ndiose; lo'o na'an tyi ne', lo'o kwilyo'o ne', lo'o sti ne', lo'o jya'an ne', lo'o sñi' ne', ndiya bra ngulaa ti'in ne' nchga cha' kan', cha' nu ndyaa ne' tñan 'in Ndiose.

³⁰ Lo'o bra kan' ka'an la cha' su'we kaja 'in ne' kan' lo chalyuu ni, sa ña'an cha' nu mna' 'in ne' kan', mxke' ti' ne'; chun' ndi'in la kaja chalyuu nu ja tsa'a tii 'a siya' ti 'in ne' bra kan'.

Xiya' ytsa' Jesús 'in ne' cha' wa kaja tiyu

³¹ Bra kan' msi'ya Jesús 'in tii tyukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, cha' tyo' ti'in ne' se'en ndi'in yu cha' chkwi' yu lo'o ne':

—Tsaan nde Jerusalén ni —ndukwin yu—, se'en ka nchga tñan nu ndukwin ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose nu ngwa s'ni; ngwa'an ne' cha' kan' lo kityi, nchga cha' nu ka ñaän, na' nu ndijyaän cha' kaän nten.

³² Wa ta ti ne' ñaän 'in ne' xka la'a tsu' cha' xtyi lyo'o ne' ñaän, cha' chkwi' ne' cha' ti'i ñaän, lo'o su'wa tyi'a ndyo'o tu'wa ne' tloün.

³³ Ti kulo jwi'in ne' ñaän lo'o ti su, kujwi ne' ñaän bra kan'. Mda'a snan tsan, tyu'uün xiya' bra kan'; ja kanuün se'en ndi'in ayman.

³⁴ Nchga nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús kan', ja ngwa biya' ti' ne' cha'

kan'; ja jlyo ti' ne' ni cha' ykwi' yu ngwaña'an. Ska cha' tukwi ngwa, ja ngwi'ya ne' kwenta sa ña'an ndyo'o cha' kan'.

Y'ni Jesús cha' nchkaa ska yu kwityiin' nu lka ne' Jericó

³⁵ Wa mdiyan ti Jesús tu'wa kichen Jericó bra kan'. La kan' ndiya ska yu kwityiin' tu'wa tuwiin, mjñan yu lomstan.

³⁶ Cha' ka'an 'a nten ynan yu ndiyan tuwiin, kan' cha' mnicha' yu kwityiin' kan' 'in xka nten:

—¿Nan ka nchka re ni a? —ndukwin yu.

³⁷ Bra kan' ytsa' ne' 'in yu cha' Jesús Nazaret kan' ndiyan tuwiin kwa.

³⁸ Bra kan' kwen 'a msi'ya yu kwityiin' kan' 'in Jesús:

—Jesús, sñi' David nu ngwa ayman stii nu yu'wi ti s'ni —ndukwin yu—, ¡chka t'nan tii' ñaän ni! —ndukwin yu.

³⁹ Nten nu ndukwa loo la, kan' msi'ya lo'o ne' 'in yu cha' ka tiin yu cha' nxi'ya yu; lo'o ja ynan yu, kwen la msi'ya yu bra kan':

—Nu'win, nu lkaa ta'a nten 'in ayman David —ndukwin yu—, ¡chka t'nan tii' ñaän!

⁴⁰ Bra kan' ndyaa tuun Jesús cha' chkwi' lo'o ne' cha' kan' lo'o ne' 'in yu kwityiin' kan' se'en nduun yu. Bra nu mdiya yu kwityiin' kan' kwi' se'en ti, bra kan' mnicha' Jesús 'in yu kwityiin' kan':

⁴¹ —¿Nan lka ku'niin lo'oo, nchka tii' a? —ndukwin Jesús 'in yu.

—Yu kula —ndukwin yu—, nchka tiän' cha' ku'nii jo'ó 'in kiloün —ndukwin yu kwityiin' kan'.

⁴² —¡Chkaa kiloo sikwa! —ndukwin Jesús 'in yu—. Chun' cha' ndyaa ña'an tii' ñaän, kan' cha' nchkaa kiloo ni —ndukwin Jesús.

⁴³ Bra ti nchkaa kiloo yu kwityiin' kan', ngwa na'an yu xiya'. Lo'o bra kan' mdo'o yu mda'an yu lo'o Jesús, ngi'ni tnun yu 'in Ndiose. Lo'o nchga nten nu na'an cha' kan', lo'o ne' kan' y'ni tnun ne' 'in Ndiose bra kan'.

19

Jesús lo'o Zaqueo

¹ Bra kan' mda'an Jesús ndyaa yu jlu'we kichen Jericó kan'.

² La kan' ndi'in ska yu kuliya' nu naan Zaqueo, x'nan ne' nu mjñan ka'an tñi 'in nten cha' 'in ne' xka la'a tsu' lka yu.

³ Wa nchka ti' yu xu'wi lyo yu 'in Jesús, lo'o ja ngwa ña'an yu 'in Jesús cha' ka'an 'a nten ndi'in. Lo'o Zaqueo ni, lyu' ti ku' yu.

⁴ Bra kan' msnan yu ndyaa tuun yu nde loo se'en ndijyan ne', mchkwen yu lo ska yka kityi tuwiin se'en ndi'in cha' tyijin Jesús, cha' mnan ti ña'an yu 'in Jesús bra kan', nka tiye yu.

⁵ Xa nu ndijin ti Jesús, bra kan' na'an Jesús nde kwan, ykwi' lo'o Zaqueo kan':

—Zaqueo —ndukwin Jesús 'in yu—, ki'yaa lyaa lyuu, cha' ndi'in cha' tsa'aän na'an tyii ni.

⁶ Bra ti ngwi'ya Zaqueo lyuu, cha' ndiya 'a ti' yu cha' nu ykwi' Jesús lo'o yu; su'we 'a nka tiye yu ta yu se'en tyi'in Jesús.

⁷ Bra nu na'an nten cha' ndyaa Jesús se'en ndi'in Zaqueo kan', nchga ne' lye 'a nchkwi' ne' ni cha' ndyaa Jesús ni' ña'an tyi ska ne' kuxi, ska nten nu ndi'in 'a ki'ya 'in.

⁸ Bra kan' mdyituun Zaqueo cha' chkwi' lo'o Jesús:

—Ña'aan 'aan, yu kula —ndukwin yu—. Taän sa jlu'we cha' su'we nu nsu'wi 'ñaän 'in ne' ti'i. Si ti ndi'in nan nu y'niin kunaän cha' wa mñi lyo'oün 'in ne', tyaän nan kan' 'in ne', jakwa sa kwa tyija 'in ne' —ndukwin Zaqueo bra kan'.

⁹ —Lo'o ni, wa ngulaa ne' nu ndi'in na'an re 'in cha' kuxi nu ndi'in 'in ne' —ndukwin Jesús bra kan'—, cha' yu re ni, ta'a nten 'in ayman Abraham nu yu'wi ti s'ni lka yu.

¹⁰ Wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijaän cha' kaän nten cha' tya'an naän 'in nten nu mna' kasiya 'in ne' si'ya cha' kuxi, cha' ka kulaän 'in nten kan'.

Cha' 'in tii tñi oro

¹¹ Laja nu ndi'in ti ne' nganan ne' cha' nu nchkwi' Jesús lo'o ne', bra kan' ykwi' yu cha' tiya re lo'o ne'. Wa ndla ti tiya ne' lo'o Jesús tu'wa kichen Jerusalén, bra kan' mske' ti' ne' cha' lka Jesús nu nka Krixtu, nten nu tnun nchka nu wa su'wa ti Ndiose cha' kan lo chalyuu; mske' ti' ne' cha' wa mdiya ti kwi' bra nu ka Ndiose ndloo 'in nten chun' tñan nu ngi'ni Krixtu bra kan'.

¹² Kan' cha' ykwi' Jesús cha' re lo'o ne':

—Ndiya ska yu ki'yu, ska nten su'we. Wa tsaa ti yu tijyu' nde xka kichen tnun la, cha' ta ne' tñan 'in yu cha' ka yu ndloo la 'in ne' ta'a kichen tyi yu; bra nu wa mjwi tñan kan' 'in yu, bra ti xitukwi yu tyaan yu xiya', nka tiye yu.

¹³ Xa nu ti ji ti tsaa yu, bra kan' msi'ya yu 'in tii nten nu lka msu 'in yu, cha' ta yu ska tñi 'in skaa ne', ska tñi oro nu ka'an 'a ndyu'wi lyo. Bra kan' ykwi' yu lo'o msu kan': “Ku'ni wan tñan lo'o tñi re tyukwi laja nu tsa'aän ni, sa ña'an bra nu kalaän xiya” ndukwin yu 'in ne'.

¹⁴ Lo'o nten ta'a kichen tyi yu, ja su'we nka tiye ne' ña'an ne' 'in yu. Bra kan' ngulo ne' kan' tñan 'in xka ta nten cha' tsaa ña'an ne' 'in yu, cha' chkwi' ne' cha' re lo'o ree nu lka ndloo la ti kichen tijyu' kan': “Ja nchka ti' ba 'in yu kwa cha' ka yu ndloo la 'wa kichen tyi ba” ndukwin ne'. Lo'o ja nduwe ti' ree nu lka ndloo la ti kan' siya' ti, cha' nu wa ykwi' ne' ngwaña'an.

¹⁵ Kan' cha' bra nu ngala yu cha' wa mjwi tñan cha' lka yu ndloo la, ngala yu na'an tyi yu xiya' bra kan'. Bra ti ngulo yu tñan cha' kan ne' msu nu mda yu tñi 'in cha' ku'ni ne' tñan lo'o ran, cha' ka biya' ti' yu sa ña'an kanan y'ni ne' lo'o tñi kan'.

¹⁶ Ykwi' msu nu ngala kulo kan' lo'o x'nan yu: “Tii sa ña'an nu mda 'ñaän y'niin kanan” ndukwin msu kan' 'in yu.

¹⁷ Bra kan' mxkwen ree 'in msu kan': “Su'we 'a sikwa. Ska msu su'we 'a lkaa. Ngwaña'an y'ni lo'o ska tñan

xuwe ti; kan' cha' taän chabiya' cha' kaa ndloo la 'in tii kichen chabiya' 'ñaän."

¹⁸ Ngala xka msu se'en ndi'in yu bra kan': "Yu kula" ndukwin yu, "ki'yu sa ña'an nu mda 'ñaän y'niin kanan" ndukwin.

¹⁹ Ti kwi' ti cha' ndukwin ree kan' 'in: "Nu'win kuloo tñan 'in ki'yu kichen chabiya' 'ñaän sikwa" ndukwin ree kan' 'in msu kan'.

²⁰ Bra kan' ngala xka msu kan': "Yu kula" ndukwin, "nde ndyaän lo'oün tñi 'iin, cha' su'we msu'wa ko'oün tñi kan' ska ni' pañitu.

²¹ Ntseän chin' ku'niin tñan 'iin, cha' ska ki'yu tiji lkaa. Nskwa' nu nskwa' xka ta nten, kan' lka nu ndyiji 'iin; bra nu ngi'ni wan kwa, xka ta nten lka nu ngi'ni tñan kan'."

²² Bra kan' ndukwin ree kan' 'in yu: "Ndaja 'a nu'win. Si'ya cha' ngwaña'an ndukwiin, kan' cha' xtyaän ki'ya 'iin bra" ndukwin ree bra kan'. "Jlyo tii' cha' lkaän ska nten tiji, cha' nskwa' nu nskwa' xka ta nten, kan' lka nu kaja 'ñaän; ngwaña'an ngi'niin kwa, lo'o xka ta nten ngi'ni tñan kan'" ndukwin.

²³ "¿Ni cha' lka ja mdaa tñi 'ñaän jñan xka la nten sikwa a? Cha' nu bra nu ngalaän xiya', wa ndyija tñi 'ñaän bra kan'. Lo'o chin' sñi' tñi tyija 'ñaän bra kan'."

²⁴ Bra kan' ykwi' ree lo'o ne' nu ndi'in kan': "Xñi wan tñi 'in yu re cha' ta wan 'in msu su'we nu wa nsu'wi tii tñi oro 'in."

²⁵ "Yu kula" ndukwin ne' kan' 'in ree kan' bra kan', "nan wa nsu'wi tii tñi oro 'in yu kwa. ¿Ni cha' ti kaja la xka tñi 'in yu a?"

²⁶ Mxkwen ree kan' 'in ne' bra kan': "Ngwaña'an lka nten nu nsu'wi ska cha' 'in, ti taän ka'an la cha' 'in nten kan'; lo'o nten nu chin' ti cha' nsu'wi 'in, si ja nchka ti' ne' ku'ni ne' tñan lo'o ran, kulaän ti chin' ti cha' nu nsu'wi 'in ne' bra kan'.

²⁷ Lo'o ni, nten kan' nu ja ngwa ti' cha' kaän ree ndloo 'in ne', kwi' nu msuun lo'oün, tyaan lo'o lya wan 'in ne' kan' nde re, cha' kujwi wan 'in ne' nde se'en ndi'iin."

Y'ni tnun ne' 'in Jesús bra nu ngala yu nde kichen Jerusalén

²⁸ Bra wa ykwi' Jesús cha' kan', bra kan' mdo'o yu ndyaa yu tuwiin ndyaa nde Jerusalén.

²⁹ Wa kala ti ne' tu'wa kichen Betfagé, ska la'a kichen kan' nde si' ki'ya Olivos lka, bra kan' ngulo Jesús tñan 'in tukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

³⁰ —Yaa wan nde kichen xuwe kwa nu kwi' se'en ti nchka. Bra nu tiya wan nde kwa, bra kan' tyija ska buru kune' nu nduun nchkan' 'wan, nu ja ya tyukwa nten chun' siya' ti. Xti' wan 'in i' cha' tyaan lo'o wan 'in i' nde re.

³¹ Si ndiya nu chkwi' lo'o wan: "¿Ni cha' nxti' wan buru kwa a?", bra kan' xkwen wan 'in ne' kan': "Jesús nu lka X'nan wan nchka ti' 'in i'".

³² Ndyaa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan'. Ti kwi' sa ña'an cha' nu ndukwin Jesús, ngwaña'an ngwa.

³³ Bra nu nduun ne' nxti' ne' buru kan', bra kan' mnicha' nu lka x'nan buru kan' 'in ne':

—¿Ni cha' nxti' wan buru kwa a?

³⁴ Bra kan' mxkwen ne' 'in nten kan':

—Ndiya tñan kunanjo'o i' 'in X'naan.

³⁵ Ngala lo'o ne' buru kan' se'en nduun Jesús bra kan'. Mstyaa ne' ste' ne' chun' i', lo'o bra kan' mskwen ne' 'in Jesús chun' i'.

³⁶ Sa ña'an nu ndyaa Jesús tuwiin, ngwaña'an mstyaa ne' te' lo yuu bra kan'.

³⁷ Wa ki'ya ti'in ti ne' si' ki'ya Olivos, bra kan' bra ti mdyisnan ne' y'ni tnun ne' 'in Ndiose, cha' ka'an 'a cha' tnun wa na'an ne'; kwen msi'ya ne' cha' su'we 'a nka tiye' ne' bra kan':

³⁸ —¡Su'we 'a ngi'ni Ndiose cha' 'in yu nu ndijyan re chabiya' 'in Ndiose nu nka X'naan, cha' ka yu ndloo la 'ñaan! —ndukwin ne'—. ¡Tiin ti tyi'in nchga nan nu nsu'wi nde ni' kwan se'en ndi'in Ndiose! ¡Lo'o ni, ku'ni tnuan 'in Ni!

³⁹ Mdiya ska tukwa ti ne' fariseo laja nten kan' nu ndukwin 'in Jesús bra kan':

—Mstru —ndukwin ne' kan'—, chkwii' lo'o nten nu nda'an lo'oo, cha' ja chkwii' ne' ngwaña'an.

⁴⁰ Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—Si ja chkwii' 'a ne' re ni, xi'ya nchga kee bra kan' —ndukwin Jesús.

⁴¹ Bra nu wa ndijyan Jesús kwi' se'en ti tu'wa kichen Jerusalén, ynan 'a yu cha' na'an yu kichen kan'. Bra kan' ykwi' yu lo'o ne':

⁴² —Tsan ni ti, nu ti ndi'in wan chin' lo chalyuu, si xlyaa wan kunan wan ska cha' nu chkwii'n' lo'o wan, su'we 'a ka 'wan bra kan', su'we ti tyi'in wan bra kan' —ndukwin Jesús—. Lo'o 'wan, ja nchka 'a ka biya' ti' wan cha' re, cha' wa nsu'wi kutsi' ti cha' re 'wan —ndukwin—.

⁴³ Chun' ndi'in la tiya ska tsan nu kuxi 'a 'wan. Lo'o bra kan' xo' tukwa nu nxuun lo'o wan mondun yuu ña'aan tu'wa kichen tyi wan. Bra kan' su'wa lo'oo ne' kan' tuwiin tu'wa kichen.

⁴⁴ Ku'ni tyii ne' 'in kichen tyi wan, sa la lyuu siya' ti, kujwi ne' 'in ta'a ndi'in wan; ja ska 'a kee kanun skwa ran chun' ta'a ran nde kichen tyi wan, chun' nu ja xlyaa wan xu'wi lyo wan 'ñaan bra nu ni, cha' ndijyaan nu lkaan Sñi' Ndiose nde se'en ndi'in wan.

Ngulo Jesús 'in ne' nu ngi'ni cha' kuxi tu' laa tnun

⁴⁵ Bra kan' ndyaa Jesús lo kichen, yten yu ni' lyo'oo laa tnun. Bra kan' mdyisnan yu ngulo yu 'in ne' nu ndu-jwi' yu'wa lo'o ne' nu msi'i yu'wa la kwa, ngulo yu 'in ne' chun' laa bra kan'.

⁴⁶ Ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—Wa ndukwa ska cha' lo kityi 'in Ndiose cha' 'in laa re —ndukwin Jesús—: “Ska na'an se'en nu ka chkwii' nchga nten lo'oün, kan' lka na'an 'ñaan” ndukwin Ndiose. Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi. Lo'o ni, wa y'ni wan cha' na'an tyi ne' kunan lka na'an re —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

⁴⁷ Nchga tsan mda'an Jesús ngwa'u 'in ne' ni' lyaa kan'. Lo'o sti jo'o nu lka ndloo, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o,

lo'o ne' kula kichen, mda'an naan ne' sa ña'an ka xtya ne' ki'ya 'in Jesús, cha' ka kujwi ne' 'in yu.

⁴⁸ Ja ngwa ku'ni ne' cha' kuxi kan', cha' wa ka'an 'a nten nda'an lo'o yu, cha' ndiya 'a ti' ne' nganan ne' cha' nu nchkwii' yu.

20

Ng'i'ni Jesús tñan chabiya' 'in Ndiose

¹ Ngwa ska tsan mdiyan Jesús ni' lyaa ndu'u yu 'in nten; nchkwii' yu cha' 'in Ndiose, sa ña'an nu kulaa Ni 'in nten. Bra kan' mdiyan nchga sti jo'o nu lka ndloo, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o, lo'o ne' kula kichen kan', mdiyan ne' se'en ndi'in Jesús.

² Mnicha' ne' kan' 'in Jesús bra kan':

—Katsaa' lyaa 'wa: ¿Ti ka nu mda chabiya' 'iin cha' ku'nii tñan nu ngi'nii a? —ndukwin ne'.

³ Bra kan' mxkwen Jesús 'in ne' kan':

—Lo'oün kunichaan' ska cha' 'wan, cha' xkwen wan 'ñaan:

⁴ ¿Ti ka nu mda chabiya' 'in ayman Xuwa cha' mdukwatya yu 'in nten sikwa a? ¿Ta Ndiose a? ¿O ta nten chalyuu mda chabiya' 'in yu a?

⁵ Bra kan' mdyisnan ne' ykwi' luwe ne' lo'o ta'a ne':

—¿Ni sa ña'an chkwian' ni a? —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—. Si chkwian' cha' Ndiose mda chabiya' 'in Xuwa kan', bra kan' xkwen yu kwa 'ñaan cha': “¿Ni cha' ja mdukwa wan cha' nu ngwa'u yu sikwa a?”

⁶ Si chkwian' cha' nten chalyuu mda chabiya' 'in Xuwa kan', bra kan' kujwi nchga nten nu ndi'in re 'ñaan lo'o kee, cha' ska yu nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten ngwa ayman Xuwa kan', nchkwii' ne'.

⁷ Bra kan' mxkwen ne' nu tnun nchka kan' cha' ja jlyo ti' ne' ti ka nu lka mda chabiya' 'in ayman Xuwa kan', cha' mdukwatya yu 'in nten.

⁸ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' kan':

—Ti kwi' ti cha', ja katsaan' 'wan ti ka nu lka mda chabiya' cha' ku'nii tñan re —ndukwin.

Cha' 'in msu nu xa'an

⁹ Bra ti mdyisnan Jesús ykwi' ska cha' tiya lo'o ne' nu nduun se'en ndi'in kan':

—Ndiya ska yu ki'yu nu yta tyun yka chi kutun ska ni' lyo'o 'in yu. Bra kan' mda yu yuu se'en ngi'ni yu tñan mjñan xka ta nten. Bra kan' mdo'o yu ndyaa yu tijyu'; x'ni 'a ndyaa yu.

¹⁰ Bra nu wa mdiya bra wa xtun ne' mta chi kutun kan', bra kan' ngulo x'nan tñan kan' tñan 'in ska msu 'in yu, cha' tsa chkwil' lo'o ne' nu ngi'ni tñan ni' lyo'oo 'in yu, cha' ta ne' sa tka' mta chi kutun nu ndi'in cha' kaja 'in x'nan tñan kan'. Lo'o ne' kan' ni, mji'in ne' 'in msu kan', ngulo ne' 'in yu; mxitukwi yu ndyaan yu se'en ndi'in x'nan yu, lo'o ja ska nan mda ne' 'in yu siya' ti.

¹¹ Bra kan' msu'wa x'nan tñan kan' xka msu ndyaa. Kwi' ngwaña'an y'ni ne' lo'o xka msu kan'; chen ña'an ykwi' ne' lo'o yu, bra kan' mji'in ne' 'in yu, lo'o ja ska nan mda ne' 'in yu.

¹² Xiya' msu'wa x'nan tñan kan' 'in xka msu ndyaa, cha' jñan yu nan nu mdo'o lo tñan kan'. Lo'o yu kan', lye 'a ngwa ti'í ti' ne' nu ngi'ni tñan kan' 'in yu, sa ña'an ya' nu ngulo ne' 'in yu nde chun' lo'oo kan'.

¹³ 'Lo'o bra kan' mda'an cha' tiye x'nan tñan kan': “¿Ni sa ña'an ku'niñ ni a? Nde ña'an ku'niñ: Su'wañ 'in sñi' ykwiñ' nu ndiya 'a tiñ', cha' tsa la kan'. Ja chan xlyaa ne' tukwa ne' cha' nu chkwil' yu kan'” ndukwin x'nan tñan kan' bra kan'.

¹⁴ Bra nu na'an nu ngi'ni tñan ni' lyo'oo kan' 'in yu kune' cha' ndijyan yu, bra kan' ykwi' ne' lo'o ta'a ne': “Yu kwa lka nu nchka ti' cha' kwi'ya loo tñan re. ¿Ni sa ña'an ku'nian cha' kujwian 'in yu cha' kanun tñan re 'ñaan?” ndukwin ne' kuxi kan' 'in ta'a ne' bra kan'.

¹⁵ Bra ti ngulo ne' 'in sñi' x'nan tñan nde chun' lo'oo. Bra kan' yjwi ne' 'in yu.

Bra kan' mnicha' Jesús 'in ne' nu ynan cha' kan':

—¿Ni sa ña'an ku'ni x'nan tñan kan' lo'o ne' kuxi kan', xke' ti' wan a?

¹⁶ Kan ykwi' x'nan tñan cha' kujwi 'in ne' kuxi kan', bra kan' ta tñan kan'

'in xka ta nten cha' ku'ni ne' tñan lo'o ran.

Bra wa ynan ne' cha' kan', bra kan' ndukwin ne':

—Ja ku'ni Ndiose ngwaña'an!

¹⁷ Na'an 'a Jesús 'in ne', bra kan' ykwi' yu lo'o ne' xiya':

—¿Ni cha' nchkwi' kityi kula 'in Ndiose cha' re sikwa?:

Ti kwi' kee tnun nu mxkwan ne' nu nñan na'an cha' ja su'we ran, mske' ti' ne', wa mjwi tñan nu ku'ni kee kan' ni;

nduun ran se'en nka ndloo la cha' 'in Ndiose.

¹⁸ Na' lkañ sa ña'an lka kee tnun kan' —ndukwin Jesús—, cha' sa ña'an nu y'ni ne' nu nñan na'an lo'o kee kan', ngwaña'an ngi'ni wan lo'oñ. Nten nu nchka ti' tukun' lo cha' nu nchkwiñ' lo'o nten chalyuu, ja su'we tyi'in nten kan' bra kan'; bra nu ku'ni biya' Ndiose 'in nchga nten chalyuu, tyii cha' siya' ti 'in ne' kan', cha' ja xlyaa ne' xñi ne' cha' 'ñañ xa nu ti ndi'in ne' lo chalyuu.

Cha' 'in tñi nu ndlo ne' xka la'a tsu'

¹⁹ Lo'o bra kan' nchga sti jo'o nu lka ndloo lo'o ne' mstru nu ndu'u cha' jo'o, ngwa ti' ne' cha' xñi ne' 'in Jesús cha' tyaa lo'o ne' 'in presu ti kwi' bra kan'; wa ngwa biya' ti' ne' kan', cha' nchkwi' Jesús cha' 'in ykwi' ne' bra nu ykwi' yu cha' tiya kan'. Lo'o ntsen ne' chin' 'in ne' kichen kan',

²⁰ kan' cha' mstyaa ne' 'in nten cha' tyuun kwan 'in Jesús, cha' ki'ya ne' kwenta ni cha' chkwil' yu; mnan ti y'ni ne' ngwaña'an, cha' tya'an cha' tiye Jesús cha' nten su'we lka ne'. Nchka 'a ti' ne' cha' kunan ne' ska cha' nu tyo'o tu'wa Jesús, cha' bra kan' ka xtya ne' ki'ya 'in yu si'ya cha' kan'. Bra kan' tyaa lo'o ne' 'in yu ya' gobierno, cha' ku'ni biya' ne' 'in yu.

²¹ Kan' cha' mnicha' ne' kwiñi kan' 'in Jesús bra kan':

—Mstru —ndukwin ne' kwiñi kan'—, jlyo ti' ba cha' xkwil' cha' nu ñi nchkwi'. Su'we 'a ndyo'o nchga cha' nu ndu'uu. Si'i nan ndiya la tii' 'in ska ti nten; ni siya kuliya' ne', ni siya nchka 'a 'in ne', su'wa ti ngi'ni

lo'o nchga nten. Chañi cha' ndu'uu cha' 'in Ndiose.

²² Ku'nii cha' tlyu ti' 'wa, katsaa' ñi 'wa: ¿Ta nsu'wi chabiya' 'ñaan cha' taan tñi nu njñan ree tlyu nu ndi'in xka la'a tsu' a? ¿O ta su'we la si ja taan tñi kan' 'in ree kan' a? —ndukwin nten kan' 'in Jesús.

²³ Mgii 'a ti' Jesús sa ña'an cha' kwiñi nu nka tiye ne' cha' nu mnicha' ne' 'in yu ngwaña'an. Bra kan' ykwi' yu lo'o ne' kan':

—¿Ni cha' lka nchkwi' biya' wan ngwaña'an lo'oñn a? —ndukwin yu 'in ne'—.

²⁴ Kwa'u wan ska tñi plata 'ñaan.

Bra kan' ngwa'u ne' tñi plata kan' 'in yu.

—¿Ti nkwin lka nu nga'an loo tñi re a? ¿Ti lka nin nu ndukwa lo tñi re a? —ndukwin Jesús 'in ne' kwiñi kan' bra kan'.

²⁵ Mxkwen ne' 'in yu bra kan':

—Nin ree tlyu nu ndi'in xka la'a tsu', kan' ndukwa lo tñi kwa —ndukwin ne' bra kan'.

—Su'we —ndukwin Jesús bra kan'—, ta wan nchga nan nu ndi'in cha' ta wan 'in ree tlyu kan' sikwa; kwi' ngwaña'an, ta wan 'in Ndiose nchga nan nu ndi'in cha' ta wan 'in Ni.

²⁶ Ja mjwi sa ña'an nu xtya ne' ki'ya 'in Jesús nde se'en ndi'in ne' kichen kan'. Yuwe 'a ti' ne' chun' cha' nu wa mxkwen yu 'in ne' kwiñi kan', kan' cha' ja ska 'a cha' nchkwi' ne' kan' bra kan'.

Mnicha' ne' 'in Jesús sa ña'an ka bra nu tyu'u ayman xiya'

²⁷ Chun' ndi'in la mdiyan xka ta ne' judío, mdiyan na'an ne' 'in Jesús. Ne' saduceo lka ne' kan', ndukwin ne' cha' ja tyu'u 'a ayman xiya'.

²⁸ Bra kan' ykwi' ne' lo'o Jesús:

—Mstru —ndukwin ne'—, nu ngwa s'ni ngwa'an ayman Moisés ska cha' lo kityi nu nganun 'ñaan. Nde ña'an nchkwi' cha' kan'. Bra nu wa ngu-jwi ska yu ki'yu lo'o nganun ska ti kwilyo'o yu, lo'o ja ska sñi' ne' ndi'in, bra kan' ndi'in cha' 'in ta'a ngula yu nu ndi'in ska ti cha' kaja kwilyo'o yu

lo'o nu kuna'an ti'i kan'. Bra nu tyi'in sñi' ne', sñi' ta'a mla yu nu wa ngujwi, kan' lka sñi' nu tyi'in kulo, nchkwin ne'.

²⁹ Nde lka ska cha' nu ngwa. Mdi'in kati yu ki'yu ta'a ngula yu. Mjwi kwilyo'o yu nu kula la, bra kan' ngu-jwi yu lo'o ja ya tyi'in sñi' yu lo'o nu kuna'an kan'.

³⁰ Ta'a ngula yu nu nchka tukwa mjwi kwilyo'o lo'o nu kuna'an kan' bra kan'; ti kwi' ti cha', ngujwi yu lo'o ja ya tyi'in sñi' yu.

³¹ Lo'o ta'a ngula yu nu nchka snan, kan' mjwi kwilyo'o lo'o nu kuna'an kan'; lo'o nchga ta'a mla yu kan', mjwi kwilyo'o lo'o nu kuna'an kan'. Ngujwi ta'a kati yu ki'yu kan', ja ska sñi' ne' nsu'wi lo'o nu kuna'an kan'.

³² Mdyii cha' bra kan', lo'o nu kuna'an kan' ngujwi bra kan' —ndukwin ne' 'in Jesús—.

³³ Lo'o ni, bra nu tyu'u nchga ayman kan' xiya', ¿ti ka nu chañi la cha' ngwa kwilyo'o nu kuna'an kan' a? Xa mdi'in nu kuna'an kan' lo chalyuu, mjwi kwilyo'o lo'o ska yu, lo'o bra kan' mjwi kwilyo'o lo'o xka yu, sa ña'an ya' wa mjwi kwilyo'o lo'o ta'a kati ne' kan'. ¿Ti ka nu chañi la cha' ngwa kwilyo'o nu kuna'an kan' a?

³⁴ Bra kan' mxkwen Jesús 'in ne' kan':

—Lo chalyuu re, xkwi' nan kaja kwilyo'o yu ki'yu lo'o ne' kuna'an.

³⁵ Bra kan' nten nu kaja xka chalyuu kwi nu ja tsaa tii 'a 'in ne' se'en ndi'in Ndiose, bra nu tyu'u ne' kan' xiya', ja kaja 'a kwilyo'o ne'; ti kwi' ti cha', ja ta 'a ne' 'in sñi' ne' cha' ka kwilyo'o,

³⁶ cha' la kan' ja ndi'in 'a cha' kaja ne' siya' ti. Ka ne' kan' sa ña'an lka angajle, skan 'in Ndiose nu ndi'in se'en ndi'in Ni; ka ne' sñi' Ndiose siya' ti, cha' wa ndyu'u ne' xiya'.

³⁷ Ayman Moisés ytsa' 'ñaan cha' chañi cha' tyu'u nchga ayman xiya'. Lo kityi kan' ngwa'an Moisés sa ña'an ngwa la nu na'an yu yka xuwe ti, se'en nu mdyituun kii' tyukwi ña'an lo yka kan', lo'o ja nchkin ran. Bra

kan' ynen ykwi' Ndiose laja kii' kan', ndukwin Ni cha' X'nan ayman Abraham lka Ni, X'nan ayman Isaac lka Ni, X'nan ayman Jacob lka Ni. Ngwaña'an ndukwin Ndiose laja kii' kan', cha' nten ta'aan nu mdi'in lo chalyuu nu ngwa s'ni ngwa ayman kan'.

³⁸ Ja ndukwin kityi kan', cha' ngwa Ndiose X'nan ne' kan'; ndukwin cha' ña'an ti lka Ndiose X'nan ne' kan' bra nu ni; ngwaña'an ndyo'o cha' kan'. Kan' cha' lo'o 'in nten lu'u lka Ndiose ndloo la 'in, lo'o nchka 'a ti' Ni cha' nchga nten chalyuu tyi'in cha' 'in Ni —ndukwin Jesús.

³⁹ Bra kan' ykwi' ska tukwa ti mstru nu ndu'u cha' jo'o kan' lo'o Jesús:

—Yu kula, su'we 'a nchkwii' —ndukwin ne'.

⁴⁰ Ytsen ne' bra kan'. Ja y'ni 'a tiye ne' cha' chkwi' ne' xka la cha' lo'o Jesús.

Mnicha' Jesús 'in ne' ni ña'an nu lka sti Krixtu

⁴¹ Bra kan' mnicha' Jesús 'in ne' kan':

—¿Ni cha' lka nchkwi' nten cha' ayman ree David nu yu'wi chalyuu s'ni ka sti Krixtu?

⁴² Ti kwi' David mda'an cha' re lo kityi Salmos:

Ndiose nu lka X'naan ndukwin 'in Krixtu nu lka X'naän:

“Nu'win tyukwaa nde la'a se'en kwin 'ñaän, cha' su'wa ti ka ndloo lo'oün” ndukwin Ndiose,

⁴³ “sa ña'an ya' nu ku'ni tyi'in cha' 'in nchga nten nu ti'í ti' 'iin” ndukwin Ndiose 'in Krixtu bra kan'.

⁴⁴ X'naän, lka cha' nu ndukwin ykwi' David 'in Krixtu. ¿Ni sa ña'an ndyo'o cha' nu nchkwi' nten cha' sñi' ste' ti ayman David ka Krixtu sikwa a?

Mstyá Jesús ki'ya 'in mstru nu ndu'u cha' jo'o kan'

⁴⁵ Lo'o bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu. Lo'o nchga nten nu ndi'in nde kwa ynan su'we ne' cha' nu ykwi' Jesús lo'o ne' kan':

⁴⁶ —Cha' tiya 'a ti' tyi'in wan cha' ja kwiñi lyo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o kwa 'wan. Ndiya 'a ti' mstru kan',

cha' ka tlyu ne'; kan' cha' nchku' ne' te' tukwin ku', te' jwñun ni, cha' lye 'a ku'ni tnun nten 'in ne' bra nu tsaa ne' lo kiya', ngwaña'an nchka ti' mstru kan'. Xkwi' lo yka xlya nu su'we la ña'an ndyukwa ne' kan' ni' lyaa 'in ne', ndukwa ne' se'en su'we la cha' nda'an ne' ta'a.

⁴⁷ Lo'o ndlaa ne' kan' na'an tyi nu kuna'an nu nganun ska ti. Nñilyo'o ti ne' kan' 'in nten cha' nten su'we lka ne' kan'; kan' cha' ka'an 'a cha' jo'o nchkwi' ne', chan 'a nchkwi' ne' lo'o Ndiose bra kan'. Cha' nu tukwa cha' nsu'wi tiye ne' kan', kan' cha' ka'an la nu ti'í tyijin ne' bra kan'.

21

Cha' su'we 'in nu kuna'an ti'i

¹ Bra kan' na'an Jesús 'in ne' kuliya' nu nda'an ni' lyaa, cha' msu'wa ne' tñi ni' kiña' se'en msu'wa ne' lomstan.

² Lo'o ngwaña'an na'an yu 'in ska nu kuna'an ti'i cha' nganun ska ti, tukwa ti tñi xuwe msu'wa lomstan kan'.

³ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ta'a nda'an yu:

—Chañi cha' nu nchkwi'in lo'o wan ni, cha' ka'an la nsu'wi lyo lomstan nu mda nu kuna'an ti'i kwa ke lomstan nu mda nchga nten.

⁴ Ne' kuliya' kwa ni, mda ne' chin' tñi nu wa ngunun ti 'in ne'; lo'o nu kuna'an ti'i kwa ni, ti'i 'a, wa mda nchga nu nsu'wi 'in cha' tyijin yu'wi 'in lo chalyuu.

Wa ndla ti katin laa tnun 'in Jerusalén

⁵ Ti kwi' bra kan' mduun chin' nten nu nchkwi' cha' 'in laa tnun kan', lo'o nchkwi' ne' cha' 'in kee nu su'we 'a ña'an nu nsu'wi si' laa kan'; nchkwi' ne' cha' 'in nchga nan nu su'we 'a ña'an, nu wa mda ne' lomstan cha' ka su'we la ña'an ni' lyaa kan'. Bra kan' ykwi' Jesús cha' 'in laa kan':

⁶ —Tiya tsan nu tyii cha' 'in nchga nan nu ña'an wan re ni, katin ran, sa ña'an ya' nu ja ska 'a kee kanun skwa chun' ta'a ran.

Cha' ti'í nu ka la wa tsaa tii ti chalyuu

⁷ Bra kan' mnicha' ne' 'in Jesús:

—Mstru, ¿ni sa ña'an bra ka cha' kan' a? —ndukwin ne' 'in Jesús—. ¿Ni sa ña'an ka cha' ka biya' ti' ba xa wa ka ti cha' kuxi kan' a?

⁸ —Ki'ya wan kwenta —ndukwin Jesús bra kan'—, cha' ja tukwin kwiñi lyo'o 'wan. Ka'an 'a nten kan nu chkwi' cha' ykwi' ne' lka Krixtu: “Wa ndiya bra nu mdiyan Ni xiya'” nchkwin ne' kan'. Ja xñi wan cha' nu chkwi' ne' kan'.

⁹ Bra nu kii ti' wan cha' wa mdiyan bra nu lye 'a nxuun nten, ni siya kichen tyi wan, ni siya tijyu' la, ja kutsen wan bra kan'. Ndi'in cha' ka nchga cha' kan' ti kulo la, xa nu ti ji tiya bra tsaa tii chalyuu.

¹⁰ Bra kan' ti ngwa'u la Jesús 'in ne': —Xuun ta'a nten ska la'a tsu' lo'o ne' xka la'a tsu', ngwaña'an xuun ta'a nten ska kichen tnun lo'o nten xka kichen tnun.

¹¹ Lye 'a kiñan chalyuu bra kan', lye 'a ka jwi'ñan 'in ne'; lo nchga kichen kan kicha tnun nu xñi 'in nchga nten bra kan'. Lye 'a ña'an ka nde ni' kwan, lye 'a kutsen nten chalyuu cha' ña'an ne' nchga cha' tnun nu ka nde ni' kwan bra kan'.

¹² “Wan ni, xa nu ti ji ka cha' kan', bra kan' xñi ne' 'wan cha' skan' ne' 'wan, ta ne' nu ti'í 'wan, xtya ne' ki'ya 'wan se'en ndyo' ti'in ne' ni' lyaa; lo'o su'wa ne' 'wan ni' ña'an chkwan, tsaa lo'o ne' 'wan tloo ree, tloo xka la nten nu lka ndloo la, chun' msñi wan cha' 'ñaän.

¹³ Ni siya kuxi 'a ka cha' kan', kaja bra 'wan cha' chkwi' wan cha' 'ñaän lo'o nten bra kan'.

¹⁴ Ja ka'an 'a cha' tya'an cha' tiye wan xa nu ti ji ka cha' kan', sa ña'an nu chkwi' wan lo'o ne' nu lka tñan cha' ka tyo'o laa wan ya' ne' kan'.

¹⁵ Ti kwi' bra kan' ku'niñn cha' ki'ya cha' ke wan, cha' ka jlyo ti' wan sa ña'an nu chkwi' wan lo'o ne' kan', cha' ja kaja cha' kuxi nu chkwi' nu nxuun lo'o wan 'wan.

¹⁶ Ti kwi' sti wan, ti kwi' ta'a ngula wan, lo'o ta'a wan nu wa tijyu' la, lo'o ta'a su'we nsu'wi wan, ti kwi' ne' kan' tsaa lo'o ne' 'wan tloo ne' wsiya. Lo'o tiya bra nu kujwi ne' 'wan bra kan',

¹⁷ cha' tyukwi ña'aan chalyuu nsu'wi ka'an 'a nten nu ka ti'í ti' 'wan chun' ndyaa ña'an ti' wan 'ñaän.

¹⁸ Ja ska kichan' ke wan kana' cha' 'in Ndiose.

¹⁹ Bra wa mdaloo wan nchga cha' kuxi kan', bra kan' kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'wan bra wa mdyii nchga cha' kan'.

²⁰ 'Bra nu ña'an wan cha' nsu'wa lo'o nu nxuun lo'o wan ña'aan tu'wa kichen Jerusalén re, bra kan' ka biya' ti' wan cha' wa tsaa tii cha' 'in kichen tyi wan re.

²¹ Lo'o bra kan' nchga wan, lo'o nchga nten nu ti ndi'in lo yuu 'in Judea re, ndi'in cha' xnan wan tyaa wan xu'wi kutsi' wan nde lo ki'ya; lo'o nten nu ndi'in kichen Jerusalén re, ndi'in cha' tyo'o tsu' ne' kichen re; lo'o ne' nu ndi'in ni' kixin', ja kaja 'a bra tyaan ne' nde kichen.

²² Tsan nu tyijin wan nu ti'í ka tsan kan', kwi' tsan kan' tyo'o tukwa nchga cha' nu ndukwa lo kityi kula cha' ka.

²³ ¡T'nan 'a ne' kuna'an nu nsu'wi sñi' tsan kan'! Ngwaña'an, ¡t'nan 'a ne' kuna'an nu nsu'wi kuwi' kune' nu ti ngati'!, cha' lye 'a tyijin nten chalyuu nu ti'í; kuxi 'a nu ti'í nu tyijin ne' bra kan'.

²⁴ Ndiya ne' nu kaja laja cha' wsuun kan', lo'o ndiya xka ta nten nu tyaa ne' presu tijyu', nchga lo yuu xka la'a tsu'. Ku'ni tyii ne' xka la'a tsu' kan' kichen Jerusalén re, sa ña'an bra nu tyii yijan nu mjwi chabiya' 'in ne' kan', cha' ka ne' ndloo nde re.

Sa ña'an ka bra nu tyaan Sñi' ykwi' Ndiose xiya', ti kwi' nu wa msu'wa Ni ndiyan cha' ka nten

²⁵ 'Tyo'o tukwa cha' tnun nu ña'an ne' lo kwichaa, lo ko', kwi' ngwaña'an lo kwii kulasiin nu nsu'wi nde ni' kwan. Bra kan' lye 'a sten cha' chen ña'an ke nten chalyuu; kutsen 'a ne' bra kan', chun' lye 'a kanen ngatsa kuloo' lo tyi'a tujo'o.

²⁶ Ka na'an 'a ti' nten, cha' kutsen 'a ne', laja nu ndi'in ta ne' si ti ka la cha' kuxi kan'; lye 'a kuwe ti' ne' nan nka

ka lo chalyuu. Lo'o lye 'a kiñan nchga kwii kulasiin nu nsu'wi nde ni' kwan.

²⁷ Bra kan' ña'an ne' 'ñaän ykwiin', cha' wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndi-jyaän cha' kaän nten, ña'an ne' 'ñaän bra nu kaän xiya' laja koo nu luwi 'a. Tlyu 'a chabiya' kaja 'ñaän bra nu kaän bra kan'; kwi' ngwaña'an, lye 'a xu'wi xaa se'en kaän bra kan', cha' kaän ndloo la.

²⁸ Bra nu tyisnan nchga cha' kan', ka ngula la ti' kasiya 'wan, ka su'we ka tiye wan xiya', chun' bra ti kulaän 'wan bra kan' —ndukwin Jesús.

²⁹ Lo'o ngwa'u Jesús xka cha' re 'in ne' bra kan':

—Ña'an wan chin' 'in nchga yka kityi, ña'an wan chin' 'in yka nstin;

³⁰ bra nu ña'an wan cha' wa ndukwa lka' yka kan', bra kan' ka biya' ti' wan cha' wa ndla ti kala tyoo.

³¹ Ti kwi' ngwaña'an ka lo'o nchga cha' nu nchkwiin' re, ka biya' ti' wan cha' wa kan ti Ndiose cha' ka ndloo la bra kan'.

³² 'Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan —ndukwin Jesús—, ka nchga cha' kan' bra nu ja ya tyii cha' 'in nten nu ndi'in lo chalyuu ni.

³³ Tyii cha' 'in nchga nan nu nsu'wi nde ni' kwan, tyii cha' 'in nchga nan nu nsu'wi lo yuu, lo'o ja tyii cha' nu wa ykwiin' lo'o wan; ndi'in cha' ka nchga cha' kan'.

³⁴ 'Ki'ya wan kwenta 'wan, ti ykwi' ti wan, cha' tiya ti ti' tyi'in wan bra nu tiya tsan kan'; si kwiji ti wan cha' su'we 'wan ya ña'an ti cha' nda'an yu'wi ti wan lo kichen, cha' ku'wi ti wan, kwi' ngwaña'an, si nsu'wi tyun 'a cha' nu nduwe 'a ti' wan lo chalyuu, ja ka tyi'in wan ndii ti ti' wan bra kan'. Sa ña'an nchka ti' ska so'o,

³⁵ ngwaña'an kutsen nten bra nu tiya tsan kan', nchga se'en ndi'in nten tyukwi ña'aan chalyuu.

³⁶ Kan' cha', cha' tiya ti ti' tyi'in wan lo chalyuu. Nchga bra chkwi' wan lo'o Ndiose cha' taya' Ni 'wan, cha' taloo wan bra nu ka cha' kuxi kan' lo chalyuu. Lo'o bra kan' kaja ña'an kala wan se'en tyukwaän ykwiin' se'en nu ku'ni biyaän' cha' 'wan,

na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndi-jyaän cha' kaän nten —ndukwin Jesús 'in ne'.

³⁷ Bra nu tikee' kwan nchga tsan mda'an Jesús ngua'u yu 'in nten ni' lyaa tnun nde kichen Jerusalén kan'; nchga tla mdo'o yu ndyaa yu nde lo ki'ya nu ndukwa kwi' se'en ti, nu naan ki'ya Olivos.

³⁸ Nchga tsan, tlya 'a mda'an ka'an 'a nten ni' lyaa tnun kan', cha' kunan ne' nchga cha' nu ndu'u Jesús.

22

Mnan ti mskan' ne' cha' lo'o ta'a ne' cha' xñi ne' 'in Jesús

¹ Wa tiya ti ta'a bra nu nchku ne' judío ska lo jaxlya nu ja lo'o skwan tiye' ndya'; ta'a pascua, ngwaña'an naan ta'a kan'.

² Lo'o sti jo'o nu lka ndloo lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o kan', mnan ti nda'an naan ne' sa ña'an ka kujwi ne' 'in Jesús. Mnan ti y'ni ne' cha' kan', cha' ntsen ne' 'in ne' kichen kan'.

³ Bra kan' ykwi' kune' xa'an nu naan Satanás yten ni' kasiya 'in Juda Iscariote, ti kwi' ta'a ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús lka yu kan'.

⁴ Kan' lka nu ndyaa se'en ndi'in sti jo'o nu lka ndloo la lo'o ne' nu lka tñan ni' lyaa. Bra kan' ykwi' yu lo'o ne' kan' sa ña'an nu ku'ni yu cha' ta yu 'in Jesús ya' yu nu nduun kwan, cha' tyaan lo'o ne' 'in Jesús se'en ndi'in sti jo'o kan'.

⁵ Su'we 'a ngwa tiye sti jo'o kan'. Lo'o bra kan' ndukwin ne' kan' 'in yu cha' ta ne' tñi 'in yu;

⁶ mskan' yu cha' lo'o ne', kan' cha' mdyisnan yu ngunaan yu sa ña'an nu ku'ni yu cha' tyaan lo'o yu 'in Jesús laja nu ja ndi'in nten kichen.

Xiya' ti ku siin Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu

⁷ Bra kan' wa mdiya tsan ta'a nu nchku ne' jaxlya tiji kan' nu ja lo'o skwan tiye' ndya'; ti kwi' tsan kan' ndi'in cha' kujwi ne' slya' kune' cha' ku ne' siin ta'a pascua kan'.

⁸ Bra kan' ngulo Jesús tñan 'in Xuwa lo'o Tyu:

—Yaa lya wan cha' ku'ni xu'we wan siin nu kuan cha' 'in ta'a pascua re —ndukwin yu 'in ne' kan'.

⁹ Bra kan' mnicha' ne' kan' 'in yu: —¿La nde ya' nchka tii' cha' ku'ni xu'we ba siin kan' a? —ndukwin ne'.

¹⁰ Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan': —Bra nu sten wan tu'wa kichen ni, bra kan' tyukwa ta'a wan lo'o ska yu ki'yu nu ndukwa ska te'én tyi'a skun yu —ndukwin Jesús—. Tsaa ña'an wan 'in yu sa ña'an ya' nu kala wan ska tuna'an se'en sten yu.

¹¹ Bra kan' chkwi' wan lo'o ne' nu lka na'an tyi kan': “Nde lka cha' nu ndukwin mstru cha' jñan ba 'iin: ¿La nde ya' ndukwa kwartu se'en kaän cha' ku siinän lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'ñaän, cha' ku'ni ba ta'a pascua re a?” nchkwin wan 'in yu.

¹² Bra kan' kwa'u yu ska kwartu 'wan, ska kwartu tlyu nde kwan la nu wa lka ngwa su'we. La kan' ku'ni xu'we wan siin kan' —ndukwin Jesús 'in ne'.

¹³ Mdo'o ne' kan' ndyaa ne' bra kan'; sa ña'an nu ndukwin Jesús 'in ne' cha' ka, ngwaña'an ngwa cha' kan'. Bra kan' y'ni xu'we ne' siin se'en nu ku'ni ne' ta'a pascua kan'.

¹⁴ Bra wa mdiya bra cha' ku siin ne', ndyaa tukwa Jesús tu'wa msaa lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan'.

¹⁵ Lo'o ykwi' yu lo'o ne' kan': —¿Ti s'ni nchka tiän' cha' ku siinän ta'a pascua re lo'o wan, bra nu ti ji kajaän! —ndukwin Jesús—.

¹⁶ Nchka tiän' katsaän' 'wan cha' xiya' ti ku'niän ta'a re lo'o wan sa ña'an bra nu tsaa tii chalyuu, lo'o bra kan' kuän 'in ran xiya' bra nu ka Ndiose ndloo la 'in nchga nten.

¹⁷ Bra kan' msñi Jesús ska basu mñun, ndyaa yu xu'we 'in Ndiose bra kan'. Nde lka cha' nu ykwi' yu lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan':

—Ko'o wan mñun nu nsu'wi ni basu re, kwi' ngwaña'an ta wan mñun re ko'o nchga ne' ta'a wan —ndukwin Jesús bra kan'—.

¹⁸ Chañi cha' nu katsaän' 'wan, cha' ja ko'oün 'aän mñun lo'o wan sa ña'an bra nu ka Ndiose ndloo la 'in nchga nten.

¹⁹ Bra kan' msñi Jesús ja xlya, ndyaa yu xu'we 'in Ndiose, msu'we yu jaxlya kan', cha' ta yu 'in ne'. Bra kan' ykwi' yu lo'o ne':

—Nde lkaän, tyukwi ña'aan ykwiän' lka re. Nan wa nda Ndiose Stiin 'ñaän cha' kajaän cha' ka su'we cha' 'wan. Tyaa yu'wi ti' wan 'ñaän bra nu ku wan jaxlya re.

²⁰ Ti kwi' ngwaña'an y'ni Jesús lo'o basu kan' bra wa mdyii yku ne'.

—Bra nu ko'o wan mñun re tyaa yu'wi ti' wan 'in cha' kwi nu wa skan' ti Ndiose lo'o wan —ndukwin Jesús bra kan'—. Bra nu kajaän lo wsi, bra kan' kalu tneän cha' ka su'we cha' wan.

²¹ 'Lo'o ni, ndiya yu nu kujwi' xu'wa 'ñaän ya' ne' xa'an; su'wa ti ndukwaän lo'o yu kan' tu'wa msaa re —ndukwin Jesús bra kan'—.

²² Lo'o na' nu wa ndijyaän cha' kaän nten, ndi'in cha' tsa'aän tuwiin se'en ndukwin Ndiose Stiin cha' tsa'aän. Bra kan', j'tnan 'a yu nu wa yjwi' xu'wa 'ñaän ya' ne' xa'an kan'!

²³ Bra kan' mdyisnan ne' nchkwi' ne' lo'o ta'a ndukwa ne' kan':

—¿Ti ka lka nu ta 'in mstru 'ñaan ya' ne' xa'an a? —ndukwin ne'.

Ng'i'ni siye' ne' lo'o ta'a ng'i'ni xa'an ne'

²⁴ Bra ti mdyisnan ne' ngi'ni siye' ne' lo'o ta'a ngi'ni xa'an ne', nchkwi' ne' ti ka nu ka ndloo la 'in ta'a ne'.

²⁵ Laja bra kan' xiya' ykwi' Jesús lo'o ne':

—Nchga lo x'nan chalyuu, su'we 'a ndlo ne' tñan 'in nten 'in ne'; nten nu su'we 'a ngi'ni lka nu lka ndloo kan', ngwaña'an nchkwi' ne' bra kan'.

²⁶ 'Wan ni, ja ndi'in cha' ku'ni wan ngwaña'an lo'o ta'a nten wan. Nde ka tñan nu ku'ni wan su'we la. Bra nu nchka ti' wan cha' ka ndloo la cha' 'wan ke ta'a nten wan, bra kan' ndi'in cha' ku'ni wan sa ña'an si lka wan nu xuwe la 'in ne' ta'a wan —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—. Ngwaña'an 'wan nu nchka ti' wan kulo wan tñan 'in

ta'a nten wan, ndi'in cha' ku'ni wan tñan cha' 'in nchga ne' ta'a wan.

27 ¿Ti ka nu ngi'ni la cha' 'in sikwa a? ¿Nu ndukwa tu'wa msaa cha' ku a? ¿O ta msu nu nxku 'in yu a? Chañi cha' yu nu ndukwa tu'wa msaa, kan' lka nu ngi'ni la cha' 'in, cha' kan' lka x'nan ne'. Na' ni, sa ña'an si lkaän ska msu 'wan, ngwaña'an ndi'iin laja wan —ndukwin Jesús—.

28 "Wan ni, wa ndi'in wan lo'oün nchga tsan nu ndi'iin ndijiin nu ti'í lo chalyuu re,

29 kan' cha' taän ska tñan su'we nu ku'ni wan cha' ka wan tñan lo'oün; tñan kan' ka sa ña'an lka tñan nu nda Stiin 'ñaän, cha' kaän ndloo.

30 Lo'o su'wa ti ku wan ko'o wan lo'oün bra kan'; kwi' su'wa ti tyukwa wan lo'oün bra nu ku'ni biyaän' 'in nchga nten; lo'o ngwaña'an ku'ni biya' wan 'in ta'a nten wan, nu tii tyukwa ta ne' Israel ta'aan.

Chkwi' Tyu lo'o ne' cha' ja nsu'wi lyo yu 'in Jesús siya' ti

31 Bra kan' ykwi' Jesús lo'o Tyu Simón kan':

—Simón —ndukwin—, sa ña'an lka cha' 'iin ni, ña'an ti' si wa mjñan Satanás chabiya' cha' ta nu ti'í 'in nchga wan; wa nchka ti' yu ku'ni biya' yu 'wan, cha' xitsen yu 'wan. Sa ña'an lka xa nu nskwian mta trigu cha' tyuwi ran, ngwaña'an ku'ni yu lo'o wan, nchka ti' yu.

32 Bra kan' wa mjñaän 'in Ndiose Stiin cha' 'iin, Tyu, cha' ja tsaa tii cha' tsaa ña'an tii' 'ñaän. Bra wa mdiin cha' kuxi kan' 'iin, cha' xiya' chkwi' cha' 'ñaän, bra kan' ka tayaa' 'in xka la ta'a wan cha' su'we la xñi ne' cha' 'ñaän.

33 —Yu kula —ndukwin Simón bra kan'—, ja n'ni cha' ni siya tsa'aän lo'oo ni' ña'an chkwan, ni siya kajaän lo'oo —ndukwin yu 'in Jesús.

34 —Nde lka cha' nu nchkwiin' lo'oo ni, Tyu —ndukwin Jesús 'in yu—, cha' bra nu ti ji xi'ya la kwi'e tla nda'a, bra kan' snan ya' chkwi' cha' ja nsu'wi lyoo 'ñaän.

Wandla ti tiya bra nu tyijin Jesús nu ti'í

35 Bra kan' mnicha' Jesús 'in ne':

—Bra nu nguloün tñan 'wan cha' tsaa wan xka kichen nu ja lo'o kwijin tñi 'wan, ja lo'o xka kwijin, ja lo'o kanan 'wan, ¿ta wa yu'wi nan nu lyiji 'wan bra kan' a?

—Ja ska nan lyiji 'wa bra kan' —mxkwen ne' 'in yu.

36 Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne':

—Ngwaña'an ngwa bra kan', lo'o ni, xka ña'an ndi'in cha' ku'ni wan ni. 'Wan nu nsu'wi kwijin tñi 'wan, lo'o kan' kwi'ya wan tsaa wan, lo'o xka kwijin; si ja nsu'wi xtyi wsuun 'wan, ndi'in cha' kujwi' wan ste' wan cha' xi'i wan xtyi kan'.

37 Nde lka cha' nu nchkwiin' lo'o wan cha' ndi'in cha' tyo'o tukwa cha' kuxi nu nchkwi' kityi kula cha' ka 'ñaän. Ngwaña'an ndukwa cha': "Sa ña'an nu ngi'ni nten lo'o ne' kuxi, ngwaña'an ku'ni ne' lo'o ykwi' Krixtu." Nchga cha' nu ndi'in cha' ka 'ñaän, chañi cha' ka cha' kan' 'ñaän —ndukwin Jesús 'in ne'.

38 Bra kan' ndukwin ne' kan' 'in yu:

—Yu kula, nde ndiya tukwa xtyi wsuun —ndukwin ne'.

—Ya' la sikwa —ndukwin Jesús bra kan'.

Ykwi' Jesús lo'o Ndiose Sti yu nde Getsemani

39 Bra kan' mdo'o Jesús ndyaa yu nde lo ki'ya Olivos, sa ña'an nu ngi'ni ti yu. Lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, mdo'o ña'an ne' 'in yu bra kan'.

40 Bra nu mdiyan ne' la kan', bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne':

—Chkwi' wan lo'o Ndiose Stiin cha' ja kwiñi lyo'o kune' xa'an 'wan —ndukwin.

41 Bra kan' mdo'o tsu' Jesús nde se'en ndi'in ne' sa ña'an ya' nu tiya ska kee kuun ne', la kan' mduun xtyin' Jesús cha' chkwi' yu lo'o Ndiose.

42 —Stiin —ndukwin yu—, ¿ja nsu'wi chin' xka ña'an nu ka ku'niin tñan tnun re, cha' ja kaja la nu ti'í 'ñaän? —ndukwin Jesús 'in Ndiose Sti yu—. Ni siya ngwaña'an, nchka tiän'

ku'niin nchga tñan sa ña'an nu nchka tii' cha' ku'niin.

⁴³ Bra kan' mdo'o tukwa ska angajle nu mdo'o nde se'en ndi'in Ndiose ni' kwan, cha' ku'ni cha' talo la Jesús tñan kan'.

⁴⁴ Xa nu lye 'a ti'í Jesús, bra kan' lye la ykwi' yu lo'o Ndiose. Lo'o lye 'a ngulo rta Jesús ña'an mdsu' lo yuu; sa ña'an lka ska mdsu' tnen ykwi', ngwaña'an ña'an ran.

⁴⁵ Mdyii ykwi' Jesús lo'o Ndiose Sti yu, bra kan' mxitukwi' yu ndyaan yu se'en ndi'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu. Bra kan' ndyija ne' 'in yu, ndi'in ne' laja' ne' cha' ja mdalo 'a ne', cha' xi'in 'a ti' ne'.

⁴⁶ Bra kan' ykwi' yu lo'o ne':

—¿Ni cha' lka ndi'in wan laja' wan ni? Tyituun lya wan cha' chkwi' wan lo'o Ndiose, cha' ja kwiñi lyo'o kune' xa'an 'wan.

Ndyaa lo'o ne' 'in Jesús presu

⁴⁷ Ti nchkwi' la Jesús lo'o ne' kan', bra kan' mdiyan ka'an 'a nten. Nu naan Juda kan', ska yu nsu'wi laja tii tyukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús, ngwa'u yu tuwiin 'in nten ka'an kan'. Yan yu se'en nduun Jesús cha' chkwicha' yu ska' Jesús.

⁴⁸ Bra kan' ykwi' Jesús lo'o yu kan':

—Juda —ndukwin—, ¿ta kujwii' xu'wa 'ñaän ya' ne' xa'an, kan' cha' nchkwichaa' 'ñaän a?, na' nu wa msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten.

⁴⁹ Bra wa na'an ne' nu nduun lo'o Jesús sa ña'an ngwa cha' kan', bra kan' mnicha' ne' 'in yu:

—Yu kula —ndukwin ne'—, ¿ta kulaa ba 'iin lo'o xtyi, cha' ja kan 'a ne' kwa a?

⁵⁰ Bra kan' mskwen ska ta'a ne' kan' xtyi 'in yu, msi'yu ku' yu jin nxkan la'a se'en kwin 'in ska msu' 'in x'nan sti jo'o.

⁵¹ Bra kan' ndukwin Jesús 'in ne':

—Ya' la sa kwa ti. Kulaa sti wan xtyi 'wan.

Bra kan' yla' Jesús jin nxkan msu kan', xiya' ngwa su'we jin nxkan yu bra kan'.

⁵² Bra ti ykwi' Jesús lo'o sti jo'o nu lka ndloo, lo'o ne' nu lka tñan ni' lyaa, ngwaña'an lo'o nchga ne' kula kichen nu mdiyan cha' tyaa lo'o 'in yu:

—¿Ta nan mdiyan wan lo'o xtyi 'wan, lo'o yka 'wan, cha' jwi'in yka wan 'ñaän sa ña'an nu nji'in ne' 'in ska yu nu y'ni kunan a?

⁵³ Nchga tsan mdi'iin lo'o wan ni' lyaa tnun kan', ja siya' mskwen ya' wan 'ñaän bra kan'. Lo'o ni, wa mjwi chin' tyempu 'wan cha' ku'ni wan cha' kuxi re, cha' wa mda kune' xa'an chabiya' 'wan; ti kwi' kan' lka nu ndlo la tñan 'wan.

Lye 'a ykwi' Tyu cha' ja nsu'wi lyo yu 'in Jesús

⁵⁴ Lo'o msñi ne' 'in Jesús cha' ka presu, ndyaa lo'o ne' 'in nde tu' na'an 'in x'nan sti jo'o bra kan'. Lo'o Tyu ni, ndyaa ña'an yu 'in ne' tijyu' ti bra kan'.

⁵⁵ Kan' mxu'u tukwa ne' chin' kii' jlu'we liya' na'an 'in sti jo'o, mdyo' ti'in ne' tu'wa kii' kan' bra kan'; lo'o Tyu ndukwa yu laja ne'.

⁵⁶ Bra kan' na'an ska nu kuna'an nu lka msu' 'in sti jo'o cha' lo'o Tyu ndukwa tu'wa kii' kan'. Na'an kwi'ya 'a nu kuna'an kan' 'in yu, bra kan' ykwi' lo'o ne':

—Lo'o yu ki'yu re nda'an lo'o Jesús kan' —ndukwin 'in ne'.

⁵⁷ Bra ti mxkwen Tyu 'in nu kuna'an kan':

—Ne' kula, ja nsu'wi lyoün 'in yu kwa —ndukwin Tyu bra kan'.

⁵⁸ Chun' ndi'in la chin' na'an xka nten 'in yu.

—Lo'o yu re lka yu ta'a nda'an ne' kwa —ndukwin nten kan'.

—Si'i na' —ndukwin yu—. Ja lkaän ta'a nda'an ne' kwa —ndukwin Tyu 'in ne'.

⁵⁹ Chun' ndi'in la, bra kan' ykwi' xka nten lo'o ta'a nda'an yu:

—Chañi cha' lo'o yu ki'yu re nda'an lo'o presu kwa, cha' lo'o yu re lka yu ne' Galilea —ndukwin yu bra kan'.

⁶⁰ —Che —ndukwin Tyu bra kan'—, ja jlyo tiän' ni cha' lka nchkwi' wan ngwaña'an.

Ti kwi' bra nu ti nduun Tyu nchkwí', bra kan' msi'ya ska la kwi'e.

⁶¹ Bra kan' mxina'an Jesús se'en nduun yu ni' ña'an, cha' ña'an yu 'in Tyu. Bra ti ndyaa yu'wi ti' Tyu cha' nu wa ykwi' Jesús lo'o yu ti kulo la. Nde ña'an ngwa cha' kan': "Bra nu ti ji xi'ya la kwi'e tla ndi'a, bra kan' snan ya' chkwii' cha' ja nsu'wi lyoo 'ñaän'" ndukwin Jesús ti bra kan'.

⁶² Bra kan' mdo'o Tyu nde liya', lye 'a ynan yu cha' ngwa xi'in 'a ti' yu.

Mstyí lyo'o ne' 'in Jesús

⁶³ Lo'o ne' nu nduun kwan 'in Jesús, mstyí lyo'o 'a ne' 'in Jesús, mji'in ne' 'in yu.

⁶⁴ Mskan' ne' ska te' tloo Jesús, mykwan' ne' tloo yu. Bra kan' ykwi' ne' lo'o yu:

—¿Ta jlyo ka tii' ni, ti ka nu yjwi 'iin a? —ndukwin ne'.

⁶⁵ Ngwaña'an ka'an la cha' chen ña'an ykwi' ne' kan' lo'o Jesús bra kan'.

Mduun Jesús tloo ne' nu lka tñan

⁶⁶ Ngwi'ya xaa, bra kan' mdyo' ti'in ne' kula 'in ne' judío, lo'o sti jo'o nu lka ndloo, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o; ndyaa lo'o ne' 'in Jesús tloo nchga ne' wsiya kan'. La kan' mdyisnan ne' mnicha' ne' 'in yu:

⁶⁷ —Katsaa' lya 'wa si lkaa Krixtu —ndukwin ne' 'in yu.

Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—Ni siya kuniñ 'wan ngwaña'an, ja tsaá ña'an ti' wan 'ñaän.

⁶⁸ Ni siya ndiya ska cha' nu kunichaän 'wan, ja xkwen wan 'ñaän. Wa jlyo tiän' cha' ja kulaa wan 'ñaän.

⁶⁹ Kan' cha', chun' ndi'in la na' nu ndijyaän cha' kaän nten, tyukwaän nde la'a se'en kwín 'in Ndiose nu nchka 'in nchga tñan.

⁷⁰ Bra ti mnicha' nchga ne' tnun 'in yu:

—¿Nu'win lkaa Sñi' ykwi' Ndiose sikwa a?

Bra kan' mxkwen Jesús 'in ne' xiya':

—Chañi cha' nu ykwi' wan, cha' ndukwin wan cha' kan' nu lkaän —ndukwin yu 'in ne'.

⁷¹ —Ja nchka tian' kunaan xka nten nu jlyo la ti' —ndukwin ne' bra kan'—. Ta'aan wa ynaan cha' nu ykwi' yu re. Tu'wa ykwi' yu re wa mdo'o cha' kwiñi —ndukwin ne'.

23

Mduun Jesús tloo Pilato nu lka ndloo la

¹ Mdyituun nchga ne' wsiya bra kan', ndyaa lo'o ne' 'in Jesús se'en ndi'in Pilato nu lka gobernador romano bra kan'.

² Mdyisnan ne' mstyí ne' ki'ya 'in Jesús bra kan':

—Wa msñi ba 'in yu ki'yu re, cha' ndatsaa 'a yu 'in ne' judío ta'a kichen tyi ba. Ndukwin yu cha' ja nsu'wi chabiya' ta ba tñi nu ndlo ne' nu lka tñan 'wan, ne' romano; lo'o lye 'a nchkwí' yu cha' ykwi' yu lka yu Krixtu, sa ña'an si lka yu ree nu lka ndloo la 'wa —ndukwin ne' 'in Pilato.

³ Bra kan' mnicha' Pilato 'in Jesús:

—¿Ta nu'win lkaa Ree 'in ne' judío a? —ndukwin.

Bra kan' mxkwen Jesús 'in Pilato:

—Ti kwi' sa ña'an nu wa ykwii', ti kwi' kan' lkaän —ndukwin.

⁴ Bra kan' ykwi' Pilato lo'o sti jo'o nu lka ndloo lo'o xka la nten nu nda'an lo'o yu:

—Ja ska cha' kuxi ndyija 'ñaän cha' xtyaän ki'ya 'in yu re —ndukwin Pilato.

⁵ Lo'o xiya' lye la ykwi' ne' kan', kwen 'a msi'ya lo'o ne' 'in Pilato bra kan':

—Nda yu re cha' msin' ti' 'in nchga nten nde Judea re si'ya cha' nu ndu'u yu 'in ne' —ndukwin ne'—. Nde Galilea mdyisnan yu re, lo'o ni, lo'o nde re ndu'u yu cha' kuxi kan' 'in ne'.

Mduun Jesús tloo Herodes

⁶ Bra wa ynan Pilato cha' kan', bra kan' mnicha' yu 'in ne' si nde Galilea mdo'o Jesús ndijyan.

⁷ —Ti kwi' —ndukwin ne'.

Bra kan' ndyu'wi ti' Pilato cha' ndi'in Herodes kichen Jerusalén tsan kan'. Lo'o Herodes ni, lka yu ndloo 'in ne' Galilea; kan' cha' msu'wa Pilato

'in Jesús ndyaa se'en ndi'in Herodes kan' bra kan'.

⁸ Bra wa na'an Herodes 'in Jesús, su'we 'a ngwa tiye yu bra kan', cha' wa s'ni 'a nchka ti' yu ña'an yu 'in Jesús. Wa ynan yu cha' nchkwi' nten cha' 'in Jesús, lo'o nchka 'a ti' yu ña'an yu ska cha' tnun nu ku'ni Jesús.

⁹ Ka'an 'a cha' mnicha' yu 'in Jesús bra kan', lo'o ja mxkwen 'a Jesús 'in yu siya' ti.

¹⁰ Lo'o ndi'in sti jo'o nu lka ndloo lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o; mstyaa 'a ne' kan' ki'ya 'in Jesús, ka'an 'a cha' kuxi ykwi' ne' kan' 'in yu.

¹¹ Bra kan' lye 'a mda Herodes nu ti'í 'in Jesús; ngwaña'an sndaru 'in yu, kuxi 'a y'ni ne' lo'o. Mxku' ne' te' su'we 'a ña'an 'in yu bra kan', cha' kaja ña'an nu xtyi lyo'o ne' 'in yu. Te' nduwi 'a ña'an lka ran, sa ña'an ña'an ste' ree mxku' ne' 'in yu. Bra kan' msu'wa Herodes 'in Jesús ndyaa xiya' nde se'en ndi'in Pilato.

¹² Tsan kan' ngwa su'wa cha' 'in Herodes lo'o Pilato xiya'; yu'wi 'a cha' wsuun 'in ne' ti kulo la, lo'o ni y'ni xu'we ne' cha' 'in ne' xiya'.

Ngulo Pilato tñan cha' kujwi ne' 'in Jesús

¹³ Bra kan' mxo' ti'in Pilato 'in nchga sti jo'o nu lka ndloo, lo'o nchga ne' wsiya, lo'o nchga nten kichen.

¹⁴ Ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—Ti kwi' 'wan mdiyan lo'o wan 'in yu ki'yu re se'en ndi'iin, ndukwin wan cha' lye 'a nskwen tikee' yu 'in ta'a kichen tyi wan —ndukwin yu 'in ne'—. Wa ykwiin' lo'o yu re tloo nchga wan; wa na'an wan cha' ja ska ki'ya ndyija 'in yu 'ñaän, sa ña'an ki'ya nu mstyaa wan 'in yu.

¹⁵ Kwi' ngwaña'an Herodes, ja mjwi ki'ya nu xtya yu kula kan' 'in Jesús re, kan' cha' wa mda yu kula kan' 'in yu ndyaan yu se'en ndi'iin xiya'. Ja ska cha' kuxi y'ni yu sikwa, kan' cha' ja ndi'in 'a cha' kaja yu cha' 'ñaän.

¹⁶ Taän chin' nu ti'í 'in yu kulo ndukwa la, bra kan' kulaän 'in yu —ndukwin Pilato 'in ne'.

¹⁷ Nchga yijan laja ta'a pascua, bra kan' ndlaa yu gobernador 'in ska ti presu ngwa ti ña'an;

¹⁸ kan' cha' mdyisnan nchga nten kichen, kwen 'a msi'ya ne' su'wa ti, mjñan ne' xka presu 'in Pilato:

—Ja kulaa 'in yu ki'yu re! —ndukwin ne'—. ¡Yaa lo'oo 'in yu re! ¡Kulaa 'in Barrabás kan', cha' tyo'o yu ngwa ti ña'an!

¹⁹ Nan wa msu'wa ne' 'in Barrabás kan' ni' ña'an chkwan si'ya cha' mdatsaa 'a yu 'in nten kichen cha' xuun ne' lo'o ne' xka la'a tsu' nu lka ndloo. Bra kan' yjwi 'a Barrabás 'in nten.

²⁰ Ngwa ti' Pilato kulaa 'in Jesús, kan' cha' xiya' ykwi' yu lo'o ne'.

²¹ Kwen la mxkwen nten ka'an kan' 'in Pilato bra kan':

—jwi'in ka'aan lyaa 'in yu lo wsi cha' kaja yu! —ndukwin ne'—. jwi'in ka'aan lyaa 'in yu lo wsi! —ndukwin nten ka'an kan' bra kan'.

²² Wa mda'a snan ya' ykwi' Pilato lo'o ne' bra kan':

—¿Ni sa ña'an cha' kuxi y'ni yu re a? Ja ska cha' kuxi 'in yu re ndyija 'ñaän —ndukwin Pilato—, kan' cha' ja n'ni 'a cha' kaja yu. Su'we la si taän chin' nu ti'í 'in yu, chun' ndi'in la kulaän 'in yu.

²³ Bra kan' kwen la msi'ya ne' mxkwen ne' 'in Pilato, cha' jwi'in ka'an lya 'in Jesús lo wsi. Lye 'a ykwi' nten kichen, lo'o sti jo'o nu lka ndloo ykwi' 'a ne', kan' cha' kee' 'a mslyaa Pilato ku'ni tñan nu ngwa ti' ne'.

²⁴ Bra kan' mda yu chabiya' cha' ka cha' nu mjñan ne'.

²⁵ Ngulaa yu 'in Barrabás nu y'ni 'a cha' wsuun, nu wa yjwi 'in nten, cha' kan' lka nu ngulo suwi nten kichen cha' tyo'o ña'an chkwan. Bra kan' mda Pilato 'in Jesús 'in ne' cha' ku'ni ne' sa ña'an nu nchka ti ti' ne' ku'ni ne' lo'o yu.

Mji'in ka'an ne' 'in Jesús lo wsi

²⁶ Bra kan' ndyaa lo'o sndaru 'in Jesús cha' jwi'in ka'an ne' 'in yu lo wsi. Bra kan' ndyukwa ta'a sndaru lo'o ska nten nu naan Simón, nu ndyaan yu yaa yu ni' kixin'; ne'

kichen Cirene lka yu kan'. Kan' ngulo sndaru tñan 'in yu cha' kwi'ya yu wsi nu mdi'ya Jesús.

²⁷ Ka'an 'a nten ndyaa ña'an ne' 'in Jesús. Kwi' ngwaña'an, mda'an ka'an 'a ne' kuna'an, nganaan 'a ne'; kwen 'a msi'ya ne' cha' xi'in 'a ti' ne' cha' 'in Jesús.

²⁸ Bra kan' na'an Jesús se'en nduun ne' kuna'an kan', ykwi' yu lo'o ne' kan':

—'Wan ne' kuna'an Jerusalén re, ja kunaan 'a wan cha' 'ñaän —ndukwin Jesús 'in ne'—. Su'we la kunaan wan cha' 'wan, ti ykwi' ti wan, cha' 'in sñi' wan.

²⁹ Wa tiya ti tsan kuxi 'wan, bra kan' chkwi' nten cha' re: “Su'we la ndi'in ska nu kuna'an nu ja ya tyi'in sñi', nu ja ya ku'ni kala ska nten, nu ja ya ta kati' ska nu xuwe” nchkwin ne'.

³⁰ Bra kan' tyisnan nten xi'ya: “Su'we la si tiyu ki'ya kwan chuan', skun' mundun yuu chuan', cha' tsaa tii cha' 'ñaan siya' ti.” Ngwaña'an chkwi' ne' bra kan'.

³¹ Ña'an wan sa ña'an nu ngi'ni ne' lo'oñ ni. ¿Ni sa ña'an ku'ni ne' lo'o wan ne' judío bra kan' sikwa? Su'we 'a cha' nu ndi'in 'ñaän; sa ña'an lka ska yka nu nga'á 'a, ngwaña'an su'we ndi'in tiyeen lo'o Ndiose Stiin. Lo'o 'wan, ja su'we cha' nu nchka 'wan; wa ndla ti tyii cha' 'wan ngwa ti ña'an, cha' sa ña'an lka ska yka nkwi, ngwaña'an lka wan lo'o ta'a kichen tyi wan —ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

³² Lo'o ndyaa lo'o ne' 'in xa tyukwa nten nu tnun 'a ki'ya ndi'in 'in ne', cha' su'wa ti kujwi ne' 'in nten kan' lo'o Jesús.

³³ Bra nu mdiya ne' se'en naan La Calavera (ki'ya se'en nskwa tijyan ke jyo'o), bra kan' mji'in ka'an ne' 'in Jesús lo wsi la kan'. Kwi' ngwaña'an, mji'in ka'an ne' 'in ta'a tyukwaa nten nu mdi'in ki'ya tnun 'in; mji'in ka'an ne' 'in ska yu kuxi kan' lo xka yka wsi nu nduun la'a se'en kwin se'en nga'an Jesús, bra kan' mji'in ka'an ne' 'in xka yu kuxi kan' lo xka yka wsi nu nduun la'a se'en kaa.

³⁴ Xa nu ti ndi'in sndaru nu mji'in ka'an 'in ne' lo wsi, bra kan' ykwi' Jesús lo'o Ndiose Sti yu:

—Stiin —ndukwin yu—, ku'nii cha' tlyu ti' 'in ne' re, ja jlyo 'a ti' ne' ni cha' lka ngi'ni ne' ngwaña'an.

Bra kan' ngutsaa sndaru kan' ste' Jesús xa nu ndi'in jya ti ne' lo'o ta'a ne'.

³⁵ Lo'o mdi'in 'a nten nu ña'an kwi'ya 'in Jesús. Lo'o ne' wsiya mstyí lyo'o ne' 'in Jesús bra kan'. Nde ña'an ykwi' ne' lo'o ta'a ne':

—Ngulaa yu 'in xka la nten nu ngwa xkan'; lo'o ni, ndi'in cha' kulaa yu 'in yu, ti ykwi' ti yu, si chañi cha' lka yu Krixtu nu ngulo suwi Ndiose 'in ndijyan lo chalyuu re —ndukwin ne' kan'.

³⁶ Lo'o sndaru kan', mstyí lyo'o ne' 'in yu ndijyan ne' kwi' se'en nduun wsi, mda ne' mñun tiye' cha' ko'o yu.

³⁷ Bra kan' ykwi' ne' kan' lo'o yu:

—Kulaa 'iin ti ykwii' ti, si chañi lkaa Ree 'in ne' judío —ndukwin sndaru kan' 'in Jesús.

³⁸ Wa nga'an letra ke wsi se'en nga'an Jesús nu nchkwi': “Yu re lka yu Ree nu lka ndloo la 'in ne' judío.” Snan lo cha' nu nchkwi' nten nga'an cha' kan': cha' griego nga'an, lo'o cha' latín nga'an, lo'o cha' nu nchkwi' ne' judío nga'an.

³⁹ Bra kan' chen ña'an ykwi' ska yu kunan ta'a nga'an Jesús lo wsi kan':

—Si chañi cha' Krixtu lkaa, kulaa 'iin ti ykwii' ti sikwa; lo'o 'ware, kulaa 'wa —ndukwin yu 'in Jesús.

⁴⁰ Bra kan' mxkwen xka yu kunan 'in ta'a yu:

—¿Ja ntseen 'in Ndiose sikwa a? Su'wa ti nu ti'í ndijian ta'a snaan ni —ndukwin yu 'in ta'a kunan yu—.

⁴¹ Ñi 'a ndi'in cha' ta ne' nu ti'í 'ñaan, cha' kan' ndi'in cha' ka 'ñaan si'ya cha' kuxi nu y'nian; lo'o yu re, ja ska cha' kuxi y'ni yu re.

⁴² Bra kan' ykwi' yu kan' lo'o Jesús:

—Yu kula Jesús —ndukwin—, tyu'wi tii' 'ñaän xa nu tyisnan cha' kaa ndloo —ndukwin yu kunan kan'.

⁴³ Mxkwen Jesús 'in yu bra kan':

—Chañi cha' nchkwii'n' lo'oo —ndukwin—, ti kwi' tsan ni ka tyi'iin lo'oũn la se'en su'we 'a, se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan —ndukwin Jesús 'in yu.

Ngujwi Jesús

⁴⁴ Ndi'ya kwan ngwa, bra kan' ngwa tla tyukwi ña'aan chalyuu; ngwa tla sa ña'an ya' nu mdiya bra wa snan siin,

⁴⁵ lo'o ngwa tla loo kwichaa bra kan'. Te' tlyu nu ndukwi ni' lyaa tnun kan', mdo'o yu'we te' kan' jlu'we la bra kan'.

⁴⁶ Lo'o kwen 'a msi'ya Jesús:
—Stiin, ti'yaa kasiya 'ñaän —ndukwin yu.

Bra wa ykwi' yu cha' kan', bra ti ngujwi yu bra kan'.

⁴⁷ Bra nu na'an capitán 'in sndaru romano sa ña'an ngwa cha' kan', bra kan' y'ni tnun yu 'in Ndiose. Nde ña'an ykwi' yu bra kan':

—Chañi cha' ja mdi'in ki'ya 'in ayman re siya' ti —ndukwin capitán 'in sndaru kan'.

⁴⁸ Nchga nten nu ndi'in nde kwa bra kan', xa wa na'an ne' nchga cha' nu ngwa kan', mdo'o ne' ndyaa ne' bra kan'. Mji'in ne' ndukun' ne' tijyan tiye ne' ndyaa ne' cha' xi'in 'a ti' ne'.

⁴⁹ La kan' nganun nchga ta'a su'we nsu'wi Jesús nde se'en nduun wsi, lo'o ne' kuna'an nu wa mda'an lo'o yu ti bra nu mdyisnan ti tñan 'in yu nde Galilea, nganun ne' kan' tijyu' ti ña'an kwi'ya ne' cha' nu nchka kan'.

Mtsi' ayman Jesús

⁵⁰ Wa ndiya ska nten su'we nu ngi'ni tnun 'in Ndiose, Se naan yu kula kan'. Arimatea lka kichen tyi yu; ndi'in kichen kan' lo yuu 'in Judea. Ska nu lka tñan lka Se kan', su'wa ti ndukwa yu lo'o nchga ne' wsiya 'in ne' judío.

⁵¹ Ti ngwa s'ni wa ngita 'a Se kan' sa ña'an bra kan' Ndiose cha' ka Ni ndloo la lo chalyuu, kan' cha' ja ngwa su'wa cha' 'in yu lo'o ta'a wsiya yu cha' mstyia ne' ki'ya 'in Jesús.

⁵² Ndyaa Se bra kan', ndyaa se'en ndi'in Pilato cha' jñan chabiya' tsa

lo'o 'in ayman Jesús cha' kutsi' 'in ayman kan'.

⁵³ Mdi'ya ne' 'in ayman kan' lo wsi, bra kan' mxiin Se ska te' luwi chun' ayman Jesús; yaa lo'o ne' 'in ayman kan' msu'wa ne' 'in yu ska ni' kwaa se'en ngulu ne' si' yuu, se'en ja ya kutsi' ne' 'in nten siya' ti.

⁵⁴ Tsan ta'a siin lka kan', kan' cha' ngi'ni kuwe ti' ne' cha' wa tyisnan ti ta'a.

⁵⁵ Lo'o ne' kuna'an nu yan lo'o Jesús nde Galilea ni, yaa ña'an ne' 'in Se kan', cha' ña'an ni' kwaa se'en nsu ayman Jesús, cha' ka biya' ti' ne' la nde ya' msu'wa ne' 'in ayman kan'.

⁵⁶ Bra kan' mxitukwi ne' ndyaan ne' lo kichen xiya'. Lo'o y'ni xu'we ne' tyi'a nu xi tyi'i, lo'o sete nu su'we tyi'i cha' xu'wi chun' ayman kan'. Bra kan' mxitña' ne' tsan ta'a kan', sa ña'an nu ndukwa tñan lo kityi kula cha' ku'ni ne'.

24

Ndyu'u Jesús xiya'

¹ Wa ki'ya ti xaa tsan kulo 'in smnan kan', tlya 'a ndyaa ne' kuna'an kan' tu'wa kwaa se'en mtsi' ayman Jesús. Mbi'ya ne' tyi'a xi tyi'i nu wa y'ni xu'we ne'. Lo'o xka ta ne' kuna'an ndyaa lo'o ne'.

² Ndiya ne' tu'wa kwaa, bra kan' na'an ne' kee nu nchkun' tu'wa kwaa kan', cha' ja nduun 'a kee kan' tu'wa kwaa; ndukwa laa ti kwaa kan'.

³ Yten ne' ni' kwaa cha' ña'an ne', lo'o ja nsu 'a ayman Jesús bra kan'.

⁴ Ytsen 'a ne' kuna'an kan' bra kan', ja jlyo 'a ti' ne' sa ña'an nu ku'ni ne'. Bra kan' na'an ne' cha' lo'o nduun tukwa yu ki'yu se'en ndi'in ne'; nduwi 'a ste' yu ki'yu kan'.

⁵ Msnan yu'wi tiye ne' kuna'an kan' bra kan', mdyisti ne' lyuu cha' ytsen 'a ne' 'in yu ki'yu kan'. Bra kan' ykwi' yu kan' lo'o ne':

—¿Ni cha' nda'an naan wan 'in ska nten nu lu'u se'en nsu ayman re a? —ndukwin ne'—.

⁶ Ja nsu 'a yu kan' nde re, cha' wa ndyu'u yu xiya'. Tyaa yu'wi ti' wan

sa ña'an cha' nu ndukwin yu 'wan bra nu ti ndi'in wan nde Galilea.

⁷ Ykwi' yu nu wa yan yu lo chalyuu cha' ngwa yu nten, wa ytsa' yu 'wan nu ngwa xkan' cha' ta ne' 'in yu ya' ne' xa'an, cha' jwi'in ka'an ne' 'in yu lo wsi. La mda'a snan tsan, bra kan' tyu'u yu xiya', ndukwin yu.

⁸ Bra kan' ndyaa yu'wi ti' ne' kuna'an kan' nchga cha' nu ykwi' Jesús lo'o ne' ti ngwa xkan' la cha' 'in ykwi' yu.

⁹ Mdyituun ne', mdo'o ne' ndyaan ne' lo kichen, ngala ne' se'en ndi'in tii xka ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús. Bra kan' ytsa' ne' kuna'an kan' nchga cha' kan' 'in ne', kan' cha' ngwa cha' nchga ne' nu mda'an lo'o Jesús ynan ne' cha' kan' bra kan'.

¹⁰ Nde lka sa ña'an naan nu kuna'an nu yaa tu'wa kwaa kan': yaa Liya Magdalena, lo'o Xnan, lo'o Liya jya'an Santiago, lo'o xka la ne' kuna'an.

¹¹ Si'ingwaña'an ngwa, mske' ti' ne' nu y'ni xa'an kan'; nan wa yten cha' chen ña'an ke ne' kuna'an kan', mske' ti' ne'. Ja ndyaa ña'an ti' ne' cha' nu ytsa' ne' kuna'an kan' 'in ne' siya' ti.

¹² Ni siya ngwaña'an mske' ti' ne', bra ti msnan Tyu ndyaa yu tu'wa kwaa kan'. Bra kan' na'an Tyu ni kwaa kan', cha' xka la'a ti nsu te' nu mxiiin chun' ayman Jesús nu ngwa xkan'. Bra kan' mdo'o Tyu ndyaan yu nde se'en ndi'in ne' xiya', mda'an 'a cha' tiye ne' sa ña'an ngwa cha' ja nsu 'a ayman kan'.

Nde ña'an ngwa xa ndyaa ne' tuwiin nde Emaús

¹³ Ti kwi' tsan kan' mdo'o yu tukwa yu ndyaa yu nde kichen Emaús. Kichen kan' nsu'wi tii xka kilómetro biya' tijyu' 'in Jerusalén.

¹⁴ Mda'an ti yu tuwiin, nchkwi' 'a yu lo'o ta'a yu cha' 'in nchga cha' nu ngwa bra kan'.

¹⁵ Ti nchkwi' luwe yu 'in cha' kan', bra kan' mdukwa ykwi' Jesús 'in yu, su'wa ti nda'an Jesús lo'o yu.

¹⁶ Na'an yu chin' 'in Jesús, lo'o ja ngwa xu'wi lyo su'we yu 'in Jesús,

cha' nsu'wi ska cha' nu ndukun' xaa kiloo yu.

¹⁷ Bra kan' mnicha' Jesús 'in yu:

—¿Ni sa ña'an cha' nchkwi' luwe wan cha' ndijyan wan tuwiin re? ¿Ni cha' lka xi'in 'a ti' wan? —ndukwin Jesús 'in ne'.

Bra ti ndyaa tuun yu,

¹⁸ mxkwen ska yu nu naan Cleofas 'in Jesús:

—Tyukwi ña'an chalyuu wa jlyo ti' ne' nan lka ngwa nde Jerusalén tsan nu tka mdijin ti. ¿Ta xka ti nu'win nu ja jlyo ti' nan lka nu ngwa nde Jerusalén kwa a? Jlyo ti' nchga ne' xka kichen nu yaa ta'a kwa.

¹⁹ —¿Nan lka ngwa a? —ndukwin Jesús 'in yu.

Bra kan' mxkwen yu 'in Jesús:

—Cha' 'in Jesús Nazaret —ndukwin yu—, ska nten nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten ngwa yu. Ngwa 'a 'in yu chkwi' yu, lo'o ngwa 'a 'in yu ku'ni yu ka'an 'a cha' tnun chabiya' 'in Ndiose; ka'an 'a nten na'an 'in cha' tnun kan'.

²⁰ Bra kan' sti jo'o nu lka ndloo lo'o ne' nu lka tñan, mda ne' 'in yu ya' ne' wsiya cha' kujwi ne' 'in yu lo wsi.

²¹ Wa mdijin snan tsan nu ngwa cha' kan'. Lo'o bare ni, ndyaa ña'an 'a ti' ba 'in yu nu ngwa xkan', cha' kan' lka nu kulaa 'in ne' Israel ta'aan, cha' ja ka 'a ne' xka la'a tsu' ka ndloo la 'ñaan, cha' tyi'in su'wean lo yuu kichen tyian, ngwa ti' ba.

²² Lo'o ni, mxitsen chin' ne' kuna'an ta'a nda'an ba 'wa, cha' tlya 'a yaa ne' kuna'an kan' tu'wa kwaa,

²³ lo'o ja ndyija 'a ayman Jesús kan' 'in ne', ni' kwaa. Ndyaan ne' bra kan', ytsa' ne' 'wa cha' wa na'an ne' ska cha' tnun. Nan ngwa'u tloo ti tukwa angajle 'in ne' kuna'an kan'; ndukwin angajle kan' 'in ne' cha' wa ndyu'u Jesús xiya' ni.

²⁴ Bra ti yaa chin' ne' ta'a y'ni xa'an ba tu'wa kwaa bra kan', na'an ne' 'in angajle kan' sa ña'an nu ndukwin nu kuna'an kan', lo'o ja na'an ne' 'in ykwi' Jesús.

25 Bra kan' ykwi' Jesús lo'o yu nu ta'a ndijyan yu tuwiin kan':

—Ti lyiji 'a cha' 'wan cha' ka biya' su'we ti' wan nchga cha'; kee' 'a nxñi wan nchga cha' nu ngwa'u ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni.

26 ¿Ta si'i nan ndukwa cha' tyijin nu nka Krixtu kan' nu ti'í sa ña'an nu ngwa ni a? Chun' ndi'in la sten Krixtu se'en su'we 'a ña'an se'en nu ka tnun la ti yu.

27 Bra kan' mdyisnan Jesús ngwa'u yu 'in ne', nchga cha' nu wa ndukwa lo kityi kula cha' 'in ykwi' yu. Mdyisnan yu lo'o kityi nu ngwa'an ayman Moisés, bra kan' ykwi' yu nchga cha' nu ndukwa lo kityi nu ngwa'an ne' nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni.

28 Wa tiya ti ne' tu'wa kichen se'en ndyaa ne', bra kan' y'ni Jesús sa ña'an si ti tsa'a la yu tuwiin tijyu' la.

29 Bra kan' lye 'a ykwi' ne' lo'o yu cha' kanun yu se'en ndi'in ne'. Ndukwin ne' 'in yu:

—Kanun lo'o ba cha' wa msiin 'a ni, wa ki'ya ti tla.

Bra kan' yten Jesús ni' ña'an cha' kanun yu lo'o ne'.

30 Wa ndukwa yu lo'o ne' tu'wa msaa, bra kan' msñi yu ska jaxlya, ndya yu xu'we 'in Ndiose; bra kan' msu'we yu jaxlya kan', cha' ta yu ku ne'.

31 Ti kwi' bra ngala xaa kiloo ne', lo'o yu'wi lyo su'we ne' 'in yu. Bra kan' mdo'o yu se'en ndukwa ne' ndyaa yu, ja na'an 'a ne' 'in yu bra kan'.

32 Bra ti ykwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—¿Ta si'i chañi cha' su'we 'a ngwa tiyeen ni a? —ndukwin—. Tiin ti mdi'in kasiya 'ñaan bra nu mdiyan yu nchkwi' yu lo'oan tuwiin, chun' wa ngwa'u yu 'ñaan sa ña'an nu nchkwi' kityi kula —ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

33 Bra kan' chin' ti bra ngunun ne', bra ti msñi ne' tuwiin ndyaan ne' nde Jerusalén xiya'. Bra kan' ngala ne' nde se'en ndyo' ti'in ta'a tii xka ne' nu

y'ni xa'an cha' 'in Jesús kan', lo'o chin' xka ta ta'a nda'an ne' ndi'in ne' kan'.

34 Bra ti ykwi' ne' nu ndiya kan' lo'o ne' nu tka ngala ti bra kan':

—Chañi cha' wa ndyu'u Jesús xiya' —ndukwin ne'—. Wa na'an Simón 'in yu.

35 Bra kan' lo'o yu nu yaa nde kichen Emaús, ytsa' yu 'in ta'a yu sa ña'an nu ngwa 'in yu tuwiin; ndukwin yu sa ña'an ngwa cha' yu'wi lyo yu 'in Jesús bra nu mkwan Jesús 'in jaxlya nu yku yu bra kan'.

Ngwa'u tloo Jesús 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Ni

36 Ti nchkwi' ti ne' cha' kan' lo'o ta'a ne', lo'o bra kan' mdiyan ykwi' Jesús. Mdyituun yu jlu'we la se'en ndi'in ne' cha' chkwi' yu lo'o ne':

—Tiin ti tyi'in kasiya 'wan —ndukwin yu 'in ne' kan' bra kan'.

37 Ngitsen ti ne' ndi'in ne' bra kan', mda'an 'a cha' tiye ne', cha' ska kwi'in ti na'an ne', mske' ti' ne'.

38 Bra kan' ykwi' Jesús lo'o ne' kan':

—¿Ni cha' lka nu ngitsen wan ndi'in wan? —ndukwin—. ¿Ni cha' lka nu nduwe 'a ti' wan? —ndukwin yu 'in ne'—.

39 Ña'an wan yaän', ña'an wan kiyaän'; ti kwiin' lkaän. Kala' wan 'ñaän, cha' ka biya' ti' wan cha' na' lkaän. Ska kwi'in ti ni, ja nsu'wi kuna' ran, ja lo'o tijyan nsu'wi ran; lo'o ni, wa na'an wan cha' nsu'wi kunaän' —ndukwin Jesús 'in ne'.

40 Bra kan' ngwa'u yu ya' yu, ngwa'u yu kiya' yu 'in ne'.

41 Ja ngwa xu'wi lyo su'we ne' 'in yu chun' cha' su'we 'a nka tiye' ne', cha' nduwe 'a ti' ne' ña'an ne' 'in yu xiya'. Kan' cha' ndukwin Jesús 'in ne':

—¿Ta ja ndiya chin' nan kuñ 'wan a?

42 Bra kan' mda ne' sa yu'we kula ngwi'i 'in yu, lo'o sa yu'we skwa' kwiña' kwitun.

43 —Su'we —ndukwin Jesús bra kan'.

Msñi yu nan ku yu kan', yku yu 'in ran lo'o ne' bra kan'.

44 Bra ti ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—Cha' nu tka ngwa ti 'ñaän, kan' lka cha' nu wa ytsaän' 'wan bra nu ti mdi'iin lo'o wan ti ngwa xkan' —ndukwin yu—. Bra kan' niin 'wan cha' ndi'in cha' ka 'ñaän nchga cha' nu ndukwa cha' 'ñaän lo kityi nu ngwa'an ayman Moisés, lo'o lo kityi nu ngwa'an ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni, lo'o lo kityi Salmos ndukwa cha' kan'.

⁴⁵ Bra kan' ngwa'u Jesús 'in ne' nchga cha' nu nchkwi' kityi kula kan':

⁴⁶ Kan' ndukwin yu 'in ne':

—Wa s'ni ndukwa cha' kajaän, cha' na' lkaän Krixtu kan'; la mda'a snan tsan ngujwiin ni, bra kan' ndukwa cha' tyu'uün xiya'.

⁴⁷ Bra kan' ndi'in cha' chkwi' wan cha' 'ñaän lo'o nten tyukwi ña'an chalyuu. Nde Jerusalén tyisnan wan katsa' wan cha' kan' 'in nten kulo ndukwa la. Ndi'in cha' chkwi' wan lo'o nten cha' ka wjyu'u ti' ne' 'in cha' kuxi nu ndi'in 'in ne', cha' kulaa ya' ne' 'in nchga cha' kuxi nu ngi'ni ne'; bra kan' ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in nchga ki'ya nu ndukwi ne'.

⁴⁸ Lo'o 'wan ni, ka chkwi' wan cha' 'ñaän lo'o nten, cha' jlyo ti' wan nchga cha' nu wa ngwa 'ñaän.

⁴⁹ Lo'o taän Tyi'iin ykwiin' 'wan, cha' wa ykwi' Stiin cha' ta Ni Tyi'i Ni 'wan; kan' cha' kanun wan nde Jerusalén re, sa ña'an bra nu kaja jwersa 'in Tyi'i Ndiose 'wan, kan' nu tyo'o nde ni' kwan cha' kan kanun ni' kasiya 'wan.

Mchkwen Jesús ndyaa Ni nde ni' kwan

⁵⁰ Bra kan' mdo'o Jesús kichen Jerusalén kan', ndyaa lo'o Ni 'in ne' nde tu'wa kichen Betania kan'. Nde kan' mskwen Jesús ya' cha' lkwan Ni 'in ne'.

⁵¹ Laja nu mdukwan Ni 'in ne', bra ti mdo'o Ni ndyaa Ni nde ni' kwan bra kan'.

⁵² Y'ni tnun ne' kan' 'in Ni, bra kan' mxitukwi ne' ndyaan ne' nde Jerusalén xiya'. Su'we 'a ngwa tiye ne' bra kan',

⁵³ nchga bra mda'an ne' ni' lyaa cha' ku'ni tnun ne' 'in Ndiose. Ng-waña'an ngwa cha' kan'.

Kityi nu ngwa'an Xuwa sa ña'an ngwa cha' 'in Jesús

Ngwa'an tñan Ndiose 'in ska ti nu nka Sñi' Ni cha' ka nten

¹ Nu ngwa ti kulo la ndi'in Ndiose, kwi' ndi'in yu nu lka tyukwi cha' 'in Ndiose; ndi'in yu kan' lo'o Ndiose. Yu nu lka cha' kan' ni, su'wa ndi'in cha' 'in yu lo'o Ndiose.

² Su'wa ndi'in yu lo'o Ndiose nu ngwa ti kulo la.

³ Lo'o yu kan' ngwiñan Ni nchga nan; ja ska nan nu nsu'wi chalyuu tya', si ja lo'o yu kan' mñan yu 'in ran.

⁴ Se'en ndi'in Ndiose mdo'o yu kan', yan yu lo chalyuu cha' ka su'we kasiya 'ñaan, nan ne' nten chalyuu. Y'ni yu cha' ka biya' tian' nchga cha' nu ñi lo'o xaa nu nda yu cha' kanun ni' kasiya 'ñaan.

⁵ Ña'an ti njñi'ni xaa kan' se'en tla nu nsu'wi ni' kasiya 'in ne' xa'an, lo'o ja nchka 'in ne' xa'an suwi' ne' xaa kan'.

⁶⁻⁷ Ngwa'an tñan Ndiose 'in ska yu ki'yu nu naan Xuwa, cha' chkwi' yu lo'o nten cha' 'in xaa nu wa ta ti Ni cha' xu'wi ni' kasiya 'in nten. Yan Xuwa kan', ykwi' yu cha' kan' lo'o nten, cha' tsaa ña'an ti' nchga nten cha' 'in Ndiose si'ya cha' nu ykwi' yu lo'o ne'.

⁸ Si'i ti kwi' xaa nu nda Ndiose ngwa Xuwa kan', wa yan ti yu cha' kwa'u yu cha' kan' 'in nten.

⁹ Nu lka xaa nu chañi ka, wa mdiyan yu kan' lo chalyuu cha' ta yu xaa nu ka xu'wi ni' kasiya 'in nchga nten.

¹⁰ Ndi'in yu kan' lo chalyuu, ti kwi' cha' nu wa ytsa' Ndiose 'in nten lka yu kan'. Ngwiñan Ni chalyuu lo'o yu kan', lo'o ja yu'wi lyo nten chalyuu 'in yu kan' bra kan'.

¹¹ Yan yu kan' lo chalyuu 'in yu nu ngwa xkan' ti, lo'o nten chalyuu nu ngwiñan yu, ja mdukwa ne' cha' 'in yu.

¹² Ni siya ngwaña'an, ti ndi'in chin' nten nu wa yten cha' 'in yu, ndyaa ña'an ti' ne' kan' 'in yu bra kan'; nda Ni chabiya' 'in nten kan' cha' ka ne' sñi' Ndiose.

¹³ Lo'o nten nu lka sñi' Ndiose ni, ja ndlya ne' kan' sa ña'an nu ndlya nchga sñi' nten; sñi' Ndiose lka ne' kan', si'i ska nten chalyuu lka nu y'ni kwi kasiya 'in ne' kan'.

¹⁴ Ngwa yu kan' nten, ti kwi' yu nu lka cha' 'in Ndiose. Su'wa ti mdi'in yu lo'oan lo chalyuu re. Na'an ba 'in yu cha' tlyu 'a cha' ndi'in 'in yu, cha' lka yu ska ti nu nka Sñi' Ndiose. Xkwi' su'we 'a ngi'ni yu lo'oan, xkwi' cha' nu ñi nchkwi' yu.

¹⁵ Nde lka cha' nu ykwi' Xuwa cha' 'in Jesús kan'. Kwen ykwi' Xuwa bra kan':

—Kwi' yu re lka nu niñ 'wan cha' kan lo chalyuu chun' ndi'in la 'ñaan —ndukwin Xuwa—, ni siya tlyu la cha' ndi'in 'in yu, siya' la ti cha' 'ñaan. Ngwaña'an niñ 'wan, ni siya bra nu ja ya kalaan, wa lu'u ykwi' yu.

¹⁶ Nchga loo nan nsu'wi 'in Jesús, lo'o nchga tsan ndyiji cha' su'we 'ñaan lo'o Jesús.

¹⁷ Nu ngwa s'ni ytsa' ayman Moisés cha' 'in nten, nchga tñan nu ndi'in cha' ku'ni ne' cha' 'in Ndiose. Bra nu mdiyan Jesucristo ni, xka ña'an ngi'ni yu; ka'an 'a xu'we nda yu 'ñaan, ndu'u yu cha' nu ñi 'ñaan bra kan'.

¹⁸ Ja tukwin na'an 'in Ndiose; ska ti Jesús na'an 'in Ni, kan' nu ndu'u sa ña'an lka Ndiose 'ñaan, ne' nten chalyuu. Lo'o Jesús kan' ni, kan' lka ska ti nu lka Sñi' Ndiose, lo'o ndiya 'a ti' Ni 'in yu.

Mnicha' ne' judío 'in Xuwa Bautista: ¿Ti ka nu lkaa a?

¹⁹ Lo'o tyun sti jo'o lo'o ne' xta, mdo'o ne' kichen Jerusalén, mdiyan ne' se'en ndi'in Xuwa bra kan'. Ne' judío nu ndi'in Jerusalén, kan' nu ngulo tñan 'in ne', cha' tsaa ne' se'en ndi'in Xuwa cha' kunicha' ne' 'in Xuwa ti ka nu lka yu.

²⁰ Ja mjyu'u 'a ti' Xuwa; ñi ytsa' yu 'in ne' cha' si'i ti kwi' yu lka

yu Krixtu, nten nu tnun nchka nu msu'wa Ndiose cha' kan lo chalyuu.

21 —¿Ti ka nu lkaa sikwa a? —ndukwin ne' 'in yu—. ¿Ayman Elías lkaa a?

—Si'i nu kan' lkaän —ndukwin Xuwa.

—Wa tyo'o tukwa ti ska yu kula nu chkwi' cha' 'in Ndiose lo'o ba, nxke' ti' ba —ndukwin ne'—. ¿Si'i nu kan' lkaa a?

—Si'i na' —ndukwin Xuwa bra kan'.

22 —¿Ti ka nu lkaa sikwa a? —ndukwin ne' 'in yu—. Ndi'in cha' xkwen ba cha' 'in nten nu ngulo tñan 'wa cha' kan ba nde re. ¿Ni sa ña'an cha' nchkwii' cha' 'iin, ti ykwii' tii a?

23 Mxkwen Xuwa 'in ne' bra kan':

—Nde ndiya cha' nu kwen nchkwii' lo'o nten se'en nduün ni' kixin': “Slaa lya wan tuwiin ñi cha' kan nu nka X'naan.” —Kan' lka ska cha' 'in Ndiose nu wa ykwi' ayman Isaias lo'o nten nu ngwa s'ni.

24 Lo'o ndiya chin' ne' fariseo nu nduun lo'o ne' Jerusalén kan' se'en ndi'in Xuwa.

25 Xiya' ykwi' ne' kan' lo'o Xuwa bra kan':

—¿Ni cha' lka nduun ndukwatya 'in nten a?, cha' si'i nten tnun kan' lkaa, si'i ayman Elías lkaa, si'i yu kula nu chkwi' cha' 'in Ndiose lkaa.

26 —Lo'o tyi'a ti ndukwatyaän 'in nten —ndukwin Xuwa—. Lo'o xka yu ki'yu nduun se'en ndi'in wan ni, ja ya xu'wi lyo wan 'in yu kan'.

27 Chun' ndi'in la mdiyan yu kan' lo chalyuu, na' mdiyaän kulo ndukwa la; tnun la ti lka yu kan', chin' la cha' nchka 'ñaän —ndukwin Xuwa 'in ne'—. Su'we 'a ka tiyeen ni siya ska tñan xuwe ti ka 'ñaän, ña'an ti' si xtiin' ti snan yu kwa, cha' tnun la cha' nchkwii' yu ke na' —ndukwin Xuwa kan'.

28 Ngwaña'an ngwa nde lo yuu 'in Betania, se'en mduun Xuwa mdukwatya 'in nten. Xka la'a tsu' chku Jordán ndiya kichen Betania kan'.

Lomstan lu'u nu katen ki'ya nu ndi'in 'in nten

29 La xka tsan na'an Xuwa cha' ndi-jyan Jesús se'en ndi'in yu, kan' cha' ykwi' yu lo'o nten nu nduun nde kwa:

—Ña'an kwi'ya wan 'in yu kula kwa —ndukwin Xuwa—. Wa ngulo suwi Ndiose 'in yu kwa cha' kaja yu si'yaan. Ña'an ti' ska slya' kune' nu liye ti', nu ndujwi nten tloo Ndiose, ngwaña'an nchka ti' yu kwa, chun' nu suwi yu nchga ki'ya nu ndi'in 'in nten chalyuu —ndukwin Xuwa—.

30 Cha' 'in yu kwa ykwii'n', bra nu niin 'wan cha' wa kan ti ska nten lo chalyuu re. Tnun la cha' nchka 'in yu kwa ke na', ni siya chun' ndi'in la mdiyan yu. Ngwaña'an niin 'wan cha' wa lu'u yu kwa xa nu ti ji kalaän.

31 Lo'oün ni, ja yu'wi lyoün 'in yu kwa ti kulo; ndukwatyaän 'in nten lo'o tyi'a ti cha' ka xu'wi lyo ne' Israel 'in yu kwa nde loo la.

32 Chun' ndi'in la ykwi' Xuwa cha' 'in Jesús lo'o ne':

—Wa na'aän bra nu mdo'o Tyi'i Ndiose ni' kwan yan ngwi'ya ke Jesús; sa ña'an ndi'ya ska kiñi cha kun, ngwaña'an nganun ndukwa ke yu —ndukwin—.

33 Ndiose lka nu ngulo tñan 'ñaän cha' tukwatyaän 'in nten, lo'o Ndiose lka nu ytsa' 'ñaän chun' ja yu'wi lyoün 'in Jesús ti kulo la. “Bra nu ña'an cha' ndiyan ndi'ya Tyi'iin ykwii'n' ke ska nten” ndukwin Ndiose 'ñaän, “bra kan' ka biya' tii' cha' yu kan' lka nu tukwatya 'in nten lo'o Tyi'iin ykwii'n', si'i lo'o tyi'a ti” ndukwin Ni.

34 Wa na'aän cha' kan'. Kwi' chañi cha' nu chkwii'n' lo'o wan: Yu kwa lka ska ti nu nka Sñi' Ndiose, kwi' nu wa ngulo suwi Ni 'in yu.

Nten nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús ti kulo

35 Ngwa xka tsan, xiya' mduun Xuwa nde kwa, nduun lo'o tukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu; mdijin Jesús bra kan'.

36 Na'an Xuwa 'in Jesús, ykwi' Xuwa cha' 'in yu bra kan':

—Nde kwa ndyaa yu nu kaja si'ya ki'ya nu ndukwian, ña'an ti' ska slya' kune' nu ndujwi nten tloo Ndiose.

37 Bra nu ynan tyukwaa ne' kan' cha' nu ykwi' Xuwa, bra ti yaa ña'an ne' kan' 'in Jesús.

38 Mxina'an Jesús nde chun' tuwiin se'en ndyaa yu, na'an yu cha' ndyaa ña'an ne' kan' 'in yu. Kan' cha' mnicha' Jesús 'in ne':

—¿Ni nan lka nda'an naan wan a?

—Mstru —ndukwin ne' 'in Jesús—, ¿la nde ya' ndi'in nu'win a?

—Kan na'an wan chin' se'en ndi'iin —ndukwin Jesús bra kan'.

39 Kan' cha' ndyaa na'an ne' na'an se'en ngala Jesús, yaa ykwi' ne' lo'o yu bra kan'. Bra wa jakwa siin mdiyan ne' la kwa, lo'o nganun ne' lo'o yu tyukwi msiin bra kan'.

40 Wa mdiya tukwa nten kan' nu mdo'o ña'an 'in Jesús, kwi' nu wa ynan cha' nu ykwi' Xuwa lo'o ne'. Ska yu kan' naan Ndre, ta'a ngula Tyu Simón lka yu.

41 Bra ti ndyaa Ndre ndyaa naan yu 'in ta'a yu, ti kwi' Simón kan'. Ykwi' Ndre lo'o ta'a yu bra kan':

—Wa ndyija lyo 'wa nu lka Krixtu, nten tnun nu msu'wa Ndiose ndijyan lo chalyuu —ndukwin Ndre.

42 Ndyaa lo'o Ndre 'in Simón se'en ndi'in Jesús bra kan'. Na'an kwi'ya 'a Jesús 'in Simón kan', lo'o nde ndiya cha' nu ykwi' Jesús lo'o yu bra kan':

—Simón lka nin nu'win —ndukwin—, sñi' Jona lkaa; Cefas ka naan nde loo la —ña'an ti' chkwian' cha'tñan: ska kee, su'wa ti lka cha' kan' lo'o Tyu.

Msi'ya Jesús 'in Lpe lo'o Natanael

43 La xka tsan, ngwa tiye Jesús cha' tsaa yu nde Galilea. Nde kwa ndyukwa ta'a yu lo'o ska yu ki'yu nu naan Lpe:

—Tsaa lo'o'ñ —ndukwin Jesús 'in Lpe bra kan'.

44 Ti kwi' yu Galilea lka Lpe kan', kwi' kan' lka Ndre lo'o Tyu; kichen Betsaida lka kichen tyi ne'.

45 Chun' ndi'in yaa Lpe cha' chkwil' yu lo'o Natanael ta'a nda'an yu:

—Wa na'an ba 'in Krixtu, nten tnun nchka nu ykwi' ayman Moisés cha' 'in lo kityi 'in Ndiose nu ngwa s'ni

—ndukwin Lpe—. Ti kwi' cha' 'in yu kan' ykwi' nchga ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni. Jesús naan yu kan', sñi' ska nu naan Se. Nazaret lka kichen tyi yu.

46 —¿Ta su'we kichen kan' a? —ndukwin Natanael—. ¿Ta ndiya nten su'we nde kichen Nazaret kan' a?

—Kaan na'aan lyaa chin' 'in yu sikwa —ndukwin Lpe.

47 Na'an Jesús cha' ndijyan Natanael:

—Nde kwa ndijyan ska ne' Israel nu chañi cha' ngi'ni tnun 'in Ndiose —ndukwin Jesús—. Ja la nsu'wi cha' kwiñi 'in yu.

48 Mnicha' Natanael 'in Jesús bra kan':

—¿Sa ña'an ngwa, cha' yu'wi lyoo 'ña'ñ a?

—Bra nu ti ji chkwil' Lpe lo'oo —ndukwin Jesús—, ti bra kan' na'a'ñ 'iin xa nu nduun kiya' yka kityi kan'.

49 —Mstru —ndukwin Natanael—, chañi cha' nu'win lkaa ska ti nu lka Sñi' Ndiose, nu'win lkaa ree nu nka ndloo 'in ne' Israel.

50 Mxkwen Jesús 'in Natanael bra kan':

—¿Ta ska ti chun' cha' nu wa ykwi' lo'oo cha' wa na'a'ñ 'iin kiya' yka kityi kan', kan' cha' ndyaa ña'an tii' ña'ñ a? —ndukwin yu—. Chin' ti cha' lka kan', cha' tnun la ti ña'aan nde loo la.

51 Xiya' ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—Chañi cha' nu nchkwil' lo'o wan ni —ndukwin yu—. Nde loo la ña'an wan cha' tyukwa laa se'en ndi'in Ndiose ni' kwan. Ka biya' ti' wan bra kan' cha' wa msu'wa Ndiose 'ña'ñ ndijya'ñ lo chalyuu cha' ka'ñ nten. Lo'o se'en tyi'iin, la kan' ña'an wan 'in angajle nu ndi'in se'en ndi'in Ndiose; tya'an angajle kan', skwen angajle kan' ni' kwan, ki'ya angajle kan' se'en tyi'iin.

2

Yaa Jesús ta'a se'en mjwi kwilyo'o ne'

1-2 Xa wa mda'a snan tsan, ndyaa jya'an Jesús se'en kaja kwilyo'o ne'

nde kichen Caná, nde lo yuu 'in Galilea. Wa ykwi' ne' lo'o Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, kan' cha' lo'o ne' kan' ndyaa ne' ta'a bra kan'.

³ Chun' ndi'in la ja mjwi 'a mñun ko'o ne' nu ndi'in ta'a kan', mdyii ran. Lo'o ndyaa jya'an Jesús ndyaa ytsa' 'in yu bra kan':

—Wa mdyii mñun yi'o ne' —ndukwin.

⁴ Mxkwen Jesús 'in jya'an bra kan':

—¿Ta tñan 'ñaan lka kwa a? Ti ji tiya bra cha' kwa'uun tloñ 'in nten ti ka nu lkaan.

⁵ Ni siya ngwaña'an ykwi' yu, nde ndiya cha' nu ykwi' jya'an yu lo'o msu bra kan':

—Ku'ni wan ña'aan tñan nu kulo yu re 'wan —ndukwin.

⁶ Nde kwa ti nduun skwa katun' tyi'a, katun' tnun nu ndya' lo'o kee lka kan'. Bra nu wa msa'an katun' kan', nsu'wi ni siya tu'wa tyii litro, ni siya snan yla tyii litro tyi'a, cha' wa lka tñan nu ndi'in 'in ne' judío, cha' nu katen kiya' ne' xa nu sten ne' ska ni ña'an.

⁷ Kan' ykwi' Jesús lo'o msu kan':

—Ku'ni xa'an wan katun' kwa lo'o tyi'a.

Y'ni xa'an msu kan' katun' lo'o tyi'a sa ña'an bra nu msa'an ran.

⁸ —Kulo wan chin' tyi'a —ndukwin Jesús 'in msu—. Yaa lo'o wan 'in ran cha' ko'o nten nu kwa tyi kan'.

Ngwaña'an y'ni msu bra kan', mda ne' chin' tyi'a ko'o ne' kwa tyi bra kan'.

⁹ Yi'o biya' ne' kan', lo'o mñun nchka ran. Ja jlyo ti' yu kula kan' nde ya' mdo'o mñun kan', msu ti jlyo ti' cha' tyi'a nu ndyaa y'ya ne' tsan lka mñun kan'. Lo'o msi'ya ne' kwa tyi kan' 'in yu nu mjwi kwilyo'o, ykwi' yu lo'o bra kan':

¹⁰ —Xka ta nten ni —ndukwin yu kula—, xkwi' mñun nu su'we la lka nu nda ne' ndi'yu nten bra nu mdyisnan ti ta'a; xa wa ngula' ti' ne' cha' yi'o 'a ne' mñun kan', bra kan' nda ne' mñun nu kuxi la cha' ko'o ne' nu ndi'in ta'a —ndukwin ne' kwa tyi 'in yu nu mjwi kwilyo'o—. Lo'o nu'win ni, ni siya wa

tyii ti ta'a, la ni ndaa mñun nu su'we la ti cha' ko'oan. Su'we 'a kan'.

¹¹ Kichen Caná nde lo yuu 'in Galilea ngwa cha' kan', bra nu mdyisnan y'ni Jesús cha' tnun chabiya' 'in Ndiose Sti yu. Lo'o cha' tnun kan' ngwa'u tloo Jesús 'in nten, cha' ña'an ne' cha' tlyu 'a tñan nka yu. Kan' cha' mdyisnan ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, ndyaa ña'an ti' ne' 'in Jesús bra kan'.

¹² Chun' ndi'in la mdo'o Jesús ndyaa yu kichen Capernaum bra kan'. Ndyaa yu lo'o jya'an yu, lo'o yu ki'yu ta'a yu, lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu ndyaa ne'. Nganun ne' chin' la kan'.

Ngulo Jesús 'in ne' xa'an nu ndi'in ni' lyaa tnun

¹³ Wa tiya ti ta'a pascua 'in ne' judío, kan' cha' ndyaa Jesús ta'a Jerusalén.

¹⁴ Ndyaa Jesús ni' lyaa tnun la kan', lo'o na'an yu cha' ndi'in 'a nten ngi'ni kanan ni' lyaa kan'; ndyujwi' 'a ne' toro, ndyujwi' ne' slya', ndyujwi' ne' kiñi cha kuun cha' ka lomstan 'in nten ni' lyaa. Kwi' ndi'in ne' nu ngi'ni kanan 'in nten cha' nu mxa'an ne' tñi nu nnanjo'o 'in ne' kichen ni' lyaa, ndukwa ne' kan' tu'wa msaa 'in ne'.

¹⁵ Lo'o msñi Jesús ska ti su cha' jwi'in yu 'in ne' nu ngi'ni kanan kan', cha' kulo yu 'in ne' kan' ni' lyaa kan'; lo'o slya' 'in ne', lo'o toro 'in ne', lo'o nchga yu'wa 'in ne', ngulo yu 'in ne' mdo'o ne' nde chun' laa. Kwi' mxlyuu yu msaa se'en ndukwa ne' nu mxa'an tñi kan', mxkwan yu tñi 'in ne' bra kan'.

¹⁶ Lye ykwi' yu lo'o nten nu ndujwi' kiñi cha kuun bra kan':

—¡Yaa lo'o wan 'in yu'wa kwa nde chun' laa re! —ndukwin Jesús—. ¡Ja ku'ni wan cha' ka na'an tnun re 'in Stiñ ña'an ti' na'an lo kiya'!

¹⁷ Lo'o ndyu'wi ti' ne' nu ngi'ni xa'an kan' ska cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose: “Stiñ Ndiose, xlyaan 'a'an cha' 'in na'an tyii, chun' ndiya tiän' 'iin” ndukwin kityi kan'.

¹⁸ Lo'o msin' 'a ti' ne' judío bra kan', kan' cha' mnicha' ne' 'in Jesús:

—¿Ti ka nu lka nda chabiya' iin cha' ku'nii ngwaña'an a? —ndukwin ne' 'in Jesús—. ¿Ni sa ña'an ku'nii cha' tsa'a ña'an ti' ba 'iin?

¹⁹—Ku'ni tyii wan na'an re —ndukwin Jesús—, lo'o chun' snan tsan kwiñaan ran xiya' bra kan'.

²⁰—Tu'wa ndukwa skwa yijan mdyii ndya' laa tnun re —ndukwin ne' 'in yu—. ¿Ta ka 'iin kwiñaan ran xiya' chun' snan tsan ti a?

²¹Lo'o si'i cha' 'in laa tnun ykwi' Jesús, ni siya ykwi' yu ska cha' lo'o ne' nan nu ka 'in yu, ti ykwi' ti yu, sa ña'an tyu'u yu xiya' xa nu wa ngujwi yu.

²²Kan' cha' bra nu wa ndyu'u Jesús xiya', kan' ndyu'wi ti' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu nchga cha' nu ykwi' yu lo'o ne' tsan kan'; ndyaa ña'an ti' ne' cha' kan', kwi' ndyaa ña'an ti' ne' cha' nu ngwa'an ayman lo kityi 'in Ndiose nu ngwa s'ni.

Jlyo ti' Jesús nchga cha' nu nda'an tiye nchga nten

²³Xa nu mdi'in Jesús Jerusalén ta'a pascua kan', bra kan' mdyisnan ka'an nten ndyaa ña'an ti' ne' cha' 'in yu, xa wa na'an ne' nchga cha' tnun nu y'ni yu.

²⁴Ni siya ngwaña'an, jlyo ti' Jesús cha' ti ji tsa'a ña'an su'we ti' ne' 'in yu, cha' su'we 'a nsu'wi lyo yu 'in nten, nchga cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'in skaa nten.

²⁵Ja n'ni cha' katsa' xka nten 'in yu sa ña'an cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'in skaa nten, cha' jlyo 'a ti' yu, ti ykwi' ti yu, sa ña'an cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'in nchga nten.

3

Jesús lo'o Nicodemo

¹Ndiya ska yu kula 'in ne' judío nu naan Nicodemo, yu fariseo nu lka ndloo la ngwa yu. Lo'o ne' fariseo ni, kti 'a ngi'ni ne', nxke' ti' ne'.

²Bra nu ngwi'ya tla yaa yu kula kan' se'en ndi'in Jesús:

—Mstru Jesús —ndukwin yu—, jlyo ti' nten cha' nu'win lkaa ska mstru nu

msu'wa Ndiose 'iin ndijyaan lo chalyuu, cha' ja ka 'iin ku'nii skaa cha' tnun si ja lo'o Ndiose ndaya' 'iin. Jlyo ti' ba cha' ja ka 'in nten chalyuu ku'ni ne' ngwaña'an —ndukwin Nicodemo 'in Jesús.

³Ykwi' Jesús lo'o yu bra kan':

—Chañi 'a cha' nu nchkwiin' lo'oo ni, cha' ngi'ni Stiin Ndiose cha' kala nten xiya', xa nu xlyaa ne' sten ne' cha' 'in Ndiose, cha' ka Ni ndloo ni' kasiya 'in ne' —ndukwin Jesús.

⁴—¿Ni sa ña'an ka kalaan xiya' xa nu wa msuan'? —ndukwin Nicodemo 'in Jesús—. ¿Ta ka stean ni' jya'aan xiya' a?, cha' xiya' kalaan —ndukwin yu.

⁵⁻⁶—Chañi cha' nu chkwiin' lo'oo ni —ndukwin Jesús—. Nten lka nu ndlya xa nu y'ni kala nten chalyuu 'in ne', lo'o Tyi'i Ndiose lka nu ngi'ni cha' xa'an kasiya 'in nten —ndukwin Jesús—. Ndi'in cha' ka kwi kasiya 'wan si nchka ti' wan cha' kulo Ndiose tñan ni' kasiya 'wan. Ndi'in cha' xu'wi wan lo tyi'a, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan —ndukwin Jesús 'in Nicodemo—.

⁷Ja kuwe 'a tii' 'in cha' nu nchkwiin' lo'oo, cha' ndi'in cha' kala nten xiya'.

⁸Kwi'in ni, nskwa kwi'in la se'en nchka ti' ran; ni siya nganaan cha' nganen nskwa kwi'in, ja nchka biya' tian' la nde mdo'o kwi'in kan', la nde tsa'a ran bra kan' —ndukwin Jesús—. Kwi' ngwaña'an lka lo'o Tyi'i Ndiose, ja nchka biya' ti' nten sa ña'an nu ngi'ni Ndiose cha' ka kwi kasiya 'in ne' —ndukwin Jesús 'in yu.

⁹—¿Ni sa ña'an ka cha' kan' ngwaña'an a? —ndukwin Nicodemo bra kan'.

¹⁰Lo'o mskwen Jesús 'in yu bra kan':

—¿Ta si'i mstru kula 'in ne' judío lkaa a? ¿Ni cha' lka ja ndi'yaa kwenta 'in cha' kan' sikwa? —ndukwin Jesús 'in yu—.

¹¹Chañi 'a cha' nu chkwiin' lo'oo ni. Nu bare, ñi nchkwi' ba cha' 'in ska cha' nu wa jlyo ti' ba, ska cha' nu wa

na'an ba, lo'o ja la ndukwa wan cha' nu nchkwi' ba —ndukwin Jesús—.

¹² Ndiya cha' nu nchkwiin' lo'o wan cha' 'in chalyuu re, lo'o ja ndyaa ña'an ti' wan cha' kan'. ¿Ni sa ña'an ka cha' nu tsaa ña'an ti' wan 'ñaän xa nu chkwiiin' lo'o wan ska cha' 'in Ndiose nu nka ndloo a? —ndukwin Jesús 'in Nicodemo—.

¹³ 'Ja ya tsaa ska nten ni' kwan se'en ndi'in Ndiose. Skaän tiän nu msu'wa Ndiose 'ñaän ndijyaän cha' kaän nten, nde kwa mdo'oün cha' ndijyaän lo chalyuu re; nde kwa lka na'an tyiin.

¹⁴ Xa nu mdi'in ayman Moisés lo nten' wtyi kan' nu ngwa s'ni, kwan mskwen yu ska kunan chkwan nu ndukwi chun' yka, cha' ña'an nten kunan kan', cha' chkaa ne' nu yku kunan tlá 'in —ndukwin Jesús—. Sa ña'an nu mskwen yu 'in kunan chkwan kan' kwan, ngwaña'an ndi'in cha' skwen ne' 'ñaän lo wsi, na' nu ndijyaän cha' kaän nten.

¹⁵ Lo'o nchga nten nu sten cha' 'ñaän, kaja chalyuu su'we 'in ne' bra kan', chalyuu nu ja tsaa tii 'a —ndukwin Jesús 'in Nicodemo—.

Su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in nten

¹⁶ 'Su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in nten chalyuu, kan' cha' msu'wa Ni 'ñaän, skaän tiän nu lkaän Sñi' Ni cha' ndijyaän lo chalyuu, cha' ja tsaa 'a nten lo jwlyaa xa nu xñi ne' cha' 'ñaän; kaja chalyuu su'we 'in ne' kan', chalyuu nu ja tsaa tii 'a —ndukwin Jesús—.

¹⁷ Wa msu'wa Ni 'ñaän ndijyaän lo chalyuu cha' suwiin ki'ya nu ndukwi nten chalyuu. Ja nchka ti' Stiin Ndiose cha' xkwi' nan xtya Ni ki'ya 'in nten; ja ndijyaän lo chalyuu cha' ku'niin ngwaña'an —ndukwin Jesús—.

¹⁸ 'Ja ta 'a Ndiose nu ti'í 'in nten nu xñi cha' 'ñaän, ni siya wa y'ni biya' Ni 'in nchga nten nu ja xlyaa xñi cha' 'ñaän; ta Ni nu ti'í 'in ne' kan', chun' ja mslyaa 'a ne' tsaa ña'an ti' ne' 'ñaän cha' lkaän skaän tiän nu lka Sñi' Ndiose —ndukwin Jesús—.

¹⁹ Wa nda Ndiose xaa ndijyan lo chalyuu, lo'o ja nxlyaa 'a nten chalyuu tyi'in se'en xaa kan'. Nsu'wi 'a nten nu ndiya la ti' tyi'in se'en tla, cha' xa'an 'a tiye ne' kan'; kan' cha' nsu'wi ki'ya nu mstyaa Ndiose 'in ne' kan'.

²⁰ Ja nchka ti' nten xa'an cha' ta Ndiose xaa nu xu'wi ni' kasiya 'in ne'. Tijyu' ti nda'an ne' kan' se'en ja ña'an Ni 'in ne', nxke' ti' ne', cha' xkwi' cha' kuxi ngi'ni ne' kan' —ndukwin Jesús—.

²¹ Nten nu xñi cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o ne', ta Ndiose xaa nu xu'wi ni' kasiya 'in ne' kan'. Ndi'in ne' se'en xaa kan', cha' ka jlyo ti' xka ta nten cha' ngi'ni ne' kan' nchga tñan nu ndlo Ndiose 'in ne'.

Xiya' ykwi' Xuwa Bautista cha' 'in Jesús lo'o nten

²² Chun' ndi'in la ndyaa Jesús, ndyaa yu lo'o nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, mdi'in ne' chin' nde lo yuu 'in Judea. Mdukwatya Jesús 'in nten la kan'.

²³ Lo'o ndi'in Xuwa kwi' se'en ti, cha' ti ndukwatya yu 'in nten; ndi'in yu ska se'en naan Enón, kwi' se'en ti Salim, se'en tlya 'a tyi'a. Ka'an 'a nten nda'an ne' cha' tukwatya yu 'in ne'.

²⁴ Ti ji su'wa ne' 'in Xuwa kan' ni' ña'an chkwan bra kan'.

²⁵ Lo'o lye 'a nxuun ne' judío lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Xuwa bra kan'; lye nchkwi' ne' lo'o ta'a ne' sa ña'an nu su'we la ku'ni ne' cha' ka luwi kasiya 'in ne' cha' 'in Ndiose.

²⁶ Kan' cha' mdiyan ne' se'en ndi'in Xuwa cha' chkwi' ne' lo'o yu:

—Mstru —ndukwin ne'—, ti kwi' yu nu yaa se'en mdi'iin xka la'a tsu' chku Jordán ti ngwa xkan', ti kwi' nu ndukwiin cha' ndloo la lka yu, wa ngala yu kan' ndukwatya yu 'in nten la'a tsu' re ni. Ka'an 'a nten nda'an se'en ndi'in yu.

²⁷ Lo'o mxkwen Xuwa 'in ne' bra kan':

—Sa kwa ti tñan ka ku'ni ska nten, sa ña'an nu nda Ndiose chabiya' ku'ni ne' —ndukwin yu—.

²⁸ Wa ynan wan cha' nu niin 'wan nu ngwa xkan', cha' ja lkaän Krixtu, nten nu tnun nchka nu wa kan ti lo chalyuu. Wa lka tñan ndiya 'ñaän cha' ndla la mdiyaän cha' xñiin tuwiin se'en kan nu lka Krixtu —ndukwin Xuwa—.

²⁹ Ña'an ti' xa wa mjwi kwilyo'o ne', ska ti yu ki'yu kan', kan' nu lka kwilyo'o kuxiin; lo'o ta'a su'we nsu'wi nu ki'yu kan', su'we 'a nka tiye yu kunan yu cha' nu nchkwi' yu kan'. Sa ña'an su'we nka tiye ta'a su'we nsu'wi yu ndi'in yu xa wa mjwi kwilyo'o ne', ngwaña'an na' su'we 'a nka tiyeän cha' ña'aän 'in ne' nu nnan cha' nu ndu'u Jesús —ndukwin Xuwa—.

³⁰ Kwi' ngwaña'an, ti' kwi' yu ka yu tnun la, lo'o na' ndi'in cha' kaän nu siya' la bra kan'.

Se'en ndi'in Ndiose mdo'o Jesús

³¹ Ndloo la lka Krixtu cha' mdo'o yu ni' kwan se'en ndi'in Ndiose, mdiyan yu lo chalyuu bra kan'. Lo'o Xuwa ni, sñi' ska nten chalyuu ngwa yu kan'; ndukwa na'an tyi yu lo chalyuu. Kwi' ña'an nchkwi' yu, sa ña'an nu nchkwi' nten ti. Nu lka Jesucristo ni, mdo'o yu ni' kwan se'en ndi'in Ndiose, ndloo la ti yu kan';

³² mdu'u yu cha' nu ñi 'ñaan, cha' 'in nchga nan nu wa na'an yu, nchga cha' nu wa ynan yu la kan'. Lo'o ja xlyaa 'a nten xñi ne' cha' nu nchkwi' yu.

³³ Bra nu xñian cha' nu nchkwi' Jesús, kan' kasaan' 'in ta'aan cha' ñi 'a cha' nu nchkwi' Ndiose lo'oan.

³⁴ Wa msu'wa Ndiose 'in Jesucristo ndijyan yu lo chalyuu, lo'o xkwi' cha' 'in Ndiose nchkwi' yu lo'oan chabiya' 'in Tyi'i Ndiose nu nsu'wi 'in yu. Lo'o Ndiose ni, ja tsaä tii 'a cha' nda Ni Tyi'i Ni 'in Sñi' Ni.

³⁵ Ndiya 'a ti' Ndiose Sti yu ña'an Ni 'in Sñi', ti kwi' Jesús kan'; lo'o nchga chabiya' nu ndiya ya' Ndiose, msu'wa Ni 'in Sñi' Ni cha' ndijyan yu.

³⁶ Bra nu xñi nten cha' 'in Jesús, cha' nu lka yu Sñi' Ndiose, ja tsaä tii 'a chalyuu su'we nu ta Ndiose 'in ne' kan'. Lo'o nten nu ja xlyaa tukwa

cha' nu nchkwi' Jesús, ja ta 'a Ndiose chalyuu su'we kan' 'in ne'; ndi'in cha' lye ta Ni nu ti'í 'in ne' kan' bra kan'.

4

Ska nu kuna'an nu lka ne' Samaria

¹ Chun' ndi'in la ynan ne' fariseo, ngwa biya' ti' ne' cha' ka'an la nten nda'an lo'o Jesús cha' ku'ni xa'an ne' cha' 'in yu bra kan', kwi' ndukwatya yu 'in ne'; chin' la nten ndi'in nu ngi'ni xa'an 'in Xuwa bra kan'.

² Lo'o si'i ti kwi' Jesús nu ndukwatya 'in nten; yu kune' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, kan' lka nu ndukwatya 'in nten.

³ Bra nu ngwa biya' ti' Jesús cha' wa ynan ne' fariseo cha' kan', mdo'o yu lo yuu 'in Judea bra kan', ndyaa yu la lo yuu 'in Galilea kan' xiya'.

⁴ Kan' cha' ndyaa Jesús tuwiin, mdi-jin yu lo yuu 'in Samaria.

⁵ Kan' mdiyan yu kichen Sicar, ska kichen se'en ndi'in ne' Samaria. Ndiya kichen kan' lo yuu nu wa mda ayman Jacob 'in ayman Se sñi' yu nu ngwa s'ni.

⁶ Nde kwa ndiya ska tu tiyuu nu ndukwin ne' cha' chku 'in ayman Jacob lka kan'. Wa ndla ti ka ndi'ya kwan ngwa bra kan', kwi' ngwa tña' 'a Jesús tuwiin; kan' cha' ndyaa tukwa yu tu'wa chku kan'.

⁷⁻⁸ Wa ndyaa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu lo kichen, ndyaa si'i ne' nan ku ne'. Chun' ndi'in la yan ska nu kuna'an ne' Samaria, mdiyan y'ya tyi'a bra kan'.

—¿Ja taa chin' tyi'a ko'oän a? —ndukwin Jesús 'in nu kuna'an kan'.

⁹ —Kwi' ne' judío lka nu'win —ndukwin nu kuna'an kan'—, lo'o na' lkaän ne' Samaria. ¿Ni cha' lka njñaan tyi'a ko'oo 'ñaän? —ndukwin nu kuna'an kan'.

(Ngwaña'an ndukwin cha' ja su'we nsu'wi ne' Samaria lo'o ne' judío bra kan'.)

¹⁰ Lo'o mxkwen Jesús 'in nu kuna'an kan':

—¿Ja jlyo tii' nchga cha' su'we nu nda Ndiose 'in nten a? —ndukwin

Jesús—. Si jlyo tii' ti ka nu lka nu njñan tyi'a ko'o 'iin, ja chan nu'win chkwii' lo'oũn cha' taãn tyi'a ko'oo bra kan' —ndukwin yu—, lo'o taãn tyi'a ko'oo nu chañi ku'ni ku'u kasiya 'iin.

11 —Ne' kula —ndukwin nu kuna'an kan' 'in Jesús—, ki'ñi 'a chku tiyuu re; lo'o ja lo'o balde 'iin —ndukwin—. ¿Ni sa ña'an ka kuloo tyi'a cha' ku'ni ku'u ñaãn a? —ndukwin—.

12 ¿Ta ka'an la nsu'wi lyo nu'win ke ayman Jacob ñaãn nu nda chku tiyuu re 'wa a? —ndukwin—. Yi'o ayman kan' tyi'a chku re, kwi' ngwaña'an yi'o sñi' yu, lo'o skun' ne' yi'o tyi'a re.

13 —Bra nu ko'o nten tyi'a chku re —ndukwin Jesús—, xiya' kityi ti' ne' chun' ndi'in la —ndukwin yu—.

14 Lo'o ni, xa nu ko'o ne' tyi'a nu taãn, ja kityi 'a ti' ne' xiya' bra kan' —ndukwin—. Taãn ska lo tyi'a ko'o ne' nu ku'ni ku'u kasiya 'in ne'. Sa ña'an lka si tyukwa tyi'a ni' kasiya 'in ne', ngwaña'an lka cha' kan', lo'o ja tsaa tii 'a chalyuu nu taãn 'in ne' bra kan'.

15 Mxkwen nu kuna'an kan' 'in Jesús bra kan':

—Taa lyaa tyi'a kan' ko'oũn, ne' kula —ndukwin—, cha' ja kityi 'a tiãn' xiya', cha' ja ka 'a tlyu tñan ñaãn kan y'yaãn tyi'a nde re.

16 Lo'o ykwi' Jesús lo'o nu kuna'an kan' bra kan':

—Yaa lyaa yaa ti'in 'in kwilyo'oo cha' kan yu nde re.

17 —Ja ndiya kwilyo'oũn —ndukwin nu kuna'an kan' bra kan'.

—Ñi 'a cha' ykwii' lo'oũn cha' ja ndiya kwilyo'oo —ndukwin Jesús bra kan'—.

18 Wa ki'yu ya' mjwi kwilyo'oo nu ngwa s'ni, lo'o si'i kwilyo'oo lka nu ki'yu nu ndi'in lo'oo ni —ndukwin yu—. Ñi 'a cha' ykwii' lo'oũn.

19 —Ne' kula —ndukwin nu kuna'an kan'—, ngwa biya' tiãn' ni, cha' ndi'in 'a cha' tiya 'iin, cha' nu'win lkaa ska nu nchkwii' cha' 'in Ndiose lo'o nten —ndukwin—.

20 Ki'ya kwan kwa ni, kti 'a ki'ya kwan kwa 'in nu ngwa ayman 'wa

ti s'ni, cha' nde kwa y'ni tnun ayman kan' 'in Ndiose; lo'o xka cha' nda'an tiye wan ne' judío, cha' ndukwin wan cha' ndi'in cha' ku'ni tnun 'in Ndiose ska ti ni' lyaa tnun nu ndukwa Jerusalén.

21 —Kunaan su'we cha' nchkwii'n —ndukwin Jesús 'in nu kuna'an kan'—. Wa tiya ti bra cha' ja ku'ni tnun 'a wan 'in Ndiose lo ki'ya kti kwa, kwi' ja ku'ni tnun 'a wan 'in Ni la kichen Jerusalén —ndukwin—.

22 'Wan ne' Samaria ni, xa nu ngi'ni tnun wan 'in Ndiose, ja nsu'wi lyo wan nan nu ngi'ni tnun wan; ne' judío bare, nsu'wi lyo ba nan nu ngi'ni tnun ba, cha' ska ne' kichen tyi ba lka nten tnun nu kulaa 'in nchga nten 'in cha' xa'an —ndukwin Jesús 'in nu kuna'an kan'—.

23 Wa tiya ti bra, ti kwi' bra nu ni lka, cha' ku'ni tnun nten 'in Ndiose tyukwi ti tiye ne'. Lo'o Tyi'i Ndiose su'wa ya' Ni 'in ne' bra kan', cha' ngwaña'an nchka ti' Ndiose cha' ka xa nu ku'ni tnun nten 'in Ni.

24 Ja ka ña'an nten 'in Ndiose; nchga tsan ngi'ni Tyi'i Ni tñan lo chalyuu, ni siya ja nchka ña'an nten 'in Ni. Ngwaña'an lka Ndiose. Lo'o nten nu chañi cha' nchka ti' ku'ni tnun 'in Ni, ndi'in cha' ku'ni tnun ne' 'in Ni tyukwi ti tiye ne'; lo'o Tyi'i Ndiose su'wa ya' Ni 'in ne' kan' cha' ku'ni tnun ne' 'in Ni bra kan'.

25 Xiya' ykwi' nu kuna'an kan' lo'o Jesús bra kan':

—Ndi'yaãn kwenta cha' wa kan ti ska nten nu tnun chka, kwi' nu su'wa Ndiose 'in cha' kan lo chalyuu; Krixtu ka naan yu kan' —ndukwin—. Bra nu kan yu kan', kwa'u ñi yu nchga cha' tukwi 'ñaan bra kan'.

26 Mxkwen Jesús 'in nu kuna'an kan' bra kan':

—Ti kwiin' lkaãn nu nchkwii'n lo'oo ni.

27 Ti kwi' bra kan' ngala ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu xiya', nduwe 'a ti' ne' cha' ndukwa Jesús nchkwii' lo'o nu kuna'an kan'. Lo'o ja mnicha' ne' 'in yu kula kan': ni nan lka nchka ti' nu kuna'an kan' lo'o yu, ni sa ña'an cha' nchkwii' yu lo'o nu kuna'an kan'.

28 Lo'o msty'a nu kuna'an kan' te'én tyi'a lo yuu bra kan', mdo'o ndyaa lo kichen; ndyaa ytsa' 'in nten kichen cha' tsaa na'an ne' 'in Jesús bra kan'.

29 —Nde kwa ti nduun ska nten nu nsu'wi 'a cha' tiya 'in —ndukwin nu kuna'an kan'—. Nchga lo tñan nu y'niin bra nu mdiyaän lo chalyuu, nchga cha' kan' wa ytsa' yu kula kan' 'ñaän. ¿Ta si'i yu kan' lka Krixtu, nten nu tnun nchka nu wa kan ti, xke' ti' wan a?

30 Bra ti mdo'o nten kichen ndyaa se'en ndukwa Jesús bra kan'.

31 Ti ji tiya ne' kan' se'en ndukwa Jesús, lo'o t'nan nchkwi' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu lo'o yu cha' ku yu chin' tyaja.

—Mstru —ndukwin ne'—, ¿ja kuu chin' ni a?

32 —Wa ngula' tiän' —ndukwin Jesús bra kan'—. Wa ndiya chin' nan ykuün re lo'o ja nsu'wi lyo wan 'in ran.

33 Ykwi' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu lo'o ta'a ne' bra kan':

—¿Ta wa yan lo'o ne' nan yku yu a? —ndukwin ne'.

34 Lo'o ykwi' Jesús lo'o ne' kan' xiya' bra kan':

—Bra nu ngi'niin tñan 'in Stiin Ndiose, ngula' tiän' sa ña'an si wa ykuün tyija, sa ña'an si wa yi'oün tyi'a —ndukwin yu bra kan'—. Ndi'in cha' ku'ni tyiin tñan nu mda Stiin 'ñaän cha' nu ndijyaän lo chalyuu —ndukwin yu—.

35 “Xa wa mda'a jakwa ko', bra kan' ku'ni ne' kwa.” ¿Ta kwiñi cha' nchkwi' nten ngwaña'an a? —ndukwin Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu—. Xka cha' chkwiiñ' lo'o wan ni, cha' ña'an wan chin' 'in nten ka'an kwa nu ndijyan se'en ndi'ian —ndukwin yu—. Nchka 'a ti' ne' kan' kuan ne' cha' nu chkwiiñ' lo'o ne'. Ña'an ti' ska jyan nu su'we 'a ngutsi, cha' ndla ti ka kwa 'in ran, ngwaña'an lka nten kwa.

36 Kaja siya' msu 'ñaän nu ku'ni kwa kan', lo'o ja tsaa tii 'a tñan nu y'ni msu kan'. Chun' ndi'in la su'wa ti ka su'we ka tiye ta'a tyukwaa ta nten re

'ñaän: lo'o ne' nu nsnen cha' su'we 'in Ndiose se'en ndi'in nchga nten, lo'o ne' nu ña'an sa ña'an wa yten nten chalyuu cha' 'in Ndiose —ndukwin Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu—.

37 Chañi lka cha' nu nchkwi' nten: “Ska ta lka yu nu ntya nskwa', xka ta lka yu nu ntxtun tya.”

38 Nu 'wan ni, wa nguloün tñan 'wan —ndukwin Jesús—, cha' tsaa wan ku'ni tyii wan ska tñan nu ja ya ku'ni wan, cha' kan' lo'o wan 'in nten se'en ndi'iin, nchga nten nu nchka ti' sten cha' 'ñaän. Xka ta nten wa y'ni tñan kan' kulo ndukwa la, lo'o ni ña'an wan sa ña'an tsaa to'o tñan nu y'ni ne' ti bra kan'.

39 Lo'o tyun ne' Samaria, ne' kwa tyi ni, msñi ne' cha' 'in Jesús chun' cha' nu ytsa' nu kuna'an kan' 'in ne': “Nchga cha' kuxi nu y'niin ti bra nu mdiyaän lo chalyuu sa la ni, nchga cha' kan' ykwi' yu kula kan' lo'oün” ndukwin nu kuna'an kan' 'in ne'.

40 Kan' mdiyan ne' kan' se'en ndi'in Jesús, lye 'a ykwi' ne' lo'o Jesús cha' ti kanun la yu chin' kichen tyi ne'. Kan' cha' nganun Jesús tukwa tsan bra kan'.

41 Bra wa ynan la ne' cha' nu ngwa'u Jesús 'in ne', ka'an la nten msñi cha' nu nchkwi' yu bra kan'.

42 Kan' ykwi' ne' lo'o nu kuna'an kan':

—Si'i chun' cha' ykwi' nu'win msñi ba cha' 'in yu ni; ti ykwi' ti yu, ykwi' yu lo'o ba, kan' cha' ndyaa ña'an ti' ba cha' nu ykwi' yu. Ndi'ya ba kwenta cha' chañi cha' yu kula re lka Krixtu, nten nu tnun nchka nu wa mdiyan cha' kulaa 'in nchga nten chalyuu 'in cha' xa'an.

Y'ni Jesús jo'ó 'in sñi' yu nu lka tñan 'in ree

43 Xa wa mdijin tukwa tsan kan', mdo'o Jesús lo yuu nu kwenta 'in Samaria, ti ndyaa la yu lo yuu 'in Galilea bra kan'.

44 Wa ndukwin yu cha' ja nnan nten cha' nu nchkwi' ska nten nu lka ta'a kichen tyi ne', xa nu nchkwi' ne' kan' cha' 'in Ndiose lo'o ne'.

⁴⁵ Xa wa mdiyan yu lo yuu kan', su'we 'a ykwi' ne' Galilea lo'o yu. Wa na'an ne' kan' nchga cha' tnun nu y'ni Jesús xa nu yaa yu ta'a kichen Jerusalén, cha' lo'o ne' kan' yaa ne' ta'a kan'.

⁴⁶ Chun' ndi'in la mdiyan Jesús kichen Caná nde lo yuu 'in Galilea xiya'; kichen kan' ngwa se'en ngwiñan Jesús mñun lo'o tyi'a ti, cha' yi'o ne' nu mdi'in ta'a kan'. Ndiya ska yu kula nu ndi'ya tñan tnun 'in ree, ti'í 'a sñi' yu nskwa na'an tyi yu nde kichen Capernaum.

⁴⁷ Bra nu ynan yu nu lka tñan kan', cha' mdo'o Jesús yuu nu kwenta 'in Judea, mdiyan yu lo yuu 'in Galilea, kan' ndyaa yu kula kan' se'en ndi'in Jesús. Mjñan 'a yu kula cha' tlyu ti' 'in Jesús cha' tsaa yu kichen tyi yu kula kan', cha' tsaa yu ku'ni yu jo'ó 'in sñi' yu kan' cha' wa kaja ti sñi' yu.

⁴⁸ —¿Ni ña'an bra tsaa ña'an ti' wan 'in Ndiose a? —ndukwin Jesús 'in yu kula kan' bra kan'—. Jlyo tiän' cha' ja tsaa ña'an ti' wan 'in Ndiose cha' ka ku'ni Ni nchga tñan, ni siya ku'niñ ska cha' tnun cha' ña'an kwi'ya wan 'in ran.

⁴⁹ —Yu kula —ndukwin yu nu lka tñan kan' 'in Jesús—, ku'nii cha' su'we tsaa na'an tyiñ ni, xa nu ti ji kaja sñiñ'.

⁵⁰ —Tyaa lyaa na'an tyii ni —ndukwin Jesús 'in yu—, chkaa sñii', ja kaja yu kan'.

Ndyaa ña'an ti' yu nu lka tñan kan' cha' nu ykwi' Jesús lo'o yu bra kan'. Bra ti mdo'o yu kula kan' ndyaa yu kichen tyi yu.

⁵¹ Tuwiin kan' se'en ndyaan yu, ndyukwa ta'a yu lo'o msu 'in yu:

—Ti lu'u sñii', yu kula —ndukwin msu 'in yu—. Ja kaja 'a yu ni.

⁵² —¿Ni ña'an bra mdyisnan nchkaa sñiñ' a? —ndukwin yu nu lka tñan kan' 'in msu 'in yu bra kan'.

—Ti kaa, bra wa ska siin, bra kan' mdo'o tikee' 'in yu —ndukwin msu 'in yu.

⁵³ Bra ti ngwa biya' ti' sti yu nu ngwa ti'í kan', cha' ti kwi' bra nu

ykwi' Jesús lo'o yu cha' chkaa sñi' yu, ti kwi' bra kan' nchkaa sñi' yu. Ndyaa ña'an ti' yu kula kan' 'in Jesús bra kan', kwi' ngwaña'an ndyaa ña'an ti' nchga nten nu ndi'in na'an tyi yu.

⁵⁴ Wa ngwa tukwa cha' tnun nu y'ni Jesús chabiya' 'in Ndiose nde lo yuu 'in Galilea kan', xa nu wa mdo'o yu Judea mdiyan yu nde kwa.

5

Ska nten nu nchkun' tyukwin nu nskwa tu'wa tiyu' Betzaa

¹ La xka yijan bra nu ngwa ta'a 'in ne' judío nde Jerusalén, xiya' ndyaa Jesús ta'a bra kan'.

² Kichen Jerusalén, kan' ndiya ska tulo'oo kichen se'en naan Tulo'oo 'in Slya'. La kan' ndiya ska tiyu' lyu' ti, kwi' Betzaa naan tiyu' kan', cha' nchkwi' ne' judío lka cha' kan'. Nchga la'a tsu' tu'wa tiyu' lyu' ti kan' ndukwi ka'yu corredor,

³ se'en ndi'in ka'an 'a nu ti'í: nu kwityiin', nu chku' kiya', nu nchkun' tyukwin. Ndi'in ne' la kan' ngita ne' cha' kiñan lo tyi'a tiyu' kan'.

⁴ Ndyaa ña'an 'a ti' ne' kichen 'in tyi'a kan', cha' x'ni ndyukwi ndi'ya ska angajle 'in Ndiose nu mdo'o ni' kwan, ndyaa lo tyi'a tiyu' kan', cha' xñan lo ran. Lo'o nu ti'í nu ndyaa cha' kata chku kulo ndukwa la xa nu tka mñan ti tyi'a, kan' lka nu chkaa 'in ya ña'an ti kicha nu nsu'wi 'in, ndukwin ne'.

⁵ Wa nskwa ska nten nu ti'í kiya' nde kwa; wa kalatyii ndukwa snu' yijan nskwa yu ti'í yu.

⁶ Bra nu na'an Jesús 'in nu ti'í kan' se'en nskwa yu, ngwa biya' ti' Jesús cha' s'ni nskwa yu bra kan'. Mnicha' Jesús 'in nu ti'í bra kan' si chañi cha' nchka ti' yu chkaa yu.

⁷ —Yu kula —ndukwin yu 'in Jesús—, ja tukwin ndiya 'ñaan nu ka taya' chin' 'ñaan cha' tsaa lo'o 'ñaan tu'wa tyi'a bra nu kiñan lo ran. Tka mdyituun tiän lo'o ndla la ndyaa xka nten lo tyi' kwa.

⁸ —Tyituun lyaa ni —ndukwin Jesús bra kan'—, xkuun' lyaa te' kwa

'iin lo'o jaa' kwa, tyaa lo'oo 'in ran na'an tyii.

⁹ Lo'o ngwaña'an ngwa, bra ti nchkaa nu ti'í kan'. Ti kwi' bra kan' mdyisnan yu nda'an yu, ndyaa lo'o yu jaa' 'in yu. Tsan saru ngwa bra kan'. Kti 'a tsan kan' cha' 'in ne' judío, ja ngi'ni 'a ne' tñan tsan kan'.

¹⁰ Kan' cha' ykwi' ne' judío lo'o nu ngwa ti'í kan' tuwiin:

—Tsan nu nxitña' nten lka ni —ndukwin ne' kan' 'in yu —. Ja nsu'wi 'a chabiya' 'iin cha' tya'an lo'oo jaa' kwa 'iin ni.

¹¹ Mxkwen nu ngwa ti'í kan' 'in ne' bra kan':

—Nu y'ni jo'ó 'ñaän, kan' lka nu ngulo tñan 'ñaän cha' tyaa lo'oün jaa' re tu' na'an tyiin bra kan' —ndukwin.

¹² —¿Ti ka nu lka ngulo tñan 'iin cha' tyaa lo'oo jaa' kwa 'iin a? —ndukwin ne' kan'.

¹³ Ja jlyo ti' nu ngwa ti'í kiya' kan' sa ña'an naan nu wa y'ni jo'ó 'in. Ka'an 'a nten ndi'in nde kwa, lo'o ja tukwin na'an 'in Jesús bra nu mdo'o yu ndyaa yu.

¹⁴ Xa wa msiin la, xiya' mdukwa ta'a Jesús lo'o nu ngwa ti'í kan' bra nu mda'an yu ni' lyaa. Ykwi' Jesús lo'o yu bra kan':

—Wa nchkaa ni —ndukwin 'in yu—, kan' cha' kulaa ya' cha' kuxi kwa 'iin cha' ja tyukwa 'aa xka cha' tnun la.

¹⁵ Ndyaa nu ngwa ti'í kan' bra kan', ndyaa ytsa' yu 'in ne' judío kan', cha' Jesús lka nu y'ni cha' nchkaa yu.

¹⁶ Kan' cha' msin' 'a ti' ne' judío kan' 'in Jesús, cha' y'ni Jesús cha' tnun lo'o nu ti'í kan' tsan ta'a nu nxitña' ne'. Mdyisnan ne' kan' y'ni liye' ti' ne' 'in yu, ngwa ti' ne' kujwi ne' 'in yu.

¹⁷ Ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—Ti ji tyii ku'ni Stiin tñan —ndukwin Jesús—, kwi' ngwaña'an na', ti ngi'niin tñan.

¹⁸ Kan' cha' chen 'a nka tiye ne' judío kan' ña'an ne' 'in Jesús, nsu'wi 'a ne' kan' nu nchka ti' kujwi 'in Jesús bra kan'. Ti'í ti' ne' kan' 'in yu, cha' y'ni yu tñan tsan ta'a 'in ne', ndukwin

ne'. Ja ndiya ti' ne' siya' ti cha' ndukwin Jesús cha' Ndiose lka Sti yu, cha' su'wa ti ngi'ni yu lo'o Ndiose.

Ndiose Sti Jesús lka nu mda chabiya' 'in yu

¹⁹ Lo'o mxkwen Jesús 'in ne' judío bra kan':

—Chañi cha' nu chkwiin' lo'o wan ni —ndukwin yu—. Ja ska tñan ka ku'niin ti ykwiin' tiän, skaän tiän nu lkaän Sñi' Ndiose. Ti kwi' tñan nu na'aän cha' ngi'ni Stiin, ti kwi' tñan kan' ngi'niin nde re —ndukwin yu—.

²⁰ Stiin ni, su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaän, cha' Sñi' Ni lkaän —ndukwin Jesús—. Nchga tñan nu ngi'ni Stiin, ndu'u Ni 'ñaän. Lo'o ti ku'ni la Stiin Ndiose cha' tnun nu ja ya ña'an wan, cha' kuwe 'a ti' wan 'in Ni.

²¹ Ti ta Ndiose chalyuu 'in nten xiya', nchga nten nu nchka ti' Ni cha' ta Ni chalyuu 'in; lo'o ti kwi' tñan ngi'niin, na' nu lkaän Sñi' Ndiose, taän xka chalyuu 'in nchga nten nu nchka tiän' taän ran —ndukwin Jesús 'in ne'—.

²² Ja ngi'ni biya' Stiin 'in nten chalyuu; wa mda Ni chabiya' 'ñaän, cha' Sñi' Ni lkaän, cha' ku'ni biyaän 'in nchga nten.

²³ Nchka ti' Ni cha' ku'ni tnun nchga nten 'ñaän, sa ña'an nu ngi'ni tnun ne' 'in ti kwi' Ni. Xa nu ja xlyaa nten ku'ni tnun 'ñaän cha' nu lkaän Sñi' Ni, kwi' ngwaña'an ja ka ku'ni tnun ne' 'in Ni nu msu'wa 'ñaän ndijyaän.

²⁴ 'Chañi 'a cha' nu nchkiin' lo'o wan ni: Nchga nten nu kunan cha' nu chkwiin' lo'o ne', nchga nten nu tsaa ña'an ti' 'in Stiin Ndiose nu msu'wa 'ñaän ndijyaän lo chalyuu, ja tsaa tii 'a chalyuu kwi nu ta Ndiose 'in ne' kan'. Ja ku'ni biya' Ni 'in ne' kan', cha' ja ndi'in 'a cha' kaja ne' kan'; nchga bra tyi'in ne' kan' lo'o Ni —ndukwin Jesús 'in ne'—.

²⁵ Kwi' ngwaña'an, chañi 'a xka cha' nu chkwiin' lo'o wan —ndukwin yu—. Ndla ti tiya tsan, lo'o wa mdiya ti kwi' tyempu ni, cha' na' nu lkaän Sñi' Ndiose si'yaän 'in nchga nten nu ndi'in lo chalyuu; ndi'in ne' sa ña'an

lka si wa ngujwi ne' si'ya nchga cha' xa'an nu nsu'wi tiye ne'. Bra nu kunan nten cha' nu chkwiin' lo'o, kaja chalyuu su'we 'in ne', nchga nten nu xñi cha' 'ñaän —ndukwin Jesús 'in ne'—.

²⁶ Nchka 'in Stiin Ndiose ku'ni Ni cha' xa'an kasiya 'in ne' kuxi, nchka 'in Ni ta Ni chalyuu nu ja tsa tii 'a 'in ne' kan'. Su'wa ndi'in cha' 'ñaän lo'o Stiin, cha' wa mda Stiin chabiya' cha' ku'niin ngwaña'an —ndukwin Jesús—.

²⁷ Kwi' ngwaña'an, ndiya chabiya' 'ñaän cha' ku'ni biyaän' 'in nten chalyuu, chun' wa ndiijaän lo chalyuu cha' kaän nten.

²⁸ Ja kuwe 'a ti' wan; chañi tiya bra nu kanen xi'ya Stiin Ndiose 'in nchga ayman se'en mtsi' ne'. Kunan ne' kan' cha' nu chkwi' Ni bra kan', tyo'o ne' ni' kwaa, tsa ne' la se'en ndi'in cha' tsa ne'.

²⁹ Nten nu ngwa su'we kasiya 'in ni, tyu'u ne' xiya', tyaa ne' tyi'in ne' lo'o Ndiose; nten nu ndiya cha' xa'an 'in, tyu'u ne' kan' xiya', tsa ne' kan' se'en ta Ndiose nu ti'í 'in ne', se'en nu tsa tii cha' 'in ne' siya' ti —ndukwin Jesús—.

Chañi cha' su'wa cha' 'in Jesús lo'o Ndiose Sti yu

³⁰ 'Ja ska tñan ka 'ñaän si skaän tiän —ndukwin Jesús—. Bra nu ngi'ni biyaän' 'in nten, ngi'niin sa ña'an nu nchkwi' Stiin lo'oün cha' ku'niin. Su'wa ngi'ni biyaän' 'in nchga nten, cha' ngi'niin sa ña'an nu nchka ti' Stiin nu ngwa'an tñan 'ñaän cha' ndiijaän lo chalyuu; ja ngi'niin ska cha' nu ngulo keän ti ykwiin' tiän —ndukwin Jesús bra kan'—.

³¹ Si'i cha' nu ndloün keän tiän lka cha' nu nchkwiin' lo'o wan. Ja tsa ña'an ti' xka ta nten 'ñaän si ngwaña'an ti chkwiin'.

³² Ndiya xka nu jlyo ti' cha' nchkwiin' xkwi' cha' nu ñi, kwi' jlyo tiän' cha' xkwi' cha' nu ñi nchkwi' Ni kan' —ndukwin—.

³³ Wa msu'wa wan nten nu yaa se'en ndi'in Xuwa kan', lo'o chañi 'a

cha' nu ykwi' Xuwa lo'o ne' kan' cha' 'ñaän.

³⁴ Ja ndi'in cha' kaja xka nu chkwi' cha' nu ñi cha' 'ñaän. Nchkwiin' cha' re lo'o wan cha' kaja ña'an lyaa wan 'in cha' kuxi kan' 'wan, bra nu ka biya' cha' 'wan tloo Ndiose.

³⁵ Xuwa kan' ni —ndukwin Jesús bra kan'—, ykwi' yu cha' 'ñaän lo'o nten sa ña'an si lka yu ska xaa nu ndyuwi 'a, nu nda xaa nchga se'en ndi'in nten. Su'we 'a nka tiye wan xa nu ykwi' Xuwa lo'o wan bra kan' —ndukwin Jesús—.

³⁶ Lo'o chin' 'a cha' 'ñaän ykwi' Xuwa lo'o wan; wa ka'an la cha' ña'an wan ni, chun' cha' mdiyaän lo chalyuu, xa nu ña'an wan tñan tnun nu ngulo Stiin 'ñaän cha' ku'niin. Ti ku'niin tñan kan' sa ña'an ya' tyii ran. Lo'o tñan kan' ka jlyo ti' wan cha' Stiin lka nu ngulo tñan 'ñaän cha' mdiyaän lo chalyuu re —ndukwin Jesús—.

³⁷ Kwi' ngwaña'an, ngwa'u ñi Stiin cha' 'ñaän 'wan, cha' ti kwi' Stiin lka nu ngwa'an tñan 'ñaän cha' mdiyaän. Lo'o 'wan ni, ja ya kunan wan cha' nu nchkwi' Ndiose, ja ya ña'an wan 'in Ni.

³⁸ Ja nganun cha' nu ykwi' Stiin ni' kasiya 'wan, cha' ja ndyaa ña'an ti' wan 'ñaän cha' wa msu'wa Ni 'ñaän mdiyaän lo chalyuu —ndukwin—.

³⁹ Nchga tsan nchkwi' 'a wan lo kityi kula 'in Ndiose; xke' ti' wan cha' xa nu chkwi' wan lo kityi kan', kaja chalyuu nu ja tsa tii 'a 'wan bra kan'. Lo'o chañi cha' nu ndukwa lo kityi kan', ngwaña'an ka xu'wi lyo nten 'ñaän xa nu chkwi' ne' lo kityi kan'.

⁴⁰ Lo'o ja xlyaa wan jñan wan chalyuu su'we kan' 'ñaän.

⁴¹ 'Ja nchka tiän' cha' ku'ni tnun nten 'ñaän, ti ykwiin' tiän —ndukwin Jesús 'in ne'—.

⁴² 'Wan ni, jlyo tiän' cha' xka ña'an ngi'ni wan, chun' ja nsu'wi tiye wan 'in Stiin Ndiose.

⁴³ Wa msu'wa Ndiose 'ñaän mdiyaän cha' ku'niin tñan 'in Ni, ni siya ja xlyaa 'a wan kunan wan nchga cha' nu nchkwiin' lo'o wan. Lo'o bra nu kan xka ta nten nu ku'ni tñan 'in

ti ykwi' ti, bra ti xñi wan cha' 'in ne' kan' bra kan'.

⁴⁴ Kan' cha' ja ka xñi wan cha' 'in Ndiose —ndukwin Jesús 'in ne'—. Ndloo la cha' 'wan cha' su'we ti chkwi' nten 'wan, lo'o ja ndloo 'a cha' 'wan cha' ku'ni su'we Ndiose lo'o wan.

⁴⁵ Si'i na' nu xtyaän ki'ya 'wan tloo Ndiose —ndukwin Jesús 'in ne' judío—. Wa lka ndi'in ki'ya 'wan chun' cha' nu wa ykwi' ayman Moisés nu ngwa s'ni, ti kwi' ti cha' nu ndyaa ña'an 'a ti' wan sa bra ni, ndukwin wan.

⁴⁶ Bra ti xñi wan cha' 'ñaän si chañi cha' wa msñi wan cha' nu ykwi' ayman Moisés —ndukwin Jesús bra kan'—. Cha' 'ñaän ngwa'an ayman kan' lo kityi nu ngwa s'ni.

⁴⁷ Lo'o ni, ja msñi 'a wan cha' nu ngwa'an ayman kan'. Kan' cha' ni, ¿ni sa ña'an ku'ni wan cha' xñi wan cha' nu chkwiin' lo'o wan sikwa a?

6

Mda Jesús nan yku ki'yu mi nten

¹ Chun' ndi'in la mdo'o Jesús ndyaa la xka la'a tsu' tiyu' Galilea, ti kwi' tiyu' Tiberias lka kan'.

² Sa tlyu ti ndyaa ña'an ka'an 'a nten 'in yu, chun' wa na'an ne' cha' tnun nu wa y'ni yu cha' nchkaa ne' ti'í.

³ Lo'o ndyaa Jesús ska lo nten, ndyaa tukwa yu chin' la kan' lo'o nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

⁴ Wa tiya ti ta'a pascua bra kan', ta'a tnun 'in ne' judío lka ta'a kan'.

⁵ Lo'o na'an Jesús cha' sa tlyu ti mdiyan ka'an 'a nten se'en ndi'in yu. Kan' cha' mnicha' yu 'in Lpe:

—¿La nde ya' xi'ian nan ku nten ka'an kwa a? —ndukwin Jesús.

⁶ Jlyo ti' Jesús sa ña'an ku'ni yu, lo'o ngwa ti' yu ña'an yu sa ña'an ku'ni Lpe kan'.

⁷ Mxkwen Lpe 'in yu bra kan':

—Ja tyo'o skwa tukwa siyentu tñi plata cha' xi'ian nan ku nchga nten re, ni siya chin' ti kaja ku skaa ne' —ndukwin.

⁸ Lo'o nduun ska yu nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús, nu naan Ndre, ta'a

ngula Tyu Simón lka yu. Ykwi' Ndre lo'o Jesús bra kan':

⁹ —Ndiya ska nu ki'yu lyu' ti re —ndukwin Ndre—, lo'o chin' ki'yu jaxlya teje' 'in yu, lo'o tukwa kula xuwe ti 'in yu. Ja tyo'o skwa cha' kan', cha' ku nten ka'an re —ndukwin Ndre 'in Jesús.

¹⁰ —Chkwi' wan lo'o nten ka'an kwa cha' tyukwa ne' chin' lo yuu kwa —ndukwin Jesús bra kan'.

Xiin 'a yuu se'en su'we kan' lo'o ka'an 'a kii xuwe ndi'in la kan'. Ki'yu mi xkwi' nu ki'yu ti mdi'in tsan kan', nu mdukwa lo kii.

¹¹ Kan' msñi Jesús jaxlya kan', ndya yu xu'we 'in Ndiose cha' nda Ni nan ku ne' kan'. Kwi' mdyisnan msu'we Jesús jaxlya kan', mda yu 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, lo'o ne' kan' lka nu ngutsaa jaxlya 'in nten ka'an kan' se'en ndukwa ne'. Lo'o kuna' kula kan' mda Jesús ku ne'. Su'we yku ne' sa ña'an nu ngula' ti' ne' nchga ne'.

¹² Xa wa mdyii yku ne', ykwi' Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu xiya' bra kan':

—Xo' kii wan nchga yu'we nu nganun se'en yku ne' kwa, cha' ja kana' ran —ndukwin yu.

¹³ Ngwaña'an y'ni ne' bra kan', lo'o nganun tii tyukwa xkuwi msa'an nu yu'wi jaxlya yu'we kan', yu'we nu nganun se'en yku ne'.

¹⁴ Wa na'an ne' cha' tnun nu tka y'ni Jesús, kan' cha' ykwi' ne' lo'o ta'a ndi'in ne':

—Chañi cha' yu kwa lka yu kula nu ndi'in cha' chkwi' cha' 'in Ndiose lo'oan, nu wa kan' ti lo chalyuu re.

¹⁵ Bra ti mgii ti' Jesús cha' nchka 'a ti' ne' xñi ne' 'in yu, cha' tsa'a lo'o ne' 'in yu cha' ka yu ree nu ka ndloo la 'in ne'. Kan' cha' mdo'o tsu' Jesús ndyaa mnan ti si' ki'ya, ndyaa yu ska ti yu.

Mda'an Jesús lo tyi'a tiyu'

¹⁶ Wa ndyaa kwichaa bra kan', lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, mdiyan ne' tu'wa tiyu' xiya'.

¹⁷ Yten ne' ni' yka na'an cha' tyo'o ne' tsa'a ne' la xka la'a tsu' tiyu' xiya', cha' tyaan ne' kichen Capernaum,

ngwa ti' ne'. Ngwi'ya tla bra kan', lo'o ja ya kan Jesús se'en ndi'in ne' lo tyi'a.

¹⁸ Lye 'a nskwa kwi'in lo tyi'a tiyu' kan', ngatsa 'a tyi'a, yu'wi 'a kuloo'.

¹⁹ Wa ndyaa yka na'an 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu ta ki'yu o ta skwa kilómetro biya' tijyu' lo tyi'a, lo'o na'an ne' cha' ndijyan Jesús se'en ndi'in ne' bra kan'; nda'an yu ndijyan yu lo tyi'a. Ytsen 'a ne' xa nu na'an ne' 'in yu.

²⁰ Kan' cha' bra ti ykwi' Jesús lo'o ne':

—Ja kutsen wan, na' lkaän re! —ndukwin yu.

²¹ Su'we 'a ngwa tiye ne' xa wa yten Jesús ni' yka na'an 'in ne'. Kwi' ndla ti ngala yka na'an xka la'a tsu' tiyu' bra kan'.

Yaa naan ne' 'in Jesús

²² La xka tsan ti ndi'in nten ka'an kan' sa tlyu ti tu'wa tiyu' bra kan'. Ska ti yka na'an kan' na'an ne' mdukwi tu'wa tyi'a msiin, lo'o jlyo ti' ne' cha' ja ndyaa Jesús ni' yka na'an kan' lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu; ykwi' ti ne' ndyaa ne'.

²³ Chun' ndi'in la mdiyan xka ta yka na'an nu mdo'o kichen Tiberias. Ndukwi ran tu'wa tyi'a kwi' se'en ti se'en yku ne' jaxlya kan', bra nu ndya X'naan xu'we 'in Ndiose cha' 'in ran.

²⁴ Xa wa ngwa biya' ti' ne' cha' ja ndi'in 'a Jesús tu'wa tiyu' kan', kwi' ja ndi'in 'a ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu la kan', bra kan' yten ne' ni' yka na'an nu wa mdiyan kan', ndyaa ne' kichen Capernaum, ndyaa naan ne' 'in Jesús.

Ska lo tyaja nu chañi ku'ni cha' ngala' tian'

²⁵ La xka la'a tsu' kan' ndyukwa ta'a ne' lo'o Jesús. Bra ti mnicha' ne' 'in yu bra kan':

—Mstru —ndukwin ne'—, ¿ni bra mdo'oo ndijyaan ti nde a?

²⁶ Ngwa'u Jesús ska cha' 'in ne' bra kan':

—Nduwe 'a tiän' cha' wa ndijyan naan wan 'ñaän chun' cha' mdaän jaxlya yku wan nu ngwa xkan' —ndukwin yu—. Ngula' ti' wan bra nu yku wan 'in ran bra kan'. Chañi

cha' kan' cha' ndijyan naan wan 'ñaän ni, ja ndijyan wan cha' ngwa biya' ti' wan cha' tnun nu y'niän chabiya' 'in Ndiose.

²⁷ Su'we la ku'ni wan tñan cha' kaja ska cha' nu talo la 'wan —ndukwin Jesús bra kan'—. Chañi cha' kala' ti' wan, bra nu kaja chalyuu nu ja tsaä tii 'a 'wan. Ska nan nu nchkuan ni, chin' ti bra ngala' tian' lo'o ran, bra ti ngite' tian' xiya'. Lo'o ni, na' nu ndijyaän cha' kaän nten, taän ska cha' su'we 'wan nu ku'ni cha' kala' ti' wan, lo'o ja tsaä tii 'a cha' kan' 'wan —ndukwin yu—. Nan wa nda Stiän Ndiose chabiya' 'ñaän cha' taän cha' su'we kan' 'wan.

²⁸ Mnicha' ne' 'in Jesús bra kan':

—¿Ni ña'an ku'ni ba sikwa a?, cha' ka ku'ni ba tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'ni ba.

²⁹ —Nde lka tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'ni wan —ndukwin Jesús—. Xñi wan cha' 'ñaän, cha' wa msu'wa Ni 'ñaän ndijyaän lo chalyuu.

³⁰ Bra ti mnicha' ne' 'in Jesús xiya':

—¿Ni sa ña'an ku'nii sikwa a? ¿Ni sa ña'an cha' tnun ku'nii cha' ña'an kwi'ya ba chin' 'in ran, cha' xñi ba cha' 'iin chun' ndi'in la? —ndukwin ne' 'in Jesús—.

³¹ Wa mda Ndiose nan ku ayman 'ñaan xa wa mda'an yu'wi ti ne' lo nten' wtyi nu ngwa s'ni. Nde ndiya cha' nu ndukwa lo kityi kula kan': “Wa mda Ndiose nan yku ne', ska nan nu mdo'o se'en ndi'in Ni nde ni' kwan, ngwi'ya ran lyuu.”

³² Ti ngwa'u la Jesús 'in ne' bra kan':

—Chañi 'a cha' nu nchkwiän' lo'o wan ni: Stiän Ndiose lka nu ta cha' nu chañi ku'ni cha' kala' ti' wan kan', ti kwi' cha' kan' lka nu ndyo'o se'en ndi'in Ni; ja lka ran ti kwi' cha' nu mda ayman Moisés, nu yku ne' nu ngwa s'ni —ndukwin—.

³³ Ta Stiän ska lo cha' nu ki'ya ni' kasiya 'wan, nu chañi ku'ni cha' kala' ti' wan xa wa mjwi cha' kan' 'wan, sa ña'an lka bra nu nchkuan tyaja. Ndyo'o cha' su'we kan' se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan, ndijyan ran lo chalyuu, nda ran chalyuu nu ja tsaä tii 'a 'in nten nu xñi cha' 'ñaän.

34 —Yu kula —ndukwin ne' 'in Jesús—, taa lyaa cha' su'we kan' ku ba, cha' ku ba 'in ran nchga tsan bra kan'.

35 —Sa ña'an ngi'ni tyaja bra nu mdyii ykuan 'in ran, ngwaña'an ku'niin lo'o nten, xa nu xñi ne' cha' 'ñaan —ndukwin Jesús bra kan'—. Taan ska chalyuu 'in ne' kan' se'en nu kala' ti' ne' —ndukwin Jesús—. Lo'o nchga nten nu xu'wi cha' 'in ne' lo'oön, ja jñan la ne' xka lo nan ku ne'; bra nu xñi ne' cha' 'ñaan, ja kityi 'a ti' ne' bra kan' —ndukwin—.

36 'Wan ni, chañi cha' nu niin 'wan nu ngwa xkan' cha' ja ndyaa ña'an ti' wan 'ñaan, ni siya wa na'an wan 'ñaan —ndukwin Jesús—.

37 Nchga nten nu wa nda Stiin cha' ka 'ñaan, ne' nu msñi cha' 'ñaan, ka ne' kan' nten 'ñaan bra kan', lo'o ja kuloön 'in ne' cha' tyaa ne' xka se'en.

38 Wa mdo'oön se'en ndi'in Stiin Ndiose, mdiyaan lo chalyuu cha' ku'niin tñan nu ngulo Stiin 'ñaan; ja ndijyaan cha' ku'niin sa ña'an nu nchka tiän' ku'niin tiän —ndukwin Jesús—.

39 Nchka ti' Stiin cha' ja ska nten kana', xa wa msñi ne' cha' 'ñaan. Kwi' ku'niin cha' tyu'u ne' kan' xiya' xa wa tyii ti chalyuu —ndukwin—.

40 Lo'o Stiin Ndiose nu ngwa'an tñan 'ñaan ndijyaan, nde lka tñan nu nchka ti' Ni cha' ka: Nchka ti' Ni cha' ja tsaa tii 'a chalyuu kwi' nu wa nda Ni 'in nten, nchga ne' nu tsaa ña'an ti' 'ñaan cha' lkaan Sñi' Ni, nchga ne' nu xñi cha' 'ñaan. Kwi' ngwaña'an, chañi cha' ku'niin cha' tyu'u ne' xiya' xa wa tyii ti chalyuu.

41 Lo'o ja ndiya 'a ti' ne' judío cha' re nu ykwi' Jesús: “Sa ña'an nu ngi'ni tyaja, ngwaña'an ku'niin lo'o nten; ka kala' ti' ne' ni' kasiya 'in ne' xa nu xñi ne' cha' 'ñaan. Skaan tiän nu mdo'oön se'en ndi'in Ndiose, skaan tiän ka ku'niin cha' kala' ti' nten” ndukwin Jesús. Lye 'a ykwi' ne' judío lo'o ta'a ne' cha' ja su'we cha' kan':

42 —¿Ta si'i Jesús sñi' Se lka nu kwa a? —ndukwin ne'—. Wa nsu'wi lyoan 'in sti yu lo'o jya'an yu. ¿Ni sa ña'an

lka cha' nu nchkwi' yu kwa cha' wa mdo'o yu se'en ndi'in Ndiose?

43 Kan' cha' ykwi' Jesús cha' re:

—Ja chkwi' wan cha' kuxi lo'o ta'a wan 'in cha' nu ykwiin' lo'o wan tsan —ndukwin yu—.

44 Ja tukwin ka nten 'ñaan nu ja lo'o Stiin Ndiose ku'ni cha' ka ne' ngwaña'an. Lo'o na' lkaan nu ku'niin cha' tyu'u ne' kan' xiya' xa wa tyii ti chalyuu —ndukwin Jesús—.

45 Nde ndiya ska cha' nu ngwa'an ska ayman lo kityi nu ngwa s'ni: “Ndiose lka nu kwa'u cha' nu ñi 'in nten” ndukwin kityi kan'. Kan' cha' nten 'ñaan ka nchga nten nu kunan cha' nu nchkwi' Stiin Ndiose, nchga nten nu ku'ni xa'an cha' nu kwa'u Ni 'in ne'.

46 'Ja ndiya nten chalyuu nu wa na'an 'in Stiin Ndiose —ndukwin Jesús—. Skaan tiän wa na'aan 'in Ni, cha' wa mdo'oön se'en ndi'in Ni.

47 Chañi 'a cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni, cha' nchga nten nu xñi cha' 'in Ndiose, wa lka mjwi chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne' kan' —ndukwin—.

48 Taan ska lo chalyuu nu su'we 'in ne' se'en kala' su'we ti' ne'.

49 Wa yku ayman 'wan nan nu mda Ndiose 'in ne' cha' ku ne', ngwi'ya ran lyuu lo nten' wtyi se'en mda'an yu'wi ne'; lo'o ja lu'u 'a ne' kan' ni, ni siya yku ne' nan kan' nu ngwa s'ni.

50 Nde lka cha' nu chkwiin' lo'o wan ni, cha' 'in cha' su'we kan' nu ta Ndiose 'in nten, nu chañi ku'ni cha' kala' ti' ne' —ndukwin Jesús—. Se'en ndi'in Ndiose mdo'o cha' su'we kan', ndijyan kan' lo chalyuu; chañi cha' bra nu ku nten nan kan', ja tsaa tii 'a chalyuu 'in ne' bra kan'.

51 Na' lkaan cha' su'we kan' nu kaja 'in nten —ndukwin Jesús—. Mdo'oön se'en ndi'in Ndiose ndijyaan lo chalyuu cha' kaan nten, cha' kaja chalyuu kwi' 'in nten ña'an chalyuu. Bra nu ku ne' 'ñaan tyukwi ña'aan, ja tsaa tii 'a chalyuu 'in ne' kan' bra kan'.

52 Lo'o mdyisnan ne' judío kan', lye 'a ykwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan'.

—¿Ni sa ña'an ku'ni yu kwa cha' ta yu kuna' yu cha' kuan? — ndukwin

ne' 'in ta'a ne'.

⁵³ Kan' cha' ykwi' Jesús cha' re lo'o ne':

—Chañi 'a cha' nu chkwiin' lo'o wan ni —ndukwin yu—: Ja ka tyi'in su'we wan ni' kasiya 'wan bra nu ti ji kaja nchga cha' nu 'ñaän 'wan, ti ykwiin' tiän nu mdiyaän lo chalyuu cha' kaän nten. Ndi'in cha' sten cha' kan' ni' kasiya 'wan, ña'an ti' si ka ku wan kunaän', ña'an ti' si ka ko'o wan tneän —ndukwin Jesús—.

⁵⁴ Lo'o nchga nten nu kaja tyukwi ña'aän 'in ne' ngwaña'an, ja tsaä tii 'a chalyuu 'in ne' kan'. Lo'o ku'niin cha' tyu'u ne' kan' xiya' xa wa tyii ti chalyuu —ndukwin Jesús—.

⁵⁵ Chañi cha' ka kaja tyukwi ña'aän 'wan, sa ña'an si kaja kunaän' cha' ku wan, sa ña'an si kaja tneän cha' ko'o wan.

⁵⁶ Lo'o nchga nten nu ngwaña'an ku ne', nu ngwaña'an ko'o ne' cha' nu taän 'in ne' —ndukwin Jesús—, nchga tsan tyi'in ne' kan' lo'oän; lo'o na' ni, tyi'iin lo'o ne' kan' bra kan'.

⁵⁷ Nchga bra lu'u Stiin Ndiose nu msu'wa 'ñaän ndijyaän nde re, kwi' chabiya' 'in Ndiose lu'uün; kwi' ngwaña'an, chabiya' 'ñaän tyu'u nten nu xñi cha' 'ñaän, nten nu kaja tyukwi ña'aän 'in ne'.

⁵⁸ Ti kwi' na' lkaän cha' su'we kan' nu ku ne' kan' —ndukwin Jesús—, cha' wa mdo'oän se'en ndi'in Ndiose ndijyaän lo chalyuu; ja lka cha' su'we kan' ti kwi' nan nu yku ayman 'ñaan lo nten' wtyi nu ngwa s'ni —ndukwin yu—. Ja lu'u 'a ne' kan' ni, ni siya wa yku ne' nan kan' nu ngwa s'ni; lo'o 'wan ni, xa nu kaja cha' su'we kan' 'wan cha' ku wan—ndukwin yu—, ja tsaä tii 'a chalyuu 'wan bra kan'.

⁵⁹ Ngwaña'an ngwa'u Jesús 'in ne' Capernaum ni' ña'an se'en ndyo' ti'in ne' judío cha' kunan ne' cha' 'in Ndiose.

Ka kwi kasiya 'ñaan bra nu kunaan cha' nu ykwi' Jesús

⁶⁰ Bra wa ynan tyun nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús cha' nu ykwi' yu, ykwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—Tnun 'a cha' nchkwi' yu kula re lo'oan. Su'we la ja kunaan 'aan cha' kan'.

⁶¹ Jlyo ti' Jesús cha' nchkwi' 'a ne' nu ngi'ni xa'an kan' lo'o ta'a ne' 'in cha' nu tka ykwi' ti yu, kan' cha' mnicha' yu 'in ne' bra kan':

—¿Ta kasiin' ti' wan 'ñaän chun' cha' nu nchkwiin' lo'o wan a? —ndukwin yu—.

⁶² ¿Ni sa ña'an cha' tya'an cha' tiye wan si ña'an wan 'ñaän xa nu tya'aän se'en mdo'oän ti kulo?, ti kwi' na' nu mdiyaän lo chalyuu cha' kaän nten —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—.

⁶³ Ti kwi' tyi'i nu ta Ndiose cha' kanun ni' kasiya 'ñaan, kan' lka nu ta chalyuu su'we 'ñaan; ja lu'uan lo'o jwersa nu ndi'in ti 'ñaan —ndukwin Jesús—. Kwi' ngwaña'an, nchga cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni, cha' 'in ska nan nu ta Ndiose 'in nten lka cha' kan', ska cha' nu xu'wi ni' kasiya 'in nten lka kan'; lo'o kaja chalyuu kwi 'in ne' xa nu tukwa ne' cha' kan'.

⁶⁴ Lo'o ti ndiya ne' ta'a nda'an wan nu ja ya tsaä ña'an ti' 'ñaän —ndukwin Jesús bra kan'.

Ti bra nu wa mdyisnan ti cha', ti kwi' bra kan' mgii ti' Jesús ti ka ka nu ja tsaä ña'an ti' 'in yu, ti ka ka nu ku'ni trisiyun 'in yu chun' ndi'in la.

⁶⁵ Ykwi' Jesús bra kan':

—Kan' cha' ykwiin' lo'o wan tsan cha' ja tukwin ka nten 'ñaän bra nu ja lo'o Stiin Ndiose ku'ni Ni cha' ka ne' nten 'ñaän.

⁶⁶ Ti bra kan' tyun 'a nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu ngulaa ya' ne' cha' kan', ja mslyaa 'a ne' kan' tya'an ne' lo'o yu bra kan'.

⁶⁷ Lo'o mnicha' Jesús 'in tii tyukwa nten kan':

—¿Ta lo'o wan kulaa ya' wan 'ñaän, nka tiye wan a? —ndukwin yu 'in ne'.

⁶⁸ Mxkwen Tyu Simón 'in Jesús bra kan':

—Yu kula —ndukwin—, ¿la nde ya' ndiya xka se'en tsaä ba cha' kunan ba nchga cha' nu ñi nu nchkwi' a? Ja tsaä tii 'a chalyuu 'wa xa nu kunan su'we ba cha' nu nchkwi' —ndukwin—.

⁶⁹ Wa ndyaa ña'an ti' ba 'iin. Wa jlyo ti' ba cha' Ndiose lka nu ngulo suwi 'iin, cha' ska ti nu'win nu chañi lkaa ska ti nu lka Sñi' Ndiose nu ndi'in cha' kaan lo chalyuu.

⁷⁰ —Ngwaña'an na' —ndukwin Jesús—, wa ngulo suwiin 'in ta'a tii tyukwa wan, nu si ndiya ska wan nu lka kune' xa'an.

⁷¹ Lo'o ngwa ti' Jesús chkwil' lo'o ne' cha' 'in Juda sñi' Simón Iscariote, kan' lka nu ta 'in Jesús ya' ne' xa'an chun' ndi'in la. Lo'o Juda kan' ni, ti kwi' kan' ndi'in lo'o nu tii tyukwa ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús bra kan'.

7

Ja ndyaa ña'an ti' ta'a Jesús 'in yu

¹ Chun' ndi'in la xkwi' nde lo yuu 'in Galilea mda'an Jesús; ja mda'an 'a yu lo yuu 'in Judea bra kan', cha' ndiya ne' judío nu nchka 'a ti' ne' kujwi ne' 'in yu.

² Wa tiya ti ska ta'a 'in ne' judío, ska ta'a nu nchkwi' ne' lo'o ran cha' ta'a 'in na'an te' lka ran.

³ Ykwi' ta'a Jesús lo'o yu bra kan':

—Tyo'oo lyaa se'en ndi'ian re, yaa lyaa nde lo yuu 'in Judea su'we la —ndukwin ta'a Jesús 'in yu—. Ndi'in 'a ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'iin nde kwa; su'we la kwa'uu la chin' cha' tnun nu ngi'nii 'in ne' kan'.

⁴ Ja ku'nii tñan kan' mnan ti xa nu nchka tii' cha' xu'wi lyo nchga nten 'iin; ti ykwii' tii katsaa' 'in nchga nten kwa cha' ka 'iin ku'nii cha' tnun bra kan'.

⁵ Ngwaña'an ykwi' ne', cha' lo'o ta'a Jesús, ja ndyaa ña'an ti' ne' 'in yu.

⁶ Kan' cha' ykwi' Jesús cha' re:

—Ti ji tiya bra nu ndi'in cha' tsa'aän la kan'. Lo'o 'wan ni, ya ña'an ti tsan su'we cha' tsa'a wan —ndukwin Jesús—,

⁷ cha' ja ti'í ti' ne' 'wan; na' lkaän nu ti'í 'a ti' ne' 'ñaän, cha' nchkwiin' cha' nu ñi lo'o ne' cha' 'in nchga cha' kuxi nu ngi'ni ne' —ndukwin—.

⁸ Yaa lya wan ykwi' ti wan ta'a kan'; ja tsa'aän, cha' ti ji tiya bra nu ndi'in cha' tsa'aän la kan'.

⁹ Sa kwa ti cha' ykwi' Jesús bra kan', lo'o nganun yu nde Galilea bra kan'.

Ndi'in Jesús ta'a 'in na'an te'

¹⁰ Ndyaa nu ki'yu ta'a Jesús ta'a. Chun' ndi'in la mdo'o yu ti ykwi' ti yu ndyaa yu ta'a kan'. Ja ndyaa Jesús sa tlyu ti lo'o xka ta nten, ska ti yu ndyaa yu cha' ja ña'an nten 'in yu.

¹¹ Laja nu nchka ta'a kan', nda'an ne' judío nda'an naan ne' 'in yu bra kan':

—¿La nde nda'an yu kan' a? —ndukwin ne'.

¹² Ka'an 'a cha' nchkwi' ne' kichen kan' lo'o ta'a ne' cha' 'in Jesús. Ndiya ne' nu nchkwi': “Su'we 'a nten lka yu kwa.” Lo'o ndiya xka ta nten nu nchkwi': “Si'i. Xkwi' cha' kwiñi nchkwi' yu kwa, ñni lyo'o ti yu 'in nten.”

¹³ Ntsen ne' 'in ne' judío, kan' cha' mnan ti nchkwi' ne' lo'o ta'a ne'.

¹⁴ Ska snu' tsan ndalo ta'a kan'. Mda'a jakwa tsan nchka ta'a kan', ndyaa Jesús ni' lyaa tnun bra kan'; mdyisnan yu ngwa'u yu 'in ne' nde kwa.

¹⁵ Nduwe 'a ti' ne' judío cha' nchka 'a 'in Jesús:

—¿Ni cha' nchka 'a 'in yu kwa ndu'u yu 'in nten? Ja tyun yijan mda'an yu xla, ja y'ni xa'an su'we yu kwa —ndukwin ne'.

¹⁶ Kan' cha' ykwi' Jesús cha' re lo'o ne' nu ndi'in ni' lyaa kan':

—Ja ndu'uün 'in nten cha' nu nd-loün keän ti ykwiin' tiän; nchga cha' nu nda'an tiye Ndiose nu msu'wa 'ñaän ndijyaän lo chalyuu, kan' lka cha' nu ndu'uün 'in nten —ndukwin Jesús—.

¹⁷ Bra nu xlyaa wan ku'ni wan tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'ni wan, bra kan' ka biya' ti' wan la nde ya' mdo'o cha' nu ndu'uün 'in nten, ni siya se'en ndi'in Ndiose mdo'o cha' kan', ni siya ska cha' nu nguloün keän ti ykwiin' tiän lka cha' kan' —ndukwin yu—.

¹⁸ Ska nten nu xkwi' nchkwi' cha' 'in ti ykwi' ti lo'o nten, ngi'ni yu cha' ka tlyu la yu, ti ykwi' ti yu. Xka ña'an ngi'niin, cha' tyukwi ti tiyeän ngi'niin

tnuŋn 'in Ndiose nu nka X'naän, kan' nu ngwa'an tñan 'ñaän cha' kaän lo chalyuu. Lo'o ja nsu'wi cha' kwiñi 'ñaän siya' ti.

19 'Ti kwi' ayman Moisés ngwa'u 'ñaan cha' ku'nian nchga tñan nu nchka ti' Ndiose, lo'o ja siya' ndukwa wan cha' kan' —ndukwin Jesús—. Lo'o ni, nchka ti' wan kujwi wan 'ñaän. ¿Ni cha' lka bra kan'?

20 —Ña'an ti' ska kune' xa'an, ngwaña'an ngi'ni nu'win —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'—. ¿Ti ka nu lka nchka ti' kujwi 'iin sikwa a?

21 Kan' cha' ykwi' Jesús cha' re lo'o ne' bra kan':

—Ska ya' ti y'niñn ska cha' tnun tsan ta'a, tsan nu kti 'a 'wan, lo'o nduwe 'a ti' wan bra kan'.

22 Ndiya ska tñan nu ndukwa 'a wan —ndukwin yu—, ska tñan nu ytsa' ayman Moisés 'wan s'ni cha' ku'ni wan. Lo'o si'i Moisés kan' ngwa nu ykwi' cha' kan' lo'o wan, cha' ti s'ni la, xa nu ja ya kala Moisés, y'ni ayman ta'a wan tñan kan'. Nde lka tñan kan' nu ndyaa ña'an 'a ti' wan: Nsi'yu wan kijin nu xuwe ki'yu sñi' wan cha' lkwan ne', ni siya tsan nu nxitña' ne' lka kan' —ndukwin Jesús—.

23 Xa wa mda'a snu' tsan nu ngula sñi' wan, ngi'ni wan tñan kan', ni siya nxitña' ne' cha' ta'a, chun' ndukwa 'a wan nchga cha' nu wa ytsa' Moisés 'ñaan cha' ku'nian. Kan' cha' ni, ¿ni cha' lka msin' 'a ti' wan 'ñaän sikwa? —ndukwin Jesús—. ¿Ta chun' cha' nu y'niñn cha' nchkaa ska nten, ni siya ska tsan nxitña' ne' ngwa kan', kan' cha' msin' ti' wan 'ñaän a?

24 Ja su'we ku'ni biya' wan 'in nten ska cha' wa na'an ti wan 'in ne' —ndukwin yu—. Tsaan naan wan nu chañi lka suun cha' 'in ne', ngwaña'an ku'ni biya' ñi wan 'in ne'.

Ytsa' Jesús la nde ya' mdo'o yu cha' mdiyan yu lo chalyuu

25 Xa wa ynan chin' ne' kichen Jerusalén cha' kan', bra kan' mdyis-nan ykwi' ne' cha' 'in yu bra kan':

—Yu kwa ni, ¿ta si'i yu kwa nu nda'an naan ne' 'in yu cha' kujwi ne' 'in yu a? —ndukwin ne'—.

26 Lo'o ni, ña'an wan chin' sa ña'an ngi'ni yu kwa, nduun yu nchkwi' yu se'en ndi'in nchga nten. Lo'o ja siya' nchka 'in ne' kulo ne' tñan 'in yu cha' ja chkwi' 'a yu —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—. ¿Ta wa mgii ti' nu nka ndloo 'ñaan, cha' yu kwa lka yu Krixtu, nten nu tnun nchka nu ndi'in cha' kan' ti s'ni sikwa?

27 Jlyo tian' la nde ya' mdo'o yu kwa. Lo'o si'i ngwaña'an ka bra nu kan Krixtu, nten nu tnun nchka kan', ti kwi' yu nu ndi'in taan cha' kan yu. Bra nu kan yu kan', ja tukwin ka biya' ti' la nde ya' tyo'o yu kan yu.

28 Kan' cha' kwen ykwi' Jesús laja nu nduun yu ndu'u yu 'in ne' ni' lyaa tnun kan':

—¡Chañi cha' nsu'wi lyo wan 'ñaän, chañi cha' jlyo ti' wan la nde ya' mdo'oñn! —ndukwin—, lo'o ja jlyo ti' wan ni kwenta 'in ndijyaän nde re. Ska ti Ndiose msu'wa 'ñaän ndijyaän lo chalyuu, lo'o ja nsu'wi lyo wan 'in Ni —ndukwin Jesús—.

29 Na' nsu'wi lyoñn 'in Ndiose, cha' se'en ndi'in Ni mdo'oñn ndijyaän; Ndiose lka nu ngulo tñan 'ñaän cha' kaän nde re.

30 Xa wa mdyii ykwi' Jesús cha' kan', mdiyan xka ta nten se'en ndi'in yu bra kan', ngwa ti' ne' cha' xñi ne' 'in yu. Lo'o ja tukwin ngwa 'in kala' 'in yu, cha' ti ji tiya bra 'in ne' xa'an cha' xñi ne' 'in yu.

31 Ni siya ngwaña'an ngwa ti' ne' kan', ti ndi'in ka'an nten nu msñi cha' 'in yu. Ykwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—Ti kwi' cha' tnun chabiya' 'in Ndiose ngi'ni yu re, sa ña'an nu ndukwa lo kityi cha' ku'ni ne' nu tnun nchka kan' nu ndi'in cha' kan; kan' lka yu re, nxke' ti' ba —ndukwin ne'.

Nchka ti' ne' fariseo su'wa 'in Jesús ni' ña'an chkwan

32 Wa ynan ne' fariseo nchga cha' nu nchkwi' ne' kichen cha' 'in Jesús. Kan' cha' ngulo ne' tñan 'in xta nu ngi'ni kwan ni' lyaa, cha' tsaan ne' xñi

ne' 'in Jesús; ngwaña'an y'ni sti jo'o nu nka ndloo lo'o ne' fariseo kan'.

³³ Ykwi' Jesús lo'o nten nu ndi'in ni lyaa tnun kan' bra kan':

—Ti tyi'iin laän ti chin' lo'o wan lo chalyuu re —ndukwin yu—, lo'o bra kan' tya'aän se'en ndi'in Stiin nu ngwa'an tñan 'ñaän cha' ndijyaän nde re —ndukwin yu—.

³⁴ Tsaanaan wan 'ñaän la se'en ndi'iin, lo'o ja tyija lyoün 'wan bra kan', cha' ja kaja chabiya' tsaanaan se'en tyi'iin bra kan'.

³⁵ —¿La nde ya' tsaanaan yu kwa, se'en ja ka tyija lyo yu 'ñaanaa? —ndukwin ne' judío kan' 'in ta'a ne'—. ¿Ta tijyu' tsaanaan yu, la se'en ndi'in xka ta ne' judío ta'aan a? ¿Ta tsaanaan yu cha' kwa'u yu cha' 'in Ndiose 'in xka ta nten nu ndi'in la kan' a? —ndukwin ne'—.

³⁶ ¿Ni sa ña'an cha' nda'an tiye yu kwa cha' nchkwi' yu cha' re a?: “Tsaanaan wan 'ñaän la se'en ndi'iin, lo'o ja tyija lyoün 'wan, cha' ja kaja chabiya' tsaanaan se'en tyi'iin bra kan'” ndukwin yu tsan.

Ska loo tyi'a nu tyukwa ni' kasiya 'in nten

³⁷ Xa wa tyii ti ta'a, tsan ykwi' ta'a, ti nduun Jesús ni' lyaa tnun bra kan'. Kwen ykwi' yu lo'o nten nu ndi'in nde kwa:

—Bra nu kityi ti' wan tyi'a, kan wan se'en ndi'iin cha' taän tyi'a ko'o wan —ndukwin yu—.

³⁸ Nchga nten nu ndi'in cha' 'in lo'oün, ka 'in ne' kan' sa ña'an lka si ndukwa tyi'a ni' kasiya 'in ne'. Tlyu 'a cha' su'we ka ni' kasiya 'in ne' kan', cha' ka ku'ni su'we ne' kan' lo'o ta'a nten ne' bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne'—. Lo kityi 'in Ndiose nchkwi' cha' ngwaña'an ka 'in ne'.

³⁹ Ngwaña'an ykwi' Jesús lo'o ne' kwa, cha' wa ta ti Ndiose Tyi'i Ni cha' kanun ni' kasiya 'in nchga nten nu xñi cha' 'in Ni. Ja ya ta Ndiose Tyi'i Ni kan lo chalyuu, chun' ja ya tyaa Jesús se'en ndi'in Ndiose nu lka Sti yu.

Ja su'wa nchkwi' nten cha' 'in Jesús

⁴⁰ Kan' ndiya nten kichen nu wa ynan cha' kan', nu ykwi' cha' 'in Jesús:

—Chañi cha' yu kwa lka yu kula nu ndi'in cha' kan' ti s'ni, nu chkwi' cha' 'in Krixtu lo'oan —ndukwin ne'.

⁴¹ Lo'o xka ta nten ykwi' xka cha' 'in yu:

—Yu kwa lka nten nu tnun nchka nu msu'wa Ndiose cha' kulaa 'ñaan, ti kwi' Krixtu lka yu —ndukwin ne'.

Lo'o mxkwen xka ta nten kichen 'in ta'a ne' bra kan':

—Si'i ne' Galilea ka nten tnun nchka kan'!

⁴² Lo kityi kula kan' nchkwi' cha' ska nten ta'a ayman David ka nten tnun kan'; kichen Belén kala yu kan', cha' ta'a kichen tyi ayman David lka yu kan'.

⁴³ Ja ngwa su'wa cha' 'in ne' lo'o ta'a ne' cha' 'in Jesús.

⁴⁴ Lo'o ja tukwin msñi 'in yu, ni siya ndi'in nten nu ngwa 'a ti' xñi 'in yu, cha' tsaanaan lo'o ne' 'in yu ni' ña'an chkwan.

Ja ndyaa ña'an ti' ne' nu lka tñan 'in Jesús

⁴⁵ Xiya' ndyaa xta nu ngi'ni kwan ni' lyaa kan' se'en ndi'in sti jo'o nu lka ndloo, se'en ndi'in ne' fariseo. Mnicha' ne' 'in xta bra kan':

—¿Ni cha' lka ja lo'o yu kan' mdiyan lo'o wan se'en ndi'in ba a?

⁴⁶ Mxkwen xta kan' 'in ne' bra kan': —Ja ya kunan ba nchkwi' ska nten sa ña'an nu nchkwi' yu kwa!

⁴⁷ Lye 'a ykwi' ne' fariseo lo'o xta bra kan':

—¿Ta lo'o wan mñi lyo'o yu kwa 'wan sikwa a? —ndukwin ne'—.

⁴⁸ Ja siya' ndi'in nten nu lka ndloo 'ñaan nu msñi cha' 'in yu kan'. Lo'o ne' fariseo ta'a ba, ti kwi' ti ja ndyaa ña'an ti' ba cha' nu nchkwi' yu —ndukwin ne'—.

⁴⁹ Ne' kichen re, ja la su'we ne'; xkwi' cha' xa'an nda'an cha' tiye ne', chun' ja nnan 'a ne' cha' nu ykwi' ayman Moisés lo'oan.

⁵⁰ Lo'o mdyituun ska ne' fariseo laja ne' kan' bra kan'; Nicodemo naan yu, ti kwi' yu kula kan' lka yu nu wa yaa se'en ndi'in Jesús tla kan'.

⁵¹ —Bra nu ku'ni biyaan' 'in ska nten, ja ndiya chabiya' 'ñaan cha' taan nu ti'í 'in nten kan' xa nu ti ji kunaan

nchga cha' nu nchkwi' yu kan', xa nu ti ji ka biya' tian' sa ña'an cha' ndi'in 'in yu kan' bra kan' —ndukwin Nicodemo bra kan'.

⁵² —¿Ti kwi' ne' Galilea lkaa sikwa a? —ndukwin ta'a fariseo 'in Nicodemo bra kan'—. Ña'an nu'win chin' lo kityi 'in Ndiose nu ngwa'an ne' nu ngwa s'ni, cha' ka biya' la tii' cha' si'i ne' Galilea ka nten nu ka chkwi' cha' 'in Ndiose lo'oan.

Mstya ne' ki'ya 'in ska nu kuna'an

⁵³ [Nchga nten ndyaa ne' tu' na'an tyi ne' bra kan'.

8

¹ Lo'o Jesús mdo'o yu ndyaa yu ska ti yu lo ki'ya Olivos cha' chkwi' yu lo'o Ndiose.

² Bra wa ki'ya ti xaa, xiya' ndyaa Jesús cha' tyi'in chin' ni' lyaa tnun. Bra ti ndyo' ti'in nchga nten se'en ndi'in yu bra kan'. Ndyaa tukwa yu, ngwa'u yu cha' 'in Ndiose 'in ne' kwa bra kan'.

³ Lo'o mdiyan ne' fariseo kan' se'en ndi'in Jesús, lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o, yan lo'o ne' 'in ska nu kuna'an nu ndukwi ki'ya. Wa ndyija lyo nu kuna'an kan' 'in ne' lo'o kwilyo'o xka nten. Mdiyan lo'o ne' 'in nu kuna'an kan', mji'in tyuun ne' 'in tloo nchga nten nu ndi'in kwa.

⁴ Ykwi' ne' kan' lo'o Jesús bra kan': —Mstru —ndukwin ne'—, wa ndyija lyo nu kuna'an re 'wa lo'o kwilyo'o xka nten —ndukwin ne' 'in Jesús—.

⁵ Chabiya' 'wa, chabiya' 'in cha' nu wa ykwi' ayman Moisés lo'oan, ndi'in cha' kaja ne' kwa lo'o kee ti. ¿Ni sa ña'an nchkwiin ni a?

⁶ Ykwi' biya' ti ne' kan' lo'o Jesús, cha' nchka ti' ne' tyijin ti cha' 'in ne' lo'o yu, cha' kaja ña'an xtya ne' ki'ya 'in yu. Lo'o Jesús ni, mdukwi lyuu ti yu, mda'an yu letra lo yuu lo'o loo xñii ya' ti yu.

⁷ Ti mnicha' la ne' 'in Jesús, kan' cha' mdyituun ñi yu, ykwi' yu lo'o ne' nu mdiyan lo'o 'in nu kuna'an kan' bra kan':

—Si ndiya ska wan nu ja ndukwi wan ki'ya —ndukwin yu—, kan' ka

nu kuun kee 'in nu kuna'an kwa kulo ndukwa la.

⁸ Xiya' mdukwi lyuu Jesús mda'an lo'o loo xñii ya' ti yu lo yuu, lo'o ja ykwi' 'a yu bra kan'.

⁹ Bra wa ynan ne' cha' kan', mdyisnan ne' mdo'o ne' ndyaa ne' bra kan', cha' nu jlyo ti' ne' cha' ndukwi ne' ki'ya. Kulo la ndyaa ne' nu kula la, chun' ndi'in la ndyaa nchga ne' kwenta ska ti ne'. Lo'o nganun Jesús ska ti yu, kwi' ngwaña'an, ti nduun nu kuna'an kan' ngita 'in yu sa ña'an bra nu chkwi' yu lo'o.

¹⁰ Mdyituun Jesús xiya', ykwi' yu lo'o nu kuna'an kan' bra kan':

—¿La nde ya' ndyaa ne' kwa a? —ndukwin yu—. ¿Ti nduun ne' nu mstya ki'ya 'iin a?

¹¹ —Ja tukwin nduun nu mstya ki'ya 'ñaän, ne' kula —ndukwin nu kuna'an kan'.

—Su'we sikwa —ndukwin Jesús 'in nu kuna'an kan'—. Ngwaña'an na', ja ndi'in ki'ya nu xtyaän 'iin. Tyaa lyaa ni —ndukwin—, ja ku'nii 'aa ngwaña'an xiya'.]

Xaa nu xu'wi ni' kasiya 'in nten lka Jesús

¹² Xiya' ykwi' Jesús lo'o nten ni' lyaa kan':

—Na' lkaän nu taän xaa nu xu'wi ni' kasiya 'in nten chalyuu —ndukwin yu—. Kanun xaa luwi 'ñaän ni' kasiya 'in nten nu tsaa ña'an ti' 'ñaän, kwi' ja tsaa tii 'a chalyuu 'in ne' kan' bra kan'. Ja sten yu'wi ne' kan' lo'o kune' xa'an nu ja nchka ti' cha' xu'wi xaa 'ñaän ni' kasiya 'in nten.

¹³ Ykwi' ne' fariseo lo'o Jesús bra kan':

—Ska ti nu'win ndlo luwi cha' 'iin, ti ykwii' tii. Lo'o ja kunan 'a nten cha' nchkwii' ngwaña'an.

¹⁴ Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—Kunan nten cha' nu chkwiin' lo'o ne'. Ni siya skaän tiän nchkwiin' ñi cha' 'ñaän, ti ykwii' tiän —ndukwin yu—. Wa jlyo tiän' la nde ya' mdo'oün, kwi' jlyo tiän' la nde ya' tsa'aän; 'wan ni, ja siya' jlyo ti' wan la nde ya' mdo'oün, ja jlyo ti' wan la nde ya' tsa'aän —ndukwin Jesús 'in ne'—.

15 Wa lka mstywa wan ki'ya 'ñaän. Bra nu ngi'ni wan ngwaña'an, ngi'ni wan sa ña'an ngi'ni nten chalyuu ti. Lo'o na' ni, ja ndijyaän lo chalyuu cha' xtyaän ki'ya 'in nten —ndukwin—.

16 Chañi cha' ka 'ñaän ku'ni biyaän' 'in nten. Bra nu ku'ni biyaän' 'in ne' ni, ñi 'a cha' nu chkwiin' bra kan', cha' si'i skaän tiän ku'ni biyaän' 'in ne'; lo'o na' lo'o Ndiose nu msu'wa 'ñaän ndijyaän re, su'wa ku'ni biya' ba 'in ne' bra kan' —ndukwin Jesús—.

17 Ndukwaan 'aan cha' kula nu ndukwa lo kityi ti s'ni; nde kwa ndiya ska cha' nu nchkwi' cha' tyo'o luwi nten 'in sa ña'an cha' nu ndi'in 'in ne', bra nu su'wa chkwi' tukwa nten 'in cha' kan'.

18 Kan' cha' ni, na' lkaän ska nu kan' —ndukwin Jesús—, cha' ñi nchkwiin' cha' 'ñaän, ti ykwiin' tiän; xka nu lka Stiin nu ngwa'an tñan 'ñaän ndijyaän nde re.

19 —¿La nde ya' ndi'in Stii sikwa a? —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'.

—Ja siya' yu'wi lyo wan 'ñaän, lo'o ti kwi' ti cha', ja la nsu'wi lyo wan 'in Stiin —ndukwin Jesús 'in ne'—. Si nsu'wi lyo wan 'ñaän, kwi' ngwaña'an nsu'wi lyo wan 'in Stiin bra kan'.

20 Ngwaña'an ndukwin Jesús xa nu ngwa'u yu 'in nten ni' lyaa tnun, ndukwa yu kwi' se'en ti se'en nskwa kiña' tñi, se'en nsu'wa ne' tñi nu ka lomstan 'in ne' ni' lyaa. Lo'o ja tukwin msñi 'in Jesús, cha' tsaa lo'o 'in yu ni' ña'an chkwan, cha' ti ji tiya bra 'in yu cha' ta ne' xa'an nu ti'í 'in yu bra kan'.

“Ja ka 'a tsaa wan se'en tyi'iin”

21 Xiya' ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan': —Tsa'aän ni —ndukwin yu—. Chun' ndi'in la tsaa naan wan 'ñaän nde se'en mda'aän, lo'o ja tyija lyoün 'aän 'wan bra kan' —ndukwin—. Kaja wan lo'o ki'ya nu ndi'in 'wan, ni siya ti ji tyija lyoün 'wan, lo'o ja ka 'a 'wan tsaa wan se'en tyi'iin bra kan'.

22 —¿Ta kujwi yu 'in yu, ti ykwi' ti yu a? —ndukwin ne' judío 'in ta'a ne'—. ¿Ta ngwaña'an nda'an cha' tiye

yu cha' ndukwin yu: “Ja ka 'a 'wan tsaa wan se'en tyi'iin bra kan'” a?

23 Kan' cha' lye la ykwi' Jesús lo'o ne' kan':

—Chalyuu re se'en ndi'in wan, chen 'a ña'an ngi'ni nten; lo'o na' ni, xka chalyuu la se'en ndi'in Ndiose, nde kwa mdo'oün —ndukwin yu—. Wa ndya'an ti' wan 'in cha' xa'an nu ngi'ni nten chalyuu; lo'o na' ni, nsu'wi tiyeän 'in Stiin Ndiose la se'en ndi'in Ni —ndukwin Jesús—.

24 Kan' cha' niin 'wan cha' kaja wan lo'o ki'ya nu ndi'in 'wan. Lo'o chañi cha' kan'. Kaja wan lo'o ki'ya nu ndi'in 'wan, cha' ja ndyaa ña'an ti' wan 'ñaän, cha' lkaän ti kwi' sa ña'an nu niin 'wan cha' lkaän.

25 —¿Ti ka nu lkaa sikwa a? —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'.

—Ti xkan' niin 'wan ti ka nu lkaän —ndukwin Jesús bra kan'—.

26 Lo'o ti ka'an la cha' ka chkwiin' lo'o wan cha' 'in ki'ya nu ndi'in 'wan. Chañi 'a cha' nu nchkwi' Ndiose nu msu'wa 'ñaän ndijyaän, lo'o nchga cha' nu nchkwi' Ni lo'oün, sa kan' ti cha' lka nu nchkwiin' lo'o nten chalyuu.

27 Ja ngwa biya' ti' ne' cha' nu ykwi' Jesús lo'o ne', cha' 'in Ndiose nu lka Sti yu.

28 Kan' cha' ti nchkwi' la Jesús lo'o ne' bra kan':

—Chun' ndi'in la, bra nu skwen wan 'ñaän lo wsi, ka biya' ti' wan cha' lkaän ti kwi' sa ña'an nu niin 'wan cha' lkaän, na' nu ndijyaän lo chalyuu cha' kaän nten —ndukwin Jesús—. Ja ska tñan ngi'niin chabiya' 'ñaän, ti ykwiin' tiän; Stiin Ndiose, kan' lka nu ngwa'u 'ñaän nchga cha' nu chkwiin' —ndukwin—.

29 Nchga tsan ndi'in Ni lo'oün, ti kwi' Ni nu ngwa'an tñan 'ñaän cha' ndijyaän re. Ja ngulaa ya' 'a Stiin 'ñaän, cha' xkwi' tñan nu ndiya ti' Ni, kan' lka tñan nu ngi'niin.

30 Xa wa ynan ne' cha' nu ykwi' Jesús, tyun 'a ne' ndyaa ña'an ti' ne' 'in yu bra kan'.

“Ja ka tatsaa ne' 'wan cha' ku'ni wan cha' xa'an”

³¹ Kan' cha' ti ngwa'u la Jesús cha' 'in ne' judío nu msñi ke ti ne' cha' nu nchkwi' yu:

—Bra nu kanun cha' nu ndu'uŷn 'wan ni' kasiya 'wan, ti kwi' cha' 'in Ndiose kan', chañi cha' ka wan nten nu ngi'ni xa'an 'ñaän bra kan' —ndukwin Jesús 'in ne'—.

³² Kwi' ka biya' ti' wan nchga cha' nu ñi; lo'o ja tukwin ka tatsaa 'wan cha' ku'ni wan cha' xa'an bra kan', chun' jlyo ti' wan cha' nu ñi kan'.

³³ —Nten ta'a ayman Abraham lka ba —ndukwin ne' judío kan'—, lo'o ja tukwin ka tatsaa 'wa cha' ku'ni ba cha' xa'an. ¿Ni sa ña'an nchka ti' chkwii' lo'o ba xa nu ykwii' cha' re: “Ja ka tatsaa ne' 'wan cha' ku'ni wan cha' xa'an” a? —ndukwin ne' judío kan' 'in Jesús.

³⁴ —Chañi 'a cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni —ndukwin Jesús bra kan'—. Nchga nten nu ndi'in ki'ya 'in, wa lka ndiya x'nan ne'.

³⁵ Ska msu nu ndi'in na'an tyi x'nan yu, wa lka ti cha' su'we ndyiji 'in yu, cha' ja lka yu ña'an ti' sñi' x'nan yu. Lo'o sñi' x'nan yu kan', nchga bra ndi'in yu lo'o sti yu, ndyiji nchga cha' su'we 'in yu —ndukwin Jesús—.

³⁶ Skaän tiän nu lkaän Sñi' Ndiose, bra nu kulaän 'wan, chañi cha' ja ka 'a tatsaa ne' 'wan cha' ku'ni wan cha' xa'an xiya' se'en ndi'in wan —ndukwin—.

³⁷ Jlyo tiän' cha' ti kwi' nten ta'a ayman Abraham lka wan, ni siya nchka ti' wan kujwi wan 'ñaän, chun' ja ndukwa wan cha' nu nchkwiin' lo'o wan —ndukwin Jesús—.

³⁸ Ndu'uŷn 'wan nchga cha' nu wa na'aän se'en ndi'in Stiin Ndiose, kan' lka cha' nu nchkwiin' lo'o wan. Lo'o 'wan ni, ngi'ni wan nchga tñan nu y'ni xa'an wan 'in sti wan, kan' ti tñan nu ngi'ni wan.

³⁹ Mxkwen ne' 'in Jesús bra kan':

—Ayman Abraham, kan' ngwa ayman kula 'wa, nu yu'wi chalyuu nu ngwa s'ni —ndukwin ne'.

—Si chañi cha' lka wan nten ta'a ayman Abraham kan', ku'ni wan ti

kwi' tñan nu y'ni Abraham —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—.

⁴⁰ Nchka 'a ti' wan kujwi wan 'ñaän ni, ni siya xkwi' cha' nu ñi ndu'uŷn 'wan, ti kwi' cha' nu ñi nu ykwi' Ndiose lo'oŷn. ¡Lo'o ja y'ni ayman Abraham ngwaña'an! —ndukwin Jesús—.

⁴¹ Kan' cha' nchkwiin' cha' ndiya xka nu lka sti wan, lo'o ti kwi' tñan nu ndlo nu kan' 'wan, kan' lka tñan nu ndiya la ti' wan ku'ni wan.

—Si'i sñi' kune' xa'an lka bare —ndukwin ne'—. Ska ti Ndiose lka Sti ba —ndukwin ne' judío 'in Jesús bra kan'.

⁴² —¿Ta kwi' Ndiose lka Sti wan sikwa a? ¿Ni cha' lka ja ndiya ti' wan 'ñaän sikwa a? —ndukwin Jesús—. Se'en ndi'in Ndiose mdo'oŷn, lo'o ndi'iin lo chalyuu re chabiya' 'in Ni —ndukwin Jesús—. Si'i cha' 'ñaän ti ykwiin' tiän ndijyaän lo chalyuu, Ndiose ykwi' ngulo Ni tñan 'ñaän cha' kaän.

⁴³ ¿Ni cha' lka ja nnan wan cha' nu nchkwiin' lo'o wan a? —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'—. Ja xlyaa wan ka biya' ti' wan cha' nu nchkwiin' lo'o wan —ndukwin yu 'in ne' judío kan'—.

⁴⁴ Ti kwi' kune' xa'an lka sti wan, lo'o nchka ti' wan ku'ni wan ti kwi' tñan nu ngulo nu kan' 'wan. Ti bra nu mdyisnan chalyuu, ti bra kan' mdyisnan nu kan' ngi'ni ñu'un 'in nten —ndukwin Jesús—. Ja mdo'o nu kan' se'en ndukwa kiya' cha' nu ñi, kan' cha' ja siya' ndiya cha' nu ñi 'in nu kan' —ndukwin—. Xa nu kwiñi lyo'o nu kan' 'in nten, cha' 'in ti ykwi' ti lka cha' kwiñi nu nchkwi' lo'o ne'. Ska nu kwiñi tnun lka kune' xa'an, ti kwi' kan' lka sti nchga nu kwiñi.

⁴⁵ Cha' nu ñi nchkwiin' lo'o wan ni, kan' cha' ja la ndyaa ña'an ti' wan 'ñaän, cha' si'i cha' kwiñi nchkwiin' lo'o wan.

⁴⁶ Lo'o ni, ja ka chkwi' wan cha' na' ndukwiin' ki'ya; bra nu kwa'uŷn ska cha' nu ñi 'wan, ¿ni cha' lka ja tsaa ña'an ti' wan 'ñaän bra kan' a?

⁴⁷ Nchga nten nu nchkwi' cha' Ndiose lka Sti ne', xlyaa ne' kan' ku-

nan ne' nchga cha' nu nchkwi' Ni lo'o ne' —ndukwin Jesús 'in ne' judío kan'—. Lo'o si'i sñi' Ndiose lka wan, kan' cha' ja nchka 'a ti' wan kunan wan cha' nu nchkwiin' lo'o wan.

Wa nsu'wi Krixtu xa nu ti ndi'in ayman Abraham nu ngwa s'ni

⁴⁸ Ykwi' ne' judío lo'o Jesús bra kan': —Chañi 'a cha' nu nchkwi' ba cha' 'iin ni, cha' ne' Samaria lka nu'win. Ña'an ti' ska kune' xa'an, ngwaña'an ngi'nii —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'.

⁴⁹ —Ja siya' ngwa kune' xa'an ndloo la ñaän —ndukwin Jesús—. Na' ngi'niin tnuun 'in Stiin Ndiose; lo'o 'wan ni, ja siya' ngi'ni tnun wan ñaän.

⁵⁰ Ja nchka tiän' cha' ku'ni tnun nten ñaän, cha' Stiin Ndiose, kan' nu ngi'ni cha' ka tlyuun. Ska ti Ndiose lka nu ku'ni biya' 'in nchga nten.

⁵¹ Chañi 'a cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni: Bra nu kunan nten cha' nu ngwa'uun 'in ne', ja tsaa tii 'a chalyuu su'we nu taän 'in ne' kan', ni siya kaja ne'.

⁵² Lo'o ykwi' ne' judío kan' lo'o Jesús siya' bra kan':

—Jlyo ti' bare cha' ña'an ti' ska kune' xa'an, ngwaña'an ngi'nii —ndukwin ne'—. S'ni ngujwi ayman Abraham, s'ni ngujwi xka ta ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten. ¿Ni sa ña'an nda'an cha' tiyee cha' nu tka ndukwiin ti, cha': “Ja tsaa tii 'a chalyuu 'in nten nu kunan cha' nu kwa'uun 'in ne'” a? —ndukwin ne'—.

⁵³ ¿Nxke' tii' cha' chin' la cha' jlyo ti' ayman Abraham 'wa, ka'an la cha' jlyo ti' nu'win sikwa a? ¿Ta ngwaña'an nxke' tii' a? Lo'o ayman Abraham, lo'o xka ta ayman kan', wa ngujwi nchga ne' kan'. ¿Ti ka nu lka nu'win, nxke' tii' a?

⁵⁴ Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—Ja su'ween siya' ti si ku'niin cha' ka tlyuun laän, ti ykwiin' tiän; Stiin Ndiose, kan' nu ngi'ni cha' ca tlyuun —ndukwin Jesús—. Lo'o 'wan ni, ngi'ni wan cha' Sti wan lka Ndiose,

⁵⁵ ni siya ja nsu'wi lyo wan 'in Ni. Na' nsu'wi lyoün 'in Ni. Ja ka

chkwiin' cha' ja nsu'wi lyoün 'in Ni; kwiñiin si ngwaña'an nchkwiin', wa lkaän sa ña'an lka wan, cha' kwiñi 'a wan. Chañi cha' nsu'wi lyoün 'in Stiin Ndiose, kwi' ngwaña'an, ndukwaän nchga cha' nu nchkwi' Ni lo'oün —ndukwin Jesús 'in ne' judío kan'.

⁵⁶ Ayman Abraham 'wan ni, lye 'a ngwa ti' yu cha' ña'an yu ñaän xa wa ngulaän lo chalyuu. Lo'o ngwaña'an ngwa, na'an yu kula ñaän, lo'o su'we 'a ngwa tiye yu bra kan'.

⁵⁷ Lye 'a ykwi' ne' judío lo'o Jesús bra kan':

—Ja ya xu'wii tu'watyii yijan —ndukwin ne' 'in yu—. ¿Ni sa ña'an ngwa cha' wa na'aan 'in ayman Abraham sikwa a?

⁵⁸ —Chañi 'a cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni —ndukwin Jesús—. Wa nsu'wiin xa nu ngula ayman Abraham kan'.

⁵⁹ Msñi ne' kee cha' kuun ne' 'in Jesús cha' kujwi ne' 'in yu bra kan', lo'o yu'wi kutsi' yu 'in ne'. Mdo'o yu ni' lyaa kan', mdijin yu laja se'en ndi'in nten ndyaa yu bra kan'.

9

Ska yu ki'yu nu wa ña'an kwityiin' yu xa nu ngula yu

¹ Tu'wa tuwiin se'en ndyaa Jesús, na'an yu ska yu kwityiin', wa ña'an kwityiin' yu xa nu ngula yu.

² Kan' mnicha' ne' nu ngi'ni xa'an kan' 'in Jesús:

—Mstru —ndukwin ne'—, ¿ti ka nu ndukwi ki'ya cha' kwityiin' kiloo yu kwa xa nu ngula yu a? ¿Ti ykwi' ti yu a? ¿O ta ne' kula 'in yu ndukwi ne' ki'ya a?

³ —Ja kwityiin' yu kwa si'ya ki'ya nu ndukwi yu, kwi' ja kwityiin' yu si'ya ki'ya nu ndukwi ne' kula 'in yu —ndukwin Jesús 'in ne'—. Kwityiin' yu xa nu ngula yu cha' ka ña'an nten sa ña'an cha' tnun ka bra nu ku'ni Ndiose cha' chkaa yu.

⁴ Bra nu ti xaa ka ku'nian tñan —ndukwin Jesús—; xa wa ndyaa kwichaa, ja tukwin ka ku'ni tñan bra kan'. Kwi' ngwaña'an na' —ndukwin—, ndi'in cha' ku'niin nchga

tñan nu ngulo Ndiose 'ñaän cha' nu msu'wa Ni 'ñaän ndijyaän lo chalyuu —ndukwin Jesús—.

⁵ Bra nu ti tyi'iin lo chalyuu, ti taän xaa nu xu'wi ni' kasiya 'in nten.

⁶ Xa nu mdyii ykwi' Jesús, mxtyuu yu chin' tyi'a nu ndyo'o tu'wa yu lyuu, cha' ku'ni yu chin' yuu kutsu' bra kan'. Mda'an yu yuu kutsu' kan' chun' kiloo yu kwityiin' kan'.

⁷ Ykwi' Jesús lo'o yu bra kan':

—Yaa jya'aan kiloo se'en ndi'in yla tyi'a nde Siloé—. Nchkwi' ne' kwa cha' Siloé naan chku kan', ña'an ti' chkwian' cha'tñan: Chku se'en nu ngulo tñan 'in ne' cha' tsaa ne'.

Kan' cha' yaa yu kwityiin' kan', yaa mjya'an yu kiloo yu tu'wa chku kan' bra kan'. Bra nu ndyaan yu xiya' bra kan', wa ngalaa kiloo yu.

⁸ Lo'o ne' nu ndi'in kwi' se'en ti se'en ndi'in nu ngwa kwityiin' kan', ne' nu wa na'an cha' mjñan yu lomstan nu ngwa xkan', ykwi' ne' kan' lo'o ta'a ne' cha' 'in yu:

—Nu ki'yu re, ¿ta ti kwi' yu re lka nu mdukwa tu'wa tuwiin mjñan yu lomstan 'in nten a?

⁹ —Ti kwi' kan' lka — ndukwin ska ta ne'.

—Si'i yu kan', ni siya su'wa ña'an tloo yu re —ndukwin xka ta ne'.

Lo'o mxkwen ti kwi' nu ki'yu kan' cha' 'in ne' bra kan':

—Na' lkaän nu kan'.

¹⁰ Kan' mnicha' ne' 'in yu:

—¿Ni sa ña'an ngwa cha' nchkaa kiloo ni a?

¹¹ —Ska nten nu naan Jesús, kan' lka nu mxtyaa' chin' yuu kutsu' cha' ta'an yu chun' kiloün —ndukwin—. Kan' ngulo yu tñan 'ñaän cha' tsa'aän jya'aän kiloün nde chku Siloé. Kan' cha' yi'aän mjya'aän kiloün la kan', lo'o bra ti ngalaa kiloün; su'we 'a nda xaa kiloün ni.

¹² —¿La nde ya' ndyaa yu kan' a? —ndukwin ne' 'in yu bra kan'.

—Ja jlyo tiän' —ndukwin yu.

Ykwi' ne' fariseo lo'o nu ngwa kwityiin'

¹³ Ndyaa lo'o ne' 'in yu nu ngwa kwityiin' kan' se'en ndi'in ne' fariseo ni' lyaa.

¹⁴ Tsan nu nxitña' ne' ngwa kan', kwi' tsan kti 'a ngwa xa nu mxtyaa' Jesús yuu kutsu' kan', y'ni yu jo'ó kiloo yu kwityiin' kan'.

¹⁵ Kan' cha' mdyisnan ne' fariseo, mnicha' ne' 'in nu ngwa kwityiin' kan':

—¿Ni sa ña'an ngwa cha' nu nchkaa kiloo a? —ndukwin ne' 'in yu.

—Mda'an ska nten yuu kutsuu' chun' kiloün —ndukwin yu kan'—, kan' yi'aän mjya'aän kiloün, su'we 'a nda xaa kiloün ni —ndukwin bra kan'.

¹⁶ Lo'o ndiya chin' ne' fariseo nu ykwi' cha' re:

—Si'i se'en ndi'in Ndiose mdo'o yu kan', kan' cha' ja nduwe ti' yu ni siya kti 'a tsan ta'a ni.

Lo'o ndiya xka ta nten nu ykwi' cha' re 'in yu:

—¿Ni ña'an ka ra 'in yu kan' ku'ni yu cha' tnun chabiya' 'in Ndiose si ndukwi 'a yu ki'ya ngwaña'an a?

Ja su'wa ykwi' ne' kan' cha' 'in Jesús.

¹⁷ Xiya' mnicha' ne' 'in nu ngwa kwityiin' bra kan':

—Nu'win ni, ¿ni sa ña'an cha' nchkwi' cha' 'in yu kan', chun' wa y'ni yu jo'ó kiloo a?

Mxkwen yu kan' 'in ne' bra kan':

—Ska yu kula nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten lka yu kan' —ndukwin yu nu ngwa kwityiin' kan'.

¹⁸ Ja ndyaa ña'an ti' ne' judío kan', cha' wa ña'an kwityiin' yu kan' xa nu ngula yu, lo'o ni, su'we 'a nchkan' na'an yu. Bra wa mdyii cha', msi'ya ne' 'in sti yu lo'o jya'an yu bra kan'.

¹⁹ Kwi' mnicha' ne' 'in ne' kula kan': —¿Ta sñi' wan lka yu kwa a? —ndukwin ne'—. ¿Ni sa ña'an ngwa cha' bra kan' a? ¿Ta wa ña'an kwityiin' yu xa nu ngula yu a? ¿Ni sa ña'an ngwa cha' ngalaa kiloo yu ni a?

²⁰ Mxkwen sti yu lo'o jya'an yu 'in ne' fariseo bra kan':

—Jlyo ti' bare cha' sñi' ba lka yu, jlyo ti' ba cha' wa ña'an kwityiin' yu xa nu ngula yu —ndukwin ne!—,

21 lo'o ja siya' ndi'ya ba kwenta sa ña'an ngwa cha' ngalaa kiloo yu ni. Ja jlyo ti' ba ti ka nu y'ni jo'ó 'in yu. Kunicha' wan 'in yu, ti ykwi' ti yu; wa tlyu yu, ti kwi' yu ka kitsa' ñi yu 'wan sa ña'an ngwa cha' ngalaa kiloo yu.

22 Ngwaña'an ndukwin sti lo'o jya'an yu nu ngwa kwityiin' kan' 'in ne', cha' ntsen 'a ne' 'in ne' judío kan'. Jlyo ti' ne', cha' ne' nu lka tñan ni, wa mskan' ne' cha' lo'o ta'a ne' cha' kulo ne' 'in nten ni' lyaa, nchga nten nu chkwi' cha' Jesús lka Krixtu, nten nu tnun nchka nu msu'wa Ndiose cha' mdiyan lo chalyuu; lo'o ja ta 'a ne' judío kan' chabiya' tsaa ne' kan' ni' lyaa xiya' bra kan'.

23 Kan' cha' ndukwin sti jya'an nu ngwa kwityiin' kan': "Kunicha' wan 'in yu, ti ykwi' ti yu, wa tlyu yu".

24 Ti msi'ya ne' fariseo kan' 'in nu ngwa kwityiin' kan' xiya'. Kan' lye ykwi' ne' lo'o:

—Chabiya' 'in Ndiose, chkwi' ska cha' nu ñi lo'o ba ni —ndukwin ne' 'in yu—. Wa jlyo ti' ba cha' ndukwi 'a Jesús kan' ki'ya.

25 —Ja ndi'yaän kwenta si ndukwi yu ki'ya —ndukwin nu ngwa kwityiin' kan!—. Jlyo tiän' cha' kwityiin' nu ngwa xkan', lo'o ni, wa ngalaa kiloön. Sa kan' ti cha' jlyo tiän'.

26 —¿Ni sa ña'an y'ni yu kan' lo'oo sikwa a? —ndukwin ne!—. ¿Ni sa ña'an tñan y'ni yu cha' nchkaa kiloo ni a?

27 —Wa ytsaän' 'wan ska ya' tsan, lo'o ja ynan wan cha' kan' —ndukwin yu kan!—. ¿Ni cha' lka nchka ti' wan kunan wan cha' kan' xiya' a? ¿Ta lo'o wan nchka ti' wan ku'ni xa'an wan cha' 'in yu a? —ndukwin yu kan'.

28 Ykwi' ne' judío kan' cha' ti' lo'o yu bra kan':

—Nu'win lka ska nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu kan' —ndukwin ne!—, bare ngi'ni xa'an ba cha' 'in ayman Moisés.

29 Ndyaa ña'an ti' ba cha' ytsa' Ndiose tyun cha' 'in Moisés kan', lo'o ja la jlyo ti' ba la nde ya' mdo'o Jesús kan' mdiyan nde re —ndukwin ne' fariseo.

30 Mxkwen yu 'in ne' fariseo bra kan':

—¿Tnun 'a cha' nchkwi' wan lo'oön ni! —ndukwin yu—. La kwa ti nduun ska yu ki'yu nu tka y'ni jo'ó kiloön, lo'o ja jlyo ti' wan la nde ya' mdo'o yu mdiyan yu —ndukwin—.

31 Jlyo tian' ta'aan cha' ja nnan Ndiose cha' nu nchkwi' nten xa'an lo'o Ni; kunan Ni cha' nu nchkwi' nten nu ku'ni kti, nten nu ngi'ni nchga tñan nu kulo Ni 'in ne' —ndukwin—.

32 Ti bra nu mdyisnan chalyuu, ja ya ka ku'ni nten cha' kalaa kiloo ska nten nu kwityiin' ti xa nu ngula yu.

33 Ja ka 'in yu kan' ku'ni yu tñan kan' si ja mdo'o yu se'en ndi'in Ndiose.

34 —Ska nu xa'an lkaa nu'win, lo'o nchka tii' kwa'uu cha' jo'o 'wa —ndukwin ne' judío bra kan!—. Ngwaña'an xa'aan ti bra nu ngulaa, kwi' ngwaña'an xa'aan xa nguluu —ndukwin ne'.

Kan' ngulo ne' 'in yu nu ngwa kwityiin' kan', ja nda 'a ne' chabiya' kan yu ni' lyaa bra kan'.

Ña'an ti' ska nu kwityiin' lka ne' fariseo, cha' ja ndyaa ña'an ti' ne' 'in Jesús

35 Lo'o ynan Jesús cha' wa ngulo ne' 'in yu kan' ni' lyaa bra kan', kan' cha' xa nu ndyukwa ta'a Jesús lo'o yu xiya', mnicha' Jesús 'in yu bra kan':

—¿Ta wa ndyaa ña'an tii' 'in ti kwi' yu nu wa mdiyan lo chalyuu cha' ka nten a? —ndukwin Jesús 'in yu.

36 —¿Ti ka nu lka yu kan' a?, yu kula —ndukwin yu kan!—. Nchka 'a tiän' sñi'in cha' 'in yu.

37 —Wa na'an nu'win 'in yu kan' —ndukwin Jesús—. Na' lkaän nu kan', na' nu nchkwi'in' lo'oo ni.

38 Bra ti mduun xtyin' yu tloo Jesús. —Ndyaa ña'an tiän' 'iin, X'naän —ndukwin.

39 Ykwi' Jesús lo'o bra kan':

—Wa ndijyaän lo chalyuu cha' ku'ni biyaän' 'in nten, ti ka nu xñi cha' 'ñaän, ti ka nu ja xlyaa xñi cha' 'ñaän —ndukwin Jesús—. Taän xaa nu xu'wi ni' kasiya 'in nten nu xñi cha' 'ñaän, ni siya sa ña'an kwityiin' ti ne' ndi'in ne' lo chalyuu; lo'o tukuün' kiloo nten nu ja xlyaa xñi cha' 'ñaän, ni siya su'we 'a ngi'ni ne', nxke' ti' ne'.

40 Mduun chin' ne' fariseo se'en ndi'in Jesús xa nu ykwi' yu ngwaña'an.

—¿Ta kwityiin' bare sikwa a? —ndukwin ne' 'in yu.

41 —Ja lka wan yu ki'ya chalyuu si jlyo ti' wan cha' kwityiin' wan —ndukwin Jesús—. Cha' nu nchkwi' wan cha' ka ña'an wan, kan' cha' ña'an ti ndukwi wan ki'ya.

10

Ni' lyo'oo se'en ndi'in sly'a xa tla

1 'Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni —ndukwin Jesús 'in ne' judío bra kan'—. Tsa'a 'a ndya' lo'oo se'en ndi'in sly'a xa tla; bra nu nda'an nten ni' lyo'oo kan', ska ti tulo'oo ndi'in cha' sten ne'. Ska nten nu ku'ni kunan, kan' nu nchkwen chun' lo'oo, ngiten yu xka se'en bra kan' —ndukwin Jesús—.

2 Tulo'oo ti ngiten nu lka x'nan sly'a kan'.

3 Nsu'wi lyo yu nu ndi'in kwan tulo'oo 'in x'nan sly'a', kan' cha' nda yu chabiya' 'in yu kan' sten yu ni' lyo'oo —ndukwin Jesús—. Nsu'wi lyo sly'a tyi'i x'nan i'; xa nu nsi'ya yu 'in sly'a 'in yu, ndijyan i' se'en ndi'in yu, nda'an lo'o yu 'in i' bra kan'.

4 Bra wa mdo'o nchga sly'a' chun' lo'oo, kan' ndukwa loo la x'nan i', nde chun' la ndijyan sly'a' 'in yu bra kan', cha' nganan i' nsi'ya x'nan i' 'in i'.

5 Ja ndyo'o ña'an i' 'in xka la nten; xa nu nnan i' cha' nu nchkwi' xka nten lo'o i', xnan i' bra kan', cha' ja nsu'wi lyo i' tyi'i xka nten.

6 Kan' ngwa ska cha' kutsi' ti nu ykwi' Jesús lo'o ne', lo'o ja ngwa biya' ti' ne' sa ña'an lka cha' nu ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan'.

Ña'ansiin su'we Jesús 'in sly'a 'in yu

7 Ykwi' Jesús lo'o ne' xiya' bra kan':

—Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni —ndukwin Jesús—. Na' lkaän sa ña'an lka tulo'oo kan', cha' ndukwaän tulo'oo se'en ngiten i'.

8 Ja ndukwa sly'a' kan' 'in nten nu yan ti kulo la, bra nu ti ji kaän, cha' xkwi' ne' kunan lka ne' kan'; sa ku' ti ngi'ni ne' kunan nan nu nsu'wi 'in ta'a nten ne' —ndukwin—.

9 Nu ndi'in tulo'oo ni, su'we 'a ña'ansiin yu 'in sly'a' 'in yu; kwi' ngwaña'an na', su'we 'a ña'ansiin 'in nten 'ñaän —ndukwin Jesús—. Ka sten nten cha' 'ñaän cha' ja tyukwa ne' cha' kuxi bra kan'. Ka ne' kan' sa ña'an lka sly'a' kan' nu ndya'an ni' lyo'oo, nu ndyo'o xiya', kwi' ndyiji su'we nan nchku i', ngwaña'an ka nten 'ñaän bra kan'.

10 'Xkwi' tñan kunan ngi'ni ne' kwiñi kan' —ndukwin Jesús—. Nda'an ne' kan' cha' ku'ni ñu'un ne' 'in nten, cha' kana' kasiya 'in nten kan'; lo'o na' ni, wa ndijyaän cha' taän chalyuu su'we 'in nten, se'en ka tyi'in ne' tyukwi ti tiye ne' bra kan' —ndukwin—.

11 Su'we 'a ña'ansiin 'in sly'a' 'ñaän. Na' xlyaaän kajaän cha' ja kaja sly'a' 'ñaän, cha' xkwi' ndya'an cha' tiyeän cha' 'in i' —ndukwin—.

12 Ska msu ti ni, ja ña'ansiin su'we yu 'in sly'a', xnan yu bra nu ña'an yu cha' ndijyan ska 'ni tlá. Msu kan' ja lka yu x'nan sly'a', si'i ti kwi' yu nu lka 'in i'. Kan' cha' ku'ni ti'í 'ni tlá 'in ña'an ta sly'a' kan'; tijyu' xnan sly'a', kana' yu'wi i' bra kan' —ndukwin Jesús—.

13 Nxnan msu tijyu' cha' tñan 'in nten ti nda'an yu, si'i sly'a' 'in yu lka i'.

14 'Su'we 'a ña'ansiin 'in sly'a' 'ñaän. Kwi' ngwaña'an, nsu'wi lyoün 'in nten 'ñaän, lo'o wa ndya'an ti' nten kan' 'ñaän.

15 Sa ña'an nu nsu'wi lyo Stiin 'ñaän, kwi' ngwaña'an nsu'wi lyoün 'in Stiin; sa ña'an nu ndi'in cha' 'ñaän lo'o Stiin, ngwaña'an ndi'in cha' 'ñaän lo'o nten 'ñaän. Lo'o na', xlyaaän kajaän cha' ja

kana' kasiya 'in nten 'ñaän —ndukwin Jesús 'in ne'—.

¹⁶ Ti ndiya tyun 'a ta nten 'ñaän nu ndi'in ka'an 'a kichen, nu ja su'wa ndi'in lo'o ña'aan ta nten re; ndi'in cha' tsa'aän ti'iin 'in ne' kan', cha' lo'o ne' kan' kan' ne' ni' lyo'oo re. Chun' ndi'in la kunan ne' kan' cha' nu chkwii'n lo'o ne'. Kan' ka nchga nten 'ñaän ska ta ti ne', lo'o na' kaän skaän tiän nu nka X'nan ne' —ndukwin Jesús—.

¹⁷ 'Tsa tii chalyuu 'ñaän kajaän, cha' tyu'uün xiya' chun' ndi'in la, kan' cha' nsu'wi 'a tiye Stiin ña'an Ni 'ñaän.

¹⁸ Ja tukwin ka kujwi 'ñaän, ti ykwiin' tiän xlyaän kajaän —ndukwin Jesús—. Ka ku'niin ngwaña'an, cha' wa nda Stiin Ndiose chabiya' kajaän; kwi' ngwaña'an, nda Ni chabiya' cha' tyu'uün xiya'.

¹⁹ Xiya' ja ngwa ku'ni su'wa ne' judío cha' lo'o ta'a ne', cha' nu ykwi' Jesús ngwaña'an.

²⁰ Ndiya 'a ne' nu ykwi' cha' re:

—Ña'an ti' ska kune' xa'an, ngwaña'an ngi'ni yu kwa. Wa mna' cha' tiya 'in yu. Ja ndi'in cha' kunaan cha' nu nchkwii' yu kwa.

²¹ Lo'o ykwi' xka ta nten:

—Ja ngwa chkwii' yu kwa ngwaña'an, si nsu'wi kwi'in xa'an 'in yu. ¿Ta ka 'in ska kune' xa'an ku'ni cha' chkaa kiloo nu kwityiin' a? Ja ka 'in.

Msuun ne' judío lo'o Jesús

²² Tyempu tlya' ngwa kan', nu xuwe 'a tsan. Nde kichen Jerusalén ngi'ni tnun ne' ta'a nu nkwan laa tnun nde kwa.

²³ Ndyaa Jesús tu'wa laa, la se'en nchkwii' ne': Corredor 'in Salomón.

²⁴ Kan' ndyo' ti'in tyun ne' judío se'en ndi'in Jesús, mnicha' ne' 'in yu bra kan':

—¿Ni ña'an bra chkwii' ñi lo'o ba, cha' ka biya' ti' ba si nu'win lkaa nten nu tnun nchka nu su'wa Ndiose cha' kaan? —ndukwin ne' 'in Jesús—. Ja talo ba si ja katsaa' nchga cha' kan' 'wa. Su'we la si chkwii' cha' nu ñi ni.

²⁵ —Ngwaña'an niin 'wan ska ya' —ndukwin Jesús 'in ne' kan' bra

kan'—, lo'o ja siya' ndyaa ña'an ti' wan cha' nu ykwiin' lo'o wan nu ngwa xkan' —ndukwin—. Bra nu ña'an wan cha' tnun nu ngi'niin chabiya' 'in Stiin, ka biya' su'we ti' wan bra kan'.

²⁶ Ja ndyaa ña'an ti' wan cha' tnun kan', cha' si'i nten 'ñaän lka wan. Ngwaña'an niin 'wan nu ngwa xkan' —ndukwin Jesús 'in ne'—.

²⁷ Sa ña'an nnan slya' cha' nchkwii' x'nan i', ngwaña'an nganan nten 'ñaän xa nu nchkwii'n lo'o ne'. Nsu'wi lyoün 'in ne' kan', nda'an ne' lo'oün.

²⁸ Ja tsa tii 'a chalyuu nu taän 'in ne' kan', ja kana' kasiya 'in ne' kan'. Lo'o ja tukwin 'a ka kulaa 'in ne' nu nsu'wi yaän', cha' su'we 'a ña'ansiin 'in ne' kan' —ndukwin Jesús—.

²⁹ Nan wa nda Stiin 'in nten kan' cha' ka ne' nten 'ñaän, lo'o ja ndiya xka nu tlyu la ke Ndiose; kan' cha' niin 'wan cha' ja tukwin ka kulaa 'in nten 'ñaän, cha' nu Stiin ña'ansiin Ni 'in ne'.

³⁰ Kwi' ngwaña'an su'wa ndi'in cha' 'in Stiin Ndiose lo'oün —ndukwin Jesús.

³¹ Lo'o xiya' msñi ne' judío kan' kee cha' kuun ne' 'in Jesús, cha' kujwi ne' 'in yu.

³² Kan' cha' ykwi' yu lo'o ne' kan':

—Wa ka'an 'a tñan su'we y'niin chabiya' 'in Stiin se'en ndi'in wan, kwi' ngwaña'an, wa na'an wan cha' tnun nu y'niin. ¿Ta si'ya ska tñan su'we nu y'niin, kan' cha' nchka ti' wan kuun kee wan 'ñaän ni a?

³³ Mxkwen ne' judío kan' 'in Jesús bra kan':

—Ja kujwi ba 'iin lo'o kee si'ya ska tñan su'we nu y'nii —ndukwin ne'—; si'ya cha' kuxi nu nchkwii' 'in Ndiose, kan' cha' kuun kee ba 'iin. Sñi' nten chalyuu lkaa, lo'o nu'win ngi'nii cha' Ndiose lkaa.

³⁴ Xiya' ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—Lo kityi se'en ndukwa cha' kula nu ndyaa ña'an 'a ti' wan, ndiya cha' re nu ykwi' Ndiose: “Nchga wan lka wan ndiose”; ngwaña'an nchkwii' kityi.

³⁵ Lo'o ni—ndukwin Jesús—, jlyo tian' cha' ja ka ñaan tukuan' ska cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'oan. Ndiya ya' nchkwi' kityi kan' cha' ña'an ti' ndiose, ngwaña'an lka nten nu kunan cha' nu chkwi' Ni lo'o.

³⁶ ¿Ni cha' lka mstyá wan ki'ya ñaän tloo Ndiose sikwa a?, cha' nu ndukwin wan cha' kuxi 'a nchkwiin' 'in Ndiose —ndukwin Jesús—. Wa ngulo suwi Stiin ñaän, msu'wa Ni ñaän cha' mdiyaän lo chalyuu. ¿Ni cha' lka nxke' ti' wan cha' ja su'we cha' nu ykwiin', cha' skaän tiän lkaän Sñi' Ndiose a?

³⁷ Ngi'niin nchga tñan nu ngi'ni Stiin —ndukwin Jesús bra kan'—. Si ja ngi'niin 'in ran, ja ndi'in cha' tsaá ña'an ti' wan ñaän sikwa —ndukwin.

³⁸ Lo'o ni, ka tsaá ña'an ti' wan cha' tnun nu ngi'niin, chun' ngi'niin ti kwi' tñan nu ngi'ni Ndiose, ni siya ja tsaá ña'an ti' wan cha' nu nchkwiin'. Kan' cha' ka biya' ti' wan, ka jlyo ti' wan, cha' ska ti cha' ñaän lo'o Stiin; kwi' ngwaña'an ska ti cha' 'in Stiin lo'oün.

³⁹ Xiya' ngwa ti' ne' judío xñi ne' 'in Jesús. Lo'o ja nganun 'a yu ya' ne', mdijin yu laja nten, mdo'o yu ndyaa yu bra kan'.

⁴⁰ Kan' cha' ndyaa Jesús xka la'a tsu' chku Jordán xiya', nde se'en mduun Xuwa mdukwatya 'in ne' nu ngwa ti kulo.

⁴¹ Nde kan' mdi'in yu, lo'o ka'an 'a nten mda'an se'en ndi'in yu. Ykwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—Ja ska cha' tnun y'ni Xuwa cha' kuwe tian' 'in yu. Lo'o chañi cha' wa ndyaa to'o nchga cha' nu ykwi' Xuwa kan' nu ngwa s'ni cha' 'in yu kula re.

⁴² Lo'o tyun nten ndyaa ña'an ti' ne' 'in Jesús xa nu mdi'in ne' la kwa.

11

Ngujwi Lázaro

¹ Ndiya ska yu ki'yu nu naan Lázaro. Ti'í 'a yu kan'. Ne' kichen Betania lka yu, lo'o Liya lo'o Marta lka ta'a ngula yu kan'.

² Ti kwi' Liya kan', ta'a ngula yu ti'í kan', kan' lka nu su'wa sete xi tyi'i chun' kiya' Jesús nde loo la, kwi'

suwe' kichan' ke ykwi' kiya' Jesús cha' kityi ran.

³ Ta'a tyukwaa nu kuna'an kan' msu'wa rsun ndyaa se'en ndi'in Jesús:

—Ku'nii cha' tlyu ti' 'wa, X'nan ba —ndukwin nu kuna'an kan'—, nde ndijyan cha', cha' ka biya' tii' cha' ti'í 'a yu ta'a su'wee nsu'wii, nskwa yu ni' ña'an tyi ba.

⁴ Xa wa ynan Jesús cha' kan', ykwi' yu bra kan':

—Ja ndi'in cha' kaja yu ti'í kan'. Nan ti'í yu kan' ni, cha' ka tlyu la Ndiose chun' ndi'in la, xa nu ku'ni tnun nten ñaän cha' skaän tiän lkaän nu lka Sñi' Ndiose. Bra nu ña'an nten cha' tnun nu ku'niin cha' ka jo'ó 'in yu, ku'ni tnun ne' 'in Ndiose bra kan'.

⁵⁻⁶ Xa wa ynan Jesús cha' ti'í Lázaro, ti nganun yu tyukwa tsan se'en ndi'in yu bra kan', ni siya nsu'wi 'a tiye yu 'in ta'a snan ne' kan', lo'o Marta, lo'o nu kuna'an ta'a ngula, lo'o ti kwi' Lázaro.

⁷ Chun' ndi'in la, ykwi' Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan':

—Tyaan lo yuu 'in Judea xiya' —ndukwin yu.

⁸ Mxkwen ne' 'in yu bra kan':

—Mstru —ndukwin ne'—, ja s'ni lye ngwa ti' ne' judío kan' kuun kee ne' 'iin cha' kujwi ne' 'iin, nka tiye ne'. ¿Lo'o xiya' wa tsaá ni a? —ndukwin ne' 'in Jesús.

⁹ Kan' ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—¿Ta si'i tii tyukwa bra nsu'wi ska tsan a? Bra nu tya'aan tikee' kwan ni, ja ska nan tyukwa kiyaan', cha' ka ña'aan se'en nda'aan cha' ti xaa —ndukwin—.

¹⁰ Lo'o bra nu nda'aan tla, ya ña'an ti nan nu nsu tuwiin tyukwa kiyaan', cha' ja nsu'wi xaa ña'aan 'in ran bra kan'.

¹¹ Chun' ndi'in la, xiya' ykwi' Jesús:

—Laja' Lázaro ta'a su'ween nsu'wiin. Nde kwa tsa'aän ni, cha' xkwiin 'in yu.

¹² —Mstru —ndukwin ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu—, si nu laja' ti yu, bra ti chkaa yu bra kan'.

13 Mske' ti' ne' cha' nu yu'wi sla yu ti'í kan', ni siya ngwa ti' Jesús nchkwin 'in ne' cha' chañi cha' ngujwi Lázaro.

14 Ñi la ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':
—Wa ngujwi Lázaro —ndukwin—.

15 Lo'o su'we nka tiyeēn cha' ja mdi'iin nde kwa bra nu ngujwi yu. Ja chan ka tsaa to'o su'we la cha' 'wan, kwi' sten su'we la wan cha' 'ñaän chun' nu ngwaña'an ngwa 'in yu kan' —ndukwin—. Tyaan se'en nskwa ayman ni.

16 Kan' ykwi' Toma lo'o ta'a ngi'ni xa'an yu, ti kwi' Toma nu ngula tukwa lo'o ta'a:

—Tyaan lo'o yu kula sikwa, cha' su'wa ti kajaan lo'o yu —ndukwin Toma.

“Tyu'u ta'a ngulaa xiya”

17 Xa wa mdiyan Jesús la kwa, ytsa' ne' 'in yu cha' wa ndiya jakwa tsan mtsi' ayman Lázaro.

18 Lo'o ja tijyu' kichen Betania kan' 'in kichen Jerusalén, tukwa kilómetro jlu'we, sa kwa ti tijyu' ndyo'o lo'o kichen kan'.

19 Kan' cha' ka'an ne' kichen tnun ndyaa ne' cha' taya' ne' 'in Marta lo'o Liya cha' ngujwi ta'a ngula ne'.

20 Bra wa ynan ne' cha' wa mdiyan Jesús, bra ti mdo'o Marta ndyaa cha' tyukwa ta'a lo'o Jesús tuwiin. Ska ti Liya nganun ni' ña'an.

21 Kan' ykwi' Marta lo'o Jesús:

—Ja ngujwi ta'a ngulaän si mdi'iin nde re nu ngwa ti kwi'yu ti, ne' kula —ndukwin nu kuna'an kan' 'in Jesús—.

22 Jlyo tiän' cha' ni siya ni, ti ka 'in Ndiose ku'ni Ni ya ña'an ti cha' nu jñaan 'in Ni.

23 Mxkwen Jesús 'in Marta bra kan':
—Tyu'u ta'a ngulaa xiya'.

24 —Jlyo tiän' cha' xiya' tyu'u yu kan' xa nu tyu'u nchga ayman, bra nu tsaa tii chalyuu —ndukwin Marta 'in yu.

25 —Na' lkaän nu ngi'niin cha' tyu'u nten xiya' —ndukwin Jesús 'in Marta—, na' lkaän nu ngi'niin cha' chañi kaja chalyuu kwi 'in ne'

—ndukwin yu—. Ni siya kaja ne', ti tyu'u ne' kan' xiya', kaja chalyuu kwi 'in ne' xa nu wa yten ne' cha' 'ñaän —ndukwin Jesús—.

26 Lo'o nchga nten nu su'we ti ndi'in tiye ne' cha' wa yten ne' cha' 'ñaän, ja ndi'in 'a cha' kaja ne' kan'.
¿Ta wa ndyaa ña'an tii' cha' re a?

27 —Chañi cha' ndyaa ña'an tiän' 'iin, ne' kula —ndukwin nu kuna'an kan'—. Lo'o ni, wa ndyaa ña'an tiän' 'iin cha' nu'win lkaa Krixtu, nten nu tnun nchka kan', lo'o nu'win lkaa skaa tii nu lka Sñi' Ndiose ykwi'; kwi' ngwaña'an, wa msu'wa Ndiose 'iin ndijyaan lo chalyuu re.

Lo'o Jesús, ynan yu

28 Mdyii ykwi' Marta ndyaa bra kan', mnan ti msi'ya 'in Liya ta'a ngula:

—Wa kala ti Mstru 'ñaan nde re —ndukwin—. Nxi'ya yu 'iin cha' tsaa se'en ndi'in yu.

29 Bra nu ynan Liya cha' kan', bra ti mdo'o ndyaa se'en ndi'in Jesús bra kan'.

30 Ti ji kala Jesús kichen, ti ndukwa yu se'en ndyukwa ta'a Marta lo'o yu ti kulo la.

31 Lo'o ne' judío nu mdiyan cha' taya' 'in Liya ni' ña'an ni, xa wa na'an ne' cha' bra ti mdo'o Liya ndyaa, mdo'o ña'an ne' 'in bra kan', chun' mske' ti' ne' cha' tu'wa kwaa ndyaa cha' kunan.

32 Lo'o mdiyan Liya se'en ndi'in Jesús. Bra nu na'an 'in Jesús, bra ti mduun xtyin' tloo yu. Ykwi' Liya lo'o bra kan':

—Si mdi'iin nu ngwa ti kwi'yu ti ni, ne' kula —ndukwin—, ja ngujwi ta'a ngulaän bra kan'.

33 Tyukwi ti tiye Jesús xi'in 'a ti' yu bra kan', yuwe 'a ti' yu cha' nganan Liya, kwi' nganan 'a ne' judío ta'a nda'an Liya.

34 Mnicha' Jesús 'in ne' bra kan':

—¿La nde ya' mtsi' wan 'in ayman kan' a?

—Kaan na'aan chin' 'in yu, ne' kula —ndukwin ne' bra kan'.

35 Lo'o Jesús, ynan yu bra kan'.

36 —Mdiya 'a ti' Jesús 'in ayman kan', yu'wi 'a tiye yu 'in ayman kan' —ndukwin ne' judío bra kan'.

37 Lo'o ndiya chin' nten nu ndukwin:

—¿Ni cha' lka ja y'ni yu cha' tyu'u Lázaro kwa nu ngwa ti kwi'yu ti a? Nchka 'in yu ku'ni yu cha' chkaa kiloo ne' kwityiin'.

Ndyu'u Lázaro xiya'

38 Lye 'a ngwa xi'in ti' Jesús xiya', kan' ndyaa yu tu'wa kwaa. Ska tukee lka ran, lo'o nduun ska kee tlyu nu nchkun' tu'wa kwaa kan'.

39 —Kulo tsu' wan kee kwa —ndukwin Jesús bra kan'.

Bra ti ykwi' Marta ta'a ngula ayman kan' lo'o Jesús:

—Tukun 'a tyi'i ka si nu tyo'o tsu' kee kwa, ne' kula —ndukwin—. Wa mda'a jakwa tsan mtsi' ayman re.

40 Lo'o ykwi' Jesús bra kan':

—¿Ta si'i wa niin 'wan cha' bra nu tsaa ña'an ti' wan 'in Ndiose, bra kan' ña'an wan cha' tnun nu ku'ni Ni a?

41 Ngulo tsu' ne' kee nu nchkun' tu'wa kwaa bra kan'. Lo'o mxina'an Jesús ni' kwan bra kan'.

—Stiin —ndukwin Jesús 'in Ndiose—, ngwa xu'we 'iin cha' wa ynaan cha' nu ykwiin' lo'oo.

42 Nchga tsan jlyo tiän' cha' nnaan nchga cha' nu nchkwiin' lo'oo; kan' cha' chkwiin' lo'oo ni, cha' 'in nten nu ndi'in re, cha' ka tsaa ña'an ti' ne' ñaän cha' nu chañi cha' wa msu'waa ñaän ndijyaän lo chalyuu re.

43 Kwen 'a ykwi' Jesús bra kan':

—¿Lázaro, tyo'oo lyaa nde liya' re!

44 Mdo'o nu ngwa ayman bra kan'; ti mxiin te' ngaten ña'aan chun' yu, kwi' nchkun' xka te' tloo yu.

—Xti' lya wan te' nu mxiin chun' yu kwa —ndukwin Jesús 'in ne'—, ta wan chabiya' tya'an su'we yu.

Ykwi' ne' lo'o ta'a ne' sa ña'an nu ka kujwi' ne' 'in Jesús

45 Ka'an 'a ne' judío nu ndi'in ndaya' 'in Liya ti tsan, ndyaa ña'an ti' ne' 'in Jesús bra kan', chun' wa na'an ne' cha' tnun nu tka y'ni ti Jesús chabiya' 'in Ndiose.

46 Ndiya chin' ne' kan' nu bra ti ndyaa ne' se'en ndi'in ne' fariseo, ytsa' ne' 'in ne' sa ña'an nu y'ni Jesús.

47 Kan' cha' sti jo'o nu nka ndloo, lo'o ne' fariseo kan', mdyisnan ne' msi'ya ne' 'in ta'a lka ne' tñan cha' tyo' ti'in ne'. Xa wa mdiyan ne' ykwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—¿Ni ña'an ku'nian ni a? —ndukwin ne'—. Ka'an 'a cha' tnun ngi'ni yu kan'.

48 Si taan chabiya' 'in yu cha' ti ku'ni la yu ngwaña'an, xñi nchga ne' kichen cha' 'in yu bra kan'. Lo'o kan' ne' romano cha' ku'ni tyii ne' laa tnun 'ñaan bra kan', kulo ne' 'in nchgaan lo'o ta'aan se'en ndi'ian bra kan' —ndukwin ne'.

49 Lo'o mdyituun ska yu nu naan Caifás. Yijan kan' lka yu x'nan sti jo'o. Ykwi' yu lo'o ne' kan' bra kan':

—Ja ska cha' jlyo ti' wan,

50 ja ndii ti' wan siya' ti —ndukwin yu—. Su'we la ka 'wan ni siya kaja ska ti nten, cha' ja kaja nchga ne' ta'a kichen tyian. Kuxi la ka cha' si ku'ni tyii ne' ña'aan nasiyun re.

51 Lo'o si'i cha' nu ngulo ke yu, ti ykwi' ti yu, cha' nu ykwi' yu ngwaña'an. Yijan kan' ngwa yu x'nan sti jo'o, kan' cha' ndukwin yu ngwaña'an. Chabiya' 'in Ndiose ykwi' yu lo'o ne', sa ña'an cha' nu ka 'in Jesús nde loo la, bra nu kaja yu lo wsi. Si'i cha' 'in ne' judío ti kaja Jesús;

52 kaja yu cha' 'in nchga nten chalyuu, cha' su'wa ti ka tiye nchga nten nu ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose, ti kwi' nten nu ngulo suwi Ndiose 'in cha' ka sñi' Ni.

53 Kan' cha' mdyisnan ne' ykwi' ne' nu lo'o ta'a lka tñan ne' sa ña'an ka kujwi' ne' 'in Jesús.

54 Lo'o mdo'o Jesús lo yuu kan'; ja ndyaa 'a yu se'en ndi'in ne' judío, ndyaa yu xka lo yuu se'en tijyu' la chin', tu'wa yuu wtyi. Ngala yu ska kichen se'en naan Efraín bra kan', la kan' mdi'in Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

55 Wa tiya ti ta'a pascua, kan' lka ska ta'a 'in ne' judío nde Jerusalén. Ka'an ne' mdo'o ne' kichen tyi ne',

ni siya kichen ni' kixin', mdiyan ne' kichen Jerusalén bra kan'. Bra ti y'ni luwi ne' tyukwi ña'aan ne' cha' ka ku'ni tnun ne' 'in Ndiose, xa nu ti ji ka ta'a.

⁵⁶ Lo'o ndyaa na'an ne' si ndi'in Jesús. Bra nu ndi'in ne' ni' lyaa, ykwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—¿Ni ña'an cha' ka, xke' ti' wan a? —ndukwin ne'—. ¿Ta kan yu ta'a, xke' ti' wan a?

⁵⁷ Nduwe 'a ti' ne' cha' lo'o sti jo'o nu nka ndloo kan', lo'o ne' fariseo, wa ngulo ne' tñan 'in nchga ne' kichen; ndukwin sti jo'o cha' bra nu kaja cha' 'in ne' la nde ya' ndi'in Jesús, bra ti ndi'in cha' katsa' ne' 'in ne' nu nka ndloo. Tsaa yu xta cha' xñi ne' 'in Jesús bra kan', nchka ti' ne' nu nka ndloo kan'.

12

Mslu ska nu kuna'an sete chun' kiya' Jesús

¹ Ti ji xa xkwa tsan cha' ka ta'a pascua, mdiyan Jesús kichen Betania xiya' bra kan'. Betania lka kichen tyi Lázaro nu ngujwi nu ngwa xkan', lo'o bra kan' y'ni Jesús cha' ndyu'u yu xiya'.

² Y'ni ne' kan' ska siin cha' ku'ni tnun ne' 'in Jesús bra kan', cha' su'we 'a nka tiye ne' cha' mdiyan yu se'en ndi'in ne'. Marta y'ni xu'we nan nchku ne' bra kan', lo'o su'wa ndukwa Lázaro lo'o ne' se'en nchku siin ne' lo'o Jesús.

³ Kan' mdiyan Liya lo'o ska kwartu sete xi tyi'i. Ka'an 'a nsu'wi lyo sete kan' ni, cha' xkwi' sete yka nardo lka ran. Mslu Liya sete kan' chun' kiya' Jesús bra kan', lo'o kichan' ke Liya mxtyi kiya' yu; nchga ni' ña'an mskwa xi tyi'i sete kan' bra kan'.

⁴ Lo'o mdi'in Juda sñi' Simón Iscariote lo'o ne', cha' nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús ngwa yu. Ti kwi' kan' ngwa nu ku'ni trisiyun 'in Jesús lo'o ne' xa'an chun' ndi'in la. Na'an Juda kan' sa ña'an tñan nu y'ni Liya, kan' cha' lye 'a ykwi' yu bra kan':

⁵ —¿Ni cha' lka ja ngwa kiya' sete xi tyi'i 'in nu kuna'an kwa, cha' kaja tñi

nu taya' 'in ne' ti'i a? —ndukwin Juda kan'—. Ja chan kaja snan siyentu tñi plata lo'o sete kan'.

⁶ Cha' ngwa Juda ska nu ngi'ni kunan, kan' cha' ndukwin yu ngwaña'an; si'i cha' nchka t'nan ti' yu 'in ne' ti'i. Ti kwi' Juda mdi'ya loo yu kwijin se'en nsu'wi tñi 'in yu ta'a nda'an Jesús, lo'o y'ni Juda kunan tñi nu nsu'wi 'in nchga ne' kan'.

⁷ —Ta wan chabiya' ku'ni nu kuna'an re ngwaña'an —ndukwin Jesús—. Wa mchkwan ne' re sete kan' cha' kunanjo'o 'in ne' xa nu tiya bra cha' kutsi' ne' 'ñaän —ndukwin—.

⁸ Nchga bra ndi'in nu ti'i lo'o wan lo chalyuu re, ya ña'an ti tsan ka taya' wan 'in ne' kan'; lo'o na' ni, ja tyi'iin 'aän tyun tsan se'en ndi'in wan.

Lo'o ngwa ti' ne' kujwi ne' 'in Lázaro

⁹ Wa mjwi rsun 'in ne' cha' ndi'in Jesús kichen Betania, kan' cha' ndyaa ka'an ne' judío, sa tlyu ti ndyaa na'an ne' 'in Jesús. Ngwa ti' ne' kan' ña'an ne' 'in nu ngwa ayman Lázaro kan', nu y'ni Jesús cha' ndyu'u xiya'.

¹⁰ Lo'o nchga sti jo'o nu nka ndloo mskan' ne' cha' lo'o ta'a ne', cha' lo'o 'in Lázaro kujwi ne';

¹¹ cha' wa ndyu'u Lázaro xiya', kan' cha' ka'an 'a ne' judío msñi ne' cha' 'in Jesús, ngulaa ya' ne' kan' 'in sti jo'o bra kan'.

Y'ni tnun ne' 'in Jesús cha' ndijyan yu nde Jerusalén

¹² Ka'an 'a nten ndi'in ta'a kan'. La xka tsan, ynan ne' cha' ndijyan Jesús nde Jerusalén; kan' cha' mdo'o ne' ndyaa ne' sa tlyu ti cha' tyukwa ta'a ne' lo'o Jesús tuwiin.

¹³ Ndyaa lo'o ne' lka' kiñan, lo'o kwen 'a msi'ya ne' bra kan':

—¿Ku'ni tnuan 'in Stian Ndiose! —ndukwin ne' 'in Jesús—. ¿Ndukwan ba 'iin cha' ndijyaan lo'o chabiya' 'in ti kwi' Ni nu nka X'naan! ¿Ni siya ni ti, ndukwan Ndiose 'iin cha' lkaa Ree nu nka ndloo 'in ne' Israel!

¹⁴ Mjwi ska buru 'in Jesús, ndyaa tukwa yu chun' buru bra kan', chun' ndukwa cha' re lo kityi kula:

15 Ja kutsen wan, ne' kwa tyi kichen Sión; ndijyan yu nu nka X'nan wan, ndukwa yu chun' ska buru.

16 Nu ngwa bra kan', ja ngwa biya' ti' ne' cha' kan'. Ti ji ka cha' tnun kan' 'in Jesús, ti ji tyaa yu la se'en tlyu se'en ndi'in Ndiose ni' kwan. Xa wa ngwa cha' tnun kan', ndyu'wi ti' ne' nu y'ni xa'an cha' 'in yu cha' nu ndukwa lo kityi kula ti s'ni. Ngwa biya' ti' ne' bra kan', cha' sa ña'an nu nchkwi' kityi, kwi' ngwaña'an ngwa cha' nu y'ni nten ka'an kan' lo'o Jesús.

17 Ngwaña'an ngwa bra kan'. Nten nu mdi'in se'en ndi'in Jesús tu'wa kwaa se'en ngutsi' ayman Lázaro, ytsa' ne' 'in ne' kichen sa ña'an nu ngwa cha' kan'; xa nu msi'ya Jesús 'in Lázaro cha' tyu'u yu xiya';

18 kan' cha' mdo'o nten ka'an kan', ndyaa ne' cha' tyukwa ta'a ne' lo'o Jesús tuwiin, cha' wa ynan ne' sa ña'an cha' tnun nu y'ni Jesús lo'o Lázaro.

19 Kan' cha' ykwi' ne' fariseo lo'o ta'a ne':

—Ña'an wan 'in yu kan'. ¿Ni sa ña'an ku'nian ni a? Ja ka ñaan tukuan' cha' 'in yu kan' siya' ti. ¡Ña'an chalyuu msñi ne' cha' 'in yu ni!

Wa mdiyan chin' ne' xka la'a tsu'nda'an naan ne' 'in Jesús

20 Lo'o ne' griego mdiyan laja nten nu nda'an ta'a kan' nde Jerusalén.

21 Mdiyan chin' ne' griego kan' se'en ndi'in Lpe bra kan'. Kichen Betsaida nde lo yuu 'in Galilea lka kichen tyi Lpe kan'. Ykwi' ne' kan' lo'o Lpe bra kan':

—Ku'nii cha' tlyu ti' 'wa, yu kula, nchka ti' ba tyukwa ta'a ba lo'o Jesús —ndukwin ne'.

22 Kan' cha' mdo'o Lpe ndyaa yu se'en ndi'in Ndre ta'a kichen tyi yu; kwi' ta'a tyukwa yu ndyaa ytsa' yu 'in Jesús bra kan'.

23 Lo'o ykwi' Jesús cha' re lo'o ne':

—Wa ndiya bra 'ñaan cha' ka tnuñ bra nu kajaan, na' nu wa mdiyaan

lo chalyuu cha' kaan nten —ndukwin Jesús—.

24 Chañi 'a cha' nu chkwiin' lo'o wan ni: Ska mta nu ntya nten ni, ña'an ti' ska mta trigu, kanun mta kan' ya ña'an ti si ja kata ne' 'in ran ni' yuu —ndukwin—. Xa wa yta ne' mta kan' ni' yuu, katsu mta kan' bra kan', tyii cha' 'in mta kan' sa ña'an lka si wa ngujwi ran. Xa nu katsu kuten mta kan', ka'an 'a mta tyo'o loo ran xa wa ngula ran bra kan'.

25 Ngwaña'an lka lo'o nten nu nchka ti' xñi cha' 'ñaan —ndukwin Jesús—. Nchga nten nu lye 'a ngi'ni kti 'in ne', ti ykwi' ti ne', kana' kasiya 'in ne'; lo'o nten nu ja ntsen kaja chun' nu wa yten cha' 'ñaan, ti kwi' nten lka nu kaja chalyuu kwi nu ja tsaa tii 'a 'in ne'.

26 Bra nu nchka ti' ska nten ku'ni tñan 'ñaan —ndukwin Jesús bra kan'—, ndi'in cha' tsaa yu la nde ya' nu nchka tiän' cha' tsaa yu. Chun' ndi'in la ka tyi'in yu kan' la se'en ndi'in bra kan', cha' lka yu ña'an ti' msu 'ñaan. Lo'o Stiin ku'ni tnun Ni 'in yu kan', chun' nxlyaa yu ku'ni yu tñan 'ñaan bra kan'.

Ytsa' Jesús 'in ne' cha' wa kaja ti yu

27 Ti ykwi' la Jesús lo'o ne' bra kan':

—Ka'an 'a cha' nduwe tiän' ni. ¿Ta su'we la si jñaan 'in Stiin Ndiose cha' ja tyukwa 'a cha' kuxi re 'ñaan a? Ja su'we kan', ja ka chkwiin' ngwaña'an. Wa ndiya bra 'ñaan ni, cha' ka nchga tñan nu ndi'in cha' ka 'ñaan.

28 Kan' ykwi' Jesús lo'o Ndiose Sti yu:

—Stiin, su'we la ka tnun la nu'win.

Ynen ykwi' Ndiose ni' kwan bra kan'. Nde lka cha' nu ykwi' Ni:

—Wa lka ngi'ni tnun nten chalyuu 'ñaan ykwiin', kwi' ngwaña'an ti ku'ni tnun la ne' 'ñaan xiya' chun' tñan nu ngi'ni nu'win —ndukwin Ndiose 'in Jesús.

29 Lo'o ndukwin nten ka'an nu ndi'in kwi' se'en ti cha' wa ynen ykwi' ti'yu bra kan', mske' ti' ne'. Xka ta nten ndukwin cha' nde ni' kwan mdo'o cha' nu ykwi' ska angajle lo'o Jesús.

30 Ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—Cha' 'wan ngwa cha' ynen ykwi' Ndiose nde ni' kwan, si'i cha' 'ñaän —ndukwin Jesús—.

31 Wa ndiya bra nu ku'ni biya' Ndiose 'in nchga nten chalyuu, wa ndiya bra nu tyijiin lyoün 'in kune' xa'an nu nka ndloo lo chalyuu —ndukwin Jesús 'in ne'—.

32 Bra nu skwen nten xa'an 'ñaän se'en ndi'iin lo chalyuu, xa nu jwi'in ka'an ne' 'ñaän lo wsi, bra kan' kuniin cha' ka sten nchga nten cha' 'ñaän.

33 Ngwaña'an ndukwin Jesús cha' ka biya' ti' ne' sa ña'an ka bra nu kujwi ne' 'in yu.

34 Mxkwen ne' 'in Jesús bra kan':

—Wa ynan ba cha' nu ngwa'an ne' lo kityi kula 'ñaan, cha' ja tsaa tii 'a chalyuu 'in Krixtu, nten nu tnun nchka kan' nu ta Ndiose cha' kan lo chalyuu —ndukwin ne'—. ¿Ni sa ña'an ndyo'o cha' nu tka ykwii' ti, cha' ndi'in cha' jwi'in ka'an ne' 'in Krixtu lo wsi a? ¿Ta ti kwi' Krixtu nu kan lo chalyuu cha' ka nten a? ¿Ni sa ña'an nten lka nu lka Krixtu kan' a?

35 Mxkwen Jesús 'in ne' bra kan':

—Ti chin' ti tsan ti tyi'iin se'en ndi'in wan, na' nu taän xaa nu xu'wi ni' kasiya 'in nten —ndukwin Jesús—. Kan' cha' ni, tsaa wan se'en ndi'in cha' tsaa wan bra nu ti xaa, cha' ja ku'ni nu xa'an kanan 'wan, ti kwi' kune' xa'an nu nsu'wa tla lo chalyuu. Bra nu nchka tla se'en nda'aan, ja jlyo 'a tian' la nde ya' nda'aan bra kan'.

36 Lo'o 'wan —ndukwin Jesús 'in ne'—, su'we la sten wan cha' 'ñaän laja nu ti ndi'iin lo chalyuu, na' nu taän xaa nu xu'wi ni' kasiya 'wan, nten chalyuu. Lo'o tyukwi ti tiye wan ka wan nten 'in Ndiose bra kan'.

Mdyii ykwi' Jesús ngwaña'an lo'o ne', mdo'o yu ndyaa yu ska se'en nu ja tyija lyo yu 'in ne' bra kan'.

Ni cha' ja ndyaa ña'an ti' ne' judío 'in Jesús

37 Ni siya wa y'ni Jesús ka'an cha' tnun se'en ndi'in nten kan', ja mslyaa ne' xñi ne' cha' nu ykwi' yu.

38 Chañi ngwa cha' nu ngwa'an ayman Isaías lo kityi 'in Ndiose nu ngwa s'ni, kwi' nu ndukwa re:

Ndiose X'ñaän, ndukwin lo kityi kan', ja xlyaa ne' re xñi ne' cha' 'iin, ti kwi' cha' nu ytsa' ba 'in ne'.

Ja siya' ngwa biya' ti' ne' cha' nu'win y'nii cha' tnun se'en ndi'in ne'. Ngwaña'an nchkwi' kityi kan'.

39 Kan' cha' ja ngwa 'in ne' judío xñi ne' cha' 'in Jesús. Lo'o ndiya xka cha' nu ngwa'an ayman Isaías kan':

40 Wa mdukun' Ndiose kiloo ne' kan', wa y'ni Ni cha' ngwa tla ke ne' kan'.

Ngwaña'an ngwa cha' ja ña'an 'a ne' cha' kan', cha' ja ka biya' 'a ti' ne' sa ña'an ka cha' kan'.

Lo'o ja xlyaa ne' kulaa ya' ne' cha' kuxi nu ndi'in tiye ne',

kan' cha' ja nchka ku'niin cha' tlyu ti' 'in ne' 'in cha' kuxi kan', cha' chkaa ne' bra kan', ndukwin Ndiose.

41 Ngwaña'an ngwa'an ayman Isaías, cha' wa mgii ti' yu ni sa ña'an cha' tnun nu ka 'in Jesús; cha' 'in Jesús kan' ykwi' ayman Isaías bra kan'.

42 Lo'o ngwa ka'an ne' judío nu ndyaa ña'an ti' 'in Jesús, lo'o chin' ne' nu lka tñan; ntsen ne' kan' 'in ne' fariseo, kan' cha' ja mslyaa ne' chkwi' ne' cha' 'in Jesús se'en ndi'in nten. Ntsen ne' si kulo ne' fariseo tñan 'in ne' cha' ja ka 'a tsaa ne' ni' lyaa 'in ta'a ne' judío.

43 Ndiya la ti' ne' kan' cha' su'we ti chkwi' nten chalyuu cha' 'in ne'. Ja nchka ti' ne' cha' ka su'we tiye Ndiose ña'an Ni 'in ne'.

Ti lka nu xtya ki'ya 'in nten chalyuu

44 Lo'o kwen 'a ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—Bra nu xñi nten cha' 'ñaän ni, si'i cha' skaän tiän ndyaa ña'an ti' ne' kan' 'ñaän; lo'o xñi ne' cha' 'in Ndiose nu msu'wa 'ñaän mdiyaän lo chalyuu bra kan' —ndukwin yu—.

45 Bra nu ña'an nten 'ñaän, bra kan' ña'an ne' kan' 'in Ndiose nu ndlo tñan 'ñaän.

46 Wa ndijyaän lo chalyuu cha' kaän ña'an ti' ska xaa nu xu'wi ni' kasiya

'in nten. Bra nu xñi nten cha' 'ñaän, ja tyi'in 'a ne' kan' lo chalyuu tla, sa ña'an lka si ja nsu'wi xaa ni' kasiya 'in ne' si'ya cha' xa'an nu ngi'ni ne'.

⁴⁷ Ndu'uün cha' 'in nten; xa nu kunan ne' cha' kan', lo'o ja tukwa ne' cha' kan', ndiya ki'ya 'in ne', ni siya si'i na' nu xtyaän ki'ya 'in ne' kan' bra kan' —ndukwin Jesús—. Ja mdiyaän cha' ku'niin biyaän' 'in nten chalyuu ni; cha' kulaän 'in ne' 'in cha' kuxi, kan' cha' mdiyaän.

⁴⁸ Wa ynan nten cha' nu nchkwiin' lo'o ne'; kan' lka cha' nu kanun kwenta 'in ne', bra nu ku'ni biya' Ndiose 'in ne' xa wa mdyii chalyuu —ndukwin Jesús—. Bra kan' ku'ni biya' Ni 'in nchga nten nu ja mdukwa cha' nu ykwiin', nu ja mslyaa xñi cha' nu nchkwiin' lo'o ne' ni.

⁴⁹ Si'i chabiya' 'ñaän, ti ykwiin' tiän nchkwiin' lo'o nten; Stiin Ndiose nu msu'wa 'ñaän cha' mdiyaän lo chalyuu, kan' lka nu ngulo tñan 'ñaän sa ña'an ka cha' nu kwa'uün 'in nten, sa ña'an ka cha' nu chkwiin' lo'o nten —ndukwin yu—.

⁵⁰ Jlyo tiän' cha' talo 'a nchga cha' nu nchkwi' Stiin lo'o wan cha' ku'ni wan, lo'o ja tsaa tii 'a chalyuu 'wan si kunan wan cha' kan' —ndukwin Jesús 'in ne'—. Nchga cha' nu wa ykwi' Stiin lo'oün, kan' lka cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni.

13

Mjya'an Jesús kiya' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu

¹ Ti ji tyukwa tsan cha' ka ta'a pas-cua kan'; jlyo ti' Jesús cha' wa tiya ti bra 'in yu, cha' tyo'o yu chalyuu re tyaa yu nde se'en ndi'in Ndiose Sti yu. Xkwi' nsu'wi 'a cha' tiye Jesús ña'an yu 'in nten chalyuu nu wa yten cha' 'in yu; lo'o ña'an ti nsu'wi 'a cha' tiye yu 'in nten kan', sa ña'an bra nu tyii chalyuu 'in yu.

² Ti kwi' bra kan' y'ni kune' xa'an cha' ngwi'ya cha' ke Juda sñi' Simón Iscariote cha' ku'ni yu trisiyun 'in Jesús ya' ne' xa'an.

³ Jlyo ti' Jesús cha' nchga cha' nu nsu'wi 'in Ndiose Sti yu wa nda Ni 'in

yu. Lo'o ngwaña'an jlyo ti' yu cha' wa mdo'o yu nde se'en ndi'in Ndiose mdiyan yu lo chalyuu re, lo'o jlyo ti' yu cha' wa tyaa ti yu nde se'en ndi'in Ndiose xiya'. Ni siya jlyo ti' Jesús nchga cha' kan',

⁴ mdyituun Jesús tu'wa msaa laja nu nchku siin ne', ngulo yu te' tukwin nu nduku' yu, msñi yu xka te' cha' skan' yu si' yu.

⁵ Bra kan' msu'wa yu tyi'a ni' si'yuu, ndyaa jya'an yu kiya' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, mxtyi yu kiya' ne' lo'o te' nu nchkan' si' yu.

⁶ Bra nu mdiyan Jesús se'en ndukwa Tyu Simón, ykwi' Tyu lo'o yu bra kan':

—¿Nu'win a?, yu kula. ¿Ta jya'aan kiyaän' a? —ndukwin Tyu 'in yu.

⁷ —Ja nchka biya' tii' ni, ni sa ña'an tñan ngi'niin nde —ndukwin Jesús 'in yu—, chun' ndi'in la chin' ka biya' tii' cha' kan'.

⁸ —Ja kaja chabiya' jya'aan kiyaän' siya' ti! —ndukwin Tyu 'in Jesús.

—Ja ka xu'wi cha' 'iin lo'oün si ja jya'aän kiyaa' —ndukwin Jesús 'in Tyu bra kan'.

⁹ —Su'we sikwa, yu kula —ndukwin Tyu Simón bra kan'—. Ni si'i kiyaän' tiän jya'aan sikwa, lo'o yaän' lo'o keän jya'aan.

¹⁰ —Luwi 'a tyukwi ña'aan nan xa wa ytaan chku —ndukwin Jesús bra kan'—, ja ndi'in cha' kataan chku xiya' bra kan'. Kiyaan' tian katen bra nu stean ni' ña'an. Lo'o 'wan, ni siya luwi 'a kasiya 'wan, ti ndi'in xka yu lo'o wan nu ja luwi 'a kasiya 'in yu.

¹¹ Bra nu ndukwin Jesús: “Ndi'in xka yu lo'o wan nu ja luwi 'a kasiya 'in yu”, ykwi' yu ngwaña'an cha' wa jlyo ti' yu ti ka lka nu ku'ni trisiyun 'in yu ya' ne' xa'an.

¹² Bra wa mdyii mjya'an Jesús kiya' ne', xiya' yku' yu ste' yu, lo'o ndyaa tukwa yu tu'wa msaa. Ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—¿Ngwa biya' ti' wan nan lka nu y'niin bra nu mjya'aän kiya' wan ngwaña'an a? —ndukwin yu—.

13 “Mstru” ndukwin wan 'ñaän; “X'nan ba” ndukwin wan 'ñaän, lo'o chañi 'a cha' kan'. Ti kwi' ngwaña'an lkaän cha' 'wan —ndukwin yu—.

14 Na' nu lkaän X'nan wan, na' nu lkaän Mstru 'wan ni, wa mja'aän kiya' wan; kan' cha' ndi'in cha' jya'an wan kiya' ta'a wan kwi' ngwaña'an —ndukwin yu—.

15 Ngwa tiän' cha' kuwe ti' wan xa nu ña'an wan mja'aän kiya' ta'a wan, cha' sa ña'an nu y'niin bra kan', bra nu mdayaän' 'wan, ngwaña'an ndi'in cha' ku'ni wan lo'o ta'a wan —ndukwin Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu—.

16 Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan, cha' ti kwi' nten nu lka x'nan ne', kan' nka ndloo 'in ne', si'i msu nu nka ndloo; lo'o nten nu ndlo tñan 'in ne' cha' tsaa ne' lo kichen, kan' nka ndloo la, si'i ne' nu ndya'an lo kichen ti.

17 Wa ngwa biya' ti' wan nchga cha' nu tka ykwiin' tiän lo'o wan ni, kan' cha' su'we 'a ka tiye wan xa nu tukwa wan cha' kan' —ndukwin Jesús—.

18 'Ja nchkwiin' cha' 'in nchga wan. Jlyo tiän' ti nten ka nu ngulo suwiin' cha' ku'ni xa'an ne' cha' 'ñaän —ndukwin Jesús—. Ti s'ni ndukwa ska cha' 'in Ndiose lo kityi kula nu nchkwi': “Ti kwi' yu kan' nu su'wa nchku tyaja lo'o'ün, kan' lka nu nxuun lo'o'ün ni” ngwaña'an ndukwin kityi kan'; lo'o jlyo tiän' cha' ndi'in cha' ka cha' kan' —ndukwin Jesús—.

19 Wa ykwiin' cha' re lo'o wan ni, xa nu ti ji ka cha' kan'; bra wa ngwa ngwaña'an, bra kan' ka tsaa ña'an ti' wan 'ñaän, cha' chañi cha' lkaän skaän tiän nu lka Sñi' Ndiose, chañi cha' mdiyaän lo chalyuu, sa ña'an nu niin 'wan.

20 Chañi cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni —ndukwin yu—, xa nu kunan wan cha' nu nchkwi' ska nten nu msu'waän cha' kan se'en ndi'in wan, bra kan' su'wa ndyo'o cha' ña'an ti' si kunan wan cha' 'ñaän; lo'o xa nu kunan wan cha' 'ñaän, bra kan' su'wa ndyo'o cha' ña'an ti' si kunan wan cha' nchkwi' Stiin Ndiose nu msu'wa 'ñaän ndijaän lo chalyuu re.

Ytsa' Jesús 'in ne' ti ka nu ku'ni trisiyun 'in yu ya' ne' xa'an

21 Bra nu wa ykwi' Jesús ngwaña'an, ti'í ni' kasiya 'in yu cha' xi'in 'a ti' yu. Ykwi' yu lo'o ne' kan':

—Chañi 'a cha' nu chkwiin' lo'o wan ni, cha' ndiya ska yu ta'a nda'an wan nu ku'ni trisiyun 'ñaän ya' yu xa'an —ndukwin Jesús bra kan'.

22 Nduwe 'a ti' ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu, na'an tloo ta'a ti ne' bra kan'; ja ndi'ya ne' kwenta siya' ti sa ña'an cha' nu ykwi' yu.

23 Mskwa ska yu lo ka' kwi' se'en ti lo'o Jesús; su'we 'a nsu'wi tiye Jesús ña'an 'in yu ki'yu kan',

24 kan' cha' y'ni chkan ti Tyu Simón 'in yu kan', mnicha' 'in yu:

—¿Ni sa ña'an nchka ti' yu kula chkwi' yu bra nu ykwi' yu ngwaña'an a?

25 Kan' cha' ndyaa xñi tloo yu kan' kwi' se'en la se'en ndukwa Jesús bra kan'. Mnicha' yu 'in Jesús:

—X'ñaän, ¿ti ka lka nu kan' a? —ndukwin.

26 —Nde ña'an ku'niin —ndukwin Jesús 'in yu bra kan'—. Ta'aän sa yu'we tyaja 'ñaän ni' ka'nan skwa re ni. Nten nu taän yu'we tyaja kan' 'in cha' ku, kan' lka nu niin 'wan.

Lo'o mda'an Jesús sa yu'we tyaja ni' ka'nan, mda 'in ran 'in Juda, sñi' Simón Iscariote bra kan'.

27 Bra wa msñi Juda tyaja kan', ti kwi' bra kan' yten kune' xa'an nu naan Satanás, ndyaa ni' kasiya 'in Juda kan'. Ykwi' Jesús lo'o yu bra kan':

—Yaa lyaa lo kichen 'iin, cha' ku'nii tñan nu ndi'in cha' ku'nii.

28 Lo'o ja ska nu ndukwa tu'wa msaa ngwa biya' ti' ni cha' ykwi' Jesús lo'o Juda ngwaña'an.

29 Ti kwi' Juda ngwa nu ngwi'ya kwijin tñi se'en nu ska tlyu ti nsu'wi tñi 'in ta'a ne'; kan' cha' ndiya ne' kan' nu mske' ti' cha' wa ngulo Jesús tñan 'in yu, cha' tsaa yu xi'i yu ska nan nu kunanjo'o 'in ne' cha' ka ta'a. Lo'o xka ta ne' mske' ti' ne' cha' ndiya ska tñan 'in Juda, cha' tsaa lo'o yu lomstan cha' ta yu 'in ne' ti'i.

³⁰ Kan' cha' xa wa mdyii yku Juda tyaja kan', bra ti mdo'o yu ndyaa yu ni siya tla bra kan'.

Ska tñan kwi nu ndloo la 'ñaan cha' ku'nian

³¹ Xa nu wa mdo'o Juda ndyaa yu, bra kan' ykwi' Jesús lo'o nten nu nganun kan':

—Bra nu ni ku'ni Ndiose cha' ka tlyu laän cha' 'ñaän, na' nu wa ndijyaän lo chalyuu cha' kaän nten —ndukwin yu—. Lo'o ku'ni tnun nten 'in Ndiose chun' cha' tnun nu ka 'ñaän —ndukwin yu—.

³² Lo'o na' ku'niin cha' ka tlyu la cha' 'in Stiin, cha' lkaän skaän tiän nu lka Sñi' Ni, kwi' ngwaña'an ku'ni Ni cha' ka tlyu la cha' 'ñaän; lo'o bra ti ku'ni Ni ngwaña'an.

³³ Sñiën' —ndukwin Jesús 'in ne' kan'—, ti tyi'iin lo'o wan lo chalyuu xa chin' ti tsan. Sa ña'an nu niin 'in ne' judío nu ngwa xkan', ti kwi' cha' chkwiin' lo'o wan ni: Tsaa naan wan 'ñaän nde se'en mda'aän, lo'o ja ka 'a 'wan tsaa wan se'en tyi'iin bra kan' —ndukwin yu—.

³⁴ Nde katsaän' 'wan sa ña'an ka ska tñan kwi nu ku'ni wan. Ndi'in cha' su'we 'a xu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan; sa ña'an nu su'we 'a nsu'wi tiyeen na'aän 'wan, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' su'we xu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan.

³⁵ Bra kan' ka biya' ti' ya ña'an ti nten cha' lka wan nten nu ngi'ni xa'an cha' 'ñaän, bra nu su'we 'a nsu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan —ndukwin Jesús.

Ndukwin Jesús cha' wa kulaa ya' ti Tyu 'in yu

³⁶ Ykwi' Tyu Simón lo'o Jesús bra kan':

—X'naän —ndukwin—, ¿la nde ya' tsaa ni a?

—Ja kaja chabiya' 'iin bra nu ni cha' tsaa lo'oün la se'en nu tsa'aän —ndukwin Jesús—. Chun' ndi'in la tsaa nu'win tuwiin la kan'.

³⁷ Lo'o mnicha' Tyu 'in yu bra kan':

—¿Ni cha' lka ja nchka tii' cha' tsa'aän lo'oo la se'en tsaa, ni siya ni ti

a? —ndukwin—. Ja n'ni cha' ni siya kajaän cha' 'iin.

³⁸ —¿Ta chañi ka 'iin cha' xlyaa ka-jaa cha' 'ñaän? —ndukwin Jesús 'in yu—. Chañi cha' nu chkwiin' lo'oo ni, cha' bra nu ti ji xi'ya la kwe'ende tlya, snan ya' xkween cha' 'in nten cha' ja nsu'wi lyoo 'ñaän.

14

Ngwa'u Jesús xka tuwiin kwi 'ñaan

¹ 'Ja tya'an 'a ka'an cha' tiye wan cha' 'ñaän —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'—. Wa msñi wan cha' 'in Ndiose, ngwaña'an xñi su'we wan cha' 'ñaän bra kan'.

² Ka'an 'a se'en su'we ndiya se'en ndi'in Ndiose Stiin. Tlyu na'an ndiya se'en tyi'in wan nde kwa. Tsa'aän la kan' cha' ku'niin xu'ween se'en tyi'in wan. Ja chkwiin' lo'o wan ngwaña'an, si si'i cha' nu ñi nchkwiin' lo'o wan —ndukwin Jesús—.

³ Tsa'aän cha' ku'niin xu'ween se'en tyi'in wan, kan' kaän lo chalyuu xiya', tyaän ti'iin 'wan cha' tyi'in wan lo'oün.

⁴ Jlyo ti' wan la se'en tsa'aän, jlyo ti' wan sa ña'an ku'niin cha' tsa'aän la kan'.

⁵ —Yu kula —ndukwin Toma—, ja jlyo 'a ti' ba la nde ya' tsaa. ¿Ni sa ña'an ku'ni ba cha' tyija lyo tuwiin kan' 'wa a? —ndukwin yu 'in Jesús.

⁶ —Na' lkaän nu ndu'uün tuwiin kan' —ndukwin Jesús bra kan'—, na' ndu'uün nchga cha' nu ñi lka; na' ndaän chalyuu su'we 'in nten, chalyuu nu ja tsaa tii' 'a 'in ne'. Ja ka 'in nten chalyuu kala ne' nde se'en ndi'in Ndiose si ja lo'oün —ndukwin Jesús—.

⁷ Nsu'wi lyo wan 'ñaän, kan' cha' lo'o Stiin nsu'wi lyo wan 'in Ni; ni siya ni, nsu'wi lyo wan 'in Ni, cha' wa na'an wan 'in Ndiose xa nu na'an wan 'ñaän.

⁸ Mnicha' Lpe 'in Jesús bra kan':

—Yu kula —ndukwin—, kwa'uu 'wa ti ka nu lka Stii, sa kan' ti cha' nchka ti' ba.

⁹ —Lpe —ndukwin Jesús 'in yu—, wa tyun 'a tsan ndi'iin lo'o wan, ¿ta

ti ji xu'wi lyo wan 'ñaän a? —ndukwin—. Wa na'an wan 'ñaän, kan' cha' lo'o Stiin wa na'an wan 'in Ni bra kan'. ¿Ni cha' nchka tii' cha' nu ykwii' lo'oün: “Kwa'uu 'wa ti ka nu lka Stii?” —ndukwin Jesús 'in Lpe—.

10 ¿Ja ya tsaa ña'an ti' wan cha' su'wa ndi'in cha' 'ñaän lo'o Stiin Ndiose a? Lo'o nchga bra ndi'in Stiin Ndiose lo'oün —ndukwin—. Si'i cha' nu ndloün keän tiän lka cha' nu nchkwii'n lo'o wan; su'wa ndi'in cha' 'in Stiin lo'oün, lo'o Ndiose lka nu ndlo tñan 'ñaän, sa ña'an nu ku'niin.

11 Xñi wan cha' 'ñaän sikwa, cha' nu niin 'wan cha' su'wa ndi'in cha' 'ñaän lo'o Stiin Ndiose. Ni siya ja tsaa ña'an ti' wan 'ñaän ngwaña'an ti, su'we si tsaa ña'an ti' wan 'ñaän xa nu ña'an wan cha' tnun nu ngi'niin —ndukwin Jesús—.

12 Chañi 'a cha' nu nchkwii'n lo'o wan ni, cha' ya ña'an ti nten nu xñi cha' 'ñaän, ka ku'ni ne' ti kwi' cha' tnun nu ngi'niin ykwii'n'; lo'o ti tnun la tñan ka ku'ni ne' bra kan', cha' wa tya'aän tiän nde se'en ndi'in Stiin Ndiose —ndukwin Jesús—.

13 Kan' cha' ni, nchga cha' nu jñan wan 'in Ndiose chabiya' 'ñaän, ku'niin cha' kan' —ndukwin—. Lo'o ku'ni nten chalyuu cha' tlyu la ka cha' 'in Stiin Ndiose xa nu ku'ni tnun ne' 'ñaän, skaän tiän nu lkaän Sñi' Ni.

14 Nchga cha' nu jñan wan 'in Stiin chabiya' 'ñaän, ku'niin cha' kan' bra kan'.

Kan Tyi'i Ndiose cha' taya' Ni 'ñaan

15 'Tukwa wan nchga cha' nu nchkwii'n lo'o wan, si chañi cha' su'we nsu'wi tiye wan ña'an wan 'ñaän —ndukwin Jesús—.

16 Bra nu tya'aän nde kwa, bra kan' chkwii'n lo'o Stiin Ndiose cha' ta Ni xka nu taya' 'wan; kan' lka Tyi'i Ndiose nu lka suun nchga cha' nu ñi. Kanun nu kan' lo'o wan sa ña'an bra nu tyii chalyuu —ndukwin—.

17 Ja ka kanun Tyi'i Ndiose ni kasiya 'in nten xa'an, cha' ja nchka ña'an ne' kan' 'in Ni, ja nsu'wi lyo ne' ti ka nu lka Ndiose. Lo'o 'wan, nsu'wi lyo wan 'in Ni chun' cha' ndi'in Tyi'i

Ni lo'o wan, lo'o ngwaña'an wa kanun ti Ni ni' kasiya 'wan —ndukwin Jesús 'in ne'—.

18 Ja kulaa yaän' 'wan, ja kanun wan ykwi' ti wan, sa ña'an si lka wan nten nu ja tukwin ndiya 'in —ndukwin—, ti kaän se'en ndi'in wan xiya'.

19 Wa ndla ti ja ña'an 'a nten chalyuu 'ñaän bra kan'; lo'o 'wan ni, ti ña'an wan 'ñaän. Bra kan' ka su'we tiye wan, cha' nu wa tyu'uün xiya'.

20 Ngwaña'an ka biya' ti' wan cha' su'wa cha' 'ñaän lo'o Stiin, lo'o ti kwi' su'wa cha' 'wan lo'oün —ndukwin Jesús—, kwi' ngwaña'an, su'wa cha' 'ñaän lo'o wan.

21 Nchga nten nu chañi cha' su'we nsu'wi tiye ne' ña'an ne' 'ñaän, ti kwi' ne' kan' lka nu kunan su'we nchga cha' nu chkwii'n lo'o ne'; tukwa su'we ne' cha' kan' —ndukwin—. Xa nu su'we nsu'wi tiye ne' ña'an ne' 'ñaän, lo'o Stiin, su'we 'a nsu'wi tiye Ni ña'an Ni 'in ne' kan'. Lo'oün, su'we 'a ka tiyeän ña'aän 'in ne' kan', kwa'uün 'in ne' kan' nchga cha' sa ña'an nu lkaän, ti ykwii'n tiän bra kan'.

22 Lo'o ykwi' xka Juda kan' bra kan' (si'i yu nu naan Juda Iscariote):

—Bra nu ndukwiin cha' bare ti ña'an ba 'iin, ja lo'o xka ta nten, ¿ni sa ña'an nda'an cha' tiyee, X'ñaän, cha' nu ykwii' ngwaña'an, a? —ndukwin Juda kan' 'in Jesús.

23 —Nten nu chañi cha' su'we nsu'wi tiye ne' ña'an ne' 'ñaän, kunan ne' nchga cha' nu chkwii'n lo'o ne' —ndukwin Jesús—. Bra kan' ka su'we 'a ka tiye Stiin Ndiose ña'an Ni 'in ne' kan'. Ti kwi' na' lo'o Stiin kan ba cha' kanun ba lo'o ne' kan' bra kan' —ndukwin Jesús—.

24 Nten nu ja su'we nsu'wi tiye ña'an 'ñaän, ja kunan ne' kan' siya' ti ska cha' nu chkwii'n lo'o ne'. Wa ynan wan cha' nu ytsa' Stiin 'ñaän cha' kwa'uün 'wan, lo'o si'i cha' nu nguloün keän ti ykwii'n tiän lka cha' nu nchkwii'n lo'o wan.

25 'Wa ytsaän' nchga cha' kan' laja nu ti ndi'iin lo'o wan.

26 Chun' ndi'in la ka biya' la ti' wan nchga cha' kan'; kwa'u Tyi'i Ndiose cha' kan' 'wan —ndukwin Jesús—.

Wa su'wa ti Stiin Ndiose Tyi'i Ni cha' kan lo chalyuu cha' taya' Ni 'wan nchga bra chabiya' 'ñaän. Ku'ni Ni cha' tyu'wi ti' wan nchga cha' nu wa ykwiin' lo'o wan.

²⁷ 'Nde lka tñan nu ku'niin lo'o wan cha' nu wa tya'aän tiän. Ku'niin cha' tiin ti tyi'in wan. Ja nchka 'in nten chalyuu tyi'in tiin ti; ykwiin' ku'niin cha' tiin ti tyi'in wan —ndukwin Jesús—. Ja tya'an 'a cha' tiye wan, ja ka kutsen wan bra kan' —ndukwin—.

²⁸ Wa ynan wan bra nu ykwiin' lo'o wan: Tya'aän, lo'o chun' ndi'in la chin' kaän se'en ndi'in wan xiya'. Kan' cha' ka su'we 'a ka tiye wan bra nu kunan wan cha' wa tya'aän tiän se'en ndi'in Ndiose Stiin, si chañi cha' su'we nsu'wi tiye wan ña'an wan 'ñaän. Wa tnun la cha' nu ndiya 'in Stiin Ndiose, chin' la cha' 'ñaän —ndukwin Jesús—.

²⁹ Ngwaña'an niin 'wan xa nu ti ji ka cha' kan'; bra nu wa ndya'aän, bra kan' ka tsaa ña'an la ti' wan cha' kan'.

³⁰ 'Ja ndiya ka'an la cha' nu chkwiiin' lo'o wan ni —ndukwin Jesús bra kan'—. Wa kan ti kune' xa'an nu lka ndloo lo chalyuu se'en ndi'ian re, ni siya ja nsu'wi chabiya' 'in nu kan' cha' ka ndloo 'ñaän.

³¹ Ndi'in cha' ka biya' ti' nten chalyuu cha' su'we 'a nsu'wi tiyeän na'aän 'in Stiin Ndiose, kan' cha' ngi'niin nchga tñan nu ndlo Ni 'ñaän —ndukwin Jesús—. Tyituun lya wan ni. Tsaa lyaa wan lo'oän.

15

Cha' 'in yka kwiñii lo'o stan' yka kan'

¹ 'Na' lkaän ña'an ti' ska suun yka kwiñii, kwi' nu ndyo'o si'yu chi kutun lo ran —ndukwin Jesús 'in ne'—. Lo'o yka 'in Stiin Ndiose lka yka kan'.

² Su'we 'a ña'ansiin Stiin 'in nchga stan' yka kan', lo'o na' lkaän yka kan'. Bra nu ja ska nan ndyo'o lo stan' yka kan', nsi'yu Ni 'in ran. Nsuwii Ni chin' loo yka nu nda su'we nan, cha' ti ka'an la nan tyo'o lo ran.

³ Lo'o 'wan ni —ndukwin Jesús—, wa lka msuwiin' 'wan bra nu msñi wan cha' nu nchkwiiin' lo'o wan.

⁴ Ku'ni su'wa tiye wan lo'oän, cha' su'wa ti nchka tiyeän lo'o wan. Lka cha' ña'an ti' si na' lkaän ska suun yka, lo'o 'wan lka wan ña'an ti' stan' yka kan' —ndukwin Jesús—. Ska stan' yka kwiñii ni, ja tyo'o nan lo ran bra wa msi'yu ne' kiya' ran; ska ti si ti ngaluu ran, si ti nxñi ka'an ran 'in suun, tyo'o nan lo ran bra kan' —ndukwin—. Lo'o 'wan, ja ka xu'wi cha' su'we ni' kasiya 'wan cha' taya' wan 'in xka la nten bra nu ja su'wa nchka tiye wan lo'oän.

⁵ 'Sa ña'an lka suun yka kwiñii, ngwaña'an lkaän cha' 'wan, cha' na' lkaän suun cha' su'we nu ndiya 'wan —ndukwin Jesús 'in ne'—. Sa ña'an lka stan' yka kan', ngwaña'an lka wan xa nu msñi wan cha' 'ñaän, su'wa ti ka tiye wan lo'oän bra kan'. Kan' kaja ka'an la cha' su'we nu xu'wi ni' kasiya 'wan se'en ndi'in wan lo chalyuu, bra nu na' lkaän suun cha' su'we 'wan. Ja ska cha' su'we ka ku'ni wan xa nu ja su'wa nka tiye wan lo'oän —ndukwin Jesús—.

⁶ Kulaa ya' Stiin 'in nten nu ja su'wa nka tiye lo'oän, sa ña'an nu nxkwan nten stan' yka nu wa wtyi; nxo' ti'in ne' stan' yka wtyi kan', nxya ne' 'in ran lo kii' cha' tyii ran skin ran bra kan'.

⁷ 'Xa nu su'wa ti nka tiye wan lo'oän —ndukwin Jesús—, xa nu kanun cha' nu nchkwiiin' ni' kasiya 'wan, bra kan' ka jñan wan ska cha' 'in Stiin, lo'o ta Ni cha' kan' 'wan.

⁸ Ku'ni tnun nten 'in Stiin Ndiose, bra nu ña'an ne' cha' su'we 'a ngi'ni wan lo'o xka ta nten. Ka biya' ti' ne' cha' nten nu ngi'ni xa'an cha' 'ñaän lka wan bra kan'—ndukwin—.

⁹ Sa ña'an nu su'we 'a nsu'wi tiye Stiin ña'an Ni 'ñaän, ngwaña'an su'we 'a nsu'wi tiyeän na'aän 'wan.

¹⁰ Nchga tsan tyu'wi ti' wan se'en ndi'in wan cha' su'we 'a nsu'wi tiyeän na'aän 'wan. Lo'o ka su'we 'a ka tiyeän ña'aän 'wan si kunan wan nchga cha' nu nchkwiiin' lo'o wan

—ndukwin Jesús—. Lo'o na', wa y'niin ngwaña'an, nchga tñan nu ngulo Stiin 'ñaan wa ndukwaan 'in ran. Kan' cha' jlyo tiän' cha' su'we 'a nsu'wi tiye Ni ña'an Ni 'ñaan nchga se'en ndi'in.

¹¹ 'Ykwiin' lo'o wan ngwaña'an, cha' ka biya' ti' wan cha' su'we nka tiyeen ngi'niin tñan 'in Stiin Ndiose; ti kwi' ngwaña'an lo'o wan, ja ndi'in cha' tyii cha' su'we nka tiye wan.

¹² Nde lka tñan nu taän 'wan —ndukwin Jesús—, cha' su'we ti xu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan, sa ña'an nu su'we 'a nsu'wi tiyeen na'aän 'wan.

¹³ Si ngwaña'an su'we nsu'wi tiyeen 'in ta'a su'we nsu'wian, bra kan' tyo'o laa ne' kan' 'in se'en kuxi, ni siya kajaan, ti ykwiin' tian; ja ndiya xka tñan tlyu la nu ka ku'nian cha' tayaan' 'in ta'a su'we nsu'wian.

¹⁴ Ti kwi' ta'a su'we nsu'wiin lka wan si tukwa wan cha' nu nchkwiin' lo'o wan —ndukwin Jesús—,

¹⁵ ja chkwiin' cha' msu 'ñaan lka wan. Ska msu ti, ja jlyo ti' yu nchga tñan nu nsu'wi 'in x'nan yu. Wa niin cha' ta'a su'we nsu'wiin lka wan, cha' wa ngwa'uün nchga cha' nu wa ynaän se'en ndi'in Stiin 'wan.

¹⁶ Si'i cha' ngulo suwi wan 'ñaan cha' tya'an wan lo'oün —ndukwin Jesús—, na' lkaän nu wa ykwiin' lo'o wan kulo ndukwa la. Ti bra kan' nguloün tñan 'wan cha' xkwi' cha' su'we xu'wi ni' kasiya 'wan, cha' ja tsaä tii 'a tñan su'we nu ngi'ni wan ngwaña'an; ku'ni Stiin nchga cha' nu jñan wan 'in Ni chabiya' 'ñaan bra kan'.

¹⁷ Kan' cha' ska ti tñan re ndloo 'a 'wan cha' ku'ni wan cha' su'we 'a xu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan.

Ka ti'í ti' nten chalyuu 'in Jesús lo'o 'in nten nu xñi cha' 'in yu.

¹⁸ Ti ngwa'u la Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu bra kan':

—Chañi cha' tiya bra nu ka ti'í ti' ta'a nten wan 'wan. Ja kuwe 'a ti' wan bra kan', wa jlyo ti' wan cha' ti kulo kwi' ngwaña'an ngwa ti'í ti' ne' 'ñaan —ndukwin Jesús—.

¹⁹ Si ku'ni wan ti kwi' sa ña'an nu ngi'ni nten kuxi lo chalyuu nde, chkwi' su'we ne' lo'o wan bra kan', ña'an ti' si lka wan ta'a ne'. Lo'o ni, ja ndi'in 'a cha' 'wan lo'o cha' kuxi nu ndi'in lo chalyuu, cha' wa ngulo suwiin 'wan cha' ka wan nten 'ñaan; kan' cha' ka ti'í ti' nten 'wan —ndukwin Jesús—.

²⁰ Tyu'wi ti' wan cha' nu ngwa'uün 'wan nu ngwa xkan': Nten nu nka ndloo, kan' nu ndlo tñan, si'i msu ti. Sa ña'an ngwa ti'í ti' nten chalyuu 'ñaan, kwi' ngwaña'an ku'ni ti'í ti' ne' 'wan. Ja nnan ne' cha' nu ndu'uün 'in ne', kwi' ngwaña'an ja kunan ne' cha' nu chkwi' wan lo'o ne' kan'.

²¹ Ku'ni ne' ngwaña'an lo'o wan cha' 'ñaan —ndukwin Jesús—, cha' ja nsu'wi lyo ne' ti ka nu msu'wa 'ñaan cha' ndijyaän lo chalyuu.

²² 'Ja tyukwi ne' kan' ki'ya si ja ya kaän lo chalyuu, si ja ya chkwiin' lo'o ne'; lo'o ni, ja ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne' kan' 'in cha' xa'an nu ngi'ni ne'.

²³ Xa nu ti'í ti' ne' 'ñaan, kwi' ngwaña'an ti'í ti' ne' 'in Stiin —ndukwin Jesús—.

²⁴ Ja ndukwi ne' kan' ki'ya ti kulo, lo'o ni, wa mdi'iin se'en ndi'in ne' kan', wa y'niin tñan nu ja ka 'in xka la nten ku'ni; wa na'an ne' nchga cha' tnun nu ngi'niin, kan' cha' ti'í ti' ne' 'ñaan. Kwi' ngwaña'an ti'í ti' ne' 'in Stiin, kan' cha' wa nganun yuwe' chun' ne' kan' —ndukwin Jesús—.

²⁵ Ngwaña'an ndi'in cha' ka cha' nu ndukwa lo kityi kula 'in ne' kan': “Liye' ti' ne' 'ñaan, ni siya ja ndi'in cha' ku'ni ne' ngwaña'an.” Ngwaña'an nchkwi' lo kityi 'in Ndiose.

²⁶ 'Chun' ndi'in la su'waän nu lka Tyi'i Ndiose cha' kan Ni lo chalyuu, Tyi'i Ni ykwi', nu mdo'o se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan —ndukwin Jesús—. Kan' lka nu kwa'u 'wan nchga cha' nu ñi, kan' lka nu taya' 'wan nchga bra chabiya' 'ñaan. Bra nu kan Ni kan' lo chalyuu, bra kan' kwa'u Ni nchga cha' nu ñi 'wan, nchga cha' nu nsu'wi 'ñaan —ndukwin Jesús—.

²⁷ Lo'o 'wan, wa mdi'in wan lo'oŋn ti kulo, kan' cha' ka 'wan chkwi' ñi wan cha' 'ñaän lo'o ya ña'an ti nten.

16

¹ 'Nde loo la nchkwiin' nchga cha' re lo'o wan, cha' ja kulaa ya' 'a wan cha' 'ñaän bra nu ka ti'í ti' ne' 'wan,

² ni siya ja ta 'a ne' chabiya' 'wan cha' tsaa la wan ni' lyaa 'in ne' bra kan' —ndukwin Jesús—. Tiya bra nu xke' ti' ne' cha' tñan 'in Ndiose ku'ni ne' bra nu kujwi ne' 'in ne' ta'a wan.

³ Ku'ni ne' kan' ngwaña'an, cha' ja nsu'wi lyo ne' 'in Stiin Ndiose; kwi' ngwaña'an, ja nsu'wi lyo ne' 'ñaän —ndukwin Jesús—.

⁴ Nchkwiin' nchga cha' re lo'o wan ni, cha' xa nu tiya tyempu kuxi kan', bra kan' ka tyu'wi ti' wan nchga cha' nu ykwiin' lo'o wan ni.

Tñan nu ngi'ni Tyi'i Ndiose

'Nu ngwa ti kulo ja ykwiin' cha' re lo'o wan, cha' ti tyi'iin laän lo'o wan —ndukwin Jesús—.

⁵ Lo'o ni, wa tya'aän tiän nde se'en ndi'in Stiin Ndiose, ti kwi' nu msu'wa 'ñaän cha' mdiyaän lo chalyuu, ni siya ja ya kunicha' wan 'ñaän la nde ya' tsa'aän.

⁶ Xi'in 'a ti' wan chun' cha' nu ykwiin' lo'o wan tsan.

⁷ Ja kuwe 'a ti' wan. Chañi 'a cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni —ndukwin Jesús—, cha' su'we la tyi'in wan lo chalyuu bra nu wa ndya'aän. Ja ka kan Tyi'i Ndiose cha' taya' Ni 'wan nchga tsan si ja tya'aän, cha' sa bra nu tya'aän ni, bra kan' su'waän 'in Tyi'i Ni kan' cha' kan Ni se'en ndi'in wan.

⁸ Lo'o bra nu kan Tyi'i Ndiose lo chalyuu —ndukwin Jesús—, ku'ni Ni cha' kuwe ti' nchga nten ña'aan chalyuu cha' nsu'wi ki'ya nu mstyaa Ndiose 'in ne'; kwi' ngwaña'an, ku'ni Ni cha' tyaa yu'wi ti' ne' 'ñaän, cha' nu ñi 'a lka cha' nu ykwiin'. Ku'ni Ni cha' ka biya' ti' ne' cha' ndi'in cha' ku'ni biya' Ndiose 'in nchga nten chalyuu —ndukwin—.

⁹ Ku'ni Tyi'i Ndiose cha' kuwe ti' nten cha' ndukwi ne' ki'ya tloo Ni,

si'ya cha' jlyo ti' ne' cha' ja ynan ne' cha' nu ykwiin' —ndukwin Jesús—.

¹⁰ Lo'o ku'ni Ni cha' tyaa yu'wi ti' nten 'ñaän cha' ñi 'a ngi'niin, cha' ñi 'a cha' nu nchkwiin', cha' wa tya'aän se'en ndi'in Stiin Ndiose, lo'o ja ña'an 'a wan 'ñaän bra kan' —ndukwin—.

¹¹ Lo'o ku'ni Ni cha' ka biya' ti' nten cha' ndi'in cha' ku'ni biya' Ndiose 'in nchga nten chalyuu, si'ya cha' wa lka mstyaa Ni yuwe' 'in kune' xa'an nu lka ndloo 'in nten chalyuu.

¹² 'Ti ndiya ka'an la cha' nu nchka tiän' chkwiin' lo'o wan —ndukwin Jesús 'in nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu—, lo'o ja talo wan kunan su'we wan cha' kan' ni, cha' tukwi 'a ndiya cha' kan'.

¹³ Bra nu kan Tyi'i Ndiose, ti kwi' nu tyo'o nde se'en ndi'in Ndiose, bra kan' kwa'u Ni kan' nchga cha' nu ñi 'wan; chkwi' ñi Ni nchga cha' 'ñaän lo'o wan bra kan' —ndukwin Jesús—. Ja chkwi' Ni kan' chabiya' 'in Ni, ti ykwi' ti Ni; sa ña'an cha' nu wa ynan Ni nde se'en ndi'in Ndiose, kan' lka cha' nu chkwi' Ni lo'o wan —ndukwin Jesús—. Lo'o katsa' Ni 'wan nchga cha' nu ka 'ñaän nde loo la bra kan'.

¹⁴ Ku'ni tnun Tyi'i Ndiose 'ñaän. Nchga cha' nu kwa'u Ni 'wan, cha' 'ñaän lka cha' kan'; na' lkaän suun cha' kan' —ndukwin Jesús 'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu—.

¹⁵ Nchga cha' nu nsu'wi 'in Stiin Ndiose, wa nda Ni cha' kan' 'ñaän; kan' cha' niin 'wan ni, cha' nchga cha' nu kwa'u Tyi'i Ndiose 'wan, cha' 'ñaän lka cha' kan'.

Su'we 'a ka tiyeaan, ni siya xi'in 'a tian' ndi'ian

¹⁶ 'Chun' ndi'in la chin', ja ña'an 'a wan 'ñaän, cha' tya'aän se'en ndi'in Stiin Ndiose; nde loo la, kan' ña'an wan 'ñaän xiya' —ndukwin Jesús.

¹⁷ Lo'o ndi'in chin' nten nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu nu ykwi' lo'o ta'a bra kan':

—Ndukwin yu kula kwa cha' ndse ti ja ña'an 'aan 'in yu —ndukwin ne' kan'—. Bra kan' ndukwin yu cha' chun' ndi'in la chin' ña'aan 'in

yu xiya'. Kwi' ngwaña'an, xka cha' ndukwin yu kula kwa, cha' tsa'a yu nde se'en ndi'in Ndiose Sti yu.

¹⁸ ¿Ni sa ña'an ka cha' nu nchkwi' yu kula kwa: "Chun' ndi'in la chin'" a? —mnicha' ne' 'in ta'a ne'—. Ja jlyo tian' ni cha' nchkwi' yu kula kwa ngwaña'an.

¹⁹ Wa jlyo ti' Jesús nchga cha' nu nchka ti' ne' kunicha' ne' 'in yu, kan' cha' mxkwen yu 'in ne' kan' bra kan':

—Wa niin 'wan cha' chun' ndi'in la chin' ja ña'an 'a wan 'ñaän, lo'o nde loo la, bra kan' ña'an wan 'ñaän xiya'. ¿Ta chun' nu ykwiin' cha' kan' lo'o wan, kan' cha' lye 'a nchkwi' wan lo'o ta'a wan ni a?

²⁰ Chañi 'a cha' nu chkwiin' lo'o wan ni —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'—. Chañi xi'ya wan, chañi kunan wan xa nu wa ndya'aän, ni siya ka su'we ka tiye xka la nten chalyuu. Ja kuwe 'a ti' wan, ni siya xi'in ti' wan ni; ka su'we 'a ka tiye wan bra nu tyu'uün xiya' bra kan'.

²¹ Xa wa ndiya bra nu kala sñi' ska nu kuna'an ni —ndukwin Jesús—, ti' 'a tñan ka 'in nu kuna'an kan'; bra nu wa ngula kuwi' kan', bra ti mjlyaa ti' nu kuna'an kan' cha' ti' 'a tñan ngwa 'in. Su'we 'a nsu'wi tiye ni, cha' ngula ska nten.

²² Lo'o 'wan ni —ndukwin—, chin' ti bra ka xi'in ti' wan; kan' na'aän 'wan xiya', lo'o ka su'we 'a ka tiye wan xiya' bra kan'. Ja tukwin ka tukun' cha' 'wan cha' ja ka su'we ka tiye wan bra kan'.

²³ 'Xa nu wa ndiya tsan kan' cha' nu kaän xiya', ja n'ni 'a cha' jñan wan ska cha' 'ñaän —ndukwin Jesús—. Ñi 'a cha' nu chkwiin' lo'o wan ni, cha' nchga cha' nu jñan wan 'in Stiin Ndiose chabiya' 'ñaän, ku'ni Ni cha' kan' cha' 'wan —ndukwin—.

²⁴ Si'i chabiya' 'ñaän mjñan wan cha' 'in Stiin Ndiose ti kulo; lo'o ni, chabiya' 'ñaän jñan wan ska cha' 'in Ni, cha' kaja cha' kan' 'wan, cha' xkwi' ka su'we ka tiye wan se'en ndi'in wan bra kan'.

Ska ya' ti mdijin lyo Jesús 'in kune' xa'an

²⁵ 'Xkwi' cha' tiya lo'o nkwin ykwiin' lo'o wan nu ngwa bra kan' —ndukwin Jesús—, cha' ka biya' ti' wan ska cha'; chun' ndi'in la tiya ska tsan nu ja chkwiin' 'aän cha' tukwi lo'o wan bra kan', chkwiin' cha' 'in Stiin Ndiose lo'o wan nu bra ti ki'ya wan kwenta.

²⁶ Xa nu tiya tsan kan' —ndukwin—, bra kan' ka jñan wan ska cha' 'in Stiin Ndiose chabiya' 'ñaän. Lo'o ja niin 'wan cha' chkwiin' lo'o Stiin cha' 'wan, cha' chañi ku'ni Ni nchga cha' nu jñan wan 'in Ni.

²⁷ Ti kwi' Stiin Ndiose su'we 'a nsu'wi tiye Ni ña'an Ni 'wan chun' su'we 'a nsu'wi tiye wan ña'an wan 'ñaän; jlyo ti' Ni cha' ndyaa ña'an ti' wan cha' nde se'en ndi'in Ndiose mdo'oün, kan' cha' su'we 'a nsu'wi tiye Ni ña'an Ni 'wan —ndukwin—.

²⁸ Nde se'en ndi'in Stiin mdo'oün bra nu mdiyaän lo chalyuu; lo'o ni, wa tyo'oün tiän lo chalyuu re, cha' tya'aän nde se'en ndi'in Stiin xiya'.

²⁹ Ykwi' ne' nu ngi'ni xa'an kan' lo'o Jesús bra kan':

—Su'we 'a ngwa biya' ti' ba cha' nu ykwii' lo'o ba ni —ndukwin ne' 'in yu—, si'i ska cha' tukwi nu nchkwiin' lo'o ba ni,

³⁰ kan' cha' ja ska la cha' ndiya cha' kunicha' nten 'iin. Su'we 'a nchka biya' ti' ba cha' jlyo ti' nu'win nchga cha', kan' cha' ndyaa ña'an ti' ba cha' nu mdo'oo nde se'en ndi'in Ndiose bra nu mdiyaan lo chalyuu re.

³¹ Ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—¿Ta wa ndyaa ña'an ti' wan 'ñaän ni a? —ndukwin Jesús—.

³² Kunan su'we wan xka cha' nu chkwiin' lo'o wan sikwa. Wa tiya bra, ti kwi' bra nu ni, xnan nchga wan tu' na'an tyi wan, kulaa ya' wan 'ñaän. Kulaa ti'in wan 'ñaän xkaän tiän bra kan' —ndukwin—, lo'o si'i skaän tiän kanuün, cha' su'wa ndi'in Stiin lo'oün.

³³ Nchkwiin' nchga cha' re lo'o wan cha' tiin ti tyi'in wan xa wa yten wan cha' 'ñaän —ndukwin—. Lo chalyuu re ka ti' ti' nten 'wan. Lo'o ja kuwe ti' wan, ku'ni tnun tiye wan; na' lkaän

ndloo la lo chalyuu, cha' ska ya' ti mdiijiin lyoŭn 'in kune' xa'an.

17

Ykwi' Jesús lo'o Ndiose Sti yu cha' 'in nten 'in yu

¹ Xa wa mdyii ykwi' Jesús cha' kan', na'an yu nde ni' kwan, lo'o kwen 'a ykwi' yu lo'o Ndiose Sti yu:

—Chkwiin' lo'oo ni, cha' nu'win lkaa Stiin —ndukwin Jesús—. Wa ndiya bra 'ñaän cha' kajaän. Lo'o ni, ku'nii cha' ka tlyuŭn, cha' bra kan' ka ku'niin cha' ka tlyu la nu'win, cha' na' lkaän Sñii'.

² Nan wa ndaa chabiya' 'ñaän cha' kaän ndloo 'in nchga nten, cha' taän xka chalyuu kwi' 'in nchga nten nu taa 'ñaän, ska chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne' —ndukwin Jesús 'in Ndiose Sti yu—.

³ Chalyuu kwi' nu taän 'in ne' kan' ni, kan' lka cha' xu'wi lyo ne' 'iin, cha' nu'win lkaa ska ti nu nka Ndiose ykwi' nu ndi'in ni' kwan; kwi' ngwaña'an, xu'wi lyo ne' 'ñaän, cha' lkaän Jesucristo nu msu'waa 'ñaän bra nu mdiyaän lo chalyuu.

⁴ 'Lo chalyuu se'en mdi'iin wa y'niin cha' tlyu la ka nu'win —ndukwin Jesús—, lo'o wa mdyii y'niin nchga tñan nu mdaa 'ñaän cha' ku'niin nde re.

⁵ Nu'win lkaa Stiin, kan' cha' ku'nii cha' ka tlyuŭn xiya', sa ña'an ngwa xa nu ti mdi'iin lo'oo kulo ndukwa la, nu ti ji tyisnan chalyuu. Ku'nii cha' ka tlyuŭn, kwi' sa ña'an tlyu nu nchka 'iin nde se'en ndi'iin.

⁶ 'Nchga cha', kwi' sa ña'an nu nchka nu'win ni, wa mdyii ykwiin' cha' kan' lo'o nten chalyuu 'ñaän, ti kwi' nten nu wa nguloo suwii cha' ka nten 'ñaän. Wa ytsaan' cha' kan' 'in ne' sa ña'an ya' nu nsu'wi lyo su'we ne' 'iin ni —ndukwin—. Nten nu 'iin lka ne' kan'; lo'o nu'win wa mdaa ne' kan', cha' ka ne' nten 'ñaän. Lo'o wa ndukwa ne' nchga cha' nu nchkwii' lo'o ne'.

⁷ Kwi' ngwaña'an, ngwa biya' ti ne' ni, cha' nu'win, Stiin Ndiose, wa ngulo nchga tñan nu ngi'niin, cha'

ti kwi' nu'win ndaa nchga cha' nu nchkwiiin'.

⁸ Wa ngwa'uŭn 'in ne' nchga cha' nu ngwa'uu 'ñaän —ndukwin Jesús—, lo'o ndukwa 'a ne' cha' kan' ni. Jlyo 'a ti' ne' cha' nde se'en ndi'iin, kwi' nde kwa mdo'oŭn mdiyaän; ndyaa ña'an ti' ne' cha' nu'win lkaa nu msu'waa 'ñaän mdiyaän.

⁹ 'Stiin, chkwiin' lo'oo ni —ndukwin Jesús—, cha' su'waa yaa' 'in ne' kan'. Ja chkwiin' cha' 'in ya ña'an ti nten chalyuu, ska ti cha' 'in nten nu mdaa 'ñaän cha' ka nten 'ñaän nchkwiiin' lo'oo, cha' lka ne' kan' nten 'iin.

¹⁰ Nchga nten nu msñi cha' 'ñaän, lka ne' kan' nten 'iin —ndukwin—. Ti kwi' ti cha', nu'win y'nii cha' lka ne' kan' nten 'ñaän, chun' lka ne' nten 'iin. Bra nu ña'an xka ta nten chalyuu 'in ne' kan', bra ti ka biya' ti' ne' cha' tlyu 'a cha' su'we nsu'wi 'ñaän.

¹¹ 'Ja tyi'iin 'aän lo chalyuu —ndukwin Jesús—, cha' wa tya'aän nde se'en ndi'iin; lo'o ne' kan' ni, ti tyi'in la ne' lo chalyuu. Nu'win Stiin, luwii 'a lkaa, luwii 'a ngi'nii, kan' cha' njñaän cha' tlyu ti' 'iin cha' 'in ne' nu wa mdaa 'ñaän. Nchka tiän' cha' nu'win ña'ansiin 'in ne' kan' lo'o yaa' ti ykwii' ti, cha' ja ñu'un tiye ne'. Nu'win ku'nii cha' sa ña'an nu su'wa cha' 'iin lo'oŭn —ndukwin—, ngwaña'an ka su'wa kasiya 'in ne' kan' lo'o ta'a ne' nu msñi cha' 'iin.

¹² Xa nu ti mdi'iin lo'o nten nu mdaa 'ñaän —ndukwin Jesús—, bra kan' su'we 'a y'niin kwan 'in ne' kan' lo'o chabiya' 'iin. Ja mdaän 'aän chabiya' tyukwa ne' cha' kuxi; ja ska ne' kan' mna' kasiya 'in ne'. Ska ti yu nu ndukwa cha' 'in yu ti s'ni la cha' kana' kasiya 'in yu, kan' lka yu nu mdyii cha' 'in yu siya' ti, cha' ndi'in cha' ka nchga cha' nu ngwa'an ayman kula cha' 'in yu lo kityi nu ngwa s'ni.

¹³ 'Kan' cha' ni tyaän se'en ndi'iin, Stiin —ndukwin Jesús 'in Ndiose Sti yu—. Bra nu ti ndi'iin lo chalyuu, nchkwiiin' nchga cha' re lo'o ne', cha' sa ña'an nu nka su'we 'a ka tiyeän, ngwaña'an ka su'we ka tiye ne' kan', tyukwi ti tiye ne' bra kan'.

14 Nchga cha' nu wa ykwii' lo'oŭn, wa ytsaän' cha' kan' 'in ne' kan' —ndukwin—. Lo'o ni, sa ña'an nu ngwa ti'í ti' nten chalyuu 'ñaän, ngwaña'an ka ti'í ti' nten 'in ne' kan' cha' 'ñaän, cha' ja ndi'in cha' 'ñaan lo'o cha' kuxi nu nsu'wi chalyuu.

15 Kan' cha' chkwii'n' lo'oo ni, Stiin —ndukwin Jesús—, cha' nchka tiän' cha' nu'win ña'ansiin 'in ne' kan', cha' ja tyijin lyo kune' xa'an 'in ne', ni siya ja ndi'in cha' kaan y'yaa 'in ne' kan'.

16 Lo'o na' lo'o ne' kan', ja ndi'in cha' 'wa lo'o cha' kuxi nu nsu'wi chalyuu —ndukwin—.

17 Ñi 'a cha' nu nchkwi' nu'win, lo'o nchka tiän' cha' ti chkwii' la cha' nu ñi kan' lo'o ne' kan', cha' xa'aan kasiya 'in ne', cha' ja xu'wi 'a tiye ne' kan' 'in cha' kuxi, sa ña'an nu nsu'wi tiye ne' ti kulo.

18 Sa ña'an nu msu'waa 'ñaän cha' mdiyaän lo chalyuu re —ndukwin Jesús 'in Ndiose Sti yu—, ngwaña'an wa nguloŭn tñan 'in ne' kan', cha' tsaa ne' kwa'u ne' cha' 'iin 'in nten ña'aan chalyuu.

19 Lo'o ni, taän tyukwi ña'aan na', ti ykwii'n' tiän, cha' 'in nten kan', cha' ku'niin nchga tñan nu nchka tii' cha' ku'niin —ndukwin—. Lo'o nchga nten nu wa msñi cha' 'iin, nchka tiän' cha' xa'aan kasiya 'in ne', cha' nu'win katsaa' cha' nu ñi nu kanun ni' kasiya 'in ne' cha' 'iin.

20 'Si'i ska ti cha' 'in nten nu wa yten cha' 'ñaän chkwii'n' lo'oo —ndukwin Jesús 'in Ndiose Sti yu—, lo'o chkwii'n' cha' 'in nchga nten nu sten cha' 'ñaän nde loo la, bra nu kunan ne' cha' nu chkwii' nten 'ñaän lo'o ne'; lo'o cha' 'in ne' kan' chkwii'n' lo'oo ni —ndukwin—.

21 Njñaän 'iin cha' ka su'wa kasiya 'in ne' kan' lo'o ta'a ne'. Stiin, sa ña'an nu su'wa ndi'in cha' 'iin lo'oŭn, sa ña'an nu su'wa nka tiyeen lo'oo, kwi' ngwaña'an ku'nii cha' ka su'wa ka tiye ne' kan' lo'oan; bra kan' ka tsaa ña'an ti' ka'an nten ña'aan chalyuu cha' nu'win msu'waa 'ñaän cha' mdiyaän —ndukwin Jesús—.

22 Nu'win, wa y'nii cha' ka tlyuŭn lo

chalyuu re, lo'o ngwaña'an wa y'niin cha' ka ne' kan' sa ña'an nu lkaän. Sa ña'an nu su'wa 'a nka tiyee lo'oŭn, ngwaña'an nchka tiän' cha' ka su'wa ka tiye ne' kan' lo'o ta'a ne'.

23 Su'wa lka tiyeen lo'o ne' kan', lo'o su'wa lka tiyee lo'oŭn —ndukwin—, kan' cha' chañi cha' ka su'wa kasiya 'in ne' lo'o ta'a ne'. Ngwaña'an ka biya' ti' nchga nten chalyuu cha' nu'win wa msu'waa 'ñaän cha' mdiyaän lo chalyuu, cha' sa ña'an nu ndiya 'a tii' 'ñaän, ngwaña'an ndiya 'a tii' 'in nten nu wa yten cha' 'ñaän.

24 'Stiin —ndukwin Jesús 'in Ndiose Sti yu—, nchka tiän' cha' tyi'in nten nu mdaa 'ñaän nde se'en tyi'iin lo'oo. Bra kan' ña'an ne' kan' 'ñaän cha' ndukwaän se'en tlyu la ti, se'en nu mdaa 'ñaän cha' tyukwaän, cha' ndiya 'a tii' 'ñaän ti bra nu ti ji tyisnan chalyuu.

25 Stiin —ndukwin Jesús—, xkwi' tñan nu ñi ngi'nii. Nsu'wi lyoŭn 'iin, ni siya ja nsu'wi lyo nten chalyuu 'iin. Jlyo ti' ne' nu yten cha' 'ñaän cha' ti kwi' nu'win msu'waa 'ñaän cha' mdiyaän lo chalyuu.

26 Wa ngwa'uŭn 'in ne' kan' nchga cha' nu ykwii' lo'oŭn, lo'o ti ku'niin laän cha' ka biya' su'we ti' ne' kan' ti ka nu lka nu'win. Kan' cha' nka su'we 'a ka tiye ne' lo'o ta'a nten ne', sa ña'an nu su'we 'a nsu'wi tiyee 'ñaän, cha' kanun Tyi'iin ni' kasiya 'in ne' bra kan'.

18

Ndyaa lo'o ne' 'in Jesús presu

1 Mdyii ykwi' Jesús cha' kan' lo'o Ndiose Sti yu, bra kan' mdo'o yu ndyaa yu lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu. Mdijin ne' ndyaa ne' la xka la'a tsu' chku Cedrón, ska laja yuu nu ndi'in tu'wa kichen Jerusalén. Nde kwa ndiya chin' yuu tu'wa se'en nduun chin' yka kwiñii 'in nten, la kan' ndyaa Jesús lo'o ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu.

2 Lo'o Juda nu wa y'ni trisiyun 'in Jesús ya' ne' xa'an, lo'o Juda kan' jlyo ti' la se'en ndyaa ne', cha' wa tyun ya'

ndyo' ti'in ne' nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús la kan'.

³ Kan' cha' ndyaa Juda nde kwa lo'o ska ta sndaru lo'o policía nu mda ne' nu tnun nchka 'in yu cha' tya'an lo'o yu; ti kwi' sti jo'o nu lka ndloo kan' lo'o ne' fariseo mda sndaru kan'. Lo'o xaa chkwan kii', lo'o kii' kityee, lo'o chkwan cha ndukwa ya' ne' nda'an ne'. Mdiyan lo'o Juda 'in ne' kan' nde se'en nduun yka kwiñii kan'.

⁴ Lo'o jlyo ti' Jesús nchga cha' nu ndi'in cha' ku'ni ne' lo'o yu, kan' cha' ndyaa yu ndyukwa ta'a yu lo'o ne' xa'an kan' tuwiin se'en ndijyan ne'. Mnicha' Jesús 'in ne' bra kan':

—¿Ti 'in nda'an naan wan a? —ndukwin yu 'in ne' kan'.

⁵ —Jesús Nazaret, kan' 'in nda'an naan ba —ndukwin ne'.

—Na' lkañ —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'.

Lo'o su'wa ti mduun Juda lo'o ne', ti kwi' Juda nu wa y'ni trisiyun 'in Jesús ya' ne' xa'an kan'.

⁶ Bra wa ykwi' Jesús cha': “Na' lkañ”, bra ti ndyaa chun' ne' bra kan', mlyuu sti ne' lyuu.

⁷ Xiya' mnicha' Jesús 'in ne':

—¿Ti 'in nda'an naan wan a? —ndukwin.

—Jesús Nazaret, ti kwi' yu kan' lka nu nchka ti' ba tyaja 'wa —ndukwin ne'.

⁸ —Wa niñ 'wan tsan cha' na' lkañ kan' —ndukwin Jesús 'in ne' bra kan'—. Kan' cha' ta wan chabiya' tyaa laja ti xka ta ne' ta'a nda'añ re, cha' nu skañ tiñ nchka ti' wan 'ñañ.

⁹ Ngwaña'an ykwi' Jesús lo'o ne', cha' ka ska cha' sa ña'an nu tka ykwi' ti Jesús lo'o Ndiose Sti yu, bra nu ndukwin yu cha': “Ja ska nten nu wa mda Ndiose cha' ka ne' nten 'ñañ, ja mna' ne' kan' 'ñañ.”

¹⁰ Lo'o ngulo Tyu Simón xtyi 'in yu bra kan', mji'in yu xtyi 'in ne', msi'yu ku' yu jin nxkan la'a se'en kwin 'in ska yu nu naan Malco bra kan'; msu 'in x'nan sti jo'o lka Malco kan'.

¹¹ Bra ti ykwi' Jesús lo'o Tyu:

—Xu'wa lyaa xtyi kwa 'iin ni' tyi ran. Nan wa nda Stiñ Ndiose chabiya' 'in ne' cha' ta ne' nu ti'í 'ñañ. ¿Ta ja su'we cha' ngwaña'an ka 'ñañ, nxke' tii' a?

Mduun Jesús tloo x'nan sti jo'o

¹² Lo'o wa ngwa cha' msñi ne' 'in Jesús bra kan', lo'o sndaru, lo'o x'nan sndaru, lo'o policía 'in ne' judío, tsaa mskan' ne' 'in yu bra kan'.

¹³ Kulo ndukwa la ndyaa lo'o ne' 'in yu se'en ndi'in ska yu kula nu naan Anás, sti lyaa Caifás nu ngwa x'nan sti jo'o yijan kan'.

¹⁴ Ti kwi' Caifás ngwa nu ykwi' lo'o ne' judío ti ngwa xkan' la, cha' ka su'we la 'in ne' kichen ni siya kaja ska ti nten, cha' ja ndi'in cha' kaja nchga ne' judío bra kan'.

Ytsen Tyu chkwi' cha' nsu'wi lyo 'in Jesús tloo ne' judío

¹⁵ Lo'o Tyu Simón nda'an ña'an yu 'in Jesús, ni siya tijyu' ti. Kwi' ngwaña'an, xka yu nu ngi'ni xa'an cha' 'in Jesús, lo'o yu kan' nda'an ña'an yu 'in Jesús. Nsu'wi lyo su'we yu kan' 'in sti jo'o nu nka ndloo la, kan' cha' ndyaa ña'an yu 'in Jesús ni' ña'an tlyu, nu lka na'an tyi sti jo'o kan'.

¹⁶ Nganun Tyu nde chun' na'an; kan' cha' ndyaa ykwi' xka yu kan' lo'o ska nu kuna'an nu nduun kwan tuna'an. Bra ti mdaa chabiya' yten Tyu ni' ña'an.

¹⁷ Ykwi' nu kuna'an nu nduun tuna'an kan' lo'o Tyu bra kan':

—¿Ta lo'o nu'win ngi'ni xa'an cha' 'in yu kwa sikwa a? —ndukwin nu kuna'an kan' 'in yu.

—Ja lo'oñ —ndukwin Tyu.

¹⁸ Lo'o msu 'in sti jo'o lo'o ne' policía kan', wa mxu'u ne' kii' nde kwa, cha' tlya' 'a; nduun ne' tu'wa kii' kan', cha' katsun ti' ne'. Lo'o Tyu nduun yu lo'o ne' kan' bra kan', cha' lo'o yu nchka ti' yu katsun ti' yu tu'wa kii'.

Mnicha' sti jo'o nu lka ndloo 'in Jesús

¹⁹ Mnicha' sti jo'o nu lka ndloo 'in Jesús bra kan':

—¿Ti ji lka ra nu ngi'ni xa'an cha' 'iin a? ¿Ni sa ña'an ra cha' nu ndu'uu 'in ne' a?

²⁰ Mxkwen Jesús 'in sti jo'o bra kan':

—Ya ña'an ti se'en mda'aän, ñi yk-wiïn' lo'o nten sa ña'an ya' nu kunan nchga ne'—ndukwin yu—. Ni siya ni' lyaa xuwe ti, ni siya ni' lyaa tnun, nchga se'en nu ndyo' ti'in ne' judío, la kan' ngwa'uün 'in ne'; ja siya' chk-wiïn' mnan ti lo'o ne'.

²¹ ¿Ni cha' lka ñnichaa' ra 'ñaän a? Kunichaa' 'in nten nu wa ynan cha' nu ykwiïn', sa ña'an cha' nu ytsaän' 'in ne' kan'. Jlyo ti' ne' nchga cha' nu wa ngwa'uün 'in ne'.

²² Ykwan' ska policia tu'wa Jesús chun' nu wa ykwi' Jesús lo'o sti jo'o ngwaña'an.

—Ja su'we xkween ngwaña'an 'in sti jo'o nu nka ndloo —ndukwin policia bra kan'.

²³ —Si kuxi 'a ykwiïn', nxke' ti' wan, katsa' lya wan 'ñaän ni sa ña'an cha' kuxi lka kan' —ndukwin Jesús bra kan'—. Cha' nu ñi ykwiïn' lo'o wan. ¿Ni cha' ykwan' ra wan 'ñaän bra kan' a? —ndukwin Jesús.

²⁴ Kan' ngulo yu kula Anás tñan 'in ne' cha' tyaa lo'o ne' 'in Jesús, ña'an nchkan' ti yu, tsaa ne' se'en ndi'in Caifás nu nka x'nan sti jo'o.

Xiya' ykwi' Tyu cha' ja nsu'wi lyo yu 'in Jesús

²⁵ Ti nduun Tyu tu'wa kii' cha' kat-sun ti' yu. Ykwi' xka nten nu ndi'in nde kwa lo'o yu bra kan':

—¿Ta ja lo'o nu'win ngi'ni xa'aan cha' 'in yu kwa a?

Ja mslyaa Tyu katsa' ñi 'in ne'.

—Ja lo'oün —ndukwin.

²⁶ Lo'o nde kwa ndi'in xka msu 'in x'nan sti jo'o kan', kwi' ta'a yu lka nu msi'yu ku' Tyu jin nxkan ti tsan la. Ykwi' msu kan' lo'o Tyu bra kan':

—¿Ta si'i wa na'aän 'iin ti tsan bra nu mduun lo'o yu kwa ni' yka kwiñii kan' a? —ndukwin msu kan'.

²⁷ Xiya' ykwi' Tyu cha' ja lo'o mduun, lo'o ti kwi' bra kan' msi'ya ska la kwe'e.

Ngwa biya' 'in Jesús tloo Pilato

²⁸ Lo'o mdo'o ne' se'en ndi'in Caifás bra kan', ndyaa lo'o ne' 'in Jesús se'en ndi'in gobernador romano nu naan Pilato. Wa ki'ya ti xaa bra kan', kan' cha' ja mslyaa ne' judío sten ne' ni' ña'an 'in gobernador; kti 'a ngi'ni ne' kan' cha' ta'a. Nxke' ti' ne' cha' wñu'un cha' 'in ne' si sten ne' ni' ña'an 'in ne' nu ja luwi, ne' xka la'a tsu'; ja kaja chabiya' ku siin ne' tsan ta'a kan' bra kan'.

²⁹ Kan' cha' mdo'o Pilato, nu lka gobernador kan', ndyaa yu se'en ndi'in ne' judío cha' kunicha' yu 'in ne':

—¿Ta ndiya ki'ya nu xtya wan 'in yu re a? —ndukwin Pilato 'in ne'.

³⁰ Mxkwen ne' judío 'in Pilato bra kan':

—Si ja ndukwi yu ki'ya, ja kan lo'o ba 'in yu se'en ndi'in bra kan', yu kula —ndukwin ne' 'in yu.

³¹ —Yaa lo'o wan 'in yu re cha' ku'ni biya' wan 'in yu chabiya' 'in cha' kula nu nsu'wi 'wan, ti ykwi' ti wan —ndukwin Pilato 'in ne' bra kan'.

—Ja ndiya chabiya' 'wa cha' kujwi ba 'in ska nten ngwaña'an, cha' ne' judío lka ba —ndukwin ne' 'in Pilato bra kan'.

³² Cha' nu y'ni ne' ngwaña'an, bra kan' yaa to'o cha' nu wa ykwi' Jesús lo'o ne' nu ngwa s'ni, bra nu ykwi' yu sa ña'an ndi'in cha' kaja yu.

³³ Mxituun Pilato bra kan', ndyaa yu ni' ña'an 'in yu, msi'ya yu 'in Jesús cha' kan se'en ndi'in yu:

—¿Ta nu'win lkaa ree nu lka ndloo la 'in ne' judío a? —ndukwin Pilato 'in Jesús.

³⁴ Ykwi' Jesús lo'o yu kula bra kan':

—¿Ta ska cha' nu ngwi'ya kee tii ykwii' tii lka cha' kwa a? ¿O ta xka nten ytsa' 'iin cha' ngwaña'an lkaän a? —ndukwin Jesús 'in Pilato.

³⁵ —¿Ta lo'oün lkaän yu judío, nxke' tii' a? —ndukwin Pilato bra kan'—. Jlyo tii' cha' ne' ta'a kichen tyii, kwi' sti jo'o nu lka ndloo 'wan, kan' lka nu wa mdiyan lo'o 'iin cha' ka biya' 'iin se'en ndi'in.

³⁶ —Si na' lkaän ska ree ngwaña'an —ndukwin Jesús—, bra ti xuun ta'a ne' ta'a nda'aän lo'o ne' judío kwa

cha' ja xñi 'a ne' 'ñaän —ndukwin—. Kan' cha' ni, si'i nten chalyuu lka nu wa msty'a 'ñaän cha' kaän ndloo 'in ne'.

³⁷ —¿Ta ree lkaa sikwa a? —ndukwin Pilato.

Mxkwen Jesús 'in yu kula kan' xiya' bra kan':

—Nu'win ndukwiin cha' lkaän ree. Nde lka tñan nu nsu'wi 'ñaän, cha' chkwiiñ' ñi lo'o nten cha' 'in nchga cha' nu nsu'wi se'en ndi'in Ndiose; kan' cha' ngulaän lo chalyuu, kan' cha' mdiyaän cha' chkwiiñ' ñi nchga cha' 'in Ndiose lo'o nten. Lo'o nchga nten nu ndukwa cha' nu ñi, nnan ne' cha' nu nchkwiiñ' lo'o ne'.

³⁸ Kan' ykwi' Pilato lo'o Jesús:

—Ja jlyo tiän'. ¿Ta ndiya cha' nu ñi ngwaña'an lo chalyuu a? —ndukwin.

Ngulo Pilato tñan cha' kujwi ne' 'in Jesús

Lo'o mdo'o Pilato nde chun' na'an bra kan', ndyaa yu se'en nduun ne' judío kan' xiya'.

—Kwenta 'ñaän, ja ndukwi yu kwa ki'ya, ja ndi'in cha' taän nu ti'í 'in yu —ndukwin Pilato 'in ne' judío—.

³⁹ Lo'o ni, wa ndya'an ti' wan cha' ndlyoñ ska presu 'wan nchga yijan xa nu nchka tsan ta'a pascua —ndukwin Pilato bra kan'—. ¿Ta nchka ti' wan cha' tlyoñ 'in yu kwa nu lka ree 'wan ne' judío a?

⁴⁰ Kwen msi'ya lo'o ne' 'in Pilato xiya':

—¿Si'i yu kwa nchka ti' ba cha' tyo'o yu! ¡Tlyoo 'in Barrabás! —ndukwin ne'.

Lo'o nu naan Barrabás kan' ni, si'i nten su'we lka yu kan', xa'an 'a yu, lo'o yu kuan lka yu.

19

¹ Ngulo Pilato tñan cha' tyaa lo'o ne' 'in Jesús bra kan', cha' ti'í 'a jwi'in ne' 'in yu lo'o ti su.

² Ngwiñan sndaru ska sne' kiche' cha' xtya ne' ke Jesús, lo'o mda ne' ska te' kolo kwaa cha' ku' yu bra kan', ña'an ti' si lka yu ska ree.

³ Bra kan' ta'a ti, ta'a ti ndyaa ne' kwi' se'en ndi'in yu cha' chkwii' ne'

lo'o yu; cha' kwiñi ti cha' ngi'ni tnun ne' 'in yu.

—¿Su'we ti tyi'in, yu kula, cha' nu'win lkaa ree nu nka ndloo la 'in ne' judío! —ndukwin ne' 'in Jesús bra kan'.

Lo'o ykwan' ne' tloo Jesús bra kan'.

⁴ Xiya' mdo'o Pilato ni' ña'an ndyaa se'en nduun ne' judío kan'.

—Nde kwa ndijyan yu —ndukwin Pilato—. Wa mdiyaän lo'oñ 'in yu kwa se'en ndi'in wan xiya', cha' ka biya' ti' wan cha' ja ndukwi yu ki'ya kwenta 'ñaän.

⁵ Kan' mdo'o Jesús lo'o sne' kiche' ndukwa ke yu, lo'o ña'an ti nduku' yu te' kwaa kan'.

—¿Ña'an kwi'ya wan 'in yu kwa ni! —ndukwin Pilato bra kan'.

⁶ Lo'o sti jo'o nu lka ndloo lo'o yu policia 'in ne', kwen msi'ya lo'o ne' 'in Pilato bra nu na'an ne' cha' ndijyan Jesús.

—¿Yjwi lya wan 'in yu! ¡Yjwi lya wan 'in yu kwa! —ndukwin ne' 'in Pilato.

Ykwi' Pilato lo'o ne' bra kan':

—Yaa lo'o lya wan 'in yu, ti ykwi' ti wan cha' jwi'in ka'an wan 'in yu lo wsi sikwa —ndukwin Pilato 'in ne'—, cha' kwenta 'ñaän ja ndukwi yu ki'ya.

⁷ Mxkwen ne' judío 'in Pilato bra kan':

—Ndi'in ska cha' 'ware —ndukwin ne'—. Sa ña'an nchkwii' ti ba ndukwi yu ki'ya, cha' ndukwin yu cha' lka yu ska ti nu lka Sñi' Ndiose; si'ya cha' kan' ndi'in cha' kaja yu.

⁸ Bra wa ynan Pilato cha' kan', yt-sen 'a yu bra kan'.

⁹ Xiya' mxituun yu ndyaa yu ni' ña'an 'in yu, mnicha' yu 'in Jesús:

—¿La nde ya' mdo'oo ndijyaan a?

Ja mxkwen 'a Jesús 'in yu siya' ti bra kan'.

¹⁰ —¿Ni cha' lka ja xlyaa chkwii' lo'oñ a? —ndukwin Pilato 'in Jesús—. ¿Ta ja jlyo tii' cha' ndiya chabiya' 'ñaän cha' tlyoñ 'iin a? Lo'o ndiya chabiya' 'ñaän cha' kujwiñ 'iin lo wsi.

¹¹ —Ja ndiya chabiya' 'iin siya' ti cha' kaa ndloo 'ñaän —ndukwin Jesús 'in Pilato—. Ndiose nu lka ndloo la ti, kan' lka nu ta chabiya' 'ñaan; kan' cha'

tnun la ki'ya ndukwi yu nu wa yjwi xu'wa ña'än yaa'.

¹² Mdyisanan Pilato, lye 'a y'ni yu tñan bra kan', si kaja ña'an ku'ni yu cha' kulaa yu 'in Jesús. Ña'an ti kwen msi'ya lo'o ne' judío 'in Pilato:

—¡Si kulaa 'in yu kwa ni, ja ka su'we nu'win lo'o César nu lka x'nan wan ne' romano bra kan'! —ndukwin ne'—. ¡Wa ndukwin yu kwa cha' lka yu ska ree, kan' cha' lka yu kontra 'in César nu nka x'nan wan!

¹³ Bra wa ynan Pilato cha' nu ykwi' ne' judío kan', bra kan' ndyaa tukwa yu lo yka xlyaa se'en ngi'ni biya' yu 'in nten. Ngulo yu tñan cha' kan lo'o ne' 'in Jesús tloo yu, ti kwi' se'en ndiya kee kwaja' nu ngwa naan Gabata cha' hebreo.

¹⁴ Ndi'ya kwan ngwa bra kan', tsan ta'a siin 'in ta'a pascua. Ykwi' Pilato lo'o ne' judío xiya' bra kan':

—¡Yu re lka yu ree nu lka ndloo 'wan sikwa!

¹⁵ Lye 'a ykwi' ne' judío lo'o Pilato bra kan':

—¡Yaa lo'o wan 'in yu! ¡Yaa lo'o wan 'in yu! Jwi'in ka'an lya wan 'in yu lo wsi.

—¿Ta nchka ti' wan cha' kujwi ba 'in ree nu lka ndloo 'wan a? —ndukwin Pilato 'in ne'.

—Ja ndi'in xka ree nu lka ndloo ñaan —mxkwen ne' 'in yu—. Ska ti César lka ndloo la 'ñaan.

¹⁶ Kan' cha' ngwaña'an ngwa bra kan'. Ngulo Pilato tñan 'in sndaru cha' kujwi ne' 'in Jesús, cha' jwi'in ka'an ne' 'in yu lo wsi bra kan'.

Mji'in ka'an ne' 'in Jesús lo wsi

¹⁷ Lo'o msñi sndaru 'in Jesús bra kan', ndyaa lo'o ne' 'in yu se'en kujwi ne' 'in yu. Ngwi'ya Jesús wsi 'in yu, ti ykwi' ti yu, ndyaa yu bra kan'. Ndyaa lo'o ne' 'in yu se'en naan Gólgota cha' hebreo, nu nchka ti' chkwi' cha'tñan: Se'en ndukwa tijyan ke ayman.

¹⁸ La kan' mji'in ka'an ne' 'in Jesús lo wsi, lo'o tyukwa nten ta'a kaja Jesús; la'a se'en kwin mxituun ne' wsi 'in ska yu, la'a se'en ka mxituun ne' wsi 'in xka yu bra kan'. Wsi 'in Jesús mxituun ne' jlu'we la.

¹⁹ Bra kan' ngulo Pilato tñan cha' kwa'an ne' cha' re ke wsi kan': “Yu re lka Jesús Nazaret, ree 'in ne' judío.” Ngwaña'an ngwa'an ne' cha' bra kan'.

²⁰ Ka'an 'a ne' judío na'an ne' cha' nu ndukwa ke wsi kan', cha' ja ti-jyu' yjwi ne' 'in Jesús lo wsi, tu'wa kichen ti ngwa se'en kan'. Snan lo cha' nu nchkwi' nten ngwa'an ne' ke wsi kan': cha' hebreo nu nchkwi' ne' judío ndukwa kan', lo'o cha' latín, lo'o cha' griego.

²¹ Kan' cha' tyun sti jo'o nu lka ndloo 'in ne' judío, ndyaa ykwi' ne' lo'o Pilato bra kan':

—Ja su'we cha' ngwa'an wan cha' ree lka yu kan', cha' lka yu ndloo 'ware ne' judío —ndukwin ne'—. Su'we la si kwa'an wan cha' ykwi' yu ndukwin yu cha' lka yu ree 'in ne' judío ta'a ba.

²² Mxkwen Pilato 'in ne' bra kan':

—Kanun tu cha' kan' sa ña'an nu ndukwa ti ran, nan wa ndukwa cha' ni —ndukwin.

²³ Xa wa mji'in ka'an sndaru 'in Jesús lo wsi, bra kan' msñi yu kan' ste' Jesús. Ndi'in jakwa sndaru la kan', lo'o msu'we yu ste' Jesús cha' kaja chin' 'in ta'a jakwa yu. Lo'o te' tukwin 'in Jesús msñi yu 'in ran; ña'an ku' ti te' kan', ja ndiya se'en nchkwan te' kan'.

²⁴ Kan' cha' ykwi' yu lo'o ta'a yu:

—Ja kusaan' te' re. Tyi'in jyaan lo'o ta'aan cha' tyija lyo cha' ñaan ti ka nu kanun te' re 'in.

Ngwaña'an nchka biya' tian' cha' chañi cha' nu ngwa'an ne' lo kityi kula nu ngwa s'ni, se'en nchkwi': “Wa msu'we ne' ste'ñ lo'o ta'a ne', wa mdi'in jya ne' lo'o ta'a ne' cha' tyija lyo cha' 'in ne' ti ka nu kanun te' kan' 'in.” Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi kan', lo'o ti kwi' ngwaña'an y'ni ne' sndaru kan' bra kan'.

²⁵ Laja bra kan' mduun jya'an Jesús kwi' se'en mji'in ka'an ne' 'in yu lo wsi kan'. Mduun lo'o ska ta'a ngula, nu naan Liya kwilyo'o Cleofas, lo'o xka nu kuna'an nu naan Liya Magdalena.

26 Na'an Jesús 'in jya'an yu, lo'o na'an yu 'in ska yu nu ngi'ni xa'an cha' 'in yu; ndiya ti' Jesús 'in yu kan', lo'o na'an yu cha' su'wa nduun ne' kwi' se'en nduun wsi. Ykwi' Jesús lo'o jya'an yu bra kan':

—Jya'aän —ndukwin—, yu kwa ka sñii' ni.

27 Kwi' ngwaña'an ykwi' Jesús lo'o nu ki'yu kan':

—Ne' kula re ka jya'aan ni.

Lo'o ndyaa yu kan' lo'o jya'an Jesús bra kan', mda yu se'en tyi'in ne' kula na'an tyi yu bra kan'.

Ngujwi Jesús

28 Ngwaña'an ngwa. Lo'o mgii ti' Jesús cha' wa ngwa nchga cha' nu ndi'in cha' ka 'in yu bra kan', kan' cha' ykwi' yu ska cha', ti kwi' ta'a cha' nu ndukwa lo kityi kula:

—Ngityi 'a tiän' ni —ndukwin yu.

29 Nde kwa nduun ska te'én mñun tiye'. Kan' msu'wa ne' ska kiche ni' te'én se'en nsu'wi mñun kan', sa ña'an bra nu mtsa' su'we ran; mstyane' kiche kan' lo ska yka tukwin, mskwen kwan ne' 'in kiche cha' kala ran tu'wa Jesús.

30 Bra wa yti' Jesús mñun kan', bra kan' ndukwin yu:

—Wa ngwa nchga cha'.

Bra kan' ngwi'ya tukwi ke yu, ngujwi yu bra kan'.

Yojo' sNDARU CHKWAN CHA SI' JESÚS

31 Ta'a siin pascua nka kan', kan' cha' ja nchka 'a ti' ne' judío cha' kanun ayman lo wsi xka tsan. Nduwe 'a ti' ne' cha' kti 'a tsan ta'a kan'; kan' cha' ndyaa ne' tloo Pilato, mjñan ne' cha' 'in yu kula cha' kwicha lya sNDARU tijyan kiya' ne' nu ndukwi lo wsi, cha' ndla la kaja ne' bra kan'. Ka ti'ya ne' 'in ayman kan' lyuu bra kan'.

32 Kan' cha' ndyaa sNDARU se'en nduun wsi 'in yu ta'a ngujwi Jesús; mcha ne' kiya' yu se'en ndiya ne' kulo, lo'o mcha ne' kiya' xka yu.

33 Kan' ndyaa ne' se'en nduun wsi 'in Jesús, na'an ne' cha' wa ngujwi yu, kan' cha' ja mcha 'a ne' kiya' Jesús.

34 Ni siya ja ngutsa kiya' Jesús, yojo' ska sNDARU chkwan cha si' yu, bra ti ngulu tnen yu mxtyaa' lo'o tyi'a luwi bra kan'.

35 Lo'o na' nu ngwa'aän kityi re, Xuwa lkaän, lo'oüñ na'aän cha' ngwaña'an ngwa nchga cha' kan'. Chañi cha' jlyo tiän', kan' cha' nchkwiin' cha' nu ñi lo'o wan, cha' lo'o wan ka tsaa ña'an ti' wan cha' kan'.

36 Sa ña'an ngwa cha' kan', ti kwi' ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi 'in Ndiose nu ngwa s'ni: “Ja ska tijyan yu katsa” ndukwin cha' kan'.

37 Lo'o ndiya xka cha' nu ndukwa lo kityi kan' nu nchkwi': “Yojo' ne' chkwan cha si' yu, lo'o na'an nten cha' wa ngujwi yu bra kan'.”

Mtsi' ayman Jesús

38 Xa wa msiin la ndyaa ska yu nu naan Se Arimatea se'en ndi'in Pilato kan'. Ti kwi' nten nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús lka yu kan', ni siya mnan ti y'ni xa'an yu. Ntsen yu si ka biya' ti' ne' judío ta'a kichen tyi yu cha' ngi'ni xa'an yu cha' 'in Jesús. Ndyaa yu mjñan yu chabiya' 'in Pilato cha' tsaa lo'o yu 'in ayman Jesús cha' katsi'. Mda Pilato chabiya' tsaa lo'o yu 'in ayman kan'. Bra kan' ndyaa Se se'en nduun wsi, ndyaa y'ya yu 'in ayman Jesús, cha' tsaa lo'o yu 'in tu'wa kwaa.

39 Lo'o Nicodemo mdaya' 'in yu, ti kwi' Nicodemo nu yaa se'en ndi'in Jesús tla nu ngwa. Ndyaa lo'o Nicodemo ska yu'wa styi' yka nu xi tyi'i; mirra naan styi' yka kan', mxtya' lo'o xka nan nu naan áloes. Kalatyii kilo ti'in yu'wa kan'.

40 Mstyane' nan xi tyi'i kan' lo ska te' nu lti ti loo, bra kan' mxtyin ne' te' kan' ña'aan chun' ayman Jesús, sa ña'an nu ngi'ni ne' judío xa nu ntsi' ne' ya ña'an ti ayman 'in ne'.

41 Kwi' se'en mji'in ka'an ne' 'in ne' lo wsi, la kan' ndukwi ska lo'oo se'en nduun yka tla' 'in ne'. Ni' lyo'oo kan' ndiya ska tukee nu tka ngulu ti ne' si' yuu cha' ka kwaa 'in ne'. Ja ya katsi' nten ni' kwaa kan'.

42 Kwi' se'en ti ndukwa tukee kan', kan' cha' nde kwa mtsi' ne' 'in ayman

Jesús bra kan', cha' wa ka tla ta'a siin pascua 'in ne' judío.

20

Ndyu'u Jesús xiya'

¹ La mda'a kucha, tsan kulo 'in smnan, lo'o ti ji ki'ya su'we xaa, bra kan' mdo'o Liya Magdalena ndyaa tu'wa kwaa kan'. Na'an cha' wa lka ndyo'o tsu' kee tnun nu nchkun' tu'wa kwaa kan',

² kan' cha' msnan Liya ndyaa se'en ndi'in Tyu Simón lo'o xka yu ta'a y'ni xa'an yu, ti kwi' yu nu ndiya 'a ti Jesús. Ytsa' Liya 'in ne' kan':

—Wa ngulo ne' 'in ayman X'naan se'en mtsi' ne' 'in Ni ni' tukee kan' —ndukwin Liya 'in ne'—. Lo'o ja jlyo ti' ba la nde ya' ndyaa lo'o ne' 'in ayman kan' ni.

³ Bra ti mdo'o Tyu lo'o xka yu, msnan ne' ndyaa ne' tu'wa kwaa bra kan'.

⁴ Ta'a tyukwaa ne' msnan ne', lo'o lye la msnan xka yu kan', ndla la mdiyan yu kan' tu'wa kwaa.

⁵ Ndukwi ndlyuu yu cha' ña'an yu ni' tukee kan', lo'o na'an yu te' lti ti loo nu mxiin ne' chun' ayman, kan' ti nganun. Ja ndyaa 'a yu ni' tukee kan'.

⁶ Lo'o mdiyan Tyu Simón tu'wa kwaa bra kan', ndijyan ña'an yu 'in xka yu kan'. Bra ti yten Tyu ndyaa ni' tukee, na'an yu cha' ti ndiya te' lti ti loo kan' tukee kan'.

⁷ Kwi' ngwaña'an, na'an yu te' nu nchkun' tloo ayman, wa mtsa tu'wa te' kan', mskwa xka se'en; ja mskwa ran lo'o te' lti ti loo nu mxiin chun' ayman, ska se'en mskwa te' kan'.

⁸ Lo'o xka yu nu mdiyan kulo ndukwa la, lo'o yu kan' yten yu ni' tukee bra kan', ndyaa na'an yu sa ña'an ngwa ni' kwaa. Bra kan' su'we 'a ndyaa ña'an ti' yu 'in Jesús.

⁹ Ngwa biya' ti' ne' bra kan', cha' ti kwi' sa ña'an nu ndukwa cha' lo kityi kula, se'en nchkwi' cha' ndi'in cha' tyu'u Jesús xiya' xa wa mtsi', ngwaña'an yaa to'o cha' kan'.

¹⁰ Mxituun yu bra kan', ta'a tyukwaa yu nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús

kan', ndyaa yu se'en ndi'in ne' ta'a y'ni xa'an yu.

Ngwa'u tloo Jesús 'in Liya Magdalena

¹¹ Lo'o Liya kan' ni, nganun tu'wa tukee kan', ynan 'a. Laja nu nganan, bra kan' na'an la ni' tukee kan',

¹² na'an tukwa angajle nu mdo'o nde ni' kwan mdo'o tukwa nde kwa. Ngaten 'a ña'an ste' angajle nu mdo'o tukwa kan'. Kwi' se'en msti ayman Jesús, nde kwa ndyaa tukwa angajle kan'; ska angajle ndukwa se'en yu'wi ke ayman kan', xka angajle ndukwa se'en yu'wi kiya' ayman kan'.

¹³ Bra kan' mnicha' angajle kan' 'in Liya:

—¿Ni cha' lka lye 'a nganaan a?

Mxkwen Liya 'in angajle bra kan':

—Wa ngulo ne' 'in ayman X'naan —ndukwin—, lo'o ja jlyo tiän' la nde ya' ndyaa lo'o ne' 'in Ni ni.

¹⁴ Bra wa mdyii ykwi' Liya cha' kan', mxina'an nde chun', na'an cha' nduun Jesús nde kwa bra kan', lo'o ja yu'wi lyo Liya 'in Ni bra.

¹⁵ Mnicha' Jesús 'in Liya bra kan':

—¿Ni cha' lka lye 'a nganaan a? —ndukwin yu 'in Liya—. ¿Ti 'in nda'an naan a?

Mske' ti' Liya cha' ti kwi' yu nu ngi'ni tñan se'en ndukwa yka tla' lka nu nduun nde kwa, kan' cha' ykwi' lo'o yu bra kan':

—¿Ta si'i nu'win lkaa nu ngulo tsuu' 'in ayman nu mtsi' re a?, ne' kula —ndukwin 'in yu—. Ku'nii cha' su'we katsaa' lyaa 'ñaän la nde ya' ndyaa lo'oo 'in, cha' tsaa lo'oön 'in ayman kan' la xka se'en su'we la bra kan'.

¹⁶ —¡Liya! —ndukwin Jesús 'in nu kuna'an kan'.

Bra ti mxituun Liya na'an se'en nduun Jesús.

—¡Rabuni! —ndukwin. Ska cha' hebreo lka: Mstru 'ñaän, ngwaña'an ndyo'o cha' kan'.

¹⁷ Ykwi' Jesús lo'o Liya bra kan':

—Ja kalaa' 'ñaän ni, cha' ti ji tya'aän nde kwan se'en ndi'in Stiin —ndukwin yu—. Lo'o ni, yaa lyaa se'en ndi'in ta'a ne' nu wa yten cha' 'ñaän,

yaa ytsaa' 'in ne' kan', cha' ndse ti skweën tsa'aän la se'en ndi'in Ndiose Stiin, ti kwi' nu lka Sti wan. Tsa'aän se'en ndi'in Ndiose X'naän, ti kwi' nu lka Ndiose X'nan wan.

¹⁸ Bra ti ndyaa Liya Magdalena se'en ndi'in ta'a ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús nu ngwa xkan', ndyaa ytsa' 'in ne':

—Wa na'aän 'in ti kwi' X'naan tsan —ndukwin.

Lo'o ytsa' nu kuna'an kan' nchga cha' nu wa ykwi' Jesús lo'o bra kan'.

Mdo'o tukwa Jesús se'en ndi'in nten 'in yu

¹⁹ Ti kwi' tla tsan kulo 'in smnan kan', nga'an ya' na'an se'en ndyo' ti'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús, cha' ntsen ne' 'in ne' wsiya judío. Lo'o mdiyan Jesús bra kan', mduun yu laja ne' se'en ndi'in ne'.

—Tiin ti tyi'in wan, ja tya'an 'a cha' tiye wan —ndukwin yu 'in ne' bra kan'.

²⁰ Lo'o ngwa'u Jesús tuya' yu 'in ne', ngwa'u yu si' yu 'in ne', se'en mjwi cha yu. Su'we 'a nsu'wi tiye ne' bra nu na'an ne' nu y'ni xa'an cha' 'in yu cha' nu lu'u X'nan ne'.

²¹ Xiya' ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—Tiin ti tyi'in wan, ja tya'an 'a cha' tiye wan —ndukwin yu 'in ne'—. Sa ña'an nu msu'wa Stiin 'ñaän cha' mdiyaän lo chalyuu, kwi' ngwaña'an su'waän 'wan cha' tsaa wan tyukwi ña'an chalyuu.

²² Ngwa'a Jesús tloo ne' kan' bra kan'.

—Kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan ni —ndukwin yu 'in ne' kan'—.

²³ Ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in nten 'in ki'ya nu ndukwi ne' bra nu chkwi' wan lo'o ne' cha' ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'in ne'; lo'o ngwaña'an, kanun ki'ya nu ndukwi ne' bra nu chkwi' wan lo'o ne' cha' ja ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'in ne'.

Na'an Toma 'in Jesús

²⁴ Ndiya ska yu ta'a nu tii tyukwa ne', nu naan Toma nu ngula tukwa. Ja lo'o Toma ndi'in lo'o ta'a ne' nu y'ni xa'an kan', bra nu yaa Jesús se'en ndi'in ne'.

²⁵ Kan' cha' ytsa' ne' ta'a y'ni xa'an Toma 'in yu bra kan':

—Wa na'an ba 'in ti kwi' X'naan —ndukwin ne'.

Ykwi' Toma lo'o ne' bra kan':

—Bra wa na'aän se'en yojo' ne' klavu ya' yu, bra kan' tsaa ña'an tiän' cha' ti kwi' yu lka yu kan' —ndukwin—. Bra wa yojoün' xñii yaän' laja kutu se'en yojo' ne' klavu ya' yu, bra wa yojoün' yaän' laja kutu se'en yojo' ne' chkwan si' yu, tsaa ña'an tiän' bra kan' —ndukwin Toma.

²⁶ Xa wa mda'a snu' tsan, ndyo' ti'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús ni' ña'an xiya'; lo'o Toma ndi'in lo'o ne' bra kan'. Wa nchkun' tsaa tuna'an, bra kan' yten Jesús ni' ña'an kan' ña'an nchkun' ti tuna'an, mdyituun laja ne' se'en ndi'in ne' bra kan'. Ykwi' yu lo'o ne':

—Tiin ti tyi'in wan.

²⁷ Lo'o ykwi' Jesús lo'o Toma bra kan':

—Tyaan lyaa re, kojoo' xñii yaa' laja kutu ndukwa yaän' —ndukwin—. Ña'an kwi'ya su'we se'en ndukwa kutu yaän' re. Tyaan kojoo' yaa' siin'. Ja chkwi' 'a cha' ja ndyaa ña'an tii' 'ñaän. Bra nu ni, ka tsaa ña'an su'we tii' 'ñaän —ndukwin Jesús.

²⁸ —Nu'win lka X'naän, yu kula —ndukwin Toma 'in Jesús—, nu'win lkaa Ndiose 'ñaän.

²⁹ —Ndyaa ña'an tii' 'ñaän ni, cha' wa na'aan 'ñaän —ndukwin Jesús 'in Toma—, su'we la ka tiye nten nu tsaa ña'an ti' 'ñaän ni siya ja ya ña'an ne' 'ñaän.

Nde lka rsun cha' ngwa'an Xuwa kityi re

³⁰ Chañi cha' y'ni Jesús ka'an la cha' tnun cha' kuwe ti' nten 'in Ndiose Sti yu. Na'an ne' nu y'ni xa'an cha' 'in yu cha' kan', ni siya ja nchkwi' kityi re cha' 'in nchga cha' kan'.

³¹ Cha' nu ndukwa lo kityi re ni, wa ngwa'aän cha' kan' cha' ka tsaa ña'an ti' wan cha' Jesús lka Krixtu, ti kwi' nu msu'wa Ndiose cha' kan lo chalyuu, cha' ka sten wan cha' 'in Jesús, cha' ska ti Ni kan' lka Ni Sñi' Ndiose. Lo'o

kaja chalyuu su'we nu ja tsa tii 'a 'wan chabiya' 'in Jesús bra kan'.

21

Mdo'o tukwa Jesús se'en ngi'ni ne' tñan tu'wa tiyu'

¹ Chun' ndi'in la xiya' ngwa'u tloo Jesús 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in yu, xa nu mdi'in ne' tu'wa tiyu' Tiberias. Nde ña'an ngwa cha' kan'.

² Sa tlyu ti ndyaa Tyu Simón, lo'o Toma nu ngula tukwa, lo'o Natanael ne' kichen Caná, nu ndi'in lo yuu 'in Galilea; lo'o sñi' Zebedeo, lo'o xa tyukwa ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús, ndyaa ne' tu'wa tiyu' kan'.

³ Ykwi' Tyu Simón lo'o ne' kan' bra kan':

—Tsa'aän kuta kula —ndukwin yu.

—Sa tlyu ti tsaan sikwa —ndukwin ne' 'in ta'a ne' bra kan'.

Kan' cha' yten ne' ni' yka na'an ndyaa ne' bra kan', lo'o ja ska nan mjwi 'in ne' yaa ne' tyukwi tla kan'.

⁴ Wa ki'ya ti xaa xka tsan, bra kan' mduun Jesús tu'wa tiyu'. Ti ndi'in ne' lo tyi'a, lo'o ja jlyo ti' ne' nu y'ni xa'an cha' 'in yu si ti kwi' Jesús lka nu nduun tu'wa tiyu' kan'.

⁵ Lo'o mnicha' Jesús 'in ne' bra kan':

—¿Ta wa mjwi chin' kula ku wan ni a?

—Ja ska nan mjwi 'wa siya' ti —ndukwin ne' 'in yu bra kan'.

⁶ —Kuun wan katan 'wan la'a se'en kwinn 'wan, nde kwa kaja chin' kula 'wan —ndukwin Jesús 'in ne' nu ndi'in lo tyi'a bra kan'.

Ngwaña'an y'ni ne', lo'o ja ngwa 'in ne' jwakii ne' katan cha' tyaan ran ni' yka na'an kan', cha' ka'an 'a kula yten ni' katan 'in ne'.

⁷ Lo'o yu nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús, nu ndiya 'a ti' Jesús 'in, bra ti ykwi' yu lo'o Tyu bra kan':

—¡Ti kwi' X'naan lka nu nduun la kwa! —ndukwin.

Bra wa ynan Tyu cha' kan', bra ti yku' yu ste' yu cha' kuna' ti chun' yu ngi'ni yu tñan, ndyukwan yu ndyaa yu lo tyi'a cha' ndla la tyo'o yu tu'wa tiyu'.

⁸ Chun' ndi'in la mdo'o ta'a ne' kan' tu'wa tyi'a lo'o yka na'an; mjwakii ne' katan msa'an ndi'in kula ni', mdo'o ne' tu'wa tyi'a. Lo'o ja tijyu' ndi'in ne' tu'wa tiyu' kan', wa yaa ne' ska siyentu metro ti lo tyi'a kan'.

⁹ Bra wa ngala ne' tu'wa tyi'a kan', mdo'o ne' ni' yka na'an, na'an ne' cha' wa lka ndi'in kii' nsuwi' nde kwa, wa nskwa kula ndyi'i lo kii' kan', lo'o chin' jaxlya teje' ndiya.

¹⁰ Ykwi' Jesús lo'o ne' bra kan':

—Kan lo'o wan chin' kula nu mjwi 'wan nde re —ndukwin yu 'in ne'.

¹¹ Bra ti yten Tyu ni' yka na'an xiya', mjwakii yu katan cha' kulo yu 'in ran la se'en wtyi; msa'an katan kan' nsu'wi kula tnun. Ska siyentu nsu'wi tu'watyii ndukwa snan kula ndi'in ni' katan 'in ne', lo'o ja mdaa' 'a katan, ni siya ka'an 'a kula yten ni' ran.

¹² —Kan lya wan ku lomsaan —ndukwin Jesús 'in ne' kan' bra kan'.

Lo'o ja tukwin y'ni tiye kunicha' 'in yu ti ka nu lka yu, jlyo ti' ne' cha' ti kwi' Jesús X'nan ne' lka yu kan'.

¹³ Mdiyan Jesús kwi' se'en ti bra kan', msñi yu jaxlya cha' ta yu ku ne' kan', lo'o mda yu kula ku ne'.

¹⁴ Lo'o ni, wa mda'a snan ya' nu ngwa'u tloo Jesús 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in yu, ti bra nu ndyu'u yu xiya' cha' ngujwi yu.

Ykwi' Jesús lo'o Tyu Simón

¹⁵ Xa wa mdyii yku lomsaa ne', bra kan' mnicha' Jesús 'in Tyu Simón:

—Simón, sñi' Jona —ndukwin Jesús 'in yu—, ¿ta nsu'wi la tiyee ña'an 'ñaän a? ¿O ta nsu'wi la tiyee ña'an 'in ta'a su'we nsu'wii a?

Bra ti mxkwen Tyu 'in Jesús:

—Wa jlyo tii', X'naän, cha' su'we 'a nsu'wi tiyeeñ na'aän 'iin —ndukwin Tyu 'in Jesús.

—Kwa'uu lyaa cha' 'ñaän 'in nten nu tka yten cha' 'ñaän sikwa, ña'an ti' si ña'ansiin 'in slya' kune' ti 'ñaän —ndukwin Jesús 'in Tyu.

¹⁶ Lo'o ykwi' Jesús lo'o yu xiya' bra kan':

—Simón, sñi' Jona —ndukwin—, ¿ta chañi 'iin cha' su'we nsu'wi tiyee ña'an 'ñaan a?

—X'naän, wa jlyo tii' cha' su'we 'a nsu'wi tiyeen na'aän 'iin —ndukwin Tyu 'in Jesús.

—Ña'ansiin 'in nten 'ñaan sikwa, ña'an ti' si ña'ansiin 'in slya' 'ñaan —ndukwin Jesús 'in yu bra kan'.

¹⁷ Wa mda'a snan ya' nu mnicha' Jesús 'in yu ngwaña'an:

—¿Ta chañi 'iin cha' su'we nsu'wi tiyee ña'aan 'ñaan a?

Ngwa xi'in ti' Tyu cha' snan ya' mnicha' Jesús 'in yu si chañi cha' su'we nsu'wi tiye yu ña'an yu 'in, kan' cha' ykwi' yu lo'o Jesús xiya':

—Siya' ti jlyo tii' nchga cha', X'naän —ndukwin Tyu 'in yu—. Lo'o jlyo 'a tii' cha' su'we 'a nsu'wi tiyeen na'aän 'iin.

—Kwa'uu lyaa cha' 'ñaan 'in nten 'ñaan sikwa, ña'an ti' slya' 'ñaan lka ne' —ndukwin Jesús 'in yu—.

¹⁸ Chañi 'a cha' nu chkwiin' lo'oo ni, cha' nu ti ngwa kune' —ndukwin Jesús—, ti bra kan' ngwa 'iin ti ykwii' ti skaan' ti si', lo'o ngwa 'iin tsa' la nde ya' se'en ngwa tii' tsa' bra kan'; nde loo la ni, xa nu kasuu' la, bra kan' xñii skuun bra nu kan ne' xka la'a tsu' cha' skan' tsa' ne' kan' si', bra kan' tsa' lo'o ne' 'iin la se'en nu ja nchka tii' tsa'.

¹⁹ Ngwaña'an ykwi' Jesús cha' ka biya' ti' Tyu sa ña'an kujwi ne' 'in yu nde loo la; lo'o lye la ku'ni tnun nchga nten 'in Ndiose chun' nu kaja yu ngwaña'an.

—¡Tya'aan lo'oün sikwa! —ndukwin Jesús 'in Tyu bra kan'.

Yu ta'a nda'an Jesús nu ndiya 'a ti' Jesús 'in

²⁰ Lo'o mxina'an Tyu chun' yu se'en nduun ta'a nda'an yu, ta'a y'ni xa'an yu cha' 'in Jesús, ti kwi' yu nu ndiya 'a ti' Jesús 'in, ndijyan ña'an yu kan' 'in ne'. Ti kwi' yu kan' lka nu ti ngwa xkan' nga'an yu kwi' se'en ti lo'o Jesús nchku siin ne', ti kwi' nu mnicha' 'in Jesús: “¿X'nan, ti ka lka

nu ku'ni trisiyun 'iin ya' ne' xa'an a?” ndukwin yu nu ngwa xkan'.

²¹ Na'an Tyu cha' ndijyan ña'an yu kan' 'in ne', kan' cha' mnicha' Tyu 'in Jesús:

—¿Ni ña'an ka 'in yu re nde loo la a? —ndukwin Tyu 'in Jesús.

²² Mxkwen Jesús 'in Tyu bra kan':

—Ja kuwe 'a tii' —ndukwin yu 'in Tyu—. Ni siya nchka tiän' cha' kanun yu lo chalyuu sa ña'an bra nu kaän xiya', ja ndi'in cha' tya'an 'a cha' tiyee 'in cha' kan' —ndukwin Jesús—. Nu'win, tya'aan lo'oün.

²³ Xa wa ynan ta'a ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús cha' kan', ykwi' 'a ne' lo'o ta'a ne' cha' ja kaja 'a yu kan' ni, mske' ti' ne'. Lo'o ñi la ndyo'o cha' kan', cha' ja ndukwin Jesús cha' ja kaja 'a yu kan'; sa kan' ti cha' ndukwin Jesús cha' 'in yu: “Ja kuwe 'a tii'. Ni siya nchka tiän' cha' kanun yu lo chalyuu sa ña'an bra nu kaän xiya', ja ndi'in cha' tya'an cha' tiyee 'in cha' kan'.” Sa kan' ti cha' ykwi' Jesús lo'o Tyu.

²⁴ Lo'o na' lkaän ti kwi' yu kan' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús kan'. Ti kwiin' ngwa'aän cha' re lo kityi, lo'o jlyo tiän' cha' nu ñi lka nchga cha' nu nchkwiiin' lo'o wan.

²⁵ Ti nsu'wi la ka'an 'a cha' nu y'ni Jesús; ni siya kwa'an ne' nchga cha' kan' lo kityi, ti nu ngula yu lo chalyuu, ja tyo'o skwa ña'aan chalyuu cha' tyo' tukwa kityi kan', nxke' tiän'. Sa kwa ti cha' nda'aän re.

Tñan nu y'ni nten nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús chun' ndi'in la

Ykwi' Jesús cha' kan Tyi'i Ndiose lo chalyuu

¹ Ti ngwa xkan', wa ngwa'aan ska kityi nu ndyaa se'en ndi'in nu'win, Teófilo. Kityi kan' ngitsa' 'iin nchga tñan nu y'ni Jesús, nchga cha' nu ngwa'u Jesús bra nu mdyisnan y'ni yu tñan,

² nchga cha' nu y'ni yu xa nu mdi'in yu lo chalyuu re. Ja ya tyaa Jesús nde se'en ndi'in Ndiose, bra nu ngulo suwi yu 'in tii tyukwa nten nu tsa chkwí' cha' 'in yu tyukwi ña'an chalyuu. Mdaya' Tyi'i Ndiose 'in Jesús cha' ngulo yu tñan 'in tii tyukwa yu kan', sa ña'an tñan ndi'in cha' ku'ni yu kan'.

³ Bra wa ngujwi Jesús, ndyu'u yu xiya', bra kan' mdo'o tukwa yu se'en ndi'in ne' kan'. Xa tu'wa tsan mda'an Jesús lo chalyuu bra kan', tyun ya' mdo'o tukwa yu se'en ndi'in ne' kan'; su'we 'a ngwa'u yu 'in ne' cha' chañi cha' wa ndyu'u yu xiya'. Lo'o ngwa'u yu 'in ne' kan' sa ña'an ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in nten.

⁴ Ja ya tyaa Jesús, bra nu ykwi' yu lo'o ne' kan', cha' kanun ne' kichen Jerusalén:

—Kata wan chin' kichen re —ndukwin Jesús 'in ne'—, sa ña'an bra nu kan Tyi'i Ndiose cha' kanun ni' kasiya 'wan. Ngwaña'an ykwi' Stiin nu ngwa s'ni, kwi' ngwaña'an ngwa cha' nu ykwiin' lo'o wan nu ngwa xkan' ti.

⁵ Ti kulo mdukwatya Xuwa 'in nten lo'o tyi'a ti; lo'o ni, wa tiya ti tsan nu kan Tyi'i Ndiose cha' kanun ni' kasiya 'wan, ngwaña'an tukwatya Ndiose 'wan.

Ndyaa Jesús ni' kwan

⁶ Ngwa ska tsan ndyo' ti'in ta'a ne' kan' ska se'en ti, mnicha' ne' 'in Jesús bra kan':

—X'nan ba—ndukwin ne'—, ¿ta si'i ni nu taa chabiya' 'wa, cha' ka ba ndloo lo yuu nu ndi'in kwenta 'in kichen tyi ba xiya' a? Ti kwi' ne' Israel lka ba.

⁷ Mxkwen Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—Ja ndiya chabiya' 'wan cha' ka biya' ti' wan ni tsan ka, ni bra ka nu ku'ni Ndiose tñan. Ska ti Stiin Ndiose jlyo ti' Ni cha' kan', lo'o nganun chabiya' kan' 'in Ni, ti ykwi' ti Ni.

⁸ Xka cha' chkwíin' lo'o wan ni, cha' kaja chabiya' 'wan ku'ni wan tñan 'ñaan xa nu kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan, cha' ka chkwí' wan cha' su'we re lo'o nchga nten, cha' 'ñaan bra kan'. Chkwí' wan lo'o ne' kichen Jerusalén, kwi' ngwaña'an chkwí' wan lo'o ne' nde lo yuu 'in Judea, kwi' ngwaña'an chkwí' wan lo'o ne' lo yuu kwi' se'en ti nu naan Samaria kan', kwi' ngwaña'an chkwí' wan lo'o ne' nchga kichen se'en ndi'in nten chalyuu.

⁹ Bra wa mdyii ykwi' Jesús cha' kan', xa nu ti na'an ne' 'in yu, ndyaa lo'o Ndiose 'in yu ndyaa yu ni' kwan bra kan'. Nchkun' ska ko chun' yu cha' ja ña'an 'a ne' 'in yu bra kan'.

¹⁰ Laja nu ndyaa yu kan', na'an ne' nde ni' kwan bra kan'. Bra ti mdo'o tukwa tukwa nten nu ngaten ste', mduun se'en ndi'in ne' kan' bra kan'.

¹¹ Ykwi' nten nu ngaten ste' kan' lo'o ne' kan':

—'Wan, ne' Galilea —ndukwin—. ¿Ni cha' lka nduun wan na'an kwi'ya wan nde ni' kwan a? —ndukwin ne'—. Jesús nu tka mxnun ti 'wan chun' ndyaa Ni ni' kwan, ti kan Ni lo chalyuu xiya' nde loo la. Sa ña'an na'an wan 'in Ni bra nu ndyaa Ni, kwi' ngwaña'an ña'an nten 'in Ni bra nu kan Ni xiya' —ndukwin yu nu ngaten ste' bra kan'.

Ngulo suwi ne' 'in Matiya cha' ku'ni yu tñan loo Juda

¹² Lo'o mdo'o ne' ki'ya Olivos bra kan', mxitukwi ne' ndyaan ne' nde kichen Jerusalén. Tu'wa kichen ti ndi'in ki'ya kan', lo'o ja ndiya

chabiya' 'in ne' judío cha' tsaa ne' tijyu' la tsan ta'a nu nxitña' ne'.

¹³ Ndla ti ngala ne' kichen kan', ndyaa ne' ska ni' ña'an kwan se'en ndi'in ne' bra kan': ndiya Tyu, lo'o Santiago, lo'o Xuwa, lo'o Ndre, lo'o Lpe, lo'o Toma, lo'o Bartolo, lo'o Mateo, lo'o xka Santiago sñi' Alfeo, lo'o Simón nu ngwa 'in ska ta nten cananista, lo'o Juda ta'a Santiago.

¹⁴ Ska ti cha' mda'an tiye nchga ne' kan', ta'a ti ndyo' ti'in ne' nchkwi' ne' lo'o Ndiose. Lo'o ta'a Jesús ndi'in lo'o ne' kan', lo'o Liya jya'an Jesús, lo'o tyun nu kuna'an nu mda'an lo'o yu.

¹⁵ Ngwa ska tsan wa mdyo' ti'in nchga nten nu msñi cha' 'in Jesucristo kichen kan', ska siyentu nsu'wi kala nten mdyo' ti'in tsan kan'. Lo'o mdy-ituun Tyu cha' chkwi' yu lo'o ne' bra kan':

¹⁶ —'Wan, ta'a ndi'ian re —ndukwin Tyu 'in ne' kan'—, nu ngwa s'ni mdaya' Tyi'i Ndiose 'in ayman David cha' ngwa'an ayman kan' kityi nu ykwi' nde loo la sa ña'an cha' kuxi ka nu ku'ni ayman Juda. Juda ngwa nu ngwa'u tuwiin 'in ne' xa'an cha' msñi ne' 'in Jesús presu; sa ña'an nu nganun cha' ka 'in yu, ngwaña'an ngwa cha' kan'.

¹⁷ Su'wa ti mda'an ayman Juda lo'oan, su'wa ti y'ni yu tñan lo'oan nu ngwa xkan'.

¹⁸ Lo'o yaa ayman kan' msi'i yu ska yu'we yuu lo'o tñi nu mda ne' 'in yu bra kan', cha' y'ni yu cha' kuxi, bra nu yjwi' xu'wa yu 'in Jesús 'in ne' xa'an kan'. Ti ykwi' ti yu mxyuu yu 'in yu lo yuu; mdaa' ni' yu, mdo'o ti xe'in yu, ngujwi yu bra kan'.

¹⁹ Bra ti ngwa biya' ti' nchga nten kichen Jerusalén, kan' cha' ykwi' ne' cha' 'in ne' cha' Acéldama naan yuu se'en ngulyuu yu; nde ña'an ndyo'o cha' kan' —Yuu se'en ngalu tnen nten—.

²⁰ Kwi' ngwaña'an yaa to'o cha' nu ngwa'an ayman s'ni lo kityi Salmos nu nchkwi': "Kanun laja ti na'an tyi yu, ja kanun 'a nten lu'u nde kwa". Lo'o xka cha' nu nchkwi' kityi kan':

"Ku'ni xka nten tñan loo yu".

'Ngwaña'an nchkwi' cha' lo kityi kan' —ndukwin Tyu 'in ne'—,

²¹⁻²² kan' cha' ni, su'we si ku'ni xka ne' ta'aan tñan loo ayman Juda. Nten kan' ka ska ne' ta'aan nu mda'an lo'oan nchga tsan ti bra nu mdi'in Jesús lo'oan lo chalyuu re. Mda'an yu lo'oan, ni siya ti kulo la xa nu mdukwatya ayman Xuwa 'in nten, ni siya nu ngwa xkan' ti bra nu mdo'o Jesús ndyaa ni' kwan. Nten kan' wa na'an sa ña'an ngwa bra nu ndyu'u Jesús xiya' xa wa ngujwi, kan' cha' ka chkwi' yu lo'o nchga nten cha' ka biya' ti' ne' sa ña'an ngwa cha' kan'.

²³ Ngulo suwi ne' tukwa nu ki'yu bra kan': ska yu naan Se Barsabás nu nchkwi' ne' cha' naan Justo, lo'o xka yu naan Matiya.

²⁴ Ykwi' ne' kan' lo'o Ndiose bra kan':

—Ndiose, X'nan ba —ndukwin ne'—, jlyo tii' sa ña'an nka tiye nchga nten chalyuu. Kwa'uu 'wa ti ka ska nu ki'yu re nu ngulo suwii 'in yu ni,

²⁵ cha' ka tsaa yu kan' nchga kichen, cha' chkwi' yu cha' 'iin, ti kwi' tñan loo ayman Juda. Wa ngulaa ya' ayman kan' tñan cha' xa'an 'a yu, lo'o ndyaa yu nde se'en nganun cha' tsaa yu bra kan'.

²⁶ Kan' y'ni ne' ska tñan cha' kulo suwi ne' ska nten ta'a ndi'in ne' nu kanun tñan kan'. Lo'o ngwaña'an mja lyo 'in ne' cha' Matiya ka nten kan'. Ti bra kan' su'wa ti mda'an Matiya kan' lo'o tii xka ne' kan', cha' ka ta'a ne' nu nda'an nchkwi' cha' 'in Jesucristo lo'o nten chalyuu.

2

Mdiyan Tyi'i Ndiose

¹ Ngwa tsan ta'a Pentecostés, ska ta'a 'in ne' judío, lo'o ska se'en ti ndyo' ti'in nchga nten nu msñi cha' 'in Jesucristo la kan' bra kan'.

² Bra ti ynen ni' ña'an se'en ndi'in ne' sa ña'an lka nu lye 'a nxkwa kwi'in. Nchga ne' kan' ynan ne' cha' ynen kan'.

³ Bra kan' mdo'o tukwa tyun lo nan; sa ña'an si nduun kii', ngwaña'an ña'an ran. Nganun ti'in kii' kan' chun' nchga nten 'in Jesucristo kan'.

⁴ Ngwaña'an ngwa cha' nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in nchga ne' kan'. Kan' cha' ngwa 'in ne' ykwi' ne' cha' nu nchkwi' nten nu mdo'o tyun kichen tijyu' la, chun' Tyi'i Ndiose y'ni lo'o ne' cha' ngwaña'an ngwa 'in ne' bra kan'.

⁵ Bra nu ngwa ta'a kan' nde kichen Jerusalén mdi'in ka'an 'a ne' judío; mdo'o ne' tyun kichen lo yuu tijyu' ndyaa ne' Jerusalén, cha' ku'ni tnun ne' 'in Ndiose nde kwa.

⁶ Lo'o mdyisnan ndyo' ti'in nten se'en nganen nchkwi' nten 'in Jesucristo cha' kan'. Lo'o ja ngwa biya' ti' ne' siya' ti ni nan lka ngwa, cha' nchga ne' tijyu' ynan ne' cha' nu ykwi' nten 'in Jesucristo kan', ti kwi' nchga cha' nu nchkwi' ne' tijyu' kan'.

⁷ Nduwe 'a ti' ne' tijyu' kan' bra kan', ka'an 'a cha' mda'an tiye ne' xa wa na'an ne' cha' kan':

—¿Ta si'i xkwi' ne' kichen nde lo yuu 'in Galilea lka ne' re a? —ndukwin ne' kan' lo'o ta'a ne'—.

⁸ ¿Ni cha' lka nnaan nchkwi' ne' re cha' nu nchkwian' a? —ndukwin ne'—.

⁹ Ka'an 'a kichen se'en mdo'oan. Wa lkaan ne' Partia, ne' Media, ne' Elam, ne' Mesopotamia, ne' Judea, ne' Capadocia, ne' Ponto, ne' nde lo yuu 'in Asia,

¹⁰ ne' Frigia, ne' Panfilia, ne' Egipto, ne' Africa nu ndi'in nde loo la 'in kichen Cirene; kwi' ngwaña'an ne' romano, lo'o ndi'in ne' kan' nde re, ni siya nten nu lka sñi' ne' judío ta'aan, ni siya xka ta ne' romano nu su'wa ti ngi'ni tnun 'in Ndiose lo'oan —ndukwin ne' kan'—.

¹¹ Lo'o ndi'in ne' Creta, ndi'in ne' Arabia. Ta'aan nnaan nchkwi' ne' cha' nu nchkwian', su'wa nnaan nchga cha' tnun nu y'ni Ndiose.

¹² Nduwe 'a ti' nchga ne' kan'. Ja jlyo ti' ne' siya' ti nan ka ngwa. Ti nchkwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—¿Ni nan lka re a? —ndukwin ne' kan'.

¹³ Lo'o xka ta nten mxtyi lyo'o ne' 'in nten 'in Jesucristo kan':

—Ku'wi 'a ne' kwa, kan' cha' nchkwi' ne' ngwaña'an —ndukwin ne'.

Cha' nu ykwi' Tyu lo'o nten

¹⁴ Lo'o mdyituun Tyu lo'o tii xka nten kan', kwen ykwi' yu lo'o nten ka'an kan' bra kan':

—'Wan, ne' kula ne' judío —ndukwin Tyu—, lo'o nchga wan nu ndi'in kichen Jerusalén tsan ni —ndukwin yu—, kunan su'we wan cha' nu chkwiin' lo'o wan —ndukwin yu—.

¹⁵ Ku'wi bare, nxke' ti' wan; lo'o si'i nan ku'wi ba re, cha' tka mdiya bra wa kaa tlya ni.

¹⁶ Xka ña'an nchka ni. Cha' tnun nu nchka re ni, wa lka ran sa ña'an nu nchkwi' cha' nu ngwa'an ayman Joel nu ngwa s'ni. Nde ndukwa cha' kan':

¹⁷ Nu ka nde loo la, bra wa tyii ti chalyuu, ndukwin Ndiose, taän Tyi'iin ykwiin' cha' kanun ni' kasiya 'in nten chalyuu, ndukwin Ni.

Lo'o chkwi' sñi' wan cha' ñaän lo'o nten bra kan'.

Kwi' ngwaña'an, ña'an nten kune' cha' tnun nu ngi'ni Ndiose, lo'o chkwi' sla ne' kula.

¹⁸ Taän Tyi'iin ykwiin' cha' kanun ni' kasiya 'in nchga nten nu ndukwa cha' nchkwiin', ndukwin Ni.

Lo'o chkwi' nten kan' nchga cha' nu niin 'in ne' cha' chkwi' ne' bra kan'.

¹⁹ Ku'niin cha' tnun nde ni' kwan, lo'o ngwaña'an, ku'niin cha' tnun lo chalyuu;

lye 'a xu'wi tnen nten nu wa ngujwi lo chalyuu, skin kii' tnun, xkwi' sñii xu'wi lo chalyuu, ndukwin Ni.

²⁰ Na' lkaän nu nka X'nan wan; wa tiya ti tsan cha' ku'ni biyaän 'in nchga nten chalyuu.

Ku'niin cha' ka tla lo kwichaa, ja ña'an 'a ne' ko'; ña'an ti' kolo tnen, ngwaña'an ka ran, ndukwin Ni.

Ska tsan tnun 'a ka kan', ñi 'a ka biya' ti' nchga nten chalyuu cha' wa ndiya tsan kan'.

²¹ Lo'o kulaän 'in nchga nten nu jñan cha' tlyu ti' 'ñaän.

Ngwaña'an ykwi' Ndiose, kan' cha' ngwa'an ayman Joel cha' kan' lo kityi —ndukwin Tyu—.

²² 'Wan, ne' Israel —ndukwin yu—, kunan su'we wan cha' nu chkwiin' lo'o wan ni. Ne' Nazaret ngwa Jesús. Mdaya' Ndiose 'in yu cha' nu y'ni yu xkwi' cha' tnun se'en ndi'in wan. Ka'an 'a cha' mda'an tiye wan cha' na'an wan cha' tnun kan', lo'o ngwa biya' ti' wan cha' xkwi' tñan 'in Ndiose ngwa bra kan'.

²³ Nu ngwa s'ni jlyo ti' Ndiose nchga cha' nu ka 'in Jesús, ti bra kan' wa ykwi' Ndiose cha' kan' lo'o nten chalyuu. Ytsa' Ni 'in ne' cha' kujwi nten xa'an 'in Jesús nde loo la. Kwi' ngwaña'an ngwa bra kan'; nu ngwa xkan' ti msñi wan 'in yu, mji'in ka'an wan 'in yu lo wsi. 'Wan, yjwi wan 'in yu, ni siya ngulo wan tñan kan' 'in nten xa'an, cha' ku'ni ne' cha' kuxi kan' cha' 'wan, sa ña'an nu ndukwin Ndiose cha' ka.

²⁴ Ja mdi'in cha' kanun ayman Jesús ni' kwaa, kan' cha' y'ni Ndiose Sti yu cha' ndyu'u yu xiya'.

²⁵ Lo'o ndiya xka cha' nu ngwa'an ayman David s'ni nu nchkwi' cha' 'in Jesús:

X'naän, ndukwin yu, nchga bra nda'aan lo'oön;

kwi' se'en ti ndi'iin se'en ndi'iin, cha' ka tlyu tiyeän chun' nu ndayaa' 'a 'ñaän.

²⁶ Kan' cha' su'we 'a nka tiyeän; nu'win ngi'nii cha' su'we 'a nchkwiin'.

Nu'win ngi'nii cha' tiin ti ndi'in tyukwi ña'aän, nu'win ndi'iin cha' ña'ansiin 'ñaän.

²⁷ Ja kanun 'a kasiya 'ñaän se'en nsu ayman, ja taa chabiya' katsu' kunaän' ya ña'an ti, cha' nu'win ndiya 'a tii' 'ñaän;

²⁸ wa ngwa'uu tuwiin 'ñaän se'en tsa'aän cha' tyi'iin nde se'en ndi'iin.

Su'we 'a nka tiyeän cha' su'wa tyi'ian la kwa bra kan'.

Kwi' ngwaña'an ngwa'an ayman David lo kityi.

²⁹ 'Jlyo ti' wan cha' chañi ngujwi David, nu ngwa ayman kula 'ñaan —ndukwin Tyu—. S'ni 'a ngujwi yu kan', ngutsi' yu kan' bra kan'; kwi' ngwaña'an, ti ndiya kwaa 'in ayman kan' sa bra ni.

³⁰ Ykwi' ayman David cha' 'in Ndiose lo'o nten; jlyo ti' yu cha' ykwi' ñi Ndiose lo'o yu, bra wa ykwi' Ni cha' kan ska nten ta'a yu nu kala chalyuu nde loo la, kan' nu ka Krixtu. Ka Krixtu kan' ree, sa ña'an ngwa ykwi' David ree.

³¹ Ngwa biya' ti' yu nu ngwa s'ni cha' ndi'in cha' tyu'u Krixtu kan' xiya' xa wa ngujwi, kan' cha' ykwi' yu cha' ja kanun kasiya 'in Krixtu se'en nsu ayman, lo'o ja katsu' kuna' Krixtu bra kan'.

³² Chañi lka cha' y'ni Ndiose cha' ndyu'u Jesús xiya' —ndukwin Tyu—. Lo'o chañi 'a cha' nu nchkwi' ba lo'o wan, cha' wa na'an ba 'in yu xiya' cha' lu'u yu.

³³ Bra kan' mdiyan y'ya Ndiose 'in Jesús, ndyaa yu se'en ndi'in Ni bra kan'. Nde kwa ndi'in Jesús la'a se'en kwinn se'en ndukwa Ndiose ni. Wa mda Ndiose Sti yu Tyi'i Ni nu tyu'wi ni' kasiya 'in yu, cha' kwi' ngwaña'an ykwi' Ni nu ngwa s'ni; lo'o ni, wa msu'wa Jesús Tyi'i Ndiose kan', cha' kan Ni lo chalyuu re. Nchga cha' nu ynan wan, nchga cha' nu na'an wan tsan ni, kan' lka tñan nu y'ni ykwi' Jesús.

³⁴ Ja yaa ayman David ña'an lu'u ti la se'en ndi'in Ndiose —ndukwin Tyu—, kan' cha' jlyo tiän' cha' si'i cha' 'in yu, ti ykwi' ti yu, lka cha' nu ngwa'an David kan'. Lo'o xka cha' ngwa'an yu lo kityi nu nchkwi'.

Wa ykwi' Ndiose lo'o nu nka X'naän: "Tyukwaa lyaa la'a se'en kwinn 'ñaän.

³⁵ Na' ku'niin cha' tyijin lyoo 'in nchga nten nu nxuun lo'oo" ndukwin Ndiose 'in yu.

Kwi' ngwaña'an ngwa'an ayman David lo kityi —ndukwin Tyu—.

³⁶ 'Ndi'in cha' ka biya' tian', ta'aan nu lkaan ne' Israel, cha' ti kwi' Jesús nu mji'in ka'an wan lo wsi cha' kujwi wan 'in yu, ti kwi' yu kan' wa nda Ndiose chabiya' 'in yu cha' ka yu X'naan, cha' lka yu Krixtu.

³⁷ Xa wa ynan ne' cha' nu ykwi' Tyu, mjyu'u 'a ti' ne' bra kan'. Mnicha' ne' 'in Tyu lo'o 'in nchga ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús ti kulo:

—¿Ni sa ña'an ku'ni ba ni a? —ndukwin ne' 'in ne' kan'.

³⁸ —Su'we si ka jyu'u ti' wan 'in cha' kuxi; nchga cha' kuxi nu nsu'wi tiye wan, kulo chun' wan cha' kuxi kan' —ndukwin Tyu 'in ne'—. Lo'o ngwaña'an, tukwatya ne' 'wan chabiya' 'in Jesús bra kan'. Katin nchga ki'ya nu ndukwi wan bra kan'; kwi' ngwaña'an, ta Ndiose Tyi'i Ni cha' kanun ni' kasiya 'wan.

³⁹ Ñi 'a cha' nu ykwi' Ndiose lo'o wan xa wa ykwi' Ni cha' kanun Tyi'i Ni ni' kasiya 'wan, lo'o ni' kasiya 'in sñi' wan, lo'o ni' kasiya 'in nten nu ndi'in tijyu' la; kanun Ni ni' kasiya 'in nchga nten nu wa ngulo suwi Ni.

⁴⁰ Ti ka'an la cha' ykwi' Tyu lo'o ne' bra kan'. Ñi 'a ngulo yu tñan 'in ne':

—Kulaa ya' wan 'in nchga nten nu ngi'ni xkwi' cha' kuxi —ndukwin yu 'in ne'.

⁴¹ Nchga nten nu ndyaa ña'an ti' cha' nu ykwi' Tyu lo'o ne', ndyaa ne' kan' cha' tyukwatya ne' chabiya' 'in Jesús. Ti kwi' tsan kan' mdyisnan mda'a snan mi nten nu msñi cha' 'in Jesucristo.

⁴² Su'we 'a ynan nchga ne' kan' cha' nu ngwa'u ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo kulo ndukwa la. Su'we nka tiye ne' kan', su'wa ti ndi'in ne', ta'a ti nchkwi' ne' lo'o Ndiose; su'wa ti nchku ne', su'wa ti ngi'ni tnun nchga ne' kan' 'in Jesucristo.

Ngwaña'an y'ni nten 'in Jesucristo ti kulo

⁴³ Nduwe 'a ti' nchga ne' kichen kan' ni tñan nka nu ngi'ni Ndiose, cha' wa ka'an cha' tnun ngi'ni ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo chabiya' 'in Ni.

⁴⁴ Su'wa ti ndi'in nchga ne' nu msñi cha' 'in Jesucristo lo'o ta'a ne'. Mda ne' nchga cha' su'we nu nsu'wi 'in ne' cha' kutsaa ne' 'in ta'a ne'.

⁴⁵ Yjwi' ne' nchga nan nu nsu'wi 'in ne', cha' kaja tñi nu kutsaa ne' 'in ta'a nten ne' nu lyiji 'a cha' su'we 'in.

⁴⁶ Nchga tsan ndyo' ti'in ne' kan' ni' lyaa tnun 'in ne' judío, kwi' ngwaña'an, su'wa ti nchku ne' kan' tu' na'an tyi ta'a ne'. Su'we 'a nka tiye ne' kan', su'we ti ykwi' ne' lo'o ta'a ne',

⁴⁷ cha' ngi'ni tnun ne' kan' 'in Ndiose. Lo'o su'we 'a nchkwi' nchga nten kichen cha' 'in ne' kan'. Nchga tsan ka'an la nten yten cha' 'in Jesucristo; ngulaa ne' kan' 'in cha' kuxi nu ndi'in 'in ne' bra kan', ndyo' ti'in ne' lo'o nchga nten 'in Jesucristo kan'.

3

Y'ni ne' jo'ó 'in ska yu ti'í kiya'

¹ Ngwa ska tsan ndyaa Tyu lo'o Xuwa ni' lyaa tnun. Wa mdiya bra wa snan siin, ti kwi' bra nu nchkwi' ne' judío ta'a kichen tyi ne' lo'o Ndiose.

² Nga'an ska yu ti'í kiya' tu'wa laa, ngwaña'an ti'í kiya' yu ti bra nu ngula yu. Nchga tsan nda'an lo'o ta'a yu ti'í kan' 'in yu tu' laa tnun kan', ska tu' laa nu ndi'ya 'a ña'an, ndlo naan ne' kichen 'in ran. Nga'an yu tu' laa njñan yu lomstan 'in ne' xa nu ndijyan ne' tu' laa bra kan'.

³ Na'an yu ti'í kan' 'in Tyu nda'an yu lo'o Xuwa, ndijyan ne' cha' tsaa ne' ni' lyaa. Mjñan yu lomstan 'in ne' kan' bra kan'.

⁴ Ndyaa tuun Tyu lo'o Xuwa cha' ña'an kwi'ya ne' 'in yu ti'í kan'. Bra kan' ykwi' Tyu lo'o yu:

—Ña'an chin' 'wa —ndukwin Tyu 'in yu.

⁵ Ynan su'we yu, mske' ti' yu cha' wa ta ti ne' lomstan 'in yu.

⁶ —Ja nsu'wi tñi 'ñaän —ndukwin Tyu 'in yu—, xka lo tñan ndiya 'ñaän cha' ku'niin lo'oo —ndukwin—. ¡Chabiya' 'in Jesucristo Nazaret! Tyi-tuun lyaa cha' tya'aan ska ti.

⁷ Kan' msñi Tyu ya' yu la'a se'en kwin cha' xituun 'in yu bra kan'. Bra

ti nchkaa kiya' yu, lo'o ynin kiya' yu nchkaa.

⁸ Sa 'a mdyituun yu kan', mdyis-nan yu nda'an yu bra kan'; yten yu ndyaa yu ni' lyaa tnun lo'o ne' kan' bra kan', mda'an yu mdo'o kwan yu cha' su'we 'a nka tiye yu, cha' nchka 'in yu nda'an yu ni. Ngi'ni tnun yu 'in Ndiose nu y'ni cha' nchkaa yu.

⁹ Na'an nchga nten 'in yu ni' lyaa, cha' su'we 'a nchka nda'an yu, cha' ngi'ni tnun yu 'in Ndiose.

¹⁰ Nsu'wi lyo ne' 'in yu, cha' ti kwi' yu ti'í kiya' nu ngwa'an tu' laa mjñan yu lomstan 'in ne' nchga tsan lka yu kan'. Nduwe 'a ti' ne' bra kan', ka'an 'a cha' nda'an tiye ne' cha' wa nchkaa kiya' yu.

Cha' nu ykwi' Tyu lo'o nchga nten kwa

¹¹ Lo'o ti nduun Tyu lo'o Xuwa tu'wa laa tnun se'en nchkwi' ne' cha' lka Corredor 'in Salomón. Lo'o yu nu nchkaa kiya' kan', su'wa ti nduun yu lo'o ne'; ña'an ti nduun yu msñi yu ya' ne' kan'. Lo'o ka'an 'a ne' kichen msnan ne' ndijyan ne' se'en ndi'in ne' kan', cha' nduwe 'a ti' ne' sa ña'an ngwa, cha' nchkaa kiya' yu ti'í kan' bra kan'.

¹² Na'an Tyu cha' mdiyan ka'an 'a nten se'en nduun, kan' cha' ykwi' yu lo'o nten kan', nchga cha' nu ngwa 'in yu ti'í kan':

—'Wan, ne' Israel —ndukwin Tyu 'in ne'—, ¿ni cha' lka nduwe 'a ti' wan ni a? —ndukwin—. Nduun ti wan na'an kwi'ya 'a wan 'wa —ndukwin—. Nduwe 'a ti' wan ña'an wan nan ka ngwa 'wa lo'o nu ki'yu re. Ndukwin wan cha' nchka 'a 'wa, cha' bare y'ni ba cha' nchkaa yu re chun' su'we 'a ngi'ni ba nchga tsan, nxke' ti' wan. Si'i ngwaña'an. Jesús lka nu y'ni cha' nchkaa kiya' yu re.

¹³ Stian Ndiose, ti kwi' Ni lka nu y'ni tnun ayman kula 'ñaan ti s'ni, ni siya ayman Abraham, ni siya ayman Isaac, ni siya ayman Jacob; nchga ayman 'ñaan y'ni tnun ne' 'in Ndiose kan'. Ndiose nu tlyu la ti lka nu nda chabiya' 'in Jesús Sñi' Ni cha' ka yu ndloo. Msñi wan 'in Jesús kan' nu

ngwa xkan' ti, ndyaa lo'o wan 'in yu, ndyaa stya wan ki'ya 'in yu tloo ne' nu nka ndloo; lo'o xa nu ngwa ti' gobernador Pilato cha' tyo'o Jesús se'en laja ti, ja mslyaa wan bra kan'.

¹⁴ Xkwi' cha' su'we y'ni Jesús kan', xkwi' luwi kasiya 'in yu, lo'o ja mda wan chabiya' tyo'o yu laja ti bra kan'. Mjñan wan chabiya' 'in gobernador kan', cha' tyo'o laja ti xka nu lka presu, nu wa yjwi 'in tyun nten.

¹⁵ Lo'o mjñan wan chabiya' yjwi ne' 'in Jesús, ni siya ti kwi' Jesús lka nu nda chalyuu nu ja tsa'a tii 'a 'in nten. Bra kan' y'ni Ndiose cha' ndyu'u Jesús xiya' xa wa ngujwi yu. Jlyo ti' ba cha' chañi lka cha' ndyu'u yu xiya', cha' wa na'an ba 'in yu cha' lu'u yu.

¹⁶ Lo'o nsu'wi lyo wan 'in yu re cha' ti'í yu nu ngwa xkan' —ndukwin Tyu 'in ne'—. Lo'o ni, wa y'ni Jesús cha' nchkaa yu re, chun' nu ndyaa ña'an ti' yu 'in Jesús. Nchka 'a 'in Jesús kan' ku'ni yu cha' chkaa nten; ka ña'an wan 'in yu cha' chañi cha' wa nchkaa yu re ni.

¹⁷ 'Wan, ne' ta'a kichen tyian, jlyo tiñan' cha' ja ngwa biya' ti' wan ti lka nu ngwa Jesús bra nu mjñan wan chabiya' cha' kujwi sndaru 'in yu. Lo'o ne' nu nka ndloo 'wan, ja ngwa biya' ti' ne' ni sa ña'an tñan nu y'ni ne', ta cha' su'we, o ta cha' kuxi y'ni ne' bra kan'.

¹⁸ Wa lka cha' ni, ti kwi' cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ayman kula 'ñaan nu ngwa s'ni, ti kwi' cha' nu ngwa'an ne' lo kityi 'in Ndiose. Kityi kan' nchkwi' cha' lye 'a ta ne' nu ti'í 'in Jesucristo sa bra nu kujwi ne' 'in yu, ti kwi' Jesús nu su'wa Ndiose cha' kan yu lo chalyuu.

¹⁹ Kan' cha' ndi'in cha' ka jyu'u ti' wan 'in nchga ki'ya nu ndukwi wan, bra kan' jñan wan cha' tlyu ti' 'in Ndiose cha' ku'ni tyii Ni nchga cha' kuxi nu nsu'wi tiye wan. Ku'ni X'naan cha' ka su'we kasiya 'wan xiya' bra kan'.

²⁰ Lo'o kulo Ndiose tñan 'in Jesús cha' ti kan Ni xiya', ti kwi' Jesús nu ngulo suwi Ni 'in cha' ka X'naan.

²¹ Ndi'in cha' kanun Jesús nde se'en ndi'in sa ña'an bra nu tiya tsan nu ku'ni tiji Ndiose nchga nan nu nsu'wi lo chalyuu, cha' bra kan' tiyan Jesús xiya'. Ngwaña'an lka cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ayman 'ñaan, cha' nu ngwa'an ne' lo kityi nu ngwa s'ni.

²² Lo'o ngwa'an ayman Moisés cha' re lo kityi: “Sa ña'an ngulo Ndiose tñan 'ñaan cha' kitsaän' cha' 'wan, ngwaña'an kulo nu nka X'naan tñan 'in ska yu kula ta'a tyian nde loo la. Kunan wan nchga cha' nu chkwi' yu kula kan' lo'o wan.

²³ Si ndiya ska nten nu ja xlyaa kunan cha' nu chkwi' yu kula kan', tyii cha' 'in nten kan' bra ti; ja ka nten kan' nten 'in Ndiose.” Kan' lka cha' nu ngwa'an yu lo kityi kan'.

²⁴ 'Kwi' ngwaña'an ngwa'an nchga ayman 'ñaan lo kityi 'in Ndiose nu ngwa s'ni; ni siya kityi nu ngwa'an ayman Samuel, ni siya kityi nu ngwa'an nchga ayman kan', ngwa'an ne' cha' kan Jesucristo lo chalyuu. Lo'o ni, wa ngwa cha' nu ykwi' ayman kan'.

²⁵ Ta'aan lkaan ta'a nten 'in ayman nu ngwa'an kityi 'in Ndiose kan'; wa mskan' Ndiose cha' lo'o ayman kula 'ñaan, kan' cha' nganun cha' su'we kan' 'ñaan ni. Lo'o wa ykwi' Ndiose lo'o Abraham kan', nu lka ayman 'ñaan: “Ska ne' ta'a wan nu tyi'in lo chalyuu nde loo la” ndukwin Ndiose 'in yu, “kan' ka nu ku'ni xu'we kasiya 'in nchga nten chalyuu.”

²⁶ Y'ni Ndiose cha' ndyu'u Sñi' Ni xiya' xa wa ngujwi yu, ti kwi' ska ti yu lka yu Sñi' Ndiose ykwi'. Lo'o ngulo Ndiose tñan 'in yu cha' kulo ndukwa la kan yu se'en ndi'ian nde re. Nchka ti' Ni cha' ka luwi kasiya 'ñaan, kan' cha' mdiyan Sñi' Ndiose cha' taya' Ni 'ñaan, cha' ta'aan ka kulo tsuan' nchga cha' kuxi nu ndi'in 'ñaan.

4

Ndyaa lo'o ne' 'in Tyu lo'o Xuwa

¹ Ti nduun Tyu lo'o Xuwa nchkwi' yu lo'o nten ni' lyaa bra nu mdiyan sti jo'o. Mdiyan ne' lo'o x'nan ne' policia

nu ndi'in kwan ni' lyaa tnun, lo'o ne' saduceo mdiyan ne'.

² Msin' 'a ti' ne' nu nka ndloo kan', cha' ndu'u Tyu lo'o Xuwa 'in nten; ndu'u ne' sa ña'an cha' ngwa bra nu ndyu'u Jesucristo xiya' xa wa ngujwi yu, cha' lo'o nchga nten nu wa ngujwi ndi'in cha' tyu'u ne' xiya' nde loo la.

³ Kan' cha' ngulo sti jo'o tñan cha' xñi ne' policia 'in Tyu lo'o Xuwa, cha' su'wa ne' 'in yu ni' ña'an chkwan ska tla, cha' msiin 'a bra nu msñi policia kan' 'in yu.

⁴ Ja n'ni cha' ni siya msin' 'a ti' nu nka ndloo kan', ka'an 'a nten su'we 'a ynan ne' cha' 'in Ndiose nu ngwa'u yu kan', bra ti msñi ne' cha' kan'. Wa nsu'wi ni siya ki'yu mi nu ki'yu ti nu yten cha' 'in Jesucristo xa wa mdyii ykwi' Tyu cha' kan'.

⁵ La xka tsan ndyo' ti'in ne' nu nka ndloo kichen Jerusalén, lo'o yu kula kichen kan', lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o 'in ne' ni' lyaa.

⁶ Mdi'in Anás nu ngwa x'nan sti jo'o nu ngwa xkan', lo'o mdi'in Caifás, lo'o yu kula Xuwa, lo'o Jantru, ndi'in nchga sti jo'o nu nka ndloo.

⁷ Ngulo ne' 'in Tyu lo'o Xuwa ni' ña'an chkwan, mdiyan lo'o ne' 'in yu tloo ne' nu nka ndloo. Kan' mnicha' ne' 'in yu:

—¿Ni sa ña'an y'ni wan cha' nchkaa yu ti'í kiya' re a? —ndukwin ne' 'in yu—. ¿Ti ka nu nda chabiya' 'wan cha' ku'ni chkaa wan 'in yu a?

⁸ Lo'o su'we 'a mdaya' Tyi'i Ndiose 'in Tyu bra kan', cha' ngwa 'in yu mxkwen yu 'in ne' nu lka ndloo la, lo'o 'in yu kula kan':

—'Wan, yu kula nu nka ndloo la 'wa —ndukwin Tyu 'in ne'—,

⁹ nñicha' wan 'wa, ni cha' lka mdaya' ba 'in yu ti'í kiya' re —ndukwin—, ni cha' lka y'ni chkaa ba 'in yu re —ndukwin—.

¹⁰ Kunan su'we wan chin' sikwa. Chkwiin' ska cha' lo'o wan lo'o nchga nten lo yuu re, cha' Jesucristo lka nu y'ni cha' nchkaa yu ti'í re. Ti kwi' Jesús Nazaret nu yjwi wan lo wsi, kan' lka nu y'ni Ndiose cha' ndyu'u

xiya' xa wa ngujiwi. Lo'o Jesús kan' mda chabiya' cha' nchkaa yu re, kan' cha' nduun su'we ti yu re ni.

¹¹ Ña'an ti' ska nten nu ñāan na'an, nu nxkwan ska kee tnun cha' ja su'we ran, nxke' ti' yu, ni siya lkwa 'a ñā'aan loo ran, ngwaña'an lka wan cha' ja xlyaa wan kunan wan cha' nu ykwi' Jesús lo'o wan. Ña'an ti' kee nu wa nxkwan wan, ngwaña'an lka Jesús kan', cha' ja ndukwa wan cha' nu ykwi' yu siya' ti. Lo'o ni, ndloo la nka Jesús kan',

¹² kan' cha' nchka 'in Ni kulaa Ni 'ñāan 'in nchga cha' kuxi nu ndi'in 'ñāan. Ja ndiya xka nten ñā'aan chalyuu nu nchka la 'in, cha' ska ti 'in Jesús nda Ndiose chabiya' ku'ni tñan kan'.

¹³ Ynan ne' nu nka ndloo kan' cha' nu ykwi' Tyu, lo'o ñā'an kwi'ya 'a ne' 'in Tyu lo'o Xuwa bra kan':

—¿Ni cha' lka ja ntsen yu re chkwi' yu lo'oan a? —ndukwin ne' 'in ta'a lka ne' tñan—. Si'i nten nu tnun nchka lka yu re, si'i nten nu y'ni xa'an kityi lka yu re.

Bra kan' mgii ti' yu kula kan', cha' wa mda'an yu lo'o Jesús.

¹⁴ Ja mjwi la cha' nu chkwi' yu kula lo'o yu kan', cha' su'wa ti nduun yu nu ngwa ti'í kan' lo'o yu.

¹⁵ Kan' cha' ngulo ne' tñan cha' tyo'o ta'a snan yu kan' nde chun' na'an, cha' mnan ti chkwi' yu kula lo'o ta'a lka ne' tñan:

¹⁶ —¿Ni sa ñā'an ku'nian lo'o yu kwa a? —ndukwin yu kula—. Wa y'ni yu ska cha' tnun, lo'o jlyo ti' nchga nten kichen Jerusalén re cha' kan' —ndukwin ne'—. Ja ka chkwian' cha' kwiñi cha' kan' —ndukwin ne'—.

¹⁷ Lo'o ja su'we si kunan xka la nten cha' 'in Jesús; kan' cha' su'we la si xitsean 'in yu kwa, cha' ja kwa'u 'a yu 'in xka la nten ti ka nu lka Jesucristo kan'.

¹⁸ Lo'o msi'ya yu kula 'in yu kan' bra kan', cha' kan yu ni' ñā'an xiya'. Ngulo yu kula tñan 'in yu kan':

—Ja chkwi' wan siya' ti cha' 'in Jesucristo lo'o xka la nten —ndukwin yu kula 'in yu kan'.

¹⁹ Mxkwen Tyu lo'o Xuwa 'in yu kula bra kan':

—Ja kuwe 'a ti' wan, yu kula —ndukwin yu 'in ne' kan'—. ¿Ta ndloo la 'wa cha' ku'ni ba tñan nu kulo wan 'wa a? ¿O ta su'we la ku'ni ba tñan nu ngulo Ndiose 'wa, xke' ti' wan a?

²⁰ Su'we la nxke' ti' ba cha' ku'ni ba tñan nu ngulo Ndiose 'wa; kan' cha' ja ka tyii chkwi' ba cha' 'in Jesús lo'o nten, nchga cha' nu wa na'an ba lo'o nchga cha' nu wa ynan ba, xa nu ykwi' Ni lo'o ba.

²¹ Ngwa ti' yu kula xitsen ne' 'in Tyu lo'o Xuwa, kan' cha' xiya' lye la ykwi' yu kula kan' lo'o yu. Chun' ndi'in la mda yu kula chabiya' cha' tyaa yu su'we ti; ja ngwa 'in ne' nu lka ndloo la ta ne' nu ti'í 'in Tyu lo'o Xuwa, cha' ntsen yu kula kan' 'in nten kichen, cha' ndiya ti' ne' cha' wa nchkaa yu ti'í kiya', kwi' lye 'a ndya ne' kichen xu'we 'in Ndiose.

²² Wa mdijin tu'wa yijan nsu'wi yu nu ngwa ti'í kan', xa nu y'ni Ndiose cha' nchkaa yu.

Nchga nten 'in Jesucristo ykwi' lo'o Ndiose

²³ Xa wa mda yu kula chabiya' cha' tyaa yu su'we ti, bra ti mdo'o yu ndyaa yu se'en ndi'in ne' ta'a nda'an ne'. Ytsa' Tyu lo'o Xuwa 'in nchga ta'a ne' nchga cha' nu ykwi' sti jo'o lo'o yu, nchga cha' nu ykwi' yu kula kan' lo'o yu.

²⁴ Bra wa ynan ta'a ne' cha' kan', su'wa ti ykwi' nchga ne' lo'o Ndiose:

—Ndiose Sti ba —ndukwin ne'—, nu'win lkaa X'nan ba, nu'win lkaa nu nka ndloo la ti —ndukwin ne'—. Wa ngwiñaan nchga chalyuu, lo'o nchga ni' kwan, lo'o nchga tujo'o; wa ngwiñaan nchga nan nu nsu'wi chalyuu —ndukwin ne'—.

²⁵ Wa mdaa Tyi'i ykwii' 'in David ayman kula 'wa, xa nu ngwa'an yu cha' 'iin lo kityi. Nde lka cha' nu ngwa'an yu lo kityi kan':

¿Ni cha' lka tlá 'a ne' xka la chalyuu a? Nda'an 'a cha' tiye ne' kan', cha' ku'ni ne' cha' kuxi, lo'o ja nchka 'in ne' ku'ni ne' cha' kuxi kan'.

26 Wa ndyo' ti'in nchga nu nka x'nan chalyuu re lo'o nu nka ndloo la nchga kichen, cha' ku'ni ne' cha' kuxi lo'o Ndiose nu lka X'naan, kwi' ngwaña'an lo'o Krixtu nu ngulo suwi Ndiose 'in.

27-28 'Sa ña'an nu ykwi' kityi nu ngwa'an ayman David nu ngwa s'ni cha' 'iin —ndukwin ne' 'in Stian Ndiose—, kwi' ngwaña'an wa ndyo' ti'in ne' nu nka ndloo kichen re cha' ku'ni ne' cha' kuxi lo'o Jesús nu lka Sñi' nu'win, ni siya xkwi' luwi kasiya 'in Jesús kan'; ti kwi' nu ngulo suwi nu'win 'in yu —ndukwin ne'—. Wa ndyo' ti'in Herodes lo'o Poncio Pilato, lo'o ne' xka la'a tsu', lo'o ne' ta'a kichen tyi bare, lo'o y'ni ne' nchga tñan nu mda nu'win chabiya' 'in ne' cha' ku'ni ne'; sa ña'an nu ykwii' lo'o ne' nu ngwa s'ni cha' ka, kwi' ngwaña'an ngwa yijan re —ndukwin ne' 'in Ndiose—.

29 X'nan ba, ña'aan kwi'yaa 'ware ni, cha' lye 'a ngi'ni ne' cha' xa'an lo'o wa. Nchka ti' ba ku'ni ba tñan nu nguloo 'wa, kan' cha' tayaa' 'wa ni, cha' kaja jwersa 'wa, cha' ja kutsen ba bra nu chkwi' ba cha' 'iin lo'o nten re —ndukwin ne'—.

30 Taa chabiya' cha' chkaa ne' ti'í. Luwi 'a kasiya 'in Jesús nu lka sñii', kan' cha' ku'nii cha' ti ku'ni Ni ka'an 'a cha' tnun lo chalyuu cha' kuwe 'a ti' nten 'iin bra nu ña'an ne' 'in ran. Sa kwa ti cha' chkwi' ba ni.

31 Xa wa mdyii ykwi' ne' cha' lo'o Ndiose, bra kan' mñan na'an se'en ndi'in ne' kan'. Kan' cha' jlyo ti' ne' cha' chañi cha' nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ta'a ne', lo'o ja ytsen 'a ne' chkwi' ne' cha' 'in Ndiose lo'o xka la nten bra kan'.

Nchga nan nu ndiya 'in ne' msu'we ne' 'in ran lo'o ta'a ne'

32 Ska se'en ti ndi'in nchga ne' nu yten cha' 'in Jesucristo; su'wa 'a y'ni nchga ne' kan' lo'o ta'a ne', ska ti cha' lka tiye nchga ne'. Mda ne' kan' nchga nan nu nsu'wi 'in ne' cha' kuanjo'o 'in nchga ne' lo'o ta'a ne'.

33 Lo'o ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, tnun 'a tiye ne' kan'

ykwi' ne' lo'o xka ta nten cha' ti kwi' ne' wa na'an ne' 'in Jesús nu nka X'naan bra nu wa ndyu'u yu xiya' xa wa ngujwi yu. Lo'o mdaya' Ndiose 'in nchga ne' kan', cha' su'we ti ku'ni ne' lo'o ya ña'an ti nten.

34 Su'we 'a nka tiye nchga ne' nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo, kan' cha' ja ska 'a ta'a ne' lyiji nan 'in, cha' nchga ne' kan' nu nsu'wi na'an 'in, nchga ne' nu nsu'wi chin' yuu 'in, yjwi' ne' 'in ran cha' kaja nan nu tyijin yu'wi 'in ne' lo'o ta'a ne'.

35 Mda ne' tñi kan' 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, cha' kutsaa ne' tñi kan' 'in ta'a ne' bra kan', cha' ne' kan' jlyo ti' bra nu ndiya nan nu lyiji 'in xka ta'a ne'.

36 Kwi' ngwaña'an y'ni ska ne' Chipre nu naan Se. Ne' Leví lka yu. (Ña'an ti' xta nu ngi'ni tñan ni' lyaa, ngwaña'an y'ni ne' Leví kan' tñan). Xka nin mstyaa nu tii tyukwa ne' kan' 'in Se kan'; Bernabé ngwa naan yu bra kan', cha' su'we 'a ngi'ni tla' yu tiye ta'a nten yu.

37 Ndi'in chin' yuu 'in Bernabé kan'. Xa wa yjwi' yu yuu kan' 'in xka nten, bra ti mdiyan yu, mda yu nchga tñi nu ngwa kiya' yuu kan' 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo.

5

Mñi lyo'o Ananías lo'o Safira 'in Ndiose

1 Lo'o ndiya ska yu nu naan Ananías, lo'o kwilyo'o yu naan Safira. Yjwi' ne' chin' yuu 'in ne' 'in xka nten.

2 Kan' yaa yu ki'yu kan' se'en ndi'in nu tii tyukwa ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo; ska tkan' ti tñi mda yu 'in ne', cha' mnan ti msu'wa kutsi' yu xka tkan' tñi kan' ni' ña'an tyi yu. Lo'o ngwa biya' ti' kwilyo'o yu nchga tñan nu y'ni yu kan'.

3 Ykwi' Tyu lo'o yu bra kan':

—Ananías —ndukwin Tyu—, ¿ni nan lka ngwa 'iin a? ¿Ni cha' mdaa chabiya' 'in kune' xa'an nu naan Satanás cha' ka ndloo la ni' kasiya 'iin a? Kan' lka nu mdatsaa 'iin cha' mñi lyo'oo 'in Tyi'i Ndiose —ndukwin Tyu

'in yu kan'— Ndukwiin cha' nde lka nchga tñi nu mjwi 'iin lo'o yuu kan', lo'o si'i nchga tñi lka re.

⁴ Yuu 'iin ngwa ran nu ngwa xkan', lo'o ndiya chabiya' 'iin ku'niin ya ña'an ti tñan nu nchka tii' ku'nii lo'o tñi kan'. ¿Ni cha' mñi lyo'oo 'wa sikwa a? Ja ñi tñan nu y'nii, cha' ndukwiin cha' nchga tñi kan' lka re. Si'i lo'o nten ti ykwii' cha' kwiñi kan', wa ykwii' cha' kwiñi kan' lo'o Ndiose —ndukwin Tyu 'in yu ki'yu kan'.

⁵ Xa wa ynan Ananías cha' kan', bra ti ngulyuu yu lo'o ngujwi yu bra kan'. Ytsen 'a nchga ne' nu ndi'in kwi' se'en ti bra kan'.

⁶ Bra ti yan ska ta yu kune', mxiiin ne' te' chun' ayman kan', ngulo ne' 'in jyo'o chun' na'an. Kan' yaa lo'o ne' 'in yu cha' katsi' yu.

⁷ Wa mdijin snan bra ndyaan kwilyo'o ayman kan', lo'o ja jlyo ti' nan lka ngwa 'in ayman kan'.

⁸ Ykwi' Tyu lo'o nu kuna'an bra kan':

—Katsaa' ñi ñaän —ndukwin—, ¿ta nde lka nchga tñi nu mda ne' 'wan cha' yjwi' wan yuu kan' 'in ne' a?

—Kwi' —ndukwin nu kuna'an kan'—, kwi' sa kwa ti tñi mda ne' 'wa.

⁹ —¿Ni cha' lka y'ni wan ngwaña'an a? —ndukwin Tyu bra kan'—. Tyukwaa wan, ska ti cha' y'ni wan lo'o kwilyo'o wan cha' kwiñi lyo'o wan 'in Tyi'i Ndiose —ndukwin—. Kunan wan sa ña'an nganen kiya' yu kune' nu ndyaan yaa ytsi' 'in ayman kwilyo'oo. Kwi' ngwaña'an tsaa lo'o yu 'iin ni.

¹⁰ Bra ti ngulyuu nu kuna'an kan' lyuu tloo Tyu, ngujwi bra. Lo'o mdiyan yu kune' kan' xiya', na'an yu cha' lo'o nu kuna'an kan' ngujwi bra kan'. Bra ti ngwi'ya yu 'in ayman, ndyaa lo'o yu 'in, cha' katsi' si' kwaa se'en mtsi' ayman kwilyo'o; la kan' mtsi' yu 'in.

¹¹ Ytsen 'a nchga nten nu msñi cha' 'in Jesucristo cha' ngwaña'an ngwa 'in ayman Ananías lo'o kwilyo'o yu, kwi' ngwaña'an ytsen 'a nchga nten nu ynan cha' kan'.

Y'ni ne' tyun cha' tnun chabiya' 'in Ndiose

¹² Ka'an 'a chabiya' mda Ndiose 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, kan' cha' y'ni ne' ka'an 'a cha' tnun se'en ndi'in ne' kichen. Mda'an 'a cha' tiye nten kichen xa wa na'an ne' cha' tnun kan'. Nchga ne' nu msñi cha' 'in Jesucristo, ndyo' ti'in ne' nde se'en nu naan Corredor 'in Salomón, cha' su'wa ti nka tiye nchga ne' kan'; tu'wa laa tnun ndukwi corredor kan'.

¹³ Xka ta ne' kan', ytsen 'a ne'; ja mda'an 'a ne' se'en ndi'in ne' kan', ni siya su'we 'a ykwi' nten kichen cha' 'in nchga ne' nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo.

¹⁴ Lo'o ynan tyun nten cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan, ndyaa ña'an ti' ne' cha' kan' bra kan'. Su'wa ti msñi ne' cha' kan', ni siya ne' kuna'an, ni siya yu ki'yu, msñi ne' cha' 'in X'naan.

¹⁵ Lo'o ndyaa ne' kichen kan', yaa y'ya ne' 'in nchga ne' ti'í nu nskwa se'en ndi'in ne' bra kan'. Mstya ne' 'in ne' ti'í kan' lo' jaa', lo ki'yan, cha' tsaa lo'o ne' 'in ne' ti'í kan' tu'wa tuwiin se'en tyijin Tyu. Nchka ti' ne' ni siya tyijin xaa tla' 'in Tyu se'en nskwa ne' ti'í kan', cha' chkaa ne' ti'í kan' bra kan'.

¹⁶ Nganen cha' kan' nchga kichen kwi' se'en ti, nchga se'en ndi'in nten ti'í; kan' cha' mdiyan lo'o ne' 'in nchga ne' ti'í nu nskwa se'en ndi'in ne', lo'o 'in ne' nu wa msñi kwi'in tnun 'in ne'. Yaa lo'o ne' 'in nchga ne' ti'í kan' se'en ndi'in Tyu nde kichen Jerusalén, lo'o ngwaña'an nchkaa nchga ne' ti'í kan' bra kan'.

Mda ne' nu ti'í 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús

¹⁷ Lo'o msin' 'a ti' x'nan sti jo'o 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús ti kulo, chun' nu ka'an 'a cha' tnun ngi'ni ne' chabiya' 'in Jesús. Lo'o ne' saduceo ta'a nda'an sti jo'o kan', ti'í ti' ne' 'in ne' kan'.

¹⁸ Kan' cha' ngulo sti jo'o kan' tñan cha' xñi ne' 'in ta'a tii tyukwa ne' kan', cha' tsaa lo'o ne' 'in ne' kan' ni' ña'an chkwan.

19 Xa wa tla, bra kan' mdiyan ska angajle, mslaa tuna'an chkwan se'en ndi'in ne' kan' cha' lyaa ne'. Xa wa mdo'o ne' nde liya', bra kan' ykwi' angajle lo'o ne':

20 —Yaa lya wan —ndukwin—, yaa wan ni' lyaa tnun kwa cha' kwa'u wan nchga cha' 'in Jesús 'in nten —ndukwin—. Katsa' wan 'in ne' sa ña'an ka kaja kasiya kwi 'in ne' si sten ne' cha' 'in Jesucristo.

21 Ynan ne' cha' nu ykwi' angajle kan' lo'o ne'; kan' cha' bra nu ngwi'ya xaa, bra ti yaa ne' ni' lyaa tnun cha' kwa'u ne' cha' kan' 'in nten nu ndi'in la kan'.

Kan' mdi'in x'nan sti jo'o lo'o ta'a nda'an yu, ngulo yu tñan cha' tyo' ti'in nchga yu kula, nchga nu nka ndloo 'in ne' Israel bra kan'. Lo'o ngulo yu tñan cha' tsaa kulo ne' 'in ne' kan' se'en nsu'wi ne' ni' ña'an chkwan bra kan', cha' kan' lo'o ne' 'in ne' tloo yu.

22 Ndyaa ne' bra kan'; lo'o bra nu mdiyan ne' tu' na'an chkwan, ja tukwin 'a nsu'wi nde kwa bra kan'. Bra ti mxituun ne' ndyaan ne' se'en ndi'in yu kula kan'.

23 —Xa wa mdiya ba tu' na'an chkwan —ndukwin ne' 'in ne' nu nka ndloo kan'—, nga'an ya' tuna'an chkwan kan', lo'o ña'an ti ndi'in ne' kwan —ndukwin—. Lo'o bra nu mslaa ba tuna'an chkwan, ja tukwin na'an ba nsu'wi ni' ran bra kan'.

24 Mda'an 'a cha' tiye sti jo'o lo'o nu lka ndloo 'in yu xta nu ndi'in kwan ni' lyaa, xa wa ynan ne' cha' ja nsu'wi 'a presu kan'.

25 Bra kan' mdiyan ska nten se'en ndi'in ne':

—¿Ja jlyo ti' wan la nde ya' ndi'in ne' nu msu'wa wan ni' ña'an chkwan kaa a? —ndukwin yu 'in ne' kula kan'. —Ni, mdiya ne' kan' ni' lyaa tnun ndu'u ne' 'in nten nde kwa.

26 Bra ti mdo'o nu lka ndloo 'in ne' nu ndi'in kwan kan', ndyaa yu lo'o xta 'in yu, yaa y'ya ne' 'in presu kan'. Ja msu'wa xta jwersa 'in ne' kan' xa nu msñi yu 'in ne', cha' ntsen xta 'in ne' kichen, si kuun ne' kee 'in xta.

27 Mdiyan lo'o yu 'in ne' kan' tloo yu kula cha' ka biya' 'in ne' kan'. Bra

kan' mdyisnan sti jo'o nu lka ndloo ykwi' yu lo'o ne' kan':

28 —Wa ngulo ba tñan 'wan —ndukwin sti jo'o 'in ne' kan'—, cha' ja kwa'u 'a wan cha' 'in ayman Jesús kan' 'in nten —ndukwin yu—. ¿Ni nan lka ngwa 'wan ni a? ¿Ni cha' ja nnan wan a? —ndukwin yu—. Ndu'u wan cha' kan' 'in nchga ne' kichen Jerusalén re, lo'o nchka ti' wan xtya wan ki'ya 'wa cha' yjwi ba 'in Jesús kan', ndukwin wan.

29 Mxkwen Tyu 'in yu kula kan', cha' 'in nchga ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo ykwi' Tyu:

—Ndi'in cha' tukwa ba tñan nu ngulo Ndiose 'wa, ni siya xka tñan kulo nten chalyuu 'wa —ndukwin Tyu 'in ne'—.

30 Wa yjwi wan 'in Jesús, mji'in ka'an wan 'in yu lo wsi. Lo'o ni, Ndiose nu lka Ndiose 'in nchga ayman kula 'ñaan, kan' lka nu y'ni cha' ndyu'u Jesús xiya'.

31 Nchka 'in Jesús kan' ku'ni tyii Ni cha' kuxi nu ndi'in 'in nten chalyuu. Ska ti Jesús nka X'naan, kan' cha' la'a se'en kwin nde se'en ndukwa Ndiose, nda Ni se'en tyukwa Jesús. Wa y'ni Ndiose ngwaña'an cha' ka jyu'u tian' chun' ki'ya nu ndi'in 'ñaan, nan nu lkaan ne' Israel, lo'o ngwaña'an ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'ñaan bra kan'.

32 Chañi cha' nu ykwi' ba lo'o wan cha' wa mda'an ba lo'o Jesús kan'. Wa mda Ndiose Tyi'i Ni cha' kanun ni' kasiya 'in nchga nten nu ku'ni tñan nu ndlo Ni 'in ne'. Kwi' ngwaña'an ngi'ni Tyi'i Ndiose cha' ka jlyo ti' ba cha' chañi lka cha' 'in Jesucristo nu ndu'u ba 'in nchga nten.

33 Lye 'a msin' ti' yu kula, xa wa ynan ne' cha' nu ykwi' Tyu lo'o ne'; ngwa 'a ti' ne' kujwi ne' 'in ne' kan' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo bra kan'.

34 Bra ti mdyituun ska yu kula tloo ne' bra kan'. Gamaliel naan yu kula kan'. Ne' fariseo ngwa Gamaliel kan', lo'o su'we 'a ngwa'u yu cha' 'in Ndiose 'in ta'a kichen tyi yu. Ngwa'u ñi yu cha' nu ngwa'an ayman kula lo kityi nu ngwa s'ni, lo'o ndiya 'a ti'

nchga nten 'in yu kula kan'. Ykwi' yu lo'o ta'a yu kula cha' tsaa ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo kan' chun' na'an ska bra ti.

³⁵ Bra wa mdo'o ne' kan' ykwi' Gamaliel lo'o nchga yu kula bra kan':

—'Wan, lka wan ndloo la 'in ne' Israel —ndukwin yu 'in ne'—, su'we la si ki'yaan kwenta ni sa ña'an tñan ku'nian lo'o ne' kwa —ndukwin—.

³⁶ Ndyu'wi tian' cha' ti ngwa xkan' mdiyan ska yu ki'yu nu tlá 'a, nu naan Teudas; mdi'in yu chin' lo yuu re. Yaa ña'an 'a ti' nten cha' nu ykwi' yu kan', cha' ndukwin yu cha' nten tnun ngwa yu. Kan' mda'an jakwa siyentu yu ki'yu lo'o yu; bra nu yjwi nten 'in yu, msnan ji nchga yu ta'a nda'an yu, mdyii cha' 'in yu ya ña'an ti bra kan'.

³⁷ Chun' ndi'in la mdo'o tukwa ska ne' Galilea, bra nu mda'an ne' nu lka tñan nda'an ne' nin ne' kichen; ayman Juda ngwa yu kan'. Ngunin ayman Juda kan' 'in tyun nten cha' tyo'o ña'an ne' 'in yu, cha' xuun ne' lo'o sndaru. Lo'o sa ña'an nu ngwa 'in ayman Teudas kan', kwi' ngwaña'an ngwa 'in ayman Juda kan', cha' yjwi nten 'in yu. Mdyii cha' 'in yu ya ña'an ti bra kan', msnan nchga ta'a nda'an yu bra kan'.

³⁸ Kan' cha' ni, su'we la si ja ska nan ku'nian lo'o ne' nu nduun chun' na'an re; su'we la si ja kalaan' 'in ne' kan'. Si nten ti ngulo tñan 'in ne' kan', tyii cha' 'in ne' ya ña'an ti;

³⁹ o ta si chañi cha' Ndiose lka nu ngulo tñan 'in ne' kan', 'wan, ja ka 'wan ku'ni tyii wan cha' 'in ne' kan' bra kan'. Nan nxuun wan lo'o Ndiose si ja ta wan chabiya' chkwi' nten 'in Ni.

⁴⁰ Ynan yu kula cha' nu ykwi' Gamaliel kan' lo'o ne'. Bra kan' msi'ya ne' 'in ta'a tii tyukwa yu nu nduun chun' na'an kan', cha' tyaan ne' ni' ña'an xiya'. Ngulo yu kula tñan 'in xta cha' jwi'in 'in presu kan' lo'o ti su. Lo'o ñi 'a ngulo ne' tñan 'in presu kan', cha' ja chkwi' 'a ne' cha' 'in Jesucristo lo'o xka la nten. Xa wa mdyii cha', bra kan' ngulaa ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo.

⁴¹ Mdo'o ne', su'we 'a nsu'wi tiye ne' bra kan', ni siya wa y'ni tlá ne' nu lka ndloo kan' 'in ne', kwi' mxnun jyu'u ne' 'in ne' chun' msñi ne' cha' 'in Jesús.

⁴² Nchga tsan ngwa'u ne' 'in nten ni' lyaa tnun, lo'o tu' na'an tyi nten; xkwi' ngwa'u ne' cha' 'in Jesucristo 'in ne', cha' ska ti Jesús lka X'naan, cha' kan' lka nu mdi'in ta 'a ne' 'in nu ngwa ti s'ni.

6

Mda ne' tñan 'in kati nten

¹ Xa wa ngwa ka'an 'a ne' judío nu msñi cha' 'in Jesucristo, ja su'wa ngwa tiye ne' nu nchkwi' cha' griego lo'o ne' nu nchkwi' cha' 'in ne' judío:

—Ja su'wa ntsaa ne' nan ku nu kuna'an nu nganun ska ti, xa wa ngujwi kwilyo'o ne' —ndukwin ne' nu nchkwi' cha' griego—. Ja su'we ngi'ni ne', cha' nda ne' ka'an la 'in nu kuna'an nu nchkwi' cha' 'in ne' judío, lo'o chin' ti nda ne' 'in nu kuna'an ta'a ba nu nchkwi' cha' griego —ndukwin ne'.

² Kan' cha' msi'ya tii tyukwa ne' kan' 'in nchga nu lka nten 'in Jesucristo, cha' tyo' ti'in ne' cha' chkwi' ne' lo'o ta'a ne':

—Jlyo ti' wan cha' ndiya tñan 'wa cha' kwa'u ba cha' 'in Ndiose 'in nchga nten —ndukwin ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús kan'—, kan' cha' ja su'we si xkwi' nda'an cha' tiye ba cha' 'in nan ku ne' re —ndukwin ne' kan'—.

³ 'Wan ne' ta'aan, su'we la si kulo suwi wan xa kati yu ta'a wan nu ka tñan kan', cha' su'wa ti taya' ne' 'in nchga ne' ti'i ta'aan. Ndi'in cha' ka yu kan' nten nu su'we 'a nchkwi' xka ta nten cha' 'in ne', nten nu su'we nda'an cha' tiye 'in nchga cha', nten nu nsu'wi Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in, cha' ta la jwersa 'in yu; ska ti ngwaña'an ka ña'ansiin su'we yu nchga cha' nu ndi'in cha' ku'nian. Su'we si kwi' ngwaña'an ka nten nu kulo suwi wan cha' ka ne' tñan kan'.

⁴ Lo'o kaja la chin' bra 'in bare bra kan', cha' chkwi' ba lo'o Ndiose, cha'

kwa'u ba cha' 'in Jesucristo 'in xka ta nten.

⁵ —Su'we sikwa —ndukwin nchga nten kan'—, ngwaña'an ku'ni ba.

Kan' ngulo suwi ne' 'in Steba, ska yu nu ndyaa ña'an 'a ti' 'in Jesucristo; lo'o chañi cha' nsu'wi Tyi'i Ndiose ni kasiya 'in yu kan'. Kwi' ngwaña'an ngulo suwi ne' 'in Lpe, lo'o Prócoro, lo'o Nicanor, lo'o Timón, lo'o Parmenas, lo'o Nicolás nu ngwa ne' kichen Antioquía. Kulo ndukwa wa msñi Nicolás kan' cha' 'in ne' judío, nu ti ji sten yu cha' 'in Jesús.

⁶ Kan' ndyaa lo'o nchga nten nu ndi'in kan' 'in kati yu kan' se'en ndi'in tii tyukwa ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo kulo ndukwa la. Lo'o tii tyukwa ne' kan', ykwi' ne' lo'o Ndiose cha' 'in kati yu kan'. Bra kan' mstyaya' ne' ke yu kan' chabiya' 'in Ndiose, cha' kanun yu loo tñan kan'.

⁷ Nchga tsan ykwi' ne' cha' 'in Ndiose lo'o ka'an la nten nu mslyaa kunan su'we cha' kan'. Ngwaña'an ngwa ka'an la ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo kichen Jerusalén, lo'o tyun sti jo'o 'in ne' judío msñi cha' 'in Jesucristo bra kan'.

Msñi ne' 'in Steba

⁸ Su'we 'a nka tiye Steba kan' chun' ndiya Tyi'i Ndiose lo'o yu. Wa nda Ni chabiya' 'in yu cha' ku'ni yu tyun cha' tnun cha' kuwe ti' nten kichen 'in Jesucristo.

⁹ Kan' ndiya xka ta nten nu mdo'o xka la'a tsu', lo'o ne' Cirene, lo'o ne' kichen Alejandría, lo'o ne' Cilicia, lo'o ne' Asia; ta'a ne' kan' nda'an ne' ni' lyaa 'in nten libertados, se'en ndyo' ti'in ne' nu ngwa presu 'in nten nu ngwa s'ni la. Mdyisnan ne' kan' msuun 'a ne' lo'o Steba bra kan'.

¹⁰ Lo'o ja ngwa 'in ne' ku'ni ne' kanan 'in Steba, cha' wa nda Tyi'i Ndiose jwersa 'in yu, kan' cha' ngwa 'in yu xkwen yu 'in ne' kan'.

¹¹ Kan' msi'ya ne' kan' 'in xka ta nten, mda ne' tñi 'in ne' kan', cha' chkwi' ne' chin' cha' kwiñi lo'o ne' kichen. Ndukwin ne' kwiñi kan', cha' wa ynan ne' cha' kuxi nu wa ykwi' Steba 'in Ndiose; kwi' ngwaña'an

ykwi' yu cha' kuxi 'in ayman Moisés, ndukwin ne' kwiñi kan'.

¹² Ykwi' 'a ne' kwiñi kan' nchga cha' kan' laja ne' kichen, ni siya lo'o ne' kula, ni siya lo'o ne' nu ndu'u cha' jo'o ni' lyaa. Xa wa ynan ne' cha' nu ykwi' ne' kwiñi kan' lo'o ne', msin' 'a ti' ne' 'in Steba bra kan'. Msñi ne' 'in yu, ndyaa lo'o ne' 'in yu tloo ne' nu lka ndloo cha' ka biya' cha' 'in yu lo'o ne'.

¹³ Lo'o ne' kwiñi kan' ndyaa lo'o ne'.

—Nchga tsan chen 'a ña'an nchkwi' yu ki'yu re —ndukwin ne' kwiñi kan'—. Nchkwi' ka'an yu 'in laa tnun re, lo'o nchkwi' ka'an yu 'in kityi se'en ngwa'an ti kwi' tñan nu ngulo Ndiose 'ñaan —ndukwin ne'—.

¹⁴ Wa ynan ba cha' nu ykwi' yu re cha' ku'ni ñu'un Jesús kan' 'in laa tnun re, ti kwi' jyo'o Jesús Nazaret kan'. Kwi' ngwaña'an, xka cha' ngwa'u yu 'in nten, ska cha' nu lka kontra 'in cha' nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi nu ngwa s'ni; lo'o ñi 'a ngwa'an Moisés kan' nchga tñan 'in Ndiose nu ndi'in cha' ku'nian —ndukwin ne' kwiñi kan' 'in ne'.

¹⁵ Na'an kwi'ya 'a yu kula nu nka ndloo kan' 'in Steba bra kan', lo'o ña'an ti' tloo angajle, ngwaña'an ña'an tloo Steba, cha' ngwa yu ska nten nu luwi 'a kasiya 'in.

7

Cha' nu ykwi' Steba lo'o ne' nu nka ndloo

¹ Lo'o mnicha' x'nan sti jo'o 'in Steba bra kan':

—¿Ta chañi cha' nu ykwi' ne' re a? —ndukwin.

² Mxkwen Steba 'in yu kula bra kan':

—'Wan, ne' kula; 'wan, ne' ta'a kichen tyian —ndukwin yu—, ku'ni wan cha' tlyu ti' ñaän, chkwiñ' chin' lo'o wan —ndukwin yu—. Tlyu 'a cha' ndi'in 'in Ndiose nu ngi'ni tñan 'in. Nu ngwa s'ni ngwa'u tloo Ndiose 'in ayman Abraham 'ñaan. Ti ndi'in yu kan' kichen tyi yu, nde lo yuu 'in Mesopotamia bra kan', cha' ja ya kala yu kichen Harán nu ngwa bra kan'.

3 “Xnuun ti'iin yuu nu kwenta 'in kichen tyii, tyo'o tsuu' 'in ne' ta'aa” ndukwin Ndiose 'in Abraham kan' bra kan'. “Tsa'a la xka chalyuu nde se'en kwa'uun 'iin cha' tyi'iin” ndukwin Ni.

4 Kan' cha' mdo'o Abraham lo yuu 'in ne' Caldea, ndyaa yu kichen Harán, nganun yu kichen kan' tyun yijan. Xa wa ngujwi sti Abraham, ngulo Ndiose tñan 'in yu cha' tsa'a yu tijyu' la sa ña'an bra nu ngala yu lo yuu re se'en ndi'ian ni.

5 Lo'o ja mda Ndiose chabiya' kaja yuu 'in yu siya' ti nde re; kwi' ngwaña'an, ja ska sñi' Abraham nsu'wi tyempu kan'. Kan' ykwi' Ndiose lo'o yu: “Chun' ndi'in la taän yuu re 'iin, lo'o taän ran 'in sñii' nu kala nde loo la” ndukwin Ndiose 'in yu.

6 Chun' ndi'in la ykwi' Ni lo'o Abraham xiya': “Tsa'a sñi' stee' la xka chalyuu” ndukwin Ni. “Lo'o kanun nten 'iin tijyu' xa jakwa siyentu yijan, se'en ta ne' kichen kan' nu ti'í 'in nten 'iin” ndukwin Ni. “Ndi'in cha' ku'ni ne' tñan nu ti'in 'a cha' 'in ne' kichen kan', ja lo'o liya'.”

7 Bra kan' ytsa' Ndiose 'in yu: “Chun' ndi'in la taän nu ti'í 'in ne' kan' si'ya cha' ka'an 'a nu ti'í mda ne' 'in nten 'iin nu ngwa s'ni. Tyo'o nten 'iin lo yuu kan' bra kan', tyaan ne' nde re bra kan', ku'ni tnun ne' kan' 'ñaän xiya' nde re bra kan'.”

8 Wa mskan' Ndiose cha' lo'o Abraham bra kan'; kan' cha' ngulo Ni tñan 'in yu cha' si'yu ne' kijin nchga nu ki'yu sñi' yu, cha' ngwaña'an tyu'wi ti' sñi' yu cha' wa mskan' Ndiose cha' lo'o sti ne'. Ngwaña'an ngwa cha', msi'yu Abraham kijin sñi' yu nu ngula wa snu' ti tsan; ti kwi' Isaac ngwa naan sñi' yu. Xa wa kula Isaac kan', bra kan' ngula sñi' kwilyo'o yu, lo'o ti kwi' ngwaña'an y'ni yu bra kan', msi'yu yu kijin sñi' yu. Jacob ngwa naan sñi' yu, lo'o nde loo la mdi'in tii tyukwa sñi' nu kuna'an 'in Jacob kan'; ayman kula 'ñaan ta'aan lka ne' kan'.

9 'Mdiya ska sñi' Jacob nu naan Se. Ngwa ska tsan msin' 'a ti' ta'a yu 'in

yu, kan' cha' yjwi' ne' 'in yu 'in ne' xka la'a tsu'. Ngwi'ya ne' 'in Se kan', ndyaa lo'o ne' 'in yu la lo yuu 'in Egipto. Lo'o ja ngulaa ya' Ndiose 'in Se,

10 y'ni Ni kwenta 'in yu cha' ja y'ni ne' kan' cha' kuxi lo'o yu bra kan'. Wa mdiya ska ree ndloo la 'in ne' Egipto, Faraón naan ree kan'. Lo'o y'ni Ndiose cha' ngwa biya' ti' Faraón cha' tiya 'a Se. Kan' cha' ndiya ti' ree Faraón 'in yu, mda ree tñan 'in yu, cha' ngwa Se ndloo la 'in nchga ne' Egipto lo'o nchga msu nu ndi'in na'an tyi ree Faraón kan'.

11 'Chun' ndi'in la lye 'a ngwa jwi'ñan lo yuu Egipto kwa, kwi' ngwaña'an ngwa la lo yuu 'in Canaán. Mdiyin 'a ne' kan' nu ti'í, ja mjwi nan ku ayman kula 'ñaan.

12 Bra kan' ynan ayman Jacob cha' ti nsu'wi nan ku ne' la lo yuu Egipto, kan' cha' ngulo yu tñan 'in sñi' yu cha' tsa'a y'ya ne' nan ku ne' lo'o ta'a ne', ti kwi' sñi' yu kan' lka ayman 'ñaan. Lo'o ndyaa ne' kan' ska ya' bra kan'.

13 Xa wa yaa ne' nu nka tyukwa ya', bra kan' yu'wi lyo ne' 'in Se, cha' ti kwi' ne' ta'a ne' lka yu. Lo'o ngwa biya' ti' ree Faraón ti ka nu lka sti Se, ti ka nu lka ta'a yu bra kan'.

14 Kan' msu'wa Se cha' ndyaa ytsa' ne' 'in sti yu cha' kan yu kula nde se'en ndi'in yu lo'o nchga ta'a yu. Ndiya snan yla nsu'wi ti'yun ne' ta'a sti Se bra kan'.

15 Kan' ndyaa Jacob kan' lo yuu 'in Egipto lo'o nchga ta'a yu bra kan'; ti ndaloo yu kula la tyun yijan la kwa sa ña'an bra nu ngujwi yu. Chun' ndi'in la ngujwi nchga sñi' ayman Jacob, nu lka ayman kula 'ñaan kan'.

16 Lo'o ni, ja nganun tijyan ayman 'ñaan lo yuu 'in Egipto. Bra nu mdo'o ne' ndyaa ne', ndyaa lo'o ne' 'in tijyan ayman kan', cha' katsi' ne' 'in tijyan xiya' ni' tukee nde kichen Siquem; tukee kan' ngwa nu ngwi'ya ayman Abraham 'in ne' Hamor ti s'ni la, cha' kaja se'en katsi' sñi'.

17 'Ka'an a ne' ta'a ayman kula 'ñaan ngula lo yuu 'in Egipto. Nu ngwa

s'ni la, wa ykwi' Ndiose lo'o ayman Abraham kan', cha' tyo'o laa ta'a ne' nde Egipto, cha' tyaa ne' nde Canaán. Lo'o nde loo la, mdiya ska tsan nu ngwa cha' kan'.

¹⁸ Xka ree ngwa ndloo la 'in ne' Egipto bra kan', ree nu ja ya kunan ti ka nu ngwa ayman Se kan'.

¹⁹ Mñi lyo'o ree kan' 'in ayman ñaan, lye 'a mda ree kan' nu ti'í 'in ne'. Lo'o ngulo ree kan' tñan cha' xkwan ne' 'in nchga kuwi' ki'yu 'in ne' cha' kaja kuwi' kan', cha' ja tukwin 'a kanun 'in ne' kan'.

²⁰ Lo'o bra kan' ngula ayman Moisés, lo'o su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in kuwi' kan'. Snan ti ko' mdi'in yu lo'o jya'an yu lo'o sti yu, cha' mdo'o styi' kuwi' kan'.

²¹ Bra nu wa mdiya tsan cha' xkwan ne' kula kuwi' kan', na'an ska nu kuna'an ndukwi kuwi' kan' lo tyi'a, sñi' ree xa'an lka nu kuna'an kan'. Msñi nu kuna'an kan' 'in kuwi' bra kan', ndyaa tu' na'an tyi cha' ka kuwi' kan' kuwi' 'in.

²² Xa wa nguluu Moisés kan', y'ni xa'an yu nchga cha' nu jlyo ti' ne' tiya nde Egipto. Jlyo 'a ti' Moisés nchga cha' nu chkwi' yu lo'o ne', cha' tiya 'a yu.

²³ 'Wa nsu'wi Moisés tu'wa yijan, lo'o ngwa 'a ti' yu tsaa na'an yu 'in ne' Israel ta'a yu, si su'we ndi'in ne'.

²⁴ Lo'o na'an yu 'in ska ne' Egipto nu ti'í 'a ndyujwi 'in ska ne' Israel. Mdaya' Moisés 'in yu ta'a yu, yjwi ti'in yu 'in yu Egipto kan' sa ña'an ya' nu ngujwi yu kan'.

²⁵ "Ka biya' ti' ne' ta'aän cha' kulaa ne' Israel ta'aän 'in ree xa'an chun' wa y'niin tñan re." Ngwaña'an ngwa cha' nu ngwa tiye Moisés bra kan', lo'o si'i ngwaña'an ngwa tiye ne' Israel ta'a yu.

²⁶ Ngwi'ya xaa xka tsan mdiyan yu se'en nxuun ta'a tukwa ne' Israel. Ja mdiya ti' Moisés cha' nxuun ta'a ne' kan': "¿Ni cha' lka nxuun ta'a wan a?" ndukwin yu 'in ne' bra kan'. "Ti kwi' ne' ta'aan lka wan. Ja su'we cha' nxuun ta'a wan."

²⁷ Kan' msñi xka yu nu xa'an la 'in

Moisés, mxkwen 'in yu: "¿Ti ka nu nda chabiya' 'iin cha' kuloo tñan 'wa a?" ndukwin yu 'in Moisés kan'. "¿Ta ku'nii biya' 'wa ni a?" ndukwin.

²⁸ "Sa ña'an nu yjwii 'in ne' Egipto kan' la kaa, ¿ta kwi' ngwaña'an kujwii ra 'ñaän ni, nxke' tii' a?"

²⁹ Bra nu ynan Moisés cha' kan', bra ti msnan yu, ndyaa yu xka chalyuu se'en naan Madián. Ne' nu mdo'o xka tsu' lka Moisés kan' xa mdi'in yu lo yuu kan'. La kwa mjwi kwilyo'o yu, bra kan' mdi'in tukwa yu ki'yu sñi' yu lo'o kwilyo'o yu.

³⁰ 'Wa mdijin tu'wa yijan, bra kan' mdiya ska tsan mda'an Moisés ska lo yuu wtyi se'en ja nsu'wi tyi'a ko'o ne'. Kwi' se'en ti ska ki'ya nu naan Sinaí, la kan' mda'an yu bra kan'. Lo'o na'an yu ska suun kiche' nu nskwa kii' ña'aan loo ran. Laja kii' kan' ngwa'u tloo ska angajle 'in yu.

³¹ Yuwe 'a ti' Moisés bra kan', ndyaa yu nde kwa la chin' kwi' se'en ti se'en ndukwa suun kiche' kan'. Lo'o ynan yu cha' nu ykwi' X'naan Ndiose lo'o yu bra kan':

³² "Ndiose lkaän" ndukwin X'naan. "Ti kwiin' lkaän. Ayman kula 'iin y'ni tnun ne' 'ñaän nu ngwa s'ni" ndukwin Ndiose 'in yu. "Lo'o ayman Abraham, lo'o ayman Isaac, lo'o ayman Jacob y'ni tnun ne' 'ñaän." Ytsen 'a Moisés bra kan', mchkwan ti yu ndi'in yu; ja ngwa ña'an kwi'ya yu kii' kan' siya' ti.

³³ Xiya' ykwi' X'naan lo'o yu bra kan': "Kuloo lyaa snaan nu nsu'wi kiyaa" ndukwin Ni, "cha' nduun se'en ndi'iin. Kti 'a yuu re cha' Ndiose lkaän nu ndi'iin nde re.

³⁴ Wa na'aän nchga ne' Israel ta'aa se'en ndi'in ne' la lo yuu Egipto kwa. Wa ngulo suwiin 'in nchga wan lo'o ta'a wan cha' ka wan nten 'ñaän, ni siya lye 'a nda ne' xa'an kan' nu ti'í 'in nten 'ñaän ni" ndukwin Ndiose. "Wa ynaän cha' xi'in 'a nganen nsi'ya ne', kan' cha' mdiyaän cha' kulaän 'in ne'. Ndloün tñan 'iin ni cha' xituun, tyaa la lo yuu 'in Egipto xiya'."

³⁵ 'Nu ngwa s'ni la ja mslyaa ne'

Israel ta'a Moisés cha' ka yu ndloo la 'in ne': “¿Ti ka lka nu nda chabiya' 'iin cha' ka ndloo la 'wa, cha' ku'ni biyaa' cha' 'wa a?” ndukwin ne' 'in yu bra kan'. Ti kwi' Moisés kan', ngulo suwi Ndiose 'in yu cha' ka yu ndloo la 'in ne' Israel ta'a yu, cha' kulaa yu 'in ne' kan' 'in nu ti'í nu nda ne' xa'an nde Egipto 'in ne'; kan' cha' ngulo Ndiose tñan 'in Moisés bra nu na'an yu 'in angajle nduun laja kii' nu ndukwa loo suun kiche' kan'.

³⁶ Mda Ndiose chabiya' 'in ayman Moisés cha' ku'ni yu cha' tnun cha' kuwe ti' ne' Egipto. Chun' cha' ngwa 'in yu ku'ni yu cha' tnun kan', kan' cha' ngwa 'in yu kulo yu tñan 'in nchga ne' Israel ta'a yu, xa nu mdo'o ne' lo yuu 'in Egipto. Mda'an lo'o Moisés 'in ne' kan'. Xiya' y'ni yu cha' tnun tu'wa Tujo'o Nga'a. Chun' ndi'in la mda'an lo'o yu 'in ne' nde ska lo yuu wtyi se'en ja nsu'wi tyi'a ko'o ne', lo'o xiya' y'ni yu cha' tnun cha' kuwe ti' ne' 'in Ndiose. Tu'wa yijan mda'an Moisés lo'o ne' kan'.

³⁷ Ti kwi' Moisés ykwi' cha' re lo'o ne' kan': “Wa ngulo Ndiose tñan 'ñaañ cha' kwa'uñ cha' 'wan. Kwi' ngwaña'an, ti kulo la Ndiose tñan 'in xka ne' ta'aan nde loo la cha' kan yu se'en ndi'in wan” ndukwin Moisés kan' 'in ne' nu ngwa bra kan'.

³⁸ Ti kwi' Moisés mda'an lo'o ne' se'en ndyo' ti'in ne' jlu'we yuu wtyi kan', bra nu ykwi' angajle lo'o yu kula kan' lo ki'ya Sinaí. Ytsa' Moisés cha' kan' 'in nchga ne' kan', ti kwi' ayman 'ñaan lka ne' kan'. Cha' nu ykwi' Moisés lo'o ne' kan' bra kan', ja tsaa tii 'a cha' kan' siya' ti; kan' cha' sa bra ni ti ndiya cha' nu ngwa'an ayman Moisés kan' lo kityi, cha' ka biya' tian' cha' kan' ni.

³⁹ Ja ynan su'we ayman 'ñaan cha' nu ngwa'u Moisés 'in ne', cha' ja ngwa ti' ne' kunan ne' cha' kan'. Ndyu'wi 'a ti' ne' se'en mdi'in ne' nde Egipto, kan' cha' ngwa ti' ne' tyaa ne' lo yuu kan' xiya'.

⁴⁰ Ti ndiya Moisés kan' lo ki'ya, lo'o ykwi' ne' lo'o ayman Aarón nu ngwa sti jo'o: “¿Ni cha' ja kwiñaan ska jo'o

cha' 'ñaan cha' ku'ni tnun 'in ran, sa ña'an ngi'ni tnun nten 'in ska jo'o a?” ndukwin ne' 'in Aarón kan'. “Wa ngwa'u Moisés tuwiin 'ñaan bra nu mdo'oan lo yuu 'in Egipto, lo'o ni, ja jlyo tian' nan nka ngwa 'in yu kan'.”

⁴¹ Kan' ngwiñan ne' ska toro kune' lo'o oro cha' ka ran jo'o 'in ne'. Yjwi ne' kuta se'en ndi'in jo'o kan' 'in ne', cha' ta ne' lomstan 'in jo'o, cha' ku'ni tnun ne' 'in jo'o kan'. Tsaa 'a ti' ne' cha' na'an ne' 'in jo'o nu ngwiñan ne', ti ykwi' ti ne'.

⁴² Xka cha' mda'an tiye Ndiose bra nu na'an Ni 'in ne': “Kulaa yañ' 'in ne' kwa siya' ti, cha' ngi'ni ne' tñan kuxi kan' bra kan'” ndukwin Ndiose. “Xkwi' cha' xa'an nda'an tiye ne' kwa.” Ngwaña'an mske' ti' Ni, kan' cha' mxnun Ni 'in ne' cha' ku'ni tnun ne' 'in nchga nan nu ndukwi nde ni' kwan; jo'o lka kwichaa, mske' ti' ne' bra kan', jo'o lka ko', jo'o lka kwii kulasiin, mske' ti' ne'. Xkwi' cha' kuxi y'ni ne' bra kan'. Ngwa'an ayman lo kityi 'in Ndiose s'ni cha' 'in cha' kuxi nu y'ni ne' kan':

Ne' Israel lka nchga wan;

mda'an yu'wi wan tu'wa yijan lo nten' wtyi, ndukwin Ndiose 'in ayman kan'.

¿Ni cha' ja y'ni tnun wan 'ñaañ bra kan', bra nu mstyia wan 'ni lu'u cha' ka lomstan 'ñaañ a?

Ja su'we nsu'wi tiye wan 'ñaañ bra nu yan lo'o wan 'ni kan'.

⁴³ Ndi'ya wan nkwin laa xuwe 'in jo'o Moloc, kan' nda'an wan lo'o nkwin kwii kulasiin nu lka jo'o Renfán;

ta'a tyukwaa jo'o kan' ngwiñan wan cha' ka jo'o kan' x'nan wan.

Kan' cha' ku'niin cha' tsaa lo'o ne' xka la'a tsu' 'in wan nde xka chalyuu nu tijyu' la;

tsaa wan xka la'a tsu' nde kichen Babilonia cha' ta ne' nu ti'í 'wan nde kwa.

Ngwaña'an ykwi' Ndiose, lo'o ngwa'an ayman kula cha' kan' lo kityi nu ngwa s'ni.

⁴⁴ 'Mda'an yu'wi ayman 'ñaan lo nten' wtyi kan'. Yu'wi ska na'an kijin

'ni 'in ne' nu ndi'ya ne' la se'en nda'an ne', cha' tyaa yu'wi ti' ne' 'in Ndiose lo'o na'an kijin kan'. Ndiose ngwa'u 'in ayman Moisés kan' ni sa ña'an kwiñan ne' na'an kan'.

⁴⁵ Bra wa ngu'wi Moisés, bra kan' ngulo suwi Ndiose 'in ayman Josué cha' ka yu ndloo la 'in ayman kula 'ñaan. Lo'o na'an kijin kan', mda'an lo'o ne' 'in ran sa ña'an bra nu ngala ne' lo yuu re. Kan' ngulo Ndiose 'in xka ta nten, ngulo Ni 'in nchga nten nu mdi'in lo yuu re, cha' kanun laja ti yuu re. Mxnun ayman kula 'ñaan 'in na'an kijin kan' tu' na'an tyi ska nten sa ña'an bra nu ngwa ayman David ndloo la 'in ne'.

⁴⁶ Su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in David kan'. Ngwa ti' David kwiñan ska na'an se'en ka na'an tyi Ndiose bra kan', cha' nka Ni ndloo la ti 'in nten 'in Jacob.

⁴⁷ Lo'o ja ndiya ti' Ndiose cha' ku'ni David ngwaña'an; siya' ti xa wa ngu-luu sñi' yu nu ngwa naan Salomón, bra kan' mda Ndiose chabiya' 'in yu kune' kan', cha' kwiñan yu na'an kan'.

⁴⁸ Lo'o Ndiose, ja xlyaa Ni kanun Ni ni' ña'an nu nñan nten ti, cha' lka Ni ndloo la ti 'in nchga chalyuu. Nde ndiya ska cha' 'in Ndiose nu ngwa'an ska ayman kula nu ngwa s'ni:

⁴⁹ Wa ndiya na'an tyiñ nde ni' kwan, ndukwin Ndiose nu nka X'naan.

Skañ tiñ ndi'ya loñ ña'an chalyuu, ndukwin Ni,

kan' cha' ja ka kwiñan ska nten chalyuu ska na'an se'en tyi'iñ, ndukwin Ni;

ja nsu'wi se'en xitñaan' lo chalyuu re.

⁵⁰ Ykwiñ' ngwiñaan nchga nan nu nsu'wi ña'an chalyuu.

⁵¹ Ti ykwi' la Steba lo'o ne' kula bra kan':

—Ja xlyaa wan kunan wan cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o wan. Tla 'a ke wan, cha' ja nnan wan cha' nu nchkwi' Ni siya' ti; lo'o nchga tsan chen 'a ña'an ngi'ni wan cha' ndukun' wan cha' 'in Tyi'i Ndiose. Sa ña'an nu y'ni ayman kula 'ñaan cha' kuxi nu

ngwa s'ni, kwi' ngwaña'an ngi'ni wan ni.

⁵² Wa mda 'a ayman 'ñaan nu ti'í 'in nchga nten nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o ayman kula 'ñaan nu ngwa s'ni. Wa yjwi ne' 'in nten nu ngwa'an cha' 'in Ndiose nu nchkwi' cha' kan ska nten nu tnun nchka lo chalyuu re; xkwi' luwi 'a ka kasiya 'in yu kan'. Lo'o ngwaña'an, nu ngwa xkan' ti ngula ti kwi' nten nu ykwi' kityi cha' 'in. Chen 'a ña'an y'ni wan bra nu yjwi wan 'in yu.

⁵³ Angajle ngwa nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o wan nu ngwa s'ni, tñan nu ngulo Ni 'wan lka cha' kan'. Ti ndiya kityi kan' 'wan bra nu ni, lo'o ja xlyaa wan kunan wan cha' nu ykwi' Ndiose lo'o wan lo kityi kan'.

Yjwi ne' 'in Steba

⁵⁴ Bra wa ynan ne' cha' nu ykwi' Steba, msin' 'a ti' ne' bra kan'; tlá 'a ndi'in tloo ne' cha' msin' 'a ti' ne'.

⁵⁵ Na'an Steba nde ni' kwan bra kan', na'an yu ska xaa tlyu 'a nu y'ni Tyi'i Ndiose cha' ña'an yu; xaa 'in Ndiose ngwa ran. Lo'o na'an yu 'in Jesús nduun la'a se'en kwin nde se'en ndukwa Ndiose.

⁵⁶ —jÑa'an kwi'ya wan nde kwa! —ndukwin Steba 'in ne' bra kan'—, wa mslaa Ndiose nde ni' kwan —ndukwin—. Na'aan 'in Jesús nu yan lo chalyuu lo'o ngwa nten, nduun yu la'a se'en kwin nde se'en ndukwa Ndiose.

⁵⁷ Kwen 'a msi'ya ne' bra kan', nchkun' ne' tu nskan ne' cha' ja mslyaa 'a ne' kunan ne' cha' nu nchkwi' Steba.

⁵⁸ Lo'o msñi ne' 'in Steba bra kan', ndla 'a ti ne' mdo'o ne' ndyaa lo'o ne' 'in yu tu'wa kichen. Bra ti nguun ne' kee 'in yu cha' kujwi ne' 'in yu nde kwa ti, lo'o mstyaa ne' ste' ne' nde se'en nduun ska yu kune' nu naan Saulo.

⁵⁹ Laja nu nguun ne' kee 'in Steba, ykwi' yu lo'o Jesús:

—Jesús, X'naan —ndukwin Steba—, ku'nii cha' su'we kan y'yaa kasiya 'ñaan.

⁶⁰ Mduun xtyin' yu lyuu lo'o t'nan 'a msi'ya yu xiya' bra kan':

—X'naän —ndukwin yu—, ja xtyaa ki'ya 'in nten re chun' nu yjwi ne' 'ñaän —ndukwin Steba 'in Jesús.

Ska bra ti ngujwi yu bra kan'.

8

Y'ni 'a Saulo cha' kuxi lo'o nten 'in Jesucristo

¹ Lo'o su'we 'a nka tiye Saulo kan', cha' wa yjwi ne' 'in Steba. Ti kwi' tsan kan' mdyisnan yu, mda 'a yu nu ti'í 'in ne' nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo nde kichen Jerusalén. Ti'í 'a ti' yu 'in ne' kan'; kan' cha' msñi ne' tuwiin, ndyaa ne' nchga kichen nde lo yuu 'in Judea, lo'o nde lo yuu nu kwenta 'in Samaria. Tii tyukwa ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, kan' ti nu ngunun nde Jerusalén.

² Lo'o mdiya nten nu xi'in 'a ti' ndi'in cha' ngujwi Steba. Tyun ne' kan' nu tyukwi ti tiye ngi'ni tnun ne' 'in Ndiose, ndyaa lo'o ne' kan' 'in ayman Steba se'en mtsi' ne' 'in yu; lye 'a nganan ne' nu ndyaa lo'o 'in yu kan'.

³ Lo'o Saulo kan', ngwa ti' yu cha' lye la ta yu nu ti'í 'in nchga nten 'in Jesucristo bra kan'. Yten yu ni' ña'an 'in ne', msñi yu 'in ne' kan', lo'o nu ki'yu lo'o nu kuna'an, cha' su'wa yu 'in ne' ni' ña'an chkwan.

Mdyisnan nganen cha' 'in Jesús nde kichen lo yuu 'in Samaria

⁴ Lo'o ne' nu ndyaa xka kichen kan', ykwi' ne' cha' 'in Krixtu nu nka X'naan lo'o ne' nchga kichen se'en ndyaa ne'.

⁵ Lo'o ndiya ska yu naan Lpe, ndyaa yu nde lo yuu 'in Samaria; bra kan' mdiyan yu ska kichen la kan', ykwi' yu cha' 'in Jesucristo lo'o ne' kichen kan'.

⁶ Su'we 'a ynan nchga ne' kichen cha' kan', lo'o na'an ne' cha' tnun nu y'ni Lpe chabiya' 'in Ndiose se'en ndi'in ne'.

⁷ Y'ni yu cha' nchkaa tyun ne' ti'í, lo'o y'ni yu cha' nchkaa ne' nu msñi kwi'in kuxi 'in. Kwen msi'ya ne' nu msñi kwi'in kuxi 'in, mdo'o kwi'in

kuxi kan' ndyaa bra kan'. Kwi' ngwaña'an nchkaa ne' nu ti'í kiya', nchkaa ne' nu nchkun' tyukwin.

⁸ Su'we 'a nka tiye nchga ne' kichen kan' bra kan'.

⁹ Lo'o kichen kan' ndi'in ska nu ki'yu, nu naan Simón. Ne' ta'á lka yu kan'. Ykwi' Simón kan' cha' lka yu ska ne' nu tnun 'a nchka; lo'o msñi ne' kichen cha' nu nchkwi' yu, ndyaa ña'an 'a ti' ne' 'in yu.

¹⁰ Ndukwa ne' kuliya' cha' 'in yu; lo'o ne' ti'í, lo'o ne' nu nka ndloo la kichen, lo'o nu xuwe, nchga ne' ynan su'we ne' ya ña'an ti cha' nu ykwi' Simón kan'.

—Ndiose nda chabiya' 'in yu ki'yu re cha' ku'ni yu nchga cha' tnun nu nchka ti' yu ku'ni yu —ndukwin ne' kichen kan' bra kan'.

¹¹ Wa tyun yijan y'ni Simón kan' cha' ta'á 'in nchga nten, kan' cha' ndyaa ña'an 'a ti' ne' nchga cha' nu ykwi' yu ta'á kan', xa nu ja ya kala Lpe kichen kan'.

¹² Bra nu ngala Lpe la kwa, ykwi' yu cha' 'in Jesucristo lo'o nchga ne' kichen; ytsa' yu 'in ne' ni ña'an ka cha' bra nu ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in ne'. Ynan ne' cha' nu ykwi' Lpe bra kan', ndyaa ña'an ti' ne' cha' kan'; kan' cha' mdukwatya yu 'in nchga nten nu msñi cha' kan', ni siya yu ki'yu, ni siya nu kuna'an.

¹³ Lo'o Simón kan', ngwa ti' yu xñi yu cha' 'in Jesucristo bra kan', lo'o mdukwatya Lpe 'in yu bra kan'. Nchga tsan nda'an ña'an yu 'in Lpe bra kan', cha' yuwe 'a ti' Simón xa nu na'an yu nchga cha' tnun nu y'ni Lpe kan'.

¹⁴ Lo'o ynan ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo nu nganun Jerusalén, cha' lo'o ne' Samaria kan' yten ne' cha' 'in Ndiose. Kan' ngulo ne' kan' tñan 'in Tyu lo'o Xuwa cha' tsa'a ne' nde lo yuu 'in Samaria kan'.

¹⁵ Xa wa mdiyan yu la kan', bra kan' ykwi' yu lo'o Ndiose cha' 'in nchga ne' kichen nu yten cha' 'in Jesucristo la kan', mjñan yu 'in Ndiose cha' ta Ni Tyi'i Ni 'in ne' kan', cha' kanun Ni ni' kasiya 'in ne'.

16 Ja ya kanun Tyi'i Ndiose ni kasiya 'in ne' kan', ni siya wa mduk-watya Lpe 'in ne' cha' nchka ti' ne' cha' ka ne' nten 'in Jesucristo.

17 Mstya ya' Tyu lo'o Xuwa ke ne' bra kan', lo'o nganun Tyi'i Ndiose ni kasiya 'in ne' kan'.

18-19 Na'an Simón bra nu mstya ya' ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ke ne', cha' nganun Tyi'i Ndiose ni kasiya 'in ne' bra kan'. Ykwi' Simón lo'o ne' kan' bra kan':

—Taän tñi 'wan si taya' wan 'ñaän cha' lo'o'ün ku'niin chin' tñan ng-wa'ña'an —ndukwin Simón—. Lo'o'ün nchka tiän' xtyaän yaän' ke nten cha' kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' —ndukwin.

20 —Su'wa ti ku'ni tyii Ndiose 'iin lo'o nchga tñi 'iin —ndukwin Tyu 'in Simón bra kan'—. Cha' su'we nu nsu'wi 'in Ndiose, ja ka ka kiya' ran —ndukwin—.

21 Ja ndi'in cha' 'iin lo'o Ndiose siya' ti, kan' cha' ja ta Ni chabiya' 'iin cha' ku'ni tñan lo'o ba.

22 Kuloo chuun' cha' kuxi nu ndi'in ni' kasiya 'iin, cha' kaa jñaan cha' tlyu ti' 'in Ndiose 'in nchga cha' kuxi nu y'nii.

23 Jlyo tiän' nchga cha' kuxi nu ndi'in ni' kasiya 'iin, cha' chen 'a ña'an lka ni' kasiya 'iin. Ya' kune' xa'an nsu'wii, kan' cha' katsaän' 'iin ni, cha' kuloo chuun' cha' kuxi nu ndi'in 'iin.

24 Mxkwen Simón 'in ne' bra kan':

—Ku'ni wan cha' su'we chkwi' wan lo'o ykwi' Ni nu nka X'naan cha' 'ñaän —ndukwin Simón 'in ne'—, cha' ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'ñaän —ndukwin—, cha' ja ku'ni Ni lo'o'ün sa ña'an nu ndukwin wan 'ñaän.

25 Ka'an la cha' 'in Ndiose ngwa'u Tyu lo'o Xuwa 'in ne' bra kan', ykwi' yu sa ña'an ngwa nchga cha' 'in Jesús. Chun' ndi'in la mdo'o yu ndyaan yu nde Jerusalén. Tuwiin mdijin yu tyun kichen nde lo yuu 'in Samaria, lo'o ngwa'u yu 'in ne' kichen kan' sa ña'an nu ndlaa Jesús 'in nten chalyuu 'in nchga cha' kuxi.

Ndyukwa ta'a Lpe lo'o ska ne' Etiopía

26 Ykwi' ska angajle lo'o Lpe bra kan':

—¿Ta nsu'wi lyo nu'win tuwiin nu ndyo'o Jerusalén ndyaa kichen Gaza a? Yaa lyaa chin' tuwiin kan' —ndukwin angajle kan' 'in Lpe.

Tuwiin ndijin nde ska nten' wtyi lka ran.

27 Bra ti mdo'o Lpe ndyaa tuwiin kan', lo'o chun' ndi'in la na'an yu ndijyan ska yu ki'yu ne' Etiopía. Ska nten nu tnun nchka lka yu kula kan', cha' nka yu ndloo 'in nchga tñi nu ndiya 'in reina nu nka ndloo la lo yuu Etiopía kan'; Candace naan nu kuna'an reina kan'. Wa yaa yu ki'yu kan' Jerusalén cha' ku'ni tnun yu 'in Ndiose.

28 Lo'o ni, wa mxitukwi yu ndyaan yu kichen tyi yu. Ndukwa yu ni' carreta nu ndujwakii kwiyu 'in, nchkwi' yu lo kityi nu ngwa'an ayman Isaías cha' 'in Ndiose.

29 Ykwi' Ndiose lo'o Lpe bra kan'; Tyi'i Ni nu nganun ni' kasiya 'in Lpe, kan' nu ykwi' lo'o:

—Yaa tyukwaa 'in carreta kwa —ndukwin Ni 'in yu.

30 Msnan 'a Lpe ndyaa ña'an 'in carreta bra kan'. Si' ti carreta mda'an yu ndyaa yu chin', ynan yu cha' nu ykwi' yu kula kan' lo kityi nu ngwa'an ayman Isaías, ña'an ndukwa ti yu ni' carreta, kan' mdyisnan ykwi' Lpe lo'o yu kula kan':

—¿La nde ya' tsaan ni, yu kula a? —ndukwin Lpe 'in yu.

—Tya'aän nde kichen tyiän —ndukwin yu.

—¿Ta nchka biya' tii' cha' nu nchkwii' lo kityi kwa a? —ndukwin Lpe 'in yu.

31 —Ja nchka 'ñaän, cha' ja ndiya nu kwa'u 'ñaän —ndukwin yu kula kan' bra kan'—. Skween lyaa ni' carreta re cha' tyaan su'wa ti.

Lo'o ndyaa tukwa Lpe ni' carreta lo'o yu kula bra kan'.

32 Su'wa ti ykwi' ta'a tyukwaa ne' lo kityi 'in Ndiose nu nsu'wi ya' yu kula bra kan', ti kwi' lka' kityi se'en

na'an kwi'ya yu kula kan'. Nde ña'an nchkwi' ran:

Ndyaa lo'o ne' 'in yu cha' kujwi ne' 'in yu, ña'an ti' ndujwi ne' ska slya'.

Sa ña'an nu ngi'ni slya' nu ja nxi'ya bra nu nsi'yu ne' kichan' chun' i', kwi' ngwaña'an ku'ni yu nu kan lo chalyuu re chun' ndi'in la;

ni siya kujwi ne' 'in yu, ja ska cha' xkwen yu 'in ne' kan' bra kan'.

³³Ja ñi ku'ni biya' ne' nu nka ndloo 'in yu, kan' cha' lye 'a ta ne' nu ti'í 'in yu kan'.

Lo'o ja ka chkwian' cha' kaja sñi' yu nde loo la, chun' cha' kujwi ne' 'in yu kan';

lo'o ja talo yu chan lo chalyuu re bra kan'.

Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi kan'.

³⁴Bra kan' mnicha' yu kula Etiopía kan' 'in Lpe:

—Ku'nii cha' su'we kwa'uu chin' ñaän sa ña'an nchkwi' kityi re —ndukwin yu 'in Lpe—. ¿Ti ka nu lka kujwi ne' 'in, ndukwin kityi re a? —ndukwin yu kan'—. ¿Ta ngwa'an ra ayman Isaías cha' re cha' 'in yu, ti ykwi' ti yu a? ¿O ta cha' 'in xka yu ngwa'an ayman cha' re a?

³⁵Lo'o mxkwen Lpe 'in yu kula kan'; ngwa'u yu 'in yu sa ña'an lka cha' nu ndukwa lo kityi kan', ngwa'u yu nchga cha' 'in Jesucristo bra kan'.

³⁶Laja nu ndyaa ne' tuwiin kan', mdiyan ne' ska se'en ndi'in ylaa tyi'a. Ykwi' yu kula kan' lo'o Lpe bra kan':

—Nde ndiya tyi'a —ndukwin yu kan'—. ¿Ja ku'nii cha' su'we tukwatyaa ñaän ni a?

³⁷—Su'we —ndukwin Lpe 'in yu—. Su'we si chañi cha' tyukwi ti tiyee msñii cha' 'in Jesucristo.

—Chañi cha' wa msñiin cha' kan' —ndukwin yu kula kan'—. Ndyaa ña'an tiän' cha' ska ti Jesucristo lka Sñi' Ndiose ykwi'.

³⁸Lo'o ykwi' yu kula kan' lo'o msu 'in yu cha' tyaa tuun ne' lo'o carreta 'in yu bra kan', cha' ki'ya yu kula kan' lyuu lo'o Lpe. Ndyaa ne' lo tyi'a,

mdukwatya Lpe 'in yu kula kan' bra kan'.

³⁹Bra wa mdyii ndyukwatya yu, mdo'o ne' lo tyi'a bra kan'. Bra ti ndyaa Lpe, ndyaa lo'o Tyi'i Ndiose 'in yu cha' tsaa yu xka se'en; ja na'an 'a yu kula kan' 'in Lpe bra kan'. Ndyaa yu kula Etiopía kan', ndyaa yu la lo yuu 'in kichen tyi yu bra kan'; lo'o su'we 'a ngwa tiye yu kula kan' bra kan'.

⁴⁰Bra nu mgii ti' Lpe kan' xiya', wa ndiya yu kichen Azoto. Ti ndyaa la yu tyun kichen cha' kwa'u la yu cha' 'in Jesucristo 'in nten kan'. Chun' ndi'in la, ngala Lpe kichen Cesarea.

9

Mxa'an Ndiose kasiya 'in Saulo

¹Ña'an ti msin' 'a ti' Saulo 'in nchga nten nu msñi cha' 'in X'naan. Ngwa 'a ti' Saulo ta yu nu ti'í 'in ne' kan', sa ña'an ya' nu kujwi yu 'in ne', ngwa ti' yu; kan' cha' ndyaa yu se'en ndi'in x'nan sti jo'o 'in ne' judío,

²cha' ngwa ti' yu kulo yu kityi chabiya' 'in, cha' tsaa skan' yu 'in nten nu msñi cha' 'in Jesucristo nde kichen Damasco. Ngwa ti' yu kwa'u yu kityi chabiya' kan' 'in ne' nu nka ndloo ni' lyaa 'in ne' judío la kan'. Lo'o ngwa ti' yu skan' yu 'in nten 'in Jesucristo kichen kan' bra kan', cha' xitukwi yu tyaan lo'o yu 'in ne' nde Jerusalén; ni siya nu ki'yu, ni siya nu kuna'an, ta'a nten kan' xñi su'wa yu 'in ne', ngwa ti' yu.

³Msñi yu tuwiin ndyaa yu kichen Damasco bra kan'. Wa kala ti yu kichen kan', bra kan' siya' ti msti ska xaa tlyu 'in Ndiose se'en ndyaa yu; ña'aan se'en nduun Saulo ngu'ni xaa kan' lo yuu.

⁴Mlyuu yu lyuu bra nu ynan yu cha' nu ykwi' Ni lo'o yu:

—Saulo, Saulo —ndukwin Ni—, ¿ni cha' lye 'a nxuun lo'oñ a?

⁵—¿Ti ka lka nu'win a?, yu kula —ndukwin Saulo.

—Jesús lkaän —ndukwin Ni—. Nan nxuun lo'oñ lka cha'—ndukwin Ni—. Ti ykwii' ti ngi'nii ti'í lo'oo.

Ña'an ti' ska toro, kwi' ngwaña'an lka nu'win; nji'in kiya' toro ti kwi' se'en nu ndyojo' ne' yka cha 'in i', kan' cha' lo'o kiya' i' ngi'ni ñu'un i' 'in i', ti ykwi' ti i'.

⁶ Lye 'a mchkwan Saulo cha' ytsen yu bra kan'.

—¿Ni sa ña'an nchka tii' cha' ku'niin a?, X'naän —ndukwin Saulo bra kan'.

—Tyituun ni —ndukwin Jesús 'in yu— cha' ti tsaa la nde kichen Damasco kwa. Nde kwa ndi'in ska nten nu kwa'u 'iin sa ña'an tñan nu ku'nii chabiya' 'ñaän.

⁷ Ytsen 'a ta'a nda'an Saulo, ja ngwa 'a chkwi' ne' bra kan'. Wa ynan ne' cha' nu ykwi' Jesús lo'o Saulo, ni siya ja na'an ne' ti lka nu nchkwi'.

⁸ Bra kan' mdyituun Saulo, mslaa yu kiloo yu; ja ngwa 'a ña'an yu, siya' ti ngwa tla xaa kiloo yu. Lo'o msñi xka nten ya' yu bra kan', chun' ja nchkan' tuwiin 'in yu, ndyaa lo'o ne' 'in yu nde kichen Damasco.

⁹ Snan tsan ngunun yu ska ni' ña'an ti; ja ska nan yku yu chun' snan tsan bra kan', ni siya chin' ti nan. Ja ska nan yi'o yu, lo'o xkwi' tla xaa kiloo yu.

¹⁰ Ti kwi' kichen Damasco ndi'in ska yu ki'yu nu msñi cha' 'in Jesucristo, Ananías naan yu. Ña'an ti' nchkwi' slaan, ngwaña'an ykwi' X'naan lo'o Ananías kan':

—¡Ananías! —ndukwin Ni.

—Nde ti ndi'in, X'naän —ndukwin Ananías.

¹¹ —Yaa lyaa tu' na'an tyi Juda nu ndukwa tu'wa tuwiin ñi kan' —ndukwin X'naan 'in Ananías—, yaa kunichaa' 'in ne' kan' si ndi'in Saulo nu lka ne' kichen Tarso nde kwa. Nchka tiän' cha' tsaa se'en ndi'in yu kan', chun' ndi'in yu nchkwi' yu lo'o Ndiose Stian ni.

¹² Lo'o wa y'ni Ndiose cha' ykwi' sla yu; laja sla yu na'an yu cha' nu'win ndyaa se'en ndi'in yu cha' ku'nii jo'ó 'in kiloo yu, cha' xtyaa yaa' chun' yu cha' chkaa kiloo yu xiya'.

¹³ —X'naän —ndukwin Ananías 'in Ni—, tyun ya' wa ynen cha' 'in Saulo kan', cha' tlá 'a ngi'ni yu 'in nten nu wa yten cha' 'iin nde kichen Jerusalén.

¹⁴ Lo'o ni, wa mdiyan yu kichen re, ndi'ya yu kityi chabiya' nu mda x'nan sti jo'ó cha' skan' yu 'wa, ta'a ba nu msñi ba cha' 'iin, chun' ngi'ni tnun ba 'iin.

¹⁵ Mxkwen X'naan 'in Ananías bra kan':

—Ndi'in cha' tsaa se'en ndi'in Saulo kan' —ndukwin Ni 'in yu—. Wa ngu-loñ suwiin 'in yu cha' ku'ni yu tñan 'ñaän —ndukwin Ni—. Tsaa yu se'en ndi'in ne' xka la'a tsu', tsaa yu tloo nu nka x'nan ne' tjiyu' kan', lo'o tsaa yu se'en ndi'in ta'a wan, ne' Israel. Kan' chkwi' yu cha' 'ñaän lo'o nchga nten se'en tsaa yu, kan' tñan ndi'in cha' ku'ni yu cha' 'ñaän.

¹⁶ Kwa'uñ 'in yu sa ña'an nu ti'í nu tyijin yu laja nu chkwi' yu cha' 'ñaän lo'o nten.

¹⁷ Bra kan' ndyaa Ananías se'en ndi'in Saulo tu' na'an tyi Juda kan'. Yten Ananías ni' ña'an, mstyaa ya' yu chun' Saulo, ykwi' yu lo'o bra kan':

—Saulo, ta'aän —ndukwin yu—. Ti kwi' Jesucristo nu nka X'naan wa ngwa'u tloo 'iin tuwiin se'en ndi'jyaan kichen re. Lo'o ni, wa ngulo X'naan tñan 'ñaän cha' kaän se'en ndi'in re, cha' ku'niin jo'ó kiloo, cha' ka ña'aan xiya'; kan' cha' ndi'jyaän se'en ndi'in ni, cha' lo'o kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'iin.

¹⁸ Bra nu ngala xaa kiloo Saulo xiya', mske' ti' yu cha' wa mdo'o ska nan kiloo yu; ña'an ti' ska yu'we kijin, ngwaña'an ngwa nan, mske' ti' yu. Bra ti nchkaa kiloo yu bra kan', na'an su'we yu xiya'. Mdukwatya Ananías 'in yu bra kan'.

¹⁹ Lo'o yku Saulo chin' cha' ka ngula ti' yu xiya' bra kan'; ngwaña'an tyukwi ña'aan yu ngwa su'we yu. Bra kan' nganun yu xi'i, mdi'in yu lo'o nten 'in Jesucristo nde kichen Damasco kan'.

Ykwi' Saulo cha' 'in Jesucristo lo'o ne' kichen Damasco

²⁰ Bra ti mdyisnan Saulo nda'an yu nchga ni' lyaa 'in ne' judío kichen kan', ngwa'u yu 'in ne' cha' chañi lka Jesús ska ti nu lka Sñi' Ndiose.

21 Ka'an 'a cha' mda'an tiye ne' xa nu ynan ne' cha' kan'.

—¿Ta si'i ti kwi' Saulo kwa nu lye 'a y'ni nu ti'í 'in nten 'in Jesucristo nde kichen Jerusalén a? —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—. ¿Ta si'i yu kwa nu wa mdiyan kichen re cha' skan' 'in nten kan', cha' ka biya' 'in ne' tloo x'nan sti jo'o a?

22 Lo'o ni, lye la ngwa'u Saulo cha' 'in ne' cha' chañi lka Jesús ti kwi' Krixtu nu wa msu'wa Ndiose 'in cha' nu mdiyan yu lo chalyuu. Ja mjwi cha' nu xkwen ne' judío 'in Saulo bra kan', ta'a ne' judío nu ndi'in kichen Damasco kan'.

Mdo'o Saulo laja ne' judío

23 Wa mdijin tyun tsan, xa nu mskan' ne' judío cha' lo'o ta'a ne' cha' kujwi ne' 'in Saulo.

24 Lo'o mgii ti' Saulo cha' ngwa ti' ne' kujwi ne' 'in yu. Wa ndiya ska lo'oo tlyu ti tyi'in tu'wa kichen kan'; xkwi' kee ndya' lo'oo kan', lo'o kwan 'a lo'oo kan'. Nchga tu'wa lo'oo kan' mdi'in ne' kwan tsan lo'o tla cha' xñi ne' 'in Saulo.

25 Ngwa ska tla, ndyaa chin' nten nu ndyaa ña'an ti' 'in Jesucristo; mskwen ne' ke lo'oo kan', cha' kulo ne' 'in Saulo chun' lo'oo bra kan'. Yten Saulo ni' ska xkuwi tnun, bra kan' mdi'ya ne' 'in Saulo ni' xkuwi xka chun' lo'oo lo'o ti su bra kan'; mdo'o yu ni' xkuwi bra kan', msñi yu tuwiin ndyaa yu bra kan'.

Ngala Saulo nde kichen Jerusalén

26 Lo'o mdiyan Saulo nde kichen Jerusalén bra kan', ngala yu se'en ndi'in nten 'in Jesucristo kichen kan'. Lo'o ytsen 'a ne' kan' 'in Saulo, cha' ja ya tsa ña'an ti' ne' kan', cha' chañi cha' wa yten yu cha' 'in Jesús.

27 Lo'o ndyaa lo'o Bernabé 'in yu se'en ndi'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo.

—Wa na'an Saulo re 'in ti kwi' nu nka X'naan —ndukwin Bernabé 'in ne'—. Wa na'an yu 'in Jesús xa nu yaa yu nde kichen Damasco, ykwi' Ni lo'o yu bra kan' —ndukwin—. Lo'o ni, ja

ntsen Saulo ni, ndu'u yu nchga cha' 'in Jesucristo 'in ne' kichen kan'.

28 Ndyaa ña'an su'we ti' ne' cha' nu ykwi' Bernabé cha' 'in Saulo bra kan', kan' cha' nganun Saulo lo'o ne' Jerusalén cha' ta'a nda'an ne' tñan lka yu ni.

29 Lo'o ja ntsen yu, ykwi' yu nchga cha' 'in Jesús lo'o ne' kichen kan'. Lo'o ndi'in chin' ne' judío nu nchkwi' cha' griego, ykwi' ne' kan' lo'o Saulo bra kan'; lye 'a msuun ne' lo'o yu bra kan', lo'o ngwa ti' ne' kan' kujwi ne' 'in yu.

30 Mgii ti' Saulo lo'o ta'a nda'an yu cha' nchka ti' ne' kan' kujwi ne' 'in yu, kan' cha' mdo'o ne' ndyaa lo'o ne' 'in yu nde kichen Cesarea. Ykwi' ne' lo'o yu cha' su'we la si tyaa yu nde kichen Tarso, se'en lka kichen tyi yu.

31 Lo'o ndyaa ti'in tiin ti nten 'in Jesucristo bra kan', ni siya nde lo yuu nu kwenta 'in Judea, ni siya lo yuu 'in Galilea, ni siya lo yuu 'in Samaria; nchga tsan ngi'ni xa'an la ne' cha' 'in Jesucristo. Ngi'ni tnun ne' 'in Jesús, lo'o ngi'ni ne' nchga tñan nu nchka ti' Ndiose nu nka X'naan cha' ku'ni ne'. Kwi' Tyi'i Ndiose nda jwersa 'in ne' kan', lo'o ti ka'an la nten msñi cha' 'in Jesús bra kan'.

Y'ni Tyu jo'ó 'in Eneas

32 Lo'o Tyu kan', mda'an yu se'en ndi'in nchga nten nu wa yten cha' 'in Jesucristo, mda'an yu kichen se'en ndi'in ne' kan'. Mdiyan yu se'en ndi'in nten 'in Jesucristo kan' kichen Lida bra kan'.

33 Kwi' kichen kan' ndi'in ska yu ki'yu ti'í, Eneas naan yu; wa nchkun' tyukwin yu, wa snu' yijan nskwa yu lo ki'yan.

34 Ykwi' Tyu lo'o yu ti'í bra kan':

—Eneas —ndukwin—, wa y'ni Jesucristo cha' nchkaa —ndukwin—. Kan' cha' tyituun ni, tyukwaan ki'yan kwa 'iin.

Bra ti mdyituun Eneas bra kan'.

35 Nchga nten na'an 'a ne' 'in Eneas, cha' nchkaa yu; na'an ne' ta'a kichen tyi yu, lo'o ne' kichen Sarón na'an ne' 'in yu. Lo'o msñi ne' cha' 'in X'naan

Jesús, ngulo chun' ne' cha' xa'an nu ndi'in ni' kasiya 'in ne' bra kan'.

Ndyu'u Dorcas xiya'

³⁶ Nde kichen Jope ndiya ska nu kuna'an nu naan Tabita, kwi' nten 'in Jesucristo lka kan'. Dorcas nchkwi' ne' griego 'in nu kuna'an kan'. Su'we 'a tiye nu kuna'an kan', su'we 'a mdaya' 'in nchga ne' ti'i.

³⁷ Kwi' bra nu ndi'in Tyu kichen Lida, msñi ska kicha 'in nu kuna'an kan', ngujwi bra kan'. Bra wa mdyii mxta ne' chku 'in ayman kan', bra kan' ndyaa lo'o ne' 'in mstyia ne' 'in xka ni' ña'an kwan.

³⁸ Wa ynan ne' cha' ndi'in Tyu kichen Lida, kan' cha' ngunin nten 'in Jesucristo 'in tukwa nten cha' tsa ne' chkwii' ne' lo'o Tyu si ka kan yu bra ti, cha' kwi' se'en ti kichen Jope ndi'in kichen Lida kan'. Mdiyan ne' se'en ndi'in Tyu bra kan', ykwi' ne' lo'o yu:

—Ku'nii cha' su'we kaan kichen Jope lo'o ba bra ti —ndukwin ne' 'in Tyu bra kan'.

³⁹ Bra ti mdo'o Tyu ndyaa yu lo'o ne' bra kan'. Bra nu mdiyan ne' tu'wa na'an kan', ngwa'u ne' 'in Tyu la se'en nskwa ayman kan'. Ndi'in nchga nu kuna'an nu nganun ska ti se'en nskwa ayman, nnan 'a ne' ndi'in ne' cha' wa ngujwi ayman kan'. Ytsa' ne' 'in Tyu cha' ka'an 'a cha' su'we wa y'ni ayman kan' lo'o ne', lo'o ngwa'u ne' 'in yu nchga te' nu wa mxkwan ayman kan', cha' mda xu'we 'in ne' ti'i.

⁴⁰ Ykwi' Tyu lo'o ne' bra kan':

—Tyo'o wan chin' nde chun' na'an —ndukwin yu 'in ne'.

Xa nu mdyii mdo'o ne' chun' na'an, bra kan' mduun xtyin' Tyu ykwi' yu lo'o Ndiose. Mdyii ykwi' yu lo'o Ndiose, bra kan' ndyaa yu se'en nskwa ayman kan', ykwi' yu lo'o ayman kan' bra kan':

—Tabita —ndukwin yu—, tyituun ni.

Lo'o siya' ti mslaa Tabita kiloo, na'an 'in Tyu, bra ti mdyitukwa bra kan'.

⁴¹ Msñi Tyu ya', mxituun yu 'in, kan' msi'ya yu 'in ne' nu ndi'in chun' na'an. Bra ti ndyaan nten 'in Jesucristo kan' ni' ña'an, lo'o nchga nu kuna'an ti'i kan', na'an ne' 'in Tabita cha' wa ndyu'u xiya'.

⁴² Nchga ne' kichen Jope, nduwe 'a ti' ne' bra nu ynan ne' sa ña'an ngwa cha' 'in nu kuna'an kan'. Ka'an 'a ne' kan' msñi ne' cha' 'in X'naan Jesús bra kan'.

⁴³ Nganun Tyu tyun tsan kichen Jope bra kan'; tu' na'an tyi Simón nu nka kwityi kijin, la kan' nganun yu.

10

Ykwi' Tyu lo'o Cornelio

¹ Kichen Cesarea ndi'in ska yu ki'yu nu naan Cornelio. Nka yu capitán 'in ska ta sndaru nu nchkwi' nten cha' ne' Italiano lka ne'.

² Ngi'ni tnun Cornelio kan' 'in Ndiose nu tlyu la ti lo'o nchga ta'a ndi'in yu, ni siya ne' xka la'a tsu' lka yu. Su'we 'a tiye yu, ndaya' 'a yu 'in ne' judío nu ti'i. Nchga tsan ndi'in yu nchkwi' yu lo'o Ndiose.

³ Lo'o mdiya ska tsan mdiyan ska angajle se'en ndi'in yu, bra wa snan siin mdiyan angajle kan'. Ña'an ti' nchkwi' sla ti yu, ngwaña'an ngwa cha' kan'. Ykwi' angajle kan' lo'o yu bra kan':

—¡Cornelio! —ndukwin angajle 'in yu.

⁴ Ytsen 'a Cornelio cha' na'an yu 'in angajle kan'.

—X'nañ —ndukwin yu—, ¿ni sa ña'an tñan nchka tii' cha' ku'niñ a?

—Wa ynan Ndiose cha' nu wa ykwii' lo'o Ni —ndukwin angajle kan'—. Kwi' ngwaña'an, wa na'an Ni cha' su'we 'a ngi'nii lo'o ne' ti'i, kan' cha' ndyu'wi ti' Ndiose 'iin.

⁵ Lo'o ni, kuloo tñan 'in nten 'iin cha' tsa ne' kichen Jope. Kichen kan' ndi'in ska yu ki'yu nu naan Simón, Tyu lka nin yu.

⁶ Wa ngala yu tu' na'an tyi xka Simón nu nka kwityi kijin, nu ndukwa na'an tyi kwi' se'en ti tu'wa tyi'a tujo'o. Katsa' Tyu Simón kan' ska

cha' 'iin, ni sa ña'an tñan ndi'in cha' ku'nii.

⁷ Mdo'o angajle kan', ndyaa bra kan'. Lo'o kan' msi'ya Cornelio 'in tukwa msu 'in yu, lo'o ska sndaru nu ngi'ni tñan 'in yu; lo'o sndaru kan' ngi'ni tnun 'in Ndiose.

⁸ Kan' ytsa' Cornelio 'in ta'a snan ne' kan' nchga cha' nu ngwa 'in yu ti tsan la; lo'o ngulo yu tñan 'in ne' cha' tsaa ti'in ne' 'in Tyu nde kichen Jope bra kan'.

⁹ Ngwi'ya xaa xka tsan, ti mda'an ne' tuwiin nde kichen Jope. Xa wa mdiya ndi'ya kwan, wa ndla ti kala ne' kichen kan'. Ti kwi' bra kan' mxkwen Tyu ndyaa yu ke na'an cha' chkwi' yu lo'o Ndiose. Ykwa 'a ke na'an kan'.

¹⁰ Lo'o ndukwa Tyu ngite' 'a ti' yu ku yu tyija bra kan'; wa mdyisnan ndikee' ne' skwa, ti chin' ti lyiji kee' ran. Kwi' bra kan' ngwi'ya sla yu, ykwi' sla yu bra nu ndukwa yu ke na'an kan'.

¹¹ Nde ña'an ngwa cha' nu ykwi' sla yu. Na'an yu ni' kwan, na'an yu cha' wa mslaa Ndiose ni' kwan; nde kwa ndukwi ña'an ti' ska te' tnun 'a. Ta'a jakwa nskan te' kan' nchkan' ti su cha' ndukwi ran, ngwi'ya te' kan' lyuu. Ngwaña'an ykwi' sla yu, mske' ti' yu.

¹² Tyun 'a 'ni kuxi nsu'wi ni' te' nu ngwi'ya lyuu kan'. Ndiya 'ni nu ndukwa kiya', ndiya 'ni nu ndukwa jlu'we, ndiya kunan.

¹³ Lo'o ynan Tyu cha' nchkwi' Tyi'i Ndiose lo'o yu bra kan', mske' ti' yu:

—Tyu —ndukwin Ni 'in yu—, ku-jwii lyaa 'ni kwa cha' kuu 'in i'.

¹⁴ —Ja nchka 'ñaän, X'naän —mxkwen Tyu 'in Ndiose—. Ja ya siya' kuñ kuna' 'ni kwa, 'ni chen ña'an kwa, nu ja luwi cha' 'ware.

¹⁵ Xiya' ykwi' Ndiose lo'o yu bra kan':

—Ja su'we chkwii' cha' 'ni chen ña'an lka kwa, xa wa ndukwin Ndiose cha' luwi i'.

¹⁶ Snan ya' ykwi' Ndiose lo'o Tyu ngwaña'an, bra kan' mdo'o te' kan'

ndyaa ni' kwan xiya', ña'an ti ndukwi ran lo ti su kan'.

¹⁷ Laja nu nduwe 'a ti' Tyu, cha' ja ngwa biya' ti' yu ni cha' lka ykwi' sla yu ngwaña'an, bra kan' mdiyan ne' kan' tu' na'an; ti kwi' ta'a snan nten nu wa ngulo Cornelio tñan 'in ne' cha' tsaa ne'. Mnicha' ne' 'in ne' kichen la nde ya' ndukwa na'an tyi Simón nu nka kwityi kijin, kan' cha' mjwi tuwiin 'in ne' mdiyan ne' tu' na'an tyi yu.

¹⁸ Lo'o kwen msi'ya ne' 'in nu nka na'an tyi se'en ndi'in Tyu Simón.

¹⁹ Laja bra nu ka'an 'a cha' nda'an tiye Tyu ni cha' ykwi' sla yu ngwaña'an, ykwi' Tyi'i Ndiose lo'o yu bra kan':

—Wa mdiyan snan nten nda'an naan ne' 'iin —ndukwin Ni 'in Tyu se'en ndukwa yu ke na'an kan'—.

²⁰ Ki'yaa lyaa lyuu re, cha' tsaa lo'o ne' re 'iin ska se'en. Ja kuwe tii' cha' 'in ne', na' nguloñ tñan 'in ne' cha' kan ne' nde re.

²¹ Bra ti ngwi'ya Tyu lyuu cha' chkwi' lo'o ne' kan' bra kan':

—Ti kwiin' lkaän nu nda'an naan wan 'ñaän —ndukwin Tyu 'in ne'—. ¿Ni sa ña'an tñan nchka ti' wan cha' ku'niñ a?

²² —Ngulo yu kula Cornelio tñan 'wa cha' kan ba nde re —ndukwin ne' 'in Tyu—. Su'we 'a tiye Cornelio kan', ngi'ni tnun yu 'in Ndiose nu tlyu la ti, lo'o su'we 'a nchkwi' nchga ne' judío ta'a wan cha' 'in yu kula kan'. Wa ykwi' angajle lo'o Cornelio cha' su'wa yu 'wa kan ba nde re, kan y'ya ba 'wan cha' tsaan la se'en ndi'in yu kula kan', nde kichen Cesarea. Ndi'in cha' kunan Cornelio kan' nchga cha' nu chkwi' wan lo'o yu.

²³ —Tyan wan ña'an —ndukwin Tyu 'in ne'—. Ndiya se'en kaja' wan nde re. La tyaa tsaan nde kwa.

Ngwi'ya xaa xka tsan, bra kan' mdo'o ne' kichen Jope ndyaa ne' bra kan'. Lo'o tukwa snan nten 'in Jesu-cristo nu ta'a kichen tyi Simón ndyaa lo'o ne' kan'.

²⁴ La mda'a tukwa tsan ngala ne' kichen Cesarea. Mdi'in ta Cornelio 'in ne'; wa lka ndyo' ti'in nten na'an tyi

yu, nchga nten ta'a yu kula lo'o ta'a nda'an ti ne'.

²⁵ Bra nu mdiyan Tyu tu' na'an tyi Cornelio, bra kan' mdo'o yu kula kan' ndyaa yu nde chun' na'an, mduun xtyin' yu tloo Tyu cha' ku'ni tnun yu 'in yu, ngwa ti' Cornelio, sa ña'an ngi'niin tnuan 'in Ndiose.

²⁶ Bra ti msñi Tyu ya' Cornelio, mx-ituun yu 'in yu kula kan' bra kan'.

—Tyaa tuun lyaa, yu kula —ndukwin Tyu 'in yu—, chun' ta'a tyukwaan lkaan nten chalyuu ti.

²⁷ Ti nchkwi' la Tyu lo'o ne' xa nu ndyaa ne' ni' ña'an kan'. Lo'o na'an Tyu cha' wa ka'an nten ndyo' ti'in ni' ña'an kan'.

²⁸ Ykwi' yu lo'o ne' kan' bra kan':

—Jlyo ti' wan cha' lka ba ne' judío, lo'o ja nsu'wi chabiya' 'wa, cha' tyo' ti'in ba lo'o wan, ne' xka la'a tsu' —ndukwin Tyu 'in ne'—. Ja nsu'wi chabiya' sten ba ni' ña'an 'in ne' xka la'a tsu' —ndukwin—. Lo'o ni, wa ngwa'u Ndiose 'ñaan cha' ja su'we chkwiin' cha' 'in xka la nten kan', cha' nten xa'an lka ne', cha' si'i nten luwi lka ne', ni siya ne' xka la'a tsu' lka ne'.

²⁹ Kan' cha' ndijyaan nde re ni. Bra nu mdiyan msu 'iin se'en ndi'iin, bra ti mdo'oün ndijyaan lo'o ne' nde re; ja ykwiin' 'aan lo'o msu kan'. Kan' cha' ni, ¿ni sa ña'an tñan nchka ti' wan cha' ku'niin a?

³⁰ Mxkwen Cornelio 'in Tyu bra kan':

—Wa ngwa jakwa tsan ykwiin' lo'o Ndiose ni' ña'an re —ndukwin 'in Tyu—, lo'o bra ti mdiyan ska nten se'en ndi'iin. Lku' yu te' ngaten, luwi 'a xaa lo te' kan'. Bra wa snan siin mdiyan yu kan', bra nu ja ya kuün tyija bra kan'.

³¹ Ykwi' yu kan' lo'oün: “Cornelio” ndukwin yu, “wa ynan Ndiose cha' nu ykwii' lo'o Ni, wa na'an Ni cha' su'we 'a ngi'niin lo'o ne' ti'i; kan' cha' ndyu'wi ti' Ndiose 'iin.

³² Lo'o ni, kuloo tñan 'in nten 'iin cha' tsaa ne' kichen Jope. Kichen kan' ndi'in ska yu ki'yu nu naan Simón. Tyu lka nin yu. Tsaa ytsa' ne' 'in yu cha' kan yu nde re. Ndi'in yu na'an

tyi xka Simón nu nka kwityi kijin nu ndukwa na'an tyi kwi' se'en ti tu'wa tyi'a tujo'o. Xa nu tiyan yu nde re, kwa'u yu ska cha' nu su'we 'a 'iin.”

³³ Ngwaña'an ndukwin nten kan' 'ñaan —ndukwin Cornelio—. Kan' cha' bra ti nguloün tñan 'in msu 'ñaan cha' tsaa ne' nde se'en ndi'in wan. Lo'o su'we 'a nka tiyeen ni, cha' wa mdiyan wan se'en ndi'iin; kan' cha' wa ndyo' ti'in ta'a ba ska se'en ti chabiya' 'in Ndiose, cha' kunan ba nchga cha' nu wa ytsa' Ndiose 'wan cha' chkwi' wan lo'o ba.

Cha' nu ykwi' Tyu lo'o ne' se'en ndi'in Cornelio

³⁴ Kan' mdyisnan Tyu ngwa'u yu 'in ne' kan':

—Wa nchka biya' tiän' ni, cha' su'wa 'a ngi'ni Ndiose lo'o nchga nten chalyuu —ndukwin—.

³⁵ Su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in nchga nten chalyuu nu tyukwi ti tiye ngi'ni tnun 'in Ni, nten nu ngi'ni nchga cha' nu ndiya ti' Ni.

³⁶ Wa ytsa' Ndiose 'wa nu lka ba ne' Israel, cha' ka tyi'in tiin ti nten chalyuu chun' tñan nu y'ni Jesucristo, nu lka X'nan nchga nten.

³⁷ Jlyo su'we ti' wan nchga cha' nu mdijin nu ngwa s'ni lo yuu re, kichen tyi ne' judío. Ti kulo ykwi' Xuwa cha' kan' lo'o nten xa nu mdukwatya yu 'in ne', kan' ngwa'u Jesús cha' kan' 'in ne' judío ta'a ba nde Galilea. Nde loo la ngwa'u Jesús cha' kan' 'in nchga ne' Israel ta'a ba nde kichen tyi ba.

³⁸ Jlyo ti' wan sa ña'an mdi'in Jesús lo chalyuu, ti kwi' Jesús Nazaret. Wa ngulo suwi Ndiose Sti yu 'in yu, lo'o ti mda la Ni jwersa 'in Jesús bra nu mdiyan Tyi'i Ndiose ña'an chun' yu. Nchga se'en mda'an yu y'ni yu cha' su'we lo'o nten; kwi' ngwaña'an, y'ni yu cha' nchkaa ne' nu ti'í 'a, ni siya nten nu msñi kwi'in kuxi 'in. Ngwaña'an y'ni Jesús tñan, cha' mdaya' 'a Ndiose 'in yu.

³⁹ Wa na'an ba nchga tñan nu y'ni Jesús nde kichen Jerusalén, lo'o tñan nu y'ni yu nde kichen tyi ne' judío ta'a ba. Wa mda'an ba lo'o yu, kan'

cha' chañi cha' nu nchkwi' ba lo'o wan. Chun' ndi'in la msñi nten 'in Jesús, mji'in ka'an ne' 'in yu lo wsi; ngwaña'an ngujwi yu bra kan'.

⁴⁰ Xa wa mda'a snan tsan, bra kan' y'ni Ndiose cha' ndyu'u Jesús xiya'.

⁴¹ Nde loo la mdo'o tukwa yu nde se'en ndi'in ba; ja na'an nchga nten kichen kan' 'in yu, wa ka ti nten ta'a ba na'an ba 'in yu. Kwi' ngwaña'an, wa ngulo suwi Ndiose 'wa cha' kwa'u ba cha' 'in Ni 'in nten, chun' na'an ba 'in Jesús cha' ndyu'u yu xiya'. Su'wa ti yku ba lo'o yu bra kan'.

⁴² Ti bra kan' ngulo Jesús tñan 'wa cha' katsa' ba cha' nu ñi 'in Ni 'in nten, cha' wa ngulo Ndiose Sti yu tñan 'in Jesús, cha' ku'ni biya' 'in nchga nten chalyuu, ni siya wa ngujwi ne', ni siya ti lu'u ne'.

⁴³ Wa ngwa'an ayman kula 'wa cha' 'in Ndiose lo kityi nu ngwa s'ni; nchga kityi kan' nchkwi' cha' ndi'in cha' kan ska nten nu tnun nchka lo chalyuu nde loo la; kan' lka nu ku'ni tyii ki'ya nu ndi'in 'in nchga nten, bra nu xñi ne' cha' 'in yu, nchkwi' cha' nu ndukwa lo kityi kan'. Nan wa yan yu nu tnun nchka kan' lo yuu re ni, Jesús naan yu kan'.

Nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' xka la'a tsu'

⁴⁴ Ti nduun Tyu nchkwi' lo'o ne' bra kan', mdiyan Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in nchga nten nu ynan cha' nu ykwi' Tyu lo'o ne'.

⁴⁵ Nduwe 'a ti' nten 'in Jesucristo ta'a nda'an Tyu. Ne' judío lka ne' kan', kan' cha' nduwe 'a ti' ne' cha' lo'o nten xka la'a tsu', mda Ndiose Tyi'i Ni cha' kanun ni' kasiya 'in ne'.

⁴⁶ Jlyo ti' ne' judío kan', cha' chañi cha' mda Ndiose Tyi'i Ni 'in Cornelio lo'o ta'a yu, cha' ynan ne' cha' nchkwi' ne' kan' cha' nu nchkwi' ne' xka kichen tijyu', ni siya ja ya chkwi' ne' ngwaña'an nu ngwa xkan'. Lo'o lye 'a ngi'ni tnun ne' kan' 'in Ndiose bra kan'. Ykwi' Tyu lo'o ta'a nda'an yu:

⁴⁷ —Sa ña'an ngwa bra nu nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'ñaan, kwi' ngwaña'an nganun Tyi'i Ndiose ni'

kasiya 'in ne' re ni —ndukwin Tyu 'in ta'a nda'an yu—, kan' cha' su'we la si tukwatyaan 'in ne' re.

⁴⁸ Lo'o ykwi' Tyu lo'o Cornelio lo'o ta'a yu bra kan':

—Su'we la si tukwatya ba 'wan ni, chabiya' 'in Jesucristo, cha' ka biya' ti' nten kichen re cha' nten 'in Jesucristo lka wan.

Xa wa ngwa cha' kan', lye ngunin ne' 'in Tyu cha' ti kanun la yu tukwa snan la tsan lo'o ne'.

11

Ykwi' Tyu lo'o nten 'in Jesucristo nde Jerusalén

¹ Wa ynan ka'an nten nde lo yuu 'in Judea, cha' lo'o ne' xka la'a tsu' wa msñi ne' cha' 'in Jesús bra kan'; wa ynan ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, lo'o wa ynan nchga nten 'in Jesucristo nu ndi'in la kan'.

² Kan' cha' bra nu mxitukwi Tyu ndyaan yu kichen Jerusalén, ndyukwa ta'a yu lo'o chin' ne' judío nu msñi cha' 'in Jesús, ni siya ti ndukwa 'a ne' cha' kula 'in ne' ta'a judío.

³ Lo'o mnicha' ne' 'in Tyu bra kan':

—¿Ni cha' lka ndyaa se'en ndi'in ne' xka la'a tsu' a? —ndukwin ne' 'in Tyu—. ¿Ni cha' lka ykuu su'wa ti lo'o ne' kan' a?

⁴ Lo'o ytsa' Tyu 'in ne' sa ña'an ngwa cha' xa nu ndyaa yu se'en ndi'in ne' kan':

⁵ —Ngwa ska tsan mdi'iin kichen Jope —ndukwin Tyu—. Bra nu nchkwiin' lo'o Ndiose, bra kan' ykwi' slaän. Laja nu ykwi' slaän, bra kan' na'aän kwi'yaän nde ni' kwan; ña'an ti' ndukwi ska te' tnun, ngwaña'an ña'an nan nu ndijyan ni' kwan ngwi'ya lyuu re. Ta'a jakwa nskan te' kan' mchkan' tukwi ti su. Ngwaña'an ñi mdiyan te' kan' ndyaa ti'in lyuu nde se'en ndi'iin.

⁶ Kan' na'aän nchga nan nu nsu'wi ni' te' kan', na'aän cha' nsu'wi tyun lo 'ni: nsu'wi 'ni nu ndukwa kiya', nsu'wi 'ni tlá, nsu'wi kunan lo'o nsu'wi 'ni ndukwa jlu'we.

7 Bra kan' ykwi' Ndiose lo'oŭn: "Tyu" ndukwin Ni, "kujwii lyaa 'in 'ni kwa cha' kuu 'in i'."

8 Bra ti mxkweēn 'in Ni: "Ja nchka 'ñaan kuŭn 'ni nu ngwaña'an, X'naän" ndukwiin 'in Ndiose. "Ja ya siya' kuŭn 'ni chen ña'an kwa, kwi' nu nchkwi' bare cha' ja su'we ku ba 'ni nu ja luwi, nu ngwaña'an."

9 Xiya' ynen ykwi' Ni nde ni' kwan: "Ja su'we chkwii' cha' 'ni chen ña'an lka i' kan', xa wa ndukwin Ndiose cha' 'ni luwi lka i'."

10 Snan ya' mdijin cha' kan' se'en mdi'iin, bra kan' mxitukwi te' kan' ndyaa ni' kwan xiya'.

11 Bra ti mdiyan snan nten tu' na'an se'en mdi'iin bra kan'. Wa ngulo ska ne' kichen Cesarea tñan 'in ne' kan', cha' tsaa ne' se'en mdi'iin.

12 Ykwi' Tyi'i Ndiose lo'oŭn bra kan', cha' ja kuwe 'a tiän', cha' su'we tsa'aän lo'o ne' kan'. Ta'a skwa nten re ndyaa ne' lo'oŭn se'en ndi'in nten kan' nde kichen Cesarea.

13 Xa wa mdiyan ba ni' ña'an kan', ykwi' yu kula kan' lo'o ba sa ña'an ngwa cha' kan'. Wa na'an yu ska angajle nu yten ni' ña'an 'in yu cha' katsa' ska cha' 'in yu: "Kuloo tñan 'in msu 'iin" ndukwin angajle 'in yu kula kan', "cha' tsaa msu kichen Jope, cha' tsaa ti'in ne' 'in Tyu Simón cha' kan yu nde re.

14 Ti kwi' Simón kan' katsa' ska cha' 'wan, lo'o nchga ta'a wan, sa ña'an ka kulaa Ndiose 'wan 'in nchga cha' kuxi." Ngwaña'an ndukwin angajle kan' 'in yu kula kan'.

15 Lo'o ngala ba tu' na'an tyi ne' kan', mdyisnaän ngwa'uŭn cha' kan' 'in ne', lo'o bra ti ngwi'ya Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne'. Kwi' sa ña'an nu nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'ñaan nu ngwa ti kulo, kwi' ngwaña'an nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' kan' bra kan'.

16 Ndyu'wi tiän' bra kan', cha' ti ngwa s'ni la ykwi' X'naan cha' re lo'oŭn: "Nu ngwa s'ni la mdukwatya Xuwa 'in nten lo'o tyi'a ti" ndukwin Ni, "lo'o ni, xka ña'an ku'ni Ndiose. Ku'ni Ni cha' ka luwi ni' kasiya 'wan

bra nu kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan."

17 Sa ña'an mda Ndiose Tyi'i Ni 'ñaan, kwi' ngwaña'an nda Ndiose Tyi'i Ni 'in ne' xka la'a tsu' xa wa msñi ne' cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan; kan' cha' ja su'we si chkwian' cha' ja su'we tñan nu wa y'ni Ndiose sikwa.

18 Bra nu ynan ne' cha' nu ykwi' Tyu lo'o ne', ja ngwa 'a xkwen ne' 'in Tyu. Bra kan' y'ni tnun ne' kan' 'in Ndiose, ykwi' ne' lo'o Ni bra kan':

—¡Ndiose Sti ba, su'we 'a y'nii lo'o ne' xka la'a tsu', ni siya ja lka ne' kan' judío —ndukwin ne' 'in Ndiose—. Nu'win y'nii cha' ka jyu'u ti' ne' 'in nchga cha' kuxi nu ndi'in 'in ne', cha' kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne' kan'!

Nten 'in Jesucristo nu ndi'in kichen Antioquía

19 Chun' ndi'in la chin' xa wa yjwi nten 'in Steba, kan' ngwa ti' ne' judío ta ne' nu ti'í 'in nchga nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesús; kan' cha' tyun 'a nten 'in Jesús mdo'o ne' ndyaa ne' tijyu'. Ndyaa ne' nde lo yuu nu kwenta 'in Fenicia, xka ta ta'a ne' ndyaa lo yuu 'in Chipre, lo'o mdiya ne' nu ndyaa ne' kichen Antioquía. Nchga se'en mdiyan ne' ngwa'u ne' cha' su'we 'in Jesucristo 'in ne' judío ta'a ne', lo'o ja ngwa'u ne' cha' kan' 'in xka la nten nu lka ne' nu ngwa tyi kichen kan'.

20 Nde loo la ndyaa xka ta nten 'in Jesús kichen Antioquía, ne' nu mdo'o lo yuu 'in Chipre lo'o ne' nu mdo'o lo yuu 'in Cirene lka ne' kan'. Ngwa'u ne' kan' cha' su'we 'in Jesucristo 'in nchga nten kichen kan', ni siya ne' judío, ni siya xka nten.

21 Tnun 'a chabiya' nsu'wi 'in ne' kan' chabiya' 'in Jesús nu nka X'naan, kan' cha' yten ka'an nten cha' 'in Ndiose, ngulaa ya' ne' cha' kuxi nu lye 'a nsu'wi tiye ne' nu ngwa xkan' bra kan'.

22 Lo'o ynan ta'a nten 'in Jesucristo nu ndi'in nde Jerusalén cha' kan', kan' cha' msu'wa ne' 'in Bernabé cha' tsaa yu nde kichen Antioquía kan'.

²³ Lo'o mdo'o Bernabé ndyaa yu, mdiya yu kichen kan', na'an yu sa ña'an cha' su'we nu wa y'ni Ndiose lo'o ne' kan'. Su'we 'a ngwa tiye Bernabé bra kan'. Ykwi' yu lo'o nchga nten 'in Jesucristo la kan', cha' tyukwi ti tiye ne' ku'ni ne' tñan nchga tsan, nchga tñan nu nchka ti' ti kwi' X'naan cha' ku'nian.

²⁴ Su'we 'a ngwa tiye Bernabé; wa nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in yu, kwi' ngwaña'an su'we 'a ndyaa ña'an ti' yu 'in Jesucristo. Kan' cha' ka'an la nten msñi ne' cha' 'in X'naan chun' cha' nu ykwi' Bernabé bra kan'.

²⁵ Chun' ndi'in la mdo'o Bernabé ndyaa yu kichen Tarso, mda'an naan yu 'in Saulo. Xa nu ndyija lyo Saulo 'in yu, mdo'o yu ndyaan lo'o yu 'in Saulo nde kichen Antioquía xiya'.

²⁶ La kan' mdi'in ne' ska yijan lo'o ta'a nten 'in Jesucristo, ngwa'u ne' 'in ka'an nten bra kan'. Kichen Antioquía kan' mdukwa suun cha' nchkwi' ne' cha' ne' cristiano lka nten nu yten cha' 'in Jesucristo.

²⁷ Chun' ndi'in la mdiyan tukwa snan la nten nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten. Mdo'o ne' kichen Jerusalén ngala ne' kichen Antioquía bra kan'.

²⁸ Agabo naan ska nten kan'. Wa ytsa' Tyi'i Ndiose 'in Agabo, cha' chkwi' yu lo'o ne'. Kan' ykwi' Agabo lo'o ne' cha' wa kan ti ska jwi'ñan tlyu 'a ña'aan chalyuu. Lo'o chañi cha' kan', ngwaña'an ngwa cha' nu ykwi' Agabo kan'; nde loo la ngwa cha' kan', xa nu ngwa Claudio ree nu nka ndloo la ti.

²⁹ Lo'o mskan' nten 'in Jesús cha' lo'o ta'a ne' cha' ta ne' lomstan 'in ta'a ti'i ti ne', ne' nu ndi'in kichen nde lo yuu 'in Judea.

³⁰ Ngwaña'an y'ni ne' bra kan'; mda ne' lomstan kan' 'in Bernabé lo'o Saulo cha' tsaa lo'o ne' 'in ran, cha' ta ne' tñi kan' 'in yu kula la kan'. Bra kan' kutsaa yu kula tñi kan', cha' kaja chin' ran 'in ta'a ti'i ne'.

12

Yjwi ne' 'in Santiago lo'o msu'wa

ne' 'in Tyu ni' ña'an chkwan

¹ Nu ngwa bra kan', ree nu ngwa naan Herodes ni, lye 'a mda yu nu ti'í 'in nten 'in Jesucristo.

² Ngulo ree kan' tñan 'in msu 'in yu cha' kujwi ne' 'in Santiago lo'o xtyi. (Santiago kan' ngwa ta'a ngula Xuwa).

³ Su'we 'a ti' ne' judío xa'an cha' yjwi ree 'in Santiago, kan' cha' lo'o Tyu msñi ree bra kan'. Kwi' tsan ta'a 'in ne' judío msñi ree 'in yu, ta'a nu nchku ne' jaxlya nu ja lo'o skwan tiye' ndya'.

⁴ Msñi ne' 'in Tyu, msu'wa ne' 'in yu ni' ña'an chkwan bra kan'. Kan' nganun jakwa ta sndaru kwan 'in yu, jakwa sndaru nsu'wi ska ta; nduun ne' kwan tuna'an chkwan se'en nsu'wi Tyu. Xa nu tyii tsan ta'a pascua, bra kan' tyo' ti'in nchga nten kichen tloo yu, ngwa ti' ree kan', bra nu ku'ni biya' yu 'in Tyu.

⁵ Kan' cha' mdi'in cha' su'we ti tyi'in sndaru kwan 'in yu bra nu nsu'wi yu ni' ña'an chkwan. Laja bra kan' lye 'a ykwi' ta'a nten 'in Jesucristo lo'o Ndiose cha' kulaa Ni 'in Tyu.

Ngulo Ndiose 'in Tyu ni' ña'an chkwan

⁶ La xka tsan wa kulo ti Herodes 'in Tyu cha' ka biya' 'in yu se'en nduun ne' kichen kan'. Wa mskan' ne' 'in Tyu lo'o tukwa karenan, ska karenan ndukwi ya' ska sndaru. Kwi' ngwaña'an, nduun xka sndaru kwan tuna'an chkwan nde chun' na'an kan'. Xa wa tla ngwi'ya sla Tyu.

⁷ Laja nu laja' yu, mdo'o tukwa ska angajle yten se'en ysu yu. Su'we 'a ña'an xaa msti ni' ña'an chkwan bra kan'. Mxkwi angajle kan' 'in Tyu, ykwi' lo'o yu bra kan':

—Tyituun lyaa —ndukwin angajle kan' 'in yu.

Bra ti ngati' karenan chkwan nu nchkan' ya' yu.

⁸ Xiya' ykwi' angajle lo'o yu bra kan':

—Skaan' sii' —ndukwin—. Su'waa snaan kiyaa'.

Xa wa y'ni Tyu ngwaña'an, ykwi' angajle lo'o yu xiya':

—Kuxiin te' kichan' chuun'. Bra ti tyo'o ña'aan' ña'an —ngwaña'an ykwi' angajle kan' lo'o yu.

⁹ Lo'o mdo'o ña'an Tyu 'in angajle bra kan', ja mgii ti' yu si chañi cha' wa mdiyan angajle se'en ysu yu nu ngwa tsan ti; mske' ti' yu cha' nu ykwi' sla ti yu.

¹⁰ Mdiyin ne' se'en nduun sndaru kwan tuna'an chkwan, lo'o mdiyin ne' se'en ndi'in xka ta sndaru kwan. Mdiyan ne' tuna'an chkwan tlyu bra kan', xkwi' chkwan lka tuna'an kan'. Lo'o ngalaa tuna'an kan', ti ykwi' ran; ngwaña'an ngwa cha' mdo'o ne' tu'wa tuwiin ndyaa lo kichen. Mdo'o angajle kan' ndyaa bra kan', xka ti Tyu nganun tu'wa tuwiin kan'.

¹¹ Bra kan' ngwa biya' ti' yu:

—Lo'o ni, nchka biya' tiän' cha' wa ngulo X'naan tñan 'in angajle kan' 'in Ni, cha' mdiyan angajle ngulo 'ñaän ni' ña'an chkwan kwa —ndukwin yu—. Ngwa ti' Herodes ta yu nu ti' ñaän, cha' xa'an 'a nka tiye ne' judío kan' ña'an ne' ñaän; lo'o ja ngwa 'in ne' ku'ni ne' tñan kuxi kan'.

¹² Ka'an 'a cha' mda'an tiye Tyu se'en mduun yu tu'wa tuwiin. Bra nu ngwa biya' ti' yu cha' kan', ndyaa yu se'en ndi'in Liya jya'an Xuwa Marku bra kan'. Ni' ña'an kan' ndyo' ti'in tyun nten 'in Jesús, nchkwi' ne' lo'o Ndiose.

¹³ Wa mchkun' tuna'an kan', kan' cha' ndyaa ska nu kuna'an kune' nu naan Rode, ndyaa na'an chin' tuna'an bra kan'. Nduun ti nu kuna'an kan' tuna'an nde ni' ña'an ti.

¹⁴ Bra ti yu'wi lyo nu kuna'an kan' tyi' Tyu bra nu ykwi' yu lo'o. Lo'o su'we 'a ngwa tiye nu kuna'an bra kan', msnan ndyaa ytsa' 'in ta'a ndi'in ni' ña'an kan'. Lo'o ña'an ti nduun Tyu chun' na'an cha' ja ya slaa ne' tuna'an.

¹⁵ —¡Wa mna' cha' tiya 'iin! —ndukwin ne' 'in Rode bra kan'.

Lye la ykwi' nu kuna'an kan' lo'o ne' bra kan', cha' chañi cha' Tyu lka nu nduun chun' na'an kan'.

—Si'i —ndukwin ne' bra kan'—. Kwi' angajle nu ña'ansiin 'in Tyu lka nu kwa —ndukwin ne' 'in nu kuna'an kan'.

¹⁶ Lo'o ña'an ti mduun Tyu chun' na'an mji'in ndukun' yu tuna'an. Kan' ndyaa ne' mslaa ne' tuna'an. Bra nu na'an ne' cha' kwi' Tyu lka, nduwe 'a ti' ne' cha' ngulaa yu.

¹⁷ Y'ni ya' yu 'in ne' bra kan', cha' tiin ti tyuun ne'. Ytsa' yu 'in ne' sa ña'an ngwa cha' ngulo X'naan Ndiose 'in yu ni' ña'an chkwan bra kan'.

—Chkwi' wan lo'o Santiago lo'o nchga ne' ta'a nda'aan —ndukwin Tyu 'in ne'—, katsa' wan 'in ne' ni ña'an tñan y'ni Ndiose lo'oün cha' ngulo Ni 'ñaän ni' ña'an chkwan.

Mdo'o yu ndyaa yu xka se'en bra kan'.

¹⁸ Bra nu ngwi'ya xaa xka tsan ka'an 'a cha' mda'an tiye sndaru kan', cha' ja jlyo 'a ti' ne' la nde ya' ndyaa Tyu.

¹⁹ Kan' ngulo ree Herodes tñan 'in sndaru cha' tsaa naan ne' 'in Tyu. Ndyaa ne' bra kan', lo'o ja ndyija yu 'in sndaru bra kan'. Kan' mnicha' Herodes 'in sndaru nu mdi'in kwan 'in Tyu tuna'an chkwan; lo'o ja ngwa 'a 'in sndaru xkwen 'in ree, cha' ja jlyo 'a ti' ne' nan lka ngwa 'in Tyu. Kan' cha' ngulo Herodes tñan 'in xka ta sndaru cha' kujwi ne' 'in ta'a sndaru nu mdi'in kwan se'en yu'wi Tyu kan'. Lo'o mdo'o ree kan' nde lo yuu 'in Judea, ndyaa yu nde kichen Cesarea bra kan', cha' tyi'in yu chin' la kan', nka tiye yu.

Ngujwi Herodes

²⁰ Ngwa ska tsan msin' 'a ti' Herodes kan' 'in ne' kichen Tiro lo'o ne' kichen Sidón. Kulo ndukwa la, wa mda ree Herodes nan ku ne' kichen kan', lo'o chun' ndi'in la ja mda 'a ree nan ku ne', cha' msin' 'a ti' ree 'in ne' bra kan'. Kan' cha' ngwa su'wa cha' 'in nchga ne' kichen kan' lo'o ta'a ne', cha' tsaa ne' tloo ree cha' chkwi' ne' lo'o. Bra kan' su'we 'a ykwi' ne' kichen lo'o yu kula Blasto nu nka tñan 'in ree kan'; lo'o ngwaña'an, su'we 'a ykwi' Blasto kan' lo'o ree cha' 'in ne'

kichen kan', cha' ka tla' tiye ree lo'o ne' kan'.

²¹ Chun' ndi'in la mstyá Herodes ska tsan cha' tyo' ti'in ne' ska se'en ti. Yku' Herodes xkwi' te' nu su'we ña'an cha' lka yu ree, ndyaa tukwa yu lo yka xlya tnun se'en ndukwa ska ti ree, cha' ta yu ska cha' lo'o nten kichen kan'. Kan' mdyisnan ree, kwen 'a ykwi' lo'o ne' kan'.

²² Kwen msi'ya lo'o nten kichen 'in ree bra kan':

—iTi kwi' Ndiose lka nu ykwi' lo'o bare ni!

²³ Bra ti ndyaa ska angajle se'en ndukwa ree cha' ta ska nu ti'í tlyu 'in Herodes kan'. Wa nsu'wi xlya ni' ree kan', lo'o ti'í 'a ni' yu bra kan', cha' mdyii ni' yu yku xlya. Ngujwi ree bra kan', cha' wa mda yu chabiya' 'in nten kichen cha' y'ni tnun nten 'in yu ngwaña'an, kwi' sa ña'an nu ngi'ni tnuan 'in Ndiose.

²⁴ Lo'o nchga tsan ka'an la nten ynan cha' 'in X'naan, lo'o yten ne' cha' 'in Jesucristo bra kan'.

²⁵ Xa nu wa mdyii tñan 'in Bernabé lo'o Saulo nde kichen Jerusalén, bra kan' mxitukwi ne' ndyaan ne' kichen Antioquía xiya'. Ndyaan lo'o ne' 'in Xuwa, ti kwi' Xuwa Marku naan yu.

13

Mdyisnan Bernabé lo'o Saulo y'ni ne' tñan 'in Ndiose

¹ Nten 'in Jesucristo nu ndi'in kichen Antioquía kan', mdiya chin' nten nu ykwi' cha' 'in Ndiose laja ne' kan'. Kwi' ngwaña'an, ti ndiya la xka ta ne' nu su'we 'a ndu'u cha' 'in Ndiose 'in ta'a ne'. Ne' nu ndu'u 'in ta'a ne', kan' ngwa Bernabé, lo'o Simón ngata, lo'o Lucio Cirene, lo'o Saulo, lo'o Manaén. (Manaén kan' ngwa ta'a na'an Herodes nu ngwa gobernador nde lo yuu 'in Galilea.)

² Wa mdiya ska tsan nu tyukwi tsan ja yku ne' kan' tyija, chun' cha' ngi'ni tnun ne' 'in X'naan Ndiose. Lo'o ykwi' Tyi'i Ndiose lo'o ne' bra kan':

—Ta wan chabiya' 'in Bernabé lo'o Saulo, cha' tsaa ne' kichen xka la'a tsu' cha' ku'ni ne' tñan nu taän 'in ne'

cha' ku'ni ne' —ndukwin Ndiose 'in ne'.

³ Tyun bra ja yku ne' bra kan', cha' sa tlyu ti chkwi' ne' lo'o Ndiose. Bra kan' mstyá ya' ta'a nten 'in Jesucristo kan' ke Bernabé lo'o ke Saulo, cha' su'we ti tsaa ne' nde se'en ku'ni ne' tñan nu ndlo Ndiose.

Ngwa'u ne' cha' 'in Ndiose 'in nten nde lo yuu Chipre

⁴ Bra kan' ndyaa Bernabé lo'o Saulo nde kichen Seleucia. Yten ne' ska ni' yka na'an nde kwa cha' tsaa ne' xka la'a tsu' tujo'o nde lo yuu nu kwenta 'in Chipre. La kan' y'ni ne' tñan nu ngulo Tyi'i Ndiose 'in ne'.

⁵ Bra kan' ndyaa ne' ni' yka na'an nde kichen Salamina. Bra wa ngala ne' nde xka la'a tsu' kan', kan' ndyaa ne' ni' lyaa 'in ne' judío nde kichen kan', cha' kwa'u ne' cha' 'in Ndiose 'in nten nu ndi'in ni' lyaa kan'. Nu ngwa bra kan' ti mda'an Xuwa lo'o ne' cha' taya' yu 'in ne'.

⁶ Kan' mdo'o ne' ndyaa ne' tyun kichen nde Chipre kan'. Mdiyan ne' kichen Pafos bra kan'. Kichen kan' ndyukwa ta'a ne' lo'o ska yu ta'á nu naan Barjesús. Ne' judío lka yu ki'yu kan'; lo'o cha' kwiñi ti ndukwin yu cha' nchkwi' yu cha' 'in Ndiose lo'o nten.

⁷ Mdi'in yu ta'á kan' se'en ndi'in gobernador nu naan Sergio Paulo. Tiya 'a yu gobernador kan', lo'o nchka 'a ti' yu kunan yu cha' 'in Ndiose; kan' cha' msi'ya yu 'in Bernabé lo'o Saulo cha' kan' se'en ndi'in yu, cha' kwa'u ne' cha' kan' 'in yu.

⁸ Lo'o ja ndiya ti' yu ta'á kan', cha' ynan gobernador cha' 'in Ndiose. (Elimas naan yu ta'á kan' cha' nu nchkwi' ne' kichen Pafos kan'.) Lye 'a nxuun yu lo'o Saulo lo'o Bernabé, cha' ngwa ti' yu tukun' yu cha' 'in gobernador cha' ja xñi yu kula kan' cha' 'in Ndiose nu ykwi' ta'a tyukwaa ne' kan' lo'o yu.

⁹ Na'an kwi'ya 'a Palyu 'in yu ta'á kan'. (Nu naan Palyu ni, ti kwi' kan' lka nu ngwa naan Saulo ti kulo la.)

Tyi'i Ndiose lka nu y'ni cha' ngula tiye Palyu kan',

¹⁰ kan' cha' ykwi' yu lo'o yu ta'á kan':

—¡Lye 'a nñilyo'oo 'in nten! —ndukwin Palyu 'in yu ta'á kan'—. ¡Kwi' ngwaña'an liye' 'a tii' 'ware; nu'win ndukwiin cha' msu 'in kune' xa'an lka ba —ndukwin Palyu 'in yu—, lo'o ja ndaa 'a chabiya' 'in nten cha' ku'ni ne' cha' su'we! Kan' cha' ni, kuloñ tñan 'iin cha' ja ska cha' kuxi ku'ni lyo'oo 'in nten nu nchka ti' sten cha' 'in Ndiose nu nka X'nan ba.

¹¹ Ta X'nan ba nu ti'í 'iin ni, cha' ja ña'aan 'aa xaa kwan; tyun tsan kanuun kwityiin' bra kan'.

Bra ti ngwa kwityiin' yu ta'á bra kan', ja ngwa 'a ña'an yu siya' ti. Ndyaa naan yu ska nten nu xñi ya' yu cha' tsaa lo'o 'in yu tuwiin.

¹² Bra nu na'an gobernador cha' ngwa kwityiin' yu ta'á kan', bra ti msñi yu kula kan' cha' 'in Jesucristo chun' nduwe 'a ti' yu kula kan' 'in cha' nu ngwa'u ne' 'in yu cha' 'in X'naan.

Ndyaa Palyu lo'o Bernabé kichen Antioquía nde Pisidia

¹³ Kan' mdo'o Palyu lo'o ta'a nda'an yu, mdo'o ne' kichen Pafos ndyaa ne'. Yten ne' ni' yka na'an ndyaa ne' xka la'a tsu' tujo'o, ngala ne' kichen Perge nde lo yuu nu kwenta 'in Panfilia bra kan'. Ja mda'an 'a Xuwa lo'o ne' bra kan', cha' wa ndyaa yu kichen tyi yu.

¹⁴ Mdo'o ne' kichen Perge ndyaa ne' xka kichen Antioquía nde lo yuu 'in Pisidia. Nu ngwa tsan ta'a nu nx-itña' ne' judío, bra kan' ndyaa Palyu lo'o Bernabé ni' lyaa 'in ne' kan'. La kan' ndyaa tukwa ne' chin'.

¹⁵ Chun' ndi'in la ykwi' ska yu kula lo kityi 'in Ndiose cha' kunan nchga nten nu ndi'in ni' lyaa kan'; ykwi' yu lo kityi se'en ngwa'an Moisés ni ña'an tñan ngulo Ndiose 'in nten, lo'o ykwi' yu kula kan' cha' nu ngwa'an ayman nu ykwi' lo'o nten cha' 'in Ndiose nu ngwa s'ni. Lo'o kan' mnicha' yu kula nu nka ndloo ni' lyaa kan' 'in Palyu lo'o Bernabé:

—¿Ta ndiya ska cha' nu chkwi' wan lo'o ba ni a? —ndukwin yu kula 'in ne'.

¹⁶ Kan' cha' mdyituun Palyu, y'ni ya' yu 'in ne' cha' kunan su'we ne' cha' nu chkwi' yu lo'o ne':

—Ku'ni wan cha' tlyu ti' 'ñaan, kunan su'we wan cha' nu chkwiin' lo'o wan ni —ndukwin Palyu 'in ne'—. Ne' Israel lkaan, ngi'niin tnuan 'in Ndiose nu tlyu la ti.

¹⁷ Ti kwi' Ndiose nu ngi'niin tnuan 'in, ti kwi' Ni lka nu ngulo suwi 'in ayman kula 'ñaan cha' ka ne' ka'an la nten nde loo la. Ti mdi'in ayman 'ñaan lo yuu Egipto lo'o ka'an 'a nten ngwa ne', ni siya ja lka kichen kan' kichen tyi ne'. Bra kan' tlyu 'a tñan y'ni Ndiose, cha' ngulaa 'in ayman kula 'ñaan lo yuu Egipto kan'. Ngwaña'an ngwa biya' ti' xka ta nten chalyuu cha' tñun 'a cha' ngi'ni Ndiose lo chalyuu.

¹⁸ Xa nu mda'an yu'wi ne' kan' lo yuu wtyi xa tu'wa yijan, mdalo 'a Ndiose 'in ayman kula 'ñaan bra kan', ni siya ka'an 'a cha' kuxi y'ni ne' kan'.

¹⁹ Y'ni tyii Ndiose cha' 'in kati nasiyun nten nu mdi'in nde lo yuu 'in Canaán, ti kwi' nten nu mdi'in lo yuu kan' ti kulo la; mda Ndiose yuu kan' cha' kaja se'en tyi'in ayman kula 'ñaan bra kan'.

²⁰ Lo'o ngulo suwi Ndiose nten nu mduun loo la 'in ayman kula 'ñaan chabiya' 'in Ni. Bra kan' wa mdiya jakwa siyentu jlu'we yijan, ti bra nu ngala ne' lo yuu Canaán kan', sa ña'an bra nu mdi'in ayman Samuel nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose.

²¹ Chun' ndi'in la mjñan ne' 'in Ndiose cha' ta Ni ska ree cha' tyuun loo la 'in ne', kan' cha' ngulo suwi Ndiose ayman Saúl sñi' Cis cha' ka ndloo 'in ne'; ngwa yu kan' ndloo tu'wa yijan bra kan'. Ayman Saúl kan' ngwa ta'a nten 'in ne' Benjamín.

²² Bra wa mda'a tu'wa yijan, bra kan' ngulaa ya' Ndiose 'in yu kan', ngulo suwi Ni 'in xka yu nu ka ndloo la 'in ne' tñan loo Saúl. Kan' nu naan David. Wa ykwi' Ndiose cha' 'in ay-

man David kan': "Su'we 'a nka tiyeēn na'aän 'in David sñi' Isai" ndukwin Ndiose. "Jlyo tiän' cha' lka yu kan' ska nten nu xlyaa ku'ni nchga tñan nu nchka tiän' cha' ku'ni yu."

²³ Nu ngwa s'ni ytsa' Ndiose ñaan cha' nde loo la kan ska nten ta'a ayman David kan', nu kulaa 'in ta'aan nu lkaan ne' Israel 'in cha' kuxi; ti kwi' Jesús lka yu kan'.

²⁴ Bra nu ja ya tyisnan Jesús kwa'u cha' 'in Ndiose Sti yu 'in ne' ta'a kichen tyian, ti bra kan' ykwi' 'a ayman Xuwa lo'o nchga ne' ta'aan, cha' kulo chun' ne' ta'aan ki'ya nu ndi'in 'in ne' lo'o Ndiose. Mdukwatya ayman Xuwa kan' 'in ne' nu msñi cha' kan' bra kan'.

²⁵ Bra wa tyii ti tñan nu y'ni ayman Xuwa kan', bra kan' ykwi' yu cha' re lo'o ne' ta'a kichen tyian: "Xka nten lka nu ndi'in ta wan 'in" ndukwin Xuwa 'in ne'; "si'i na' lkaän" ndukwin yu. "Nde loo la kan ska nten nu tlyu la chabiya' nsu'wi 'in. Lo'oün, ku'niin tnuün 'in nten kan'; su'we 'a ka tiyeēn ni siya xtiin' tiän ti kanan nu nsu'wi kiya' nten kan'". Ngwaña'an ykwi' ayman Xuwa cha' 'in Jesús.

²⁶ Ta'aan nu lkaan ti kwi' ta'a nten 'in ayman Abraham, lo'o ta'a wan nu ndukwa wan cha' 'in Ndiose, cha' 'in ta'aan lka cha' su'we nu ykwi' Ndiose lo'oan, cha' su'we nu nchkwi' sa ña'an nka tiye Ndiose kulaa Ni 'in nten chalyuu 'in cha' kuxi.

²⁷ Lo'o ja ngwa biya' ti' ne' nu nka ndloo la kichen Jerusalén ti ka nu lka Jesús, lo'o ne' kichen kan' ja ngwa biya' ti' ne' ti ka nu lka yu. Ja ngwi'ya ne' kwenta ni sa ña'an ndyo'o cha' nu ngwa'an ayman kula nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose nu ngwa s'ni; ni siya ynan ne' bra nu ykwi' ne' lo kityi kan' ni' lyaa nchga tsan nu nxitña' ne' judío, ja ngwi'ya ne' kwenta cha' nchkwi' kityi kan' cha' 'in Jesús. Kan' cha' kuxi 'a y'ni ne' lo'o Jesús xa nu mstyia ne' ki'ya 'in yu. Ti kwi' cha' kuxi nu ykwi' ayman nu ngwa'an kityi kan', cha' ku'ni nten lo'o yu, kwi' ngwaña'an y'ni ne' kan' bra kan'.

²⁸ Ni siya ja mdi'in 'a ki'ya 'in Jesús, mjñan ne' 'in gobernador Pilato kan', cha' kulo yu tñan cha' kaja Jesús.

²⁹ Bra wa mdyii y'ni ne' nchga cha' kuxi nu ykwi' kityi kan', nchga cha' kuxi nu mdi'in cha' ka 'in Jesús, bra kan' mbi'ya ne' 'in ayman kan' se'en ndukwi lo wsi, mtsi' ne' 'in ayman kan' bra kan'.

³⁰ Lo'o y'ni Ndiose cha' ndyu'u yu xiya' bra kan'.

³¹ Tyun tsan mdo'o tukwa ti kwi' Jesús se'en mdi'in ne' ta'a mda'an yu. Ti kwi' ne' kan' lka nu mda'an lo'o yu ti la mdo'o ne' nde Galilea mdiyan ne' kichen Jerusalén; kan' lka nu nchkwi' cha' nu ñi 'in Jesús lo'o nten ni.

³² Lo'o ni, wa mdiyan ba nde re cha' kwa'u ba cha' su'we 'in Ndiose kan' wan. Ti s'ni wa mskan' Ndiose cha' lo'o ayman kula ñaan, cha' su'wa Ni ska nu kan cha' kulaa ñaan,

³³ lo'o sa bra ni ndyaa to'o cha' kan' nu mskan' Ndiose lo'o ayman ñaan, xa wa ndyu'u Jesús xiya'. Nde lka cha' nu nchkwi' kityi Salmos se'en nka tukwa cha' 'in Jesús: "Sñiēn' lkaa" ndukwin Ndiose 'in Jesús. "Chabiya' ñaän ngulaa lo chalyuu re."

³⁴ Ndiya xka se'en nu nchkwi' kityi kula, cha' tyu'u Jesús xiya' xa wa yjwi ne' 'in yu; kwi' ngwaña'an nchkwi' kityi kan', cha' ja ka ñu'un kuna' Jesús ni' kwaa: "Taän nchga cha' su'we 'iin, ña'aan cha' su'we nu ykwiin' lo'o David cha' kaja 'iin" ndukwin Ndiose.

³⁵ Lo'o ndiya xka Salmo, xka kantu 'in Ndiose, nu nchkwi' sa ña'an nu ndukwin Jesús 'in Ndiose Sti yu: "Jlyo tiän' cha' ja taa chabiya' ka ñu'un kunaän', cha' na' lkaän Sñii' ykwii'" ndukwin Jesús.

³⁶ Y'ni ayman David nchga tñan nu ngwa ti' Ndiose cha' ku'ni yu, tyukwi bra nu mdi'in yu kula kan' lo chalyuu. Bra nu ngujwi yu kula kan', bra kan' mtsi' ne' 'in yu ska se'en ti lo'o xka ta ayman kula ñaan; kwi' ngwaña'an, mdyii kuna' yu mtsu' bra kan'.

³⁷ Lo'o Jesús, ja mnu'un kuna' Jesús xa nu mtsi' yu, chun' Ndiose y'ni Ni

cha' ndyu'u yu xiya'.

³⁸ Kan' cha' ndi'in cha' ka biya' ti' nchga wan, chun' tñan nu y'ni Jesús, cha' ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'wan 'in nchga cha' kuxi nu y'ni wan.

³⁹ Lo'o ni, ka tyo'o laa wan 'in ki'ya nu ndi'in 'wan si sten wan cha' 'in Jesús. Ja n'ni cha' ni siya su'we 'a ndukwa wan nchga cha' nu ngwa'an ayman Moisés s'ni, ja nchka 'in cha' kan' ku'ni tyii ki'ya nu ndi'in 'wan.

⁴⁰ Ki'ya su'we wan kwenta cha' ja tyukwa wan cha' kuxi, ti kwi' cha' kuxi nu ndukwin ayman kula cha' ka 'wan. Nde ndiya cha' nu nchkwi' lo kityi kan':

⁴¹ Kuwe 'a ti' wan, nchga wan nu xtyi lyo'o wan 'in Ndiose ni; ty'a'an chin' cha' tiye wan, lo'o mnan ti kanun wan.

Ndiose lkaän, lo'o tlyu 'a cha' tnun ku'niin xa ndi'in wan lo chalyuu, ndukwin Ni.

Ja chan ja tsaa ña'an ti' wan siya' ti cha' na' ngi'niin cha' kan', ni siya su'we 'a kwa'u nten 'wan sa ña'an lka cha' kan'.

Mdyii ykwi' Palyu lo'o ne' bra kan'.

⁴² Wa tyo'o ti Palyu lo'o Bernabé ni' lyaa cha' tyaa ne', bra kan' mjñan 'a ne' kula 'in ta'a tyukwaa ne' cha' kwa'u la ne' cha' 'in Jesús 'in ne' xiya' la xnu' tsan.

⁴³ Lo'o xa wa mdo'o nchga nten ni' lyaa kan', bra kan' ndyaa tyun nten lo'o Palyu lo'o Bernabé. Tyun ne' judío lo'o xka ta nten nu ngi'ni tnun 'in Ndiose su'wa ti lo'o ne' judío kan', ndyaa ne' lo'o ne' kan' bra kan'. Ngwa'u la ta'a tyukwaa ne' kan' 'in nchga ne' kan' bra kan', cha' su'we ti kanun cha' 'in Jesús tiye ne', cha' ka biya' ti' ne' cha' su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in nchga nten chalyuu.

⁴⁴ La mda'a snu' tsan, bra kan' ndyo' ti'in nchga nten kichen ni' lyaa kan', cha' kunan ne' cha' 'in Ndiose xiya'.

⁴⁵ Lo'o msin' 'a ti' ne' judío nu xa'an tiye xa wa na'an yu 'in ne', cha' wa lka ne' ka'an 'a nten bra kan'. Xa'an 'a ykwi' ne' judío kan' lo'o Palyu bra

kan', ndukwin ne' cha' kwiñi 'a lka cha' nu ndu'u yu kan'.

⁴⁶ Ja ytsen Palyu lo'o Bernabé, mxkwen ne' 'in ne' judío kan':

—Kulo ndukwa la, ndi'in cha' chkwi' ba cha' 'in Ndiose lo'o wan, cha' ne' judío ta'a kichen tyian lka wan. Lo'o ni, tsaa ba kwa'u ba cha' kan' 'in ne' xka la'a tsu', chun' ja mslyaa wan kunan wan cha' nu nchkwi' ba. Wa mskan' wan cha' lo'o ta'a wan, cha' ja nchka ti' wan kaja chalyuu su'we nu ja tsaa tii 'a 'wan.

⁴⁷ Nde lka tñan nu ngulo X'naan 'wa, sa ña'an nu nchkwi' kityi kula re: Ña'an ti' ska xaa luwi nu nxyti tijyu', kwi' ngwaña'an ndi'in cha' chkwi' wan cha' 'ñaän lo'o ne' xka la'a tsu', ndukwin Ndiose, cha' ka biya' ti' nchga nten chalyuu ti ka nu kulaa 'in ne' 'in cha' kuxi.

⁴⁸ Ynan ne' xka la'a tsu' cha' kan', lo'o su'we 'a ngwa tiye ne' kan'. Su'we 'a lka cha' 'in Ndiose nu nka X'naan, mda'an cha' tiye ne' kan'; msñi ne' cha' kan' bra kan'. Lo'o nchga nten kan' nu wa ngulo suwi Ndiose, ndyaa ña'an ti' ne' kan' cha' 'in Jesús; mjwi chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne' kan' bra kan'.

⁴⁹ Lo'o ngwaña'an ngwa cha' ndyaa nten, ndyaa ykwi' ne' cha' 'in X'naan lo'o nten nchga kichen lo yuu kan'.

⁵⁰ Bra ti ykwi' ne' judío nu xa'an tiye kan' lo'o ne' nu nka ndloo kichen, lo'o ne' kuna'an kula cha' kasin' ti' ne' kula kan' bra nu ña'an ne' 'in Palyu lo'o Bernabé. Ti'í 'a ti' ne' kula 'in ne' kan' bra kan', lo'o ngulo ne' 'in ne' kan', cha' tyaa Palyu lo'o Bernabé la xka se'en.

⁵¹ Lo'o Palyu lo'o Bernabé ni, mslu ne' yuu kata nu yu'wi kiya' ne' xa wa mdiyan ne' tu'wa kichen. Ngwaña'an y'ni ne' cha' ka biya' ti' ne' kichen kan', cha' ja su'we y'ni ne', bra nu ngulo ne' kichen 'in ta'a tyukwaa ne' kan'. Mdo'o ne' ndyaa ne' nde kichen Iconio bra kan'.

⁵² Lo'o nten 'in Jesucristo nu nganun kichen Antioquía kan', su'we 'a tiye ne' nganun ne' kichen tyi ne' cha' wa nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne'.

14

Mdi'in Palyu lo'o Bernabé nde kichen Iconio

¹ Xa wa mdiyan Palyu lo'o Bernabé nde kichen Iconio, ndyaa ne' ni' lyaa 'in ne' judío nde kwa. Ngwa'u ne' cha' 'in Jesús 'in ne' nu ndi'in kwa; kan' cha' ka'an 'a nten kwa msñi ne' cha' kan', ni siya ne' judío, ni siya ne' xka la'a tsu'.

² Bra ti msin' ti' xka ta ne' judío, ti kwi' nu ja ndyaa ña'an ti' cha' 'in Jesús. Mskwen tikee' ne' 'in nten kichen, ngwa ti' ne'. Kan' cha' mñi lyo'o ne' 'in ne' kichen, cha' ka ti' ti' ne' ña'an ne' 'in nchga nten nu wa msñi cha' kan'.

³ X'ni nganun Palyu lo'o Bernabé kichen kan', cha' ja ytsen ne' kwa'u ne' cha' 'in X'naan 'in ne' kichen kan'. Kwi' ngwaña'an y'ni Palyu lo'o Bernabé cha' tnun chabiya' 'in Ndiose, kan' cha' ngwa biya' ti' ne' kichen cha' xkwi' cha' nu ñi ngwa'u ne' kan' 'in ne'.

⁴ Lo'o ja su'wa cha' 'in ne' kichen lo'o ta'a kichen tyi ne' bra kan'. Mdiya ne' nu ynan cha' nu nchkwi' ne' judío nu xa'an tiye kan', lo'o mdiya ne' nu wa yten cha' nu nchkwi' Palyu lo'o Bernabé, cha' 'in Jesucristo kan'.

⁵ Bra kan' mskan' ne' judío kan' ska cha' lo'o xka ta nten kichen, lo'o nu nka ndloo kichen, cha' ku'ni ne' cha' kuxi lo'o Palyu lo'o ta'a nda'an yu; ngwa ti' ne' kujwi ne' 'in ne' kan' lo'o kee ti.

⁶ Lo'o mgii ti' Palyu lo'o ta'a nda'an yu cha' kan', kan' cha' msnan ne' ndyaa ne' la xka kichen nde lo yuu nu kwenta 'in Licaonia bra kan', ngala ne' kichen Listra bra kan'. Lo'o ndiya nu ndyaa tijyu' la nde kichen Derbe lo'o nchga kichen xuwe ti kwi' se'en ti kwa.

⁷ Ti ngwa'u la ne' cha' su'we kan' 'in nten nchga kichen, cha' lyaa ne' 'in nchga ki'ya nu ndukwi ne' chun' tñan nu y'ni Jesús.

Ngwa ti' ne' kujwi ne' 'in Palyu lo'o kee nde kichen Listra

⁸ Wa ndiya ska yu kichen Listra kan' nu ja ngwa tya'an yu siya' ti, cha' ti'í kiya' yu. Ja siya' ngwa 'in yu ki'yu kan' tyuun ñi yu, chun' ti'í kiya' yu ti bra nu ngula yu; xkwi' nchkun' ti ndukwa yu ti'í kan'.

⁹ Su'we 'a ynan yu ti'í kan' bra nu ngwa'u Palyu 'in nten; bra nu na'an Palyu 'in yu, ngwa biya' ti' yu cha' ndyaa ña'an ti' yu ti'í kan' cha' ka 'in Ndiose ku'ni Ni cha' chkaa yu.

¹⁰ Ykwi' Palyu lo'o yu ti'í bra kan':

—Tyuun ñi ni —ndukwin Palyu 'in yu.

Bra ti mduun ñi yu ti'í kan', ngwa 'in yu tya'an yu bra kan'.

¹¹ Ka'an 'a nten na'an sa ña'an ngwa 'in yu ti'í kan', kan' cha' nduwe 'a ti' ne' bra kan'. Kwen 'a ykwi' ne' lo'o ta'a ne':

—jWa ngala tukwa jo'o nde se'en ndi'ian re —ndukwin ne'—. Ña'an ti' nten, ngwaña'an ña'an jo'o re! —ndukwin ne' 'in ta'a ne' lo'o cha' nu nchkwi' ne' Licaonia kan'.

¹² Ykwi' ne' cha' jo'o Júpiter lka Bernabé, lo'o jo'o Mercurio lka Palyu, chun' nu ka'an cha' nchkwi' Palyu lo'o nten.

¹³ Mdukwa ska laa 'in jo'o Júpiter tu'wa kichen kan', lo'o mdi'in ska sti jo'o nu nka tñan ni' lyaa kan'. Bra ti mdiyan sti jo'o kan' lo'o toro bra kan', mdi'in nchkan' kee ynin toro kan'. Ngwa ti' nchga ne' kan' kujwi ne' 'in toro kan' bra kan', cha' ku'ni tnun ne' 'in ta'a tyukwaa jo'o nu tka ngala ti se'en ndi'in ne'.

¹⁴ Nten nu nda'an tijyu' nchkwi' cha' 'in Jesucristo ngwa Palyu lo'o Bernabé, kan' cha' xi'in 'a ti' ta'a tyukwaa ne' bra nu ngwi'ya ne' kwenta ni sa ña'an ngi'ni ne' kichen kan'. Kan' cha' msaa' ne' ste' ne'. Lo'o bra ti msnan Palyu lo'o Bernabé ndyaa laja se'en ndi'in ka'an nten kan'; kwen 'a msi'ya ne' lo'o ne' kichen kan':

¹⁵ —j'Wan, ne' kula! —ndukwin Palyu lo'o Bernabé 'in ne' kichen—. ¿Ni cha' lka ngi'ni wan ngwaña'an a? —ndukwin ta'a tyukwaa ne'—. Nten chalyuu ti lka bare, ña'an ti' wan; ja lka ba ndiose. Wa mdiyan ba nde

re cha' chkwi' ba lo'o wan, cha' 'in Ndiose nu lu'u. Ja su'we ku'ni tnun wan 'in xka la jo'o, ska ti Ndiose nu lu'u ndi'in cha' xu'wi lyo wan 'in Ni; ti kwi' Ni lka nu ngwiñan Ni nchga nan nu nsu'wi lo yuu, lo'o nchga nan nu nsu'wi nde ni' kwan, lo'o nchga nan nu nsu'wi tujo'o.

¹⁶ Nu ngwa s'ni la mdalo 'a Ndiose 'in nchga nten chalyuu, ni siya y'ni ne' nchga lo cha' kuxi nu nchka ti' ne' ku'ni ne'.

¹⁷ Kwi' ngwaña'an, nda Ndiose nchga cha' su'we nu ndyiji 'ñaan; nda Ni tyoo ki'ya cha' kulu su'we nchga nan nu ytaan, cha' ndyiji nan su'we kuan, cha' su'we 'a ka tiyeaan bra kan'. Ngwaña'an lka nchga cha' nu ndu'u Ndiose 'ñaan cha' ka biya' tian' ti ka nu lka ykwi' Ni.

¹⁸ Tyukwaa ne' kan', lye 'a ykwi' ne' lo'o nten kichen, lo'o kee' 'a ngwa biya' ti' ne' kichen cha' ja su'we siya' ti si kujwi ne' 'in toro cha' ku'ni tnun ne' 'in ne' kan'.

¹⁹ Chun' ndi'in la mdiyan la chin' ne' judío nu xa'an 'a tiye, ne' nu mdo'o kichen Antioquía kan'; lo'o xka ta ne' nu mdo'o kichen Iconio mdiyan ne'. Ykwi' ne' kan' lo'o ne' kichen cha' kasin' ti' ne' 'in Palyu. Bra kan' nguun ne' kichen kee 'in Palyu cha' ngwa ti' ne' kujwi ne' 'in yu kan'. Mske' ti' ne' kichen cha' ngujwi yu, kan' mjawakii suwe' ne' 'in yu ndyaa lo'o ne' 'in yu la tu'wa kichen.

²⁰ Lo'o ndyo' ti'in ne' nu msñi cha' 'in Jesucristo se'en nsu Palyu ti'í; bra kan' mdyitukwa yu xiya', mdiyan yu lo kichen lo'o ne'. La xka tsan mdo'o Palyu lo'o Bernabé ndyaa ne' nde kichen Derbe.

²¹ Lo'o ykwi' ta'a tyukwaa ne' lo'o ne' kichen sa ña'an ndlaa Jesús 'in nten chalyuu 'in cha' kuxi, kan' cha' ka'an ne' kichen kan' mslyaa ne' yten ne' cha' 'in Jesús bra kan'. Kan' mxitukwi Palyu lo'o Bernabé ndyaan ne' nde kichen Listra lo'o kichen Iconio lo'o kichen Antioquía kan' xiya'.

²² Nchga kichen se'en ndyaa ne' kan', ykwi' ne' lo'o nten 'in Jesucristo, cha' ka sten su'we la ne' cha' 'in Jesús,

cha' ku'ni tnun tiye ne', cha' ja kutsen ne' siya' ti.

—Chañi cha' ka ti'í ti' ne' 'ñaan —ndukwin Palyu lo'o Bernabé 'in ne'—, kwi' ngwaña'an ta ne' nu ti'í 'ñaan; lo'o xa wa mdijin cha' kan', tsaan tyi'ian se'en nka Ndiose ndloo la ti bra kan'.

²³ Lo'o ngulo suwi Palyu lo'o Bernabé 'in nten nu ka ndloo 'in nchga ta nten 'in Jesucristo nu ndi'in ska kichen tyi ne'; y'ni Palyu lo'o Bernabé tñan kan' nchga kichen se'en ndyaa ne'. Tyun bra ja yku ne' tyija tsan nu ykwi' ne' lo'o Ndiose cha' kulo suwi ne' 'in nten nu ka ndloo 'in ska ta nten 'in Jesucristo. Mjñan ne' 'in X'naan cha' ña'ansiin Ni 'in ne' kan', cha' ja ka kuxi 'in ne', cha' su'we 'a msñi ne' kan' cha' 'in Ndiose.

Mxitukwi Palyu lo'o Bernabé ndyaa ne' nde kichen Antioquía lo yuu 'in Siria

²⁴ Mdo'o Palyu lo'o Bernabé kan', ndyaa ne' bra kan'. Mdijin ne' lo yuu nu kwenta 'in Pisidia, ngala ne' lo yuu 'in Panfilia bra kan'.

²⁵ ti kwi' kichen Perge. Ngwa'u ne' 'in ne' kichen Perge sa ña'an lka cha' 'in Jesucristo. Chun' ndi'in la mdo'o ne' ndyaa ne' nde kichen Atalia.

²⁶ Nde Atalia kan' yten ne' ni' yka na'an ndyaan ne' xka la'a tsu' tujo'o kan' nde kichen Antioquía se'en mdo'o ne' ndyaa ne' kulo ndukwa la. Kwi' kichen kan' mdi'in ne' bra nu mstyaa ya' ta'a ne' chun' ne' chabiya' 'in Jesucristo, cha' tsa chkwil' ne' cha' 'in Ndiose tijyu'. Wa mdyii tñan nu yaa ykwi' ne' cha' 'in Jesús tijyu',

²⁷ kan' cha' ngala ne' kichen Antioquía xiya'. Bra kan' ndyo' ti'in nchga nten 'in Jesucristo se'en ndi'in ne'; ytsa' Palyu lo'o Bernabé 'in ta'a ne', nchga cha' nu wa y'ni Ndiose lo'o ne' laja nu yaa ne' tijyu', cha' mda Ndiose chabiya' sten ne' xka la'a tsu' cha' 'in Jesucristo.

²⁸ X'ni 'a nganun Palyu lo'o Bernabé kichen kan', su'wa ti mdi'in ne' lo'o ta'a nten 'in Jesucristo kichen kan'.

15

Yaa Palyu lo'o Bernabé se'en ndyo' ti'in ne' kula nde kichen Jerusalén

¹ Wa mdiya ska tsan mdiyan chin' nten nu wa mdo'o nde lo yuu 'in Judea, mdiyan ne' kichen Antioquía kan'. Mdyisnan ne' kan' ngwa'u ne' 'in nten 'in Jesucristo nde kwa, cha' ja kulaa Ndiose 'in nten 'in cha' kuxi, si ja ya si'yu ne' kijin yu ki'yu ta'a ne', cha' lkwan ne'. Kan' lka tñan nu ngulo ayman Moisés 'in ne' s'ni cha' ku'ni ne', ndukwin ne' kan'.

² Mdyisnan Palyu lo'o Bernabé mxkwen ne' 'in ne' kan' bra kan'. Cha' ja ngwa su'wa cha' 'in ne' siya' ti, kan' cha' ngulo suwi nten 'in Jesucristo nde kwa 'in Palyu lo'o Bernabé lo'o ti chin' la nten, cha' tsa ne' kichen Jerusalén. Tsa ne' se'en ndi'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, se'en ndi'in ne' kula nu ta'a msñi ne' cha' kan', cha' chkwi' luwe ne' sa ña'an ndi'in cha' ku'ni ne', si si'yu ne' kijin ne', o ta ja si'yu ne' kijin kan'.

³ Bra kan' mslaa' ta'a ne', nchga nten 'in Jesucristo kichen Antioquía mslaa' ne' 'in Palyu lo'o Bernabé lo'o ta'a nda'an ne'. Mdo'o ne' ndyaa ne' tuwiin nu ndyaa nde Jerusalén bra kan'. Mdiyin ne' lo yuu 'in Fenicia, mdiyin ne' lo yuu 'in Samaria, ykwi' ne' lo'o nchga ta nten 'in Jesucristo nu mdi'in kichen tu'wa tuwiin se'en mdiyin ne'. Ytsa' ne' sa ña'an ngi'ni Ndiose, cha' nxa'an kasiya 'in ne' xka la'a tsu'. Bra wa ynan nten 'in Jesucristo cha' kan', su'we 'a ngwa tiye ne' bra kan', cha' lo'o ne' xka la'a tsu' yten ne' cha' 'in Jesucristo; si'i ne' judío ti nu yten cha' kan'.

⁴ Ngala Palyu lo'o Bernabé lo'o ta'a nda'an ne' nde Jerusalén bra kan'. Su'we 'a ykwi' nten 'in Jesucristo nde kwa lo'o ne' bra kan'; lo'o mdi'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús ti kulo, mdi'in ne' nu lka ndloo 'in nchga ta nten nu ndi'in ska kichen kan'. Kan' mdyisnan Palyu lo'o Bernabé ytsa' yu 'in ne' kan' sa ña'an nu y'ni Ndiose lo'o nten xka la'a tsu' nde se'en yaa yu.

⁵ Lo'o chin' ne' fariseo nu msñi cha' 'in Jesucristo ndyo' ti'in lo'o ne' kan'. Lo'o kan' mdyituun ne' fariseo kan' cha' chkwi' lo'o ne':

—Ndi'in cha' xi'yu kijin yu ki'yu ne' xka la'a tsu' xa wa yten yu cha' 'in Jesús, cha' ka lkwan yu —ndukwin ne' fariseo kan'—. Ndi'in cha' tukwa ne' kan' nchga cha' nu ngwa'an ayman Moisés s'ni —ndukwin ne'.

⁶ Kan' cha' ndyo' ti'in nchga ne' nu wa y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo lo'o nchga ne' nu nka ndloo 'in ta'a ne' kan'; ykwi' ne' lo'o ta'a ne', si su'we cha' lkwan ne' ngwaña'an, o ta ja su'we cha' lkwan ne'.

⁷ Lye 'a ykwi' luwe ne' cha' kan'; chun' ndi'in la mdyituun Tyu, ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—'Wan, ta'a msñian cha' 'in Jesucristo —ndukwin Tyu—. Jlyo ti' wan ti ka nu lkaän. Ti kulo ngulo suwi Ndiose 'ñaän xa nu ti mdi'iin lo'o wan, cha' tsa'aän kwa'uün 'in ne' xka la'a tsu' sa ña'an ndlaa Jesús 'in nten chalyuu 'in cha' kuxi. Lo'o mdiya ne' kan' nu msñi ne' cha' 'in Jesús bra kan'.

⁸ Ña'an Ndiose nchga cha' nu ndi'in tiye nten, lo'o mda Ni Tyi'i Ni cha' kanun ni' kasiya 'in ne' kan', ni siya ne' xka la'a tsu' lka ne'. Sa ña'an nu y'ni Ndiose lo'oan, ti kwi' ngwaña'an y'ni Ni lo'o ne' xka la'a tsu' kan';

⁹ su'wa ti y'ni Ndiose, ni siya lo'oan, ni siya lo'o ne' xka la'a tsu' kan'. Bra nu msñi ne' cha' 'in Ni, bra kan' y'ni luwi Ni kasiya 'in ne' kan'.

¹⁰ Lo'o ni, ja ndiya ti' wan tñan nu y'ni Ndiose lo'o ne' kan'; nchka la ti' wan cha' ku'ni ne' kan' nchga tñan nu ytsa' ayman Moisés 'ñaan cha' ku'nian. Lo'o tukwi 'a tñan kan', ja nchka 'ñaan siya' ti ku'nian nchga tñan kan', lo'o ayman kula 'ñaan, ja siya' ngwa 'in ne' ku'ni ne' tñan tukwi kan'.

¹¹ Ja su'we chkwi' wan ngwaña'an. Wa ndyaa ña'an tian' cha' 'in Jesús, cha' ngulaa Jesús 'ñaan 'in cha' kuxi nu mdi'in 'ñaan, cha' su'we ti nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan; kwi' ngwaña'an ngi'ni Jesús ni lo'o ne' xka la'a tsu' nu msñi cha' 'in Ni.

12 Xa wa mdyii ykwi' Tyu, mnan ti mdi'in ta'a ne' bra kan'. Lo'o su'we ti ynan ne' cha' nu ykwi' Bernabé lo'o Palyu lo'o ne', nchga cha' tnun nu y'ni Ndiose bra nu yaa ne' xka la'a tsu'.

13 Bra wa mdyii ykwi' Bernabé lo'o Palyu lo'o ne', bra kan' mdyisnan Santiago ykwi' yu lo'o nchga ne' bra kan':

—'Wan, ta'a msñian cha' 'in Jesucristo —ndukwin Santiago 'in ne'—, kunan su'we wan chin' cha' nu chkwiin' lo'o wan ni.

14 Wa ytsa' Tyu Simón 'ñaan sa ña'an nu y'ni Ndiose ti kulo, xa nu mdyisnan nganan ne' xka la'a tsu' cha' 'in Ni. Bra kan' ngulo suwi Ni 'in tyun nten kan', cha' lo'o ne' kan' ka ne' nten 'in Ndiose.

15 Ti' kwi' ta'a cha' ngwa'an ayman nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose nu ngwa s'ni; nde lka cha' nu nchkwi' kityi 'in Ndiose kan':

16 Ti kaän xiya', ndukwin Ndiose.

Ña'an ti' ska na'an la'a, ngwaña'an lka wan, cha' wa ngulaa ti'in wan 'ñaän, ndukwin Ni.

Sa ña'an nu chka su'we ska na'an la'a, kwi' ngwaña'an ku'niin lo'o wan cha' tukwa wan cha' 'ñaän xiya'.

Kan' xlyaa wan tukwa wan cha' 'ñaän sa ña'an mdukwa ayman kula David cha' 'ñaän, xa nu ti lu'u.

17 Ngwaña'an ku'niin lo'o wan, cha' tyaa naan nchga ne' xka la'a tsu' 'ñaän,

chun' ti s'ni wa ngulo suwiin' 'in nten kan', cha' ka ne' nten 'ñaän.

18 Ngwaña'an ndukwin Ndiose, ti kwi' Ndiose nu ngi'ni cha' tnun re,

cha' ti s'ni jlyo ti' Ni nchga tñan nu ku'ni Ni nde loo la.

19 Kan' cha' nxke' tiän' cha' ja su'we cha' tatsaan 'in ne' xka la'a tsu' nu wa yten cha' 'in Jesús cha' tukwa ne' nchga cha' kula 'in ne' judío ta'aan ni, xa nu tka mdyisnan ti Ni xa'an Ni kasiya 'in ne' kan', cha' ka ne' nten 'in Ndiose —ndukwin Santiago—.

20 Sa kan' ti cha' ku'nian, nxke' tiän'; kwa'aan ska kityi cha' tsaa se'en ndi'in ne' kan'. Nde ka cha' nu chkwi'

kityi kan': Ja su'we ku ne' lomstan nu wa mskwa tloo jo'o; ku'ni ñu'un lomstan kan' 'in kasiya 'ñaan bra nu kuan 'in ran. Lo'o ja su'we tyi'in cha' 'in ne' lo'o kwilyo'o xka nten siya' ti; kwi' ja su'we ku ne' 'ni nu ja mdyii ngalu tnen 'in i' xa wa yjwi ne' 'in i'; kwi' ja su'we ku ne' tnen.

21 Nu nchkwian' 'in cha' nu ngwa'an ayman Moisés nu ngwa s'ni, sa kwa ti cha' kwa'aan cha' tsaa se'en ndi'in ne' xka la'a tsu', cha' ndiya kityi nu ngwa'an ayman kan' ni' lyaa 'in ne' judío nchga kichen se'en ndi'in ne'. Bra nu nda'an ne' ni' lyaa tsan nu nxitña' ne', nchga smnan, ka ña'an ne' lo kityi kan'.

Yaa tii ykwi' Santiago bra kan'.

22 Ngwa su'wa cha' 'in ne' lo'o ta'a ne' bra kan', nchga nten 'in Jesucristo nu mdi'in Jerusalén, lo'o ne' nu wa y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, lo'o ne' nu lka ndloo 'in nchga ta ta'a ne' kan'. Ngulo suwi ne' 'in nten nu tsaa lo'o Palyu lo'o Bernabé nde kichen Antioquía; kan' mdo'o tuun Juda nu lka nin Barsabás, lo'o Sila, chun' nu nnan 'a ta'a ne' cha' nu nchkwi' tyukwaa ne' kan'.

23 Mbi'ya ne' kityi nu ngwa'an ne' Jerusalén kan'.

“Nda ba kasiya 'wan” ndukwin kityi kan', “ta'a wan nu lka wan nten 'in Jesucristo ta'aan, ni siya ne' xka la'a tsu' lka wan, ni siya ndi'in wan nde kichen Antioquía, ni siya ndi'in wan kichen lo yuu 'in Siria, ni siya ndi'in wan kichen lo yuu 'in Cilicia. Bare nu mda'an ba lo'o Jesucristo ti kulo, lo'o ne' kula 'in ne' ta'aan re, lo'o nchga nten 'in Jesucristo nde re, su'wa ti nda'an ba kityi re cha' tsaa nde se'en ndi'in wan.

24 Wa ynan ba cha' wa yaa chin' ne' ta'a ba se'en ndi'in wan, cha' ngwa'u ne' kan' 'wan cha' ndi'in cha' si'yu wan kijin yu ki'yu ta'a wan, ndukwin ne'; kwi' ndi'in cha' ku'ni wan nchga tñan nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi nu ngwa s'ni, ndukwin ne'. Lo'o ja siya' ngulo ba tñan 'in ne' kan', cha' tsaa ne' se'en ndi'in wan; jlyo ti' ba

cha' xi'in chin' ti' wan ndi'in wan, cha' ja nchka biya' ti' wan si chañi lka cha' kan'.

²⁵ Kan' cha' ni, ngwa su'wa cha' 'wa lo'o ta'a ba re; wa ngulo suwi ba tukwa nten ta'a ba, ti kwi' nten 'in Jesucristo ta'aan lka yu. Ngulo ba tñan 'in yu cha' tsaa yu se'en ndi'in wan lo'o Bernabé lo'o Palyu ta'aan. Su'we 'a nka tiyeen ña'aan 'in yu ta'aan kan',

²⁶ ni siya wa mdiya tyun nten nu ngwa ti' kujwi 'in yu ta'aan kan', chun' ngi'ni yu tñan nu ngulo X'naan Jesucristo 'in yu.

²⁷ Juda lo'o Sila naan yu nu ngulo ba tñan cha' tsaa yu se'en ndi'in wan, cha' katsa' yu cha' nu ñi 'wan.

²⁸ Wa mdaya' Tyi'i Ndiose 'ware xa nu ykwi' ba lo'o ta'a ba, kan' cha' chkwi' ba cha' re ti lo'o wan ni, cha' ja su'we si ti kulo la ba xka tñan nu tukwi la 'wan:

²⁹ Ja su'we ku wan kuna' 'ni nu lka lomstan, nu wa mstyá ne' tloo jo'o; ja su'we ku wan tnen; ja su'we ku wan 'ni nu ja mdyii tnen ngalu xa wa yjwi ne' 'in i'; lo'o ja su'we si tyi'in cha' 'wan lo'o kwilyo'o xka nten. Sa kan' ti cha' chkwi' ba. Si kunan wan cha' nu ngwa'an ba lo kityi re, su'we ti tyi'in wan bra kan'. Sa kwa ti cha' nda'an ba.”

³⁰ Mdo'o ne' ndyaa ne' lo'o kityi bra kan', ndyaan ne' nde kichen Antioquía xiya'. Mxo' ti'in ne' 'in nchga nten 'in Jesucristo kichen kan', cha' ta ne' kityi kan' 'in ne'.

³¹ Xa wa ykwi' nchga ne' kan' lo kityi, su'we 'a ngwa tiye ne' cha' nu ykwi' kityi lo'o ne' ngwaña'an bra kan'.

³² Lo'o ngwa 'a 'in Juda lo'o Sila kan' nchkwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose, kan' cha' lye 'a ngwa'u yu cha' 'in Ni 'in nten kichen kan'. Lo'o ngwa tnun la tiye nchga nten 'in Jesucristo nde kwa bra kan', xa wa ngwa'u yu cha' kan' 'in ne'.

³³ Tyun tsan mdi'in yu kan' kichen Antioquía, bra kan' mslaa' nten 'in Jesucristo 'in yu kan'. Ta'a ne' mjñan ne' 'in Ndiose cha' taya' Ni 'in ne' tuwiin

ndyaan ne' se'en ndi'in ta'a ne'.

³⁴ Kan' ndukwin Sila cha' ja tyaa 'a yu, ti kanun la yu lo'o ne'.

³⁵ Kwi' ngwaña'an nganun Palyu lo'o Bernabé kichen Antioquía kan'; ngwa'u la yu 'in ne' kwa, ykwi' la yu cha' 'in X'naan lo'o ne'. Lo'o nde kichen kwa mdi'in tyun la nten nu ykwi' cha' 'in X'naan lo'o ta'a ne' kan'.

Ndyaa Palyu xiya' cha' chkwi' cha' 'in Jesucristo nde xka la kichen tijyu'

³⁶ Ngwa ska tsan ykwi' Palyu lo'o Bernabé:

—Tyaan ni —ndukwin—, tsaan se'en ndi'in nten ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo xiya', nu ndi'in kichen tijyu' —ndukwin Palyu 'in Bernabé—. Xiya' tsaan nchga kichen se'en ngwa'uan cha' 'in Jesucristo nu ngwa xkan', tsaa na'aan si su'we ti ndi'in ne' ta'aan kan'.

³⁷ Ngwa ti' Bernabé cha' lo'o Xuwa tsaa lo'o ne', ti kwi' Xuwa Marku kan'.

³⁸ Lo'o ja nka tiye Palyu cha' tsaa lo'o 'in Xuwa, cha' ja mdalo Xuwa kan' ku'ni tñan lo'o yu nu ngwa xkan'; xa wa mdiyan ne' nde lo yuu 'in Panfilia ti kulo, mdo'o Xuwa ndyaa bra kan'.

³⁹ Kan' cha' ja su'wa nka tiye Palyu lo'o Bernabé bra kan', ja mda'an 'a ne' su'wa, kan' cha' ndyaa Bernabé yten yu ni' yka na'an cha' tsaa yu nde lo yuu Chipre xiya'. Lo'o Marku kan' ndyaa yu lo'o Bernabé bra kan'.

⁴⁰ Lo'o ngulo suwi Palyu 'in Sila cha' ka yu ta'a tsaa yu bra kan'. Mdo'o yu ndyaa yu bra kan', cha' wa ykwi' ta'a ne' lo'o X'naan Ndiose cha' taya' Ni 'in yu tuwiin.

⁴¹ Ndyaa yu nde lo yuu 'in Siria, lo'o ti ndyaa la yu lo yuu 'in Cilicia bra kan'; ykwi' yu lo'o nchga nten 'in Jesucristo nu ndyo' ti'in sa tlyu ti la kan', cha' ku'ni tnun tiye ne', cha' sten su'we la ne' cha' 'in Jesús.

16

Ndyaa Timu lo'o Palyu lo'o Sila

¹ Mdiyan Palyu lo'o Sila nde kichen Derbe bra kan', kan' mdiyan yu kichen Listra. Kichen kan' mdi'in

ska yu kune' ta'a msñi yu cha' 'in Jesucristo nu naan Timu. Jya'an yu lka ska nu kuna'an judío nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo, ne' griego ngwa sti yu.

² Nchga nten 'in Jesucristo nu ndi'in kichen Listra lo'o kichen Iconio, su'we 'a ykwi' ne' cha' 'in Timu kan'.

³ Ngwa ti' Palyu cha' tsaa Timu lo'o, kan' cha' msi'yu Palyu kijin Timu cha' lkwan yu. Y'ni Palyu ngwaña'an cha' mske' ti' yu cha' ja kasin' ti' ne' judío nu ndi'in kichen se'en tya'an yu lo'o ne' bra kan', ni siya jlyo ti' nchga nten cha' ne' griego ngwa sti yu.

⁴ Ykwi' ne' lo'o ta'a nten 'in Jesucristo nchga kichen se'en nda'an ne', cha' ka biya' ti' ne' kan' nchga cha' nu ngwa'an ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús ti kulo lo'o ne' kula nde Jerusalén, cha' ka biya' ti' ne' xka la'a tsu' nchga tñan nu ndi'in cha' ku'ni nten 'in Jesucristo.

⁵ Bra wa ynan ne' cha' kan', bra kan' ngwa ngula la tiye ne' cha' 'in Jesucristo; ja ytsen 'a ne' bra kan'. Ngwaña'an ngwa cha' nchga tsan ka'an la nten yten cha' 'in Jesucristo.

Ykwi' ska ne' Macedonia lo'o Palyu laja sla yu

⁶ Lo'o ja mda 'a Tyi'i Ndiose chabiya' 'in ne' cha' kwa'u ne' cha' 'in Jesucristo nde kichen lo yuu nu kwenta 'in Asia, kan' cha' mdijin ne' lo yuu 'in Frigia, lo'o lo yuu 'in Galacia,

⁷ mdiyan ne' tuwiin nu tsaa nde lo yuu 'in Misia bra kan'. Ngwa ti' ne' cha' ti tsaa la ne' nde lo yuu 'in Bitinia, lo'o ja mda 'a Tyi'i Jesús chabiya' cha' tsaa ne' nde kwa;

⁸ kan' cha' mdijin ne' lo yuu 'in Misia mdiyan ne' kichen Troas nu ndi'in tu'wa tujo'o bra kan'.

⁹ Nu ngwa tla xa nu mdi'in Palyu kichen kan', ykwi' sla Palyu bra kan'. Na'an yu ska ne' Macedonia nu ykwi' lo'o yu: “Tyijin wan xka la'a tsu' tujo'o, kan wan nde Macedonia re,

nde se'en ndi'in kichen tyiïn” ndukwin yu ki'yu bra kan', “cha' taya' wan 'wa” ndukwin yu 'in Palyu laja sla yu.

¹⁰ Kan' cha' msñi ba tuwiin cha' tsaa ba xka la'a tsu' tujo'o kan', la lo yuu 'in Macedonia bra kan', sa ña'an nu ykwi' sla Palyu. (Lo'o'ün nda'aän lo'o ne'. Luka naän, na' nu nda'aän kityi re.) Jlyo ti' ba cha' Ndiose lka nu ngulo tñan 'wa cha' tsaa ba nde kwa, cha' chkwi' ba cha' 'in Jesucristo lo'o nten nu ndi'in nde kwa.

Ndi'in Palyu lo'o Sila kichen Filipos

¹¹ Bra ti yten ba ni' yka na'an cha' tsaa ba xka la'a tsu' tujo'o, mdo'o ba ndyaa ba bra kan'. Ñi tuwiin yaa ba ska se'en naan Samotracia, yuu nu ndi'in jlu'we tujo'o lka kan'. La xka tsan mdiya ba kichen Neápolis, nu ndi'in xka la'a tsu' tujo'o kan'.

¹² La kan' msñi ba tuwiin ndyaa ba nde kichen Filipos, kwi' kichen nu ndlo tñan lo yuu 'in Macedonia. (Ne' romano ngwiñan kichen kan' ti kulo.) Lo'o nganun ba tyun tsan kichen kan' bra kan'.

¹³ La wa mdiya tsan nu nxitña' ne' judío, mdo'o ba kichen ndyaa ba tu'wa chku se'en ndyo' ti'in ne' judío cha' chkwi' ne' lo'o Ndiose tsan nu nxitña' ne'; ykwi' ba lo'o nu kuna'an nu ndyo' ti'in nde kwa.

¹⁴ Lidia naan ska nu kuna'an kan'; ne' Tiatira lka Lidia kan', lo'o ndujwi' te' lo kichen Filipos, ska lo te' nu kolo kwaa, te' jwñun lka kan'. Ngi'ni tnun ne' kula kan' 'in Ndiose nu tlyu la ti, lo'o su'we 'a ynan cha' 'in Ndiose nu lka X'naan nu ngwa'u Palyu 'in ne'; kan' mdaya' Ndiose 'in cha' ka biya' ti' cha' nu nchkwi' Palyu, lo'o msñi cha' kan'.

¹⁵ Kan' cha' mdukwatya ne' 'in Lidia lo'o nchga ta'a ndi'in ti ne'.

—Si chañi cha' lkaän nten 'in Jesucristo, nka tiye wan —ndukwin nu kuna'an kan' 'wa—, kan wan tu' na'an tyiïn, cha' kanun wan chin' se'en ndi'in bare sikwa.

Tyun ya' ykwi' nu kuna'an kan' lo'o ba cha' ja tyaa 'a ba, kan' cha' ndyaa ba lo'o nde na'an tyi ne'.

16 Wa mdiya ska tsan yaa ba se'en ndyo' ti'in ne' cha' chkwi' ne' lo'o Ndiose, lo'o bra kan' ndyukwa ta'a ba lo'o ska nu kuna'an kune' tuwiin. Ti'i nu kuna'an kan', cha' wa s'ni 'a msñi kwi'in xa'an 'in. Chabiya' 'in kwi'in kan' ndii ti' nu kuna'an sa ña'an cha' nu ka 'in nten nde loo la, kan' lka cha' tiya nu nda kwi'in xa'an kan' 'in nu kuna'an kan'. Msu nu msi'i ti ne' lka nu kuna'an kan', ja nda 'a x'nan siya'. Lo'o y'ni 'a x'nan kanan lo'o nu kuna'an kan', cha' nda ne' kichen ka'an 'a tñi 'in yu, liya' nchkwi' ne' lo'o nu kuna'an kan', cha' ka biya' ti' ne' sa ña'an nu ka 'in ne' nde loo la.

17 Mdo'o ña'an nu kuna'an ti'i kan' 'ware lo'o Palyu. Kwen 'a msi'ya lo'o 'wa xa ndiyan ba:

—Msu 'in Ndiose nu ndloo la ti lka ne' re —ndukwin nu ti'i kan'—. Kwa'u ne' 'wan sa ña'an nu kulaa Ndiose 'wan 'in cha' kuxi.

18 Tyun tsan mda'an ña'an nu kuna'an kan' 'wa, msi'ya lo'o 'a 'wa. Lo'o ja ndiya 'a ti' Palyu cha' msi'ya 'a ne' bra kan'. Kan' cha' mxitukwi yu tuwiin se'en ndyaa yu, ykwi' yu lo'o nu kuna'an ti'i cha' 'in kwi'in nu msñi 'in, cha' tyo'o kwi'in kan' tyaa bra kan':

—Chabiya' 'in Jesucristo chkwiin' —ndukwin Palyu 'in nu kuna'an kan'—. Tyo'o kwi'in nu nsu'wi 'iin ni, tyaa ran siya' ti.

Bra ti mdo'o kwi'in kan' ndyaa bra kan'. Nchkaa nu kuna'an kan' bra kan'.

19 Lo'o tlá 'a ne' nu nka x'nan nu kuna'an kan'. Bra ti msñi ne' 'in Palyu lo'o Sila, ndyaa lo'o ne' 'in yu se'en ndi'in nu nka ndloo 'in kichen, cha' jlyo ti' x'nan nu kuna'an kan', cha' ja ka 'a ku'ni ne' kanan lo'o nu kuna'an kan' si ja nsu'wi 'a kwi'in xa'an 'in.

20 Kan' cha' mstyaa ne' ki'ya 'in Palyu lo'o Sila tloo wse bra kan':

—Ne' judío lka yu re —ndukwin ne' 'in wse—. Kuxi 'a ngi'ni yu re, kan' cha' msin' 'a ti' ne' kichen re ni.

21 Xka ña'an ndu'u yu re 'ñaan cha' ku'nian, lo'o ja nsu'wi chabiya' 'ñaan cha' ku'nian ngwaña'an, cha' lkaan ne' romano.

22 Msin' 'a ti' nchga ne' kichen bra kan'. Ngulo wse tñan cha' tyo'o ste' Palyu lo'o Sila, cha' jwi'in ne' 'in yu lo'o yka.

23 Tyun 'a ya' mji'in yka ne' 'in yu bra kan', lo'o msu'wa ne' 'in yu ni' ña'an chkwan bra kan'. Ngulo ne' tñan 'in ne' nu ndi'in kwan tuna'an chkwan cha' su'we 'a ku'ni ne' kwenta 'in yu bra kan'.

24 Kan' cha' bra ti msu'wa nchkun' nu nka ndloo 'in na'an chkwan kan' 'in Palyu lo'o Sila ska se'en nu ndukwa jlu'we na'an chkwan kan', lo'o mskan' tsa'a ne' kiya' yu si' yka bra kan'.

25 Wa mdiya jlu'we tla mdi'in Palyu lo'o Sila ni' ña'an chkwan kan'; nchkwi' yu lo'o Ndiose, ndla tu'wa yu kantu 'in Ndiose. Lo'o nchga presu ta'a ndi'in yu ni' ña'an chkwan ynan ne' cha' nu ykwi' yu kan', xa nu yla tu'wa yu kan'.

26 Lye 'a mñan bra kan', ngwa cha' katen na'an chkwan, nchga se'en ndiya tuna'an ngalaa bra kan'. Lo'o ngutsaa karenan se'en nchkan' ta'a presu kan', chun' lye 'a mñan.

27 Bra ti mxaa ti' nu nka ndloo 'in na'an chkwan kan', na'an yu cha' ndukwa laa tuna'an chkwan. Ytsen 'a yu bra kan', cha' mske' ti' yu cha' wa msnan nchga presu 'in yu. Bra ti msñi yu xtyi 'in yu cha' kujwi yu 'in yu, ti ykwi' ti yu.

28 Kwen 'a ykwi' Palyu lo'o yu bra kan':

—Ja ku'nii ngwaña'an —ndukwin Palyu 'in yu—. Nde ti ndi'in ta'a ba re.

29 Msi'ya nu nka ndloo kan' cha' kan lo'o ne' kii'. Bra kan' yaa na'an yu ni' ña'an chkwan, lye 'a mchkwan yu mdi'in yu bra kan', cha' ytsen 'a yu. Mduun xtyin' yu tloo Palyu lo'o Sila bra kan'.

30 Lo'o ngulo yu 'in ne' ni' ña'an chkwan bra kan'.

—'Wan, ne' kula —ndukwin yu 'in Palyu lo'o Sila—, ne' xa'an 'a lkaän. ¿Ni sa ña'an ku'niin cha' lyaän 'in cha' kuxi a? —ndukwin nu nka ndloo kan'.

31 —Steen cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan —ndukwin Palyu 'in yu—,

kan' nu ka kulaa 'in ta'a wan, lo'o 'in nu'win, lo'o sñii', lo'o nchga ne' ta'a ndi'an.

³² Palyu lo'o Sila ni, ngwa'u yu cha' 'in Jesús 'in nchga nten ta'a ndi'in nu nka ndloo 'in na'an chkwan kan' bra kan'.

³³ Wa mdijin jlu'we tla, bra kan' mja'an nu nka ndloo kan' se'en ti'i Palyu lo'o Sila, se'en m'ni yka 'in yu. Kan' mdukwatya yu 'in nu nka ndloo kan', lo'o nchga nten ta'a ndi'in yu.

³⁴ Ndyaa lo'o yu 'in Palyu lo'o Sila na'an tyi yu, cha' ta yu nan ku ne'. Su'we 'a ngwa tiye nu nka ndloo kan' ni, cha' wa yten yu cha' 'in Ndiose; kwi' ngwaña'an su'we ngwa tiye nchga ne' ta'a ndi'in yu.

³⁵ Ngwi'ya xaa xka tsan, ngulo wse tñan 'in policía cha' tsaa ne' chkwi' ne' lo'o nu lka ndloo 'in na'an chkwan bra kan', cha' kulaa 'in Palyu lo'o Sila.

³⁶ Bra kan' ykwi' nu nka ndloo kan' lo'o Palyu:

—Wa ngulo wse tñan 'wa cha' kulaa ba 'wan —ndukwin yu 'in yu—, kan' cha' su'we ti tyaa wan sikwa.

³⁷ —Ja su'we —ndukwin Palyu 'in policía—. Wa na'an nchga nten kichen xa nu mji'in ne' yka 'wa, ni siya ne' romano lka bare. Lo'o ja ya ka biya' 'wa ti bra nu msu'wa ne' 'wa ni' ña'an chkwan re —ndukwin—. Lo'o ni, nchka ti' ne' kulaa ne' 'wa mnan ti. Si'i ngwaña'an ndi'in cha' ka. Su'we la kan ti kwi' wse cha' kulaa 'wa.

³⁸ Ndyaa ytsa' policía 'in wse nchga cha' nu ykwi' Palyu lo'o ne'. Xa nu ngwa biya' ti' wse cha' ne' romano lka Palyu lo'o Sila, ytsen 'a wse kan' bra kan'.

³⁹ Bra ti ndyaa wse tu' na'an chkwan bra kan':

—'Wan, yu kula —ndukwin wse kan' 'in Palyu lo'o Sila—, ku'ni wan cha' tlyu ti' 'wa —ndukwin.

Ngulaa ne' 'in Palyu lo'o Sila bra kan'.

—Ku'ni wan cha' su'we tyaa wan xka kichen —ndukwin ne' 'in Palyu lo'o Sila.

⁴⁰ Lo'o mdo'o Palyu lo'o Sila ni' ña'an chkwan, ndyaa yu se'en ndi'in

Lidia xiya' bra kan'. Xiya' ykwi' yu lo'o nten 'in Jesucristo la kan', cha' ka tnun tiye ne' chun' ndyaa ña'an ti' ne' 'in Jesús. Mdo'o yu ndyaa yu bra kan'.

17

Msin' 'a ti' ne' Tesalónica

¹ Ndyaa Palyu lo'o Sila tuwiin nu tsaa kichen Tesalónica. Ti kulo mdijin ne' kichen Anfípolis, bra kan' mdijin ne' kichen Apolonia, lo'o kan' mdiyan ne' kichen Tesalónica. Ndukwa ska laa 'in ne' judío kichen kan',

² kan' cha' yaa Palyu ni' lyaa kan', kwi' sa ña'an nu ndya'an yu ni' lyaa 'in ne' judío nchga kichen. Tsan nu nxitña' ne' judío ndyo' ti'in ne' kichen ni' lyaa, lo'o Palyu yaa yu ni' lyaa tsan kan'. Wa mdiya snan smnan ykwi' yu lo'o ne' kan' la kwa.

³ Ngwa'u yu cha' 'in Ndiose 'in ne' se'en nchkwi' kityi kula sa ña'an cha' nu ka 'in nu lka Krixtu, sa ña'an nu ndi'in cha' ta ne' nu ti'i 'in yu, lo'o bra kan' tyu'u Krixtu kan' xiya' xa nu wa yjwi ne' 'in yu.

—Nchkwiin' lo'o wan cha' 'in Jesús —ndukwin Palyu 'in ne' bra kan'—. Sa ña'an nu nchkwi' kityi kula cha' 'in nu ka Krixtu kan', kwi' ngwaña'an ngwa 'in Jesús —ndukwin—. Ti kwi' Krixtu lka Jesús kan'.

⁴ Msñi tukwa snan ti ne' judío cha' kan', kan' cha' mda'an ne' kan' lo'o Palyu lo'o Sila; kwi' ngwaña'an msñi tyun ne' griego cha' kan', nten nu ngi'ni tnun 'in Ndiose lka ne'; lo'o tyun nu kuna'an nu tnun nchka nu ndi'in kichen kan', msñi ne' cha' kan'.

⁵ Msin' 'a ti' ne' judío nu ja ndyaa ña'an ti' cha' kan'; tlá 'a ne' bra kan'. Ykwi' ne' lo'o nten xa'an nu xkwi' nda'an cha' laja ti 'in, cha' ku'ni ne' cha' xa'an lo'o Palyu. Kuxi 'a y'ni ne' xa'an bra kan', kan' cha' mskwen tikee' ne' 'in nchga nten kichen. Ndyaa ne' se'en ndi'in Jasón bra kan', yten ne' ni' ña'an tyi Jasón kan', cha' nda'an naan ne' 'in Palyu lo'o Sila. Xñi ne' 'in ne' kan', ngwa ti' ne', cha' tsaa lo'o ne' 'in ne' nde se'en ndyo' ti'in nten kichen.

⁶ Lo'o ja ndyija Palyu lo'o Sila 'in ne', kan' cha' msñi ne' 'in ti kwi' Jasón lo'o ta'a nda'an yu, ndyaa lo'o ne' 'in ne' kan' tloo ne' wsiya. Kwen ykwi' ne' lo'o ne' wsiya bra kan', mstyá ne' ki'ya 'in Jasón lo'o ta'a nda'an yu:

—Xa'an 'a ngi'ni ne' kan' —ndukwin ne' xa'an kan'—. Nchga kichen se'en nda'an ne' kan', ja la ndi'in tiin ti nten kichen kan' si'ya cha' kuxi nu nchkwi' ne' kan' —ndukwin ne' xa'an kan'—. Lo'o ni, wa mdiyan ne' kan' kichen tyian,

⁷ ndi'in ne' se'en ndi'in Jasón re. Ja ndukwa ne' kan' tñan nu ndlo ree tlyu 'ñaan, nan nu lkaan ne' romano, cha' nu nchkwi' ne' cha' ndiya xka ree nu tlyu la ti nu naan Jesús; kan' lka nu ka kulo tñan 'ñaan, ndukwin ne' kan'.

⁸ Xa nu ngwa biya' ti' ne' wsiya ni ki'ya nu mstyá ne' 'in ne' kan', msin' 'a ti' ne' bra kan', lo'o msin' ti' nchga nten kichen;

⁹ kan' cha' mjñan ne' wsiya tñi 'in Jasón lo'o ta'a nda'an yu cha' 'in Palyu lo'o Sila kan'. Mda ne' tñi, lo'o bra ti ngulaa ne' 'in ne' bra kan', Jasón lo'o ta'a nda'an yu.

Ngala Palyu lo'o Sila nde kichen Berea

¹⁰ Nchga nten nu mdi'in cha' 'in lo'o Jesús la kan', bra ti mdaya' ne' 'in Palyu lo'o Sila cha' tyaa ne'; ti kwi' tla kan' mdo'o ne' ndyaa ne' nde kichen Berea. Xa wa mdiyan ne' kichen kan', ndyaa ne' ni' lyaa 'in ne' judío.

¹¹ Su'we la tiye ne' kichen Berea kan'; ja xa'an tiye ne' kan' sa ña'an y'ni ne' Tesalónica. Ngwa 'a ti' ne' kunan ne' nchga cha' nu ykwi' Palyu lo'o Sila lo'o ne'. Nchga tsan mda'an naan ne' lo kityi 'in Ndiose si chañi lka cha' nu nchkwi' yu kan';

¹² kan' cha' tyun nten kichen msñi ne' cha' kan', lo'o ne' judío, lo'o ne' griego. Ni siya nu ki'yu, ni siya nu kuna'an nu tnun nchka, msñi ne' cha' kan'.

¹³ Lo'o ynan ne' judío nu mdi'in nde kichen Tesalónica cha' lo'o ndu'u Palyu cha' 'in Ndiose 'in ne' Berea. Msin' 'a ti' ne' bra kan', bra ti ne'

ndyaa ne' nde Berea bra kan'. Bra wa mdiyan ne' msu'wa ne' cha' kwiñi 'in ne' kichen kan', cha' xuun ne' lo'o Palyu.

¹⁴ Bra nu mgii ti' nten 'in Jesucristo cha' ngwaña'an ngwa ti' ne' judío cha' ku'ni ne', bra ti mslaa' ne' lo'o Palyu cha' tyaa yu tuwiin tu'wa tujo'o; nganun Sila lo'o Timu kichen kan'.

¹⁵ Lo'o chin' ne' Berea ndyaa ne' lo'o Palyu sa ña'an ya' nu mdiyan ne' kichen Atenas. Bra ti ndyaan ne' Berea kichen tyi ne' xiya' bra kan', cha' chkwi' ne' lo'o Sila lo'o Timu. Ngwa ti' Palyu cha' lo'o ne' kan' tsaá ne' nde Atenas ndla ti, cha' tyukwa ta'a ne' lo'o yu nde kwa.

Nde kichen Atenas

¹⁶ Bra nu mdi'in ta Palyu 'in Sila lo'o Timu sa ña'an bra tyian ne' nde kichen Atenas, xi'in 'a ti' yu cha' nu na'an yu cha' ka'an 'a jo'o ndiya 'in nten kichen kan'.

¹⁷ Kan' cha' ykwi' yu lo'o ne' ni' lyaa 'in ne' judío kan', ni siya lo'o ne' judío, ni siya lo'o ne' xka la'a tsu' nu ngi'ni tnun 'in Ndiose nde kwa. Kwi' ngwaña'an, ykwi' yu lo'o nchga nten nu ndi'in lo kiya', nchga tsan ndu'u yu 'in ne' kichen kan'.

¹⁸ Wa ndiya ska ta nten kichen kan', nu ngi'ni xa'an cha' nu ndu'u ne' epicúreo, lo'o ndiya xka ta nten nu ngi'ni xa'an cha' nu ndu'u ne' estoico. Ta'a tyukwaa ta ne' kan' mdiyan ne' se'en ndi'in Palyu bra kan'. Ykwi' 'a ne' lo'o ta'a ne' cha' 'in yu:

—¿Ni sa ña'an lka cha' nu ndu'u yu ki'yu re?, cha' ka'an 'a cha' tukwi nchkwi' yu lo'oan —ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

—¿Ta si'i cha' 'in xka jo'o nchkwi' yu a? —ndukwin ta'a ne' bra kan'.

Wa ynan ne' cha' nchkwi' Palyu cha' 'in nchga cha' su'we nu ngi'ni Ndiose lo chalyuu chun' nu wa mdiyan Jesús, cha' nchkwi' yu sa ña'an ngwa cha' ndyu'u Jesús xiya'.

¹⁹ Kan' msñi ne' ya' Palyu cha' tsaá lo'o ne' 'in yu nde se'en ndyo' ti'in ne' kula kichen kan', ska lo kiya' se'en naan Areópago.

—Nchka ti' ba cha' ka biya' ti' ba, ¿ni sa ña'an lka cha' nu ndu'uu 'wa a? —ndukwin ne' 'in Palyu—.

²⁰ Ska cha' nu ja ya kunan ba lka cha' nu ndu'uu ni, ti ji ki'ya ba kwenta —ndukwin ne'—. Kan' cha' ni, kat-saa' 'wa, ¿ni sa ña'an lka cha' kan' a?

²¹ Lo'o ne' kichen Atenas, lye ndiya ti' ne' kunan ne' ya ña'an ti cha' kwi nu ka chkwi' yuwe ne', ska cha' nu ja ya kunan ne'. Kwi' ngwaña'an y'ni nchga ne' xka la'a tsu' nu mdi'in kichen kan', xkwi' mdiya ti' ne' chkwi' tuwe ne' ska cha' nu ja ya kunan ne'.

²² Kan' cha' mdyituun Palyu tloo ne' kula kichen nde Areópago kan', ykwi' yu lo'o ne' kula bra kan':

—'Wan, ne' Atenas —ndukwin Palyu 'in ne'—. Wa na'aän cha' ndyaa ña'an 'a ti' wan 'in jo'o nu ndi'in 'wan —ndukwin yu—.

²³ Wa yi'aän na'aän chin' lo kichen re, lo'o na'aän nchga jo'o nu 'wan bra kan'. Lo'o kan' na'aän ska msaa laja lo, lo'o ndiya ska cha' nu nga'an si' msaa, kan' nu nchkwi': "Nde lka msaa 'in jo'o nu ja ya xu'wi lyo ba 'in." Cha' 'in Ndiose nu ja ya xu'wi lyo wan, kan' lka cha' nu chkwiin' lo'o wan ni —ndukwin yu—.

²⁴ 'Ska ti Ndiose ykwi' ngwiñan Ni ña'aan chalyuu lo'o nchga nan nu ndi'in lo chalyuu; ti kwi' Ndiose nka ndloo la ti, ni siya nde ni' kwan, ni siya lo chalyuu —ndukwin Palyu 'in ne'—. Ja ndi'in Ndiose ska ni' lyaa nu ngwiñan nten ti.

²⁵ Ja ska cha' lyiji 'in Ndiose ykwi', ja ndi'in cha' xñi Ni ska nan nu nda nten chalyuu 'in Ni. Nan ngi'ni ku'u Ni 'in nchga nten, nda Ni tyi'i nu ndyu'wi ni' kasiya 'in skaa nten, nda Ni nchga cha' nu ndi'in 'in nten chalyuu.

²⁶ 'Wa ngwiñan Ndiose ykwi' 'in nchga nten chalyuu lo'o ska ti tnen ne'. Wa ndukwin Ndiose ni ña'an bra kala skaa nten, wa ndukwin Ni la nde ya' ndi'in nchga kichen tyi ne'.

²⁷ Kan' cha' mda Ndiose chabiya' ndijyan nten lo chalyuu cha' xu'wi

lyo ne' 'in Ndiose, cha' tyija lyo Ni 'in ne'. Lo'o ja tijyu' ndi'in Ndiose 'ñaan, kwi' se'en ti se'en ndi'ian ta'aan ndi'in Ni.

²⁸ Chabiya' 'in Ndiose ykwi' lu'uan, chabiya' 'in Ni nda'aan, chabiya' 'in Ni ngi'nian nchga tñan. Lo'o ayman ne' tiya ta'a wan, ngwa'an ne' cha' re lo kityi s'ni: "Ta'a Ndiose lkaan." Ngwaña'an ykwi' ayman kan' 'wan.

²⁹ Lo'o si chañi cha' Ndiose lka ta'aan —ndukwin Palyu 'in ne'—, ja ka chkwian' cha' lka Ndiose ska nkwin, ni siya nkwin oro, ni siya nkwin plata, ni siya nkwin kee nduun. Ska nkwin nu ngwiñan nten chalyuu ti lka ran; sa ña'an ngulo ke ne' cha', kwi' ngwaña'an ngwiñan ne' 'in ran.

³⁰ Wa mdalo 'a Ndiose 'in nten chalyuu ti nu ngwa s'ni, xa nu ja ya ka jlyo ti' ne' cha' 'in Ni; lo'o ni, ndlo Ndiose tñan 'in nchga nten chalyuu cha' kulaa ya' ne' nchga cha' kuxi nu ndi'in 'in ne',

³¹ chun' wa mstyia Ni ska tsan cha' ku'ni biya' Ni 'in nchga nten chalyuu, lo'o ngwaña'an wa ngulo suwi Ni 'in ska nu ka wse. (Jesucristo lka nu kan'.) Su'we 'a y'ni Ndiose cha' kanun tsaa cha' kan' 'in nten chalyuu, cha' wa y'ni Ni cha' ndyu'u Jesucristo kan' xiya' xa wa yjwi ne' 'in yu.

³² Bra wa ynan ne' kichen cha' kan', cha' wa ndyu'u ska nten xiya' xa nu wa ngujwi, mstyia lyo'o 'a ne' 'in Palyu bra kan'. Ni siya mstyia lyo'o ne' 'in yu, wa mdiya chin' nten nu ykwi' lo'o yu:

—Kwa'uu cha' kan' 'wa xiya' la xka tsan —ndukwin ne' kan' 'in yu.

³³ Lo'o mdo'o Palyu se'en ndukwa ne' kula nde Areópago kwa, ndyaa yu bra kan'.

³⁴ Lo'o mdo'o ña'an chin' nten 'in yu, cha' ndyaa ña'an ti' ne' cha' nu ykwi' yu lo'o ne'. Ska yu ki'yu nu naan Dionisio msñi cha' kan', ni siya lka yu ska yu kula nu nda'an Areópago kan'; lo'o ska nu kuna'an nu naan Dámaris msñi cha' kan', lo'o ti ndiya la chin' nten nu msñi cha' kan'.

18

Mdi'in Palyu kichen Corinto

¹ Lo'o mdo'o Palyu kichen Atenas ndyaa yu nde kichen Corinto bra kan'.

² Kichen kan' ndyukwa ta'a yu lo'o ska yu judío nu naan Aquila, ne' kichen Ponto lka yu kula kan'. Mdi'in ne' nde Italia nu ngwa s'ni la, lo'o Aquila lo'o kwilyo'o yu nu naan Priscila. Wa mdo'o tsu' ne' ngala ne' kichen Corinto, bra nu ngulo ree Claudio tñan cha' kulo ne' 'in nchga ne' judío nu ndi'in kichen Roma, kichen tnun nu li'ya loo 'in lo yuu 'in Italia kan'. Tu' na'an tyi Aquila kan' ngala Palyu bra kan'.

³ Nten nu nñan na'an te' ngwa ne' kan', lo'o Palyu ngwa ku'ni tñan kan', kan' cha' nganun yu se'en ndi'in ne', cha' su'wa ti ku'ni yu tñan lo'o ne'.

⁴ Ndyaa Palyu ni' lyaa 'in ne' judío nchga tsan nu nxitña' ne', cha' kwa'u yu cha' 'in Jesús 'in ne' nu ndyo' ti'in bra kan', ni siya ne' judío, ni siya ne' xka la'a tsu'.

⁵ Lo'o mdo'o Sila lo'o Timu nde Macedonia, ngala ne' se'en ndi'in Palyu. Xa wa ngala ne' kan', bra kan' ngwa'u Palyu cha' 'in Jesús 'in ne' judío nchga tsan. Ngwa'u yu cha' lka Jesús ti kwi' Krixtu, nu ndi'in ta 'a ne' judío 'in cha' kan lo chalyuu.

⁶ Msin' 'a ti' ne' judío kan' 'in Palyu bra kan', chen 'a ña'an cha' nchkwi' ne' lo'o; kan' cha' mskwin yu ste' yu cha' tyo'o kata yuu tloo ne', cha' ka biya' ti' ne' cha' kuxi 'a ykwi' ne' lo'o yu. Lo'o ndyaa yu xka se'en bra kan'.

—Cha' 'wan si kana' kasiya 'wan, 'wan ne' judío —ndukwin Palyu 'in ne'—. Si'ya wan lka; ja ndi'in ki'ya 'ñaän, cha' xkwi' cha' nu ñi lka cha' nu ngwa'uñ 'wan. Wa tya'aän tiän ni sikwa. Tsa'aän kwa'uñ 'in ne' xka la'a tsu', chun' ja xlyaa wan kunan wan cha' nu nchkwiñ'.

⁷ Mdo'o yu ni' lyaa kan', ndyaa yu nde se'en ndi'in ska nten nu naan Justo; kwi' se'en ti tu'wa laa kan' ndukwa na'an tyi yu. Ska nten

nu chañi cha' ngi'ni tnun 'in Ndiose ngwa Justo kan'.

⁸ Lo'o Crispo nu lka ska yu kula nu nka ndloo ni' lyaa 'in ne' judío, lo'o yu msñi yu cha' 'in Ndiose nu nka X'naan. Ndyaa ña'an ti' Crispo kan' 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an ndyaa ña'an ti' nchga nten 'in yu. Ka'an 'a ne' Corinto msñi ne' cha' 'in Jesús, kan' cha' ngwatya ne' kan' bra kan'.

⁹ Kan' na'an Palyu 'in Jesús nu nka X'naan, ña'an ti' nchkwi' sla yu ngwa cha' kan'.

—Ja kutseen —ndukwin Jesús 'in yu—. Ja ka ndaja tii' cha' kwa'uu cha' 'ñaän 'in nten —ndukwin Ni—.

¹⁰ Na' ndi'iin lo'oo cha' tayaän' 'iin, kan' cha' ja ka xñi ne' 'iin cha' ta ne' nu ti'í 'iin. Lo'o ti ndiya ka'an 'a nten kichen re nu xñi cha' 'ñaän nde loo la, xa nu kwa'uu 'in ne'.

¹¹ Kan' cha' nganun Palyu ska yijan jlu'we nde kichen Corinto kan'. Xkwi' cha' 'in Jesús ngwa'u yu 'in nten kichen kan'.

¹² Ska nten nu naan Galión ngwa gobernador lo yuu nu kwenta 'in Acaya kan'; lo'o ndyo' ti'in tyun ne' judío ska se'en ti cha' xuun ne' lo'o Palyu bra kan', ni siya ta'a ne' judío lka yu. Msñi ne' kan' 'in yu cha' tsa lo'o ne' 'in yu tloo ne' wsiya bra kan';

¹³ mstyaa ne' ki'ya 'in yu tloo gobernador kan' bra kan':

—Nda'an yu re kichen tyian, lo'o ja su'we cha' nu ndu'u yu 'in nten —ndukwin ne' 'in nu nka ndloo kan'—. Xka ña'an ku'ni tnun ne' 'in Ndiose ndu'u yu 'in ne', ni siya ja nda gobierno chabiya' cha' ku'ni ne' ngwaña'an.

¹⁴ Ngwa ti' Palyu xkwen yu 'in ne' bra kan', lo'o ja ngwa 'in yu, cha' kulo ndukwa la ykwi' yu kula Galión kan':

—Si ndi'in ska cha' nu kuxi 'a 'in yu, bra ti kunaän' cha' nu nchkwi' wan lo'oñ, 'wan ne' judío —ndukwin Galión kan' 'in ne'—. Lo'o ni, si'i ska cha' kuxi lka cha' re —ndukwin—.

¹⁵ Wa msin' ti' wan chun' ndu'u yu re xka lo cha' 'in nten. Ska cha' 'in jo'o 'wan lka cha' re, cha' ja su'wa cha' nu nchkwi' yu lo'o cha' nu nchkwi' wan

lo cha' kula nu ndyaa ña'an 'a ti' wan; kan' cha' ja ndiya ti' wan cha' ndu'u yu cha' kan' 'in ne'. Ykwi' ti wan ku'ni biya' wan cha' 'in yu re sikwa. Ja ndi'in cha' kan lo'o wan 'in yu re se'en ndi'iin —ndukwin Galión.

¹⁶ Lo'o ngulo gobernador tñan cha' kulo ne' 'in ne' judío kan' nde chun' na'an bra kan'.

¹⁷ Bra ti msñi nchga nten kichen kan' 'in yu kula Sóstenes, cha' nka yu kula kan' ndloo ni' lyaa 'in ne' judío. Ti'í 'a mji'in ne' 'in yu kula kan' tloo gobernador Galión. Lo'o Galión kan' ni, ja nduwe ti' yu siya' ti.

Ngwa snan ya' ndyaa Palyu la xka la'a tsu'

¹⁸ Ti nganun Palyu kichen kan' ti tyun tsan. Kan' mslaa' yu lo'o ta'a nten 'in Jesucristo, mdo'o yu ndyaa yu lo'o Aquila lo'o Priscila kan'. Kan' ndyaa ne' ni' yka na'an nde kichen Cencrea, cha' tsaa Palyu la lo yuu 'in Siria. Nde kichen Cencrea kan' msi'yu kiche' ne' ke Palyu cha' ngwaña'an ka biya' ti' nten cha' ndiya ska cha' nu wa mskan' yu lo'o Ndiose ti ngwa xkan' la.

¹⁹ Mdo'o ne' ndyaa ne' ni' yka na'an bra kan', ngala ne' kichen Efeso se'en nganun Aquila lo'o Priscila. Kan' ndyaa Palyu ni' lyaa cha' chkwi' yu lo'o ta'a ne' judío nu ndyo' ti'in nde kwa.

²⁰ Ngwa 'a ti' ne' kichen kan', cha' kanun Palyu kichen tyi ne', lo'o ja mslyaa 'a yu.

²¹ Mslaa' yu lo'o ne' kan' bra kan':

—Ndi'in cha' tsa'aän Jerusalén cha' wa ndla ti ka ta'a nde kwa —ndukwin Palyu 'in ne'—. Bra kan' tyaän xiya' nde kichen re, si ngwaña'an nka tiye Ndiose cha' tyaän —ndukwin yu.

Mdo'o Palyu kichen Efeso yten yu ni' yka na'an, ndyaa yu bra kan'.

²² Bra wa mdiyan yka na'an kan' kichen Cesarea, mdo'o Palyu ndyaa yu nde kichen Jerusalén. Su'we ti ykwi' yu lo'o nchga nten 'in Jesucristo nde kwa. Lo'o bra ti ndyaa yu nde kichen Antioquía bra kan',

²³ nganun yu ska tukwa ko' kichen kan'. Kan' mdo'o yu ndyaa yu xiya' cha' tsaa yu se'en ndi'in nchga ta nten 'in Jesucristo nu ndi'in lo yuu 'in Galacia, lo'o lo yuu 'in Frigia. Ykwi' yu lo'o ne' cha' kanun su'we la cha' 'in Jesucristo ni' kasiya 'in ne'.

Ngala Polo kichen Efeso

²⁴ Laja bra kan' ngala xka yu ki'yu ne' judío kichen Efeso. Polo naan yu kan', Alejandría naan kichen tyi yu. Jlyo 'a ti' yu nchga cha' 'in Ndiose nu ngwa'an ne' lo kityi nu ngwa s'ni la, lo'o su'we 'a ndu'u yu cha' 'in Ndiose 'in nten.

²⁵ Ti ngwa s'ni la ngwa'u su'we ta'a ne' 'in yu cha' 'in Jesús nu nka X'naan; kan' cha' ndla ti yu, ja ngwa ndaja ti' yu siya' ti cha' chkwi' yu cha' kan'. Su'we 'a mdu'u yu cha' 'in Jesús 'in nten bra kan'; sa kan' ti cha', ti ndukwatya yu 'in ne' sa ña'an nu mdukwatya ayman Xuwa 'in nten, cha' ti ji ka biya' ti' yu nchga cha' 'in Jesús.

²⁶ Ja ntsen Polo cha' kwa'u yu 'in ne' ni' lyaa 'in ne' judío; la kan' ynan Priscila lo'o Aquila sa ña'an cha' nu ngwa'u yu 'in nten ni' lyaa, kan' cha' ykwi' ne' lo'o yu bra kan'. Ñi la ngwa'u ne' 'in yu sa ña'an nu stean tuwiin 'in Ndiose bra kan'.

²⁷ Chun' ndi'in la ngwa ti' Polo tsaa yu nde lo yuu 'in Acaya. Su'we nka tiye nchga nten 'in Jesucristo nde Efeso cha' tsaa yu nde kwa, kan' cha' ngwa'an ne' ska kityi cha' tsaa se'en ndi'in nten 'in Jesucristo nde kwa, cha' su'we ti chkwi' ne' lo'o yu xa nu kala yu nde se'en ndi'in ne'. Ndyaa yu bra kan', mdiyan yu lo yuu 'in Acaya bra kan'. Lo'o mdaya' 'a yu 'in nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo nchga kichen se'en ndyaa yu. Cha' su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in nten, kan' cha' wa msñi ne' kwa cha' 'in Ni.

²⁸ Ykwi' Polo lo'o nchga nten cha' ti ji kwa'u ne' judío kan' nchga cha' nu ñi 'in Krixtu, ni siya nten ta'a yu ngwa ne'; lo'o ngwa'u yu cha' 'in Ndiose nu ndukwa lo kityi s'ni, se'en nu nchkwi' cha' 'in Krixtu nu ndi'in ta 'a ne' judío 'in, cha' kan lo chalyuu. Krixtu lka

Jesús, ndukwin yu. Su'we 'a ykwi' yu, kan' cha' ja tukwin ngwa 'in tukun' cha' 'in yu.

19

Ngala Palyu kichen Efeso

¹ Xa nu ti ndi'in Polo kichen Corinto, ti kwi' bra ndyaa Palyu nde lo ki'ya la, sa ña'an ya' ngala yu kichen Efeso. La kan' ndyukwa ta'a yu lo'o chin' ne' kichen nu ngi'ni tnun 'in Ndiose ykwi'.

² —¿Ta wa nganun Tyi'i Ndiose ni kasiya 'wan ti bra nu msñi wan cha' 'in Ndiose a? —ndukwin Palyu 'in ne'.

—Ja nganun ran —ndukwin ne' 'in Palyu—. Ja jlyo ti' ba ni nan lka Tyi'i Ndiose.

³ —¿Ni cha' lka mdukwatya ne' 'wan sikwa? —ndukwin Palyu 'in ne' bra kan'.

—Sa ña'an cha' nu ngwa'u ayman Xuwa 'in ne', ngwaña'an mdukwatya ne' 'wa —ndukwin ne' kan' 'in yu.

⁴ —Mdukwatya Xuwa 'in nten cha' ka biya' ti' xka la nten cha' wa ngulaa ya' ne' nchga cha' kuxi nu ndi'in ni kasiya 'in ne' —ndukwin Palyu 'in ne'—. Ykwi' Xuwa lo'o ne' cha' wa kan ti Krixtu, ti kwi' nu lka Jesús; lo'o ndi'in cha' xñi ne' cha' 'in yu kan' bra kan'.

⁵ Ynan ne' kan' cha' nu ngwa'u Palyu 'in ne', kan' cha' xiya' mdukwatya yu 'in ne' chabiya' 'in Jesús nu nka X'naan.

⁶ Mstya Palyu ya' ke ne' kan' bra kan', lo'o nganun Tyi'i Ndiose ni kasiya 'in ne' bra kan'; bra ti ykwi' ne' kan' cha' nu nchkwi' nten xka kichen tijyu' la, ngwa 'in ne' kan' chkwi' ne' nchga cha' nu ytsa' Ndiose 'in ne' cha' chkwi' ne' lo'o nten kichen kan'.

⁷ Tii tyukwa yu ki'yu Efeso kan' ngwatya yu bra kan'.

⁸ Lo'o ndyaa Palyu ni' lyaa 'in ne' judío la kwa, cha' chkwi' yu cha' 'in Ndiose lo'o ne', cha' kwa'u yu 'in ne' sa ña'an tñan nu ndlo Ndiose 'ñaan. Mda'a snan ko' y'ni yu ngwaña'an.

⁹ Lo'o mdiya chin' nten nu nchkwi' cha' xa'an 'in cha' nu ngwa'u Palyu

kan', cha' liye' ti' ne'; ja siya' mslyaa ne' kan' xñi ne' cha' 'in Jesús. Bra kan' mdo'o Palyu ndyaa lo'o yu 'in ne' nu wa yten cha' kan', ndyaa ne' ni' ña'an xla 'in ska yu kula nu naan Tiranno. Lo'o ti ngwa'u la Palyu 'in ne' nchga tsan.

¹⁰ Tukwa yijan y'ni yu ngwaña'an, sa ña'an bra nu ynan nchga nten cha' 'in Jesús tyukwi lo yuu 'in Asia. Ykwi' yu lo'o nchga ne' kan', ni siya lo'o ne' judío, ni siya lo'o xka nten.

¹¹ Lo'o mda Ndiose chabiya' 'in Palyu cha' ku'ni yu tyun cha' tnun nde se'en ndi'in nten, cha' y'ni chkaa yu tyun nten ti'í.

¹² Msñi nten nchga te' nu wa yla' Palyu, ndyaa lo'o ne' 'in te' kan' se'en ndi'in ne' ti'í ta'a ne'. Lo'o nchga ne' ti'í kan' nchkaa bra kan'; kwi' ngwaña'an, ne' ti'í nu msñi kwi'in kuxi 'in ne', mdo'o kwi'in 'in ne' kan' ndyaa bra kan'.

¹³ Kichen kan' mdi'in chin' ne' judío nu ja la nsu'wi kichen tyi ne', xkwi' mda'an yu'wi ti ne' kan'. Ykwi' ne' kan' cha' nchka 'in ne' kulo ne' kwi'in kuxi nu msñi 'in nten. Lo'o ne' kan', ngwa ti' ne' cha' kulo ne' kwi'in chabiya' 'in Jesús nu nka X'naan, ni siya ja msñi ne' cha' 'in Jesús.

—Chabiya' 'in Jesús tyo'o kwi'in nu nsu'wi 'wan —ndukwin ne' 'in ne' ti'í—, ti kwi' Jesús nu ndu'u Palyu cha' 'in —ndukwin ne'.

¹⁴ Ngwaña'an y'ni ta'a kati sñi' Esceva; lo'o yu kula Esceva ni, ngwa yu ska sti jo'o nu ngwa ndloo 'in ne' judío.

¹⁵ Lo'o ngwa ska ya', ngwaña'an ykwi' sñi' Esceva kan' lo'o ska ne' ti'í. Bra ti mxkwen nu ti'í kan' 'in ne' kan', si'ya kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in yu:

—Wa nsu'wi lyoñ 'in Jesús —ndukwin kwi'in kan'—, lo'o nsu'wi lyoñ 'in Palyu —ndukwin—. Lo'o nu 'wan ni, ¿ni ne' ka lka wan a?

¹⁶ Lo'o msñi yu ti'í kan' 'in ta'a sñi' Esceva bra kan', y'ni ti'í yu 'in ne', mji'in 'a yu 'in ne', sa bra nu msnan ne' mdo'o ne' kuna' ti ne', cha' mdyii ste' ne' mdaa' ran. Ti'í 'a 'in ne' kan' bra kan'.

17 Wa ynan nchga ne' kichen Efeso cha' kan', ni siya ne' judío, ni siya xka ta nten. Ytsen 'a ne' bra kan'. Y'ni tnun 'a ne' 'in Jesús nu nka X'naan chun' nu wa na'an ne' cha' kan' bra kan'.

18 Lo'o mdiyan tyun nten nu yten cha' 'in Jesucristo bra kan', ytsa' ne' tloo nten ka'an cha' wa ngwa jyu'u 'a ti' ne' 'in nchga cha' kuxi nu y'ni ne';

19 kwi' ngwaña'an, nten nu y'ni cha' ta'á, mdiyan lo'o ne' 'in kityi kuxi kan' 'in ne', mdikin ne' kityi cha' ta'á kan' bra kan'. Mdukwa ne' ni sa kwa nsu'wi lyo kityi nu mdikin ne' kan'; lo'o tu'watyii mi tñi plata, sa kwa nsu'wi lyo kityi nu mdikin ne' kan' bra kan'.

20 Ngwaña'an ngwa cha' ka'an la nten ngwa biya' ti' cha' 'in X'naan, ngwa biya' ti' ne' cha' tnun 'a cha' nchka ku'ni nu nka X'naan.

21 Chun' ndi'in la ngwa ti' Palyu tsaa la yu lo yuu 'in Macedonia, lo'o lo yuu 'in Acaya, cha' tsaa yu se'en ndi'in nchga ta nten 'in Jesucristo nu ndi'in lo yuu kan'. Chun' ndi'in la, bra kan' tsaa yu nde Jerusalén xiya', ngwa ti' yu. Kwi' ngwaña'an, ykwi' Palyu cha' ndi'in cha' tsaa yu la kichen Roma nde loo la.

22 Kulo ndukwa ykwi' yu lo'o tukwa yu ta'a nda'an yu nu ngwa Timu lo'o Rastu, cha' tsaa ne' nde Macedonia nde loo la 'in yu. Ti kanun la chin' Palyu nde lo yuu Asia, ngwa ti' yu.

Msin' 'a ti' ne' Efeso

23 Lo'o mdyisnan nten kichen Efeso msin' 'a ti' ne' cha' 'in nten nu wa yten cha' 'in X'naan bra kan'.

24 Nde ña'an ngwa cha' msin' ti' ne' kan'. Ska nten nu naan Demetrio mskwen tikee' yu 'in ne' kichen cha' msin' 'a ti' ne'; kwityi plata lka yu, nñan yu nkwin laa 'in jo'o Diana lo'o plata. Ndi'in 'a msu 'in Demetrio kan', cha' ku'ni yu tñan kan'. Lo'o ka'an 'a nten nda'an cha' ku'ni tnun ne' 'in jo'o kan', cha' x'nan kichen kan' lka jo'o Diana. Lo'o ngwaña'an, ndijyan 'a kanan 'in kwityi plata lo'o tñan kan'.

25 Kan' ndyo' ti'in nchga nten 'in Demetrio kan', lo'o nchga kwityi plata nu ndi'in kichen kan', ndyo' ti'in ne' ska se'en ti bra kan'.

—'Wan, ta'a ngi'nian tñan —ndukwin Demetrio 'in ne'—, jlyo ti' wan cha' ndijyan 'a kanan 'ñaan lo'o tñan nu ndiya 'ñaan —ndukwin yu—.

26 Lo'o ni, wa na'an wan cha' nda'an Palyu kan' kichen tyian re, sa ña'an nu nda'an yu nchga kichen lo yuu nu kwenta 'in Asia re. Wa ynan wan cha' nu ndu'u yu kan' 'in nten, cha' ja su'we ku'ni tnun ne' 'in jo'o nu nñan nten chalyuu ti. Nchkwi' Palyu kwa cha' si'i Ndiose ykwi' lka jo'o kan'. Lo'o ni, ndiya 'a nten kichen re nu wa yten cha' nu ykwi' yu kan' —ndukwin Demetrio—.

27 Kuxi 'a ndyo'o cha' kan' 'ñaan, si ja nchka 'a ti' nten xi'i nkwin nu nñaan; ja kaja 'a tñan nu ku'nian bra kan'. Lo'o ja xlyaa nten ku'ni tnun 'in jya'aan jo'o Diana nu nka ndloo siya' ti ni' lyaa kichen tyian re bra kan' —ndukwin Demetrio—. Nchga nten lo yuu 'in Asia re ngi'ni tñan 'in jo'o kan', lo'o nchga nten ña'an chalyuu ngi'ni tnun 'in jo'o kan'. Ja su'we si ku'ni tyi ne' cha' 'in jo'o tnun nu ndi'in 'ñaan —ndukwin Demetrio.

28 Xa wa ynan nten nu nñan nkwin jo'o cha' kan', msin' 'a ti' ne' bra kan'. Kwen msi'ya ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—jTnun 'a nchka jya'aan jo'o Diana, kan' nu lka jo'o 'in nchga ne' Efeso ta'aan! —ndukwin ne'.

29 Ni siya ja jlyo ti' nten kichen nan lka ngwa 'in ne' kan', ni cha' msi'ya 'a ne' ngwaña'an, kan' msnan ta'a ne' ndyaa ne' cha' ña'an kwi'ya ne' chin' 'in ne'. Lo'o msñi ne' 'in Gayu lo'o Aristarco ta'a nda'an Palyu bra kan', ni siya yu Macedonia lka yu kan', ndyaa lo'o ne' 'in yu kan' nde se'en ndyo' ti'in nten kichen.

30 Lo'o Palyu, ngwa ti' yu tsaa yu se'en ndyo' ti'in nten ka'an bra kan', cha' chkwi' yu lo'o nten kichen kan'. Lo'o ja mda 'a ta'a nten 'in Jesús chabiya' 'in yu cha' tsaa yu.

³¹ Lo'o ndiya chin' ta'a su'we nsu'wi Palyu la kan', kwi' nu nka tñan nde lo yuu 'in Asia kan', lo'o ne' kan' ykwi' ne' lo'o Palyu cha' ja tsaa 'a yu siya' ti nde se'en ndyo' ti'in nten kichen.

³² Ka'an 'a nten ndyo' ti'in ska se'en ti bra kan'; ska cha' nchkwi' ska ta nten, xka cha' nchkwi' xka ta nten bra kan', cha' ja jlyo ti' ne' kichen ni tñan lka ndyo' ti'in ne' nde kwa.

³³ Bra kan' mjwakii ne' judío 'in ska yu ki'yu cha' tyituun yu tloo ne' kichen kan', Jantru naan yu. Lo'o y'ni ya' yu 'in ne' cha' seen tyi'in ta'a ne' bra kan', cha' ka chkwi' yu lo'o ne'.

³⁴ Bra nu ndii ti' nten kichen cha' lo'o Jantru lka yu ne' judío, lye la msi'ya ne' kichen bra kan'. Mdyii tukwa bra nu xkwi' msi'ya ti nten ka'an kan' lo'o ta'a ne':

—jTnun 'a nchka jya'aan jo'o Diana, kan' nu lka jo'o 'in nchga ne' Efeso ta'aan! —ndukwin ne' msi'ya ne'.

³⁵ Lo'o kan' y'ni skaranu kichen cha' ka tiin nten ka'an kan':

—'Wan, ne' Efeso —ndukwin skaranu kan' 'in ne' kichen—, jlyo ti' nten tyukwi ña'aan chalyuu cha' ta'aan ña'ansian 'in laa 'in jya'aan jo'o Diana —ndukwin skaranu—. Lka cha' ña'ansian 'in ti kwi' jo'o Diana nu mdo'o la ni' kwan mdiyuu lo chalyuu re.

³⁶ Ja tukwin ka chkwi' cha' si'i ngwaña'an ngwa cha' kan'; kan' cha' mnan ti tyi'in wan sikwa, kuwe chin' ti' wan nan lka ku'ni wan tsan ni —ndukwin skaranu—.

³⁷ Wa yan lo'o wan 'in nten re, ni siya ja ska cha' kuxi y'ni ne' ni' lyaa 'wan, ja siya' ykwi' ne' cha' chen ña'an cha' 'in jo'o 'wan.

³⁸ Lo'o Demetrio kwa, lo'o ta'a ngi'ni yu tñan, si ndiya ki'ya cha' xtya ne' 'in nten re, ndi'in cha' tsaa ne' tu' na'an tñan; tloo wse xtya ne' ki'ya 'in nten, cha' ka biya' cha' kan' bra kan'.

³⁹ Si ndiya xka la cha' nu nchka ti' wan chkwi' wan cha' 'in nten re, chkwi' wan cha' kan' lo'o yu kula kichen re bra nu tyo' ti'in ne' —ndukwin skaranu—.

⁴⁰ ¿Ni sa ña'an ka chkwiin' lo'o go-bierno a? Si kan ne' gobierno kan', cha' xtya ne' ki'ya 'in kichen re cha' lye 'a msuan tsan ni, ja ka jlyo tiän' ni cha' xkweën 'in ne' bra kan'. Ja chan xke' ti' ne' kan', cha' nxuun wan lo'o ti kwi' gobierno ni.

⁴¹ Ngwaña'an ykwi' skaranu lo'o nten ka'an. Lo'o ngulo yu tñan 'in ne' cha' tyaa ne' na'an tyi ne' bra kan'. Ngwaña'an ngwa cha' ngwa tiin cha' kan', ndyaa ne' bra kan'.

20

Tsaa Palyu lo yuu nu kwenta 'in Macedonia lo'o Grecia

¹ Bra wa mdyii cha' msin' ti' nten kichen Efeso, bra kan' msi'ya Palyu 'in nchga nten 'in Jesucristo nu ndi'in kichen kan', cha' tiyan ne' se'en ndi'in yu. Bra kan' ngwa'u la yu chin' 'in ne'; ngwaña'an mslaa' yu lo'o ne', mdo'o yu ndyaa yu la lo yuu 'in Macedonia bra kan'.

² Mda'an yu se'en ndi'in nchga ta nten 'in Jesucristo nu ndi'in lo yuu kan', kan' cha' ngwa tnun tiye ne' chun' nchga cha' nu ngwa'u yu 'in ne' kan'. Lo'o ti mda'an la yu lo yuu nu kwenta 'in Grecia bra kan';

³ lo yuu kan' nganun yu snan ko'. Bra kan' wa tyaa ti yu ni' yka na'an nde Siria xiya', xa nu mgii ti' yu cha' nchka ti' ne' judío nu kuxi tiye ku'ni ne' cha' kuxi lo'o yu; kan' cha' ja yaa 'a yu ni' yka na'an. Xka tuwiin ndyaa yu bra kan'. Mxitukwi yu ndyaa yu tuwiin ndyaa nde Macedonia xiya'.

⁴ Lo'o mda'an Sópater nu lka ska ne' Berea lo'o ba, lo'o Aristarco lo'o Segundo nu lka ne' Tesalónica, lo'o Gayu nu lka ne' Derbe, lo'o Timu kan', lo'o Tíquico lo'o Trófimo nu lka ne' Asia; ta'a ba mda'an ba lo'o Palyu bra kan'.

⁵ Lo'o nchga ne' ta'a nda'an Palyu kan', ndyaa ne' nde loo la 'wa nde kichen Troas;

⁶ nganun Palyu lo'oün bra kan' (ti kwi' Luka lkaän nu nda'aän lo kityi re). Nganun ba kichen Filipos cha' tyijin ba ta'a nu nchku ne' jaxlyu nu ja lo'o skwan tiye' ndya'. Mdo'o ba

ndyaa ba bra kan', yten ba ni' yka na'an cha' tsaa ba ta'a tyukwaa ba lo'o ne' kan' nde kichen Troas. Ki'yu tsan mdi'in ba ni' yka na'an cha' kala ba xka la'a tsu' tujo'o kan', lo'o xa kati tsan mdi'in ta'a ba kichen kan' bra kan'.

Mdi'in Palyu kichen Troas

⁷ Nu ngwa tsan timincu, ndyo' ti'in nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesús cha' su'wa ti ku siin ne' bra kan'. Ngwa'u Palyu cha' 'in Ndiose 'in ne' sa bra nu mdiya jlu'we tla, cha' wa tyaa ti ba la xka tsan bra kan'.

⁸ Ngwa ska na'an snan pisu, lo'o ndyo' ti'in ba ska na'an nu kwan la bra kan'. Ka'an kii' ndiya cha' xu'wi xaa ni' ña'an kan'.

⁹ Wa mdiya ska yu kune' nu naan Eutico nde kwa, nu mdukwa tu' ventana. Ndyu'wi 'a sla yu kune' kan', cha' chan 'a ykwi' Palyu. Bra kan' ngwi'ya sla yu, mdiyuu yu lyuu nde chun' na'an. Ndyaa nten cha' xituun 'in yu, lo'o wa ngujwi yu.

¹⁰ Bra ti ngwi'ya Palyu lo yka slera, mdyisti Palyu lo yu nu ngujwi kan', cha' xñi 'in yu nu nsuu lyuu kan'. Bra wa msñi Palyu 'in yu kan', ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—Ja ka xi'in ti' wan, ti lu'u yu re ni —ndukwin Palyu 'in ne' bra kan'.

¹¹ Xiya' mxkwen Palyu lo yka slera, yku siin yu lo'o ne' bra kan'. Lo'o xiya' mdyisnan yu ngwa'u yu 'in ne' bra kan' sa ña'an bra ngwi'ya xaa xka tsan. Mdo'o ba ndyaa ba bra kan'.

¹² Lo'o yu kune' nu ngwa su'we 'in ni, ndyaa lo'o ne' 'in yu tu' na'an tyi yu. Su'we 'a ngwa tiye ne' cha' wa ndyu'u yu xiya'.

Mdo'o ne' kichen Troas, ndyaa ne' la Mileto

¹³ Lo'o bra kan' bare mdo'o ba ndyaa ba nde loo la, yten ba ni' yka na'an cha' tsaa ba kichen Asón; ska ti Palyu nganun yu cha' tsaa yu xka tuwiin lo yuu wtyi.

¹⁴ Xiya' ndyukwa ta'a ba lo'o yu nde kichen Asón kan', yten yu ni' yka na'an lo'o ba, ndyaa ba nde kichen Mitilene bra kan'.

¹⁵ Xiya' mdo'o ba ndyaa ba bra kan', mdijin ba lo yuu nu kwenta 'in Quío; la xka tsan mdiyan ba kichen Samos, lo'o mxitña' ba chin' kichen Trogilio kwi' se'en ti bra kan'. La xka tsan ngala ba kichen Mileto.

¹⁶ Ja yaa ba nde kichen Efeso, cha' ja mslyaa Palyu kanun yu chan lo yuu 'in Asia kan'; ngwa ti' yu cha' tyaa lya yu nde Jerusalén cha' tyi'in yu kichen kan' xa nu nchka ta'a Pentecostés, si ka 'in yu.

Ngwa'u Palyu 'in ne' kula 'in nten 'in Jesucristo nde kichen Efeso

¹⁷ Laja nu nganun ba kichen Mileto kan', msu'wa Palyu ska cha' ndyaa se'en ndi'in nchga ne' kula 'in nten 'in Jesucristo nde kichen Efeso, cha' tiyan ne' se'en ndi'in yu.

¹⁸ Bra wa mdiyan ne' kula kan', bra kan' ngwa'u Palyu chin' 'in ne':

—Wa jlyo ti' wan nchga cha' sa ña'an nu y'niin nchga tsan xa nu mdi'iin lo'o wan lo yuu 'in Asia re —ndukwin Palyu 'in ne'—.

¹⁹ Jlyo ti' wan cha' nchga tsan y'niin tñan 'in Jesús tyukwi ti tiyeen, cha' ja y'niin siyeen' lo'o wan. Kwi' ngwaña'an, xi'in 'a tiän' cha' 'in nten nu ngi'ni cha' kuxi nde se'en ndi'in wan. Lo'oün, ngwa ti'í ñaän xa nu ti'í ti' ne' judío nu xa'an tiye ñaän.

²⁰ Jlyo ti' wan cha' nchga tsan ngwa'uün nchga cha' su'we kan' 'wan, cha' ka tyi'in su'we la kasiya 'wan; ngwa'uün 'wan xa nu ndyo' ti'in wan sa tlyu ti wan, lo'o ngwa'uün 'wan tu' na'an tyi wan, ska wan.

²¹ Ska ti biya' nchkwiin' lo'o nchga nten ni siya ne' judío ta'aän, ni siya nten xka la'a tsu'; ska ti cha' ndu'uün 'in nchga wan, cha' ndi'in cha' kulaa ya' wan nchga cha' kuxi nu ndi'in 'wan bra nu xñi wan cha' 'in Jesucristo cha' ka Ni X'nan wan.

²² Lo'o ni, tsa'aän nde Jerusalén, cha' ngwaña'an nchkwi' Tyi'i Ndiose lo'oün cha' ndi'in cha' tsa'aän nde kwa, ni siya ja ya ka biya' tiän' nan ka nu ka ñaän bra nu kalaän nde kwa.

²³ Sa kan' ti cha' jlyo tiän', cha' nchga kichen se'en nda'aän nchkwi'

ne' cha' xñi nten xa'an 'ñaän, cha' su'wa ne' 'ñaän ni' ña'an chkwan; nchkwi' ne' cha' lye 'a tyjiin nu ti' nde kichen Jerusalén kan'. Sa kwa ti cha' jlyo tiän', cha' ngwaña'an lka cha' nu ytsa' Tyi'i Ndiose 'ñaän.

²⁴ Ja ntseän 'in cha' nu nchkwi' ne' kan', ja n'ni cha' 'ñaän ni siya kujwi ne' 'ñaän. Ska ti cha' nchka tiän', cha' su'we ti tyii tñan nu mda Ni Jesús 'ñaän, cha' chkwiin' cha' su'we 'in Ndiose lo'o nten chalyuu, cha' su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in nchga nten —ndukwin Palyu.

²⁵ 'Wa mda'aän lo'o wan, wa ngwa'uün 'wan nchga cha' sa ña'an nu ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'wan; lo'o ni, chañi cha' nu nchkwiin' re, cha' ja ña'an 'a wan 'ñaän xiya'.

²⁶ Kan' cha' nchkwiin' lo'o wan ni, cha' ja ndukwiin' ki'ya si kana' kasiya 'in ska nten ta'a wan.

²⁷ Wa ykwiin' lo'o wan nchga cha' nu nchka ti' Ndiose ku'ni Ni lo'o wan; ja ska cha' yu'wi kutsi' 'wan.

²⁸ Lo'o ni, ndi'in cha' ña'ansiin wan 'wan, ti ykwi' ti wan; kwi' ngwaña'an, ña'ansiin wan 'in nchga nten 'in Jesucristo nde kichen tyi wan, cha' wa nda Tyi'i Ndiose tñan 'wan cha' ka wan ndloo 'in nchga ta nten kan'. Tnun 'a tñan y'ni X'naan cha' katin ki'ya nu ndi'in 'ñaan bra nu ngujwi yu lo wsi, ngalu tnen ykwi' yu.

²⁹ Jlyo tiän' cha' nde loo la xa wa ndya'aän ni, bra kan' kan nten kwiñi nu ku'ni ñu'un 'in nchga ta nten ta'a wan; sa ña'an ngi'ni ska 'ni tlá, ña'an ti' ska ngwo'o nu tlá 'a 'in ska ta slya', ngwaña'an ku'ni ñu'un ne' kwiñi kan' 'in nchga ta nten ta'a wan.

³⁰ Kwi' ngwaña'an laja wan, nten ta'a wan, tyo'o tukwa chin' ne' kwiñi kan'; cha' kwiñi kwa'u ne', kan' cha' tukun' ne' tuwiin 'in tyun nten 'in Jesucristo, cha' ja tyaa yu'wi 'a ti' ne' cha' nu ñi nu wa ykwi' wan lo'o ne'.

³¹ Ki'ya wan kwenta sikwa. Tyaa yu'wi ti' wan cha' snan yijan mdi'iin lo'o wan. Ngwa'uün 'wan tsan lo'o tla; tyun 'a tsan ngwa xi'in tiän' cha' 'wan, nganaän cha' 'wan —ndukwin

Palyu—.

³² 'Xnuün 'wan ya' Ndiose ni, cha' su'wa ya' Ni 'wan. Kunan wan nchga cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o wan, ti kwi' ti cha' nu ngi'ni cha' ka tnun la tiye wan, cha' tnun 'a lka cha' 'in Ndiose. Ngwaña'an ka biya' ti' wan cha' ka'an 'a cha' su'we xu'wa Ni 'wan su'wa ti lo'o nchga nten nu ngulo suwi Ndiose 'in.

³³ Ja ngwa tiän' xñiin tñi 'in nten; kwi' ngwaña'an, ja mslyaän xñiin ska te' nu nda ne' 'ñaän.

³⁴ Jlyo ti' wan cha' y'niin tñan lo'o yaän' tiän, cha' kaja tñi nu tyijin yu'wi 'ñaän chalyuu lo'o nchga ta'a mda'aän.

³⁵ Y'niin ngwaña'an cha' ka biya' ti' wan sa ña'an nu su'we ku'ni wan lo'o nten nu ndi'in 'a cha' nu lyiji 'in. Ndi'in cha' tyu'wi tian' ska cha' nu wa ykwi' Jesús nu nka X'naan lo'oan: "Ni siya su'we nka tiye wan bra nu ta xu'we ti nten ska nan 'wan, tlyu la cha' su'we lka bra nu ta xu'we ti wan ska nan 'in ta'a nten wan" ndukwin Jesús 'ñaan.

³⁶ Xa wa mdyii ykwi' Palyu lo'o ne' kan', mduun xtyin' ba cha' chkwi' ba lo'o Ndiose; su'wa ti ykwi' ta'a ba lo'o Ndiose bra kan'.

³⁷ Bra kan' nganan 'a ne' kan' laja nu msñi ne' si' Palyu, ykwicha' ne' 'in yu bra nu mslaa' ne' lo'o yu.

³⁸ Xi'in 'a ti' ne' cha' ykwi' Palyu cha' ja ña'an 'a ne' kan' 'in yu siya' ti. Lo'o ndyaa lo'o ta'a ne' kan' 'wa tuwiin, cha' tsaa ba ni' yka na'an xiya' bra kan'.

21

Tsaa Palyu nde Jerusalén

¹ Kan' nganun nten ta'a ba kichen kan' bra kan'. Lo'o bare, mdo'o ba ndyaa ba ni' yka na'an la lo yuu nu kwenta 'in Cos bra kan'. La xka tsan mdiyan ba kichen Rodas, chun' ndi'in la ngala ba kichen Pátara.

² Ti kwi' kichen Pátara mjwi xka yka na'an 'wa nu tsaa lo yuu 'in Fenicia. Yten ba ni' yka na'an kan', mdo'o ba ndyaa ba bra kan'.

³ Mdijin ba kwi' se'en ti lo yuu Chipre, la'a se'en kaa nganun yuu wtyi kan', cha' tsaá ñi ba la lo yuu 'in Siria. Nde kichen Tiro tsaá yka na'an kan' lo'o yu'wa 'in ne' kwa. Bra nu ngala ba kichen kan' mdo'o ba ni' yka na'an kan',

⁴ ndyaa ba se'en ndi'in nchga nten 'in Jesucristo nu ndi'in kichen kan'; kati tsan nganun ba lo'o ne' kan' bra kan'. Ykwi' ne' kan' lo'o Palyu cha' ja tsaá 'a yu kichen Jerusalén, cha' Tyi'i Ndiose ytsa' Ni 'in ne' sa ña'an cha' tnun nu ka 'in Palyu nde kichen kan'.

⁵ Mda'a kati tsan, mdo'o ba ndyaa ba bra kan'. Mdaya' 'a ne' kan' 'wa tuwiin se'en ndyaa ba tu'wa tujo'o; lo'o nchga nu kuna'an, lo'o nu xuwe sñi' ne', ndyaa ne' lo'o ba. Bra kan' mduun xtyin' ta'a ba tu'wa tujo'o cha' su'wa ti chkwi' ba lo'o Ndiose.

⁶ Mslaa' ne' lo'o ba, msñi si' ne' 'wa, yten ba ni' yka na'an xiya' bra kan'. Mxitukwi ne' yan ne' tu' na'an tyi ne' bra kan'.

⁷ Kan' mdo'o ba kichen Tiro ndyaa ba kichen Tolemaida. Mdo'o ba ni' yka na'an bra kan', ndyaa ba lo kichen; kan' mda ba kasiya 'in nten 'in Jesucristo ta'aan nu ndi'in kichen kan', lo'o nganun ba lo'o ne' kan' ska tla ti bra kan'.

⁸ La xka tsan mdo'o ba ndyaa ba tuwiin nu tsaá kichen Cesarea; ngala ba na'an tyi Lpe bra kan', ti kwi' Lpe nu ykwi' cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan lo'o nten. Lpe kan' lka ska nu kati nten nu ngulo suwi ta'a nten 'in Jesucristo nu ngwa s'ni, cha' ka tñan 'in ne'. Nganun ba se'en ndi'in yu bra kan'.

⁹ Ndiya jakwa sñi' Lpe, xkwi' nu kuna'an nu ja ya kaja kwilyo'o lka ne' kan'. Wa nda Ndiose chabiya' 'in ne' kuna'an kan', cha' chkwi' ne' nchga cha' nu nchka ti' Ndiose chkwi' Ni lo'o nten.

¹⁰ Mdi'in ba se'en ndi'in ne' tyun tsan, lo'o kan' mdiyan ska yu ki'yu nu naan Agabo; lo yuu nu kwenta 'in Judea mdo'o yu kan'. Ska nu nchkwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose lka yu kan', nchka 'a 'in yu ndii ti' yu nan nu

ka nde loo la.

¹¹ Xa nu mdiyan yu se'en ndi'in ba, bra kan' mxiti' yu kijin nchkan' si' Palyu, lo'o ti ykwi' ti yu mskan' yu ya' yu lo'o kiya' yu lo'o kijin kan'. Kan' nu ykwi' Agabo lo'o ba:

—Wa ytsa' Tyi'i Ndiose 'ñaän —ndukwin Agabo 'wa— cha' kwi' ngwaña'an skan' nten 'in yu nu nka x'nan kijin re; sa ña'an nu nchkaän' ykwiin', ngwaña'an skan' ne' judío ta'aan 'in yu re nde Jerusalén —ndukwin Agabo 'wa—. Tsaá lo'o ne' 'in yu re se'en ndi'in ne' xka la'a tsu' cha' ta ne' nu ti'i 'in yu —ndukwin.

¹² Ynan ba cha' nu ykwi' Agabo, lo'o ta'a ba lo'o ne' Cesarea ta'aan, t'nan 'a ykwi' ba lo'o Palyu cha' ja tsaá 'a yu nde Jerusalén bra kan'.

¹³ —¿Ni cha' lye 'a nganan wan a? —ndukwin Palyu 'wa bra kan'—. ¿Ni cha' ngi'ni wan cha' ka xi'in tiän' a? —ndukwin—. Wa nka cha' tsa'aän Jerusalén; nka tiyeän tsa'aän, ni siya skan' ne' 'ñaän, ni siya kujwi ne' 'ñaän nde kwa chun' nchkwiin' cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan.

¹⁴ Ngwa biya' ti' ba bra kan' cha' ja ska cha' ka ku'ni ba cha' ja tsaá yu la kwa.

—Su'we si ka 'in yu sa ña'an nu ndukwin Ndiose cha' ka 'in yu sikwa —ndukwin ba bra kan'.

¹⁵ Bra wa y'ni xu'we ba 'wa, mdo'o ba ndyaa ba nde Jerusalén bra kan'.

¹⁶ Tyun ne' ta'aan ndyaa lo'o 'wa cha' kwa'u ne' 'wa la se'en ndi'in xka yu ta'aan nu naan Mnasón. Ne' Chipre lka Mnasón kan'. Wa yten yu cha' 'in Jesús ti s'ni la, lo'o ni, ndukwa na'an tyi yu nde Jerusalén. Nganun ba se'en ndi'in yu bra kan'.

Yaa na'an Palyu 'in Santiago

¹⁷ Su'we ngwa tiye nten 'in Jesucristo ta'aan cha' wa ngala ba Jerusalén.

¹⁸ Bra nu ngwi'ya xaa xka tsan ndyaa Palyu lo'o ba se'en ndi'in Santiago. Nde kwa ndyo' ti'in nchga ne' kula 'in ne' ta'aan nu msñian cha' 'in Jesucristo kichen kan'.

¹⁹ Mda Palyu kasiya 'in ne' kan'. Bra kan' ytsa' yu 'in ne' nchga tñan nu

y'ni Ndiose xa wa mdi'in ba lo yuu 'in ne' xka la'a tsu'.

²⁰ Bra wa ynan ne' cha' kan', y'ni tnun ne' 'in Ndiose bra kan'. Kan' ykwi' ne' lo'o Palyu:

—Su'we 'a sikwa —ndukwin ne' 'in yu—. Lo'o ni, jlyo tii' cha' wa ndiya tyun mi ne' judío ta'aan nu wa msñi cha' 'in Jesús ti ngwa s'ni la. Ndukwin ne' kan' cha' nchgaan ndi'in cha' tukwaan nchga cha' kula nu wa mdatsaa ayman Moisés 'ñaan nu ngwa s'ni cha' ku'nian —ndukwin ne'—.

²¹ Lo'o ni, nchkwi' ne' judío kan' lo'o ta'a ne' cha' xka cha' ndu'u nu'win 'in ne' judío ta'aan nu ndi'in xka kichen: ndu'uu cha' ja ndi'in cha' tukwa ne' kan' cha' kula nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi, kwi' ndu'uu cha' ja ndi'in cha' si'yu ne' kijin 'in sñi' ki'yu ne' cha' lkwan ne', kwi' ndu'uu 'in ne' cha' ja ku'ni 'a ne' sa ña'an nu ngi'nian ta'aan nu lkaan ne' judío, ndukwin ne' kan'.

²² ¿Ni ña'an nan ku'nian sikwa a? Ja chan tyo' ti'in nchga ne' judío ta'aan bra nu kunan ne' cha' wa ngalaa kichen re.

²³ Kan' cha' katsa' ba 'iin sa ña'an tñan ku'nii ni —ndukwin yu kula—. Wa ndi'in jakwa yu ki'yu re nu wa mskan' ska cha' lo'o Ndiose.

²⁴ Tsaa lo'oo 'in ne' kan' ni' lyaa tnun, cha' su'wa ti ku'ni ji wan cha' nu wa mskan' ne' kan' lo'o Ndiose. Nu'win taa liya' loo nchga nan nu ndi'in cha' ka lomstan 'in ne' kan' ni' lyaa. Bra kan' ka si'yu ne' kichan' ke ne' bra wa mdyii cha' kan'. Ngwaña'an ka biya' ti' nchga nten, cha' lo'o nu'win ndukwaa nchga tñan nu mdatsaa ayman 'ñaan cha' ku'nian. Lo'o ja chañi cha' nu wa ykwi' nten cha' 'iin sikwa —ndukwin yu kula—.

²⁵ Lo'o ne' xka la'a tsu' nu wa yten cha' 'in Jesucristo ni, wa ngwa'an ba ska kityi nu ndyaa se'en ndi'in ne' kan', cha' ka biya' ti' ne' cha' ja ndi'in cha' su'wa ku'ni ne' nchga cha' nu ndi'in cha' ku'ni ne' judío ta'aan. Nde lka cha' nu ngwa'an ba: cha' ja su'we ku ne' kuna' 'ni nu wa mda ne' cha' ka lomstan 'in jo'o, lo'o ja su'we ku ne'

nten, ja su'we ku ne' kuna' 'ni nu ja ngalu su'we nten i' bra wa yjwi ne' 'in i', lo'o ja la su'we xu'wi cha' 'in ne' lo'o xka nten nu si'i kwilyo'o ne'.

Msñi ne' 'in Palyu presu tu'wa laa tlyu

²⁶ La xka tsan, ndyaa lo'o Palyu 'in jakwa nten kan', y'ni luwi ne' ti ykwi' ti ne' cha' 'in Ndiose bra kan'. Lo'o kan' ndyaa ne' ni' lyaa tlyu, cha' katsa' ne' 'in nten nu nka ndloo ni' lyaa kan' bra nu tyii tsan 'in ne' lo'o ta'a ne', cha' bra kan' ka kan ne' ni' lyaa kwa, kan lo'o ne' lomstan nu ta ne' 'in Ndiose bra kan'.

²⁷ Wa ka ti mda'a kati tsan cha' tyii tñan 'in ne', bra kan' ndiya chin' ne' judío nu lka ne' Asia ni' lyaa tlyu kan', na'an ne' 'in Palyu se'en nda'an yu ni' lyaa. Bra ti msu'wa ne' ska kwentu 'in nten kichen, cha' kasin' ti' ne' 'in Palyu bra kan'.

²⁸ Msi'ya ne' judío kan' 'in ne' kichen bra kan':

—j'Wan, ne' Israel ta'aan —ndukwin ne' kan'—, taya' wan 'wa! —ndukwin ne'—. Nchga kichen se'en nda'an yu ki'yu re ndu'u yu 'in nten cha' ja su'wean, nan nu lkaan ne' judío; ja su'we cha' ku'ni tnuan cha' nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi, ndukwin yu; lo'o ndu'u yu cha' ja su'we laa tlyu re. Lo'o xka cha' kuxi, wa mdiyan lo'o yu re 'in ne' xka la'a tsu' ni' lyaa tlyu re 'ñaan, cha' ku'ni ñu'un ne' 'in laa se'en ngi'ni tnuan 'in Ndiose.

²⁹ Ykwi' ne' ngwaña'an cha' wa na'an ne' 'in Palyu mda'an yu lo kichen lo'o Trófimo, ska ne' Efeso. Kan' cha' mske' ti' ne' cha' wa yaa lo'o yu 'in yu kan' ni' lyaa tlyu kan'.

³⁰ Msnan nchga nten kichen ndi-jyan ne' bra kan', cha' xñi ti'in ne' 'in Palyu. Bra ti ngulo ne' 'in yu ni' lyaa, mdukun' ne' laa bra kan'.

³¹ Ngwa ti' ne' kujwi ne' 'in Palyu; kan' cha' bra ti ndyaa xka ta nten se'en ndi'in x'nan sndaru ne' romano, ndyaa ytsa' ne' 'in yu cha' lye 'a nxuun nchga nten kichen.

32 Kan' cha' ngulo x'nan sndaru tñan 'in capitán 'in yu cha' tsaa lo'o ne' 'in ña'aan ta sndaru, cha' tsaa ne' lo'o x'nan ne' kan' lo' kiya'. Msnan ne' ndyaa ne' se'en ndyo' ti'in nchga nten kichen bra kan'. Bra ti mdyii mji'in ne' 'in Palyu xa wa na'an ne' cha' ndijyan sndaru lo'o x'nan ne'.

33 Lo'o ndyaa x'nan sndaru kan' kwi' se'en nduun Palyu bra kan'; ngulo x'nan tñan 'in sndaru cha' xñi ne' 'in yu, cha' skan' ne' 'in yu lo'o tukwa ta karenan chkwan. Bra kan' mnicha' x'nan sndaru kan' 'in nten kichen, cha' ka biya' ti' ni nten nu nka presu kan', ni ña'an ki'ya ndi'in 'in yu.

34 Msi'ya 'a nten kichen ndi'in ne' bra kan'. Ndiya nu msi'ya ska cha' lo'o ndiya nu msi'ya xka cha', kan' cha' ja jlyo 'a ti' x'nan sndaru kan' nan lka ngwa 'in ne'. Kan' cha' ngulo yu tñan cha' tsaa lo'o sndaru 'in Palyu tu' na'an tyi sndaru.

35 Xa wa ngala sndaru se'en ndukwa slera kee nu nskwen ne' tu' na'an tyi ne', bra kan' msñi sndaru 'in Palyu, mskwen kwan ne' 'in yu, chun' msin' 'a ti' nten kichen kan' 'in yu.

36 Lo'o ka'an 'a nten ndyaa ña'an 'in sndaru bra kan'.

—jYjwi lya wan 'in yu kwa! —ndukwin ne' kan' 'in sndaru kan'.

Ytsa' Palyu 'in nten kichen sa ña'an ngwa 'in yu

37 Wa sten ti ne' na'an tyi sndaru, bra kan' ykwi' Palyu lo'o x'nan sndaru kan':

—Yu kula, ku'nii cha' su'we taa chabiya' chkwiin' ska cha' lo'oo —ndukwin Palyu 'in x'nan sndaru.

—¿Ta nchka 'iin chkwi' cha' griego a? —ndukwin x'nan sndaru 'in Palyu bra kan'.

—Nchka 'ñaan —ndukwin Palyu.

38 —¿Ta si'i nu'win lkaa ne' Egipto kan' nu ngwa ndloo 'in ne' nu msuun lo'o gobierno nu ngwa xkan' a? —ndukwin x'nan sndaru 'in Palyu—. ¿O ta si'i nu'win yaa lo'o 'in jakwa mi nten kuxi lo nten' wtyi a?

39 —Si'i na' —ndukwin Palyu—. Ne' judío lkaan. Tarso naan kichen

tyiin, kan' lka kichen tlyu la lo yuu nu kwenta 'in Cilicia —ndukwin—. Ku'nii cha' su'we taa chabiya' 'ñaan chkwiin' chin' lo'o nten kichen re ni.

40 Bra kan' mda x'nan sndaru chabiya' chkwi' Palyu, kan' cha' mdyituun yu ke slera nu ndi'in tu' na'an kan' bra kan', mdukwi ya' yu cha' ka tiin nten ka'an kan'. Bra nu wa ngwa tiin ne', bra kan' ykwi' Palyu cha' hebreo lo'o ne', kan' lka cha' nu nchkwi' ne' judío.

22

1 —'Wan, ne' kula, ne' ta'aan —ndukwin Palyu 'in ne'—, kunan su'we wan cha' nu chkwiin' lo'o wan ni —ndukwin—, si ka lyaan lo'o cha' nu chkwiin' lo'o wan.

2 Ynan ne' judío cha' nchkwi' Palyu cha' 'in ne' lo'o ne', kan' cha' tiin ti mdi'in ne' laja nu nchkwi' ti yu:

3 —Ne' judío ta'a wan lkaan —ndukwin Palyu 'in ne'—. Kichen Tarso ngulaan la lo yuu 'in Cilicia; chun' ndi'in la mdiyaan kichen Jerusalén re, cha' nu y'ni xa'aan nde xla 'in mstru Gamaliel bra kan'. Su'we 'a y'ni xa'aan nchga cha' nu ykwi' Ndiöse lo'o ayman kula 'ñaan, cha' nu ngwa'an ne' lo kityi. Tyukwi ti tiyeen ndukwaan nchga cha' nu ykwi' Ndiöse, ti kwi' sa ña'an nu ngi'ni wan sa bra ni —ndukwin Palyu 'in ne' judío—.

4 Nu ngwa s'ni, lo'o oñ lye 'a msuun lo'o ne' nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo, cha' kujwiin' 'in ne', ngwa tiän'. Msñiin 'in ne' kan', ni siya yu ki'yu, ni siya nu kuna'an, msu'waan 'in ne' ni' ña'an chkwan.

5 Jlyo ti' x'nan sti jo'o, lo'o ne' kula kichen re, jlyo ti' ne' cha' kan'; kan' cha' mda ne' kityi 'ñaan nu ngwa'an ne' cha' tsa'aan se'en ndi'in ne' judío ta'aan nde kichen Damasco. Yi'aan la kan', cha' tsa'aan naan laan 'in nten nu wa msñi cha' 'in Jesucristo, cha' tyaan lo'o oñ 'in ne' kan' nde Jerusalén re, cha' ta wan nu ti'í 'in ne' kan' —ndukwin Palyu 'in ne' judío—.

Ytsa' Palyu 'in ne' sa ña'an nu msa'an Jesús kasiya 'in yu

6 'Xa nu mda'aän tuwiin, wa tiyaän tiän nde kichen Damasco kan'. Ndi'ya kwan ngwa, lo'o ska ya' ti msti ska xaa tlyu nde se'en mduün bra kan'; wa mdo'o xaa kan' se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan, ña'aan se'en mduün msti xaa kan'.

7 Mlyuün tuwiin bra kan', ynaän cha' nchkwi' ska nten lo'oün: "Saulo, Saulo" ndukwin yu, "¿ni cha' lka nxuun 'aa lo'oün a?"

8 "¿Ti ka nu lkaa a?, yu kula" niin 'in yu bra kan'. "Jesús Nazaret lkaän" ndukwin yu 'ñaän. "Nxuun lo'oün, kan' cha' ndijiin nu ti'í."

9 Lo'o na'an ne' ta'a mda'aän xaa kan'. Ytsen 'a ne' bra kan', ni siya ja ynan ne' cha' nu ykwi' Jesús lo'oün.

10 "¿X'naän, ni ña'an nan nchka tii' cha' ku'niin a?" niin 'in Jesús bra kan'. "Tyituun lyaa" ndukwin X'naan 'ñaän, "tsaa nde kichen Damasco. Nde kwa ndi'in ska nten nu kwa'u 'iin nchga tñan nu ndi'in cha' ku'nii."

11 Lo'o ngwa kwityiin' kiloün lo'o xaa tlyu kan', kan' cha' msñi ta'a mda'aän yaän' cha' tsaa la ba tuwiin nde kichen Damasco kan' —ndukwin Palyu 'in ne' judío—.

12 'Mdi'in ska yu kula nu naan Ananías kichen kan', mdukwa 'a yu nchga cha' nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi nu ngwa s'ni. Nchga ne' judío ta'aan nu ndi'in kichen Damasco, ykwi' ne' cha' su'we 'a tiye Ananías kan'.

13 Mdiyan yu kula kan' se'en mdi'iin bra kan': "Saulo ta'aän" ndukwin yu 'ñaän, "ku'ni Ndiose cha' kala xaa kiloo xiya' ni." Lo'o bra ti ngala xaa kiloün xiya', na'aän 'in Ananías bra kan'.

14 "Ti kwi' Ndiose nu y'ni tnun ayman stian 'in, ti kwi' Ni ngulo suwi Ni 'iin ti s'ni" ndukwin Ananías 'ñaän. "Ngulo suwi Ndiose 'iin cha' ka biya' tii' nchga cha' nu nchka ti' Ni cha' ka; lo'o nchka ti' Ndiose cha' ña'aan 'in Ni nu ñi la ngi'ni, cha' kunaan cha' nu chkwi' Ni lo'oo" ndukwin yu 'ñaän.

15 "Ndi'in cha' tsaa se'en ndi'in nten nchga kichen cha' katsaa' 'in ne' nchga cha' nu wa na'aan, nchga cha'

'in Ndiose nu wa ynaan.

16 Ja ndi'in cha' kataa la ni. Tyituun lyaa; wa y'ni tyii Ndiose ki'ya nu ndukwii, chun' wa msñii cha' 'in Jesús. Lo'o su'we tukwatya ne' 'iin ni, chabiya' 'in Jesús." Ngwaña'an ykwi' Ananías lo'oün bra kan' —ndukwin Palyu—.

Ndyaa Palyu se'en ndi'in ne' xka la'a tsu'

17 'Xa nu mdo'oün ndyaän nde Jerusalén, laja nu yu'wiin ni' lyaa tlyu kwa nchkwiin' lo'o Ndiose, bra kan' na'aän 'in ti kwi' nu nka X'naan. Na'an ti' si nchkwi' slaän,

18 ngwaña'an na'aän 'in X'naan. "Yaa lyaa" ndukwin X'naan 'ñaän, "tyo'oo kichen Jerusalén re; yaa lyaa" ndukwin Ni, "cha' ja xlyaa nten kichen re tsaa ña'an ti' ne' cha' nu chkwi' cha' 'ñaän."

19 "X'naän" niin 'in Ni bra kan', "jlyo ti' ne' kichen re cha' wa yi'aän ni' lyaa nchga kichen, cha' wa msñiin 'in nten nu ndi'in cha' 'in lo'o nu'win, msu'waän 'in nten kan' ni' ña'an chkwan, mji'iin 'in ne' kan'.

20 Bra nu mguun ne' kee 'in Steba, ngalu tnen yu, yjwi ne' 'in yu chun' nu ykwi' yu cha' nu ñi 'iin lo'o ne'. Lo'oün ni, su'wa ti mduün lo'o ne' kan' bra kan', na' na'ansiin ste' ne' nu yjwi 'in yu. Su'we ngwa tiyeän bra kan', cha' nu na'aän cha' ngujwi Steba kan'." Ngwaña'an ykwiin' lo'o Ndiose ni' lyaa kan'.

21 "Yaa lyaa ni" ndukwin X'naan 'ñaän bra kan'. "Kuloün tñan 'iin cha' tsaa kichen nu wa tiiyu' la, cha' kwa'uu cha' 'ñaän 'in nchga nten; si'i xkwi' ne' judío ta'aa ti kwa'uu cha' kan' 'in." Yaa tii cha' nu ykwi' Palyu.

Mdi'in Palyu presu 'in x'nan sndaru

22 Xa wa ynan nten kichen cha' kan', ja mslyaa 'a ne' ti kunan la ne' cha' bra kan'. Msi'ya lo'o 'a ne' 'in sndaru cha' msin' 'a ti' ne':

—jYjwi lya wan 'in yu re —ndukwin ne'—. Ja su'we cha' ti tyi'in la yu lo chalyuu!

23 Kwen msi'ya lo'o ne' 'in Palyu bra kan', msaa' ne' ste' ne' ti ykwi' ti ne',

kwan mskwin ne' yuu kata cha' msin' 'a ti' ne'.

²⁴ Kan' cha' ngulo x'nan sndaru tñan cha' tsaa lo'o sndaru 'in presu ni ña'an, cha' jwi'in sndaru 'in yu lo'o ti kijin nu ndukwa chkwan loo. Ku'ni ne' ngwaña'an cha' bra kan' xlyaa yu katsa' yu nchga cha' kuxi nu y'ni yu, ngwa ti' x'nan sndaru; katsa' yu ni cha' msi'ya 'a nten kichen.

²⁵ Mskan' ne' 'in Palyu bra kan', cha' jwi'in ne' 'in yu lo'o ti kijin, lo'o ykwi' yu lo'o capitán 'in ne' bra kan':

—¿Ta ndiya chabiya' 'wan jwi'in wan 'in ska ne' romano a? —ndukwin Palyu 'in capitán—. ¿Ta ja ndi'in cha' ku'ni biya' ne' wsiya 'in ne' romano kulo ndukwa la a?

²⁶ Bra ti msnan capitán ndyaa ytsa' 'in x'nan sndaru bra kan':

—Ki'ya wan kwenta ni sa ña'an ku'ni wan lo'o yu kwa —ndukwin capitán 'in x'nan—, ska ne' romano lka yu.

²⁷ Bra ti mdiyan x'nan sndaru kan' se'en ndi'in Palyu bra kan':

—¿Ta chañi cha' lkaa ne' romano a? —ndukwin 'in Palyu.

—Chañi —ndukwin Palyu 'in yu.

²⁸ —Ka'an 'a tñi mdaän cha' lkaän ne' romano —ndukwin x'nan sndaru bra kan':

—Ja lo'oün mdaän tñi, cha' ne' romano lka stiin —ndukwin Palyu 'in yu.

²⁹ Nchga sndaru nu mdiya se'en ndi'in Palyu cha' jwi'in ne' 'in yu, bra ti mdo'o tsu' ne' bra wa ynan ne' cha' nu ykwi' yu. Ytsen 'a x'nan sndaru bra kan', cha' ti kwi' yu wa ngulo tñan 'in ne', cha' mskan' ne' 'in ska ne' romano, ni siya ja lo'o chabiya' 'in wse.

Mduun Palyu tloo ne' nu nka ndloo 'in ne' judío

³⁰ La xka tsan, ti ngwa ti' x'nan sndaru cha' ka biya' ti' ni sa ña'an ki'ya lka nu mstyaa ne' judío kan' 'in Palyu. Mxti' ne' karenan chkwan nu nchkan' Palyu bra kan'. Ngulo x'nan sndaru tñan 'in sti jo'o nu nduun loo la lo'o nchga ne' kula cha' tyo' ti'in ne'

ska se'en ti. Bra kan' ndyaa lo'o ne' 'in Palyu tloo ne' kan'.

23

¹ Wa ndyo' ti'in nchga ne' kula. Lo'o ña'an 'a Palyu 'in ne' kula nu ku'ni biya' 'in yu bra kan':

—'Wan, yu kula ta'aan —ndukwin Palyu 'in ne' bra kan'—, nchga tsan su'we ngi'niin se'en ndi'iin lo chalyuu. Luwi kasiya 'ñaän tloo Ndiose.

² Ananías naan x'nan sti jo'o yijan kan'; lo'o ngulo Ananías kan' tñan 'in ne' nu mduun kwi' se'en ti cha' ykwan' ne' tu'wa Palyu bra kan':

³ —¿Ndiose jwi'in 'iin ngwaña'an ni! —ndukwin Palyu 'in x'nan sti jo'o bra kan'—. Kwiñii 'a nu'win. ¿Ta ñi 'a cha' y'nii, nxke' tii' a? Nde ngi'ni biya' wan cha' 'ñaän chabiya' 'in cha' kula nu ndiya 'ñaan, lo'o nguloo tñan cha' ykwan' ne' tu'waän, ni siya ja ndi'in chabiya' ku'nii ngwaña'an.

⁴ Ykwi' ne' nu mduun kwi' se'en ti lo'o Palyu bra kan':

—¿Ni cha' tlá 'a nchkwii' lo'o x'nan sti jo'o nu nka tñan 'in Ndiose a? —ndukwin ne' 'in Palyu.

⁵ —'Wan, yu kula ta'aan —ndukwin Palyu—, ja jlyo tiän' si x'nan sti jo'o lka ni kwa. Ja su'we cha' nu nchkwii'n si ngwaña'an, cha' jlyo tiän' cha' re nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose: “Ja chkwi' wan cha' kuxi 'in x'nan wan”.

⁶ Ngwa biya' ti' Palyu bra kan' cha' ndi'in ne' fariseo, lo'o ndi'in chin' ne' saduceo laja yu kula kan'. Kan' cha' kwen ykwi' Palyu xiya' bra kan':

—'Wan, yu kula ta'aan —ndukwin yu 'in ne'—, ne' fariseo lkaän —ndukwin Palyu—, lo'o ngwaña'an ne' fariseo ngwa stiin. Ngi'ni biya' wan 'ñaän chun' nu ndyaa ña'an tiän' cha' ndi'in cha' tyu'u nchga ayman xiya' nde loo la.

⁷ Bra wa ynan ne' cha' kan', lye 'a mxkwen ne' 'in ta'a ne' bra kan'; ne' fariseo msuun lo'o ne' saduceo bra kan',

⁸ chun' ja ndyaa ña'an ti' ne' saduceo cha' ka tyu'u ska nten xiya' xa wa ngujwi; ti kwi' ti cha', ja

ndyaa ña'an ti' ne' cha' nsu'wi angajle, cha' ndiya kwi'in; lo'o ne' fariseo ni, ndyaa ña'an ti' ne' nchga cha' kan'.

⁹ Kan' cha' lye 'a msuun ne'. Kan' mdyituun chin' ne' fariseo nu su'we nsu'wi lyo kityi 'in Ndiose.

—Ja ska cha' kuxi y'ni yu re —ndukwin ne' kan'—. Ja su'we xuan lo'o Ndiose si chañi cha' wa ykwi' ska kwi'in su'we lo'o yu re, ni siya wa ykwi' ska angajle lo'o yu.

¹⁰ Lo'o lye la msuun ne' chun' cha' kan' bra kan'. Nduwe 'a ti' x'nan sndaru si nu kujwi ne' 'in Palyu, kan' cha' ngulo tñan 'in sndaru cha' kulo ne' 'in Palyu laja nten kan', cha' tyaan lo'o ne' 'in yu tu' na'an tyi sndaru xiya'.

¹¹ Xa wa ngwa tla lye, bra kan' mdiyan Jesús nu nka X'naan se'en ndi'in Palyu.

—Ku'nii tnun tiyee, Palyu —ndukwin Ni—. Ti kwi' sa ña'an nu wa ykwii' cha' 'ñaän nde kichen Jerusalén re, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' chkwii' cha' 'ñaän nde kichen Roma.

Ngwa ti' ne' judío cha' kujwi ne' 'in Palyu

¹² Ngwi'ya xaa xka tsan, bra kan' mskan' ne' judío cha' lo'o ta'a ne' cha' kujwi ne' 'in Palyu bra kan'. Bra nu nganun tsaa cha' 'in ne', ykwi' ne' lo'o ta'a ne':

—Ndiose ña'an Ni 'ñaan si chañi ka cha' ja kuan ja ko'oan siya' ti sa ña'an bra nu wa yjwian 'in Palyu kan' —ndukwin ne'.

¹³ Wa mdiya tu'wa nten nu ngwa ti' ku'ni cha' kuxi kan'.

¹⁴ Kan' cha' ndyaa ne', ykwi' ne' lo'o sti jo'o nu nka ndloo lo'o ne' kula kichen kan':

—Wa mskan' ba cha' lo'o ta'a ba tloo Ndiose —ndukwin ne' 'in ne' nu nka ndloo—. Ykwi' ba lo'o Ni cha' ja ska nan ku ba sa ña'an bra nu wa yjwi ba 'in Palyu kan' —ndukwin ne'—.

¹⁵ Kan' cha' ni, 'wan, yu kula lo'o ne' wsiya, ta'a wan jñan wan 'in x'nan sndaru kan', cha' kan lo'o sndaru 'in Palyu nde se'en ndi'in wan xiya'. Katsa' wan 'in x'nan yu kan', cha' nchka ti' wan ku'ni biya' la wan cha'

'in presu kan'. Lo'o tsaa ba xu'wi mnan ba tu'wa tuwiin bra kan', cha' kujwi ba 'in yu laja nu tyijin sndaru lo'o yu bra kan'.

¹⁶ Lo'o ynan sñi' ta'a Palyu nchga cha' nu ykwi' ne' kan'. Kan' cha' ndla ti' yu kune' kan', ndyaa yu tu' na'an tyi sndaru cha' katsa' yu 'in Palyu.

¹⁷ Bra kan' msi'ya Palyu 'in ska capitán:

—Ku'nii cha' su'we tsaa lo'oo 'in yu kune' re nde se'en ndi'in x'nan wan —ndukwin Palyu 'in yu—. Ndiya ska cha' nu chkwi' yu lo'o x'nan wan.

¹⁸ Ndyaa lo'o capitán 'in yu kune' kan' se'en ndi'in x'nan sndaru bra kan':

—Msi'ya Palyu 'ñaän —ndukwin capitán kan' 'in x'nan—, ti kwi' Palyu nu ndi'in ni' ña'an chkwan re —ndukwin capitán—. Ndukwin yu 'ñaän cha' kaän lo'o'ün 'in yu kune' re se'en ndi'in wan, cha' ndiya ska cha' nu nchka ti' yu chkwi' yu lo'o wan.

¹⁹ Msñi x'nan sndaru ya' yu kune' kan' bra kan', cha' tsaa lo'o 'in yu ntan ti se'en nu ja kunan 'a xka nten cha' nu chkwi' yu:

—¿Ta ndiya ska cha' nu nchka tii' chkwii' lo'o'ün a? —ndukwin x'nan sndaru 'in yu kune' kan' bra kan'.

²⁰ —Wa mskan' ne' judío kan' cha' lo'o ta'a ne' cha' jñan ne' cha' tlyu ti' 'wan, cha' kan lo'o wan 'in Palyu tloo ne' wsiya kan' la tyaa —ndukwin yu kune' kan' 'in x'nan sndaru bra kan'—. Chkwi' ne' lo'o wan cha' ti nchka ti' ne' ku'ni biya' la ne' 'in Palyu tloo ne' wsiya kan'.

²¹ Cha' kwiñi lka cha' kan'. Ndiya ni siya tu'wa nten nu nsu'wi mnan tuwiin ndi'in ta 'wan; wa ykwi' yu kan' lo'o Ndiose cha' ja ska nan ku yu, ja ska nan ko'o yu, sa ña'an bra nu wa yjwi yu 'in Palyu kan'. Lo'o wa ndi'in yu kan' nde re ni, ngita ne' cha' chkwi' ne' lo'o wan ngwaña'an.

²² Kan' ngulo x'nan sndaru tñan 'in yu kune' kan', cha' ja katsa' yu 'in xka nten cha' nu wa ykwi' yu lo'o sndaru. Mslaa' yu kune' kan' lo'o x'nan sndaru, mdo'o yu ndyaa yu bra kan'.

Msu'wa x'nan sndaru 'in Palyu cha' ndyaa yu tloo Félix nu nka gobernador

²³ Chun' ndi'in la msi'ya x'nan sndaru 'in tukwa capitán cha' kan ne' se'en ndi'in yu. Ngulo yu tñan 'in capitán kan', cha' ku'ni xu'we ne' 'in ne', cha' xo' ti'in ne' ka'an 'a sndaru cha' tsaa ne' nde kichen Cesarea; ndukwin yu cha' bra wa kaa tla tyaa ne'. Tsaa lo'o ne' 'in tukwa siyentu sndaru nu nda'an kiya' ti, lo'o xnan yla nsu'wi tii sndaru nu ndukwa kwiyu, lo'o tyukwa siyentu sndaru nu nxuun lo'o chkwan cha.

²⁴ Kwi' ngwaña'an, ngulo yu tñan cha' ku'ni xu'we ne' kwiyu nu tyukwa Palyu. Wa lka tñan 'in sndaru cha' ku'ni ne' kwan Palyu tuwiin sa ña'an bra nu kala su'we ti yu se'en ndi'in gobernador Félix.

²⁵ Lo'o ngwa'an x'nan sndaru ska kityi cha' tsaa se'en ndi'in yu kula Félix bra kan':

²⁶ “Claudio Lisias lkaän nu nda'aän kityi re cha' tsaa se'en ndi'in wan, gobernador Félix, cha' lka wan ndloo. ¿Ni rsun nda wan ni a?

²⁷ Wa msñi ne' judío 'in yu re, wa kujwi ti ne' 'in yu bra nu mdiyaän lo'o sndaru. Mgii tiän' cha' ne' romano lka yu re, kan' cha' nguloün 'in yu ya' ne' xa'an kan'.

²⁸ Chun' ndi'in la ngwa tiän' ka biya' tiän' ni ki'ya ndi'in 'in yu lo'o ne', kan' cha' yi'aän lo'oün 'in yu tloo ne' nu nka ndloo 'in ne' judío.

²⁹ Lo'o ngwa biya' tiän' cha' wa mstyaa ne' ki'ya 'in yu chabiya' 'in cha' kula nu ndiya 'in ta'a ne' judío ti, lo'o chabiya' 'in bare ja ndi'in ki'ya 'in yu cha' kujwi ne' 'in yu, ja ndi'in cha' su'wa ne' 'in yu ni' ña'an chkwan.

³⁰ Chun' ndi'in la mgii tiän' cha' mnan ti mskan' tyun ne' judío cha' lo'o ta'a ne' cha' kujwi ne' 'in yu re, kan' cha' msu'waän 'in yu re ndijyan yu se'en ndi'in wan ni. Nguloün tñan 'in ne' judío kan', cha' kan ne' tloo wan, cha' xtya ne' ki'ya 'in yu re, si nchkwi' ne' kan' cha' ndi'in ki'ya 'in yu cha' 'in ne'. Sa kwa ti cha' nda'aän ni.” Ngwaña'an cha' ngwa'an x'nan

sndaru lo kityi.

³¹ Sa ña'an nu ngulo x'nan sndaru tñan 'in ne', kwi' ngwaña'an ngwa bra kan'. Xa wa tla, ndyaa ne' ndyaa ti'in ne' 'in Palyu bra kan', ndyaa lo'o ne' 'in yu nde kichen Antípatris.

³² La xka tsan ndyaan sndaru nu nda'an kiya' ti tu' na'an tyi ne'. Ti ndyaa la ne' nu ndukwa kwiyu kan', ndyaa lo'o ne' 'in Palyu tuwiin.

³³ Ngwaña'an mdiyan ne' kichen Cesarea bra kan', mda ne' kityi 'in yu kula gobernador, kwi' mxnun ne' 'in presu se'en ndi'in yu bra kan'.

³⁴ Ykwi' gobernador lo kityi kan', lo'o mnicha' yu 'in Palyu la nde ya' lka kichen tyi yu bra kan'. Mxkwen Palyu 'in yu kula bra kan':

—Nde lo yuu 'in Cilicia ndi'in kichen tyiän —ndukwin Palyu.

³⁵ —Ku'niin biyaän' sa ña'an ka cha' 'iin bra nu kan yu judío kan' tloün cha' xtya yu ki'ya 'iin —ndukwin gobernador 'in Palyu.

Lo'o ngulo gobernador tñan 'in sndaru cha' kanun Palyu presu tu' na'an tñan se'en ngwa na'an tyi ayman ree Herodes nu ngwa s'ni.

24

Ytsa' Palyu 'in Félix sa ña'an nu ngwa 'in yu

¹ Xa wa mda'a ki'yu tsan, bra kan' mdiyan Ananías x'nan sti jo'o kan'; mdiyan yu lo'o ne' kula lo'o xka nten nu nka tñan lo lee nu naan Tértulo. Kan' ndyaa ne' tloo gobernador cha' xtya ne' ki'ya 'in Palyu,

² kan' cha' ngulo gobernador tñan 'in sndaru cha' kan lo'o ne' 'in Palyu tloo yu. Lo'o ykwi' Tértulo kan' lo'o Félix nu nka gobernador bra kan':

—Ku'ni wan cha' tlyu ti' 'wa, yu kula, ta wan chabiya' chkwi' ba chin' lo'o wan —ndukwin Tértulo—. Su'we 'a nka tiye ba cha' xkwi' tñan su'we ngi'ni wan cha' nka wan ndloo lo chalyuu re. Su'we ti ndi'in ba, cha' su'we 'a jlyo ti' wan ni sa ña'an kulo wan tñan 'wa —ndukwin yu—.

³ Kan' cha' su'we 'a nka tiye ba nxñi ba nchga cha' su'we nu ngi'ni

wan lo'o ba, cha' nu nka wan ndloo. Lo'o ni, ngi'ni tnun ba 'wan, yu kula —ndukwin yu—.

⁴ Ku'ni wan cha' tlyu ti' 'wa, ni siya ska bra ti kulaa ti'in chin' tñan 'wan; ku'ni wan cha' su'we kunan wan chin' cha' nu chkwiiñ' lo'o wan.

⁵ Wa mdiyan ba nde re cha' katsa' ñi ba 'wan nchga cha' kuxi nu ngi'ni yu re. Nsu'wi lyo ba 'in yu re cha' xa'an 'a yu, liye' 'a ti' yu. Nsu'wa yu cha' wsuun 'in nten nchga kichen se'en nda'an yu, se'en ndi'in ne' judío ta'a ba, cha' yu re lka ndloo 'in nchga ta ne' nazareno.

⁶ Ngwa ti' yu tsaa lo'o yu chin' ne' xka la'a tsu' la ni' lyaa 'ware, nde se'en nu ja nsu'wi chabiya' cha' tsaa xka nten; kan' cha' msñi ba 'in yu, ndyaa lo'o ba 'in yu cha' ka biya' 'in yu lo'o ba chabiya' 'in cha' kula nu ndi'in 'wa.

⁷ Ti kwi' bra kan' mdiyan Lisias nu nka x'nan sndaru kichen kan'. Tlá 'a ngwa yu kan', ngulaa yu 'in Palyu kan' nu mdi'in ya' ba, ndyaa lo'o yu 'in yu bra kan'.

⁸ Kan' ngulo Lisias tñan 'wa cha' kan ba tloo wan cha' xtya ba ki'ya 'in Palyu nde re. Su'we la si kunicha' wan 'in yu si chañi nchkwi' ba cha' 'in yu.

⁹ Kwi' ngwaña'an ykwi' ne' judío nu mduun lo'o Tértulo kan', cha' chañi 'a cha' nu ykwi' Tértulo cha' 'in Palyu.

¹⁰ Lo'o mda gobernador chabiya' chkwiiñ' Palyu bra kan':

—Su'we nka tiyeen si ka lyaan 'ñaan ti ykwiin' tiän bra nu chkwiiñ' lo'o wan —ndukwin Palyu 'in Félix kan'—. Wa jlyo tiän' cha' tyun yijan lka wan ndloo 'in nasiyun re —ndukwin—.

¹¹ Bra ti ka biya' ti' wan cha' chañi 'a cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni. Wa mdiya tii tyukwa tsan ti nu mdiyaan kichen Jerusalén cha' ku'ni tnuun 'in Ndiose nu tlyu la ti.

¹² Ja msuun lo'o nten, ja y'niin cha' kuxi lo'o nten. Ni siya ni' lyaa tnun, ni siya xka ni' lyaa, ni siya laja kichen ti, ja ykwiin' 'aan cha' kuxi lo'o nten bra kan'.

¹³ Ki'ya laja ti mstyane' re 'ñaan. Ja tukwin ndi'in nu ka chkwiiñ' cha' chañi lka cha' nu nchkwi' ne' re cha' 'ñaan.

¹⁴ Chañi lka cha' ngi'ni tnuun 'in Ndiose, ti kwi' Ndiose lka nu y'ni tnun ayman kula 'wa. Lo'o ngwaña'an wa yteen cha' kwi nu ykwi' Ndiose lo'oün nu ngwa xkan' ti, ni siya nchkwi' ne' re cha' cha' kwiñi lka cha' kan'. Kwi' ngwaña'an, ti ndukwaan nchga cha' nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi nu ngwa s'ni, lo'o ndukwaan xka ta kityi nu ngwa'an ayman kula nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose nu ngwa s'ni.

¹⁵ Sa ña'an nu ndyaa ña'an ti' ne' judío re 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an ndyaa ña'an tiän' 'in Ni. Chañi ku'ni Ndiose cha' tyu'u nchga ayman xiya', ni siya nten su'we ngwa ayman kan', ni siya nten xa'an ngwa ne'.

¹⁶ Kan' cha' nchka tiän' ku'niin xkwi' cha' su'we xa nu ndi'in lo chalyuu, cha' tyo'o luwi cha' 'ñaan tloo Ndiose; kwi' ngwaña'an, nchka tiän' cha' ja tyi'in 'a ki'ya nu xtya nten chalyuu 'ñaan.

¹⁷ Tyun yijan mda'aan kichen xka la'a tsu'; nu ngwa xkan' ti ngalaan kichen Jerusalén re xiya', cha' taan ska lomstan 'in ne' ti'i nde re nu taya' chin' 'in ne', ti kwi' lomstan nu mda ne' tijyu' cha' kan se'en ndi'in ne' ti'i re lka kan'. Lo'oün ni, ngwa tiyeen taan ska lomstan 'in Ndiose.

¹⁸ Sa ña'an nu ndi'in cha' ku'ni ba cha' lka ba ne' judío, kwi' ngwaña'an y'niin luwiin 'ñaan ti ykwiin' tiän cha' tsa'aan ni' lyaa. Nsu'wiin ni' lyaa tnun bra kan', ndaan lomstan kan'; tiin ti ndi'in ni' lyaa, lo'o ja ndi'in ka'an nten lo'oün. Bra kan' mdiyan chin' ne' judío ta'a ba nu lka na'an tyi ne' nde Asia, na'an ne' kan' 'ñaan bra kan'.

¹⁹ Si chañi cha' ndi'in ki'ya 'ñaan lo'o ne', ¿ni cha' ja mdiyan ne' kan', ti ykwi' ti ne', nde re cha' xtya ne' ki'ya 'ñaan sikwa?

²⁰ Ni siya ja mdiyan ne' kan', ka kunicha' wan 'in ne' re ni ña'an ki'ya lka nu ndi'in 'ñaan, nu mja lyo 'in ne' wsiya bra nu mduun tloo ne' nu nka ndloo kan'.

²¹ Ja jlyo tiän' si chkwi' ne' re cha' kuxi ngwa cha' nu kwen ykwiin' lo'o ne' nu ngwa tsan kan': "Ngi'ni biya' wan 'ñaän ni, chun' ndyaa ña'aän tiän' cha' ku'ni Ndiose cha' tyu'u nchga ayman xiya'" ykwiin' lo'o ne'.

²² Ynan Félix nchga cha' nu ykwi' Palyu, lo'o ja mslyaa 'a yu ku'ni biya' yu 'in Palyu ti kwi' tsan kan' bra kan'; jlyo ti' Félix sa ña'an nu nchka 'in nten nu wa yten cha' 'in Jesucristo, kan' cha' chun' ndi'in la ngwa ti' yu ku'ni biya' yu 'in Palyu bra kan'.

—Su'we la si chkwi' wan lo'oün xiya' bra nu tiyan Lisias, x'nan sndaru kan' —ndukwin Félix 'in ne'.

²³ Kan' ykwi' Félix lo'o capitán 'in sndaru nu ndi'in kwan 'in Palyu, cha' ta chabiya' 'in yu cha' ku'ni yu nchga cha' nu nchka ti' yu ku'ni yu, ni siya ti tyi'in ne' kwan 'in yu; lo'o mda Félix chabiya' cha' kan ne' ta'a nda'an yu se'en ndi'in yu, cha' ta ne' nan lka nu lyiji chin' 'in yu. Mdo'o Félix ndyaa yu bra kan'.

²⁴ Chun' ndi'in la ngala Félix kichen kan' xiya'. Su'wa ti ngala yu kula kan' lo'o kwilyo'o yu; Drusila naan nu kuna'an kan', lo'o ne' judío lka. Kan' ngulo Félix tñan cha' kan lo'o ne' 'in Palyu tloo yu, cha' kwa'u Palyu 'in ne' sa ña'an nu ndi'in cha' ku'ni ne' si sten ne' cha' 'in Jesucristo.

²⁵ Lo'o ngwa'u Palyu 'in ne' cha' nchka ti' Ndiose cha' xkwi' cha' nu ñi ti ku'ni nten chalyuu, cha' ku'ni kwan ne' 'in ne', ti ykwi' ti ne', cha' ja ku'ni 'a ne' cha' kuxi, kan' lka tñan nu nchka ti' Ndiose. Lo'o ngwa'u yu 'in ne' cha' ndi'in cha' ku'ni biya' Ni 'in nchga nten xa wa mdyii chalyuu. Lo'o ytsen chin' Félix bra kan'.

—Yaa lyaa ni —ndukwin yu kula kan' 'in Palyu—. Si'yaän 'iin xiya' si ndiya ska bra nu laja chin' 'ñaän.

²⁶ Mske' ti' Félix cha' si chan kanun Palyu ni' ña'an chkwan, ta yu tñi cha' kulaa yu 'in yu bra kan'; kan' cha' ta'a ti msi'ya Félix 'in yu cha' kan yu nde se'en ndi'in.

²⁷ Ngwaña'an ti mdijin tukwa yijan. Bra kan' mxa'an nu nka ndloo, ja ngwa 'a Félix gobernador bra kan';

Porcio Festo, kan' nu nka gobernador kwi. Mxnun Félix 'in Palyu ni' ña'an chkwan cha' ka su'we tiye ne' judío ña'an ne' 'in yu kula Félix, nka tiye yu.

25

Mduun Palyu tloo Festo

¹ Chun' ndi'in la ngala Festo kichen Cesarea cha' ka yu gobernador. Snan tsan ti mdi'in yu kichen kan', lo'o ndyaa ñi yu nde kichen Jerusalén bra kan'.

² Bra nu mdiyan Festo kichen kan', ykwi' 'a ne' cha' ti' 'in Palyu tloo yu bra kan', kwi' sti jo'o nu nka ndloo lo'o yu kula 'in ne' judío.

³ Lo'o mjñan ne' 'in yu si ku'ni yu cha' su'we cha' kan lo'o ne' 'in Palyu nde Jerusalén. Mjñan ne' cha' kan', cha' mnan ti mskan' ne' cha' lo'o ta'a ne' cha' kujwi ne' 'in Palyu bra nu ndijyan lo'o ne' 'in yu tuwiin.

⁴ Ja mslyaa Festo siya' ti; ndukwin yu cha' nde kichen Cesarea nsu'wi Palyu ni' ña'an chkwan, lo'o ndla ti xitukwi yu kula tyaa yu kichen kan' xiya'.

⁵ —Su'we la si su'wa ti tsa ne' nu nka ndloo 'wan lo'oün —ndukwin Festo 'in ne'—. Tsa wan lo'oün nde Cesarea kwa cha' ti ykwi' ti wan xtya wan ki'ya 'in yu kan' nde kwa, si ndi'in ska cha' kuxi nu y'ni yu lo'o wan.

⁶ Ska snu' tsan, ni siya tii ti tsan nganun yu kula Festo Jerusalén, mx-itukwi yu ndyaa yu Cesarea xiya' bra kan'. La xka tsan mdukwa Festo lo yka xlya tnun se'en ndukwa ykwi' gobernador bra nu ndyo' ti'in ne' kichen cha' ka biya' 'in ne'. Lo'o ngulo yu tñan 'in ne' cha' kan lo'o ne' 'in Palyu tloo yu bra kan'.

⁷ Mdiyan lo'o ne' 'in Palyu bra kan'. Lo'o ne' nu nka ndloo 'in kichen Jerusalén mdi'in ne', cha' tka ngala ti ne'. Kwi' se'en ti ndi'in Palyu mduun ne' kan', lo'o tlyu 'a ki'ya mstyaa ne' 'in Palyu bra kan'; lo'o ja tukwin mduun nu chkwi' si chañi lka cha' nu ykwi' ne' kan', cha' 'in Palyu.

⁸ Kan' ykwi' Palyu lo'o ne', si ka kulo luwi yu 'in yu, ti ykwi' ti yu lo'o ne':

—Ja ska cha' kuxi y'niin —ndukwin Palyu—. Ja y'niin cha' kuxi 'in cha' kula nu ndyaa ña'an 'a ti' ne' judío ta'a ba, kwi' ja y'niin cha' kuxi ni' lyaa tnun; ti kwi' ti cha', ja y'niin cha' kuxi 'in tñan nu ngulo ree nu nka ndloo 'in ne' romano. Kan' cha' nxke' tiän' cha' ja ndi'in 'a ki'ya 'ñaän.

⁹ Lo'o Festo kan' ni, ngwa tiye yu cha' ku'ni ta'a yu lo'o ne' judío, kan' cha' mnicha' yu 'in Palyu:

—¿Ta nchka tii' tsaa lo'oün nde Jerusalén a? —ndukwin Festo 'in Palyu—, cha' ka biya' 'iin nde kwa.

¹⁰ —Nde re lka se'en ngi'ni biya' wan 'in nten chabiya' 'in ree 'in ne' romano nu nka ndloo la ti —ndukwin Palyu 'in yu kula kan'—, nde re ka biya' 'ñaän lo'o wan sikwa —ndukwin—. Jlyo su'we ti' wan cha' ja ska cha' kuxi y'niin lo'o ne' judío ta'aän.

¹¹ Ja lkaän ne' nu ngi'ni cha' xa'an; xa nu tiya bra kajaän, ja kutseän cha' kajaän bra kan'. Chun' nu ja ndukwiin 'aän ki'ya lo'o ne' re, ja ndiya chabiya' 'wan su'wa wan 'ñaän tsa'aän se'en ndi'in ne' re; kan' cha' njñaän chabiya' 'wan ni, cha' tsa'aän la se'en ndi'in ti kwi' ree 'in ne' romano nu nka ndloo la ti, cha' ku'ni biya' ree 'ñaän nde kwa.

¹² Bra wa ynan Festo cha' kan', bra kan' ykwi' yu chin' lo'o yu kula nu mdaya' 'in yu bra kan'. Kan' ykwi' yu lo'o Palyu xiya':

—Su'we —ndukwin Festo 'in Palyu—. Wa mjñaan cha' tsaa se'en ndi'in ree 'in ne' romano nu nka ndloo la ti, cha' ka biya' 'iin tloo ne' kan', kan' cha' ndi'in cha' tsaa la kan' sikwa.

Mduun Palyu tloo ree Agripa

¹³ Chun' ndi'in la mdiyan ree Agripa nde kichen Cesarea. Mdiyan ree lo'o ska nu kuna'an ta'a yu, Berenice naan nu kuna'an kan'. Mdiyan ne' cha' ta kasiya 'in ne' lo'o yu kula Festo kan'.

¹⁴ Tyun tsan nganun ne' se'en ndi'in Festo. Laja tsan kan' ykwi' Festo cha' 'in Palyu lo'o ne':

—Nde ndiya ska nten nu msu'wa Félix ni' ña'an chkwan —ndukwin Festo 'in ne'—.

¹⁵ Xa nu mdi'iin nde Jerusalén, ykwi' sti jo'o nu nka ndloo lo'o ne' kula 'in kichen kan' lo'oün, mstyä ne' ki'ya 'in yu re; ngwa ti' ne' cha' kuloun tñan cha' kujwi ne' 'in yu bra kan'.

¹⁶ Mxkweän 'in ne' cha' si'i ngwaña'an ngi'ni ne' romano; ja ka ku'ni biya' ba 'in nten si ja ya ta ba bra 'in ne' cha' kulo luwi ne' cha' 'in ne' bra nu ti nduun nten nu mstyä ki'ya 'in ne'.

¹⁷ Mdiyan ne' judío kan' nde se'en ndi'iin re bra kan'. La xka tsan, bra ti mdyitukwaän lo yka xlya tnun se'en ndukwa gobernador bra nu ngi'ni biya' 'in nten. Lo'o nguloün tñan 'in ne' cha' kan lo'o ne' 'in yu re bra kan'.

¹⁸ Mske' tiän' cha' wa y'ni yu ska cha' kuxi, lo'o si'i ngwaña'an ngwa ki'ya nu mstyä ne' kan' 'in yu;

¹⁹ cha' 'in ska cha' xuwe ti nu ndyaa ña'an 'a ti' ne' judío ti, sa kan' ti cha' ngwa. Ykwi' ne' cha' 'in ska nten nu naan Jesús nu wa ngujwi, ndukwin ne', lo'o ndukwin Palyu cha' wa ndyu'u Jesús kan' xiya'.

²⁰ Ja ngwa jlyo tiän' sa ña'an ku'niin biyaän' cha' 'in ne' kan'. Kan' cha' mnichaän' 'in Palyu si xlyaa yu tsaa yu Jerusalén cha' ka biya' 'in yu tlooün nde kwa;

²¹ lo'o mjñan Palyu chabiya' 'ñaän cha' ka biya' 'in yu tloo ree Augusto nu nka ndloo la ti bra kan'. Kan' cha' nguloün tñan cha' kanun yu ni' ña'an chkwan, cha' su'waän 'in yu tsaa yu se'en ndi'in ree Augusto bra kan'.

²² Ykwi' ree Agripa lo'o Festo bra kan':

—Lo'oün nchka tiän' kunaän cha' nu nchkwi' yu kan' —ndukwin Agripa 'in Festo.

—La tyaa ka kunaan sa ña'an cha' chkwi' yu —ndukwin Festo bra kan'.

²³ La xka tsan, Agripa lo'o Berenice kan', yku' ne' nchga ste' ne' nu su'we

'a ña'an cha' ku'ni tnun nten kichen 'in ne'. Bra kan' ndyaa ne' se'en nu tyo' ti'in nten; lo'o nchga x'nan sndaru, lo'o ne' nu nka ndloo 'in kichen, mda'an ne' lo'o ne' kan'. Lo'o msi'ya Festo 'in sndaru cha' kan lo'o ne' 'in Palyu tloo yu.

²⁴—Yu kula, ree Agripa —ndukwin Festo—, lo'o ta'a wan nu wa ndyo' ti'in wan nde re, ña'an kwi'ya su'we wan 'in yu re. Wa ykwi' tyun ne' judío cha' kuxi 'in yu re lo'oŭn, ni siya kichen Jerusalén, ni siya nde kichen Cesarea re. Nchga ya' nu nchkwi' ne' lo'oŭn, ndukwin ne' cha' ndi'in cha' kaja yu,

²⁵ lo'o ja nchka biya' tiän' ni cha' ndi'in cha' kaja yu. Chun' ndi'in la mjñan yu ñaän cha' ka biya' 'in yu tloo ree Augusto nu nka ndloo la ti, kan' cha' mske' tiän' cha' su'waän 'in yu tsaa yu la se'en ndi'in ree kan'.

²⁶ Sa kan' ti cha', ja jlyo tiän' sa ña'an ta'aän kityi nu tsaa lo'o yu se'en ndi'in x'naan, ree nu nka ndloo la ti kan', cha' chkwiin' chin' cha' 'in yu re. Kan' cha' msi'yaän 'in yu cha' kan yu tyituun yu tloo nchga wan, lo'o tloo wan, ree Agripa. Ka kunicha' wan 'in yu nan lka nu wa y'ni yu, cha' kaja cha' nu kwa'aän lo kityi kan'.

²⁷ Ja ka tsaa yu presu nde kwa si ja lo'o kityi se'en ngwa'an cha' sa ña'an ki'ya nu y'ni yu.

26

Nchkwi' Palyu si ka lyaa yu ti ykwi' ti yu ya' ree

¹—Taän chabiya' chkwii' ni, si ka tyo'o luwi cha' 'iin lo'o ne' re —ndukwin ree Agripa 'in Palyu bra kan'.

Mskwen kwan Palyu ya' yu 'in ree, lo'o mdyisnan ykwi' yu lo'o ne' bra kan'.

²—Su'we nka tiyeän, ree Agripa —ndukwin Palyu—, cha' nduün tloo wan ni —ndukwin—, cha' chkwiin' chin' lo'o wan, sa ña'an nu ngwa cha' mstyä ne' judío ta'aan ki'ya ñaän.

³ Jlyo tiän' cha' nchka biya' ti' wan nchga cha' kula nu ndi'in 'in ne' judío ta'aan; xa nu lye 'a nchkwi' ne' lo'o

ta'a ne', nchka biya' ti' wan bra kan'. Kan' cha' ku'ni wan cha' su'we, talo wan kunan su'we wan nchga cha' nu chkwiin' lo'o wan ni —ndukwin Palyu—.

Xa nu ti ji kwa'u tloo Jesucristo 'in Palyu

⁴ Jlyo ti' nchga ne' judío ta'aan sa ña'an nu y'niin nchga yijan xa wa mdi'iin kichen tyiin, kwi' ngwaña'an xa wa mdi'iin kichen Jerusalén;

⁵ jlyo ti' ne' nchga cha' kan'. Si nchka ti' ne', ka chkwi' ne' lo'o wan cha' ne' fariseo lkaän ti nu kuneän'; lo'o ne' fariseo, ñi la ti ndukwa ne' nchga cha' kula nu ndi'in 'in ne' judío —ndukwin Palyu—.

⁶ Sa ña'an nu yaa ña'an ti' ayman kula 'ñaan cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ne', kwi' ngwaña'an ndyaa ña'an tiän' ni; kan' cha' nchka biya' 'ñaän tloo wan ni.

⁷ Ta'a tii tyukwa ta ne' Israel nu lka ne' ta'aan ni, ngita ne' ni ña'an bra nu ku'ni Ndiose cha' tyu'u nchga ayman xiya'; kan' cha' ngi'ni tnun ne' 'in Ndiose, nchga tsan lo'o nchga tla. Kwi' ngwaña'an lo'oŭn, ndyaa ña'an tiän' cha' kan', ree Agripa; kan' cha' mstyä ne' judío ta'aan ki'ya ñaän.

⁸ ¿Ni cha' ndi'in nten ta'a wan re nu ja ndyaa ña'an ti' cha' ka 'in Ndiose ku'ni Ni cha' tyu'u ayman xiya'? —ndukwin Palyu—.

Y'ni liye' ti' Palyu 'in nten 'in Jesucristo nu ngwa s'ni

⁹ Ti kulo la mda'an tiyeän cha' lye 'a taän nu ti'í 'in nchga nten nu wa yten cha' 'in Jesús Nazaret,

¹⁰ kan' cha' y'niin liye' 'a tiän' 'in ne' kan' nde kichen Jerusalén. Msñiin 'in tyun nten 'in Jesucristo bra kan', msu'waän 'in ne' ni' ña'an chkwan lo'o chabiya' nu wa nda stijo'o nu nka ndloo 'ñaän; su'wa ngwa tiyeän lo'o ne' nu yjwi 'in nten 'in Jesucristo kan'.

¹¹ Chañi cha' lye 'a y'niin liye' tiän' 'in nten kan', ngwa tiyeän cha' kulo chun' ne' siya' ti cha' 'in Jesús. Ngwaña'an y'niin nchga ni' lyaa 'in ne' judío, ni siya kichen lo yuu re, ni siya

kichen tijyu' la se'en msnan ne', cha' msin' 'a tiän' 'in ne' kan' —ndukwin Palyu—.

Msñi Palyu cha' 'in Jesucristo

¹² 'Chun' ndi'in la wa mdiya ska tsan mda'aän tuwiin nu tsaa kichen Damasco. Mdiya kityi chabiya' nu mda sti jo'o nu nka ndloo la 'ñaän, cha' ku'niin ti kwi' cha' kuxi kan' nde kichen kan'.

¹³ Wa mdiya ndi'ya kwan, ree Agripa, kan' mdo'o ska xaa tlyu 'in Ndiose nde ni' kwan msti ran lyuu nchga se'en nduun ba lo'o ta'a nda'an ba. Jo'o la nji'iin xaa kwichaa, lye la mji'iin xaa kan'.

¹⁴ Ta'a ba mlyuu ba tuwiin kan', cha' ytsen 'a ba. Bra kan' ykwi' Ndiose lo'oün; cha' nu nchkwian' cha' lkaan ne' judío ykwi' Ni lo'oün: “Saulo, Saulo” ndukwin Ni 'ñaän, “¿ni cha' lka lye 'a nxuun lo'oün a?” ndukwin Ni. “Ti ykwii' ti ndaa nu ti'í 'iin; sa ña'an ngi'ni ska toro msu, ngwaña'an ngi'nii. Nji'iin kiya' toro ti kwi' se'en yojo' ne' yka cha tu se'en i'; kwi' ngwaña'an, nu'win ngi'nii ñu'un 'iin, ti ykwii' ti.”

¹⁵ “¿Ti ka nu lkaa a?, X'naän” niin 'in Ni bra kan'. “Jesús lkaän” ndukwin Ni. “Lo'o nu'win ngi'nii cha' tyijiin nu ti'í” ndukwin.

¹⁶ “Tyituun ni. Wa ngwa'uün tloün 'iin ni cha' ku'nii tñan 'ñaän nde loo la, cha' katsaa' 'in nten cha' wa na'aan 'ñaän tsan ni. Lo'o ngwaña'an, ndi'in cha' chkwii' cha' 'ñaän lo'o nten, nchga cha' nu kwa'uün 'iin nde loo la.

¹⁷ Kulaän 'iin ya' ne' judío nu nxuun lo'oo, lo'o ya' ne' xka la'a tsu' xa nu ku'ni tlá ne' 'iin. Lo'o kuloün tñan 'iin cha' tsaa se'en ndi'in ne' xka la'a tsu',

¹⁸ chun' ña'an ti' nten nu kwityiin', ngwaña'an ndi'in ne' kan' lo chalyuu; ña'an ti' si xkwi' tla 'a se'en ndi'in ne', ngwaña'an ngi'ni ne' kan' cha' xa'an. Kan' cha' ndi'in cha' kwa'uu cha' 'ñaän 'in ne' kan', cha' sten ne' cha' 'ñaän. Ja tyi'in 'a ne' se'en tla bra kan', sa ña'an lka si kwityiin' ne'; ka tya'an ne' tuwiin 'in Ndiose se'en nu xaa 'a, ka biya' ti' ne' nchga cha' 'in Ni bra kan'. Satanás lka nu ndlo

tñan 'in ne' kan' ni, lo'o chun' ndi'in la ka ne' kan' nten 'in Ndiose. Ndi'in cha' sten ne' kan' cha' 'ñaän, cha' ka ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne' 'in cha' kuxi nu ndi'in 'in ne' kan'. Bra kan' ka su'wa cha' 'in ne' kan' lo'o nchga nten nu ka luwi kasiya 'in ne' chun' ngujwiin lo wsi” ndukwin Jesús kan' 'ñaän.

Ynan Palyu cha' nu ykwi' Ndiose lo'o yu

¹⁹ 'Yu kula, ree Agripa —ndukwin Palyu—, wa y'niin tñan nu ngulo Jesús 'ñaän, bra nu ngwa'u tloo Jesús 'ñaän.

²⁰ Kulo ndukwa la ngwa'uün 'in ne' judío ta'aan nu ndi'in nde kichen Damasco, cha' kulaa ya' ne' nchga cha' kuxi nu mda'an tiye ne' nu ngwa s'ni, cha' sten ne' cha' 'in Ndiose bra kan'; nde loo la ndi'in cha' ku'ni ne' xkwi' cha' su'we ti bra kan', cha' ka biya' ti' nten cha' wa mxa'an kasiya 'in ne' kan'. Kwi' ngwaña'an ngwa'uün cha' kan' 'in ne' Jerusalén, lo'o ne' nchga kichen nde lo yuu 'in Judea re. Chun' ndi'in la ngwa'uün cha' kan' 'in nten xka la'a tsu'.

²¹ Kan' cha' msñi ne' judío ta'aan 'ñaän tu'wa laa tlyu, cha' ngwa ti' ne' kujwi ne' 'ñaän.

²² Lo'o ti nda'aän su'we tiän lo tñan re sa bra nu ni, cha' Ndiose ndaya' Ni 'ñaän nchga tsan cha' kwa'uün cha' 'in Ni se'en ndi'in nchga nten, ni siya nten nu tnun nchka, ni siya nten nu ti'i. Ti kwi' ti cha' nu ngwa'an ayman lo kityi s'ni, ti kwi' ayman nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose, kan' lka cha' nu ndu'uün 'in ne'. Nan wa ngwa'an ayman Moisés lo'o ne' kula kan' nchga cha' nu ka nde loo la, lo'o kan' lka cha' nu ndu'uün 'in nten.

²³ Ngwa'an ne' cha' lye 'a ta nten nu ti'í 'in nu ka Krixtu nde loo la; ndi'in cha' kaja yu, lo'o Krixtu kan' lka nu tyu'u kulo la ti chun' ndi'in la, xa wa ngujwi yu. Ndukwin kityi kan', cha' tyu'u Krixtu xiya' cha' kulaa yu 'ñaän ta'aan 'in cha' kuxi, ni siya ne' judío ta'aan, ni siya nten xka la'a tsu'. Ngwaña'an ndu'uün 'in nten.

Ngwa 'a ti' Palyu cha' xñi ree Agripa cha' 'in Jesús

²⁴ Xa wa ykwi' Palyu ngwaña'an lo'o ne', lye ykwi' Festo lo'o yu bra kan':

—¿Wa mna' cha' tiya 'iin, Palyu! —ndukwin Festo 'in yu—. Cha' lye 'a nchkwii' lo kityi, kan' cha' wa mna' cha' tiya 'iin, ja ta'a 'a tyukwa kee —ndukwin.

²⁵ Lo'o mxkwen Palyu 'in yu kula kan' bra kan':

—Si'i cha' mna' cha' tiya 'ñaän, yu kula —ndukwin Palyu 'in Festo—. Ja nchkwii'n cha' tintu, xkwi' cha' nu ñi ngitsaän' 'wan.

²⁶ Jlyo ti' ree Agripa re, chun' nchka biya' ti' yu kula cha' re; kan' cha' tnun nka tiyeän nchkwii'n' lo'o yu kula re. Lo'o jlyo ti' yu kula sa ña'an ngwa cha' 'in Jesús, cha' si'i mnan ti ngwa cha' kan'.

²⁷ Yu kula, ree Agripa, ¿ta ndyaa ña'an ti' wan cha' nu ngwa'an ayman lo kityi s'ni, ti kwi' ayman nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose a? Jlyo tiän' cha' lo'o wan ndyaa ña'an ti' wan cha' kan' —ndukwin Palyu 'in ree Agripa.

²⁸ —¿Ta ndla 'a nchka tii' cha' kaän nten 'in Jesucristo a? —ndukwin ree Agripa 'in Palyu bra kan'.

²⁹ —Ni siya ndla ti, ni siya ti x'ni la —ndukwin Palyu—, su'we 'a si xñi ta'a wan cha' kan', lo'o 'wan, ree Agripa, lo'o nchga wan nu ynan wan cha' nu ykwiin' lo'o wan tsan ni; su'we 'a si ka su'wa cha' 'wan lo'oün cha' sten wan cha' kan' bra kan'. Ska ti cha' ja su'we, si skan' nten 'wan lo'o karenan chkwan sa ña'an nu mskan' ne' 'ñaän.

³⁰ Wa mdyii ykwi' Palyu lo'o ne', bra kan' mdyituun ree, mdyituun gobernador lo'o Berenice, mdyituun nchga nten nu ndi'in lo'o ne' kan' bra kan'.

³¹ Mdo'o ne' ndyaa ne' chun' na'an bra kan'. Ykwi' skaa ne' lo'o ta'a ne':

—Ja ska 'a cha' kuxi y'ni yu kwa —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—. Ja ndi'in cha' kujwi nten 'in yu, kwi' ja ndi'in cha' xu'wi yu ni' ña'an chkwan.

³² —Ka kulaän 'in yu re, ska ti cha' wa mjñan yu cha' ka biya' 'in yu la

se'en ndi'in ree nu nka ndloo la ti nde kichen Roma —ndukwin Agripa 'in Festo.

27

Msu'wa ne' 'in Palyu ndyaa yu kichen Roma

¹ Lo'o ngwa su'wa cha' 'in ne' lo'o ta'a ne' cha' su'wa ne' 'in Palyu tsaa yu la lo yuu Italia bra kan'. Lo'oün nu nda'aän kityi re, mda'aän lo'o ne' bra kan'. Ngulo ne' tñan 'in ska capitán 'in sndaru nu naan Julio cha' tsaa lo'o 'in Palyu lo'o xka ta presu. Julio lka capitán 'in ska ta sndaru nu 'in Augusto.

² Lo'o ndyaa Aristarco ne' Tesalónica lo'o ba. Nde lo yuu Macedonia ndi'in kichen Tesalónica kan'. Ndyaa ba yten ba ska ni' yka na'an nu wa tsaa ti tyun kichen nde lo yuu Asia. Ska nten kichen Adramitio lka x'nan yka na'an kan'.

³ Mdo'o ba ndyaa ba bra kan', la xka tsan mdiya ba kichen Sidón. Su'we 'a tiye Julio kan', mda yu chabiya' 'in Palyu cha' tsaa yu se'en ndi'in ta'a su'we nsu'wi yu nu ndi'in kichen kan', cha' taya' ne' kan' chin' 'in yu.

⁴ Kan' mdo'o ba ndyaa ba xiya' lo'o yka na'an kan'. Kwi' se'en ti tu'wa yuu Chipre mdijin ba bra kan'; la'a se'en kaa nganun yuu wtyi kan', cha' ja mda kwi'in chabiya' tsaa ba xka la'a tsu' kan'.

⁵ Ngwaña'an ngwa cha' ndyaa ba tuwiin lo tujo'o nu mdijin kwi' se'en ti tu'wa yuu Cilicia lo'o Panfilia, sa ña'an ya' nu mdiyan ba kichen Mira, se'en ndi'in kwenta 'in Licia.

⁶ Nde kichen kan' mjwi xka yka na'an 'in capitán 'in sndaru kan'. Ne' kichen Alejandría lka x'nan yka na'an kan'. Wa tsaa ti yka na'an kan' la lo yuu Italia, kan' cha' ngulo capitán kan' tñan 'wa cha' sten ba ni' yka na'an kan', cha' tsaa lo'o 'wa nde kwa.

⁷ Ka'an 'a tsan mda'an ba lo tyi'a bra kan', cha' tiya' 'a mda'an yka na'an kan'. Kee' mdiyan ba kwi' se'en ti kichen Gnido bra kan', cha' lye

'a mskwa kwi'in ke yka na'an kan', cha' ja ngwa tya'an su'we ran. Kan' mdijin ba kwi' se'en ti tu'wa kichen Salmón cha' tyijin ba tu'wa yuu Creta nu ndi'in jlu'we tujo'o, cha' ja mskwa lye kwi'in nde kwa, mske' ti' ne'.

⁸ Tiya' 'a mda'an yka na'an kan' lo tyi'a, mdijin kwi' se'en ti tu'wa yuu kan'; chun' ndi'in la mdiyan ba se'en naan Buenos Puertos, nu ndi'in kwi' se'en ti kichen Lasea.

⁹ Ka'an 'a tsan mna' 'wa si'ya kwi'in kan', chun' chan 'a mdijin yka na'an lo tujo'o tuwiin se'en ndijyan ba la Buenos Puertos kan'. Wa yten ko' tlya' nu lye 'a nskwa kwi'in tu'wa; kan' cha' ykwi' Palyu lo'o nten nu nka ndloo bra kan':

¹⁰ —Ja su'we cha' tsaa laan ni, yu kula —ndukwin Palyu 'in ne'—. Nxke' tiän' cha' ka ñu'un yka na'an re, kana' nchga yu'wa bra kan' —ndukwin—, kwi' ngwaña'an, ja chan kana' chin' nten ta'aan lo tyi'a bra kan'.

¹¹ Ja ynan capitán 'in sndaru cha' nu ykwi' Palyu lo'o; jlyo la ti' ne' nu ngala' ya' yka na'an lo'o nu nka ndloo 'in yka na'an kan', mske' ti' capitán kan'.

¹² Tyun nten mske' ti' ne' cha' su'we la si ti tsaa la yka na'an kan' la kichen Fenice; ti kwi' lo yuu Creta kan' ndi'in kichen Fenice, nde loo la chin'. Jlyo ti' ne' cha' la kichen Fenice kanun yka na'an su'we la tyukwi tyempu nu tlya', cha' ja nskwa lye kwi'in tu'wa la kwa; kan' cha' ja su'we kanun yka na'an nde Buenos Puertos, mske' ti' ne'.

Lye 'a mskwa kwi'in lo tujo'o

¹³ Lo'o mdyisnan ngwa ska kwi'in su'we bra kan', kan' cha' mske' ti' ne' cha' su'we la si tsaa la ba kichen Fenice kan'. Mdo'o ba ndyaa ba lo'o yka na'an bra kan'. Nganun ba kwi' se'en ti tu'wa yuu Creta kan'.

¹⁴ Lye la ti nskwa kwi'in bra kan', cha' nde lo yuu wtyi kan' ndijyan kwi'in. Tlá 'a kwi'in nu naan Nordeste kan',

¹⁵ lo'o ndukwa na'an kwi'in kan' 'in yka na'an la se'en nchka ti' tsaa lo'o 'wa bra kan'.

¹⁶ Mdijin ba kwi' se'en ti se'en ndi'in ska yuu xuwe ti jlu'we tyi'a nu naan Clauda. Jo'o la chin' ngwa kwi'in ska bra ti nde kwa, kan' cha' tlyu tñan mjwakii ba 'in kanduwa cha' kulo ba 'in ran lo tyi'a, cha' tyukwan ba 'in ran ni' yka na'an. Ndukwa ti su ke kanduwa kan', cha' jwakii ba 'in ran.

¹⁷ Bra wa mchkwan ba kanduwa ni' yka na'an kan', bra kan' mxiin skan' ne' ti su tnun ña'aan chun' yka na'an kan', cha' ja kata yka na'an kan' lo'o tyi'a tujo'o. Ntsen 'a ne' si tyukwa ba se'en lti ti tyi'a jlu'we tujo'o, la lo ysiin se'en naan Sirte, kan' cha' mbi'ya ne' te' nu mdukwi loo yka na'an cha' ja lye tukwa na'an kwi'in 'in te' kan', cha' ja xnan lo'o kwi'in 'in yka na'an kan' bra kan'.

¹⁸ La xka tsan, ña'an ti lye 'a mskwa kwi'in, lye 'a mji'in tyi'a tujo'o 'in yka na'an kan', kan' cha' mdyisnan ne' mxkwan ne' yu'wa nu nsu'wi ni' yka na'an lo tyi'a tujo'o.

¹⁹ La mda'a snan tsan, bra kan' mxkwan ba nchga ya' xñan nu ndiya 'in yka na'an kan', nu y'ni ne' tñan lo'o ti xkan'; lo'o ya' ba ti ykwi' ti ba mxkwan ba ya' xñan kan' lo tyi'a.

²⁰ Tyun tsan ja na'an ba xaa kwan bra kan', lo'o xa tla ja na'an ba kwii kulasiin nu ndukwi ni' kwan, lo'o ja ka 'a lyaa ba, mske' ti' ba, si'ya kwi'in tlá kan'.

²¹ Wa ngwa tyun tsan nu ja siya' yku ba, kan' cha' mdyituun Palyu cha' chkwi' yu lo'o nten kan' bra kan': —'Wan, ne' ta'a nda'aan —ndukwin Palyu 'in ne'—, su'we la ngwa si wa ynan wan cha' nu ykwiin' lo'o wan ti kulo, cha' kanuun laan nde lo yuu Creta kan'. Lo'o ni, mna' yu'wa 'wan, kwi' ngwaña'an ngwa ñu'un yka na'an re.

²² Kan' cha' ni, ku'ni tnun tiye wan; tsaa ña'an ti' wan cha' ja ska wan ndi'in cha' kaja wan, ni siya kana' yka na'an re.

²³ Jlyo ti' wan cha' Ndiose lka X'naän, cha' tñan 'in Ndiose ngi'niin. Xa tla ni, ngwa'u tloo ska angajle 'ñaän laja slaän,

²⁴ ykwi' ni lo'oũn: “Ja kutseen, Palyu” ndukwin angajle kan' 'ñaän. “Ndi'in cha' tyituun nu'win tloo ree 'in ne' romano nu nka ndloo la ti” ndukwin, “kan' cha' kulaa Ndiose 'in nchga ne' ta'a nda'an wan ni' yka na'an re cha' 'in nu'win, cha' nu'win lkaa ska nu nchkwi' cha' 'in Ni lo'o nten chalyuu” ndukwin angajle.

²⁵ Kan' cha' ku'ni tnun tiye wan sikwa. Ndyaa ña'an tiän' cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'oũn; jlyo tiän' cha' ka cha' 'ñaän sa ña'an nu ndukwin angajle 'ñaän,

²⁶ ni siya kulo ndukwa la ndi'in cha' tsa'a lo'o kwi'in 'ñaan tijyu' la lo xka yuu jlu'we.

²⁷ Wa mdiya tukwa smnan nu ndyaa lo'o kwi'in 'wa ya ña'an se'en ti, lo'o mdiya ba tujo'o Adria bra kan', ngwaña'an nchkwi' nten 'in tujo'o kan'. Ngwa jlu'we tla lo'o mske' ti' ne' nu ngala' yka na'an kan', cha' ndukwa yuu wtyi kwi' se'en ti;

²⁸ kan' cha' msu'wa biya' ne' 'in tyi'a, sa ña'an ya' tlyaa ran, lo'o ndyija lyo cha' 'in ne' cha' kalatyii ndukwa skwa metro biya' tlyaa tyi'a kan'. Nde loo la chin' msu'wa biya' ne' 'in tyi'a xiya', lo'o ngwa kala ndukwa kati ti metro biya' tlyaa tyi'a bra kan'.

²⁹ Ntsen ne' si ku'ni ka'an tu se'en yka na'an chun' kee tnun, kan' cha' mxkwan ne' jakwa chkwan nxkin' lo juun la ni' tyi'a tu se'en yka na'an, cha' ja tya'an 'a ran lo tyi'a. Lo'o ngatsen 'a ne' nganun ne' bra kan', ngita ne' bra nu ki'ya xaa la xka tsan.

³⁰ Lo'o nten nu ngala' yka na'an kan', mnan ti mbi'ya ti'in ne' 'in kanduwa xuwe lo tyi'a lo'o ti su xa tla; cha' kwiñi ti ykwi' ne' cha' wa tsa'a ti ne' xlyu ne' xka chkwan nxkin' nde ke yka na'an, cha' ngwa ti' ne' tyaa ne' mnan ti ni' kanduwa kan'.

³¹ Bra ti ykwi' Palyu lo'o sndaru lo'o capitán 'in ne':

—Si ja kanun ne' kwa nu ngala' yka na'an re, kaja nchga wan ni' tyi'a —ndukwin Palyu 'in sndaru.

³² Bra ti msi'yu sndaru ti su se'en nchkan' kanduwa bra kan', mxtyuu

ne' 'in ran lo tyi'a tujo'o, ndyaa ran bra kan'; ja lo'o nten ndyaa.

³³ Wa ki'ya ti xaa la xka tsan, bra kan' ykwi' Palyu lo'o nten kan', cha' ku ne' chin'.

—Wa mdyii tukwa smnan ni —ndukwin Palyu 'in ne'—, lo'o ja siya' yku wan, ja yija' su'we wan —ndukwin—.

³⁴ Su'we la si nu ku wan chin' ni, cha' ka ngula la ti' wan. Ja ska wan ndi'in cha' kaja wan, ja kaja cha 'wan.

³⁵ Xa wa mdyii ykwi' Palyu lo'o ne', bra kan' msñi yu ska jaxlya. Ndyaa yu xu'we 'in Ndiose tloo nchga nten kan', msu'we yu jaxlya kan', yku yu bra kan'.

³⁶ Su'we la ngwa tiye ne' xa wa na'an ne' sa ña'an nu y'ni Palyu, kan' cha' nchga nten kan' yku ne' chin' bra kan';

³⁷ tukwa siyentu nsu'wi snan yla nsu'wi ti'yun xka nten, sa kwa ti ba ndi'in ba ni' yka na'an kan'.

³⁸ Ta'a ne' yku ne' sa ña'an ya' nu ngula' ti' ne' bra kan'. Kan' ngulo ne' yu'wa 'in ne', mdyii mxkwan ne' nchga nskwa' trigu kan' lo tyi'a, cha' ka sa la chin' yka na'an bra kan'.

Mdyii ngata yka na'an kan'

³⁹ Ngwi'ya xaa la xka tsan, bra kan' na'an ba cha' wa ngala ba ska tu'wa yuu, lo'o ja ngwi'ya ne' kwenta la nde ya' ngala ba. Na'an ne' se'en ndi'in chin' ysiin tu'wa yuu wtyi kan', lo'o na'an ne' cha' tiin ti ndi'in tyi'a la kan'. Mske' ti' ne' cha' su'we la xtyi yka na'an lo ysiin kan', si kaja ña'an tsa'a yka na'an nde kwa;

⁴⁰ kan' cha' msi'yu ne' ti su 'in chkwan nxkin' se'en nchkan' tu se'en yka na'an, nganun chkwan nchkin' kan' ni' tyi'a. Bra kan' mxti' ne' ya' yka na'an, mskan' tukwi ne' te' lo yka cha' tukwa na'an kwi'in 'in yka na'an cha' tsa'a la ran nde kwa.

⁴¹ Ndyaa ba bra kan', ngala yka na'an ska se'en nxnan tukwa ya' tyi'a. Lti ti tyi'a nde kwa cha' ndukwa ysiin, kan' cha' msñi ka'an kiya' yka

na'an lo ysiin kan' bra kan', mdyis-nan mxta' kuloo' tnun tu se'en yka na'an kan' bra kan'.

⁴² Ntsen 'a sndaru cha', si skwa ne' tyi'a cha' kala ne' tu'wa tyi'a, bra ti xnan nchga presu 'in ne'; kan' cha' mske' ti' ne' cha' su'we la kujwi ne' 'in ta'a presu ndla ti.

⁴³ Lo'o ja mda capitán chabiya' 'in sndaru cha' kujwi ne' 'in presu, cha' ja nchka ti' capitán kan', cha' kujwi ne' 'in Palyu. Bra kan' ngulo capitán tñan 'in nchga ne' nu ngwa 'in skwa tyi'a cha' tsaa ne' lo tyi'a, cha' tyo'o su'we ti ne' la lo yuu wtyi;

⁴⁴ ne' nu ja ngwa 'in skwa tyi'a, ndi'in cha' xñi ne' ka', ni siya xñi ne' yu'we yka na'an kan'. Ngwaña'an ngwa cha' su'we ti ngala ta'a ba tu'wa yuu wtyi kan' bra kan'.

28

Mdi'in Palyu lo yuu nu kwenta 'in Malta

¹ Mdo'o ba tu'wa tujo'o, lo'o ndyukwa ta'a ba lo'o nten nu ngwa tyi bra kan'; ytsa' ne' ngwa tyi 'wa cha' Malta naan yuu xuwe kan' nu ndi'in kwenta 'in ne'.

² Ngwa t'nan 'a ti' ne' ngwa tyi kan' 'wa; mxkin ne' ska kii' tnun tu'wa tyi'a, cha' tlya' 'a cha' ndi'ya tyoo. Lo'o ykwi' ne' lo'o ba cha' tsaa ba tu'wa kii' bra kan', cha' ka tsun chin' ti' ba.

³ Ndyaa y'ya Palyu chin' yka, mstyaa la yu yka lo kii' bra kan'; cha' tikee' 'a, bra ti mdo'o tukwa ska kunan tlá nu yku ya' yu, kwi' nganun ndukwi kunan ya' yu bra kan'.

⁴ Na'an ne' ngwa tyi 'in kunan nu ndukwi ya' Palyu, bra ti ykwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—Nten nu wa yjwi 'in ta'a lka yu kwa —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—. Ni siya wa ngulaa yu 'in tujo'o, kaja yu ni, cha' ne' xa'an lka yu.

⁵ Bra kan' mxñan Palyu ya' cha' xtyuu 'in kunan lo kii', lo'o ja ska ngwa 'in yu bra kan'.

⁶ Ngita ne' ngwa tyi, ña'an kwi'ya 'a ne' 'in yu si xu'wi kiin ya' yu, si tlyuu yu lyuu kaja yu, mske' ti' ne'. Chan

ngita ne', bra kan' na'an ne' cha' ja ska ngwa 'in Palyu; xka cha' mda'an tiye ne' bra kan', xka cha' ykwi' ne' lo'o ta'a ne':

—Ska jo'o lka yu re —ndukwin ne' 'in ta'a ne' bra kan'.

⁷ Kwi' se'en ti se'en ndi'in ba ndiya chin' yuu 'in ska yu kula nu naan Publio. Lo'o Publio kan', ngwa yu ndloo la 'in yuu xuwe nu naan Malta kan'. Bra kan' ykwi' yu kula kan' lo'o ba cha' tsaa ba tu' na'an tyi yu. Ndyaa ba bra kan'; snan tsan mdi'in ba lo'o yu kula kan', lo'o su'we 'a ngwa tiye yu kula kan' ña'an 'wa.

⁸ Lo'o ti'í sti Publio tsan kan'; yu'wi tikee' 'in yu kula kan', lo'o kutse' tnen y'ni 'in yu. Yaa na'an Palyu 'in sti Publio kan' bra kan'. Ykwi' Palyu lo'o Ndiose cha' 'in nu ti'í kan', mstyaa ya' yu ke yu ti'í; bra ti nchkaa yu ti'í kan' bra kan'.

⁹ Lo'o nchga ne' ti'í nu ndi'in lo yuu kan', ynan ne' sa ña'an tñan y'ni Palyu bra kan'. Bra ti mdiyan ne' se'en ndi'in ba cha' ku'ni Palyu jo'o 'in ne', lo'o nchkaa ne' bra kan'.

¹⁰ Ka'an 'a cha' su'we mda ne' 'wa bra kan', lye 'a y'ni tnun ne' 'wa sa ña'an bra nu mdo'o ba ndyaa ba. Ti kwi' tsan kan', mdiyan lo'o ne' 'in nchga nan nu lyiji 'wa, msu'wa ne' 'in ran ni' yka na'an cha' tsaa ba lo'o.

Ngala Palyu nde kichen Roma

¹¹ Snan ko' mdi'in ba lo yuu Malta, kan' yten ba ni' ska yka na'an cha' tyaa ba; wa nganun yka na'an kan' nde Malta tyukwi tyempu tlya'. Ne' kichen Alejandría lka x'nan yka na'an kan', nduun nkwin jo'o ke yka na'an 'in, ti kwi' nkwin jo'o ngula tukwa Cástor lo'o Pólux. (Ngwaña'an naan jo'o kan'.) Mdo'o ba ndyaa ba lo'o yka na'an kan' bra kan'.

¹² Chun' ndi'in la chin' mdiyan ba kichen Siracusa, se'en mdi'in ba snan tsan bra kan'.

¹³ Xiya' mdo'o ba ndyaa ba ni' yka na'an bra kan', mdijin ba kwi' se'en ti tu'wa yuu wtyi cha' tiyan ba kichen Regio. La xka tsan su'we 'a mskwa

kwi'in, kan' cha' la mda'a snan tsan ngala ba nde kichen Puteoli.

¹⁴ La kan' mdukwa ta'a ba lo'o tyun nten nu lka ta'a nten 'in Jesucristo. Ykwi' ne' lo'o ba cha' kanun ba se'en ndi'in ne', kan' cha' kati tsan nganun ba lo'o ne' kan'. Lo'o mdo'o ba ndyaa ba tuwiin nu ndyaa kichen Roma bra kan'.

¹⁵ Wa ynan nchga nten 'in Jesucristo nu ngwa tyi Roma cha' ndijyan ba tuwiin, kan' cha' mdo'o ne' na'an tyi ne' ndijyan ne' cha' tyukwa ta'a ne' lo'o ba tuwiin. Ndyukwa ta'a ba lo'o ska ta nten kan' nde kichen Foro de Apio, kwi' ndyukwa ta'a ba lo'o xka ta ne' nde se'en naan Tres Tabernas bra kan'. Mdya 'a Palyu xu'we 'in Ndiose xa wa na'an yu 'in ne' ta'aan kan', ngwa tnun la tiye yu bra kan'.

¹⁶ Ngala ba kichen tlyu nu naan Roma bra kan', mdiyan lo'o capitán 'in nchga presu kan' se'en ndi'in x'nan xka ta sndaru nu ndi'in kwan nde kan'. Lo'o mda ne' chabiya' 'in Palyu cha' tyi'in yu xka tu'wa na'an bra kan', ni siya ña'an ti ndi'in ska sndaru kwan 'in yu nchga bra.

Ngwa'u Palyu cha' 'in X'naan nde kichen Roma

¹⁷ Wa mdiya snan tsan ti nu ngala ba kichen Roma, bra kan' msu'wa Palyu ska rsun ndyaa se'en ndi'in ne' kula 'in ta'a ne' judío nu ndi'in kichen kan'. Ndyo' ti'in ne' se'en ndi'in Palyu bra kan':

—'Wan, ne' kula ta'aan —ndukwin Palyu 'in ne'—, ja ska cha' kuxi y'niin lo'o ne' judío ta'aan; ja ska cha' kuxi y'niin cha' 'in cha' kula nu ndyaa ña'an tian' ta'aan, nu mda ayman kula 'ñaan s'ni. Msñi nten 'ñaan nde Jerusalén, y'ni ne' presu 'ñaan, kan' mda ne' 'ñaan ya' ne' romano.

¹⁸ Ngwa biya' 'ñaan lo'o ne' romano kan' bra kan'; ndukwin ne' kan' cha' ja ndi'in ki'ya 'ñaan cha' kujwi ne' 'ñaan. Ngwa ti' ne' romano kan' kulaa ne' 'ñaan bra kan'.

¹⁹ Lo'o ja mslyaa 'a nu nka ndloo 'in ne' judío ta'aan siya' ti —ndukwin Palyu—. Xa wa mdyii cha', mjñaan chabiya' cha' ka biya' 'ñaan tloo ree

'in ne' romano nu nka ndloo la ti, nu ndi'in kichen re, ni siya ja nchka tiän' xtyaän ki'ya 'in ne' ta'a kichen tyiin.

²⁰ Lo'o ni, nchka tiän' na'aän 'wan cha' chkwiin' lo'o wan, kan' cha' msu'waän rsun 'wan ndyaaan se'en ndi'in wan, lo'o wa y'ni wan cha' su'we mdiyan wan se'en ndi'in ni. Ta'aan lkaan ne' Israel; kwi' ngwaña'an ndi'in taan 'in Ndiose, sa ya' ku'ni ji Ni nchga cha' nu wa ytsa' Ni 'in ayman kula 'ñaan nu ngwa s'ni. Lo'oün, ndyaa ña'an tiän' cha' kan' su'wa ti lo'o wan, kan' cha' mskan' ne' 'ñaan lo'o karenan chkwan re —ndukwin Palyu 'in ne' judío nde Roma.

²¹ Mxkwen ne' kula 'in Palyu bra kan':

—Ja ya kala kityi se'en ndi'in ba nu ngwa'an ne' Judea nu nchkwi' cha' 'iin lo'o ba —ndukwin ne' 'in Palyu—. Ja ya kala ska ne' judío ta'aan nu ngwa ti' chkwi' cha' kuxi 'iin lo'o ba —ndukwin ne'—.

²² Nchka ti' ba kunan ba nchga cha' nu ndiya cha' chkwii' lo'o ba cha' 'in tuwiin kwi kan', cha' jlyo ti' ba cha' nchga kichen ndiya nten nu msin' 'a ti' 'in ne' nu wa msñi tuwiin kan'.

²³ Lo'o mskan' ne' cha' lo'o ta'a ne' ni tsan tyo' ti'in ne' se'en ndi'in Palyu xiya'. Tsan kan' ka'an 'a nten ndyo' ti'in se'en ndi'in yu. Tyukwi tsan ngwa'u yu 'in ne'; ngwa'u yu sa ña'an ndlo Ndiose tñan, sa ña'an nu nchkwi' cha' nu ngwa'an ayman Moisés cha' 'in Jesús, lo'o sa ña'an lka cha' nu ngwa'an xka la ayman kula lo kityi cha' 'in Jesús.

²⁴ Mdiya ne' nu ndyaa ña'an ti' cha' nu ykwi' Palyu lo'o ne' bra kan', kwi' ngwaña'an, mdiya chin' nten nu ja ndyaa ña'an ti' cha' kan' siya' ti;

²⁵ lo'o ja ngwa su'wa tiye ne'. Bra wa tyaa ti ne', xiya' ykwi' Palyu lo'o ne':

—Ñi 'a cha' nu ytsa' Tyi'i Ndiose 'in ayman Isaías nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose nu ngwa s'ni, xa nu ykwi' Ni lo'o ayman Isaías kan' bra kan':

26 Tsaa nu'win se'en ndi'in ne' kwa,
 cha' chkwii' lo'o ne' nchga
 cha' nu katsaän' 'iin, ndukwin
 Ndiose 'in Isaías.

Nde lka cha' nu ka chkwii' lo'o ne'
 kan':

Ja chan kunan wan cha' 'ñaän, lo'o ja
 ka biya' ti' wan sa ña'an ndyo'o
 cha' nu wa ynan wan, nchk-
 wiin 'in ne'.

Ja chan ña'an wan cha' 'ñaän, lo'o ja
 ki'ya wan kwenta nan lka cha'
 nu wa na'an wan, nchkwiin 'in
 ne'.

Kan' ykwi' Ndiose lo'o Isaías xiya':

27 Tla 'a kasiya 'in nten ta'a wan, cha'
 ja xlyaa 'a ne' kan' kunan ne'
 cha' nu nchkwiin' lo'o ne'.

Ja nnan su'we ne' kan', chun' ja xlyaa
 ne' ka biya' ti' ne' cha' 'ñaän;

ja xlyaa ne' kan' ki'ya ne' kwenta, lka
 ne' ña'an ti' nten nu kwityiin';

ja xlyaa ne' kan' kulaa ya' ne' cha'
 kuxi nu ndi'in 'in ne'.

Kan' cha' ja nchka 'ñaän ku'niin cha'
 tlyu ti' 'in ne' 'in cha' kuxi kan'.

Ngwaña'an ndukwin Ndiose 'in
 Isaías.

28 Ka biya' ti' wan ni, cha' wa mdyis-
 nan Ndiose ngitsa' Ni cha' 'in Ni nde
 se'en ndi'in ne' xka la'a tsu'; xlyaa
 Ndiose ku'ni tyii Ni ki'ya nu ndi'in 'in
 ne' kan', bra nu xñi ne' cha' 'in Ni.
 Lo'o ni, ja ka tsaa tii cha' kan', chañi
 cha' kunan ne' kan' cha' 'in Ndiose.

29 Xa wa mdyii ykwi' Palyu, bra
 kan' mdo'o ta'a ne' judío ndyaa ne';
 lye 'a ykwi' ne' lo'o ta'a ne'.

30 Tukwa yijan nganun Palyu nde
 kichen Roma kwa, mdi'in yu ska ni'
 ña'an nu mjñan ti yu. Su'we nka tiye
 yu ña'an yu 'in nchga nten nu mda'an
 se'en ndi'in yu,

31 kwi' ja ntsen yu kwa'u yu 'in ne'
 sa ña'an ka Ndiose ndloo la ni' kasiya
 'in nten. Lo'o ja ykwi' 'a ne' lo'o yu
 cha' ja chkwii' yu nchga cha' 'in Jesu-
 cristo lo'o nten.

Kityi nu ngwa'an Palyu cha' tsa'a se'en ndi'in nten 'in Jesucristo nde kichen Roma

¹ Palyu lkaän. Na' lkaän nu nda'aän kityi re cha' tsa'a se'en ndi'in wan nde kichen Roma, 'wan nu msñi wan cha' 'in Jesucristo. Na' ngi'niin tñan 'in Ndiose, cha' Ndiose ngulo suwi 'ñaän cha' tsa'aän chkwii'n' cha' su'we 'in Ni lo'o nten.

² Bra nu ti ji kan Jesucristo lo chalyuu, ti bra kan' ytsa' ñi Ndiose 'ñaan sa ña'an nu ka cha' kan' tyempu nu ndijyan nde loo la. Ytsa' Ni cha' kan' 'in nten nu ykwi' lo'o nten chalyuu chabiya' 'in Ndiose, cha' chkwii' ne' lo'o ta'a nten ne' nu ngwa s'ni; ngwa'an ne' cha' kan' lo kityi bra kan'.

³ Cha' su'we 'in Jesucristo nu nka X'naan, ti kwi' nu lka Sñi' Ndiose ni, kan' lka cha' nu ngwa'an ne' lo kityi kan'. Ngula Jesús lo chalyuu sa ña'an nu ndlya nchga la nten, cha' ti kwi' ta'a ne' ayman David lka Jesús;

⁴ kwi' ngwaña'an lka Jesús ska ti nu nka Sñi' ykwi' Ndiose. Nde ña'an ka biya' su'we tian' cha' kan': chabiya' 'in Ndiose Sti yu ndyu'u Jesús xiya' xa wa ngujwi yu, lo'o tnun 'a tñan y'ni Ndiose bra kan'. Bra nu mda Ndiose Tyi'i ykwi' 'in Jesús, bra kan' ytsa' Ni 'ñaan cha' Sñi' ykwi' Ndiose lka Jesús kan'.

⁵ Su'we 'a ngi'ni Ndiose lo'oün chun' tñan nu y'ni Jesucristo. Wa ngulo Ni tñan 'ñaän cha' tsa'aän ña'an chalyuu, nchga se'en ndi'in nten; chabiya' 'in Ndiose tsa'aän chkwii'n' cha' su'we 'in Ni lo'o nten. Nchka ti' Ndiose cha' kaja nten 'in Ni nde nchga kichen, nten nu sten cha' 'in Ndiose, nten nu kunan nchga cha' nu nchkwii' Ni.

⁶ Lo'o 'wan ni, wa ngulo suwi Ndiose 'wan cha' ka wan nten 'in Jesucristo.

⁷ Nda'aän kityi re cha' tsa'a kichen Roma nde se'en ndi'in wan. Chkwii'n' lo'o wan chabiya' 'in Ndiose Stian, chabiya' 'in Jesucristo nu nka X'naan, cha' su'we 'a nsu'wi tiye Ndiose lo'o wan. Wa ngulo suwi Ni 'wan cha' tyukwi ti tiye wan ka wan nten 'in Ni. Nde ña'an nchka tiän', cha' ña'an ti ku'ni Ndiose Stian cha' su'we lo'o wan, cha' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in wan chun' Jesucristo nu nka X'naan.

Nchka 'a ti' Palyu tsa'a na'an chin' 'in ne' Romano

⁸ Se'en mdyisnan ti kityi re, ngi'niin tnuün 'in Ndiose chabiya' 'in Jesucristo. Su'we 'a nka tiyeän cha' ta'a wan wa msñi wan cha' 'in Jesús; nchga kichen nganen cha' ndyaa ña'an 'a ti' wan cha' kan'.

⁹ Lo'o na' ni, wa mjwi tñan 'ñaän cha' chkwii'n' cha' su'we 'in Jesucristo nu nka Sñi' Ndiose lo'o xka ta nten; tyukwi ti tiyeän ngi'niin tñan kan' chabiya' 'in Ni. Jlyo ti' Ndiose cha' ta'a ti nda'an cha' tiyeän cha' 'wan bra nu nchkwii'n' lo'o Ni.

¹⁰ Lo'o ngwaña'an, nchga tsan njñaän chabiya' 'in Ndiose cha' tsa'aän se'en ndi'in wan, cha' tyi'iin chin' lo'o wan, ya' nu nchka ti' Ndiose cha' tsa'aän.

¹¹ Nchka 'a tiän' ña'aän chin' 'wan, lo'o nchka tiän' chkwii'n' ska cha' lo'o wan; Tyi'i Ndiose lka nu su'wa ya' 'ñaän, cha' tsa'a ña'an la ti' wan 'in Jesús. Bra kan' sten tsa'a la wan cha' kan'.

¹² Su'we la si nchga nan tsa'a ña'an su'we la tian' 'in Ndiose chun' tñan nu y'ni Jesús. Ka su'wa yaan' 'in ta'aan bra kan'.

¹³ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, nchka tiän' cha' ka biya' ti' wan cha' su'we 'a nsu'wi tiyeän 'wan. Tyun ya' ngwa tiän' kaän se'en ndi'in wan, lo'o ni ña'an ti, ti ji kaja ña'an kaän. Sa ña'an nu y'niin la xka kichen, kwi' ngwaña'an nchka tiän' ku'niin nde kichen se'en ndi'in wan; nchka tiän' cha' ka'an la nten sten cha' 'in Jesús, lo'o ngwaña'an nchka tiän' cha' ti kwa'uün la cha' kan' 'wan.

14 Wa ngulo Ndiose tñan 'ñaän cha' tsa'aän chkwiin' lo'o ne' xka la'a tsu', ni siya ndi'in ne' kan' kichen tnun, ni siya ndi'in ne' tijyu' la ni' kixin'; ngulo Ni tñan 'ñaän cha' ska ti cha' chkwiin' lo'o nten, ni siya lo'o nten nu nsu'wi 'a cha' tiya 'in, ni siya lo'o nten nu ja ndi'ya kwenta siya' ti.

15 Kan' cha' ni, nchka tiän' tsa'aän cha' chkwiin' cha' su'we 'in Ndiose lo'o wan ne' Roma, sa ña'an nu wa ykwiin' cha' kan' la xka kichen.

Tlyu 'a cha' su'we lka cha' nu nda Jesús cha' chkwian' lo'o nten

16 Ja nju'u tiän' siya' ti cha' kwa'uün 'in nten cha' su'we nu nchkwil' 'in Jesús. Ndiyyan cha' kan' lo'o nchga chabiya' 'in Ndiose, cha' kulaa Ni 'in nchga cha' kuxi nchga nten nu xñi cha' 'in Ndiose. Ti kulo ytsa' Ndiose cha' su'we kan' 'in ne' judío ti, bra kan' lo'o ytsa' Ni cha' su'we kan' 'in ne' xka la'a tsu'.

17 Bra nu kunaan cha' su'we 'in Jesús kan', bra kan' ka biya' tian' sa ña'an nu ngi'ni Ndiose cha' ka su'we kasiya 'in nten xa'an; chun' nu ndyaa ña'an tian' tñan nu y'ni Jesús, kan' cha' ka su'we kasiya 'in nchgaan nu y'nian cha' xa'an ti kulo, ska ti si stean cha' 'in Ndiose. Ngwaña'an ndyo'o ska cha' nu ndukwa lo kityi kula: "Bra nu ndyaa ña'an tian' 'in Ndiose cha' ka ku'ni Ni cha' ka su'we kasiya 'ñaan, bra kan' kaja ska chalyuu nu ja tsa'a tii 'a 'ñaan."

Yuwe' nu nganun 'in nten chalyuu

18 Bra nu kunaan cha' 'in Jesús kan', bra kan' ka biya' tian' cha' msin' 'a ti' Ndiose nde se'en ndi'in Ni ni' kwan; lo'o ta Ni nu ti'í 'in nchga nten nu ngi'ni cha' kuxi. Msin' ti' Ni 'in ne' kan', si'ya cha' kuxi 'a ngi'ni ne'; xa'an 'a ne' kan', lo'o ngwaña'an, ja nda ne' chabiya' kunan xka ta nten nchga cha' nu ñi nu wa ykwi' Ndiose lo'o nten chalyuu.

19 Nchka biya' ti' ne' xa'an kan' nchga lo cha' nu ka ka biya' ti' nten cha' 'in Ndiose, cha' wa ngwa'u Ndiose cha' kan' 'in ne'.

20 Ndiose ni, ja nchka 'ñaan ña'an 'in Ni nde se'en ndi'in Ni ni' kwan, ti kwi' ti cha' ja nchka ka biya' tian' sa ña'an cha' tnun nu ngi'ni Ni. Ti nu mdyisnan chalyuu ti kulo, ti bra kan' wa mjwi ña'an xu'wi lyo nten 'in Ndiose; ti bra kan' ndiya ña'an nu ka biya' ti' nten ni ña'an nu lka Ndiose, si tsa'a naan ne' 'in Ni. Ka xu'wi lyo nten 'in Ni bra nu ña'an ne' nchga lo nan nu wa ngwiñan Ni lo chalyuu. Kan' cha' ja ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne' xa'an.

21 Ni siya nsu'wi lyo ne' xa'an kan' sa ña'an nu lka Ndiose, ja xlyaa ne' kan' ku'ni tnun ne' 'in Ni; ni siya Ndiose ykwi' lka Ni, ja ndya ne' kan' xu'we 'in Ni. Xkwi' cha' xa'an nda'an cha' tiye ne'. Lye 'a mxiya' ne' cha' ke ne' cha' ja xlyaa ne' xñi ne' cha' nu ñi kan'.

22 Ndukwin ne' cha' nchga cha' jlyo ti' ne', lye 'a ngi'ni siye' ne' lo'o ta'a nten ne' ngwaña'an; wa mna' cha' tiya 'in ne' si'ya cha' xa'an nu ngi'ni ne'.

23 Ja nchka 'a ti' ne' ku'ni tnun ne' 'in Ndiose nu nka ndloo la ti, ti kwi' Ni lka Ni nu ja tsa'a tii 'a chalyuu 'in Ni siya' ti; ndiya la ti' ne' ku'ni tlyu ne' 'in nkwin nten nu ndyiji. Kwi' ngwaña'an, ngi'ni tnun ne' 'in nkwin kiñi nu ndukwi ni' kwan, lo'o nkwin 'ni nu ndukwa kiya', lo'o nkwin 'ni nu nsuwe' ni' i' lo yuu; kan' lka nan nu ngi'ni tnun ne'.

24 Kan' cha' wa ngulaa ya' Ndiose 'in ne' xa'an kan'; ti nda Ni chin' tyempu 'in ne' cha' ku'ni ne' cha' chen ña'an lo'o ta'a ne', ska lo cha' kuxi nu nju'u 'a tian' chkwian' sa ña'an ngi'ni ne'.

25 Wa ngulo chun' ne' kan' nchga cha' nu ñi nu ykwi' Ndiose lo'o ne', ndiya la ti' ne' cha' xñi ne' ya ña'an ti cha' kwiñi. Ngi'ni tnun ne' 'in jo'o kwiñi, nchkwil' ne' lo'o nkwin ska nan nu wa ngwiñan Ndiose; ja nchkwil' ne' lo'o Ndiose ykwi' nu ngwiñan cha' kan', ti kwi' Ndiose nu su'we nsu'wi tiye'an 'in Ni, cha' xkwi' cha' su'we ngi'ni Ni lo'oan. Kwi' ngwaña'an lka cha' kan' ni.

26 Wa ngulaa ya' Ndiose 'in ne' xa'an sikwa, cha' ku'ni ne' cha' chen ña'an lo'o ta'a ne'; ska lo cha' xa'an nu ja nchka 'a tian' chkwian' cha' 'in ran lo'o nten, kan' lka cha' xa'an nu ngi'ni ne' kan'. Ti kwi' ne' kuna'an 'in ne', ja ndi'in lo'o yu ki'yu sa ña'an nu ndi'in nchga nten su'we, xkwi' lo'o ta'a kuna'an ne' ngi'ni ne' cha' chen ña'an kan'.

27 Kwi' ngwaña'an yu ki'yu ni, ja ndi'in yu lo'o ne' kuna'an 'in yu sa ña'an nu ngi'ni nten; nxitukwi' 'a ti' yu 'in ta'a ki'yu yu, ngi'ni yu cha' chen ña'an lo'o ta'a ki'yu yu. Ti ykwi' ti ne' ngi'ni ne' nu ti'í lo'o ne', cha' kuxi 'a cha' nu ngi'ni ne' kan'.

28 Ngwaña'an ndi'in cha' 'in nten chalyuu, cha' ja nchka ti' ne' xu'wi lyo ne' 'in Ndiose; kan' cha' ngulaa ya' Ndiose 'in ne' cha' ku'ni ne' cha' xa'an kan', nda Ni chin' tyempu 'in ne' cha' ku'ni ne' ña'an cha' kuxi nu nchka ti' ne' ku'ni ne'.

29 Ja su'we siya' ti tñan nu ngi'ni ne' lo'o ta'a nten ne': xkwi' cha' chen ña'an ngi'ni ne', xa'an 'a ngi'ni ne'; nxitukwi' 'a ti' ne' cha' su'we nu nsu'wi 'in ta'a nten ne', ti'í 'a ti' ne' 'in ta'a nten ne'; nchka ti' ne' cha' su'we la tyi'in ne' ke xka la ta'a ne', nsuun ne' kan' lo'o ndyujwi ne' 'in ta'a ne'; nñi lyo'o ne' 'in ta'a ne'; chen 'a ña'an cha' nsu'wi tiye ne' ña'an ne' 'in ta'a nten ne', lo'o nchkwil' 'a ne' kwentu 'in ta'a ne',

30 lo'o nchkwil' ne' cha' ti'í 'in ta'a ne'; liye' ti' ne' 'in Ndiose, cha' kuxi nchkwil' ne' 'in Ndiose; lye 'a ngi'ni siye' ne' lo'o ta'a nten ne'. Lo'o ngwaña'an, ti nda'an naan la ne' cha' kuxi nu ku'ni ne'. Ti kwi' ja nnan 'a ne' cha' nchkwil' sti ne' lo'o jya'an ne' lo'o,

31 ja ska cha' nduwe ti' ne' kan' siya' ti, ja ngi'ni ne' ni ska tñan nu ndukwin ne' cha' ku'ni ne'. Ja nsu'wi tiye ne' 'in ta'a ne', sa ña'an nu ngi'ni nten su'we; ja ngi'ni ne' cha' tlyu ti' 'in ta'a ne', ti kwi' ti cha', ja nchka t'nan ti' ne' 'in ta'a ne'.

32 Ndi'ya ne' kan' kwenta cha' wa ykwi' Ndiose cha' 'in ne', cha' nu ndi'in cha' kaja ne' kan' si'ya cha'

xa'an nu ngi'ni ne'. Ni siya jlyo ti' ne' cha' kan', ja nduwe ti' ne'; ña'an ti ngi'ni ne' cha' xa'an nu y'ni ne'. Lo'o ngwaña'an, su'we 'a nsu'wi tiye ne' bra nu ña'an ne' xka nten nu ngi'ni ti kwi' cha' kuxi nu ngi'ni ne'.

2

Ñi'a ku'ni biya' Ndiose 'in nten chalyuu

1 Lo'o 'wan ni, ja kaja 'a ña'an nu ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'wan, bra nu nchkwil' 'a wan cha' 'in ska cha' kuxi nu ngi'ni nten; bra nu ndlo tuun wan ki'ya nu ndukwi xka nten, kwi' ngwaña'an, ti ykwi' ti wan ndukwi wan ki'ya kan'. Sa ña'an nu ngi'ni biya' wse 'in nten xa'an, kwi' ngwaña'an ngi'ni wan lo'o ta'a nten wan, cha' nu ngwaña'an nchkwil' wan lo'o ne', lo'o su'wa ndukwi wan ki'ya lo'o ne' xa'an kan'.

2 Wa jlyo ti' wan cha' ñi 'a ngi'ni Ndiose bra nu nda Ni nu ti'í 'in nten nu ngi'ni nchga lo cha' xa'an.

3 ¿Ni cha' nxke' ti' wan cha' ja su'wa ka nu ti'í 'wan lo'o nu ka 'in ne' xa'an kan'? Kwi'ni 'a wan, ja ka 'a xnan wan 'in Ndiose bra nu ku'ni biya' Ni 'in nchga nten; nan nxya wan ki'ya 'in nten, ni siya ngi'ni wan ti kwi' ti cha' kuxi nu ngi'ni ne' kan'.

4 ¿Ni cha' ja nduwe 'a ti' wan cha' nchka t'nan 'a ti' Ndiose ñaan? Ndukwa Ni nchga cha' nu njñaan 'in Ni, ndalo 'a Ni ñaan, su'we 'a nka tiye Ni lo'oan; xkwi' ngwaña'an ngi'ni Ni cha' kaja ña'an kulaa yaan' cha' kuxi nu ndiya 'a tian'.

5 Ja xlyaa wan kuan wan cha' nu nchkwil' Ndiose lo'o wan, ja jyu'u ti' wan siya' ti; kan' cha' ndi'in cha' ta Ndiose nu ti'í 'wan bra nu tiya tsan nu ña'an nchga nten chalyuu cha' ñi 'a ku'ni biya' Ni 'in nten.

6 Tsan kan' ta Ni nu ti'í 'ñaan sa ña'an nu ngi'nian xa nu ndi'ian lo chalyuu;

7 ska chalyuu su'we nu ja tsaa tii 'a, kan' lka nu ta Ndiose 'in nchga nten nu ngi'ni cha' su'we, ne' nu ja nchka ndaja ti' cha' ngi'ni ne' cha' su'we lo'o

ta'a nten ne'. Xkwi' nda'an cha' tiye ne' kan' cha' 'in cha' su'we nu nsu'wi nde se'en ndi'in Ndiose, xkwi' nan tyi'in su'we ti ne' lo'o Ni, nka tiye ne', xkwi' cha' 'in chalyuu kwi nu ndijyan nde loo la nduwe ti' ne'.

⁸ Nten xa'an ni, nu xkwi' cha' 'in ti ykwi' ti ne' nda'an cha' tiye ne', tnun 'a nu ti'í ta Ndiose 'in ne' kan'; kasin' 'a ti' Ndiose 'in nchga ne' kan', cha' ja xlyaa ne' kunan ne' siya' ti nchga cha' nu ñi nu ndu'u Ndiose 'in ne', cha' nu nxitukwi 'a ti' ne' 'in ya ña'an ti cha' xa'an nu ña'an ne'.

⁹ Lye 'a ta Ndiose nu ti'í 'in ne' kan' bra kan', tnun 'a nu ti'í ka 'in nchga nten chalyuu, nten nu ngwaña'an xkwi' cha' xa'an ngi'ni ne'. Kulo, tyukwa ne' judío nu ti'í kan', bra kan' kwi' ngwaña'an tyukwa ne' xka la'a tsu', ne' nu ja lka judío, nu ti'í kan'.

¹⁰ Nchga nten nu ngi'ni cha' su'we, ta Ndiose cha' su'we nu nsu'wi 'in Ni nde se'en ndi'in Ni 'in ne' kan'; su'we 'a ka 'in ne' kan' nde se'en ndi'in Ni bra kan', ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ne' bra kan'. Kulo, tyukwa ne' judío cha' su'we kan', kwi' ngwaña'an tyukwa ne' xka la'a tsu' cha' su'we kan' chun' ndi'in la.

¹¹ Si'i wa lka ti nten nu nchka t'nan ti' Ndiose 'in, ska ti biya' nchka t'nan ti' Ni 'in nchga nten chalyuu.

¹² Ne' xka la'a tsu' ni, ni siya ja ya kunan ne' nchga cha' nu wa ytsa' Moisés 'in ne' judío, tyii cha' 'in ne' ngwaña'an ti, si ndukwi ne' ki'ya. Kwi' ngwaña'an ta Ndiose nu ti'í 'in ne' judío, nu wa ynan cha' nu ñi nu wa ytsa' ayman Moisés 'in ne'; si nu ndukwi ne' ki'ya, ku'ni biya' Ndiose 'in ne' lo'o cha' nu ykwi' Moisés kan' lo'o ne' bra kan'. Lo'o ngwaña'an, ska ti biya' ku'ni biya' Ndiose 'in nchga nten nu ngi'ni cha' kuxi.

¹³ Ja ka su'we kasiya 'ñaan lo'o Ndiose cha' nu nnaan tian cha' nu ñi nu nchkwí' Ni lo'oan ta'aan; ska ti si tyukwi ti tiyeaan tukwaan cha' kan', si ku'nian nchga tñan nu ndlo Ni 'ñaan, bra kan' ka su'we kasiya 'ñaan lo'o Ni.

¹⁴⁻¹⁵ Ndiya nten, ne' xka la'a tsu', nu cha' 'in ti ne' ngi'ni sa ña'an nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose, ni siya ja

ya kunan ne' cha' kan'. Ngwaña'an ka jlyo tian' cha' nchka biya' ti' ne' kan' sa ña'an tñan nu nchka ti' Ndiose, chun' cha' tyukwi ti tiye ne' ngi'ni ne' nchga cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ne' judío nu ngwa s'ni, ni siya ja ya katsa' Ndiose cha' kan' 'in ne' xka la'a tsu' kan'; ke ti ne' kan' ndi'ya cha' su'we nu ngi'ni ne' lo'o ta'a nten ne'. Kwi' ngwaña'an, bra ti ndi'ya ne' kan' kwenta cha' ki'ya lka bra nu ngi'ni ne' ska cha' kuxi, lo'o ja ndi'in cha' kuwe 'a ti' ne' bra nu ngi'ni ne' ska cha' su'we.

¹⁶ Ngwaña'an ka sikwa, bra nu ku'ni biya' Ni 'in nchga nten. Tyo'o loo nchga cha' nu nsu'wi mnan ni' kasiya 'in ne', bra kan' kulo Ni tñan 'in Jesucristo cha' ku'ni biya' Ni 'in ne'. Ngwaña'an lka cha' nu nchkwíin' lo'o nten laja nu ndu'uñ cha' su'we 'in Ndiose 'in ne'.

Tñan nu ngulo Ndiose 'in ayman Moisés cha' ku'ni ne' judío

¹⁷ 'Wan ni, nu ndukwin wan cha' ne' judío lka wan, ndyaa ña'an 'a ti' wan nchga cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ayman Moisés nu ngwa s'ni. Lo'o lye 'a ngi'ni siye' wan lo'o xka ta nten, cha' ndukwin wan cha' ska ti wan lka wan nten 'in Ndiose.

¹⁸ Nan wa jlyo ti' wan nchga tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'ni wan, nxke' ti' wan; wa ngwa'an Moisés cha' kan' lo kityi cha' 'wan, kan' cha' ndi'ya la wan kwenta sa ña'an lka ska cha' su'we, sa ña'an lka ska cha' kuxi.

¹⁹ Kwi' ngwaña'an nxke' ti' wan, cha' ti ykwi' wan nchka 'wan kwa'u wan tuwiin nu ñi 'in nchga nten nu ja jlyo ti'; nxke' ti' wan cha' nchka 'wan chkwí' wan cha' nu ñi lo'o nten nu ja ndyiji ña'an ka biya' ti' ska cha' nu ñi;

²⁰ nxke' ti' wan cha' nchka 'wan kwa'u ñi wan 'in nten nu ja nnaan su'we, cha' nu mna' cha' tiya 'in ne', ndukwin wan; nxke' ti' wan cha' ka 'wan ka wan mstru 'in nten nu ja ya ku'ni xa'an siya' ti. Nxke' ti' wan cha' ka ku'ni wan ngwaña'an, chun' ndyaa ña'an 'a ti' wan cha' nu ngwa'an ayman Moisés kan'; laja cha' kan' ndukwa nchga cha' nu ka jlyo

tian', nchga cha' nu ñi nu nsu'wi lo chalyuu, nxke' ti' wan.

²¹ Nan ndu'u wan 'in ta'a nten wan ni, ¿ni cha' ja nchka 'wan kwa'u wan 'wan, ti ykwi' ti wan? Ndukwin wan cha' ja su'we ku'ni ne' kunan ska nan nu nsu'wi 'in ta'a nten ne', ¿ta ja lo'o wan ti ngi'ni wan kunan 'in nten, ndiya bra a?

²² Ndukwin wan cha' ja su'we 'a tyi'in cha' 'in ne' lo'o kwilyo'o xka nten, ¿ni cha' lka cha' lo'o wan ngi'ni wan cha' kuxi kan' sikwa? Si ja ndiya ti' wan siya' ti bra nu ngi'ni tnun xka ta nten 'in jo'o nu si'i Ndiose ykwi' lka, ¿ni cha' lka ngi'ni wan kunan cha' su'we nu nsu'wi ni' lyaa 'in ne' kan' a?

²³ Ndukwin wan cha' su'we la siya' ti lka cha' nu ytsa' ayman Moisés 'wan, lo'o ngi'ni 'a wan cha' kuxi lo'o Ndiose xa nu ja nnan 'a wan cha' kan'.

²⁴ Ndiya ska cha' nu ndukwa lo kityi kula, kityi se'en nchkwi' Ndiose cha' re: "Kuxi 'a nchkwi' ne' xka la'a tsu' 'in Ndiose si'ya wan." Kwi' ngwaña'an 'wan, kuxi 'a ngi'ni wan, lo'o nchkwi' 'a nten cha' 'wan.

²⁵ Ndyaa ña'an 'a ti' wan cha' nu ndukwin kityi cha' si'yu wan kijin nu ki'yu sñi' wan bra nu ti kune' ne', cha' ka lkwan Ndiose 'in ne'. Su'we 'a si kunan wan nchga cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ayman Moisés; si ja kunan wan nchga cha' kan', wa lka wan sa ña'an lka nten nu ja nsi'yu kijin yu ki'yu siya' ti.

²⁶ Lo'o ngwaña'an nten xka la'a tsu' nu ja nsi'yu kijin kan', si kunan ne' kan' cha' nu ytsa' Moisés 'ñaan, bra kan' su'wa ti tukwa Ndiose cha' 'in ne' kan' sa ña'an ndukwa Ni cha' 'in ne' judío ta'aan nu wa msi'yu kijin.

²⁷ Chañi cha' ja nsi'yu ne' kan' kijin sa ña'an nu nsi'yu ne' judío kijin; ja nsu'wi cha' kan' 'in ne', cha' ne' xka la'a tsu' lka ne'. Lo'o ni, si ku'ni ne' kan' nchga tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'ni ne', ta ne' cha' jyu'u 'wan ne' judío, chun' ja ndukwa wan cha' kan', ni siya wa ynan wan nchga cha' nu ñi 'in Ndiose, ni siya wa msi'yu wan kijin wan.

²⁸ Ja lkaan tyukwi ti tiyeane' judío

ska ti chun' nu kti 'a ngi'nian tloo Ndiose, xa nu ña'an ti nten 'ñaan, ja ka tñan ngwaña'an, ni siya wa msi'yuwan kijin;

²⁹ si'i ngwaña'an lkaan ne' judío. Tyukwi ti tiyeane' lkaan ne' judío bra nu sten su'weane' cha' 'in Ndiose, ñi la tyo'o cha' 'ñaan si nu wa ndukwa biya' 'in Ndiose la ni' kasiya 'ñaan. Bra kan' ka kulo Ni ya ña'an ti tñan 'ñaan lo'o Tyi'i ykwi' Ni, si'i lo'o ska cha' nu ndukwa lo kityi ti. Lo'o kan' su'we 'a ku'ni Ndiose lo'oan, si'i nten chalyuu ti nu chkwi' su'we 'ñaan bra kan'.

3

¹ Su'we chin' cha' lkaan ne' judío sikwa, su'we chin' cha' nsi'yuwan kijin, cha' ngwaña'an ndukwan Ndiose 'ñaan.

² Nde lka cha' su'we nu nsu'wi 'ñaan chun' cha' lkaan ne' judío: ska ti lo'o ne' judío ta'aan wa ytsa' Ndiose 'in ne' nu ngwa ti kulo, ni ña'an cha' nka tiye Ni chkwi' Ni lo'o nten chalyuu.

³ Ni siya ndiya chin' nten ne' judío nu ja ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose, ja kulaa ya' Ndiose 'in nchga ne' judío si'ya nu chin' ti nten kan'.

⁴ Ja nchka ti' Ni ku'ni Ni ngwaña'an! Xkwi' ñi 'a ngi'ni Ndiose lo'o nten 'in Ni, ni siya kwiñi 'a ngi'ni nchga nten chalyuu. Nde ndukwa ska cha' 'in Ndiose nu nchkwi': Bra nu chkwii', bra kan' ka biya' ti' ne' cha' ñi 'a ngi'nii; bra nu ka biya' 'iin tloo ne' nu nka tñan, ka kuloo luwi 'iin bra kan'.

⁵ Cha' nu nan ni, nsu'wi 'a cha' kuxi nu ngi'nian; lo'o cha' kuxi kan', ngi'ni cha' ka biya' la tian' cha' ñi 'a ngi'ni Ndiose. ¿Ni sa ña'an chkwian' ni sikwa a? ¿Ta ja ñi ngi'ni Ndiose lo'oan a? ¿O ta ja su'we si ta Ndiose nu ti'í 'ñaan cha' wa y'nian cha' kuxi a? (Ndiya nten nu ngwaña'an nchkwi'.)

⁶ Ñi 'a ngi'ni Ndiose. Ja ta Ndiose nu ti'í 'in nten chalyuu si'ya ki'ya nu ndukwi ne', si ja ñi ngi'ni biya' Ni 'in nchga nten.

⁷ Ja chan chkwi' ne' cha' kwiñiñ 'aañ. Su'we, kwiñiñ 'aañ sikwa. Kan' cha' ni, xa nu na'an xka ta nten 'ñaan

ka biya' la ti' ne' cha' ñi 'a cha' nu nchkwi' Ndiose lo'oan; ngwaña'an ku'ni tnun la ne' 'in Ndiose chun' cha' nu nchkwiin'. Ja ndi'in cha' xtya ne' ki'ya 'ñaän sikwa.

⁸ Ti kwi' ti cha' ja su'we lka si ti ku'nian laan cha' kuxi cha' ka su'we la cha' 'ñaan lo'o Ndiose nde loo la; ndiya nten nu kwiñi lyo'o ne' 'in ta'a nten ne' ngwaña'an; ndukwin ne' cha' nchkwi' ba cha' kuxi kan'. Ñi 'a ku'ni Ndiose bra nu ta Ndiose nu ti' 'in ne' nu ngwaña'an nchkwi' cha' kan'.

Nchga nten ndukwi ne' ki'ya tloo Ndiose

⁹ Ngwaña'an ndyo'o cha' sikwa. Ja ka chkwian' cha' su'we la nan cha' lkaan ne' judío. Si'i nan su'ween laan; wa ngwa biya' tian' cha' su'wa ti ngi'ni ne' judío cha' xa'an sa ña'an nu ngi'ni ne' xka la'a tsu' cha' xa'an, cha' nsu'wi 'a cha' kuxi nu nka ndloo la 'in nchga nten chalyuu.

¹⁰ Lo'o nde nchkwi' ska cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose:

Ja tukwin ndiya nu ngi'ni xkwi' cha' su'we;

¹¹ ja ndiya nten nu nchka biya' ti' cha' 'in Ndiose, ja tukwin nda'an naan cha' 'in Ndiose.

¹² Wa mdo'o tsu' nchga nten tuwiin nu ñi, su'wa ti ngwa kuxi kasiya 'in nchga ne'; ja tukwin ndiya nu ngi'ni xkwi' cha' su'we.

¹³ Ña'an ti' tyi'i tukun nu ndyo'o tu'wa kwaa nu ti ji tukun' ne' tu'wa ran, su'wa ña'an nchka ti' ne' kan', cha' xkwi' cha' kuxi ndyo'o tu'wa ne'.

Lye 'a nñi lyo'o ne' 'in ta'a nten ne' laja nu nchkwi' ti ne'.

Ña'an ti' tyi'a yan nu nsu'wi tu'wa kunan, ngwaña'an lka ne', cha' tlá 'a nchkwi' ne'.

¹⁴ Ja mdyii cha' ndlo ne' yuwe' 'in ta'a nten ne'; ja mdyii cha' xa'an nu nsu'wi ni' tiye ne',

¹⁵ ja mdyii cha' ndyujwi ta'a ne', nka tiye ne'.

¹⁶ Xkwi' ngi'ni ñu'un ne' 'in ta'a nten ne', nchga se'en nda'an ne'

ngi'ni ne' cha' ka xi'in ti' ta'a nten ne'.

¹⁷ Ja nsu'wi lyo ne' tuwiin nu ñi nu ku'ni cha' tiin ti tyi'in nten.

¹⁸ Ja ntsen ne' siya' ti 'in Ndiose. Ngwaña'an nchkwi' cha' nu ndukwa lo kityi kan'.

¹⁹ Wa jlyo tian' cha' nchga cha' kula kan', ndukwa ran cha' ka kuwe ti' ne' judío nu wa yten lo cha' nu ndukwa lo kityi kan'. Kwi' ngwaña'an, ngwa'an ayman kula cha' kan', chun' nchka ti' Ndiose cha' ka biya' ti' nchga nten ña'an chalyuu cha' ja kaja ña'an lyaa ne' ti ykwi' ti ne' tloo Ndiose, cha' ndi'in cha' ku'ni biya' Ni 'in ne'.

²⁰ Ni siya ku'nian nchga cha' nu ngwa'an ne' lo kityi kula kan', ja ka su'we ka tiyeen lo'o Ndiose chun' nu ngi'niin tian ngwaña'an; wa lka ti ña'an nu kunanjo'o kityi kan' 'ñaan, cha' ka biya' tian' cha' ndukwiin 'aan ki'ya tloo Ndiose.

Kulaa Ndiose 'in nten 'in nchga cha' kuxi bra nu xñi ne' cha' 'in Jesucristo

²¹ Lo'o ni, wa mdo'o tukwa ska cha' kwi lo chalyuu, lo'o ja su'wa ndi'in cha' kwi re lo'o cha' kula kan'. Bra nu kwa'u Ndiose cha' kwi kan' 'ñaan, bra kan' ka biya' tian' sa ña'an ka su'we ka kasiya 'ñaan lo'o Ndiose. Wa lka ndukwa chin' cha' nu nchkwi' 'in cha' kwi kan' lo kityi kula, ni siya lo kityi nu ngwa'an ayman kula nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose nu ngwa s'ni.

²² Nchkwi' kityi cha' ku'ni Ndiose cha' ka su'we ka kasiya 'ñaan lo'o Ni, si xñian cha' 'in Jesucristo. Su'wa ti ku'ni Ni lo'o ta'aan nu lkaan ne' judío lo'o nchga nten nu xñi cha' 'in Ndiose la xka la'a tsu' chalyuu, su'wa ti ku'ni Ni lo'o nchga nten.

²³ Nchgaan ndukwian ki'ya tloo Ndiose, chun' ja y'nian siya' ti nchga tñan nu nchka ti' Ni cha' ku'nian.

²⁴ Lo'o ni, ku'ni Ndiose cha' ka su'we ka kasiya 'ñaan, chun' cha' su'we 'a nsu'wi tiye Ni 'ñaan; ska cha' su'we nu ngi'ni Ndiose cha' 'ñaan lka, cha' tnun 'a tñan nu y'ni ykwi' Jesucristo bra nu ngujwi yu lo wsi cha'

kulaa yu 'ñaan 'in nchga cha' kuxi, cha' ka katin ki'ya nu ndukwian.

²⁵ Msu'wa Ndiose 'in Jesús mdiyan yu lo chalyuu cha' kaja yu, cha' ka ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'in nten, ni siya ykwi' yu tyijin yu nu ti'í si'ya nchga nten chalyuu, cha' ki'ya yu ti ykwi' ti yu yuwe' nu nsu'wi 'in nten. Ngwaña'an ka 'in nchga nten nu xlyaa sten cha' 'in Jesús. Lo'o ngwaña'an, nchka ti' Ndiose kwa'u 'ñaan cha' xkwi' cha' nu ñi ngi'ni Ni lo'o nten, ni siya ja y'ni Ni kwenta 'in ki'ya nu ndukwi ayman kula 'ñaan; y'ni 'a Ni cha' tlyu ti' 'in ne' kan' bra kan'.

²⁶ Ngwaña'an ngwa'u Jesús 'ñaan cha' ñi 'a ngi'ni Ndiose; kwi' ngwaña'an ka ku'ni luwi Ni kasiya 'in nchga nten, si xlyaa ne' xñi ne' cha' 'in Jesús.

²⁷ Cha' kwiñi nchkwian' si chkwian' cha' nchka 'ñaan ti ykwiin' tian nu lkaan nten chalyuu, ku'ni xu'wean kasiya 'ñaan lo'o Ndiose. Ja ka 'ñaan. Lye 'a ngi'nian siye' lo'o Ndiose si ngwaña'an nxke' tian'. ¿Ni sa ña'an lka cha' sikwa a? Ja nchka 'ñaan ku'ni xu'wean kasiya 'ñaan lo'o Ndiose, ni siya kunaan nchga cha' kula; ska ti ka su'we ka kasiya 'ñaan bra nu xñian cha' 'in Jesús. Ja su'we chkwian' siye' lo'o Ni bra kan', cha' si'i nan nu ka 'ñaan ku'ni xu'wean kasiya 'ñaan lo'o Ni.

²⁸ Kan' cha' niñ 'wan cha' ndiya ska ti ña'an nu ka su'we ka kasiya 'ñaan lo'o Ndiose; ndi'in cha' stean cha' 'in Jesús, ni siya ja nchka 'ñaan ku'nian nchga cha' kula nu ngwa'an ne' kula s'ni.

²⁹ Si'i ska ti ne' judío nu ndyaa ña'an ti' ne' 'in Ndiose, lo'o ne' xka la'a tsu' ndyaa ña'an ti' ne' 'in Ndiose.

³⁰ Chañi 'a lka cha' kan', cha' ska ti Ndiose nka ndloo la ña'aan chalyuu; ja nsu'wi xka nu nka ndloo la. Ti kwi' Ndiose lka Ni nu ku'ni xu'we kasiya 'in ne' judío bra nu xñi ne' cha' 'in Ni; kwi' ngwaña'an, ku'ni xu'we Ni kasiya 'in ne' xka la'a tsu', bra nu xñi ne' kan' cha' 'in Ni.

³¹ Su'we sikwa. Wa ndyaa ña'an tian' tñan nu y'ni Jesús, sa kan' ti cha'

ka ku'nian cha' katin nchga ki'ya nu ndukwian. Ja ndi'in cha' tsaa tii cha' nu ndukwa lo kityi kula nu ngwa s'ni; su'we la kunaan cha' kula kan' ni, xa wa ytean cha' 'in Jesús.

4

Sa ña'an ngwa 'in Abraham

¹ Chkwiin' ska cha' lo'o wan sa ña'an ngwa 'in Abraham, ayman kula 'ñaan nu yu'wi chalyuu s'ni.

² Ykwi' Abraham ni, ja ska tñan ngwa ku'ni yu ti ykwi' ti yu cha' ka su'we ka kasiya 'in yu lo'o Ndiose; kwi' ngwaña'an, ja ngwa chkwi' yu lo'o Ndiose cha' ngwa 'in yu.

³ Nde lka ska cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose: "Msñi Abraham cha' nu ykwi' Ndiose lo'o yu; kan' cha' ykwi' Ndiose cha' ngwa su'we ka kasiya 'in yu, chun' nu yaa ña'an ti' yu cha' nu ykwi' Ni". Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi kan'.

⁴ Xa nu nda'aan tñan 'in nten, nda ne' siyaan' bra kan'; si'i nan nda xu'we ti ne' tñi 'ñaan, tñi nu wa ndukwi ne' 'ñaan lka, chun' nu wa y'nian tñan 'in ne'.

⁵ Lo'o bra nu tsaa ña'an tian' 'in Jesús cha' y'ni tyii Ni yuwe' nu nsu'wi 'ñaan, bra kan' ka skan' Ndiose cha' lo'oan cha' ka su'we ka kasiya 'ñaan, ni siya ja ska nan ndukwi Ni 'ñaan.

⁶ Nu ngwa ti s'ni ndukwin ayman David cha' su'we 'a nsu'wi tiye nten nu wa lka y'ni luwi Ndiose ni' kasiya 'in ne'. Ndiose ndukwin cha' luwi ni' kasiya 'in ne', ni siya ja ska tñan y'ni ne' cha' 'in Ni cha' ka luwi ne', ti ykwi' ti ne'.

⁷ Kan' ykwi' David cha' re: Su'we nsu'wi tiye an bra nu ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'ñaan 'in ki'ya nu ndukwian, bra nu ku'ni tyii Ni yuwe' nu nsu'wi 'ñaan, ndukwin David.

⁸ Su'we nsu'wi tiye an cha' ja ku'ni Ndiose kwenta 'in nchga cha' xa'an nu wa y'nian.

⁹ Si'i xkwi' ne' judío ti nu su'we nka tiye ne' ngwaña'an, lo'o ne' xka la'a tsu' chka su'we ka tiye ne' ngwaña'an nde loo la. Tka ykwiin' tian cha'

msñi Abraham cha' nu ykwi' Ndiose lo'o yu, kan' cha' ykwi' Ni cha' 'in yu cha' ngwa su'we kasiya 'in yu lo'o Ni, chun' nu yaa ña'an ti' yu 'in Ni.

10 ¿Ni ña'an bra nu ngwa cha' kan' a? ¿Ta wa lka msi'yu kijin yu sa ña'an nu ngi'ni ne' judío cha' lkwan ne' a? Si'i. Ti ji si'yu ne' kijin bra kan'.

11 Chun' ndi'in la, bra kan' nkwan yu ngwaña'an. Ska biya' ti ngwa cha' kan', cha' ka biya' ti' nten cha' ngwa su'we ka kasiya 'in yu lo'o Ndiose, chun' nu ndyaa ña'an ti' yu 'in Ni. Ndla la msñi yu cha' 'in Ndiose, tiya' la nkwan yu. Kan' cha' nchga wan nu ndi'in wan xka la'a tsu' nu msñi wan cha' 'in Jesús, lka wan sa ña'an lka si Abraham lka ayman kula 'wan, ti kwi' Abraham nu yu'wi chalyuu ti kulo la. Lo'o bra nu stean ta'aan cha' 'in Jesús, bra kan' skan' Ndiose cha' lo'oan cha' ka luwi kasiya 'ñaan.

12 Kwi' ngwaña'an lka tiye ne' judío ta'aan nu su'wa ti msñi cha' 'in Jesucristo lo'oan. Chañi cha' Abraham ngwa ayman kula 'in ne' kan'; lo'o ni, su'we la si lo'o ne' kan' tsa ña'an ti' ne' 'in Ndiose, sa ña'an nu yaa ña'an ti' ayman Abraham kan', ni siya ti ji lkwan yu.

Ndiose mskan' cha' lo'o nten chun' nu ndyaa ña'an ti' ne' 'in Ni

13 Kwi' ngwaña'an ngwa cha' mskan' Ndiose cha' lo'o ayman Abraham, lo'o nten 'in Abraham nu yan lo chalyuu chun' ndi'in la; ndukwin Ni cha' ña'an chalyuu kan' ka 'in ne' kan' nde loo la. Ja ya chkwi' Ndiose lo'o ayman Moisés nu ngwa bra kan', cha' ja ya kala Moisés kan'; kan' cha' ja y'ni ayman Abraham tñan nu ngulo Moisés, cha' ti ji kunan yu cha' kan'. Ngwa su'we ka kasiya 'in Abraham lo'o ta'a yu lo'o Ndiose chun' nu yaa ña'an ti' ne' cha' nu ykwi' Ni lo'o ne', kan' cha' mskan' Ndiose cha' lo'o ne'.

14 Ja nchka ti' Ndiose cha' sa kwa ti nten kaja chalyuu kwi 'in ne', nten nu kunan nchga cha' nu ngwa'u ayman kula 'in ne'; nchka ti' Ni cha' sten nchga nten chalyuu cha' 'in Jesús,

cha' ngwaña'an ti ka ska ti cha' 'in ne' lo'o Ndiose bra kan'. Kan' lka cha' nu ndloo la 'ñaan.

15 Lo'o cha' kula kan', xkwi' ndi'in cha' ta Ni nu ti'í 'ñaan, bra nu ka biya' 'ñaan tloo Ndiose; lo'o ja kaja ña'an nu xtya Ni ki'ya 'ñaan si ja ndi'in cha' kula nu kitsa' 'ñaan ni ña'an lka ska cha' kuxi.

16 Mskan' Ndiose cha' lo'o ayman Abraham chun' nu msñi yu cha' nu ykwi' Ni, cha' ka biya' ti' nchga nten ta'aan cha' xkwi' su'we 'a nsu'wi tiye Ni 'ñaan; kan' cha' ykwi' Ni cha' kan' lo'oan. Nganun cha' kan' cha' 'in nchga nten 'in Abraham nu kan lo chalyuu nde loo la. Si'i sa kwa ti nten nu kunan cha' kula kan', kanun cha' su'we kan' 'in ne'; kwi' ngwaña'an, kanun cha' su'we kan' 'in nchga nten ta'aan nu xñian cha' 'in Ndiose sa ña'an msñi yu kula Abraham cha' 'in Ni, ngwaña'an ndyo'o cha' bra nu nchkwian' cha' sti nchga ne' ta'aan ngwa ayman Abraham kan', chabiya' 'in Ndiose.

17 Ngwaña'an ndyo'o cha' re nu ykwi' Ndiose lo'o Abraham nu ngwa s'ni, nu ndukwa lo kityi kula: “Wa ndaän chabiya' cha' nu'win kaa sti tyun lo nten nu kan lo chalyuu nde loo la” ndukwin Ndiose 'in Abraham bra kan'. Wa mskan' Ndiose cha' kan' lo'o ayman Abraham, chun' msñi yu cha' nu ykwi' Ndiose lo'o yu, ti kwi' Ndiose nu ngi'ni cha' tyu'u ayman xiya'. Kwi' ngwaña'an, ndlo Ni tñan cha' ka nchga cha' nu ka nde loo la.

18 Ni siya mske' ti' ayman Abraham cha' ja kala 'a sñi' yu, ja ngulaa ya' yu cha' nu ykwi' Ndiose lo'o yu; yaa ña'an ti' yu 'in Ni, mta yu sa ña'an bra nu kala sñi' yu. Kan' cha' ngwa ayman Abraham “sti tyun nten nu yan lo chalyuu nde loo la”, sa ña'an nu wa ykwi' Ndiose lo'o yu cha' ka: “Ka'an 'a nten kan lo chalyuu nde loo la chun' nu'win” ndukwin Ndiose 'in yu.

19 Ja mjlyaa ti' Abraham cha' kan'; ña'an ti yaa ña'an ti' yu cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o yu, ni siya yuwe ti' yu cha' kula 'a yu, cha' wa mdiya ska

siyentu yijan nsu'wi yu. Jlyo ti' yu cha' ndla ti kaja tyukwaa ne' kula, lo'o ykwi' yu, lo'o Sara kwilyo'o yu; ja nsu'wi 'a cha' ti kala sñi' Sara, mske' ti' yu.

²⁰ Ni siya ngwaña'an, ja mda'an chun' yu, ja ngulaa ya' yu cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o yu; yaa ña'an su'we ti' yu cha' kan'. Y'ni tnun yu 'in Ndiose,

²¹ cha' jlyo ti' yu cha' ka 'in Ni ku'ni tyii Ni ska cha' nu mskan' Ni lo'o yu.

²² Kan' cha' mda Ndiose chabiya' cha' ngwa su'we kasiya 'in yu, chun' nu yaa ña'an 'a ti' yu 'in Ni.

²³ Lo'o ngwaña'an, ndukwa nchga cha' kan' lo kityi se'en nchkwi' sa ña'an ngwa cha' nu ykwi' Ndiose lo'o Abraham kan', cha' ngwa su'we ka kasiya 'in yu chun' nu msñi yu cha' 'in Ndiose, ndukwa cha' kan' cha' 'ñaan. Lo'o si'i cha' 'in ska ti ayman Abraham ndukwa cha' kan' lo kityi,

²⁴ ni siya lo'o cha' 'ñaan ndukwa cha' ngwaña'an; nchkwi' Ndiose lo'oan cha' ka su'we ka kasiya 'ñaan lo'o Ndiose si stean cha' 'in Ni, ti kwi' Ndiose nu y'ni cha' ndyu'u Jesús nu nka X'naan xiya' xa wa ngujwi yu.

²⁵ Mda Ndiose chabiya' yjwi ne' 'in Jesús, cha' ku'ni tyii Ni ki'ya nu ndukwi nten, lo'o kan' ndyu'u Jesús xiya', cha' ka su'we ka kasiya 'ñaan lo'o Ndiose.

5

Sa ña'an ka bra nu ka su'wa cha' 'in nten lo'o Ndiose

¹ Ngwaña'an lka cha' sikwa; chun' nu wa ytean cha' 'in Jesús, kan' cha' wa ngwa su'we kasiya 'ñaan lo'o Ndiose. Lo'o kan' tiin ndi'ian, su'wa ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ndiose chabiya' 'in Jesucristo nu nka X'naan.

² Su'we 'a ngi'ni Ndiose lo'oan chabiya' 'in Krixtu, chun' nu msñian cha' 'in Krixtu kan'. Lo'o ni, ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ndiose, kan' cha' ja ndi'in cha' kulaa yaan' 'in Ni. Su'we 'a nka tiyeen, cha' jlyo tian' cha' chun' ndi'in la kaja ska se'en nu su'we la se'en tyi'ian nde se'en ndi'in Ndiose,

cha' ngwaña'an xkwi' su'we ti ngi'ni Ni lo'oan.

³ Ni siya ni, su'we nka tiyeen bra nu ndi'ian lo chalyuu; ni siya ti'í 'a ti' nten 'ñaan, jlyo tian' cha' ka taloan xa nu ta ne' nu ti'í 'ñaan ngwaña'an.

⁴ Xa wa mdaloan nu ti'í kan' 'ñaan, jlyo tian' cha' wa y'ni biya' Ndiose 'ñaan ngwaña'an. Lo'o kan' si ña'an ti su'we kasiya 'ñaan lo'o Ndiose, bra kan' tsaa ña'an la tian' cha' ka su'we cha' 'ñaan nde loo la.

⁵ Lo'o ngwaña'an, si'i ska cha' nu ndloun keen tian lka cha' kan', ska cha' chañi lka cha' kan'; ku'ni Ni cha' kan'. Lo'o ngi'ni Ni cha' ndii tian' ni' kasiya 'ñaan, cha' su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'ñaan; ngwaña'an ngi'ni Ndiose bra nu nda Ni Tyi'i ykwi' Ni 'ñaan.

⁶ Jlyo tian' cha' ja ka kulaan 'ñaan ti ykwiin' tian 'in ki'ya nu ndukwian; kan' cha' ni, xa wa mdiya bra nu mstyia Ndiose, bra kan' ngujwi Jesús si'yaan, cha' lkaan nten xa'an.

⁷ Tnun 'a tñan ku'nian si xlyaan kajaan cha' kaja ña'an lyaa xka nten; ni siya ska nten nu xkwi' cha' su'we ngi'ni, ja xlyaan kajaan cha' 'in yu. Ska ti si su'we 'a ngi'ni yu kan', si su'we 'a nchkwi' yu lo'o ta'a nten yu nchga bra, ja chan xlyaa ska nten kaja cha' 'in yu kan', si ka kulaa ne' 'in yu kan' bra kan'.

⁸ Lo'o ngwaña'an y'ni Ndiose lo'oan, cha' kwa'u 'ñaan cha' ndiya 'a ti' Ni 'ñaan; msu'wa Ni 'in Krixtu cha' kaja cha' 'ñaan, ni siya ti ndukwian ki'ya.

⁹ Su'we sikwa. Wa lka ngwa su'we kasiya 'ñaan lo'o Ndiose, chun' cha' ngalu tnen ykwi' Krixtu xa wa ngujwi yu lo wsi. Kwi' ngwaña'an, wa ngulaan 'in nchga cha' kuxi chun' cha' ndyu'u Krixtu xiya', lo'o ja ta Ndiose nu ti'í 'ñaan bra nu tsaa tii chalyuu.

¹⁰ Msuun ta'aan lo'o Ndiose nu ngwa s'ni la; lo'o ni, ngwa su'wa cha' 'ñaan lo'o Ni, cha' wa ngujwi Sñi' Ni lo wsi. Kan' cha' ni, ngwa tiin cha' 'ñaan lo'o Ndiose, lo'o ngwaña'an, kulaa Ni 'ñaan 'in nchga cha' kuxi cha' wa ndyu'u Jesús xiya'.

¹¹ Lo'o si'i sa kwa ti cha'. Lo'o su'we 'a nka tiyeen lo'o Ndiose chabiya' 'in Jesucristo nu nka X'naan, cha' kan' lka nu y'ni cha' nchka su'wa cha' 'ñaan lo'o Ndiose.

Ngwa kuxi ña'aan chalyuu si'ya ska ti nten

¹² Ngwaña'an ngwa, si'ya cha' xa'an nu y'ni ska ti ayman kula nu naan Adán, kan' cha' mdyisnan ndukwi nten chalyuu ki'ya; kan' cha' ndiji nten. Lo'o ngwaña'an bra wa mdyii cha', ndi'in cha' kajaan ta'aan, cha' ta'aan ndukwian ki'ya.

¹³ Ngwaña'an ngwa cha' nchga nten chalyuu mdyisnan ndukwi ki'ya ti kulo, ni siya ja ya kulo Ndiose tñan 'in ne' cha' ja ku'ni ne' cha' chen ña'an kan'. Sa kan' ti cha', ja ykwi' ne' cha' ki'ya ngwa, cha' ja ya ka biya' ti' ne' cha' ja ndiya ti' Ndiose nchga cha' kuxi nu ngi'ni nten.

¹⁴ Ti bra nu mdi'in Adán kan' lo chalyuu, ti bra kan' mdyisnan ndiji nten si'ya ki'ya nu ndukwi ne'. Kwi' ngwaña'an, bra nu mdi'in ayman Moisés, bra nu ytsa' Ndiose nchga cha' kula 'in yu, bra kan' ngujwi nten si'ya ki'ya ka'an nu ndukwi ne'; ni siya ja su'wa cha' kuxi nu y'ni ne' kan' lo'o cha' kuxi nu y'ni ayman Adán ti kulo, bra nu ja mdukwa yu ska tñan nu ngulo Ndiose 'in yu, kwi' ngwaña'an ngujwi nten. Ska lo ti tñan y'ni ayman Adán; lo'o Jesucristo nu tka mdiyan ti lo chalyuu, xka lo tñan y'ni yu, su'we la tñan y'ni yu.

¹⁵ Ayman Adán ni, mdiya yuwe' 'in yu si'ya cha' xa'an nu y'ni yu, ti ykwi' ti yu; lo'o ngwa kuxi chalyuu ti bra kan' si'ya ska ti yu ki'yu kan', kan' cha' ka'an 'a nten ndiji ni. Lo'o ni, xka lo cha' ngi'ni Ndiose lo'oan, ska cha' nu su'we la ti lka cha' kan'; tlyu 'a cha' su'we ngi'ni Ndiose lo'oan chabiya' 'in ska ti nten nu naan Jesucristo. Nchkwi' Ndiose cha' xu'we ti ka kulaa Ni 'ñaan 'in nchga cha' kuxi nu ndi'in 'ñaan. Lo'o ngwaña'an, ka'an 'a nten lka nu ngi'ni Ni cha' ka luwi kasiya 'in ne'.

¹⁶ Ja su'wa ndyo'o cha' 'in tñan nu y'ni ayman Adán lo'o tñan nu y'ni Jesús chabiya' 'in Ndiose. Adán kan' ni, ska ti cha' kuxi y'ni yu ti kulo, lo'o kan' nganun yuwe' 'in yu; kwi' ngwaña'an, nganun yuwe' 'ñaan ta'aan sa bra ni, si'ya cha' kuxi kan'. Ka'an 'a cha' xa'an ngi'nian sikwa. Lo'o Jesús ni, ska tñan xu'we ti y'ni yu cha' 'ñaan bra nu ngulaa yu 'ñaan 'in nchga cha' kuxi; y'ni yu cha' ka su'we kasiya 'ñaan lo'o Ndiose bra kan'.

¹⁷ Ndi'in cha' kajaan si'ya ki'ya ndukwi ska ti Adán kan', ni siya ska ti cha' kuxi nu y'ni yu; lo'o tlyu la tñan y'ni Ndiose cha' 'ñaan ni lo'o Jesús, bra nu y'ni luwi Ni kasiya 'ñaan. Ka'an 'a tñan xu'we ti y'ni Ni lo'oan; ngwaña'an kaja chalyuu kwi' 'ñaan ni, chabiya' 'in Jesucristo, ni siya ska ti nten lka yu kan'.

¹⁸ Ngwaña'an mdo'o cha' kuxi bra kan'. Bra nu y'ni ayman Adán cha' kuxi kan', nganun yuwe' 'ñaan ta'aan. Lo'o nde ña'an ndyo'o cha' su'we nu wa y'ni Jesucristo. Bra nu ngujwi Jesús, xu'we ti y'ni tyii Ni yuwe' nu ndi'in 'ñaan, cha' kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'ñaan.

¹⁹ Ti ngwa kulo wa mdiya ska nten nu ja y'ni tñan nu ngulo Ndiose 'in, kan' cha' nganun yuwe' 'ñaan ta'aan sa bra ni. Lo'o chun' ndi'in la mdiyan xka nten nu ndukwa tñan nu ngulo Ndiose 'in; kan' cha' ngwa su'we kasiya 'ñaan ta'aan lo'o Ndiose.

²⁰ Bra nu ndukwaan nchga tñan nu ndlo Ndiose 'ñaan, bra kan' nchka biya' la tian' sa ña'an ki'ya nu xtya Ni 'ñaan. Ni siya nduwe 'a tian' cha' ka'an 'a ki'ya ndukwian, kwi' ngwaña'an jlyo tian' cha' xlyaa Ndiose kulaa Ni 'ñaan 'in nchga cha' kuxi; jlyo tian' cha' nchka 'in Ni, cha' su'we 'a y'ni Ni lo'oan.

²¹ Cha' kuxi mbi'ya loo la 'ñaan nu ngwa s'ni la, kan' cha' ndiji nten; lo'o ni, nchka ti' Ndiose ki'ya loo Ni 'ñaan, chun' nchka t'n'an 'a ti' Ni 'ñaan. Xa nu ka su'we kasiya 'ñaan lo'o Ni, bra kan' ta Ni ska chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'ñaan chabiya' 'in Jesús nu nka X'naan.

6

Ka kaja xka chalyuu kwi 'in nten chabiya' 'in Krixtu

¹ Nde ña'an chkwian' sikwa. Ja su'we si ña'an ti ku'nian cha' xa'an, cha' bra kan' ti ka'an la cha' su'we ku'ni Ndiose lo'oan, nka tiyeaan.

² Jja su'we siya' ti ku'nian sa ña'an nu y'nian s'ni la! Wa lkaan ni sa ña'an lka si wa ngujwian lo'o Krixtu, cha' xka tuwiin tsaan ni; ja su'we 'a si ña'an ti ku'nian cha' xa'an kan'.

³ Bra nu mdukwatya ne' 'ñaan cha' nu tka mdysisnan tyi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo, bra kan' ngwa 'ñaan sa ña'an lka si su'wa ngujwian lo'o Jesús, ngwaña'an nchka cha'.

⁴ Lo'o nu ndyukwatyaan ni, stean ni' tyi'a sa ña'an lka si su'wa mt-sian' lo'o Krixtu ni' kwaa, ngwaña'an lkaan. Bra kan' nsuan sa ña'an lka si lkaan ayman, cha' ka tyu'uan xiya' sa ña'an lka si tyo'oan lo tyi'a, ngwaña'an lkaan, cha' tnun 'a cha' y'ni Ndiose Sti yu bra nu ndyu'u Krixtu xiya'. Kwi' ngwaña'an, kaja xka chalyuu kwi 'ñaan chabiya' 'in Krixtu.

⁵ Ngwaña'an nchka cha' wa lka ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu. Ngujwi yu xa nu y'ni tyii yu ki'ya nu ndukwian. Lo'oan ni, sa ña'an lka si ngujwian, ngwaña'an lkaan; lo'o bra nu tyu'uan xiya', bra kan' kaja xka chalyuu kwi 'ñaan, sa ña'an ngwa bra nu ndyu'u Jesús xiya'.

⁶ Xa'an 'a nten ngwaan ti s'ni la; lo'o ni, lkaan sa ña'an lka si lo'oan ngujwian lo ska wsi bra nu ngujwi ykwi' Jesús, cha' siya' ti y'ni tyii yu nchga cha' xa'an nu yu'wi ni' kasiya 'ñaan bra kan'. Kan' cha' ni, ja ka 'a 'in cha' xa'an kan' ka ndloo la 'ñaan xiya'.

⁷ Bra nu kaja ska nten, tyii cha' 'in yu lo'o ki'ya nu mdi'in 'in yu lo chalyuu bra kan'.

⁸ Kwi' ngwaña'an ka 'ñaan xa nu tyi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu, cha' kaan sa ña'an lka si wa ngujwian lo'o Krixtu. Lo'o kan' kaan sa ña'an lka si wa ndyu'uan lo'o Krixtu xiya'.

⁹ Jlyo tian' cha' wa ngulo Ndiose 'in Krixtu la se'en ysu yu mtsi' yu; lo'o ja kaja 'a yu xiya', ja ka katsi' yu xiya'.

¹⁰ Wa ngujwi Krixtu, cha' siya' ti ku'ni tyii yu nchga ki'ya nu ndukwi nten chalyuu. Lo'o wa ndyu'u yu xiya', cha' tyukwi tyempu tyi'in yu lo'o Ndiose Sti yu bra kan'.

¹¹ Kwi' ngwaña'an 'wan, tya'an cha' tiye wan cha' ku'ni tyii wan siya' ti 'in nchga cha' kuxi nu nsu'wi ni' kasiya 'wan. Xkwi' ku'ni wan tñan 'in Ndiose su'wa ti lo'o Jesucristo nu nka X'naan, sa ña'an si wa ndyu'u wan xiya', ngwaña'an tya'an cha' tiye wan.

¹² Kan' cha' ni, ja ta wan chabiya' cha' ka cha' kuxi kan' ndloo 'wan xa ndi'in wan lo chalyuu. Lo'o ja su'we ku'nian nchga cha' kuxi nu jñan tiyeaan cha' ku'nian, cha' lkaan nten chalyuu.

¹³ Ja ta wan ska la'a ya' wan, ni ska la'a kiya' wan, cha' ku'ni wan tñan 'in nten nu ngi'ni cha' xa'an; ja ka wan msu 'in ne' kan', ja ku'ni wan cha' kuxi lo'o ne'. Xka ña'an ndi'in cha' tya'an cha' tiye wan ni. Ta wan tyukwi ña'an wan cha' ka wan nten 'in Ndiose, sa ña'an lka si ngujwi wan ska ya', lo'o kan' ndyu'u wan xiya'. Kan' cha' ni, ndi'in cha' ta wan tyukwi ña'an wan cha' ku'ni wan tñan 'in Ndiose, cha' xkwi' cha' su'we ku'ni wan se'en ndi'in wan.

¹⁴ Si'i cha' xa'an nu nsu'wi chalyuu ka ndloo la 'wan ni. Si'i xkwi' cha' kutsen wan tyi'in wan lo chalyuu, sa ña'an lka si ndatsaa 'a cha' kula kan' 'wan; ka tyi'in su'we wan lo chalyuu, cha' xkwi' cha' su'we nu tnun 'a ngi'ni Ndiose lo'o wan.

Ja taan chabiya' 'in cha' kuxi cha' ka ndloo la 'ñaan

¹⁵ Lo'o ni, ja su'we chkwian' cha' ja ku'niin 'aan cha' kula kan', chun' nu ndukwaan cha' nchkwi' Ndiose nu xkwi' cha' su'we ngi'ni lo'oan. Ja su'we si ti ku'nian cha' kuxi kan'; jja nsu'wi chabiya' 'ñaan cha' ti ku'nian ngwaña'an siya' ti!

¹⁶ Bra nu nda'aan tñan 'in ska nten ni, ngi'nian nchga tñan nu kulo nten kan' 'ñaan bra kan'; jlyo tian' cha'

nten kan' lka x'naan, lo'o ngwaña'an, ndi'in cha' tukwaan cha' nu nchkwi' x'naan. Lo'o ki'ya nu ndukwian ni, lka ran ña'an ti' x'naan. Bra nu ka ndloo la ran 'ñaan, ngi'ni ran cha' ti ku'nian cha' kuxi, bra kan' ndi'in cha' kajaan siya' ti. Lo'o ni, si Ndiose lka x'naan, tukwaan cha' nu nchkwi' Ni bra kan', ka su'we ka kasiya 'ñaan bra kan'.

¹⁷⁻¹⁸ Su'we 'a nka tiyeen cha' tyukwi ti tiye wan ngi'ni wan tñan 'in Ndiose, ti kwi' ti cha' nu ngwa'u ne' ta'a ba 'wan, na' Palyu ndukwiin cha' re. Cha' xa'an kan', kan' nu ngwa ndloo la 'wan nu ngwa s'ni; lo'o wa ngulaa wan 'in cha' xa'an kan' ni, kan' mdyisnan wan ngi'ni wan tñan cha' kaja xka chalyuu 'wan, ska chalyuu nu ka luwi kasiya 'wan, cha' Ndiose nka ndloo la 'wan ni.

¹⁹ (Ngwaña'an nchkwiin' lo'o wan, cha' ka biya' la ti' wan ni ña'an nu nka ndloo la 'wan.) Ti ngwa s'ni la mda wan tyukwi ña'aan wan cha' ku'ni wan cha' chen ña'an, cha' ku'ni wan cha' kuxi, lo'o ngwaña'an lye 'a y'ni cha' xa'an kan' lo'o wan bra kan'; lo'o ni, ndi'in cha' ta wan tyukwi ña'aan wan cha' xkwi' tñan su'we ku'ni wan, cha' xkwi' cha' 'in Ndiose tyi'in wan lo chalyuu.

²⁰ Nu ngwa s'ni, bra nu ti ngi'ni wan xkwi' cha' xa'an, ja ngwa 'a 'wan ku'ni wan cha' su'we nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian; xa nu y'ni wan cha' xa'an nu ngwa bra kan'.

²¹ Lo'o ni, njyu'u 'a ti' wan si'ya cha' xa'an nu y'ni wan. Xa nu ndyaa to'o cha' xa'an kan', ngi'ni tyii ran 'in nchga nten nu ku'ni cha' kuxi kan'; ja ka tyi'in cha' 'ñaan lo'o Ndiose si ngwaña'an ngi'nian.

²² Lo'o ni, ja ka 'a 'in cha' xa'an kan' kulo tñan 'wan, cha' wa yten wan tñan 'in Ndiose. Ka su'we ka tiye wan ni, cha' ngi'ni wan tñan 'in Ni, cha' xkwi' ndi'in wan lo chalyuu cha' 'in Ndiose; bra kan' ja tyii 'a chalyuu nu ta Ni 'wan xa wa mdyii nchga cha'.

²³ Kana' ji kasiya 'ñaan cha' ngi'nian cha' xa'an, sa kan' ti cha' ngi'ni cha' xa'an kan' lo'oan. Bra nu su'wa ndi'in

cha' 'ñaan lo'o Jesús nu nka X'naan, bra kan' ta Ndiose ska chalyuu 'ñaan nu ja tsa'a tii 'a 'ñaan. Ska cha' tñun nu nda xu'we Ndiose 'ñaan lka cha' kan'.

7

Ndukwa ska cha' lo kityi kula nu ndatsaa 'in nten nu nsu'wi kwilyo'o

¹ Wan ne' ta'aan, ndiya ta'a wan nu su'we 'a jlyo ti' nchga tñan nu ngulo Ndiose 'ñaan; jlyo ti' wan cha' ndatsaa cha' kula kan' 'ñaan tyukwi tyempu nu ndi'ian lo chalyuu.

² Ña'an ti' ska nu kuna'an nu nsu'wi kwilyo'o. Ngulo ayman kula kan' tñan 'ñaan, cha' ndi'in cha' kanun nu kuna'an kan' lo'o kwilyo'o tyukwi tyempu nu ti lu'u yu; siya' ti bra nu wa ngujwi yu, bra kan' ja ska 'a cha' ndi'in 'in nu kuna'an kan', ka kaja kwilyo'o xiya' bra kan'.

³ Nde ña'an lka cha' re. Si tyi'in cha' 'in nu kuna'an kan' lo'o xka nu ki'yu bra nu ti lu'u kwilyo'o, cha' kuxi ngi'ni nu kuna'an kan' bra kan'. Xa wa ngujwi kwilyo'o nu kuna'an kan', ja tatsaa 'a cha' kula 'in ne'; ka kaja kwilyo'o nu kuna'an kan' xiya' lo'o xka yu ki'yu; si'i cha' chen ña'an ku'ni ne' bra kan', chun' nu ja lu'u 'a nu ngwa kwilyo'o nu kuna'an kan'.

⁴ Ngwaña'an lkaan ni lo'o cha' kula nu mdukwaan 'aan ti ngwa s'ni: sa ña'an lka ska nu kuna'an nu ja lu'u 'a kwilyo'o, ngwaña'an lka ta'aan nu ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu. Wa ngujwi Krixtu lo wsi, kan' cha' ni, ja ndi'in cha' 'ñaan lo'o cha' kula kan'. Wa ngwa su'wa cha' 'ñaan lo'o Krixtu bra nu ndyu'u yu xiya' xa wa ngujwi yu, kan' cha' ni, ka 'ñaan ku'nian tñan 'in Ndiose laja nu ti ndi'ian lo chalyuu.

⁵ Nu ngwa ti s'ni, chen ña'an mdi'ian lo chalyuu, cha' nten chalyuu ti lkaan; mdiya tian' y'nian nchga cha' kuxi nu ngwa tian' ku'nian, ni siya wa ynaan cha' kula nu nchka ti' tatsaa 'ñaan cha' ja ku'nian ngwaña'an. Lo'o ti kwi' cha' kuxi kan' y'ni lo'oan cha' mna' ji kasiya 'ñaan.

⁶ Lo'o ni, ndi'ian laja tian 'in cha' kula kan', ja ka 'a 'in ran kulo tñan 'ñaan. Nchka laja 'ñaan ni, cha' ku'nian tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian, chun' wa mjwi xka chalyuu kwi nu nda Tyi'i Ndiose 'ñaan.

Sa ña'an ngi'ni cha' kuxi nu nsu'wi ni' kasiya 'ñaan

⁷ Nde cha' chkwian' sikwa. Si'i ti kwi' cha' kula kan' nu ngi'ni cha' xa'an nu ndiya ni' kasiya 'ñaan. Chkwiin' chin' sa ña'an nu ngwa 'ñaan. Bra nu ja ya kunaän cha' kan', ja ya ka biya' tiän' nan lka ska cha' xa'an; ja ya ka jlyo tiän' nu ngwa bra kan' si cha' xa'an lka cha' xitukwi tiän' ska nan nu nsu'wi 'in ta'aän. Xa wa ynaän sa ña'an tñan ngulo Ndiose 'ñaan, cha' ja xitukwi 'a tian' ska nan nu nsu'wi 'in ta'aan siya' ti, bra kan' jlyo tiän' cha' ja su'we xitukwi tiän' ska nan ngwaña'an.

⁸ Lo'o y'ni nu xa'an kanan 'ñaan bra kan'. Ni siya jlyo tiän' cha' xa'an 'a cha' kan', ña'an ti ndiya tiän' ku'niin nchga lo cha' xa'an. Ja ki'yaän kwenta cha' xa'an lka ska tñan nu ku'niin, si ja ndukwa ska cha' kula nu katsa' 'ñaan ngwaña'an.

⁹ Nu ngwa s'ni mske' tiän' cha' su'we 'a mdi'iin lo chalyuu, bra nu ti ji ka biya' tiän' ni sa ña'an nchkwi' cha' kula kan'; bra nu ngwa biya' tiän', bra kan' mgii tiän' cha' ka'an 'a ki'ya ndukwiän. Wa kana' ti kasiya 'ñaan bra kan'.

¹⁰ Ngwa ti' Ndiose cha' kaja chalyuu 'ñaan, cha' tukwaän nchga tñan nu ngulo Ni 'ñaan ti kulo. Lo'o si'i ngwaña'an ngwa 'ñaan, wa kana' ti chalyuu 'ñaan bra kan', chun' mgii tiän' cha' ka'an 'a ki'ya mdi'in 'ñaan bra kan'.

¹¹ Cha' xa'an lka nu y'ni kanan 'ñaan; kan' cha' ngwa tiän' cha' ti ku'niin laän cha' xa'an, ni siya wa ytsa' cha' kula kan' 'ñaan cha' ja ku'nian ngwaña'an. Kuxi 'a y'ni cha' kula kan' lo'oün; y'ni lo'oün ña'an ti' si wa ngujwiin, na' Palyu ndukwiin cha' re.

¹² Chañi cha' su'we 'a cha' kula kan' cha' 'in Ndiose; tñan nu ndlo Ni

'ñaan lka cha' kan', nde se'en ndi'in Ndiose mdo'o cha' kan'. Ñi 'a y'ni Ndiose, su'we 'a ndyo'o cha' nu ykwi' Ni lo'oan.

¹³ Kan' cha' ja ka chkwiin' cha' kana' kasiya 'ñaan si'ya cha' kula kan'. Cha' xa'an nu y'niin, kan' lka nu y'ni ñu'un 'in kasiya 'ñaan. Lo'o ni, ngwa biya' tiän' sa ña'an lka ska cha' xa'an; laja nu ynaän cha' su'we 'a ndyo'o cha' kula kan', ti kwi' bra kan' mdijin lyo cha' xa'an kan' 'ñaan. Kan' cha' su'we la ngwa biya' tiän' cha' tnun 'a cha' kuxi y'niin.

¹⁴ Jlyo tian' cha' tñan nu ngulo Ndiose lka cha' kula kan'; lo'o ska ti si lo'o Tyi'i Ndiose ku'ni tñan ni' kasiya 'ñaan, bra kan' ka 'ñaan ku'nian tñan kan'. Na' Palyu ni, nten chalyuu ti lkaän, ndloo la ngwa cha' xa'an kan' ni' kasiya 'ñaan.

¹⁵ Lo'o ja ngwa ka biya' tiän' ni cha' lka y'niin xkwi' cha' xa'an. Bra nu ngwa tiän' ku'niin ska tñan su'we, bra kan' ja ngwa 'ñaan siya' ti; cha' xa'an nu ja mdiya tiän' ku'niin, kan' lka nu y'niin.

¹⁶ Ja su'we ngwa tiyeän cha' nu y'niin cha' xa'an kan', kan' cha' jlyo tiän' cha' su'we nchkwi' cha' kula kan', ni siya ja mdukwaän 'in ran.

¹⁷ Kan' cha' sikwa, si'i na' nu y'niin cha' xa'an kan', ti ykwiin' tiän; cha' xa'an nu ngwa ndloo la ni' kasiya 'ñaan, kan' lka nu mdatsaa 'ñaan cha' ku'niin 'in ran bra kan'.

¹⁸ Jlyo tian' cha' ja su'we lka cha' nu yu'wi ni' kasiya 'ñaan, cha' nten chalyuu ti lkaän; ni siya ngwa tiän' ku'niin xkwi' cha' su'we nu ngwa xkan', ja ngwa 'ñaan siya' ti.

¹⁹ Ja ngwa 'ñaan ku'niin cha' su'we nu ngwa tiän' ku'niin; ña'an ti y'niin cha' xa'an, ni siya ja ngwa 'a tiän' ku'niin ngwaña'an.

²⁰ Nde ndyo'o cha' sikwa. Bra nu y'niin ska cha' nu ja su'we, mske' tiän', si'i na' nu y'niin cha' xa'an bra kan', ti ykwiin' tiän; cha' xa'an nu ngwa ndloo la ni' kasiya 'ñaan, kan' lka nu mdatsaa 'ñaan cha' y'niin 'in ran.

21 Nde ña'an ngwa 'ñaän sikwa: ni siya ngwa tiän' ku'niin cha' su'we, ngwa biya' tiän' cha' xkwi' cha' kuxi yu'wi ni' kasiya 'ñaän.

22 Tyukwi ti tiyeën mdiya 'a tiän' ku'niin nchga tñan nu ngulo Ndiose 'ñaan nu ngwa s'ni;

23 lo'o ngwa biya' tiän' cha' mdi'in xka nu ngulo tñan 'ñaän tyukwi ña'aän. Msuun cha' kuxi kan' lo'o nchga cha' su'we nu ngwa 'a tiän' ku'niin; kan' lka cha' xa'an nu yu'wi ni' kasiya 'ñaän, nu y'ni lo'oün cha' ku'niin tñan kan', ña'an ti' si ngwaän ska presu.

24 Ngwa xi'in 'a tiän' sikwa. ¿Ni sa ña'an nu ngwa kulaa 'ñaän tyukwi ña'aän a?, cha' ja ku'niin cha' xa'an ngwaña'an. Wa kana' ti kasiya 'ñaän si'ya cha' xa'an nu yu'wi ni' kasiya 'ñaän.

25 Ska ti Ndiose Stiin nchka 'in Ni. Ngulaa Ni 'ñaän, chun' tñan nu y'ni Jesucristo nu nka X'naan. ¡Kan' cha' ka'an 'a xu'we taän 'in Ndiose sikwa! Sa kan' ti cha' jlyo tiän', cha' ndi'in cha' ku'niin tñan nu ngulo Ndiose 'ñaän; ja ngwa 'ñaän kulaän 'ñaän ti ykwiin' tiän, cha' nten chalyuu ti lkaän, lo'o nten chalyuu ti ngi'ni ka'an cha' kuxi.

8

Chalyuu kwi nu kaja 'ñaan chabiya' 'in Tyi'i Ndiose

1 Lo'o ni, nde ña'an y'ni Ndiose cha' 'ñaan. Ja nganun 'a yuwe' 'ñaan ni, cha' su'wa ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo; ja ka 'a 'in nu xa'an nu nsu'wi chalyuu jwakii 'ñaan ni, cha' Tyi'i Ndiose lka ndloo la 'ñaan bra nu ndi'ian lo chalyuu.

2 Bra nu lka Tyi'i Ndiose ndloo la 'ñaan, bra kan' kaja chalyuu kwi 'ñaan chabiya' 'in Jesucristo, cha' su'wa ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ni; wa ngulaa Ni 'ñaan ya' nu xa'an nu ngi'ni cha' kana' kasiya 'ñaan.

3 Wa y'ni Ndiose ska cha' tnun nu ja ngwa 'a ku'ni cha' kula nu ykwi' ayman Moisés lo'o nten nu ngwa s'ni. Ja ngwa tñan cha' kula kan', chun'

xa'an 'aan lo'o ta'aan ndi'ian lo chalyuu; Ndiose ni, ngwa 'in Ni ku'ni cha' tnun kan', chun' nu msu'wa Ni 'in Sñi' ykwi' Ni yan Ni lo chalyuu, cha' ngwa Ni nten. Msu'wa Ni 'in Jesús yan, cha' ngwa yu ska lomstan nu lu'u; kan' lka lomstan nu ngwa ku'ni tyii ki'ya nu ndukwian. Ngwa Jesús nten; ngwa yu sa ña'an lka nchga nten chalyuu, cha' ngwaña'an ngwa 'in yu ku'ni tyii yu ki'ya nu ndukwian ta'aan nten chalyuu. Kan' cha' ngwa Ni nten.

4 Lo'o ni, ka 'ñaan ku'nian tñan nu ngulo Ndiose 'ñaan, ti kwi' tñan nu ndu'u cha' kula kan' 'ñaan cha' ku'nian; ka ku'nian nchga cha' kan' ni, chun' nu ja ka 'a 'in cha' xa'an nu nsu'wi chalyuu jwakii 'ñaan ni; Tyi'i Ndiose lka ndloo la 'ñaan xa nu ndi'ian lo chalyuu.

5 Bra nu ngi'nian sa ña'an nu ngi'ni nten chalyuu ti, ti kwi' cha' xa'an nu nsu'wi 'in nten kan', kan' lka ndloo la ni' kasiya 'ñaan bra kan'; lo'o ni, si Tyi'i Ndiose ka ndloo la 'ñaan xa nu ndi'ian lo chalyuu, bra kan' ka 'ñaan ku'nian nchga cha' nu nchkwi' Ndiose.

6 Kana' chalyuu 'ñaan, si ku'nian xkwi' cha' xa'an nu nsu'wi chalyuu; lo'o kaja chalyuu kwi 'ñaan cha' tiin ti tyi'ian, si kunaan nchga cha' nu nchkwi' Ndiose.

7 Nan nxuan lo'o Ndiose lka cha', si ña'an ti ngi'nian cha' xa'an sa ña'an nu ngi'ni nten chalyuu ti; ja nchka 'ñaan ku'nian siya' ti cha' nu nchkwi' Ndiose lo'oan, si ña'an ti nchka tian' ku'nian cha' xa'an.

8 Kan' cha' ja ka 'ñaan ku'nian tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian, si ndiya la tian' cha' xa'an nu nsu'wi chalyuu.

9 'Wan, si'i ngwaña'an ndi'in wan ni; ja ndiya 'a ti' wan cha' xa'an nu nsu'wi chalyuu. Su'wa ndi'in cha' 'wan lo'o Ndiose ni, cha' mda Ndiose Tyi'i ykwi' Ni cha' kanun ni' kasiya 'wan. Lo'o ja ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu siya' ti si ja ya kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'ñaan, ti kwi' Tyi'i nu mdo'o 'in Krixtu.

10 Kan' cha' lu'u wan ni, chun'

nu lu'u Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan, si chañi cha' ndi'in cha' 'wan lo'o Krixtu. Ni siya wa y'ni cha' xa'an nu nsu'wi chalyuu cha' kana' kasiya 'wan nu ngwa xkan', bra wa ni nganun Tyi'i Ndiose lo'o wan bra nu ngwa su'we kasiya 'wan lo'o Ndiose chun' tñan nu y'ni Jesús.

¹¹ Ti kwi' Tyi'i Ndiose lka nu ngulo 'in ayman Jesús nde se'en ysu yu mtsi' yu, lo'o y'ni Ni cha' ndyu'u yu xiya' bra kan'. Kwi' ngwaña'an, wa mda Ndiose Tyi'i ykwi' Ni cha' kanun ni' kasiya 'wan, cha' bra nu kaja wan, kan' ku'ni Ni cha' tyu'u wan xiya' chabiya' 'in Tyi'i Ndiose.

¹² 'Wan ne' ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu, ni ni, ja ndi'in 'a cha' ku'nian nchga cha' xa'an nu ngi'ni nten chalyuu ti.

¹³ Kana' kasiya 'wan si xkwi' nda'an naan wan cha' xa'an xa nu ndi'in wan lo chalyuu; chabiya' 'in Tyi'i Ndiose, ka kulaa ya' wan cha' xa'an nu nsu'wi 'wan cha' ja ku'ni 'a wan cha' xa'an kan'. Kaja chalyuu nu ja tsa tii 'a 'wan bra kan'.

¹⁴ Ta'aan, wa lkaan sñi' Ndiose si ngi'nian nchga tñan nu ndlo Tyi'i Ndiose 'ñaan.

¹⁵ Mda Ndiose Tyi'i ykwi' Ni 'wan, cha' ku'ni Tyi'i Ni cha' ka wan sñi' Ni; ku'ni Ni cha' ka chkwian' lo'o Ndiose: “iSti ba!” ngwaña'an chkwian' lo'o Ni. Lo'o si'i cha' xa'an ku'ni Tyi'i Ni bra nu kulo Ni tñan 'wan, si'i nan xitsen Ni 'wan sa ña'an nu ytsen wan nu ngwa s'ni, si'i ngwaña'an ngi'ni Tyi'i Ni.

¹⁶ Cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'ñaan ni, su'wa nka cha' kan' lo'o cha' nu nchkwil' Tyi'i Ni lo'oan, cha' wa lkaan sñi' Ndiose.

¹⁷ Cha' nu lkaan sñi' Ndiose ni, ndi'in cha' kaja nchga cha' su'we nu ta Ni 'ñaan bra kan', nchga cha' nu wa nda Ni 'in Krixtu. Lo'o ni, si nchka tian' cha' su'wa tyi'ian lo'o Krixtu nde se'en tlyu la se'en ndi'in Ni, bra kan' ndi'in cha' taloan xa nu ta ne' nu ti'í 'ñaan lo chalyuu re, ti kwi' ngwaña'an ndalo ykwi' Krixtu bra nu mda ne' nu ti'í 'in yu.

¹⁸ Ndiya bra ndijian chin' nu ti'í bra nu ndi'ian lo chalyuu; chin' ti cha' lka cha' kan', lo'o ja su'wa cha' ti'í kan' lo'o cha' su'we nu kaja 'ñaan nde loo la, nxke' tiän'. Lo'o ngwaña'an, ti ji kwa'u Ni nchga cha' 'ñaan, sa ña'an ka cha' su'we kan' nde loo la.

¹⁹ Nchga nan lu'u nu wa ngwiñan Ndiose lo chalyuu, ndi'in ta nan kan' 'in Ndiose, sa ña'an bra nu kwa'u Ni 'in nten chalyuu sa ña'an nten nu chañi cha' lka sñi' Ndiose.

²⁰ Wa mnu'un 'ña'an chalyuu; nchga lo nan nu nsu'wi chalyuu ni, ja lka ran sa ña'an nu ngwa ti' Ndiose cha' ka ran bra nu ngwiñan Ni 'in ran. Wa ndukwin Ni cha' ngwaña'an ti kanun chalyuu re, ni siya si'i ngwaña'an ndiya ti' nchga lo nan nu nsu'wi chalyuu. Lo'o ni, ja ndi'in cha' kanun cha' ngwaña'an tyukwi tyempu,

²¹ cha' wa tiya ti ska tsan nu tyii nchga cha' kuxi nu ngi'ni ñu'un chalyuu, nchga cha' xa'an nu nka ndloo la 'ñaan. Lo'o kan' su'we 'a ka nchga lo nan nu ngwiñan Ni lo chalyuu, cha' su'wa ti kulaa Ni 'in nan kan' lo'o 'ñaan nu lkaan sñi' Ndiose.

²² Ti ji ka cha' nu tnun kan'; jlyo tian' cha' nsu'wi 'a cha' ti'í, nchga nan nu ngwiñan Ndiose lo chalyuu lye 'a ndii ti' ran nu ti'í. Sa ña'an nu ndijyan ti'í 'in ska nu kuna'an cha' wa kala ti sñi', ngwaña'an ndiya nu ti'í lo chalyuu ni.

²³ Kwi' ngwaña'an lo'oan, ta'aan nu nsu'wi Tyi'i Ndiose 'ñaan, nsi'yaan ndi'ian cha' lye 'a ndijian nu ti'í ni, ni siya wa mda Ndiose Tyi'i ykwi' Ni 'ñaan xa nu ndi'ian lo chalyuu, ska cha' su'we nu nda Ni 'ñaan kulo ndukwa la lka Tyi'i Ni kan'. Laja bra kan' ndi'in taan sa ña'an bra nu tiya tsan tlyu kan', cha' kulaa ji Ni 'ñaan, cha' xa'an Ni 'ñaan tyukwi 'ña'an bra kan'. Lo'o kan' ta Ndiose se'en tyi'ian se'en ndi'in ykwi' Ni, cha' wa lkaan sñi' Ni.

²⁴ Ndyaa 'ña'an tian' cha' ngulaa Ni 'ñaan, ni siya ndi'in cha' kataan sa ña'an bra tiya tsan tlyu kan', cha' ku'ni tyii Ni tñan nu ngi'ni Ni. Ska

nan nu chan 'a ndi'in taan ni, bra wa na'aan cha' mdo'o tukwa cha' kan', ja ndi'in cha' ti kataan laan 'in ran bra kan'; ja tyi'in ta 'aan 'in ran, cha' wa na'aan 'in ran bra kan'.

²⁵ Nu chañi cha' ti ndi'in taan 'in ska cha', bra kan' ndi'in cha' taloan sa ña'an bra ka ran, ni siya ti ji ña'aan 'in ran, ni siya chan 'a taloan sa ña'an bra nu ña'aan cha' ndyo'o tukwa ran.

²⁶ Kan' cha' ndaya' Tyi'i Ndiose 'ñaan, cha' ja nchka 'ñaan siya' ti. Ja jlyo 'a tian' sa ña'an cha' nu su'we la chkwian' lo'o Ndiose; Tyi'i Ndiose lka nu ndu'u 'ñaan sa ña'an cha' nu chkwian' lo'o Ni. Jlyo ti' Tyi'i Ndiose ni siya tnun 'a cha' nda'an tiyeen, lo'o ja ndyiji ña'an nu ka chkwian' cha' kan' lo'o Ni; kan' cha' lo'o Tyi'i Ndiose nchkwi' lo'o Ndiose Stian cha' 'ñaan bra kan'.

²⁷ Ndlo Ndiose nchga cha' nsu'wi tiye nten. Kwi' ngwaña'an, jlyo ti' Ni nchga cha' nu nchka ti' Tyi'i Ni chkwii' lo'o Ni, cha' bra nu njñan nu kan' ska cha' 'in Ndiose Stian cha' 'ñaan, ska ti cha' nchkwi' Tyi'i Ni lo'o nchga cha' nu nda'an cha' tiye Ndiose Stian.

Ja ndiya ska cha' kuxi nu ka ku'ni cha' kulaa ya' Ndiose 'ñaan ta'aan

²⁸ Jlyo tian' cha' nda Ndiose chabiya' sa ña'an ka nchga cha' nu nsu'wi chalyuu, cha' ka su'we chalyuu se'en ndi'ian, si nu su'we nka tiyeen lo'o Ni. Wa ngulo suwi Ni 'ñaan, cha' kaan sa ña'an nu ngwa ti' Ni cha' kaan ti kulo.

²⁹ Ni siya ti la mdyisnan chalyuu, ti bra kan' jlyo ti' Ndiose sa ña'an nten nu xlyaa xñi cha' 'in Ni nde loo la. Lo'o nchka ti' Ni cha' kaan sa ña'an lka Jesús, Sñi' ykwi' Ni, nchka ti' Ni cha' ka Jesús ta'aan; ka'an 'a nu lkaan sñi' Ndiose bra kan', lo'o ndloo la lka Jesús.

³⁰ Ngwaña'an ngwa ti' Ndiose ti kulo la cha' kaan, kan' cha' wa ngulo suwi Ni 'ñaan. Bra nu wa ngulo suwi Ni 'ñaan, bra kan' y'ni Ni cha' ngwa su'we kasiya 'ñaan lo'o Ni; bra wa mdyii ngwa su'we kasiya 'ñaan, bra kan' ta Ni se'en tyi'ian la se'en tlyu la se'en ndi'in Ndiose Sti yu.

³¹ Xa wa ynaan nchga cha' su'we kan', bra kan' ka chkwian' cha' ja ndiya 'a nu ka xuun lo'oan, cha' Ndiose lka nu ndi'in lo'oan.

³² Ja mda Ndiose chabiya' 'in Jesús cha' xi'in chun' yu 'in tñan nu ndi'in cha' ku'ni yu, ni siya ska ti yu lka yu Sñi' Ndiose; msu'wa Ni 'in yu cha' kaja yu lo wsi cha' 'in nchga nan lo'o 'ñaan ta'aan. Wa mda Ni nchga cha' su'we nu 'in ykwi' Ni 'in Jesús, ti kwi' nu lka ska ti Sñi' Ni. Kwi' ngwaña'an, ska ti biya' ta Ni cha' kan' 'ñaan, sa ña'an nu mda Ni cha' kan' 'in Sñi' Ni.

³³ Ja tukwin ka xtya ki'ya 'ñaan sikwa, cha' wa lka ngulo suwi Ndiose 'ñaan; Ndiose lka nu y'ni tyii yuwe' nu yu'wi 'ñaan si'ya nchga ki'ya nu ndukwian.

³⁴ Ja ndiya nu ka ta nu ti'í 'ñaan bra kan', cha' wa ngujwi Jesús cha' 'ñaan, wa ndyu'u Ni xiya' cha' 'ñaan. Lo'o ni, ndukwa Krixtu la'a se'en kwii' la se'en ndukwa Ndiose, njñan Ni cha' tlyu ti' 'in Ndiose Sti Ni cha' 'ñaan.

³⁵ Ja ska la cha' xa'an ndiya lo chalyuu nu ka ku'ni cha' kulaa ya' Krixtu 'ñaan ni, cha' su'we 'a nka tiye Krixtu ña'an Ni 'ñaan. Ja ska ka 'ñaan, ni siya ti'í 'ñaan, ni siya ti'í ti ndi'ian lo chalyuu, ni siya ta 'a ne' nu ti'í 'ñaan, ni siya ndi'ian lo jwi'ñan, ni siya wa mdyii stean' msun, ni siya nsu'wi 'a cha' xa'an se'en ndi'ian, ni siya kujwi ne' 'ñaan; nchga cha' kan', ja ka ku'ni cha' kulaa ya' Krixtu 'ñaan.

³⁶ Nde ndiya ska cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose:

Chun' nu ytean cha' 'in Ndiose, nchga bra ndujwi ne' 'ñaan.

Ngii'ni ne' lo'oan sa ña'an si lkaan slyá', ti kwi' slyá' nu nda'an lo'o nten 'in i' se'en ndi'in nu ndujwi 'in i'.

³⁷ Ni siya ngwaña'an, lye 'a ndijiin lyoan 'in cha' xa'an kan'; ja nda 'a Jesús chabiya' 'in nu xa'an cha' kulo tñan 'ñaan, cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan.

³⁸ Kan' cha' jlyo tian' ni, cha' ja ska 'a nan ndiya nu ka ku'ni cha' kulaa ya' Ndiose 'ñaan, cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan; ni siya wa ngujwian,

ni siya ti lu'uan, ja kulaa ya' Ni 'ñaan. Lo'o angajle nu ndi'in nde ni' kwan, lo'o kwi'in nu nka ndloo la lo yuu, ja siya' nchka 'in nu kwa ku'ni cha' kulaa ya' Ni 'ñaan. Ni siya chalyuu se'en ndi'ian ni, ni siya chalyuu nu ka nde loo la, ja kulaa ya' Ni 'ñaan bra kan'. Ja ndiya 'a nu nka ndloo la lo chalyuu re nu nchka 'in kulaa 'ñaan ya' X'naan.

³⁹ Ja ska nan nu nsu'wi ni' kwan, ja ska nan nu nsu'wi ki'ñi ni' yuu, ja ska nan ña'an chalyuu nu ngwiñan Ndiose, ja kaja ña'an kulaa ran 'ñaan ya' Jesucristo nu nka X'naan, ti kwi' nu su'we 'a lka tiye ña'an 'ñaan.

9

Ngulo suwi Ndiose 'in ne' judío cha' ka ne' nten 'in Ni

¹ Nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Krixtu lkañ, kan' cha' xkwi' cha' nu ñi chkwiiñ' lo'o wan ni; si'i cha' kwiñi nchkwiiñ'. Tyi'i Ndiose y'ni cha' mbi'ya cha' re keñ, kan' cha' ñi 'a cha' chkwiiñ' lo'o wan ni.

² Xi'in 'a tiñ, ti'í 'a nsu'wi tiyeñ si'ya ne' judío ta'a kichen tyiñ;

³ tyukwi ti tiyeñ xlyañ ni siya kanun yuwe' nu ndi'in 'in ne' kan' 'ñañ, ti ykwiñ' tiñ, ni siya ja ku'ni 'a Krixtu kwenta 'ñañ siya' ti, nka tiyeñ, si ngwaña'an ti ka kulaa Ni 'in ne' ta'a kichen tyiñ bra kan'.

⁴ Lka ne' kan' ti kwi' nten nu ndyo'o 'in ayman kula Israel, nten 'in yu nu yan lo chalyuu chun' ndi'in la; ska ti kwiñi lka ne' lo'o ayman kan', kwi' ngwaña'an, mda Ndiose chabiya' cha' ka ne' kan' nten 'in Ndiose. Tnun 'a cha' y'ni Ndiose, cha' mslyaa Ni tyi'in Ni lo'o ne' kan'. Wa mskan' Ndiose cha' lo'o ne' kan'; wa ngulo Ni tñan 'in Moisés, nchga tñan nu kulo yu 'in ne' kan'; tyun cha' wa ytsa' Ni 'in ne' kan', sa ña'an ka ku'ni tnun ne' 'in Ndiose; kwi' ngwaña'an, nde loo la ytsa' Ni 'in ne' kan', sa ña'an ka 'in Krixtu nu ndi'in cha' kan lo chalyuu.

⁵ Sñi' ayman kula 'ñaan lka ne' kan'. Bra nu ngula Krixtu lo chalyuu cha' ngwa Ni nten, ti kwi' ta'a ne' Israel

ngwa yu bra kan'. Kwi' ngwaña'an, lka Krixtu Ndiose nu nka ndloo la ti 'in nchga nan siya' ti, kan' cha' nchga bra ngi'ni tnun nten 'in Ni. Ngwaña'an lka cha' kan'.

⁶ Ja mjlyaa 'a ti' Ndiose cha' nu ykwi' Ni lo'o ne' Israel nu ngwa s'ni, cha' kulaa 'in ne' 'in cha' xa'an; nten ta'a ayman Israel nu yan lo chalyuu chun' ndi'in la, ja mdukwa nchga ne' cha' kan' nu wa ykwi' Ndiose, sa ña'an nu ynan ayman Israel cha' kan' nu ngwa s'ni.

⁷ Lo'o ngwaña'an, ja chañi cha' nchga nten 'in ayman Abraham lka nten 'in Ndiose. (Ja su'wa y'ni ayman Abraham lo'o nchga sñi' yu.) Wa ytsa' Ndiose ska cha' re 'in yu kula kan' nu ngwa s'ni: “Ska ti sñi', nu lka Isaac ni, kan' nu ku'niñ kwenta 'in yu; kwi' ngwaña'an, ku'niñ kwenta 'in nchga nten 'in yu nu ndijyan nde loo la” ndukwin Ndiose 'in Abraham.

⁸ Ngwaña'an nchka biya' tian' cha' ja ka ne' kan' sñi' Ndiose ska ti chun' lka ne' ta'a nten 'in ayman Abraham, o ta lka ne' ta'a nten 'in ayman Israel; ska ti si tyukwi ti tiye ne' tsa ña'an ti' ne' cha' ku'ni Ni nchga tñan nu mskan' Ni lo'o ne' s'ni cha' ku'ni Ni, bra kan' chañi cha' ka ne' nten 'in Ndiose.

⁹ Nde lka cha' nu mskan' Ndiose lo'o ayman Abraham nu ngwa s'ni: “La xka yijan kañ xiya” ndukwin Ni 'in Abraham, “lo'o kan' tañ ska sñi' wan lo'o Sara.”

¹⁰ Kwi' ngwaña'an ykwi' Ndiose lo'o Isaac kan'. Kwilyo'o ayman kula Isaac kan' ngwa naan Rebeca, lo'o kan' ngula tukwa sñi' Rebeca lo'o ska ti sti ne'.

¹¹⁻¹³ Ni siya ti ji kala nu xuwe kan', ti ji ku'ni nu xuwe kan' ska cha' su'we, o ta ska cha' xa'an, bra kan' ytsa' Ndiose 'in Rebeca: “Nu kala kulo ni, kan' ka msu 'in nu kune' la” ndukwin Ni bra kan'. Lo'o ndukwa ska cha' lo kityi nu wa ykwi' Ndiose cha' 'in ta'a tyukwaa nu xuwe kan': “Ndiya 'a tiñ 'in Jacob” ndukwin Ni, “lo'o ja ndiya tiñ 'in Esaú siya' ti.” Ngwaña'an nganun cha', cha' ndiya

chabiya' 'in Ndiose cha' kulo suwi Ni 'in nchga nten nu nchka ti' Ni; ja ka kaan nten 'in Ndiose chun' tñan nu ngi'niin tian sikwa.

14 ¿Ta su'we chkwian' cha' ja ñi ngi'ni Ndiose sikwa a? ¡Ja ka chkwian' ngwaña'an!

15 Nde lka cha' nu ykwi' Ni lo'o Moisés nu ngwa s'ni: “Nchga nten nu nchka tiän' chka t'nän tiän' 'in, chka t'nän tiän' 'in ne' kan' sikwa” ndukwin Ni. “Ndiya tiän' ya ña'an ti nten nu su'we nka tiyeen na'aän 'in.”

16 Kan' cha' ja ka ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' ñaan chun' nu ndiya ti tian' 'in Ni, ja ngi'ni Ni cha' tlyu ti' ñaan chun' ngula 'a ngi'nian tñan 'in Ni; ska ti cha' nchka t'nän ti' Ni 'ñaan, kan' cha' ndlaa Ni 'ñaan.

17 Ndiya ska cha' nu ndukwa lo kityi kula, ti kwi' cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ayman ree 'in ne' Egipto nu ngwa s'ni: “Wa ndaän chabiya' 'iin cha' kaa ree” ndukwin Ndiose, “cha' ka biya' tii' cha' ngula 'a ngi'niin tñan lo chalyuu. Kwi' ngwaña'an ka biya' ti' nten ña'aan chalyuu ti ka nu lkaän” ndukwin Ni 'in ree kan'.

18 Ka biya' tian' bra kan', cha' nchka t'nän ti' Ni 'in nchga nten nu nchka ti' Ni cha' chka t'nän ti' Ni 'in ne'; kwi' ngwaña'an, ndlaa ya' Ni 'in nchga nten nu nchka ti' Ni kulaa ya' Ni, lo'o ja nda Ni chabiya' kunan ne' kan' cha' 'in Ni.

19 ¿Ni cha' lka nxyta Ndiose ki'ya 'in nten chalyuu sikwa? Ja nchka ñaan siya' ti ku'nian xka la cha', chun' wa lka ngulo suwi Ndiose 'in sa kwa ti nten nu nchka ti' Ni.

20 Nan nu lkaan nten chalyuu ni, ja su'we si taan ki'ya ngwaña'an 'in Ndiose. Ña'an ti' ska katun', ja nchka 'in katun' kan' xuun lo'o nten nu ngwiñan ran lo'o yuu; ja nchka chkwil' katun' kan': “¿Ni cha' lka ngwiñaan 'ñaan ngwaña'an?”

21 Ndiya chabiya' 'in nten nu nñan katun' cha' kwiñan ne' nchga nan sa ña'an nu nchka ti' ne' kwiñan ne' lo'o yuu 'in ne'. Ka 'in ne' kwiñan ne' ska katun' jwñun nu ka'an nsu'wi lyo, lo'o ka 'in ne' kwiñan ne' ska katun' nu ya

ña'an ti, si ngwaña'an nchka ti' ne'; ni siya ti kwi' ta'a yuu ndya' nu jwñun kan', lo'o ndya' nu ya ña'an ti kan'.

22 Ngwa ti' Ndiose kwa'u 'ñaan sa ña'an ta Ni nu ti'í 'in nten xa'an, cha' ka biya' tian' cha' ngula 'a ngi'ni Ni tñan lo chalyuu. Wa s'ni 'a ndalo Ni 'in nten xa'an kan', ni siya nsu'wi 'a chabiya' 'in Ndiose cha' kasin' ti' Ni 'in ne', cha' ku'ni tyii Ni 'in ne' siya' ti.

23 Ngwa ti' Ni cha' ka biya' tian' sa ña'an cha' su'we nu tnun 'a ngi'ni Ni lo'oan, cha' nchka t'nän 'a ti' Ni 'ñaan. Ti ngwa s'ni wa ngulo suwi Ndiose 'ñaan, cha' lo'oan kaja cha' su'we nu nsu'wi 'in Ni 'ñaan.

24 Nten 'in Ndiose lkaan; lo'o su'wa ngulo suwi Ni 'ñaan ta'aan, ni siya lkaan ne' judío, ni siya lkaan ne' xka la'a tsu'.

25 Nde ndukwa cha' nu ngwa'an ayman Oseas lo kityi, se'en nu ndukwin Ndiose cha' re:

Kulo suwiin 'in nten nu ka nten 'ñaan, ni siya si'í ngwaña'an ngwa ne' nu ngwa xkan';

lo'o nten nu ja nsu'wi tiyeen ña'aän 'in ne' nu ngwa s'ni la, ti kwi' ne' kan' ka su'we 'a ka tiyeen na'aän 'in ne' ni, ndukwin Ni.

26 Nchga kichen se'en ykwi' nten cha' re 'in ne' kan' nu ngwa s'ni: “Si'í nten 'in Ndiose lka wan”,

bra wa ni chkwil' ne' cha' 'in ne' kan': “Sñi' Ndiose nu lu'u lka wan” nchkwil' ne'.

27-28 Lo'o ngwaña'an ndukwa xka cha' nu ykwi' ayman Isaías cha' 'in ne' Israel: “Ja n'ni cha' ni siya ka'an 'a nten ne' Israel ndijyan lo chalyuu chun' ndi'in la, ni siya ka ne' kan' ña'an ti' kata ysiin nu ndi'in tu'wa tujo'o, sa kwa ka nten kan'. Wa ykwi' Ndiose nu nka X'naan cha' ndla ti ku'ni tyii Ni 'ñaan bra nu ta Ni nu ti'í 'ñaan, lo'o chin' ti ne' ta'aan kanun bra nu kulaa Ni 'ñaan.”

29 Ndiya xka cha' re nu ykwi' Isaías kan':

Ti s'ni mdyii cha' 'in ne' kichen Sodoma siya' ti, lo'o mdyii cha' 'in ne' kichen Gomorra;

kwi' ngwaña'an ka ku'ni tyii ykwi'
X'naan 'in nchga ne' Israel
ta'aan,
ni siya wa nda Ni chabiya' lyaa tukwa
snan ti ne' ta'aan, chun' cha'
nchka t'nan 'a ti' Ni 'ñaan.

*Ja xlyaa ne' judío xñi ne' cha' su'we
nu ykwi' Jesucristo lo'o ne'*

³⁰ Nde ña'an chkwian' sikwa. Wa
ngwa su'we kasiya 'in ne' xka la'a
tsu' lo'o Ndiose, chun' wa yten ne'
cha' 'in Jesús, ni siya ja lka ne' kan'
judío; nchka su'we kasiya 'in ne'
chun' ndyaa ña'an ti' ne' cha' nu ykwi'
Ndiose, si'i cha' ngi'ni 'a ne' tñan cha'
ka su'we kasiya 'in ne', ti ykwi' ti ne'.

³¹ Nten nu yan lo chalyuu chun'
ndi'in la 'in ayman Israel, ja mjwi
ña'an nu ka su'we kasiya 'in ne' lo'o
Ndiose; wa ynan ne' cha' nu ykwi' Ni
lo'o ne' nu ngwa s'ni, lo'o ja ndukwa
ne' nchga cha' kan'.

³² ¿Ni cha' lka ja nchka su'we kasiya
'in nchga ne' judío sikwa? Cha' ndiya
nu ja ndyaa ña'an ti' cha' ka 'in Jesús
ku'ni xu'we kasiya 'in nten. Nxke'
ti' ne' judío kan' cha' ka su'we kasiya
'in ne' lo'o Ndiose xa nu ngi'ni ne'
tñan nu ngulo ayman Moisés 'in ne'.
Nchka kuxi cha' 'in ne' bra kan', sa
ña'an lka si wa mlyuu ti'in ne' chun'
ska kee nu nsu jlu'we tuwiin se'en
nda'an ne'.

³³ Cha' 'in kee kan' ndukwa cha' re
lo kityi kula:

Xtyaän ska kee nu xtyi tuwiin se'en
nda'an ne' Israel, ne' kichen
Sión kan', ndukwin Ndiose.

Lo'o Jesús lka sa ña'an lka kee kan'.
Kwi' ngwaña'an, ta Jesús ska cha'
wjyu'u 'in ne' kan'; tyun ne' kan' ka
jyu'u ti' ne' cha' 'in Jesús kan'. Kan'
cha' nan ni, ja ndi'in cha' ka jyu'u
tian' 'in Jesús, bra wa ytean cha' 'in Ni.

10

¹ 'Wan ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o
Jesús, nda'an 'a cha' tiyeen cha' 'in ne'
judío ta'aän. Tyukwi ti tiyeen t'nan 'a
nchkwii'n lo'o Ndiose, cha' kulaa Ni
'in ne' judío ta'aän 'in nu xa'an.

² Ñi 'a nchkwii'n' cha' 'in ne' kan',
cha' su'we 'a ngi'ni tnun ne' kan' 'in

Ndiose, ni siya ja jlyo su'we ti' ne' sa
ña'an tñan nchka ti' Ni cha' ku'ni ne';

³ lo'o ja nchka biya' ti' ne' kan' sa
ña'an ku'ni ne' cha' ka su'we kasiya
'in ne' lo'o Ndiose. Xka ña'an nda'an
cha' tiye ne' kan'; ti ykwi' ti ne' nda'an
naan ne' sa ña'an nu ka su'we kasiya
'in ne', cha' ja xlyaa ne' tsaa ña'an ti'
ne' tñan nu ngi'ni Ndiose.

⁴ Wa yan Jesús lo chalyuu ni, wa
ytean cha' 'in yu, kan' cha' ka su'we
kasiya 'ñaan lo'o Ndiose; lo'o ja ndi'in
cha' lye 'a tukwaan cha' kula nu
ngwa'an ayman Moisés kan', cha' ka
su'we kasiya 'ñaan lo'o Ndiose.

⁵ Nde lka cha' nu ngwa'an ayman
Moisés lo kityi bra nu nchkwii' yu sa
ña'an nu ka su'we kasiya 'ñaan, si tuk-
waan nchga cha' kula kan': "Su'we
ti tyi'ian lo chalyuu, si ku'nian nchga
tñan nu ngulo Ndiose 'ñaan." Ng-
waña'an nchkwii' kityi kan'.

⁶ Lo'o ndukwa xka cha' lo kityi
kula, nu nchkwii' sa ña'an nu ka su'we
kasiya 'ñaan bra nu xñian cha' 'in
Jesús. Nde lka cha' nu nchkwii' ki-
tyi kan': "Ja ndi'in cha' tsaa naan
'in Krixtu nde ni' kwan se'en ndi'in
Ndiose" ndukwin kityi —cha' kaan
lo'oan 'in Krixtu lo chalyuu re—;

⁷ lo'o "ja ndi'in cha' tsaa naan
'in Krixtu nde ni' yuu se'en nsu'wi
ayman" ndukwin kityi —cha' kaan
lo'oan 'in Ni lo chalyuu nde xiya'—.

⁸ Nde ndiya cha' bra nu ndyaa
ña'an tian' 'in Jesús: "Kwi' se'en ti
ndi'in cha' 'in Jesús 'ñaan. Ka xu'wi
cha' 'in Krixtu tu tu'waan, ka xu'wi
cha' 'in Ni ni' kasiya 'ñaan." Kan' lka
cha' su'we nu chkwii'n' lo'o nten, cha'
ka kulaa Ni 'ñaan 'in nchga cha' xa'an,
si chañi cha' xñian cha' 'in Jesús.

⁹ Sa kan' ti cha' ndi'in cha' ku'nian,
cha' kasaan' ñi 'in nten cha' Jesús
lka X'naan, lo'o ngwaña'an tyukwi
ti tiyeen tsaa ña'an tian' cha' Ndiose
y'ni cha' ndyu'u Jesús xiya' nde se'en
mtsi'. Bra kan' ka 'in Ni kulaa Ni
'ñaan,

¹⁰ cha' ni' kasiya 'ñaan nsu'wi cha'
nu wa msñian 'in Jesús, kwi' ng-
waña'an tu tu'waan ndukwa cha'
'in Jesús nu nchkwian' lo'o nten.

Bra kan' ka su'we kasiya 'ñaan lo'o Ndiose, kwi' ngwaña'an kulaa Ni 'ñaan 'in nchga cha' xa'an nu nsu'wi chalyuu.

¹¹ Lo'o nde ndiya xka cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose: “Ta'aan nu ytean cha' 'in Ndiose, ja ndi'in cha' ka jyu'u tian' 'in Ni bra kan'.” Ngwaña'an nchkwi' kityi.

¹² Ska ti biya' ndukwa cha' kan' 'in ne' judío, kwi' ngwaña'an ndukwa cha' kan' 'in ne' xka la'a tsu', cha' ska ti X'naan nka ndloo la 'in nchga nten chalyuu; ska ti biya' su'we 'a ngi'ni Ni lo'o nchga nten nu jñan cha' tlyu ti' 'in Ndiose chabiya' 'in Jesús.

¹³ Nde ña'an ndyo'o cha' nu ndukwa lo kityi kula: “Kulaa Ni 'in nchga nten nu jñan cha' tlyu ti' 'in Ni chabiya' 'in X'naan.”

¹⁴ Ja ka chkwi' nten lo'o Ndiose chabiya' 'in Jesús si ja ya xñi ne' cha' 'in Ni; lo'o ja ka xñi ne' cha' 'in Jesús si ja ya kunan ne' cha' kan'; lo'o ja ka kunan ne' cha' kan' si ja ya kaja nten nu katsa' cha' kan' 'in ne';

¹⁵ lo'o ja tukwin ka tsaa ytsa' cha' kan' 'in xka ta nten si ja ya kulo Ndiose tñan 'in ne' cha' tsaa ne'. Nde ndiya ska cha' nu nchkwi' kityi kula: “;Su'we 'a nka tiyeaan bra nu kala nten se'en ndi'ian, cha' chkwi' ne' cha' su'we 'in Ndiose lo'oan, cha' kwa'u ne' 'ñaan sa ña'an ka nu tiin ti tyi'ian!” Ngwaña'an nchkwi' kityi.

¹⁶ Lo'o si'i nchga nten nu nnan su'we cha' nu nchkwian' lo'o ne' bra nu ngitsaan' 'in ne' sa ña'an kulaa Ndiose 'in nten. Ti kwi' cha' re ykwi' ayman Isaías nu ngwa s'ni: “Ndiose X'nan ba, ja tukwin 'a ndi'in nu msñi cha' 'iin bra nu ykwi' ba lo'o ne'” ndukwin ayman kan'.

¹⁷ Nan ni, wa ytean cha' 'in Jesús bra nu ynaan cha' su'we nu ykwi' ne' lo'oan cha' 'in Krixtu.

¹⁸ Nchka tiän' kunichaän' ska cha' 'wan: ¿Ta ja ya kunan ne' judío cha' 'in Krixtu sikwa a? ;Wa ynan ne'!, cha' wa ndukwa ska cha' lo kityi kula nu nchkwi' re:

Ña'aan chalyuu wa ynen cha' nu ykwi' ne' lo'o nten; nchga se'en

ynen cha' nu ykwi' ne', ni siya se'en wa tijyu' la ynen cha' kan'.

Ngwaña'an nchkwi' kityi.

¹⁹ Xka cha' nñichaän' 'wan ni: ¿Ta ja ndi'ya ne' judío kwenta sa ña'an ndyo'o cha' kan' sikwa a? S'ni 'a ngwa'an ayman Moisés cha' re lo kityi cha' 'in ne' kan':

Ku'niin cha' ka liye' ti' wan ña'an wan 'in nten xka la'a tsu' nu ja lka nten su'we, xke' ti' wan, ndukwin Ndiose.

Ndukwin wan cha' ja nsu'wi 'a cha' tiya 'in ne' kan'; ja nchka biya' ti' ne', xke' ti' wan.

Kan' cha' taän cha' kasin' ti' 'wan, chun' nu wa msñi ne' kan' cha' 'ñaän;

lo'o 'wan ni, ja nchka ti' wan kunan wan cha' 'ñaän, ndukwin Ni.

²⁰ Lo'o ñi 'a cha' re nu ykwi' ayman Isaías chabiya' 'in Ndiose:

Ti kwi' nten nu ja ya tsaa naan cha' 'ñaän, wa mjwi cha' 'ñaän 'in ne' ni, ndukwin Ni.

Ni siya ja siya' jñan ne' kan' ska cha' su'we 'ñaän, wa ngwa'uün tloün 'in ne' ni.

²¹ Lo'o xka ña'an ngwa'an ayman Isaías cha' 'in ne' Israel lo kityi: “Tyukwi tsan msi'yaän 'in ne'” ndukwin Ndiose, “lo'o ja ynan ne' kan' siya' ti; xkwi' nxuun ne' lo'oün.” Ngwaña'an nchkwi' kityi.

11

Si'i nchga ne' judío ngulaa ya' ne' 'in Ndiose

¹ Ja nchka ti' Ndiose kulaa ya' Ni 'in ne' judío siya' ti, cha' lka ne' nten 'in Ni. Lo'o ykwiin' lkaän ne' judío, cha' ska ti kwiñii lkaän lo'o ayman Abraham; nten 'in ayman Benjamín lkaän.

² Nu ngwa s'ni ngulo suwi Ndiose 'in ne' Israel, cha' ka ne' nten 'in Ni; lo'o ja ya kulaa ya' Ni 'in ne' kan'. ¿Ta ja nsu'wi ti' wan cha' nu ndukwa lo kityi cha' 'in Elías kan' a? Ska ayman kula nu ykwi' lo'o nten s'ni chabiya' 'in Ndiose ngwa ayman Elías

kan'. Ska tsan ykwi' Elías lo'o Ndiose, mstyá yu ki'ya re 'in ne' Israel:

³ “Ndiose X'naän, wa yjwi ne' kan' nchga nten nu ykwi' cha' 'iin lo chalyuu” ndukwin Elías kan'. “Wa y'ni tyii ne' nchga se'en nu y'ni tnun ba 'iin nu ngwa s'ni la. Skaän tiän nganuün ni; lo'o ngwaña'an na', kujwi ne' 'ñaän, nchka ti' ne'” ndukwin yu 'in Ndiose.

⁴ Bra kan' mxkwen Ndiose 'in yu kan': “Ja kuwe tii'. Ti ndi'in xa kati mi nu ki'yu nu ngi'ni tñan 'ñaän, nten nu ja ya tyuun xtyin' tloo nkwin jo'o Baal” ndukwin Ni 'in Elías.

⁵ Kwi' ngwaña'an lka cha' ni. Si'i nchga ne' judío ngulaa ya' ne' 'in Ndiose; ti ndi'in chin' ne' kan' nu wa ngulo suwi Ndiose 'in ne', chun' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'in ne' kan'.

⁶ Chun' nu nchka t'nan 'a ti' Ndiose 'ñaan, kan' cha' su'we 'a ngi'ni Ni lo'oan. Ja lyaan 'aan 'in nu xa'an chun' tñan nu ku'nian, ti ykwiin' tian; ja ka chkwian' cha' Ndiose ngulaa 'ñaan si wa lka ngulaan 'ñaan, ti ykwiin' tian, nxke' tian'.

⁷ Ngwaña'an ngwa bra kan'. Ja ngwa 'in ne' Israel ku'ni ne' cha' ka su'we kasiya 'in ne' lo'o Ndiose, sa ña'an nu ngwa ti' ne' cha' ku'ni ne'. Ska ta ti nten nu ngulo suwi Ndiose 'in, mjwi ña'an ka su'we kasiya 'in ne'; xka la ta'a ne' Israel kan', ska ya' ti nchkun' tunskan ne'.

⁸ Nde ña'an nchkwi' kityi kula cha' 'in ne' kan': “Ja nda Ndiose chabiya' cha' ka biya' ti' ne' kan'. Lka ne' kan' sa ña'an lka si ndi'in kiloo ne', lo'o ja ska nan ña'an ne' siya' ti; lka ne' sa ña'an lka si ndiya tunskan ne', lo'o ja nnan ne' siya' ti. Kwi' ngwaña'an ngi'ni ne' kan' sa bra ni.”

⁹ Ti kwi' ti cha' ngwa'an ayman ree David lo kityi, bra nu ykwi' yu cha' re: Ka'an 'a cha' su'we mstyá Ndiose lo msaa 'in ne' Israel; lo'o wa mnu'un kasiya 'in ne' ni lo'o cha' su'we kan';

kan' cha' nda Ni nu ti' 'in ne', sa ña'an lka si wa mdyuu ne' ska lo

so'o, sa ña'an lka si wa mlyuu ne' cha' mdukwa kee kiya' ne'.

¹⁰ Su'we 'a si ka kwityiin' ne' kan', cha' ja ka ña'an ne'; su'we 'a si kaja tñan ti'in 'in ne', cha' katsa chun' ne' siya' ti.

Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi kan'.

Sa ña'an kulaa Ndiose 'in ne' xka la'a tsu'

¹¹ Xka cha' chkwii'n' ni. Bra nu ngulaa ti'in ne' judío cha' 'in Ndiose, ja ngwa kuxi 'in ne' ska ya' ti! Ni siya ja ynan ne' kan' cha' nu ykwi' Ndiose bra kan', ngwaña'an wa mjwi la chin' tyempu 'in xka ta nten, ne' xka la'a tsu' ni, cha' tsa naan ne' 'in Ndiose, cha' kulaa Ni 'in ne'. Nchka ti' Ndiose cha' ki'ya ne' judío kwenta cha' wa msñi ne' xka la'a tsu' cha' 'in Ndiose, cha' chun' ndi'in la ka tiye ne' judío jñan ne' cha' tlyu ti' 'in Ndiose cha' kulaa Ni 'in ne' bra kan'.

¹² Ngwaña'an nchka cha' su'we la kunan nten ña'an chalyuu cha' 'in Ndiose, ni siya ti ngi'ni la ne' judío cha' xa'an kan'. Kwi' ngwaña'an nchka su'we la cha' 'in ne' xka la'a tsu' lo'o Ndiose, ni siya ngwa kuxi la cha' 'in ykwi' ne' judío bra kan'. Kan' cha' jtnun 'a cha' su'we ka nde loo la, bra nu xa'an kasiya 'in nchga ne' judío cha' sten ne' cha' su'we nu ykwi' Jesús!

¹³ Lo'o 'wan ne' xka la'a tsu' ni, nchka tiän' chkwii'n' chin' lo'o wan. Ndiose lka nu ngulo suwi Ni 'ñaän, cha' tsa'aän chkwii'n' cha' 'in Jesús lo'o wan nu ndi'in wan xka la'a tsu'. Nchkwiin' lo'o wan ngwaña'an, chun' cha' ndloo 'a tñan nu mda Ni 'ñaän.

¹⁴ Nchka 'a tiän' cha' lo'o chin' ne' judío ta'aän jñan ne' 'in Ndiose, cha' ta Ni nchga cha' su'we nu ndi'in 'wan 'in ne', cha' ka lyaa ne' 'in cha' xa'an.

¹⁵ Bra nu ngulaa ya' Ni 'in ne' judío, bra kan' y'ni Ni cha' ngwa su'wa cha' 'in Ndiose lo'o ne' xka la'a tsu'. Lo'o ska cha' su'we la ti ka bra nu ka su'wa cha' 'in Ni lo'o ne' judío xiya', cha' bra kan' tnun 'a cha' su'we kaja 'in nten ña'an chalyuu sa ña'an lka si xiya' ndyu'u nchga nten nu wa ngujwi.

16 Wa lka ne' judío ña'an ti' jaxlya nu mdyá' kulo ndukwa la, nu nda ne' 'in sti jo'o cha' ka lomstan 'in Ndiose. Nda ne' nan, cha' ka ran nan 'in Ndiose, cha' kwi' ngwaña'an ka ña'aan skwan tlyu 'in jaxlya kan' nan 'in Ndiose. Lo'o ka chkwan' cha' lka ne' judío sa ña'an lka ska yka nu wa mda ne' cha' ka 'in Ndiose; bra nu ka yka kan' nan 'in Ndiose, lo'o nchga stan' yka nu kaluu chun' ndi'in la ka nan 'in Ndiose. Ngwaña'an ndyo'o ta'a tyukwaa cha' kan', cha' sa ña'an nu ngwa ayman Abraham nten 'in Ndiose kulo ndukwa la, kwi' ngwaña'an nchga nten chalyuu ka nten 'in Ndiose chun' ndi'in la.

17 Wa lka ne' judío sa ña'an lka ska yka nu ndyo'o mta nu xi nchku, ña'an ti' ska yka olivo ni. Wa msi'yu Ndiose tyun stan' yka olivo kan', mxkwan Ni 'in ran bra kan'; lo'o ni, ti kwi' se'en msi'yu loo yka kan', nde kwa mskan' ka'an Ni tyun la stan' yka nu nsu'wi ni' kixin', cha' xñi ka'an stan' yka kixin' kan' 'in yka nu nda mta nu xi nchku. Sa ña'an lka stan' yka nu nsu'wi ni' kixin' kan', ngwaña'an lka wan, ne' xka la'a tsu', cha' wa mjwi 'wan nchga cha' su'we, sa ña'an cha' su'we nu wa mda Ndiose 'in ne' judío. Lka wan lo'o ne' judío sa ña'an lka tukwa yka nu ska ti suun lo'o ska ti si'ye, ngwaña'an lka wan lo'o ne' kan'.

18 Kan' cha' ja su'we lka si xke' ti' wan cha' su'we la wan, cha' kuxi la ne' judío, nten nu lka sa ña'an lka stan' yka nu ndyo'o mta xi kan'. Si ngwaña'an xke' ti' wan, su'we la si tyaa yu'wi ti' wan cha' si'i wan nu ngi'ni ku'u wan 'in suun yka kan', ti kwi' suun yka kan' lka nu nda cha' su'we 'in ran 'wan.

19 Ja chan xkwen wan 'ñaän: "La se'en msi'yu Ni stan' ykwi' yka kan', la kan' wa mjwi se'en xñi ka'an ba 'in yka olivo kan'" nchkwin wan.

20 Chañi cha' 'wan. Lo'o ni, nde lka cha'. Wa mxkwan Ndiose 'in ne' judío, chun' nu ja mslyaa ne' xñi ne' cha' 'in Ni; lo'o 'wan, wa mjwi chabiya' 'wan cha' sten wan cha' 'in

Ndiose, ti kwi' cha' nu yten wan ni, xa wa msñi wan cha' 'in Ndiose. Kan' cha' ja ndi'in cha' ku'ni siye' wan lo'o ne' judío kan'. Kuwe chin' ti' wan sikwa.

21 Ja y'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne' judío, nten nu ngwa sa ña'an lka stan' ykwi' yka kan'; msi'yu ku' Ni 'in stan' yka kan'. Kwi' ngwaña'an, ja ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'wan, si ngwaña'an kulaa ti'in wan cha' 'in Ndiose.

22 Ki'ya wan kwenta sikwa, cha' ka 'in Ndiose ku'ni su'we Ni lo'o nten, kwi' ngwaña'an xka la tyempu ngi'ni tlá Ni 'in nten, si ngwaña'an nchka ti' Ni. Lye 'a y'ni tlá Ni 'in ne' kan', chun' nu ja ynan 'a ne' cha' nu nchkwi' Ni; kwi' ngwaña'an, su'we ti ku'ni Ni lo'o wan, si ña'an ti kunan wan cha' nu nchkwi' ti kwi' Ndiose Sti wan nu ngi'ni 'a cha' su'we lo'o wan. Lo'o si ja kunan wan cha' nchkwi' Ni, kwi' ngwaña'an kulaa ya' Ni 'wan bra kan'.

23 Xiya' ka su'wa cha' 'in Ndiose lo'o ne' judío, si kulaa ya' ne' cha' xa'an nu nsu'wi ni' kasiya 'in ne', cha' kunan ne' cha' nchkwi' Ndiose. Bra kan' ka ne' kan' sa ña'an lka stan' yka nu xñi ka'an 'in suun yka kan' xiya', ti kwi' se'en mdukwa ran nu ngwa s'ni. Lo'o ka 'in Ndiose xtya su'we 'in ne' judío xiya', ti kwi' se'en su'we, se'en mdi'in ne' ti kulo.

24 'Wan ni, ja su'wa cha' 'wan lo'o ne' judío nu ngwa s'ni. Kan' ngulo tsu' Ndiose 'wan se'en mdi'in wan, sa ña'an si lka wan stan' yka nu nsu'wi ni' kixin' kan'; lo'o mskan' Ni 'wan, cha' xñi ka'an wan 'in suun yka nu ndyo'o mta xi kan'. Si'i ngwaña'an ngulu yka kan' ti kulo. Lo'o ne' judío ni, ja tlyu tñan si skan' Ni 'in ne' xiya' ti kwi' suun yka kan' se'en mdukwa ne' ti kulo; jbra ti xñi ka'an ne' 'in suun yka kan' xiya', cha' stan' ykwi' yka kan' lka ne'!

Lo'o kulaa Ni 'in ne' judío 'in cha' xa'an

25 'Wan ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu, nchka tiän' cha' ka biya' ti' wan cha' tukwi re, ska cha' 'in Ndiose nu yu'wi kutsi' nu ngwa s'ni; bra nu ka biya' ti' wan cha' re, ja n'ni cha'

chkwi' wan cha' siye' lo'o ne' judío bra kan'. Nde lka cha' kan' ni. Ka'an 'a nten judío ndiya nu ja xlyaa kunan cha' 'in Jesús; siya' ti bra nu tyii kunan nchga ne' xka la'a tsu' nu ndi'in cha' xñi cha' 'in Jesús ni,

²⁶ bra kan' kulaa Ndiose 'in nchga ne' nu chañi cha' lka ne' Israel. Nde ndukwa ska cha' lo kityi kula:

Wa kan ti ska nu kulaa 'wan, nde kichen Sión kan' tyo'o yu kan yu. Kulo tsu' yu kan' nchga cha' xa'an nu nsu'wi 'in ne' Israel ta'a yu,

²⁷ Lo'o kan' ku'ni tyiïn nchga ki'ya nu ndukwi ne' kan', ndukwin Ndiose. Bra kan' tsaa to'o ska cha' nu ykwiïn' lo'o ne' kan' nu ngwa s'ni.

Ngwaña'an nchkwi' kityi.

²⁸ Ta'a wsuun Ndiose lka ne' judío ni, chun' cha' ja ndyaa ña'an ti' ne' cha' chañi cha' wa ngulaa Ni 'in ne'; kan' cha' wa mjwi la chin' tyempu 'wan, ne' xka la'a tsu', cha' xñi wan cha' 'in Jesucristo tñan loo ne' judío. Lo'o ni, ña'an ti su'we nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in ne' kan', chun' nu ngulo suwi Ni 'in ayman kula 'in ne' kan' nu ngwa ti kulo, cha' ka ne' nten 'in Ni.

²⁹ Lo'o ja xi'in chun' Ndiose 'in ska cha' nu ykwi' Ni lo'oan, ja kulaa ya' Ni 'in ska nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose.

³⁰ Kwi' ngwaña'an 'wan, ja ynan wan cha' 'in Ndiose nu ngwa ti s'ni; lo'o ni, nchka t'nan ti' Ni 'wan chun' nu ja ndyaa ña'an ti' ne' judío 'in Ni.

³¹ Ni siya ja nnan ne' judío kan' cha' nu nchkwi' Ndiose ni, tiya ska bra nde loo la nu chka t'nan ti' Ndiose 'in ne' kan', sa ña'an nu nchka t'nan ti' Ni 'wan.

³² Ska ti biya' ndlaa ya' Ndiose 'in nchga nten chalyuu nu ja nnan cha' nchkwi' Ni, si ngwaña'an nchka ti' ne', cha' ja xlyaa ne' tukwa ne' cha' 'in Ni siya' ti. Lo'o chun' ndi'in la, bra kan' chka t'nan ti' Ni 'in nchga nten xa nu tsaa naan ne' 'in Ni xiya'.

³³ ¡Tlyu 'a cha' su'we nsu'wi se'en ndi'in Ndiose; nchga cha' nchka biya' ti' Ni, nchga cha' jlyo ti' Ni! Ska ti

Ndiose jlyo ti' nan lka nu ndijyan nde loo la, ska ti Ndiose jlyo ti' nan lka nu ngi'ni Ni. Nde ndiya ska cha' nu ndukwa lo kityi kula:

³⁴ “¿Ti ka nu ka biya' ti' sa ña'an cha' nu ki'ya ke Ndiose a? ¿Ta ndiya nten nu nchka 'in katsa' 'in Ndiose sa ña'an ku'ni Ni a?

³⁵ Ja kaja ña'an nu taan ska nan nu jñan Ndiose, cha' tya Ni ran 'ñaan chun' ndi'in la.”

³⁶ Nchga nan nu nsu'wi chalyuu, nan 'in Ndiose lka kan'; wa ngwiñan Ni nchga nan, cha' ka ran tñan 'in Ni. Lo'o ja tyii cha' ku'ni tñan 'in Ndiose ni. Ngwaña'an ndi'in cha' ku'ni nten.

12

Taan tyukwi ña'an 'in Ndiose cha' xkwi' cha' 'in Ni tyi'ian lo chalyuu

¹ 'Wan ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu, cha' lye 'a nchka t'nan ti' Ni 'ñaan, kan' cha' nchkwiïn' lo'o wan ni. Ta wan tyukwi ña'aan wan 'in Ndiose, cha' ku'ni wan nchga tñan nu nchka ti' Ni cha' ku'ni wan lo chalyuu; ta wan tyukwi ña'aan wan 'in Ndiose cha' xkwi' cha' 'in Ni tyi'in wan lo chalyuu, cha' wa lka wan sa ña'an lka ska lomstan nu lu'u. Ndiya ti' Ndiose cha' ku'ni wan ngwaña'an; cha' nu lka wan nten 'in Ni, ndi'in cha' ku'ni wan ngwaña'an.

² Ja ta 'a wan tyempu cha' tatsaa nten 'wan cha' ku'ni wan cha' kuxi; xka ña'an tyi'in wan lo chalyuu ni, cha' wa mxa'an nchga cha' nu yu'wi ni' kasiya 'wan nu ngwa s'ni la. Kan' cha' ni, ka biya' ti' wan nchga tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'ni wan. Ka jlyo ti' wan sa ña'an tñan nu su'we la ku'ni ska wan, sa ña'an tñan nu nchka la ti' Ndiose cha' ku'ni ska wan; ka jlyo ti' wan sa ña'an tñan nu tsaa to'o su'we la. Nchga cha' kan' ka biya' ti' wan ni.

³ Tlyu 'a cha' su'we y'ni Ndiose lo'oũn, bra nu mda Ni tñan re 'ñaan; kan' cha' nchkwiïn' lo'o wan ni, cha' ja ku'ni 'a siye' wan lo'o xka ta nten. Nde ña'an ndi'in cha' tya'an cha' tiye wan cha' 'in nchga tñan nu nchka 'wan ni; tyu'wi ti' wan cha' Krixtu

y'ni cha' nchka 'wan ku'ni wan tñan kan', chun' nu msñi wan cha' 'in Ni.

⁴ Ña'an ti' nan, tyun 'a tijyan nsu'wian tyukwi ña'aan, ska tñan ngi'ni ska tijyaan.

⁵ Kwi' ngwaña'an lkaan, ta'aan nu ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu; ni siya tyun 'a ne' ta'aan, ska ti nten lkaan ta'aan, ska ti nten lkaan tyukwi ña'aan, ta'aan su'wa ndi'in cha' 'ñaan lo'o ta'aan.

⁶ Ska lo tñan ka ku'nian skaan, ya ña'an ti tñan nu nda Ndiose chabiya' cha' ku'nian skaan, cha' su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'ñaan. Bra nu ndiya ska ne' ta'a wan nu nchka nchkwi' ska cha' nu nchka ti' Ndiose chkwi' lo'o wan, kan' tñan ku'ni ne' kan' sikwa. Sa ña'an nu nnan ne' kan' cha' nu nchkwi' Ndiose, sa ña'an nu yten ne' cha' kan', kwi' ngwaña'an chkwi' ne' kan' lo'o wan.

⁷ Xa nu nchka 'in ska wan taya' wan 'in ta'a nten wan, tyukwi ti tiye wan taya' wan 'in ne' kan' sikwa. Xa nu nchka 'in ska wan kwa'u wan ska cha' nu ñi 'in ta'a nten wan, tyukwi ti tiye wan kwa'u wan cha' kan' 'in ne' sikwa.

⁸ Xa nu chkwi' wan ska cha' lo'o ska nten chabiya' 'in Ndiose, tyukwi ti tiye wan chkwi' wan cha' kan' sikwa. Xa nu ta wan ska cha' su'we 'in nten, tyukwi ti tiye wan ta wan cha' su'we kan' 'in ne' sikwa. Ni siya lka wan nd-loo 'in ne' ta'a wan, ki'ya wan kwenta cha' su'we ti ku'ni wan sikwa. Xa nu chka t'nan ti' wan 'in nten nu ti'í ti ndi'in lo chalyuu, su'we ti ka tiye wan laja nu ku'ni wan tñan kan' cha' 'in ne' bra kan'.

Sa ña'an nu su'we la tyi'ian lo chalyuu cha' lkaan nten 'in Ndiose

⁹ Ka su'we ti ka tiye wan ña'an wan 'in nchga nten, cha' si'i ska cha' nu nchkwi' ti wan lka cha' su'we tiye wan, ni siya lo'o ku'ni wan cha' su'we lo'o ne'. Ja ku'ni 'a wan cha' xa'an, tyukwi ti tiye wan tsaa naan wan cha' su'we ku'ni wan.

¹⁰ Nde ña'an ka tiye wan ña'an wan 'in ne' ta'a ndi'in cha' 'wan lo'o Krixtu. Tya'an cha' tiye wan cha' lka ne' kan' sa ña'an si lka ne' ta'a ngula

wan; kan' cha' ku'ni tnun wan 'in ta'a nten wan, tyukwi ti tiye wan tukwa wan cha' nchkwi' ne'.

¹¹ Ja ku'ni ndaja wan bra nu ku'ni wan tñan 'in Ndiose; wa nganun Tyi'í Ni ni' kasiya 'wan, kan' cha' ngula ku'ni tiye wan cha' ku'ni la wan tñan kan'.

¹² Ku'ni wan cha' su'we 'a ka tiye wan xa nu ndi'in ta wan 'in Ndiose cha' kan Ni xiya', cha' kulaa ji Ni 'wan. Ja xi'in chun' wan cha' kan', ni siya lye 'a ta ne' nu ti'í 'wan se'en ndi'in wan lo chalyuu. Nchga tsan chkwi' wan lo'o Ndiose Stian; ja kulaa ya' wan cha' nchkwi' wan lo'o Ni.

¹³ Bra nu lyiji ska nan 'in ska ta'a msñi wan cha' 'in Krixtu, ndi'in cha' kutsaa wan cha' su'we nu ndi'in 'wan, cha' ta wan nan 'in ne' kan', nan nu lyiji 'in ne'. Nchga bra ta wan na'an tyi wan cha' tyi'in nten nu mdiyan kichen tyi wan.

¹⁴ Chkwi' wan lo'o Ndiose cha' 'in nten nu ngi'ni liye' ti' 'wan; ja xtya wan ki'ya 'in ne' kan' ya' Ndiose, xkwi' cha' su'we ti jñan wan 'in Ndiose cha' 'in ne' kan'.

¹⁵ Ka su'we ka tiye wan lo'o xka ta nten nu su'we 'a nka tiye; kwi' ngwaña'an, ndi'in cha' ka xi'in ti' wan lo'o nten nu xi'in ti' ña'an ndi'in. Su'wa ka tiye wan lo'o xka la nten sikwa.

¹⁶ Ska ña'an ti cha' chkwi' wan lo'o nchga ta'a ndi'in cha' 'wan lo'o Jesucristo; ja ku'ni siye' wan lo'o ne' ti'í ta'a wan, su'we ti chkwi' wan lo'o ne' kan'. Su'wa ti tyi'in wan lo'o ne' kan', ja tya'an cha' tiye wan cha' 'wan, jlyo la ti' 'wan.

¹⁷ Bra nu ku'ni nten cha' xa'an lo'o wan, ja ku'ni wan cha' xa'an lo'o ne' kan' xiya'; tsaa naan wan ska tñan su'we nu ka ku'ni wan cha' taya' wan 'in ne', cha' ngwaña'an ña'an kwi'ya 'a nten 'ñaan, ni ña'an ngi'nian.

¹⁸ Tsaa naan wan ska ña'an nu su'we ti tyi'in wan lo'o nchga nten, cha' ja kaja nu xuun lo'o wan.

¹⁹ 'Wan ta'a su'we nsu'wiñ, ja xitukwi 'a wan ku'ni wan cha' xa'an lo'o nten nu ku'ni liye' ti' 'wan; ta wan tyempu 'in Ndiose cha' ta Ni nu ti'í 'in

ne' kan'. Su'we la ngwaña'an. Kwi' ngwaña'an ndyo'o cha' re nu ndukwa lo kityi kula: “Tñan 'ñaan lka cha' kasin' tiän' 'in nten, cha' taän nu ti' 'in ne', ndukwin Ndiose.” Ñi 'a lka cha' re nu ykwi' X'naan lo'oan.

²⁰ Lo'o ngwaña'an, ndiya xka cha' nu nchkwi' kityi kan': “Bra nu ka jwi'ñan 'in ne' nu nxuun lo'o wan” ndukwin, “su'we la si ta wan nan ku ne' kan'; bra nu kityi ti' ne', ta wan tyi'a ko'o ne' bra kan'. Ngwaña'an ta wan cha' jyu'u 'in ne'.” Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi.

²¹ Kan' cha' ja ta wan tyempu 'in cha' xa'an cha' tyijin lyo 'wan. 'Wan, tyijin lyo wan 'in cha' xa'an, cha' xkwi' cha' su'we ngi'ni wan.

13

¹ 'Wan nchga ne' ta'aan, ndi'in cha' tukwa wan cha' nchkwi' ne' nu nka tñan. Ndiose lka nu nda chabiya' 'in ne' kan', cha' ka ne' ndloo la 'ñaan; ja ndiya xka nu ka ta chabiya' kan' 'in ne'.

² Kan' cha', sa ña'an lka si nxuan lo'o Ndiose, ngwaña'an lka si ndi'in wsuun 'ñaan lo'o ne' nu nka tñan, cha' Ndiose lka nu msty'a 'in ne' kan', cha' ka ne' ndloo la 'ñaan. Lo'o si ngwaña'an nxuan lo'o ne' kan', ndi'in cha' ta ne' nu ti' 'in ñaan bra kan'.

³ Ja ka xitsen ne' nu nka ndloo la 'ñaan si su'we tñan ngi'nian, siya' ti xitsen ne' kan' 'in nten nu ngi'ni cha' xa'an. Si cha'ni cha' ja nchka ti' wan kutsen wan 'in ne' nu nka tñan, ndi'in cha' ku'ni wan xkwi' cha' su'we bra kan'. Ja chan, lo'o ne' nu nka tñan kan' tiya ti' ne' 'wan, si ngwaña'an xkwi' cha' su'we ngi'ni wan.

⁴ Chabiya' 'in Ndiose lka ne' kan' ndloo la 'ñaan, cha' ka taya' ne' 'ñaan; bra nu ku'ni wan cha' xa'an, bra kan' ndi'in cha' kutsen wan 'in ne', cha' ndiya chabiya' 'in ne' cha' ta ne' kan' nu ti' 'in wan bra kan'. Chabiya' 'in Ndiose lka ne' kan' ndloo la 'ñaan sikwa, cha' ta ne' nu ti' 'in ne' xa'an;

⁵ kan' cha' ndi'in cha' kunan wan cha' nchkwi' ne' kan'. Ta ne' kan' nu ti' 'in ñaan si ja kunaan cha' nchkwi' ne'. Kwi' ngwaña'an, jlyo tian' cha' ndi'in

cha' tukwaan cha' nchkwi' ne' kan', lo'o ti kwi' cha' nu ñi nu nsu'wi kean sa skaan.

⁶ Lo'o ngwaña'an, su'we 'a si ta wan nchga tñi nu jñan ne' kan' 'wan, cha' msu 'in Ndiose lka ne' nu nka tñan kan', cha' kan' lka tñan nu mda Ni 'in ne' kan', cha' ku'ni ne' lo chalyuu.

⁷ Ta wan 'in ne' nu nka tñan nchga nan nu nsu'wi chabiya' 'in ne' cha' jñan ne' 'wan. Ja tukwi wan tñi 'in ne' kan', lo'o ja tukwi wan tñi 'in ska tñan nu wa y'ni ne'; ta wan liya' kan' 'in ne'. Kwi' ngwaña'an, ku'ni tnun wan 'in ne' kan', tukwa wan cha' nu nchkwi' ne' kan'.

⁸ Ja su'we si kanun tukwi wan tne'. Ska lo ti tñan ndi'in cha' ku'ni wan lo'o xka la nten, cha' su'we ti ku'ni wan lo'o ne'; wa lka ngi'ni wan nchga tñan nu ngulo Ndiose 'ñaan, xa nu su'we 'a nsu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan.

⁹ Tyun lo tñan ngulo Ndiose 'in nten bra nu ykwi' Ni cha' re lo'o Moisés nu ngwa s'ni: “Ja xu'wi cha' 'wan lo'o kwilyo'o xka nten” ndukwin Ni. “Ja kujwi wan 'in ta'a nten wan. Ja ku'ni wan kunan nan nu nsu'wi 'in ta'a nten wan. Ja xitukwi ti' wan nan nu nsu'wi 'in ta'a nten wan” ndukwin Ni. Ska ti biya' ndyo'o nchga cha' kan' lo'o xka cha' nu nchkwi' kityi kan': “Ndi'in cha' chka t'nän ti' wan 'in ta'a nten wan, sa ña'an nu nchka t'nän ti' wan 'wan, ti ykwi' ti wan” ndukwin Ni.

¹⁰ Bra nu su'we nsu'wi tiyeaan ña'aan 'in ta'a nten nan ngwaña'an, ja ka ku'nian cha' xa'an lo'o ne' kan' bra kan'. Xa wa nchka t'nän tian' 'in ta'a nten nan, cha' su'we nsu'wi tiyeaan ña'aan 'in ne', kan' lka nchga tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian.

¹¹ Tyaa yu'wi ti' wan nchga cha' kan'. Wa jlyo ti' wan cha' wa ndiya bra nu tsaa naan 'in Ndiose; kan' cha' ni, xaa ti' wan sikwa, cha' ndii ti ti' wan tyi'in wan lo chalyuu. Wa kan ti ykwi' Jesús xiya' cha' kulaa ji Ni 'ñaan 'in nchga cha' xa'an. Bra nu tka msñian cha' 'in Jesús ti kulo, bra kan' mske' tian' cha' ti ji 'a tiya tsan kan' bra nu kan Jesús xiya'; lo'o ni, wa ndla

ti tiya tsan kan'.

¹² Sa ña'an lka xa tla, ngwaña'an lka chalyuu se'en ndi'ian, cha' xa'an 'a nka tiye nten. Lo'o ni, wa tyii ti tla kan', wa kan ti Krixtu cha' kulo tsu' Ni cha' xa'an kan'. Bra kan' ka chalyuu kwi' ñaan sa ña'an lka si su'we 'a mbi'ya xaa, cha' luwi 'a xaa bra kan'. Kan' cha' chalyuu re ni, ndi'in cha' kula yaan' 'in cha' xa'an nu ngi'ni nten nu ndiya ti' tyi'in lo tla kan'. Ku'ni xu'wean tyukwi ña'an sikwa, cha' ngula 'a ku'nian tñan 'in Krixtu lo chalyuu re, ña'an ti' sNDARU 'in Krixtu.

¹³ Tsaa naan sa ña'an ka tyi'in su'wean lo'o nten; sa ña'an si lkaan nten nu xkwi' lo xaa ndi'in, ngwaña'an tyi'ian lo chalyuu, se'en ña'an kwi'ya 'a nten 'ñaan. Kan' cha' ja su'we si ngwaña'an ti kana' kasiya 'ñaan, chun' nda'aan xkwi' tñan ku'wi ti, ni siya ka na'an ti' tyukwi ña'an chun' nu xkwi' ndi'ian ta'a. Ja su'we kan'. Kwi' ngwaña'an, ja ndi'in cha' ku'nian cha' chen ña'an lo'o xka la nten, lo'o ja tsaa naan xka la cha' xa'an nu ku'nian lo'o nten; ja tsaa naan cha' wsuun lo'o nten, ja ku'niin liye' tian' 'in nten.

¹⁴ Ta wan chabiya' cha' ka ndloo la Jesucristo nu nka X'naan tyukwi ña'an wan, lo'o ja ku'nian 'aan ya ña'an ti cha' kuxi nu mdiya 'a tian' nu ngwa s'ni chun' lkaan nten chalyuu.

14

Ja chkwian' cha' kuxi cha' 'in xka la nten ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu

¹ Su'we ti chkwian' wan lo'o ska nten ta'a msñian cha' 'in Jesús, nu ti ji ka biya' su'we ti' cha' kan'; ja xuun wan lo'o ne' kan' si'ya ska cha' nu ja nchka biya' su'we ti' ne'.

² Ndiya nten nu ndyaa ña'an 'a ti' 'in Krixtu, kan' cha' ja ntsen ne' ku ne' nchga lo nan. Xka ta nten nu ja ya tsaa ña'an su'we ti' 'in Krixtu, ntsen ne' kan' si ku'ni ne' cha' kuxi si'ya ska nan nu ku ne'; kan' cha' ja xlyaa ne' kan' ku ne' kuna'. Nchku ne' nda, nchku ne' kuun, nchku ne' katá, sa kan' ti nan nchku ne' kan'.

³ Lo'o nten nu ja ntsen ku kuna' ni, ja su'we si xtyi lyo'o ne' 'in xka ta ta'a ne' nu ntsen ku 'in ran. Ti kwi' ti cha', nten nu ntsen ku kuna' kan', ja su'we si chkwian' ne' kan' cha' kuxi 'in nten nu nchku nchga lo nan nu nda Ndiose 'ñaan cha' kuan, cha' lo'o nda Ndiose chabiya' 'in ne' kan', cha' ka ne' sñi' Ni.

⁴ Ja su'we si chkwian' wan cha' kuxi 'in xka la nten ta'a msñian cha' 'in Ni. Ndiose lka X'naan ne', si'i cha' 'wan ndi'in ne' kan'; chabiya' 'in Ndiose lka nchga tñan nu ngi'ni ne' kan', ni siya cha' su'we ngi'ni ne', ni siya cha' xa'an ngi'ni ne'. Kwi' ngwaña'an, ja ka 'a cha' kuxi 'in ne' kan' si'ya nan nchku ne', cha' lo'o ne' kan' yten ne' cha' 'in X'naan; kwi' ngwaña'an, su'wa ya' Ni 'in ne' kan', cha' tyi'in su'we ne' lo chalyuu chabiya' 'in Ni.

⁵ Ndiya ne' ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu nu ngi'ni kti ska tsan, lo'o ja ndi'in xka tsan nu ti ngi'ni kti la ne' kan'; xka ta nten, nchkwian' ne' cha' tsan 'in Ndiose lka nchga tsan. Ta wan chabiya' ku'ni ska ta nten sa ña'an nu nda'an tiye ne' skaa ne'.

⁶ Bra nu ndi'in kti ne' ska tsan cha' 'in ska ta nten, kan' lka tsan nu ndi'in cha' ku'ni tnun ne' kan' 'in Ndiose sikwa; lo'o xka ta nten ka ku'ni tnun 'in Ndiose, ni siya ja ngi'ni kti ne' tsan kan'. Kwi' ngwaña'an ndyo'o cha' 'in nten nu ja ntsen ku kuna'. Wa yten ne' kan' cha' 'in Ndiose, kan' cha' ja ntsen ne', cha' ndya ne' xu'we 'in Ndiose bra nu nchku ne' 'in ran. Lo'o nten nu ntsen ku kuna' kan', ti kwi' chabiya' 'in Ndiose ntsen ne' ku ne' 'in ran; lo'o ne' kan' ndya ne' xu'we 'in X'naan cha' nda Ni nan ku ne'.

⁷ Ndi'in cha' kaan tñan 'in Ni, ni siya ti lu'uan, ni siya wa ngujwian. Si'i cha' 'ñaan ti ykwiin' tian ndi'ian lo chalyuu, si'i cha' 'ñaan ti ykwiin' tian kajaan;

⁸ cha' kaan tñan 'in Ndiose, kan' cha' ndi'ian lo chalyuu. Lo'o bra nu ndi'in cha' kajaan, cha' 'in Ndiose lka bra kan', cha' chabiya' 'in Ndiose lkaan, ni siya ti lu'uan, ni siya wa ngujwian.

⁹ Wa ngujwi Krixtu, lo'o ngwaña'an wa ndyu'u Krixtu xiya', cha' ka biya' ti' nchga nten cha' Ndiose lka X'nan nchga ayman nu msñi cha' 'in Ni xa nu mdi'in ne' lo chalyuu. Kwi' ngwaña'an, Ndiose lka X'nan nchga nten nu ndyaa ña'an ti' 'in Ni lo chalyuu ni.

¹⁰ Nten 'in Krixtu lkaan ta'aan nu ytean cha' 'in Ni, kan' cha' ja ndi'in cha' chkwi' wan cha' kuxi 'in tñan nu ngi'ni ska nten ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu. Ja chkwi' wan cha' kuxi 'in ne' kan', sa ña'an nu y'ni wan nu ngwa s'ni, cha' nu tiya ska tsan nu tyaa nchgaan la se'en ndukwa Ndiose. Tloo Ndiose tyituan bra kan', cha' ku'ni biya' Ni 'ñaan.

¹¹ Nde ndiya ska cha' nu ykwi' Ndiose nu ndukwa lo kityi kula:

Ndiose lu'u lkaän, ndukwin Ni, lo'o ndi'in cha' tyuun xtyin' nchga nten tloün la se'en ndukwaän, cha' katsa' ñi ne' lo'o ta'a ne' cha' na' lkaän Ndiose Sti ne'.

¹² Kan' cha' ta'aan ndi'in cha' xk-wean 'in Ndiose bra nu tiya tsan kan', nchga cha' sa ña'an nu y'nian kwenta skaan ti bra nu yaan lo chalyuu re.

Ja ta wan tyempu 'in ta'a wan, cha' kulaa ya' ne' 'in Jesús

¹³ Ja chkwi' wan cha' chen ña'an 'in tñan nu ngi'ni ska ne' ta'a msñi wan cha' 'in Jesús sikwa. Nde ña'an ku'ni wan ni. Ja ta wan tyempu 'in ne' ta'a wan cha' ku'ni ne' cha' kuxi si'ya wan.

¹⁴ Wa ykwi' Krixtu lo'oün, wa jlyo tiän' cha' ja ska nan kuxi nda Ndiose cha' ku nten; nchga nan nu nchku nten chalyuu, nan su'we lka ran. Ndiya nten nu ja nchka ku ska nan, chun' mske' ti' ne' cha' kuxi lka ran; kan' cha' kuxi 'a lka nan kan' cha' 'in ne' kan' si ku ne' ran bra kan'.

¹⁵ Lo'o ne' ta'a ndi'in cha' 'wan lo'o Jesús, si ña'an ne' cha' nchku wan ska nan nu ja nsu'wi chabiya' ku ykwi' ne', nxke' ti' ne', chen ña'an cha' tya'an tiye ne' kan' bra kan'; xke' ti' ne' cha' ja su'we nka tiye wan ña'an wan 'in ne', kan' cha' nchku wan nan

kan', xke' ti' ne'. Lo'o ja su'we ngwaña'an. Ja su'we ku wan nan lka nu nchka ti ti' wan, si ngwaña'an ku'ni wan cha' kulaa ya' ne' ta'a wan cha' 'in Krixtu chun' nchku wan nan kan'. Lo'o ne' kan', lka ne' nten 'in Ndiose, ngujwi Krixtu cha' 'in ne' kan'.

¹⁶ Ni siya xke' ti' wan cha' su'we ti ngi'ni wan, xa nu nchku wan nan kan', ja ndi'in cha' ta wan tyempu 'in nten cha' chkwi' ne' cha' kuxi 'in tñan nu ngi'ni wan.

¹⁷ Bra nu Ndiose lka ndloo la 'ñaan, si'i ska nan nu nchkuan, ska nan nu ko'oan nu ndloo la 'ñaan; nu ndloo la 'ñaan lka cha' kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'ñaan, cha' ka su'we kasiya 'ñaan chabiya' 'in Jesús. Kan' cha' ka tyi'in tiin tian lo chalyuu, ka su'we ka tiye lo'o Ndiose; nchga cha' kan' ka bra nu Ndiose ka ndloo la 'ñaan.

¹⁸ Bra kan' su'we xu'wi tiye Ndiose ña'an Ni 'wan; kwi' ngwaña'an, ku'ni tnun nten chalyuu 'wan, si ku'ni wan nchga tñan nu ngwa'u Krixtu 'ñaan.

¹⁹ Su'we sikwa. Ta'aan ndi'in cha' tsaa naan ña'an nu tyi'in su'wean lo'o ta'a nten nan, ña'an nu ka tayaan' 'in ta'a ntean, cha' su'we tyi'ian lo'o Krixtu;

²⁰ ja ku'ni ñu'un wan tñan nu ngi'ni Ndiose si'ya ska nan nu nchku wan. Chañi cha' su'we 'a nchga nan nu nda Ndiose cha' ku nten; nu ja su'we ni, kan' lka si ndiya nten nu kulaa ya' cha' 'in Jesús si'ya ska nan nchku wan. Ka kuxi nan kan' 'wan bra kan'.

²¹ Su'we la ni siya ja ku wan kuna' kan' siya' ti, ni siya ja ko'o wan xalyu siya' ti, si xke' ti' wan cha' kuxi ka nan kan' cha' 'in ta'a nten wan. Ja ska la nan ku'ni wan nu ku'ni cha' kulaa ya' ne' ta'a wan 'in Jesús; ja chan tatsaa wan 'in ne' si'ya cha' kan', cha' ku'ni ne' cha' kuxi, cha' ka ñu'un kasiya 'in ne'.

²² Bra nu nxke' ti' wan cha' su'we 'a cha' 'in Ndiose ska tñan nu ngi'ni wan, ni siya ndiya nten nu ja ndiya ti' cha' ngi'ni wan ngwaña'an, siya' ti ku'ni wan tñan kan' se'en ndi'in wan ti ykwi' ti wan, se'en ña'an ska ti Ndiose 'wan. ¡Su'we 'a nka tiye

nten nu ndya'an ti' cha' ngi'ni ne' ngwaña'an! Ja ndi'in cha' lye 'a tya'an cha' tiye ne' kan' bra kan'; wa jlyo ti' ne' kan' cha' si'i cha' kuxi nu ngi'ni ne'.

²³ Ja su'we ngi'ni nten si ku ne' kuna' kan', lo'o ndii ti' ne' cha' kuxi lka cha' kan' cha' 'in Ndiose; ndukwi ne' ki'ya bra kan', cha' si'i tyukwi ti tiye ne' nchku ne' kuna' kan' bra kan'. Nchga tñan nu ngi'nian cha' nu siya' ti nka tiye an, ndukwian ki'ya bra kan'.

15

Ja tya'an cha' tiye an xkwi' cha' 'in tñan ngi'nian ti ykwiin' tian

¹ Nchgaan nu ngula nka tiye an chun' wa ytean cha' 'in Krixtu, ndi'in cha' taloan 'in ta'aan nu ti ji xñi su'we cha' kan'; ndi'in cha' kuwe tian' 'in ne'. Ja tya'an 'a cha' tiye an xkwi' cha' 'in tñan ngi'nian, ti ykwiin' tian.

² Tsaa naan sa ña'an ka su'we la cha' 'in nchgaan nu lkaan nten 'in Krixtu nu ndi'in kwi' se'en ti. Tayaan' 'in ne' kan', cha' tyukwi la ti tiye ne' tsaa ña'an ti' ne' 'in Krixtu;

³ kwi' ngwaña'an y'ni Krixtu, ja ska tñan y'ni yu cha' 'in yu, ti ykwi' ti yu. Nde ndiya ska cha' nu ykwi' Krixtu lo'o Ndiose Sti yu, ska cha' nu ndukwa lo kityi kula: "Nchga cha' kuxi nu nchkwi' ne' 'iin, nganun cha' kan' chuñ'; ti kwi' yuwe' nu mstyane' 'iin lka ran."

⁴ Lo'o nchga kityi nu ngwa'an ayman kula nu ngwa s'ni, ngitsa' kityi kan' 'ñaan sa ña'an ka tyi'in taan 'in ska cha' nu ka nde loo la; ngitsa' kityi 'ñaan sa ña'an su'wa ya' Ndiose 'ñaan cha' taloan 'aan bra nu ndi'in taan 'in ran.

⁵ Lo'o ngwaña'an, nchka ti' ba cha' su'wa ya' Ndiose 'wan, ti kwi' ska ti Ndiose nu nsu'wa ya' 'in ta'aan cha' taloan, kwi' nu ngi'ni cha' ka ngula ka tiye an. Taya' Ni 'wan, cha' ngwaña'an talo wan 'in ta'a msñi wan cha' 'in Ni, cha' ka ska ti tiye wan lo'o ta'a wan chun' tñan nu y'ni Jesucristo.

⁶ Bra nu nchka ska ti cha' 'wan lo'o ta'a wan, bra kan' ska ti cha' ka xu'wi tiye wan, ska ti cha' ka chkwi' wan xa

nu ku'ni tnun wan 'in Ndiose Stian, nu lka Sti Jesucristo nu nka X'naan.

Nnan ne' xka la'a tsu' cha' su'we nu ndi'in 'in Jesús

⁷ Ndi'in cha' chkwi' su'we wan lo'o ta'a nten wan, kwi' sa ña'an nu su'we 'a ykwi' Krixtu lo'o wan. Kaja ña'an ku'ni tnun ne' 'in Ndiose bra nu ña'an ne' 'wan bra kan'.

⁸ Wa yan Krixtu cha' kulaa yu 'in ne' judío, ti kwi' ti cha' nu ykwi' Ndiose s'ni lo'o ayman kula 'wa cha' ka; ngwaña'an ka biya' tian' cha' ñi 'a cha' nu ykwi' Ni lo'o ayman kula kan'.

⁹ Yan Krixtu, cha' ngwaña'an kaja ña'an nu ku'ni tnun wan 'in Ndiose, 'wan ne' xka la'a tsu', cha' lo'o 'wan nchka t'nan 'a ti' Ni, sa ña'an nu nchkwi' cha' re nu ndukwa lo kityi kula:

Ku'niin tnuñ 'iin la se'en ndi'in ne' xka la'a tsu';

kula tu'wañ ska kantu 'iin, cha' ku'niin tnuñ 'iin, ndukwin ayman David.

¹⁰ Nde ndiya xka cha' nu ndukwa lo kityi kula:

'Wan ne' xka la'a tsu', su'wa ti ka su'we ka tiye wan lo'o nchga nten nu ngulo suwi Ndiose 'in, ndukwin ayman Moisés.

¹¹ Kwi' ngwaña'an, ti ndukwa xka cha' re:

Ku'ni tnun wan, nchga wan nu ndi'in xka la'a tsu' 'in X'naan;

nchga wan chkwi' wan cha' 'in nchga cha' tnun nu ngi'ni Ndiose, ndukwin ayman David.

¹² Lo'o ayman Isaías ngwa'an cha' re: Tyo'o tukwa ska nten, ta'a nten ayman Isaí, kan yu kan' lo chalyuu cha' ka yu ndloo la 'in ne' xka la'a tsu'.

Ndi'in ta 'a ne' xka la'a tsu' 'in yu kan', cha' kulaa yu 'in ne' 'in nchga cha' xa'an.

Ngwaña'an nchkwi' kityi kula kan'.

¹³ Kan' cha' ni, nchka tiän' cha' ku'ni Ndiose cha' sten su'we la wan cha' 'in Ni, cha' ka su'we 'a ka tiye wan, cha' ka tyi'in tiin wan bra kan'. Bra nu kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'ñaan, bra kan' ja ka ndaja 'a tian'

cha' tyi'in taan sa ña'an bra nu tiyan Ndiose.

¹⁴ 'Wan ta'a ndi'in cha' ñaan lo'o Krixtu, nsu'wi lyoŭn 'wan cha' su'we 'a tiye wan; su'we 'a nchka biya' ti' wan cha' 'in Krixtu, kwi' ngwaña'an nchka 'a 'wan chkwi' wan cha' 'in Ndiose lo'o ne' ta'a wan.

¹⁵ Wa ngwa'aän kityi re cha' tsa se'en ndi'in wan la kwa; lo'o ja siya' ntseän chkwiin' cha' kan' lo'o wan, cha' xñi su'we la wan cha' kan'. Ndiya chabiya' ñaän cha' chkwiin' lo'o wan ngwaña'an, cha' Ndiose mda tñan re ñaän, cha' su'we 'a y'ni Ni lo'oŭn.

¹⁶ Wa ngulo suwi Ndiose ñaän cha' ku'niin tñan 'in Jesucristo; tñan kan' lka cha' tsa'aän chkwiin' cha' su'we 'in Ndiose lo'o ne' xka la'a tsu', nchga se'en ndi'in ne'. Ngwaña'an ngi'niin, cha' tyukwi ti tiye ne' kan' ka ne' nten 'in Ndiose chun' nu ngi'ni Tyi'i Ndiose tñan ni' kasiya 'in ne'. Bra kan' xlyaa Ndiose ku'ni su'wa Ni cha' 'in Ni lo'o ne' kan' chun' tñan nu y'niin.

¹⁷ Jesucristo y'ni cha' ka chkwiin' ka'an 'a cha' lo'o wan; ka chkwiin' cha' 'in tñan nu wa y'niin chabiya' 'in Ndiose. Lo'o ja nchka tiän' ku'niin siyeän' lo'o wan ni siya chkwiin' ngwaña'an.

¹⁸ Sa kan' ti cha' chkwiin' lo'o wan, cha' 'in tñan nu ngi'ni Jesús, cha' kaja ña'an kunan nten xka la'a tsu' cha' nu nchkwi' Ndiose. Lo'o si'i skaän tiän nu ngi'niin tñan kan', lo'o Tyi'i Ndiose ngi'ni tñan kan' lo'oŭn xa nu nchkwiin' lo'o ne'.

¹⁹ Ng'i'ni Ndiose tyun cha' tnun nu ja ka ku'ni nten chalyuu, cha' kuwe ti' nchga nten cha' Ndiose lka nu ngi'ni tñan kan'. Ngwaña'an nchka cha' wa yi'aän mdijiin tyun lo yuu tijyu' la. Mdyisnaän nde kichen Jerusalén, sa ya' ngalaän lo yuu Ilírico. Nchga kichen se'en mda'aän, ka'an 'a cha' su'we 'in Krixtu ykwiin' lo'o nten sa ya' nu ngwa ñaän.

²⁰ Lye 'a y'niin tñan, cha' nda'an naän nchga kichen se'en nu ti ji kunan ne' cha' 'in Krixtu. Kan' ti kichen nganuün ngwa'uün cha' su'we kan' 'in nten, cha' ja nchka tiän' steän

yu'wiin lo tñan nu ngi'ni xka ta nten 'in Krixtu.

²¹ Nchka tiän' cha' tsa to'o cha' re nu ndukwa lo kityi kula:

Nde kichen se'en nu ti ji chkwi' ne' cha' 'in Ndiose lo'o nten, la kan' xu'wi lyo su'we ne' 'in Ndiose;

nde se'en ja ya kunan ne' cha' 'in Ndiose, la kan' ka biya' su'we ti' nten cha' 'in Ni.

Nchka 'a ti' Palyu tsa kichen Roma

²² Tijyu' 'a mda'aän, kan' cha' ja ya kaja ña'an nu kaän se'en ndi'in wan,

²³ ni siya wa tyun yijan nchka tiän' kaän chkwiin' lo'o wan. Lo'o ni, xa nu wa laja la ñaän tsa'aän, cha' ja nganun 'a se'en nu ku'niin tñan la'a nde re;

²⁴ kan' cha' nchka tiän' kaän tyi'iin chin' nde se'en ndi'in wan, tuwiin se'en tsa'aän nde España. Bra kan' ka chkwiin' chin' lo'o wan. Bra nu ngwa su'we tiyeän lo'o ta'aan, bra kan' ka slaa' wan lo'oŭn, kwi' ngwaña'an ka su'wa ya' wan ñaän tuwiin se'en tsa'aän nde loo la.

²⁵⁻²⁶ Kulo ndukwa la ndi'in cha' tsa'aän kichen Jerusalén. Ne' ta'aan nu ndi'in cha' ñaan lo'o Krixtu nde Macedonia, lo'o nu ndi'in nde Acaya, su'we 'a nka tiye ne', kan' cha' wa mxo' kii ne' sa tkañ' tñi nu ka lomstan, cha' nchka ti' ne' su'wa ya' ne' 'in ne' ti'i ta'aan, kwi' nten 'in Krixtu nu ndi'in nde Jerusalén. Kan' cha' tsa'aän lo'oŭn 'in tñi kan' nde se'en ndi'in ne' ti'i kan'.

²⁷ Chañi cha' tyukwi ti tiye ne' Macedonia lo'o ne' Acaya mda ne' lomstan kan'. Ka chkwian' cha' sa ña'an lka si ndiya nan nu ndukwi ne' kan' 'in ta'a ne', ngwaña'an lka tñan nu y'ni ne'. Nde ña'an ngwa: Ti kulo, wa ytsa' ne' judío cha' 'in Krixtu 'in ne' xka la'a tsu'; kan' cha' ngwa su'we kasiya 'in ne' kan' lo'o Ndiose, ni siya ne' xka la'a tsu' lka ne'. Kan' cha' su'we 'a si su'wa ya' ne' xka la'a tsu' 'in ne' judío kan' ni, xa nu nchka ti'i ne', cha' ta'a nten 'in Krixtu lka ne'.

²⁸ Kulo ku'ni jiin tñan kan', sa ya' nu wa mdyii mtsaän tñi kan' 'in ne'; bra

kan' xñiïn tuwiin tsa'aän nde España, lo'o jlu'we tuwiin tyijiïn se'en ndi'in wan.

²⁹ Bra nu kalaän, bra kan' jlyo tiän' cha' ka'an 'a cha' su'we 'in Krixtu ndi'in cha' chkwiïn' lo'o wan, cha' kaja la ña'an nu sten la ne' cha' 'in Krixtu bra kan'.

³⁰ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Ndiose, chkwiïn' lo'o wan chabiya' 'in Jesucristo nu nka X'naan, cha' ngwaña'an su'we 'a nka tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan, chun' tñan nu ngi'ni Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan. Ku'ni wan cha' su'wa ka tiye wan lo'oün, cha' ta'a ti chkwi' wan lo'o Ndiose cha' ñaän.

³¹ Jñan wan cha' tlyu ti' 'in Ndiose, cha' lyaän 'in ne' xa'an nu ndi'in nde Judea. Tlá 'a ne' kan', cha' ja siya' ndyaa ña'an ti' ne' cha' 'in Krixtu. Kwi' ngwaña'an, jñan wan 'in Ni cha' 'in nten 'in Ndiose nu ndi'in nde Jerusalén, cha' su'we ti xu'wi tiye ne' ta'aan bra nu chkwi' ne' lo'oün, bra nu xñi ne' lomstan nu taän 'in ne'.

³² Kwi' ngwaña'an, jñan wan cha' 'in Ndiose, cha' ka su'we ka tiyeän bra nu kalaän se'en ndi'in wan, cha' ka ngula tiyeän xiya' xa nu tyi'iïn lo'o wan, si ngwaña'an nchka ti' Ni cha' ka.

³³ Su'we ti ku'ni Ni lo'o nchga wan sikwa, ti kwi' Ndiose nu ngi'ni cha' tiin ti tyi'ian lo chalyuu. Kwi' ngwaña'an ka sikwa.

16

Mda Palyu kasiya 'in tyun nten 'in Krixtu nu ndi'in nde Roma

¹⁻² Bra nu kala Febe se'en ndi'in wan, chkwi' su'we wan lo'o chabiya' 'in nu nka X'naan, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' ku'ni wan lo'o, cha' ta'a msñian cha' 'in Krixtu lka ne' kula kan'. Ta'aan lka Febe, ngi'ni tñan cha' 'in nchga ta nten 'in Krixtu nu ndi'in kichen Cencrea. Ta wan nan nu lyiji 'in ne' kula kan', cha' lye 'a mdaya' ne' kula 'in ka'an 'a nten nu ngwa s'ni la, lo'oün wa mdaya' ne' ñaän.

³ Ta wan kasiya ñaän 'in Priscila lo'o Aquila, ta'a ngi'nian tñan 'in Jesucristo.

⁴ Ta'a tyukwaa ne' kan' mslyaa ne' kaja ne' cha' ñaän nu ngwa s'ni, cha' mjwalyaa ne' ñaän bra nu mdi'iïn ska se'en nu chen 'a ña'an. Lo'oün ndyaän xu'we 'in ne' kan', lo'o nchga nten xka la'a tsu' nu ndi'in cha' 'in lo'o Krixtu kichen tijyu' la, kwi' ngwaña'an nchka ti' ne' chkwi' ne' ngwa xu'we 'in ne' kan'.

⁵ Bra kan' chkwi' wan lo'o nchga nten 'in Krixtu nu ndyo' ti'in tu' na'an tyi Aquila kan'. Kwi' ngwaña'an, chkwi' wan lo'o Epeneto ta'a su'we nsu'wiïn, ti kwi' ne' Asia nu kulo ndukwa la yten cha' 'in Krixtu lka yu kan'.

⁶ Kwi' ngwaña'an, chkwi' wan lo'o Liya, cha' wa y'ni 'a tñan cha' 'wan.

⁷ Lo'o chkwi' wan lo'o Andrónico lo'o Junias ta'a kichen tyiïn, ta'a yu'wiïn ni' ña'an chkwan. Ta'a tyukwaa ne' kan' lka ne' nten nu msu'wa Krixtu, cha' ndyaa ykwi' ne' cha' 'in Ndiose lo'o ne' nu ndi'in tijyu'; ngula 'a tñan y'ni ne' cha' 'in X'naan. Ndla la yten ne' kan' cha' 'in Jesús, chun' ndi'in la yteän cha' kan'.

⁸ Kwi' ngwaña'an, ta wan kasiya 'in nchga ne' nu nda'aän nin lo kityi re: lo'o Amplias, cha' ndiya 'a tiän' 'in yu chabiya' 'in X'naan;

⁹ lo'o Urbano, ta'a ngi'niïn tñan 'in Jesucristo; lo'o Estaquis, kwi' ngwaña'an ndiya 'a tiän' 'in yu;

¹⁰ lo'o Apeles, cha' wa jlyo tiän' cha' msñi su'we yu cha' 'in Krixtu chun' nchga cha' tukwi nu mdijin yu lo tñan 'in Krixtu; kwi' ngwaña'an nchga ne' ta'a Aristóbulo;

¹¹ lo'o Herodiön ta'a kichen tyiïn; lo'o nchga ne' ta'a Narciso nu ndyaa ña'an ti' 'in X'naan;

¹² lo'o Trifena lo'o Trifosa, nu ngi'ni 'a tñan 'in X'naan; lo'o Pérsida ta'a su'we nsu'wiïn, cha' ka'an 'a tñan su'we 'in nu nka X'naan wa y'ni ne' kan';

¹³ kwi' ngwaña'an, chkwi' wan lo'o Rufo, ska nten 'in Krixtu nu su'we 'a nchkwi' nten cha' 'in yu; lo'o jya'an Rufo, nu mna'ansiin ñaän sa ña'an si lka jya'aän;

¹⁴ kwi' ngwaña'an lo'o Asíncrito,

lo'o Flegonte, lo'o Hermes, lo'o Patrobas, lo'o Hermas, lo'o ta'a nten 'in Krixtu nu ndyo' ti'in se'en ndi'in ne' kan';

¹⁵ kwi' ngwaña'an chkwi' wan lo'o Filólogo, lo'o Julia, lo'o Nereo, lo'o nu kuna'an ta'a ngula yu, lo'o Olimpas; kwi' ngwaña'an lo'o nchga nten nu su'wa ndi'in cha' 'in lo'o Krixtu. Nchka tiän' cha' ta wan kasiya 'ñaän 'in nchga nten kan'.

¹⁶ Bra nu chkwi' wan lo'o ta'a wan, tyukwi' ti tiye wan xñi si' ta'a wan chabiya' 'in Krixtu. Nchga ta nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Krixtu nde re, nchka ti' ne' ta ne' kasiya 'in wan.

¹⁷ 'Wan ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu, lye 'a chkwiin' lo'o wan ni, cha' tiya ti ti' tyi'in wan lo chalyuu, cha' ja kan 'a nten nu su'wa cha' wsuun 'wan lo'o ta'a wan, cha' ja tukun' ne' kan' cha' nu ñi 'in Krixtu nu wa ynan wan. Ja xñi wan cha' nchkwi' ne' kan',

¹⁸ cha' si'i tñan 'in Krixtu ngi'ni ne', xka cha' nchkwi' ne' lo'o wan. Ngi'ni ne' kan' nchga lo cha' kuxi nu nda'an cha' tiye ne' cha' ku'ni ne'. Kwi' ngwaña'an, nñi lyo'o 'a ne' kan' 'in ne' ti'i ta'a wan, chun' nu su'we 'a nnen cha' nu nchkwi' ne', cha' sa 'a nchkwi' ne'.

¹⁹ 'Wan ni, su'we 'a nchkwi' nten cha' 'wan nchga kichen, cha' su'we 'a nnan wan nchga cha' 'in Krixtu. Su'we 'a nka tiyeen cha' 'wan sikwa; lo'o nchka tiän' cha' ndla ti tya'an ti' wan ku'ni wan nchga cha' su'we, cha' ja siya' tya'an ti' wan ku'ni wan cha' kuxi.

²⁰ Ti chin' ti tsan ti ji cha' ku'ni tyii Ndiose cha' 'in kune' xa'an, cha' ja ka tlyu la cha' kuxi nu ngi'ni nu xa'an kan'. Tiin ti tyi'in wan sikwa, sa ña'an ndi'in Ndiose; kwi' ngwaña'an, ti ku'ni la Jesucristo nu nka X'naan cha' su'we lo'o nchga ne' ta'a wan.

²¹ Lo'o Timu ta'a nda'aän tñan, lo'o Lucio, lo'o Jasón, lo'o Sosípater ne' ta'a kichen tyiin, nchka ti' ne' ta ne' kasiya 'wan.

²² Lo'oün, scaranu 'in Palyu lkaän cha' nu nda'an ba kityi re, Tercio

naän; lo'oün nchka tiän' taän kasiya 'wan chabiya' 'in X'naan.

²³ Lo'o Gayu nchkwi' yu lo'oün cha' chkwiin' lo'o wan cha' 'in yu; kwi' na'an tyi yu nda yu cha' ndi'iin, lo'o nda yu na'an tyi yu cha' ndyo' ti'in nchga ne' re nu ndi'in cha' 'in lo'o Krixtu. Bra kan' lo'o Rastu nu nka ndloo 'in tñi kichen re, nchka ti' yu ta yu kasiya 'wan; ti kwi' ti cha' nchka ti' Cuarto, yu ta'aän.

²⁴ Kwi' Jesucristo nu nka X'naan su'wa ya' Ni 'in ta'a wan, lo'o ti ku'ni Ni cha' su'we lo'o wan; ngwaña'an nchka tiän' cha' ka.

Mslaa' Palyu lo'o ne'

²⁵ Ku'ni tnuan 'in Ndiose sikwa. Ka 'in Ni ku'ni Ni cha' ngula tiye wan, cha' tyi'in wan sa ña'an nu ndi'in cha' tyi'ian lo chalyuu, xa nu yteen su'wean cha' 'in Jesús. Cha' su'we nu ndi'in 'in Jesucristo ni, kan' lka cha' nu nchkwiin' lo'o nten, ni siya tyun 'a siyentu yijan yu'wi kutsi' cha' nu nchkwi' sa ña'an nu ku'ni Ndiose nde loo la.

²⁶ Lo'o ni, wa ngwa'u su'we Ni cha' kan' 'ñaan. Kan' cha' ndi'in cha' kenen cha' 'in Krixtu ña'an chalyuu se'en ndi'in nten sa ya' kunan nchga ne' xka la'a tsu', cha' ka sten ne' cha' 'in ska ti Ndiose, cha' kunan ne' nchga cha' nu nchkwi' Ni. Ti kwi' ti cha' kan' lka cha' nu ngwa'an ayman kula lo kityi 'in Ndiose, sa ña'an ka cha' nde loo la. Ngulo Ndiose tñan cha' kenen cha' kan' tjiyu', kan' cha' ngwaña'an nchka ni; ti kwi' Ndiose lka nu ja tsaa tii 'a cha' 'in Ni.

²⁷ ¡Ska ti Ndiose jlyo ti' nchga cha', kan' cha' nchga bra ja ndi'in cha' tyii cha' ku'ni tnuan 'in Ndiose chabiya' 'in Jesucristo! Kwi' ngwaña'an ka cha' sikwa.

Kityi nu ngwa'an Palyu cha' tsaa se'en ndi'in nten 'in Jesucristo nde kichen Corinto

¹ Palyu lkaän nu nda'aän kityi re; su'wa ti ndukwaän lo'o Sóstenes ta'a ngi'niin tñan. Chabiya' 'in Ndiose nda'aän nchkwii'n' cha' 'in Jesucristo lo'o nchga nten.

² Na' nda'aän kityi re cha' tsaa se'en ndi'in wan, nchga nten 'in Jesucristo nu ndi'in wan kichen Corinto. Chabiya' 'in Jesucristo wa ngulo suwi Ndiose 'wan, lo'o ni, lka wan nten 'in Ni; ndi'in cha' tyu'wi ti' wan 'in Ni nchga loo tñan nu ku'ni wan se'en ndi'in wan lo chalyuu. Su'wa ndi'in cha' 'wan lo'o nchga nten nu ngi'ni tnun 'in Jesucristo nu nka X'naan tyukwi ña'aan chalyuu, cha' sa ña'an lka Ni X'naan, ngwaña'an lka Ni X'nan ne' kan'.

³ Nde lka cha' nu jñaän 'in Ndiose cha' 'wan, cha' ña'an ti ku'ni Stian Ndiose cha' su'we lo'o wan, cha' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan chun' nu yten wan cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan.

*Nchga cha' su'we nu kaja 'ñaan
chabiya' 'in Krixtu*

⁴ Nchga tsan ndyaän xu'we 'in Ndiose cha' 'wan, cha' nda 'a Ni cha' su'we 'wan chun' tñan nu y'ni Jesucristo.

⁵ Ndiya 'a cha' su'we nu wa nda Ndiose 'wan, cha' wa ngwa su'wa cha' 'wan lo'o Krixtu; kan' lka cha' nu nganun ni' kasiya 'wan ni. Kan' cha' jlyo su'we ti' wan nchga cha' 'in Krixtu, lo'o ngwaña'an nchka 'wan chkwii' wan cha' kan' lo'o nten.

⁶ Tyun 'a nten nchka biya' ti' cha' chañi 'a cha' wa yten wan cha' 'in Jesús, xa nu na'an ne' nchga tñan nu ngi'ni wan se'en ndi'in wan lo chalyuu.

⁷ Ja ska cha' lyiji ni' kasiya 'wan sikwa; nchga tñan nchka 'wan ni, bra nu ndi'in ta 'a wan ña'an bra nu kan Jesucristo nu nka X'naan xiya'.

⁸ Ti kwi' Jesús lka nu ku'ni cha' kanun tsaa cha' 'in Ndiose ni' kasiya 'wan sa bra nu tyii chalyuu 'wan. Kan' cha' ja kaja 'a ki'ya nu xtya Ndiose 'wan xa nu kan Jesucristo nu nka X'naan cha' ku'ni biya' Ni 'in nten chalyuu.

⁹ Ndiose ngi'ni tñan, nchga tñan nu ndukwin Ni cha' ku'ni Ni; ti kwi' Ni ngulo suwi Ni 'wan cha' ka su'wa cha' 'wan lo'o Jesucristo nu nka X'naan, nu lka ska ti Sñi' Ni.

Ska ta ti ne' nchkwii' ne' ska cha'

¹⁰ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, chkwii'n' lo'o wan ni chabiya' 'in Jesucristo nu nka X'naan, cha' ku'ni wan cha' ka su'wa cha' 'in nchga wan lo'o ta'a wan, cha' ja chkwii' 'a wan tukwa loo cha'. Tyi'in su'we wan lo'o ta'a wan, ska ti cha' ty'a'an tiye wan, ska ti cha' kuwe ti' wan.

¹¹ Nu ngwa xkan' ti mjwi rsun 'ñaän, bra nu ytsa' ne' ta'a Cloé 'ñaän cha' lye 'a ndi'in cha' wsuun 'wan lo'o ta'a wan, cha' ja su'wa cha' 'wan lo'o ta'a wan.

¹² Ska ña'an nchkwii' wan kwenta ska wan. Ndiya ska ta ne' ta'a wan nu nchkwii': "Bare, wa msñi ba cha' 'in Palyu"; lo'o xka ta ne' ta'a wan nchkwii': "Nten 'in Polo lka bare"; kwi' xka ta ne' ta'a wan nchkwii': "Nten 'in Tyu lka bare"; lo'o ndiya xka ta nten nu nchkwii': "Nten 'in Krixtu lka bare."

¹³ ¿Ta tyun nu lka Krixtu ndi'in chalyuu nu ka kulaa 'wan 'in cha' xa'an sikwa a? ¿Ta na' nu msty'a ne' 'ñaän lo wsi cha' kajaän si'ya wan a? ¿Ta chuün' ndyukwatya wan a?

¹⁴ Ja tukwin mdukwatyaän se'en ndi'in wan. Su'we la ngwaña'an cha' 'in Ndiose, nxke' tiän'; si'i na' nu y'niin tñan kan', ni siya mdukwatyaän 'in Crispo lo'o Gayu ti,

¹⁵ ja ka chkwii' nten cha' ndyukwatya wan cha' 'ñaän sikwa.

¹⁶ Ku'ni wan cha' tlyu ti' 'ñaän, tka ndyu'wi tiän' cha' lo'o Estéfanos, lo'o

ta'a ndi'in yu, mdukwatyaän 'in ne'; lo'o ja nsu'wi 'a tiän' si lo'o xka ta nten mdukwatyaän.

17 Si'i cha' tukwatyaän 'in nten ngulo Krixtu tñan 'ñaän ndijyaän lo chalyuu, wa ngulo Ni tñan 'ñaän cha' tsa'aän chkwii'n' cha' su'we nu ykwi' Jesús lo'o nten. Ja ndijyaän lo'o ka'an 'a cha' nu ngulo keän tiän, sa ña'an nu nchkwi' nten chalyuu nu nchka 'a nchkwi'; si ngwaña'an, ja ka biya' ti' nten nchga cha' tnun nu y'ni Krixtu cha' ngujwi Ni lo wsi.

Krixtu lka kiya' nchga cha' nu nchka ti' Ndiose cha' ka biya' tian' 'in Ni

18 Nten nu ngi'ni ñu'un 'in ti ykwi' ti si'ya cha' xa'an nu ngi'ni ne', ja nchka 'a ka biya' ti' ne' cha' 'in Krixtu; xtyi lyo'o ne' 'ñaan si chkwian' lo'o ne' sa ña'an ndi'in cha' 'in Krixtu, cha' ngujwi Ni lo wsi si'yaan, cha' ku'ni tyii Ni ki'ya nu ndukwian. Nan ni, nu mdo'o laan 'in ki'ya nu ndukwian chun' tñan nu y'ni Krixtu, tnun 'a cha' y'ni Ndiose, nxke' tian'.

19 Ndiya ska cha' nu ndukwa lo ki-tyi kula 'in Ndiose nu nchkwi':

Ku'niin tyiin 'in nchga cha' nu nchkwi' nten nu tiya 'a, ndukwin Ndiose.

Lo'o ja ku'niin tnuän cha' nu ndlo ke nten, ni siya su'we 'a y'ni xa'an ne', ndukwin Ni.

20 ¿Ni sa ña'an tñan su'we la ka ku'ni nten nu nchka 'a 'in cha' 'in Ndiose sikwa a? ¿Ni sa ña'an tñan ka ku'ni nten nu su'we 'a y'ni xa'an a? ¿Ni ña'an tñan ka ku'ni nten nu nchka 'a nchkwi' sikwa a? Ska ti lo chalyuu re kunanjo'o tñan kan' 'in ne'. Wa ykwi' Ndiose lo'oan cha' ja ngi'ni cha' ni siya wa y'ni xa'an ti nten chalyuu nchga cha', ña'an ti nchga tintu ke nten nu ja xlyaa kunan cha' 'in Krixtu.

21 Y'ni Ndiose cha' ja ka xu'wi lyo nten chalyuu 'in Ni cha' ke ti ne', lo'o jlyo 'a ti' Ndiose. Lo'o ni, ndlaa Ni 'in nten nu sten cha' 'in Ni, ti kwi' cha' nu ngitsa' ba 'in ne', ni siya cha' tintu nchkwi' ba, ndukwin nten bra kan'.

22 Nchka ti' ne' judío cha' ku'ni ba ska cha' tnun se'en ndi'in ne', cha' tsaä ña'an ti' ne' cha' nu chkwii' ba bra kan'; lo'o ne' xka la'a tsu' tujo'o, nchka ti' ne' cha' xkwi' cha' tiya 'a chkwii' ba lo'o ne'.

23 Lo'o bare ni, ska loo ti cha' ngitsa' ba 'in nten cha' 'in Krixtu nu wa ngujwi lo wsi cha' kulaa 'ñaan 'in nchga cha' xa'an. Kan' kuxi 'a nka tiye ne' judío xa wa ynan ne' cha' nu nchkwi' bare. Lo'o ne' xka la'a tsu', cha' tintu 'a nchkwi' ba, nka tiye ne' kan'; ja nsu'wi cha' tiya 'ñaan siya' ti, nka tiye ne' kan'.

24 Lo'o nan ni, xka ña'an nka tiyeän xa nu ngulo suwi Ndiose 'ñaan, ni siya lkaan ne' judío, ni siya lkaan ne' xka la'a tsu'. Ska ti cha' 'in Krixtu nchkwian'. Ska ti Krixtu ndiya nchga chabiya', nchga cha' su'we nu nchka ti' Ndiose cha' ka biya' tian'.

25 Su'we 'a ndyo'o nchga cha' nu nchkwi' Ndiose, ni siya nchkwi' nten chalyuu cha' tintu 'a cha' kan'; kuxi la ndyo'o nchga cha' tnun nu nchkwi' nten chalyuu nu nxke' ti' cha' nchka 'a nchkwi'. Kwi' ngwaña'an tnun la ti nchga loo tñan nu ngi'ni Ndiose, ni siya nchkwi' nten cha' ja nchka 'in Ni ku'ni Ni tñan; lo'o kuxi la ndyaa to'o tñan ngi'ni nten ti ykwi' ti.

26 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, tyaa yu'wi ti' wan sa ña'an nten ngwa wan ti kulo, bra nu tka ngulo suwi ti Ni 'wan. Ska tukwa ti wan nu nchka 'a 'wan; si'i nten tnun ngwa wan, si'i nten kuliya' ngwa wan se'en ndi'in wan lo chalyuu, ska tukwa ti wan nu su'we chin' ngwa 'wan.

27 Ti kwi' 'wan nu nchkwi' nten cha' ja su'we wan siya' ti, lo'o ni, lka wan nten nu ndiya la ti' Ndiose. Ngwaña'an nchka ti' Ndiose ta cha' wjyu'u 'in nten nu nxke' ti' cha' nchka 'a nchkwi'; kan' cha' wa ngulo suwi Ni 'wan, ni siya nten ti'i lka wan. Lo'o nda Ni cha' wjyu'u 'in nten nu tnun 'a cha' nchka 'in, nxke' ti' ne'; kan' cha' ngulo suwi Ni 'wan, ni siya ja nchka lye 'wan.

28 Ngwaña'an y'ni Ni cha' ja kaja 'a ña'an chkwii' nten nu tnun la nchka, ti

ykwí' ti ne'; kan' cha' ndlo suwi Ni 'in ne' ti'i, ndlo suwi Ni 'in ne' nu nxyti lyo'o nten chalyuu 'in, ndlo suwi Ni 'in ne' nu ja ska nan nsu'wi 'in. Kan' lka nten nu ndlo suwi Ndiose cha' ka ne' nten 'in Ni.

²⁹ Ngwaña'an ka biya' tian' ta'aaan cha' ja su'we si ku'niin siyeaan' lo'o ta'a ntean tloo Ndiose.

³⁰ Nde lka cha' sikwa: Wa ykwí' Ndiose cha' ka su'wa cha' 'ñaan lo'o Jesucristo, bra nu msu'wa Ni 'in Jesucristo cha' yan Ni lo chalyuu. Ni siya ja ska cha' nchka 'ñaan, lo'o Jesucristo ni, nchga cha' nchka 'in Ni siya' ti. Chun' tñan nu y'ni Krixtu nchka su'we kasiya 'ñaan, ni siya ti kulo ngwaan nten nu kuxi 'a tloo Ndiose; chun' tñan nu y'ni Krixtu kaan nten 'in Ndiose, cha' Krixtu lka nu kulaa 'ñaan 'in nchga cha' xa'an.

³¹ Kan' cha', sa ña'an ndukwa cha' lo kityi kula, ngwaña'an ku'nian: "Si nchka tian' chkwian' lo'o xka ta nten 'in ska cha' tnun nu wa y'nian, kan' su'we la si chkwian' 'in cha' tnun nu y'ni ykwí' X'naan bra kan'." Ngwaña'an nchkwi' kityi kan'.

2

Ni cha' lka ngujwi Krixtu lo wsi

¹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, tyu'wi ti' wan sa ña'an nu y'niin ti kulo, bra nu ngalaan se'en ndi'in wan cha' chkwíin' lo'o wan cha' su'we nu wa ykwí' Ndiose lo'oün, cha' 'in Jesucristo kan'; ja ka'an 'a cha' tukwi ykwíin' lo'o wan bra kan', si'i cha' lye 'a ngwa 'ñaan ykwíin' lo'o wan bra kan'.

² Bra nu mdi'iin kichen tyi wan, mda'an cha' tiyeen cha' ja siya' chkwíin' xka la cha' lo'o wan; ska ti cha' 'in Jesucristo, ti kwi' Krixtu nu mji'in ka'an ne' 'in lo wsi, sa kan' ti cha' ykwíin' lo'o wan bra kan'.

³ Bra nu ngalaan se'en ndi'in wan, mna'an 'a tiän' mdi'iin bra kan'; nchka waan tiän mdi'iin cha' mda'an 'a cha' tiyeen ni ña'an xkwen wan 'ñaan bra kan'.

⁴ Bra nu ngwa'uün cha' kan' 'wan, ja mnaän ka'an 'a cha' tiya nu chkwíin' lo'o wan, ja y'niin sa ña'an

nu ngi'ni nten nu nchka 'a nchkwi'. Ndiose mda jwersa 'ñaan; wa ykwíin' lo'o wan nchga cha' nu ytsa' Tyi'i Ndiose 'ñaan, cha' ka biya' su'we ti' wan.

⁵ Chun' tñan nu y'ni Ndiose, kan' cha' msñi wan cha' 'in Jesús bra kan'; si'i chun' ska cha' nu ngulo keen tiän cha' nchka 'a 'ñaan.

Ska cha' su'we nu nchka ti' Ndiose chkwí' lo'o nten

⁶ Ni siya ngwaña'an, ndiya ska cha' su'we nu nchkwiin' lo'o nten nu nnan su'we cha' 'in Ndiose; ska cha' nu nda'an tiye Ndiose lka cha' kan', si'i cha' nu jlyo ti' nten chalyuu. Ti kwi' ti cha', ja jlyo ti' nu nka ndloo la lo chalyuu re cha' kan', cha' wa tyii ti tyempu nu kulo ne' kan' tñan.

⁷ Ngwa'u Ndiose cha' su'we kan' 'ñaan cha' chkwíin' lo'o nten. Ja ya ka biya' ti' nten chalyuu cha' kan'. Ti bra nu ja ya kwiñan Ni chalyuu, ti bra kan' mske' ti' Ni sa ña'an nu ku'ni Ni; ngwa ti' Ndiose cha' kulaa Ni 'ñaan 'in cha' xa'an xa nu xñian cha' 'in Jesús. Tnun 'a cha' su'we ka 'ñaan bra kan'.

⁸ Ja ngwa biya' ti' nten nu nka ndloo chalyuu cha' kan'. Si ngwa jlyo ti' ne' cha' kan', sa ña'an nu mda'an cha' tiye Ndiose cha' ku'ni Ni, ja mji'in ka'an ne' kan' 'in Jesús lo wsi bra kan', ti kwi' X'naan Jesús, nu tlyu 'a cha' su'we nsu'wi 'in Ni.

⁹ Sa ña'an lka cha' re nu ndukwa lo kityi kula, ngwaña'an lka cha' kan':

Wa y'ni xu'we Ndiose cha' su'we nu kaja 'in nten nu nsu'wi tiye 'in Ni;

kan' lka cha' nu ja ya ña'an nten chalyuu, cha' nu ja ya kunan nten, ti kwi' ti cha', ja mgii ti' ne' cha' ka cha' kan'.

¹⁰ Lo'o nan ni, ta'a msñian cha' 'in Krixtu, wa ngwa'u Ni 'ñaan sa ña'an ka cha' su'we kan' lo'o Tyi'i Ndiose nu wa nda Ni cha' kanun ni' kasiya 'ñaan. Wa ytsa' su'we Tyi'i Ndiose 'ñaan nchga cha' nu nka tiye Ndiose cha' ku'ni Ni lo chalyuu, ni siya tukwi 'a cha' kan'.

¹¹ Nan nten chalyuu, keen tian nsu'wi nchga cha' nu nka tiyeaan;

ska ti nan lo'o Ndiose ka jlyo tian' nchga cha' nu nda'an tiye. Kwi' ngwaña'an lka Ndiose, ska ti Tyi'i Ndiose jlyo ti' nchga cha' nu nda'an tiye Ni.

¹² Si'i ska kwi'in xa'an nu ndi'in lo chalyuu ti lka Tyi'i nu wa nda Ndiose cha' kanun ni' kasiya 'ñaan ni; wa nda Ndiose Tyi'i Ni 'ñaan, chun' nu wa msñian cha' 'in Ni. Kwi' ngwaña'an lo'o Tyi'i Ndiose ka biya' tian' nchga tñan su'we nu ngi'ni Ni ni' kasiya 'ñaan.

¹³ Bra nu kwa'uan cha' su'we 'in Ndiose kan' 'in nchga nten 'in Ndiose, nten nu nsu'wi Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in, bra kan' jñaan ska cha' nu chkwian' nu katsa' Tyi'i Ndiose 'ñaan; ja ndi'in cha' tsaa naan ka'an 'a cha' nu chkwian', sa ña'an nu ngi'ni nten nu nchka 'a nchkwi', ti ykwi' ti.

¹⁴ Nten nu ja su'wa cha' 'in lo'o Ndiose, ja ka ka biya' ti' ne' kan' ska tñan nu ngi'ni Ndiose lo'o Tyi'i Ni; ja nchka ka biya' ti' ne' cha' kan', ja ngi'ni su'we cha' kan' siya' ti, nxke' ti' ne' kan'. Ska ti si ndi'in Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'ñaan, bra kan' ka biya' tian' sa ña'an lka cha' kan',

¹⁵ Ka biya' tian' sa ña'an ndyo'o nchga cha' 'in Ni bra nu ndi'in Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'ñaan, lo'o ja ka 'a xkwen nten xka la cha' 'ñaan.

¹⁶ Nde ndiya ska cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose: “¿Ti ka nu ka biya' ti' sa ña'an cha' nda'an tiye Ndiose a? ¿Ta ka 'ñaan kwa'uan ska cha' 'in Ni a?” ndukwin kityi. Ni siya ngwaña'an, nan ni, wa jlyo tian' sa ña'an cha' nda'an tiye ykwi' Krixtu, chabiya' 'in Tyi'i Ndiose.

3

Ska ti tñan 'in Ndiose ngi'ni ta'a ne' nu ndu'ucha' 'in Jesús 'in nten

¹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Ndiose, tyukwi tyempu nu mdi'iin kichen tyi wan nu ngwa s'ni, ja ngwa chkwiin' nchga cha' nu ngwa tiän' chkwiin' lo'o wan, cha' ti ji xñi su'we wan cha' 'in Tyi'i Ndiose nu ytsa' Ni 'ñaan. Chin' ti cha' ykwiin' lo'o wan bra kan', cha' ña'an ti nda'an cha' kuxi tiye wan. Sa

ña'an lka nu xuwe kune', ngwaña'an ngwa wan, cha' ti ji xñi su'we wan cha' 'in Krixtu;

² kan' cha' tiya' ti ngwa'uün 'wan kwenta skaa cha'. Sa ña'an lka ska kuwi' kune' nu ngati' styi' jya'an ti, cha' ti ji ka ku, ngwaña'an ngwa 'wan, cha' ja ngwa 'wan kunan su'we wan cha' nu nchkwiin'. Ni siya ni ti, ti ji ku'ni xa'an wan bra ti,

³ cha' ti ndiya la ti' wan nchga cha' kuxi nu ngi'ni nten chalyuu. Cha' nu liye' ti' wan 'in ta'a nten wan, cha' nu lye 'a wsuun ndi'in wan, kan' cha' chkan' tijyu' cha' ndiya la ti' wan cha' kuxi nu ngi'ni nten chalyuu. Ti ngi'ni wan sa ña'an nu ngi'ni nten kuxi,

⁴ cha' ndiya ne' ta'a wan nu nchkwi': “Nten 'in Palyu lka bare”, lo'o ndiya xka ta ne' ta'a wan nu nchkwi': “Nten 'in Polo lka bare.” Sa ña'an ngi'ni nten kuxi, ngwaña'an ngi'ni wan bra kan'.

⁵ ¿Ti ka nu lka Polo kan' sikwa a? ¿Ti ka nu lkaän sikwa a? ¿Ta si'i tñan 'in Ndiose ngi'ni ta'a ba a? Chun' cha' nu ykwi' ba lo'o wan, kan' cha' msñi wan cha' 'in Krixtu nu nka X'naan bra kan'. Wa lka tñan ngi'ni skaa ba, ti kwi' tñan nu nda X'naan 'wa cha' ku'ni ba.

⁶ Ña'an ti' ska nten nu kata ska loo nan, lo'o kan' xka nten nsu'wa tyi'a suun nan kwiñii kan', ngwaña'an ngi'ni bare lo'o wan; na' lkaän nu yi'aän ytsaän' cha' kan' 'wan kulo ndukwa la, lo'o chun' ndi'in la yaa Polo cha' kwa'u la cha' kan' 'wan. Lo'o ska ti Ndiose ngi'ni Ni cha' kaluu su'we cha' kan' ni' kasiya 'wan.

⁷ Ja n'ni cha' ti ka lka nu ykwi' cha' kan' lo'o wan ti kulo, ja n'ni cha' ti ka lka nu ngwa'u la cha' kan' 'wan chun' ndi'in la. Ska ti Ndiose lka nu nduun loo la cha' 'in Ni, cha' Ndiose lka nu ngi'ni cha' kaluu su'we cha' kan' ni' kasiya 'wan.

⁸ Su'wa ti ngi'ni ba tñan lo'o ta'a nda'an ba, ni siya ykwi' ba lo'o wan kulo ndukwa la, ni siya ndu'u su'we la ba cha' kan' 'wan chun' ndi'in la. Lo'o Ndiose ni, kan' nu tya cha' su'we 'wa, sa ña'an tñan su'we nu ngi'ni

skaa ba cha' 'in Ni.

⁹ Ta'a ngi'ni ba tñan 'in Ndiose lka bare; lo'o 'wan, ngi'ni Ni tñan ni kasiya 'wan, ti kwi' tñan 'in Ndiose lka kan'.

Nchka tiän' chkwii'n' ska cha' tiya lo'o wan ni: ña'an ti' ska na'an tnun nu ndya' cha' 'in Ndiose, ngwaña'an lka wan;

¹⁰ lo'o na' ni, ña'an ti' nten nu nñan na'an kan' cha' 'in Ndiose, ngwaña'an lkaän lo'o wan, chun' ndu'uün cha' 'in Ndiose 'wan. Xka cha' ni: sa ña'an lka si wa mstyään su'we ska kiya' na'an, lo'o kan' mdiyan xka ta yu nu kwiñan ji na'an kan', ngwaña'an lka ta'a nda'aän tñan nu ngwa'u la cha' kan' 'wan. Nchga nten nu nñan na'an ndi'in cha' tya'an su'we cha' tiye ne' kulo ndukwa la sa ña'an tyisnan tya' na'an; kwi' ngwaña'an nchga ta'a ngi'ni ba tñan, ndi'in cha' ki'ya su'we ba kwenta sa ña'an nu ka kwa'u su'we la ba cha' kan' 'in nten.

¹¹ Lo'o Ndiose ni, wa lka mstyä Ni 'in Jesucristo, cha' ska ti Ni lka suun nchga cha' kan', cha' ti kwi' Jesús lka kiya' cha' nu wa msñian 'in Stian Ndiose; ja nsu'wi xka la jo'o, ta xka la nten nu lka suun cha' kan'.

¹² Ndiya ne' ta'aan nu ndu'u su'we la ñaan ta'aan, sa ña'an lka si kwiñan ne' ska na'an su'we; sa ña'an lka si tya' na'an kan' ni siya lo'o oro, ni siya lo'o plata, ni siya lo'o kee xaa nu ka'an 'a nga'an tya' na'an kan'. Ndiya xka ta ne' ta'aan nu kuxi la ndu'u 'in ta'aan, sa ña'an lka si kwiñan ne' ska na'an nu kuxi ti, nu ndya' lo'o yka ti, ta lo'o kii, o ta lo'o lka' ti.

¹³ Xa wa mdyii cha' bra kan', bra nu kan Jesucristo xiya' cha' ku'ni biya' Ni 'in nten chalyuu, bra kan' tyija lyo cha' 'in Ndiose sa ña'an tñan nu y'ni ne' kwenta skaa ne'. Xa nu tiya tsan kan' tsaä tñan nu y'ni skaa nten lo kii' tnun, cha' ku'ni biya' Ni 'in ran; si skin tñan kan', ja su'we ngwa tñan kan' bra kan'; si ja skin ran, bra kan' ka biya' ti' Ni cha' su'we 'a tñan nu y'ni yu kan'.

¹⁴ Bra nu talo tñan nu y'ni ska nten cha' wa ndyaa lo kii' kan', bra kan' ta

Ni cha' su'we nu kaja 'in nten kan'.

¹⁵ Lo'o bra nu skin tñan 'in ska nten lo kii' kan', ja ña'an 'a ne' 'in ran bra kan'; siya' ti kana' tñan 'in ne' kan'. Ti kulaa Ndiose 'in ne' kan', ni siya wa skin ti ykwi' nten kan'.

¹⁶⁻¹⁷ Lo'o laa tnun se'en ngi'ni tnun ne' judío 'in Ndiose ni, ndiya 'a ti' Ndiose 'in laa kan', cha' 'in Ni ndya' na'an kan'; tlá 'a Ndiose si ku'ni ñu'un nten 'in laa kan'. Lo'o 'wan ni, nchga ta wan nu msñi wan cha' 'in Krixtu, lka wan sa ña'an lka laa tnun kan', cha' ndiya 'a ti' Ndiose 'wan; kwi' ngwaña'an wa nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan. Ku'ni tyii Ndiose 'in nchga nten nu ku'ni ñu'un 'wan ta'a msñian cha' 'in Jesús.

¹⁸ Wa msñian cha' 'in Krixtu ni, kan' cha' su'we la si ja chkwian' cha' nsu'wi 'a cha' tiya 'ñaan, ti ykwiin' tian, sa ña'an ngi'ni nten chalyuu nu tiya 'a. Ja su'we si tya'an cha' tiyeän ngwaña'an. Ndi'in cha' tya'an cha' tiyeän cha' ja nsu'wi cha' tiya 'ñaan siya' ti, lo'o kan' ka ku'ni Ndiose cha' ki'ya ska cha' nu ñi kean.

¹⁹ Ni siya nchkwi' nten chalyuu cha' nchka 'a 'in ne', cha' su'we 'a cha' nu nda'an tiye ne', si'i ngwaña'an nxke' ti' Ndiose ña'an Ni 'in ne'; ja su'we siya' ti cha' nu nchkwi' nten chalyuu, nxke' ti' Ni. Ndukwa ska cha' lo kityi kula nu nchkwi' cha': "Ngi'ni Ndiose cha' xtiyaa' cha' tiya nsu'wi ke nten chalyuu, ni siya tiya 'a ne', nxke' ti' ne'" ndukwin lo kityi kula kan'.

²⁰ Kwi' ngwaña'an ndukwa xka cha' lo kityi kan': "Wa jlyo ti' Ndiose cha' ja ka ku'ni nten chalyuu tñan 'in Ni si siye' ne' cha' tiya 'a ne'."

²¹ Kan' cha' ja ku'ni siye' wan lo'o ta'a wan cha' ndyaa ña'an 'a ti' wan 'in ska ti nten ta'a ba. Cha' 'wan lka nchga ta'a ngi'ni ba tñan,

²² ni siya na', ni siya Polo, ni siya Tyu; kwi' ngwaña'an, cha' 'wan lka nchga cha' nu nchka lo chalyuu, ni siya lu'uan, ni siya wa ngujwian, ni siya ska cha' nu nchka ni, ni siya ska cha' nu ka nde loo la. Cha' 'wan

lka nchga cha' nu nchka lo chalyuu sikwa.

²³ Lo'o 'wan ni, cha' 'in Krixtu lka wan; lo'o Krixtu ni, cha' 'in Ndiose lka Ni.

4

Krixtu lka nu mda tñan kan' 'in Pa-lyu lo'o ta'a nda'an yu tñan

¹ Ndi'in cha' tyu'wi ti' wan cha' kwi' tñan 'in Krixtu ngi'ni ba. Ndi'in cha' kwa'u ba 'in nten nchga cha' nu wa ngwa'u Ndiose 'wa; ska cha' nu ja ya kunan nten chalyuu siya' ti, kan' lka cha' nu kwa'u ba 'in ne'.

² Lo'o nten nu ndi'in cha' ku'ni ska tñan, nchga tsan ndi'in cha' tyu'wi ti' ne' nchga tñan nu ngulo x'nan ne' 'in ne'.

³ Cha' 'ñaän, ja ntseën 'wan, ja ntseën 'in ya ña'an ti cha' nu chkwi' wan 'ñaän; ni siya chkwi' nchga nten chalyuu 'ñaän, ja ntseën 'in ne' siya' ti. Ja ska cha' kuxi ndi'in 'ñaän si nchka ti' ne' xtya ne' ki'ya 'ñaän, nxke' tiän';

⁴ kwi' ngwaña'an cha' 'in Ndiose, ja la y'niin cha' kuxi, nxke' tiän'. Ja nchkwiin' cha' ja tukwin ka 'in xtya ki'ya 'ñaän siya' ti, ska ti Ndiose nu nka X'naan ka 'in Ni ku'ni biya' Ni 'ñaän xa wa mdyii chalyuu.

⁵ Lo'o 'wan, ja ndi'in cha' xtya wan ki'ya 'in ska nten bra ti; kata wan chin' sa bra nu kan ykwi' Ni nu nka X'naan, kan' lka nu ku'ni biya' 'ñaan ta'aan. Bra kan' tyija lyo 'in Ni nchga cha' nu nsu'wi mnan ni' kasiya 'ñaan, ni siya ska cha' nu ja nchka tian' kasaan' 'in ta'aan nten chalyuu. Katsa' Ni nchga cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'in nchga nten chalyuu, lo'o kan' ta Ni nu su'we 'ñaan, nchga cha' su'we nu ndukwin Ni cha' kaja 'ñaan kwenta skaan bra kan'.

⁶ Nchkwiin' cha' kan' lo'o wan cha' ka tyi'in wan su'we ti. Nchkwiin' 'aän cha' 'wa ta'a tyukwaa ba, na' lo'o Polo, cha' ka biya' chin' ti' wan sa ña'an ndi'in cha' 'wa; ngwaña'an ka biya' ti' wan cha' ja su'we xñi wan xka la cha', nu si'i cha' nu ñi nu ndukwa lo kityi cha' 'in Ndiose. Ja su'we cha' nchkwi' su'we wan lo'o ska ti yu ta'a

ba nu nda'an ña'an 'a wan 'in yu, lo'o chun' ndi'in la ku'ni wan cha' xa'an lo'o xka yu ta'a ba.

⁷ ¿Ni cha' lka cha' ndloo 'a cha' 'wan, ti ykwi' ti wan, lo'o ja nduwe ti' wan cha' 'in xka ta nten? Ndiose nda nchga nan nu nsu'wi 'wan, nchga tñan nu nchka 'wan; kan' cha' ja ndi'in cha' ku'ni siye' wan lo'o ta'a nten wan sikwa. Ja mxa'an chalyuu 'wan chun' tñan nu ngi'ni wan, ti ykwi' ti wan; Ndiose ngi'ni cha' lka wan sa ña'an nu lka wan ni.

⁸ Ngi'ni wan cha' ndloo 'a cha' 'wan, ti ykwi' ti wan; ja ska 'a nan lyiji 'wan siya' ti, nxke' ti' wan; ngi'ni wan sa ña'an nu ngi'ni ne' kuliya', ndi'in wan sa ña'an ndi'in nu nka ndloo la lo chalyuu. Lo'o bare ni, ja ngi'ni 'a wan kwenta 'wa. Kan' cha' ni, si chañi cha' lka wan ndloo la 'wa, ¿ja ta wan chabiya' cha' ka su'wa chin' cha' 'wa lo'o wan bra kan', cha' lo'o ba ka ba nten tnun bra kan' a?

⁹ Nxke' tiän' cha' wa mxnun tijyu' Ndiose 'wa lo'o ta'a nda'an ba. Kulo ndukwa la ngulo Ni tñan 'wa cha' tsaa ba tijyu' cha' chkwi' ba cha' 'in Ni lo'o nten; lo'o ni, nganun chun' la ba 'in ta'aan, ña'an ti' presu nu ngita cha' kujwi nten 'in. Wa lka ba ska nan nu na'an kwi'ya nten 'in, ni siya nten chalyuu ña'an kwi'ya 'wa, ni siya angajle nu ndi'in lo'o Ndiose nde ni' kwan ña'an kwi'ya 'wa.

¹⁰ ¡Ja chan wa mna' cha' tiya 'wa chun' yten ba cha' 'in Krixtu! Lo'o 'wan ni, nxke' ti' wan cha' su'we 'a jlyo ti' wan cha' 'in Krixtu. ¡Chin' la tñan ngi'ni bare, ngula la tñan ngi'ni wan, nxke' ti' wan! ¡Chañi cha' chen la ña'an ngi'ni nten lo'o bare; lo'o 'wan, lye la ngi'ni tnun ne' 'wan!

¹¹ Ni siya kwi' ña'an bra ni, ti ndiya bra nu ja ndyiji nan ku ba, ja ndyiji nan ko'o ba; ni siya te' kusun nchku' ba, ndi'in bra. Njyi'in ne' 'wa, lo'o ja ndukwa na'an tyi ba, xkwi' nda'an yu'wi ti ba.

¹² Ti'in 'a tñan nu ngi'ni ba cha' kaja ña'an nu tyijin yu'wi 'wa chalyuu. Bra nu ti'í 'a nchkwi' nten lo'o ba, ja nchkwi' ba cha' ti'í lo'o ne'; su'we ti

nchkwi' ba lo'o ne' bra kan'. Bra nu ti'í 'a ti' nten 'wa, ndalo 'a ba bra kan'; ja nskwen ya' ba 'in ne' siya' ti.

¹³ Ni siya chen 'a ña'an nchkwi' nten lo'o ba, ndalo ba 'in ne' bra kan', ndi'ya tla' tiye ba lo'o ne'. Ni siya ni, ña'an ti ngi'ni nten cha' kuxi lo'o ba. Sa ña'an si lka ba yuu kutsu' nu nganun lo tyi'a yuu, sa ña'an si lka ba mti nu nxkwan ti nten, ngwaña'an lka ba, cha' ja ska nsu'wi lyo ba siya' ti, nchkwi' ne' lo'o ta'a ne'.

¹⁴ Cha' nu nda'aän kityi re, ja nchka tiän' cha' ka jyu'u ti' wan; sa kan' ti cha' nchka tiän' cha' ja ku'ni siye' 'a wan lo'o ba. Ndiya 'a tiän' 'wan, sa ña'an si lka wan sñiën'.

¹⁵ Ndiya ka'an 'a ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu nu ka kwa'u la cha' kan' 'wan, ni siya skaän tiän' nu ngi'niin lo'o wan sa ña'an si lkaän sti wan, cha' wa mdyii ytsaän' 'wan nchga cha' su'we nu wa ykwi' Jesucristo lo'oün; chun' cha' nu wa ykwiin' lo'o wan, yten wan cha' 'in Jesús.

¹⁶ Kan' cha' ni, nchkwiin' 'aän lo'o wan cha' ku'ni wan sa ña'an nu na'an wan ngi'niin.

¹⁷ Lo'o kityi re nsu'waän 'in Timu cha' tsaa yu se'en ndi'in wan, cha' lka yu kan' sa ña'an lka ska sñiën', cha' ndiya 'a tiän' 'in yu, lo'o su'we 'a msñi yu cha' 'in Jesucristo. Nchga kichen se'en nda'aän, se'en ndi'in ska ta nten 'in Jesús, la kan' ndu'uün nchga cha' su'we nu ndi'in cha' ku'nian lo chalyuu bra nu wa msñian cha' 'in Jesucristo; kwi' ngwaña'an ngi'niin tyukwi tyempu chabiya' 'in Jesucristo. Lo'o Timu katsa' yu 'wan cha' ngwaña'an ngi'niin.

¹⁸ ¿Ni sa ña'an tñan ngi'ni ne' ta'a wan nu lye 'a ngi'ni siye' lo'o ta'a wan sikwa a? ¿O ta ja kaän nde kichen Corinto se'en ndi'in wan, xke' ti' wan a?

¹⁹ Ja kuwe ti' wan, ti kaän laän ndla ti se'en ndi'in wan chabiya' 'in Ndiose nu nka X'naan. Lo'o kan' tyija lyo cha' 'wan 'ñaän, bra nu ña'aän sa ña'an tñan ngi'ni ne' nu ngi'ni siye' kan'; lo'o ja tsaa ña'an tiän' 'in ne' kan'

lo'o cha' nu nchkwi' ti ne' kan' bra kan'.

²⁰ Ja ka sten yu'wian cha' 'in Ndiose cha' ka Ni ndloo ni' kasiya 'ñaan cha' nu nchkwiin' tian cha' 'in Ni; nchka ti' Ndiose cha' ku'nian tñan 'in Ni, sa ña'an tñan nu ngi'ni Ni.

²¹ Jlyo tiän' cha' ka su'we la ka tiye wan si su'we ti xu'wi tiyeän ña'aän 'wan, bra nu kalaän se'en ndi'in wan; lo'o su'we la si su'we ti ka chkwiin' lo'o wan bra kan'. Ja su'we ka tiye wan si xkwi' cha' nu tlá 'a chkwiin' lo'o wan bra kan'.

5

Ja ta wan chabiya' sten ta'a wan nu lye 'a ngi'ni cha' xa'an laja wan

¹ Wa ynaän ska rsun cha' chen 'a ña'an ngi'ni ska yu ta'a msñi wan cha' 'in Jesucristo ni. Ne' xka la'a tsu', ja ngi'ni ne' sa kwa cha' kuxi, ni siya ja ya kunan ne' cha' nu nchkwi' Ndiose siya' ti. Nde tñan ngi'ni yu: wa yten yu'wi yu lo'o jya'an na'an yu.

² ¿Lo'o ña'an ti ngi'ni siye' wan lo'o ta'a wan, ni siya ndi'in cha' ka jyu'u 'a ti' wan si'ya cha' xa'an kan'! Ndi'in cha' kulo wan 'in yu nu ngi'ni cha' xa'an kan' laja wan, cha' ja tya'an su'wa 'a yu lo'o wan.

³ Ska ña'an ndyo'o ti cha'; ni siya ja ndi'iin lo'o wan ni, cha' ku'ni biyaän' 'in yu kan', kwi' se'en ti ndi'iin se'en ndi'in wan, nxke' tiän', cha' ndyu'wi 'a tiän' 'wan. Kan' cha' wa lka mstyään ki'ya 'in yu nu ngi'ni cha' kuxi kan'.

⁴ Nde tñan ku'nian sikwa: Tyo' ti'in wan sa tlyu ti chabiya' 'in Jesús nu nka X'naan, cha' ku'ni biya' wan 'in yu kan' ndla ti. Ska ti cha' nka tiyeän lo'o wan, kwi' ngwaña'an chabiya' 'in Jesucristo ku'ni wan ngwaña'an.

⁵ Bra kan' kulaa ya' wan 'in yu cha' kanun yu ya' kune' xa'an. Ni siya kana' tyukwi ña'aan yu bra kan', ni siya kana' cha' 'in yu se'en ndi'in yu lo chalyuu, bra nu tsaa tii chalyuu, ja chan ku'ni X'naan cha' tlyu ti' 'in yu, tyaan y'ya Ni kasiya 'in yu.

⁶ Si'i cha' su'we ngi'ni wan bra nu ngi'ni siye' wan lo'o ta'a wan. ¿Ja jlyo

ti' wan sa ña'an ngi'ni skwan tiye' a? Ni siya chin' ti skwan tiye' xu'wi lo kata jaxlya, lo'o ku'ni ran cha' skwen ka'an 'a skwan bra kan'.

⁷ Kwi' ngwaña'an lka wan, cha' nu ndukwi wan ki'ya kan'. Wa lka ki'ya kan' 'wan sa ña'an lka skwan tiye' nu ja su'we siya' ti, ndi'in cha' xkwan wan nchga skwan kan'; xiya' xtiyaa' kwi wan skwan jaxlya bra kan', ni siya ja xtiyaa' 'a wan ran lo'o skwan tiye' ni. Kwi' ngwaña'an 'wan, ndi'in cha' kulaa ya' wan ki'ya nu ndukwi wan, cha' xa'an cha' nu ndi'in ni' kasiya 'wan, cha' ka luwi kasiya 'wan xiya'. Lo'o ni, wa lka luwi kasiya 'wan chun' tñan nu y'ni Jesús. Xka cha' ni, bra nu nchka ta'a Pascua, ndyu'wi tian' cha' y'ni tyii Krixtu ki'ya nu ndukwian. Si'yaan ta'aan ngujwi Krixtu lo wsi, ngwa Ni lomstan nu lu'u si'ya ki'ya nu ndukwian.

⁸ Kan' cha' ndi'in cha' tyu'wi tian' 'in Krixtu nchga tsan, cha' xka ña'an ku'nian lo chalyuu bra kan'; su'we ti ku'nian lo'o ta'a ntean, xkwi' cha' nu ñi chkwian' lo'o ne', cha' nu ni lkaan sa ña'an lka jaxlya nu ndya' kwi; ja ndi'in 'a cha' ku'nian sa ña'an nu y'nian s'ni bra nu ndi'in cha' kuxi 'ñaan, bra nu ndi'in cha' chen ña'an 'ñaan. Kan' ngwaan sa ña'an ngwa skwan tiye' kan' nu ja su'we siya' ti.

⁹ Lo xka kityi nu wa msu'waän yaa se'en ndi'in wan ti kulo, kan' ngwa'aän cha' ja ka su'wa cha' 'wan lo'o nten nu xkwi' cha' chen ña'an ngi'ni.

¹⁰ Ja ykwiin' lo'o wan cha' ja chkwil' wan siya' ti lo'o ne' kuxi. Ndi'in 'a nten chalyuu nu ja nnan 'a cha' nu nchkwil' Ndiose, nu ngi'ni cha' chen ña'an, nu nxitukwi 'a ti' nan nu ndi'in 'in nten, nu ngi'ni kunan, nu ngi'ni tnun 'in nkwin jo'o ti. Ja ka tyo'o ntaan 'in ne' kan', ska ti si tyo'oan lo chalyuu tyaan siya' ti.

¹¹ Ja su'we cha' ka su'wa cha' 'wan lo'o nten nu ngi'ni ngwaña'an, ni siya chkwil' ne' lo'o wan cha' ta'a nten 'in Jesucristo lka ne'; kan' lka cha' nu nchka tiän' chkwil' lo'o wan. Ja ka

su'wa cha' 'wan lo'o ne' kan' si chen ña'an ngi'ni ne', si nxitukwi ti' ne' nan nu ndi'in 'in nten, si ngi'ni tnun ne' 'in nkwin jo'o, si chen 'a ña'an nchkwil' ne' lo'o nten, si ku'wi ne', si ngi'ni ne' kunan; ja ka xñi wan cha' 'in nten nu ngi'ni ngwaña'an. Ni siya nchkwil' ne' cha' su'wa 'a ndi'in cha' 'in ne' lo'o Jesús, ja ka su'wa cha' 'wan lo'o ne' kan'. Ti kwi' ti cha', ja su'we tyukwa wan ku wan tyija lo'o nten nu ngi'ni ngwaña'an.

¹²⁻¹³ Xka ta nten nu kuxi ngi'ni, ja nchkwil' cha' 'in ne' kan'. Si'i cha' 'ñaan lka nten nu ja ndukwa cha' 'in Ndiose siya' ti, Ndiose ku'ni biya' Ni 'in ne' kan' bra nu nduun ne' tloo Ni. Lo'o ne' ta'a ndi'in cha' 'wan lo'o Krixtu, su'we la si ti kwi' 'wan ku'ni biya' wan 'in ta'a wan, nxke' tiän'. Kan' cha' sikwa, kulaa ya' wan 'in nten nu chen ña'an ngi'ni lo chalyuu, cha' ja ka su'wa cha' 'wan lo'o ne' kan' siya' ti.

6

Bra nu ndi'in cha' wsuun 'ñaan lo'o ta'a ntean

¹ Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, bra nu nxuun wan lo'o ta'a nten wan, ¿ta su'we la cha' nda'an wan se'en ndi'in wse, xke' ti' wan a? ¿Ta su'we cha' nda'an wan se'en ndi'in nten nu ja ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose siya' ti?, xke' ti' wan. ¿O ta ja su'we la si tsaa wan se'en ndi'in ne' ta'a msñi wan cha' 'in Jesús a?, cha' ku'ni biya' ne' cha' 'wan. Ngwaña'an ka tiin cha' 'wan lo'o ta'a wan bra kan'.

² Wa jlyo ti' wan cha' ti kwi' ta'aan ndi'in cha' ku'ni biyaan' 'in nchga nten chalyuu xa wa tyii ti cha', cha' wa ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ndiose. Si ngwaña'an ka tñan nu ku'ni wan chun' ndi'in la, ¿ni cha' ja ka 'wan ku'ni biya' wan 'in ska cha' xuwe ti lo chalyuu re ni?

³ Lo'o ngwaña'an angajle ni, ¿ta ja jlyo ti' wan cha' lo'o 'in angajle ndi'in cha' ku'ni biyaan' a? ¿Kan' cha' ka 'ñaan ti ykwiin' tian ku'ni biyaan' ska cha' nu nchka 'ñaan lo'o ta'aan lo chalyuu re!

⁴ Bra nu nchka ska cha' wsuun 'wan lo'o ta'a wan, ja su'we tsaa lo'o wan 'in ta'a wan cha' ka biya' cha' 'wan tloo xka ta nten nu ja nnan cha' 'in Jesús.

⁵ Nchkwiin' cha' re cha' ka jyu'u ti' wan tloo Ndiose. ¿Ta ja ndiya ska nten ta'a wan nu ka 'in ku'ni biya' cha' 'wan lo'o ta'a wan a?

⁶ Xka ña'an ngi'ni wan nde kwa. Ni siya ne' ta'a msñi wan cha' 'in Jesús, nda'an lo'o wan 'in ne' tloo nten nu ja ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose siya' ti, cha' ku'ni biya' ne' kan' cha' 'wan.

⁷ Ndi'in cha' wsuun 'wan lo'o ta'a wan, kan' cha' nchka biya' tian' cha' ti ji xñi su'we wan cha' 'in Jesús. Su'we la, ni siya ta wan chabiya' cha' ka cha' kuxi kan' 'wan ngwaña'an ti. Su'we la, ni siya ku'ni ne' kunan cha' su'we nu ndi'in 'wan ngwaña'an ti.

⁸ Ja su'we tñan nu ngi'ni wan ni; kuxi ngi'ni wan lo'o ti kwi' ta'a msñi wan cha' 'in Jesús, lo'o ngi'ni wan kunan nan nu ndiya 'in ta'a wan.

⁹ Jlyo tian' cha' ja ka sten nten kuxi se'en tlyu se'en nka Ndiose ndloo la. Su'we si ñi 'a ka biya' ti' wan cha' ja tsaa ne' kuxi se'en nu su'we kan'. Nten nu chen 'a ña'an ngi'ni lo'o ta'a, nten nu ngi'ni tnun 'in nkwin jo'o, nten nu ndi'in cha' 'in lo'o kwilyo'o xka nten, ni siya yu ki'yu nu ngi'ni cha' chen ña'an lo'o ta'a ki'yu yu,

¹⁰ nten nu ngi'ni kunan, lo'o nu ndlaa nan nu nsu'wi 'in ta'a nten, nten nu ku'wi, nten nu nchkwi' cha' kwiñi 'in ta'a nten ne', nten nu kuxi ti ngi'ni kanan 'in ta'a nten ne', ja ska ne' kuxi kan' ka tsaa se'en nu su'we la se'en ndi'in Ndiose.

¹¹ Kwi' ngwaña'an, ndiya chin' ta'a wan nu y'ni wan ti kwi' ta'a cha' kuxi kan' ti ngwa s'ni; lo'o xka ña'an ngi'ni wan ni, cha' wa y'ni tyii Jesús nchga ki'ya nu ndukwi wan ti bra kan', lo'o ni, wa yten wan cha' 'in Ndiose bra kan'. Wa ngwa su'wa cha' 'wan lo'o Ndiose cha' wa msñi wan cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan, lo'o wa nda Ndiose Tyi'i Ni cha' xu'wi ni' kasiya 'wan.

Nan 'in Ndiose lka tyukwi ña'an kwenta skaan

¹² Ndiya bra nchkwi' nten: “Ndiya chabiya' 'ñaan cha' ku'niin ya ña'an ti cha', nchga tñan nu nchka tiän' ku'niin” ndukwin ne'. Chañi. Sa kan' ti cha', si'i nchga tñan kan' nu ka ku'ni su'we lo'oan. Ka chkwian' cha' ndiya chabiya' 'ñaan cha' ku'nian sa ña'an nu nchka ti tian' ku'nian; ska ti cha', ja su'we si chun' ndi'in la ja ka 'a ña'an kulaa yaan' 'in ran.

¹³ Ndiya xka cha' nu nchkwi' nten: “Ka kuan nchga nan nu nchka tian' kuan” ndukwin ne', “kan' cha' ndiya ni' tiye nten, cha' xu'wi nan ku ne'” ndukwin ne'. Chañi cha' kan', lo'o siya' ti ku'ni tyii Ndiose 'in nan nchkuan lo'o 'ñaan tyukwi ña'an. Kwi' ngwaña'an, wa ngwiñan Ndiose tyukwi ña'an cha' ndijyaan lo chalyuu, si'i cha' katin kunaan' bra nu sten yu'wian lo'o tyun 'a ne' kuna'an, si'i cha' kan' ngwiñan Ni 'ñaan; cha' kaan nten 'in Ndiose, cha' ka Ni X'naan, kan' cha' msu'wa Ndiose 'ñaan ndijyaan lo chalyuu.

¹⁴ Tnun 'a cha' y'ni Ndiose lo'o Jesús nu nka X'naan bra nu y'ni Ni cha' ndyu'u Jesús xiya', ngulo Ni 'in yu se'en msti yu ngujwi. Kwi' ngwaña'an, tnun 'a cha' ku'ni Ni cha' tyu'uan xiya', kan' y'ya Ni 'ñaan cha' tyaa lo'o Ni 'ñaan bra wa tsaa tii ti chalyuu.

¹⁵ Tyukwi ña'an ska wan lka wan nten 'in Krixtu sikwa, su'wa ndi'in cha' 'wan lo'o xka la nten ta'a msñian cha' 'in Krixtu. Cha' nu lkaan nten 'in Krixtu ni, ¿ta su'we sten yu'wian lo'o ska nu kuna'an tsaa ti' a? ¿Ja su'we ku'nian ngwaña'an siya' ti!

¹⁶ ¿Ja jlyo ti' wan cha' ka ska ti tiyeen, ka ska ti tnean lo'o nu kuna'an kan', xa nu tyi'in cha' 'ñaan lo'o ne', ni siya ska nu kuna'an tsaa ti' a? Ti kwi' ti cha' ndukwa lo kityi cha' 'in Ndiose nu nchkwi': “Ta'a tyukwaa ne' ka ne' sa ña'an lka ska ti nten.” Ngwaña'an nchkwi' kityi kan'.

¹⁷ Kwi' ngwaña'an ka ña'an bra nu tyi'in cha' 'ñaan lo'o Jesús nu nka X'naan; ska ti cha' ka 'ñaan lo'o Jesús

bra kan', cha' ndi'in Tyi'i Ndiose ni kasiya 'ñaan.

¹⁸ Kan' cha' ja ku'ni wan chen ña'an lo'o xka ta nten. Nchga ki'ya nu ndukwian, ja ku'ni ñu'un ki'ya kan' 'ñaan tyukwi ña'an; ska ti xa nu kalaan' 'in xka nten ni si'i nten 'ñaan, ti ykwiin' tian ku'ni ñu'uan 'ñaan tyukwi ña'an bra kan'.

¹⁹⁻²⁰ ¿Ja ndi'ya wan kwenta cha' ndiya 'a ti' Ndiose 'wan, chun' wa nda Ni Tyi'i Ni cha' kanun Ni ni' kasiya 'wan a? Lo'o ni, si'i ti ykwi' ti wan ndlo wan tñan 'wan, Ndiose ndlo Ni tñan 'wan. Ka'an 'a cha' su'we y'ni Ni lo'o wan cha' mdo'o laa wan 'in cha' kuxi, cha' lka wan nten 'in Ndiose; kan' cha' ku'ni tnun wan 'in Ndiose nchga se'en ndi'in wan, tyu'wi ti' wan 'in Ni, kwi' ngwaña'an tyukwi ti tiye wan ku'ni wan nchga tñan nu kulo Ndiose 'wan.

7

¿Ta su'we si kaja kwilyo'oan a?

¹ Lo'o ni, kwa'aän chin' cha' re, cha' xkweën 'wan cha' 'in kityi nu ngwa'an wan, nu ngula se'en ndi'iin nu ngwa s'ni la. Nan ni, ta'a ki'yuan, su'we la si ja kaja kwilyo'oan; kanuan ngwaña'an ti, nxke' tiän'.

² Sa kan' ti cha', lo chalyuu se'en ndi'ian re, nsu'wi 'a cha' chen ña'an nu ngi'ni nten lo'o ne' kuna'an; kan' cha' nchkwii'n lo'o wan cha' su'we la si nchga nten kaja kwilyo'o ne', kaja ska nu kuna'an 'in ska yu ki'yu, kwi' ngwaña'an kaja ska yu ki'yu 'in ska nu kuna'an.

³ Ndi'in cha' tyi'in su'we nu ki'yu lo'o kwilyo'o, sa ña'an nu ndi'in cha' ka; kwi' ngwaña'an nu kuna'an, ndi'in cha' tyi'in su'we lo'o kwilyo'o ne' sa ña'an nu ndi'in cha' ka.

⁴ Kan' cha' ja ka kulo ska nu kuna'an tñan 'in ti ykwi' ti bra nu wa mjwi kwilyo'o, cha' nu ki'yu, kan' nka ndloo 'in; kwi' ngwaña'an nu ki'yu, si'i ti ykwi' ti yu nu kulo tñan 'in yu bra nu wa mjwi kwilyo'o, cha' nu kuna'an, kan' nka ndloo 'in yu bra kan'.

⁵ Ja su'we si tyijin tyun tsan nu ja ndi'in wan lo'o kwilyo'o wan; ska ti bra nu xkan' tsaä cha' lo'o kwilyo'o wan, cha' kaja chin' bra nu chkwi' su'we la wan lo'o Stian Ndiose. Xa wa mdijin cha' kan', xiya' tyi'in wan lo'o kwilyo'o wan bra kan', sa ña'an nu ndi'in ti wan. Si ja ku'ni wan ngwaña'an, ja kee' wñu'un cha' 'wan lo'o kwilyo'o wan chun' ja nchka talo wan tyun tsan, lo'o ku'ni kune' xa'an kanan 'wan bra kan'.

⁶ Si'i ska tñan nu ndloün 'wan lka kan', bra nu nchkwii'n' cha' kaja kwilyo'o wan; nde lka ska cha' nu nchkwii'n' tiän lo'o wan.

⁷ Cha' 'ñaän nxke' tiän' cha' su'we la si kanun nten ska ti ne', ti kwi' ña'an nu ndi'iin tiän. Wa nka ska ña'an ndukwin Ndiose cha' tyi'ian kwenta skaan; nda Ni chabiya' cha' ska ña'an tyi'in ska nten, xka ña'an tyi'in xka nten.

⁸ Nde lka cha' nu chkwiin' lo'o wan nu ja ya kaja kwilyo'o wan, kwi' ngwaña'an lo'o ne' ta'aan nu nganun cha' ti'i. Su'we la ka 'wan si tyi'in wan sa ña'an nu ndi'iin tiän, nxke' tiän'.

⁹ Ska ti si ja talo wan tyi'in wan ngwaña'an ti, su'we la kaja kwilyo'o wan bra kan', cha' ja su'we si wñu'un tian' cha' xkwi' njñan tiyeän 'in nten nu ka kwilyo'oan.

¹⁰ 'Wan nu ndi'in lo'o kwilyo'o wan ni, nde lka tñan nu ndi'in cha' ku'ni wan; si'i cha' 'ñaän tiän ndloün tñan re 'wan, ti kwi' Ndiose X'naan ndlo tñan re 'wan. 'Wan ne' kuna'an, ja kulaa ti'in wan 'in kwilyo'o wan.

¹¹ Bra wa ngulaa ti'in wan 'in kwilyo'o wan, ndi'in cha' kanun wan ska ti wan; ska ti si xlyaa wan tsaä wan lo'o kwilyo'o wan xiya'. Kwi' ngwaña'an 'wan yu ki'yu, ja ndi'in chabiya' 'wan cha' kulaa ti'in wan 'in kwilyo'o wan.

¹² Lo'o ni, chkwiin' chin' lo'o wan, yu ki'yu ta'a msñian cha' 'in Jesús, nu nsu'wi kwilyo'o wan nu ti ji xñi cha' 'in Jesús: si xlyaa ne' kan' tyi'in ne' lo'o wan sa ña'an nu ndi'in ka wan, su'we bra kan'. Ja ndi'in chabiya' 'wan cha' kulaa ti'in wan 'in nu kuna'an kan' cha' tyaa ne'. Na'

lkaän nu ndloün tñan re 'wan; ni siya ja nduun Ndiose lo'oün, ska ña'an ndyo'o ti cha' kan'.

¹³ Ti kwi' ti cha' chkwiin' lo'o wan ne' kuna'an ta'aan nu nsu'wi kwilyo'o nu ja ya xñi cha' 'in Jesús, ta'a cha' nu msñi wan: ja su'we kulaa ti'in wan 'in kwilyo'o wan si ndi'in su'we yu lo'o wan.

¹⁴ Ndukwa Ndiose cha' nu nchkwi' nu kuna'an kan' lo'o Ni cha' 'in kwilyo'o, su'we cha' kan' cha' 'in Ndiose cha' lka ne' kwilyo'o. Kwi' ngwaña'an nu kuna'an nu ti ji xñi cha' 'in Jesús, ta'a cha' nu wa msñi kwilyo'o, ndukwa Ndiose cha' nu nchkwi' nu ki'yu kan' lo'o Ndiose cha' 'in kwilyo'o; su'we cha' kan' cha' 'in Ni cha' lka ne' kwilyo'o. Ndi'in cha' ka ngwaña'an cha' 'in nu xuwe sñi' wan. Ja lka nu xuwe kan' sa ña'an nu lka sñi' xka ta nten nu ja ndukwa cha' 'in Ndiose siya' ti, cha' nsñi Ni kwenta 'in nu xuwe kan' cha' 'wan.

¹⁵ Ska ti cha' 'in nten nu ja xlyaa xñi cha' 'in Jesús, si nchka ti' ne' kulaa ti'in ne' 'in kwilyo'o ne', si liye' 'a ti' ne' 'in kwilyo'o ne' cha' msñi kwilyo'o ne' cha' 'in Jesús, bra kan' ta wan chabiya' cha' tyaa ne' nu ja msñi cha' 'in Jesús. 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús ni, ni siya yu ki'yu, ni siya ne' kuna'an, ndi'in chabiya' 'wan cha' kulaa ti'in wan 'in kwilyo'o ska ti si ja ka tyi'in tiin ti wan lo chalyuu. Wa nchka ti' Ndiose cha' tyi'iin su'wean lo chalyuu.

¹⁶ 'Wan ne' kuna'an ni, ja kee' xñi kwilyo'o wan cha' 'in Jesús chun' cha' nu ndyaa ña'an ti' wan 'in Jesús; tyo'ola yu kan' 'in kune' xa'an bra kan'. Kwi' ngwaña'an 'wan yu ki'yu, ja kee' xñi kwilyo'o wan cha' 'in Jesús chun' cha' ndyaa ña'an ti' wan 'in Jesús; tyo'ola ne' 'in kune' xa'an bra kan'.

Ja ndloo 'a cha' 'in Ndiose sa ña'an nten lkaan skaan

¹⁷ Bra nu ti ji kulo suwi Ndiose 'ñaan, ti bra kan' wa lka mda Ni chabiya' 'ñaan sa ña'an tyi'ian kwenta skaan lo chalyuu. Ndiose lka nu mda

chalyuu kan' 'ñaan ti kulo, kwi' ngwaña'an Ndiose lka nu ngulo suwi 'ñaan cha' xñian cha' 'in Ni. Ti kwi' chalyuu kan' nsu'wi 'ñaan ni, sa ña'an chalyuu nu mjwi 'ñaan ti kulo; sa kan' ti cha', su'we la nsu'wi tiyeen tyi'ian lo chalyuu kan' ni. Ti kwi' cha' re lka sa ña'an nu nchkwiin' lo'o ne' nchga kichen se'en ndi'in ne' nu msñi cha' 'in Krixtu.

¹⁸ Ña'an ti' ne' judío ni, chun' ngulo suwi Ni 'in ne', kan' cha' msñi ne' cha' 'in Jesús; ja ndi'in cha' ka jyu'u ti' ne' kan' cha' nxi'yu kijin ne' cha' lka ne' judío, ndi'in cha' kanun ne' sa ña'an nu ngwa ne' ti nu ngwa kune' ne'. Ne' xka la'a tsu' ni, ja ndi'in cha' 'in ne' cha' xi'yu kijin ne' ngwaña'an, bra nu xñi ne' kan' cha' 'in Jesús; ja ndi'in cha' ku'ni ne' sa ña'an nu ngi'ni ne' judío, kanun ne' sa ña'an nu ndi'in ti ne' bra kan'.

¹⁹ Ja n'ni cha' 'in Ndiose, ni siya nkwaan ngwaña'an, ni siya ja nkwaan ngwaña'an; nu ndloo 'a 'in Ndiose lka cha' tukwaan tñan nu ndlo Ni 'ñaan.

²⁰ Kan' cha' ni, ña'an ti ndi'in cha' tyi'ian lo chalyuu, sa ña'an nu mdi'iin tian ti bra nu ngulo suwi Ni 'ñaan cha' kaan nten 'in Ni.

²¹ Ja n'ni cha' ni siya msu nu msi'i nten ngwa wan bra nu ngulo suwi Ni 'wan, ngwaña'an ndi'in cha' ka, ni siya su'we 'a si kaja ña'an nu ta wan liya' cha' lyaa wan.

²² Lo'o nten nu wa nsu'wi x'nan ne' bra nu ngulo suwi Ndiose 'in ne', bra wa ni ka tyi'in su'we ne' kan', cha' nu wa yten ne' kan' cha' 'in Jesús; ni siya ña'an ti ndiya x'nan ne' kan', lo'o ndukwa ne' kan' cha' nu nchkwi' Ndiose ni. Kwi' ngwaña'an nten nu ndi'in su'we ti ni, bra nu kulo suwi Krixtu 'in ne' kan', lo'o ka ne' kan' msu 'in Ndiose.

²³ Ka'an 'a cha' su'we y'ni Ndiose cha' 'ñaan, cha' ngulaan 'in kune' xa'an; kan' cha' ja ta wan chabiya' 'in nten chalyuu nu nchka ti' tatsaa 'wan cha' ja tyi'in su'we wan.

²⁴ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, nde ña'an ndi'in cha' tya'an cha' tiye wan kwenta skaa wan, cha' tyi'in

wan lo chalyuu sa ña'an nu mdi'in ti wan bra nu ngulo suwi Jesús 'wan ti kulo, lo'o ña'an ti xñi su'we wan cha' 'in Ndiose.

²⁵ Ja ya chkwi' Ndiose nu nka X'naan lo'oũn sa ña'an ndi'in cha' ku'ni nten nu ndukwa ska ti, si kaja kwilyo'o ne', si ja kaja kwilyo'o ne'; kan' cha' chkwiin' chin' lo'o wan kwenta ñaän tiän. Ka xñi wan cha' 'ñaän, chun' cha' lo'oũn nchka t'nan 'a ti' Ni 'ñaän; kan' cha' ngi'niin tñan 'in Ni.

²⁶ Lye 'a lka lo chalyuu se'en ndi'ian ni, ka'an 'a nu ti'í ndijian; kan' cha' su'we la si kanuan sa ña'an nu ndi'ian tian, nxke' tiän'.

²⁷ Si nsu'wi kwilyo'o wan, tyi'in su'we wan lo'o sikwa, ja kulaa ti'in wan 'in ne'; si ndi'in wan ska ti wan, ja tya'an naan wan 'in nten nu ka kwilyo'o wan, nxke' tiän'.

²⁸ Ti kwi' ti cha', si'i ki'ya lka ni siya kaja kwilyo'o wan. Kwi' ngwaña'an ska nu kuna'an nu ja ya kaja kwilyo'o ni, si'i ki'ya lka ni siya kaja kwilyo'o kan'. Sa kan' ti cha' nduwe tiän' cha' 'wan, cha' 'in nchga nu ti'í nu ndi'in cha' tyijin wan nde loo la se'en ndi'in wan lo chalyuu. Ja nchka tiän' cha' tyijin wan ka'an 'a nu ti'í chun' cha' nsu'wi kwilyo'o wan, chun' cha' ndi'in sñi' wan bra kan'.

²⁹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, nde lka cha' nu chkwiin' lo'o wan. Chin' ti bra ti tyi'ian lo chalyuu. Kan' cha' ku'ni ndla wan se'en ndi'in wan lo chalyuu: ni siya nsu'wi kwilyo'o wan, si'i xkwi' cha' 'in kwilyo'o wan xu'wi tiye wan;

³⁰ ni siya nganan wan, ja chkwi' wan cha' xi'in 'a ti' wan; ni siya ndi'in styi wan, ja chkwi' wan cha' su'we 'a nka tiye wan; ni siya xi'i wan ska yu'wa, ja xke' ti' wan cha' nan 'wan lka ran;

³¹ ni siya ndi'in 'a cha' su'we 'wan lo chalyuu, ja tyijin wan ka'an 'a tyempu lo cha' su'we kan'. Wa tiya ti bra nu tyii tyukwi ña'aan chalyuu, kwi' ngwaña'an nchga nan nu nsu'wi chalyuu ndi'in cha' tyii ran bra kan'.

³² Nchka tiän' cha' ja ka xka la cha' 'wan, lo'o si'ya cha' kan', ja ka ku'ni

su'we wan tñan. 'Wan nu ki'yu nu ja ya kaja kwilyo'o wan, ka laja la 'wan cha' ku'ni wan ska loo ti tñan 'in Ndiose bra kan'; ka ku'ni wan sa ña'an nu nchka ti' Ndiose X'naan cha' ku'nian bra kan'.

³³ 'Wan nu ki'yu nu nsu'wi kwilyo'o wan ni, wa nsu'wi 'a tñan 'wan cha' kaja ña'an nu tyijin yu'wi 'wan lo chalyuu, cha' ku'ni wan sa ña'an nu su'we la nchka ti' kwilyo'o wan. Tukwa loo cha' kan' n'ni cha' ku'ni wan kwenta bra kan'.

³⁴ Kwi' ngwaña'an 'wan ne' kuna'an nu ndukwa ska ti ni, lo'o 'wan nu kuna'an kune' nu ja ya kaja kwilyo'o wan, ka laja la 'wan cha' ku'ni wan ska loo ti tñan 'in Ndiose X'naan; lo'o kan' ka wan nten 'in Ndiose tyukwi ña'aan ska wan, tyukwi ti tiye wan. 'Wan nu nsu'wi kwilyo'o wan ni, wa ndi'in 'a cha' nduwe ti' wan cha' kaja ña'an nu tyijin yu'wi 'wan lo chalyuu, cha' ku'ni wan nchga cha' nu su'we la nchka ti' kwilyo'o wan.

³⁵ Nchka 'a tiän' tayaän' 'wan, kan' cha' nchkwiin' lo'o wan ngwaña'an. Si'i nan ndatsaän 'wan cha' ja kaja kwilyo'o wan; ndi'in cha' ku'ni wan sa ña'an nu su'we la cha' 'in skaa wan. Nchka tiän' cha' tyukwi ti tiye wan ku'ni wan tñan 'in Ndiose, lo'o kan' ja ka wñu'un tuwiin nu ngwa'u Jesús 'wan.

³⁶ Su'we si ta sti ska nu kuna'an kune' chabiya' kaja kwilyo'o sñi'. Si'i cha' kuxi lka kan', si wa ngula ti' ne', si nu ti kwi' bra kaja kwilyo'o ne'. Ndi'in cha' ku'ni sti nu kuna'an sa ña'an nu su'we la nchka ti' yu cha' 'in sñi' yu, ja ndukwi yu ki'ya ni siya kaja kwilyo'o sñi'.

³⁷ Kwi' ngwaña'an, su'we ku'ni xka ne' ta'a wan nu xke' ti' cha' su'we la ni siya ja kaja kwilyo'o sñi' siya' ti. Ja su'we si tatsaa ne' 'in ska nten cha' ta sñi' cha' kaja kwilyo'o lo'o sñi' ne'. Ndi'in chabiya' 'in ska nten cha' ku'ni sa ña'an nu su'we la nchka ti' yu cha' ka 'in sñi' yu.

³⁸ Ngwaña'an ka cha' 'in nu kuna'an kune' sñi' ta'a wan sikwa; su'we si ta wan 'in sñi' wan cha' kaja

kwilyo'o ne', kwi' ngwaña'an su'we ngi'ni nten nu ja nda 'in sñi', nxke' tiän'.

³⁹ Wan ne' kuna'an nu wa mjwi kwilyo'o wan, ja ndi'in chabiya' kaja kwilyo'o wan lo'o xka nu ki'yu xa nu ti lu'u kwilyo'o wan. Ska ti si wa ngujwi kwilyo'o wan, kan' ndi'in chabiya' kaja kwilyo'o wan xiya'. Bra kan' ka kaja kwilyo'o wan xiya' lo'o ña'an nu ki'yu nu nchka ti' wan, ska ti si lo'o yu kan' lka yu nten ta'a msñian cha' 'in Jesús.

⁴⁰ Sa kan' ti cha', na' nxke' tiän' cha' su'we la xu'wi tiye wan si ja kaja kwilyo'o wan xiya', si kanun wan ska ti wan. Ngwaña'an nxke' tiän', lo'o ndi'in Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'ñaän, kan' cha' nchkwii'n ngwaña'an.

8

¿Ta kuan ska nan nu wa mdukwa tloo jo'o a?

¹ Nde kwa'aän xka cha' lo kityi re, cha' ka biya' ti' wan sa ña'an ndyo'o cha' nu ngi'ni wan bra nu nchku wan lomstan nu wa msty'a ne' tloo jo'o ti kulo. Ndiya wan nu nchkwi' wan: "Jlyo ti' ba, wa ngwi'ya ba kwenta cha' ja ndi'in cha' kti 'in jo'o kwa; ka ku ba lomstan kan'" ndukwin wan. Chañi 'a cha' kan'. Lo'o siye'an' lo'o ta'a ntean bra nu chkwian' ngwaña'an. Ska ti si su'we ka tiye'an ña'aan 'in ta'a ntean, si kuwe tian' 'in ne' kan', bra kan' ka tayaan' 'in ne'.

² Bra nu nchkwian' lo'o nten cha' chañi jlyo tian' ska cha', cha' wa lka y'ni xa'aan ska cha', cha' siye' nchkwian' lo'o ne' bra kan'. Lka cha' kan' sa ña'an lka si ja jlyo tian' siya' ti, si ja ya ku'ni xa'aan su'we ska cha' nu ndi'in 'a cha' ku'ni xa'aan.

³ Si su'we nka tiye'an ña'aan 'in Ndiose, xu'wi lyo Ni 'ñaan bra kan'.

⁴ Su'we sikwa. Lo'o ni, chkwii'n' chin' lo'o wan ta'aan si su'we cha' 'in Ndiose cha' kuan lomstan nu wa msty'a ne' tloo jo'o ti kulo. Wa jlyo tian' sa ña'an lka ska nkwin jo'o, nkwin ti lka ran. Chkan' ña'an ran cha' ja lu'u ran; sa ña'an ña'an ska

nkwin ti, ngwaña'an ña'an ran. Lo'o ska ti Ndiose Stian nsu'wi chalyuu.

⁵ Chañi cha' ka'an 'a jo'o nsu'wi lo chalyuu, kwi' ngwaña'an nde ni' kwan nsu'wi xka ta jo'o, ndukwa ran cha' 'in nten chalyuu. Nchkwi' ne' cha' 'in jo'o kan', cha' lka ran jo'o cha' 'in ne'; nchkwi' ne' cha' lka ran x'nan ne'.

⁶ Lo'o ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesús ni, ska ti Ndiose Stian ndyaa ña'an tian' 'in Ni siya' ti; kwi' ngwaña'an, ska ti Jesucristo nu nka X'naan wa msñian cha' 'in Ni. Ngwiñan Ni tyukwi ña'aan chalyuu, lo'o Jesús ndya' nchga loo nan; cha' 'in ti kwi' Jesús lka nchga loo nan nu nsu'wi lo chalyuu, kwi' ngwaña'an cha' 'in Jesús ndi'ian lo chalyuu.

⁷ Lo'o si'i nchga nten nchka biya' ti' cha' kan'. Ndiya ne' ta'a msñian cha' 'in Jesús nu ja nchka ku ska nan nu wa mdukwa tloo jo'o ti kulo. Ti s'ni, wa ndya'an 'a ti' ne' kan' 'in jo'o kan'; lo'o ni, ña'an ti nsu'wi ti' ne' kan' cha' nan nchku jo'o lka nan nu wa ku ti ne' kan'. Kan' cha' ja ndalo ne' kan' siya' ti cha' ku ne' kuna' nu ngwa lomstan kan'; cha' kuxi lka ran cha' 'in ne' kan'.

⁸ Jlyo tian' cha' ja ka ku'ni ska nan kuan cha' su'ween laan lo'o Ndiose. Ja ka su'ween laan, ni siya kuan 'in ran; kwi' ngwaña'an ja ska cha' ka 'ñaan, ni siya ja kuan 'in ran.

⁹ Kan' cha' ki'ya wan kwenta sa ña'an ku'ni wan se'en ndi'in nten nu ti nduwe 'a ti' si'ya cha' kan'. Chañi nsu'wi chabiya' 'ñaan cha' kuan nchga nan; sa kan' ti cha', ja chan tyo'o tsu' ne' kan' 'in tuwiin nu ñi si ja su'we ti ku'ni wan tloo ne', si ku wan lomstan nu wa mdukwa tloo jo'o ti kulo.

¹⁰ Ngwaña'an ka lo'o nten nu ti ka'an la cha' nda'an tiye cha' 'in nan nu ndukwa tloo jo'o kan' bra kan'. Nxke' ti' ne' cha' jlyo su'we ti' wan nchga cha' 'in Jesús. Lo'o bra nu ña'an ne' 'wan cha' ndi'in wan se'en ndukwa jo'o, nchku wan nan lka nu ndukwa tloo jo'o, lo'o ne' kan' nchka ti' ne' ku'ni ne' sa ña'an nu ngi'ni wan

bra kan', ni siya kuxi 'a cha' lka ran cha' 'in ne' kan'.

¹¹ Lo'o ngwaña'an ka kuxi 'in ne' bra kan', kana' tuwiin 'in ne' si'ya wan nu wa jlyo ti' wan cha' nu ñi 'in Ndiose. Su'we la si ka tyaa yu'wi ti' wan cha' lo'o cha' 'in ne' kan' ngujwi Krixtu.

¹² Ti kwi' Krixtu, ngi'ni wan cha' kuxi lo'o Ni bra kan', chun' y'ni wan cha' kuxi kan' lo'o ska nten ta'a msñi wan cha' 'in Ni; ngi'ni ñu'un wan 'in ne' kan' bra kan', cha' ti nduwe 'a ti' ne' kan'. Ja talo 'a ne' kan' si ña'an ne' cha' ngi'ni wan ngwaña'an.

¹³ Lo'o na', su'we la ni siya ja kuñ kuna' nu wa mdukwa tloo jo'o, cha' ngwaña'an ja ku'ni ne' ta'aän cha' kuxi si'yaän bra kan'. Ja nchka tiän' cha' tyo'o tsu' ne' ta'aän 'in tuwiin nu ñi.

9

Ndi'in chabiya' 'in Palyu, cha' Ndiose lka nu wa mda tñan 'in yu

¹ Wa ndi'in chabiya' 'ñaän cha' ku'niin nchga loo cha'. Wa mdatsaa Ndiose 'ñaän cha' ku'niin tñan 'in Ni, bra nu na'aän 'in ykwi' Jesús nu nka X'naan. Lo'o ni, wa msñi wan cha' 'in Jesús chun' nu ngi'niin tñan cha' 'in Ni,

² ni siya nxke' ti' xka ta nten cha' si'i tñan 'in Ni lkaän. 'Wan ne' Corinto, wa nsu'wi lyo wan 'ñaän, cha' na' ykwiin' cha' 'in Jesús lo'o wan ti kulo. Chañi cha' kan'. Ka jlyo ti' nten cha' tñan 'in Jesús ngi'niin, bra nu ña'an ne' sa ña'an yaa to'o cha' kan' lo'o wan.

³ Nde ña'an nxkweän 'in ne' bra nu nxicha' ne' 'ñaän:

⁴ Ndi'in chabiya' 'ñaän cha' xñiin' chin' nan kuñ, nan ko'oün liya' loo tñan nu ngi'niin, nchkwii'n' lo'o ne' kan'.

⁵ Kwi' ngwaña'an, ka 'ñaän kaja kwilyo'oün lo'o ska nu kuna'an ta'a msñian cha' 'in Jesús, cha' tya'an lo'oün tuwiin nchga se'en nda'aän tijyu', nchkwii'n' lo'o ne' kan'. Ngwaña'an ngi'ni ta'a nda'aän tñan, ni

siya ta'a ykwi' nu nka X'naan, ni siya Tyu, ndi'in kwilyo'o ne' kan'.

⁶ Si'i skaän tiän lo'o Bernabé nu ndi'in cha' ngula ku'ni ba tñan cha' kaja nan ku ba, bra nu ndu'u ba cha' 'in Ndiose 'in nten.

⁷ ¿Ja jlyo ti' wan sa ña'an ngi'ni nten chalyuu cha' tyijin yu'wi 'in ne' chalyuu a? Ña'an ti' sndaru, ja nda'an ne' kan' wsuun xu'we ti, ndiya nu nda siya' ne'. Kwi' ngwaña'an, nten nu nsu'wi tñan ni' kixin' ni, ndyiji nan ku ne' lo'o nan ntya ne'; nten nu ña'ansiin 'in kuta 'in nten ni, ndi'yu ne' chin' styi' nu nsiin ne'. Kan' cha' ndi'in chabiya' 'wa, nu ngi'ni ba tñan 'in Jesús, cha' kaja nan nu tyijin yu'wi 'wa chalyuu. Ngwaña'an nchkwii'n' lo'o ne' kan'.

⁸ Nde nchkwii'n' chin' sa ña'an ngi'ni nten chalyuu, sa ña'an ndyiji nan ku ne'; kwi' ngwaña'an nchkwii' lo kityi 'in Ndiose, cha' jo'o nu ngwa'an Moisés nu ngwa s'ni.

⁹ Nde ña'an nchkwii' lo kityi kan': "Ja xkan' wan tu'wa kuta msu 'wan bra nu sta i' lo trigu cha' tyo'o mta ran." Ngwaña'an nchkwii' lo kityi kan', si'i cha' 'in kuta msu ti nchkwii' Ndiose, cha' nchka t'nän ti' Ni 'in i' cha' kaja bra nu ku i';

¹⁰ lo'o cha' 'wa nchkwii' Ni, cha' 'ware nu nda'an ba tijyu' cha' chkwii' ba cha' 'in Ndiose lo'o nten. Sa ña'an lka ne' nu nda'a yuu lo'o kuta msu, sa ña'an lka ne' nu nstun tya, ngwaña'an lka ba; lo'o bare ndi'in chabiya' 'wa cha' jñan ba chin' cha' su'we nu ndiya 'in nten bra nu ngi'ni ba tñan cha' 'in ne'.

¹¹ Tñan nu ngi'ni ba cha' 'wan, si'i ska tñan nu ka ña'an wan; ni' kasiya 'wan nchka tñan kan'. Ni siya ngwaña'an, ka tyaa yu'wi ti' wan 'wa, nan lka nu lyiji 'wa cha' tyijin yu'wi 'wa chalyuu.

¹² Xka la ta'a ngi'ni ba tñan ndyiji nan lka nu lyiji 'in ne' bra nu nda wan chin' siya' ne' kan'. ¿Ta ja su'we si ti kwi' ti cha' kaja 'wa, sa ña'an nu ndyiji 'in ne' kan' a?

Sa kan' ti cha', ja ska bra mjñan ba cha' su'we kan' 'wan. Ndalo 'a ba

nchga nu ti'í nu ndijin ba cha' ja siya' nchka ti' ba tukun' ba cha' su'we 'in Krixtu nu nchkwi' ba lo'o wan; nchka ti' ba cha' kunan wan cha' kan'.

¹³ Ja chan wa jlyo ti' wan sa ña'an nu nchka 'in nchga nten nu nka tñan ni' lyaa tlyu 'in ne' judío. ¿Ta si'í ti kwi' ni' lyaa kan' ndyiji nan nchku ne' kan' a? Ndyiji nan ku sti jo'o ni' lyaa kan' nu sa ku' ti nxñi lomstan nu nda'an lo'o ne' ni' lyaa, cha' tikiñi ne' 'in ran lo' msaa 'in Ndiose; sa yu'we ti lomstan kan' kaja 'in sti jo'o kan', cha' ku yu.

¹⁴ Lo'o bare, kichen se'en nu nda'an ba tijyu', su'we si ta ne' chin' nan nu tyijin yu'wi 'wa, cha' nda'an ba ndu'u ba cha' 'in Ndiose 'in ne'.

¹⁵ Lo'o ja siya' mjñaän nan kuñ 'in nten nchga se'en mda'aän. Ni siya ni ti, ja nda'aän kityi re cha' jñaän nan kuñ 'wan. ¡Ni siya kajaän ykwiñ', ja nchka 'a tiän' sñiñ nan 'in nten! ¡Su'we la nxke' tiän' cha' ngi'niñ tñan re ngwaña'an ti, ja lo'o liya'!

¹⁶ Ja su'we si ku'niñ siyeen' lo'o wan chun' nda'aän ndu'uñ cha' su'we 'in Jesús 'in nten; ti kwi' Ndiose, nda'an tñan Ni 'ñaän cha' ku'niñ tñan kan'. Lo'o tlyu 'a nu ti'í ka 'ñaän si ja chkwiiñ' cha' 'in Jesús lo'o nten.

¹⁷ Bra nu ku'niñ ska tñan cha' 'ñaän tiän, xke' tiän' cha' kaja liya' 'ñaän bra kan'. Lo'o ni, ska loo tñan mda Ni 'ñaän; wa nganun tñan kan' 'ñaän cha' kan' ti tñan ku'niñ, cha' wa ndatsaa Ni 'ñaän cha' ku'niñ 'in ran. Kan' cha' ngi'niñ tñan kan'.

¹⁸ ¿Ta ja kaja liya' 'ñaän loo tñan nu ngi'niñ bra kan' a? Chañi cha' kaja ran 'ñaän, ni siya xka ña'an cha' su'we kaja 'ñaän, cha' nu su'we 'a ka tiyeen' cha' nchkwiñ' cha' su'we 'in Jesús lo'o nten. Kan' cha' su'we 'a nxke' tiän', ni siya ja ta ne' liya' 'ñaän. Ja nchka tiän' jñaän ran 'wan, ni siya ndi'in chabiya' 'ñaän, cha' ngi'niñ tñan 'in Ndiose.

¹⁹ Ndi'in chabiya' 'ñaän cha' ku'niñ sa ña'an tñan nu nchka tiän' ku'niñ. Ni siya ja tukwin ndatsaa 'ñaän cha' ku'niñ tñan 'in ne', cha' nchka 'a tiän' cha' ka'an la nten sten cha' 'in Krixtu,

kan' cha' ndaän chabiya' 'in nchga nten cha' tatsaa ne' 'ñaän.

²⁰ Bra nu ndi'iñ se'en ndi'in ne' judío, bra kan' ngi'niñ sa ña'an nu ngi'ni ne' kan', cha' xñi la ne' cha' 'in Krixtu. Nchkwiñ' cha' 'in Jesús lo'o ne' kan', kan' cha' sa ña'an nu ngi'ni ne' judío lo'o ta'a ne', ngwaña'an ngi'niñ se'en ndi'in ne' kan', ni siya ja ndi'in cha' tukwaän cha' kula 'in ne' kan', tñan nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi cha' ku'ni ne' kan' ti s'ni la. Sa kan' ti cha' nchka tiän' cha' ka'an la ne' kan' xñi ne' cha' 'in Krixtu.

²¹ Ne' xka la'a tsu' ni, ja ndi'in cha' tukwa ne' kan' cha' 'in ne' judío. Kan' cha' sa ña'an si lkaän ta'a ne', ngwaña'an ngi'niñ bra nu ndi'iñ se'en ndi'in ne' xka la'a tsu' kan', cha' su'we la xñi ne' kan' cha' 'in Krixtu. Lo'o kan' ti ndukwaän nchga cha' nu ykwi' Ndiose Stian lo'oan, cha' ngwaña'an ndi'in cha' ka si stean cha' 'in Krixtu.

²² Bra nu ndi'iñ lo'o ne' ta'a msñian cha' 'in Jesús nu ti ji tsaä ña'an jñi ti' cha' 'in Jesús, ngi'niñ cha' ka su'wa cha' 'ñaän lo'o ne', cha' kunan la ne' kan' cha' 'in Krixtu. Nchga loo tñan ku'niñ cha' xlyaa la nten xñi cha' 'in Krixtu.

²³ Ngwaña'an ngi'niñ nchga se'en nda'aän, cha' nchkwiñ' lo'o nten cha' su'we 'in Jesús. Nchka tiän' cha' sa ña'an nchka su'we ni' kasiya 'ñaän xa wa ynaän cha' kan', kwi' ngwaña'an ka su'we ni' kasiya 'in nchga nten.

²⁴ Nde ña'an tñan nu mda Ndiose 'ñaän, sa ña'an lka bra nu tsaä ne' kanan lo'o ska kare. Tyun nten xnan su'wa ti bra kan', ni siya ska ti yu tyijin lyo yu 'in ta'a yu se'en nu tsaä tii kare kan'. Kwi' ngwaña'an ka lo'oan, ndi'in cha' sa ku' ti ku'nian tñan sa ña'an ya' nu tyii chalyuu 'ñaän.

²⁵ Lo'o wa xnan ti yu ska kare, ja ku'ni 'a yu ska cha' nu ku'ni ñu'un 'in yu, nu ku'ni cha' ja xnan su'we yu; talo yu sa ña'an ya' nu tyijin lyo yu 'in ta'a yu, cha' ku'ni yu kanan. Bra nu tsaä tii kare 'in yu, bra kan' kaja chin' cha' su'we 'in yu nu y'ni kanan kan', ni siya chin' ti bra talo cha' kan'. Xka ña'an nchka 'ñaän. Lye 'a ngi'nian tñan nchga tsan, sa ña'an ya' ta Ni ska

cha' su'we 'ñaan, ska cha' nu ja tsa' tii 'a.

²⁶ Lo'o na' ni, sa ña'an lka ska nten nu nxnan ska kanan, ngwaña'an ngi'niin lo chalyuu; ñi 'a nxnaän sa ña'an ya' kalaän la se'en nu tsa' tii tuwiin. Kwi' ngwaña'an lka cha' 'ñaän, ña'an ti' si nxuün ta'aän lo'o ndukun' ti, ja nji'iin ndukun' lo kwi'in ti.

²⁷ Ndaän nu ti'í 'ñaän, ti ykwiin' tiän, cha' talo tñan nu wa y'niin lo chalyuu, cha' ja kulaa ya' Ni 'ñaän siya' ti. Ka'an 'a cha' wa ngwa'uün 'in xka la nten cha' 'in Ndiose; lo'o na', ndi'in cha' ku'niin ñiin nchga cha' nu wa ykwiin'.

10

Ja ku'ni tnuan 'in nkwin jo'o

¹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, nchka tiän' katsaän' 'wan xiya' sa ña'an ngwa 'in ayman 'ñaan, bra nu mda'an ne' lo'o ayman Moisés nu ngwa s'ni. Ndukwi ngala ngata kwan se'en nda'an ne' kan', cha' ja ña'an yu xa'an kan' 'in ne'. Su'we ti mdi-jin ne' kan' jlu'we lo tyi'a se'en naan Tujo'o Nga'a, mdo'o ne' xka la'a tsu' bra kan'.

² Sa ña'an lka cha' bra nu ndyuk-watyaan cha' 'in Jesús, ngwaña'an ngwa ngala ngata nu ndyukwi kan', lo'o tyi'a tujo'o nu mdijin ne' kan'. Ta'a tyukwaa cha' tnun kan' y'ni cha' yten la ne' cha' 'in Moisés, kan' cha' mdo'o ña'an la ne' chun' yu kula kan'.

³ Lo'o Ndiose mda nan yku ta'a ne' kan'.

⁴ Kwi' ngwaña'an mjwi nan yi'o nchga ne' kan'. Se'en nu nskwa ska kee tnun si' ki'ya, la kiya' kee kan' mdo'o tyi'a nu yi'o ne'. Ndiose mda tyi'a nu yi'o ne' kan', cha' ni siya ti bra kan' mda'an ti kwi' Krixtu lo'o ne' kan', y'ni Ni kwenta 'in ne' se'en mda'an ne'.

⁵ Ni siya ngwaña'an y'ni Ndiose, ja mslyaa 'a ne' kan' tukwa ne' cha' 'in Ni siya' ti. Kan' cha' ngwa ndaja ti' Ni 'in ne' bra kan', ngulaa ya' Ni 'in ne'; lo nten' wtyi kan' ngujwi ne'

bra kan', ynun tijyan ne' kan' tu'wa tuwiin kan'.

⁶ Lo'o nan ni, ka tyaa yu'wi tian' sa ña'an nu y'ni ayman kan' nu ngwa s'ni. Ja su'we si xkwi' cha' kuxi xu'wi tiyeen, cha' kwi' ngwaña'an y'ni ne' kan' ti bra kan'.

⁷ Ti kwi' ti cha', ja su'we ku'ni tnuan 'in nkwin jo'o, sa ña'an nu y'ni ne' kan'. Nde ña'an nchkwi' kityi kula cha' 'in ne' kan': "Sa ku' ti y'ni ne' ta'a. Xa wa mdyii yku ne' yi'o ne', bra kan' mdyituun ti ne' cha' ku'ni ne' ya ña'an ti lo'o ta'a ne'" ndukwin kityi kan'.

⁸ Ti kwi' ti cha', ja su'we ku'nian cha' chen ña'an lo'o xka nu kuna'an nu si'i nten 'ñaan, sa ña'an nu y'ni ne' kan' bra kan'. ¿Ni sa ña'an ngwa bra kan' a? Ska tsan ti ngujwi kala ndukwa snan mi nten kan' si'ya cha' kuxi kan'.

⁹ Kwi' ngwaña'an, ja su'we xtyi lyo'oun tian 'in Ndiose nu nka X'naan, cha' ka'an 'a cha' tlyu ti' ngi'ni Ni 'ñaan. Ngwaña'an y'ni ne' kan' nu ngwa s'ni, bra kan' msu'wa Ni kunan tlá yaa yjwi i' 'in ne' kan'.

¹⁰ Ti kwi' ti cha', ja ndi'in cha' chk-wian' cha' kuxi 'in Ndiose. Wa mdiya chin' ayman kan' nu y'ni ngwaña'an, lo'o kan' mdyii ne' yjwi Ni 'in ne' kan', cha' msu'wa Ni ska angajle nu mdo'o nde ni' kwan cha' yaa yjwi 'in ne' kan'.

¹¹ Nchga cha' tnun kan' ngwa 'in ayman kan' nu ngwa s'ni, cha' kaja ña'an nu tyaa yu'wi ti' xka ta nten nu kan lo chalyuu nde loo la nan lka nu ngwa 'in ayman kan', ni cha' lka ngwa 'in ne' kan' ngwaña'an. Kwi' ngwaña'an ti ndukwa cha' kan' lo kityi ni, cha' kuwe tian' 'in cha' kan'. Wa ndla ti tyii chalyuu se'en ndi'ian ni;

¹² kan' cha' su'we si kuwe ti' wan, cha' ja tyo'o ntan wan 'in tuwiin nu ñi ka, si nchka ti' wan cha' su'we ti tyi'in kasiya 'wan, cha' ja tyukwa wan ska cha' kuxi siya' ti.

¹³ Nchga bra nu tyukwa wan ska cha' kuxi, ja kuwe ti' wan bra kan'; ndiya bra nu ngwaña'an ndyukwa nchga nten chalyuu cha' kuxi kan'. Ja kuwe ti' wan, ña'an Ndiose 'ñaan;

nchga tñan nu ndukwin Ni cha' ku'ni Ni cha' 'ñaan, ku'ni Ni tñan kan'. Ja ta Ni chabiya' cha' tyijin lyo ska cha' kuxi 'wan sa ña'an ya' nu ja ka kulaa ti'in wan 'in ran. Ti kwi' bra nu wa kwiñi lyo'o ti cha' kuxi kan' 'wan, bra kan' su'wa ya' Ni 'wan cha' ja ku'ni wan cha' kuxi kan', lo'o kan' ka tyo'o laa wan 'in cha' kuxi kan'.

14 'Wan ta'a su'we nsu'wiin, su'we 'a nka tiyeen ña'aan 'wan, kan' cha' nchkwiiñ' 'aän lo'o wan ni, cha' ja ku'ni tnun wan siya' ti 'in nkwin jo'o 'in ne', ja tsa wan se'en ndukwa nkwin jo'o kan'.

15 Nxke' tiän' cha' su'we 'a nnan wan ska cha', wa lka nda'an su'we cha' tiye wan, nxke' tiän', kan' cha' nchkwiiñ' lo'o wan ngwaña'an. Ka ki'ya wan kwenta cha' chañi lka cha' nu nchkwiiñ' lo'o wan ni.

16 Bra nu ndyo' ti'ian su'wa ti lo'o ne' ta'a msñian cha' 'in Jesús ni, nchkuan lo'o ndi'yoan bra kan'; ngwaña'an ngi'nian chun' cha' nkwan Jesús nan nchkuan ti kulo. Kan' cha' kulo ndukwa la nchkwian' ngwa xu'we 'in Ndiose cha' 'in tñan nu y'ni Jesús kan'. Bra nu ko'oan mñun kan', bra kan' su'wa ndi'in cha' 'ñaan lo'o ti kwi' Jesús lo'o nchga ne' ta'aan; ti kwi' bra kan' tyu'wi tian' cha' wa ngalu tnen ykwi' Jesús cha' ngujwi Ni lo wsi si'yaan. Bra nu nchkuan jaxlya kan', kwi' ngwaña'an lka cha' kan', su'wa ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesús lo'o nchga ne' ta'aan; ti kwi' bra kan' tyu'wi tian' cha' mda Jesús tyukwi ña'aan ykwi' cha' ngujwi Ni lo wsi si'yaan.

17 Ska ti jaxlya ndukwa lo msaa se'en nchkuan su'wa ti; bra nu ndyu'we jaxlya kan', bra kan' ta'aan ndyiji nan kuan, ni siya tyuan lkaan. Sa tlyu ti ndi'ian cha' lkaan nten 'in Jesús bra kan'.

18 Ki'ya wan chin' kwenta sa ña'an ngi'ni ne' judío. Nda'an lo'o ne' 'in lomstan cha' xtya ne' 'in lo msaa se'en ngi'ni tnun ne' 'in Ndiose. Lo'o kan' ndiya nu nka tñan ni' lyaa kan', nu nchku nan nu ngwa lomstan kan'. Ndi'in cha' 'in nu nchku lomstan

kan' lo'o Ndiose, cha' kwi' cha' 'in Ni ndukwa lo msaa kan'.

19 Ja su'wa ngi'ni ne' xka la'a tsu' lo'o nkwin jo'o 'in ne'. Nxtya ne' kuna' lo msaa cha' ka lomstan cha' 'in jo'o 'in ne'. ¿Ta tlyu la cha' ndi'in 'in nkwin jo'o kan' sikwa a? Si'i. Ja ndi'in cha' 'in ran siya' ti. Su'wa ña'an kuna' lomstan kan' lo'o ya ña'an ti kuna'.

20 Nde ña'an lka cha' bra nu ngi'ni tnun ne' 'in jo'o kan', si'i 'in Ndiose ngi'ni tnun ne' kan'; ngi'ni tnun ne' 'in tyun lo kwi'in xa'an bra nu ngi'ni ne' ngwaña'an. Lo'o 'wan ni, ja su'we ka su'wa cha' 'wan lo'o kwi'in xa'an kan'.

21 Ja su'we ko'o wan cha' 'in kwi'in xa'an kan', lo'o kan' ko'o wan nan nu wa mda X'naan Jesús cha' ko'oan. Ja siya' su'we cha' kan'. Ti kwi' ti cha', ja su'we ku wan cha' 'in kwi'in xa'an kan', lo'o chun' ndi'in la, kan' ku wan cha' 'in Jesús nu nka X'naan.

22 ¿Ta nchka tian' cha' kasin' ti' Ndiose X'naan sikwa a? ¿Ta nchka la 'ñaan ke Ndiose X'naan sikwa a?

Kuwe tian' 'in xka la nten, si'i xkwi' cha' 'ñaan ti ykwi' tian kuwe tian'

23 Chañi 'a cha' nu nchkwii' nten: "Ndi'in chabiya' 'ñaan cha' ku'nian ya ña'an ti cha', sa ña'an nu nchka tian' ku'nian", ngwaña'an nchkwii' nten ndiya bra. Sa kan' ti cha', ndiya cha' nu ka ku'nian nu ja nnanjo'o 'ñaan siya' ti. Chañi cha' ka ku'nian sa ña'an nu nchka tian'; sa kan' ti cha', si'i nchga cha' ngi'ni cha' sten su'ween laan cha' 'in Ndiose.

24 Ndi'in cha' tya'an cha' tiyeen sa ña'an nu ka su'we la cha' 'in xka la nten, si'i xkwi' cha' 'ñaan tian kuwe tian'.

25 Ka ku wan nchga nan nu ndujwi' ne' lo kiya'; ja n'ni cha' kuwe ti' wan nan ka lka ran, si su'we, si ja su'we lka ran cha' 'wan.

26 Ndiose Stian, x'nan tyukwi ña'aan chalyuu lka Ni, ti kwi' Ni ngwiñan Ni nchga loo nan nu nsu'wi lo chalyuu.

27 Ja kuwe ti' wan bra nu chkwii' ska nten lo'o wan cha' ku wan chin' se'en ndi'in ne', ni siya ska nten nu ja ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose lka ne'

kan'. Su'we si tsa'a wan se'en ndi'in ne' kan' si su'we nka tiye wan sikwa. Lo'o kan' ku wan nan lka nu ta ti ne' 'wan; ja ndi'in cha' kuwe ti' wan cha' 'in nan nchku wan kan', si su'we ran, si ja su'we ran cha' 'wan.

²⁸ Ska ti si katsa' ska nten ta'a nchku wan 'wan cha' lomstan nu mdukwa tloo jo'o lka kuna' nu nchku wan kan', bra kan' ja su'we ku wan 'in ran. Su'we la si ki'ya ne' kan' kwenta cha' kuxi ran cha' 'wan, cha' ka jlyo ti' ne' cha' ja ndi'in cha' ku wan nan kan' xa wa msñi wan cha' 'in Jesús.

²⁹ 'Wan, wa jlyo ti' wan cha' kan'. Xka ta ne' kan' ti ji ka biya' su'we ti' ne', kan' cha' ja nchka tiän' cha' tyo'o tsu' ne' 'in tuwiin nu ñi chun' wa na'an ne' cha' nchku wan nan kan'.

Ja chan chkwi' wan lo'oũn bra kan': "¿Ni cha' lka xkwi' cha' 'in xka ta nten kuwe tian' a? Ndi'in chabiya' 'ñaan ku'nian sa ña'an nu nchka tian' ku'nian.

³⁰ Bra nu ndyaan xu'we 'in Ndiose cha' 'in nan nchkuan, ¿ni cha' lka nchkwi' nten cha' kuxi 'ñaan cha' nchkuan 'in ran sikwa a?" chkwi' wan lo'oũn.

³¹ Su'we sikwa, ni siya ku wan, ni siya ko'o wan, ni siya ku'ni wan ya ña'an ti tñan nu ngi'ni wan, tyu'wi ti' wan 'in Ndiose tyukwi laja nu ku'ni wan tñan kan', cha' ka biya' ti' nten bra kan' cha' su'we 'a lka cha' 'in Ndiose, ti kwi' cha' nu wa yten wan.

³² Ja ta wan chabiya' tyo'o tsu' ska nten 'in tuwiin nu ñi 'in Krixtu; ni siya ne' judío, ni siya ne' xka la'a tsu' nu si'i ne' judío lka, ja ska nten nu ta'a msñi wan cha' 'in Ndiose, ja su'we siya' ti si tiyuu ne' ya' kune' xa'an.

³³ Nchga se'en ngi'niin tñan nduwe tiän' 'in xka ta nten, si ka su'we kasiya 'in ne' bra nu ku'niin tñan kan'. Ni siya ja kaja cha' su'we 'ñaan ti ykwiin' tiän, nchka tiän' cha' ka su'we kasiya 'in nchga nten, cha' kaja ña'an lyaa ne' 'in cha' kuxi bra kan'.

11

¹ Kan' cha' ni, ki'ya su'we wan kwenta sa ña'an tñan nu ngi'niin, lo'o kwi' ngwaña'an ku'ni wan bra kan',

cha' ti kwi' ta'a tñan nu y'ni Krixtu ngi'niin.

Sa ña'an ndi'in cha' ku'ni ne' kuna'an nu ndyo' ti'in lo'oan

² 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, su'we 'a nka tiyeen ña'aän 'wan, cha' xkwi' nsu'wi ti' wan 'ñaän, kwi' ngwaña'an su'we 'a ndukwa wan nchga loo cha' nu ngwa'uün 'wan.

³ Nde ndiya ska cha' nu nchka tiän' cha' ka biya' ti' wan. Ndiose nka ndloo 'in Krixtu, kwi' ngwaña'an Krixtu nka ndloo 'in nchga nten; kwi' ngwaña'an ska yu ki'yu nka ndloo 'in kuna'an 'in yu.

⁴ Kan' cha' ja tyukwa smlu ke yu ki'yu ni' lyaa se'en ndyo' ti'in wan; ni siya chkwi' yu lo'o Ndiose, ni siya katsa' yu ska cha' 'in Ndiose 'in nten, ja tyukwa smlu ke yu. Ndloo nka Krixtu 'in yu, kan' cha' ja su'we ku'ni siye' yu 'in Ndiose ña'an ti' si tyukwa smlu ke yu.

⁵⁻⁶ Nu kuna'an ni, su'we si su'wa ne' piyun ke ne' bra nu tyo' ti'in nchga nten ni' lyaa; ni siya chkwi' ne' lo'o Ndiose, ni siya katsa' ne' ska cha' 'in Ndiose 'in nten, su'wa ne' piyun ke ne', cha' ja ta ne' kuna'an cha' wjyu'u 'in kwilyo'o se'en ndyo' ti'in ne' bra kan', cha' ndloo la nka nu ki'yu 'in nu kuna'an. Ndlya wan kichan' ke nu kuna'an nu lye nsu'wi ki'yu 'in, cha' ka jyu'u ti'; kwi' ngwaña'an siye' ngi'ni nu kuna'an nu ja nsu'wa piyun ke ni' lyaa. Kan' cha' 'wan, ne' kuna'an, si ja nchka ti' wan ku'ni siye' wan tloo kwilyo'o wan bra nu tyo' ti'in wan lo'o ne', su'we la si tukun' wan te' ke wan bra kan'; ja ndi'in cha' ka jyu'u ti' wan bra kan'.

⁷ Ja ndi'in cha' skun' ke yu ki'yu, cha' Ndiose ngwiñan ska yu ki'yu ti kulo; sa ña'an lka ykwi' Ni, ngwaña'an ngwiñan Ni 'in yu. Xka ña'an lka ne' kuna'an, su'we 'a ña'an nu kuna'an cha' 'in yu ki'yu.

⁸ Kulo ndukwa la ngwiñan Ndiose yu ki'yu, chun' ndi'in la ngwiñan Ni nu kuna'an bra kan'. Tijyan si' yu ki'yu ngulo Ni cha' ngwiñan Ni nu

kuna'an, si'i tijyan nu kuna'an ngulo Ndiose xa nu ndya' yu ki'yu;

⁹ kan' cha' cha' 'in yu ki'yu ndya' nu kuna'an nu ngwa ti kulo, si'i cha' 'in nu kuna'an ndya' yu ki'yu.

¹⁰ Su'we la tukun' nu kuna'an ke sikwa, cha' ka biya' ti' nten cha' ndiya nu nka ndloo 'in ne'. Lo'o angajle nu nda'an se'en ndyo' ti'in wan, lo'o kan' ka biya' ti' cha' kan' bra kan', bra nu ña'an ne' 'in nu kuna'an 'wan.

¹¹ Lo'o ni, su'wa ti msñian cha' 'in Jesús, ni siya yu ki'yu lkaan, ni siya nu kuna'an lkaan. Ja kaja ña'an tyi'in yu ki'yu lo chalyuu si ja lo'o nu kuna'an; kwi' ngwaña'an nu kuna'an, ja kaja ña'an tyi'in lo chalyuu si ja lo'o yu ki'yu.

¹² Chañi cha' cha' 'in yu ki'yu ndya' nu kuna'an ti kulo, kwi' ngwaña'an chañi cha' nu kuna'an lka nu ngi'ni kala 'in yu ki'yu, lo'o Ndiose lka nu ngi'ni cha' ku'u ta'a tyukwaa ne' lo chalyuu.

¹³ Ykwi' wan katsa' ñi wan 'ñaan si su'we nxke' ti' wan cha' chkwi' ska nu kuna'an lo'o Ndiose bra nu ja nchkun' ke ne'.

¹⁴ Ta'a nan nten chalyuu, jlyo tian' sa ña'an ña'an kichan' kean. Kwi' ngwaña'an jyu'u 'a tian' si tukwin 'a kichan' ke ska yu ki'yu.

¹⁵ Si'i ngwaña'an nxke' tian' lo'o nu kuna'an, su'we 'a nxke' tian' si tukwin kichan' ke nu kuna'an. Kunanjo'o kichan' ke ne' 'in ne', cha' ja ka jyu'u ti' ne'.

¹⁶ Si ndiya nten nu chkwi' kuxi cha' nu nchkun' ke ne', su'we si ka biya' ti' ne' kan', cha' ska ña'an ti ngi'ni ba sa ña'an nu ngi'ni ta'a nten 'in Jesucristo nchga kichen tyi ne'.

Cha' kuxi nu nchka bra nu nchku siinan, siin nu ngwa'u Jesús 'ñaan cha' kuan

¹⁷ Xka cha' kwa'aan re, cha' ka biya' ti' wan cha' ja ndiya tiän' tñan nu ngi'ni wan bra nu ndyo' ti'in wan cha' ku siin wan sa ña'an nu ngwa'u Jesús 'ñaan cha' ku'nian. Ndi'in cha' ka su'we kasiya 'wan bra nu ku siin wan cha' 'in Jesús; lo'o xka ña'an ngi'ni siin

kan' lo'o wan ni, ngi'ni ñu'un ran 'in kasiya 'wan.

¹⁸ Wa ytsa' ne' 'ñaan cha' ja su'we ngi'ni wan se'en ndyo' ti'in wan cha' ku siin wan. Ska ña'an ngi'ni wan ska wan, ndukwin ne'. Lo'o kwi' ngwaña'an ngi'ni wan, nxke' tiän'.

¹⁹ Sa kan' ti cha', si ngwaña'an wa msu'we ta'a wan, i chañi ka biya' tian' ni ña'an nu ñi la cha' 'in, cha' ndukwa yu cha' 'in Jesús!

²⁰ Ja su'we cha' ngi'ni wan siin nu si'i sa ña'an nu ngwa'u ykwi' Jesús 'ñaan, cha' ku'nian bra nu tyo' ti'ian lo'o ta'aan bra kan'.

²¹ Bra nu wa ndiya bra ku wan, bra kan' ndla ti nchku siin wan cha' wan ti, lo'o ja nda wan tyempu siya' ti ku xka ta ta'a wan; kan' cha' ndiya ne' ta'a wan nu ja ndyiji ku su'we, lo'o ndiya xka ta ne' ta'a wan nu nchka ku'wi ne', cha' ka'an 'a nan nxñi ne' ndi'yu ne'.

²² Ka ku wan ko'o wan nde na'an tyi wan si ngate' 'a ti' wan. Sa ña'an nu ngi'ni wan ni, ngi'ni ñu'un wan 'in ta'a ndi'in wan, ta'a msñi wan cha' 'in Ndiose, lo'o nda wan cha' wjyu'u 'in ne' ti'i ta'a msñi wan cha' 'in Jesús. Lo'o ni, ja chan wa jlyo ti' wan cha' ti ndi'in cha' chkwiin' laän lo'o wan lye, cha' ja su'we ngi'ni wan lo'o cha' re siya' ti.

Siin nu ngwa'u X'naan Jesús cha' kuan

²³ Nde lka cha' nu ndu'uün 'wan, ti kwi' cha' nu ynaän bra nu ykwi' nten nu y'ni xa'an cha' nu ykwi' X'naan ti kulo: Ti kwi' tla nu yjwi' xu'wa yu xa'an 'in Jesús, xa nu ti ndi'in ne' kan' lo'o Jesús, bra kan' msñi Jesús jaxlya, ndukwin ne' kan',

²⁴ ndya yu su'we 'in Ndiose Stian, lo'o kan' msu'we yu jaxlya kan'; bra kan' ykwi' Jesús lo'o ta'a nda'an yu: "Ku wan jaxlya re; ña'an ti' kunaän' tyukwi ña'aän, kwi' ngwaña'an ka jaxlya re cha' 'wan. Si'ya wan kaja nu ti'i 'ñaan lo wsi, kan' cha' ka tyaa yu'wi ti' wan 'ñaan bra nu ku wan jaxlya re" ndukwin Jesús 'in ne' kan'.

25 Chun' ndi'in la, xa wa mdyii y'ni ne' siin, bra kan' msñi Jesús basu; lo'o nde lka cha' nu ykwi' yu lo'o ne' bra kan': "Bra nu ko'o wan nan nu nsu'wi ni' basu re, bra kan' tyaa yu'wi ti' wan cha' kalu tneën si'ya ki'ya nu ndukwi nchga nten, cha' xiya' ka su'wa cha' 'in Ndiose Stiin lo'o nten chalyuu. Bra nu ko'o wan nan re, tyaa yu'wi ti' wan 'ñaan bra kan'" ndukwin Jesús 'in ne'.

26 Kan' cha' nchga bra nu ku wan jaxlya kan', ko'o wan nan nu nsu'wi ni' basu kan', ñi kwa'u wan 'in nten cha' ngujwi Jesús lo wsi cha' 'ñaan, sa ña'an bra nu kan Jesús xiya'.

Sa ña'an nu ndi'in cha' ku sian cha' 'in Jesús

27 Nde ña'an nchka cha' kan' bra kan'. Ndukwian ki'ya tloo Ndiose, si ja tyukwi ti tiyeen ku sian lo'o ko'oan mñun cha' 'in X'naan Jesús. Ngi'nian cha' kuxi lo'o ykwi' X'naan bra kan', chun' cha' ja ndyu'wi su'we tian' cha' mda Jesús tyukwi ña'aan ykwi' yu cha' mji'in ka'an ne' 'in yu lo wsi, lo'o tnen yu ngalu bra nu nga'an yu lo wsi lo'o ngujwi yu si'yaan.

28 Kan' cha' ndi'in cha' kuwe su'we tian' bra nu kuan siin kan'; bra kan' tyukwi ti tiyeen kuan jaxlya kan', ko'oan nan nu nsu'wi ni' basu kan'.

29 Si ja kuwe su'we tian' ni cha' lka nu nchkuan 'in ran, ni cha' lka nu ndi'yuan 'in ran, bra kan' tukwian ki'ya tloo Ndiose, cha' ja ndyu'wi tian' 'in ykwi' Jesús, lo'o ngwaña'an ja ndyu'wi 'a tian' 'in xka la ta'aan nu su'wa ti ngi'ni tnun 'in Ni lo'oan.

30 Kan' cha' ti'í 'a tyun ne' ta'a wan, lo'o ndiya tyun wan nu lye 'a nchka na'an ti', lo'o ndiya ta'a wan nu ngujwi siya' ti.

31 Si kuwe su'we tian' ti kulo la bra nu ti ji kuan siin kan', nan ka lka kan', ja ndi'in cha' ku'ni tlá Ni 'ñaan ngwaña'an bra kan'.

32 Ngi'ni tlá Ni 'ñaan, kwi' ngwaña'an nda Ni nu ti'í 'ñaan si'ya cha' kuxi nu ngi'nian, cha' nu chun' ndi'in la, xa wa mdyii chalyuu ja tsaan nde lo jwlyaa lo'o nten nu ja ndukwa cha' 'in Ni siya' ti.

33 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, tyaa yu'wi ti' wan cha' kan' bra nu tyo' ti'in wan cha' ku'ni wan siin kan'; kata wan chin' 'in ta'a wan cha' su'wa ti tyisnan ku wan lo'o nchga ta'a wan.

34 Si ndiya wan nu ngate' ti' wan, ku wan tyija na'an tyi wan kulo ndukwa la. Lo'o kan' ja ku'ni wan cha' kuxi bra nu tyo' ti'in wan, lo'o ja ndi'in cha' ku'ni tlá Ni 'wan bra kan'. Xka la cha' nu ykwi' wan lo'oün, ka kanun ran cha' ku'ni biyaan' ñian 'in ran bra nu kalaan se'en ndi'in wan.

12

Ngi'ni Tyi'i Ndiose cha' ka ku'nian tñan kwenta skaan

1 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, ndiya ska cha' nu nchka tiän' cha' ka biya' ti' wan cha' 'in tñan nu ka ku'nian skaan chabiya' 'in Tyi'i Ndiose.

2 Jlyo ti' wan sa ña'an nu y'ni wan ti s'ni, bra nu ja ya kunan wan cha' 'in Jesús; bra kan' lye 'a mñi lyo'o nkwin jo'o 'wan, jo'o nu ku'un ti, cha' nu lye 'a yaa ña'an ti' wan nchga loo cha' nu ndi'in 'in jo'o kan'.

3 Kan' cha' nchka 'a tiän' cha' ka biya' ti' wan cha' re. Si'i Tyi'i Ndiose nu ngi'ni cha' chkwi' nten: "¡Kune' xa'an lka Jesús kan'!" Ja ka chkwi' nten ngwaña'an chabiya' 'in Tyi'i Ndiose. Lo'o bra nu chkwi' nten: "¡X'naan lka Jesús!", Tyi'i Ndiose lka nu ngi'ni cha' chkwi' ne' ngwaña'an bra kan'.

4 Tyun loo cha' tiya nda Ndiose 'ñaan cha' ka ku'nian ska tñan 'in Ni, lo'o ska ti Tyi'i Ndiose ngi'ni cha' ka ku'nian tñan kan'.

5 Ni siya ska ña'an tñan ngi'nian kwenta skaan, tñan 'in Ndiose ngi'nian ta'aan bra kan'.

6 Ni siya ja su'wa tñan nu ngi'ni nchgaan, ska ti Ndiose ngi'ni cha' ka ku'nian tñan kan', ta'aan.

7 Ngi'ni Tyi'i Ndiose lo'oan cha' ta'aan ka ku'nian ska tñan cha' 'in Ni, ta'aan nu ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesús; kan' lka ska loo tñan nu tayaan' 'in ta'aan. Lo'o cha' kan' ka jlyo tian' cha' ndi'in Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'ñaan.

8 Nde lka tñan nu ka ku'nian chabiya' 'in Tyi'i Ndiose: ndiya ne' ta'aan nu ntsa' ñi sa ña'an nu ngwa 'in Jesús; lo'o ndiya ne' ta'aan nu su'we 'a ndu'u tuwiin cha' xñian cha' 'in Ndiose;

9 kwi' ngwaña'an ndiya ne' ta'aan nu su'we 'a ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose; lo'o ndiya ne' ta'aan nu nchka 'in ne' ku'ni chkaa ne' nu ti'í chabiya' 'in Jesús;

10 kwi' ngwaña'an ndiya ne' ta'aan nu nchka 'in ne' ku'ni cha' tnun chabiya' 'in Ndiose, tñan nu ja nchka ku'ni nten; lo'o ndiya xka ta ne' ta'aan nu nchka 'in ne' katsa' 'in nten ska cha' nu wa ytsa' Ndiose 'in ne' kan'; lo'o ndiya ne' ta'aan nu ndii ti' sa ña'an tñan ngi'ni ska nten, si cha' 'in Tyi'i Ndiose ngi'ni ne' tñan, o ta si'i cha' 'in Ndiose ngi'ni ne' tñan; lo'o ndiya ne' ta'aan nu nchka 'in ne' nchkwi' cha' nu nchkwi' ne' xka la kichen; lo'o ndiya ne' ta'aan nu nchka 'in ne' ku'ni xa'an cha' kan' cha' kitsa' 'in ne' cha'tñan, cha' ka biya' ti' nchga nten ña'aan cha' nu nchkwi' ne' kan' bra kan'.

11 Ska ti Tyi'i Ndiose ngi'ni cha' nchka 'in nten ku'ni nchga tñan kan'; kan' lka nu nda ska loo tñan ku'ni skaan, sa ña'an nu nka tiye Ni cha' ka 'ñaan.

Ska ti nten lkaan lo'o nchga ta'a msñian cha' 'in Jesús

12 Lo'o nan ni, ska ti nten lkaan, ni siya tyun 'a tijyan nsu'wi laja kunaan'. Kwi' ngwaña'an lka lo'o nchga ne' ta'a msñian cha' 'in Krixtu ska kichen; ska ta ti nten lkaan, ni siya xka ña'an ngi'ni skaan.

13 Nchga ne' ta'aan, ni siya ne' judío lkaan, ni siya ne' xka la'a tsu' lkaan, ni siya msu nu msi'i nten lkaan, ni siya msu nu ndi'in su'we ti lkaan, wa mdukwatyaan chabiya' 'in Tyi'i Ndiose; wa nganun Tyi'i Ndiose ni kasiya 'in ta'aan, cha' su'wa ndi'in tiyeaan lo'o ya ña'an ti nten nu msñi cha' 'in Krixtu.

14 Tyun 'a tijyan nsu'wi laja kunaan' cha' kunanjo'o 'ñaan bra nu

ngi'nian tñan lo chalyuu, si'i ska ti tijyan nu ndloo la 'ñaan.

15 Ña'an ti' si chkwi' kiyaan' cha' re lo'oan: "Si'i yaa' lkaän, kan' cha' ja ndi'in cha' 'ñaän lo'o wan." ¿Ni sa ña'an ka cha' ni a? Ti ykwi' ti ran ja ka 'in ran kulaa ti'in ran 'ñaan, cha' ndya kala ran lo'o tyukwi ña'aan.

16 Bra kan' si chkwi' jin nxkaan lo'oan: "Si'i kiloo lkaän, kan' cha' ja ndi'in cha' 'ñaän lo'o wan." ¿Ni sa ña'an ka cha' ni a? Ti ykwi' ti ran ja ka 'in ran kulaa ti'in ran 'ñaan, cha' ndya kala ran lo'o tyukwi ña'aan.

17 Ja kaja ña'an nu kunaan, si xkwi' kiloan lka tyukwi ña'aan. Kwi' ngwaña'an, ja ka ykwian' ska nan si xkwi' jin nxkaan lka tyukwi ña'aan.

18 Wa mstyia se'en Ndiose nchga tijyaan laja kunaan', cha' kwi' sa ña'an nu ndiya ti' Ni, kwi' ngwaña'an ngwiñan Ni 'ñaan.

19 Ja lkaan ska nten nu sa yu'we ti nan.

20 Ngwaña'an lka cha' ska ti nten lkaan tyukwi ña'aan, ni siya tyun 'a tijyaan nsu'wi laja kunaan'.

21 Ja ka chkwi' kiloan lo'o yaan' cha' ja ka kunanjo'o 'ñaan. Kwi' ngwaña'an, ja ka chkwi' kean lo'o kiyaan' cha' ja ka kunanjo'o 'ñaan.

22 Ni siya nxke' tian' cha' chin' la tñan ngi'ni ska loo tijyaan, ja chan ti kwi' tijyan kan' lka nu ndloo la 'ñaan;

23 lo'o ska se'en laja kunaan' se'en nu nxke' tian' cha' ja su'we ña'an, nde kwa ndukuan' ska te' lo ran. Ska se'en nu kti 'ñaan, nu jyu'u 'a tian' si ña'an nten, nchga bra ndukuan' te' lo se'en kti kan';

24 xka la se'en laja kunaan' ni, ndaan chabiya' ni siya ja chkun' te' lo ran. Ngwaña'an ngwiñan Ndiose tyukwi ña'aan, cha' ti kwi' se'en laja kunaan' nu ja ña'an nten, kan' lka nu kti la cha' 'ñaan.

25 Su'wa ti ngi'ni nchga tijyan tñan laja kunaan', su'wa ti ndi'in cha' 'in ska tijyaan lo'o xka la tijyaan se'en ndya kala ran.

26 Bra nu ti'í chin' ska tijyaan, tyukwi ña'aan ti'í bra kan'; bra nu

ku'nian kti lo'o ska tijyaan, tyukwi ña'aan su'we tian' bra kan'. (Kwi' ngwaña'an lka wan, tyukwi ña'aan ska ta wan nu wa msñi wan cha' 'in Krixtu).

²⁷ Ta'a wan su'wa cha' 'wan lo'o nchga nten ta'a msñian cha' 'in Krixtu skaa kichen sikwa; kwi' ngwaña'an kwenta skaa wan lka wan nten 'in Krixtu.

²⁸ Su'we 'a ngulo suwi Ndiose 'in nten nu ka tñan 'in Ni cha' 'in nchga nten nu wa msñi cha' 'in Krixtu ska kichen. Kulo ndukwa la ngulo suwi Ni 'in nten nu tsaa xka kichen tijyu' la cha' chkwi' ne' cha' 'in Jesús lo'o nten kichen kan'; bra kan' ngulo suwi Ni 'in nten nu katsa' 'in ta'a nten ne' ska cha' nu chkwi' Ndiose lo'o ne'; lo'o ndiya nu ñi 'a ndu'u cha' 'in Jesús 'in ta'a nten ne'; lo'o ndiya nu ku'ni cha' tnun chabiya' 'in Ndiose, tñan nu ja ka ku'ni nten; lo'o ndiya nu nchka 'a 'in ku'ni chkaa 'in nu ti'í chabiya' 'in Jesús; lo'o ndiya nu su'we 'a ndaya' 'in ta'a nten lo'o ya ña'an ti loo tñan; lo'o ndiya nu nka tñan cha' 'in ta'a nten, ndiya nu nchka nchkwi' cha' nu nchkwi' ne' xka kichen. Laja nten 'in Ndiose, ngulo suwi Ni 'in ne' nu ka ku'ni nchga loo tñan.

²⁹ Si'i nchgaan nda'aan tijyu' cha' chkwian' cha' 'in Jesús lo'o ne' xka kichen; si'i nchgaan nu nchka 'ñaan kasaan' ska cha' nu chkwi' Ndiose lo'o nten; kwi' ngwaña'an wa lka ti nan nu ka kwa'uan ñi cha' 'in Jesús 'in nten, wa lka ti nan nchka 'ñaan ku'nian cha' tnun cha' 'in Ndiose;

³⁰ lo'o si'i nchgaan nu nda Jesús chabiya' 'ñaan cha' ku'nian cha' chkaa nu ti'í; si'i nchgaan nchkwian' cha' nu nchkwi' nten xka kichen; si'i nchgaan nchka 'ñaan kitsaan' cha' kan' 'in xka ta nten ta'aan, cha' ka biya' ti' ne' ni cha' nchkwi' ne' ta'aan lo'o ne' bra kan'.

³¹ Kan' cha' ndi'in cha' jñan wan chabiya' 'in Ndiose cha' ka ku'ni la wan tñan, cha' ka ku'ni wan ska tñan nu taya' 'in xka la nten ta'a wan. Lo'o ngwaña'an, ti ndiya xka cha' nu ndloo la 'wan, nu ja ya kwa'uñ 'wan; kan' lka cha' nu kwa'uñ 'wan ni.

13

Si chañi 'ñaan cha' nchka t'nan tian' 'in ta'a ntean

¹ Ja n'ni cha' ni siya nchka 'a 'ñaan nchkwian' nchga loo cha' nu nchkwi' nten chalyuu, ni siya nchkwian' cha' nu nchkwi' nten 'in Ndiose nu ndiya se'en ndi'in Ni nde ni' kwan; si ja su'we nka tiyeaan ña'aan 'in xka ta nten, ja ska cha' su'we ngi'nian bra kan'. Lkaan ña'an ti' ska snen kijin nu njyi'in ne' ngwaña'an ti, kwi' ngwaña'an lkaan ña'an ti' ska ta chkwan skwi nu kwen 'a nxnen ne'; ja n'ni 'a cha' tukwa nten cha' nu nchkwian' bra kan'.

² Ja n'ni cha' ni siya ka 'ñaan kasaan' nchga cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o nten, si ja su'we nka tiyeaan ña'aan 'in ne'. Ja n'ni cha' ni siya jlyo tian' nchga cha' 'in Ndiose, ni siya su'we 'a nchka biya' tian' ska cha' nu ja ngwa ka biya' ti' nten nu ngwa s'ni; ja ska cha' su'we ngi'nian tloo Ndiose si ja su'we nka tiyeaan ña'aan 'in nten. Ti kwi' ti cha', ni siya ndyaa ña'an 'a tian' 'in Ndiose sa ña'an ya' nu ka 'ñaan xlyuu ti'ian 'in ska ki'ya nu kwan ndukwa; si ja su'we nka tiyeaan ña'aan 'in nten, ja ska cha' su'we ngi'nian bra kan'.

³ Ti kwi' ti cha', ja ska cha' su'we ngi'nian ni siya kutsaan nchga cha' su'we nu nsu'wi 'ñaan 'in nten, si ja su'we nka tiyeaan ña'aan 'in ne' kan' bra kan'. Ja n'ni cha' ni siya ti'í ti' nten 'ñaan, ni siya su'wa ne' 'ñaan lo kii' cha' kajaan chun' nu msñian cha' 'in Jesús, lo'o ti kwi' bra kan' ja su'we nka tiyeaan ña'aan 'in ta'a ntean, ja ska cha' lka. Si'i nan su'ween laan cha' ngi'nian ngwaña'an.

⁴ Si chañi cha' su'we nka tiyeaan ña'aan 'in nten, lye la taloan 'in ne' bra kan', chka t'nan tian' 'in ne' bra kan'; ja ndi'in cha' tyijin cha' 'ñaan lo'o ne' bra kan', ja ndi'in cha' ku'ni tukwa tian' bra nu chkwian' lo'o ne', ja ndi'in cha' ku'ni siyeaan' lo'o ne' bra kan'.

⁵ Si chañi cha' su'we nka tiyeaan ña'aan 'in nten, ja chkwian' ya ña'an ti cha' lo'o ne', si'i xkwi' cha' 'ñaan tian

tya'an cha' tiyeen, lo'o ja ndi'in cha' xkwi' skin tian' 'in ne'. Ndi'in cha' ku'nian cha' tlyu ti' 'in ne', si chañi cha' su'we nka tiyeen ña'aan 'in ne'.

⁶ Kwi' ngwaña'an, ja ndi'in cha' tiya tian' bra nu sten ne' ska cha' kuxi; su'we la si ndiya la tian' cha' xñi ne' kan' ska cha' nu ñi.

⁷ Bra nu chañi cha' su'we nka tiyeen ña'aan 'in nten, lye la taloan 'in ne' bra kan', ni siya ku'ni ne' nchga cha' kuxi; tsa'a ña'an tian' nchga cha' su'we, tyi'in taan cha' su'we la ka cha' nde loo la, ni siya ja jlyo tian'; kwi' ngwaña'an, ndi'in cha' taloan lo'o nchga cha' nu nchka ña'an lo chalyuu re ni.

⁸ Ja ndi'in cha' tyii cha' ka su'we ka tiyeen ña'aan 'in nten. Nde loo la tiya bra nu ja chkwi' 'a Ndiose lo'oan lo chalyuu, kwi' ngwaña'an ja ndi'in 'a cha' chkwian' laan cha' nu nchkwi' nten xka la kichen, lo'o ja ndi'in 'a cha' ka biya' tian' nchga cha' 'in Ndiose xa nu tiya bra kan'; lo'o ja siya' tsa'a tii cha' ka su'we ka tiyeen ña'aan 'in nten.

⁹ Lo'o ni, ja ya ka biya' tian' nchga cha' 'in Ndiose, ja ya kaja ña'an chkwian' nchga cha' nu nda'an cha' tiye Ni;

¹⁰ nde loo la, bra nu ku'ni Ndiose cha' ka biya' tian' nchga cha', bra kan' ja tyaa yu'wi tian' ni siya chin' ti cha' nu wa nchka biya' tian' ni.

¹¹ Bra nu ti kunean', xkwi' tñan nu ngi'ni nu kune' y'nian; sa ña'an nu nda'an cha' tiye ska nu kune', ngwaña'an ykwian' bra kan', ngwaña'an mda'an cha' tiyeen, ngwaña'an mske' tian'. Xa wa kulaan, bra kan' ja nda'an 'a cha' tiyeen sa ña'an nu nda'an cha' tiye ska nu kune'.

¹² Ngwaña'an nka cha' ña'an se'en ndi'ian lo chalyuu re; siya' ti ndyiji ska cha' 'in Ndiose ña'an, si'i sa ñi ti nnaan cha' kan'. Ña'an ti' si ña'aan 'ñaan ti ykwi' tian lo ska kunaan, ska ndijin ti ña'aan ña'an bra kan'; nde loo la ka biya' ji tian' nchga cha' kan'. Wa lka ti cha' jlyo tian' ni, nde loo la ki'yaan su'wean kwenta nchga loo cha'; bra kan' xu'wi lyoan 'in Ndiose

ti kwi' sa ña'an nu nsu'wi lyo Ni 'ñaan.

¹³ Kan' cha' sikwa, nchga bra ndi'in cha' tsa'a ña'an tian' 'in Ndiose, nchga bra ndi'in cha' tyi'ii taan 'in Ni cha' chañi ku'ni Ni tñan, nchga bra ndi'in cha' su'we ka tiyeen ña'aan 'in ta'a ntean. Kan' lka tñan nu ndloo la 'ñaan cha' ku'nian, cha' su'we xu'wi tiyeen ña'aan 'in ta'a ntean.

14

¿Ta chkwian' cha' nu nchkwi' ne' xka kichen bra nu ngi'ni tnuan 'in Ndiose a?

¹ Ku'ni wan cha' xkwi' ka su'we ka tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan sikwa. Kwi' ngwaña'an, jñan wan chabiya' 'in Ndiose cha' ka ku'ni wan ti kwi' tñan nu nda Tyi'i Ndiose 'ñaan. Lo'o ti ndiya xka tñan nu ndloo 'a 'wan, cha' ku'ni xa'an wan chkwi' wan cha' 'in Ndiose lo'o nten, nchga cha' nu nchka ti' Ni chkwi' Ni lo'o ne'.

² Ska nten nu nchkwi' cha' nu nchkwi' ne' xka kichen bra nu ndyo' ti'in wan, si'i lo'o wan nchkwi' yu, cha' ja nchka biya' ti' wan sa ña'an cha' nchkwi' yu; ska ti lo'o Ndiose nchkwi' yu kan', si Tyi'i Ndiose ngi'ni cha' nchkwi' yu ska cha' nu ja ndi'in cha' kunan ne' ta'a wan.

³ Xka yu nu ngitsa' ñi ska cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o nten, lo'o 'wan nchkwi' yu bra kan'. Ka taya' yu kan' 'wan cha' kunan su'we la wan cha' 'in Ni, ka ku'ni yu cha' sten la wan cha' kan'; ka ku'ni yu cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan bra kan'.

⁴ Su'we 'a cha' 'in ykwi' yu nu nchka nchkwi' cha' nu nchkwi' nten xka kichen, cha' lye la ngaten ykwi' yu cha' 'in Ndiose; sa kan' ti cha', su'we la ngi'ni nten nu katsa' ñi ska cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o nten 'in ta'a nten ne', cha' nu ngi'ni la ne' cha' sten nchga ne' ta'a ngi'ni tnun wan 'in Ndiose.

⁵ Ngwaña'an na', su'we ka tiyeen ni siya nchga wan ka chkwi' wan cha' nu nchkwi' ne' xka kichen; sa kan' ti cha', nde lka tñan nu nka ndloo la 'wan, cha' chkwi' wan cha' 'in Ndiose lo'o ta'a nten wan, ti kwi' cha' nu nchka ti' Ndiose chkwi' lo'o

wan. Su'we la si ngwaña'an ka chkwi' wan cha' 'in Ni lo'o ta'a nten wan; lo'o ja ndi'in cha' chkwi' wan cha' nu nchkwi' ne' xka kichen bra kan', ska ti si ndiya xka nten nu ka 'in xa'an cha' kan' lo'o cha' nu nchkwi' wan cha' ka biya' ti' ta'a ndyo' ti'in wan. Bra kan' su'we la sten ne' ta'a wan cha' 'in Ndiose.

⁶ Bra nu tiyaän se'en ndi'in wan, ja ka 'a tayaän' 'wan si xkwi' cha' nu nchkwi' xka ta nten chkwiin' lo'o wan; ska ti si kaja ska cha' 'ñaän, ska cha' nu nchka ti' Ndiose chkwi' lo'o wan, ka tayaän' 'wan bra kan'. Ska ti si kwa'uün ñi 'wan cha' ka ku'ni xa'an su'we la wan cha' 'in Ni, ngwaña'an ka tayaän' 'wan bra kan'.

⁷ Nchga chkwan muska, ni siya kuwi kii, ni siya snen yulin, ndi'in cha' xnen su'wean 'in ran si nchka tian' cha' kunan su'we nten ni ña'an nganen ran.

⁸ Kwi' ngwaña'an yu sndaru ni, ja tsaa yu wsuun si ja kanen kwen kuwi chkwan nu xi'ya 'in yu.

⁹ Kwi' ngwaña'an lka lo'o wan, ska ti ka biya' ti' nten sa ña'an cha' nu nchka ti' wan chkwi' wan lo'o ne', si ñi chkwi' wan cha' nu nchkwi' ne' lo'o ne'. ;Lo kwi'in ti chkwi' wan si ja chkwi' wan cha' nu nchkwi' ne'!

¹⁰ Chañi cha' ka'an 'a loo cha' nchkwi' nten chalyuu; kwi' ngwaña'an, ndiya ska lo nten nu nnan ska loo cha'.

¹¹ Si ja nnaan ska cha' nu nchkwi' ska nten se'en ndi'ian, bra kan' xke' tian' cha' lka yu ne' xka la'a tsu', ni siya ta'a kichen tyian lka yu; lo'o ja ndi'in cha' 'ñaan lo'o yu kan' bra kan'.

¹² Wa jlyo tian' cha' nchka 'a ti' wan cha' ka ku'ni wan nchga tñan nu nda Tyi'i Ndiose 'ñaan; kan' cha' jñan wan chabiya' 'in Ndiose cha' ka 'wan ku'ni wan nchga loo tñan nu su'we, nchga tñan nu taya' 'in ne' ta'a msñi wan cha' 'in Jesús la kan', cha' sten la ne' cha' 'in Ni.

¹³ Su'we sikwa, ni siya nchka nchkwian' cha' nu nchkwi' ne' xka kichen, su'we la si jñaan chabiya' 'in Ndiose cha' ka biya' tian' ni cha' lka nu nchkwian' lo'o ne'.

¹⁴ Nde ña'an nchka cha' si cha' 'in ne' xka kichen chkwian' bra nu ngi'niin tnuan 'in Ndiose. Chañi cha' ni' kasiya 'ñaan nchkwian' lo'o Ni; sa kan' ti cha' nan, ti ykwiin' tian, ja nchka biya' tian' ni cha' nchkwian'.

¹⁵ Nde ña'an ku'nian bra nu ku'niin tnuan 'in Ndiose sikwa. Si chkwian' lo'o Ni cha' 'ñaan skaan tian, ska cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'ñaan tian, su'we bra kan'. Lo'o bra nu ndyo' ti'ian lo'o ta'aan, bra kan' ndi'in cha' ka biya' tian' ta'aan sa ña'an cha' nu nchkwian'. Kwi' ngwaña'an, bra nu kula tu'waan kantu 'in Ndiose, ka kula tu'waan cha' 'ñaan skaan tian si nchka tian', ni siya lye la n'ni cha' ka biya' tian' ta'aan sa ña'an ndyo'o cha' nu nchkwi' kantu kan'.

¹⁶ Bra nu chkwiin' cha' ñaän skaän tiän, bra kan' ja kaja ña'an chkwi' xka la nten: “Ngwaña'an ka cha' sikwa”, xa wa mdyii ykwiin' lo'o Ndiose bra kan'. Cha' ñaän tiän ykwiin' bra nu ngi'niin tnuan 'in Ndiose ngwaña'an; ja kaja ña'an chkwi' nten bra kan', cha' ja ngwa biya' ti' ne' sa ña'an cha' nu ykwiin', ni siya su'we 'a ndyaän xu'we 'in Ndiose, bra nu mdi'iin se'en ndyo' ti'in nchga nten.

¹⁷ Ja chan su'we 'a nchkwiin' lo'o Ni, sa kan' ti cha', cha' nu nchkwiin' ni, ja nnanjo'o siya' ti 'in xka ta ne' ta'aan.

¹⁸ Lo'o na', chabiya' 'in Ndiose, su'we 'a nka tiyeen cha' nchka 'ñaän nchkwiin' ka'an la cha' nu nchkwi' ne' xka kichen; nchka la 'ñaän, chin' la cha' nchka 'wan, nxke' tiän'.

¹⁹ Sa kan' ti cha' bra nu ndyo' ti'ian lo'o ta'aan cha' ku'niin tnuan 'in Ndiose, nxke' tiän' cha' su'we la si chkwiin' lo'o wan ska tukwa ti cha' nu ka biya' ti' wan cha' ku'ni xa'an la wan bra kan'; ja nnanjo'o 'wan ni siya chkwiin' tii mi cha' nu nchkwi' nten xka kichen lo'o ja nnan wan cha' kan' siya' ti.

²⁰ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, su'we la si ja jlyo ti' wan siya' ti nan ka lka ska cha' kuxi, ña'an ti' ska nu xuwe nu ja ya ka jlyo ti' cha' kuxi. Lo'o ni, ndi'in cha' tya'an su'we la cha' tiye wan, sa ña'an nda'an cha' tiye ska yu kula, si'i sa ña'an nu

nda'an cha' tiye ska nu xuwe.

²¹ Nde lka cha' nu nchkwi' kityi kula: "Chkwiin' lo'o nten re" ndukwin Ndiose, "su'waän 'in xka ta nten nu tyo'o xka nasiyun tijyu' la cha' kan ne' chkwi' ne' lo'o ne' re; lo'o ni siya ku'niin ngwaña'an, jlyo tiän' cha' ja xñi ne' re cha' 'ñaän." Ngwaña'an ndukwin Ndiose nu nka X'naan.

²² Ndiya ya' nu ngi'ni Ndiose cha' ka chkwi' nten cha' nu nchkwi' ne' xka kichen cha' kuwe ti' nten nu ja ya xñi cha' 'in Ni. Lo'o ja ndi'in cha' chkwi' ngwaña'an lo'o nten nu wa msñi cha' 'in Ndiose; bra nu chkwian' ska cha' nu nchkwi' Ni lo'o nten, kan' lka cha' 'in ne' ta'a msñian cha' 'in Jesús, si'i cha' 'in nten nu ja ya xñi cha' kan'.

²³ Ja chan tiya bra nu kala chin' xka ta nten se'en ndyo' ti'in wan, nten nu ja ya xñi cha' 'in Jesús, lo'o nten nu ja lka ta'a ngi'ni tnun wan 'in Ndiose. Bra nu tiyan ne' kan' se'en ndyo' ti'in wan sa tlyu ti, bra nu ña'an ne' 'wan cha' xkwi' cha' nu nchkwi' ne' xka kichen nchkwi' wan, bra kan' chkwi' ne' kan', cha' wa ngwa tintu wan.

²⁴ Xka ña'an ka si xkwi' cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o wan lka cha' nu chkwi' wan lo'o ta'a wan; bra nu tiyan nten se'en ndyo' ti'in wan, ni siya ja ya xñi ne' cha' 'in Jesús, ni siya ja lka ne' ta'a ngi'ni tnun wan 'in Ndiose, bra kan' ka jyu'u ti' ne' kan' si'ya ki'ya nu ndukwi ne', bra nu kunan ne' cha' nu nchkwi' wan. Bra kan' ka biya' ti' ne',

²⁵ ti ykwi' ti ne', nchga cha' kuxi nu nsu'wi mnan ti ni' kasiya 'in ne'. Bra kan' tyuun xtyin' ne' cha' ku'ni tnun ne' 'in Ndiose, lo'o chkwi' ne' cha' chañi cha' ndi'in Tyi'i Ndiose lo'o wan.

Su'we ti ku'nian lo'o ta'aan bra nu tyo' ti'ian cha' ku'niin tnuan 'in Ndiose

²⁶ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, nde ña'an ku'ni wan bra nu tyo' ti'in wan lo'o ta'a wan. Tyituun ska wan cha' katsa' wan 'in ta'a wan ni kantu ka nu kula tu'wa wan cha' 'in Ndiose; bra kan' tyituun xka nu kwa'u cha' 'in Ndiose 'in ta'a wan; chun' ndi'in la chkwi' xka ne' ska cha' nu nchka

ti' Ni chkwi' Ni lo'o wan; lo'o ka chkwi' wan ska cha' nu nchkwi' ne' xka kichen, bra nu ndiya ne' ta'a wan nu ka 'in xa'an cha' kan' lo'o cha' nu nchkwi' wan, cha' ka biya' ti' nchga nten nu ndi'in nde kwa. Ndi'in cha' ku'ni wan nchga cha' nu ku'ni wan cha' sten la nchga ta'a ndyo' ti'in wan cha' 'in Ndiose.

²⁷ Bra nu chkwi' wan cha' nu nchkwi' ne' xka kichen, bra kan' su'we ni siya tukwa snan ti wan chkwi' wan; kwenta ska ti wan chkwi' wan bra kan'. Ya' la sa kwa ti ne'. Lo'o ndi'in cha' kaja ska nu xa'an cha' kan' lo'o cha' nu nchkwi' wan, cha' ka biya' ti' nchga wan;

²⁸ si ja kaja ska nu xa'an cha' kan', bra kan' su'we la si ja chkwi' wan cha' nu nchkwi' ne' xka kichen bra nu ndyo' ti'in wan. Ni' kasiya ti 'wan chkwi' wan cha' nu nchkwi' ne' xka kichen bra kan'. Ska ti Ndiose ka biya' ti' cha' kan' bra kan'.

²⁹ Bra nu chkwi' wan ska cha' nu nchka ti' Ndiose chkwi' Ni lo'o ta'a wan, bra kan' chkwi' tukwa snan ti wan; lo'o xka la nten ta'a ndi'in wan nde kwa, tya'an cha' tiye wan si ñi ti ndyo'o cha' nu nchkwi' ta'a wan.

³⁰ Si ndiya ska cha' nu chkwi' Ndiose lo'o xka nten nu ndyo' ti'in lo'o wan nde kwa, su'we la si chkwi' wan lo'o nu ykwi' kulo la, cha' ja chkwi' 'a yu.

³¹ Ta'a wan nu wa ynan ska cha' 'in Ndiose, ska cha' nu nchka ti' Ni chkwi' Ni lo'o wan, su'we si chkwi' wan kwenta ska wan sikwa, cha' ku'ni xa'an wan nchga wan cha' kan', lo'o kan' ka ngula la ti' wan ni' kasiya 'wan.

³² 'Wan nu chkwi' lo'o nten ska cha' nu wa ytsa' Ndiose 'wan, ndi'in cha' kulo wan tñan 'wan, ti ykwi' ti wan, cha' ja tyijin lyo wan 'in xka yu ta'a wan.

³³ Nchka ti' Ni cha' su'we ti ku'nian lo'o ta'aan bra nu tyo' ti'ian; ja su'we nka tiye Ni si mxtiyaa' 'a ña'an ngi'nian, si kwen 'a nxi'yaan ndi'ian.

Nde ndukwa tñan nu ngi'ni nchga ne' ta'a msñian cha' 'in Jesús nchga kichen, bra nu tyo' ti'in ne'.

³⁴ Ja nda ne' chabiya' chkwi' ne'

kuna'an se'en ngi'ni tnun ne' 'in Ndiose; ndi'in cha' tukwa nu kuna'an cha' nu nchkwi' yu ki'yu, cha' ngwaña'an lka tñan nu ngulo Ni 'in ne' cha' ku'ni ne'.

³⁵ Nde na'an tyi ne' ka kunicha' nu kuna'an 'in kwilyo'o si ndiya ska cha' nu nchka ti' ne' cha' ka biya' ti' ne'. Ja su'we si chkwi' ska nu kuna'an bra nu ndyo' ti'in nchga ne' ta'aan.

³⁶ Ndi'in cha' tyaa yu'wi ti' wan cha' si'i wan nu yaa ykwi' wan cha' 'in Ndiose lo'o ne' kwa ti kulo la, si'i ne' ta'a kichen tyi ti wan nu wa ynan cha' kan' ti kulo.

³⁷ ¿Ta ndi'in chabiya' 'wan cha' chkwi' wan cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o nten, xke' ti' wan a? ¿Ta wa nda Ni Tyi'i ykwi' Ni 'wan ti, cha' 'wan ti ku'ni wan tñan 'in Ni a? Kunan su'we wan cha' re sikwa: Tñan nu ndloñ 'wan bra nu nda'aan kityi re, chabiya' 'in Ndiose lka tñan kan',

³⁸ kan' cha' ja kunan 'a wan cha' nu nchkwi' nten nu ja xlyaa tukwa cha' re.

³⁹ Ngwaña'an ka sikwa, 'wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, jñan 'a wan chabiya' 'in Ndiose cha' ka chkwi' wan nchga cha' nu nchka ti' Ni chkwi' Ni lo'o nten. Kwi' ngwaña'an, su'we si ta wan chabiya' 'in nten cha' chkwi' ne' cha' nu nchkwi' ne' xka kichen.

⁴⁰ Sa kan' ti cha', xkwi' su'we ti ku'ni wan bra nu tyo' ti'in wan lo'o ta'a wan; ñi ti ku'ni wan, sa ña'an nu ndi'in cha' ka.

15

Wa ndyu'u Jesucristo xiya'

¹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, nchka tiän' cha' tyaa yu'wi ti' wan cha' nu wa ytsaän' 'wan ti kulo, cha' nu ti kwi' Jesús ndlaa 'ñaan 'in nchga cha' kuxi; kan' lka cha' nu wa ynan wan ti kulo, lo'o ni, wa nganun su'we cha' kan' ni' kasiya 'wan.

² Cha' nu wa ykwiin' cha' 'in Jesús lo'o wan, kan' cha' mdo'o laa wan 'in nu kuxi; lo'o ni, ti ndi'in cha' xñi su'we la wan cha' 'in Jesús ni' kasiya 'wan. ¿O ta wa msñi wan xka la cha', nu wa y'ni cha' mjlyaa ti' wan cha' kan' a?

³ Ti kulo wa ytsaän' 'wan nchga cha' 'in Jesucristo nu ngwa'u ne' 'ñaän. Nde lka cha' nu ngwa'uñ 'wan, cha' ngujwi Krixtu lo wsi cha' ku'ni tyii ki'ya nu ndukwian; ti kwi' ña'an cha' nu ndukwa lo kityi kula cha' ka 'in Krixtu, kwi' ngwaña'an ngwa.

⁴ Bra kan' mtsi' ne' 'in ayman kan' ni' kwaa; lo'o xa wa mda'a snan tsan, bra kan' ndyu'u yu xiya'. Nu ngwa s'ni, wa ytsa' ñi kityi kula 'ñaan cha' ngwaña'an ka 'in Krixtu.

⁵ Bra kan' ngwa'u tloo Jesús tyukwi ña'aan ykwi' yu 'in Tyu, lo'o ta'a tii xka ne' nu y'ni xa'an cha' 'in yu ti kulo.

⁶ Chun' ndi'in la ngwa'u tloo Jesús 'in ka'an 'a nten, wa mdijin ki'yu siyentu nten nu ndi'in se'en ti bra kan'. Lo'o ña'an ti lu'u tyun ne' kan' ni, ni siya ndiya chin' ne' kan' nu wa ngujwi.

⁷ Lo'o bra kan' ngwa'u tloo Jesús 'in Santiago, lo'o ta'a nten nu nda'an nchkwi' cha' 'in Jesús lo'o nten tijyu' la.

⁸ Chun' ndi'in la, lo'oñ ngwa'u tloo Jesús 'ñaän, ni siya ja ndi'in cha' ku'ni Ni lo'oñ ngwaña'an. Na' lkaän sa ña'an si lkaän ska kuwi' nu ngula kune' ti, cha' ja lo'oñ mda'aän lo'o nten nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús ti kulo.

⁹ Ja su'weñ siya' ti, nxke' tiän', cha' ti ngwa s'ni la lye 'a mdaän nu ti' 'in nchga nten 'in Jesucristo. Ndiya xka la ne' ta'a ba nu su'we la ngi'ni ne' tñan kan'. Ja su'waän lo'o ne' kan', ni siya lo'oñ ngulo suwi Ni 'ñaän cha' chkwiin' cha' 'in Jesús nde xka la kichen tijyu' la.

¹⁰ Ni siya kuxi 'a y'niin nu ngwa s'ni, lye 'a nchka t'nan ti' Ndiose 'ñaän, chun' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaän; y'ni Ni cha' nda'aän tñan 'in Ni bra kan'. Lo'o ja y'niin ñu'uñ nchga cha' su'we nu wa y'ni Ni lo'oñ. Ni siya xka ne' ta'a ba ngi'ni ne' ti kwi' tñan nu ngi'niin, lye la y'niin tñan ke ne' kan'. Lo'o si'i nan nchka la 'ñaän; Ndiose ndi'in lo'oñ cha' ka chkwiin' lo'o nten, cha' su'we 'a nka tiye Ni

ña'an Ni 'ñaän.

¹¹ Lo'o ni, ja n'ni cha' 'ñaän ti ka lka nu chkwi' lo'o wan, ni siya na' chkwiin', ni siya chkwi' xka ta nten; ska ti ña'an nchkwi' ba lo'o ta'a ba bra nu nchkwi' ba cha' kan' lo'o nten, ti kwi' ña'an cha' nu wa msñi wan.

Tyu'u nten xiya' bra nu wa ngujwi ne'

¹² Chañi lka cha' nu nchkwi' ba lo'o wan, cha' wa ndyu'u Krixtu xiya' bra nu wa ngujwi yu. ¿Ni cha' lka sikwa, cha' ndiya chin' ne' ta'a wan nu nchkwi' cha' ja ka 'a tyu'u nten xiya' bra nu wa ngujwi ne' a?

¹³ Si chañi lka cha' ja tyu'u 'a nten xiya' bra nu wa ngujwi ne', lo'o Krixtu ja ndyu'u yu xiya' bra nu wa ngujwi yu sikwa.

¹⁴ Nan mñilyo'o ne' 'ñaan si ngwaña'an, lo'o ja kaja cha' nu chkwi' ba lo'o wan bra kan', si cha' kwiñi lka cha' ndyu'u Krixtu xiya'. Ngwaña'an ja kanen cha' 'in Jesús nu xñi wan si chañi cha' ja ndyu'u yu kan'.

¹⁵ Ti kwi' ti cha', kwiñi ba cha' 'in Ndiose si ja ngwa ngwaña'an. Wa ykwi' ba lo'o wan ti kulo cha' wa ndyu'u Jesús xiya' chabiya' 'in Ndiose; lo'o ja ngwa 'in Ndiose ku'ni Ni ngwaña'an lo'o Jesús, si ja ka tyu'u nten xiya' xa wa ngujwi ne'.

¹⁶ Kan' cha' sikwa, si ja ka tyu'u nten xiya', bra kan' ja chañi cha' ndyu'u Jesús xiya' xa wa ngujwi yu,

¹⁷ kwi' ngwaña'an, ja ndi'in cha' xñi wan cha' 'in Jesús si ja ndyu'u yu xiya' bra kan', lo'o ña'an ti ndukwi wan ki'ya sikwa.

¹⁸ Kwi' ngwaña'an, nchga ayman nu msñi cha' 'in Krixtu nu ngwa s'ni, wa mna' cha' 'in ne' kan' si ngwaña'an.

¹⁹ Su'we 'a cha' si'i ska ti lo chalyuu re nu ndi'in taan 'in Krixtu cha' ña'aan 'in yu. Si lo chalyuu nde ti taya' Krixtu 'ñaan, ka xi'in 'a tian' se'en ndi'ian bra kan'; ka xi'in la tian' ke nchga nten, nxke' tiän'. Lo'o si'i ngwaña'an nchka, cha' chañi lka cha' wa ndyu'u Krixtu xiya'.

²⁰ Chañi 'a cha' wa ndyu'u Krixtu xiya' sikwa. Lo'o chun' ndi'in la, bra

kan' tyu'u ka'an la nten xiya', nchga nten nu ndi'in cha' 'in ne' lo'o Krixtu; tyo'o ayman kan' se'en mtsi' ne' nu ngwa s'ni, tyu'u ne' xiya', bra kan' tsaa ne' tyi'in ne' lo'o Krixtu. Kan' cha' wa ndyu'u Krixtu xiya' ndla la cha' ka ki'yaan kwenta sa ña'an ka cha' kan' nde loo la.

²¹ Si'ya ki'ya nu mdukwi ska nten ti kulo la, kan' cha' ndyijian ni; kwi' ngwaña'an, chun' tñan nu y'ni ska nten tyu'uan xiya', ni siya wa ngujwian.

²² Adán naan nten nu mdi'in lo chalyuu ti kulo, lo'o ta'aan ndyo'oan 'in ayman Adán chun' ndi'in la, kan' cha' ndijian lo chalyuu re. Krixtu lka yu nu ndyu'u xiya', lo'o chun' tñan nu y'ni yu ka tyu'uan xiya' si ndi'in cha' 'ñaan lo'o yu.

²³ Ndiya sa ña'an nu ka cha' re. Ti kulo ndyu'u ykwi' Krixtu xiya'; chun' ndi'in la, bra nu tiya tsan nu kan Krixtu lo chalyuu xiya', bra kan' tyu'uan, nchgaan nu ndi'in cha' 'ñaan lo'o yu;

²⁴ bra kan' tyii chalyuu. Ku'ni tyii Krixtu 'in nchga nu nka ndloo, nchga ne' wsiya, nchga kwi'in nu nxuun lo'o Ndiose. Bra kan' xiya' tya Jesús 'in Ndiose Sti yu nchga chabiya' nu wa nda Ni 'in yu ti kulo, cha' ka ska ti Ni ndloo la 'in nchga nten bra kan'.

²⁵ Nde ña'an nchka cha'. Bra nu ni ti nsu'wi chabiya' kulo Jesús tñan 'in nchga nten, sa ña'an ya' ku'ni tyii Ndiose 'in nchga nten nu nxuun lo'o Jesús.

²⁶ Xa wa mdyii nchga cha', bra kan' ku'ni Ni cha' ja kaja 'a nten.

²⁷ Lo'o ni, ti nda Ndiose Sti yu nchga chabiya' 'in Sñi', cha' ka Krixtu ndloo 'in nchga loo nan nu ndi'in lo chalyuu. Bra nu nchkwi' kityi cha' nchga nan siya' ti ka cha' 'in Krixtu, wa jlyo tian' cha' ja lo'o 'in Ndiose Sti yu kulo Krixtu tñan 'in Ni, cha' Ndiose lka nu mda chabiya' 'in Sñi' ti kulo; ja ykwi' Ndiose cha' 'in ti ykwi' ti Ni bra kan'.

²⁸ Chun' ndi'in la bra kan', bra nu wa ndi'in nchga loo nan nu ndiya chalyuu ya' Krixtu, bra kan' tsaa Jesús nde se'en ndukwa Ndiose Sti yu,

lo'o kan' tyaa Jesús nchga tñan kan' ya' Ndiose Sti yu xiya'. Ti kwi' Ni lka nu wa nda chabiya' 'in Krixtu ti kulo, cha' lka yu Sñi' Ndiose. Lo'o bra kan' ska ti Ndiose ka ndloo la ti 'in nchga loo nan nu ndiya lo chalyuu, lo'o nchga loo nan nu ndi'in nde ni' kwan.

²⁹ Ndiya chin' ne' ta'a wan nu ndyukwatya ne', ni siya si'i cha' 'in ne' ti ykwi' ti ne' ndyukwatya ne' kan', cha' 'in ayman ta'a ne' ndyukwatya ne'. Wa yaa ña'an ti' ayman kan' 'in Jesús bra nu ti lu'u ne' lo chalyuu, lo'o ja y'ni ayman kan' cha' tyukwatya ne' bra ti. Kan' cha' ni, ¿ni cha' lka ndyukwatya ne' ta'a wan cha' 'in ayman kan' si ja ka tyu'u nten xiya' bra nu ngujwi ne' a?

³⁰ Lo'o bare, ka'an 'a cha' kuxi ndyukwa ba se'en nda'an ba tiju'; ja chan ja tsa'a ba siya' ti si ja jlyo ti' ba cha' ndyu'u Jesús xiya'.

³¹ Lo'oũn, nchga tsan wa kajaän tiän lo tñan 'in Krixtu; ja taloũn 'aän ku'niin tñan kan' si ja ndyu'u Jesús xiya'. Lo'o ni, su'we 'a nka tiyeen cha' msñi wan cha' 'in X'naan Jesucristo, tyun 'a 'wan ne' Corinto.

³² Bra nu mda'aän nde kichen Efeso, lye 'a ngwa ti'í ti' ne' kichen kan' 'ñaän; y'ni tlá 'a ne' 'ñaän, lye 'a msuun ne' lo'oũn ña'an ti' ngi'ni 'ni tlá. ¿Ni cha' lka mda'aän nde kwa si ja chañi cha' wa ndyu'u Jesús xiya' a? Si'i nan ngi'niin kanan mda'aän nde kwa. Lo'o ndiya nten nu nchkwi': "Kuan tyaja, ko'oan xalyu, cha' tyaa ti kajaan" ndukwin ne' 'ñaan. Kwi' ngwaña'an ku'nian si ja chañi cha' lu'u Jesús.

³³ Chañi 'a lka cha' re nu nchkwi' nten: "Si xkwi' lo'o nten kuxi ta'a nda'aan, kulaa ti'ian cha' su'we nu ngi'nian bra kan'." Kan' cha' ja tukwa 'a wan cha' nu nchkwi' nten nu ndukwin cha' ja ka kuxi tiyeen si'ya ska cha' kuxi nu ngi'niin tian.

³⁴ Ndi'in cha' kulaa ya' wan cha' kuxi nu ngi'ni wan, cha' tyisnan wan tya'an cha' su'we tiye wan bra kan', cha' su'we ti ku'ni wan lo'o ta'a nten wan. Wa jlyo tiän' cha' ndiya chin'

ta'a wan nu ja ya ka biya' su'we ti' cha' 'in Ndiose, kan' cha' nchkwiin' lo'o wan ngwaña'an cha' ka jyu'u ti' wan.

Sa ña'an lka nten xa nu tyu'u ne' xiya'

³⁵ Ja chan kunicha' wan 'ñaän nde ña'an: "¿Ni sa ña'an ka tyu'u nten nu wa ngujwi a? ¿Ni sa ña'an ña'an ne' tyukwi ña'aan ne' kan', bra nu tyu'u ne' xiya' a?"

³⁶ Ja ndi'in cha' chkwi' wan ngwaña'an. Bra nu kataan ska mta ni, katsu' skwa' mta kan' sa ña'an lka si wa ngujwi ran, cha' katsu ran tyo'o tukwa loo ran bra kan'.

³⁷ Si'i nan wa lka ndukwa ran bra nu kataan 'in mta kan'; mta ti ngataan, ni siya mta trigu, ni siya xka la mta.

³⁸ Chun' ndi'in la ku'ni Ndiose cha' tyo'o nan loo ran bra kan', ngalu ran sa ña'an nu ndi'in cha' kalu, cha' ska loo mta nda ska loo nan kwiñi. Ngwaña'an ka biya' tian' cha' wa ka ña'an loo ska nan nu lu'u.

³⁹ Ja su'wa ña'an nchga loo nan; ska loo ña'an nten chalyuu, xka loo ña'an 'ni, xka loo ña'an 'ni ndukwa lu'we, xka loo ña'an kula. Wa ka ska ña'an loo ska nan nu lu'u nu ndiya lo chalyuu.

⁴⁰ Ndiya nan nu ndukwi nde ni' kwan, lo'o ndiya xka loo nan nu ndi'in lo chalyuu. Ska ña'an loo ska nan nu ndukwi nde ni' kwan, xka ña'an loo ska nan nu ndi'in lo chalyuu:

⁴¹ ska ña'an xaa nu nda kwichaa, lo'o xka ña'an xaa nu nda ko', xka ña'an xaa nda kwii o ta kulasiin nu ndukwi nde ni' kwan. Lo'o kwii kulasiin kan' ni, si'i ska ña'an ti xaa nda nan kan'.

⁴² Kwi' ngwaña'an ka nten bra nu tyu'u ne' xiya'. Xa wa ndyaa ayman ni' yuu, katsu' kuna' ne' bra kan'; bra nu tyu'u ne' xiya', ja kaja 'a ne' bra kan'.

⁴³ Chen 'a ña'an ayman bra nu katsi', lo'o luwi 'a ña'an ka ne' bra nu tyu'u ne' xiya'; ska nan nu xkwi' mna'an 'a ti' lka ayman nu katsi', lo'o ngula 'a ti' ne' bra nu tyu'u ne' xiya';

⁴⁴ kuna' ti ne' nu mtsi', lo'o xka ña'an loo tyukwi ña'aan ne' bra nu tyu'u ne' xiya'. Nan nten chalyuu, nde re ti kunanjo'o kunaan' 'ñaan, sa ña'an nu lkaan ni; lo'o nde loo la xa'an tyukwi ña'aan cha' ka tyi'ian lo'o Ndiose la xka chalyuu nu su'we la.

⁴⁵ Nde ndiya xka cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose: “Nten nu lu'u ngwa Adán nu mdi'in lo chalyuu ti kulo, lo'o Ndiose lka nu mda kasiya 'in yu.” Ngwaña'an nchkwi' kityi kula. Chun' ndi'in la msu'wa Ndiose xka nu yan lo chalyuu; sa ña'an nu ngwa Adán nten, kwi' ngwaña'an ngwa Jesús nten, ni siya xka lo nten nu su'we la ti ngwa Jesús; nda yu xka kasiya nu su'we la 'in nten, cha' su'wa cha' 'in yu lo'o Ndiose.

⁴⁶ Bra nu ngulaan lo chalyuu, ti ji ka su'we tyukwi ña'aan cha' kaja chalyuu kwi 'ñaan, cha' kuna' ti lkaan xa ngulaan ti kulo. Chun' ndi'in la ndi'in cha' ka su'we tyukwi ña'aan cha' ka tsaan tyi'ian lo'o Ndiose.

⁴⁷ Lo'o yuu ti ngwiñan Ni 'in Adán nu mdi'in lo chalyuu ti kulo. Lo'o nde se'en ndi'in Ndiose mdo'o xka nten kan' nu yan lo chalyuu chun' ndi'in la, ti kwi' Jesucristo nu nka X'naan.

⁴⁸ Sa ña'an lka nten nu ndya' lo'o yuu ti, kwi' ngwaña'an lka nchgaan cha' lkaan nten chalyuu; sa ña'an lka Krixtu nu mdo'o nde ni' kwan yan lo chalyuu, ngwaña'an kaan si xñian cha' 'in yu.

⁴⁹ Bra nu ndi'ian lo chalyuu, chin' ti bra taloan tyukwi ña'aan; chun' ndi'in la bra nu tsaan tyi'ian se'en ndi'in Ndiose, xka ña'an kaan bra kan'. Sa ña'an nu lka ykwi' Krixtu, ngwaña'an kaan bra kan'.

⁵⁰ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, ndiya ska cha' nu nchka tiän' chkwiin' lo'o wan: Sa ña'an nu ña'an ti kunaan' ni, ja ka xu'wi cha' 'ñaan lo'o Ndiose bra nu kulo Ni tñan xa wa mdyii chalyuu; ja ka tsaan sa ña'an nu ña'an taan lo chalyuu kwi nu ka nde loo la, se'en nu ja ska nu ti'í nsu'wi siya' ti.

⁵¹ Nchka tiän' cha' ka biya' ti' wan ska cha' nu ja ya kunan nten: Si'i nchgaan nu kajaan; ndiya ta'aan nu ña'an ti lu'u ka bra nu kan ki'ya Ni 'ñaan, xa wa tyii ti chalyuu. Siya' ti xa'aan tyukwi ña'aan ta'aan,

⁵² sa ña'an lka bra nu nxñan ti kijin kiloan. Bra kan' kanen ndla kuwi chkwan 'in Ndiose. Bra nu kanen kuwi chkwan kan', bra kan' xiya' tyu'u nchga ayman nu msñi cha' 'in Ndiose ti bra nu yan ne' lo chalyuu; tyu'u ne' xiya' lo'o ja ndi'in 'a cha' kaja ne' kan' xiya'. Bra kan' xa'an Ni 'ñaan tyukwi ña'aan kwenta skaan.

⁵³ Ti s'ni la bra nu ti mdi'ian lo chalyuu, ja su'we ngwaan siya' ti, cha' xkwi' nan ñu'un ti tian'; nde loo la, su'we 'a ka tyukwi ña'aan, ja ndi'in 'a cha' ka ñu'un tian', ja tyii 'a cha' 'ñaan siya' ti.

⁵⁴ Bra kan' xa wa mxa'aan tyukwi ña'aan, cha' ja ka ñu'un tian' siya' ti, bra kan' ja kaan sa ña'an nu nchkaan ni; xa'an Ni nchga cha' 'ñaan. Bra kan' tsa'a to'o ska cha' nu ndukwa lo kityi kula nu nchkwi': “Wa y'ni tyii Ndiose cha' ndyiji nten chalyuu, wa mdijin lyo Ndiose 'in nchga nu ti'í ti' 'in Ni;

⁵⁵ ja ka 'a ku'ni kune' xa'an kaan 'ñaan cha' kajaan, ja tyijiin 'aan nu ti'í kan' ni” ndukwin kityi kan'.

⁵⁶ Ti'í 'a 'ñaan xa nu ndyijian chun' ndukwiin 'aan ki'ya. Lo'o jlyo tian' cha' ndukwian ki'ya, si'ya cha' ja nnaan tñan nu ngulo Ndiose 'ñaan ti kulo cha' ku'nian.

⁵⁷ Lo'o xka ña'an lkaan ni, wa nda Ni chabiya' cha' tyijin lyoan 'in kune' xa'an chun' tñan nu y'ni Jesús bra nu ndyu'u yu xiya', kan' cha' ka'an 'a xu'we tyaan 'in Ndiose sikwa.

⁵⁸ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, su'we 'a nka tiyeen ña'aan 'wan. Nde lka cha' nu nchkwiin' lo'o wan, cha' ña'an ti xñi su'we wan cha' 'in Ndiose, nchga tsan lye la tsa'a ña'an ti' wan 'in Ni; xkwi' lye 'a ku'ni wan tñan 'in ykwi' X'naan, lo'o ja ka ndaja ti' wan cha' ku'ni wan tñan kan'. Wa jlyo ti' wan cha' ja tsa'a tii ngwa ti ña'an ska tñan nu ngi'ni wan chabiya' 'in Ndiose.

16

Lomstan nu taya' 'in ta'a ti'i ne' nde kichen Jerusalén

¹ Wa msu'waän cha' ndyaa se'en ndi'in ta'a ne' nu ndyo' ti'in cha' ku'ni tnun ne' 'in Ndiose nchga kichen nde lo yuu 'in Galacia; wa ytsaän' 'in ne' sa ña'an ndi'in cha' ku'ni ne' bra nu xo' ti'in ne' lomstan. Kwi' ngwaña'an ku'ni wan bra nu xo' ti'in wan lomstan kan', cha' taya' wan 'in ne' ti'i ta'a msñian cha' 'in Jesús nu ndi'in nde lo yuu 'in Judea.

² Tsan kulo 'in smnan, bra kan' su'we si nchga wan su'we wan chin' siya' wan, tñi nu wa mjwi 'wan smnan nu wa mdijin. Xo' ka'an wan 'in ran, lo'o kan' ja ndi'in cha' xo' ti'in wan lomstan kan' ndla ndsaa ti bra nu kalaän.

³ Xa wa ngalaän, bra kan' su'waän chin' nten nu tsaa kichen Jerusalén, nten nu chkwi' wan lo'o cha' tsaa, nten nu wa nsu'wi lyo su'we wan 'in. Taän ska kityi nu kwi'ya ne' tsaa ne', kityi kan' katsa' sa ña'an tñan lka nu nda'an ne'. Bra kan' tsaa lo'o ne' kan' 'in lomstan nu ta wan 'in ne' ti'i ta'a msñian cha' 'in Jesús nde kichen Jerusalén.

⁴ Lo'o kan' katsaän' 'wan si tsa'aän, si ja tsa'aän lo'o ne' kan'. Ja jlyo tiän' sa ña'an ka tñan re 'ñaän, si ta Ndiose chabiya' 'ñaän tsa'aän.

Tuwiin se'en tsaa Palyu

⁵ Ndiya tñan tsa'aän tyun kichen nde lo yuu 'in Macedonia kulo ndukwa la; bra wa mdyii tñan kan', bra kan' kalaän kichen tyi wan nde kwa,

⁶ kanuün chin' lo'o wan bra kan'. Ja chan kanuün lo'o wan tyukwi tyempu tlya'. Bra nu tyi'iin lo'o wan, bra kan' ka taya' wan chin' 'ñaän cha' ku'ni xu'weän chin' 'ñaän cha' tsa'aän tijyu' la, la se'en ndi'in cha' tsa'aän.

⁷ Ja nchka tiän' cha' tyijiin se'en ndi'in wan ngwa ti ña'an; nxke' tiän' cha' su'we la si kanuün chin' tyempu lo'o wan, chabiya' 'in ykwi' X'naan.

⁸ Kulo ndukwa la, ti kanuün kichen Efeso re sa ña'an ya' tiya ta'a Pentecostés.

⁹ Su'we la nchka 'ñaän se'en ndi'iin kichen re ni, cha' ndiya 'a nten kichen re nu su'we 'a nnan nchga cha' nu nchkwiiin' lo'o ne', ni siya ña'an ti ndiya 'a nten nu nxuun lo'oün.

¹⁰ Bra nu tiyan Timu nde kwa, chkwi' su'we wan lo'o yu, cha' ja ka xi'in ti' yu bra nu tyi'in yu lo'o wan. Loo tñan 'in ykwi' X'naan nda'an yu; ti kwi' ta'a tñan nu nda'aän, nda'an yu.

¹¹ Ja ska wan, ja ña'an ti'í wan 'in yu; su'we la si taya' wan 'in yu cha' ku'ni xu'we yu 'in yu cha' kan yu se'en ndi'iin. Ndi'in ta 'a ba 'in yu, na' lo'o nchga ta'a msñian cha' 'in Krixtu nde re.

¹² Wa ykwiin' 'aän lo'o Polo ta'a su'we nsu'wi wan, cha' tsaa na'an yu chin' 'wan; tsaa yu lo'o xka la ne' ta'aan re. Lo'o ja xlyaa yu tsaa yu bra ti; bra nu ka laja 'in yu, bra kan' tsaa yu se'en ndi'in wan.

Cha' nu ngwa'an Palyu bra nu wa tsaa tii ti kityi

¹³ Cha' tiya ti ti' wan tyi'in wan lo chalyuu ni. Xñi su'we wan cha' 'in Jesús. Ku'ni ngula ti' wan ni' kasiya 'wan, ja kutsen 'a wan.

¹⁴ Xkwi' su'we ti xu'wi tiye wan ña'an wan 'in nten nchga se'en ngi'ni wan tñan.

¹⁵ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, wa jlyo ti' wan cha' nchga ne' ta'a Estéfanos, kan' nu msñi cha' 'in Jesús ti kulo; kulo ndukwa la msñi ne' cha' kan' ke nchga wan nu ndi'in wan kichen xuwe kwi' se'en ti lo yuu 'in Acaya. Nchga tsan nxlyaa ne' kan' taya' ne' 'in ta'a msñian cha' 'in Ndiose.

¹⁶ Nchka tiän' cha' tukwa wan cha' nu nchkwii' ne' kan', kwi' ngwaña'an tukwa wan 'in nchga nten nu su'wa ti ngi'ni tñan lo'o ne' kan'; kwi' ngwaña'an tukwa wan 'in nchga nten nu su'we 'a ku'ni tñan kan' sa ña'an nu su'we ngi'ni ne' kan' tñan.

¹⁷ Su'we 'a nka tiyeän cha' wa ngula Estéfanos lo'o Fortunato lo'o Acaico se'en ndi'iin nde re. Ja n'ni cha' ni siya ja ndi'in wan lo'oün ni, cha' ne' kan', ndaya' 'a ne' 'ñaän;

¹⁸ wa y'ni ne' kan' cha' nchka ngula la tiän' ni' kasiya 'ñaän, ti kwi' sa ña'an nu y'ni ne' kan' lo'o wan. Ndi'in cha' tukwa wan cha' nu nchkwi' nchga nten nu ngi'ni tñan ngwaña'an.

¹⁹ Nchga kichen lo yuu 'in Asia se'en ndi'in nten nu ngi'ni tnun 'in Jesús, nchka ti' ne' chkwi' su'we ne' lo'o wan. Lo'o Aquila lo'o Priscila, lo'o nchga nten nu ndyo' ti'in na'an tyi ne' kan', nchka ti' ne' chkwi' su'we ne' lo'o wan cha' 'in ykwi' X'naan.

²⁰ Nchga ne' ta'a msñian cha' 'in Jesús, nchka ti' ne' chkwi' su'we ne' lo'o wan; tyukwi ti tiye wan xñi wan si' ta'a wan chabiya' 'in Krixtu.

²¹ Lo'o na' nchkwiin' su'ween lo'o wan, ti kwiin' nda'aän niin lo kityi re, na' lkaän Palyu.

²² Xka ti cha' chkwiin' lo'o wan ni: Si ndiya ne' ta'a ndyo' ti'in wan nu ja chañi cha' su'we nka tiye ne' ña'an ne' 'in ykwi' X'naan, kulaa ya' wan 'in ne' bra kan', cha' ta ykwi' Ndiose nu ti'í 'in ne'. Kan' cha' chkwian' ta'aan ni: ¡Tyaan lyaa, X'nan ba, nde se'en ndi'in ba!

²³ Su'wa ya' Jesucristo nu nka X'naan 'wan.

²⁴ Tyu'wi ti' wan 'ñaän, cha' su'we 'a nka tiyeen ña'aän 'wan chun' cha' tnun nu wa y'ni Jesucristo. Ng-waña'an ka sikwa.

Nde nchka tukwa kityi nu mda'an Palyu cha' tsaa se'en ndi'in nten 'in Jesucristo nde kichen Corinto

¹ Palyu lkaän. Se'en ti ndi'iin nde re lo'o Timu ta'a msñian cha' 'in Krixtu. Nda'an ba kityi re cha' tsaa se'en ndi'in ta'a wan nde kichen Corinto kwa, 'wan nu ngi'ni tnun wan 'in Ndiose sa tlyu ti. Kwi' ngwaña'an tsaa kityi re se'en ndi'in nchga nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose ña'aan lo yuu 'in Acaya. Wa mda Ndiose tñan 'ñaän cha' tsa'aän chkwiin' lo'o nten nchga la kichen tijyu' la. Ngwaña'an ngwa ti' Ndiose cha' kunan ne' nchga cha' nu ngwa'u Jesucristo.

² Nde lka cha' nchka ti' ba cha' ti ku'ni Ndiose Stian cha' su'we lo'o wan, cha' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in kasiya 'wan chun' nu wa yten wan cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan.

Ndaya' 'a Ndiose ñaan bra nu ndyukwaan ka'an 'a cha' kuxi

³ Ku'niin tnuan 'in Ndiose nu lka Sti X'naan Jesucristo, cha' nchka t'nan ti' Ni 'ñaan, cha' lye 'a ndaya' Ni 'ñaan bra nu ndyukwaan ya ña'an ti cha' kuxi.

⁴ Ndaya' 'a Ndiose ñaan ni, cha' nu chun' ndi'in la ka 'ñaan tayaan' 'in xka ta nten, bra nu tyukwa ne' cha' kuxi; sa ña'an nu ndaya' Ni 'ñaan, kwi' ngwaña'an ka tayaan' 'in xka ta nten bra kan'.

⁵ Sa ña'an ngwa bra nu ti'í ti' nten 'in Krixtu ti s'ni, kwi' ngwaña'an lye 'a nda ne' nu ti'í 'ñaan ni, cha' nchkwian' cha' 'in Krixtu; kwi' ngwaña'an, ña'an ti lye 'a ndaya' Krixtu 'ñaan, bra nu ndijian nu ti'í.

⁶ Ni siya tyijin ba nu ti'í, ni siya ti'í ti' nten 'wa, cha' ka su'we 'wan, kan' cha' ndijian nu ti'í kan'. Kwi' ngwaña'an lye la taya' Ndiose 'wan, lo'o kaja ña'an kulaa Ni wan 'in cha' kuxi bra kan'. Bra nu taya' Ni 'wa, cha' 'wan ku'ni Ni ngwaña'an, cha' kaja ña'an taya' ba 'wan; ya ña'an ti

nu ti'í nu nchka 'wa, ti kwi' Ndiose ta Ni jwersa 'wan cha' ka talo wan nu ti'í kan'.

⁷ Ndyu'wi 'a ti' ba 'wan. Jlyo ti' ba cha' sa ña'an nu nda ne' nu ti'í 'wa, ngwaña'an ta ne' nu ti'í 'wan; sa ña'an nu taya' Ni 'wa, ngwaña'an taya' Ni 'wan.

⁸ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, nchka ti' ba cha' ka biya' ti' wan sa ña'an ngwa bra nu mdijin ba nu ti'í kichen se'en ndyaa ba lo yuu 'in Asia, cha' tlyu 'a cha' kuxi ndyukwa ba bra kan'. Ja jlyo ti' ba siya' ti sa ña'an tyijin lyo ba cha' kuxi kan'; mske' ti' ba cha' ja tyu'u 'a ba,

⁹ cha' wa mdiya bra cha' nu kaja ba, mske' ti' ba. Ngwaña'an ngwa cha' su'we la ndyaa ña'an ti' ba 'in ska ti Ndiose, cha' nchka 'in Ni ku'ni Ni cha' tyu'u nten xiya' ni siya wa ngujwi ne'; kan' cha' nchka 'in Ni kulaa Ni 'ñaan. Ja mda'an 'a cha' tiyeaan cha' ti ykwiin' tian ka kulaan 'ñaan 'in cha' kuxi kan'.

¹⁰ Wa ngulaa Ndiose 'wa bra kan', ja ngujwi ba, ni siya kuxi 'a ngwa cha' bra kan'; lo'o ngwaña'an, ti kulaa la Ni 'wa nde loo la. Wa msñi ba cha' 'in Ndiose, kan' cha' ndyaa ña'an ti' ba 'in Ni, cha' ña'an ti kulaa Ni 'wa.

¹¹ Lo'o ngwaña'an, ka taya' wan 'wa bra nu chkwi' wan lo'o Ndiose cha' 'ware. Kunan Ni cha' nu chkwi' wan lo'o Ni, cha' ka'an wan; bra kan' ku'ni Ni cha' ka su'we 'wa. Bra kan' ka'an wan tya wan xu'we 'in Ndiose cha' 'wa, cha' nu wa mdo'o laa ba 'in cha' kuxi.

Ja ngwa 'in Palyu tsaa yu kichen Corinto

¹² Su'we 'a nka tiye ba cha' tyukwi ti tiye ba ndi'in cha' 'wa lo'o wan, nchkwil' ba xkwi' cha' nu ñi lo'o wan, ti kwi' sa ña'an nu ngi'ni ba lo'o xka ta nten; ngwaña'an nka tiye ba. Nchka 'wa ngi'ni ba ngwaña'an lo'o wan chun' lye 'a nchka t'nan ti' Ndiose 'ñaan xu'we ti; lo'o ja ngi'ni ba ngwaña'an chun' cha' nu ngwi'ya ke ti ba ti ykwi' ti ba.

¹³⁻¹⁴ Sa kan' ti cha' ngwa'an ba lo kityi nu ngula se'en ndi'in wan ti kulo,

ska cha' nu ka chkwi' wan, ska cha' nu ka ka biya' ti' wan. Ni siya ni ti, wa nchka biya' chin' ti' wan cha' kan', lo'o nchka ti' ba cha' ti ka biya' su'we la ti' wan cha' kan'. Lo'o bra nu tiya tsan nu kan X'naan Jesús xiya', bra kan' ka su'we ka tiye wan ña'an wan 'wa; ngwaña'an bare ka su'we ka tiye ba ña'an ba 'wan bra kan'.

15 Ngwaña'an ngwa tiyeën, kan' cha' ngwa tiän' tsa'aän se'en ndi'in wan kulo ndukwa la. Ja chan tsa'aän na'aän 'wan tukwa ya', mda'an cha' tiyeën nu ngwa xkan', cha' ka su'we kasiya 'wan.

16 Kulo ndukwa la mda'an cha' tiyeën tyijiin se'en ndi'in wan tuwiin se'en tsa'aän nde Macedonia. Bra nu wa yi'aän Macedonia kan', tyaän se'en ndi'in wan xiya', kan' ka taya' wan 'ñaän cha' tsa'aän tuwiin nde Judea bra kan'.

17 Lo'o ni, ja yi'aän se'en ndi'in wan, bra kan' mske ti' wan cha' kuxi ti cha' mda'an tiyeën. Lo'o ja su'we si chkwi' wan cha' lkaän ska nten nu tukwa cha' nchkwi'; cha' bra nu y'niin xu'weën tuwiin 'ñaän kulo ndukwa la, ja mñi lyo'oün wan bra kan'.

18 Jlyo ti' Ndiose cha' ja siya' nchkwi' ba tukwa cha' lo'o wan, ña'an ti' si nchkwi' ba cha' "ngwaña'an lka ska cha'", lo'o chun' ndi'in la nchkwi' ba cha' "si'i ngwaña'an lka cha'". Ja ngi'ni ba ngwaña'an,

19 cha' Jesucristo nu lka ska ti Sñi' Ndiose ni, si'i tukwa cha' nda'an tiye Ni. Wa ykwi' ba cha' 'in Jesús se'en ndi'in wan, lo'oün wa ykwiin' lo'o wan, lo'o Silvano, lo'o Timu, wa ykwi' ba cha' 'in Ni. Lo'o ja siya' nchkwi' Ni cha' "si'i ngwaña'an lka ska cha'" si wa ykwi' Ni ska ya' cha' "ngwaña'an lka cha' kan'". Ska ti Krixtu lka nu chañi cha' nchkwi' cha' nu ñi,

20 ska ti Krixtu nu ngi'ni cha' chañi cha' ka nchga cha' nu nchkwi' Ndiose lo'oan; kan' cha' chabiya' 'in Jesucristo ka chkwian': "Amén, ngwaña'an ka sikwa". Ngwaña'an chkwian' bra nu ku'ni tnun 'in

Ndiose.

21 Ndiose lka nu y'ni lo'o ba cha' msñi su'we ba cha' 'in Krixtu, kwi' ngwaña'an y'ni Ni lo'o wan; wa y'ni Ni cha' lkaan nten 'in Ni.

22 Sa ña'an lka si ykwi' Ni wa mstya Ni ska biya' nu 'in Ni chuan', ngwaña'an lka cha' bra nu nda Ni Tyi'i ykwi' Ni cha' nganun ni' kasiya 'ñaan. Nan wa ndla la nda Ni Tyi'i Ni 'ñaan, cha' ka 'ñaan ka biya' tian' cha' chañi ku'ni Ni lo'oan nchga cha' nu wa ndukwin Ni cha' ku'ni Ni.

23 Ja yi'aän kichen tyi wan nu ngwa xkan', cha' ja ngwa tiyeën cha' kasin' tiän' 'wan. Chañi cha' chun' sa kan' ti cha', kan' cha' ja yi'aän se'en ndi'in wan bra kan'. Jlyo ti' Ndiose cha' kan'. Kan y'ya Ni kasiya 'ñaän si cha' kwiñi nchkwiin' re.

24 Su'we la cha' ja ndukwa wan cha' 'in Ndiose chun' cha' nu wa ykwi' bare lo'o wan; ti ykwi' ti wan wa msñi su'we wan cha' 'in Jesús. Sa kan' ti cha', nchka 'a ti' ba taya' ba 'wan cha' ka su'we la ka tiye wan bra nu ngi'ni tnun wan 'in Ndiose.

2

1 Kan' cha' mske' tiän' cha' ja taän 'aän cha' xi'in ti' wan bra nu tsa'aän se'en ndi'in wan xiya'.

2-3 Nde lka cha' kan'. Su'we 'a nka tiyeën bra nu ña'aän sa ña'an nu ngi'ni wan. Xa nu msu'waän kityi kan', ngwa xi'in 'a ti' wan bra kan', kan' cha' ja nchka tiän' cha' ka xi'in ti' wan xiya'. Ja ngwa tiyeën tsa'aän se'en ndi'in wan nu ngwa xkan'; ja chan ku'ni xi'in wan 'ñaän, mske' tiän'. Su'we la si kanun su'we la ka tiyeën, cha' si su'we nka tiyeën, lo'o 'wan su'we ti kanun tiye wan bra kan', mske' tiän'.

4 Bra nu ngwa'aän kityi kan', ka'an 'a cha' mda'an tiyeën bra kan'; ngwa xi'in 'a tiän' bra kan', ynaän 'aän si'ya wan. Lo'o ja ngwa tiän' cha' ka xi'in ti' wan lo'o kityi kan'; kwi' ngwa tiyeën cha' ka biya' ti' wan cha' su'we 'a nka tiyeën ña'aän 'wan, kan' cha' ngwa'aän kityi kan'.

Ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in ne' kuxi kan'

⁵ Wa ngwa xi'in 'a ti' wan si'ya cha' kuxi nu y'ni yu kan'. Lo'o bra nu y'ni yu ngwaña'an, si'i skaän tiän nu ngwaän xi'in tiän' bra kan'; lo'o nchga wan ngwa xi'in chin' ti' wan si'ya cha' kuxi kan'. Lo'o ni, ja ndi'in 'a cha' kuxi kan', kan' cha' ja nka tiyeän ku'niän tlään 'wan ni.

⁶ Ya' la nu ti'í nu wa mda wan 'in yu kan', bra nu ndyo' ti'in wan sa tlyu ti bra kan', cha' katin ki'ya nu ndukwi yu kan',

⁷ Kan' cha' ni, ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in yu kan', ku'ni wan cha' ka tla' kasiya 'in yu, cha' ja kana' kasiya 'in yu kan', cha' xi'in 'a ti' yu.

⁸ Njñan ba cha' tlyu ti' 'wan ni, cha' taya' wan chin' 'in yu kan', cha' ka biya' ti' yu cha' ña'an ti su'we nka tiye wan ña'an wan 'in yu.

⁹ Wa ngwa'aän kityi kan', cha' tsa se'en ndi'in wan, cha' ngwa tiän' tyija lyo cha' ñaän si chañi cha' 'wan cha' ku'ni wan sa ña'an nu niän 'wan bra kan'; ja jlyo tiän' nu ngwa xkan', si xlyaa wan ku'ni wan ngwaña'an.

¹⁰ Lo'oüñ, ku'niän cha' tlyu ti' 'in yu kan', si wa y'ni wan cha' tlyu ti' 'in yu. Wa y'ni yu cha' kuxi kan' lo'o wan; lo'o na' ni, wa y'niän cha' tlyu ti' 'in yu kan' cha' 'wan, ni siya tijyu' ndi'iin, ni siya skaän tiän lo'o Krixtu se'en ndi'iin. Kan' cha' nde ña'an cha' tya'an tiye wan ni sikwa,

¹¹ cha' ja ta 'a wan chabiya' tyijin lyo kune' xa'an nu naan Satanás kan' ñaan; wa jlyo 'a tian' cha' sa 'a ngi'ni kune' xa'an kan' tñan.

Ka'an 'a cha' mda'an tiye Palyu xa nu mdi'in yu kichen Troas

¹² Yi'aän kichen Troas ti ngwa xkan', yi'aän ytsaän' cha' 'in Jesús 'in ne' kichen kan'. Lo'o nde ña'an ngwa bra kan', cha' su'we 'a ynan ne' kichen kan' cha' 'in Ndiose, cha' wa nda ykwi' X'naan chabiya' 'ñaan cha' ku'niän tñan 'in Ni nde kichen kwa.

¹³ Lo'o ja mdaloñ se'en mdi'iin nde kwa, cha' ka'an 'a cha' mda'an tiyeän, ni cha' lka ja ya kala Tito ta'a nda'an

ba tñan se'en ndi'iin; kan' cha' bra ti mslaän' lo'o ne' kichen kan'. Bra kan' yi'aän tijyu' la se'en lka lo yuu 'in Macedonia.

Ka 'ñaan tyijin lyoan 'in nchga cha' kuxi chun' tñan nu y'ni Krixtu

¹⁴⁻¹⁵ Lye 'a tyaan xu'we 'in Ndiose cha' ska ti cha' 'ñaan lo'o Krixtu. Sa ña'an lka si nda'aan lo'o Ndiose tuwiin sa tlyu ti cha' ngi'niin tnuan 'in Jesucristo, cha' wa mdijin lyo yu 'in nu kuxi. Ngwaña'an lo'o 'ñaan ta Ni se'en tya'aan laja nten kan', cha' lo'oan nchkwian' cha' 'in Krixtu se'en ndi'in ne' nchga kichen; ngitsaan' cha' 'in Ndiose se'en ndi'in nten, ni siya nchkwian' lo'o nten nu nchka 'a ti' tyo'o laa 'in cha' kuxi, ni siya nchkwian' lo'o xka ta nten nu ja nchka ti' kunan cha' su'we kan'. Ña'an ti' ska nan nu xi tyi'i nu ndyukwa 'a tyi'i nchga se'en, kwi' ngwaña'an lka tñan nu ngi'nian chabiya' 'in Ndiose. Ndiya 'a ti' Ndiose 'in ran, kwi' ngwaña'an ndiya ti' Ni tñan nu ngi'ni Krixtu lo chalyuu lo'oan.

¹⁶ Nten nu chen 'a ña'an ngi'ni ni, ja siya' ndiya ti' ne' cha' nu nchkwian'; ja nchka biya' ti' ne' cha' kan', cha' wa kana' ti chalyuu 'in ne' si'ya cha' kuxi nu ngi'ni ne'. Lo'o nten nu nchka ti' tyo'o laa 'in cha' kuxi ni, xka ña'an ngi'ni ne' kan'; wa ndyaa ña'an ti' ne' kan' cha' nsu'wi xka chalyuu nu su'we la nu kaja 'in ne'. Nsu'wi 'a nten nu ja ka ku'ni tñan re; nu bare ni, ka 'wa ku'ni ba tñan re chabiya' 'in Ndiose.

¹⁷ Si'i nan ngi'ni ba kanan lo'o cha' 'in Ndiose, si'i nan nxa'an ba cha' kan' sa ña'an nu ngi'ni xka ta nten; tyukwi ti tiye ba nchkwí' ba lo'o nten, ngi'ni ba ña'an ti' si ndi'in Ndiose se'en ndi'in ba, cha' Ndiose lka nu ngwa'an tñan 'wa cha' ku'ni ba tñan cha' 'in Krixtu.

3

Ska cha' kwi nu tka nchkwí' Ndiose lo'oan

¹ Ja nchkwí' ba cha' siye' lo'o wan. Ja nchka ti' ba cha' chkwí' wan cha' tnun 'a nten nka ba. Bra nu nda'an ba

se'en ndi'in wan, ja ndi'in cha' kwi'ya ba ska kityi nu nchkwi' cha' su'we ti ngi'ni ba tñan; kwi' ngwaña'an, bra nu tsaa ba xka se'en, ja n'ni cha' jñan ba ska kityi ngwaña'an 'wan.

² Ja ndi'in cha' kulo ba kityi nu ngwaña'an, chun' ka ña'an nten 'in ykwi' wan. Wa jlyo ti' ne' cha' chun' tñan nu y'ni bare ynan su'we wan cha' 'in Jesús, lo'o jlyo ti' ne' cha' su'we 'a nka tiye ba ña'an ba 'wan.

³ Krixtu y'ni tñan kan' ni' kasiya 'wan, xa nu msu'wa Ni 'wa cha' ndyaa ba se'en ndi'in wan; kan' lka ska tñan nu y'ni Tyi'i ykwi' Ndiose nu nchga bra lu'u, kwi' lka tñan nu wa y'ni Ni ni' kasiya 'wan, nten chalyuu; ja ngwa tñan kan' chabiya' 'in ska cha' nu ngwa'an nten chun' ska kee kwaja' ti.

⁴ Ka chkwian' ngwaña'an, chun' tnun 'a kasiya 'ñaan cha' wa ndyaa ña'an tian' 'in Ndiose, cha' wa ytean cha' 'in Jesús.

⁵ Nan ni, ja nchka 'ñaan ku'nian tñan 'in Ndiose siya' ti; kwi' Ndiose ngi'ni lo'oan cha' ka 'ñaan ku'nian nchga lo tñan nu ngi'nian cha' 'in Ni.

⁶ Wa mdiya ska cha' kwi re nu tka nchkwi' Ndiose lo'oan, ska tñan nu ngi'ni Tyi'i Ndiose lka cha' re. Ja lka ran ña'an ti' ska tñan nu ndatsaa kityi kula kan' 'ñaan cha' ku'nian. Wa mdyii cha' 'ñaan siya' ti si'ya yuwe' nu ndi'in 'ñaan chun' tñan nu ndlo kityi kula kan' 'ñaan, lo'o ni, wa mjwi chalyuu kwi 'ñaan chun' tñan nu ngi'ni Tyi'i Ndiose.

⁷ Tñan 'in Ndiose nu ngulo Moisés 'in nten s'ni ni, chun' kee kwaja' mdukwa cha' kan'; ngwa'an Ni letra chun' kee kwaja' kan', cha' chkwi' nten lo cha' kan'. Laa 'a mdijin xaa 'in Ndiose nu ngwa s'ni kan', bra nu tka mda ti Ni cha' kula kan'; luwi 'a xaa ña'an tloo yu kula Moisés, lo'o ja mdalo ta'a ne' Israel ña'an kwi'ya ne' tloo yu kula kan'. Bra ti mdijin cha' kan', sa ndijin ti yu'wi xaa kan' tloo yu bra kan'. Lo'o xaa luwi kan' mdiyan cha' kula kan' sikwa, ni siya ndyiji nten chalyuu si'ya yuwe' nu

ndi'in 'in ne' chun' tñan nu ndlo cha' kula kan';

⁸ lo'o ni, jtnun la cha' nchka bra nu chkwian' cha' 'in Jesús lo'o nten, chun' cha' ngi'ni Tyi'i ykwi' Ni tñan ni' kasiya 'in ne'!

⁹ Tñan nu ndlo cha' kula kan' ni, kan' ngi'ni cha' ka biya' tian' ki'ya nu ndi'in 'ñaan; lo'o ndi'in cha' tyijian nu ti'í bra kan', ni siya luwi 'a xaa nu ngwa se'en ndukwa kiya' cha' kula kan'. Kan' cha' ni, jtnun la ti cha' nu 'in ykwi' Jesús, kwi' nu ngi'ni cha' nchka luwi kasiya 'ñaan cha' 'in Ndiose!

¹⁰ Tnun la cha' su'we nchka se'en ndi'ian ni, kan' cha' ja su'we ña'an cha' kula kan' cha' 'ñaan, ni siya su'we 'a ña'an ngwa cha' kula kan' ti kulo.

¹¹ Chin' ti bra mdalo cha' kula kan', ni siya tnun 'a xaa ngwa bra nu ti ji tyii cha' kan'. Tyukwi tyempu nu ndijyan nde loo la, ja tyii cha' kwi nu tka mdyisan ti ni; tnun la ti cha' re.

¹² Kan' cha' ni, ja ntsean chkwian' lo'o nten, chun' jlyo tian' cha' su'we 'a lka cha' 'in Jesús nu nchkwian' re.

¹³ Ja n'ni cha' chkun' ska te' tloan sa ña'an nu y'ni ayman Moisés nu ngwa s'ni, cha' ja ña'an ne' Israel tloo yu xa wa mdijin xaa kan' ngwaña'an ti.

¹⁴⁻¹⁵ Wa ngwa tla 'a ke ne' Israel bra kan', cha' ja ngwa biya' ti' ne' cha' 'in Ndiose siya' ti. Ni siya chalyuu ni, kwi' ngwaña'an lka lo'o kityi cha' jo'o nu ngwa'an ayman Moisés, ti kwi' tñan nu ngulo Ndiose 'in nten nu ngwa s'ni lka kan'; xa nu chkwí' ne' judío lo kityi cha' jo'o kan', ja nchka ki'ya cha' kan' ke ne'. Siya' ti ka ki'ya cha' kan' ke ne' bra nu sten ne' cha' 'in Jesús; bra kan' kalaa ke ne' cha' kunan su'we ne' cha' 'in Ni.

¹⁶ Bra nu stean cha' 'in ykwi' X'naan, bra kan' tsaa tii cha' nu tla kean.

¹⁷ Se'en nu tka nchkwi' ti kityi re cha' 'in "X'naan", kan' nchka ti' chkwí' cha' Tyi'i Ndiose lka nu kan'. Kwi' ngwaña'an, bra nu ka Tyi'i Ndiose X'naan, ja ka 'a 'in nten kuxi tatsaa la 'ñaan cha' ku'nian tñan nu kuxi bra kan'.

18 Kwi' ngwaña'an lka cha' ñaan, ta'aan nu ndi'in cha' ñaan lo'o Jesús, chkan' tijyu' cha' wa nda X'naan ska xaa nu xu'wi tloan. Ja n'ni cha' chkun' ska te' tloan, cha' ti kwi' cha' tnun kan' lka nu ti ngi'ni tñan lo'oan, lo'o lye la ngi'ni cha' kan' tñan ni, cha' xa'an tyukwi ña'aan, cha' kaan sa ña'an lka Ndiose X'naan siya' ti. Nde se'en ndi'in ykwi' X'naan nu lka Tyi'i ykwi' Ni, nde kwa ndyo'o cha' tnun kan'.

4

1 Kan' cha' ja nchka ndaja ti' ba 'in tñan nu ngi'ni ba. Ti kwi' Ndiose lka nu wa nda tñan kan' 'wa, chun' nchka t'nan ti' Ni 'wa.

2 Wa ngulaa ya' ba nchga cha' kuxi nu ngi'ni nten mnan ti, ya ña'an ti cha' nu nju'u 'a ti' nten ku'ni ne'. Ja nñilyo'o ba 'in nten, kwi' ngwaña'an ja nxa'an ba cha' 'in Ndiose lo'o xka la cha', bra nu nchkwi' ba cha' kan' lo'o nten; su'we ti ndu'u ba nchga cha' nu 'in Jesús 'in ne'. Lo'o chañi 'a cha' kan', cha' ngwaña'an ka biya' ti' nchga nten cha' tyukwi ti tiye ba ngi'ni ba tñan 'in Ni, sa ña'an lka si nduun ba tloo ykwi' Ndiose.

3 Lo'o si ndiya nten nu chkwi' cha' tukwi 'a ndyo'o cha' su'we 'in Jesús nu nchkwi' ba lo'o ne', ñi la ndyo'o cha' kan' cha' ngi'ni nten kan' tñan mna', kan' cha' ja nchka kunan su'we ne' cha' kan'.

4 Ja xlyaa nten nu kuxi kan' xñi cha' kan' si'ya kune' xa'an nu nñi lyo'o 'in nten chalyuu. Ndukun' nu kuxi kan' cha' 'in ne' cha' ja kunan 'a ne' cha' su'we nu 'in Krixtu, kan' cha' ja nchka kanun xaa luwi 'in Krixtu ni' kasiya 'in ne' kan'. Tnun 'a cha' lka cha' nu 'in Krixtu; nchga cha' nu ndi'in 'in Ni, su'wa ndi'in cha' 'in Ni lo'o Ndiose Sti Ni nde se'en ndi'in Ni.

5 Cha' nu nchkwi' ba lo'o nten ni, si'i cha' 'wa ti ykwi' ti ba nchkwi' ba. Nde ndiya cha' nu nchkwi' ba lo'o ne': Jesucristo lka X'nan tyukwi ña'aan nde ni' kwan, kwi' ngwaña'an nka Ni ndloo tyukwi ña'aan lo chalyuu. Kan' cha' nchkwi' ba cha' chabiya' 'in

Jesús nu nka X'naan ngi'ni ba tñan cha' 'wan.

6 Ti kwi' Ndiose lka nu msu'wa xaa luwi 'in Ni nu nganun ni' kasiya 'ñaan; kan' cha' ka biya' tian' nchga cha' tnun nu su'we 'a nu nsu'wi se'en ndi'in Ni, ti kwi' ti cha' ndii tian' cha' ngi'ni Ni tñan ni' kasiya 'ñaan bra nu stean cha' 'in Krixtu. Ti kwi' Ndiose lka nu ngulo tñan cha' xu'wi xaa la se'en ngwa chalyuu tla nu ngwa ti s'ni.

Nde ña'an tyi'ian lo chalyuu, chun' nu wa ytean cha' 'in Ndiose

7 Ni siya tnun 'a cha' su'we nu nsu'wi ni' kasiya 'ñaan ni nu nda Krixtu 'ñaan, ti lkaan nten chalyuu, si'i nan ngula la ti' kasiya 'ñaan ti ykwiin' tian. Ña'an ti' ska katun' yuu nu xi'i ndalo, ngwaña'an lkaan. Lo'o su'we la ngwaña'an, cha' bra kan' ka ka biya' tian' cha' ska ti Ndiose lka nu nchga tñan nchka 'in Ni; si'i cha' 'ñaan ti ykwiin' tian nu nchka la 'ñaan.

8 Ti ndyuwa ti se'en nda'an ba, tlyu 'a tñan ndyukwa ba, lo'o ja nchka 'a 'in cha' kuxi tyijin lyo 'wa. Nduwe 'a ti' ba ndi'in ba chun' ka'an cha' tukwi nu ndijin ba; ni siya xi'in ti' ba, ja nchka ndaja ti' ba.

9 Nsu'wi 'a nu nxuun lo'o 'wa, ti kwi' ti cha' ja lyiji ta'a su'we nsu'wi ba. Ni siya ndiya nten nu lye 'a ti'í ti' 'wa, ja nchka ku'ni tyii ne' 'wa.

10 Nchga se'en nda'an ba lo chalyuu, ta'a ti ndijin ba nu ti'í; nsu'wi 'a nu ti'í nu ngi'ni nten lo'o ba, sa ña'an nu ti'í nu mdijin Krixtu xa nu yan yu lo chalyuu, bra nu yjwi nten 'in yu. Kan' cha' ni, ka jlyo ti' xka la nten cha' ti lu'u ykwi' Krixtu, xa nu ña'an ne' 'wa cha' ti lu'u ba.

11 Nchga bra nu ndi'in ba lo chalyuu ndi'in 'a cha' kuxi nu ka kujwi 'wa, cha' ka'an 'a cha' tukwi ndyukwa ba nchga se'en nda'an ba lo tñan 'in Jesús. Ngwaña'an ka ña'an nten cha' ti ndi'in Jesús lo'o ba; kan' cha' ti nsu'wi ba chalyuu, ni siya ti'í ti ña'an nda'an ba.

12 Nde ña'an ndi'in ba lo chalyuu, ña'an ti' si wa tyii ti cha' 'wa tyukwi ña'aan ba si'ya nu ti'í nu ndyukwa ba;

lo'o 'wan ni, wa mjwi chalyuu nu ja tsaa tii 'a siya' ti 'wan chun' tñan nu ngi'ni bare.

¹³ Ndiya ska cha' nu ndukwa lo kityi kula se'en ykwi' ska nten cha' re: "Wa ndyaa ña'an tiän' cha' chañi lka cha' kan', kan' cha' nchkwiin' cha' nu ñi re lo'o xka ta nten" ndukwin ayman kan'. Kwi' ngwaña'an bare, nchkwi' ba cha' 'in Jesús cha' wa yten ba cha' 'in yu, bra nu msñi ba cha' kan'.

¹⁴ Lo'o chañi cha' ndyaa ña'an ti ba cha' ngulo Ndiose 'in Jesús nu nka X'naan nde se'en yu'wi yu mtsi' yu, kwi' ngwaña'an tyaan Ni xiya', kan y'ya Ni 'ñaan, cha' su'wa ti kalaan se'en ndi'in ykwi' Ni.

¹⁵ Ndalo ba nchga nu ti'í nu ndyukwa ba cha' 'wan; lo'o ni, wa ndiya ka'an 'a ta'a nten wan nu wa mjwi xu'we nu nda Ndiose 'wan, kan' cha' chun' ndi'in la ka tyituun ka'an la ta'a nten wan nu tya xu'we 'in Ndiose cha' 'wa. Lo'o su'wa 'a ka ku'ni tnuan 'in ykwi' Ni bra kan'.

¹⁶ Kan' cha' ja nchka ndaja tian' 'in tñan nu ngi'nian cha' 'in Ndiose, ni siya wa tsaa tii ti ña'aan kunaan' ngwaña'an ti; lo'o ta'a ti ngi'ni Ndiose cha' chka su'we la kasiya 'ñaan.

¹⁷ Ja tlyu lye nu ti'í nu ndyukwaan lo chalyuu re ni, lo'o chin' ti bra talo nu ti'í kan'; chun' ndi'in la, tnun 'a cha' su'we ndi'in cha' kaja 'ñaan nde se'en ndi'in Ndiose, lo'o ja tsaa tii 'a cha' su'we kan' siya' ti. Ja su'wa nu ti'í re lo'o cha' su'we nu ndi'in cha' kaja 'ñaan nde loo la.

¹⁸ Ja nka tiyeen 'in ska nan nu su'we ña'an ti, cha' ja talo siya' ti ya ña'an ti nan nu su'we ña'an kan'; nan nda'an naan ska cha' nu ja chkan' ña'aan bra ni, chun' ndi'in la ka chkan' cha' kan', ña'aan 'in ran bra kan'. Kan' lka cha' nu ja tsaa tii 'a 'ñaan siya' ti.

5

¹ Jlyo tian' cha' ña'an ti' ska na'an kuxi ti, kwi' ngwaña'an nchka kunaan'; bra nu kajaan, tsaa tii kunaan' siya' ti bra kan'. Lo'o wa y'ni xu'we

Ndiose xka na'an nu kaja 'ñaan, xka cha' lka kan'; Ndiose xa'an tyukwi ña'aan, lo'o ja tsaa tii 'a cha' 'ñaan siya' ti bra kan'. Nde se'en ndi'in Ndiose lka cha' kan', si'i nten chalyuu nu kwiñan na'an kan'.

² Ja su'we nka tiyeen se'en ndi'ian lo chalyuu, cha' xkwi' ndijian nu ti'í. Chañi cha' nchka 'a tian' tyo'oan lo chalyuu re, cha' tyaan lyaan nde se'en ndi'in Ndiose, cha' ndla la kaja na'an kwi kan' 'ñaan bra kan'.

³ Na'an kan' lka nu tukun' chun' tyukwi ña'aan, cha' kaja se'en tyi'in kasiya 'ñaan, cha' ja tyi'ian ngwaña'an ti.

⁴ Nchka ndaja 'a tian' se'en ndi'ian lo chalyuu, cha' ndijiin 'aan nu ti'í. Si'i cha' nchka tian' kajaan bra ti, ni siya nchka la tian' cha' ka tiji tyukwi ña'aan; kan' lka tñan nu ku'ni Ndiose bra nu kalaan nde se'en ndi'in ykwi' Ni. Tyii cha' kuxi 'ñaan bra kan', tsaa tii ña'aan kunaan' nu ndi'in cha' kaja, cha' bra kan' ka tyija lyo xka chalyuu nu su'we la 'ñaan, nu ja tsaa tii 'a siya' ti.

⁵ Wa lka y'ni xu'we Ndiose cha' ngwaña'an ka 'ñaan la bra kan'; wa mda Ni Tyi'i ykwi' Ni cha' kanun ni' kasiya 'ñaan ni. Kan' lka ska cha' nu nda Ni 'ñaan bra, cha' tyu'wi tian' nchga cha' nu ku'ni Ni lo'oan chun' ndi'in la.

⁶ Kan' cha' nchka ngula la ti' ni' kasiya 'ñaan, cha' x'ni tyi'in taan cha' ku'ni Ni ngwaña'an. Xa nu ti lu'uan lo chalyuu re, jlyo tian' cha' tijyu' 'a na'an tyian nde se'en ndi'in ykwi' X'naan, cha' ti ji kalaan nde kwa.

⁷ X'ni ndaloan se'en ndi'ian lo chalyuu chun' ndyaa ña'an tian' cha' nu wa ykwi' Ni lo'oan, ni siya ja ya ña'aan sa ña'an ka cha' kan' chun' ndi'in la.

⁸ Cha' nu ngula ti' ni' kasiya 'ñaan, kan' cha' nchka 'a tian' kulaa ti'ian chalyuu re se'en ndijian nu ti'í, cha' tsaan tyi'ian nde se'en ndi'in ykwi' X'naan;

⁹ lo'o lye 'a ngi'nian nchga tñan nu nchka ti' X'naan cha' ka lo chalyuu, ni siya ti lu'uan, ni siya wa ngujwian.

¹⁰ Ta'aan ndi'in cha' tsaan nde se'en ndukwa Krixtu cha' ku'ni biya'

Ni 'ñaan. Lo'o bra kan' kaja cha' 'ñaan kwenta skaan, nchga cha' nu ndi'in cha' kaja 'ñaan chun' tñan nu wa y'nian kwenta skaan lo chalyuu, ni siya cha' nu su'we, ni siya cha' nu kuxi.

Sa ña'an ka katin ki'ya 'ñaan lo'o Ndiose

¹¹ Chun' nduwe 'a ti' ba cha' ña'an Ndiose 'wa, kan' cha' nchkwi' 'a ba cha' 'in Jesús lo'o xka ta nten. Su'we 'a nsu'wi lyo Ndiose 'wa, sa ña'an ngi'ni skaa ba. Kwi' ngwaña'an 'wan, nchka ti' ba cha' su'we 'a xu'wi lyo wan 'wa;

¹² si'i cha' siye' ti ba lka cha' nchkwi' su'we ba cha' 'wa ti ykwi' ti ba. Nde lka cha' nu nchka ti' ba, cha' kaja ña'an xkwen wan 'in nten cha' 'wa, si su'we lka tiye wan ña'an wan 'wa, cha' ndiya nten la kwa nu ja nduwe ti' sa ña'an ku'ni ne' lo'o ta'a ne', nduwe la ti' ne' kan' sa ña'an ku'ni tnun nten 'in ykwi' ne'.

¹³ Ja n'ni cha' ni siya nchkwi' ne' kan' cha' mna' cha' tiya ba; ja chan si lka ba ngwaña'an, chun' ngi'ni ba tñan 'in Ndiose. Ni siya ngwaña'an lka ba nxke' ti' ne' kan', tyukwi ti tiye ba ka taya' ba 'wan bra kan'.

¹⁴ Wa jlyo tian' cha' ska ti ykwi' Krixtu ngujwi lo wsi si'ya nchga nten chalyuu; ña'an ti' si wa ngujwi nchga nten chalyuu si'ya ki'ya nu ndi'in 'in ne', kwi' ngwaña'an lka cha', bra nu ngujwi yu lo wsi kan'. Lo'o ni, jlyo tian' cha' su'we 'a nka tiye Krixtu ña'an Ni nchga nten chalyuu, kan' cha' ndi'in cha' chkwian' cha' 'in Jesús lo'o xka ta nten.

¹⁵ Si'ya nchga nten, kan' cha' mslyaa Krixtu ngujwi lo wsi. Lo'o ni, nchka ti' Ni cha' ja tyi'in 'a nten chalyuu cha' 'in ne', ti ykwi' ti ne'; xkwi' cha' 'in Krixtu tyi'in ne' ni, cha' kan' nu wa ngujwi cha' 'in ne', kan' nu wa ndyu'u xiya' cha' 'in ne'.

¹⁶ Kan' cha' ni, ja chkwian' cha' siye' lo'o xka ta nten si ja ndiya tian' sa ña'an ngi'ni ne' kan'. Nu ngwa ti s'ni, ti kwi' ti cha' ja ndiya ti' ba tñan nu y'ni ykwi' Krixtu; si'i nten nu tnun nchka lka yu, mske' ti' ba ti kulo la.

Lo'o si'i ngwaña'an nxke' ti' ba cha' 'in Krixtu ni.

¹⁷ Nde ña'an lka cha' kan'. Bra nu wa msñi ska nten cha' 'in Krixtu, bra kan' wa mxa'an cha' 'in yu kan'; wa mdyii cha' 'in yu lo'o cha' kuxi nu y'ni yu nu ngwa s'ni la. Wa mjwi xka chalyuu kwi 'in yu ni.

¹⁸ Ndiose lka nu y'ni nchga cha' kan', cha' ka su'we cha' 'ñaan lo'o Ni chun' tñan nu y'ni Krixtu. Lo'o ni, wa mda Ni tñan 'ñaan cha' chkwian' lo'o nten sa ña'an ka su'we cha' 'in ne' lo'o Ndiose.

¹⁹ Chun' tñan nu y'ni Krixtu wa y'ni Ni cha' katin ki'ya nu ndukwi nten chalyuu tloo Ni, kan' cha' ni, ja chkwii' 'a Ni 'in cha' kuxi nu wa y'ni nten. Bra kan' wa nda Ni tñan 'ñaan, cha' ku'nian tñan kan' chabiya' 'in Ni, cha' chkwian' lo'o nten sa ña'an ka su'we cha' 'in ne' lo'o Ni;

²⁰ kan' cha' nda'an ba se'en ndi'in wan chabiya' 'in Krixtu. Nchkwi' ba lo'o wan ña'an ti' si Ndiose nniin Ni 'wan cha' kunan su'we wan cha' nu nchkwi' Krixtu. Nchkwi' ba lo'o wan chabiya' 'in Krixtu sikwa, cha' ku'ni wan cha' ka su'we cha' 'wan lo'o Ni.

²¹ Ni siya ja ndukwi Krixtu ki'ya siya' ti, y'ni Ndiose cha' nganun ki'ya nu ndukwian chun' Krixtu. Xa wa nchka su'we cha' 'ñaan lo'o Krixtu, bra kan' ka luwi kasiya 'ñaan sa ña'an nu nchka ti' Ndiose cha' kaan.

6

¹ Ta'a ngi'nian tñan 'in Ndiose lka wan; kan' cha' nchkwi' 'a ba lo'o wan, cha' ja tna' wan cha' su'we 'in Ndiose ngwa ti ña'an, ti kwi' cha' su'we kan' nu wa nda Ni cha' kanun ni' kasiya 'wan. Wa msñi wan cha' kan' ska ya', kan' cha' ti tukwa la wan cha' kan' ni.

² Nde ña'an nchkwi' ska cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose s'ni la:

Tukwaän cha' nchkwi' wan lo'oün ni, cha' su'we 'a bra nu ni cha' ku'niin xu'weän 'in kasiya 'wan, ndukwin Ndiose.

Nchka tiän' kulaän 'wan, kan' cha' ndayaän' 'aän 'wan ni.

Ngwaña'an ndukwin Ndiose. Lo'o ni, wa mdiya bra cha' ku'ni xu'we wan

kasiya 'wan, wa mdiya bra nu kulaa Ndiose 'wan 'in nchga cha' kuxi.

³ Ja nchka ti' ba cha' xtyi lyo'o nten 'wa chun' tñan nu ngi'ni ba, cha' lo'o 'in Ndiose xtyi lyo'o ne' bra kan' si ngwaña'an; kan' cha' ja ta ba chabiya' cha' tyo'o tukwa ska cha' kuxi se'en ndi'in ba, kwi' nu ku'ni cha' chkwi' kuxi ne' 'wa.

⁴ Su'we la ka tiye ba ni siya ka biya' ti' nten cha' nda'an ba lo tñan 'in Ndiose, xa nu ña'an ne' tñan nu ngi'ni ba cha' 'in Ni. Ndalo ba nu ti'í nu ngi'ni nten lo'o ba, ni siya nsu'wi 'a nan nu lyiji 'wa, ni siya nsu'wi 'a cha' tukwi nu nchka 'wa.

⁵ Wa mji'in ne' 'wa lo'o kwerta chkwan, kwi' ngwaña'an wa msu'wa ne' 'wa ni' ña'an chkwan; wa ndyo' ti'in nten kichen sa tlyu ti se'en ndi'in ba cha' ta ne' nu ti'í 'wa; kwi' ngwaña'an, ndiya bra mdijin 'a ya' ngi'ni ba tñan, ndiya bra ja nchka kaja' ba, ndiya bra lye 'a ngite' ti' ba.

⁶ Lo'o ka biya' ti' nten cha' tñan 'in Ndiose lka nu nda'an ba xa nu ña'an ne': cha' wa ngwa luwi kasiya 'wa chun' tñan nu y'ni Jesús, cha' nu chañi 'a nchka biya' ti' ba cha' 'in Ndiose, cha' ndalo 'a ba 'in nten, cha' nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wa, cha' chañi cha' su'we 'a nka tiye ba ña'an ba 'in ta'a nten ba,

⁷ cha' nu ñi 'a cha' 'in Ndiose nu nchkwi' ba lo'o nten, cha' kwi' ngwaña'an tyukwi chabiya' 'in Ndiose ndi'in lo'o ba. Kan' cha' bra nu ña'an ne' sa ña'an nu ngi'ni ba, bra kan' ka biya' ti' ne' cha' tñan 'in Ndiose nda'an ba. Wa ngwa su'we kasiya 'wa ni cha' 'in Ndiose, kan' cha' wa mjwi jwersa 'wa cha' xuun ba lo'o kune' xa'an; kwi' ngwaña'an, ka tyijin lyo ba 'in nu kan', cha' ja ku'ni ñu'un nu kan' 'wa.

⁸ Ndiya bra nu ngi'ni tnun nten 'wa; xka bra, nchkwi' ne' cha' ti'í 'wa. Nchkwi' ne' cha' su'we 'wa, kwi' ngwaña'an nchkwi' ne' cha' kuxi 'wa. Ndiya bra nchkwi' ne' cha' kwiñi 'a ba; xka bra, nchkwi' ne' cha' chañi 'a cha' nu nchkwi' ba.

⁹ Ndiya bra ngi'ni ne' cha' nsu'wi

lyo ne' 'wa; xka bra ngi'ni ne' cha' ja siya' nsu'wi lyo ne' 'wa. Ndiya bra nda'an ba se'en kuxi, se'en nu wa kaja ti ba, lo'o ti lu'u ba; lye 'a nda ne' nu ti'í 'wa, lo'o ja nchka kujwi ne' 'wa.

¹⁰ Ni siya chañi cha' xi'in 'a ti' ba chun' nu ti'í nu ndijin ba, lo'o su'we lka tiye ba se'en ndi'in ba; chañi cha' ti'í 'a ba, lo'o ndyiji jwersa 'wa cha' taya' ba 'in ka'an nten. Ni siya ja ska nan nsu'wi 'wa siya' ti cha' ndi'in ba lo chalyuu; kwi' Ndiose nsu'wa ya' 'wa, nchga nan nsu'wi 'wa bra kan'.

¹¹ 'Wan yu Corinto ta'aan, su'we 'a nka tiye ba ña'an ba 'wan, kan' cha' ñi 'a nchkwi' ba lo'o wan, nchga cha' nu nda'an tiye ba.

¹² Si'i bare nu ja xlyaa ba taya' ba 'wan, kwi' 'wan nu kee' 'a nxlyaa wan taya' wan 'ware;

¹³ kan' cha' ni, t'nan 'a nchkwiin' lo'o wan. Nde ña'an nka tiyeen chkwii'n' lo'o wan, ña'an ti' nchkwi' ska nten lo'o sñi' ne': Ku'ni wan cha' tlyu ti' 'wa, tyukwi ti tiye wan chka su'we ka tiye wan ña'an wan 'ware.

Kwi' Ndiose nu lu'u ndiya 'a ti' Ni ñaan chun' nganun Tyi'i Ni ni' kasiya ñaan

¹⁴ Ja ndi'in 'a cha' su'we xu'wi wan lo'o nten nu ja ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose, ja ka 'a ka wan ska ti lo'o ne' kan' siya' ti. Ja ka tyi'in cha' 'wan lo'o ne' kan', chun' nten nu wa ngwa luwi kasiya 'in cha' 'in Ndiose, ja ka 'a sten ne' cha' lo'o nten nu ja ndukwa tñan nu ndlo Ni siya' ti; kwi' ngwaña'an, nten nu nsu'wi xaa 'in Ndiose ni' kasiya 'in, ja ka tya'an ne' kan' lo'o nten nu ndiya la ti' tya'an se'en tla.

¹⁵ Siya' ti ja ka su'wa cha' 'in Krixtu lo'o Satanás; kwi' ngwaña'an, nten nu wa msñi cha' 'in Krixtu, ja ka su'wa cha' 'in ne' lo'o nten nu ja xlyaa xñi cha' kan' siya' ti.

¹⁶ Ña'an ti' 'wan nu ndiya 'a ti' Ndiose 'wan, ja ka su'wa cha' 'wan lo'o xka ta nten nu msñi cha' 'in ya ña'an ti jo'o; kwi' Ndiose nu lu'u ndiya 'a ti' ñaan chun' nganun Tyi'i Ni

ni' kasiya 'ñaan. Nde ndiya ska cha' nu ykwi' Ndiose:

Tyi'iin nde se'en ndi'in nten kan', ndukwin Ni, kwi' ngwaña'an tya'aan lo'o nten kan'; kaän Ndiose cha' 'in ne' kan',

kan' cha' ka ne' kan' nten 'ñaän. Ngwaña'an ndukwin Ni.

¹⁷ Lo'o ngwaña'an ykwi' X'naan lo'oan lo xka kityi, nan nu wa msñian cha' 'in Ni. Nde ndiya cha' nu ykwi' Ni:

Tyo'o tsu' wan se'en ndi'in yu kuxi; ja ka su'wa 'a cha' 'wan lo'o yu kuxi kan', ja sten cha' 'wan lo'o cha' kuxi nu ngi'ni ne' kan'.

¹⁸ Bra kan' skaän' cha' lo'o wan, cha' kaän Sti wan bra kan';

kwi' ngwaña'an 'wan, ka wan sñiën', ni siya nu kuna'an, ni siya yu ki'yu.

Ngwaña'an ndukwin Ndiose X'nan wan, nu nchka 'in Ni nchga tñan siya' ti.

7

¹ 'Wan ta'aan, nu su'we 'a nka tiyeën ña'aan 'wan, kan' lka ska cha' nu wa mskan' Ndiose lo'oan, cha' ka 'ñaan chun' ndi'in la. Kan' cha' sikwa, ndi'in cha' kulaa yaan' nchga cha' kuxi cha' ja ka ñu'un kasiya 'ñaan, ja ka ñu'un tyukwi ña'aan. Kwi' ngwaña'an, lye 'a ku'nian tñan cha' kaan nten 'in Ndiose; nchga tñan nu ku'nian lo chalyuu, ku'nian 'in ran ña'an ti' si wa nduun Ndiose ña'an kwi'ya Ni 'ñaan.

Ngulaa ya' ne' Corinto cha' kuxi nu y'ni ne'

² Ku'ni xu'we tiye wan ña'an wan 'wa sikwa! Ja ska cha' kuxi y'ni ba lo'o wan, ja y'ni ñu'un ba chalyuu 'in ska wan siya' ti; ni ska yu ta'a wan, ja siya' mñi lyo'o ba 'wan.

³ Ja nchka tiän' xtyaän ki'ya 'wan. Nde lka cha' nu nchka tiän' chkwiin' lo'o wan, sa ña'an nu ykwiin' lo'o wan nu ngwa xkan', cha' nchga bra su'we 'a nsu'wi tiyeën ña'aan 'wan; ni siya kajaan, ni siya ti x'ni la xu'wian chalyuu.

⁴ Su'we 'a nka tiyeën xa nu ndyu'wi tiän' 'wan, kwi' ngwaña'an nka tiyeën bra nu nchkwii'n' cha' 'wan lo'o xka ta nten. Ña'an ti ngula ti' kasiya 'ñaän, ña'an ti su'we nka tiyeën se'en ndi'iin, ni siya ndijin ba nchga nu ti'í kan'.

⁵ Ti bra nu ngala ba lo yuu 'in Macedonia ni, ja mjwi bra cha' xitña' ba siya' ti, cha' ti ndyuwa se'en tukwi 'a tñan nu ndyukwa ba. Nchga se'en mda'an ba lye 'a msuun ne' lo'o ba, kwi' ngwaña'an ytsen 'a kasiya 'wa.

⁶ Lo'o Ndiose ni, lye la ndaya' Ni 'in nten nu xi'in ti' ndi'in; kan' cha' xka jwersa mda Ni 'wa cha' ka ngula la ti' kasiya 'wa, chun' ngala Tito nde re.

⁷ Lo'o ngwaña'an, su'we 'a ykwi' yu lo'o ba cha' 'in tñan nu ngi'ni wan; ndukwin yu cha' nchka 'a ti' wan ña'an tloo wan 'wa xiya', kwi' ndukwin yu cha' ngyu'u 'a ti' wan ndi'in wan si'ya cha' kuxi nu y'ni wan ti s'ni kan'; ndukwin yu cha' ja ndiya ti' wan cha' kuxi nu ykwi' ne' 'ñaän bra kan'. Chun' nchga cha' kan', su'we la nka tiyeën se'en ndi'iin ni.

⁸ Chañi cha' nduwe tiän' cha' ngwa xi'in ti' wan la chin', chun' kityi nu msu'waän ti bra kan', ni siya ja ngyu'u 'a tiän'; ja tya'an chuün' 'in cha' nu ngwa'aän bra kan', ni siya ndiya tsan nu ngyu'u tiän' cha' ngwa'aän cha' kan'. Jlyo tiän' cha' ngwa xi'in ti' wan bra kan', ni siya xi'i ti mdalo cha' xi'in kan'.

⁹ Lo'o ni, su'we 'a nka tiyeën cha' wa mdukwa wan cha' kan', cha' wa ngwa xi'in chin' ti' wan, cha' bra kan' ngulaa ya' wan cha' kuxi nu y'ni wan bra kan'. Chañi cha' ngwa xi'in ti' wan ti xi'i, ni siya Ndiose ngwa ti' cha' ka su'we la cha' 'wan xa wa mdyii cha', kan' cha' ja ngwa ñu'un ji tiye wan ni chun' y'niin tláän 'wan bra kan'.

¹⁰ Xa nu nduwe tian' 'in Ndiose cha' nu xi'in tian' ndi'ian, bra kan' kaja ña'an kulo chuan' cha' kuxi nu ngi'nian; tyo'o laan 'in cha' kuxi kan' bra kan', ja n'ni cha' ti tya'an chuan' laan bra kan'. Nten nu xi'in ti', nu ja nduwe ti' 'in Ndiose ni, ja xlyaa nten

kan' chka jyu'u ti' 'in ki'ya nu ndukwi ne'; kana' chalyuu 'in ne' ngwaña'an ti bra kan'.

¹¹ Kuwe chin' ti' wan sa ña'an cha' nchka 'wan ni, ti nu y'niin cha' ngwa xi'in ti' wan nu ngwa bra kan': tyukwi ti tiye wan nda'an cha' tiye wan ni, cha' nchka 'a ti' wan tyo'o luwi wan 'in cha' kuxi kan'; sa jlu'we msin' ti' wan, sa jlu'we ytsen wan, kwi' ndyaa yu'wi 'a ti' wan ñaän bra kan', sa bra nu lye 'a ngwa ti' wan ña'an wan ñaän ykwiin' xiya'; bra ti ngwa ti' wan ta wan nu ti'í 'in yu nu y'ni cha' kuxi kan'. Ngwaña'an nchka biya' ti' ba cha' ja nganun yuwe' 'wan si'ya cha' kuxi kan'.

¹² Kan' cha' ngwa'aän kityi kan'; ja lye 'a mda'an cha' tiyeen cha' 'in yu nu y'ni cha' kuxi kan', ti kwi' ti cha' ja lye mda'an cha' tiyeen si'ya ne' nu ngwa kuxi 'in. Ngwa tiän' cha' kuwe su'we ti' wan 'in cha' nu wa ykwi' ba lo'o wan, ña'an ti' si nduun Ndiose ña'an kwi'ya Ni 'ñaan; kan' cha' ngwa'aän kityi kan' nu ndyaa se'en ndi'in wan.

¹³ Lo'o ni, su'we la nka tiye ba cha' 'wan.

Su'we ti nka tiye ykwi' ba sikwa; kwi' ngwaña'an, su'we la nka tiye ba ni, cha' wa na'an ba 'in Tito, cha' su'we 'a ngwa tiye yu. Ta'a wan y'ni wan cha' tiin ti mdi'in kasiya 'in yu ngala yu ni.

¹⁴ Xa nu ti mdi'in yu se'en ndi'iin, wa ytsaän' 'in yu cha' su'we 'a msñi wan cha' 'in Jesús, lo'o ngwaña'an chañi 'a cha' kan'. Nchga ya' nu ykwi' ba lo'o wan, chañi 'a ngwa cha' 'in Jesús nu ykwi' ba; kwi' ngwaña'an, chañi ngwa cha' nu ytsaän' 'in Tito, cha' su'we nka tiye ykwi' ba ña'an ba 'wan.

¹⁵ Lo'o xka cha' nu su'we la ngwa tiye Tito ña'an yu 'wan ni, ska cha' nu ndyu'wi ti' yu 'in ta'a wan, cha' na'an yu cha' nduwe 'a ti' wan nnan wan nchga cha' nu ykwi' yu lo'o wan, lo'o ngwaña'an ja mxkwen 'a wan xka la cha' kuxi 'in yu bra kan'.

¹⁶ Kwi' ngwaña'an lo'oön, su'we 'a nka tiyeen ni, cha' ndyu'wi tiän' 'wan

cha' ngwaña'an ngi'ni wan.

8

Nda ne' tñi cha' ka lomstan 'in Krixtu

¹⁻² 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, ni chkwiin' ska cha' lo'o wan cha' 'in ta'aan nu ndi'in cha' 'in Krixtu nu ndi'in lo yuu 'in Macedonia. Su'we 'a ngwa tiye ne' ta'aan nu ndi'in tyun kichen nde kwa; wa tlyu 'a lomstan mxo' ti'in ne' kan', sa ña'an lka si kuliya' 'a ne'. Ni siya lye 'a ngwa cha' 'in ne' kan' chun' mdijin 'a ne' nu ti'í, ti su'we 'a nka tiye ne' kan' bra kan'. Lo'o ngwa 'in ne' ta ne' lomstan kan' chun' ka'an 'a cha' su'we y'ni Ndiose lo'o ne' xu'we ti.

³ Chañi 'a cha' nu chkwiin' lo'o wan cha' 'in ne' kan': Chun' cha' su'we ti tiye ne' kan', wa mda ne' nchga cha' su'we nu wa mjwi 'in ne'; kwi' lo'o mdaa ne' ti ka'an la cha' su'we, ni siya ja tyo'o skwa 'a nan nu nganun 'in ne', mske' ti' ba.

⁴ Lye 'a mjñan ne' chabiya' 'wa cha' ta ne' lomstan kan', cha' taya' ne' 'in xka ta ta'a nten ne' nu wa msñi cha' 'in Jesús xka kichen se'en nu lyiji 'a nan 'in ne'.

⁵ Lo'o ja mske' ti' ba cha' ta ne' ngwaña'an. Ti kulo tyukwi ti tiye ne' mslyaa ne' y'ni ne' sa ña'an nu nchka ti' Ndiose, lo'o y'ni ne' sa ña'an nu nka tiye ba cha' ku'ni ne' chabiya' 'in Ni.

⁶ Kan' cha' wa ykwi' ba lo'o Tito kan', cha' ku'ni ji yu cha' xo' ti'in yu lomstan nu nda wan cha' su'we nsu'wi tiye wan, chun' wa s'ni chin' mdyisnan yu nxo' ti'in yu lomstan kan'.

⁷ 'Wan ni, su'we 'a ndyaa ña'an ti' wan 'in Ndiose, su'we 'a nchka 'wan kwa'u wan cha' 'in Ndiose 'in xka ta nten, su'we 'a nchka biya' ti' wan sa ña'an ndyo'o ska cha'; wa nchka 'a ti' wan taya' wan 'in nten, kwi' ngwaña'an su'we 'a nka tiye wan ña'an wan 'wa. Nchga lo tñan, su'we 'a nchka 'wan, nxke' ti' ba; kan' cha' bra ti ku'ni wan cha' xo' ti'in wan lomstan kan'.

⁸ Si'i nan ndloön tñan re 'wan; ni siya bra nu ña'an wan 'in xka ta

ta'aan, cha' nchka 'a ti' ne' taya' ne' 'in ta'a nten ne' nu ngi'ni tnun 'in Krixtu, bra kan' ka ña'an biya' wan 'wan, ti ykwi' ti wan, si chañi ka cha' su'we nsu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan.

⁹ Wa jlyo ti' wan sa ña'an y'ni Jesucristo nu nka X'naan, cha' xkwi' su'we 'a y'ni Ni lo'o nten. Nchga nan siya' ti wa nsu'wi 'in Ni, lo'o mslyaa Ni ngwa Ni ska nten ti, ni siya ska nten ti'i, nu ja ska nan nsu'wi 'in siya' ti. Cha' 'wan, kan' cha' y'ni Jesús ngwaña'an, cha' chun' ndi'in la kaja nchga nan nu nsu'wi 'in Ndiose 'wan bra kan'.

¹⁰ Nde ña'an nxke' tiän' sikwa, cha' su'we la ni siya ku'ni ji lya wan tñan nu ngi'ni wan kan'. Ti yijan nan wa su'we 'a ngi'ni wan tñan kan'. Si'i cha' ngi'ni ti wan 'in ran, ni siya lo'o ndiya 'a ti' wan cha' ngi'ni wan ngwaña'an.

¹¹ Kan' cha' ni, ku'ni ji wan tñan kan', sa ya' nu tyii ran siya' ti. Su'we 'a ngwa tiye wan bra nu mdyisnan wan tñan kan', kwi' ngwaña'an su'we 'a si tyukwi ti tiye wan ku'ni ji wan 'in ran, sa ña'an cha' su'we nu nsu'wi 'in skaa wan ta wan lomstan kan'.

¹² Si chañi cha' su'we nka tiye ska nten ta yu ni siya chin' ti nan nu nsu'wi 'in yu, su'we ti xñi Ndiose lomstan kan' 'in yu, sa kwa ti nu nchka 'in yu bra kan'; ja nchka ti' Ni cha' ta yu ska lomstan si ja ska nan nsu'wi 'in yu.

¹³ Ja nchka tiän' cha' lyiji 'a nan 'wan, xa wa nda wan lomstan nu kaja nan nu lyiji 'in ne' ti'i ta'aan.

¹⁴ Nde ña'an ndyo'o cha' re. Wa mdiya chin' cha' su'we nu wa mjwi 'wan ni ti, kan' cha' ndiya ña'an nu ka taya' wan 'in xka ta ta'aan nu lyiji 'a cha' 'in ne'. Chun' ndi'in la bra kan', si ndiya nan nu lyiji 'wan cha' tyijin yu'wi 'wan lo chalyuu, ja chan lo'o ne' kan' ka taya' ne' 'wan bra kan', cha' ngwaña'an ka su'wa cha' 'wan lo'o xka ta ta'a msñian cha' 'in Ndiose.

¹⁵ Kwi' ngwaña'an ndukwa cha' re lo kityi 'in Ndiose: "Ni siya mdijin biya' mxo' ti'in ne' nan ku ne', ja ynun la nan 'in ne' siya' ti bra kan'; lo'o

nten nu mxo' ti'in chin' ti nan kan', ja mliji 'a nan 'in ne' siya' ti xa wa mdyii cha' bra kan'."

Cha' 'in Tito lo'o ta'a nda'an yu

¹⁶ Su'we 'a nka tiye ba xa nu nchkwi' ba lo'o Ndiose, cha' Tito, ta'a nda'an ba tñan kan', nchka 'a ti' yu taya' yu 'wan. Su'wa ti nka tiye yu lo'oün cha' ndaya' ba 'wan.

¹⁷ Su'we 'a nka tiye yu cha' ku'ni yu tñan nu wa mdaän 'in yu; lo'o ni, nchka 'a ti' yu taya' yu 'wan, kan' cha' tsaa yu tsaa na'an yu 'wan xiya', cha' 'in ti yu.

¹⁸ Lo'o su'wa ba xka yu ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu, cha' kan lo'o Tito 'in yu nde se'en ndi'in wan. Wa lka nsu'wi lyo wan 'in yu kan', cha' su'we 'a nchkwi' ne' ta'aan cha' 'in yu la se'en ndyo' ti'in ne' cha' 'in Krixtu, cha' su'we 'a nchkwi' yu cha' 'in Krixtu lo'o ne'.

¹⁹ Kwi' ngwaña'an, nten 'in Krixtu nu ndyo' ti'in nchga kichen wa ngulo suwi ne' 'in yu ta'aan kan', cha' tya'an yu lo'o ba, cha' taya' yu 'wa bra nu ngi'ni ba tñan cha' xo' ti'in ba lomstan nu nda ne'. Ngi'ni ba tñan kan' cha' 'in X'naan, cha' ngwaña'an ka ku'ni tnun ba 'in Ni; kwi' ngwaña'an, nxke' ti' ba cha' bra ti ku'ni wan tñan kan', chun' ndiya ti' wan ngi'ni wan ngwaña'an.

²⁰ Bra kan' ja ka chkwi' nten cha' mxo' ti'in ba tñi nu nda wan xu'we ti kan', cha' 'in ti ba.

²¹ Nduwe ti' ba 'in ykwi' X'naan, lo'o nduwe ti' ba sa ña'an nu chkwi' nten chalyuu; kan' cha' nchka ti' ba cha' xkwi' luwi ti ku'ni ba nchga tñan.

²² Kwi' ngwaña'an, ti msu'wa ba xka yu ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu cha' su'wa ti kan yu lo'o ta'a tyukwaa yu ta'aan kan'. Ka'an 'a tñan wa y'ni yu cha' 'in X'naan, kan' cha' jlyo ti' ba cha' ndiya ti' yu ku'ni yu tñan lo'oün. Ni siya ni, ka biya' su'we ti' wan cha' ndyu'wi 'a ti' yu 'wan.

²³ Kan' cha' ni, si kunicha' nten 'wan sa ña'an tñan nda'an Tito, nde ña'an chkwi' wan lo'o ne': Ta'a nda'aän tñan lka yu re. Kwi' ngwaña'an xkwen wan 'in ne', cha' su'wa ngi'ni yu tñan lo'o bare cha'

'wan. Ti kwi' ti cha', si ndiya nu kunicha' 'wan, sa ña'an tñan nda'an xka yu ta'a nda'an Tito kan', xkwen wan 'in ne' bra kan': Nda'an ne' kan' cha' 'in nchga nten tyun kichen nu ndyaa ña'an ti' 'in Krixtu, cha' ku'ni tnun ne' 'in Krixtu.

²⁴ Kan' cha' chkwi' su'we wan lo'o ne' kan' sikwa, cha' ka biya' ti' xka ta yu ta'aan cha' chañi cha' su'we nka tiye wan ña'an wan 'in Tito lo'o ta'a nda'an yu. Lo'o ngwaña'an, su'we 'a ka tiye ba bra nu ña'an ba sa ña'an nu ngi'ni wan lo'o ne' kan'. Chun' ndi'in la kanen cha' kan' se'en ndi'in nchga ta nten nu ndi'in cha' 'in Krixtu kan'.

9

Lomstan nu nda wan cha' taya' wan 'in ne' ta'aan

¹ Ja n'ni cha' chkwiin' laän lo'o wan cha' 'in lomstan nu nxo' ti'in wan cha' taya' wan 'in ne' ta'aan nu ndi'in cha' 'in lo'o Krixtu,

² cha' wa jlyo tiän' cha' su'we ti nka tiye wan ña'an wan 'in ne'. Ta'a ti nchkwiin' lo'o ne' Macedonia re, cha' su'we 'a ngi'ni wan, 'wan ne' Acaya; nchkwiin' lo'o ne' re cha' ndla 'a ti' wan, cha' ti yijan nan lye 'a y'ni wan tñan cha' xo' ti'in wan lomstan kan'. Lo'o ne' Macedonia re, wa ngwa su'we la tiye ne' xa wa na'an ne' cha' ndla 'a ngi'ni wan tñan kan'.

³ Ni siya ngwaña'an, ti su'waän laän 'in yu ta'aan kan', cha' kan yu se'en ndi'in wan. Bra kan' ka ku'ni wan sa ña'an nu wa ytsaän' 'in ne' cha' ngi'ni wan, lo'o si'i cha' kwiñi ti nchkwiin' cha' 'wan sikwa. Kan' cha' xo' ti'in lya wan lomstan kan', cha' wa lka mdyii y'ni wan tñan kan' bra nu kalaän.

⁴ Ja jlyo tiän' si lo'o chin' yu ta'aan nu lka ne' Macedonia re kaän lo'oün bra kan'. ¿Ni sa ña'an ku'niin bra kan', si ña'an ne' cha' ja ngi'ni ndla wan tñan kan' a? Ka jyu'u 'a ti' ba bra kan', cha' wa ykwi' ba lo'o ne' cha' su'we 'a ngi'ni wan; kwi' ngwaña'an 'wan, ka jyu'u 'a ti' wan bra kan'.

⁵ Kan' cha' wa ykwiin' lo'o yu ta'aan re, cha' tsaa yu kulo ndukwa la; ti chun' ndi'in la chin' kaän. Taya' ne'

'wan cha' ku'ni xu'we wan lomstan, sa ña'aan nu ndukwin wan 'ñaän cha' ta wan; wa lka mxo' ti'in wan nan kan' bra nu kalaän. Kan' lka ska tñan su'we nu ngi'ni wan chun' cha' ndiya ti ti' wan; ja nka ran ska tñan nu mdatsaa 'a ba 'wan cha' ku'ni wan bra kan'.

⁶ Tyu'wi ti' wan sa ña'an nchka bra nu kataan ska nan kwiñi. Si chin' ti mta nan kwiñi kataan, chin' ti nan tyo'o loo ran bra kan'; si ka'an mta kataan, ka'an la nan tyo'o loo ran bra kan'.

⁷ Ti kwi' ti cha', bra nu taan tñi xu'we ti 'in nten, ndi'in cha' jñiin tian' sa ña'an nan taan kwenta skaan. Ja su'we si cha' kwiñi ti taan 'in ran, kwi' ja su'we si cha' jwersa ti taan 'in ran; ndiya la ti' Ndiose si cha' su'we nka tiyeaan taan 'in ran.

⁸ Lo'o nchka 'a 'in Ndiose taya' Ni 'wan lo'o ka'an la lo nan, cha' kaja nchga nan nu lyiji 'wan; ti kaja la ña'an taya' wan 'in xka ta nten lo'o nchga tñan su'we bra kan'.

⁹ Nde nchkwi' ska cha' nu ndukwa lo kityi kula:

Ska nten nu nnan su'we cha' 'in Ndiose, ka'an 'a cha' su'we nda yu 'in yu ti'i ta'a yu;

lo'o nchga bra tyu'wi ti' nten tñan su'we nu wa y'ni yu.

¹⁰ Ti kwi' Ndiose nu nda nan kwiñi kataan, ti kwi' Ni nu nda Ni nan kuan, lo'o ti kwi' Ni ta Ni nchga nan nu lyiji 'wan cha' ka ska tñan su'we; lo'o taya' Ni 'wan cha' su'we ti tsaa to'o ska cha' su'we nu ngi'ni wan, cha' ka su'we ka tiye nten.

¹¹ Ngwaña'an kaja nchga nan 'wan, lo'o ti kaja chin' cha' su'we 'wan nu ta wan 'in xka ta nten. Xa wa mdyii cha', bra kan' su'we 'a tya ne' xu'we 'in Ndiose chun' lomstan nu wa nda wan, kwi' nu tsaa lo'o ba nde se'en ndi'in ne' ti'i ta'aan kan'.

¹² Xa wa nda wan nan nu taya' 'in ne' ta'aan ni, bra kan' kaja nan nu lyiji cha' tyijin yu'wi 'in ne' kan' chalyuu; kwi' ngwaña'an, su'we 'a ka tiye ne' kan'. Bra nu chkwi' ne' lo'o Ndiose,

¹³ ku'ni tnun ne' 'in Ni bra kan'. Kwi' ngwaña'an, bra nu ña'an ne' 'wan,

lo'o ña'an ne' tñan nu wa y'ni wan cha' ta wan cha' su'we 'in ne', bra kan' ka biya' ti' ne' cha' chañi cha' ndukwa wan cha' su'we nu wa ykwi' Krixtu lo'o wan. Ku'ni tnun ne' 'in Ndiose bra kan', chun' su'we 'a nka tiye wan nda wan lomstan 'in ne' kan', ti kwi' sa ña'an nu nda wan 'in nchga nten.

¹⁴ Bra kan' chkwi' ne' lo'o Ndiose cha' 'wan, cha' su'we 'a ka tiye ne' ña'an ne' 'wan; tyu'wi ti' ne' cha' ka'an 'a cha' su'we ngi'ni Ndiose lo'o nten chun' lomstan nu wa nda wan 'in ne' kan'.

¹⁵ Tyaan xu'we 'in Ndiose sikwa, cha' tnun 'a cha' su'we nu wa nda Ni 'ñaan, lo'o ja nchka 'a ka biya' tian' cha' kan'!

10

Ndiose nda chabiya' la se'en ngi'ni Palyu tñan

¹ Palyu lkaän nu nchkwiin' lo'o wan ni. Ku'ni wan cha' tlyu ti' 'ñaän, ni siya chkwiin' ñi lo'o wan. Ndiya nten nu ndukwin cha' ntseän 'aän chkwiin' lo'o wan xa nu ndi'in se'en ndi'in wan, lo'o ngi'niin tlään 'aän 'wan xa nu ndi'in tijyu'; ngwaña'an ndukwin ne'. Tyaan yu'wi ti' wan sikwa, cha' xkwi' su'we ti nka tiye Krixtu ña'an Ni 'ñaan.

² Kan' cha' ni, t'nan nchkwiin' lo'o wan, cha' ja ku'ni 'a wan cha' kuxi nu wa y'ni wan, cha' ja ndi'in cha' ku'niin tlään 'wan xiya' bra nu kalaän se'en ndi'in wan. Chañi cha' ka 'ñaän ku'niin tlään 'in nten, kwi' nten nu wa mñi lyo'o 'wan cha' kuxi 'a tñan ngi'ni ba.

³⁻⁴ Chañi 'a cha' lkaan nten chalyuu, ni siya ja ngi'nian sa ña'an nu ngi'ni xka ta nten; nxuan lo'o cha' kuxi, ni siya si'i sa ña'an nu nxuun nten chalyuu. Ndiose ni, nchka 'a 'in Ni, kan' lka nu nsu'wa jwersa 'ñaan cha' ka tyijiin lyoan 'in nchga cha' kuxi nu nxuun lo'oan.

⁵ Ndi'in cha' tyijiin lyoan 'in nchga cha' kwiñi nu nchkwi' nten cha' 'in Krixtu; kwi' ngwaña'an, ndi'in cha' tyijiin lyoan 'in nchga cha' kuxi nu ndiya 'a ti' nten, nu ndatsaa 'a 'in ne' cha' ja xñi ne' cha' 'in Ndiose. Bra nu

wa ngulaa ya' ne' 'in nchga cha' kuxi kan', bra kan' ka ku'nian cha' tukwa ne' nchga cha' nu nchkwi' Krixtu.

⁶ Kan' cha' lo'o 'wan ni, ndi'in cha' tukwa ji wan nchga cha' nu 'in Krixtu, cha' chun' ndi'in la ka kulaa ti'in ba 'in nchga nten nu ja xlyaa tukwa cha' kan' siya' ti.

⁷ Ndla 'a ti' wan nchkwi' wan cha' 'wa. Su'we la si kuwe chin' ti' wan ti kulo la sa ña'an ndyo'o skaa cha' nu ñi; nchga nten nu nxke' ti' cha' lka ne' cha' 'in Krixtu, n'ni cha' kuwe su'we la ti' ne' kan', cha' ka biya' ti' ne' bra kan', cha' lo'o bare lka ba cha' 'in Krixtu.

⁸ Wa ykwiin' 'aän lo'o wan cha' wa nda ykwi' X'naan chabiya' 'wa, cha' tya'an ba se'en ndi'in wan; lo'o ngwaña'an, ja nju'u 'a tiän' ni siya chkwiin' ngwaña'an lo'o wan. Wa lo'o chabiya' 'in Ndiose nda'an ba, cha' ka sten la wan cha' 'in Ni; ja nchka ti' ba ku'ni ñu'un ji ba kasiya 'wan.

⁹ Ja nchka tiän' cha' chkwi' wan cha' mxitseän 'wan lo'o kityi nu ngwa'aän ndyaa se'en ndi'in wan.

¹⁰ Ndiya nu nchkwi' lo'o wan: Tnun 'a cha' nchkwi' Palyu kwa, tlá 'a yu 'ñaan, xa nu ndi'in yu tijyu'. Nchkwi' yu cha' ti ndijyan yu nde se'en ndi'ian, ndukwin ne' 'wan, lo'o ja nchka 'in yu kulo su'we yu tñan 'ñaan xa nu ndi'in yu lo'oan; ja nnaan siya' ti cha' nu nchkwi' yu, ndukwin ne' kan' bra kan'.

¹¹ Su'we si ka biya' ti' ne' kan' sikwa. Ska ti ña'an ndyo'o cha' nu nda'an ba lo kityi xa nu ndi'in ba tijyu'; kwi' ngwaña'an ku'ni ba lo'o wan xa nu tyi'in ba se'en ndi'in wan.

¹² Lo'o bare, ja ka su'wa cha' 'wa lo'o nten kan', nxke' ti' ba; siye' 'a ne' kan' lo'o ta'a ne', ja nsu'wi 'a cha' tiya 'in ne' kan'. Ti ykwi' ti ne' wa y'ni biya' ne' 'in ne', kan' cha' nxke' ti' ne' cha' su'we 'a ngi'ni ykwi' ne'.

¹³ Lo'o ja nchka ti' ba cha' chkwi' siye' ne' cha' 'wa chun' ska tñan nu wa y'ni xka ta nten; su'we ni siya chkwi' ne' cha' 'in tñan nu ngi'ni ti ba, cha' Ndiose lka nu nda chabiya' la se'en ku'ni skaa ba tñan. Kwi' ngwaña'an,

mda Ni chabiya' cha' ngala ba nde se'en ndi'in wan, ne' Corinto.

¹⁴ Kan' cha' ni, wa lo'o chabiya' 'in Ndiose yaa ba nde se'en ndi'in wan ti kulo, cha' ykwi' ba cha' su'we nu ndi'in 'in Krixtu lo'o wan; lo'o ja mdi-jin ta ba chabiya' nu wa mda Ni 'wa.

¹⁵ Ja nchkwi' ba cha' 'in tñan nu ngi'ni xka ta nten chabiya' 'in Ndiose; nchkwi' ba cha' 'in sa kwa ti tñan nu nda Ni chabiya' cha' ku'ni ykwi' ba nde se'en ndi'in wan. Sa kan' ti cha' nchka ti' ba, cha' xñi su'we la wan cha' 'in Ndiose chun' ndi'in la, cha' bra kan' ka'an la tñan ka ku'ni ba lo'o wan, ti kwi' ña'an nu wa nda Ni chabiya' cha' ku'ni ba.

¹⁶ Chun' ndi'in la kaja ña'an chkwi' ba cha' su'we nu ndi'in 'in Krixtu lo'o ne' tyun kichen nu ndi'in tijyu' la, nde loo la se'en ndi'in wan. Kan' cha' ja n'ni cha' chkwi' ba cha' 'in tñan nu ngi'ni xka ta nten cha' 'in Krixtu sikwa.

¹⁷ Si ndi'in cha' chkwian' ska cha', su'we la chkwian' cha' 'in ska tñan nu ngi'ni Ndiose sikwa.

¹⁸ Ja nxñi Ndiose cha' nu nchkwi' nten nu nchkwi' 'a cha' 'in tñan nu ngi'ni ne', ti ykwi' ti ne'; xñi Ni cha' nchkwi' nchga nten nu chkwi' Ni cha' su'we ngi'ni ne' tñan.

11

Nten nu kwiñi ti ndu'u cha' 'in Jesús 'in ne'

¹ Lo'o ni, ku'ni wan cha' tlyu ti' ñaän, talo wan chin' ñaän, ni siya chkwiiñ' 'aän cha' ñaän, ti ykwiiñ' tiän, ña'an ti' nchkwi' ska nten nu mna' cha' tiya 'in.

² Ndiya 'a tiän' 'wan. Lo'o ja chan kwi' ngwaña'an nka tiye Ndiose ña'an Ni 'wan. Wa mskaän' cha' lo'o Ni cha' taän 'wan cha' ka wan nten 'in Krixtu, nten nu luwi kasiya 'in, ña'an ti' ska nu kuna'an kune' nu kaja kwilyo'o lo'o ska ti yu ki'yu;

³ nduwe 'a tiän' si wa ñu'un ti kasiya 'wan. Ti ngwa s'ni ni, wa mñi lyo'o kunan 'in Eva, cha' nchka 'a nchkwi' kune' xa'an kan'. Lo'o ja nchka tiän' cha' ñu'un cha' 'wan lo'o Krixtu ngwaña'an, ja nchka tiän' cha' kwiñi

lyo'o kune' xa'an 'wan chun' cha' nu nchkwi' xka ta nten nu kwiñi; su'we 'a si tyukwi ti tiye wan msñi wan cha' 'in Krixtu.

⁴ Lo'o si'i ngwaña'an lka rsun nu mjwi ñaän. Ndiya nu nchkwi' cha' su'we 'a nchkwi' wan lo'o ya ña'an ti nten nu ndiyan se'en ndi'in wan, ni siya xka ña'an cha' nchkwi' ne' cha' 'in Jesús; ja su'wa cha' nu nchkwi' ne' kan' lo'o cha' nu wa ytsa' ba 'wan nu ngwa ti kulo. Kwi' ngwaña'an, nnan wan xka la cha' kan', si'i cha' su'we 'in Jesús nu ndlaa ña'an 'in nchga cha' kuxi lka cha' kan', ti kwi' si'i cha' nu wa ykwi' ba lo'o wan nu ngwa ti kulo. Kan' cha' xka tyi'i nsu'wi ni' kasiya 'wan ni, lo'o si'i Tyi'i Ndiose lka kan'.

⁵ Si'i nan kuxi la cha' nu nchkwiin', kwi' si'i nan su'we la cha' nu nchkwi' xka ta nten kan'; nan wa mñi lyo'o ne' 'wan se'en nchkwi' ne' cha' lka ne' tñan 'in Krixtu, kan' cha' xka ña'an cha' nda'an tiye wan ni.

⁶ Ni siya ja nchka 'ñään chkwiiñ' ñi lo'o nten, nxke' ti' wan, wa mdyii y'niin xa'aän su'we cha' 'in Jesús kan'; kwi' ngwaña'an, wa jlyo ti' wan cha' chañi 'a cha' nu nchkwiin' re, cha' tyun ya' wa na'an wan 'ñään, nchga tñan nu wa y'niin.

⁷ Ja siya' msñiin liya' 'wan xa wa mdi'iin ngwa'uün cha' su'we 'in Ndiose 'wan. Wa mslyaan' cha' ka ti'i la ña'an 'ñään cha' 'wan, cha' ka kanun su'we la ka tiye ykwi' wan. ¿Ta ja su'we cha' y'niin ngwaña'an, nxke' ti' wan a?

⁸ Nchga ta ne' ta'aan nu wa msñi cha' 'in Jesucristo nchga la kichen, kan' lka nu mdaya' 'ñään lo'o tñi tyukwi tyempu nu y'niin tñan se'en ndi'in wan; wa msñiin liya' 'in ne' kan', cha' ngwaña'an ngwa 'ñään tayaän' 'wan bra kan'.

⁹ Tyukwi tyempu nu mdi'iin lo'o wan, bra nu mnanjo'o tñi 'ñään, ja siya' mjñaän 'wan cha' taya' wan 'ñään bra kan'; ne' Macedonia, ta'a msñian cha' 'in Krixtu, wa yan lo'o ne' kan' nchga nan nu lyiji chin' 'ñään. Ngwaña'an y'niin nu ngwa bra kan', cha' ja taän ka'an 'a tñan 'wan, nka

tiyeën. Kwi' ngwaña'an ti ku'niin chun' ndi'in la, nka tiyeën.

¹⁰ Su'we la nka tiyeën cha' ngwaña'an nchka 'ñaän. Kan' cha' ni, la se'en ndya'aän tyukwi lo yuu 'in Grecia, ja nchka tiän' cha' ta ne' liya' 'ñaän; wa jlyo ti' wan cha' chañi 'a cha' nu nchkwii'n re, chun' lkaän nten 'in Krixtu.

¹¹ Cha' su'we nka tiyeën ña'aän 'wan, kan' cha' nchkwii'n lo'o wan ngwaña'an; wa jlyo ti' Ndiose cha' su'we 'a nka tiyeën ña'aän 'wan.

¹² Lo'o ti ku'niin laän sa ña'an nu ngi'niin kaän ni, cha' ja kaja ña'an chkwii' xka ta nten kan' cha' ngi'ni ne' ti kwi' tñan nu ngi'ni ba.

¹³ Ja chañi cha' ngi'ni ne' kan' tñan 'in Krixtu; kwiñi ne' kan', ka'an 'a cha' kwiñi nchkwii' ne' kan' lo'o nten nchga se'en nda'an ne'. Xka ña'an ngi'ni ne' kan' lo'o nten, cha' ngwaña'an ka kwiñi lyo'o ne' 'in nten kan', cha' lka ne' nten su'we, cha' ngi'ni ne' tñan 'in Krixtu.

¹⁴ Lo'o ja tlyu tñan cha' kwiñi lyo'o ne' kan' 'in nten ngwaña'an, cha' lo'o kune' xa'an nu naan Satanás nchka 'in kwiñi lyo'o 'in nten, bra nu xka ña'an ngi'ni yu tloo nten, cha' chkwii' ne' cha' lka yu ska angajle nu mdo'o lo xaa 'in Ndiose; lo'o ja chañi cha' kan'.

¹⁵ Kwi' ngwaña'an nchka lo'o nten nu ngi'ni tñan 'in kune' xa'an kan'; ja tlyu tñan cha' ku'ni ne' cha' xka ña'an tloo ne', sa ña'an nu kwiñi lyo'o ne' kan' 'in nten 'in Krixtu ta'a wan cha' ngi'ni ne' tñan 'in Ndiose. Bra nu tiya bra cha' ka biya' 'in ne' lo'o Ndiose, la bra kan' tyijin ne' kan' nu ti'í sa ña'an nu ndi'in cha' ka 'in ne' si'ya cha' kuxi nu wa y'ni ne' xa wa yan ne' lo chalyuu.

Cha' ti'í nu nchka 'in Palyu nchga se'en mda'an yu

¹⁶ Xiya' chkwii'n lo'o wan; ni ska wan ja ndi'in cha' chkwii' wan cha' mna' cha' tiya 'ñaän. Ni siya nxke' ti' wan cha' ja nsu'wi 'a cha' tiya 'ñaän, ta wan chin' chabiya' 'ñaän chkwii'n cha' 'in nchga cha' tukwi nu wa ngwa 'ñaän.

¹⁷ Ja ndiya tiän' chkwii'n cha' re, cha' si'i cha' nu wa nda Ndiose cha' chkwii'n lo'o nten lka cha' re, nxke' tiän'. Chañi cha' wa mna' cha' tiya 'ñaän, nxke' tiän', cha' lye 'a nchkwii'n cha' 'ñaän, ti ykwii'n tiän.

¹⁸ Lo'o ja nduwe tiän' ni siya chkwii'n chin' ni, cha' nsu'wi 'a nten nu nchkwii' 'a cha' ka tnun la ykwii' ne', nka tiye ne'; kan' cha' lo'oün nsu'wi chabiya' 'ñaän chkwii'n chin', nxke' tiän'.

¹⁹ ¡'Wan, nchka 'a 'wan! ¡Kan' cha' su'we 'a ndalo wan 'in nten nu ya ña'an ti ngi'ni!

²⁰ ¡Ndalo 'a wan 'in nchga yu kan' nu ngi'ni cha' kuxi, ni siya lye 'a ndlo ne' tñan 'wan, ni siya ngi'ni ne' kanan 'wan, ni siya ndatsaa 'a ne' 'wan cha' ku'ni wan cha' kuxi, ni siya lye 'a ngi'ni siye' ne' lo'o wan, ni siya ta'a ti nykwan' ne' tloo wan; ndalo 'a wan 'in ne' kan'!

²¹ Lo'o bra kan' ndukwin wan cha' ja ngulo su'we ba tñan 'wan. ¡Chañi cha' ja ngi'ni tlá ba 'wan sa ña'an nu ngi'ni nten kan'!

¡Su'we sikwa! Chkwii'n chin' cha' 'ñaän, ti ykwii'n tiän, ni siya ja nsu'wi cha' tiya 'ñaän cha' chkwii'n cha' re; si'i nten kwiñi ti kan' nu ka chkwii' cha' 'in ykwii' ne'.

²² Su'wa ti lkaän yu hebreo lo'o ne' kan'; kwi' ngwaña'an, su'wa ti lkaän yu israelo'o ne' kan', cha' ngwaña'an ska ti ayman Abraham ngwa ne' kula 'wa lo'o ne' kan'.

²³ Ndukwin ne' kan', cha' tñan 'in Krixtu ngi'ni ne'; ti kwi' tñan kan' ngi'niin. Ni siya ja nsu'wi 'a cha' tiya 'ñaän cha' chkwii'n ngwaña'an, su'we la tñan ngi'niin ke tñan nu ngi'ni ne' kan'; lye la y'niin tñan, ta'a ti msu'wa ne' 'ñaän ni' ña'an chkwii'n, tyun ya' wa mji'in ne' 'ñaän lo'o kijin, ta'a ti nchka cha' wa kajaän tiän cha' 'in Krixtu.

²⁴ Kalatyii ndukwa kaa ya' nji'in ne' 'in yu kuxi chabiya' 'in ne' judío ni, kwi' ngwaña'an ki'yu ya' mji'in ne' judío 'ñaän sa kwa ya'.

²⁵ Lo'o ngwaña'an, snan ya' mji'in ne' romano yka chuñ', kwi' ska ya'

nguun ne' kee 'ñaän cha' ngwa ti' ne' kujwi ne' 'ñaän. Snan ya' ngwa kuxi 'in yka na'an se'en mda'aän, yten ran ni' tyi'a; wa mdiya ska ya' nganuün nxkwatyaän lo tyi'a ska tsan lo'o ska tla.

²⁶ Ka'an 'a se'en mda'aän tuwiin se'en nu ja chan ka kuxi 'ñaän; wa mdiya bra nu ngunuün jlu'we tyi'a xa wa ndukwi ylaa tyi'a chku; kwi' ngwaña'an mdi'in 'a nten nu ku'ni kunnan tuwiin; ni siya ne' judío ta'aän, ni siya ne' xka la'a tsu', ngwa ti' ne' ku'ni ne' cha' kuxi lo'oün; kwi' ngwaña'an, ni siya mda'aän nde kichen tnun, ni siya mda'aän nde ni' kixin', ni siya nsu'wiin lo tyi'a tujo'o, ndyukwaan 'aän cha' kuxi; lo'o ngwaña'an, wa mdiya nten nu su'wa nda'an lo'o nten 'in Jesucristo, lo'o cha' kwiñi ngi'ni ne' kan', cha' kuxi nda'an tiye ne' ña'an ne' 'ñaän.

²⁷ Wa mdiya ka'an 'a tñan 'ñaän, ka'an 'a cha' tukwi mdijiin nde se'en mda'aän, tyun 'a ya' ja ngwa kajaän'; wa mdiya bra lye 'a mte' tiän', kwi' ngwityi tiän'; wa mdiya tsan nu ja skan mjwi kuün siya' ti, wa mdiya tsan nu lye 'a ngwa tlya' tiän' cha' ja mjwi te' kuün'. Nchga cha' kan' mdijiin nde se'en mda'aän.

²⁸ Lo'o ngwaña'an, ti ndi'in la cha' tukwi 'ñaän; nchga tsan nduwe 'a tiän' sa ña'an nchka 'in nchga ta nten 'in Krixtu nchga la kichen, lye 'a nduwe tiän' ni' kasiya 'ñaän cha' nu ndyu'wi tiän' 'in ne' kan'.

²⁹ Xa nu na'an 'a ti' ska yu ta'aan, bra kan' lo'o na' nchka na'an tiän' cha' 'in yu kan'; xa nu ndi'in ki'ya 'in ska yu kan', kwi' ngwaña'an na', xi'in 'a tiän' bra kan'.

³⁰ Bra nu nchkwiin' 'ñaän ti ykwiin' tiän, su'we la si chkwiin' cha' 'in nchga cha' nu ngi'ni cha' ja ndaloün se'en ndi'iin skaän tiän.

³¹ Ndiose Sti Jesucristo nu nka X'naan, nchga bra ndi'in cha' ku'niin tnuan 'in Ni: ti kwi' Ni jlyo ti' Ni cha' si'i cha' kwiñi nchkwiin' lo'o wan.

³² Nde ña'an ngwa 'ñaän xa wa mdi'iin nde kichen Damasco. Nu lka x'nan kichen kwa, tñan 'in ree Aretas

lka yu; kwi' ngulo tñan 'in skan 'in yu cha' tyuun yu kwan tyi'in tu'wa lo'o kichen kan', cha' xñi tuun yu 'ñaän, cha' tyaa lo'o yu 'ñaän ni' ña'an chkwan bra kan'.

³³ Lo'o xka tuwiin msñiin yi'aän bra kan'; mdiyan lo'o ne' ta'aan ska xkuwi se'en xu'wiin ni' ran, lo'o bra kan' yojo' ne' 'ñaän ña'an lo'o xkuwi tuna'an ventana cha' ngwi'ya ne' 'ñaän lo'o ti chun' lo'o kichen kan' nde liya'. Ngwaña'an ngwa cha' ngulaän 'in x'nan kichen kan'.

12

Ngwa'u tloo Ndiose 'in Palyu laja slayu

¹ Ndi'in cha' ti chkwiin' la chin' cha' 'ñaän, ti ykwiin' tiän, ni siya ja su'we chkwiin' ngwaña'an lo'o xka nten. Kitsaän' ska cha' 'wan sa ña'an cha' nu ykwi' slaän. Laja slaän ngwa'u tloo ykwi' X'naan 'ñaän, ykwi' Ni ska cha' lo'oün bra kan'.

² Nten nu wa msñi cha' 'in Krixtu lkaän; lo'o ni, wa nsu'wi tii lkwa yijan ti bra nu mgii tiän' cha' nu yan y'ya Ndiose 'ñaän, cha' bra kan' yi'aän la xka chalyuu nde kwan la, nde se'en ndi'in Ndiose. Ja jlyo tiän' si chañi cha' yi'aän la kwa, o ta laja slaän tiän ngwa'u tloo Ni 'ñaän; ska ti Ndiose jlyo ti'.

³ Xiya' chkwiin' lo'o wan cha' ja jlyo tiän' si chañi cha' ndyaa lo'o lye Ndiose 'ñaän nde chalyuu kan' se'en su'we 'a ña'an nchga nan, ta si nan mske' ti tiän' cha' nu yi'aän la kan'; ska ti Ndiose jlyo ti'.

⁴ La kan' ynaän ka'an 'a cha' nu ja nchka chkwiin' 'in ran, kwi' ngwaña'an ja ndyiji ña'an chkwi' nten chalyuu 'in cha' kan' siya' ti.

⁵ Su'we si chkwiin' chin' lo'o wan, cha' ngwaña'an ngwa 'ñaän ti bra kan'; ja su'we chkwiin' xka la cha' 'ñaän, ti ykwiin' tiän, ska ti si chkwiin' chin' cha' 'in nchga cha' se'en nu ja ndaloün se'en ndi'iin ykwiin' tiän.

⁶ Si'i nan wa mna' cha' tiya 'ñaän nchkwiin' cha' 'ñaän ti ykwiin' tiän. Chañi lka cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni. Ja nchka tiän' chkwiin' ka'an 'a

cha' lo'o wan, chun' ja nchka tiän' cha' ku'ni tnun ne' 'ñaän si ja ya ña'an ne' sa ña'an ngi'niin, ta ja ya kunan ne' cha' nchkwiin'. Xa wa nsu'wi lyo ne' 'ñaän, kan' ka chkwi' su'we ne' cha' 'ñaän bra kan', nka tiyeän.

⁷ Bra kan' mda Ndiose chabiya' cha' nu mdijiiin chin' nu ti'í, cha' ja ka siyeän' lye 'a lo'o nten chun' cha' tnun nu wa na'aän laja slaän nde ni' kwan; mda Ni ska lo nu ti'í 'ñaän nu ti'í 'a ngi'ni lo'oün. Wa lka ran ña'an ti' ska kiche' tnun nu yojo' ti'í laja kunaän', ña'an ti' si ndi'ian ya' kune' xa'an cha' ta yu nu ti'í 'ñaän, cha' lye 'a ngi'ni nu ti'í kan' lo'oün, cha' ja ka siyeän' lo'o xka ta nten.

⁸ Wa mda'a snan ya' ykwiin' lo'o Ndiose; t'nan 'a ykwiin' lo'o Ni cha' tyo'o tsu' nu ti'í kan' 'ñaän.

⁹ Lo'o nde ña'an mxkwen Ni 'ñaän bra kan': "Sa kan' ti cha' ndi'in cha' tyu'wi tii', cha' ka'an xu'we ngi'niin lo'oo ngwaña'an ti. Kwi' lye la ka ku'niin tñan lo'oo, bra nu ja nsu'wi 'a jwersa 'iin" ndukwin Ni 'ñaän. Kan' cha' ni, su'we 'a nka tiyeän ni siya ja nchka 'ñaän lye, cha' bra kan' ka ku'ni ykwi' Krixtu tñan ni' kasiya 'ñaän cha' ka 'ñaän.

¹⁰ Kan' cha' su'we nka tiyeän, ni siya ja nchka 'ñaän siya' ti, ni siya ka'an 'a cha' ti'í chkwi' nten 'ñaän, ni siya ti'í 'a 'ñaän, ni siya lye 'a ti'í ti' nten 'ñaän, ni siya tukwi 'a tñan se'en ndi'iin cha' 'in Krixtu; ti kwi' ña'an bra nu ja nchka 'ñaän siya' ti, ti kwi' bra kan' su'we la ndyiji jwersa 'ñaän, kwi' jwersa nu nda Krixtu.

Mda'an 'a cha' tiye Palyu sa ña'an nchka 'in ne' Corinto nu msñi cha' 'in Krixtu

¹¹ 'Wan y'ni lo'o wan 'ñaän cha' nchkwiin' cha' mna' re, ni siya ndi'in cha' chkwi' su'we wan 'ñaän. Ndiya 'a ti' wan ngi'ni wan tñan 'in ne' kwiñi kan'; ni siya xke' ti' wan cha' chin' la tñan ngi'niin lo'o ka'an la tñan ngi'ni yu kwiñi kan'.

¹² Wa mdaloün nchga cha' kuxi nu ngwa 'ñaän, chun' ngi'niin tñan nu wa mda X'naan 'ñaän, cha' nduün nchkwiin' cha' 'in Ni lo'o wan. Wa jlyo ti'

wan cha' Ndiose lka nu mda tñan re 'ñaän, xa wa na'an wan cha' tnun nu wa y'ni Ni nde se'en ndi'in wan laja nu mdi'iin lo'o wan, cha' ngwaña'an kuwe la ti' wan 'in Ni. Ja nchka ku'ni nten chalyuu tñan kan' ngwaña'an ti.

¹³ Sa kan' ti cha', ja mjñaän 'wan cha' taya' wan 'ñaän, kan' cha' nxke' ti' wan cha' chen nka tiyeän ña'aän 'wan; su'we la ngi'niin lo'o ne' xka kichen, nxke' ti' wan. ¿Ku'ni wan chin' cha' tlyu ti' 'ñaän, cha' ja njñaän cha' kan' 'wan sikwa!

¹⁴ Wa tyaän tiän nde se'en ndi'in wan xiya'. Nde mda'a snan ya' ndi'jyaän se'en ndi'in wan ni, ti kwi' ti cha' ja ndijyaän cha' kuloün ska tñan tukwi 'wan. Siya' ti nchka tiän' cha' ka wan nten 'in Ndiose; ja nka tiyeän cha' nu jñaän tñi 'wan. Ña'an ti' nten nu nsu'wi sñi', nu ta liya' loo nchga nan nu lyiji 'in sñi'; si'i sñi' ne' ta liya' kan'.

¹⁵ Kwi' ngwaña'an na', su'we 'a nka tiyeän ni siya kwijiiin jiiin ti chin' ti nan nu nsu'wi 'ñaän, ni siya ka na'an tiän' siya' ti, cha' kaja ña'an tayaän' chin' 'wan. Kan' cha' ja su'we si chin' ti nka tiye wan ña'an wan 'ñaän, lo'o su'we 'a nka tiyeän ña'aän 'wan.

¹⁶ Ja ka'an 'a tñi ngwiji wan loün bra kan', lo'o ti nsu'wi chin' ne' ta'a wan nu nchkwi' cha' wa mñi lyo'oün 'wan cha' ku'niin kanan 'wan.

¹⁷ ¿Ni sa ña'an ngwa cha' kan' a? Ja nguloün tñan 'in nten nu ndijyan se'en ndi'in wan cha' xñi ne' liya' 'wan cha' 'ñaän, si'i ngwaña'an nka tiyeän.

¹⁸ Chañi cha' ykwiin' lo'o Tito kan', cha' tsaa yu se'en ndi'in wan nu ngwa xkan'; ndyaa yu lo'o kwi' xka yu ta'a msñian cha' 'in Jesús bra kan'. Lo'o ja y'ni Tito kanan 'wan; ska ti ña'an ngi'ni yu tñan sa ña'an nu ngi'niin tñan, ska ti cha' nsu'wi tiye ba ta'a tyukwaa ba.

¹⁹ Si'i nan nchka ti' ba cha' tyo'o luwi cha' 'wa lo'o wan; wa lka nduwe ti' ba cha' ña'an Ndiose 'wa, kan' cha' sa kwa ti cha' nchkwi' ba, sa ña'an cha' nu nchka ti' Krixtu cha' chkwi' ba lo'o wan. Kwi' ngwaña'an, nchga

tñan nu ngi'ni ba, ngi'ni ba tñan kan' cha' taya' ba 'wan, cha' su'we 'a nka tiye ba ña'an ba 'wan ta'a su'we ndi'in ba.

²⁰ Ka'an chin' cha' nda'an tiyeen cha' 'wan ni. Bra nu tiyaan se'en ndi'in wan, ¿ta tyija lyo cha' 'wan 'ñaan cha' xka ña'an ngi'ni wan, si'i sa ña'an nu ngwa'uun 'wan ti kulo a? ¿Ni sa ña'an ku'niin lo'o wan bra kan' a? Ka biya' ti' wan bra kan', cha' ka 'ñaan ku'niin tlään chin' 'wan, ni siya ja ndiya ti' wan cha' ku'niin ngwaña'an. Nduwe 'a tiän' cha' ndiya chin' ne' ta'a wan nu ti nxuun ne' lo'o ta'a ne', nu liye' 'a ti' ne' 'in ta'a ne', nu msin' 'a ti' ne' 'in ta'a ne', nu ska lo ti cha' 'in ne' nduwe ti' ne'; kwi' ngwaña'an, nchkiwi' 'a ne' kwentu 'in ta'a ne', nchkiwi' lyo'o ne' 'in ta'a ne', lye 'a ngi'ni siye' ne' lo'o ta'a ne'. Nchga lo cha' kuxi kan' ngi'ni ne' chun' ja nduwe ti' ne' 'in Ndiose siya' ti.

²¹ Bra nu tiyaan xiya' se'en ndi'in wan, si tyija lyo cha' 'ñaan cha' ngwaña'an ngi'ni wan, ja chan lye 'a ka jyu'u tiän' cha' 'in Ndiose nu nka X'naan, bra nu ña'aan cha' kuxi nu ngi'ni 'wan. Ja chan kunaan 'aan bra kan' cha' 'wan; ka xi'in 'a tiän' cha' 'in nten nu y'ni cha' kuxi kan' ti ngwa s'ni la, cha' ja ya ka jyu'u ti' ne' kan' 'in cha' kuxi nu y'ni ne', cha' nsu'wi 'a cha' kuxi nu ngi'ni ne' lo'o ta'a ne', cha' ja luwi kasiya 'in ne' kan' siya' ti.

13

*Ñi nchkiwi' Palyu lo'o ne' bra wa tyi
nda'an yu kityi*

¹ Wa mda'a snan ya' ni, cha' ndi-
jyaan na'aan 'wan. Nde ña'an ku'niin
ni: ndi'in cha' ku'niin biyaan' 'in
nchga nten nu ngi'ni cha' kuxi; ni
siya xkwi' lo'o tukwa snan nten nu
wa na'an cha' kuxi kan', ngwaña'an
ku'ni biyaan' 'in ne'.

² Kan' lka cha' nu nchkiwiin' lo'o ta'a
wan ne' Corinto nu wa msni cha' 'in
Jesucristo, kwi' ngwaña'an nchkiwiin'
lo'o nchga wan nde kwa nu y'ni cha'
kuxi ti ngwa s'ni la. Bra nu yi'aan
nde kwa nu nka tyukwa ya' ni, wa

ytsaan' cha' re 'wan bra kan'. Lo'o
ni, cha' ndi'iin tijyu', ti chkwiin' cha'
re lo'o wan xiya': Ja tukwin nu ngi'ni
cha' kuxi tyo'o laa 'ñaan bra nu tiyaan
xiya'; ku'niin biyaan' 'in nchga ne'
kan'.

³ Lo'o bra kan' ka biya' ti' wan cha'
ti kwi' Krixtulka nu nda chabiya' cha'
chkwiin'; lo'o si'i chin' ti tñan nchka
'in Krixtu xa nu ta Ni nu ti'i 'wan, ni
siya lye la ku'ni Ni tñan cha' kaja nu
ti'i 'wan bra kan'.

⁴ Chañi 'a cha' ngwa na'an ti' Krixtu
bra nu yjwi ne' 'in yu, bra nu msty-
ne' 'in yu lo wsi; chun' ndi'in la tnun
'a cha' y'ni Ndiose Sti yu cha' 'in yu,
kan' cha' ti lu'u Ni ni. Ña'an ti' Krixtu,
cha' ngwa na'an 'a ti' yu bra nu yjwi
ne' 'in yu, kwi' ngwaña'an bare, na'an
chin' ti' ba bra nu ngulo ba tñan 'wan
nu ngwa xkan'; lo'o ni, ka biya' ti'
wan cha' ti lu'u ba chin', cha' ti kwi'
chabiya' 'in Ndiose nda'an lo'o ba
ndiyan ba, ti kwi' ta'a chabiya' nu
ndiya 'in Krixtu.

⁵ ¡Ku'ni biya' wan 'wan, ti ykwi' ti
wan sikwa! Ngwaña'an ka biya' ti'
wan si chañi cha' ti nganun tyukwi
cha' 'in Jesucristo ni' kasiya 'wan.
Ndi'in cha' tyaa yu'wi ti' wan cha'
nganun Tyi'i Jesucristo ni' kasiya 'in
ska wan; ska ti si cha' kwiñi ti msni
wan cha' 'in Ndiose, ja kanun Ni lo'o
wan bra kan'.

⁶ Lo'o ngwaña'an nchka tiän' cha'
ka biya' ti' wan cha' ja lka ba nu
kwiñi.

⁷ Ta'a ti njñan ba cha' 'in Ndiose,
cha' ja ta Ni chabiya' cha' ku'ni wan
cha' kuxi; nchka ti' ba cha' su'wa
ya' Ni 'wan cha' ka su'we ka tiye
wan se'en ndi'in wan lo chalyuu. Ja
nduwe ti' ba, ni siya ndiya nten nu
ndukwin cha' ja nchka 'wa siya' ti.

⁸ Ja n'ni cha' ku'ni tlá ba 'wan si ti
nganun su'we cha' 'in Ni ni' kasiya
'wan, ti kwi' cha' 'in Jesús nu wa msni
wan. Bra nu ku'ni ñu'un wan 'in cha'
nu 'in Jesús kan', bra kan' ku'ni tlá ba
'wan.

⁹ Bra nu su'we 'a nganun tsa-
cha' 'in Ndiose ni' kasiya 'wan, su'we 'a
nka tiye ba bra kan', ni siya chin'

ti cha' nchka 'in ykwi' ba; kan' cha' njñan ba cha' 'in Ndiose cha' 'wan, cha' xñi ñi tiye wan cha' 'in Ni.

¹⁰ Kan' cha' nda'aän kityi re, ni siya tijyu' 'a ndi'in wan, cha' ja ku'niin tláän 'wan bra nu tiyaän kichen tyi wan. Chañi cha' wa nda ykwi' X'naan chabiya' 'ñaän, cha' kaja ña'an kanun tsaa la cha' 'in Ni ni' kasiya 'wan, lo'o ja nsu'wi chabiya' 'ñaän cha' ku'niin ñu'un jiin 'wan.

¹¹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesucristo, nslaän' lo'o wan ni, xa wa tyii ti kwa'aän kityi re. Ku'ni ji wan sa ña'an nu ndi'in cha' ku'ni wan cha' lka wan nten 'in Ndiose. Kunan su'we wan nchga cha' nu nchkwiin' lo kityi re. Ka su'wa ka tiye wan lo'o xka ta ta'a nten wan. Su'we ti tyi'in wan lo'o nchga nten. Lo'o bra kan' ti kwi' Ndiose, tyi'in Ni lo'o wan nchga tsan; su'we 'a ka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan, kwi' ngi'ni Ni cha' tiin ti tyi'ian ni' kasiya 'ñaan.

¹² Tyukwi ti tiye wan chkwi' wan lo'o ta'a wan, xñi wan ya' ta'a wan chabiya' 'in Krixtu.

¹³ Lo'o nchga ne' ta'a msñian cha' 'in Ndiose nde re, nchka ti' ne' chkwi' ne' “¿Ni rsun nda wan?” 'in nchga ne' ta'a wan nu ndi'in nde kwa.

¹⁴ Lo'o ni, nchka 'a tiän' cha' ja tsaa tii cha' su'wa ya' Jesucristo nu nka X'naan 'in nchga wan, cha' ka'an 'a cha' su'we ngi'ni Ni lo'oan nchga tsan. Kwi' ngwaña'an nchka tiän' cha' nchga tsan kuwe ti' wan cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan. Kwi' ngwaña'an, nchka tiän' cha' kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan, cha' kwi' Ni ngi'ni Ni cha' su'wa ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ni, lo'o xka ta nten ta'a msñian cha' 'in Ndiose. Ngwaña'an ka sikwa.

Kityi nu ngwa'an Palyu nu yaa se'en ndi'in nten 'in Jesucristo nde Galacia

¹ Na' lkaän Palyu nu nda'aän kityi re. Wa lka tñan 'ñään cha' tsa'aän chkwiin' cha' 'in Jesucristo lo'o nchga nten. Si'i nten chalyuu ti nu mda tñan re 'ñään, ja tukwin ykwi' lo'oün cha' ku'niin tñan re; Jesucristo lo'o Ndiose Sti Ni, kan' lka nu mda tñan re 'ñään. Ti kwi' Ndiose lka nu y'ni cha' ndyu'u Jesús xiya' bra nu ngujwi yu.

² Lo'oün, lo'o nchga yu ta'aan nu ndi'in lo'oün nde re, kwi' yu nu wa yten cha' 'in Jesús, nda'an ba kityi re cha' tsa'a nchga kichen tyi wan ne' Galacia, nchga kichen se'en ndi'in nten 'in Jesucristo.

³ Nchka 'a tiän' cha' ti ku'ni Ndiose Stian cha' su'we lo'o wan, cha' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in wan chun' nu wa yten wan cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan.

⁴ Ti kwi' Jesús mda Ni 'in Ni cha' kaja cha' katin ki'ya nu ndukwi nchga nten chalyuu, cha' ngwaña'an kulaa Ni 'ñaan lo chalyuu re se'en nu ngwa kuxi 'a tiye nten si'ya cha' kuxi nu ngi'ni ne'; kan' cha' ngulo Ndiose Stian tñan 'in Jesús, cha' nu y'ni yu tñan kan' cha' 'ñaan.

⁵ Kan' cha' in nchga tsan ku'niin tnuan 'in Ndiose! Ngwaña'an ka sikwa.

Ja nsu'wi xka cha' nu ka kulaa 'in nten ya' ne' xa'an

⁶ Nduwe 'a tiän' cha' ndla 'a mda'an chun' wan cha' 'in Ndiose, ni siya ngulo suwi Ni 'wan cha' su'we 'a nka tiye Krixtu ña'an 'ñaan; nduwe tiän' cha' nda'an naan wan xka cha' nu nchkwi' nten cha' ka kulaa 'ñaan ya' ne' xa'an, nu si'i cha' 'in Ndiose.

⁷ Ñi la chkwian' cha' ja nsu'wi 'a xka cha' 'in Jesucristo nu ka kulaa 'ñaan. Nde ña'an nchka cha': Ndiya chin' nten nu nchka ti' xtiyaa' cha' nu xu'wi tiye wan; nchka 'a ti' ne' kan',

cha' xa'an ne' sa ña'an ndi'in cha' 'in Krixtu.

⁸ Tnun 'a yuwe' xtya Ni 'in nten nu chkwi' ska cha' kwiñi lo'o wan, nu kwa'u xka ña'an nu ka tyo'o laa wan 'in cha' kuxi nu ndi'in 'wan, nu kwa'u 'wan ska cha' nu ja lka ti kwi' cha' nu ñi nu wa ykwi' ba lo'o wan ti kulo. Lo'o bare, xtya Ndiose ki'ya 'wa si xa'an ba cha' nu wa ykwi' ba lo'o wan; ni siya ska angajle nu wa mdo'o se'en ndi'in Ndiose chkwi' cha' kwiñi nu ngwaña'an, xtya Ndiose yuwe' 'in, cha' tñun 'a ki'ya lka kan'.

⁹ Ngwaña'an niin 'wan nu ngwa s'ni, lo'o ti kwi' cha' kan' chkwiin' lo'o wan xiya' ni: Tnun 'a yuwe' ki'ya chun' nten nu chkwi' xka la cha' lo'o wan, ska cha' nu ja lka ti kwi' ti cha' nu wa ynan wan ti kulo, sa ña'an nu ku'ni wan cha' tyo'o laa wan 'in cha' kuxi kan'.

¹⁰ Bra nu nchkwiin' ngwaña'an, si'i cha' lye nda'an naän 'in xka ta nten nu ku'ni tñun 'ñään. Ja nchka 'a tiän' cha' nu chkwi' su'we nten chalyuu 'ñään; nan nu nchka ti tiän' ni, Ndiose kan' nu tukwa cha' 'ñään. Ja ndiya 'a ña'an nu ku'niin tñan 'in Krixtu si nu xkwi' nda'an cha' tiyeen cha' ku'niin su'ween lo'o nten.

Sa ña'an ngwa la mjwi tñan kan' 'in Palyu

¹¹ 'Wan ta'aan, nchka tiän' cha' nu ka biya' su'we ti' wan cha' re, cha' si'i ska cha' tiya nu nda nten ti lka cha' nu wa ykwiin' lo'o wan; cha' nu 'in Jesús lka kan', nu nchkwi' sa ña'an ka tyo'oun laan 'in cha' kuxi nu ndi'in 'ñaan.

¹² Si'i nten chalyuu nu ytsa' cha' kan' 'ñään kulo ndukwa; ja tukwin ngwa'u cha' kan' 'ñään lo chalyuu re; ti kwi' Jesucristo ngwa'u tloo Ni 'ñään, ykwi' Ni ytsa' Ni cha' kan' 'ñään bra kan'.

¹³ Wa jlyo ti' wan sa ña'an tñan nu y'niin lo chalyuu re nu ngwa s'ni, sa ña'an nu ndukwaän 'aän nchga cha' nu kti 'a nu ngi'ni ne' judío ta'a ba. Wa jlyo ti' wan cha' ka'an 'a nu ti'í mdaän 'in nchga nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo nu ngwa ti s'ni; mda'an

cha' tiyeēn cha' ku'ni tyiīn 'in ne' kan' siya' ti bra kan'.

¹⁴ Cha' kti nu ngi'ni tnun ne' judío ta'a ba 'in Ndiose ni, na' nu lye la y'niīn ñi cha' kan'. Xka la yu ta'a kichen tyiīn nu lka ta'a su'wa yijan nsu'wiīn, ja y'ni ne' sa ña'an tñan nu y'niīn; lye la mdukwaān nchga lo lee nu ndi'in 'in ne', ti kwi' cha' nu wa ykwi' ayman lo'o ne' judío ta'a ba nu ngwa ti s'ni.

¹⁵ Lo'o ndla la y'ni Ndiose; bra nu ja ya kalaān wa ngulo suwi Ni 'ñaān cha' kaān nten 'in Ni, cha' ngwaña'an ngwa ti' Ni cha' ka. Nan wa ngulo suwi Ni 'ñaān cha' su'we 'a nka tiye Ni lo'oūn.

¹⁶⁻¹⁷ Kwi' ngwaña'an y'ni Ni cha' nu yu'wi lyoūn 'in Jesús, nu lka ska ti Sñi' Ndiose, kan' cha' ka 'ñaān chkwiīn' cha' 'in Ni lo'o nchga nten nu ndi'in xka la'a tsu'. Na' nchkwiīn' lo'o ta'a wan cha' chun' tñan nu wa y'ni Jesús ka tyo'o laa wan 'in nchga cha' kuxi nu ndi'in 'wan. Bra nu tka msñiīn cha' kan', bra ti mdo'oūn yi'aān ska lo yuu se'en naan Arabia bra kan'; la kan' mdi'iīn xkaān tiān. Ja yi'aān naān ska nten nu ta cha' tiya 'ñaān; ti kwi' ti cha', ja yi'aān nde kichen Jerusalén cha' chkwiīn' lo'o yu ta'a ngi'niīn tñan nu ndi'in la kan', ni siya ti kwi' yu kan' nu wa ykwi' yu cha' 'in Jesús lo'o nten kulo ndukwa la, bra nu ti ji kunaān cha' kan'. Yi'aān nde Arabia, lo'o chun' ndi'in la mxitukwiīn yi'aān nde kichen Damasco bra kan'.

¹⁸ Ja yi'aān nde Jerusalén bra kan'; xa wa mda'a snan yijan, yi'aān nde kwa bra kan'. La kan' yu'wi lyoūn 'in Tyu, ngunuūn ti'yun tsan lo'o yu bra kan'.

¹⁹ Ja na'aān xka la ta'a yu nu y'ni xa'an 'in Krixtu nu ngwa ti kulo bra kan'; ska ti Santiago ta'a Jesús nu nka X'naan, kan' nu wa na'aān.

²⁰ Chabiya' 'in Ndiose ykwi', chañi 'a cha' nu nda'aān lo kityi re; ja ska cha' kwiñi nda'aān re.

²¹ Chun' ndi'in la yi'aān nde lo yuu 'in Siria bra kan', kwi' ngwaña'an yi'aān lo yuu 'in Cilicia.

²² Xka ta nten ta'a msñian cha' 'in Jesucristo nu ndi'in kichen nde Judea, ti ji xu'wi lyo ne' kan' 'ñaān nu ngwa bra kan'.

²³ Tsa kwa ti cha' wa ynan ne', cha' nchkwi' nten 'ñaān cha': "Kwi' yu nu ngwa ti' ku'ni tyii 'ñaan ti s'ni la, la ni wa mxa'an kasiya 'in yu, cha' wa yten yu cha' 'in Jesús ni" ndukwin ne' 'in ta'a ne'. "Nda'an yu nchkwi' yu lo'o xka ta nten, cha' lo'o nten kan' tsaā ña'an ti' cha' 'in Jesús" ndukwin ne' kan' bra kan'.

²⁴ La kan' mdyisnan y'ni tnun ne' 'in Ndiose cha' 'ñaān bra kan'.

2

Xka ta yu ta'aan nde Jerusalén ndiya ti' yu cha' nu ykwi' Palyu

¹ Wa mda'a tii lyukwa yijan, kan' yi'aān Jerusalén xiya'; lo'o Bernabé ta'a nda'aān, kwi' lo'o Tito.

² Yaa ba Jerusalén, cha' wa y'ni Ndiose cha' mbi'ya ska cha' tiyeēn, kan' cha' yaa ba; xa wa mdiyan ba kichen kan', bra kan' yi'aān se'en ndi'in ne' nu nka ndloo la 'in nchga ta nten 'in Krixtu bra kan'. Yi'aān se'en ndukwa ne' ykwi' ti ne', ykwiīn' lo'o ne' bra kan'. Ytsaān' 'in ne' kan' ni ña'an cha' nchkwiīn' lo'o ne' xka la'a tsu' cha' 'in Krixtu, cha' nu kulaa Krixtu 'ñaan 'in cha' kuxi nu ndi'in 'ñaan. Kan' lka cha' nu ykwiīn' lo'o ne' Jerusalén kan', cha' ja ngwa tiān' cha' tya'an cha' kuxi tiye ne' kan' cha' 'ñaān; ja ngwa tiān' cha' chkwi' ne' cha' ja su'we cha' nu ykwiīn' lo'o wan ne' xka la'a tsu' nu ngwa xkan', kwi' ja ngwa tiān' cha' chkwi' ne' kan' cha' ja su'we tñan nu ngi'niīn ni.

³ Lo'o ngwaña'an Tito, ta'a nda'aān ni, ja ngulo ne' kan' tñan 'in yu cha' si'yu yu kijin cha' lkwan yu sa ña'an nu ngi'ni ne' judío, ni siya ne' xka la'a tsu' lka yu.

⁴ Nu nka, wa mdiyan chin' nten se'en ndi'in ba bra kan', ne' nu ndukwin cha' msñi ne' cha' 'in Krixtu lo'o kwiñi ne'; wa mñi lyo'o ne' kan' 'wa cha' lka ne' nten 'in Krixtu. Mnan ti mdi'in ne' kan' laja ta'a ba cha' ña'an biya' ne' 'wa, si lkwan ne' nu nda'an

lo'o ba, si ja lkwan ne'. Ngwa ti' ne' kwiñi kan' tukun' ti'in ne' cha' su'we 'in Jesús nu nchkwian', cha' ja ndiya ti' ne' cha' su'we ndi'ian lo chalyuu chabiya' 'in Jesús; ngwa ti' ne' kan' tatsaa ne' ñaan cha' ku'nian nchga lo tñan nu ngulo ayman 'wa 'in ne' judío ta'a ba.

⁵ Lo'o ja y'ni ba kwenta cha' nu ykwi' ne' kan' siya' ti. Ngwa ti' ba cha' ja kana' ni ska cha' nu ñi nu wa ykwi' Krixtu lo'oan, sa ña'an nu kulaa Ni ñaan 'in cha' kuxi; ngwa ti' ba cha' kanun su'we nchga cha' kan' ni' kasiya 'wan bra kan'.

⁶ Ja nduwe tiän' ni siya chkwi' nten cha' tnun 'a nchka ne' nu nka ndloo 'ñaan nde Jerusalén kan'; jlyo tiän' cha' ska ti ña'an nka tiye Ni lo'o nchga nten. Ni siya ndloo la ne' kan', ja ngulo ne' xka la tñan 'ñaän cha' kwa'uün 'wan ne' xka la'a tsu'.

⁷ Ngwaña'an ngwa cha': ynan ne' cha' nu ykwiin' lo'o ne'; y'ni biya' ne' cha' lo'oün bra kan'; ngwa biya' ti' ne' cha' wa ngulo Ndiose tñan 'ñaän cha' tsa'aän chkwiin' cha' 'in Ni lo'o wan ne' xka la'a tsu', sa ña'an ka tyo'o laa wan 'in cha' kuxi nu ndi'in chalyuu. Kwi' ngwaña'an ykwi' ne' tnun nchka kan', cha' wa ngulo Ni tñan 'in Tyu, cha' chkwi' yu cha' su'we kan' lo'o ne' judío.

⁸ Ti kwi' Ndiose nu msu'wa 'in Tyu yaa cha' kwa'u yu cha' 'in Ni 'in ne' judío, kwi' Ni msu'wa Ni 'ñaän yi'aän cha' kwa'uün cha' su'we kan' 'in ne' xka la'a tsu' kan' bra kan'.

⁹ Kan' cha' yu'wi lyo ne' cha' 'ñaän, kwi' Santiago lo'o Tyu lo'o Xuwa kan', ti kwi' ne' nu nka ndloo la 'in ne' ta'a msñian cha' 'in Krixtu. Ska ti cha' ykwi' ne' kan' lo'o ba, cha' su'we 'a y'ni Ndiose lo'oün bra nu nda Ni tñan kan' 'ñaän. Bra kan' msñi ya' ta'a ba lo'o ne' bra kan', na' lo'o Bernabé, cha' ngwa biya' ti' ba cha' su'we nka tiye ne' lo'o ba, cha' su'wa ndi'in cha' 'in ne' lo'o ba, cha' ti tsa'a la ba kichen tyi ne' xka la'a tsu'. Kanun ykwi' ne' kan' se'en ndi'in yu judío ta'a ba bra kan'.

¹⁰ Sa kan' ti cha' ykwi' ne' lo'o ba, nu

mjñan ne' 'wa cha' nchga bra tyu'wi ti' ba nan lka nu lyiji 'in yu ti'i ta'aan nu nganun nde Judea. Ti kwi' ti cha' nu lye 'a ngi'niin cha' ka tñan kan'.

Y'ni tlá Palyu 'in Tyu nde kichen Antioquía

¹¹ Bra kan' mdiyan Tyu nde kichen Antioquía bra nu mdi'iin kichen kan' bra kan'. Chun' ndi'in la yi'aän se'en ndi'in yu, y'niin tláän 'in yu chun' nu wa mdiya ska cha' kuxi nu ngi'ni yu.

¹² Nde ña'an ngwa cha' kan': bra nu tka ngala ti yu nde kwa, ja mjyu' ti' yu; yku yu tyija lo'o ne' ta'aan nde kwa bra kan', ni siya ne' xka la'a tsu' lka ne'. Chun' ndi'in la, bra nu ngala la chin' yu judío ta'a ba, kwi' nu msu'wa Santiago ndijyan, kan' mxi'in chun' yu bra kan'; ja mslyaa 'a yu ku yu tyija lo'o ne' xka la'a tsu' kan' bra kan'. Ntsen yu si ña'an ne' judío kan' 'in yu, cha' nchku yu tyija lo'o ne' xka la'a tsu' kan', cha' ja nsu'wi chabiya' 'in ne' judío ku ne' tyija lo'o ne' xka la'a tsu', chun' nu ja luwi ne' xka la'a tsu', nxke' ti' ne' judío.

¹³ Lo'o kan' kwi' ngwaña'an y'ni xka ta ne' judío ta'a ndyaa ña'an tian' 'in Krixtu, ska ti cha' y'ni ne' lo'o Tyu; kwi' lo'o Bernabé nka tiye yu ku'ni yu sa ña'an nu y'ni ne' kan', cha' tukwa cha' nda'an tiye ne'.

¹⁴ Bra kan' bra nu ngwa biya' tiän' cha' nu ja ngi'ni ne' sa ña'an nka cha' su'we nu ngwa'u Krixtu ñaan, bra kan' ykwiin' lo'o Tyu tloo nchga nten nu wa msñi cha' 'in Krixtu kichen kan'. Ngwaña'an niin 'in Tyu bra kan': "Nu'win lka yu judío" niin 'in yu bra kan'. "Ti bra nu ngalaa nde re, wa y'nii sa ña'an nu ngi'ni ne' xka la'a tsu' re, cha' ta'aan lkaan nten 'in Krixtu; ja y'nii sa ña'an nu ngi'ni ne' judío ta'a kichen tyian. Kan' cha' ni, ja su'we tatsaa nu'win 'in ne' xka la'a tsu' re, cha' ku'ni ne' sa ña'an nu ngi'ni ne' judío." Ngwaña'an ykwiin' lo'o yu.

Su'wa ngi'ni Ndiose lo'o ne' judío lo'o nchga nten chalyuu

¹⁵ Bare ni, ne' judío lka ba ti xa nu ngula ba chalyuu, kwi' ndukwa ba nchga cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o ba; ja ngi'ni ba ya ña'an ti cha' kuxi sa ña'an nu ngi'ni ne' xka la'a tsu'.

¹⁶ Ni siya ngwaña'an, jlyo ti' ba cha' ja ka su'we kasiya 'wa lo'o Ndiose, ni siya ngi'ni ba nchga tñan nu ngulo ayman Moisés 'wa cha' ku'ni ba; ska ti si tsaa ña'an ti' ba 'in tñan nu y'ni Jesucristo cha' 'in nchga nten chalyuu, kan' nu ka su'we kasiya 'wa bra kan'. Kan' cha' lo'o bare wa msñi ba cha' 'in Jesucristo, cha' ka su'we kasiya 'wa cha' 'in Ndiose, chun' nu tsaa ña'an ti ti' ba 'in Jesús, si'i chun' cha' nu ngi'ni ba tñan nu ngulo ayman Moisés 'wa. Ja tukwin ka su'we kasiya 'in tloo Ndiose cha' ndukwa yu lee nu mda ayman 'ñaan.

¹⁷ Su'we sikwa. Ni siya ne' judío lka ba, wa jlyo ti' ba cha' chun' tñan nu wa y'ni Krixtu cha' 'ñaan, kan' cha' ka luwi kasiya 'wa cha' 'in Ndiose. Ti kwi' ti cha', jlyo ti' ba cha' lo'o ykwi' ba lo'o nchga ne' judío ta'a ba ndukwi ba ki'ya, kwi' sa ña'an nu ndukwin ba cha' ndukwi ne' xka la'a tsu' ki'ya. ¿Lo'o si'i Krixtu nu y'ni cha' lka ba nten nu kuxi ngi'ni!

¹⁸ Kan' cha' wa ngulaa ya' ba lee kula nu yaa ña'an 'a ti' ba nu ngwa s'ni. Lo'o ni, si xiya' xñi ba lee kula nu yu'wi 'wa s'ni, xka tu'wa ndukwi ba ki'ya tloo Ndiose bra kan', chun' cha' si'i tyukwi ti tiye ba msñi ba cha' 'in Jesucristo.

¹⁹ Lo'o'ún ni, ja ka ku'niin jñn nchga cha' kula kan', kan' cha' wa y'niin tyiin cha' 'ñaan lo'o cha' kula kan'; lo'o ni, xkwi' ndi'iin lo chalyuu cha' ku'niin nchga tñan nu kulo Ndiose 'ñaan.

²⁰ Kwenta 'in cha' kula kan' lkaan ña'an ti' ska yu nu wa ngujwi, ña'an ti' si su'wa nga'aan lo wsi lo'o Jesús; lo'o ni, ja ndlo'ún tñan ni' kasiya 'ñaan ti ykwiin' tiän, cha' Krixtu nu ndiya ni' kasiya 'ñaan kan' nu ndlo tñan 'ñaan. Ndi'iin su'ween tiän lo chalyuu ni, ska ti cha' nu ndyaa ña'an tiän' 'in tñan nu wa y'ni Jesús, ska ti nu lka Sñi'

Ndiose; kan' lka nu su'we nka tiye lo'o'ún, kan' lka nu mda chabiya' 'in nten cha' kujwi ne' 'in ykwi' yu cha' katin ki'ya 'ñaan.

²¹ Si'i nan ja nduwe tiän' 'in nchga cha' su'we nu y'ni Ndiose lo'o ne' judío ta'a ba; ska ti cha' nduwe 'a tiän' cha' ja ka su'we kasiya 'ñaan tloo Ndiose, ni siya su'we 'a ndukwaan nchga tñan nu ndlo lee kula kan' 'ñaan. Nduwe 'a tiän' cha' ja ngujwi Jesús cha' 'in ti; ndiya tñan nu y'ni yu bra nu ngujwi yu lo wsi kan'; nan wa y'ni xu'we yu kasiya 'ñaan cha' 'in Ndiose bra kan'.

3

Bra nu tsaa ña'an tian' 'in Krixtu, chun' sa kan' ti cha' kaja ña'an ka su'we cha' 'ñaan lo'o Ndiose bra kan'

¹ ¿Tiji 'a tloo wan, 'wan ne' galacia!, cha' nu nnan wan cha' nu nchkwi' ne' kwiñi kan'; wa lka wan ña'an ti' si ndiya nu wa y'ni cha' ta'á 'wan. Kan' cha' ni, ja nchka ti' wan xñi la wan cha' nu ñi nu wa ykwi' Krixtu lo'oan. Bra nu ykwi' ba cha' 'in Krixtu lo'o wan ti kulo, bra kan' ngwa'u 'a ba 'wan sa ña'an ngwa la nu ngujwi Jesucristo lo wsi si'yaan; ngwaña'an ngwa'u ba 'wan sa ña'an ya' nu ngwa biya' su'we ti' wan cha' kan'.

² Xkwen lya wan 'ñaan sikwa: ¿Ta wa nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan ni a? ¿Sa ña'an y'ni wan cha' mjwi Tyi'i Ndiose 'wan sikwa a? ¿Ta wa mjwi Tyi'i Ni 'wan chun' nu wa y'ni wan tñan nu ndukwa lo kityi cha' kula kan' a? Si'i. Wa jlyo ti' wan cha' mjwi Tyi'i Ndiose 'wan bra nu msñi wan cha' nu ñi nu wa ykwi' ba lo'o wan, cha' nu 'in ykwi' Krixtu.

³ ¿Ni cha' lka ngwa kwi kasiya 'wan ni a? Chun' tñan nu ngi'ni Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan, kan' cha' tka mdyisnani ti wan ndi'in cha' 'wan lo'o Ndiose nu ngwa xkan'; lo'o ni, cha' nu lye 'a ngi'ni wan tñan ti ykwi' ti wan, ¿ta ngwaña'an xke' ti' wan cha' ka 'wan ti ykwi' wan tyi'in su'we cha' 'wan lo'o Ndiose a?

⁴ Ni siya wa y'ni Ni ka'an cha' tnun se'en ndi'in wan nu ngwa xkan' ti,

ti ndiya bra nu nxke' tiän' cha' ja ngwa su'we kasiya 'wan lo'o Ni siya' ti, chun' nu ña'aän sa ña'an nu ngi'ni wan. ¡Lo'o jlyo tiän' cha' ngwa su'we kasiya 'wan lo'o cha' tnun kan' nu y'ni Ni!

⁵ Nan wa nda Ndiose Tyi'i ykwi' cha' kanun ni' kasiya 'wan, kwi' lo'o Tyi'i Ni wa mjwi ña'an ka tyun lo cha' tnun nu ngi'ni Ndiose nde se'en ndi'in wan. Bra nu ngi'ni Ni ngwaña'an, si'i cha' ndukwa 'a wan lee kula kan'; nan ngi'ni Ni ngwaña'an, chun' nu ndyaa ña'an ti' wan cha' su'we nu wa ynan wan cha' 'in Jesús.

⁶ Lo'o Abraham nu ngwa ayman 'wa, yaa ña'an 'a ti' yu kula kan' nchga cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o yu. Chun' nu yaa ña'an ti' yu cha' kan', kan' cha' mskan' Ni cha' lo'o yu ña'an ti' si ngwa yu ska nten nu xkwi' cha' su'we ngi'ni.

⁷ Lo'o ngwaña'an, ndi'in cha' ka biya' ti' wan cha' nchga nten nu xñi cha' 'in Krixtu, chañi cha' ka ne' kan' ña'an ti' sñi' ste' ayman Abraham, chun' ngi'ni ne' kan' nchga cha' sa ña'an nu y'ni ayman kan', ni siya bra ni.

⁸ Wa ndukwa cha' nu ykwi' Ndiose re lo kityi kula, cha' nu wa ykwi' Ni lo'o ayman Abraham nu ngwa s'ni: “Ka su'we kasiya 'in nchga nten nu ndi'in xka la'a tsu' cha' 'in nu'win” ndukwin Ni 'in Abraham. Ndiose lka nu ykwi' cha' kan' lo'o ayman kan' nu ngwa ti kulo, cha' ngwaña'an lo'o 'wan, ne' xka la'a tsu', ka su'we kasiya 'wan lo'o Ndiose nu ndyaa nde loo la, bra nu xñi wan cha' 'in Ni.

⁹ Su'we ngwa tiye Ni lo'o Abraham nu ngwa s'ni, cha' msñi yu kula kan' cha' nu ykwi' Ni lo'o yu; kan' cha' ka jlyo tian' cha' su'we nka tiye Ni lo'oan, ta'aan nu xñian cha' 'in Krixtu.

¹⁰ Nchga nten nu nchka ti' cha' ska ti chun' ndukwa ñi ne' nchga lee kula nu ngwa'an ayman Moisés ka su'we ne' tloo Ndiose, kanun yuwe' chun' nten kan', cha' nde lka cha' nu nchkwi' kityi 'in Ndiose: “Kanun yuwe' chun' nchga nten nu ja ku'ni ñi nchga cha' nu ndukwa lo kityi kan'.”

¹¹ Kan' cha' ka jlyo tian' cha' ja ka luwi kasiya 'ñaan cha' 'in Ndiose xa nu ngi'niin tian tñan nu ndlo lee kula kan' 'ñaan. Lo'o nchkwi' kityi kan': “Ka su'we kasiya 'ñaan tloo Ndiose chun' nu xñian cha' 'in Ni; bra kan' ka kaja ska chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'ñaan bra kan'.”

¹² Lo'o ja su'we 'a lee kula kan' ni, chun' nu ndiya ska cha' nu nchkwi' lee kula kan': “Ska ti si ku'nian ñian nchga tñan nu kulo Ndiose 'ñaan siya' ti, ka tyi'iin su'wean lo chalyuu bra kan'” ndukwin kityi kan'. Lo'o ja nchka 'ñaan ku'nian ñian tñan kan'.

¹³ Wa ngulo Krixtu nchga yuwe' nu msu'wa Ndiose chun' nten, cha' ja ngwa 'ñaan ku'niin ñian nchga tñan nu ykwi' Ni lo'oan; yuwe' nu ndukwa chuan', kan' nganun chun' Jesús bra kan'. Nde lka cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose: “Tnun 'a yuwe' ndukwa chun' ña'an nten nu xtya ne' 'in, ña'an lu'u ti, lo wsi cha' kaja.”

¹⁴ Lo'o ni, kaja cha' su'we 'in ne' xka la'a tsu' chabiya' 'in Jesucristo, ti kwi' cha' su'we nu ndukwin Ndiose 'in ayman Abraham nu ngwa s'ni. Bra kan' lo'o ta'aan ka nchga cha' nu ykwi' Ndiose lo'o Abraham, cha' kaja Tyi'i Ni nu xu'wi ni' kasiya 'ñaan ta'aan bra nu xñian cha' 'in Krixtu.

S'ni la mskan' Ndiose cha' lo'o Abraham

¹⁵ 'Wan ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu, chkwiin' ska cha' lo'o wan ni, cha' 'in ska nten nu nchka ti' skan' ska cha' 'in yu lo'o ta'a yu. Ti kulo, kwiñan yu ska kityi. Xa wa mdyii ngwa biya' cha' kan' 'in yu, ja ka 'in xka nten ku'ni tyii cha' kan'; kwi' ja ka xa'an ne' cha' kan'.

¹⁶ Ngwaña'an y'ni Ndiose lo'o Abraham kan'; wa y'ni biya' Ni cha' lo'o ayman kan', kwi' ngwaña'an lo'o ska nten nu ka kwiñi ayman kan' nu ndyaa nde loo la. Ja nchkwi' kityi 'in Ndiose cha' mskan' Ni cha' kan' lo'o ka'an nten. “Nan wa y'ni biya' Ndiose cha' lo'o ska ti nten nu ka kwiñi Abraham nde loo la” ndukwin kityi. Lo'o nu ska ti nten kan' ni, Krixtu lka kan'.

17 Nde ndiya cha' nu nchka tñan' chkwiiñ' lo'o wan: Wa mskan' Ndiose cha' lo'o Abraham nu ngwa bra kan'. Lo'o wa mdijin jakwa siyentu nsu'wi kalatyii yijan ti nu y'ni biya' Ndiose cha' lo'o yu kula kan'. Chun' ndi'in la ykwi' Ni lo'o Moisés cha' kulo yu tñan 'in nten chabiya' 'in Ni. Kan' cha' ja ka 'in lee nu ngwa'an Moisés kan' ku'ni tyii cha' nu wa mskan' Ni lo'o Abraham nu ngwa s'ni la, ja ka ku'ni tyii nten cha' kan' siya' ti.

18 Si nu ndi'in cha' ku'niin ñi tian nchga tñan nu ngulo Moisés 'ñaan, cha' ngwaña'an ti tyo'o laan 'in cha' kuxi, bra kan' ja ngi'ni cha' tsaa ña'an tian' cha' nu wa mskan' Ndiose lo'oan cha' kulaa Ni 'ñaan. Lo'o chañi cha' wa mskan' Ndiose cha' lo'o Abraham, cha' xu'we ti ku'ni Ni cha' kan' lo'oan bra nu kulaa Ni 'ñaan.

19 ¿Ni cha' lka ngulo Ni tñan 'in ayman Moisés cha' ngwa'an yu cha' kan' lo kityi sikwa a? Chun' ndi'in la ytsa' Ni cha' kan' 'in Moisés, cha' ka biya' tian' sa ña'an nchkwi' Ndiose nan lka ska cha' kuxi. Chin' ti bra mdalo cha' kula kan', bra kan' ngula Krixtu, ti kwi' "nu lka kwiñi Abraham"; kulo ndukwa la wa ykwi' Ndiose cha' 'in Krixtu bra nu mskan' Ni cha' lo'o ayman Abraham. Bra nu ytsa' Ni cha' kan' 'in ayman Moisés, lo'o angajle 'in Ndiose mduun lo ki'ya kan', cha' chkwii' lo'o yu kula Moisés kan'. Jlu'we la kan' mduun ayman Moisés cha' chkwii' yu lo'o nten chabiya' 'in Ndiose.

20 Lo'o ni, cha' ndiya ska nten nu nchkwi' lo'oan snan loo Ndiose, ja n'ni cha' tyuun xka nten sa ña'an ngwa Moisés jlu'we la cha' chkwii' cha' 'in Ndiose lo'oan. Lo'o nu ska ti nten kan' lka Krixtu.

Tñan nu y'ni cha' kula kan'

21 Su'we si kunaan cha' nchkwi' kityi kula sikwa. Ti kwi' ti cha', n'ni 'a cha' tsaa ña'an tian' nchga cha' nu mskan' Ndiose lo'o nten. Kwi' ngwaña'an, ni siya tukwaan nchga cha' kula kan', si'i ngwaña'an ka kaja chalyuu kwi nu ta Ndiose 'ñaan; ja ka su'we kasiya 'ñaan tloo Ndiose chun'

ngi'niin tian nchga tñan nu ndukwa lo kityi kula kan'; ja ka 'ñaan siya' ti.

22 Nchkwi' kityi 'in Ndiose cha' nu cha' kuxi nu ngi'ni nchga nten chalyuu, kan' nka ndloo la 'in ne', ña'an ti' si nu wa lka ne' presu 'in ran. Bra nu jlyo tian' cha' ti kwi' cha' kuxi nu ngi'nian, kan' lka ndloo la 'ñaan, bra kan' ka 'in Ni kulaa Ni 'ñaan bra kan'; ta Ni chalyuu kwi 'ñaan bra kan', bra nu tsaa ña'an tian' 'in Jesucristo. Kan' lka cha' su'we nu wa mskan' Ndiose lo'oan.

23 Bra nu ti ji kan Jesucristo ni, ti ji kaja ña'an tsaa ña'an tian' cha' 'in Ndiose; kan' cha' ngwa cha' kula kan' ndloo 'ñaan, sa ña'an bra nu tsaa ña'an su'we tian' 'in Ni chabiya' 'in Krixtu.

24 Cha' kula kan' ngwa ndloo 'ñaan sa ña'an si lkaan ska nu xu'we; ngwa'u chin' cha' kula kan' cha' nu ñi 'ñaan laja nu ti ji kan Krixtu. Lo'o Krixtu ni, suwi Ni kasiya 'ñaan siya' ti chabiya' 'in Ndiose bra nu tsaa ña'an tian' 'in Ni.

25 Lo'o ni, ka tsaa ña'an su'we tian' 'in Ndiose chun' tñan nu y'ni Jesucristo, lo'o si'i cha' kula nu nka ndloo la 'ñaan ni.

26 Sñi' Ndiose lka ta'a wan ni, ti bra nu msñi wan cha' 'in Jesucristo, chun' wa yten wan cha' 'in Ni.

27 Bra nu ngwa su'wa cha' 'ñaan lo'o Ni, bra kan' mdukwatya ne' 'in nchgaan chabiya' 'in Krixtu, cha' ngwaña'an wa nganun nchga cha' 'in Krixtu ni' kasiya 'ñaan, ña'an ti' ska stean' nu xu'wi chuan'.

28 Kwi' ña'an bra nu ngwa su'wa cha' 'ñaan lo'o Jesucristo, ti kwi' bra kan' ngwa su'wa cha' 'ñaan lo'o ta'a ntean; kan' cha' ja chkwian' cha' ne' judío lka ba, cha' ne' xka la'a tsu' lka wan; ja chkwian' cha' msu nu msi'i nten lka wan, cha' nten nu ndi'in su'we ti lkaan; ja chkwian' cha' ki'yu lkaan, ta kuna'an lkaan. Ta'aan, su'wa cha' 'ñaan lo'o ta'aan ni.

29 Bra nu xñian cha' 'in Krixtu, kwi' ngwaña'an lkaan nten 'in Abraham, ni siya kulo ndukwa la yan yu chalyuu, chun' ndi'in la mdiyaan. Xa wa mdyii cha', bra kan' kanun cha' 'ñaan, nchga cha' nu wa mskan' Ndiose lo'o

Abraham nu ngwa s'ni cha' kaja 'ñaan bra kan'.

4

¹ Nde ndiya ska cha' nu nchka tiän' chkwiin' lo'o wan: Ndiya ska nu xuwe ni, nu mxnun ayman sti nchga cha' su'we 'in yu bra nu ngujwi yu; nan 'in yu xuwe kan' lka nchga nan 'in sti yu bra kan'. Sa kan' ti cha', bra nu ti ji ka kula yu, su'wa ña'an nchka ti' nu xuwe kan' lo'o ska msu nu wa msi'i sti yu.

² Ña'an bra nu wa ndukwin ayman sti yu xuwe kan' 'in yu, xka nten ndlo tñan 'in yu xuwe, xka nten ku'ni kwan 'in yu bra kan'.

³ Kwi' ngwaña'an lkaan lo'o Jesús. Bra nu ti ji kunaan cha' 'in Jesús, lkaan nten nu ti xuwe, cha' ti ngi'nian tñan nu ndatsaa ya ña'an ti jo'o 'ñaan, sa ña'an nu ngi'ni nchga nten.

⁴ Xa wa mdiya ya' nu tsaa to'o cha' nu mskan' Ndiose lo'oan, bra kan' ngulo Ni tñan 'in Sñi' ykwi' Ni cha' kan Ni lo chalyuu re; sñi' ska nu kuna'an ne' judío ngwa Jesús kan', kwi' ngwaña'an ndyaa ña'an 'a ti' yu nchga cha' kula nu ndi'in 'in ne' judío.

⁵ Mdiyan Jesús lo chalyuu re cha' kulaa yu yuwe' nu ndukwa chuan' si'ya lee kula kan'. Kwi' ngwaña'an, cha' wa mdo'o laan ni, bra kan' lkaan sñi' Ni, nchga cha' 'in Ni kanun 'ñaan bra kan'.

⁶ Kan' cha' nda Ndiose Tyi'i ykwi' Ni nu kanun ni' kasiya 'ñaan, cha' kwa'u Ni 'ñaan cha' wa lkaan sñi' Ni. Tyi'i Ndiose ngi'ni cha' ka chkwian' lo'o Ni chañi cha' lka Ni: “¡Papa! ¡Stian!” nchkwian.

⁷ Kan' cha' ja lka wan sa ña'an lka ska msu nu msi'i nten, nan wa lka wan sñi' ykwi' Ndiose; kan' cha' ni, ta Ni nchga cha' nu nganun cha' kaja 'wan chun' Krixtu, cha' lka wan sñi' Ndiose.

Nduwe 'a ti' Palyu cha' mñi lyo'o nten 'in ne' galacia

⁸ S'ni la, bra nu ti ji ka biya' su'we ti' wan cha' 'in Ndiose, msñi wan cha' 'in xka ta jo'o, cha' ku'ni wan tñan 'in ran, jo'o nu si'i Ndiose nu chañi lka.

⁹ Lo'o ni, wa nsu'wi lyo wan 'in Ndiose; o ta su'we la chkwian', wa nsu'wi lyo Ndiose 'wan. ¿Ni cha' lka nchka ti' wan xi'in chun' wan 'in Ndiose sikwa a? Xiya' ku'ni wan tñan nu ndatsaa ya ña'an ti jo'o nu kuxi kan' 'wan bra kan', jo'o nu nñan nten ti; ja su'we cha' kan' siya' ti, ja ka kulaa jo'o kan' 'ñaan.

¹⁰ Lo'o ni, ¿ta ka su'we kasiya 'wan tloo Ndiose, xke' ti' wan, bra nu ngi'ni kti wan nchga tsan kti nu nsu'wi 'in ne' judío?, ni siya ta'a nu ndyaa tukwa snu' tsan, ni siya ta'a nu kune' ko', ni siya ta'a nu ngi'ni nten nchga yijan;

¹¹ kan' cha' ka'an 'a cha' nda'an tiyeen, ¿ta ja y'ni su'we siya' ti nchga cha' nu ykwiin' lo'o wan a?, ¿ta xu'we ti ngwa'uün cha' kan' 'wan a?

¹² 'Wan ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo, lye 'a chkwiin' lo'o wan ni, cha' nu nchka 'a tiän' cha' ka wan sa ña'an nu lkaän siya' ti. Ja ka tatsaa ne' 'ñaän ni, lo'o cha' kula kan', ni siya ne' judío lkaän; su'wa 'a ndi'in cha' 'ñaän lo'o wan ni, cha' wa mdo'oün laän 'in cha' kula nu mdatsaa 'a 'ñaän s'ni la. Xa wa yi'aän se'en ndi'in wan ti kulo, ja ska cha' kuxi y'ni wan lo'oan.

¹³ Wa jlyo ti' wan sa ña'an ngwa 'ñaän bra nu ykwiin' lo'o wan ti kulo, cha' ka kulaa Krixtu 'ñaan 'in cha' kuxi; ti'iin 'aän bra kan', kan' cha' mdo'o laja 'ñaän cha' chkwiin' cha' kan' lo'o wan.

¹⁴ Kwi' ngwaña'an, ja ykwi' wan cha' kuxi lo'oün bra kan', ja ngulo wan 'ñaän se'en ndi'in wan, mdaloo wan 'ñaän ni siya ti'iin 'aän. Xka ña'an y'ni wan lo'oün bra kan', y'ni wan kwenta 'ñaän sa ña'an si lkaän ska angajle 'in Ndiose, sa ña'an si lkaän Jesucristo ykwi'.

¹⁵ Su'we 'a ngwa tiye wan lo'oün bra kan', sa ña'an ngwa si ngwa ti' wan kulo wan ti ykwi' wan kiloo wan cha' ta wan 'ñaän, cha' lye 'a mdaya' wan 'ñaän bra kan'. Lo'o ni, ¿nan lka ngwa 'wan ni a?

¹⁶ ¿Ta nxke' ti' wan cha' ta'a wsuun wan lkaän ni a?, chun' nu ñi 'a ykwiin' lo'o wan bra kan'.

¹⁷ Chañi cha' nchka 'a ti' ne' kwiñi kan', cha' xñi wan cha' nu chkw'i' ne'

kan' lo'o wan. Si'i cha' su'we nka tiye ne' ngi'ni ne' ngwaña'an lo'o wan; wa nchka ti' ne' kan', cha' ja kunan 'a wan cha' nu nchkwi' ba lo'o wan, cha' kunan wan cha' nu nchkwi' ykwi' ne'.

¹⁸ Su'we 'a si lo'o xka nten kwa'u la ne' cha' nu ñi 'wan, si su'we nka tiye ne' lo'o wan. Su'we 'a si ngwaña'an ka nchga bra, ni siya ndi'iin lo'o wan, ni siya ja ndi'iin.

¹⁹ Xiya' ti'í 'a nka tiyeen cha' 'wan, cha' sa ña'an nchka tiän' lo'o sñiën', ngwaña'an nda'an cha' tiyeen cha' 'wan; ña'an ti' ska nu kuna'an nu ti'í 'a cha' kala sñi', ngwaña'an nda'an cha' tiyeen. Taloün nchga nu ti'í kan' sa ña'an ya' nu kanun tyukwi cha' 'in Krixtu ni' kasiya wan.

²⁰ ¡Ja jlyo tiän' siya' ti sa ña'an kwa'aän kityi re nu tsa se'en ndi'in wan ni; su'we la ni siya tsa'aän se'en ndi'in wan cha' chkwiin' chin' lo'o wan, cha' ja chan xka ña'an su'we la chkwiin' lo'o wan bra kan'!

Sa ña'an ngwa cha' 'in Agar lo'o Sara

²¹ 'Wan, nu nchka ti' wan sten yu'wi wan lo'o lee kula kan' ti, su'we sikwa. ¿Ja ya kunan wan cha' re, nu nchkwi' sa ña'an ngwa 'in Abraham a?

²² Nchkwi' kityi cha' ngula tukwa sñi' ayman Abraham kan': nu ngula kulo ni, kan' ngwa sñi' ska nu kuna'an nu wa msi'í yu cha' ku'ni tñan 'in ne'; xka kan' ngwa sñi' kwilyo'o ykwi' yu, ska nu kuna'an nu ndi'in su'we ti.

²³ Sñi' nu kuna'an nu nka msu kan' ni, kwaña'an ti ngula kan', sa ña'an nu ndlya nchga nu xuwe chalyuu; sñi' ykwi' kwilyo'o yu ni, ngula kan' chun' cha' mskan' Ndiose ska cha' lo'o sti yu lo'o jya'an yu s'ni la, bra nu ndukwin Ni cha' kala sñi' ne'.

²⁴ Nde ndiya ska cha' nu nchka tiän' chkwiin' lo'o wan: Wa mdiya tukwa ne' kuna'an kan', kan' nu nchka ti' chkwi' cha' nsu'wi tukwa lo cha' nu y'ni biya' Ndiose lo'o nten chalyuu. Lo ki'ya Sinaí nu ndiya nde Arabia, la kan' mdyisnan lee kula; lo'o su'wa ndi'in cha' kan' lo'o Agar, nu kuna'an nu ngwa msu 'in ayman Abraham.

Nten nu ndyaa ña'an 'a ti' cha' kan', wa lka ne' sa ña'an lka ska msu nu msi'í nten.

²⁵ Su'wa ña'an nchka ti' Agar kan' lo'o ki'ya Sinaí kan', cha' ngwaña'an ndyo'o cha' 'in Agar lo'o cha' nu nchkwi' ne' Arabia; ti kwi' lo ki'ya kan' ykwi' Ndiose lo'o ne' judío nu ngwa ti s'ni. Kwi' ngwaña'an sa bra ni, tnun 'a tñan ngi'ni nchga ne' judío cha' tukwa ne' nchga cha' kula kan', ti kwi' ña'an tñan ti'in nu y'ni ayman Agar cha' 'in ayman Abraham nu ngwa s'ni. Lo'o ne' judío nu ndi'in kichen Jerusalén ni, kan' nu nchka ti' tatsaa 'ñaan ni, cha' tukwaan nchga cha' kula kan'.

²⁶ Lo'o nan ni, wa mjwi xka cha' 'ñaan, chun' xka nu kuna'an kan' nu ngwa kwilyo'o Abraham, nu kuna'an nu mdi'in su'we kan'. Xka Jerusalén nu kwi kan' nka ndloo 'ñaan ni, kan' lka ña'an ti' kichen tyi nchga nten 'in Jesucristo; la kan' ka tyi'iin su'wean lo'o Ndiose.

²⁷ Ndiya ska cha' nu ndukwa lo ki-tyi kula nu nde ña'an nchkwi':

Ka su'we tiyee, ne' kula nu ja ngula sñi'i, ni siya ja tukwin nsu'wi 'iin.

Kwen xi'yaa, ne' kula, cha' su'we nka tiyee ni siya ja ya jlyo tii' sa ña'an ka nu ti'í cha' ndlya nten.

Ka'an la sñi' nu kuna'an nu ngulaa ya' ne' 'in; chin' la sñi' nu kuna'an nu ndi'in kwilyo'o.

Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi 'in Ndiose.

²⁸ Isaac nu ngwa sñi' kwilyo'o Abraham ngula yu chun' ska cha' nu wa mskan' Ndiose lo'o ne' kula 'in yu, cha' ka ngwaña'an. Lo'o 'wan lo'o bare, nchgaan nu wa msñian cha' 'in Jesús, lkaan sñi' Ndiose, chun' ska cha' nu wa ykwi' Ni lo'oan.

²⁹ Bra nu mdi'in ayman Abraham kan' lo chalyuu, sñi' msu 'in yu nu ngula kwaña'an ti, kan' ngwa nu liye' ti' 'in Isaac, sñi' kwilyo'o yu, ni siya ngula Isaac kan' xa wa y'ni Tyi'i Ndiose ska cha' ni' kasiya 'in ne'. Kwi' ngwaña'an lka ni, cha' nxuun ne' kan'

lo'oan, cha' si'i sñi' Ndiose lka ne' kan'.

³⁰ Lo'o ndukwa xka cha' nu nchkwí' kityi kula kan', cha' nu ykwí' kwilyo'o Abraham lo'o yu kula kan': "Kuloo 'in nu kuna'an nu wa msi'ii, cha' tyaa nu kuna'an kwa lo'o sñi'. Ja ka kanun cha' su'we nu nsu'wi 'iin lo'o ta'a tyukwaa nu ki'yu re. Ja nchka ka su'wa cha' 'in sñi' nu kuna'an nu lka msu 'iin lo'o sñiën', cha' ska nu kuna'an nu ndi'iin su'we lkaän" ndukwin kwilyo'o Abraham 'in yu kula bra kan'.

³¹ Lo'o nan, ta'aan nu msñian cha' 'in Krixtu, ja lkaan sa ña'an ngwa sñi' nu kuna'an nu ngwa msu kan'; nan ndi'iin su'we tian sa ña'an nu mdi'in Isaac, sñi' kwilyo'o Abraham, nu kuna'an nu ndi'in su'we kan'.

5

Tyi'in su'we wan chabiya' 'in Ndiose nu ngi'ni cha' ndi'iin su'wean lo chalyuu

¹ Wa ngulaa Krixtu 'ñaan, cha' ka tyi'iin su'wean lo chalyuu bra kan'. Kan' cha' ja ta wan chabiya' cha' kulo xka ta nten tñan 'wan cha' ku'ni wan cha' kuxi, ña'an ti' si lka wan msu nu wa msi'i nten, cha' ku'ni wan tñan 'in ne' bra kan'.

² Kunan su'we wan cha' nu chkwíin' lo'o wan. Na' lkaän Palyu nu nda'aän cha' re. Ja ka su'wa ya' Krixtu 'wan si ta wan chabiya' cha' si'yu ne' kijin wan sa ña'an nu ngi'ni ne' judío cha' lkwan ne'.

³ Ti chkwíin' cha' re lo'o wan xka ya': Bra nu nkwan wan chabiya' 'in ne' judío, bra kan' ndi'in cha' ku'ni wan nchga lee nu ngwa'an Moisés lo kityi kula kan' bra kan'.

⁴ 'Wan nu ndyaa ña'an ti' wan cha' ka su'we kasiya 'wan tloo Ndiose cha' nu ngi'ni kti wan cha' kula kan', nan wa mxi'in chun' wan cha' 'in Krixtu bra kan'; lo'o ja nduwe 'a ti' wan 'in Ndiose cha' su'we 'a nka tiye Ni lo'oan.

⁵ Nan ni, ndi'iin taan 'aan ña'an bra nu ku'ni Ni cha' ka su'we ji kasiya 'ñaan tloo Ndiose, bra nu tyaan cha' tyi'ian lo'o Ni. Kan' lka tñan nu ngi'ni

Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'ñaan, cha' wa msñian cha' 'in Krixtu.

⁶ Lo'o ngwaña'an, si chañi cha' su'wa ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo, ja n'ni cha' ni siya nkwaan ni siya ja nkwaan. Ska ti cha' ndloo la 'ñaan, cha' stean nchga cha' 'in Ndiose; kan' ka xu'wi cha' su'we tiyeaan ña'aan 'in ta'aan bra kan'.

⁷ Su'we 'a y'ni wan nu ngwa xkan'. ¿Ti ka lka nu y'ni lyo'o 'wan, cha' ja kunan 'a wan cha' nu ñi nu wa ykwí' Krixtu lo'oan a?

⁸ Ndiose ngulo suwi Ni 'wan ti kulo, lo'o si'i Ndiose nu ngi'ni cha' nñi lyo'o nten 'wan ni.

⁹ Tya'an cha' tiye wan chin', ni tñan ku'ni ni siya chin' ti skwan tiye', nu su'wa ne' lo ka'an kata jaxlya; kwi' ngwaña'an nchka ti' cha' kuxi nu nchkwí' ne' kan' lo'o wan, ku'ni ñu'un ran kasiya 'wan.

¹⁰ Ti kwi' X'naan nu nka Krixtu, ngi'ni Ni cha' su'we 'a nka tiyeen bra nu ndyu'wi tiän' 'wan. Jlyo tiän' cha' ska ti cha' xu'wi tiye wan lo'o cha' nu wa ykwíin' lo'o wan. Ja n'ni cha' ti ka lka nu nda'an nchkwí' cha' kwiñi lo'o wan cha' xitsen 'wan, kulo Ndiose ki'ya 'in ne' kan'.

¹¹ 'Wan ne' ta'aan, jlyo ti' wan cha' ja kasin' ti' ne' judío 'ñaän si kuloñ tñan 'in nchga nten nu ndyaa ña'an ti' 'in Krixtu cha' lkwan ne' sa ña'an nu ngi'ni ne' judío kan'; lo'o ni, ti ti'í ti' ne' kan' 'ñaän, chun' ja xlyaañ kuloñ tñan kan' 'wan, cha' ska ti cha' nchkwíin' lo'o wan sa ña'an nchka cha', cha' ngujwi Jesús lo wsi bra kan'.

¹² Nten nu nda'an ndatsaa 'wan cha' lkwan wan chabiya' 'in ne', su'we la ti si tyii ne' si'yu ne' 'in ne', ti ykwí' ti ne', si ngwaña'an nchka ti' ne'.

¹³ Wa ngulo suwi Ndiose 'wan cha' ka tyi'in su'we wan lo chalyuu. Sa kan' ti cha', cha' tiya ti ti' wan xu'wi wan chalyuu; ja tya'an naan wan cha' kuxi nu ku'ni wan laja nu ndi'in su'we wan, cha' si'i nan ndi'iin su'wean cha' ku'niin ñu'uan ya ña'an ti 'ñaan, ti ykwíin' tian. Ndi'in cha' tayaan' 'in ta'a ntean bra nu su'we

nsu'wi tiye'an lo'o ta'aan, kan' cha' ndi'in su'wean lo chalyuu.

14 Bra kan' ka ku'nian nchga tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian, si kunaan ska ti cha' tiya re: “Ndi'in cha' chka t'n'an ti' wan 'in nchga nten, kwi' sa ña'an nu nchka t'n'an ti' wan 'wan, ti ykwi' ti wan.”

15 Si xkwi' cha' kusuun ndi'in wan nchku ta'a wan, ja chan ku'ni tyii wan 'in ta'a wan bra kan'. Ndi'in cha' chka t'n'an ti' wan 'in ta'a wan, cha' ja ku'ni wan ngwaña'an.

Cha' kuxi nu nsu'wi tiye nten, lo'o cha' su'we nu nchka ti' Ndiose

16 Nde ndiya ska cha' nu chkwiin' lo'o wan: Ta wan chabiya' cha' ka Tyi'i Ndiose ndloo ni' kasiya 'wan se'en ndi'in wan; ja xitukwi 'a ti' wan cha' ku'ni wan nchga cha' kuxi nu ndiya ti' wan, cha' lka wan nten chalyuu.

17 Cha' xa'an nu ndiya 'a tian' ni, nxuun ran lo'o cha' su'we nu nda Tyi'i Ndiose cha' xu'wi ni' kasiya 'ñaan. Kwi' ngwaña'an Tyi'i Ndiose ni, kan' nu nxuun lo'o cha' xa'an nu ndiya tian' ku'nian, cha' lkaan nten chalyuu. Ja su'wa tyukwaa cha' kan' siya' ti; kan' cha' ja ka ku'ni wan nchga cha' kuxi nu ndiya ti' wan, kwi' sa ña'an nu y'ni wan nu ngwa s'ni.

18 Bra nu kunan wan nchga cha' nu nchkwi' Tyi'i Ndiose lo'o wan ni' kasiya 'wan, si'i cha' kula nu nchkwi' nten ti nu ka ndloo 'wan bra kan'.

19 Nde ndiya cha' kuxi nu ndiya la ti' nten chalyuu, kwi' nu ja nda chabiya' cha' ka Tyi'i Ndiose ndloo ni' kasiya 'ñaan: xkwi' cha' nsu'wi sa'a ne', xkwi' ja luwi ne', xa'an 'a ngi'ni ne' lo'o ta'a nten ne';

20 kwi' ngi'ni tnun ne' 'in nkwin jo'o; kwi' ngi'ni ne' cha' ta'á lo'o ta'a nten ne', kwi' ti'í ti' ne' 'in ta'a ne', lye 'a nxuun ne' lo'o ta'a ne'; lo'o xlyaa 'a ne', kwi' chin' ti cha' bra kasin' ti' ne'; kwi' ja xlyaa ne' cha' ka su'we tiye ne' lo'o ta'a nten ne', ska ta ti cha' 'in ne' nda'an tiye ne'; kwi' ndi'in wsuun ne' lo'o ta'a kichen tyi ne', kwi' ndatsaa 'a ne' 'in ta'a nten ne' cha' ka tyun ta ne';

21 kwi' ngwaña'an, xkwi' nan ndlaa ne' nan nu nsu'wi 'in ta'a nten ne', kwi' ndyujwi ta'a ne'; xkwi' nan ku'wi ne', lo'o ngwaña'an, ndiya nten nu kuwe' 'a nchku, cha' ka'an 'a nan nchku ne'; lo'o ti nsu'wi la tyun cha' kuxi ngi'ni ne' kan'. Kan' cha' ñi 'a chkwiin' lo'o wan sa ña'an nu ykwiin' lo'o wan nu ngwa s'ni, cha' ja ka 'a kalaan tloo Ndiose nde loo la, si ku'nian sa loo ti cha' kuxi ngwaña'an.

22 Lo'o xka ña'an ngi'ni Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'ñaan xa nu ndyaa ña'an tian' 'in Jesús: ngi'ni Ni cha' nchka t'n'an tian' 'in ta'a ntean; kwi' ngi'ni Ni cha' nka su'we ka tiye'an cha' 'in Ni, ngi'ni Ni cha' tiin ti tyi'ian, ngi'ni Ni cha' taloan 'in ta'a ntean; ngi'ni Ni cha' ka su'wean lo'o ta'a ntean, cha' tyi'in ñi ne' lo'o ta'a nten ne';

23 kwi' ngwaña'an ngi'ni Tyi'i Ndiose lo'oan cha' ja tnun ngi'nian 'ñaan lo'o ta'a ntean, ngi'ni Ni cha' ka 'ñaan ku'nian kwenta 'ñaan, ti ykwiin' tian bra kan'. Ja ska 'a ki'ya xtya Ndiose 'ñaan, si ku'nian ngwaña'an.

24 Wa ngujwi Krixtu lo wsi cha' katin ki'ya nu ndukwian; kan' cha' wa y'ni tyian nchga cha' kuxi nu yu'wi ni' kasiya 'ñaan s'ni la; wa ngula yaan' nchga cha' kuxi nu mdiya tian' s'ni, wa mdyii nchga cha' kan' chun' ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu, wa y'ni tyian 'in ran ña'an ti' si lo'oan wa ngujwian lo wsi.

25 Bra nu msñian cha' 'in Krixtu ti kulo, kan' mjwi chalyuu su'we 'ñaan nu nda Tyi'i Ndiose 'ñaan bra kan'. Lo'o ni, su'we la si taan chabiya' cha' tyukwa loo Tyi'i Ndiose 'ñaan xu'wian chalyuu.

26 Ti kwi' ti cha', ja su'we si chkwian' cha' siye' lo'o ta'a ntean, cha' ngwaña'an ka'an 'a cha' kusuun tyi'in 'ñaan lo'o ta'a ntean cha' nu siye'an bra kan'. Kwi' ngwaña'an, ja su'we ku'niin liye' tian' 'in ta'aan.

6

Tayaan' 'in ne' ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu

¹ Wan ta'aan, nde ña'an ku'ni wan bra nu ña'an wan 'in ska yu ta'a msñi wan cha' 'in Ndiose, cha' nchka kuxi kasiya 'in yu chun' nu ngi'ni yu ska cha' kuxi. 'Wan nu nsu'wi Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan ndi'in cha' taya' wan chin' 'in yu kan', cha' katin ki'ya nu ndukwi yu, cha' kunan yu cha' 'in Krixtu xiya'. Su'we ti chkwi' wan lo'o yu kan'. Kwi' ngwaña'an, ndii ti ti' wan tyi'in wan ti ykwi' ti wan, cha' ja ku'ni wan ti kwi' cha' kuxi sa ña'an nu y'ni yu kan'.

² Ku'ni su'wa tiye wan lo'o ta'a nten wan, cha' ka taya' wan 'in ne' lo'o ska cha' tukwi nu ndi'in 'in ne', cha' ja ku'ni ne' ska cha' kuxi. Ngwaña'an ndukwaan su'wean nchga tñan nu nda Krixtu 'ñaan cha' ku'nian.

³ Nan nñi lyo'oan 'ñaan ti ykwiin' tian bra nu nda'an ska cha' siye' tiyeen cha' su'we 'a lkaan tloo Ndiose; su'we la si jlyo tian' cha' ja ska nan lkaan tloo Ni.

⁴ Ndi'in cha' ki'yaan kwenta sa ña'an nu ndi'ian kwenta skaan lo chalyuu. Nu chañi cha' su'we ngi'nian ni, cha' 'ñaan tian lka cha' kan'; ja ndi'in cha' ku'niin siyeen' lo'o xka ta nten.

⁵ Ndi'in cha' chan taloan lo tñan 'ñaan, nchga cha' tukwi nu ndijian chalyuu.

⁶ Nchgaan nu ngi'niin xa'aan cha' su'we nu wa ykwi' Krixtu kan', ndi'in cha' taan chin' cha' su'we nu nsu'wi 'ñaan cha' kaja nan nu tyijin yu'wi 'in mstru nu ndu'u cha' su'we kan' 'ñaan.

⁷ Ja xke' ti' wan cha' ka kwiñi lyo'oan 'in ykwi' Ndiose. Ja tukwin ka ku'ni ngwaña'an, cha' nu kwi' sa ña'an nu ngi'nian kwenta skaan lo chalyuu re, kwi' ngwaña'an kaja cha' 'ñaan chun' ndi'in la nde se'en ndi'in Ndiose. Sa ña'an lka bra nu kataan ska nan kwiñi ni, cha' ti kwi' ta'a nan nu kataan, ti kwi' ti nan tyo'o loo ran.

⁸ Kwi' ngwaña'an nchka tian' bra nu ndi'ian lo chalyuu re. Bra nu ti ngi'nian ya ña'an ti cha' kuxi nu ndiya tian' ku'nian, ja ska cha' su'we kaja 'ñaan bra nu tyii chalyuu re. Sa kan' ti cha' nganun cha' kajaan, lo'o ngwaña'an ti tyii nchga cha' su'we nu

nsu'wi 'ñaan. Bra nu ku'nian nchga tñan nu nchka ti' Tyi'i Ndiose cha' ku'nian, su'we 'a tsaa to'o cha' 'ñaan bra kan'; kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'ñaan. Ja tyii tñan 'ñaan ngwaña'an ti.

⁹ Kan' cha' ja su'we si ka xiya' tian' ku'nian cha' su'we laja nu ndi'ian lo chalyuu. Bra nu tiya bra kan', bra kan' tyo'o tukwa cha' su'we nu ndukwin Ni cha' kaja 'ñaan nde loo la, ti kwi' cha' su'we nu chan 'a ndi'in taan 'in ran; ndi'in cha' taloan la chin', cha' ja ka xiya' tian' cha' ngi'nian cha' su'we.

¹⁰ Kan' cha' su'we si nchga bra nu ña'aan sa ña'an ka tayaan' 'in ska nten, bra kan' ndla tian tayaan' 'in yu kan'. Lo'o kulo ndukwa la tayaan' 'in ta'aan, ne' nu ndi'in cha' 'in lo'o Krixtu.

Cha' nu nda'an Palyu bra wa tyii ti kityi

¹¹ Lo'o ni, ti ykwiin' tiän kwa'aän tukwa snan ti cha' lo kityi re. Chkan' cha' tnun 'a letra nda'aän.

¹² Nten nu ndatsaa 'a 'wan cha' si'yu wan kijin sa ña'an nu ngi'ni ne' judío cha' lkwan ne', ngi'ni ne' ngwaña'an chun' nchka ti' ne' cha' ka su'wa cha' 'in ykwi' ne' lo'o ta'a ne' judío; bra kan' ja ka liye' ti' ta'a ne' judío 'in ne' kan' si xñi ne' cha' 'in Jesucristo nu ngujwi lo wsi, nxke' ti' ne'.

¹³ Lo'o ykwi' ne' nu wa lkwan ngwaña'an ni, ja ngi'ni ji ne' nchga tñan nu ndukwa lo kityi cha' kula cha' ku'nian bra kan'. Sa kan' ti cha' nchka ti' ne', cha' kaja ña'an nu chkwi' ne' cha' siye' lo'o ta'a ne': "Wan kwane' kwa chabiya' 'ware" nchkwine' 'in ta'a ne' bra kan'.

¹⁴ Na' ni, ska ti cha' su'we nsu'wi chalyuu, nxke' tiän', cha' nu ngujwi Jesucristo nu nka X'naan lo wsi cha' 'ñaan; kan' cha' ja nchka 'a tiän' chkwiiñ' xka cha' lo'o nten. Lo'o ngwaña'an, chun' nu wa ngujwi Krixtu, ja ka 'a tatsaa nu xa'an nu nsu'wi chalyuu 'ñaän, cha' ja ndi'in 'a cha' 'ñaän lo'o cha' kuxi nu nsu'wi chalyuu ni.

¹⁵ Bra nu su'wa ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo, ja n'ni 'a cha' ni siya

nkwaan, ni siya ja nkwaan, ska ti cha' 'ñaan lo'o ta'aan. Ska ti cha' nu ndloo la 'ñaan ni, cha' xa'an Ni siya' ti nchga cha' nu ngi'nian laja nu ndi'ian lo chalyuu, cha' xkwi' cha' su'we ku'nian bra kan'.

¹⁶ Nchga nten nu ku'ni ngwaña'an chabiya' 'in Jesús laja nu ndi'in ne' lo chalyuu, ka tyi'in tiin ti ne' bra kan', lo'o ngwaña'an chka t'nan ti' Ndiose 'in ne' kan' bra kan'; kwi' ngwaña'an ku'ni Ni lo'o ta'aan nu chañi cha' lkaan nten 'in Ni.

¹⁷ Nu ngwa s'ni ni, tnun 'a tñan nda wan 'ñañ, cha' ja ndukwa 'a wan cha' nu nchkwiiñ' lo'o wan; kan' cha' ni, ja ku'ni wan cha' wsuun lo'oũn xiya'. Wa lka nsu'wi biya' chuñ', kan' lka biya' se'en mda ne' nu ti'í 'ñañ chun' cha' ngi'niñ tñan 'in Jesús.

¹⁸ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Ndiose, nchga bra tyu'wi ti' wan 'in Jesucristo nu nka X'naan, cha' xkwi' su'we ti ngi'ni Ni lo'o wan. Kwi' ngwaña'an ka cha' re sikwa.

Kityi nu ngwa'an Palyu ndyaa se'en ndi'in nten 'in Jesucristo nde kichen Efeso

¹ Palyu lkaän nu nda'aän kityi re. Ngulo Ndiose tñan 'ñaän, kan' cha' nda'aän nchkwii'n' cha' 'in Jesucristo lo'o ne' xka la kichen se'en tijyu' la. Lo'o ni, nda'aän kityi re cha' tsaa se'en ndi'in wan ne' Efeso, cha' lka wan nten 'in Ndiose, cha' su'we 'a msñi wan cha' 'in Jesucristo.

² Ngwaña'an nchka tiän', cha' ña'an ti ku'ni Ndiose Stian cha' su'we lo'o wan, cha' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan cha' nu wa msñi wan cha' 'in X'naan Jesucristo.

Nchga cha' su'we nu kaja 'ñaan chun' tñan nu y'ni Krixtu

³ Lye 'a tyaän xu'we 'in Ndiose Stian, nu lka Sti Jesucristo nu nka X'naan. Wa ngwa su'wa cha' 'ñaan lo'o Krixtu; kan' cha' lo'o Ndiose, su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan. Nchga loo cha' su'we nu ndi'in cha' kaja 'ñaan cha' msñian cha' 'in Jesucristo, wa mda Ni cha' su'we kan' 'ñaan lo'o Krixtu.

⁴ Xa nu ti ji tya' chalyuu, ti bra kan' ngulo suwi Ndiose 'ñaan cha' kaan nten 'in Ni, cha' ka su'wa cha' 'ñaan lo'o Krixtu. Nchka ti' Ni cha' kulaa yaan' 'in nchga loo cha' kuxi, cha' ngwaña'an ja nchka ti' Ni xtya Ni ki'ya 'ñaan siya' ti.

⁵ Su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'ñaan, kan' cha' ti bra kan', ngwa ti' Ni cha' xñian cha' 'in Ni, sa ña'an si lkaan sñi' Ni chabiya' 'in Jesucristo.

⁶ Lo'o ni, ndi'in cha' ku'ni tnuan 'in Ndiose, cha' tlyu 'a cha' su'we ngi'ni Ni lo'oan. Su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan, kan' cha' wa msu'wa Ni 'in Sñi' ykwi' Ni nu yan lo chalyuu, ti kwi' nu ndiya 'a ti' Ni 'in, cha' ngwaña'an ka su'wa cha' 'ñaan lo'o Sñi' Ni.

⁷ Wa mdo'o laan 'in cha' kuxi nu ndi'in 'ñaan, chun' cha' wa ngujwi Sñi'

ykwi' Ndiose lo wsi si'yaan, cha' wa y'ni Ni cha' tlyu ti' 'ñaan 'in ki'ya nu mdi'in 'ñaan ti bra kan'; kan' lka cha' su'we nu tlyu 'a nu wa y'ni Ndiose lo'oan.

⁸ Su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan, kan' cha' y'ni Ni ngwaña'an. Lo'o y'ni Ni cha' ka jlyo tian' nchga cha' 'in Ni, cha' ka biya' tian' sa ña'an ndi'in cha' kan'.

⁹ Sa ña'an nu ngwi'ya cha' ke Ni ti s'ni, ngwaña'an y'ni Ni bra kan'; ni siya ja ytsa' Ni 'in nten chalyuu nu ngwa s'ni sa ña'an ndi'in cha' kan', ti bra kan' ngwa ti' Ni cha' kala Krixtu lo chalyuu re. Lo'o ni, wa ngwa biya' su'we tian' sa ña'an nu ngwa ti' Ndiose cha' ku'ni Ni xa nu yan Krixtu;

¹⁰ ngwa ti' Ni cha' ka su'wa nchga loo nan nu nsu'wi lo chalyuu, lo'o ska ti X'naan Krixtu ka ndloo la bra kan'. Xa nu tiya tsan kan', bra kan' xo' ti'in Ndiose nchga loo nan nu nsu'wi lo chalyuu, lo'o nchga loo nan nu nsu'wi ni' kwan; bra kan' ska ti Krixtu ka ndloo la 'in nchga nan kan'.

¹¹ Nchga cha' nu nchka lo chalyuu, nchka ran chun' cha' nchka ti' Ndiose cha' ka ran ngwaña'an. Kwi' ngwaña'an nan ni, ti kulo ngulo suwi Ni 'ñaan cha' kaan nten 'in Ni, cha' ka su'wa cha' 'ñaan lo'o Krixtu, cha' lo'oan kaja nchga cha' su'we nu ta Ni 'ñaan, chun' cha' ngwaña'an nchka ti' Ndiose cha' ka.

¹² Ngwaña'an ngwa tñan nu y'ni Ni, cha' ka ku'ni tnun nten 'in Ni, xa nu ña'an ne' 'wa se'en ndi'in ba lo chalyuu; cha' nu bare ni, wa msñi ba cha' 'in Krixtu ti kulo la ke xka ta nten.

¹³ Lo'o ti kwi' ngwaña'an ngwa 'wan bra kan'. Ti kulo ynan wan cha' nu ñi nu ndi'in 'in Krixtu; su'we 'a ngwa tiye wan xa nu ytsa' ne' cha' kan' 'wan, cha' wa ngulaa Ni 'wan 'in cha' kuxi. Msñi wan cha' 'in Krixtu, bra kan' mda Ndiose Tyi'i ykwi' cha' kanun ni' kasiya 'wan, ña'an ti' si wa mji'in ka'an Ni biya' nu 'in ykwi' Ni chun' wan cha' lka wan nten 'in Ni; ti kwi' tñan nu ndukwin Ni cha' ku'ni Ni, kwi' kan' y'ni Ni bra kan'.

¹⁴ Tyi'i Ndiose ni, kan' lka nu nda Ni 'ñaan kulo ndukwa la, cha' ka biya'

tian' cha' chañi ku'ni Ni lo'oan sa ña'an nu ndukwin Ni cha' ku'ni Ni lo'o nchga nten 'in Ni; ngi'ni Tyi'i Ndiose cha' ka biya' tian' cha' kulaa ji Ni 'ñaan ta'aan nu msñian cha' 'in Ni. ¡Kan' cha' ndi'in cha' ku'ni tnuan 'in Ndiose, cha' tlyu 'a cha' su'we nu ngi'ni Ni lo'oan!

Nchka ti' Palyu cha' ka biya' su'we la ti' ne' cha' 'in Krixtu

¹⁵ Wa ynaän sa ña'an nu ngi'ni wan ti bra nu msñi su'we wan cha' 'in X'naan Jesús; ndukwin ne' cha' su'we 'a nka tiye wan ña'an wan 'in ta'a msñi wan cha' 'in Ndiose.

¹⁶ Kan' cha' ni, ta'a ti ndyaän xu'we 'in Ndiose cha' 'wan; ndyu'wi tiän' 'wan bra nu ndi'iin ngi'ni tnuän 'in Ndiose.

¹⁷ Tlyu 'a cha' su'we ndi'in 'in Ndiose Stian, ti kwi' Ndiose nu lka Sti X'naan Jesucristo. Njnaän 'in Ni cha' ta Ni Tyi'i ykwi' Ni 'wan, cha' ngwaña'an ka biya' ti' wan nchga cha' bra kan'; kwa'u Tyi'i Ni 'wan sa ña'an lka Ndiose, lo'o kan' ka xu'wi lyo su'we la wan 'in Ni.

¹⁸ Kwi' ngwaña'an, nchkwii'n lo'o Ni cha' slaa Ni ke wan, cha' ka biya' su'we ti' wan nchga cha' su'we nu ka 'wan ni, chun' wa ngulo suwi Ni 'wan; tlyu 'a cha' su'we nu ndukwin Ni cha' kaja 'wan, lo'o 'in nchga nten nu msñi cha' 'in Ni.

¹⁹ Njnaän 'in Ni cha' ka biya' su'we ti' wan nchga cha' re, cha' nu ngi'ni 'a Ni tñan ni' kasiya 'ñaan, nchgaan nu msñian cha' 'in Ni. Tñan nu ngi'ni Ni lo'oan cha' kaan nten 'in Ni,

²⁰ ti kwi' tñan tnuan lka kan', sa ña'an nu y'ni Ni bra nu mda Ni Tyi'i Ni ngala ni' kasiya 'in Krixtu xiya', cha' ndyu'u yu xa nu ngujwi yu; chun' ndi'in la ndyaa lo'o Ni 'in yu cha' ndyaa tukwa yu la'a se'en kwin 'in Ndiose Sti yu, xka chalyuu se'en nu su'we la nde ni' kwan.

²¹ La kan' lka Krixtu ndloo la 'in nchga nten ni siya ni, ni siya tyempu nde loo la; ja nsu'wi nu tlyu la ke Krixtu la kan', ja nsu'wi xka la nu ka kulo tñan 'in yu. Ja nsu'wi xka x'nan nten chalyuu nu ka 'in tyijin lyo 'in

Krixtu; kwi' ngwaña'an la xka chalyuu nde ni' kwan, ja nsu'wi kwi'in kuxi, ja nsu'wi nten cha' 'in Ndiose nu ka tyijin lyo 'in Krixtu.

²² Siya' ti wa nda Ni nchga nan cha' kulo Krixtu tñan 'in ran. Bra kan' mstyia Ni 'in Krixtu cha' ka yu ndloo 'in nchga nten nu msñi cha' 'in Krixtu kwenta ska kichen se'en ndi'in ne', kan' cha' lka Ni X'nan nchga nten chalyuu.

²³ Ta'aan nu msñian cha' 'in Krixtu skaa kichen, sa tlyu ti ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu. Ña'an ti' si lkaan ska tsu'ya' Krixtu, ngwaña'an lkaan cha' 'in Krixtu, cha' ku'nian tñan nu nsu'wi 'in Ni lo chalyuu. Kwi' ngwaña'an, nchga loo nan nu nsu'wi lo chalyuu, ndi'in nan kan' cha' 'in Krixtu.

2

Ngulaa Krixtu 'ñaan xu'we ti, cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan

¹ Wa nda Ndiose xka chalyuu 'wan cha' wa ndyu'u Krixtu xiya'. Nu ngwa s'ni la, sa ña'an ngwa si wa mdyii chalyuu 'wan siya' ti, ngwaña'an ngwa 'wan si'ya ki'ya nu mdi'in 'wan lo'o Ndiose, cha' ja mdukwa wan cha' nu nchkwii' Ndiose lo'o wan siya' ti.

² Nu ngwa bra kan', lo'o wan y'ni wan nchga cha' kuxi nu ngi'ni nten chalyuu; mdukwa 'a wan tñan nu ngulo kune' xa'an nu nka ndloo la 'in nchga kwi'in kuxi nu nsu'wi lo chalyuu, ti kwi' cha' kuxi kan' lka nu ndatsaa 'in nten chalyuu cha' ja kunan ne' cha' nu nchkwii' Ndiose.

³ Nchgaan ni, chañi cha' sa ña'an nu ngi'ni ne' kan' cha' kuxi, kwi' ngwaña'an y'nian nu ngwa ti s'ni; y'nian nchga cha' kuxi nu mjñan kasiya 'ñaan. Tñan nu ngwa tian' ku'nian, ti ykwiin' tian, xkwi' tñan kan' y'nian bra kan'; nchga cha' kuxi nu yan kean ti ykwiin' tian, y'nian cha' kan'. Kan' cha' mdi'in cha' ta Ndiose nu ti'í 'ñaan, cha' msin' 'a ti' Ni si'ya cha' kuxi nu y'nian; lo'o su'wa ti ta Ndiose nu ti'í 'ñaan lo'o nchga nten chalyuu bra kan'.

⁴ Lo'o ni, cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan, kan' cha' nchka t'nan 'a ti' Ni 'ñaan,

⁵ kan' cha' nda Ndiose xka chalyuu 'ñaan, cha' wa ndyu'u Krixtu xiya'. Wa mdyii chalyuu 'ñaan, mske' tian' nu ngwa s'ni kan', cha' ja mdukwaan 'aan cha' nu nchkwi' Ndiose lo'oan; lo'o ni, cha' nchka t'nan 'a ti' Ni 'ñaan, kan' cha' wa mdo'o laan 'in cha' kuxi, wa y'ni tyii Ni ki'ya nu ndukwian.

⁶ Wa kana' ti kasiya 'ñaan s'ni, lo'o bra kan' ngulaa Ni 'ñaan, cha' wa ngwa su'wa cha' 'ñaan lo'o Jesús. Sa ña'an nu y'ni Ndiose bra nu mda Ni Tyi'i Ni ngala ni' kasiya 'in Jesucristo xiya', cha' ndyu'u yu xa nu ngujwi yu, ti kwi' ngwaña'an y'ni Ni lo'oan, cha' mdo'o laan 'in nchga cha' kuxi. Nchka ti' Ni cha' ka su'wa cha' 'ñaan lo'o Jesús, ni siya lo chalyuu re, ni siya la xka chalyuu nu su'we la nde ni' kwan se'en lka Ndiose ndloo la.

⁷ Ska ya' ti y'ni Ni nchga cha' kan', cha' ka biya' ti' nchga nten nu kan lo chalyuu chun' ndi'in la, cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'in nten chalyuu. Cha' su'we 'a nka tiye Jesucristo ña'an Ni 'ñaan, kan' cha' ka biya' tian' cha' ja tsaa tii 'a cha' ku'ni Ndiose cha' su'we lo'oan;

⁸ wa ndo'o laan 'in cha' kuxi, cha' nchka t'nan ti' Ndiose 'ñaan bra nu ndyaa ña'an tian' 'in Krixtu. Si'i ska tñan nu ngi'nian ti ykwiin' tian lka kan', ska cha' su'we nu nda Ndiose 'ñaan lka kan'.

⁹ Ja ka chkwi' siye' wan lo'o xka ta nten sikwa, si'i 'wan nu y'ni wan cha' tnun kan', cha' ngwaña'an nchka 'wan ni.

¹⁰ Ndiose ngwiñan Ni 'ñaan ta'aan, kwi' Ni y'ni su'wa Ni cha' 'ñaan lo'o Jesucristo; lo'o ni, nchka ti' Ni cha' xkwi' cha' su'we ti ku'nian xa nu tyi'ian lo chalyuu, cha' wa lka nda Ni ska tñan su'we nu ka ku'nian kwenta skaan lo chalyuu re.

Y'ni Jesús cha' ska ti nten lkaan ta'aan

¹¹ 'Wan ne' Efeso, ta'a msñian cha' 'in Krixtu, tyaa yu'wi ti' wan sa ña'an ngwa wan ti s'ni; xka loo nten ngwa wan bra kan', xka kichen tijyu' la

ngula wan, siya' ti ja su'wa cha' 'wan lo'o ne' judío ta'a bare nu ngwa bra kan'. Nchkwi' ne' judío 'wan cha' lka wan nten nu ja nkwan; lo'o ykwi' ne' judío ni, wa nkwan ne', ndukwin ne'. Nu nkwan ne' kan' ni, kan' lka ska señan, ska biya' se'en msi'yu kijin nu ki'yu sñi' ne' judío.

¹² Nten nu ndi'in xka chalyuu lka wan, kan' cha' ja ngwa su'wa cha' 'wan lo'o ne' judío, ne' nu wa ngulo suwi Ndiose 'in nu ngwa s'ni, cha' ka ne' kan' nten 'in Ni. Ja siya' ytsa' Ni cha' kan' 'wan ne' xka la'a tsu' nu ngwa s'ni; ja yu'wi cha' su'we nu kaja 'wan nde loo la, cha' ja ska cha' 'in Ndiose jlyo ti' wan siya' ti lo chalyuu se'en ndi'in wan bra kan'. Ja yu'wi cha' 'wan lo'o Krixtu siya' ti bra kan'.

¹³ Lo'o xka ña'an lka wan ni, ti bra nu ngwa su'wa cha' 'wan lo'o Jesucristo. Nu ngwa s'ni la, ja yu'wi lyo wan 'in Ndiose siya' ti; tijyu' 'a mdi'in Ndiose se'en ndi'in wan, mske' ti' wan. Lo'o ni, kwi' se'en ti ndi'in Ndiose lo'o wan; wa ndyija 'wan ti ka nu lka Ndiose, chun' cha' ngujwi Krixtu lo wsi.

¹⁴ Krixtu lka nu y'ni cha' nchka su'we cha' 'ñaan lo'o Ndiose. Kwi' ngwaña'an, y'ni Krixtu cha' ngwa tiin cha' 'in ne' judío ta'a bare lo'o ne' xka la'a tsu' ta'a wan; kan' cha' ni, wa nchka ska ti cha' 'ñaan ta'aan lo'o ne' kan'. Nu ngwa s'ni, wa yu'wi ska cha' nu mdukun' cha' 'ñaan lo'o ne' kan'; mdatsaa 'a cha' kan' 'ñaan cha' ja ka su'wa cha' 'in ne' judío ta'a ba lo'o xka ta nten siya' ti, cha' ja ngwa tyi'in su'we ba lo'o ne' xka la'a tsu'.

¹⁵ Ti kwi' cha' kula nu ndyaa ña'an 'a ti' ne' judío ta'a ba, kan' lka nu mñi lyo'o 'wa cha' ja ka tiin cha' wsuun kan', cha' nsu'wi 'a ña'an ndatsaa cha' kan' 'wa. Wa y'ni tyii Jesús 'in cha' kula kan' ni, chun' wa ngujwi yu lo wsi; kan' cha' ta'a tyukwaa ta nten ta'aan, wa lkaan ska nten kwi ni, cha' ngwa su'wa cha' 'ñaan lo'o Ndiose. Kwi' ngwaña'an y'ni Jesús cha' kaja ña'an tyi'in su'wean lo'o Ni, ngwaña'an lo'o ta'a ntean.

¹⁶ Ngwaña'an ngwa cha' y'ni tyii

Krixtu cha' wsuun nu mdi'in 'wa lo'o wan ne' xka la'a tsu', bra nu ngujwi yu lo wsi; lo'o ni, wa ngwa tiin cha' 'in ta'a tyukwaa ta nten lo'o Ndiose chun' tñan nu wa y'ni Krixtu, cha' nu y'ni Ni cha' nchkaan ska ti nten.

17 Wa yan Krixtu ni, ykwi' yu ska cha' nu su'we 'a lo'o nchgaan, cha' su'we ti tyi'ian lo'o Ndiose, kwi' ngwaña'an lo'o nchga ta'a ntean; wa ykwi' Krixtu lo'o wan ne' ndi'in tijyu', kwi' ngwaña'an ykwi' yu lo'o ne' judío ta'a ba nu ndi'in kwi' se'en ti.

18 Lo'o ni, ja n'ni cha' ni siya ne' judío lka ba, ni siya xka ta nten lka wan, ska ti nten lkaan lo'o nchga ta'aan chabiya' 'in Krixtu, ska ti Tyi'i Ndiose ngi'ni cha' xu'wi lyoan 'in Ni;

19 kan' cha' ni, ja tijyu' ndi'in Ndiose lo'o wan. Chabiya' 'in Ndiose ja lka wan ña'an ti' nten nu mdo'o xka la'a tsu'; nchga chabiya' nu nsu'wi 'in Ndiose wa nda Ni 'wan ni, cha' lka wan nten 'in Ni. Su'wa ndi'in cha' 'wan lo'o nchga ne' xka la kichen nu msñi cha' 'in Ndiose, kan' cha' nchka wan sa ña'an lka si su'wa ti ndi'in wan lo'o Ndiose.

20-21 Nchga wan nu msñi wan cha' 'in Krixtu, wa lkaan ta'aan; ska ti Krixtu lka ndloo la 'ñaan. Chun' tñan nu y'ni Krixtu, kan' cha' wa nganun su'we cha' 'wan lo'o Ndiose; chun' Krixtu, kan' cha' wa mjwi tñan nu ku'ni skaa wan, cha' ka wan tñan 'in Ni, cha' wa ngwa su'wa cha' 'wan lo'o Ni. Ña'an ti' ska na'an nu su'we 'a ndya', ngwaña'an lka wan. Tsa'a 'a ndukwa kiya' na'an kan', cha' nsu'wi ska kee tlyu kiya' na'an kan' nu nda jwersa 'in na'an kan'; chun' kee kan' ndya' tyukwi ña'aan na'an kan' bra kan'. Lo'o nten nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús ti kulo, lo'o ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni, ti kwi' ne' kan' mstyane' kiya' cha' kan', cha' msñi wan cha' 'in Ndiose; lo'o ska ti Krixtu lka nu nduun loo la 'wan.

22 Wa ngwa su'wa cha' 'wan lo'o Krixtu; kan' cha' ni, lo'o wan, lo'o nchga nten nu msñi cha' 'in Ndiose nchga kichen, nchka su'wa cha' 'wan lo'o Ndiose. Lo'o kan' ka tyi'in Ndiose

lo'o wan, lo'o Tyi'i Ni nu wa nda Ni 'wan.

3

Tijyu' nda'an Palyu, cha' nchkwil' yu cha' 'in Krixtu lo'o ne' xka la'a tsu'

1 Si'ya cha' nu nchkwil' lo'o wan re, kan' cha' ka'an cha' njñaan 'in Krixtu cha' 'wan. Ti kwi' Palyu lkaan; nsu'wiin' ni' ña'an chkwan ni, chun' nchkwil' cha' 'in Jesucristo lo'o nten, chun' ndayaan' 'wan ni siya ja lka wan ne' judío.

2 Wa ngwa biya' ti' wan cha' Ndiose nda tñan kan' 'ñaan, cha' tayaan' 'wan, cha' nu su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan.

3 Wa ytsa' Ni 'ñaan sa ña'an nu nchka ti' Ni cha' ku'ni Ni lo chalyuu. Ni siya ja ytsa' Ni 'in nten s'ni sa ña'an nan ku'ni Ni lo chalyuu, sa la ni wa ytsa' Ni cha' kan' 'ñaan, ti kwi' cha' nu ndukwa lo kityi ti s'ni, cha' ka chalyuu ni, kan' lka cha' nu nda'aan lo kityi re cha' tsa'a se'en ndi'in wan.

4 Bra nu chkwi' wan lo kityi re, bra kan' ka biya' ti' wan cha' nu nchkwil' lo'o wan cha' 'in tñan nu nchka ti' Krixtu ku'ni lo chalyuu.

5 Ja tukwin ngwa biya' ti' cha' kan' tyempu nu wa mdijin. Sa bra ni, lo'o Tyi'i Ndiose wa ngwa'u Ni cha' kan' 'in nten nu ngi'ni tñan 'in Ni, kwi' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús ti kulo. Kwi' ngwaña'an, ngwa'u Ni cha' kan' 'in ne' nu ti nchkwil' cha' 'in Ndiose lo'o nten ni.

6 Ja ya kunan nten chalyuu cha' nu wa ytsa' Ni 'ñaan. Nde ña'an ndyo'o cha' kan': Nten nu ja lka ne' judío ni, ka ne' kan' ti kwi' sa ña'an lka ne' judío nu ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose, bra nu ka biya' ti' ne' cha' 'in Krixtu; si xñi ne' kan' cha' 'in Jesucristo, lo'o ne' kan' ka su'we kasiya 'in ne' tloo Ndiose bra kan'. Ka su'wa cha' 'in ta'a tyukwaa ta nten bra kan', bra nu xñi ne' sa tlyu ti cha' 'in Krixtu. Lo'o nten nu ja lka ne' judío, kaja nchga cha' nu wa ykwi' Ndiose cha' kaja 'in ne' lo'o Jesucristo.

7 Wa nda Ndiose tñan kan' 'ñaan cha' tsa'aan chkwiin' lo'o nten, ni siya

tijyu' ndi'in ne', chun' cha' su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'ñaän. Tlyu 'a tñan y'ni Ni lo'oũn cha' kaän tñan kan',

⁸ ni siya ja su'weën siya' ti. Su'we la ya ña'an ti nten nu msñi cha' 'in Ndiose ti kulo la, nxke' tiän', lo'o nda Ni chabiya' 'ñaän cha' tsa'aän se'en ndi'in nten nu ndi'in xka la'a tsu'. Su'we 'a tñan nda Ni 'ñaän, cha' katsaän' cha' su'we kan' 'in nten, ni siya ti ji 'a ka jlyo su'we tiän' nchga cha' su'we nu ngi'ni Krixtu lo'o nten.

⁹ Wa ykwi' Ni lo'oũn sikwa. Ndiose nu ngwiñan nchga nan nu nsu'wi lo chalyuu, nchka ti' Ni cha' kwa'uũn cha' kan' 'in nchga nten, cha' ka biya' ti' ne' sa ña'an tñan nu nchka ti' Ni cha' ku'ni ne' bra kan'. Nu ngwa s'ni, ja ya kunan nten ña'an cha' nu ngwa ti' Ndiose ku'ni Ni Krixtu;

¹⁰ lo'o ni, ka biya' ti' nchga kwi'in nu nka ndloo la nde ni' kwan, bra nu ña'an kwi'in kan' 'in nten chalyuu nu ngi'ni tnun 'in Krixtu sa tlyu ti. Lo'o kwi'in nu ngwa ti' tyijin lyo 'in Ndiose nu ngwa s'ni, lo'o kwi'in kan' ka biya' ti' cha' nchka la 'in Ndiose ke ska nan nu ngwiñan Ni.

¹¹ Y'ni Ni cha' tnun kan', bra nu msu'wa Ni 'in X'naan Jesucristo cha' yan Ni lo chalyuu, ti kwi' sa ña'an nu ngwa ti' Ni ku'ni Ni ti bra nu ja ya tya' chalyuu.

¹² Lo'o ni, wa nsu'wi chabiya' 'ñaan cha' xu'wi cha' 'ñaan lo'o Ndiose chabiya' 'in Jesucristo; tyukwi ti kasiya 'ñaan ka chkwian' lo'o Ndiose cha' wa msñian cha' 'in Jesucristo nu lka Sñi' Ni. Lo'o ngwaña'an, ja ndi'in cha' kutsean bra nu chkwian' lo'o Ndiose.

¹³ Kan' cha' ni, chkwii'n lo'o wan cha' ja ka ndaja ti' wan, cha' ja kulaa ya' wan 'in Ndiose. Ni siya tyijiin chin' nu ti' se'en ndi'iin re cha' 'wan, ska cha' su'we 'wan lka cha' kan'.

Su'we 'a nka tiye Krixtu ña'an Ni 'in nten

¹⁴ Ndyuũn xtyiin' cha' chkwii'n lo'o Ndiose nu lka Sti X'naan Jesucristo sikwa.

¹⁵ Ti kwi' Ndiose nda chabiya' cha' lu'u nchga nan, cha' ngwiñan Ni

nchga loo nten, ni siya nde ni' kwan, ni siya lo chalyuu. Kwi' ngwaña'an, nda Ni nin nchga nan.

¹⁶ Nchkwii'n lo'o Ndiose Stian cha' 'wan; ka'an 'a cha' su'we nsu'wi 'in Ndiose, kan' cha' ka 'in Ni taya' Ni 'wan. Njñaän 'in Ni cha' ta Ni jwersa nu kanun ni' kasiya 'wan, cha' ka ngula la ti' ni' kasiya 'wan chun' nda Ndiose Tyi'i ykwi' Ni cha' tyi'in lo'o wan;

¹⁷ njñaän 'in Ni cha' ka biya' ti' wan cha' nganun Tyi'i ykwi' Jesús ni' kasiya 'wan, bra nu msñi su'we wan cha' 'in Ndiose; njñaän 'in Ni cha' su'we xu'wi tiye wan siya' ti 'in ta'a nten wan, cha' su'we 'a xñi suun cha' kan' ni' kasiya 'wan;

¹⁸ njñaän 'in Ni cha' ka biya' ti' wan sa ña'an ngi'ni Krixtu lo'oan, cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan. Cha' su'we nka tiye Krixtu lo'o ta'aan nu lkaan nten chalyuu, ka biya' tian' cha' ngwaña'an ku'ni Ni lo'o nchga nten, chun' su'we nsu'wi tiye Ni 'in ne', ni siya nten nu tnun nchka, ni siya nten nu ti'i.

¹⁹ Kan' cha' nchka tiän' cha' ka biya' su'we ti' wan cha' su'we 'a nka tiye Krixtu ña'an Ni 'ñaan, ni siya ska cha' tlyu 'a nu ja nchka ka biya' su'we tian' lka cha' kan'. Lo'o ngwaña'an, nchka tiän' cha' tyi'in Ndiose lo'o nchga wan, cha' ja xu'wi tiye wan 'in xka la cha' nu kuxi siya' ti.

²⁰ Su'we sikwa. Chkwian' cha' tlyu 'a lka Ndiose. Nchka 'a 'in Ni, ngi'ni Ni kwenta 'in nchga cha' nu njñaan 'in Ni, ni siya ti ji chkwian' lo'o Ni; ja nchka ka biya' tian' sa ña'an ngi'ni Ni nchga cha' kan'. Ti kwi' Ndiose ngi'ni tñan lo'oan, la ni' kasiya 'ñaan siya' ti, cha' ku'ni Ni nchga tñan nu nchka ti' Ni ku'ni Ni lo'oan.

²¹ iKu'ni tnuan 'in Ndiose sikwa, nchgaan nu ngi'ni tnuan 'in Ni tsa tlyu ti; ti kwi' ti cha', tlyu 'a lka Ni chun' tñan nu y'ni Jesucristo! iNgwaña'an ka 'in Ni tyukwi tyempu lo chalyuu, kwi' ngwaña'an ja tsa tii 'a cha' 'in Ni siya' ti! Ngwaña'an ka sikwa.

4

Su'wa ndi'in cha' ñaan ta'aan nu wa msñian cha' 'in Krixtu

¹ Presulkaän ni, cha' nchkwiin' cha' 'in nu nka X'naan lo'o nten. Nchkwiin' lo'o wan ni, cha' su'we ti ku'ni wan lo'o xka ta nten; sa ña'an nchkwi' cha' 'in Ndiose nu y'ni xa'an wan ti kulo, bra nu ngulo suwi Ni 'wan, ti kwi' ngwaña'an ku'ni wan lo'o xka ta nten.

² Ja ku'ni siye' wan lo'o ta'a nten wan, su'we ti chkwi' wan lo'o nchga nten, ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in ne'; kwi' ngwaña'an, taya' wan 'in ne', cha' ka biya' ti' xka ta nten cha' chañi cha' su'we 'a nka tiye wan lo'o ta'a nten wan.

³ Ku'ni wan tñan sikwa, lo'o ngwaña'an taya' Tyi'i Ndiose 'wan, cha' nchga tsan ska ti cha' xu'wi tiye wan lo'o nchga ta'a ndi'in cha' 'wan lo'o Krixtu. Ngwaña'an ka su'wa cha' 'wan lo'o ta'a wan, cha' ka tyi'in su'we ti wan lo'o ne'.

⁴ Ta'aan nu msñian cha' 'in Krixtu, ska ti nten lkaan, ska ti Tyi'i Ndiose ndi'in lo'oan; ti kwi' ti cha', su'wa ti ngataan 'in cha' su'we nu ta Ndiose 'ñaan chalyuu nde loo la, kan' cha' wa ngulo suwi Ni 'ñaan.

⁵ Ska ti X'naan ta'aan, ska ti cha' ndyaa ña'an tian' cha' 'in Krixtu, ska ña'an ti ndyukwatyaan cha' 'in Krixtu,

⁶ cha' ska ti Ndiose 'ñaan, ti kwi' Ni kan' lka Ni Stian ta'aan, ngwaña'an ti kwi' Ni ndi'ya loo la Ni 'ñaan. Ngi'ni Ni tñan lo'o nchga nten nu wa msñi cha' 'in Ni; kwi' ngwaña'an, ndi'in Ni lo'o nchga nten 'in Ni.

⁷ Wa nda Ni ska tñan 'in Ni cha' ku'nian kwenta skaan; sa ña'an nu y'ni Krixtu cha' kaan kwenta skaan, ngwaña'an ka ku'nian tñan kan'.

⁸ Ndukwa cha' re lo kityi kula kan': Bra nu mdo'o Ni ndyaa Ni nde ni' kwan, ndyaa lo'o Ni 'in ka'an 'a nten nu ngwa presu lo chalyuu.

Bra kan' mda Ni tyun loo cha' su'we 'in nten chalyuu nu msñi cha' 'in Ni.

Ngwaña'an nchkwi' kityi kan'.

⁹ ¿Ni cha' lka nchkwi' kityi kan' cha' "wa ndyaa Ni nde ni' kwan"? Cha' ti kulo wa mbi'ya Ni yan Ni lo chalyuu nde se'en ndi'ian, nan ne' kuxi, kan' cha' nchkwi' kityi ngwaña'an.

¹⁰ Ti kwi' Jesús nu mbi'ya lo chalyuu, kan' lka nu mdo'o ndyaa nde se'en nu tlyu la, nde se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan. Lo'o ni, wa nsu'wi Tyi'i ykwi' Jesús tyukwi ña'an lo chalyuu, tyukwi ña'an nde ni' kwan.

¹¹ Cha' tyun loo chabiya' nda Jesús 'in nten chalyuu, kan' cha' ka ku'ni nten tñan nu nda Ni 'in ne' cha' ku'ni ne': Ti kulo wa nda Krixtu tñan kan' 'in nten nu y'ni xa'an cha' 'in yu; bra kan' nda Ni tñan 'in nten nu ka chkwi' nan lka nu wa ku'ni ti Ndiose lo chalyuu; lo'o xka ta nten ni, mjwi chabiya' cha' katsa' ñi ne' 'in nten sa ña'an nu ka tyo'o laa ne' 'in nchga cha' kuxi; kwi' ngwaña'an, nda Ni chabiya' 'in nten nu tyuun loo la 'in ta'a nten ne', cha' ka ne' kan' mstru, cha' kwa'u ne' kan' cha' 'in Ndiose 'in ta'a nten ne'.

¹² Ngwaña'an y'ni xu'we Ni 'ñaan, ta'aan nu ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ni, cha' ka ku'nian tñan 'in Ni, cha' kanun tsaa la cha' kan' ni' kasiya 'ñaan nan nu msñian cha' 'in Krixtu sa tlyu ti.

¹³ Lo'o ngwaña'an ta'aan, ska ña'an ti ka xñian cha' 'in Krixtu, ska ña'an ti ka xu'wi lyoan 'in Jesús nu lka ska ti Sñi' Ndiose. Bra kan' kaan nten nu tyukwi ti tiye, kaan sa ña'an nu nchka ti' Krixtu cha' kaan.

¹⁴ Bra kan' ja ku'nian sa ña'an nu ngi'ni nu xuwe ti nu ta'a ti nxa'an tñan 'in, bra nu ndi'in jya ne'; ja taan chabiya' cha' tsaa lo'o ne' 'ñaan xka tuwiin, bra nu chkwi' ne' lo'oan ska cha' nu ja ya kunaan. Nsu'wi 'a cha' kwiñi nu nchkwi' nten lo'oan, kwi' nten nu nchka 'a nchkwi', nten nu nchka 'a ti' cha' tsaa lo'o 'ñaan tuwiin kuxi.

¹⁵ Xka ña'an ku'nian. Chkwian' lo'o nten nchga cha' nu ñi nu nsu'wi 'in Ndiose; kwa'uan 'in ne' cha' su'we 'a nka tiyeañ ña'an 'in nchga nten, cha' ndi'in cha' xñi su'weañ nchga cha' 'in Krixtu, cha' ka su'wa cha' 'ñaan lo'o Ni. Lo'o Krixtu ni, ti kwi' nka ndloo la

'ñaan ta'aan nu msñian cha' 'in Ni sa tlyu ti;

¹⁶ chabiya' 'in Krixtu, kan' cha' lkaan ska ti nten tloo Ndiose. Nsu'wi tñan cha' ku'nian kwenta skaan; ndi'in cha' tayaan' 'in ta'aan cha' ja xñi ne' xka tuwiin kuxi, cha' ngwaña'an su'wa ti ka tiyeaan lo'o ta'aan. Si su'we ti ndi'ian lo'o ta'aan, bra kan' sa tlyu ti tayaan' 'in ta'aan, cha' kanun tsaa la cha' 'in Jesús ni' kasiya 'ñaan skaan, chun' su'we 'a nka tiyeaan ña'an 'in ta'aan.

Chalyuu kwi nu mjwi 'ñaan chabiya' 'in Krixtu

¹⁷ Chabiya' 'in ykwi' X'naan chkwiin' chin' lo'o wan ni. Nchka tiän' kuloñ tñan 'wan cha' ja ku'ni wan sa ña'an nu ngi'ni nten nu ja nsu'wi lyo 'in Ndiose siya' ti; nchga cha' kuxi nu ndi'ya ke ne', xkwi' ngwaña'an ngi'ni ne' kan' lo chalyuu. Tintu 'a ngi'ni ne' kan',

¹⁸ tla 'a chalyuu 'in ne' siya' ti; kan' cha' ja nchka ka biya' ti' ne'. Ja ndi'in cha' 'in ne' kan' lo'o chalyuu kwi nu wa nda Ndiose 'ñaan cha' tyi'iin su'ween tian, chun' cha' ja jlyo ti' ne' kan' siya' ti, cha' ja xlyaa ne' xñi ne' ska cha' nu ñi.

¹⁹ Ja nsu'wi cha' jyu'u 'in ne' kan', kan' cha' ka'an 'a cha' kuxi ngi'ni ne', lo'o nda ne' chabiya' 'in nchga cha' kuxi cha' tyijin lyo ran 'in ne'. Ja tukwin ka tyuun loola 'in ne' kan' bra nu ngi'ni ne' nchga cha' chen ña'an lo'o ta'a ne'.

²⁰ 'Wan ni, ja ngwa'u Krixtu 'wan cha' ku'ni wan cha' kuxi ngwaña'an.

²¹ Chañi cha' wa ynan wan cha' 'in Krixtu, wa y'ni xa'an su'we wan cha' nu ñi 'in Jesús nu ngwa'u nten 'wan;

²² kan' cha' ku'ni tyii wan cha' kuxi nu y'ni wan nu ngwa s'ni. Ka'an 'a cha' ndatsaa cha' kuxi kan' 'wan nu ngwa bra kan', mdiya 'a ti' wan cha' kuxi kan', lo'o siya' ti kana' chalyuu 'wan si'ya cha' kuxi kan'.

²³ Ndi'in cha' ku'ni kwi Ndiose nchga cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'wan, lo'o nchga cha' nu ki'ya ke wan;

²⁴ ndi'in cha' xñi su'we wan cha' 'in Ndiose, cha' xka ña'an ku'ni wan

se'en ndi'in wan lo chalyuu, cha' ka ku'ni wan sa ña'an nu nchka ti' Ndiose cha' ku'ni wan. Kan' cha' xkwi' cha' nu su'we ku'ni wan lo chalyuu, xkwi' cha' nu luwi ku'ni wan, si chañi cha' lka wan nten 'in Ndiose.

²⁵ Ja chkwi' wan cha' kwiñi lo'o ta'a nten wan sikwa; xkwi' cha' nu ñi ti chkwi' wan lo'o ta'a wan, cha' ska ti nten lkaan, ska ti cha' ndi'in 'ñaan lo'o ta'aan.

²⁶ Ndiya bra msin' ti' wan, kan' cha' ki'ya wan kwenta cha' ja kanun ki'ya 'wan chun' ndi'in la; ja su'we si kasin' ti' wan tyukwi tsan, sa tyijin ti kasin' ti' wan.

²⁷ Ja siya' ta wan chabiya' 'in kune' xa'an, cha' tyijin lyo 'wan.

²⁸ 'Wan nu y'ni wan kunan nan nu nsu'wi 'in nten ti ngwa xkan', ndi'in cha' kulaa ya' wan 'in cha' kuxi kan' ni. Kunaan wan tñan su'we la nu ku'ni wan; su'we la si ku'ni wan tñan lo'o ya' wan, cha' ngwaña'an kaja chin' nan nu ta wan 'in ta'a wan nu lyiji nan 'in.

²⁹ Ja chkwi' 'a wan cha' ti' lo'o ta'a nten wan, kunaan wan cha' su'we ti nu chkwi' wan lo'o ta'a wan; kunaan wan sa ña'an nu ka taya' wan 'in ne' cha' sten la ne' cha' 'in Ndiose, cha' kanun ska cha' su'we ni' kasiya 'in ne' bra nu kunan ne' cha' nu chkwi' wan.

³⁰ Ja ku'ni wan cha' ka xi'in ti' Tyi'i Ndiose; nu lka Tyi'i Ndiose ni, sa ña'an lka si wa mstyaa Ndiose biya' 'in Ni chuan', cha' lkaan nten 'in Ni, ngwaña'an ndyo'o cha' kan'. Lo'o kanun cha' kan' chuan' sa ña'an bra nu tsaa tii chalyuu 'ñaan, bra nu tiya tsan nu kulaa ji Ni 'ñaan.

³¹ Ku'ni tyii wan nchga cha' kuxi nu nsu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan sikwa; lo'o cha' ti' ti' wan 'in ne', lo'o cha' msin' ti' wan 'in ne', ku'ni tyii wan nchga cha' kuxi kan'. Ja ta 'a wan ki'ya 'in ta'a wan, ja chkwi' wan kwentu 'in ta'a wan, ja siya' chkwi' wan cha' kuxi lo'o ta'a wan.

³² Xka ña'an ku'ni wan ni. Xkwi' su'we ti ku'ni wan lo'o ta'a nten wan, ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in ta'a nten wan; ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in ne' 'in ki'ya nu y'ni ne' lo'o wan, cha'

ngwaña'an wa y'ni Ndiose cha' tlyu ti' ñaan cha' 'in Krixtu.

5

Ndi'in cha' ku'nian cha' su'we bra nu ndi'ian lo chalyuu, cha' lkaan sñi' Ndiose

¹ Su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'wan, cha' lka wan sñi' Ni; kan' cha' ndi'in cha' ku'ni wan sa ña'an nu ngi'ni Ndiose.

² Su'we ti xu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan, cha' kwi' ngwaña'an su'we 'a nka tiye Krixtu ña'an 'ñaan. Bra nu yan Jesús lo chalyuu, mslyaa yu mda yu tyukwi ña'an yu cha' ngwa yu ska lomstan 'in Ndiose cha' 'ñaan. Su'we 'a ngwa tiye Ndiose bra kan'.

³ Lo'o ni, cha' lka wan nten 'in Ndiose, ja su'we si xkwi' cha' 'in nu kuna'an nda'an cha' tiye wan, ja ska cha' chen ña'an ku'ni wan lo'o nten; ni ja siya' chkwi' wan cha' kan' lo'o ta'a nten wan, ja xitukwi ti' wan cha' su'we nu nsu'wi 'in nten.

⁴ Ja ndi'in cha' chkwi' wan cha' kuxi. Ti kwi' ti cha', ja chkwi' wan cha' tintu, cha' wxtye, ja chkwi' wan ska cha' nu mna' lo'o ta'a nten wan; su'we la si tya wan xu'we 'in Ndiose.

⁵ Ska cha' nu ñi 'a lka re: Nten nu ngwaña'an xkwi' cha' kuxi ngi'ni, ja kaja chabiya' tyaa ne' kan' nde se'en ndi'in Ndiose lo'o Krixtu chun' ndi'in la, bra nu ka Ni ndloo la; nten nu xkwi' cha' 'in nu kuna'an nda'an cha' tiye ne', nten nu ngi'ni cha' chen ña'an, nten nu nxitukwi ti' ska nan, ja kaja chabiya' tyaa ne' kan' nde se'en ndi'in Ndiose. (Bra nu nxitukwi tian' ska nan ni, sa ña'an si nu ngi'ni tnuan 'in ska jo'o, ngwaña'an nchka ti' cha' kan'.)

⁶ Ja ta wan chabiya' cha' tyijin lyo nten 'wan lo'o ya ña'an ti cha' kwiñi. Si'ya cha' kuxi kan' msin' 'a ti' Ndiose 'in nten chalyuu nu ja nnan cha' nchkwi' Ni; lo'o lye 'a ta Ni nu ti'í 'in ne' kan' bra nu tyii chalyuu.

⁷ Kan' cha' nchkwiñ' lo'o wan, cha' ja sten yu'wi wan lo'o nten nu ngi'ni ngwaña'an.

⁸ Nu ngwa s'ni, siya' ti tla chalyuu 'wan; lo'o ni, wa ndiya xka chalyuu 'wan, ti bra nu msñi wan cha' 'in X'naan Jesús. Sa ña'an ngi'ni nten nu ndi'in lo xaa 'in Krixtu, ngwaña'an ndi'in cha' ku'ni wan se'en ndi'in wan lo chalyuu ni.

⁹ Lo'o ni, wa ndi'in xaa luwi 'in Ndiose ni' kasiya 'wan, kan' lka nu ngi'ni lo'o wan cha' ku'ni wan cha' su'we ti; ngi'ni Ni cha' su'we 'a ka tiye wan ña'an wan 'in xka ta nten, cha' xkwi' cha' nu ñi chkwi' wan.

¹⁰ Kunaan wan nchga cha' su'we nu nchka ti' ykwi' X'naan cha' ku'ni wan, lo'o bra kan' ku'ni xa'an wan cha' su'we kan'.

¹¹ Ja xu'wi cha' 'wan lo'o nten nu xkwi' cha' ndi'in jya ti, nten nu ngi'ni xkwi' cha' tintu ti, si'ya cha' tla 'a chalyuu nu ndi'in ne'; chkwi' wan lo'o ne' kan', cha' ka biya' ti' ne' cha' kuxi 'a ngi'ni ne'.

¹² Ndiya cha' kuxi nu ngi'ni nten mnan ti; ka jyu'u 'a tian' bra nu chk-wian' 'in cha' kuxi nu ngi'ni nten kan'.

¹³ Bra nu tyija lyo sa ña'an nchka cha' kuxi kan' 'in ta'a nten ne', bra kan' su'we 'a ka biya' ti' nchga nten cha' kuxi nu ngi'ni ne'. Laa 'a ndi'in nchga cha' xa nu wa ndyija lyo cha' kan' lo xaa 'in Jesús.

¹⁴ Kan' cha' nchkwi' kityi kula cha' re:

Xaa ti' wan, cha' ña'an ti' si laja' wan, ña'an ti' si ngujwi wan, ngwaña'an ngi'ni wan si'ya ki'ya nu ndi'in 'wan.

Ja xu'wi 'a cha' 'wan lo'o cha' kuxi, cha' bra kan' ta Krixtu xaa nu xu'wi ni' kasiya 'wan.

Ngwaña'an nchkwi' kityi kan'.

¹⁵ Su'we sikwa, kuwe su'we ti' wan sa ña'an nu ku'ni wan bra nu ndi'in wan lo chalyuu; ja ku'ni wan sa ña'an nu ngi'ni nten nu ja nnan siya' ti, ku'ni wan sa ña'an nu ngi'ni nten nu su'we ti cha' nda'an tiye.

¹⁶ Kunaan wan cha' su'we nu ku'ni wan xa nu ndi'in wan lo chalyuu, cha' ja xu'wi cha' 'wan lo'o cha' kuxi nu ngi'ni xka ta nten chalyuu;

17 ja ku'ni wan cha' tintu sikwa, ku'ni xa'an wan nchga cha' nu nchka ti' ykwi' X'naan cha' ku'ni wan lo chalyuu.

18 Ja ka ku'wi wan; ngi'ni ñu'un 'a kune' xa'an 'in nten cha' kana' chalyuu 'in ne', si'ya cha' ku'wi 'in ne'. Xka ña'an ku'ni wan, cha' ka taya' Tyi'i Ndiose 'wan lo'o nchga tñan nu ku'ni wan lo chalyuu.

19 Kula tu'wa wan nchga lo kantu 'in Ndiose bra nu tyo' ti'in wan lo'o ta'a wan cha' ku'ni tnun wan 'in Ni, ni siya salmos nu ndukwa lo kityi ti s'ni, ni siya ya ña'an ti kantu nu nchkwi' cha' 'in Ndiose nu ki'ya ke wan; tyukwi ti tiye wan ku'ni tnun wan 'in Ndiose lo'o kantu kan'.

20 Nchga bra su'we cha' tya wan xu'we 'in Ndiose Stian chabiya' 'in X'naan Jesucristo; tya wan xu'we 'in Ni cha' 'in nchga cha' nu nchka 'wan, ni siya cha' su'we, ni siya cha' nu ja su'we.

Xa wa msñi ne' cha' 'in Ndiose ta'a tyukwaa ne' lo'o kwilyo'o ne'

21 Tukwa su'we wan cha' nu nchkwi' kwilyo'o wan chabiya' Ndiose.

22 'Wan ne' kuna'an ni, sa ña'an nu ndukwaan cha' nu nchkwi' Ndiose X'naan, ngwaña'an tukwa wan cha' nu nchkwi' kwilyo'o wan lo'o wan.

23 Ndloo la lka ska yu ki'yu 'in kwilyo'o yu. Kwi' ngwaña'an, Krixtu nka ndloo la 'in nchga nten nu ngi'ni tnun 'in Ni sa tlyu ti; Krixtu lka nu ndlaa 'in nchga nten 'in yu, cha' ja ku'ni ñu'un nu kuxi 'in ne' lo'o ta'a ne'.

24 'Wan ne' kuna'an ta'a msñian cha' 'in Krixtu, ndi'in cha' ku'ni tnun wan 'in kwilyo'o wan; sa ña'an nu ndukwa wan tñan nu ndlo Krixtu, nchga ta'a wan nu ngi'ni tnun wan 'in Krixtu sa tlyu ti, ngwaña'an tukwa wan nchga tñan nu kulo kwilyo'o wan 'wan.

25 'Wan yu ki'yu ni, su'we xu'wi tiye wan ña'an wan 'in kwilyo'o wan, cha' kwi' ngwaña'an su'we 'a nka tiye Krixtu ña'an Ni 'in nten 'in Ni lo chalyuu; kan' cha' mslyaa yu cha' ngujwi

yu lo wsi cha' kulaa 'in nten nu xñi cha' 'in Ni chun' ndi'in la.

26 Ngwa ti' Jesús cha' kunan nten nu xñi cha' 'in Ni nchga cha' nu nchkwi' yu, kan' cha' ngujwi yu cha' kaja ña'an ku'ni luwi Ni 'in ne' kan', cha' ka ku'ni tyii Ni ki'ya nu ndi'in 'in ne', cha' ta Ni chalyuu kwi 'in ne'. Ngwaña'an y'ni Jesús cha' ska ya' ti ka ne' kan' nten 'in Ni. Lo'o kan' ka tukwatya nten 'in ne' kan' cha' 'in Jesús.

27 Ngwa ti' Krixtu cha' tyi'in nten 'in Ni se'en ndi'in Ndiose bra nu tyii chalyuu; tlyu 'a cha' su'we ka xa nu tyi'ian sa tlyu ti se'en ndi'in ykwi' Ndiose, xa nu luwi tiyeaan, xa nu ja ndukwian ki'ya, xa nu ja ndi'in 'a yuwe' 'ñaan, cha' nu ja lo'o xka la cha' kuxi 'ñaan, cha' ja nchka ti' Ndiose ña'an Ni ska cha' nu kuxi.

28 'Wan yu ki'yu nu ndi'in kwilyo'o wan ni, ndi'in cha' tiya ti' wan 'in kwilyo'o wan, ndi'in cha' chka t'nan ti' wan 'in kwilyo'o wan, sa ña'an nu ndiya ti' wan 'wan, ti ykwi' ti wan. Xa nu ndiya tian' 'in kwilyo'oan, ngi'nian ska cha' su'we lo'oan, ti ykwiin' tian bra kan',

29 cha' ja skaan ngi'nian cha' kuxi lo'oan, ti ykwiin' tian. Nchkuun su'weaan, ña'ansiin su'weaan 'ñaan, ti ykwiin' tian; kwi' ngwaña'an nchka t'nan ti' Krixtu 'in nten 'in Ni,

30 cha' ska ta ti nten ka ta'aan cha' 'in Krixtu, cha' nsu'wi tñan nu ku'ni nchgaan cha' 'in Ni.

31 Nde ndiya ska cha' nu ndukwa lo kityi kula: "Ska nten nu ndyiji kwilyo'o ndi'in cha' ska ta tyi'in yu lo'o kwilyo'o yu; ja ndi'in 'a cha' tyi'in yu lo'o sti yu lo'o jya'an yu. Lo'o kan', ska ti nten ka ta'a tyukwaa ne' kan' cha' 'in Ndiose siya' ti" ndukwin kityi kan'.

32 Tnun 'a cha' nchkwi' kityi kula kan'. Nxke' tiän' cha' cha' 'in Krixtu nchkwi' kityi kan', ngwaña'an cha' 'ñaan ta'aan nu ngi'niin tnuan 'in Ni sa tlyu ti, kan' lka cha' nu nchkwi' Ndiose lo kityi kan'.

33 Lo'o ngwaña'an, nchkwi' kityi kan' cha' 'in nchga wan, cha' 'wan yu

ki'yu, chka t'nan ti' wan 'in kwilyo'o wan sa ña'an nu nchka t'nan ti' wan 'wan, ti ykwi' ti wan. Lo'o 'wan ne' kuna'an wan, ndi'in cha' ku'ni tnun wan 'in kwilyo'o wan.

6

¹ 'Wan yu kune' ni, tukwa wan tñan nu kulo ne' kula 'wan, cha' ngwaña'an nchka ti' Ndiose X'naan cha' ku'ni wan.

² Ska cha' nu ykwi' Ndiose lo'o nten ti kulo lka cha' re: "Tukwa wan cha' nu nchkwi' sti wan, cha' nu nchkwi' jya'an wan." Lo'o ndiya xka cha' nu ykwi' Ndiose lo'oan si ku'nian ngwaña'an:

³ "Ka su'we ka tiye wan bra kan', ka'an yijan talo wan tyi'in wan lo chalyuu bra kan'" ndukwin Ndiose.

⁴ 'Wan nu lka wan sti nu xuwe ni, ja ta wan se'en cha' tyi'in wsuun wan lo'o sñi' wan. Bra nu ngi'ni ku'u wan 'in sñi' wan, ka'ni ne' chin' si chañi ndiya cha' kuxi ngi'ni ne'; kwa'u su'we wan 'in ne' cha' kunan ne' cha' nu nchkwi' X'naan.

⁵ 'Wan, msu nu msi'i nten 'wan cha' ku'ni wan tñan 'in ne' xu'we ti, ku'ni wan nchga tñan nu kulo x'nan wan 'wan lo chalyuu. Kuwe chin' ti' wan sa ña'an nu ku'ni wan tñan 'in ne', cha' tyukwi ti tiye wan ku'ni wan tñan kan'; ku'ni wan tñan kan' sa ña'an lka si ngi'ni wan tñan 'in Krixtu.

⁶ Ku'ni wan tñan 'in ne' sikwa; ja ku'ni wan tñan kan' cha' kanun su'we ti wan lo'o ne', xa nu nduun ti ne' nsñi ne' kwenta 'wan si ngi'ni wan tñan. Su'we la si tyu'wi ti' wan cha' ti kwi' msu 'in Krixtu lka wan ni, kan' cha' tyukwi ti tiye wan ku'ni wan nchga tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian.

⁷ Su'we ti ku'ni wan nchga tñan sikwa, tyu'wi ti' wan cha' tñan 'in ykwi' X'naan lka nu ngi'ni wan, si' tñan 'in nten chalyuu ti.

⁸ Ja n'ni cha' ni siya msu nu msi'i ti nten lka wan, ni siya msu nu ndi'in su'we ti lka wan; wa jlyo tian' cha' nda X'naan cha' su'we 'in nchga nten nu su'we ngi'ni tñan cha' 'in Ni.

⁹ 'Wan x'nan msu ni, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' ña'ansiin su'we

wan 'in msu 'wan. Ja xitsen wan 'in ne', ja ku'ni tlá wan 'in ne' kan'; tyaa yu'wi ti' wan cha' ska ti X'naan nu nduun loo la 'wan lo'o ne' kan', lo'o ska ti biya' ngi'ni Ni lo'o nchga nten.

Ya' xñan nu kunanjo'o 'in ne' nu msñi cha' 'in Krixtu, cha' xuun ne' lo'o kune' xa'an

¹⁰ Lo'o ni, ndi'in cha' chka ngula la ti' wan ni' kasiya 'wan, cha' su'wa ti ngi'ni wan tñan lo'o ykwi' X'naan, lo'o ngwaña'an tnun 'a jwersa nsu'wi 'in Ndiose.

¹¹ Nchga bra tya'an cha' tiye wan cha' 'in nchga cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o wan, cha' ka ku'ni wan kwenta 'wan, ti ykwi' ti wan, cha' ja kwiñi lyo'o kune' xa'an 'wan.

¹² Ja nxuan lo'o nten chalyuu ti, nu chin' ti jwersa nsu'wi 'in ne'; nu nxuun lo'oan lka nchga kwi'in kuxi nu nsu'wi nde ni' kwan. Ngula 'a ti' kwi'in kan', kwi' kan' lka nu nchka 'a ti' tyijin lyo 'in Ndiose; lo'o ja nchka 'in ran. Ti kwi' kwi'in kuxi kan' nchka ti' ka x'nan chalyuu, lo'o ngwaña'an ndlo ran tñan 'in nten cha' ku'ni ne' nchga loo cha' kuxi lo chalyuu bra ni.

¹³ Cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'oan ni, sa ña'an lka ste' sndaru nu nda'an wsuun, ngwaña'an lka cha' kan' 'in Ndiose; xkwi' chkwan lka ste' sndaru, cha' kunanjo'o 'in yu xa nu nxuun yu. Kwi' ngwaña'an 'wan, tukwa wan nchga cha' nu nchkwi' Ndiose, xñi su'we wan cha' kan' ni; lo'o xa nu tiya bra nu kuxi kan', ka talo wan cha' xuun wan lo'o kune' xa'an bra kan'. Si ngwaña'an ku'ni wan, xa wa mdyii cha' wsuun kan' ti tyi'in su'we kasiya 'wan sa ña'an nu mdi'in wan ti kulo.

¹⁴ Kan' cha' ku'ni tiya ti' wan sikwa; sa ña'an nu ndi'in kijin si' sndaru cha' chkan' su'we ste' yu, ngwaña'an 'wan, xñi su'we wan cha' nu nchkwi' Ndiose. Xkwi' cha' nu ñi chkwi' wan, cha' bra kan' ka xuun ta'a wan lo'o nu kuxi. Ska sndaru ni, nchkun' chkwan ña'aan lo tiye yu lo'o nde chun' yu. Kwi' ngwaña'an 'wan, ja ka xtya ne' ki'ya 'wan si xkwi' tñan nu ñi ku'ni wan.

15 Ngula kanan nsu'wi kiya' sndaru. Kwi' ngwaña'an 'wan, ku'ni xu'we wan 'wan cha' tsa' wan chkwi' wan cha' 'in Ndiose lo'o nten; chkwi' wan lo'o ne' cha' ka kulaa Ni 'in ne' kan', cha' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ni kasiya 'in ne'.

16 Lo'o ndukwa ska chkwan kwaja' skun sndaru; bra nu kuun nu nxuun lo'o yu kilya nu ndukwa kii' loo 'in yu, bra kan' tukun' yu loo kilya kan' lo'o chkwan kwaja' kan'. Ngwaña'an ka 'wan si chañi cha' msñi wan cha' 'in Ndiose, ka ku'ni wan kwenta 'wan, ti ykwi' ti wan nchga bra cha' ja ku'ni nu kuxi kanan 'wan.

17 Skwa' chkwan ndukwa ke sndaru cha' skun' ke ne'. Kwi' ngwaña'an 'wan, wa ngulaa Ni 'wan, kan' cha' wa ndiya nu ña'ansiin 'wan bra kan'. Xñi wan nchga cha' nu nchkwi' Tyi'i Ndiose lo'o wan cha' kaja cha' nu chkwi' wan lo'o xka ta nten, sa ña'an lka si wa msñi wan ska xtyi nu cha 'a 'in sndaru.

18 Chkwi' wan lo'o Ndiose bra nu xuun wan lo'o nu kuxi, jñan wan chabiya' 'in Ni; nchga bra taya' Tyi'i Ndiose 'wan cha' ka chkwi' wan lo'o Ni. Kwi' ngwaña'an ndi'in cha' chkwi' wan lo'o Ni cha' 'in nchga nten nu wa msñi cha' 'in Ni. Kan' cha' sikwa, ndii ti ti' wan chkwi' wan lo'o Ni, cha' ja ka ndaja ti' wan.

19 Lo'o ngwaña'an su'we si chkwi' wan lo'o Ndiose Stian cha' 'ñaän, cha' ti ta la Ni cha' nu chkwiin' lo'o nten, cha' ka ngula la ti' kasiya 'ñaän chkwiin' lo'o nten sa ña'an ya' nu ka biya' su'we ti' ne', cha' ka kulaa Krixtu 'in ne' ya' nu kuxi; ska cha' nu ja ya kunan ne' lka cha' kan'.

20 Wa ngulo suwi Ni 'ñaän cha' tsa'aän tijyu', cha' chkwiin' cha' kan' lo'o nten; kan' cha' lkaän presu ni. Chkwi' wan lo'o Ndiose cha' 'ñaän sikwa, cha' ka chkwiin' ñi cha' kan' lo'o nten, sa ña'an nu ndi'in cha' chkwiin'.

Mslaa' Palyu 'in ne'

21 Wa msu'waän 'in Tíquico cha' tsa' yu se'en ndi'in wan. Su'we 'a nka tiye ba cha' su'wa 'a y'ni ba tñan 'in ykwi' X'naan lo'o yu. Katsa' ji yu 'wan

nchga cha' nu nchka 'ñaän nde re, sa ña'an tñan nu ngi'niin.

22 Kan' cha' wa msu'waän 'in yu ndijyan yu se'en ndi'in wan, cha' su'we la kanun kasiya 'wan xa nu kunan wan sa ña'an cha' nu nchka 'ware.

23 Lo'o ni, chkwiin' lo'o Ndiose Stian, lo'o X'naan Jesucristo cha' 'wan, ta'a msñian cha' 'in Krixtu; ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in kasiya 'wan, cha' su'we ti xu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'aan, chun' cha' nchga bra ndyaa ña'an ti' wan 'in Ndiose.

24 Kwi' ngwaña'an nchka tiän' cha' ña'an ti ku'ni Ni cha' su'we lo'o ta'a wan nu su'we nsu'wi tiye wan 'in X'naan Jesucristo, nchga wan nu ja nchka ti' wan kulaa ya' wan 'in Krixtu. Ngwaña'an ka sikwa.

Kityi nu ngwa'an Palyu ndyaa se'en ndi'in nten 'in Jesucristo nde kichen Filipos

¹ Palyu lo'o Timu lka ba re. Ta'a tyukwaa ba ngi'ni ba tñan 'in Jesucristo, kan' cha' nda'an ba kityi re cha' tsaa se'en ndi'in wan, cha' ta'a nten 'in Ndiose lkaan. Wa msñian cha' 'in Jesucristo, kan' cha' lkaan nten 'in Ndiose. Kwi' ngwaña'an, lo'o kityi re chkwi' ba chin' lo'o nchga yu kula nu nka ndloo 'in nchga ta nten 'wan, lo'o chkwi' ba chin' lo'o xka ta la ne' nu lka tñan cha' 'wan, nu ndaya' 'a 'wan.

² Nde lka cha' nu nchka tiän', cha' ña'an ti ku'ni la Ndiose Stian cha' su'we lo'o wan, cha' tiin ti tyi'in wan chun' nu ndyaa ña'an ti' wan 'in Jesucristo nu nka X'naan.

Nchkwi' Palyu lo'o Ndiose cha' 'in ne' Filipos kan'

³ Nchga bra nu ndyu'wi tiän' 'wan, bra kan' su'we 'a nka tiyeën; ndyaän xu'we 'in Ndiose cha' 'in nchga wan bra kan'.

⁴ Ndiya 'a tiän' njñaän ska cha' 'in Ndiose cha' 'wan bra nu nchkwiin' lo'o Ni.

⁵ Ti bra nu ynan wan cha' su'we 'in Krixtu ti kulo, ña'an ti ja ya tyii cha' ndaya' wan 'ñaän cha' chkwiin' cha' kan' lo'o xka ta nten nu ndi'in tijyu' la;

⁶ kan' cha' jlyo tiän' ni, cha' ña'an ti ku'ni Ndiose tñan ni' kasiya 'wan, sa ña'an ya' nu tsaa to'o su'we tñan kan', bra nu kan Jesucristo xiya', cha' kwi' Ndiose lka nu mdyisnan ngi'ni tñan ni' kasiya 'wan ti kulo.

⁷ Su'we cha' ngwaña'an nda'an cha' tiyeën cha' 'wan, cha' nchga tsan su'we 'a nka tiyeën na'aän 'wan; su'wa ti nka tiye wan lo'oün, su'we 'a ngi'ni wan lo'oün cha' ngi'nian tñan 'in Jesucristo. Lye 'a ndaya' wan 'ñaän

nu ngwa xkan' bra nu mdi'iin tloo ne' nu nka ndloo, cha' mdo'oün luwiin tloo ne' kan'. Bra kan' ykwiin' lo'o ne' cha' su'we 'a lka cha' nu wa ytsa' Ndiose 'ñaän, lo'o ngwaña'an ytsaän' ñi 'in ne' sa ña'an lka cha' nu ñi kan'. Lo'o ni, ti ndaya' 'a wan 'ñaän, ni siya nsu'wiin ni' ña'an chkwan chun' cha' nchkwiin' cha' 'in Jesús lo'o nten.

⁸ Jlyo ti' Ndiose cha' sa ña'an nu su'we nka tiye Jesucristo ña'an Ni 'in ta'a wan, kwi' ngwaña'an su'we 'a nka tiyeën na'aän 'wan.

⁹ Nde lka cha' nu nchkwiin' lo'o Ndiose cha' 'wan: njñaän chabiya' 'in Ni cha' ña'an ti su'we la xu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan, cha' ngwaña'an ka biya' la ti' wan nchga cha', cha' ngwaña'an su'we la tya'an cha' tiye wan;

¹⁰ njñaän 'in Ni cha' nchga bra ka ki'ya cha' ke wan sa ña'an cha' nu su'we la ku'ni wan, cha' ja xlyaa 'a wan ku'ni wan cha' kuxi, lo'o ja kanun yuwe' 'wan bra nu tiya tsan cha' kan Krixtu xiya'.

¹¹ Ka'an 'a cha' su'we ka ku'ni wan nchga se'en ndi'in wan lo chalyuu chun' Jesucristo, cha' ngi'ni Krixtu tñan ni' kasiya 'wan; kan' cha' ka ku'ni tnun wan 'in Ndiose, bra nu tyu'wi ti' wan cha' tnun nu ngi'ni Ni.

Ska ti cha' nchka ti' Palyu lo chalyuu, cha' kayu tñan 'in Krixtu

¹² Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, nchka tiän' cha' ka biya' su'we ti' wan cha' wa ynen la cha' su'we 'in Jesús lo kichen re, chun' nu ti'í nu ndijiin re.

¹³ Nsu'wiin ni' ña'an chkwan ni, kan' cha' jlyo ti' nchga nten nu ndi'in na'an tnun 'in gobierno re, cha' wa msu'wa ne' 'ñaän ni' ña'an chkwan chun' cha' nda'aän lo tñan 'in Krixtu; ni siya nchga sndaru nu ndi'in nde re, ni siya xka ta nten, jlyo ti' ne' cha' kan'.

¹⁴ Lo'o ngwaña'an nchga ta'a msñian cha' 'in Jesús, su'we la ndyaa ña'an ti' ne' cha' 'in X'naan ni, ngwa ngula la chin' tiye ne' ni; ja ntsen ne' chkwi' ne' cha' 'in Ndiose lo'o xka la nten, cha' lo'o na' ja ntseën laja nu nsu'wiin ni' ña'an chkwan re.

¹⁵ Chañi cha' ndiya nten nu nchkwi' cha' 'in Krixtu lo'o ta'a nten ne', ni siya chen nka tiye ne'; nchka 'a ti' nten kan' xuun ta'a ne' lo'o ba. Lo'o ti ndiya la chin' xka ta nten nu nchkwi' cha' kan' cha' su'we nka tiye ne' lo'o ba.

¹⁶⁻¹⁷ Su'we 'a nka tiye ne' kan' ña'an ne' 'in Ndiose, lo'o ngwaña'an jlyo ti' ne' cha' wa nda Ni tñan 'ñaän cha' xkweën 'in nten nu nxuun lo'oan cha' su'we nu 'in Krixtu. Nten nu chen nka tiye ni, si'i tyukwi ti tiye ne' nchkwi' ne' cha' 'in Krixtu; nchka ti' ne' tyijin lyo ne' 'in ta'a nten ne'. Lo'o ngwaña'an, nchka 'a ti' ne' kan' ta la ne' nu ti'í 'ñaän laja nu nsu'wiin ni ña'an chkwan re.

¹⁸ Ja nduwe tiän' sa ña'an ngi'ni ne' kan', ni siya tyukwi ti tiye ne' chkwi' ne' cha' 'in Krixtu lo'o nten, ni siya cha' kwiñi nka tiye ne' bra nu nchkwi' ne' cha' kan'; su'we 'a nka tiyeën cha' 'in ya ña'an ti nten nu chkwi' cha' 'in Krixtu kan'.

Ngwaña'an su'we la ka tiyeën tyempu nde loo la.

¹⁹ Nxke' tiän' cha' ndla ti ka su'we la cha' 'ñaän re, cha' jlyo tiän' sa ña'an njñan 'a wan cha' 'in Ndiose cha' tyo'oün ni' ña'an chkwan re, cha' wa lyaän; jlyo tiän' cha' ti kwi' Tyi'i ykwi' Jesucristo lye 'a nsu'wa ya' 'ñaän.

²⁰ Nde lka tñan nu nchka tiän' ku'niin: Nchka 'a tiän' cha' ja ka jyu'u tiän' chkwiin' cha' 'in Jesús lo'o nten; ni siya tyempu nu ndijyan nde loo la, ni siya bra ni, ja ka jyu'u tiän' bra kan', nka tiyeën. Nchka tiän' cha' ka ngula la tiyeën cha' chkwiin' cha' 'in Jesús lo'o nten. Ngwaña'an nchka tiän' ku'niin, cha' ña'an ti ku'niin tnuün 'in Krixtu, ni siya ti lu'uün, ni siya wa ngujwiin.

²¹ Ska ti cha' nchka tiän' ku'niin lo chalyuu, cha' kaän tñan 'in Krixtu. Su'we la ni siya kajaän, nxke' tiän', cha' bra kan' ka ña'aän 'in Ndiose;

²² ja jlyo tiän' nan lka nu su'we la ku'niin, cha' ja chan ka ku'niin ti ka'an la tñan 'in nu nka X'naan, si ti ndi'in laän lo chalyuu.

²³ Tyukwaa lo cha' nchka tiän' cha' ka 'ñaän sikwa: Nchka 'a tiän' ku-

laa ti'iin chalyuu re, cha' bra kan' ka tyi'iin lo'o Krixtu, cha' kan' nu su'we la, nxke' tiän';

²⁴ lo'o ni, ndloo la cha' 'wan cha' tyi'iin laän lo chalyuu re.

²⁵ Nxke' tiän' cha' ngwaña'an ka 'ñaän, cha' ti tyi'iin laän ti chin' lo chalyuu re. Bra kan' ka tayaän' laän 'wan ta'a wan, cha' sten su'we la wan cha' 'in Krixtu; ngwaña'an ka su'we la ka tiye wan cha' nu su'we la tsaa ña'an ti' wan 'in Ni.

²⁶ Bra nu kaän tyi'iin se'en ndi'in wan xiya', bra kan' su'we la ka tiye wan cha' 'in Jesucristo chun' tñan nu wa y'niin.

²⁷ Kan' cha' ni, ki'ya wan kwenta sa ña'an ndi'in cha' ku'ni wan lo chalyuu xa wa msñi wan cha' 'in Krixtu. Si ngwaña'an ku'ni wan, bra kan' ja n'ni cha' ni siya kaän kichen tyi wan, ni siya ja ka kaän. Ja chan kaja cha' 'ñaän cha' ska ti cha' nsu'wi tiye wan lo'o ta'a wan, cha' nsu'wi 'a cha' tlyu ti' 'wan lo'o nten nu nxuun lo'o wan; ja chan su'wa ti nda'an cha' tiye wan lo'o ta'a wan, ni siya chan 'a nchkwi' wan lo'o ne' cha' xñi ne' cha' su'we kan' 'in Krixtu.

²⁸ Bra nu ku'ni wan ngwaña'an, bra kan' ja ndi'in cha' kutsen wan 'in nu nxuun lo'o wan, chun' cha' ka biya' ti' ne' cha' ndi'in cha' ku'ni tyii Ndiose nchga nten kuxi. Lo'o 'wan ni, wa ngulaa wan 'in nu kuxi kan'; wa y'ni Ndiose cha' ka tyijin lyo wan 'in nchga cha' kuxi kan'.

²⁹ Su'we 'a lka cha' mda Ndiose chabiya' cha' msñi wan cha' 'in Krixtu, ni siya ndi'in cha' tyijin wan chin' nu ti'í, cha' nu msñi wan cha' 'in Krixtu kan'.

³⁰ Su'wa ti nchka cha' 'wan lo'oün, ti'in 'a tñan nu wa mjwi 'ñaan. Wa na'an wan sa ña'an y'niin tñan ti ngwa xkan', cha' lye 'a msuün lo'o nu kuxi; kwi' ngwaña'an, ka biya' ti' wan cha' lye 'a ngi'niin tñan ni.

2

Ngwa Jesús skayu ti'i bra nu yan yu lo chalyuu, lo'o chun' ndi'in la tlyu 'a chabiya' mda Ndiose 'in yu

¹ Ja chan wa ngula la tiye wan ni, cha' wa msñi wan cha' 'in Krixtu; wa su'we la nka tiye wan ni, cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'wan. Ti kwi' ti cha', lo'o Tyi'i Ndiose su'wa ti ndi'in cha' 'wan lo'o ta'a wan, ngwaña'an lo'o Ndiose. Lo'o ni, ngwa t'nan la ti' wan 'in ta'a nten wan, wa ngwa su'we tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan.

² Kan' cha' ni, si chañi cha' ngwaña'an ngi'ni wan, ku'ni wan cha' ka su'we ka tiyeën sikwa; ngwaña'an ka bra nu ña'aan cha' su'wa 'a ndi'in cha' 'wan lo'o ta'a wan, cha' ska ti cha' nka tiye wan, cha' ska ti cha' nda'an tiye wan, cha' ska ti biya' su'we ti ngi'ni wan lo'o ta'a wan.

³ Ja chkwi' wan lye 'a bra nu ku'ni wan ska tñan; si'i xkwi' cha' 'wan, ti ykwi' ti wan, tya'an cha' tiye wan. Kwi' ngwaña'an, ja ku'ni siye' wan lo'o ta'a wan. Su'we la si tya'an cha' re tiye wan, cha' su'we la xka yu ta'a wan, ja su'we ykwi' wan.

⁴ Kuwe la ti' wan 'in xka yu ta'a wan cha' ka su'we la cha' 'in ne', si'i xkwi' cha' 'wan, ti ykwi' ti wan, nu ndi'in cha' kuwe ti' wan.

⁵ Su'we la si tya'an cha' tiye wan cha' re, ti kwi' ña'an cha' nu mda'an tiye ykwi' Jesucristo. Ngwaña'an ngwa 'in yu:

⁶ Tyukwi tyempu lka Jesucristo Ndiose siya' ti, ja nsu'wi bra nu ja lka yu Ndiose; bra nu yan yu lo chalyuu, ja mda'an cha' tiye Jesús cha' kan lo'o yu nchga chabiya' 'in Ndiose, ni siya yu'wi 'a chabiya' 'in yu se'en mdi'in yu nu ngwa ti kulo, cha' su'wa ndi'in cha' 'in yu lo'o Ndiose Sti yu.

⁷ Mxnun yu chabiya' nu nsu'wi 'in yu se'en ndi'in Ndiose Sti yu, cha' su'we la ngwa tiye yu xa nu y'ni yu ngwaña'an. Bra kan' mslyaa yu ngwa yu nten, cha' kaja ña'an taya' yu ñaan; sa ña'an ndlya nten, ngwaña'an ngula yu lo chalyuu, nten siya' ti ngwa yu.

⁸ Ngwa yu ska nten ti'i, lo'o ngwaña'an su'we 'a mdukwa yu tñan nu ngulo Ndiose Sti yu 'in yu, ni siya ngujwi yu. Lo'o ngujwi yu lo wsi, ña'an ti' ndujwi nten 'in ne' nu xa'an

'a bra kan'.

⁹ Kan' cha' ni, wa ndyaa lo'o Ndiose 'in yu cha' su'wa ti tyi'in yu nde se'en tlyu la se'en ndukwa Ni; lo'o tlyu 'a chabiya' wa nda Ni 'in Jesús ni. Tyukwi ña'aan chalyuu ja nsu'wi la xka chabiya' nu tlyu la,

¹⁰ cha' ngwaña'an tyuun xtyin' nchga nan lu'u tloo Jesús, ni siya nten, ni siya kwi'in. Ja tyii cha' ku'ni tnun nten 'in Ni, cha' 'in chabiya' nu tnun 'a nu wa nda Ni 'in yu, ni siya nu ndi'in ni' kwan, ni siya nu ndi'in lo chalyuu, ni siya nten nu wa ngutsi', lo'o ayman kan' ku'ni tnun ne' 'in yu.

¹¹ Kwen 'a chkwi' nchga nten cha' Jesucristo lka X'nan nchga chalyuu, ngwaña'an su'we 'a ku'ni tnun ne' 'in Ndiose Stian.

Sa ña'an xaa nu nda kwii kulasiin xa tla, ngwaña'an nkaan laja nu ndi'ian lo chalyuu

¹² 'Wan ne' ta'aan nu ndiya 'a tiän' 'wan, mdukwa 'a wan cha' nu ykwiin' nchga tsan bra nu mdi'iin lo'o wan; lo'o ña'an ti ndloo 'a cha' 'wan cha' ti tukwa la wan cha' nu nchkwii'n ni, ni siya tijyu' 'a ndi'iin se'en ndi'in wan. Ña'an ti ku'ni wan tñan cha' ku'ni ji nchga cha' nu ngwa ti' Ndiose ku'ni ni' kasiya 'wan bra nu ngulaa Jesucristo 'wan 'in cha' kuxi. Chin' ti cha' xu'wi tiye wan, ti ykwi' ti wan, kuwe la ti' wan 'in Ndiose.

¹³ Tyu'wi ti' wan cha' nchga tsan ngi'ni Ndiose tñan ni' kasiya 'wan, cha' ka ku'ni wan tñan 'in Ni; ngwaña'an ngi'ni Ni cha' xlyaa wan ku'ni wan nchga tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'ni wan.

¹⁴ Nchga lo tñan nu ku'ni wan ni, si'i xkwi' nan ngi'ni ki'ya wan ska cha' xa nu ngi'ni wan tñan kan'. Ja chkwi' wan cha' chen ña'an lo'o nten,

¹⁵ cha' ja ka chkwi' ne' cha' ndukwi wan ki'ya, si'ya cha' kuxi nu ngi'ni wan bra kan'. Su'we la si ka biya' ti' ne' cha' chañi cha' lka wan sñi' Ndiose tyukwi ti tiye wan, ni siya xkwi' laja nten kuxi ndi'in wan lo chalyuu, laja nten nu chen nka tiye ne' ña'an ne' 'in ta'a nten ne'. Cha' 'wan ndi'in cha' kanen cha' 'in Jesús

nchga se'en ndi'in nten kan'; sa ña'an xaa nu nda kulasiin tla, ngwaña'an ta wan xaa lo chalyuu,

¹⁶ bra nu chkwi' wan lo'o ne' cha' su'we nu 'in Krixtu nu ka ta chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne'. Si ngwaña'an ku'ni wan, ka su'we 'a ka tiyeen na'aan 'wan bra nu tiya tsan nu ku'ni biya' Krixtu 'in nchga nten. Bra kan' ka biya' tiän' cha' su'we ti yaa to'o tñan 'ñaan, si'i nan mna' tñan 'ñaan ya ña'an ti.

¹⁷⁻¹⁸ Jlyo tiän' cha' si'i chin' ti tñan y'ni wan bra nu msñi wan cha' 'in Ndiose; ka'an 'a nan nu mxnun wan, tyun ya' nda wan tyukwi ña'aan wan cha' ka wan tñan 'in Krixtu, chun' nu wa msñi wan cha' 'in Ni. Lo'oün kujwi ne' 'ñaan ni, nxke' tiän'; kana' chalyuu 'ñaan ni cha' 'wan. Lo'o ja ntseen; ni siya ngwaña'an ka 'ñaan, su'we 'a ka tiyeen se'en ndi'iin. Kwi' ngwaña'an nxke' tiän' cha' ka su'we tiye wan, cha' su'wa ti ka su'we tiyeen lo'o wan.

Nchkwi' Palyu cha' 'in Timu lo'o Epafrodito

¹⁹ Chabiya' 'in Jesús nu nka X'naan, ja chan ndla ti su'waän 'in Timu cha' tsaa yu se'en ndi'in wan, cha' kaja chin' rsun 'ñaan sa ña'an ndi'in wan; su'we 'a ka tiyeen bra nu kunaän cha' kan'.

²⁰ Ska ti yu kan' lka nu chañi cha' su'wa ti nka tiye yu lo'oün, nu chañi cha' su'we nka tiye yu ña'an yu 'wan;

²¹ ja nsu'wi 'a xka ne' ta'aan nde re nu nduwe ti' sa ña'an nchka tñan 'in Jesucristo se'en ndi'in wan; xkwi' tñan 'in ne' nsu'wi la tiye ne'.

²² Lo'o 'wan, wa jlyo ti' wan cha' luwi 'a tñan nu ngi'ni Timu kan'. Su'wa ti ngi'ni yu tñan lo'oün sa ña'an si wa lka yu sñiän', su'wa ti nda'an ba nchkwi' ba cha' su'we 'in Jesús lo'o ne' xka kichen.

²³ Bra nu tyii ka biya' 'ñaan lo'o wse, bra kan' su'waän 'in yu cha' bra ti tsaa yu se'en ndi'in wan,

²⁴ ni siya nxke' tiän' cha' lo'oün ykwiin' kaän ndla ti se'en ndi'in wan, chabiya' 'in ykwi' X'naan.

²⁵ Lo'o ngwaña'an, ndi'in 'a cha' kan xka yu se'en ndi'in wan, nka tiyeen; Epafrodito naan yu kan'. Ti kwi' yu ta'a nda'an ba tñan lka yu, lo'o ngwaña'an, ngula 'a tñan y'ni yu lo'o ba bra nu mxkwen ba 'in ne' kuxi cha' 'in Jesús. Ti kwi' yu kan' lka yu nu msu'wa wan 'in yu yan se'en mdi'iin nu ngwa xkan', cha' taya' yu 'ñaan lo'o nan lka nu lyiji chin' 'ñaan cha' tyijin yu'wi 'ñaan lo chalyuu.

²⁶ Ndiya 'a ti' yu 'wan, kan' cha' nchka ti' yu kan na'an yu 'wan xiya'; ka'an 'a cha' mda'an tiye yu bra nu mjwi rsun 'in yu cha' wa ynan wan cha' ti' 'a yu.

²⁷ Lo'o chañi cha' ti' 'a yu nu ngwa bra kan', ngwa cha' kaja yu; lo'o Ndiose ngwa t'nan ti' Ni 'in yu. Kwi' ngwaña'an, ngwa t'nan ti' Ni 'ñaan, cha' ngwa xi'in 'a tiän' nde re; lo'o kan' lye la ngwa xi'in tiän' si wa ngu'wi yu, lo'o wa nchkaa yu ni.

²⁸ Kan' cha' su'we 'a nka tiyeen ni, si ndla ti kan yu se'en ndi'in wan, cha' lo'o wan ka su'we la ka tiye wan, bra nu ña'an wan 'in yu xiya'. Ja ndi'in cha' kuwe 'a tiän' cha' 'wan bra kan'.

²⁹ Ka su'we 'a ka tiye wan lo'o yu ni; su'we 'a chkwi' wan lo'o yu bra nu tiyan yu se'en ndi'in wan, cha' lka yu ta'a msñi wan cha' 'in X'naan. Kwi' ngwaña'an, ku'ni tlyu wan 'in ya ña'an ti nten nu ku'ni sa ña'an nu ngi'ni yu kan';

³⁰ ja ytsen yu, ni siya wa kaja ti yu laja nu mdaya' yu 'wa lo'o tñan 'in Krixtu re ti ngwa xkan'. Ni siya ja ngwa kan wan nde re, wa msu'wa wan 'in ykwi' yu yan yu cha' ku'ni yu ti kwi' tñan nu ja ngwa 'wan ku'ni wan, cha' nu ndaya' 'a yu 'wa bra kan'.

3

Sa ña'an nu chañi ka cha' katin ki'ya nu nsu'wi 'ñaan cha' 'in Ndiose

¹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, nchka 'a tiän' cha' ka su'we 'a ka tiye wan ni chabiya' 'in ykwi' nu nka X'naan. Ja n'ni cha' 'ñaan, ni siya xiya' chkwiin' ti kwi' ta'a cha' nu ytsaan'

'wan ti kulo; ja chan tayaän' chin' 'wan, si chkwiiñ' ngwaña'an xiya'.

² Kan' cha' ni, ndii ti ti' wan, ki'ya su'we wan kwenta 'in ne' kuxi kan', cha' nu sa ña'an nu ngi'ni xne' ndaja, ngwaña'an ngi'ni ne' kan'. Lo'o cha' kula nu ndyaa ña'an 'a ti' ne' kan', kan' cha' ndatsaa ne' 'in xka ta nten cha' xi'yu kijin 'in ne', ni siya kuxi nsu'wi tiye ne' ngi'ni ne' tñan kan', si' nan su'we nka tiye ne'.

³ Nan ni, chañi lka cha' nkwan Ndiose 'ñaan, ni siya xka ña'an nchkwí' ne' kan'. Ngi'ni tnuan 'in Ndiose chabiya' 'in Tyi'i Ni; su'we 'a nka tiyeaan ndi'ian lo chalyuu ni, xa wa mjwi chalyuu kwi 'ñaan nu nda Jesucristo, lo'o ja ndyaa ña'an tian' xka la cha' nu ndatsaa 'a 'in nten chalyuu ta'aan.

⁴ Lo'oũn, yaa ña'an 'a tiän' 'in cha' kula kan'. Ti ngwa xkan' la ni, ja yu'wi xka nten nu su'wa y'ni lo'oũn, lye la mdukwaän nchga cha' kula nu nsu'wi 'in ne' judío ta'a ba.

⁵ Wa snu' ti tsan nsu'wiin bra nu msi'yu ne' kijiin cha' nkwan ne' 'ñaan; ne' judío lkaän ti xa nu ngulaän, tnen ne' hebreo kan' lka tneën. Ngwaña'an ti kwi' ne' Benjamín ngwa ne' kula 'ñaan. Ne' fariseo lkaän, kan' cha' mdukwaän 'aän nchga tñan nu ndi'in cha' ku'ni ba cha' 'in cha' kula 'in ne' judío;

⁶ chun' cha' nu yaa ña'an 'a tiän' 'in cha' kula kan', kan' cha' lye 'a mdaän nu ti'í 'in ya ña'an ti nten nu msñi cha' 'in Jesucristo, y'niin liye' 'a tiän' 'in ne' kan'. Lo'o ngwaña'an, ja ndi'in 'a ki'ya 'ñaan lo'o ne' judío cha' 'in cha' kula kan', cha' mdukwaän 'aän nchga cha' kula kan'; ti s'ni wa ngwa luwi kasiya 'ñaan, si chañi cha' ka su'we kasiya 'ñaan cha' 'in Ndiose ngwaña'an ti.

⁷ Ti s'ni mske' tiän' cha' su'we 'a nten lkaän chun' nu mdukwaän cha' kula kan'; lo'o ni, ja ndloo 'a cha' kan' 'ñaan chun' ndyaa ña'an tiän' 'in Krixtu.

⁸ Lo'o ngwaña'an, ni siya kana' nchga cha' nu ndiya 'a tiän' lo chalyuu, ja nduwe tiän'; tlyu la lka cha'

su'we nu wa mjwi 'ñaan ni, cha' nsu'wi lyoũn 'in Jesucristo nu nka X'naän. Wa y'ni Krixtu cha' wa ngulaa yaän' nchga cha' kula kan'; lo'o ja su'we cha' kula kan' siya' ti, nxke' tiän' ni. Sa kan' ti cha' nchka tiän', cha' sñiin su'ween cha' 'in Krixtu,

⁹ cha' su'wa ka tiyeen lo'o Ni. Nu ngwa s'ni, ja y'ni tyii 'a Ndiose ki'ya 'ñaan ni siya mdukwaän 'aän cha' kula kan'; siya' ti bra nu ndyaa ña'an tiän' tñan nu y'ni Krixtu, bra kan' y'ni tyii ji Ni ki'ya 'ñaan. Sa kan' ti tñan y'ni Ni cha' ka su'we kasiya 'ñaan.

¹⁰ Lo'o ni, sa kan' ti cha' nchka tiän', cha' xu'wi lyoũn jiin 'in Krixtu, cha' ka jlyo tiän' cha' ti ngi'ni Ndiose tñan lo'oũn lo'o ti kwi' jwersa nu wa yu'wi 'in Ni bra nu y'ni Ni cha' ndyu'u Jesús xiya'. Ja n'ni cha' ni siya ngwaña'an tyijiin nu ti'í sa ña'an nu wa mdijin Jesús nu ti'í, ni siya kana' chalyuu 'ñaan kajaän sa ña'an nu ngujwi Krixtu lo wsi.

¹¹ Lo'o ni, ndi'in taän cha' kaja xka chalyuu 'ñaan chun' ndi'in la, ska chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'ñaan ni siya wa ngujwiin.

Ku'nian tñan cha' kaja ska cha' tnun 'ñaan nde loo la

¹² Ja chkwiiñ' cha' wa mdyii ngwa su'we kasiya 'ñaan tloo Ndiose siya' ti, lo'o ni, ja ndi'in 'a ki'ya 'ñaan; ja chkwiiñ' ngwaña'an. Nan wa ykwí' Jesucristo lo'oan cha' lkaan nten 'in Ndiose, kan' cha' lye 'a ngi'niin tñan cha' ka su'we ji kasiya 'ñaan.

¹³ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, jlyo tiän' cha' ti ji ka 'ñaan ngwaña'an. Sa kan' ti cha' ndloo 'a 'ñaan, cha' ndla ti ku'niin cha' kaja cha' tnun 'ñaan nde loo la, cha' ka su'we ji kasiya 'ñaan lo'o Ndiose, ni siya ja tyaa yu'wi 'a tiän' nchga cha' nu ngwa 'ñaan nu ngwa ti s'ni.

¹⁴ Kan' cha' sikwa, ndi'in cha' xñian tuwiin nu ñi cha' kaja cha' tnun kan' 'ñaan, ti kwi' cha' kan' nu wa y'ni xu'we Ndiose cha' 'ñaan se'en ndi'in Ni. Ka kaja cha' kan' 'ñaan la bra kan', chun' cha' nu wa ngwa su'wa cha' 'ñaan lo'o Jesucristo.

15 Su'we 'a si kwi' ngwaña'an tya'an cha' tiyeen, ta'aan nu wa msñiin su'wean cha' 'in Jesús; Ndiose lka nu kwa'u ñi la 'wan bra kan', si nsu'wi xka la ne' ta'a wan nu nda'an tiye xka la cha'.

16 Su'we sikwa, ti ku'niin laan ti kwi' ta'a cha', sa ña'an nu ngwa biya' su'we tian' ti kulo.

17 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, su'we si ku'ni wan sa ña'an cha' nu wa na'an wan 'ñaan ngi'niin. Kwi' ngwaña'an, ki'ya su'we wan kwenta sa ña'an nu ngi'ni xka la ne' ta'aan, nu ngi'ni sa ña'an nu ngi'ni ti bare, kwi' ngwaña'an ku'ni wan.

18 Wa tyun 'a ya' wa ytsa' ba cha' re 'wan, lo'o ni, chkwiin' lo'o wan xiya', ni siya xi'in 'a tiän' chkwiin' cha' re: Nsu'wi 'a nten nu nxuun lo'o Krixtu, ni siya wa ngujwi yu lo wsi cha' katin ki'ya 'in ne'; ta'a wsuun Krixtu lka ne' kan', cha' nsu'wi 'a cha' kuxi nu ngi'ni ne' nchga se'en nda'an ne'.

19 Ndi'in cha' tyaa ne' kan' la chalyuu tla bra nu kaja ne', cha' nsu'wi ska ndiose kwiñi 'in ne' kan'; nchga nan nu nxitukwi 'a ti' ne' cha' kaja 'in ne' lo chalyuu, kan' lka ndiose 'in ne' kan'. Lo'o ngwaña'an, siye' 'a ngi'ni ne' lo'o ta'a ne', ni siya ndi'in cha' ka jyu'u 'a ti' ne'; xkwi' nsu'wi tiye ne' 'in nchga nan nu nsu'wi lo chalyuu.

20 Nan ni, nde se'en ndi'in Ndiose siya' ti, nde kwa ndi'in kichen tyian nu chañi ka. Lo'o ni, su'we 'a nka tiyeen ndi'in taan 'in X'naan Jesucristo, ña'an bra tyo'o Ni ni' kwan kwi' se'en nu ka kichen tyian, cha' kan y'ya Ni 'ñaan lo chalyuu, cha' kulaa ji Ni 'ñaan.

21 Xa'an Ndiose tyukwi ña'an bra kan', cha' kaan sa ña'an nu lka ykwi' Ni. Na'an 'a tian' tyukwi ña'an ni, lo'o Ndiose, su'we 'a ña'an Ni tyukwi ña'an Ni; kan' cha' xa'an Ni 'ñaan tyukwi ña'an cha' kaan sa ña'an nu nchka ti' Ni nde loo la bra kan'. Ka 'in Ni kulo Ni tñan 'in nchga lo nan nu nsu'wi chalyuu, lo'o ngwaña'an, ka 'in Ni xa'an Ni tyukwi ña'an siya' ti.

4

Nchga tsan ka su'we ka tiyeen chabiya' 'in nu nka X'naan

1 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, ndiya 'a tiän' 'wan; nten nu wa nda Ndiose 'ñaan lka wan, cha' su'wa ngi'nian tñan 'in Ni. Su'we 'a nka tiyeen cha' 'wan, lo'o ngwaña'an, xi'in chin' tiän' xa nu ja ndi'iin se'en ndi'in wan. Ku'ni wan tñan cha' kanaan su'we cha' 'in nu nka X'naan ni' kasiya 'wan.

2 Lo'o 'wan Evodia lo'o Síntique ni, ku'ni wan cha' tlyu ti' 'ñaan chkwiin' ska cha' lo'o wan: Ndi'in cha' su'wa ti xu'wi tiye wan lo'o ta'a wan. Jesús nu nka X'naan y'ni cha' lka wan ta'aan, kan' cha' ku'ni wan cha' katin cha' wsuun nu nsu'wi 'wan lo'o ta'a wan.

3 Lo'o nu'win ni, nu su'we 'a ta'a nda'aan tñan, nchka tiän' cha' tayaa' 'in ta'a tyukwaa ne' kula kan', cha' ka su'we tiye ne' kan' lo'o ta'a ne'. Ta'a tyukwaa ne' kula kan' wa y'ni 'a ne' tñan cha' kanen la cha' su'we 'in Jesús nu ngwa xkan'; su'wa ti y'ni ne' kan' tñan lo'oün, lo'o Clemente, lo'o xka ne' ta'a nda'an ba tñan. Wa mda'an nin nchga ne' kan' lo kityi 'in Ndiose, se'en ndukwa nin nten nu kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne'.

4 Nchka tiän' cha' nchga tsan ka su'we ka tiye wan chabiya' 'in nu nka X'naan. Ni siya tukwa ya' chkwiin' cha' kan' lo'o wan: ¡Nchka tiän' cha' ka su'we ka tiye wan!

5 Xkwi' chka t'nän 'a ti' wan 'in nchga nten, cha' ka biya' ti' ne' cha' ngwaña'an ngi'ni wan. Wa ndla ti kan ykwi' X'naan xiya'.

6 Ja ska cha' kuwe ti' wan se'en, jñan wan cha' 'in Ndiose cha' 'in ya ña'an ti cha' nu ka 'wan. Lo'o ngwaña'an, tya wan xu'we 'in Ndiose cha' 'in nchga cha' nu nchka 'wan, bra nu chkwi' wan lo'o Ni.

7 Lo'o kan' tiin ti tyi'in wan, ni siya ja ka biya' ti' nten chalyuu ni cha' lka 'wan ngwaña'an. Ja ki'ya cha' kuxi ke wan bra kan', ja ka kuxi kasiya 'wan bra kan', chun' nu wa ngwa su'wa cha' 'wan lo'o Jesucristo.

Xu'wi tiye'an 'in nchga cha' nu su'we la

⁸ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, nde ña'an tya'an cha' tiye wan tyukwi tyempu nu ndi'in wan lo chalyuu: Tya'an cha' tiye wan 'in nchga cha' nu ñi; lo'o nchga cha' nu ngi'ni tlyu nten 'in, nchga ña'an nu ñi la ku'nian lo'o nten, nchga cha' nu luwi la xu'wi tiye'an, nchga cha' nu su'we 'a ña'an, nchga cha' nu su'we 'a ndiya ti' ne' ña'an ne', ni siya nchga cha' su'we kan', nu ngwaña'an su'we 'a nchkwi' nten 'in, kan' lka cha' nu ndi'in cha' xu'wi tiye wan.

⁹ Tyu'wi ti' wan nchga cha' nu wa y'ni xa'an wan 'ñaän, ni siya ska cha' nu wa ynan wan ti bra nu wa ykwiin' cha' kan' lo'o wan, ni siya ska cha' nu wa na'an wan ngi'niin; kan' lka cha' nu ndi'in cha' ku'ni wan, lo'o ku'ni Ndiose cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan bra kan'.

Su'we 'a nka tiye Palyu cha' wa yan lo'o ne' lomstan se'en ndi'in yu

¹⁰ Su'we 'a nka tiyeen bra nu na'aän cha' ngala lomstan nu msu'wa wan cha' mdiyan se'en ndi'in. Jlyo tiän' cha' Jesús nu nka X'naan y'ni cha' ndyu'wi ti' wan 'ñaän xiya', kan' cha' su'we 'a nka tiyeen. Jlyo tiän' cha' ja mjlyaa ti' wan 'ñaän, ni siya ja mjwi ña'an taya' wan 'ñaän ti ngwa xkan' la.

¹¹ Ja chkwiin' cha' lyiji 'a cha' su'we 'ñaän; su'we 'a ngala' tiän' lo'o ya ña'an ti nan nu ndyiji 'ñaän.

¹² Ndiya ya' nu lyiji 'a nan 'ñaän, lo'o ndiya ya' nu ka'an 'a nan mjwi 'ñaän; ngwaña'an ngala' tiän' lo'o ya ña'an ti nan nu kaja 'ñaän nchga se'en nda'aän lo tñan re. Ja n'ni cha' 'ñaän ni siya su'we 'a ndyiji nan kuün, ni siya ngite' tiän'; ni siya ka'an 'a nan nsu'wi 'ñaän, ni siya chin' 'a, ja ndlo 'a cha' kan' 'ñaän.

¹³ Kwi' Krixtu nda jwersa 'ñaän cha' taloün 'in nchga cha', nan lka nu kaja 'ñaän.

¹⁴ Ni siya ngwaña'an, su'we 'a nka tiyeen cha' wa ndaya' wan 'ñaän bra nu ndijiin' cha' kuxi nde re.

¹⁵ 'Wan ne' Filipos, jlyo ti' wan sa ña'an ngwa 'ñaän bra nu mdo'oün lo yuu 'in Macedonia, cha' nu mda'aän ykwiin' cha' 'in Jesús lo'o ne' kan'; bra kan' ska ta ti wan nu ngi'ni tnun wan 'in Ndiose nde kwa, nda wan lomstan cha' ka xu'we 'ñaän, cha' su'we 'a y'ni xa'an wan cha' 'in Jesús bra nu mdi'iin se'en ndi'in wan.

¹⁶ Lo'o ngwaña'an, tyun ya' wa nda wan xu'we 'ñaän cha' kaja chin' nan nu tyijin yu'wi 'ñaän nde kichen Tesalónica.

¹⁷ Lo'o si'i nan nka tiyeen cha' kaja ska cha' su'we 'ñaän, su'we la nka tiyeen ni siya kanun su'we cha' 'in Ndiose ni' kasiya 'wan.

¹⁸ Nde lka cha' nu chkwiin' lo'o wan ni: Wa ka'an 'a nan nda wan 'ñaän, kan' cha' nchka 'a tiän' tyaän xu'we 'wan; ja ndiya xka nan nu lyiji 'ñaän bra ni, ti bra nu yan Epafrodito, yan lo'o yu nchga cha' su'we nu wa nda wan 'ñaän. Ña'an ti' ska lomstan nu ndiya 'a ti' Ndiose 'in, ska nan nu nxkwa xi 'a tyi'i nchga se'en, ngwaña'an lka cha' su'we nu nda wan 'ñaän cha' 'in Ndiose.

¹⁹ Tnun 'a cha' su'we ndi'in 'in Ndiose, kan' cha' ta Ni nchga nan nu lyiji cha' tyijin yu'wi 'wan lo chalyuu; jlyo tiän' cha' ngwaña'an ngi'ni X'naan lo'o nten chabiya' 'in Jesucristo.

²⁰ ¡Tyukwi tyempu ku'ni tnuan 'in Ndiose Stian sikwa! Ngwaña'an ka cha'.

Mslaa' yu 'in ne'

²¹ Chabiya' 'in Jesucristo ta ba kasiya 'wan ta'a wan, ta'a nten 'in Ndiose nu ndi'in nde kwa; kwi' ngwaña'an nchka ti' nchga ne' ta'a nda'an ba nde re.

²² Lo'o nchga ne' nu msñi cha' 'in Ndiose kichen re, lo'o ne' nu ndi'in ngi'ni tñan ni' ña'an tlyu cha' 'in x'naan nu nka ndloo la nu nka emperador, nchka 'a ti' ne' chkwi' ne' su'we lo'o wan.

²³ Lo'oün nchka 'a tiän' cha' ña'an ti ku'ni la Jesucristo nu nka X'naan cha' su'we lo'o wan tyukwi tyempu nu ndijyan nde loo la. Ngwaña'an ka cha'.

Kityi nu ngwa'an Palyu ndyaa se'en ndi'in nten 'in Jesucristo nde kichen Colosas

¹ Palyu lkaän nu nda'aän kityi re. Ndiose ngulo tñan 'ñaän, kan' cha' nda'aän nchkwiin' cha' 'in Jesucristo lo'o ne' xka kichen nu tijyu' la. Su'wa ndi'in ba nde re lo'o Timu ta'a msñian cha' 'in Krixtu.

² Msu'waän kityi re cha' tsa se'en ndi'in wan nde kichen Colosas kwa, 'wan nu wa ndi'in cha' 'wan lo'o Ndiose, 'wan nu lka wan ta'aan cha' wa msñi su'we wan cha' 'in Krixtu.

Nde lka cha' nchka tiän', cha' ña'an ti ku'ni Ndiose Stian cha' su'we lo'o wan, cha' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan se'en ndi'in wan nde kwa.

Nchkwi' Palyu lo'o Ndiose cha' 'in ne' kan'

³ Bra nu nchkwi' ba lo'o Ndiose Sti Jesucristo nu nka X'naan cha' 'wan, ta'a ti ndya ba xu'we 'in Ndiose cha' 'wan.

⁴ Wa ynan ba cha' su'we 'a msñi wan cha' 'in Jesucristo, kwi' ngwaña'an nchkwi' ne' cha' su'we 'a nka tiye wan ña'an wan 'in nchga ne' ta'a msñi wan cha' 'in Ndiose.

⁵ Ti kulo, bra nu ynan wan cha' su'we 'in Ndiose nu chañi lka, cha' kan' lka nu kulaa 'ñaan 'in nchga cha' kuxi, bra kan' ngwa biya' ti' wan cha' ti nsu'wi xka cha' nu tnun la nu kaja 'ñaan nde loo la, bra nu kalaan la se'en ndi'in Ndiose. La kan' ndi'in cha' kan', cha' 'wan.

⁶ Wa ndijyan nganen la cha' su'we 'in Jesús kan' tyukwi ña'an chalyuu, lo'o ngwaña'an nchka su'we kasiya 'in nten bra nu nganan ne' cha' kan'. Kwi' ngwaña'an ngwa bra nu ynan wan cha' kan' ti kulo; ti bra kan' ynan wan cha' ngi'ni 'a Ndiose cha' su'we lo'o nten, bra kan' ngwa biya' ti' wan cha' chañi 'a lka cha' kan'.

⁷ Wa ynan wan cha' kan' bra nu ngwa'u Epafra's 'wan; su'we 'a ngi'ni yu kan' tñan 'in Krixtu lo'o ba. Jlyo ti' ba cha' su'we 'a nchkwi' yu cha' 'in Krixtu lo'o ne' nchga se'en nda'an yu cha' 'wa.

⁸ Ti kwi' yu kan' lka nu ytsa' 'wa cha' nu ngi'ni Tyi'i Ndiose cha' su'we 'a nka tiye wan ña'an wan 'in xka ta nten.

⁹ Kan' cha' ta'a ti nchkwi' ba lo'o Ndiose cha' 'wan; ti bra nu ynan ba cha' wa msñi wan cha' kan', njñan ba xu'we 'in Ndiose cha' ta Ni chabiya' cha' ka biya' ji ti' wan nchga tñan nu nchka ti' Ni cha' ku'ni wan. Kwi' ngwaña'an njñan ba 'in Ni cha' ka tya'an su'we cha' tiye wan, cha' ka ki'ya su'we wan kwenta chabiya' 'in Tyi'i Ndiose.

¹⁰ Kan' cha' nchga tsan nu ndi'in wan lo chalyuu ka ku'ni wan tñan, ti kwi' tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'ni wan; ka ku'ni wan nchga lo tñan nu su'we cha' 'in Ndiose bra kan', ka ka biya' la ti' wan sa ña'an ndi'in nchga cha' 'in Ni.

¹¹ Tnun 'a tñan ngi'ni Ndiose nde se'en tlyu la se'en ndi'in Ni; kan' cha' njñaän 'in Ni cha' ta Ni ti kwi' jwersa kan' 'wan, cha' ka ngula la ti' wan ni' kasiya 'wan, cha' talo wan 'in nchga cha' kuxi nu tyukwa wan.

¹² Lo'o tya wan xu'we 'in Ndiose Sti wan nu nda chabiya' cha' kaja cha' su'we 'wan, ti kwi' cha' su'we nu ndi'in se'en ndi'in Ndiose cha' kaja 'in nten, bra nu kala ne' se'en ndukwa Ndiose nu xaa 'a.

¹³ Nan wa ngulaa Ni 'ñaan, wa y'ni tyii Ni chalyuu tla se'en mda'aan s'ni, lo'o ni, wa ngwa'u Ni xka tuwiin 'ñaan nu tsaan chalyuu kwi se'en nka Krixtu ndloo la 'ñaan. Sñi' Ndiose lka Krixtu, lo'o ndiya 'a ti' Ndiose 'in yu;

¹⁴ chun' tñan nu y'ni Krixtu wa mdo'o laan 'in nchga cha' kuxi, chun' Krixtu wa y'ni Ni cha' tlyu ti' 'ñaan 'in ki'ya nu ndi'in 'ñaan lo'o Ni.

Su'we ti ndi'ian lo'o Ndiose chun' nu ngujwi Krixtu lo wsi

¹⁵ Ja nchka 'ñaan ña'aan 'in Ndiose siya' ti; bra nu yan Krixtu Sñi' Ndiose

lo chalyuu, bra kan' mjwi chabiya' ñaan ña'aan 'in Ndiose. Ti kwi' Krixtu kan' lka nu mdi'in ti kulo la lo'o Ndiose, lo'o kwi' Ni lka Ni ndloo 'in nchga lo nan nu ngwiñan Ni lo chalyuu.

¹⁶ Su'wa mdi'in Krixtu lo'o Ndiose Sti Ni bra nu mdyisnan ndya' chalyuu, ni siya ndya' tyukwi ña'aan ni kwan, ni siya ndya' tyukwi ña'aan lo chalyuu. Wa ngwiñan Ni nchga nan nu nchka ña'aan lo chalyuu; lo'o ngwiñan Ni nchga nan nu ja nchka ña'aan, ña'an ti' nchga kwi'in nu nka ndloo nde ni' kwan; kwi' ngwaña'an, wa ngwiñan Ni nchga x'nan nu kulo tñan 'in nten, ni siya lo chalyuu, ni siya nde ni' kwan. Lo'o Krixtu kan' ndya' nchga lo nan sikwa; ti kwi' ti cha' wa ndya' ran cha' ka ku'ni tnuun 'in Ni.

¹⁷ Wa lka ndi'in Krixtu bra nu ti ji tya' chalyuu, lo'o ngwaña'an nchga tsan ngi'ni Ni tñan cha' tyi'in su'we ti nchga nan nu nsu'wi lo chalyuu.

¹⁸ Ti kwi' Ni lka Ni ndloo 'in nchga ta nten nu ngi'ni tnun 'in Ndiose sa tlyu ti, ti kwi' Ni nda Ni chalyuu 'in ne' kan'. Ti kwi' Krixtu lka nu kulo ndukwa la ndyu'u xiya' bra nu ngujwi yu, cha' bra kan' ka 'in Ni tyukwa Ni se'en lka Ni ndloo la 'in nchga nan.

¹⁹ Wa ndukwin Ndiose cha' ka Sñi' sa ña'an nu lka ykwi' Ni,

²⁰ cha' ngwaña'an ngwa ti' Ni ku'ni Ni, cha' xiya' ka Ni ndloo 'in tyukwi ña'aan chalyuu chun' tñan nu y'ni Krixtu. Su'we ti ndi'ian lo'o Ndiose cha' nu wa ngujwi Krixtu lo wsi cha' katin ki'ya 'ñaan; ngwaña'an y'ni Krixtu cha' xiya' tyi'in tyukwi ña'aan chalyuu cha' 'in Ndiose, ni siya nde lo chalyuu, ni siya nde ni' kwan.

²¹ Nu ngwa s'ni la, tijyu' 'a mda'an wan 'in Ndiose; ta'a wsuun Ndiose ngwa wan bra kan' si'ya cha' kuxi nu mda'an cha' tiye wan, si'ya cha' kuxi nu y'ni wan. Lo'o ni, wa y'ni Ni cha' katin ki'ya nu ndukwi wan 'in Ndiose,

²² chun' cha' nu mdijin tyukwi ña'aan Krixtu Sñi' Ni nu ti'í bra nu yjwi ne' 'in yu lo wsi. Ngwaña'an y'ni

Ni ti bra kan' cha' ka wan nten 'in Ndiose, cha' nu ja tyi'in 'a yuwe' 'wan siya' ti. Kan' cha' ja tyi'in 'a ki'ya 'wan tloo Ni, bra nu tyaan Ni tyaan y'ya Ni 'ñaan cha' tsaa lo'o Ni 'ñaan nde se'en ndi'in Ni.

²³ Ña'an ti ndloo 'a cha' 'wan cha' lye la kanun tsaa cha' 'in Krixtu ni' kasiya 'wan, cha' Krixtu lka se'en ndukwa kiya' nchga cha' kan'. Ja ta wan chabiya' cha' kwiñi lyo'o nten 'wan. Si xñi wan cha' nu nchkwi' ne' kan', ja ka 'a tya'an cha' tiye wan 'in cha' su'we nu kaja 'wan nde loo la, ti kwi' cha' nu wa ynan wan ti kulo. Chun' cha' su'we 'in Krixtu kan', kan' cha' nda'an nten tyukwi ña'aan chalyuu nchkwi' ne' cha' kan' lo'o xka ta nten. Lo'o ngwaña'an na', Palyu, nda'aan 'aän lo tñan kan'.

Ng'i'ni Palyu tñan cha' 'in nten nu msñi cha' 'in Ndiose nchga kichen

²⁴ Su'we nxke' tiän' ni siya wa mdi'jin chin' nu ti'í cha' 'wan; su'we nxke' tiän' cha' ndijiin nu ti'í cha' ka su'we cha' 'in nchga ta nten nu msñi cha' 'in Krixtu nchga kichen. Lo'o Krixtu ni, mdijin 'a Ni nu ti'í lo chalyuu cha' 'ñaan, cha' kaan nten 'in ykwi' Ni; kwi' ngwaña'an na', ndijiin nu ti'í, cha' nu ndi'in cha' ka su'wa cha' 'ñaan ta'aan lo'o ykwi' Krixtu bra nu mdijan nu ti'í lo chalyuu re cha' wa ytean cha' 'in Krixtu.

²⁵ Ndiose lka nu wa nda tñan re 'ñaän, cha' kaän tñan 'in nchga wan nu wa msñi wan cha' 'in Ni nchga kichen, cha' ka ngula la ti' ni' kasiya 'wan. Lo'o ti ndi'in la cha' chkwiin' cha' 'in Krixtu lo'o xka ta nten sa ña'an nu tyii kunan ne' cha' re.

²⁶ Tyukwi tyempu nu ngwa s'ni, ja ngwa ka biya' ti' nten cha' re; wa mdi'in nchkun' cha' re 'in ne'. Lo'o ni, wa ngwa'u Ndiose cha' re 'in nchga nten nu ndi'in cha' 'in Ni.

²⁷ Ska cha' tnun nu su'we 'a lka cha' re, ska cha' nu ndi'in cha' kunan nchga lo nten chalyuu lka cha' 'in Ndiose re; ja mjwi chabiya' cha' ka biya' ti' nten cha' re nu ngwa s'ni. Nde lka cha' nu ja ya kunan nten: Ka tyi'in Krixtu lo'oan lo chalyuu, ni siya ni ti; lo'o ngwaña'an chun' ndi'in la

ka tyi'in cha' 'ñaan lo'o Ndiose la se'en tlyu nu xaa 'a se'en ndi'in Ni.

²⁸ Kan' cha' lye 'a nchkwi' ba cha' 'in Krixtu lo'o nchga nten; su'we ti, tiya' ti ndu'u ba cha' re 'in ne', lye 'a nchkwi' ba lo'o ne' cha' ja ku'ni 'a ne' cha' kuxi. Nchka 'a ti' ba cha' ka su'we 'a ka tiye nchga nten tloo Krixtu bra nu kala ne' se'en ndi'in Ndiose.

²⁹ Kan' cha' lye 'a ngi'niin tñan; ngula 'a tñan ngi'niin, lo'o ngwaña'an tlyu 'a jwersa nda ykwi' Krixtu 'ñaan cha' xu'wi ni' kasiya 'ñaan, cha' taloŋ ku'niin tñan re.

2

¹ Chkwiin' ska cha' lo'o wan ni, cha' ka biya' ti' wan cha' lye 'a ngi'niin tñan cha' 'wan, lo'o cha' 'in ne' kichen Laodicea, lo'o cha' 'in tyun 'a nten, ni siya ti ji xu'wi lyo ne' 'ñaan.

² Kan' cha' ngi'niin tñan, cha' ka tukwi la tiye ne' cha' 'in Ndiose, cha' su'wa ka tiye ne' lo'o xka ta ta'a ne'. Bra kan' ja kutsen ne' bra nu chkwi' ne' cha' 'in Krixtu, cha' su'we 'a nchka biya' ti' ne' cha' re. Ngwaña'an tyija lyo cha' 'in ne', cha' kwi' cha' 'in Krixtu nchkwi' cha' re, ti kwi' cha' 'in Ndiose nu ja ya ka biya' ti' nten nu ngwa s'ni.

³ Chun' cha' nu msñian cha' 'in Krixtu, kan' cha' ka biya' tian' la se'en ndukwa kiya' nchga cha' nu nka tiye Ndiose, ni siya nchga cha' nu ndi'ya ke Ni cha' ku'ni Ni lo chalyuu.

⁴ Nchka 'a tiän' cha' ja tukwin kwiñi lyo'o 'wan, ni siya xke' ti' wan cha' su'we 'a nchkwi' ne' kan'; kan' cha' nchkwiin' lo'o wan ngwaña'an.

⁵ Ni siya ja ndi'iin 'aän lo'o wan ni, ta'a ti ndyu'wi tiän' 'wan. Su'we 'a ngwa tiyeän bra nu ynaän cha' su'we 'a msñi wan cha' 'in Krixtu. Kwi' ngwaña'an, su'we 'a nka tiyeän ni, cha' su'we ti ndi'in wan lo'o nchga ta'a msñi wan cha' 'in Ndiose.

⁶ Nan wa msñi wan cha' 'in Jesu-cristo cha' ka Ni X'nan wan, kan' cha' ki'ya wan kwenta cha' su'wa ka tiye wan lo'o Ni nchga tsan bra nu tyi'in wan lo chalyuu.

⁷ Ngwaña'an xñi su'we wan cha' 'in Jesús, cha' ka biya' ti' wan nchga se'en ndukwa kiya' cha' kan'; cha' Jesús ni, kan' lka kiya' nchga cha' nu wa msñian, ti kwi' cha' nu ngwa'u ne' 'wan nu ngwa bra kan'. Lo'o ngwaña'an, nchga tsan tya wan xu'we 'in Krixtu bra kan'.

Wa nkwan ne' chabiya' 'in Krixtu

⁸ Ki'ya su'we wan kwenta sikwa, cha' ja tukwin ka 'in kwiñi lyo'o 'wan lo'o ya ña'an ti cha' kwiñi nu chkwi' nten lo'o wan, ni siya sa 'a chkwi' ne' kan'. Si'i Krixtu nu ngulo tñan 'in ne' kan' cha' chkwi' ne' ngwaña'an, kwentu lka kan'; cha' kwiñi nu nchkwi' nten chalyuu ti, kan' lka cha' nu nchkwi' ne' kan', ni siya nchkwi' ne' cha' 'in ska jo'o, ni siya nchkwi' ne' cha' 'in ska kwi'in nu nsu'wi lo chalyuu.

⁹ Krixtu ni, su'wa ña'an nchka ti' Ndiose Stian, ngwaña'an ngwa Krixtu bra nu yan yu lo chalyuu.

¹⁰ Ti kwi' Krixtu nka ndloo la 'in nchga nu lka x'naan, lo'o 'in nchga kwi'in nu nka ndloo; lo'o 'wan ni, chun' cha' ndi'in cha' 'wan lo'o Krixtu, kan' cha' ndi'in Ndiose lo'o wan, cha' ngwa su'wa cha' 'wan lo'o Krixtu.

¹¹ Kwi' ngwaña'an, chabiya' 'in Krixtu wa nkwan wan; lo'o si'i cha' msi'yu lo kijin wan bra nu nkwan wan sa ña'an nu ngi'ni ne' judío lo'o sñi', ti kwi' Krixtu nkwan 'wan bra nu wa y'ni tyii Ni ki'ya nu ndi'in 'wan cha' lka wan nten chalyuu.

¹² Bra nu mdukwatya wan ni, ña'an ti' si wa ngutsi' wan ni' kwaa lo'o Krixtu, ngwaña'an ngwa wan; lo'o kan' ña'an ti' si wa ndyu'u wan su'wa ti lo'o Krixtu xiya', ngwaña'an ndyo'o cha' kan' bra kan'. Ndiose lka nu y'ni cha' ndyu'u wan, cha' ndi'in cha' 'wan lo'o Ni.

¹³ Ña'an ti' si wa ngujwi wan, ngwaña'an ndyo'o cha' 'wan, cha' nu mdi'in 'a ki'ya 'wan lo'o Ndiose. Kan' cha' ja mjwi ña'an nu lkwan Ndiose 'wan bra kan', cha' ja mdi'in cha' 'wan siya' ti lo'o Ni nu ngwa bra kan'. Lo'o ni, wa y'ni Ni cha' ndyu'u wan

xiya' sa ña'an nu ndyu'u Krixtu. Wa y'ni Ni cha' tlyu ti' ñaan 'in nchga ki'ya nu ndukwian 'in Ni.

¹⁴ Wa y'ni tyii Ni 'in yuwe' nu nganun chuan' cha' 'in ki'ya nu ndi'in ñaan. Ti ngwa s'ni wa nganun yuwe' kan' chuan', cha' ndukwa nchga tñan nu ndi'in cha' ku'nian cha' 'in Ndiose lo kityi kula kan'. Lo'o ni, ti bra nu mji'in ka'an ne' 'in Krixtu lo wsi, ti bra kan' wa y'ni tyii Ni ki'ya kan' ñaan siya' ti.

¹⁵ Ti kwi' lo wsi kan' wa mdijin lyo Krixtu 'in nchga nu nka ndloo la 'in cha' kuxi nu nsu'wi lo chalyuu, lo'o 'in nchga kwi'in kuxi nu nka ndloo la 'ñaan nten chalyuu. Xa wa y'ni tlyu Ndiose 'in Krixtu chun' mdijin lyo yu 'in nchga x'nan cha' kuxi kan', bra kan' ndyaa lo'o Krixtu 'in x'nan cha' kuxi kan' laja nten ka'an, nu sa tlyu ti ndo'o tuwiin cha' ña'an kwi'ya nchga nten cha' wa mdijin lyo Krixtu 'in nchga x'nan cha' kuxi.

Su'we 'a lka nchga cha' su'we nu nda Ndiose

¹⁶ Ja ta wan chabiya' cha' kulo xka nten tñan 'wan sikwa, nan lka nu ku wan, nan lka nu ko'o wan cha' ku'ni kti wan 'in Ndiose. Kwi' ngwaña'an, ja su'we si kulo ne' tñan 'wan ni tsan ku'ni wan ta'a; ni siya ta'a nu nx-itñaan' nu ndyukwi snu' tsan, ni siya ta'a cha' ko' kune', ni siya xka la ta'a nu ngi'ni ne' ska ni' yijan ti, ja ndi'in cha' tukwa wan cha' nchkwi' ne' kan' siya' ti.

¹⁷ S'ni la xkwi' ta'a kan' ngi'ni nten lo chalyuu, cha' ka biya' ti' ne' nchga cha' nu ngwa ti' Ndiose chkwi' lo'o ne' nu ngwa bra kan'; lo'o ni, wa yan ykwi' Krixtu lo chalyuu, kan' cha' ja ndi'in cha' tukwaan cha' kula kan'. Wa na'aan 'in Krixtu, kan' lka nu chañi ka.

¹⁸ Ja kuwe ti' wan 'in ya ña'an ti nten nu ku'ni siye' lo'o wan, ne' nu kti la ngi'ni, nxke' ti' ne', cha' ngi'ni tnun ne' 'in ska angajle nde ni' kwan; si'i 'in Ndiose ykwi' ngi'ni tnun ne' kan'. Nten nu ngi'ni ngwaña'an, nxke' ti' ne' cha' Ndiose ngwa'u xka cha' nu

su'we la 'in ne'. Lye 'a ngi'ni siye' ne' kan' lo'o ta'a nten ne', ni siya ja ndi'in cha' ku'ni ne' kan' ngwaña'an, cha' ña'an ti ndi'in cha' kuxi ni' kasiya 'in ne';

¹⁹ lo'o ja ndukwa 'a ne' kan' cha' nchkwi' Krixtu nu nka ndloo la 'ñaan. Krixtu nduun loo la 'in nchga ta nten nu ngi'ni tnun 'in Ndiose nchga se'en; kan' cha' su'wa 'a cha' 'ñaan lo'o xka la ta'a ntean, kan' cha' su'we la ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ndiose, cha' ka'an la tñan ngi'ni Krixtu ni' kasiya 'in nten 'in Ni, sa ña'an nu nchka ti' Ndiose cha' ka.

²⁰ 'Wan ni, wa mxnun wan 'in xka la jo'o nu ngwa x'nan wan nu ngwa s'ni la, wa mxnun wan 'in nchga cha' nu ndyaa ña'an 'a ti' nten chalyuu. Ti bra nu ngujwi Krixtu lo wsi cha' ku'ni tyii 'in nchga cha' kuxi kan', ti bra kan' wa mxnun wan cha' kuxi kan'. Ja ndi'in cha' ti ku'ni wan sa ña'an nu ngi'ni xka ta nten chalyuu; ja ndi'in cha' tukwa wan xka ta tñan nu ndlo ne' 'wan,

²¹ bra nu chkwi' ne' cha' re: "Kti 'a nan kwa. Ja kala' wan 'in ran, ja ku wan 'in ran" chkwi' ne'.

²² Lo'o nchga nan kan', tsaa tii ran; ya' nu ngwa kastu ran, ja ña'aan 'aan 'in ran bra kan'. Bra nu chkwi' ne' ngwaña'an, ska tñan nu ngi'ni nten chalyuu ti lka kan'.

²³ Su'we 'a ndyo'o cha' kan', mske' tian' nu ngwa s'ni. Mdatsaa 'a cha' kan' 'ñaan cha' ku'ni tnun 'in jo'o kan'; y'ni cha' kan' cha' kti 'a mdi'an, lo'o mdaan nu ti'i 'ñaan tyukwi ña'aan. Chañi cha' ngwaña'an y'ni cha' kula kan'; lo'o si'i ngwaña'an ndi'in cha' ka, cha' ka tiin cha' kuxi nu mdiya 'a tian' nu ngwa s'ni la.

3

¹ 'Wan ni, wa mjwi xka chalyuu kwi 'wan chun' wa ngwa su'wa cha' 'wan lo'o Krixtu; kan' cha' sikwa, lye tya'an cha' tiye wan nchga cha' su'we nu ndi'in 'in Krixtu, cha' ndukwa Krixtu la'a se'en kwin 'in Ndiose.

² Ndi'in cha' kanun tsaa cha' 'in Krixtu ni' kasiya 'wan, lo'o ja ndi'in

cha' kala' ti' wan lo'o nchga cha' kuxi nu nsu'wi lo chalyuu.

³ Lo'o ni, ja ndi'in 'a cha' 'wan lo'o cha' kuxi nu nsu'wi lo chalyuu; wa ndi'in su'we cha' 'wan lo'o Ndiose chun' tñan nu y'ni Krixtu.

⁴ Xka chalyuu kwi nu mjwi 'wan chun' Krixtu ni, kan' lka cha' nu ndloo la 'wan. Su'wa ti tyituun wan lo'o Krixtu tsan kan', bra nu tyo'o tukwa Ni tyaan Ni xiya'; bra kan' ka su'wa cha' 'wan lo'o Krixtu bra nu ka tlyu la cha' 'in Ni, nde se'en ndi'in Ndiose Sti Ni.

Wa mxnun ti'in ne' chalyuu kula 'in ne' cha' kaja xka chalyuu kwi 'in ne'

⁵ Ku'ni tyii wan nchga cha' kuxi nu ndiya 'a ti' wan sikwa: ja ku'ni wan cha' kuxi lo'o kwilyo'o xka nten, ja ku'ni wan cha' chen ña'an lo'o ta'a nten wan, ja xitukwi ti' wan 'in ta'a nten wan, ku'ni tyii wan nchga lo cha' kuxi nu nda'an 'a cha' tiye wan cha' ku'ni wan, ja xitukwi ti' wan skaa cha' su'we nu nsu'wi 'in nten chalyuu. Ska nan nu nxitukwi tian' ni, su'wa ti lka cha' kuxi kan' ña'an ti' si ku'ni tnuan 'in ska nkwin jo'o.

⁶ Msin' 'a ti' Ndiose 'in nten nu ngi'ni cha' kuxi ngwaña'an.

⁷ Ti kwi' ta'a cha' kuxi kan' y'ni wan nchga se'en mdi'in wan nu ngwa s'ni la,

⁸ lo'o ni, ndi'in cha' kulaa ya' wan nchga cha' kuxi kan'; ni siya ta'a ti msin' 'a ti' wan nu ngwa s'ni, ni siya liye' ti' wan 'in ta'a nten wan nu ngwa bra kan', ja ku'ni 'a wan ngwaña'an ni. Kwi' ngwaña'an, ja chkwi' 'a wan kwentu 'in ta'a nten wan, ja chkwi' wan cha' chen ña'an lo'o ta'a nten wan.

⁹ Ja chkwi' wan cha' kwiñi lo'o ta'a wan; nan wa ngulaa ti'in wan chalyuu kula 'wan, kwi' ngwaña'an wa ngulaa ya' wan nchga cha' kuxi nu y'ni wan ti s'ni,

¹⁰ lo'o ni, wa mjwi xka chalyuu kwi 'wan. Xka lo nten lka wan ni; wa mxa'an Ndiose nchga cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'wan ni, cha' ka wan sa ña'an nu nchka ti' Ndiose, laja nu

ngi'ni xa'an ji wan nchga cha' nu ndi'in 'in Ni.

¹¹ Kan' cha' ni, ja ndloo 'a cha' 'ñaan lo'o ta'aan, ni siya ti kwi' ne' judío lkaan, ni siya si'i ne' judío lka wan; ja n'ni cha' 'ñaan ni siya wa nkwaan, ni siya ja ya lkwaan; ja n'ni cha' 'ñaan ni siya ne' xka la'a tsu' tujo'o lkaan, ni siya lye 'a nsu'wian ni' kixin', ni siya ne' nu ndi'in su'we ti lkaan, ni siya msu nu msi'i nten ti lka wan cha' ku'ni wan tñan 'in nten xu'we ti. Ja ndloo 'a cha' kan' 'ñaan ni, cha' ska ti Krixtu lka nu ndloo la 'ñaan. Lo'o ndi'in Krixtu lo'o nchga nten 'in Ni, sa ña'an nu nchka ti' ne', lo'o nchga se'en ndi'in ne'.

¹² Nten 'in Ndiose lka wan sikwa; nan wa ngulo suwi Ni 'wan, cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'wan. Kan' cha' ndi'in cha' chka t'nan ti' wan 'in xka ta nten; su'we ti ku'ni wan lo'o ne', ja ku'ni siye' wan lo'o ne'; tiya' ti chkwi' wan lo'o ne', ku'ni 'a wan cha' tlyu ti' 'in ne'.

¹³ Talo wan 'in xka ta nten ta'a wan sikwa, lo'o ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in ne' si ndi'in ki'ya 'in ne' lo'o wan. Sa ña'an nu ngi'ni X'naan cha' tlyu ti' 'wan, ngwaña'an ndi'in cha' ku'ni wan cha' tlyu ti' 'in ta'a nten wan.

¹⁴ Kwi' ngwaña'an, su'we 'a ka tiye wan ña'an wan 'in nchga la ta'a wan, cha' ngwaña'an ka su'wa 'a cha' 'wan lo'o ne' bra kan'.

¹⁵ Tiin ti tyi'in kasiya 'wan sikwa, cha' Ndiose nka ndloo 'wan; wa ngulo suwi Ni 'wan, lo'o 'in xka la nten ta'a wan, cha' ka wan ska ta ti nten cha' 'in Ndiose. Lo'o ngwaña'an, su'we si nchga bra tya wan xu'we 'in Ndiose cha' 'in nchga lo nan.

¹⁶ Ndi'in cha' kanun tyukwi cha' 'in Krixtu ni' kasiya 'wan. Su'we 'a ndyo'o cha' kan', kan' cha' su'we ti kwa'u wan cha' kan' 'in ta'a wan sa ña'an ya' nu kunan su'we nchga nten. Kwi' ngwaña'an, kula tu'wa wan nchga lo kantu nu nsu'wi 'in Ndiose, ni siya salmos nu ndukwa lo kityi ti s'ni, ni siya ya ña'an ti kantu nu ki'ya ke wan nu chkwi' cha' 'in Ndiose; kula tu'wa wan kantu cha'

kunan Ndiose, chun' su'we 'a nka tiye wan ña'an wan 'in Ni.

¹⁷ Nchga tñan nu nchka ti' wan ku'ni wan, nchga cha' nu nchka ti' wan chkwi' wan lo'o nten, chabiya' 'in Jesús nu nka X'naan ku'ni wan 'in ran sikwa. Lo'o ngwaña'an, ti kwi' bra kan' tya wan xu'we 'in Ndiose Stian cha' 'in Jesús.

Cha' su'we nu ku'nian bra nu ka Krixtu ndloo ñaan

¹⁸ 'Wan ne' kuna'an, tukwa wan cha' nchkwi' kwilyo'o wan. Ndi'in 'a cha' ku'ni wan ngwaña'an, cha' wa ndi'in cha' 'wan lo'o Krixtu nu nka X'naan.

¹⁹ 'Wan yu ki'yu, ndi'in 'a cha' ka su'we tiye wan ña'an wan 'in kwilyo'o wan; ja ku'ni tlá wan 'in kwilyo'o wan.

²⁰ 'Wan ne' kune', tukwa wan tñan nu kulo ne' kula 'wan, cha' ndiya 'a ti' X'naan bra nu ngi'ni wan ngwaña'an.

²¹ 'Wan, ne' kula nu nsu'wi sñi' wan, ja su'wa wan cha' msin' ti' 'in sñi' wan, cha' ja ka ndaja ti' sñi' wan cha' 'wan.

²² 'Wan, msu nu ngi'ni tñan 'in nten xu'we ti, tukwa wan nchga tñan nu kulo x'nan wan 'wan lo chalyuu. Si'i bra nu nduun ti x'nan wan cha' nsñi yu kwenta 'wan ku'ni wan ngwaña'an, cha' kanun su'we cha' 'wan lo'o ne'; tyukwi ti tiye wan ku'ni wan tñan kan', chun' nchga bra nduwe ti' wan 'in Ndiose nu nka X'naan.

²³ Nchga tñan nu ku'ni wan, luwi 'a tñan ku'ni wan bra kan'. Nde ña'an tya'an cha' tiye wan, sa ña'an lka si ngi'ni wan tñan 'in Ndiose nu nka X'naan, si'i tñan 'in nten chalyuu ti.

²⁴ Wa jlyo ti' wan cha' nu nka X'naan ndiya cha' su'we nu kaja 'in skaa wan bra wa tyii ti cha'. Lo'o Krixtu lka X'nan wan nu chañi ka; cha' 'in Krixtu lka tñan nu ngi'ni wan.

²⁵ Lo'o ta Ndiose nu ti'í 'in nchga nten nu ngi'ni cha' kuxi; su'wa ti ngi'ni biya' Ni 'in nchga nten, ni siya nten nu tnun nchka, ni siya nten xuwe ti.

4

¹ 'Wan nu lka wan x'nan msu, nchga cha' nu nchka 'wan lo'o msu 'wan, ñi ti ku'ni wan, su'we ti ku'ni wan lo'o ne' kan'. Tyu'wi ti' wan cha' lo'o wan, ndiya xka nu tnun la nchkwi' ke 'wan, kan' nu ndukwa se'en tlyu 'a la se'en ndi'in Ndiose.

² Nchga wan, ja ndi'in cha' ka ndaja ti' wan, nchga tsan chkwi' wan lo'o Ndiose. Ndi' ti ti' wan tyi'in wan bra nu chkwi' wan lo'o Ni. Kwi' ngwaña'an, tya wan xu'we 'in Ni bra nu chkwi' wan lo'o Ni.

³ Ti kwi' bra kan' jñan wan cha' tlyu ti' 'in Ndiose cha' 'wa cha' kaja la jwersa 'wa, cha' ti chkwi' la ba cha' su'we 'in Krixtu lo'o nchga nten, cha' kunan ne' cha' kan' ni siya ja mjwi ña'an kunan ne' cha' kan' ti s'ni la; chun' cha' lye 'a ykwiñ' cha' 'in Krixtu lo'o nten, kan' cha' nsu'wiñ ni' ña'an chkwan ni.

⁴ Chkwi' wan lo'o Ndiose sikwa, cha' taya' Ni 'ñaan cha' ti chkwiñ' ñi laan nchga cha' kan', sa ña'an nu ndi'in cha' chkwiñ'.

⁵ Cha' tiya ti' ti' tyi'in wan se'en ndi'in xka ta nten nu ja ya xñi cha' 'in Jesucristo; ja ku'ni wan cha' mna' se'en ndi'in ne' kan', cha' nchga bra nu ta ne' tyempu cha' chkwi' wan lo'o ne', bra kan' su'we ti chkwi' wan cha' 'in Jesús lo'o ne'.

⁶ Bra nu chkwi' wan lo'o nten, su'we ti chkwi' wan sa ña'an ya' nu kunan su'we ne' cha' nu nchkwi' wan; su'we si su'we ti xkwen wan 'in nchga nten.

Cha' nu ykwi' Palyu xa wa tyii ti kityi re

⁷ Yu Tíquico ta'aan ni, katsa' yu 'wan nchga cha' nu nchka 'ñaan nde re. Su'we 'a nka tiyeen ña'aan 'in yu kan', ti kwi' ta'a ngi'ni ba tñan 'in X'naan lka yu; nchga tsan ngi'ni yu tñan kan', lo'o ja nchka ndaja ti' yu.

⁸ Kan' cha' msu'waan 'in yu ndijyan yu se'en ndi'in wan, cha' ka su'we ka tiye wan xiya' bra nu ña'an wan 'in yu; nchka tiñ' cha' katsa' yu 'wan sa ña'an nan nu nchka 'wa se'en ndi'in ba nde re.

⁹ Su'wa ti ndijyan yu lo'o Onésimo ta'a kichen tyi wan; ndiya 'a ti' ba 'in Ne kan', cha' ja nchka ndaja ti' yu nchkwi' yu cha' 'in X'naan. Ta'a tyukwaa ne' kan', katsa' ne' 'wan sa ña'an nan nu nchka nde se'en ndi'in bare.

¹⁰ Aristarco ta'a nsu'wiin ni' ña'an chkwan, lo'o yu nchka ti' yu chkwi' su'we yu lo'o wan; ti kwi' ta'a cha' nchkwi' Marku ta'a Bernabé. Ti ngwa xkan' wa msu'waan ska cha' ndyaa se'en ndi'in wan cha' 'in Marku kan', cha' su'we ti chkwi' wan lo'o yu bra nu kala yu se'en ndi'in wan.

¹¹ Kwi' ngwaña'an Jesús Justo, nchka ti' yu chkwi' su'we yu lo'o wan. Tyun ne' judío wa msñi cha' 'in Krixtu nu ngwa xkan'; lo'o ni, xnan ti ne' kan', Aristarco lo'o Marku lo'o Justo, sa kan' ti ne' nu mslyaa mda'an lo'oün se'en mda'aan ykwiin' lo'o xka ta nten sa ña'an ka cha' 'in ne' bra nu ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in nten. Lo'o lye 'a mdaya' ne' kan' 'ñaan.

¹² Lo'o Epafras ta'a kichen tyi wan, nchka ti' yu chkwi' su'we yu lo'o wan; su'wa ti nda'an yu tñan 'in Jesucristo lo'o ba. Nchga tsan njñan 'a yu cha' tlyu ti' 'in Ndiose cha' 'wan, njñan yu chabiya' 'in Ndiose cha' ja kulaa ya' wan cha' 'in Ni siya' ti. Nde lka cha' nu nchka ti' yu, cha' tyukwi ti tiye wan ku'ni wan nan lka nu nchka ti' Ni cha' ku'ni wan lo chalyuu.

¹³ Jlyo tiän' cha' lye 'a y'ni yu tñan cha' taya' yu 'wan, lo'o 'in ne' kichen Laodicea, lo'o 'in ne' kichen Hierápolis ta'a msñian cha' 'in Krixtu.

¹⁴ Lo'o Luka ta'a su'we nsu'wiin nu nka doctor, lo'o Dema, nchkwi' su'we yu lo'o wan.

¹⁵ Kwi' ngwaña'an, su'we ti chkwi' wan lo'o ne' ta'a msñian cha' 'in Krixtu nde kichen Laodicea, lo'o 'in Ninfas lo'o nchga ta'aan nu ndyo' ti'in se'en ndi'in ne' kula kan'.

¹⁶ Chkwi' wan lo kityi re kulo ndukwa, lo'o kan' su'wa wan kityi re tsaa nde se'en ndi'in ne' Laodicea ta'a ngi'ni tnuan 'in Ndiose. Kwi' ngwaña'an, ndi'in 'a cha' chkwi' wan

lo xka kityi nu msu'waan ndyaa se'en ndi'in ne' Laodicea kan'.

¹⁷ Nde lka cha' nu chkwi' wan lo'o Arquipo ta'aan: “Wa nda ykwi' X'naan ska tñan nu ku'nii cha' 'in Ni” nchkwin wan 'in yu, “kan' cha' ni, su'we ti ku'nii tñan kan', cha' tsaa to'o su'we ran”.

¹⁸ Xa wa mdyii kityi re, nde lka ska cha' nu nda'aan lo'o yaan' ykwiin': Palyu lkaan, na' lkaan nu msu'waan cha' su'we re nu kan se'en ndi'in wan; tyu'wi ti' wan 'ñaan cha' nsu'wiin ni' ña'an chkwan ni. Lo'o ngwaña'an, ti ku'ni la Ndiose cha' su'we lo'o wan tyukwi tyempu nde loo la. Ngwaña'an ka sikwa.

Kityi nu ngwa'an Palyu ndyaa se'en ndi'in nten 'in Jesucristo nde kichen Tesalónica

¹ Palyu lkaän. Lo'o Silvano lo'o Timu ndi'in lo'oün nde re. Nda'an ba kityi re cha' tsaa se'en ndi'in wan, nchga ta wan ne' kichen Tesalónica nu su'wa ndi'in cha' 'wan lo'o Ndiose Stian, lo'o Jesucristo nu nka X'naan. Nchka 'a ti' ba cha' ti ku'ni Ndiose cha' su'we lo'o wan, cha' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan.

Su'we 'a msñi ne' kan' cha' 'in Ndiose

² Nchga bra nu nchkwi' ba lo'o Ndiose cha' 'wan, ndya ba xu'we 'in Ni bra kan'.

³ Ndyu'wi ti' ba cha' ka'an 'a cha' su'we ngi'ni wan, cha' su'we 'a nka tiye wan ña'an wan 'in ta'a wan, cha' wa msñi wan cha' 'in Jesucristo. Ndalo 'a wan cha' jlyo ti' wan cha' ndukwa Jesucristo nu nka X'naan kwi' se'en ndi'in Ndiose Stian; kan' cha' xkwi' su'we 'a ngi'ni wan, ni siya ndyijin 'a wan nu ti'í.

⁴ Kwi' ngwaña'an, su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'wan. 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, jlyo ti' ba cha' wa ngulo suwi Ni 'wan,

⁵ cha' msñi wan cha' su'we nu ykwi' ba lo'o wan, ti kwi' cha' tnun nu ytsa' Tyi'i Ndiose 'wa cha' chkwi' ba lo'o wan; Tyi'i Ni y'ni tñan bra nu ykwi' ba lo'o wan, kan' cha' msñi wan cha' kan'. Kwi' ngwaña'an, jlyo ti' wan sa ña'an tñan y'ni ba bra nu mdi'in ba se'en ndi'in wan.

⁶ Kan' cha' ni, ngi'ni wan ti kwi' tñan nu ngi'ni ba, ta'a tñan nu ngi'ni X'naan. Wa msñi wan cha' 'in Ndiose, ni siya ti'í 'a ti' nten ña'an ne' 'wan; lo'o ni, su'we 'a nsu'wi tiye wan chabiya' 'in Tyi'i Ndiose.

⁷ Lo'o wa na'an xka ta nten 'in Jesucristo sa ña'an tñan ngi'ni wan; kan' cha' ni, ngi'ni ne' kan' ta'a tñan nu

ngi'ni wan, ni siya ne' Macedonia ta'a msñian cha' 'in nu nka X'naan, ni siya nchga ne' Acaya nu msñi cha' kan'.

⁸ Wa ynen cha' 'in X'naan nchga kichen chun' 'wan. Si'i ska ti ne' Macedonia, lo'o si'i ska ti ne' Acaya, ni siya nchga nten 'in Jesucristo tyukwi ña'an chalyuu, wa ynan ne' cha' kan'; ja ndi'in cha' chkwi' ba lo'o ne' kan' cha' 'wan, cha' msñi wan cha' 'in Ndiose; wa jlyo ti' ne' cha' kan'.

⁹ Ti kwi' ne' kan' ytsa' ne' 'wa sa ña'an ngwa bra nu mdiyan ba se'en ndi'in wan ti kulo, cha' bra kan' ngula ya' wan 'in nchga jo'o nu nsu'wi 'wan nu ngwa xkan', cha' ku'ni wan tñan 'in Ndiose nu lu'u, nu ska ti Ndiose nu chañi nka.

¹⁰ Kwi' ngwaña'an, nchkwi' ne' cha' ni, ndi'in ta 'a wan ña'an bra nu kan Jesús nu ska ti Sñi' Ndiose, nu ndi'in cha' tyo'o se'en ndi'in Ndiose cha' kan lo chalyuu xiya'. Ti kwi' Jesús nu ngujwi ska ya', lo'o bra kan' y'ni Ndiose Sti yu cha' ndyu'u yu xiya', kan' lka nu ndlaa 'ñaan cha' ja ta Ndiose nu ti'í 'ñaan, cha' ja kasin' ti' Ni 'ñaan bra nu tiya tsan nu kan Ni xiya'.

2

Tñan nu y'ni Palyu bra nu mdi'in yu kichen Tesalónica

¹ 'Wan ne' ta'a msñian cha' 'in Jesús, jlyo ti' wan cha' ja mna' tñan nu y'ni ba bra nu mdi'in ba se'en ndi'in wan.

² Wa y'ni Ndiose cha' ngwa tnun la tiye ba cha' kwa'u ba 'wan cha' su'we nu ngi'ni Ni cha' ndlaa Ni 'in nten 'in cha' kuxi, bra nu yaa ba se'en ndi'in wan, ni siya ti'í 'a ti' ne' kichen Filipos 'wa bra kan'. Jlyo ti' wan cha' kuxi 'a y'ni ne' kan' lo'o ba bra kan', kwi' ngwaña'an ndiya ne' ta'a kichen tyi wan nu kuxi 'a nka tiye ne' ña'an ne' 'wa.

³ Si'i cha' kwiñi ngwa'u ba 'wan bra kan', si'i cha' kuxi nka tiye ba ña'an ba 'wan, ni si'i cha' mñi lyo'o ba 'wan.

⁴ Ndiose ytsa' cha' kan' 'wa cha' kwa'u ba 'in nten, kan' cha' nchkwi' ba cha' nu ñi lo'o nten nchga kichen. Si'i nten chalyuu nka X'naan, Ndiose nka X'naan; kan' cha' chabiya' 'in

Ndiose ndu'u ba cha' su'we kan' 'in nchga wan, cha' jlyo ti' Ni nchga cha' nu nsu'wi ni' kasiya 'wa.

⁵ Ja y'ni ba su'we 'a lo'o wan cha' ku'ni ba kanan 'wan; kwi' ngwaña'an, ja ykwi' ba cha' su'we lo'o wan cha' kaja cha' su'we nu nsu'wi 'wan 'wa. Ja ngwa ngwaña'an. Jlyo ti' Ndiose cha' xkwi' cha' nu ñi ykwi' ba; kwi' ngwaña'an 'wan, wa ynan wan cha' kan'.

⁶ Ja nchka ti' ba cha' ku'ni tnun wan 'wa, ni siya chabiya' 'in Jesucristo yaa ba se'en ndi'in wan; ni siya yu'wi chabiya' 'wa cha' ka ba ndloo 'wan, ja ykwi' ba cha' tnun 'a lo'o wan, lo'o ja y'ni siye' ba cha' lka ba ndloo 'in xka ta nten.

⁷ Sa ña'an nu ña'ansiin ska nu kuna'an 'in sñi', kwi' ngwaña'an y'ni ba kwenta 'wan, bra nu mdi'in ba se'en ndi'in wan nu ngwa bra kan'.

⁸ Su'we 'a nka tiye ba ña'an ba 'wan, cha' wa ykwi' ba cha' su'we 'in Ndiose lo'o wan; lye 'a mda'an cha' tiye ba cha' 'wan, lo'o su'we nka tiye ba ni siya kujwi ne' 'wa cha' 'wan.

⁹ 'Wan ta'aan, tyu'wi ti' wan cha' lye 'a y'ni ba tñan cha' kaja ña'an ty-ijin yu'wi 'wa chalyuu; tsan lo'o tla y'ni ba tñan lo'o ya' ba, cha' ja kwiji wan tñi 'wan lo ba bra nu ngwa'u ba cha' su'we kan' 'wan.

¹⁰ Wa na'an nchga wan nu ndi'in cha' 'wan lo'o Ni, kwi' ngwaña'an wa na'an Ndiose, cha' xkwi' su'we y'ni ba se'en ndi'in wan. Luwi y'ni ba, ja mdukwi ba ki'ya bra kan'.

¹¹ Sa ña'an nu ngi'ni ska nten lo'o sñi', ngwaña'an ngwa'u ba 'wan bra kan'. Bra nu y'ni wan cha' su'we, bra kan' ndaya' ba 'wan; bra nu y'ni wan cha' kuxi, bra kan' nda ba ska cha' tiya 'wan.

¹² Ndaya' ba 'wan cha' tyukwi ti tiye wan ku'ni wan nchga cha' su'we nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian lo chalyuu, nan nu wa msñian cha' 'in Ni. Wa ngulo suwi Ni 'wan cha' tsaa wan la se'en tlyu se'en xaa 'a se'en nka Ni ndloo.

¹³ Kan' cha' nchga bra ndya ba xu'we 'in Ndiose cha' 'wan, cha' bra

ti ndyaa ña'an ti' wan cha' su'we 'in Ndiose, xa wa ynan wan cha' kan', ti kwi' cha' nu wa ykwi' ba lo'o wan. Ngwa biya' ti' wan cha' nu ñi 'in Ndiose lka cha' kan', si'i cha' nu ndlo ke ti nten; msñi wan cha' kan' bra kan', kan' cha' ngi'ni Ndiose tñan ni' kasiya 'wan sa bra ni.

¹⁴ Sa ña'an nu ngwa ti ngwa xkan', cha' nu ti'í ti' ne' judío 'in nchga ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo la lo yuu 'in Judea, kwi' ngwaña'an ti'í ti' ta'a kichen tyi wan 'wan bra kan'. 'Wan ta'aan, ti kwi' ta'a nu ti'í ngwa 'wan sa ña'an nu ngwa 'in ne' judío ta'aan kan'.

¹⁵ Sa ña'an ngwa bra nu yjwi ne' judío 'in ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni, kwi' ngwaña'an yjwi ne' judío 'in Jesús nu nka X'naan nu ngwa xkan' ti. Chun' ndi'in la bra kan' lo'o bare mdukwi ne' judío kan' 'wa. Ja ndiya ti' Ndiose cha' ngi'ni ne' kan' ngwaña'an, cha' nxuun ne' kan' lo'o nchga nten.

¹⁶ Ja nda ne' judío nu kuxi kan' chabiya' 'wa cha' chkwi' ba cha' 'in Jesucristo lo'o ne' xka la'a tsu' tujo'o, cha' ka tyo'o laa ne' xka la'a tsu' kan' 'in cha' kuxi bra kan'; kan' cha' ngwaña'an nchka tlyu la ki'ya nu ndi'in 'in ne' judío kuxi kan', kan' cha' msin' 'a ti' Ndiose 'in ne' kan'. Ndi'in cha' ta Ni nu ti'í 'in ne' kan' chun' ndi'in la.

Nchka 'a ti' Palyu tsaa na'an 'in ne' xiya'

¹⁷ Ni siya xka kichen ndi'in ba ni, nchka ti' ba tyaan ba se'en ndi'in wan ta'a msñian cha' 'in Jesús; ndyu'wi 'a ti' ba 'wan, ni siya ja nchka ña'an ba 'wan, kan' cha' nchka ti' ba tyaan na'an ba 'wan xiya'.

¹⁸ Kwi' ngwaña'an nu ngwa xkan' ti nchka 'a ti' ba kan ba se'en ndi'in wan. Lo'o'ún ni, ti kwi' Palyu lkaän, lye 'a nka tiyeen kaän; lo'o nchga ya' ndukun' Satanás tuwiin 'wa cha' ja kan ba.

¹⁹ Su'we 'a nka tiye ba cha' 'wan, cha' lo'o wan ndi'in cha' tyuun wan lo'o ba tloo Jesucristo nu nka X'naan bra nu kan Jesús lo chalyuu xiya'. Bra

kan' su'we 'a ka tiye Ni ña'an Ni 'wa, cha' su'we 'a msñi wan cha' 'in Ni nu wa ykwi' ba lo'o wan.

²⁰ Nchkwi' 'a ba lo'o xka ta nten cha' su'we 'a ngi'ni wan, cha' su'we 'a nka tiye ba cha' 'wan.

3

¹⁻² Lo'o ja mdalo ba, ngwa xi'in 'a ti' ba cha' tijyu' 'a ndi'in wan; kan' cha' msu'waän 'in Timu ndyaa yu se'en ndi'in wan. Su'we la nganuñ kichen Atenas, mske' tiän', ni siya ja lo'o ta'a nda'aän. Ta'aan lka Timu kan', ti kwi' tñan 'in Ndiose ngi'ni ba; ta'a ngi'ni ba tñan lka yu cha' nchkwi' ba cha' su'we 'in Jesucristo lo'o nten. Bra kan' ndyaa Timu kan' se'en ndi'in wan cha' ka ngula la ti' ni' kasiya 'wan, cha' ka tnun la tiye wan xñi wan cha' su'we kan'.

³ Nchka ti' ba cha' ja ska yu ta'a ba xi'in chun' yu 'in Jesús, ni siya lye 'a ti'í ti' ne' 'wan; jlyo ti' wan cha' ngwaña'an ngi'ni ne' lo'o nten 'in Jesucristo nchga kichen.

⁴ Bra nu ti mdi'in ba se'en ndi'in wan, bra kan' tyun ya' ykwi' ba cha' re lo'o wan: “Ka ti'í ti' nten 'ñaan” ndukwin ba. Lo'o chañi ti'í 'a ti' ne' 'wan ni.

⁵ Bra nu ynaän cha' kan', ja ndaloñ bra kan'; ngwa xi'in 'a tiän' cha' ja jlyo tiän' sa ña'an ngwa cha' 'wan. Kan' cha' msu'waän 'in yu ta'aan yaa yu se'en ndi'in wan, cha' ka biya' tiän' si ti nxñi su'we wan cha' su'we 'in Ndiose, si ngwa 'wan tyijin lyo wan 'in kune' xa'an nu nchka 'a ti' cha' ku'ni wan cha' kuxi. Wa mna' tñan nu y'ni ba cha' 'wan si ja ngwa 'wan tyijin lyo wan 'in kune' xa'an kan'.

⁶ Lo'o ni, su'we 'a nka tiye ba cha' 'wan. Wa ngala Timu nde re xiya'; wa ytsa' yu 'wa sa ña'an ngi'ni wan, cha' ti nxñi wan cha' su'we 'in Ndiose, cha' su'we 'a nka tiye wan ña'an wan 'in ta'a wan chabiya' 'in nu nka X'naan. Ndukwin yu cha' ndyu'wi 'a ti' wan 'wa, nda'an 'a cha' tiye wan ña'an bra tyukwa ta'aan xiya'. Kan' cha' ni, su'wa ti nka tiyeën, ¿Ni ña'an bra tyukwa ta'aan sikwa a?

⁷ Xa wa ynan ba cha' ngwaña'an nchka cha' 'wan, su'we 'a ngwa tiye ba bra kan', ni siya ti'í 'a ti' ne' 'wa nde re, ni siya ndijin 'a ba nu ti'í. Wa msñi su'we wan cha' 'in Jesús,

⁸ kan' cha' su'we 'a nka tiye ba; ngula la ti' ni' kasiya 'wa cha' 'wan, cha' ngula la ti' ni' kasiya 'wan cha' 'in nu nka X'naan.

⁹ Lo'o ja nchka tyii cha' tyaa ba xu'we 'in Ndiose Stian cha' 'wan, cha' su'we 'a nka tiye ba cha' 'wan.

¹⁰ Nchkwi' ba lo'o Ndiose tsan lo'o tla. T'nan 'a nchkwi' ba lo'o Ni cha' ta Ni chabiya' 'wa cha' tsaa na'an ba 'wan xiya', cha' ja ya tyii kwa'u ba 'wan nchga cha' su'we nu ndi'in cha' ka biya' ti' wan, cha' ngwaña'an xñi su'we wan cha' 'in Jesús.

¹¹ Ngita ba 'in Ndiose Stian lo'o X'naan Jesús ña'an bra ta Ni chabiya' tsaa ba nde se'en ndi'in wan.

¹² Lo'o njñan ba 'in X'naan cha' ku'ni Ni cha' su'we la xu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a wan, lo'o 'in nchga nten, cha' kwi' ngwaña'an su'we 'a nka tiye ba ña'an ba 'wan cha' 'in Ndiose;

¹³ njñan ba 'in Ni cha' ku'ni Ni cha' ka luwi kasiya 'wan, cha' kanun su'we cha' 'in Ndiose ni' kasiya 'wan. Bra kan' ja ndi'in cha' xtya Ndiose Stian ki'ya 'wan bra nu tiya tsan cha' kan Jesús nu nka X'naan lo' chalyuu xiya'. Kan X'naan lo'o nchga nten 'in Ni bra nu tiya tsan kan'.

4

Tñan su'we nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian lo chalyuu

¹ Lo'o ni, 'wan ne' ta'aan, njñan ba 'wan chabiya' 'in Jesús nu nka X'naan, cha' ti ku'ni wan nchga cha' su'we nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian bra nu ndi'ian lo chalyuu. Bra kan' su'we la ka ku'ni wan tñan 'in Ni. Chañi cha' su'we 'a ngi'ni wan. Lo'o ni, nchka ti' ba cha' ti ku'ni la wan ti kwi' tñan nu wa ngwa'u ba 'wan nu ngwa ti xkan' chabiya' 'in Ndiose.

² Tyu'wi ti' wan tñan nu ngulo ba 'wan cha' 'in Jesús nu nka X'naan,

³ cha' nde lka tñan nu nchka ti' Ni, cha' ka luwi kasiya 'wan, cha' ja sten yu'wi wan lo'o xka nten nu si'i kwilyo'o wan;

⁴ nchga wan, su'we kaja kwilyo'o wan, lo'o ja sten yu'wi wan lo'o xka nu kuna'an bra kan'. Kwi' ngwaña'an, su'we ti tyi'in wan lo'o kwilyo'o wan; su'we 'a ka tiye wan ña'an wan 'in kwilyo'o wan,

⁵ cha' ja nchka ti' Ndiose cha' ku'ni wan cha' chen ña'an lo'o kwilyo'o wan, sa ña'an nu ngi'ni nten nu ja ya kunan cha' 'in Ndiose siya' ti.

⁶ Ja xitukwi ti' wan 'in nu kuna'an 'in yu ta'a wan, ni siya kwilyo'o yu, ni siya sñi' yu. Wa ykwi' 'a ba lo'o wan cha' nchga cha' ña'an nu nka X'naan; jlyo ti' Ndiose, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' ta Ni nu ti'í 'in nchga nten nu ja ndukwa cha' kan',

⁷ cha' wa ngulo suwi Ni 'ñaan cha' ka luwi kasiya 'ñaan, si'i cha' ku'nian cha' kuxi.

⁸ Si'i ska cha' nu nchkwi' nten chalyuu ti lka cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni; ska cha' nu ñi nu wa ykwi' Ndiose lo'oan lka cha' re; kan' cha' si ja tukwa wan cha' re, kulaa ya' wan 'in Ndiose nu nda Tyi'i ykwi' Ni cha' kanun ni' kasiya 'ñaan.

⁹ Ja n'ni cha' kwa'aän laän cha' lo kityi re cha' su'we ti xu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a msñi wan cha' 'in Ndiose; wa lka su'we 'a nka tiye wan ña'an wan 'in ne' kan', cha' wa ngwa'u Ni 'wan sa ña'an nu ku'ni wan lo'o ta'a wan.

¹⁰ Jlyo ti' ba cha' si'i ska ta ti ta'a kichen tyi wan nsu'wi tiye wan 'in, lo'o nsu'wi 'a tiye wan ña'an wan 'in nchga ta'a ndi'in cha' 'wan lo'o Ndiose nchga kichen lo yuu 'in Macedonia. Ta'aan lka ne' kan', kan' cha' nchkwi' ba lo'o wan cha' ti ku'ni la wan cha' su'we kan' lo'o ne'.

¹¹ Su'we ti ku'ni wan lo'o ta'a wan cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan bra kan'. Ja su'we si kulo wan tñan 'in ta'a wan, lo'o bra kan' ndaja 'a ti' ykwi' wan; ku'ni wan tñan cha' kaja chin' nan ku wan sa ña'an nu wa ykwi' ba lo'o wan,

¹² cha' ka chkwi' nten cha' 'wan cha' su'we 'a ngi'ni wan tñan. Ja lyiji 'a cha' tyijin yu'wi 'wan lo chalyuu bra kan'.

Ti kan Jesús nu nka X'naan xiya'

¹³ Lo'o ni, 'wan ta'a msñi wan cha' 'in Jesús, chkwi' ba chin' lo'o wan cha' 'in ta'aan nu wa ngujwi, cha' ka biya' ti' wan cha' sa ña'an lka si wa laja' ne', ngwaña'an lka 'in ayman kan'. Ja ka xi'in ti' wan cha' 'in ayman ta'a wan nu wa ngujwi; ja ku'ni wan sa ña'an ngi'ni nten nu ja ya kunan cha' 'in Krixtu.

¹⁴ Jlyo tian' cha' ngujwi Jesús, lo'o bra kan' ndyu'u yu xiya'; kan' cha' ka biya' tian' cha' bra nu kan ykwi' Jesús lo chalyuu xiya', bra kan' ku'ni Ndiose cha' xiya' tyu'u nchga ayman nu msñi cha' 'in Jesucristo ti kulo, cha' su'wa ti kan ne' lo'o Jesús bra kan'.

¹⁵ Wa ykwi' X'naan sa ña'an ka 'ñaan ta'aan tsan kan', bra nu kan Ni xiya'. Ta'aan nu ti lu'u ni, ja tyijiin lyoun laan 'in ta'aan nu wa ngujwi.

¹⁶ Nde ña'an ka cha' bra nu tiya tsan kan': Nde ni' kwan kan ykwi' X'naan, ki'ya Ni lyuu; bra kan' su'wa ti kanen Tyi'i Ndiose lo'o tyi'i angajle nu nka ndloo la, ngwaña'an kanen kuwi 'in Ndiose bra kan'. Kulo ndukwa la skwen nchga ayman nten 'in Jesucristo tyaa ne' nde ni' kwan;

¹⁷ bra kan' skwen nchga ta'aan nu ti lu'u, cha' tsa lo'o Ni 'ñaan. Laja koo nde ni' kwan tyukwa ta'aan lo'o ayman ta'aan bra kan', cha' su'wa ti tyukwa ta'aan lo'o nu nka X'naan nde kwa. Ja tyii 'a cha' tyi'ian lo'o Ndiose bra kan'.

¹⁸ Kan' cha' katsa' wan cha' re 'in ta'a wan sikwa, cha' ka ngala' ti' ne' ni' kasiya 'in ne'.

5

¹ 'Wan ta'a msñi wan cha' 'in Jesús, ja ndi'in cha' kwa'an ba ska kityi cha' katsa' ba 'wan ña'an bra kan Jesús xiya'.

² Wa lka ngwa biya' ti' wan cha' ja ska nten chalyuu, ja tukwin jlyo ti' ni tsan kan X'naan. Sa ña'an nu ndijyan

ska yu kunan tla tu' na'an 'in ska nten cha' ku'ni yu kunan, ngwaña'an mnan ti kan Jesús.

³ “Tiin ti ndi'ian lo chalyuu, su'we ti ndi'ian” ndukwin nten; lo'o ti kwi' bra kan' tyii cha' 'in nchga nten chalyuu, ja kaja ña'an xnan ne' bra kan'. Sa ña'an lka ska nu kuna'an tnan, ja jlyo ti' ña'an bra kala sñi', ña'an bra nu tiyan ti'í 'in; ngwaña'an ka xa wa tiya bra kan', cha' ja jlyo tian' ni tsan ka kan'.

⁴ Wan ni, ja ndi'in cha' kutsen wan bra nu tiya tsan kan', ni siya ja jlyo ti' wan ña'an bra ka ran; ja ndi'in wan se'en tla si'ya cha' kuxi, sa ña'an nu ndi'in xka ta nten.

⁵ Wa nsu'wi xaa nu nda Ndiose ni kasiya 'wan; kan' cha' ndi'in wan se'en ndi'in xaa, lo'o luwi kasiya 'wan. Ja ndi'ian se'en tla, lo'o ja mna' kasiya 'ñaan si'ya cha' kuxi.

⁶ Kan' cha' ndii ti tian' tyi'ian lo chalyuu; ja ndi'in cha' tyi'ian lajaan' lo chalyuu, ni siya ngwaña'an ngi'ni xka ta nten nu ja ndi'in cha' 'in Jesucristo siya' ti. Kwi' ngwaña'an ku'nian kwenta 'ñaan ti ykwiin' tian cha' ja kaan yu ku'wi.

⁷ Nten chalyuu nu xkwi' nan ku'wi ti lka ne' ña'an ti' nten nu wa laja', cha' ja nduwe ti' ne' siya' ti.

⁸ Nan ni, nsu'wi xaa 'in Ndiose ni kasiya 'ñaan, kan' cha' ndii ti tian' tyi'ian lo chalyuu; xñian su'we cha' 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an su'we xu'wi tiyeañ ña'an 'in ta'a nteañ chabiya' 'in Jesús, ngwaña'an ña'ansiin 'ñaan ti ykwiin' tian cha' ja ku'nian cha' kuxi. Ña'an ti' ska sndaru, nda'a yu 'in tiye yu lo'o chun' yu lo'o chkwan nu nchku' yu. Ndi'in taan 'in Ndiose, ña'an bra ku'ni tyii ji Ni nchga cha' kuxi nu ndi'in 'ñaan, kan' cha' ndi'in cha' ku'nian kwenta 'ñaan, ti ykwiin' tian, sa ña'an nda'a sndaru 'in yu lo'o chkwan nu ndyukwa ke yu.

⁹ Ndiose ngulo suwi Ni 'ñaan, si'í cha' ta Ni nu ti'í 'ñaan; wa ngulo suwi Ni 'ñaan cha' kulaa Ni 'ñaan chun' tñan nu y'ni Jesucristo nu nka X'naan,

¹⁰ ti kwi' Jesús nu ngujwi cha' ku'ni

tyii Ni ki'ya nu ndi'in 'ñaan. Kan' cha' ka tyi'ian se'en ndi'in Ndiose bra kan', ni siya ti lu'uan lo chalyuu bra nu kan Jesús xiya', ni siya wa ngujwian bra kan'; su'wa ti tyi'ian nde se'en ndi'in Ni bra kan'.

¹¹ Laja nu ndi'in taan 'in Jesús, ti kwa'u la wan cha' kan' 'in xka ta nten ta'a wan, cha' ka ngula la ti' ni' kasiya wan bra kan'. Jlyo tiän' cha' ngwaña'an ngi'ni wan.

Xka cha' tiya nu ykwi' Palyu lo'o ne'

¹² Wan ta'a msñi wan cha' 'in Jesús, njñan ba 'wan cha' ki'ya wan kwenta 'in nchga cha' su'we nu ngi'ni ne' nu nka ndloo 'wan. Wa nda ykwi' X'naan tñan 'in ne' kan' cha' ka ne' ndloo, cha' kwa'u ne' 'wan nchga cha' su'we nu ka ku'ni wan cha' 'in Ndiose.

¹³ Su'we ti ku'ni wan lo'o ne' kan' sikwa, cha' su'we 'a tñan ngi'ni ne' kan' chabiya' 'in Ndiose; su'we ti xu'wi tiye wan ña'an wan 'in ne' kan'. Kwi' ngwaña'an, su'we ti xu'wi tiye wan ña'an wan 'in nchga ne' ta'a wan, cha' ja xu'wi cha' wsuun 'wan lo'o ta'a wan bra kan'.

¹⁴ Wan ta'a msñi wan cha' 'in Jesús, nde ndiya ska cha' nu chkwi' ba lo'o wan: Kulo wan tñan 'in ta'a wan nu ja xlyä ku'ni tñan, nu ndaja 'a; ku'ni wan cha' ka ngula la ti' ni' kasiya 'in ne' ta'a wan nu xi'in ti ti', cha' xñi su'we la ne' cha' 'in Jesús; taya' wan 'in ne' ta'a wan nu ja ndyiji jwersa 'in ne' cha' xuun ne' lo'o nu kuxi, lo'o ngwaña'an talo wan 'in nchga ne' ta'a wan.

¹⁵ Si ku'ni nten cha' chen ña'an lo'o wan, ja chkwi' wan cha' ti'í lo'o ne' kan' bra kan'; taya' wan 'in ta'a wan cha' talo wan 'in ne' nu xa'an ngi'ni, cha' xkwi' su'we ti ku'ni wan lo'o nchga nten, ni siya lo'o ta'a wan, ni siya lo'o xka ta nten.

¹⁶ Su'we ti ka tiye wan nchga tsan.

¹⁷ Nchga bra chkwi' wan lo'o Ndiose.

¹⁸ Kwi' ngwaña'an, tya wan xu'we 'in Ndiose cha' 'in nchga cha' nu nchka 'wan. Nchka ti' Ni cha' ku'ni wan ngwaña'an si chañi cha' msñi wan cha' 'in Jesucristo.

19 Ña'an ti' ska kii', ngwaña'an nchka ti' Tyi'i Ndiose; ja suwi' wan kii' kan'.

20 Ja xtyi lyo'o wan 'in ta'a wan bra nu chkwi' ne' ska cha' 'in Ndiose lo'o wan;

21 ku'ni biya' wan 'in nchga cha' nu chkwi' ne' kan', cha' ka jlyo ti' wan si su'we, o taja su'we cha' kan'. Bra kan' xñi wan cha' su'we kan',

22 kulo chun' wan nchga cha' kuxi bra kan'.

23 Ngi'ni Ndiose cha' tiin ti tyi'ian lo chalyuu. Kan' cha' ni, ku'ni wan cha' ka wan nten nu ñi siya' ti; ku'ni su'we tiye wan, ku'ni luwi kasiya 'wan, ku'ni wan cha' ka wan nten nu tyukwi ti tiye siya' ti. Si luwi kasiya 'wan bra nu kan Jesucristo nu nka X'naan xiya', ja ndi'in cha' xtya Ni ki'ya 'wan bra kan'.

24 Wa ngulo suwi Ni 'wan cha' ka wan nten 'in Ni siya' ti. Lo'o ja mñi lyo'o Ni 'wan bra nu ykwi' Ni ngwaña'an lo'o wan; chañi cha' ku'ni Ni cha' ka luwi kasiya 'wan cha' 'in Ndiose.

Mdyii ykwi' Palyu lo'o ne'

25 'Wan ta'aan, ti chkwi' la wan lo'o Ndiose cha' 'wa.

26 Nchga tsan chkwi' su'we wan lo'o ta'a wan.

27 Nde lka tñan nu kuloñ 'wan cha' ku'ni wan ni, chabiya' 'in ykwi' X'naan, cha' chkwi' wan nchga cha' nu ngwa'aän lo kityi re sa ña'an ya' nu kunan nchga ne' ta'aan.

28 Kwi' ngwaña'an, nchka ti' ba cha' ti ku'ni Jesucristo nu nka X'naan cha' su'we lo'o wan. Ngwaña'an ka sikwa.

Ngwa'an Palyu xka kityi ndyaa se'en ndi'in nten 'in Jesucristo nde kichen Tesalónica

¹ Palyu, Silvano, Timu lka nin ba. Nda'an ba kityi re cha' tsa'a se'en ndi'in ta'a wan ne' kichen Tesalónica nu wa msñi wan cha' 'in Ndiose Stian, 'wan nu wa msñi wan cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan.

² Ngwaña'an nchka ti' ba, cha' ti ku'ni Ndiose Stian cha' su'we lo'o wan, cha' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in wan lo' chalyuu chabiya' 'in Jesucristo nu nka X'naan.

Ta Ndiose nu ti'í 'in nten nu ja xlyaa kunan cha' nu nchkwi' Ni

³ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, ndi'in cha' tya ba xu'we 'in Ndiose nchga ya' nu chkwí' ba lo'o Ni cha' 'wan; ndi'in cha' ku'ni ba ngwaña'an, cha' nchga tsan su'we la nganun cha' 'in Jesús ni' kasiya 'wan, nchga tsan nsu'wi la tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan.

⁴ Su'we 'a bra kan'. Su'we 'a nka tiye ba cha' 'wan, kan' cha' nchkwi' ba cha' 'wan lo'o nchga nten ta'a msñian cha' 'in Ndiose. Nchkwi' ba lo'o ne' cha' su'we 'a ngi'ni wan, cha' ngula 'a ti' ni' kasiya 'wan cha' 'in Ndiose, ni siya ndijin 'a wan nu ti'í, ni siya lye 'a ti'í ti' nten 'wan ni. Su'we 'a cha' ndalo wan 'in ne', ni siya kuxi 'a ngi'ni ne' kan' lo'o wan.

⁵ Ñi 'a ngi'ni biya' Ndiose 'in nten; kan' cha' kaja se'en tyi'in wan nde se'en lka Ndiose ndloo nde loo la, ni siya xa'an 'a ngi'ni ne' lo'o wan ni, chun' wa msñi wan cha' 'in Ndiose.

⁶ Ni 'a ngi'ni Ndiose, kwi' ngwaña'an chañi 'a cha' chun' ndi'in la ta Ndiose nu ti'í 'in nchga nten nu nda nu ti'í 'wan ni.

⁷ Bra kan', lo'o 'wan lo'o bare tyii nu ti'í ñaan bra nu tyo'o tukwa Jesús nu nka X'naan nde ni' kwan. Kan Jesús lo'o xaa nu tnun bra kan'; su'wa

ti kan Ni lo'o ka'an 'a nten 'in Ni, cha' tnun 'a tñan ngi'ni angajle kan' chabiya' 'in Ndiose.

⁸ Bra kan' ta Ndiose nu ti'í 'in nchga nten nu ja xlyaa kunan cha' nchkwi' Ni. Kwi' ngwaña'an, ta Ndiose nu ti'í 'in nten nu ja xlyaa xñi cha' su'we 'in X'naan Jesús.

⁹ Chañi cha' ta Ndiose nu ti'í 'in ne' kan'; kulo Ndiose tñan cha' tyo'o ne' kan' se'en ndi'in Ni, cha' ja ña'an 'a ne' kan' 'in X'naan bra kan'. Ndi'in cha' tyaa ne' nde se'en ja tsa'a tii 'a cha' tyijin ne' nu ti'í. Lo'o ja ña'an 'a ne' kan' xaa luwi 'in Ndiose bra kan', ja ña'an 'a ne' 'in Ndiose nu nchka 'in ku'ni nchga lo' tñan.

¹⁰ Ngwaña'an ta Ndiose nu ti'í 'in ne' kan' bra nu kan Jesús xiya'. Si nu ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ni, bra kan' ku'niin tnuan 'in Ni tsan kan'; kwi' ngwaña'an, su'we 'a chkwian' lo'o Ni lo'o ta'aan bra nu tiya tsan kan', chun' msñian cha' 'in Ni. Lo'o 'wan, su'wa ti tyo' ti'in wan lo'o ba se'en ndi'in Jesús tsan kan', cha' msñi wan cha' 'in Jesús bra nu ngwa'u ba cha' kan' 'wan ti kulo.

¹¹ Kan' cha' nchga tsan nchkwi' ba lo'o Ndiose Stian cha' ku'ni Ni tñan ni' kasiya 'wan, cha' su'we ti ku'ni wan tñan nu nda Ni 'wan ti bra nu ngulo suwi Ni 'wan. Nchkwi' ba lo'o Ni cha' taya' Ni 'wan, cha' ngwaña'an ku'ni ji wan nchga cha' su'we nu nda'an tiye wan cha' ku'ni wan chabiya' 'in Ndiose, nchga lo' cha' su'we nu ngi'ni wan cha' msñi wan cha' 'in Ni.

¹² Ngwaña'an ngi'ni tlyu wan 'in Jesucristo nu nka X'naan, bra nu ngi'ni wan tñan 'in Ni; ngwaña'an ka biya' ti' nten bra kan' cha' nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan. Lo'o kan' ka biya' ti' ne' cha' su'we 'a ngi'ni Ndiose lo'o wan, cha' su'wa ti ngi'ni Ndiose Stian tñan lo'o Jesucristo nu nka X'naan.

2

Tyo'o tukwa ska ne' nu xa'an 'a lo' chalyuu

¹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, jlyo tian' cha' ti kan Jesucristo nu nka

X'naan xiya', cha' tsaa lo'o Ni 'ñaan cha' tyukwa ta'aan lo'o Ni la kan'; kan' cha' ñi 'a katsa' ba 'wan ni,

² cha' ja xi'in chun' wan 'in cha' su'we kan'. Ja kutsen wan ni siya nchka ti' nten xitsen 'wan. Ni siya chkwi' ne' chabiya' 'in Tyi'i Ndiose, nchkwin ne', ni siya chañi 'a cha' nu kwa'u ne' 'wan, nchkwin ne' 'wan, ni siya chkwi' ne' lo kityi nu msu'wa ba ndijyan se'en ndi'in wan, nchkwin ne', cha' kwiñi lka si chkwi' ne' cha' wa mdiya tsan nu mdiyan X'naan xiya', cha' ja jlyo ti' ne' siya' ti.

³ Ja tsaa ña'an ti' wan 'in nu kwiñi nu chkwi' ngwaña'an. Bra nu ti ji tiya tsan kan', bra kan' lye 'a xuun nten chalyuu lo'o Ndiose; bra kan' kan ska nten nu ku'ni tñan 'in kune' xa'an lo chalyuu, ti kwi' nu ndi'in cha' tyaa lo jwlyaa xa wa tsaa tii chalyuu.

⁴ Kan' lka nu nchka ti' ku'ni tyii cha' 'in nchga lo jo'o, cha' ja ku'ni tnun nten 'in ran; kwi' ngwaña'an, nchka ti' yu xa'an kan' cha' ja ku'ni tnun nten 'in Ndiose, cha' ku'ni tnun ne' 'in ykwi' yu. Sten yu ni' lyaa tnun, tsaa tukwa yu la kan'; bra kan' chkwi' yu lo'o nchga nten cha' ku'ni tnun ne' 'in ykwi' yu, cha' Ndiose lka ykwi' yu, nchkwin yu.

⁵ Wa jlyo ti' wan cha' tyun ta ykwiñ' lo'o wan cha' 'in yu xa'an kan', bra nu ti mdi'iñ lo'o wan;

⁶ kwi' ngwaña'an, jlyo ti' wan ti ka lka nu ndukun' cha' 'in yu xa'an kan' ni, cha' ja ka 'in yu ka yu ndloo, sa bra nu tiya tsan kan' nde loo la.

⁷ Wa mdyisnan cha' xa'an kan' lo'o nten chalyuu, ni siya ni ti ndukun' Ni cha' 'in yu xa'an kan'. Lo'o kan' bra nu ja tukun' la Ni cha' 'in yu xa'an kan', xa wa mdo'o tsu' Ni chin',

⁸ bra kan' ka yu xa'an kan' ndloo ti chin' ti bra. Chun' ndi'in la kan Jesús nu nka X'naan, lo'o kan' kujwi Jesús 'in yu xa'an kan' lo'o wtsin ndyo'o tu'wa ti Ni; tyii cha' 'in yu xa'an kan' bra nu kan Jesús xiya', cha' ja talo yu ña'an yu 'in xaa ndyuwi nu ndijyan lo'o X'naan.

⁹ Bra nu kan yu xa'an kan', kan yu

lo'o chabiya' 'in ykwi' Satanás kan', tnun 'a cha' kwiñi kan yu ku'ni yu cha' ña'an kwi'ya nten chalyuu 'in yu, cha' kwiñi lyo'o yu 'in nten.

¹⁰ Tukwa cha' nsu'wi tiye yu kan', lo'o tsaa ña'an ti' nten chalyuu 'in nchga cha' kwiñi nu chkwi' yu kan', tsaa ña'an ti' ne' 'in yu cha' lo'o ne' wa tsaa ti ne' lo jwlyaa; cha' ja xlyaa ne' xñi ne' cha' su'we nu ka kulaa 'in ne',

¹¹ kan' cha' kulaa ya' Ndiose 'in ne', chun' ndyaa ña'an la ti' ne' 'in cha' kwiñi kan'.

¹² Chañi cha' tsaa ne' se'en ja tsaa tii 'a cha' tyijin ne' nu ti'í, nchga nten nu ja ndyaa ña'an ti' cha' su'we 'in Ndiose, nten nu ndiya la ti' ku'ni nchga lo cha' kuxi.

Ngulo suwi Ni 'ñaan cha' tyo'o laan 'in cha' kuxi

¹³ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, su'we 'a nka tiye X'naan ña'an 'wan. Kwi' ngwaña'an, ndi'in cha' tya ba xu'we 'in Ndiose cha' 'wan, cha' ngulo suwi Ni 'wan ti bra nu mdyisnan chalyuu, cha' kulaa Ni 'wan; kan' cha' y'ni Tyi'i Ndiose cha' ngwa luwi kasiya 'wan bra nu msñi wan cha' su'we 'in Ndiose.

¹⁴ Wa ngulo suwi Ni 'wan, kan' cha' ynan wan cha' su'we 'in Jesucristo nu ngwa'u ba 'wan; nchka ti' Ni cha' su'wa ti tyi'in wan lo'o Jesucristo nu nka X'naan la se'en tlyu se'en ndukwa ykwi' Ni, se'en nu xaa 'a.

¹⁵ Lo'o ni, 'wan ne' ta'aan, tyu'wi su'we ti' wan nchga cha' nu ngwa'u ba 'wan; ndi'in cha' ka biya' su'we ti' wan nchga cha' nu wa ykwi' ba lo'o wan, nchga cha' nu wa ngwa'an ba lo kityi cha' tsaa se'en ndi'in wan.

¹⁶⁻¹⁷ Ngwaña'an nchka tiñan' cha' ku'ni Ni lo'o wan, ni siya Jesucristo nu nka X'naan, ni siya Ndiose Stian: ku'ni Ni cha' ka ngula la ti' ni' kasiya wan, cha' talo wan ku'ni wan nchga cha' su'we, cha' xkwi' cha' su'we chkwi' wan lo'o ta'a wan. Su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'ñaan, kan' cha' su'we 'a ngi'ni Ni lo'oan, cha' tiin

ti tyi'ian nchga bra, bra nu ndi'in taan cha' kan Jesús xiya'.

3

Chkwi' wan lo'o Ndiose cha' 'wa

¹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, chkwi' wan lo'o Ndiose cha' 'wa, cha' taya' Ni 'wa laja nu ndu'u ba cha' 'in X'naan 'in nten, cha' ja tukun' xka ta nten xa'an lo nchga cha' nu ndu'u ba 'in ne'. Sa ña'an nu msñi wan cha' kan' ni, ngwaña'an nchka ti' ba cha' ndla ti xñi ka'an la nten cha' kan', nde nchga kichen se'en chkwi' ba cha' kan'.

² Chkwi' wan lo'o Ndiose cha' kulaa Ni 'wa cha' ja tyijin lyo ne' xa'an 'wa, ni siya ne' nu chen ña'an ngi'ni; nsu'wi 'a nten chalyuu nu ja ndyaa ña'an su'we ti' 'in Ndiose.

³ Chañi cha' ku'ni X'naan nchga tñan nu ndukwin Ni 'ñaan, lo'o ku'ni Ni cha' ka ngula la ti' ni' kasiya 'wan, kulaa Ni 'wan cha' ja kala' kune' xa'an 'wan.

⁴ Jlyo ti' X'naan cha' ngi'ni wan tñan nu ngulo ba 'wan, cha' ti ku'ni la wan tñan kan'.

⁵ Kwi' ngwaña'an, ku'ni X'naan tñan ni' kasiya 'wan, cha' tyu'wi ti' wan cha' su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'wan; bra kan' talo wan sa ña'an mdalo Krixtu bra nu mdi'in yu lo'o nten ti kulo.

Ndi'in cha' ku'nian tñan

⁶ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, xiya' kulo ba tñan 'wan chabiya' 'in Jesucristo nu nka X'naan: Ja tya'an wan su'wa ti lo'o xka ta ta'a msñian cha' kan' nu ja xlyaa ku'ni tñan, ti kwi' ne' ta'a wan nu ja xlyaa xñi cha' nu ykwi' ba lo'o wan.

⁷ Ja y'ni ndaja ti' ba bra nu mdi'in ba lo'o wan nu ngwa bra kan', kan' cha' su'we si xlyaa wan ku'ni wan tñan lo'o ya' wan sa ña'an nu y'ni ba.

⁸ Ja yku xu'we ti ba se'en ndi'in wan nu ngwa bra kan'; mda ba liya' cha' mxku wan 'wa, chun' nu y'ni ba tñan cha' kaja ña'an nu tyijin yu'wi 'wa. Tsan lo'o tla y'ni ba tñan lo'o ya' ba, cha' si'i 'wan nu msi'i wan nan yku ba bra kan'.

⁹ Su'we si ta wan chin' liya' 'in ne' nu kwa'u 'wan; ni siya bare, ka taya' wan chin' 'wa si jñan ba 'wan. Lo'o ja msñi ba liya' nu ngwa bra kan', cha' ngwa ti' ba kwa'u ba 'wan cha' ja ku'ni ndaja ti' wan, cha' ku'ni wan tñan cha' kaja nan nu lyiji cha' tyijin yu'wi 'wan chalyuu.

¹⁰ Bra nu ti ndi'in ba se'en ndi'in wan, ti bra kan' ngulo ba tñan re 'wan, cha' ja ta wan nan ku nten nu ja xlyaa ku'ni tñan.

¹¹ Lo'o ni, wa ynan ba rsun cha' ndiya chin' ne' ta'a wan nu ja su'we ngi'ni; ja ngi'ni ne' kan' tñan, xkwi' nda'an ne' nchkwi' ne' cha' kwiñi lo'o ta'a ne', chun' ndaja ti' ne'.

¹² Kan' cha' ni, ndlo ba tñan 'in ne' kan' chabiya' 'in Jesucristo nu nka X'naan, cha' ndi'in cha' ku'ni ne' kan' tñan; ngwaña'an kaja nan ku ne' kwenta skaa ne'.

¹³ 'Wan ne' ta'aan, ja ka ndaja ti' wan cha' ku'ni wan cha' su'we lo'o nten.

¹⁴ Nten nu ja xlyaa kunan nchga cha' nu nda'an ba lo kityi re ni, ki'ya wan kwenta ti ka nu lka ne' kan'; bra kan' ja tya'an wan su'wa ti lo'o ne' kan', cha' ngwaña'an ka jyu'u ti' ne'.

¹⁵ Xka cha' ni, si'i nan nxuun ne' kan' lo'o wan, ta'a wan lka ne'; kan' cha' ndi'in cha' ta wan ska cha' tiya 'in ne', sa ña'an lka si chkwian' lo'o ska ta'a ngulaan.

Mdyii ykwi' Palyu lo'o ne'

¹⁶ Ku'ni X'naan cha' tiin ti tyi'in wan nchga tsan, ni siya tsan su'we 'wan, ni siya tsan kuxi 'wan, chun' nchga bra tiin ti ndi'in Ndiose. Kwi' ngwaña'an, kanun Tyi'i X'naan lo'o wan bra kan'.

¹⁷ Nchga ne' ta'a ba su'we 'a nchkwi' ba lo'o wan. Palyu lkaän; ykwiin' nda'aän letra ni, cha' ka biya' ti' wan cha' chañi cha' na' ngwa'aän kityi re nu ndijyan se'en ndi'in wan.

¹⁸ Nchka ti' ba cha' ti ku'ni Jesucristo nu nka X'naan cha' su'we lo'o nchga wan. Ngwaña'an ka sikwa.

Kityi nu ngwa'an Palyu ti kulo cha' tsaa se'en ndi'in Timu

¹ Palyu lkaän. Nda'aän nchkwiin' cha' 'in Jesucristo nde xka kichen, cha' Ndiose nu ndlaa 'in nten 'in nchga cha' kuxi, ngulo Ni tñan 'ñään cha' ku'niin tñan kan'; lo'o ngulo Jesucristo tñan kan' 'ñään, ti kwi' Krixtu nu ndi'in taan 'in cha' kan xiya'.

² Nda'aän kityi re cha' tsaa se'en ndi'in nu'win, Timu, cha' ña'an ti' sñiën', ngwaña'an lka nu'win, cha' msñii cha' 'in Jesucristo ti xa nu ngwa'uün cha' kan' 'iin. Nde tñan nchka tiän' cha' ka 'iin, cha' ti ku'ni Ndiose Stian cha' su'we lo'oo, cha' chka t'nan ti' Ni 'iin, cha' ngwaña'an ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in kasiya 'iin chun' Jesucristo nu nka X'naan.

Ja su'we cha' tsaa ña'an ti' ne' kwentu

³ Xa wa yi'aän nde Macedonia, bra kan' ykwiin' lo'oo cha' kanuun kichen Efeso; lo'o xiya' chkwiin' lo'oo ni, cha' kanuun kichen kwa. Ndiya chin' ne' kichen Efeso kwa nu ndu'u xka loo cha' 'in ne' ta'aan; nu'win, ndi'in cha' kuloo tñan 'in ne' kan', cha' ja kwa'u 'a ne' cha' kan' nu ja su'we nganen.

⁴ Kwi' ngwaña'an, kuloo tñan 'in ne' cha' ja ku'ni xa'an 'a ne' kwentu 'in ska cha' nu ngwa s'ni. Mxtyi'aa' 'a cha' kan', kwi' ngwaña'an kana' tyempu 'ñaan cha' chan 'a nchkwi' luwe ne' cha' 'in ran. Ja nnanjo'o cha' kan' 'ñaan cha' ku'nian tñan 'in Ndiose; ska ti si xñiin su'wean cha' 'in Jesús, bra kan' ka ku'nian tñan 'in Ni.

⁵ Kuloo tñan 'in ne' cha' su'we 'a xu'wi tiye ne' ña'an ne' 'in ta'a nten ne', cha' kan' lka tñan nu ngi'ni nten nu ngwa luwi kasiya 'in lo'o Ndiose; jlyo ti' ne' kan' sa ña'an lka ska cha' su'we, lo'o ngi'ni ne' cha' su'we kan' bra kan'. Chañi cha' wa msñi nten cha' 'in Ndiose si su'we nka tiye ne' ña'an ne' 'in ta'a nten ne'.

⁶ Lo'o ndiya chin' xka ta nten nu ja xlyaa kunan cha' kan'; xka tuwiin msñi ne' kan', cha' lye 'a nchkwi' ne' kwentu.

⁷ Mstru lka ne' kan', nxke' ti' ne', ndu'u ne' sa ña'an tñan nu ngulo Ndiose 'in nten, nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi; lo'o ykwi' ne' ja ndi'ya ne' kwenta sa ña'an ndyo'o cha' kula kan', ni siya lye 'a ndu'u ne' cha' kan' 'in ta'a nten ne'.

⁸ Jlyo tian' cha' su'we 'a cha' kula nu ngwa'an ayman Moisés kan', si kunaan su'wean 'in ran.

⁹ Si'i cha' 'in nten nu su'we tiye mda Ndiose cha' kula kan'; mda Ni cha' kan' cha' 'in nten nu ja nchka ti' ku'ni cha' su'we, cha' 'in nten nu ja xlyaa tukwa cha' kan', cha' 'in nten nu ja ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose siya' ti, cha' 'in nten nu ndi'in ki'ya 'in, cha' 'in nten nu kuxi tiye, cha' 'in nten nu nchkwi' cha' kuxi 'in Ndiose, cha' 'in nten nu ndujwi 'in sti, nu ndujwi 'in jya'an, cha' 'in nten nu ndujwi 'in ta'a nten,

¹⁰ cha' 'in nten nu ngi'ni cha' chen ña'an lo'o nu kuna'an, cha' 'in nu kuna'an nu ngi'ni cha' chen ña'an lo'o yu ki'yu, cha' 'in yu ki'yu nu ngi'ni cha' kuxi lo'o ta'a ki'yu yu, cha' 'in nten nu ndi'ya mnan 'in ta'a nten ne', cha' 'in nu kwiñi, cha' 'in nten nu nchkwi' cha' kwiñi tloo ne' wsiya. Mda Ndiose cha' kula kan', cha' ngwaña'an ka biya' ti' nchga nten nu ja xlyaa kunan nchga cha' nu ñi nu ndu'uan cha' 'in Ndiose.

¹¹ Ti kwi' cha' su'we kan' ndu'uün chabiya' 'in Ndiose. Ndu'uün cha' tnun 'a cha' su'we ngi'ni Ndiose cha' ndlaa Ni 'ñaan 'in cha' kuxi, lo'o ndu'uün cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan.

Su'we 'a y'ni Ndiose lo'o Palyu

¹² Ndyään 'a xu'we 'in Jesucristo nu nka X'naan cha' nu y'ni Ni cha' ngwa 'ñään ku'niin tñan 'in Ni; ndyaän xu'we 'in Ni cha' ngulo suwi Ni 'ñään cha' ku'niin tñan 'in Ni, chun' jlyo ti' Ni cha' ndukwaän tñan nu ndlo Ni.

¹³ Wa ngulo suwi Ni 'ñään, ni siya kuxi 'a ykwiin' cha' 'in Ni nu ngwa

s'ni, bra nu lye 'a ndaän nu ti'í 'in nten 'in Jesucristo; tláän 'aän nu ngwa bra kan'. Sa kan' ti cha', ja ska cha' jlyo tiän' bra kan', cha' ja ya sñiin cha' su'we 'in Ndiose, kan' cha' ngwa t'nän 'a ti' Ni 'ñaän.

¹⁴ Lo'o su'we 'a ngwa tiye X'naan na'an Ni 'ñaän, kan' cha' lo'oün, msñiin cha' 'in Jesucristo bra kan'; lo'o ni, su'we 'a nka tiyeän na'aän 'in Jesús, kwi' ngwaña'an su'we nka tiyeän na'aän 'in nchga nten.

¹⁵ Chañi cha' ka xñiin su'wean cha' re: Wa yan Jesucristo lo chalyuu cha' kulaa Ni 'in nten chalyuu nu ndi'in ki'ya 'in. Lo'oün, tnun la ki'ya ndukwiin ke xka ta nten, cha' kuxi 'a tñan nu y'niin lo'o nten 'in Jesucristo nu ngwa s'ni.

¹⁶ Lo'o y'ni 'a Jesucristo cha' tlyu ti' 'ñaän bra nu y'ni tyii Ni ki'ya nu ndi'in 'ñaän; ngwaña'an ngwa'u Ndiose 'in xka ta nten sa ña'an ka xñi ne' cha' 'in Ni. Sa ña'an nu ngwa t'nän ti' Jesús 'ñaän ti kulo, kwi' ngwaña'an chka t'nän ti' Ni 'in nchga nten nu xñi cha' 'in Jesús nde loola, cha' nu ja tsaa tii 'a chalyuu 'in ne' bra kan', si tsaa ña'an ti' ne' 'in Ni.

¹⁷ Kan' cha' ku'niin tnuün 'in Ndiose ni, su'we 'a chkwiiin' cha' 'in Ni, chun' ja tsaa tii 'a tsan nu nka Ni ndloo tyukwi ña'an chalyuu; ja tyii cha' 'in Ndiose, chun' ja kaja 'a Ni. Ja nchka 'ñaan ña'aan 'in Ni chun' lkaan nten chalyuu; ska ti Ni lka Ni ykwi' Ndiose, ska ti Ni jlyo ti' Ni nchga cha'. Ngwaña'an ka cha' 'in Ni sikwa.

¹⁸ Kuloün tñan 'iin ni, Timu, cha' ña'an ti' sñiän', ngwaña'an nka nu'win, nxke' tiän': Ti ku'nii la tñan 'in Ndiose sa ña'an nu ndukwin ne' 'iin, ti kwi' ne' nu nchkwi' cha' 'in Ndiose; tyu'wi tii' cha' nu ykwi' ne' kan' lo'oo nu ngwa ti kulo, cha' ka ngula la tiyee. Bra kan' sa ña'an lka 'in ska sNDARU su'we, kwi' ngwaña'an taloo xuun lo'o cha' kuxi nu ndi'in chalyuu. Ka 'iin xuun lo'o cha' kuxi kan' si xñii su'we cha' 'in Jesucristo, si xkwi' cha' su'we ku'nii lo'o nten.

¹⁹ Ndiya nten nu jlyo ti' sa ña'an lka cha' nu ñi, lo'o ja ngi'ni ñi ne' cha' kan'; wa mxi'in chun' ne' kan'

'in Ndiose, wa mxnun ne' cha' su'we kan'.

²⁰ Ña'an ti' Himeneo lo'o Jantru ni, ja nnan ne' cha' nu ñi, kan' cha' wa mxnuün 'in ne' kan' ya' kune' xa'an, cha' ka biya' ti' ne' cha' tnun 'a cha' kuxi lka bra nu chkwii' ne' cha' kuxi 'in Ndiose.

2

Nde ña'an ku'nian bra nu chkwian' lo'o Ndiose

¹ Ndi'in cha' chkwian' lo'o Ndiose cha' 'in nchga nten chalyuu, bra nu jñaan cha' 'in Ni, ya ña'an ti cha' nu lyiji 'in nten; chkwian' cha' 'in xka ta nten bra nu chkwian' lo'o nu nka X'naan, ngwaña'an bra nu tyaan xu'we 'in Ndiose cha' 'in nchga nten.

² Ndi'in cha' chkwian' lo'o Ndiose cha' 'in nchga ne' nu nka ndloo, cha' 'in nchga ne' nu nka tñan; jñan wan 'in Ni cha' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'ian, cha' ja xuun ne' nu nka ndloo lo'oan, cha' ta ne' kan' chabiya' ku'nian nchga loo cha' su'we, sa ña'an nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian.

³ Kwi' ngwaña'an nchka ti' Ndiose nu ndlaa 'ñaan 'in cha' kuxi; su'we nka tiye Ni si ngwaña'an chkwian' lo'o,

⁴ cha' nchka ti' Ni kulaa Ni 'in nchga nten chalyuu, nchka ti' Ni cha' ka biya' ti' nchga nten sa ña'an cha' nu ñi nu ndi'in 'in Ni.

⁵ Ska ti Ndiose nsu'wi, kwi' ngwaña'an ndiya ska ti nten nu ndi'in se'en ndi'in Ndiose nu nchkwi' lo'o Ni cha' 'in nten chalyuu; ti kwi' Jesucristo lka yu kan'.

⁶ Ti ykwi' ti Jesucristo mda chabiya' yjwi ne' 'in yu ti ngwa xkan'; kwi' ngwaña'an mda yu liya' lo ki'ya nu ndi'in 'in nten chalyuu, bra nu ngujwi yu lo wsi. Y'ni Ndiose tñan kan' ti kwi' tyempu nu mstyia Ni 'in ran cha' ku'ni Ni.

⁷ Ngulo suwi Ni 'ñaän cha' nda'aän nchkwiin' cha' su'we kan' lo'o nten chabiya' 'in Ni cha' lo'o ne' xka la'a tsu' kunan ne' cha' su'we kan' bra kan'; nda'aän ndu'uün 'in ne' sa ña'an ka xñi ne' cha' 'in Ndiose. Chañi

nchga cha' nu nda'aän re, si'i cha' kwiñi nchkwiñ'.

⁸ Kan' cha' sikwa, nchka tiän' cha' chkwi' nten lo'o Ndiose nde nchga kichen se'en ndyo' ti'in ne' sa tlyu ti, ne' nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo. Ndi'in cha' chkwi' ne' lo'o Ndiose bra nu su'we nka tiye ne', cha' ja su'we chkwi' ne' lo'o Ni si msin' ti' ne', lo'o ja su'we chkwi' ne' lo'o Ni bra nu ndi'in wsuun ne'.

⁹ Lo'o nu kuna'an ni, ndi'in cha' ku' ne' te' sa biya' nu su'we ti nga'an, si'i te' nu ka'an 'a nga'an; kwi' ngwaña'an, ja ku'ni siye' lye ne' lo'o kichan' ke ne', ja ndi'in cha' ku' lye ne' oro, ja ku' ne' kee xaa nu ka'an 'a nga'an, cha' ja su'we nu ku'ni siye' ne' 'in ti ykwi' ti ne' cha' lye 'a ña'an kwi'ya yu ki'yu 'in ne' bra kan'.

¹⁰ Cha' 'in Ndiose, su'we la ña'an nu kuna'an nu xkwi' cha' su'we ngi'ni.

¹¹ Ndi'in cha' tiin ti tyi'in nu kuna'an bra nu ndu'u nten cha' 'in Ndiose se'en ndyo' ti'in ta'a ne', cha' lo'o nu kuna'an ku'ni xa'an lo'o ne', cha' lo'o nu kuna'an kunan cha' kan'.

¹² Ja taän chabiya' 'in nu kuna'an cha' kwa'u cha' 'in Ndiose 'in ta'a nten bra nu ndyo' ti'in nten sa tlyu ti, cha' ja su'we si kulo nu kuna'an tñan 'in yu ki'yu ngwaña'an. Tiin ti tyi'in nu kuna'an su'we la.

¹³ Nu ngwa ti kulo ni, ngwiñan Ndiose 'in yu ki'yu Adán; chun' ndi'in la ngwiñan Ni ska nu kuna'an nu ngwa naan Eva.

¹⁴ Kwi' ngwaña'an, ja mñi lyo'o kune' xa'an 'in ayman Adán bra kan'; mñi lyo'o kune' xa'an 'in nu kuna'an 'in yu kan', cha' Eva, kan' nu y'ni cha' kuxi.

¹⁵ Kan' cha' tnun 'a tñan ndiya 'in ne' kuna'an bra nu kala sñi' ne' ni, lo'o kulaa Ndiose 'in ne' kuna'an si xñi su'we ne' cha' 'in Ni, si su'we ka tiye ne' ña'an ne' 'in ta'a nten ne'. Ku'ni Ni cha' ka luwi kasiya 'in nu kuna'an nu ngwaña'an ngi'ni; si talo ne' ku'ni ne' cha' su'we kan', si nchka 'in nu kuna'an kan' ku'ni kwenta 'in ti ykwi' ti, cha' ja ka siye' ne' lo'o ta'a nten ne'.

3

Nten nu ka ndloo 'in nchga ta'a msñian cha' 'in Jesús

¹ Ndi'in cha' xñi su'we wan cha' nu ñi nu nchkwiñ' re: Su'we 'a si xlyaa ska yu ta'a wan ka ndloo 'in nchga ta'a wan nu msñi wan cha' 'in Ndiose, cha' su'we 'a chabiya' 'in Ndiose si nchka ti' ska nten ku'ni tñan kan'.

² Bra nu lka ska nten ndloo 'in nchga ta'a nten 'in Jesucristo ska kichen, bra kan' ndi'in cha' ku'ni yu xkwi' cha' su'we lo'o nten, cha' ja kaja ña'an jñan ne' ki'ya 'in yu bra kan'. Kaja kwilyo'o yu kan' lo'o ska ti nu kuna'an; ngwaña'an ndi'in cha' su'we ti tya'an cha' tiye yu, cha' kulaa ya' yu nchga cha' kuxi nu nsu'wi tiye ykwi' yu, cha' su'we ti tyi'in yu lo'o ta'a nten yu. Ndi'in cha' ta yu na'an tyi yu cha' tyi'in ne' nu ndo'o xka kichen, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' ta yu nan ku ne' kan'. Ndi'in cha' kwa'u su'we yu cha' 'in Ndiose 'in nten.

³ Ja ka yu tñan kan' si ta'a ti ku'wi yu, si ndi'in wsuun yu lo'o nten; ndi'in cha' ku'ni yu cha' tlyu ti 'in ta'a nten yu, cha' ja kaja nu xuun lo'o 'in yu. Ja su'we si nu jñan yu tñi 'in ta'a nten yu, cha' ka kuliya' la yu.

⁴ Ndi'in cha' kulo su'we yu kan' tñan 'in ta'a ndi'in yu, cha' ngwaña'an tukwa sñi' yu tñan nu ndlo yu 'in ne', cha' ku'ni tnun sñi' yu 'in yu.

⁵ Ja ka 'in ska nten ka ndloo 'in ta'a nten 'in Ndiose ska kichen si ja kulo su'we yu kan' tñan na'an tyi yu;

⁶ kan' cha' ja su'we ka ska nten ndloo nu tka msñi ti cha' 'in Ndiose, cha' ti ji ku'ni xa'an su'we yu cha' kan'. Ja chan lye 'a ku'ni siye' yu 'in ta'a nten yu, lo'o kan' ta Ndiose nu ti'í 'in yu sa ña'an nu ta Ni nu ti'í 'in kune' xa'an.

⁷ Nten nu ka ndloo kan' ni, su'we si chkwi' ne' ta'a kichen tyi yu cha' 'in yu cha' su'we ti ngi'ni yu, ni siya nten nu ja ya xñi cha' 'in Jesucristo chkwi' ne' ngwaña'an 'in yu. Lo'o kan' ja ka chkwi' ne' kwentu 'in yu kan', ja ka jwakii kune' xa'an 'in yu kan', cha' ku'ni yu cha' kuxi.

Nten nu nka tñan 'in ta'a nten 'in Jesús ska kichen

⁸ Kwi' ngwaña'an nten nu nka tñan 'in ta'a nten 'in Jesús ska kichen, lo'o ne' kan' ndi'in cha' ku'ni ne' xkwi' cha' su'we. Ja su'we si tukwa cha' nda'an tiye ne' kan' bra nu ku'ni ne' tñan kan'; ja su'we si ku'wi ne' kan', ja su'we si lye 'a jñan ne' kan' tñi 'in ta'a nten ne' cha' ka kuliya' ne', ti ykwi' ti ne'.

⁹ Ndi'in cha' xñi su'we ne' kan' nchga cha' nu ñi 'in Ndiose, ta'a cha' nu msñian ta'aan, cha' ngwaña'an tyukwi ti tiye ne' ku'ni ne' xkwi' cha' su'we.

¹⁰ Kwi' ngwaña'an, ndi'in cha' ku'ni biya' wan 'in nten kan', cha' ña'an wan si xkwi' cha' su'we ngi'ni ne'. Nten nu ngi'ni su'we ni, ka 'in ne' ka ne' tñan cha' 'in ta'a ne', cha' taya' ne' 'in ta'a nten 'in Jesús, cha' chabiya' 'in Ndiose ku'ni ne' kan' tñan bra kan'.

¹¹ Lo'o nu kuna'an ni, ndi'in cha' ku'ni ne' xkwi' cha' su'we bra nu ka ne' tñan cha' taya' ne' 'in ta'a ne'; ja su'we chkwi' nu kuna'an kan' kwentu 'in ta'a nten ne'. Ndi'in cha' su'we ti ka tiye nu kuna'an kan', cha' talo ne' ku'ni ne' tñan nu wa nda Ndiose 'in ne'.

¹² Nten nu nka tñan 'in ta'a nten 'in Jesús ska kichen, ni siya yu ki'yu, ni siya ne' kuna'an, ska ti nu ka kwilyo'o ne'. Ndi'in cha' su'we ti kulo ne' kan' tñan 'in sñi' ne', cha' kunan su'we nchga nten nu ndi'in na'an tyi ne' cha' nu nchkwi' ne'.

¹³ Kwi' ngwaña'an su'we 'a chkwi' nchga nten 'in ne' kan' si su'we ti ku'ni ne' cha' nu nka ne' tñan, cha' ndaya' ne' 'in ne' ta'aan; bra kan' sten la ne' cha' 'in Jesucristo, cha' ngwaña'an ka ngula la tiye ne' cha' kwa'u ne' cha' nu ñi 'in xka ta nten.

Sa ña'an lka cha' 'in Jesús nu wa msñian

¹⁴⁻¹⁵ Ndla ti kaän se'en ndi'in, nka tiyeen. Ngwaña'an nka tiyeen, ni siya ja jlyo tñan' ni ña'an bra nu ka 'ñaän, si ndi'in cha' tiya' 'ñaän; kan' cha' ni, nda'aän kityi re cha' ka biya' la tii' sa ña'an ku'ni nten 'in Jesucristo lo'o ta'a ne', sa ña'an ku'ni ne' kan' bra

nu tyo' ti'in ne' sa tlyu ti. Tyempu kan' nu ndi'in lo'o ta'aan cha' ku'ni tnuan 'in Ndiose nu lu'u, kwi' tyempu kan' ndu'u ne' ta'aan cha' nu ñi 'in nu nka X'naan 'in ta'a nten. Lo'o ja tsaa tii cha' nu ñi kan' siya' ti lo chalyuu chun' nchga ne' ta'aan nchga kichen nchkwi' cha' kan'.

¹⁶ Chañi cha' tnun 'a cha' su'we 'in Jesucristo nu wa msñian. Nde ndukwa cha' kan':

Nu ngwa s'ni, ja tukwin ngwa biya' ti' sa ña'an nu kulaa Ndiose 'in nten;

lo'o ni, jlyo tian', cha' ngula Jesucristo yan Ni chalyuu, cha' ngwa Ni nten.

Kwi' ngwaña'an nchkwi' Tyi'i Ndiose cha' 'in Ni, cha' ska nten nu luwi 'a lka Ni;

wa na'an angajle 'in Jesús, yu nu luwi kan'.

Lo'o ni, ndu'u nten cha' 'in Jesucristo 'in nten nu ndi'in tyukwi ña'an chalyuu;

lo'o nxñi ne' nchga kichen cha' nu nchkwi' ne' bra kan'.

Chun' ndi'in la ndyaa Jesús nde se'en ndi'in Ndiose Stian nde ni' kwan, lo'o ni, tlyu 'a lka Jesús se'en ndi'in Ni nde kwa.

4

Ndiya ne' nu xi'in chun' 'in cha' nu ñi 'in Ndiose chun' ndi'in la

¹ Lo'o Tyi'i Ndiose nchka biya' tian' sa ña'an ka cha' tyempu nde loo la, cha' ndiya nten nu wa msñi tuwiin 'in Jesucristo ti kulo, lo'o chun' ndi'in la tyo'o tsu' ne' kan' tuwiin 'in nu nka X'naan. Kulaa ya' ne' kan' 'in Ndiose bra kan', cha' kwiñilyo'o kwi'in kuxi 'in ne', ti kwi' kwi'in kuxi nu ngi'ni tñan chabiya' 'in kune' xa'an; tyijin lyo kwi'in kuxi kan' 'in ne' kan' bra kan'.

² Ndiya nten nu nchkwi' tukwa cha', nu ja nju'u ti' cha' wa msñi ne' cha' kwiñi nu nchkwi' kwi'in kuxi kan'; lo'o kunan chin' ne' ta'aan cha' kwiñi nu chkwi' ne' kan', tyo'o tsu' ne' tuwiin su'we bra kan'. Mnu'un' cha' su'we nsu'wi tiye ne', ña'an ti' si wa msuwen' ran lo'o ska chkwan nu tikee' 'a.

3 Ndu'u ne' kwiñi kan', cha' ja su'we kaja kwilyo'oan; ndu'u ne' cha' nsu'wi 'a nan nchkuan nu ja su'we, ndukwin ne' kan'. Tlyu 'a cha' kwiñi nu nchkwi' ne' kan'. Lo'o Ndiose ni, su'we wa ngwiñan Ni nchga nan nu ndi'in cha' kuan, ta'aan nu ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo; kan' cha' tyaan xu'we 'in Ndiose bra nu wa kuun tian, cha' nu jlyo tian' cha' su'we ran.

4 Su'we 'a tñan ngi'ni Ni, su'we 'a ngwiñan Ni nchga loo nan; kan' cha' ja su'we si xkwaan ska cha' su'we nu ngwiñan Ni. Xñian nchga cha' su'we kan', lo'o bra kan' chkwian' cha' re lo'o Ni: "Ngwa xu'we 'iin, Sti ba Ndiose" nchkwiin.

5 Ngwaña'an chkwian' lo'o Ndiose cha' wa nda Ni nchga nan nu su'we cha' kuan; lkwaan 'in nchga nan nchkuan bra kan', cha' chabiya' 'in Ndiose kuan 'in ran.

Ti ku'nii su'we tñan 'in Ndiose

6 Lo'o nu'win Timu, kwa'uu nchga cha' nu nda'aan lo kityi re 'in ta'a nten 'in Jesucristo nde kwa, cha' ka nu'win ska nten nu su'we 'a ngi'ni tñan 'in Jesucristo. Tyu'wi su'we tii' nchga cha' nu wa msñii, kwi' cha' 'in Ndiose; lo'o ti xñii su'we tuwiin 'in X'naan bra kan', sa ña'an nu ngi'nii ni.

7 Ja kunaan kwentu nu ja nchkwi' ñi cha' 'in Ndiose, cha' kuxi 'a cha' kan'. Su'we la si tya'an tii' ku'nii xkwi' tñan nu ndiya la ti' Ndiose.

8 Su'we 'a si tyo'o ta'aan chin' cha' xñaan tyukwin kiyaan', su'we si ku'nian chin' tñan cha' xñaan chin' tyukwin yaan'; lo'o su'we la si tya'an ti' ni' kasiya 'ñaan cha' kunaan cha' nu nchkwi' Ndiose nchga bra. Su'we ti tyi'ian lo chalyuu re, si ku'nian nchga tñan nu nchka ti' X'naan cha' ku'nian; ti kwi' ti cha', su'we ti tyi'ian se'en ndi'in Ndiose, si ku'nian sa ña'an tñan nu nchka ti' Ni cha' ku'nian.

9 Chañi 'a cha' nu nda'aan nde, lo'o ndi'in cha' xñiin su'wean cha' kan'.

10 Ndyaa ña'an tian' 'in Ndiose nu lu'uu; kan' cha' lye 'a ku'nian tñan 'in Ni, ni siya ti'í 'a ti' nten 'ñaan. Lo'o Ndiose ni, kulaa Ni 'in nchga nten nu

kunan cha' 'in Ni. Bra nu xñian cha' 'in Ni, bra kan' ka biya' su'we la tian' cha' kan'.

11 Kuloo tñan nu ngwa'aan lo kityi re 'in nchga ne' ta'a wan, kwa'uu su'we cha' re 'in ne'.

12 Ja taa chabiya' xtyi lyo'o ne' 'iin cha' ti kunee', xke' ti' ne'. Xkwi' luwi ti ku'nii tñan cha' ña'an ta'a nten 'in Jesucristo 'in ran; xkwi' cha' su'we chkwii', xkwi' cha' su'we ku'nii; kwi' ngwaña'an, su'we 'a xu'wi tiyee ña'an 'in nchga nten. Bra kan' ka biya' ti' ne' cha' su'we 'a msñii cha' 'in Jesucristo, cha' xkwi' luwi kasiya 'iin ngi'nii tñan.

13 Bra nu ti ji kalaan se'en ndi'in, ti chkwii' nchga cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose lo'o ne'; ti chkwii' la sa ña'an lka cha' nu ñi kan', ti kwa'uu la cha' su'we kan' 'in ne' bra nu tyo' ti'in ne' ska se'en ti.

14 Nan wa nda Ndiose tyukwi chabiya' 'in Tyi'i Ni 'iin, bra nu mstyaa ya' ne' kula kan' kee, cha' steen tñan cha' 'in X'naan, kan' cha' ki'yaa su'wee kwenta 'in cha' tiya nu wa mda Ndiose 'iin tsan kan', cha' taloo ku'nii tñan nu ndi'in cha' ku'nii.

15 Kan' cha' ni, ku'ni su'we nchga cha' nu ngwa'aan nde; bra kan' ki'ya ne' kwenta cha' wa y'nii xa'an su'we cha' kaa ndloo 'in nten.

16 Taloo ku'nii tñan kan' sikwa. Ku'nii kwenta 'in ti ykwii' tii' cha' xkwi' cha' su'we ku'nii. Su'we ti kwa'uu 'in ne' ta'aan, cha' ngwaña'an kunan su'we ne' cha' nu ndu'uu 'in ne', cha' kulaa Ndiose 'in ne' kan' 'in cha' kuxi bra kan'. Kwi' ngwaña'an kulaa Ni 'iin bra kan'.

5

Su'we ti ku'nian lo'o ta'a msñian cha' 'in Jesús

1 Ja ku'nii tlá 'in ska yu kula si ku'ni yu cha' kuxi; su'we ti chkwii' lo'o yu ña'an ti' si nchkwi' lo'o stii. Ti kwi' ti cha', lo'o ska yu ki'yu kune', taa ska cha' tiya 'in yu sa ña'an lka si ndu'uu 'in ta'aa.

2 Lo'o ska ne' kula, su'we ti chkwii' lo'o ña'an ti' si nchkwi' lo'o jya'aan; ti kwi' ti cha', lo'o nu kuna'an kune',

taa ska cha' nu ñi lo'o ne' ña'an ti' si nchkwii' lo'o ska nu kuna'an ta'aa. Xkwi' luwi kasiya 'iin ña'aan 'in ne' kan'.

³ Ndi'in cha' ña'ansiin ne' 'in nchga nu kuna'an ti'i nu wa ngujwi kwilyo'o ne', lo'o nganun ne' ska ti ne'.

⁴ Si ndiya sñi' nu kuna'an ti'i kan', ni siya ska sñi' ste', ndi'in cha' ña'ansiin ne' kan' 'in jya'an ne' bra kan'; ndi'in cha' ku'ni xa'an sñi' ne' cha' ña'ansiin ne' 'in ne' kula 'in ne', sa ña'an ngwa bra nu mna'ansiin ne' kula kan' 'in sñi' ti bra nu ngwa kune'. Kan' lka tñan nu ndi'in cha' ku'ni ne' kune' lo'o ne' kula 'in ne', cha' su'we nka tiye Ndiose bra nu ña'an Ni 'in ne' kune' nu ña'ansiin su'we 'in ne' kula 'in ne'.

⁵ Ska nu kuna'an ti'i nu nganun ska ti cha' ngujwi kwilyo'o, chañi cha' su'we la ka 'in tsa'a ña'an ti' 'in Ndiose si kanun ska ti; ska ti Ndiose taya' Ni 'in ne' nka tiye ne', kan' cha' nchkwi' ne' lo'o Ndiose tsan lo'o tla, njñan ne' 'in Ni nan ka nu lyiji 'in ne'.

⁶ Si'i ngwaña'an ku'ni nu kuna'an ti'i nu ku'ni ya ña'an ti cha' nu nda'an tiye ne'; xke' ti' ne' cha' su'we ti tyi'in ne' lo' chalyuu, lo'o wa tyii ti cha' 'in ne' kan', cha' 'in Ndiose.

⁷ Ndi'in cha' kuloo tñan 'in nchga nu kuna'an kan', cha' ja ka xtya xka ta nten ki'ya 'wan cha' 'in nu kuna'an ti'i nu ngi'ni cha' kuxi kan'.

⁸ Ja su'we ngi'ni nten nu ja nduwe ti' 'in ta'a, ni siya sti, ni siya jya'an, ni siya sñi'; cha' kwiñi nchkwi' ne' kan' bra nu nchkwi' ne' cha' wa msñi ne' cha' 'in Jesucristo, lo'o ja ña'ansiin ne' 'in ta'a ne'; su'we la ngi'ni xka ta nten nu ja nnan 'a cha' 'in Jesucristo.

⁹ Ndi'in cha' kwa'an yu kula nin nchga nu kuna'an ti'i nu wa mdyii snan yla yijan nsu'wi ne', nchga ne' kula nu ska ti ya' mjwi kwilyo'o ne', nu ska ti lo'o kwilyo'o ne' mdi'in ne' lo' chalyuu.

¹⁰ Kwa'an ne' nin ne' kula nu chkwi' nten cha' 'in ne' cha' su'we 'a tñan ngi'ni ne': si wa y'ni ku'u su'we ne' 'in nu lyu' sñi' ne'; si wa mda ne' se'en ndi'in ne' xka kichen nu

mdiyan na'an tyi ne'; si wa mdaya' ne' 'in ta'a nten 'in Jesucristo, ni siya lye tñan mske' ti' ne'; si ngwa t'n'an ti' ne' 'in nten nu ti'i ti' 'in ne'. Si ngwaña'an xkwi' tñan su'we wa y'ni ne' kula kan', kwa'an yu nin ne' lo' kityi kan' sikwa.

¹¹⁻¹² Ja kwa'an ne' nin nu kuna'an kune' bra nu tka nganun ska ti ne', cha' ndiya ya' ja talo nu kuna'an kune' kan'. Nu kuna'an nu tyukwa nin lo' kityi, ndi'in cha' tya'an cha' tiye ne' ska loo ti tñan 'in Jesucristo tyukwi bra nu ndi'in ne' lo' chalyuu, kan' cha' ka su'wa cha' 'in ne' lo'o Ndiose bra kan'. Xka ta nu kuna'an kune' kan', si kaja kwilyo'o ne' xiya', lo'o kan' ja ku'ni ne' sa ña'an nu ndukwin ne' cha' ku'ni ne' cha' 'in Jesucristo bra kan', ja chan tyi'in ki'ya 'in nu kuna'an kan' bra kan'.

¹³ Kan' cha' su'we la si ja kwa'an yu nin nu kuna'an kune' nu tka nganun ska ti. Ja chan xkwi' paseya ti tya'an nu kuna'an kan' se'en ndi'in nten; si ngwaña'an ku'ni nu kuna'an kan', ka ndaja ne' bra kan', tyisnan ne' chkwi' 'a ne' kwentu 'in xka nten bra kan', ni siya ta'a ne', ni siya xka la nten. Lo'o ka'an la cha' kuxi ka bra kan', lo'o chkwi' 'a nu kuna'an kan' lo'o ta'a ne' ti ndyuwa ti cha' nu ja su'we chkwian'.

¹⁴ Kan' cha' su'we la si xiya' kaja kwilyo'o nu kuna'an kune' kan', nxke' tiñan'; kaja sñi' ne' bra kan', ña'ansiin ne' na'an tyi ne', lo'o ja kaja ña'an nu xtya ne' ki'ya 'ñaan si'ya nu kuna'an kan'.

¹⁵ Ngwaña'an nchka tiñan' cha' ku'ni wan, cha' wa ndiya chin' nu kuna'an kune' nu nganun ska ti nu wa mxi'in chun' ne' cha' 'in Ndiose, cha' wa msñi ne' tuwiin 'in Satanás nu lka kune' xa'an bra kan'.

¹⁶ Kuloo tñan 'in ta'a nten 'in Jesucristo nde kwa, ni siya yu ki'yu, ni siya nu kuna'an, cha' ña'ansiin ne' 'in nu kuna'an ti'i ta'a ne'; ja xnun ne' 'in nu kuna'an ti'i ta'a ne' cha' ka ne' cha' 'in ta'a nten 'in Jesucristo. Bra kan' ska ti nu kuna'an nu chañi cha' ti'i, kan' kanun cha' 'in ta'a nten 'in Jesucristo; ka tayaan' 'in nu kuna'an ti'i

nu ja tukwin la ndiya cha' ña'ansiin 'in ne'.

¹⁷ Ku'ni tnun wan 'in yu kula nu nka ndloo 'in ta'a wan si su'we ti ku'ni yu tñan. Lo'o lye la ku'ni tnun wan 'in yu kula nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lo'o wan, yu kula nu ndu'u cha' kan' 'wan. Ta wan nchga nan nu kunanjo'o 'in yu kula kan' cha' tyijin yu'wi 'in yu chalyuu.

¹⁸ Kan' cha' ndukwa cha' re lo kityi 'in Ndiose: “Ja skan' wan tu'wa toro bra nu nxta i' kiya' i' 'in trigu cha' tyo'o mta; ka ku i' chin', su'we la bra kan'” ndukwin kityi. Lo'o nchkwi' kityi kan' xka cha': “Ñi ndyo'o cha' xñi ne' liya' loo tñan nu y'ni ne'” ndukwin kityi.

¹⁹ Ja tukwaa cha' 'in ne' si xtya ska nten ki'ya 'in ska yu kula kan'; ska ti si su'wa ti xtya tukwa snan nten ki'ya kan' 'in yu kula kan', bra kan' ndi'in cha' tukwaa cha' 'in ne'.

²⁰ Si chañi cha' ngi'ni yu kula kan' cha' kuxi, bra kan' chkwii' lo'o yu kula kan' tloo ta'a nten 'in Jesucristo kan', cha' kuwe ti' nchga ne', cha' ja ku'ni ne' cha' kuxi ngwaña'an.

²¹ Ndloñ tñan re 'iin, Timu, cha' ku'nii nchga tñan nu ngwa'aän lo kityi re; chun' jlyo ti' Ndiose cha' nu ngwa'aän re, jlyo ti' Jesucristo, jlyo ti' angajle nu ngulo suwi Ni cha' ka tñan 'in Ni. Bra nu ndi'in cha' ku'nii biyaa' 'in ska yu ta'aan ni, kataa chin' cha' ka biya' su'we tii' nchga loo cha' 'in yu kan', cha' ska ti biya' nu ñi tyo'o cha' 'in yu, ni siya ta'a su'we ndi'ian, ni siya xka nten.

²² Ja xtyaa yaa' ndla 'a ke ska nten, cha' ka yu ndloo 'in ska ta nten 'in Jesucristo; kataa chin' cha' ña'aan si chañi cha' nten nu xkwi' cha' su'we ngi'ni lka yu, si chañi cha' su'we 'a tñan ngi'ni yu. Ja chan si ndiya cha' kuxi ni' kasiya 'in yu kan', xtya ne' ki'ya 'ñaan si'ya yu kan'. Lo'o nu'win ni, xkwi' luwi kasiya 'iin ku'nii tñan.

²³ Jlyo tiän' cha' ti'ii chin'; kan' cha' ja ko'oo xkwi' tyi'a ti, su'we si ko'oo chin' mñun nu ndyo'o lo si'yu chi kutun cha' ku'ni chin' rmiyu 'iin.

²⁴ Ndiya nten nu ndi'in ki'ya 'in, lo'o jlyo ti' xka ta nten ni ña'an cha' kuxi ngi'ni ne' kan', ni siya ja ya ka biya' 'in ne' kan'. Lo'o ngwaña'an, ndiya nten nu kuxi tiye, lo'o ja jlyo ti' nten ni ña'an cha' kuxi ngi'ni ne' kan'; bra nu ka biya' 'in ne' kan', kan' ka biya' ti' xka ta nten sa ña'an ki'ya nu ndi'in 'in ne' kan'.

²⁵ Ti kwi' ti cha' nchka lo'o nten nu su'we 'a tiye, jlyo ti' xka ta nten ni ña'an cha' su'we nu ngi'ni ne' kan'. Si ndiya nten nu su'we tiye, lo'o ja jlyo ti' xka ta nten cha' kan', nde loo la tyo'o tukwa cha', ka biya' ti' nten cha' su'we nu y'ni ne' kan' bra kan'.

6

¹ 'Wan nten 'in Jesucristo nu lka wan msu nu msi'i nten, ndi'in cha' ku'ni tlyu wan 'in x'nan wan, ni siya lye 'a tñan ta x'nan wan 'wan. Bra kan' ja ka chkwi' nten cha' kuxi 'in Ndiose si'ya wan, kwi' ngwaña'an, ja ka chkwi' ne' cha' kuxi 'in cha' 'in Jesucristo nu ndu'uan.

² 'Wan nu lka wan msu nu wa msi'i nten, si nu lka ta'a nten 'in Jesucristo nu wa msi'i 'wan s'ni, ja su'we si ku'ni siye' wan 'in x'nan wan, cha' ska ti cha' ndi'in 'wan lo'o x'nan wan ni chabiya' 'in Jesucristo; ndi'in cha' lye la ku'ni tlyu wan 'in x'nan wan ni, cha' lka wan msu 'in ne', su'we la ku'ni wan tñan 'in x'nan wan, cha' ta'a msñi wan cha' 'in Jesús lka ne' ni, kwi' ngwaña'an su'we la ka tiye wan ña'an wan 'in ta'a wan ni. Su'wa ti msñi ne' kan' cha' 'in Jesucristo lo'o wan. Kan' cha' ni, Timu, kwa'uu cha' re 'in ne', kwi' ngwaña'an, kuloo tñan 'in ne' cha' ku'ni ne' nchga loo tñan nu ngwa'aän lo kityi re.

Ja ndi'in cha' lye 'a tya'an cha' tiye an cha' 'in tñi

³ Ñi 'a cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan; lo'o nchga nten nu ndu'u xka cha' 'wan, ja ñi ngi'ni ne' kan', ja siya' mslyaa ne' kuan ne' cha' nu ñi kan'.

⁴ Ndu'u ne' kan' xka cha', cha' ja ska cha' jlyo ti' ne', cha' siye' 'a ne'. Ja su'we tiye ne' kan', cha' xkwi' ndiya la ti' ne' xuun ne' si'ya ska cha' nu

nchkwi' ti ne'; ja su'we tñan nu ngi'ni ne' kan', cha' ti'í 'a ti' ne' 'in ta'a nten ne', kwi' ngwaña'an nxuun ne' kan' bra kan'. Xkwi' kwentu nchkwi' ne' 'in ta'a ne', cha' 'in ti ne' nxya ne' ki'ya 'in ta'a ne' bra kan'.

⁵ Lye 'a nchkwi' ne' kan', chun' ja msñi su'we ne' cha' nu ñi 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an ja su'we nda'an cha' tiye ne' kan'; cha' kwiñi ti ngi'ni tnun ne' kan' 'in Ndiose cha' kaja tñi 'in ne', nka tiye ne'. Ja tya'aan su'waan lo'o ne' kan'.

⁶ Chañi cha' ndiya ka'an cha' su'we nu kaja 'ñaan ya' Ndiose, si ku'ni tnuan 'in Ni tyukwi ti tiyeaan. Ska ti si su'we ka tiyeaan lo'o sa ña'an nan nu ndyiji ti 'ñaan lo chalyuu,

⁷ chun' ja ska nan ndiya lo'oan bra nu mdiyaan lo chalyuu, kwi' ngwaña'an ja ska nan kwi'yaan tyaan bra nu kajaan.

⁸ Kala 'ñaan lo chalyuu re si ndiya nan kuan, si ndiya stean'.

⁹ Ndiya nten nu nchka 'a ti' cha' ka kuliya' la ne'. Ja su'we cha' kan', cha' bra kan' tatsaa 'a kune' xa'an 'in ne' cha' sten la ne' cha' kuxi; chun' ndi'in la tyii chalyuu 'in ne' bra kan', kana' kasiya 'in ne'.

¹⁰ Bra nu ndiya 'a ti' nten tñi, kan' ka se'en ndukwa kiya' ka'an 'a cha' kuxi. Lo'o ndiya nten nu nchka ti' ka'an 'a tñi, kan' cha' wa ngulaa ya' ne' cha' 'in X'naan, ja ndukwa 'a ne' kan' cha' 'in Ni. Lo'o xi'in 'a ti' ne' kan' ni, chun' ti ykwi' ti ne' nda ne' nu ti'í 'in ne'.

Ti lye 'a ku'nian tñan cha' su'we 'a tsaa to'o cha' 'in Jesucristo lo chalyuu

¹¹ Lo'o nu'win, Timu, nten 'in Ndiose lkaa, kan' cha' ndi'in cha' kulaa yaa' nchga cha' kuxi; xkwi' cha' nu ñi ku'nii, nchga loo cha' su'we nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian. Ti xñii su'we la cha' 'in Ndiose; su'we 'a xu'wi tiyee ña'aan 'in nchga nten; taloo ni siya ta ne' nu ti'í 'iin; chka t'nan tii' 'in nten.

¹² Tyukwi ti tiyee ku'nii tñan 'in nu nka X'naan, chun' nu wa msñii su'we cha' 'in Ni. Wa jlyo tii' cha' ja tsaa tii 'a chalyuu 'iin ni, cha' wa ngulo

suwi Ndiose 'iin, lo'o kan' tyun ya' wa ykwii' lo'o nten cha' wa msñii cha' 'in Jesucristo; lo'o si'i ska cha' mnan ti ngwa kan'.

¹³ Kuloñ tñan 'iin ni chabiya' 'in Ndiose nu ngi'ni ku'u nchga nan lu'u nu nsu'wi lo chalyuu; kwi' ngwaña'an, kuloñ tñan 'iin chabiya' 'in Jesucristo nu su'we 'a mxkwen 'in Poncio Pilato bra nu ngwa biya' 'in yu tloo nu nka ndloo kan'. Ja ytsen yu mxkwen yu tñan nu ngi'ni yu cha' lka yu ska ti nu lka ykwi' Sñi' Ndiose.

¹⁴ Kuloñ tñan 'iin cha' xkwi' su'we ti ku'nii, cha' ku'nii ji nchga tñan nu ngwa'aan lo kityi re, cha' ja ska tñan ti ji ku'nii, cha' ja ku'nii 'a ska cha' kuxi. Ndi'in taan 'in Jesucristo nu nka X'naan ña'an bra nu kan Ni xiya'.

¹⁵ Lo'o bra nu tiya tsan nu nchka ti' Ndiose cha' kan Jesús, bra kan' kan yu. Ndiose ni, su'we 'a nka tiye Ni nchga bra, kwi' ngwaña'an Ndiose nka ndloo la ti; lka Ni ree nu tlyu la, lka Ni X'naan nu nduun loo la ti.

¹⁶ Ja ndi'in 'a cha' kaja Ni, ja tsaa tii 'a cha' 'in Ni. Ndyuwi 'a xaa se'en ndukwa Ni, lo'o ja ka 'a 'in nten tsaa nde se'en ndi'in Ni ngwaña'an ti si'ya xaa tnun kan'. Kwi' ngwaña'an, ja tukwin wa na'an 'in Ni, cha' ja ka 'in nten chalyuu ña'an 'in Ni. Kan' cha' ku'niin tnuan 'in Ni sikwa, cha' lka Ni Ndiose nu tlyu la ti. Kwi' ngwaña'an ka cha'.

¹⁷ Ndi'in cha' kuloo tñan 'in nu kuliya' ta'a msñi wan cha' 'in Jesús, cha' ja ku'ni siye' ne' lo'o ta'a nten ne'. Ja su'we si xkwi' cha' 'in tñi tya'an 'a cha' tiye ne'; ti kwi' ti cha' ja n'ni cha' tya'an 'a cha' tiye ne' cha' 'in nchga cha' su'we nu nsu'wi 'in ne', cha' bra ti tyii tñi 'ñaan. Su'we la si ska ti 'in Ndiose nu lu'u kuwe ti' ne'; kan' lka nu wa nda nchga loo nan nu nsu'wi 'ñaan cha' kunanjo'o 'ñaan lo chalyuu.

¹⁸ Nde ndiya tñan nu kuloo 'in ne' kuliya' kan': Xkwi' cha' su'we ku'ni ne' lo chalyuu; chka t'nan ti' ne' 'in xka ta nten, tyu'wi ti' ne' 'in nu ti'i, ta ne' nan nu lyiji 'in nu ti'i kan'.

¹⁹ Ska ti ngwaña'an ka kuliya' ne' nde se'en ndi'in Ndiose bra nu su'we

ngi'ni ne' lo chalyuu re chun' msñi
su'we ne' cha' 'in Ndiose. Ja tsaa tii 'a
chalyuu 'in ne' kan' bra kan'.

Wa tyii ti tñan nu ndloo Palyu 'in yu

²⁰ Lo'o nu'win, Timu, xñii kwenta
cha' ti kwa'uu cha' nu ñi 'in Ndiose
'in nten. Ja la kunaan cha' kuxi nu
nchkwi' yu kwiñi kan'. Wa jlyo 'a ti'
ne' ti ykwi' ti ne', nxke' ti' nu kwiñi
kan'; lo'o ja ndi'ya 'a ne' kwenta sa
ña'an ndyo'o ska cha' nu ñi.

²¹ Wa ndiya ta'aan nu ndyaa ña'an
ti' cha' nu nchkwi' yu kwiñi kan', lo'o
ni, ja su'wa nda'an ne' kan' lo'o ta'a
msñian cha' 'in Ndiose.

Ña'an ti ku'ni Ndiose cha' su'we lo'o
wan. Kwi' ngwaña'an ka sikwa.

Ngwa'an Palyu xka kityi nu ndyaa se'en ndi'in Timu

¹ Palyu lkaän. Wa ngulo Ndiose tñan 'ñaän cha' tsa'aän tijyu' nde kichen tyi ne' xka la'a tsu', cha' chkwiin' cha' 'in Jesucristo lo'o nten. Wa ytsa' Ni 'ñaan cha' ja tsa' tii 'a chalyuu 'in nten nu xñi cha' 'in Jesucristo.

² Lo'o na' nda'aän kityi re cha' tsa' se'en ndi'in, Timu, cha' su'wa ña'an nchka ti' sñiën', ngwaña'an lkaa, nxke' tiän'; kwi' ngwaña'an su'we 'a nka tiyeën na'aän 'iin. Nde lka tñan nu nchka tiän' cha' ka 'iin, cha' ña'an ti ku'ni Ndiose cha' su'we lo'oo, cha' chka t'n'an ti' Ni 'iin, cha' lo'o ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ni kasiya 'iin chun' tñan nu y'ni Jesucristo nu nka X'naan.

Ykwi' Palyu cha' 'in cha' tnun nu ngi'ni Ndiose lo'o nten

³ Sa ña'an nu y'ni ayman 'ñaan nu ngwa s'ni, tyukwi ti tiye ne' y'ni ne' tñan 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an tyukwi ti tiyeën ngi'niin tñan 'in Ni sa bra ni. Ndyaaän su'we 'in Ndiose bra nu nchkwiiin' lo'o Ni cha' 'iin, tsan lo'o tla nchkwiiin' lo'o Ni.

⁴ Ndyu'wi tiän' cha' ynaan bra nu mdo'oün yi'aän nu ngwa xkan', kan' cha' nchka 'a tiän' ña'aän 'iin xiya' cha' ka su'we ka tiyeën.

⁵ Ndyu'wi tiän' cha' chañi cha' msñii cha' 'in Jesús. Lo'o jya'aan kula, ne' kula Loida ni, kan' lka nu wa msñi cha' kan' ti kulo; lo'o kan' ne' kula Eunice jya'aan, lo'o msñi cha' kan'; kwi' ngwaña'an nu'win, su'we 'a msñii cha' 'in Jesús.

⁶ Chkwiiin' ska cha' lo'oo ni: Xñii su'we kwenta 'in cha' su'we nu wa nda Ndiose 'iin ti bra nu mstyaaän yaän' kee, cha' kaa ku'nii tñan cha' 'in nu nka X'naan.

⁷ Ja nchka ti' Ndiose cha' kutsean; kan' cha' nda Ni Tyi'i ykwi' Ni cha' kanun ni' kasiya 'ñaan, cha' ka ngula la tian' ni' kasiya 'ñaan, cha' su'we

ti xu'wi tiyeen ña'aan 'in ta'a ntean, cha' ka ku'nian nchga tñan nu nchka ti' Ni cha' ku'nian nchga tsan.

⁸ Ja ka jyu'u tii' sikwa; katsaa' cha' re 'in nten, sa ña'an nka nchga cha' 'in X'naan. Kwi' ngwaña'an, ja ka jyu'u tii' cha' nsu'wiin ni' ña'an chkwan. Nda ne' nu ti'í 'ñaän cha' nchkwiiin' cha' 'in X'naan, kan' cha' ja tya'an cha' tiyee lye 'a si lo'oo ta ne' nu ti'í 'iin cha' nchkwii' cha' su'we 'in Jesucristo lo'o nten. Ta Ndiose jwersa 'ñaan cha' taloan,

⁹ cha' kan' lka nu ndlaa 'ñaan; wa ngulo suwi Ni 'ñaan cha' ku'nian tñan nu nchka ti' Ni cha' ka lo chalyuu. Nxlyaa Ni kulaa Ni 'ñaan cha' su'we ti nka tiye Ni, si'i cha' su'we nu 'ñaan tian. Su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan; kan' lka cha' nu ndu'u Jesucristo 'ñaan, cha' nchka ti' Ndiose ku'ni cha' su'we lo'oan bra nu ti ji kwiñan Ni chalyuu.

¹⁰ Wa nchka biya' tian' cha' kan' ni, cha' wa yan Jesucristo lo chalyuu, cha' kan' lka nu ndlaa 'ñaan; ska ya' ti mdijin lyo Jesús 'in kune' xa'an bra nu ndyu'u yu xiya' xa wa ngujwi yu, kan' cha' ja tsa' tii 'a chalyuu 'ñaan ta'aan nu msñian cha' 'in Ni, cha' ngula Jesús 'ñaan 'in cha' kuxi.

¹¹ Cha' nu 'in Jesucristo re, kan' lka cha' nu nchkwiiin' lo'o nten. Wa ngulo suwi Ndiose 'ñaän cha' nda'aän ndu'uün cha' kan' 'in ne' xka la'a tsu' chabiya' 'in Ni.

¹² Kan' cha' ndijiin nu ti'í ni. Lo'o ja jyu'u tiän', cha' na' wa jlyo tiän' cha' Ndiose ka nu mda cha' re 'ñaän. Jlyo tiän' cha' nchka 'in Ni ku'ni kuwe ti' Ni 'ñaän; nchka 'in Ni taya' Ni 'ñaän bra nu ngi'niin tñan nu nda Ni 'ñaän, cha' ka tsa' to'o su'we tñan 'ñaän bra nu tiya tsan nu kan Jesús lo chalyuu xiya'.

¹³ Ti tyu'wi tii' nchga cha' nu wa ngwa'uün 'iin sikwa. Cha' nu ñi 'a lka cha' kan', lo'o su'we 'a si xñii su'we cha' kan'. Su'we ti xu'wi tiyee ña'aan 'in nten, chun' ndi'in cha' 'iin lo'o Jesucristo.

¹⁴ Xñii su'we kwenta 'in cha' su'we nu wa ykwi' Ndiose lo'oan; lo'o Tyi'i

Ni taya' Ni 'iin cha' ku'nii tñan kan', kan' cha' nganun Tyi'i Ni ni' kasiya 'ñaan.

¹⁵ Ja chan jlyo tii' cha' ka'an nten 'in Jesucristo wa ngulaa ya' ne' 'ñaan; ni siya nchga ne' nu ndi'in lo yuu 'in Asia, lo'o Figelo, lo'o Hermógenes, wa ngulaa ya' ne' kan' 'ñaan.

¹⁶ Ska ti Onesíforo ni, lye 'a mdaya' yu kan' 'ñaan; lo'o ja mjyu'u ti' yu cha' nsu'wiin ni' ña'an chkwan, ta'a ti nda'an na'an yu 'ñaan nde re. Kan' cha' nchka tiän' cha' chka t'nan ti' Ndiose 'in yu, lo'o nchga nten nu ndi'in se'en ndi'in yu kan'.

¹⁷ Bra nu mdiyan yu kichen Roma re, bra kan' mda'an naan 'a yu 'ñaan cha' kan yu se'en ndi'iin.

¹⁸ Nchka tiän' cha' chka t'nan ti' X'naan 'in yu kan', bra nu tiya tsan nu ku'ni biya' Ni 'in nchga nten. Kwi' ngwaña'an, jlyo su'we ti' Ni nchga cha' su'we nu y'ni yu lo'oün nde kichen Efeso.

2

Ka ngula la ni' kasiya 'in Timu, nchka ti' Palyu

¹ Sñiën', nchka tiän' cha' chkwiin' xka cha' lo'oo ni: Ndi'in cha' ka ngula la ni' kasiya 'iin chabiya' 'in Jesucristo nu xkwi' cha' su'we ngi'ni lo'oan.

² Wa ynaan nchga cha' nu ngwa'uün se'en ndi'in tyun nten; lo'o ni, ti kwi' sa ña'an cha' nu ngwa'uün 'in ne', kwi' ngwaña'an kwa'uu 'in nten nu tyukwi ti tiye nchka ti' kwa'u cha' kan' 'in xka ta nten, cha' ku'ni xa'an su'we ne' kan' cha' 'in Ndiose.

³ Sa ña'an nu ndalo 'a ska sndaru bra nu nda'an yu wsuun, lo'o nu'win, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' taloo bra nu tyijiin nu ti'í cha' ti'í ti' nten 'iin, cha' sndaru 'in Jesucristo lkaa ni.

⁴ Ska loo ti tñan ngi'ni sndaru, kan' ndi'in cha' ku'ni yu; ja ku'ni yu xka loo tñan, cha' nchka ti' yu cha' ka su'we tiye x'nan yu lo'o yu, cha' kan' lka nu ngulo suwi 'in yu cha' ka yu sndaru.

⁵ Kwi' ngwaña'an lka se'en ndi'in jya ne' lo'o ta'a ne'; wa lka ndiya biya'

sa ña'an nu ndi'in cha' tyi'in jya ne', cha' ka ku'ni ska yu kanan 'in ta'a yu. Si ja ku'ni ne' sa ña'an biya' nu ndukwa kan', bra kan' ja ska nan kaja 'in yu nu ku'ni kanan xa wa mdyii mdi'in jya ne' bra kan'.

⁶ Xka cha' ni, ska nten nu tlyu 'a tñan ngi'ni lo jyan 'in yu, kwi' yu nu ndi'in cha' ku yu kulo nan nu tyo'o lo jyan kan'.

⁷ Tya'an chin' cha' tiyee cha' tiya nu tka ngwa'uün tian 'iin re, lo'o nu nka X'naan taya' Ni 'iin cha' ka biya' tii' nchga cha' kan'.

⁸ Tyu'wi tii' 'in Jesucristo, cha' kan' lka nu ndyu'u xiya' bra nu ngujwi yu. Ti kwi' nten 'in ayman David ngwa Ni kan'. Ti kwi' cha' su'we 'in Jesús nu lu'u, kan' lka cha' nu nchkwiin' lo'o nten,

⁹ kan' cha' ti'í ti' nten 'ñaan ni. Sa ña'an nu nda ne' nu ti'í 'in ska nten nu ndi'in ki'ya 'in, ngwaña'an mskan' ne' 'ñaan ni' ña'an chkwan ni. Chañi cha' msu'wa ne' 'ñaan ni' ña'an chkwan, ni siya ja nchka 'in ne' su'wa nchkun' ne' cha' su'we 'in Ndiose ngwaña'an;

¹⁰ kan' cha' ndaloün 'in ne', ni siya lye 'a nda ne' nu ti'í 'ñaan. Taloün 'in cha' kuxi kan' cha' 'in ta'a nten nu ngulo suwi Ndiose 'in, cha' lo'o kulaa Jesucristo 'in ne', cha' kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne'. Lo'o bra kan' ka tyi'in ne' nde se'en ndi'in Ndiose, se'en su'we 'a ña'an nchga nan.

¹¹ Ndi'in cha' xñi su'we wan cha' nu ñi nu ndukwa re:

Si kajaan, cha' lkaan nten 'in Jesucristo, bra ti tyaan tyi'ian lo'o Ndiose bra kan'.

¹² Si taloan bra nu ta ne' nu ti'í 'ñaan chun' nchkwian' cha' 'in Jesús, bra kan' kaja se'en tyi'ian lo'o Ni nde se'en nka Ni ndloo.

Si chkwian' cha' ja ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo, kwi' ngwaña'an Ndiose, chkwi' Ni cha' ja ndi'in cha' 'in Ni lo'oan.

¹³ Ni siya kulaa ti'ian cha' 'in Ni, ña'an ti su'we 'a ku'ni Ni lo'oan;

ja nxa'an cha' 'in Jesús, ña'an ti ku'ni Ni nchga cha' nu wa ykwi' Ni cha' ku'ni Ni.

Nten nu su'we 'a tñan ngi'ni

¹⁴ Ta'a ti chkwii' lo'o ne' cha' tukwa ne' nchga cha' nu nda'aan re. Wa jlyo ti' X'naan nchga tñan nu ngi'ni skaa ne', kan' cha' kuloo tñan cha' ja chkwii' ne' ka'an 'a cha' lo'o ta'a ne' cha' 'in ya ña'an ti kwentu nu nchkwi' nten. Ja su'we siya' ti ngwaña'an, cha' lye 'a xtiyaa' cha' nu nsu'wi ke nten nu kunan cha' kan'.

¹⁵ Lye 'a ku'nii tñan nu wa nda Ndiose 'iin, cha' ja ka jyu'u tii' 'in tñan nu wa y'nii nde re, bra nu tsaa tyi'ian nde se'en ndi'in Ni. Chañi 'a lka cha' 'in Ndiose, kan' cha' ti kwa'uu la cha' nu ñi kan' 'in ne' sikwa; lo'o su'we ti ka tiye Ni ña'an Ni 'iin bra kan'.

¹⁶ Ja kunaan 'aa cha' kuxi nu nchkwi' ne' kwiñi kan', cha' tijyu' 'a nduun ne' kan' 'in Ndiose; ja nda'an 'a ne' kan' tuwiin 'in Ni.

¹⁷ Cha' kuxi ndu'u ne' kan', kwi' ngwaña'an tlyu la ka cha' kuxi kan' nde loo la. Sa ña'an nu ndyaa nxeen ska kitsu' tlá nu ndiya lo kunaan', sa la nu ku'ni ñu'un ña'aan kunaan', kwi' ngwaña'an lka cha' kwiñi nu ndu'u Himeneo lo'o Fileto kan'.

¹⁸ Ngulaa ya' ne' kan' cha' nu ñi 'in Ndiose, lo'o ni, nchkwi' ne' kan', cha' ja ndi'in cha' tyu'uan xiya'. “Nan wa ndyu'u ne' xiya', nchga nten nu ndi'in cha' tyu'u” ndukwin ne' kwiñi kan'. Lo'o ndiya chin' ne' ta'aan nu wa msñi cha' nu nchkwi' ne' kan', lo'o ni, ja jlyo su'we ti' ne' ni ña'an cha' nu yaa ña'an ti' ne' ti kulo.

¹⁹ Wa mstya su'we Ndiose kiya' cha' 'in ña'an nu nka nten 'in Ni. Nde ndukwa ska cha': “Wa nsu'wi lyo ykwi' Ni nchga nu ka nten 'in Ni.” Lo'o ndukwa xka cha' re: “Nchga nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Krixtu, ndi'in cha' kulaa ya' ne' nchga cha' kuxi.” Ngwaña'an nchkwi' lo kityi 'in Ndiose.

²⁰ Nsu'wi tyun lo nan ni' ña'an kii' 'in ska na'an tnun: ndiya nan oro, ndiya nan plata, ndiya nan yka, lo'o ndiya nan yuu. Xkwi' tñan su'we ngi'ni nten lo'o ka'nán oro, lo'o ka'nán plata; ni siya ja nduwe ti' ne' cha' 'in ka'nán yka, ka'nán yuu, cha'

x'nán la nsu'wi lyo ran.

²¹ Ña'an ti' nan nu nnanjo'o ni' ña'an kii', ngwaña'an lka nten 'in Jesucristo; nxke' tiñan' cha' nduwe ti' X'naan 'ñaan sa ña'an nu nduwe ti' x'nán na'an 'in ka'nán 'in yu, nu ka'an 'a nga'an. Lo'o ja ka ku'nian tñan su'we kan' si ja luwi kasiya 'ñaan; kan' cha' ndi'in cha' kulaa yaan' nchga cha' kuxi cha' ka luwi kasiya 'ñaan, cha' ska ti tñan nu nda Ndiose 'ñaan ka ku'nian bra kan'.

²² Kune' nu'win, Timu, kwi' ngwaña'an nsu'wi 'a cha' kuxi nu ndiya ti' yu kune'; ja ku'nii 'a cha' kuxi kan'. Ña'an ti xñii su'we cha' nu ñi kan', su'we ti xu'wi tiyee ña'aan 'in nten, su'we ti tyi'iin lo'o ta'a nten wan; su'wa 'a ku'nii cha' re lo'o nchga ta'a wan nu wa y'ni luwi Ndiose kasiya 'wan, kwi' ta'a ndi'in cha' 'wan lo'o X'naan.

²³ Ja xkween 'a cha' 'in nten nu ja jlyo ti' siya' ti sa ña'an lka ska cha' nu ñi; ja ska cha' jlyo ti' ne' kan'; nan nchka ti' ne' xuun ne' lo'oan cha' 'in ska cha' laja ti 'in ne'.

²⁴ Si nka wan nten nu ngi'ni tñan 'in nu nka X'naan ni, ja su'we si tyi'in wan wsuun lo'o ta'a wan; ndi'in cha' chkwii' su'we wan lo'o nchga nten. Lo'o su'we 'a si nchka 'wan kwa'u wan cha' 'in Ndiose 'in xka ta nten; kwi' ngwaña'an, ndi'in cha' talo wan 'in nten nu ti'í ti' 'wan,

²⁵ lo'o 'in nten nu msin' ti' 'wan. Su'we ti chkwii' wan lo'o nten nu msin' ti', cha' ngwaña'an ka ku'ni X'naan tñan ni' kasiya 'in ne' kan', cha' ka kwa'u Ni 'in ne' sa ña'an ndyo'o cha' nu ñi kan'. Su'we 'a si kulaa ya' nten nu msin' ti' kan' 'in nchga cha' kuxi nu ngi'ni ne',

²⁶ cha' bra kan' ka kulaa Ni 'in ne' ya' kune' xa'an. Nan wa msñi kune' xa'an 'in nten nu msin' ti' kan' ti ngwa s'ni cha' ku'ni ne' tñan kuxi cha' 'in.

3

Tyempu kuxi nu ka bra wa tyii ti chalyuu

¹ Tya'an su'we chin' cha' tiyee, Timu; xa wa tyii ti chalyuu, kan' ka'an 'a cha' tukwi ka 'in nten.

² Tyempu nde loo la, kan' tyi'in 'a nu kuxi lo chalyuu: ni siya nten nu ska ti tñan 'in ti ykwi' ti nduwe ti', ni siya nten nu nchka 'a ti' kaja tñi 'in, ni siya nten nu siye' 'a ngi'ni lo'o ta'a nten, ni siya nten nu nchka ti' cha' ka tnun 'a ti ykwi' ti, ni siya nten nu chen 'a ña'an nchkwi' cha' 'in Ndiose, ni siya nten nu ja nnan cha' nchkwi' ne' kula 'in ne', ni siya nten nu ja ndya xu'we 'in Ndiose, nu ja ndya xu'we 'in ta'a nten, ni siya nten nu ja xlyaa kunan cha' su'we 'in Ndiose siya' ti,

³ ni siya nten nu ja su'we 'a nka tiye ña'an 'in ta'a nten, ni siya nten nu ja ngi'ni 'a cha' tlyu ti' 'in ta'a nten, ni siya nten nu lye 'a nchkwi' kwentu 'in ta'a nten, ni siya nten nu ja xlyaa xñi kwenta 'in ti ykwi' ti, chun' nchka ti' ne' ku'ni ne' nchga cha' kuxi nu ndiya ti' ne' ku'ni ne', ni siya nten nu xa'an 'a tiye, ni siya nten nu ja ska cha' su'we nchka ti' ku'ni,

⁴ ni siya nten nu ndujwi' xu'wa 'in ta'a su'we ndi'in, ni siya nten nu ja nduwe ti' siya' ti si lye 'a tyijin lyo 'in ta'a nten; ku'ni nten kan' nchga cha' kuxi nu jñan kasiya 'in ti ykwi' ti ne', cha' ja nchka 'a ti' ne' kan' kunan ne' cha' 'in Ndiose.

⁵ Kwiñi 'a ne' kan' bra nu ku'ni tnun ne' 'in Ndiose; nxke' tian' cha' su'we 'a ngi'ni ne', lo'o ja nda 'a ne' chabiya' nu ku'ni cha' 'in Ndiose tñan ni' kasiya 'in ne'.

Nu'win Timu, kulaa yaa' 'in nchga nten nu ku'ni ngwaña'an.

⁶ Kwi' ngwaña'an ndiya nu kuxi nu nñi lyo'o 'in nu kuna'an tintu nu ja nchka 'a tya'an su'we cha' tiye ne'. Nda'an nu kwiñi kan' ni' ña'an 'in ne' cha' kwa'u cha' kwiñi 'in ne'. Nan tintu 'a nu kuna'an kan', cha' ndi'in 'a ki'ya 'in ne', cha' nchka 'a ti' ne' xñi ne' ya ña'an ti cha' kuxi.

⁷ Nchka 'a ti' nu kuna'an kan' ku'ni xa'an ska cha', lo'o ja nchka 'a 'in ne' ka biya' ti' ne' ska cha' nu ñi.

⁸ Sa ña'an ngwa ayman Janes lo'o ayman Jambres, yu ta'á nu msuun lo'o ayman Moisés nu ngwa s'ni, kwi' ngwaña'an nka nu kwiñi kan' cha' nxuun ne' lo'o nchga cha' nu ñi. Ja

nchka tya'an su'we cha' tiye ne', cha' ja ndyaa ña'an ti' ne' kan' 'in Jesús siya' ti.

⁹ Sa kan' ti cha', ja talo nten chalyuu tyun tsan 'in cha' kuxi nu ngi'ni ne' kuxi kan'. Sa ña'an nu ngwa biya' ti' nten s'ni cha' kwiñi 'a ayman Janes lo'o ayman Jambres, kwi' ngwaña'an ka biya' ti' nchga nten cha' xkwi' nñi lyo'o ne' kuxi kan' 'in ne' ni.

Xiya' ndlo Palyu tñan 'in Timu

¹⁰ Lo'o ni, Timu, jlyo tiän' cha' su'wa ti nka tiyee lo'oñ, kan' cha' ngi'nii sa ña'an nu ngwa'uñ 'iin; nu'win ngi'nii tñan sa ña'an nu ngi'niñ tñan, cha' ndyaa ña'an tii' cha' 'in Jesús sa ña'an nu ndyaa ña'an tiän' 'in Ni. Wa na'aan cha' ndaloñ 'aän 'in nten, cha' su'we 'a nka tiyeeñ na'aän 'in nten, cha' ndaloñ,

¹¹ ni siya lye 'a ti'í ti' nten 'ñaän, ni siya lye 'a ndijiñ nu ti'í. Wa jlyo tii' sa ña'an cha' kuxi ngwa 'ñaän nde kichen Antioquía, nde kichen Iconio, nde kichen Listra, bra nu ngwa ti'í ti' ne' 'ñaän la kan'; lo'o nu nka X'naan ngulaa 'ñaän 'in nchga cha' kuxi kan'.

¹² Lo'o chañi cha' ta nten nu ti'í 'in nchgaan nu nchka tian' cha' ka luwi kasiya 'ñaan cha' 'in Jesucristo.

¹³ Nten nu ngi'ni cha' kuxi ni, ndi'in cha' ti ku'ni la ne' cha' kuxi kan'; lo'o nu kwiñi ni, ndi'in cha' ti chkwil' la ne' cha' kwiñi. Ti ykwi' ti ne', ti ndyaa ña'an 'a ti' ne' cha' nu nchkwi' ta'a kwiñi ne' bra kan'.

¹⁴ Nu'win ni, ña'an ti xñii su'we nchga cha' nu wa y'nii xa'an; nan wa ngwa biya' su'we tii' cha' kan', cha' nu ñi lka kan'. Kwi' ngwaña'an, wa jlyo tii' ti nka nu ngwa'u cha' kan' 'iin ti kulo.

¹⁵ Ti kunee' mdyisnan y'nii xa'an kityi 'in Ndiose; kan' lka kityi nu ka kwa'u ñi 'ñaan sa ña'an ka tyo'o laan 'in cha' kuxi, si xñiin su'wean cha' 'in Jesucristo kan'.

¹⁶ Ndiose y'ni cha' mbi'ya cha' kan' ke nten chalyuu, cha' ngwa'an ne' xkwi' cha' 'in Ni lo kityi kan', kan' cha' su'we 'a si ti kwa'uun laan cha' nu ndukwa lo kityi kan' 'in nten, cha' ka biya' ti' ne' nchga cha' 'in Ndiose.

Kan' nu ka tukun' cha' 'in ne' cha' ja ku'ni 'a ne' cha' kuxi. Lo'o ndu'u kityi kan' 'ñaan sa ña'an ka xñiin su'ween laan cha' 'in Ndiose, ndu'u ran 'ñaan ni ña'an ku'ni xa'aan cha' xkwi' cha' su'we ku'nian.

¹⁷ Ti kwi' kityi kan' lka nu kwa'u 'in ta'aan nu lkaan nten 'in Ndiose, sa ña'an ka nu su'we ti ku'nian nchga tñan nu nda Ni 'ñaan cha' ku'nian lo chalyuu.

4

Wa ndla ti tyii chalyuu 'in Palyu

¹ Kuloñ tñan 'iin chabiya' 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an chabiya' 'in Jesucristo nu ku'ni biya' 'in nchga nten nu ti lu'u, lo'o 'in nchga nten nu wa ngujwi. Ti kan Jesucristo xiya' cha' ka ndloo Ni 'in nchga nten.

² Kuloñ tñan 'iin cha' kwa'uu cha' 'in Ndiose 'in nten; ña'an ti kwa'uu cha' kan' 'in nchga nten, ni siya nchka ti' ne' kunan ne' cha' kan', ni siya ja nchka ti' ne' kunan ne'. Tyukwi ti tiyee kwa'uu 'in ne', cha' ki'ya ne' kwenta 'in nchga cha' kuxi nu nsu'wi ni' kasiya 'in ne'; ngwaña'an ka tayaa' 'in ne' cha' kulaa ya' ne' cha' kuxi kan'. Chan taloo 'in ne' cha' su'we ti kwa'uu cha' su'we kan' 'in ne'.

³ Cha' nu tyempu nde loo la, ja xlyaa nten kunan cha' su'we kan' bra kan'; tya'an naan la ne' 'in tyun nten nu kwa'u 'in ne' nchga cha' kuxi nu ndiya la ti' ne' kan' kunan ne'.

⁴ Bra kan' kulaa ya' ne' nchga cha' nu ñi nu wa ynan ne' ti kulo, chun' ja nchka ti' ne' kunan ne' cha' nu ñi kan'; xñi ne' nchga cha' kwiñi, nchga kwentu bra kan'.

⁵ Nu'win ni, tya'an chin' cha' su'we tiyee nan lka nu su'we la ku'nii, cha' taloo la bra nu ti'í 'a ti' ne' 'iin, cha' ña'an ti chkwii' cha' su'we 'in Ndiose lo'o nten, cha' ti ku'nii la nchga tñan nu ndi'in cha' ku'nii cha' 'in Ndiose.

⁶ Lo'oñ ni, wa tyii ti tñan 'ñaan lo chalyuu, cha' kwa'uñ cha' su'we 'in Ndiose 'in nten; wa ndla ti kajaan, nxke' tiän'.

⁷ Wa lye 'a msu'waan jwersa cha' katin cha' kuxi; wa mdyii mda'aan tuwiin 'in Jesucristo, kan' cha' wa

tya'aan tiän se'en ndi'in Ndiose. Cha' su'we nu wa msñian ni, wa nganun su'we cha' kan' ni' kasiya 'ñaan,

⁸ kan' cha' jlyo tiän' cha' ndiya ska cha' su'we nu kaja 'ñaan bra kan'; ta ykwi' X'naan cha' su'we kan' 'ñaan bra nu tiya tsan cha' ku'ni biya' Ni 'in nchga nten, cha' nu ñi 'a ngi'ni biya' Ndiose 'in nten. Ta Ni cha' su'we kan' 'in nchga nten nu tyi'in ta 'a 'in Krixtu, sa ña'an bra nu kan Ni xiya', cha' su'we 'a nka tiye ne' ña'an ne' 'in Ni; si'i skaan tiän nu ta Ni cha' su'we kan' 'ñaan.

Cha' nu ykwi' Palyu xa wa tyii ti kityi

⁹ Ku'nii xu'we lyaa tuwiin 'iin cha' ndla ti kaan nde se'en ndi'in re.

¹⁰ Wa ngulaa ya' Dema 'ñaan chun' ndiya la ti' yu cha' kuxi nu nsu'wi chalyuu, ndyaa yu kichen Tesalónica. Wa msu'waan 'in Crescente ndyaa yu nde Galacia, kwi' ngwaña'an wa msu'waan 'in Tito ndyaa yu nde Dalmacia;

¹¹ xka ti Luka ti ndi'in lo'oñ nde re. Tsaa naan 'in Marku cha' kaan lo'o 'in yu nde re, cha' lo'o yu nchka 'in yu taya' yu 'ñaan lo'o tñan re.

¹² Wa nguloñ tñan 'in Tíquico cha' tsaa yu nde kichen Efeso.

¹³ Bra nu kaan nde re, kan y'yaa te' kichan' 'ñaan, chun' wa mxnuñ 'in ran na'an tyi Carpo nde kichen Troas; kwi' ngwaña'an nchga libru 'ñaan lo'o nchga la kityi 'ñaan kaan lo'o 'in ran.

¹⁴ Jantru, nu lka kwityi chkwan kan', lye 'a na'an ti'í yu 'ñaan; ka'an 'a cha' kuxi y'ni yu lo'oñ. Wa jlyo ti' X'naan nchga cha' kan', lo'o ndi'in cha' ta Ni nu ti'í 'in yu kan'.

¹⁵ Cha' tiya ti tii' tyi'iin, cha' ja ku'ni Jantru kan' tukwi' 'iin, bra nu chkwii' cha' su'we 'in Ndiose lo'o nten.

¹⁶ Bra nu ngwa biya' 'ñaan tloo yu wsiya ti kulo ni, ja tukwin ykwi' cha' su'we 'ñaan bra kan'; msnan ne'. Kan' cha' njñaan 'aän xu'we 'in Ndiose cha' ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'in ne' kan'.

¹⁷ Ykwi' X'naan mdaya' Ni 'ñaan bra kan', mdaya' Ni 'ñaan cha' ti mdaloñ

laän ngwa'uün cha' su'we 'in Jesu-
cristo sa ña'an ya' nu ynan nchga
nten xka la'a tsu' nu ndi'in nde re. Sa
ña'an lka si wa ku ti kwichi tlá 'ñaän,
ngwaña'an ngwa xa nu y'ni yu cha'
kuxi lo'oün, lo'o ngulaa Ni 'ñaän ya'
yu kuxi kan' bra kan'.

¹⁸ Kwi' ngwaña'an, ti kulaa la Ni
'ñaän 'in nchga loo cha' kuxi nu tyuk-
waän; jlyo tiän' cha' ña'an ti ti xñi la
Ni kwenta 'ñaän, cha' su'we ti kalaän
la se'en ndlo Ndiose tñan. Lo'o ja tyii
'a tsan nu ku'niün tnuün 'in Ndiose la
kan'. Kwi' ngwaña'an ka sikwa.

Mdyii ykwi' Palyu lo'o ne'

¹⁹ Taa cha' su'we 'ñaän lo'o Prisca
lo'o Aquila, lo'o nchga ne' nu ndi'in
na'an tyi Onesíforo.

²⁰ Wa nganun Rastu kichen Cor-
into, kwi' ngwaña'an wa mxnuün 'in
Trófimo nde kichen Mileto cha' ti'í yu.

²¹ Ku'nii lyaa cha' kaan nde re bra
nu ti ji tyisnan tyempu tlya'. Nchga
ne' re nchka ti' ne' chkwi' ne' lo'oo:
lo'o Eubulo, lo'o Pudente, lo'o Lino,
lo'o Claudia, lo'o nchga nten 'in Jesu-
cristo kichen re.

²² Kanun Tyi'i ykwi' Jesucristo
lo'oo, cha' ka ngula la tii' ni' kasiya
'iin. Ña'an ti ku'ni Ndiose cha' su'we
lo'o nchga wan. Ngwaña'an ka sikwa.

Ngwa'an Palyu kityi ndyaa se'en ndi'in Tito

¹ Palyu lkaän. Nda'aän lo tñan 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an, mda Jesucristo tñan 'ñaän cha' tsa'aän chkwiin' cha' su'we 'in Jesús lo'o nten nu ndi'in tyun kichen tijyu'; ndi'in cha' chkwiin' lo'o nten nu wa ngulo suwi Ndiose 'in cha' ka ne' nten 'in Ni, cha' su'we la tsa'aän ti' ne' kan' 'in Ni bra kan'. Wa msu'wa Jesucristo 'ñaän ndijyaän cha' ka biya' ti' ne' nchga cha' nu ñi 'in Ni, cha' nchgaan ka ku'niin tnuan 'in Ndiose;

² kwi' ngwaña'an, ka tyi'in ta ne' 'in chalyuu nu ja tsa'aän tii 'a 'ñaan bra kan'. Ja kwiñi Ndiose. S'ni 'a ykwi' Ni cha' kaja chalyuu kan' 'ñaan, ti bra nu mñan Ni chalyuu re; ti bra kan' ytsa' Ni 'in nten chalyuu nu wa yten cha' 'in Ni, cha' chañi ka tyi'in ne' se'en ndi'in ykwi' Ni.

³ Lo'o ni, wa mdiya bra nu su'we 'a cha' kanen tijyu' cha' su'we nu nchkwi' Ndiose Stian, nu ka kulaa 'ñaan 'in nchga cha' kuxi; kwi' ngwaña'an, wa ngulo Ni tñan 'ñaän cha' kwa'uün cha' su'we kan' 'in nchga nten.

⁴ Nda'aän kityi re cha' tsa'aän se'en ndi'in nu'win, Tito, cha' ña'an ti' sñiën', ngwaña'an nka tiyeën na'aän 'iin, cha' ska ti ña'an msñian cha' 'in Ndiose. Lo'o ni, nchka tiän' cha' ña'an ti ku'ni Ndiose Stian cha' su'we lo'oo, cha' ña'an ti chka t'nan ti' Jesucristo 'iin, cha' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ni kasiya 'iin bra kan'.

Tñan nu ngi'ni Tito lo yuu 'in Creta

⁵ Wa ykwiin' lo'oo cha' ti kanuun laa lo yuu Creta kwa, cha' ku'nii jii tñan nu ndi'in cha' ku'nii, cha' nu'win kulo suwii yu kula nu ka ndloo 'in nten ta'a msñian cha' 'in Jesús nchga kichen nde kwa; kulo suwii 'in yu kula kan' sa ña'an nu niin 'iin nu ngwa xkan'.

⁶ Ndi'in cha' xkwi' su'we ti ku'ni yu kula kan', cha' ja kaja ña'an nu

xtya nten ki'ya 'in ne'. Kaja kwilyo'o ne' kan' lo'o ska ti nu kuna'an. Lo'o sñi' yu kula kan', ndi'in cha' xñi ne' cha' 'in Jesucristo, cha' ja ku'ni ne' cha' kuxi lo'o xka ta nten; ndi'in cha' tukwa ne' cha' nu chkwi' yu kula sti yu.

⁷ Kwi' ngwaña'an, nten nu ka ndloo la 'in nchga ta ne' ta'aan ni, ja su'we si ndi'in cha' xtya xka nten ki'ya 'in ne' kan', cha' tñan 'in Ndiose ngi'ni ne' kan'. Kan' cha', nu'win Tito, ndi'in cha' kunaan 'in nten nu ja tiji tloo, nten nu ja msin' ti', nten nu ja ku'wi, nten nu ja ndi'in cha' wsuun lo'o ta'a nten, nten nu ja ndiya 'a ti' tñi;

⁸ kunaan 'in nten nu nda se'en tyi'in yu nu ndyo'o xka kichen tijyu', nten nu xkwi' ndiya ti' ku'ni cha' su'we, nten nu su'we ti nchkwi' lo'o ta'a nten, nten nu ska ti cha' 'in Jesús nda'an tiye, nten nu ngi'ni sa ña'an nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian, nten nu nchka 'in ku'ni kwenta 'in, ti ykwi' ti.

⁹ Su'we 'a ka ne' tñan kan' xa wa ndya'an 'a ti' ne' 'in cha' nu ñi nu ngwa'uün 'iin, cha' ka 'in ne' kwa'u ne' cha' nu ñi kan' 'in ta'a nten ne', cha' ka 'in ne' xkwen ne' cha' 'in ne' kwiñi.

¹⁰ Wa ndiya tyun nten nu ja xlyaa tukwa cha' nu nchkwi' nu nka ndloo, lo'o ka'an 'a ne' judío ndiya nu ngwaña'an ngi'ni; nchkwi' 'a ne' kan' cha' mna', kwi' ngwaña'an, nñilyo'o ne' 'in ta'a nten ne'.

¹¹ Ndi'in cha' tukun' wan tu'wa yu kwiñi kan', cha' ja kwa'u 'a yu cha' kuxi kan' 'in ka'an nten, ta'a ndi'in wan ska ni' ña'an nu wa msñi wan cha' nu ñi 'in Jesús. Ndu'u yu kan' cha' kwiñi 'ñaan ta'aan, chun' nchka ti' yu kaja la tñi 'in yu.

¹² Chañi ykwi' ska ayman ta'a kichen tyi ne' Creta se'en ndi'in, bra nu ykwi' yu cha' jo'o re: "Kwiñi 'a nchga ne' Creta ta'aan, xa'an 'a ne'. Ka'an 'a nan nchku ne', lo'o ja xlyaa 'a ne' ku'ni ne' tñan" ndukwin ayman kan'.

¹³ Chañi cha' nu ykwi' ayman kan'; kan' cha' lye 'a chkwii' lo'o ne' kan',

cha' su'we ti xñi ne' nchga cha' 'in Jesús nu wa ynan ne',

¹⁴ cha' ja kunan 'a ne' kwentu nu nchkwi' ne' judío, cha' ja tukwa 'a ne' cha' nu nchkwi' nten chalyuu nu wa ngulaa ya' nchga cha' nu ñi.

¹⁵ Luwi 'a nchga loo nan, lka cha' nu nda'an tiye nchga nten nu luwi kasiya 'in tloo Ndiose; lo'o nten nu kuxi kasiya 'in, ja ska nan luwi ndiya lo chalyuu, nxke' ti' ne', chun' ja ndyaa ña'an ti' ne' cha' nu ñi 'in Ndiose. Ngi'ni ne' kan' cha' kuxi, lo'o ja ndi'ya yu kwenta cha' kuxi ran, chun' ndi'in 'a cha' kuxi ni' kasiya 'in ne'.

¹⁶ Nten 'in Ndiose lka ne' kan', ndukwin ne', lo'o ja siya' ngi'ni ne' tñan nu nchka ti' Ndiose; kan' cha' ka biya' tian' cha' kwiñi ne' kan'. Kuxi 'a ngi'ni ne', chun' ja xlyaa ne' tukwa ne' cha' nu ñi; kwi' ngwaña'an, ja ska 'a cha' su'we ka ku'ni ne' kan' siya' ti.

2

Cha' nu ñi kwa'uu Tito 'in nten cha' kanun su'we tiye lo'o ta'a nten

¹ Nu'win ni, Tito, xkwi' cha' nu ñi kwa'uu 'in nten.

² Kwa'uu 'in yu nu kula la cha' ja ka ku'wi yu, cha' xkwi' cha' nu ñi tsaa ña'an ti' yu, cha' ku'ni yu kwenta 'in yu, ti ykwi' ti yu, cha' xkwi' cha' su'we ku'ni yu bra kan'; kwa'uu 'in yu kula kan' cha' su'we 'a tsaa ña'an ti' yu nchga cha' nu ñi, cha' su'we xu'wi tiye yu 'in ta'a nten yu, cha' lye 'a talo yu bra nu ña'an ti' nten 'in yu.

³ Kwi' ngwaña'an, kwa'uu 'in ne' kuna'an kula sa ña'an nu ndi'in cha' tyi'in ne' cha' ku'ni tnun ne' 'in Ndiose, cha' ja chkwi' 'a ne' kwentu 'in nten, cha' ja ka ku'wi ne', cha' xkwi' su'we ti ku'ni ne' tloo ta'a nten ne'.

⁴ Bra nu ña'an nu kuna'an kune' 'in ne' kula kan', ku'ni xa'an ne' cha' su'we xu'wi tiye ne' ña'an ne' 'in kwilyo'o ne' lo'o sñi' ne' bra kan';

⁵ ku'ni xa'an nu kuna'an kune' cha' ku'ni ne' kwenta 'in ne', ti ykwi' ti ne', cha' xkwi' cha' su'we ku'ni ne', sa ña'an nu ndi'in cha' ku'ni nten nu wa ngwa luwi kasiya 'in cha' 'in Ndiose;

ku'ni xa'an ne' sa ña'an nu su'we ti ku'ni ne' tñan na'an tyi ne', sa ña'an nu chka t'nan ti' ne' 'in ta'a nten ne', sa ña'an nu tukwa ne' cha' nu nchkwi' kwilyo'o ne'. Si xkwi' su'we ti ku'ni nu kuna'an kune', bra kan' ja kaja ña'an chkwi' xka ta nten cha' kuxi 'in Ndiose si'ya ne' kan'.

⁶ Kwi' ngwaña'an, chkwii' lo'o yu kune' cha' ku'ni yu kwenta 'in yu, ti ykwi' ti yu, cha' xkwi' cha' su'we ku'ni yu.

⁷ Lo'o nu'wiin, su'we ti ku'nii, cha' ngwaña'an ku'ni xa'an yu kune' kan' nchga cha' su'we xa nu ña'an nten nchga tñan nu ngi'nii; ñi ti kwa'uu nchga cha' 'in yu kan', si'i cha' wjya ti chkwii' lo'o yu.

⁸ Su'we ti kwa'uu 'in ne' sikwa, cha' ja tukwin ka chkwi' cha' 'iin, cha' ngi'nii cha' kuxi. Bra kan' ka jyu'uu ti' yu nu kuxi kasiya 'in, cha' ja kaja ña'an chkwi' yu cha' kuxi 'wan bra kan'.

⁹ Chkwii' lo'o msu nu msi'i nten, ta'a ndi'in cha' 'wan lo'o Jesús nde kwa, cha' tukwa ne' nchga cha' nu chkwi' x'nan ne', cha' su'we ti ka tiye ne' ku'ni ne' nchga tñan nu kulo x'nan ne', cha' ja xkwen ne' cha' kuxi 'in x'nan ne'.

¹⁰ Ja su'we si ku'ni msu kunan nan nu nsu'wi 'in x'nan ne', ni siya chin' ti cha'; xkwi' cha' nu ñi ku'ni msu sikwa. Ku'ni tnun ne' 'in x'nan ne', cha' ka biya' ti' xka ta nten cha' su'we 'a ndi'in cha' 'in Ndiose nu ndlaa 'ñaan.

¹¹ Su'we 'a ngi'ni Ndiose lo'o nten chalyuu cha' nchka ti' Ni kulaa Ni 'ñaan 'in cha' kuxi;

¹² kwi' ngwaña'an, wa ngwa'uu Ni 'ñaan sa ña'an ka tyi'iin su'wean lo chalyuu. Nchka ti' Ni cha' kulaa yaan' nchga cha' nu ja su'we, nchga cha' kuxi nu ndiya tian' ku'nian, cha' lkaan nten chalyuu, cha' su'we ti ku'nian lo'o ta'a ntean. Bra kan' ka ku'niin tnun 'in Ndiose su'we ti.

¹³ Kwi' ngwaña'an ndu'uu Ni 'ñaan, cha' ka su'we tiyeen bra nu ndi'in taan 'in Ndiose nu tnun 'a cha' ndi'in 'in, ña'an bra nu tyaan Ni xiya'. Luwi 'a xaa xu'wi se'en ndi'in Ni bra kan',

bra nu tyo'o tukwa Jesucristo nu ndlaa 'ñaan 'in cha' kuxi.

¹⁴ Bra nu mda Jesús chabiya' yjwi ne' 'in yu, cha' ka tyo'o laan 'in cha' kuxi. Ngwaña'an y'ni luwi yu ni kasiya 'ñaan cha' kaan nten 'in Ni, cha' xlyaan ku'nian xkwi' cha' su'we bra kan'.

¹⁵ Ngwaña'an lka cha' nu ndi'in cha' kwa'uu 'in nten, lye chkwii' nchga cha' kan' lo'o ne'. Kuloo tñan 'in ne', nchga loo tñan su'we nu ndi'in cha' ku'ni ne'; ja taa chabiya' ku'ni ne' tñan nu ja su'we, cha' nu'win nkaa ndloo. Ja taa se'en tyukwa kiya' cha' chkwii' nten cha' kuxi 'iin.

3

Sa ña'an nu ndi'in cha' ku'nian si lkaan nten 'in Jesús

¹ Kwa'uu 'in ne' ta'a wan nu ndi'in cha' 'in Jesucristo cha' tukwa ne' cha' nu nchkwi' nchga nu nduun loo la 'in ne', nchga ne' wsiya; ndi'in cha' tukwa ne' nchga loo tñan su'we nu kulo ne' kan' 'in ne'.

² Ja su'we chkwii' ne' kwentu 'in xka la nten, kwi' ja su'we xuun ne' lo'o ta'a nten ne'; ndi'in cha' kuwe ti' ne' 'in xka la nten, cha' su'we ti chkwii' ne' lo'o nchga nten.

³ Nu ngwa s'ni la, ja ndi'yaan kwenta siya' ti sa ña'an nu ndi'in cha' 'in Ndiose; ja ndukwaan 'aan cha' 'in Ni bra kan', cha' wa mñi lyo'o kune' xa'an 'ñaan cha' ku'nian nchga cha' kuxi nu jñan kasiya 'ñaan cha' ku'nian. Mdiya 'a tian' ngi'nian cha' kuxi kan' bra kan', liye' 'a tian' 'in ta'a ntean. Na'an ti'í nten 'ñaan, kwi' ngwaña'an nan, na'an ti'ian 'in nten.

⁴ Bra kan' ynaan cha' nchka 'a ti' Ndiose kulaa Ni 'ñaan 'in nchga cha' kuxi; cha' su'we 'a ngi'ni Ni lo'oan, cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan nu lkaan nten chalyuu, kan' cha' y'ni Ni ngwaña'an.

⁵ Lo'o ngulaa Ni 'ñaan chun' nchka t'nan 'a ti' Ni 'ñaan bra kan'; nchka t'nan ti' Ni 'ñaan ni, si'i chun' ska cha' su'we nu wa y'nian, si'i chun' ska tñan kti nu wa y'nian. Ndiose y'ni tñan kan', Ndiose y'ni luwi kasiya 'ñaan,

kan' cha' ka chkwian' cha' wa ngula kwian xiya'; wa ngwa kwi kasiya 'ñaan ni, chun' tñan nu wa y'ni Tyi'i Ndiose lo'oan.

⁶ Su'we 'a nda Ndiose Tyi'i ykwi' Ni nu kanun ni' kasiya 'ñaan chabiya' 'in Jesucristo nu ndlaa 'ñaan;

⁷ lo'o tnun 'a cha' su'we y'ni Ndiose lo'oan ngwaña'an, cha' kaan sa ña'an si lkaan sñi' Ni, xa wa mjwi chalyuu kwi 'ñaan, kwi' nu ja tsaa tii 'a 'ñaan.

⁸ Ndi'in cha' xñi su'we wan cha' nu ñi nu nda'aan lo kityi re, kan' cha' lye chkwii' cha' re lo'o nchga nten nu msñi cha' 'in Ndiose la kwa, cha' xkwi' cha' su'we ku'ni wan bra kan'. Su'we 'a cha' nu ñi re, ka kunanjo'o cha' kan' 'in ya ña'an ti nten.

⁹ Ja su'we chkwii' wan ska cha' nu ja lka, kwi' ngwaña'an ja xkwen wan cha' kuxi 'in ta'a wan chun' tñan nu y'ni ayman kula 'ñaan; ti kwi' ti cha', ja ndi'in cha' chkwii' luwe wan cha' nu ngwa'an ayman Moisés nu ngwa s'ni. Ja la tsaa to'o su'we ska cha' si nu ku'ni wan ngwaña'an. Kana' tyempu 'wan ngwaña'an, cha' xkwi' cha' nu ndukwi lo kwi'in ti nchkwi' wan bra kan'.

¹⁰ Ska tukwa ya' chkwii' lo'o ne' ta'a wan nu nchka ti' xisuun 'wan, cha' ja su'we ta'a wan 'wan, nu ndi'in cha' 'wan lo'o Jesucristo. Si ja kunan ne' kan', bra kan' kulaa ya' wan 'in ne' kan'.

¹¹ Wa mna' siya' ti cha' tiya 'in ne' kan', kwi' ngwaña'an ndi'in ki'ya 'in ne'; ti ykwi' ti ne' jlyo ti' ne' cha' ndi'in ki'ya 'in ne'.

Mdyii ykwi' Palyu lo'o Tito

¹² Wa su'waän tiän ska nten nu tsaa se'en ndi'in, ni siya Artemas, ni siya Tíquico. Bra nu tiya yu nde kwa, bra kan' bra ti tsaa nde kichen Nicópolis si ka 'iin; tyukwa ta'aan nde kwa bra kan', cha' tyi'ian kichen kan' tyempu tlya', nka tiyeén.

¹³ Tayaa' 'in Zenas, nu nchkwi' cha' 'ñaan lo'o yu wsiya, lo'o tayaa' 'in Polo. Ki'ya kwenta 'in ne' cha' ja ska nan lyiji 'in ne' bra nu ti tsaa la ne' tuwiin.

¹⁴ Ndi'in cha' ku'ni xa'an nchga nten 'in Jesucristo nde kwa, cha' ku'ni ne' nchga cha' su'we, cha' ka taya'ne' 'in ta'a nten ne' nu lyiji chin' nan 'in. Ja su'we si xkwi' cha' ndaja ti ti' ne' ta'aan ndi'in ne' lo chalyuu.

¹⁵ Ta'a ba ndi'in ba nde re nchka ti' ba chkwi' su'we ba lo'o wan. Kwi' ngwaña'an nu'win, su'we ti chkwi' lo'o ta'a wan, kwi' nu lka ta'a su'we nsu'wi ba nde kwa, cha' lka ne' ta'a msñian cha' 'in Jesús. Lo'o ña'an ti ku'ni Ndiose cha' su'we lo'o nchga wan. Ngwaña'an ka sikwa.

Ngwa'an Palyu kityi ndyaa se'en ndi'in Filemón

¹ Palyu lkaän, lo'o ni, nsu'wiin ni ña'an chkwan chun' nchkwiin' cha' 'in Jesucristo. Nda'aän kityi re lo'o Timu ta'aan, cha' chkwi' ba ska cha' lo'o nu'win, Filemón, cha' su'we 'a ta'a su'we ndi'ian lkaan, cha' ti kwi' ta'a tñan ngi'nian.

² Kwi' ngwaña'an, nda'an ba kityi re cha' nchga ne' ta'aan nu ndyo' ti'in se'en ndi'in ka kunan ne' cha' nu chkwi' bare; lo'o nchka tiän' chkwiin' lo'o Apia ta'aan, lo'o Arquipo nu su'wa ti lye ngi'ni tñan lo'o ba cha' kanen cha' 'in Ndiose, cha' tyijin lyo ba 'in nu kuxi.

³ Nde ña'an nchka tiän' cha' ka 'wan, cha' ña'an ti ku'ni Ndiose Stian cha' su'we lo'o wan, cha' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan chun' Jesucristo nu nka X'naan.

Ña'an ti msñi su'we Filemón cha' 'in Jesucristo

⁴ Ndyaaän xu'we 'in Ndiose cha' 'iin, Filemón, nchga bra nu nchkwiin' lo'o Ndiose.

⁵ La se'en ndi'iin re, wa ynen cha' su'we 'a msñii cha' 'in Jesús nu nka X'naan, ngwaña'an su'we 'a nka tiyee ña'aan 'in Jesús lo'o nchga nten 'in Ni nde kwa. Wa ynaän nchga cha' kan';

⁶ kan' cha' njñaän cha' tlyu ti' 'in Ndiose, cha' ka biya' su'we ti' nchga nten nu wa ynan cha' nu ykwii' lo'o ne' cha' 'in Jesucristo. Bra kan' ka biya' su'we ti' ne' cha' xkwi' su'we 'a ngi'ni Krixtu lo'oan.

⁷ Su'we 'a nka tiyeen ni, ngula ti' ni' kasiya 'ñaän chun' nu'win, cha' wa ynaän cha' su'we 'a nka tiyee ña'aan 'in ne' ta'aan, cha' ndayaa' 'a 'in ne' ta'aan cha' talo ne' 'in nu ti'í. Lo'o chañi cha' lkaan ta'aan chun' Jesucristo.

Njñan Palyu ska cha' su'we cha' 'in Onésimo

⁸⁻⁹ Lo'o ni, njñaän ska cha' tlyu ti' 'iin. Jlyo tiän' sa ña'an su'we 'a nka tiyee ña'aan 'in nten, kan' cha' si'i ska tñan nu kuloün 'iin lka re, ni siya ndiya chabiya' 'ñaän cha' chkwiin' ngwaña'an lo'oo. Palyu lkaän, wa kulaän ni, kwi' ngwaña'an, ndi'iin ni' ña'an chkwan, chun' cha' nchkwiin' cha' 'in Jesucristo lo'o nten.

¹⁰ Chkwiin' ska cha' lo'oo cha' 'in Onésimo, cha' lka yu ña'an ti' sñiën'; ngwaña'an nka tiyeen na'aän 'in yu kan' ni, cha' ni' ña'an chkwan re msñi yu cha' 'in Ndiose chun' cha' nu wa ykwii' lo'o yu.

¹¹ Onésimo kan' ni, ja ska tñan ngunanjo'o yu 'iin nu ngwa ti s'ni. Lo'o ni, xka ña'an ngi'ni yu ni; ni siya cha' 'iin, ni siya cha' 'ñaän, su'we 'a ngi'ni yu tñan ni.

¹² Wa nguloün tñan 'in yu cha' xitukwi yu tyaan yu nde se'en ndi'iin xiya', ña'an ti' si ti kwi' kasiya 'ñaän msu'waän ndyaa nde se'en ndi'iin.

¹³ Nu'win jlyo tii' cha' nsu'wiin ni' ña'an chkwan nde, chun' nchkwiin' cha' su'we 'in Jesucristo lo'o nten; kwi' ngwaña'an, su'we 'a ka tiyeen ni siya kanun yu lo'oün nde re, cha' taya' yu 'ñaän ña'an ti' si ndi'iin ykwii' nde re.

¹⁴ Nchka tiän' cha' skaän' cha' lo'oo kulo ndukwa la, Filemón. Nu'win, su'we 'a tiyee, lo'o nchka tiän' cha' ku'nii lo'o yu sa ña'an nu nchka tii' ykwii'; ja nchka tiän' kuloün tñan 'iin cha' kanun yu lo'oün.

¹⁵ Ja chan msnan yu chin' 'iin, cha' nu chun' ndi'in la, ti ta Ndiose chabiya' kala yu se'en ndi'iin xiya', cha' la ni, kanun yu se'en ndi'iin tyukwi tyempu nu tyi'in yu lo chalyuu.

¹⁶ Lo'o si'i msu nu msi'i wan ka yu ni, ta'aan lka yu; lo'o lka yu ta'aän chun' nu su'we 'a nka tiyeen ña'aän 'in yu. Kwi' ngwaña'an ta'a nu su'we la ndi'in 'iin ka yu ni; ka yu ska msu nu su'we la ti ndi'in 'iin ni, cha' kwi' ta'a nten 'in Jesucristo lka wan.

¹⁷ Kan' cha' chkwi' su'we lo'o yu bra nu kala yu se'en ndi'iin, ti kwi'

sa ña'an nu su'we nchkwii' lo'oũn bra nu nda'aãn se'en ndi'iin, cha' ska ti cha' 'in Ndiose msñian.

¹⁸ Si ndukwi yu tne' 'iin chun' cha' kuxi nu y'ni yu nu ngwa s'ni, xtyaa tne' kan' kwenta 'ñaãn.

¹⁹ Tyaãn tñi kan' 'iin, kan' cha' nsu'waãn niin nde re: Palyu. Ja chkwiin' 'aãn cha' ndiya nan nu ndukwii 'ñaãn, ni siya ka'an 'a cha' ndukwii, cha' kwi' chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'iin wa mjwi 'iin chun' cha' nu wa ykwiin' lo'oo.

²⁰ Ta'aan lka yu chabiya' 'in Jesucristo, kan' cha' sa ña'an nu tka mjñaãn 'iin, cha' su'we ti chkwii' lo'o yu, ngwaña'an ku'nii lo'o yu. Ja chan ka su'we la tiyeẽn si ta wan chabiya' tyaan yu nde re cha' taya' yu 'ñaãn.

²¹ Jlyo tiãn' cha' ndukwaa nchga cha' nu nchkwiiin' lo'oo, kan' cha' nda'aãn kityi re cha' tsaa se'en ndi'iin; kwi' ngwaña'an, jlyo tiãn' cha' ti ka'an la cha' su'we ti ku'nii lo'oũn.

²² Lo'o xka cha' ni, wa ynan Ndiose cha' ta'a ti njñan wan ska cha' 'ñaãn 'in Ni, kan' cha' su'we si ku'ni xu'we wan ska se'en tyi'iin; nxke' tiãn' cha' xu'we ti tyo'oũn ni' ña'an chkwan re, tyaãn se'en ndi'in wan bra kan'.

Mdyii ykwi' yu lo'o ne'

²³ Lo'o Epafra ta'a nsu'wiin' ni' ña'an chkwan re chun' cha' nchkwii' ba cha' 'in Jesucristo, lo'o yu kan' nchka ti' yu chkwii' su'we yu lo'o wan.

²⁴ Kwi' ngwaña'an Marku, lo'o Aristarco, lo'o Dema, lo'o Luka, ta'a ne' ndyu'wi ti' ne' 'iin. Ndaya' 'a ne' kan' 'ñaãn lo'o tñan 'in Ndiose nde re.

²⁵ Ña'an ti ku'ni Jesucristo nu nka X'naan cha' su'we lo'o ta'a wan sikwa. Ngwaña'an ka sikwa.

Kityi nu ndyaa nchga se'en ndi'in ne' judío ta'a msñian cha' 'in Krixtu

Laa la ykwi' Ndiose lo'o nten chalyuu xa nu mdiyan Krixtu

¹ Nu ngwa s'ni ni, wa tyun 'a ya' ykwi' Ndiose lo'o ayman kula 'ñaan, ngwaña'an ti ña'an ytsa' Ni cha' 'in ayman kan', cha' kwa'u ne' 'in nchga ta'a kichen tyi ne' bra kan'.

² Bra wa ni, xa nu wa tyii ti chalyuu re, wa ykwi' Ndiose lo'oan xka tu'wa, cha' wa yan Krixtu lo chalyuu re se'en ndi'ian, ti kwi' ska ti kan' nu lka Sñi' Ni. Wa ndi'in Krixtu lo'o Ndiose Sti Ni bra nu ngwiñan Ni chalyuu ti kulo; bra nu ti ñan Ni nchga loo nan nu nsu'wi nde ni' kwan lo'o nchga loo nan nu nsu'wi lo chalyuu, ndi'in Krixtu lo'o Ndiose Sti Ni bra kan'. Kwi' ngwaña'an, wa nda Ndiose chabiya' 'in Krixtu cha' ka Ni ndloo 'in nchga cha' kan' bra kan'.

³ Nchga xaa tnun nu nsu'wi se'en ndi'in Ndiose nganun lo'o Krixtu nu nka Sñi' Ni xa nu mdi'in Ni lo chalyuu. Sa ña'an lka Ndiose, kwi' ngwaña'an lka Krixtu Ndiose; su'we 'a ndlo Krixtu tñan 'in nchga cha' nu ndi'in lo chalyuu siya' ti, kan' cha' su'we ndi'in nchga nan bra kan'. Bra wa mdyii y'ni Krixtu tñan nu mdi'in cha' ku'ni Ni lo chalyuu re, cha' y'ni tyii Ni nchga ki'ya nu ndukwi nten chalyuu, xiya' ndyaa Ni se'en ndi'in Ndiose Sti Ni, ndyaa tukwa Ni nde la'a se'en kwin se'en ndukwa Ndiose nde ni' kwan bra kan'.

Ja su'wa ndi'in cha' 'in angajle lo'o Krixtu

⁴ Ska ti Krixtu nu lka Sñi' Ndiose, tnun la ti chabiya' mjwi 'in Ni ke nchga angajle nu nsu'wi nde ni' kwan, chun' tñan nu ngi'ni Ni 'in Sti Ni; tlyu 'a chabiya' nda Ndiose 'in Krixtu, cha' ska ti cha' 'in Ni lo'o Ndiose Sti Ni.

⁵ Nde ndiya ska cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o Krixtu nu lka Sñi' ykwi' Ni:

Sñiën' lkaa; wa mdaän Tyi'iin 'iin cha' lkaa Sñiën', ndukwin Ni.

Kwi' ngwaña'an wa ykwi' Ndiose xka cha' nu 'in Krixtu:

Na' kaän Sti yu; kwi' yu ka yu Sñiën' ykwiin', ndukwin Ni.

Lo'o si'i cha' 'in angajle nu ndiya nde ni' kwan nchkwi' cha' kan', cha' 'in Krixtu nchkwi' cha' kan'.

⁶ Nu ngwa ti kulo, bra nu wa ta ti Ndiose tñan 'in Sñi' ykwi' cha' ndiyyan yu lo chalyuu re, ykwi' Ni bra kan':

Nchga angajle nu ndi'in cha' 'ñaän nde ni' kwan, ndi'in cha' ku'ni tnun 'in Sñiën', ndukwin Ni.

⁷ Ngwaña'an ykwi' Ndiose cha' 'in Sñi' ykwi' Ni; lo'o xka ña'an ykwi' Ndiose cha' 'in angajle kan':

Wa lka angajle 'ñaän ña'an ti' kwi'in nu su'we 'a ngi'ni.

Sa ña'an ska kii' nu nchkin lye, cha' tijyu' 'a nxyi xaa ran, kwi' ngwaña'an ngi'ni angajle 'ñaän tñan, ndukwin Ni.

⁸ Lo'o xka ña'an ykwi' Ndiose lo'o Krixtu nu lka Sñi' ykwi' Ni:

Ja tsaatii 'a cha' ka nu'win ndloo la, cha' nu'win lkaa Ndiose, ndukwin Ni;

ñi 'a kuloo tñan, chun' nu'win lkaa nu nduun loo la 'in nten chalyuu.

⁹ Nu'win ndiya 'a tii' nchga cha' su'we nu ku'ni nten; kwi' msin' 'a tii' xa nu ku'ni nten cha' xa'an lo'o Ndiose Stii.

Kan' cha' ngulo suwiin 'iin cha' ku'nii tñan 'ñaän, ndukwin Ndiose.

Ngwaña'an su'we 'a nka tiyee ni, cha' tnun la chabiya' wa ndaän 'iin ke xka la nu, ndukwin Ndiose.

¹⁰ Ti ndiya xka cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o Krixtu nu lka Sñi' ykwi' Ni:

Nu'win lkaa X'nan ña'an chalyuu, ndukwin Ndiose.

Ti kulo ngwiñaan nchga nan nu nsu'wi lo chalyuu, kwi' ngwaña'an, wa ngwiñaan nchga nan nu nsu'wi nde ni' kwan.

11 Chun' ndi'in la tsaa tii nchga nan ngwaña'an ti, lo'o ja ska cha' kuxi ka 'iin siya' ti, ni siya kasun chalyuu, ni siya kasun nchga nan nu nsu'wi nde ni kwan sa ña'an ngasun ska te'.

12 Xkwaan nu'win cha' kan', sa ña'an ncha tu'waan ska te' nu ja nnanjo'o 'a 'ñaan; nxa'aan 'in ran cha' kaja xka nu tiji bra kan'.

Lo'o nu'win ni, ja tsaa tii cha' 'in yk-wii';

ja ndi'in cha' kasuu' siya' ti, ndukwin Ndiose 'in Sñi' ykwi' Ni bra kan'.

13 Nde ndiya xka cha' nu ndukwa lo kityi kula cha' 'in Krixtu:

Tyaan lyaa nde re, tyukwaa lyaa se'en ndukwaan re.

Nde ti tyukwa nu'win sa ña'an ya' nu tyijin lyoün 'in nchga nu nx-uun lo'oo, cha' nu'win lka nd-loo 'in ne' kan' bra kan', ndukwin Ndiose.

Ja ya chkwi' Ndiose ngwaña'an cha' 'in ska angajle 'in Ni nde ni' kwan, ska ti lo'o Krixtu wa ykwi' Ni ngwaña'an.

14 Nchga angajle nu ndiya nde ni' kwan ni, nchga tsan ngi'ni angajle kan' tñan nu ndlo Ndiose; kwi'in nu su'we 'a lka angajle kan'. Ndlo Ndiose tñan 'in angajle kan' ndijyan lo chalyuu, cha' taya' 'in nchga nten chalyuu nu wa tyo'o laa 'in cha' kuxi chun' Jesús, cha' nu wa tsaa tii chalyuu re.

2

Tnun 'a cha' lka cha' wa mdo'o laan 'in cha' xa'an

1 Tnun 'a ndi'in cha' 'in Jesús ni, kan' cha' ndi'in cha' xñiin su'wean nchga cha' nu wa ykwi' Jesús lo'oan, cha' ja xi'in chuan' 'in tuwiin ñi nu wa msñian.

2 Nu ngwa s'ni ni, ykwi' angajle kan' lo'o nten cha' 'in Ndiose. Ñi 'a ykwi' angajle kan' lo'o ne' bra kan', cha' lye 'a ta Ndiose nu ti'í 'in nchga nten nu ku'ni cha' kuxi, kwi' nu ja xlyaa kuan cha' nu wa ykwi' Ni.

3 Kwi' ngwaña'an ka 'ñaan ni, ja kaja ña'an lyaan 'in Ndiose xa wa mdyii chalyuu, bra nu ku'ni biya' Ni 'in nchga nten, si ja kunaan cha' nu wa ykwi' Ni, cha' nu tyo'o laan 'in cha' kuxi. Kulo ndukwa la ytsa' ykwi' Jesús nu nka X'naan cha' kan' 'in nten nu y'ni xa'an cha' 'in yu. Ynan ne' cha' nu ykwi' yu bra kan'; chun' ndi'in la lo'oan ytsa' ne' kan' 'ñaan. Kan' cha' jlyo tian' cha' chañi lka cha' kan'.

4 Kwi' ngwaña'an, y'ni Ndiose tñan cha' ka biya' tian' cha' chañi 'a cha' nu ykwi' ne' kan', xa wa y'ni Ni ka'an 'a cha' tnun se'en ndi'ian cha' ña'aan 'in ran. Tyun 'a cha' tnun nu ja ka ku'ni nten chalyuu y'ni Ni bra kan', cha' kuwe tian' 'in Ndiose bra nu ña'aan cha' tnun kan' bra kan'. Lo'o msu'wa Ndiose Tyi'i ykwi' Ni cha' kanun ni' kasiya 'ñaan ta'aan, sa ña'an nka tiye Ni cha' ta Ni 'ñaan; kan' cha' nchka 'ñaan ku'nian tyun loo tñan cha' 'in Ndiose, nu ja nchka ku'ni nten, ti ykwi' ti ne'.

Ta'aan lka Jesucristo cha' nu ngwa Ninten

5 Chkwian' ska cha' 'in chalyuu kwi nu ta Ndiose chun' ndi'in la. Kwi' ja nda Ndiose chabiya' cha' ka angajle ndloo la chalyuu kwi kan', ska ti Ndiose kulo tñan nde kwa bra kan'.

6 Ndiya ska cha' nu ndukwa lo kityi kula se'en nchkwi' cha' re:

Ndiose nu nka X'nan ba, ja ska nan lka ba siya' ti, ta'a ba nu lka ba nten chalyuu; nu'win ja ndi'in cha' kuwe tii' 'wa.

Ja ndi'in cha' chkaa t'nan tii' 'wa, cha' lka ba nten chalyuu, ndukwin ayman kan'.

7 Lo'o ni, ndiya ska nten nu ngulo nu'win tñan 'in cha' mdiyan yu lo chalyuu;

ti xi'i ndaa chabiya' 'in angajle cha' ka tnun la 'in yu kan' bra kan'.

Lo'o chun' ndi'in la ndaa ska se'en su'we 'a se'en tyukwa yu lo'oo, ña'an ti' se'en ndukwa ska nten nu tnun 'a nchka, ska x'nan nten, ska se'en ku'ni tnun nten 'in yu.

8 Kwi' ngwaña'an, wa ndaa chabiya' cha' ka yu ndloo la 'in nchga nan nu nsu'wi lo chalyuu.

Ngwaña'an nchkwi' kityi kula kan'. Cha' 'ñaan ta'aan nu nsu'wian lo chalyuu nchkwi' kityi kan', bra nu nchkwi' cha' wa nda Ndiose chabiya' 'in yu cha' ka yu ndloo 'in nchga nan, ni siya ja ya ka chkan' cha' lka yu ndloo la ni.

9 Wa jlyo tian' sa ña'an ngwa 'in Jesús nu ngwa bra kan', cha' chin' ti bra ngwa angajle tnun la 'in ykwi' yu. Ngujwi yu lo wsi si'ya nchga nten chalyuu, cha' xkwi' ka'an 'a cha' su'we ngi'ni Ndiose lo'oan. Lo'o ngwaña'an, nduwe 'a tian' sa ña'an nchka 'in Ni ni, cha' lye 'a ngi'ni tnun nten 'in Ni cha' ngujwi Ni si'yaan, cha' wa mdijin 'a Ni nu ti'í si'yaan.

10 Ti kulo ngwiñan Ndiose nchga nan nu nsu'wi lo chalyuu, kwi' ngwaña'an nxñi Ni kwenta 'in nchga nan; lo'o ngwaña'an, nchka ti' Ni cha' tyaan ta'aan nu lkaan sñi' Ni nde se'en su'we 'a ña'an se'en ndukwa Ni. Kan' cha' kulo ndukwa ndloo 'a cha' 'in Ndiose cha' tyii ku'ni Jesucristo nchga tñan nu ndi'in cha' ku'ni Ni lo chalyuu; lo'o ni, wa mdo'o laan 'in cha' kuxi chun' Jesús, ni siya ka'an 'a nu ti'í mdijin yu bra nu y'ni yu tñan kan'.

11 Wa msuwi Jesús kasiya 'in nten chalyuu, kan' cha' Ndiose lka Stian ni; lo'o ta'aan nu ngwa luwi kasiya 'ñaan chun' Jesús, ska ti Stian lo'o Jesús, cha' Ndiose lka Stian ni. Lo'o ngwaña'an, ja njyu'u 'a ti' Jesús chkwi' Ni cha' lka Ni ta'aan.

12 Ndiya ska cha' lo kityi kula nu nchkwi':

Ndiose Stiin, su'we 'a chkwiin' cha' 'iin lo'o ne' ta'aan se'en ndi'iin; kula tu'waan, kwi' ku'niin tnuun 'iin tloo nchga nten nu ndyo' ti'in re.

13 Lo'o ndiya xka cha' nu ykwi' yu kan':

Lo'oün ndyaa ña'an 'a tiän' 'in Ndiose Stian, ndukwin.

Lo'o bra kan' ti ykwi' la yu xiya':

Nde ti ndi'in ba, su'wa ndi'iin lo'o sñiën' nu wa nda Ndiose 'ñaan.

Ngwaña'an nchkwi' cha' nu wa ndukwa lo kityi kula kan'.

14 Nan nu lkaan nten chalyuu ni, ska ti kunaan', ska ti tnean lo'o ne' kula 'ñaan lo'o ne' ta'aan. Sa ña'an lkaan, kwi' ngwaña'an ngwa Jesús nten, kan' cha' ngwa 'in yu ngujwi yu si'yaan. Ska ti ngwaña'an mjwi ña'an mdijin lyo Jesús 'in kune' xa'an nu ndlo tñan lo kii' jwlyaa, se'en nchka ti' kune' xa'an cha' tsa kasiya 'in nchga nten.

15 Kan' cha' nchka 'in Ni kulaa Ni 'in nchga nten nu ntsen 'a cha' kaja; nchga tsan nu ndijyan ne' lo chalyuu, kuxi ti ndi'in ne', ti'í 'a tñan 'in ne', nxke' ti' ne', cha' xkwi' ntsen 'a ne' kaja ne'. Ngwaña'an y'ni tyii Jesús cha' ntsen nten, y'ni Ni cha' su'we ti tyi'in nten ni.

16 Ja yan Jesús lo chalyuu cha' taya' yu 'in angajle 'in Ni nde ni' kwan; cha' 'ñaan re nu nkaan nten chalyuu, kan' cha' mdiyan Jesús, cha' su'wa ya' Ni 'ñaan, nka tiye Ni, cha' ta'aan lkaan nten 'in ayman Abraham, ni siya chun' ndi'in la chin' ndijyaan lo chalyuu.

17 Kan' cha' y'ni su'wa Jesús cha' lo'o nten 'in Ni lo chalyuu re, chun' ngujwi Ni lo wsi si'yaan. Lo'o ni, ndukwa Ni ti kwi' se'en tnun se'en ndi'in Ndiose cha' chkwi' Ni lo'o Sti Ni, cha' ku'ni tyii Ni nchga ki'ya nu ndukwian. Lo'o ni, wa lka Jesús ña'an ti' ska sti jo'o nu ndloo la ti, nu ndyu'wi 'a ti' 'ñaan, nu lye 'a nchka t'nan ti' 'ñaan.

18 Kan' cha' nchka 'in Jesús kulaa 'in nten nu ndatsaa 'a kune' xa'an 'in. Nchka 'in Ni ku'ni Ni ngwaña'an, cha' lo'o ykwi' Ni ngwa ti' kune' xa'an ku'ni kanan 'in Ni, lo'o Ni mdijin Ni nu ti'í bra nu mdi'in Ni lo chalyuu re.

3

Tnun la ti ndi'in cha' 'in Jesús ke Moisés

1 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, 'wan nu wa ngulo suwi Ndiose 'wan, tya'an cha' tiye wan sa ña'an ndi'in cha' 'in Jesucristo. Nan wa ngulo Ndiose Sti yu tñan 'in yu cha' kan yu

lo chalyuu re, lo'o ni, lka Ni ña'an ti x'nan sti jo'o nu nduun loo la 'ñaan, cha' wa msñian cha' 'in Ni.

² Bra nu mdi'in Jesús lo chalyuu, y'ni Jesús nchga tñan nu ngulo Ndiose Sti yu 'in yu, mdukwa yu cha' nchkwi' Sti yu, kwi' nu ngulo tñan 'in yu cha' kan yu lo chalyuu re ti kulo. Kwi' ngwaña'an mdukwa ayman Moisés tñan nu ngulo Ndiose 'in yu nu ngwa s'ni la.

³ Lo'o ni, lye la ngi'niin tnuan 'in Jesús, cha' ja su'wa ndi'in cha' 'in ayman Moisés lo'o Jesús. Ña'an ti' xa wa mdyii ndya' ska na'an, su'we 'a nchkwi' nten cha' 'in yu nu ngwiñan na'an kan', ni siya ja chkwi' lye ne' cha' 'in ykwi' na'an; kwi' ngwaña'an ndi'in cha' 'in Jesús ni, lye la ngi'ni tñun nten 'in Jesús, ni siya ja lye ndyu'wi ti' ne' 'in Moisés kan'.

⁴ Nchga na'an nu nñan nten ni, wa ndiya nu nka x'nan na'an kan'; lo'o Ndiose nka X'nan nchga nan, chun' ngwiñan Ni nchga chalyuu lo'o nchga nten nu ndi'in lo chalyuu kan'.

⁵ Su'we 'a tñan y'ni Moisés xa nu ngwa yu ndloo la nu ngwa s'ni, cha' nu y'ni yu tñan cha' 'in nten 'in Ndiose lo chalyuu re; ykwi' 'a ayman kan' nchga cha' nu ngwa ti' Ndiose chkwi' lo'o nten.

⁶ Lo'o Krixtu ni, su'we la ti tñan nu y'ni yu, chun' lka yu Sñi' ykwi' Ndiose, lka yu ndloo 'in nchga nten nu ndi'in cha' 'in Ni. Lo'o nan, ti kwi' nten 'in Ndiose lkaan, xa nu ja ntsean 'aan tyukwi tyempu nu nsu'wian chalyuu, bra nu ti ndyaa ña'an su'ween tian' 'in Ni cha' ndi'in taan 'in Krixtu cha' kulaa ji Ni 'ñaan.

Chañi cha' tyi'in su'wean bra nu tsaa ña'an tian' cha' nu nchkwi' Ndiose

⁷ Lo kityi kula ndukwa ska cha' nu ykwi' Tyi'i Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni. Nde nchkwi' cha' kan':

Lo'o ni, kunan su'we wan cha' nu chkwiin' lo'o wan:

⁸ Ja xu'wi 'a cha' kuxi tiye wan lo'oñ, kwi' ja ku'ni wan sa ña'an nu y'ni ayman kula 'wan nu ngwa ti s'ni.

Nu ngwa bra kan', lye 'a msuun ne' lo'oñ tuwiin ni' kixin' se'en mda'an yu'wi ne', ndukwin Ni.

Ngwa ti' ne' ña'an biya' ne' 'ñaan, si ku'niin tláan 'in ne'.

⁹ Liye' 'a ti' ayman kan' 'ñaan nu ngwa bra kan';

msty lyo'o ne' 'ñaan chun' tu'wa yijan, ni siya wa na'an ne' nchga cha' tñun nu y'niin cha' 'in ne' tyukwi tyempu kan', ndukwin Ni.

¹⁰ Kan' cha' msin' 'a tiän' 'in ne' kan' bra kan'.

Ykwiin' cha' 'in ne' bra kan':

“Xkwi' cha' kuxi nda'an tiye ne' kwa, ja xlyaa ne' cha' kanun cha' 'ñaan ni' kasiya 'in ne' siya' ti;

ja xlyaa ne' ku'ni ne' sa ña'an nu nchkwiin' lo'o ne' cha' ku'ni ne'” ndukwiin bra kan'.

¹¹ Kan' cha' msin' 'a tiän' 'in ne' kan' bra kan', sa ña'an nu lye 'a ykwiin' lo'o ne' bra kan':

“Ja kan 'a wan se'en ndi'in cha' tyi'in su'we wan lo'oñ nde kwa” ndukwiin.

Ngwaña'an ndi'in cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ne' nu ngwa bra kan'.

¹² 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, ku'ni wan kwenta 'wan, ti ykwi' ti wan, cha' ja ska wan xi'in chun' wan cha' 'in Ndiose ykwi', cha' ja ka kuxi ni' kasiya 'wan, cha' ja kulaa ya' wan cha' nu nchkwi' Ni.

¹³ Ja su'we si kwiñi lyo'o cha' kuxi 'wan, lo'o tyisnan ka kuxi ni' kasiya 'wan bra kan'. Kan' cha' nchga tsan ndi'in cha' taya' wan 'in ta'a wan, cha' kanun tsaa la cha' 'in Jesús ni' kasiya 'wan lo'o ta'a wan, cha' ja kwiñi lyo'o cha' kuxi 'wan tyukwi tyempu nu ndi'in wan lo chalyuu.

¹⁴ Ta'aan, ti ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu xa nu ti nxñiin su'wean cha' 'in Ni sa ña'an bra nsu'wian chalyuu, ti kwi' sa ña'an nu ndyaa ña'an tian' 'in Ni nu ngwa ti kulo.

¹⁵ Nde ndiya cha' nu wa ykwi' Ndiose, kwi' nu ndukwa lo kityi kula kan':

Kunan su'we wan cha' nu chkwiin' lo'o wan ni. Ja xu'wi 'a cha' kuxi tiye wan ña'an wan 'ñaan,

ja ku'ni wan sa ña'an nu y'ni ayman kula 'wan nu ngwa ti s'ni, xa nu lye 'a msuun ne' lo'oũn.

¹⁶ Nchga nten nu ndyaa lo'o Moisés bra nu mdo'o ne' lo yuu 'in Egipto, ynan ne' kan' cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ne' nu ngwa bra kan', lo'o lye 'a msuun ne' lo'o Ni bra kan';

¹⁷ kan' cha' msin' 'a ti' Ndiose 'in ne' tyukwi tyempu nu mda'a tu'wa yijan, kwi' ngujwi ayman kan' ngwa ti ña'an tu'wa tuwiin ni' kixin' se'en mda'an yu'wi ne' bra kan'.

¹⁸ Wa lye 'a ykwi' Ni lo'o nten nu msuun lo'o Ni: “Ja kan 'a wan se'en ndi'iin, cha' tyi'in su'we wan lo'oũn nde re” ndukwin Ni bra kan'.

¹⁹ Ka biya' tian' sikwa, cha' ja mdiya ne' kan' se'en ndukwin Ni 'in ne' cha' tsa'a ne', chun' nu ja yaa ña'an ti' ne' cha' nu ykwi' Ndiose.

4

¹ Wa ykwi' Ndiose ska cha' lo'oan sikwa, cha' ka tsaan se'en ndi'in Ni, cha' tyi'iin su'wean la kan'. Kan' cha' ndi'in cha' kuwe tian' 'in nchga ne' ta'aan, cha' ja ska ne' kan' tyo'o ntan ne' tuwiin nu ñi nu tsa'a se'en tyi'ian lo'o Ni.

² Sa ña'an nu ynan ayman kan' cha' su'we nu ykwi' Ndiose lo'o ne' cha' tyo'o laa ne', kwi' ngwaña'an nan, wa ynaan cha' su'we nu ykwi' Jesús. Nchga ayman kan' ni, ja ngwa luwi kasiya 'in ne', ni siya wa ynan ne' cha' kan', cha' nu ja yaa ña'an ti' ne' cha' kan', cha' ja mslyaa ne' xñi su'we ne' cha' kan'.

³ Nan ni, xa wa msñian cha' nu ykwi' Ni, ka tsaan se'en ndi'in Ni cha' tyi'iin su'wean lo'o Ni bra kan'. Lo'o ayman kan' ni, ja y'ni ne' ngwaña'an, chun' wa ykwi' Ndiose cha' re 'in ne' kan':

Msin' 'a tiän' bra kan', ndukwin Ni.

Lye 'a ykwiin' cha' 'in ne' kan', cha' ja kan 'a ne' kan' se'en ndi'iin re,

ja tyi'in su'we ne' lo'oũn nde re.

Ngwaña'an ndukwin Ndiose, ni siya wa mdyii nchga tñan 'in Ni ti bra nu ndya' chalyuu.

⁴ Ndiya ska cha' lo kityi kula nu nchkwi' cha' 'in tsan kati, kwi' tsan nu nxitña' ne' judío ta'aan.

Mxitña' Ndiose xa wa mda'a kati tsan bra kan', ja y'ni 'a Ni tñan tsan kan' bra kan', ndukwin kityi kula.

⁵ Xiya' chkwian' ti kwi' ti cha' nu ndukwa lo kityi kula kan':

Ja kan 'a ne' kan' se'en ndi'iin re cha' tyi'in su'we ne' lo'oũn, ndukwin Ni.

⁶ Kan' lka nten nu kulo ndukwa la ynan cha' su'we nu wa ykwi' Ni lo'o ne', cha' tyo'o laa ne' 'in cha' kuxi. Chun' ndi'in la ja ngwa 'a tsa'a ne' kan' se'en ndi'in Ndiose, ja ngwa tyi'in su'we ne' se'en ndukwin Ni cha' tyi'in ne', cha' nu ja mslyaa ne' kan' tukwa ne' cha' nu ykwi' Ni lo'o ne'. Lo'o ni, ti lyiji chin' ta'a nten nu ndi'in cha' tyi'in su'we lo'o Ndiose;

⁷ ti nda Ni ti chin' tyempu 'ñaan, cha' kunaan cha' kan', ni siya ni ti. Wa mdijin tyun yijan ti bra nu ngujwi ayman Moisés kan', bra nu ykwi' Ndiose lo'o David bra kan'. Nde ndiya cha' nu ykwi' Ni:

Kunan su'we wan cha' nu chkwiiin' lo'o wan; ja xu'wi 'a cha' kuxi tiye wan ña'an wan 'ñaän.

⁸ Nu ngwa s'ni kan', ja ngwa 'in ayman Josué tsa'a lo'o yu 'in ne' Israel se'en ndi'in Ndiose ska ya' ti; kan' cha' ni, ti nda Ni ti chin' tyempu cha' kunaan cha' kan'.

⁹ Lo'o nan, si xñiin su'wean cha' 'in Ndiose, ka tyi'iin su'wean lo'o Ni bra kan', sa ña'an ngwa tsan nu mxitña' Ni xa wa mda'a kati tsan kan'.

¹⁰ Ni siya tyii tñan 'ñaan lo chalyuu, tsaan se'en ndi'in Ndiose bra kan'; ni siya ti nsu'wi tñan 'ñaan lo chalyuu, ti kwi' ti cha' ka tyi'iin su'wean lo'o Ni, sa ña'an nu mxitña' Ndiose xa wa mdyii tñan 'in Ni bra wa mda'a kati tsan kan'.

¹¹ Nchga tsan lye ku'nian tñan sikwa, cha' ti xu'wi cha' 'ñaan lo'o Ndiose, cha' ka tyi'iin su'wean bra kan'. Ja ku'nian sa ña'an nu y'ni ayman kula kan', nu ja mdukwa cha' nu ykwi' Ndiose siya' ti, lo'o ja ngwa 'a 'in ne'

tsaa ne' se'en ndukwin Ni cha' tsaa ne' bra kan'.

¹² Nchga cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o nten ni, ña'an ti' ska nan lu'u, ngwaña'an lka cha' kan'. Nchga bra ngi'ni cha' kan' tñan ni' kasiya 'in nten nu kunan cha' kan'. Wa nka cha' kan' ña'an ti' ska xlyu nu cha 'a tu'wa ta'a tyukwaa la'a; ka slaa ran kunaan' sa ña'an nu tiya se'en nsu'wi tijyaan, sa ya' nu tiya ran se'en nsu'wi tyukwa ni' tijyaan. Kwi' ngwaña'an lka bra nu kunaan cha' 'in Ndiose, ngiten cha' kan' kean, ngiten cha' kan' ni' kasiya 'ñaan. Bra nu kunaan ska cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o nten, tyija lyo ñi cha' 'ñaan kwenta skaan, nchga cha' nu nka tiyeaan cha' kaja 'ñaan, nchga cha' nu nda'an tiyeaan.

¹³ Ja ka xu'wi kutsi' ska cha' nu nda'an tiyeaan, ska cha' nu ndi'in 'ñaan 'in Ndiose. Ndiose jlyo ti' nchga cha' kan'. Ña'an Ni nchga nten nu wa ngwiñan Ni, nu wa msu'wa Ni lo chalyuu; jlyo ti' Ni nchga cha' nu ndi'in 'ñaan. Ja ska tñan ka ku'nian mnan tloo Ndiose, cha' ndi'in cha' taan kwenta 'in Ndiose cha' 'in nchga tñan nu y'nian kwenta skaan lo chalyuu, bra nu tsaa tii chalyuu 'ñaan.

Wa nka Jesús ña'an ti' x'nan sti jo'o, cha' njñan Ni cha' 'ñaan tloo Ndiose.

¹⁴ Xa wa msñian cha' 'in Jesús, ndi'in cha' ku'nian tñan cha' kanun su'we cha' 'in Ni ni' kasiya 'ñaan bra kan'. Wa lka ndiya ska x'nan sti jo'o nu njñan cha' 'ñaan 'in Ndiose; Jesús, ska ti nu lka Sñi' ykwi' Ndiose, kan' lka Ni. Wa ndyaa Jesús nde se'en ndi'in Ndiose Sti yu; lo'o ni, ndi'in Jesús tloo Ni, cha' nchkwi' Ni cha' 'ñaan lo'o Ni.

¹⁵ Wa nka Jesús ña'an ti' x'nan sti jo'o cha' 'ñaan, kwi' ngwaña'an nchka t'n'an 'a ti' Jesús 'ñaan. Wa jlyo ti' Ni cha' tyun ya' wa ku'ni ti kune' xa'an kanan 'ñaan; ti kwi' ti cha', lye 'a y'ni lyo'o kune' xa'an 'in yu, ngwa 'a ti' kune' xa'an cha' ku'ni Jesús cha' kuxi, bra nu ti mdi'in yu lo chalyuu re. Lo'o Jesús ni, ja ska cha' xa'an y'ni yu, kan' cha' lka yu x'nan sti jo'o cha' 'ñaan

ni, cha' jlyo ti' yu cha' kwiñi 'a kune' xa'an.

¹⁶ Ja ndi'in cha' kutsean siya' ti sikwa, tyukwi ti tiyeaan ka jñaan cha' 'in Ndiose, chun' kwi' Ni nka Ni ndloo. Chkwian' lo'o Ndiose nu xkwi' cha' su'we ngi'ni Ni lo'o nten chalyuu; jñaan cha' 'in Ni cha' chka t'n'an ti' Ni 'ñaan, cha' su'wa ya' Ni 'ñaan, bra nu ndi'in la cha' nu lyiji 'ñaan.

5

¹ Xka la x'nan sti jo'o nu nsu'wi lo chalyuu ni, ndlo suwi ne' 'in ta'a sti jo'o ne' ti ka nu ka x'nan sti jo'o, cha' ka yu kan' tñan 'in Ndiose cha' 'in nten. Nxñi sti jo'o kan' lomstan nu ndijyan lo'o nchga nten, nxya 'in ran lo msaa 'in Ndiose; kwi' ngwaña'an, njñan yu kan' cha' tlyu ti' 'in Ni 'in ki'ya nu ndukwi nten bra kan'.

² Nten chalyuu ti lka sti jo'o kan'; lo'o ykwi' yu ndukwi yu ki'ya, kan' cha' ka chka t'n'an ti' yu 'in nten nu ja nnan siya' ti, nu ngi'ni 'a cha' xa'an.

³ Ti kwi' bra nu ngi'ni yu kan' tñan cha' 'in nchga nten kichen, ndi'in cha' jñan yu cha' tlyu ti' 'in Ndiose 'in ki'ya nu ndukwi yu, ti ykwi' ti yu.

⁴ Ja tukwin ndi'in chabiya' 'in cha' ka x'nan sti jo'o cha' nchka ti ti' yu ka yu tñan kan'; Ndiose ndlo suwi ti ka nu ndiya la ti' Ni cha' ka x'nan sti jo'o cha' 'in Ni, sa ña'an nu ngulo suwi Ni 'in ayman Aarón cha' ngwa yu x'nan sti jo'o bra kan'.

⁵ Lo'o Krixtu ni, wa lka Ni sti jo'o nu nka ndloo la ti cha' 'ñaan. Lo'o si'i cha' 'in yu, ti ykwi' ti yu, y'ni yu ngwaña'an, ja mjñan yu cha' 'in Ndiose Sti yu cha' ka tnun la cha' 'in yu. Ndiose Sti yu wa ykwi' lo'o yu ti kulo la:

Ska ti nu'win lkaa Sñiën'; ykwiën' msu'waän kasiya 'iin cha' lkaa Sñiën'.

Kan' ngwa cha' nu ykwi' Ni lo'o Krixtu.

⁶ Lo'o ndukwa xka cha' lo kityi kula nu ykwi' Ndiose:

Nchga tyempu nu'win kaa sti jo'o siya' ti; sa ña'an nu y'ni ayman Melquisedec nu ngwa ti s'ni,

kwi' ngwaña'an ku'ni nu'win cha' 'in nten chalyuu ni.

7 Bra nu ti mdi'in Jesús lo chalyuu, tyun ya' msi'ya yu, kwi' tyun ya' ynan yu bra nu ykwi' yu lo'o Ndiose Sti yu; lye 'a yuwe ti' yu ni' kasiya 'in yu bra nu mjñan yu cha' 'in Ndiose Sti yu, cha' ja ta chabiya' kaja yu si nu ngwaña'an ngwa ti' Ni; lo'o ynan Ni cha' nu ykwi' yu lo'o Ni, cha' mslyaa yu ku'ni yu nchga cha' nu ykwi' Ndiose Sti yu lo'o yu.

8 Ngwaña'an y'ni xa'an Jesús nchga tñan nu ngwa ti' Ndiose Sti yu cha' ku'ni yu, xa nu mdijin 'a yu nu ti' lo chalyuu, ni siya ska ti yu lka yu Sñi' ykwi' Ndiose.

9 Chun' ndi'in la, xa wa mdijin nchga cha' 'in Jesús, xa wa y'ni yu tñan nu ngulo Ndiose 'in yu cha' ku'ni yu, bra kan' mdyisnan ndlaa Jesús 'in nchga nten chalyuu nu ngi'ni cha' nu ykwi' yu bra kan'. Kwi' ngwaña'an ja tsa' tii 'a cha' kulaa Ni 'in nten 'in cha' kuxi nu ngi'ni ne'.

10 Kan' cha' ykwi' Ndiose cha' lka Jesús sti jo'o nu nka ndloo la ti; sa ña'an tñan nu y'ni ayman Melquisedec nu ngwa ti s'ni, kwi' ngwaña'an ngi'ni Jesús cha' 'ñaan ni.

Tyo'o kuxi cha' 'ñaan si xi'in chuan' cha' 'in Jesús

11 Ti ndiya ka'an 'a cha' nu nchka ti' ba chkwi' ba lo'o wan cha' 'in Krixtu, cha' ti ka'an 'a cha' ti ji ka biya' ti' wan. Lo'o ja nchka kwa'u su'we ba cha' kan' 'wan; tlyu 'a tñan ka, chun' ykwi' wan ja ngi'ni kuwe ti' wan cha' ka biya' ti' wan cha' kan'.

12 Wa s'ni 'a ynan wan cha' 'in Krixtu ti kulo; lo'o wa mdijin 'a tyempu ni. Ja chan wa lka wan mstru cha' 'in Krixtu ni, lo'o ngwa ti ña'an ndi'in wan. Ti ndi'in cha' kwa'u la ne' 'wan xiya' sa ña'an ndi'in kiya' cha' 'in Ndiose, ti kwi' cha' nu ngwa ti' Ni katsa' Ni 'in nten chalyuu nu ngwa ti kulo. Sa ña'an nu ngi'ni ska kuwi' nu ti ngati', nu ja ya ku tyaja, kwi' ngwaña'an ngi'ni wan, cha' ja nchka 'a ku'ni xa'an wan cha' 'in Ndiose.

13 Kuwi' nu ti ngati' ni, kune' 'a ne'; kwi' ngwaña'an lka wan, cha' ja ya ka jlyo ti' wan siya' ti sa ña'an cha' su'we nu ndi'in cha' ku'ni wan, xa nu ngwa su'we ni' kasiya 'wan cha' 'in Ndiose.

14 Nten nu wa ngulu chin', kan' nu nchku tyaja; lo'o 'wan ka wan ngwaña'an, si tya'an ti' wan tya'an su'we cha' tiye wan sa ña'an ndyo'o ska cha', si lka cha' su'we, si lka cha' kuxi.

6

1 Ndla ti ku'nian sikwa, cha' kunaan su'wean nchga cha' nu nchkwi' Krixtu; ndi'in cha' kaan nten nu su'we nda'an cha' tiye. Ja su'we si ska loo ti cha' ku'nian, sa ña'an nu y'ni xa'aan tian ti kulo. Lo'o nchga cha' nu nchkwi' Krixtu ndi'in cha' ku'nian. Wa jlyo su'we tian' la se'en ndi'in kiya' cha' 'in Krixtu: wa mdyii ykwian' sa ña'an ka kulaa yaan' nchga cha' kuxi nu y'nian nu ngwa s'ni, nu ja nnanjo'o 'ñaan cha' 'in Ndiose; wa ykwian' sa ña'an ka tsa' ña'an tian' cha' 'in Ndiose;

2 wa ykwian' sa ña'an tyukwatyaan chabiya' 'in Krixtu; wa ykwian' sa ña'an xtya ne' ya' kean chabiya' 'in Krixtu; wa ykwian' sa ña'an tyu'uan xiya' chun' ndi'in la, ni siya wa ngu-jwian; wa ykwian' cha' ndi'in cha' ku'ni biya' Ni 'in nchga nten nu nsu'wi chalyuu.

3 Lo'o ni, ndla ti ndi'in cha' kunaan nchga cha' 'in Jesús nu ti ji ku'niin xa'aan; kwi' ngwaña'an ku'nian sikwa, si ti ta Ndiose chalyuu 'ñaan.

4 Ja kaja ña'an ku'nian lo'o nten nu mdo'o ntan 'in cha' kan' siya' ti. Wa jlyo ti' ne' kan' sa ña'an ngwa bra wa yten xaa 'in Ndiose ni' kasiya 'in ne'. Kwi' ngwaña'an, wa jlyo ti' ne' kan' cha' su'we 'a nchga cha' nu nda Ndiose 'in ne'. Lo'o ne' kan', wa y'ni Tyi'i Ndiose tñan ni' kasiya 'in ne'.

5 Wa jlyo ti' ne' kan', wa na'an ne' cha' su'we 'a nchga cha' nu nchkwi' Ni lo'oan; wa mgii ti' ne' kan' cha' tnun 'a cha' nchka, bra wa mdyisnan chalyuu kwi' 'in Ndiose se'en ndi'in ne'.

6 Lo'o bra kan' wa ngulaa ya' ne' kan' cha' 'in Jesús. Kan' cha' ja kaja 'a ña'an ku'nian ni, cha' xiya' xñi su'we ne' kan' cha' 'in Jesús. Nda ne' kan' nu ti'í 'in Jesús nu nka Sñi' ykwi' Ndiose, chun' ngi'ni ne' ña'an ti' si nxya ne' 'in Jesús lo wsi xiya', cha' xtyi lyo'o nten chalyuu 'in Ni xiya'.

7 Ña'an ti' ska yuu nu su'we se'en ngi'ni nten chalyuu tñan, ta'a ti ndi'ya tyoo lo yuu kan'; ndi'yo yuu kan' tyi'a tyoo bra kan', chun' su'we 'a ngi'ni Ndiose lo'o yuu cha' kalu nan kwiñi nu wa yta ne', cha' kunanjo'o 'in ne' nu ngi'ni tñan kan'.

8 Lo'o ja su'we yuu se'en xkwi' kixin' kuxi, xkwi' yka kiche' ndukwa lo ran; kulaa ti'in ne' 'in yuu nu ngwaña'an, cha' ña'an ti' ska yuu nu wa ndukwa yuwe' chun', ngwaña'an lka ran. Ndi'in cha' xu'u ne' kii' lo yuu kan', cha' tyii chkin nchga cha' kuxi nu nsu'wi lo yuu kan'. Sa ña'an nu ka 'in yuu nu ja su'we siya' ti, kwi' ngwaña'an ka kuxi 'ñaan si kulaa yaan' cha' 'in Jesús bra kan'.

Wa ykwi' Ndiose cha' ja kulaa ya' Ni 'ñaan, kan' cha' xñiin su'wean cha' 'in Ni sikwa

9 'Wan ta'a su'ween ndi'ian, nu su'we 'a nka tiye ba ña'an ba 'wan, jlyo su'we ti' ba 'wan cha' ja ka 'wan ngwaña'an, ni siya tka nchkwi' ti ba cha' kan'. Wa jlyo ti' ba cha' su'we la ndi'in wan ni, ti bra nu ngulaa Jesús 'wan 'in cha' kuxi.

10 Lo'o ngwaña'an, ñi 'a cha' ngi'ni Ndiose lo'o nten chalyuu. Ja kjlyaa 'a ti' Ni nchga cha' su'we nu wa y'ni wan, cha' ndaya' 'a wan 'in ne' ta'a msñian cha' 'in Jesús; wa ka'an 'a tñan y'ni wan cha' 'in ne' kan'. Cha' nu wa y'ni wan ngwaña'an, kan' cha' jlyo ti' xka ta nten cha' su'we 'a nka tiye wan lo'o Jesús, lo'o ti ngi'ni wan cha' su'we lo'o ne'.

11 Lo'o nchka ti' ba cha' ti ku'ni wan ngwaña'an tyukwi tyempu nde loo la, laja nu ndi'in ta wan 'in Ndiose sa ña'an bra nu tsaa to'o nchga cha' nu wa ykwi' Ni lo'oan bra kan'.

12 Ja nchka ti' ba cha' ka ndaja ti' wan; nan nchka ti' ba cha' ku'ni wan sa ña'an nu ngi'ni xka ta ta'a msñian cha' 'in Jesús, nu ngi'ni 'a cha' tlyu ti' 'in nten bra nu ndi'in ta ne' 'in Ndiose. Kan' cha' ndyiji nchga cha' 'in ne', sa ña'an nu ndukwin Ni cha' kaja 'in ne'.

13 Nu ngwa ti s'ni, bra nu y'ni biya' Ndiose ska cha' lo'o ayman Abraham, kwi' mda Ndiose nin Ni 'in yu kula kan' bra nu mskan' Ni cha' re lo'o yu: "Chabiya' 'ñaan, ti ykwiin' tiän ku'niin tñan kan' cha' 'iin" ndukwin Ni. Ja ndiya 'a xka nten nu tnun la cha' 'in ke Ndiose, kan' cha' mda Ndiose nin ykwi' Ni 'in yu, cha' skan' Ni cha' lo'o ayman Abraham kan'.

14 Nde ndiya cha' nu ykwi' Ni lo'o ayman kan' bra kan': "Chañi cha' nu chkwiin' lo'oo, cha' su'we 'a ku'niin lo'oo, lo'o ka'an 'a nten 'iin nu ndi-jyan lo chalyuu re nu ndyaa nde loo la." Ngwaña'an ndukwin Ni nu ngwa bra kan'.

15 X'ni 'a mdalo Abraham bra kan', cha' nu ndi'in ta yu sa ña'an bra nu ka cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o yu; kan' cha' yaa to'o su'we nchga cha' nu ngwa 'in yu.

16 Nde ña'an ngi'ni nten chalyuu ni. Si nchka ti' ne' cha' kanun tsaa ska cha' nu ku'ni biya' ne' lo'o ta'a ne', kan' kulo naan ne' ska jo'o, cha' tnun la cha' 'in, xke' ti' ne' bra kan'; chun' ndi'in la ja xuun 'a ne' si'ya cha' kan' bra kan'.

17 Kwi' ngwaña'an y'ni Ndiose, ytsa' ñi Ni 'in ne' kan' sa ña'an nu ka cha' kan' 'in ne' nu ndyaa nde loo la, cha' ja tyo'o ntan Ni siya' ti 'in ska cha' nu wa mskan' Ni lo'o ne'; kan' cha' mda Ni nin Ni ti kulo, cha' ngwaña'an y'ni biya' Ni cha' lo'o ayman Abraham kan'.

18 Lo'o nchga cha' kan' wa jlyo tian' cha' ja xa'an 'a ska cha' nu wa ykwi' Ndiose cha' ka; ja kwiñi lyo'o Ni 'ñaan siya' ti. Lo'o su'we ti ndi'in tiyeen ni, cha' ja ndiya ska cha' kuxi nu ka xitsen 'ñaan, cha' nu wa ndyaa ña'an tian' cha' nu ykwi' Ndiose lo'oan; wa y'ni Ni cha' ka tnun la tiyeen, cha' xñiin su'wean kwenta nchga cha' nu

wa ykwi' Ni lo'oan sa ña'an bra nu tsaa to'o cha' kan'.

¹⁹ Ña'an ti' chkwan stan' nu nduguun ne' nde suun yka na'an, cha' tsaa xñi ka'an chkwan kan' chun' kee la ni' tyi'a, cha' tyukwi se'en ti yka na'an kan' lo tyi'a kan', cha' ja ka tyo'o tsu' yka na'an kan' siya' ti bra kan'; kwi' ngwaña'an ngi'ni Jesús lo'oan. Ngi'ni Ni cha' kanun tsaa cha' 'in Ndiose ni' kasiya 'ñaan, cha' ja tyo'oun tsuan' cha' 'in Ni siya' ti. Wa ndiya Jesús nde ni' kwan, ña'an ti' si wa mdijin Ni se'en ndukwi te' tukwin nu ndyukwi loo jo'o ni' lyaan tñun; lo'o ni, wa ndyaa tukwa Ni ti kwi' se'en ndukwa Ndiose nde ni' kwan.

²⁰ Cha' 'ñaan, kan' cha' wa ndyaa Jesús la kan' kulo ndukwa la, cha' ka su'wa ya' Ni 'ñaan bra kan'. Lo'o ja tsaa tii 'a cha' lka Jesús sti jo'o nu nka ndloo la ti cha' 'ñaan. Sa ña'an tñan nu y'ni ayman Melquisedec nu ngwa sti jo'o ti s'ni, kwi' ngwaña'an ku'ni Jesús cha' 'ñaan ni.

7

Sa ña'an ngwa Melquisedec sti jo'o, kwi' ngwaña'an lka Jesús sti jo'o cha' 'ñaan bra nu ni

¹ Ayman Melquisedec kan' ni, x'nan kichen Salem ngwa yu kula kan'; cha' 'in Ndiose nu nka ndloo la ti ngwa yu kula sti jo'o, kan' tñan ngwa yu kula kan'. Nu ngwa bra kan', wa mdo'o ña'an ayman Abraham 'in tyun ree xa'an, cha' msuun yu lo'o ne' kan', yjwi yu 'in ne' xa'an kan' bra kan'. Tuwiin nu ndyaan yu, mdo'o Melquisedec ndyaa tu'wa tuwiin cha' tyukwa ta'a yu kula kan' lo'o Abraham bra kan'; nkwan Melquisedec 'in yu chabiya' 'in Ndiose bra kan'.

² Kan' cha' msu'we Abraham nchga nan nu ndi'in 'in yu, nu mjwi 'in yu xiya', ti kwi' nan nu wa y'ni ne' xa'an kan' kuan; la mda'a tii yu'we nchga nan kan', kan' mda yu ska yu'we 'in yu kula Melquisedec kan'. Nde ña'an ndyo'o cha' Melquisedec kan': X'nan kichen nu ñi 'a ngi'ni biya' ska cha', ngwaña'an ndyo'o cha' kan' cha'tñan.

Cha' x'nan kichen Salem ngwa yu kula kan', kan' cha' ka chkwan': Tiin ti ndi'in ne' kichen chabiya' 'in x'nan ne', cha' ngwaña'an ndyo'o cha' Salem cha'tñan.

³ Ja nchkwi' kityi sa ña'an ngwa naan sti jya'an Melquisedec kan', kwi' ngwaña'an, ja ska cha' ndukwa lo kityi cha' 'in ayman 'in yu kula kan'; ja nchkwi' ni tyempu ngula, ni tyempu ngujwi yu kula kan'. Ña'an ti' Melquisedec, kwi' ngwaña'an lka Jesús, cha' nchga tyempu lka Ni sti jo'o cha' 'ñaan; lo'o Jesús ni, lka Ni ska ti nu lka Sñi' ykwi' Ndiose.

⁴ Kuwe chin' ti' wan sikwa, ni cha' tñun la ndi'in cha' 'in yu kula Melquisedec ke Abraham nu ngwa ayman 'ñaan. Abraham mda ña'an ska yu'we nan nu ndi'in 'in yu 'in Melquisedec, ti kwi' nan nu wa mjwi 'in yu xiya', nu wa y'ni ne' xa'an kan' kuan bra kan'.

⁵ Nde loo la chin', ska loo ti nten ta'a ayman Leví ngwa sti jo'o; kan' ti nten ngwa nu mda Ndiose chabiya' 'in cha' xñi lomstan nu mda ne' Israel 'in Ndiose. Ti kwi' nten ta'a Abraham nu yan chalyuu nde loo la ngwa sti jo'o kan'. (Lomstan kan' lka ska yu'we la mda'a tii yu'we nchga cha' su'we nu ndi'in 'in nten.)

⁶ Yu kula Melquisedec kan' ni, msñi yu lomstan nu mda Abraham 'in Ndiose, ni siya si'i ta'a ne' Leví ngwa yu kan'; kwi' nkwan yu kula kan' 'in Abraham bra kan', ni siya wa mskan' Ndiose cha' lo'o Abraham kulo ndukwa la.

⁷ Kan' cha' ka jlyo tian' cha' tñun la cha' 'in ayman Melquisedec kan' ke ayman Abraham. Nan wa nkwan yu kula kan' 'in ayman Abraham nu ngwa bra kan', kan' cha' tñun la chabiya' ndiya 'in yu kula kan' ke Abraham.

⁸ Xkwi' ndyaa tii cha' 'in sti jo'o nu nxñi lomstan nu nda nten chalyuu 'in Ndiose, ska yu'we ti cha' su'we nu nsu'wi 'in skaa ne' nda ne' lomstan; lo'o Melquisedec ni, ti lu'u yu kan', ja ndukwa cha' lo kityi kula cha' ngujwi yu. Ti kwi' yu kan' lka nu wa msñi

lomstan nu mda Abraham bra kan'.

⁹ Ka chkwian' cha' lo'o ayman Leví mda lomstan 'in Melquisedec tsan kan', ni siya chun' ndi'in la yan Leví lo chalyuu. Ti kwi' ayman Leví lo'o nchga sñi' yu nu yan nde loo la ngwa sti jo'o, kwi' nu nxñi lomstan nu nda nten chalyuu 'in Ndiose.

¹⁰ Bra nu ndyukwa ta'a Melquisedec lo'o Abraham, mda Abraham lomstan 'in yu kula kan', kan' cha' ngwaña'an ngwa, ña'an ti' si lo'o Leví mda lomstan bra kan', chun' Abraham ngwa ayman 'in yu, cha' sñi' ste' Abraham ngwa sti Leví kan'.

¹¹ Sti jo'o nu yan lo chalyuu chun' ndi'in la, ti kwi' ta'a ayman Leví ngwa yu kan' bra kan'. Ñi 'a ngwa'u yu 'in ne' Israel cha' ku'ni ne' nchga tñan nu ngulo Ndiose 'in ne'. Lo'o ja mdalo sti jo'o kan' ku'ni yu tyukwi tñan kan', kan' cha' ni, wa yan xka nu lka sti jo'o cha' ñaan. Ja lka Ni sti jo'o sa ña'an ngwa ayman Aarón lo'o nchga ta'a sti jo'o yu, wa lka Ni ska sti jo'o nu xka ña'an tñan ngi'ni; ngi'ni Ni sa ña'an tñan nu y'ni ayman Melquisedec nu ngwa s'ni.

¹² Bra nu nxa'an nchga ta sti jo'o, kwi' ngwaña'an nxa'an tñan nu ndi'in cha' ku'ni nten cha' 'in Ndiose.

¹³ Cha' 'in Jesús nu nka X'naan nchkwi' cha' nu ndukwa lo kityi kula kan'. Lo'o Jesús ni, xka ta nten ngwa yu, si'i ta'a Leví ngwa yu; ja ska ta'a Jesús ngwa sti jo'o nu ngwa s'ni la.

¹⁴ Wa jlyo ti' ne' cha' Juda lka nin Jesús ti bra nu ngula yu; lo'o bra nu ykwi' ayman Moisés ti ka nu ka sti jo'o, ja siya' ykwi' yu cha' 'in ne' Juda bra kan'.

¹⁵ Lo'o ni, Jesús lka ska sti jo'o nu xka ña'an ngi'ni; sa ña'an nu y'ni ayman Melquisedec tñan kan', kwi' ngwaña'an ngi'ni Jesús ni. Kan' cha' su'we la nchka biya' tian' ni, cha' wa mdyii cha' 'in cha' kula kan', xa nu wa yan Jesús cha' ka yu ska sti jo'o kwi' cha' ñaan.

¹⁶ Wa mda Ndiose tñan 'in Jesús cha' ka yu sti jo'o, chun' ja ngwa 'in nten chalyuu kujwi' 'in yu siya' ti; wa

ndyu'u Jesús xiya' xa wa ngujwi yu. Lo'o ja tsa'a tii 'a cha' 'in Jesús; kan' cha' lka Ni sti jo'o cha' 'ñaan ni, lo'o ja ndi'in cha' ku'ni Jesús nchga tñan nu y'ni sti jo'o Leví nu ngwa nten chalyuu ti bra kan'.

¹⁷ Ndukwa ska cha' lo kityi kula nu wa ykwi' Ndiose lo'o Krixtu:

Nchga tyempu ka nu'win sti jo'o; sa ña'an nu y'ni ayman Melquisedec nu ngwa s'ni, kwi' ngwaña'an ku'nii cha' 'in nten chalyuu ni, ndukwin Ni.

¹⁸ Kan' cha' wa ngulo ntan Ndiose 'in nchga cha' kula nu lye 'a ndatsaa 'ñaan, chun' ja nnanjo'o 'a cha' kula kan' 'ñaan ni; ja ka tyii ki'ya nu ndi'in 'ñaan lo'o Ndiose ngwaña'an.

¹⁹ Ti ji 'a ka su'we kasiya 'ñaan cha' 'in Ndiose, ni siya wa y'nian nchga tñan nu ngulo ayman Moisés 'in ne' ta'aan nu ngwa bra kan', chun' ja ngwa kula cha' kula kan' 'ñaan 'in cha' kuxi. Lo'o ni, ka tsa'a ña'an su'we tian' 'in Ndiose cha' kwi' se'en ti ndiya Ndiose 'ñaan ni chun' Jesús; su'we la siya' ti cha' nu yan lo'o Jesús cha' chkwii' lo'oan.

²⁰ Su'we la ti Jesús ni, cha' wa su'we la ti cha' nu mskan' Ndiose lo'o Sñi' Ni bra nu ykwi' cha' re: "Na' taän chabiya' cha' ka nu'win sti jo'o" ndukwin Ndiose 'in Jesús.

²¹ Lo'o ja ykwi' Ni ngwaña'an lo'o sti jo'o nu ngwa ne' Leví. Nde ndiya cha' nu ykwi' Ndiose lo'o Jesús bra nu mdyisnan Jesús cha' ka Ni sti jo'o:

Ñi 'a chkwii'n' cha' 'iin, ndukwin Ndiose, lo'o ja xi'in chuñ' siya' ti 'in cha' nu wa ykwi'n':

"Nchga tyempu ka nu'win sti jo'o.

Sa ña'an nu y'ni ayman Melquisedec nu ngwa s'ni, kwi' ngwaña'an ku'ni nu'win cha' 'in nten chalyuu bra ni".

²² Kan' cha' wa su'we la ti mskan' Ndiose cha' lo'oan ni, chun' tñan nu y'ni Jesús cha' 'ñaan.

²³ Sti jo'o ta'a Leví ni, xkwi' nan ndyaa tii cha' 'in ne' kan'. Lo'o xka la ta'a ne' nganun tñan loo ne' xka tu'wa bra kan', kan' cha' ka'an 'a sti jo'o wa mdijin chun' tyun 'a yijan bra kan'.

²⁴ Lo'o Jesús ni, ti lu'u Ni ni; ja ndi'in cha' kaja Ni, kan' cha' ja tsaa tii 'a cha' nka Ni sti jo'o cha' 'ñaan, cha' ja ndi'in 'a cha' kan xka nten tñan loo Ni chun' ndi'in la.

²⁵ Nchga bra, ni siya ni, ni siya nde loo la, ka 'in Ni kulaa Ni 'in nchga nten nu xñi cha' 'in Ndiose. Nchga tyempu ndi'in Jesús nde se'en ndi'in Ndiose, cha' chkwi' Ni lo'o Sti Ni cha' 'ñaan.

²⁶ Tsaa ña'an tian' 'in Jesús sikwa; kan' lka sti jo'o nu nka ndloo la ti, nu chañi cha' ka su'wa ya' 'ñaan. Nten luwi siya' ti lka Jesús, cha' ja ndiya cha' kuxi 'in Ni, ja ska ki'ya ndukwi Ni. Ja mda Ndiose chabiya' kanun la yu se'en ndi'in nten chalyuu nu ngi'ni 'a cha' xa'an, wa nda Sti yu se'en tyukwa yu ti kwi' se'en tnun se'en ndukwa Ndiose Sti yu nde ni' kwan.

²⁷ Tnun la ti cha' nu ndi'in 'in Jesús ke cha' nu ndi'in 'in xka la x'nan sti jo'o nu ndi'in lo chalyuu re. Nchga tsan nxya ne' kan' lomstan lo msaa se'en kti, cha' ngwaña'an katin la ki'ya nu ndi'in 'in ne' lo'o Ndiose; kulo ngi'ni ne' cha' katin ki'ya 'in ne', ti ykwi' ti ne', chun' ndi'in la ngi'ni ne' cha' katin ki'ya nu ndukwi nchga nten kichen bra kan'. Lo'o Jesús ni, ska ya' ti mstyia yu lomstan bra nu mdi'in yu lo chalyuu cha' katin ki'ya nu ndukwi nten chalyuu; tyukwi ña'an yu ngwa yu lomstan kan', bra nu mstyia ne' 'in yu lo wsi.

²⁸ Xkwi' nten chalyuu lka x'nan sti jo'o nu ngi'ni tñan nu ykwi' ayman Moisés cha' ka, nten nu ndukwi ki'ya lka ne' kan'; lo'o Jesús ska ti nu lka Sñi' ykwi' Ndiose ni, luwi Ni siya' ti. Bra wa tsaa tii ti tyempu kula, xa nu ndukwa 'a ne' tñan nu ngulo ayman Moisés, bra kan' ngulo Ndiose tñan 'in Sñi' ykwi' Ni, nu lka Jesús, cha' ka Ni sti jo'o cha' 'ñaan. "Na' taan chabiya' cha' ka nu'win sti jo'o" ndukwin Ndiose 'in Jesús bra kan'.

8

Jesús ndi'in nde se'en ndi'in Ndiose, cha' chkwi' lo'o Ni cha' 'ñaan

¹ Nde ña'an cha' nchka tiän' chkwiin' lo'o wan ni: Nde ni' kwan ndukwa Jesús nde la'a se'en kwín se'en ndukwa Ndiose, cha' ndlo Ni tñan ña'an chalyuu; la kan' ndukwa Jesús cha' lka Ni x'nan sti jo'o cha' 'ñaan.

² Kti 'a se'en lka, kwi' Ndiose ngwiñan se'en nu ngi'ni Jesús tñan ni; si'i nten chalyuu nu ngwiñan 'in ran, cha' lka ran sa ña'an nu ngwa ti' Ndiose cha' ka ran.

³ Nchga x'nan sti jo'o lo chalyuu re ni, ndi'in cha' xtya ne' lomstan tloo Ndiose, lo'o ndi'in cha' tikiñ ne' xka lomstan lo msaa se'en nchkin kii', cha' kan' lka tñan ndi'in cha' ku'ni ne'. Kwi' ngwaña'an Jesús ni, ndiya lomstan nu mstyia Ni tloo Ndiose cha' 'ñaan,

⁴ ni siya ja ngwa Jesús sti jo'o bra nu mdi'in yu lo chalyuu re. Ja mda nten tñan kan' cha' ka yu bra kan', cha' wa lka ndi'in xka ta sti jo'o kula nu nxya lomstan nu ndi'in cha' ta ne' kichen cha' 'in ayman Moisés.

⁵ Xka ta sti jo'o kan', cha' lka ne' kan' nten, kan' cha' ndi'in cha' tsaa tii cha' 'in ne'; wa lka ti tñan ngi'ni ne', ja nchka ne' lye. Chun' tñan nu ngi'ni ne' kan' ka jlyo tian' cha' su'we la ti sti jo'o lka Jesús, kwi' nu ndukwa se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan. Lo'o laa te' na'an nu ngwiñan ayman Moisés se'en y'ni tnun ayman 'ñaan 'in Ndiose nu ngwa ti s'ni, ndiya ska cha' nu ykwi' Ni lo'o yu kula kan', cha' 'in laa te' na'an kan': "Xñi wan kwenta cha' kwiñan wan ska laa te' na'an re sa ña'an nu ngwa'uñ 'wan bra nu mduñ ykwiin' lo'o wan lo ki'ya kwan kan'" ndukwin Ni 'in Moisés. Ska nkwin ti ngwa cha' kan', ska nan nu mtin bra ti, lo'o su'we la ti se'en ndukwa Jesús nde ni' kwan ni.

⁶ Kan' cha' ka jlyo tian' cha' su'we la ti tñan nu ngi'ni Jesús cha' 'ñaan, chin' la tñan ngi'ni xka ta sti jo'o nu lka nten chalyuu ti. Lo'o ni, ti kwi' cha' nu wa mskan' Ndiose lo'oan, ndlo 'a cha' kan' 'ñaan ni, chun' Jesús, cha' xkwi' cha' su'we nchkwi' Ndiose lo'oan.

⁷⁻⁸ Ti ka'an 'a cha' lyiji 'in cha' kula kan', ti kwi' cha' nu wa mskan'

Ndiose lo'o nten nu ngwa ti kulo. Lo'o ja yaa to'o su'we cha' kan', ja ngwa 'in cha' kula kan' ku'ni xu'we kasiya 'in nten cha' 'in Ndiose, cha' ja su'we tñan y'ni nten kan' bra kan'. Kan' cha' mskan' Ndiose xka cha' lo'o nten. Nde ndiya cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose nu nchkwi' cha' kan':

Bra ti tiya tsan nu skaän' cha' lo'o nchga ne' Israel xiya', kwi' ngwaña'an lo'o nchga ne' Juda, ndukwin Ndiose nu nka X'naan.

⁹ Si'i ti kwi' cha' nu wa mskaän' lo'o ayman 'in ne' nu ngwa s'ni, ndukwin Ni.

Nu ngwa bra kan' mdayaän' 'in ne' cha' mdo'o ne' kichen tyi ne' Egipto, ndyaa ne'.

Lo'o ja ynan ne' cha' nu wa yk-wiän' lo'o ne'; ti y'ni la ne' cha' kuxi, kan' cha' ngulaa yaän' 'in ne', ndukwin Ndiose nu nka X'naan.

¹⁰ Lo'o ni, nde lka cha' nu kwi nu skaän' lo'o ne' Israel, ndukwin Ni. Xa nu tiya bra, kan' ku'niän' cha' kanun su'we nchga cha' nu chkwiän' ni' kasiya 'in ne' bra kan'.

Tyukwi ti tiye ne' ku'ni ne' tñan 'ñään' bra kan';

na' kaän' Ndiose X'nan ne', lo'o ne' kan' ka ne' nten 'ñään' bra kan'.

¹¹ Nchga ne' kan' ka xu'wi lyo ne' 'ñään' bra kan', ta'a ne' tnun lo'o xuwe, nchga ne' xu'wi lyo ne' 'ñään' bra kan'.

Tyempu kan' ja n'ni cha' kunicha' ne' 'in ta'a ne' ti ka nu lkaän';

ti kwi' ti cha', ja n'ni cha' kwa'u ne' 'in ta'a kichen tyi ne' cha' na' lkaän' Ndiose X'nan ne'.

¹² Ku'niän' cha' tlyu ti' nchga ki'ya nu ndukwi ne', ja tyaa yu'wi 'a tiän' nchga cha' kuxi nu y'ni ne' bra kan'.

Ngwaña'an nchkwi' lo kityi 'in Ndiose kan'.

¹³ Nan wa tyii ti katin cha' kula nu mdi'in ti kulo; ngwaña'an ndyo'o cha' kan' bra kan', bra nu nchkwi' Ndiose cha' 'in xka cha' kwi nu skan' Ni lo'oan. S'ni 'a mdyisnan cha' kula

kan'; lo'o ni, wa mdyii mtin nchga cha' kan' bra kan'.

9

Krixtu, kan' nu wa mslaa tuwiin 'ñaan cha' tsaan se'en ndi'in Ndiose

¹ Nchga cha' kula nu ykwi' Ndiose lo'o ne' Israel nu ngwa s'ni, kan' nu ytsa' 'in ne' sa ña'an ku'ni tnun ne' 'in Ndiose. Lo'o ngwaña'an, wa yu'wi ska na'an nu kti 'in ne', se'en yu'ni tnun ne' kan' 'in Ni, ni siya nten chalyuu ti ngwiñan na'an kan';

² ska laa te' na'an ngwiñan ne', kan' nu mdukwa jlu'we ni' lyo'oo se'en nda'an ska ti sti jo'o. Ni' lyaa te' na'an kan' mdiya kandlyeru chkwan se'en nchkin kii' nchga bra; kwi' ngwaña'an, mduun ska msaa se'en ndyukwa jaxlya nu ka lomstan 'in Ndiose. Nchga tsan nxytya sti jo'o lomstan kan' lo msaa kan'.

³ Nde chun' te' tukwin nu ndukwi loo jo'o kan', la kan' mdiya xka kwartu, ska se'en nu kti 'a 'in ne'.

⁴ La kan' mduun msaa oro se'en ndikin sti jo'o ynan; ti kwi' la kan' mdiya tña' nu kti, kwi' nu mxiin chkwan oro ña'an chun' tña' kan'. Ni' tña' kan' mxkwan se'en ne' sa yu'we nan nu msu'wa Ndiose cha' ku ne' Israel lo nten' wtyi kan', tuwiin nu mda'an ne' nu ngwa s'ni. Ña'an ti' skwan, ngwaña'an nchka ti' ran bra kan'; ska ni' styu oro yu'wi nan nu yku ne' kan' bra kan'. Kwi' ngwaña'an, ni' tña' kan' yu'wi se'en yka skan 'in ayman Aarón, yka skan nu mdukwa kutin cha' 'in ti. Kwi' ngwaña'an, yu'wi ta'a tyukwaa kee kwaja'; lo kee kan' mdukwa ta'a tii cha' kan', tñan nu wa ngulo Ndiose 'in ne' cha' ku'ni ne'. Nchga nan kan' yu'wi se'en ran ni' tña' kti kan' bra kan'.

⁵ Chun' tña' kan' mdiya tukwa nkwin angajle nu xaa 'a tyukwi ña'an chun'; msñi ya' ta'a angajle nduwi kan' chun' tña', cha' tyaa yu'wi ti' nten cha' la kan' ndijyan Ndiose cha' katin nchga ki'ya nu ndukwi ne'. Angajle nduwi kan' mduun chun' tña' kan', cha' ka biya' ti' ne' Israel cha'

nchga tsan ndi'in Ndiose se'en ndi'in ne' bra kan'. Lo'o ni, ja kaja 'a bra 'ñaan cha' chkwiin' jii'n nchga cha' kan'.

⁶ Ngwaña'an ngwa cha' mdi'in nchga nan kan' ni' lyaa te' na'an se'en y'ni tnun ne' 'in Ndiose, cha' nchga tsan nda'an sti jo'o ni' lyaa te' na'an kan', cha' ku'ni yu tñan 'in Ndiose ni' lyaa kan'.

⁷ Ska ti x'nan sti jo'o nda'an yu se'en nu kti 'a kan' 'in ne', ska ya' ti nda'an yu ska yijan. Lo'o tnen 'ni nda'an sti jo'o kan' bra kan', cha' skwin tnen kan' se'en ndi'in Ndiose nde se'en kti kan', cha' ngwaña'an katin ki'ya nu ndukwi sti jo'o kan'; kwi' ngwaña'an, katin nchga ki'ya nu ndukwi nten kichen, ni siya ki'ya nu ja jlyo ti' ne' si wa y'ni ne'. Cha' 'in Ndiose y'ni x'nan sti jo'o tñan kan'.

⁸ Laja nu nchkwian' cha' 'in te' na'an nu ngwa laa kan', ngi'ni Tyi'i Ndiose cha' ka biya' tian', cha' ti ji stean se'en nu kti 'a 'in Ndiose, si ti ndi'in cha' 'ñaan lo'o cha' kula kan'; ti ji tsaan tuwiin se'en ndi'in Ndiose, si ti ngi'ni tnuan 'in Ndiose sa ña'an nu y'ni ne' kula kan' nu ngwa s'ni.

⁹ Lo'o nchga cha' kula kan', kan' cha' ka biya' su'we la tian' nchga cha' nu ndi'in ni. Ja kaja ña'an ka luwi kasiya 'ñaan cha' 'in Ndiose xa nu ti ngi'niin tnuan 'in Ni sa ña'an nu y'ni ne' lo'o cha' kula kan'. Ni siya ka'an 'a lomstan taan 'in Ni, ni siya tikian ka'an 'a 'ni lo msaa se'en nchkin kii' kan', ja ka katin ki'ya nu ndukwian tloo Ndiose ngwaña'an.

¹⁰ Xkwi' cha' 'in nten chalyuu ti lka cha' kula kan', ni siya nchkwi' ne' cha' ja su'we kuan ska nan, ta ja su'we ko'oan ska nan, ni siya nchkwi' ne' sa ña'an ku'nian cha' ka luwi kasiya 'ñaan. Kan' lka cha' nu ndatsaa nten chalyuu ti 'ñaan cha' ku'nian; ti xi'i ti talo cha' kan', ti chin' ti wa xa'an Ndiose nchga cha' kan'.

¹¹ Lo'o ni, wa yan Krixtu, nu nka xka loo x'nan sti jo'o nu su'we la ti cha' 'ñaan; wa lka mdyisnan nchka su'we chalyuu chun' tñan nu y'ni Ni. Lo'o ja yan Ni ku'ni Ni tñan ska ni'

lyaa tnun nu ngwiñan nten chalyuu ti, ngi'ni Ni tñan ska se'en nu su'we la ti.

¹² Nde ndiya tñan nu y'ni Krixtu cha' 'ñaan, bra nu yten Ni ti kwi' se'en kti 'a se'en ndi'in Ndiose: ja lo'o tnen chivu, ja lo'o tnen kuta kune' mda'an Ni bra kan', cha' skwin Ni tnen kan' se'en ndi'in Ndiose, cha' katin ki'ya nu ndukwian bra kan'; nan wa ngujwi Krixtu lo wsi, lye 'a ngalu tnen yu si'ya ki'ya nu ndukwian. Kan' cha' ngulaa Krixtu 'ñaan siya' ti, chun' tñan nu y'ni Ni 'ñaan, lo'o ja tsaa tii 'a cha' kan'.

¹³ Nu ngwa s'ni, si mdiya ska cha' nu y'ni cha' ja luwi ska nten, mskwin sti jo'o tnen chivu tnen kuta chun' ne' kan' bra kan', cha' ka luwi ne' cha' 'in Ndiose xiya' bra kan'; kwi' ngwaña'an mskwin sti jo'o jii chun' ne', jii kuta kune' nu ngwa lomstan nu wa mkin cha' 'in ne'.

¹⁴ Ni siya ngwaña'an tñan y'ni sti jo'o kan' nu ngwa bra kan', jtnun la ti tñan y'ni Krixtu ni!, cha' ngalu tnen ykwi' yu bra nu ngujwi yu lo wsi si'yaan. Tyi'i Ndiose, kan' nu y'ni cha' ngwa 'in Krixtu mda yu 'in yu, ti ykwi' ti yu, cha' katin ki'ya nu ndi'in 'ñaan lo'o Ndiose siya' ti; lo'o Krixtu ni, ja ska ki'ya ndukwi yu siya' ti. Kan' cha' ni, ka 'in Ni ku'ni luwi Ni kasiya 'ñaan ta'aan, xa nu tyaa yu'wi tian' sa ña'an nu y'ni Ni cha' ngalu tnen Ni lo wsi. Lo'o ka 'in Ni ku'ni tyii Ni nchga cha' kuxi nu ngi'ni ñu'un 'ñaan, cha' ngwaña'an ka 'ñaan ku'nian tñan 'in Ndiose ykwi' lo chalyuu re bra kan'.

¹⁵ Kan' cha' Krixtu lka nu mskan' ska cha' kwi cha' tyi'in cha' 'in Ndiose lo'o nten chalyuu, kwi' lo'o nchga nten nu wa ngulo suwi Ndiose. Ngwaña'an y'ni Krixtu, bra nu ngujwi yu, cha' ngwaña'an mdo'o laan 'in nchga cha' kuxi nu mdi'in 'ñaan xa nu mdukwaan cha' kula kan'. Lo'o ni, ka kaja nchga cha' nu wa ykwi' Ndiose Stian lo'oan cha' kaja 'ñaan lo'o 'in nchga nten nu wa ngulo suwi Ni; lo'o ja tsaa tii 'a cha' kan' 'ñaan siya' ti bra kan'.

¹⁶ Kityi nu nñan nten chalyuu cha'

kanun chin' cha' su'we 'in ne' 'in ta'a ne' xa wa ngujwi ne', nde ña'an ngi'ni kityi kan': Ja nnanjo'o kityi kan' 'in ta'a ne', si ti lu'u nten nu ndi'ya loo cha' su'we kan';

¹⁷ ja ndi'in chabiya' xñi ne' nan 'in ta'a ne', xa nu ti ji kaja nten nu ndi'ya loo cha' su'we kan'. Siya' ti bra wa na'an ne' cha' ngujwi nten kan', bra kan' kunanjo'o kityi kan' 'in ta'a nten kan' bra kan'.

¹⁸ Lo'o ngwaña'an cha' kula nu mdi'in ti kulo kan', ngunanjo'o ran 'in ne', chun' nu yjwi ne' ska 'ni nu ngwa lomstan cha' katin ki'ya nu ndukwi ne'.

¹⁹ Nu ngwa ti kulo, kan' ytsa' ayman Moisés nchga cha' kula kan' 'in nchga ne' Israel kan', ytsa' yu nchga tñan nu wa ngulo Ndiose 'in yu cha' ku'ni ne'. Chun' ndi'in la msñi yu tnen kuta kune' lo'o tnen chivu nu tka yjwi ti ne', mxtyaa' yu tnen kan' lo'o tyi'a luwi bra kan'. Kwi' msñi yu ska stan' yka nu nguxiin kichan' slya' nu wa nguo'o tya'an nga'a chun' ran; lo'o kichan' slya' kan' mskwin yu tnen kan' chun' nten kan', kwi' lo kityi se'en ndukwa cha' kula kan' bra kan'.

²⁰ Bra kan' ykwi' yu lo'o nchga nten kan': "Lo'o tnen re mskan' Ndiose cha' lo'o wan, cha' ku'ni wan nchga loo tñan nu wa ngulo Ni 'wan" ndukwin Moisés 'in ne' kan' bra kan'.

²¹ Kwi' ngwaña'an mskwin Moisés tnen chun' te' na'an nu ngwa laa kan', lo'o chun' nchga nan nu ndi'in se'en ngi'ni tnun ne' 'in Ndiose.

²² Kan' cha' xkwi' lo'o tnen ska 'ni nu wa yjwi nten, ngwaña'an ngwa luwi nchga nan cha' 'in cha' kula kan'; ska loo ti ngwaña'an y'ni Ndiose cha' tlyu ti 'in ne' 'in ki'ya nu ndukwi ne'.

Y'ni tyii Krixtu ki'ya nu ndukwi nten chalyuu bra nu ngujwi Ni lo wsi

²³ Ngwaña'an y'ni ayman kula 'ñaan, bra nu y'ni tnun ne' 'in Ndiose ni' lyaa te' na'an nu ngwa bra kan', cha' ka luwi nchga nan nu nnanjo'o 'in ne'; lo chalyuu re mdi'in nan kan', ni siya mdukwa ran cha' 'in

Ndiose. Lo'o xka cha' ni, tnun la ti cha', cha' katin ki'ya nu ndukwi nten chalyuu tloo Ndiose, su'we la ti tñan y'ni Krixtu cha' kulaa Ni 'in nten, cha' tyo'o laa ne' 'in cha' kuxi kan'.

²⁴ Kan' cha' ja yaa Krixtu ska ni' lyaa nu ngwiñan nten chalyuu ti cha' ku'ni Ni tñan kan', ni siya mdukwa ran chabiya' 'in Ndiose; nan wa ndyaa ñi Ni se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan. La kan' nduun Ni ni, cha' chkwi' Ni lo'o Ndiose cha' 'ñaan.

²⁵ Cha' kula nu ngwa bra kan', nchga yijan wa mdiya ska tsan nu nda'an x'nan sti jo'o judío se'en nu kti 'a ni' lyaa kan'; nda'an x'nan sti jo'o lo'o tnen 'ni nu tka yjwi ti ne' cha' ka lomstan, cha' katin nchga ki'ya nu ndi'in 'in ne' Israel. Lo'o Krixtu ni, ja ndi'in cha' tsa'a Ni tyun ya' se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan.

²⁶ Ja ndyaa Ni tyun ya' la kan', chun' ja mstyaa ne' 'in Ni tyun ya' lo wsi ti bra nu ndyaa' chalyuu. Ska ya' ti yan Ni lo chalyuu nu ja s'ni lye, xa wa tyii ti chalyuu kula, yan Ni cha' ku'ni tyii Ni ki'ya nu ndi'in 'in nchga nten chalyuu chun' ngujwi Ni lo wsi.

²⁷ Ta'aan ndi'in cha' kajaan ska ya' ti, bra kan' ku'ni biya' Ndiose 'ñaan;

²⁸ kwi' ngwaña'an Krixtu, ska ya' ti ngujwi yu lo wsi, cha' ngwaña'an y'ni tyii Ni ki'ya nu ndukwi ka'an 'a nten. Lo'o ti kan Krixtu xiya' chun' ndi'in la; ja kan 'a Ni cha' ku'ni tyii Ni ki'ya nu ndukwi nten bra kan', cha' nu ngwa s'ni mdyii y'ni Ni tñan kan'. Kan Ni cha' kulaa Ni 'in nchga nten nu ndi'in ta 'in Ni, sa ña'an bra nu kan Ni xiya'.

10

¹ Bra nu ku'nian xkwi' cha' kula nu ykwi' ayman Moisés lo'o ayman kula 'ñaan, ja ka jlyo tian' sa ña'an kaja cha' su'we 'ñaan chun' ndi'in la chun' tñan nu y'ni Jesús, cha' ja nchkwi' cha' kula kan' lo'oan sa ña'an ka nchga cha' kan'. Chin' ti cha' ngitsa' cha' kula kan' 'ñaan, ña'an ti' ska nkwin nu ndijyan sa ndijin ti, nu kitsa' ska tñan nu ka nde loo, ngwaña'an nchka ti' cha' kula kan'. Ne' judío ta'a kichen

tyian ni, nchga yijan ngi'ni ne' ti kwi' ña'an tñan; nchga yijan nda'an ne' lo'o ti kwi' lomstan cha' xiya' katin ki'ya nu ndukwi ne' tloo Ndiose, lo'o ja nchka 'a tsaa tii cha' kti kan' 'in ne', cha' nu lomstan nu nda'an lo'o ne' ni' lyaa, ja ka suwi ran ni' kasiya 'in nten tloo Ndiose.

² Si ka luwi kasiya 'in ne' chun' cha' kula kan', cha' nda'an lo'o ne' lomstan 'in ne', bra kan' ja kii 'a ti' ne' cha' ndi'in yuwe' 'in ne' bra kan', ja n'ni 'a cha' tya'an lo'o ne' lomstan 'in ne' xiya' bra kan'.

³ Ska loo ti tñan ngi'ni lomstan kan' cha' 'in ne', cha' nchga yijan siya' ti ngi'ni ran cha' tyaa yu'wi ti' ne' cha' ti ndukwi ne' ki'ya tloo Ndiose;

⁴ lo'o ja nchka katin ki'ya kan' 'in ne', ni siya nskwin sti jo'o tnen toro, ni siya nskwin tnen chivu chun' ne'.

⁵⁻⁶ Bra nu wa kan' ti Krixtu lo chalyuu re ni, ykwi' Ni cha' re lo'o Ndiose Sti Ni:

Nu'win ja nchka tii' cha' kan nten lo'o 'ni nu skin cha' ka lomstan, ndukwin Krixtu 'in Ndiose.

Ja su'we nka tiyee ña'aan 'in nten se'en nxya ne' 'ni lo msaa se'en nchkin kii', cha' ka i' lomstan;

ni siya xka loo lomstan xtya ne' cha' katin ki'ya nu ndi'in 'in ne', nu'win ja ndiya tii' cha' kan'.

Kan' cha' nu'win ngi'nii cha' tsa'aän chalyuu, nu'win ndaa tyukwi ña'aän cha' kaän ña'an ti' ska lomstan nu lu'u, ndukwin Krixtu.

⁷ Kan' cha' ndijyaän re ni, Ndiose Stiin, cha' ku'niin nchga tñan nu ndloo 'ñaän, sa ña'an nu nchkwi' cha' nu ndukwa lo ki'tyi kula cha' 'ñaän.

Ngwaña'an ngwa cha' nu ykwi' Krixtu nu ngwa bra kan'.

⁸ Lo kityi kan', ti kulo ndukwin Krixtu cha' ja nchka 'a ti' Ndiose 'ni nu ka lomstan; kwi' ngwaña'an, ndukwin Ni cha' ja ndiya ti' Ndiose cha' xkwi' nda'an lo'o ne' lomstan, ni siya lomstan ngwa ti ña'an, ni siya 'ni lu'u nu ka lomstan nu skin lo kii', cha' katin

ki'ya nu ndukwi ne' tloo Ndiose. Ngwaña'an ykwi' Ni, ni siya ngwaña'an nchkwi' cha' kula 'in ne' cha' ku'ni ne' kan'.

⁹ Bra kan' ykwi' Krixtu lo'o sti Ni: “Wa ndijyaän nde re, Ndiose Stiin, cha' ku'niin nchga tñan nu ndloo 'ñaän.” Ngwaña'an ngwa cha' ngulaa ti'in Ndiose cha' kula kan', nu nchkwi' sa ña'an ka lomstan nu tsaa lo'o ne' ska ya'; lo'o ni, xka cha' kwi' y'ni Ndiose, bra nu ngulo Ni tñan 'in Krixtu cha' kan Ni lo chalyuu cha' 'ñaan.

¹⁰ Y'ni Jesucristo nchga tñan nu ngwa ti' Ndiose Sti yu cha' ku'ni yu, cha' mda yu tyukwi ña'aan yu 'in Ni cha' xtya ne' 'in yu lo wsi; ykwi' yu ngwa yu lomstan ska ya' ti, ti kwi' lomstan nu ngwa ti' Ndiose Sti yu cha' ka yu bra kan'. Kan' cha' wa nganun luwi kasiya 'ñaan tloo Ndiose ni, wa mdyii nchga ki'ya nu ndukwian.

¹¹ Sti jo'o 'in ne' judío ni, nchga tsan ndi'in ne' kan' ngi'ni ne' tñan cha' nxya ne' ti kwi' ta'a lomstan lo msaa nu kti tloo Ndiose, ni siya tyun ya' ska yijan; lo'o ja ya tyii cha' nxya ne' lomstan kan', cha' ja ka 'a katin ki'ya nu ndi'in 'in nten lo'o lomstan kan'.

¹² Lo'o Jesucristo ni, ska ya' ti ngujwi yu lo wsi cha' katin ki'ya nu ndukwi nten. Ni siya chalyuu ni, ja ya tyii jwersa 'in tñan nu y'ni yu. Chun' ndi'in la mdo'o Jesús chalyuu re ndyaa yu nde ni' kwan, ndyaa tukwa yu la'a se'en kwin se'en ndukwa Ndiose Sti yu nde ni' kwan.

¹³ La kan' ndukwa Jesús ni, ndi'in ta Ni sa ña'an bra nu tyii tyijin lyo Ndiose 'in nchga nu nxuun lo'o 'in Ni.

¹⁴ Ska ya' ti ngujwi Jesús lo wsi sikwa, cha' y'ni luwi yu kasiya 'in nten tloo Ndiose; ngwaña'an ngwa ñi cha' 'in nten lo'o Ni xiya' bra kan'.

¹⁵ Ska ti lo'o Tyi'i Ndiose ka biya' tian' sa ña'an tñan y'ni Krixtu nu ngwa bra kan', kan' cha' y'ni Tyi'i Ni cha' ndukwa cha' re lo kityi:

¹⁶ Nde ndiya cha' kwi' nu skaän' lo'o nten xiya', ndukwin Ni nu nka X'naan:

Bra nu tiya tsan kan' ku'niin cha' ka nun su'we cha' 'ñaän ni' kasiya

'in nten bra kan', nchga cha' nu chkwiiñ' lo'o ne' bra kan'; kwi' ku'niñ cha' kanun tsa' cha' kan' ke ne' bra kan'.

17 Lo'o ykwi' Ndiose xka cha' bra kan': Ja tyu'wi 'a tiñ' nchga cha' kuxi nu wa y'ni ne' bra kan', ja chkwiiñ' 'aän cha' 'in ki'ya nu mdukwi ne'.

Ngwaña'an ykwi' Ndiose.

18 Kan' cha' ni, ja ndi'in 'a cha' tsa' lo'o nten lomstan cha' katin ki'ya nu ndukwi ne', cha' wa y'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne' 'in nchga ki'ya nu ndi'in 'in ne'.

Ku'nian cha' ka ska ti cha' 'ñaan lo'o Ndiose

19 'Wan ne' ta'a msñian cha' 'in Krixtu, wa mjwi chabiya' 'ñaan ni, cha' tsaan se'en ndi'in Ndiose, nu luwi 'a cha' ndi'in 'in siya' ti. Jesús, kan' nu nda chabiya' kan' 'ñaan, chun' ngalu tnen yu bra nu ngujwi yu lo wsi, cha' katin ki'ya nu ndukwian.

20 Bra nu mda yu 'in yu cha' ngujwi yu cha' 'ñaan, kan' mslaa yu xka tuwiin kwi' 'ñaan; kan' cha' ni, chun' Jesús ka xñian tuwiin nu ñi kan' cha' tsaan se'en ndi'in Ndiose.

21 Wa ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesús ni, kan' nu nka x'nan sti jo'o cha' 'ñaan. Lo'o Jesús, nka Ni ndloo 'in nchga nan 'in Ndiose Sti Ni.

22 Tsaan se'en ndi'in Ndiose sikwa; tyukwi ti tiye' ku'nian cha' ka ska ti cha' 'ñaan lo'o Ndiose Stian, cha' xñiin su'wean cha' 'in Ni bra kan'. Wa y'ni tyii Ni nchga cha' kuxi nu y'nian, kwi' nu lye 'a mda cha' jyu'u 'ñaan; lo'o luwi kasiya 'ñaan ni, ña'an ti' si wa ytaan chku lo'o tyi'a nu luwi 'a.

23 Ku'nian cha' tsa' ña'an su'we tian' cha' nu wa msñian ti kulo sikwa, ja xi'in chuan' 'in cha' kan' siya' ti. Ka tsa' ña'an tian' 'in Ndiose, cha' chañi ku'ni Ni nchga cha' nu wa ykwi' Ni lo'oan.

24 Tya'an su'we cha' tiye' sikwa, cha' kaja ña'an tayaan' 'in xka ta ta'a msñian cha' 'in Jesús; tayaan' 'in ne' kan', cha' xkwi' cha' su'we ku'ni ne' lo'o ta'a ne', cha' ngwaña'an ka xu'wi cha' su'we tiye ne' ña'an ne' 'in ta'a ne'.

25 Ndiya ne' ta'aan nu ja nda'an se'en ndi'in ta'a msñian cha' 'in Jesús, nu ja ndyo' ti'in lo'o ta'aan. Ja su'we ku'nian ngwaña'an; ndi'in cha' ti tsaan tyo' ti'ian lo'o ta'aan, cha' kanun tsa' la cha' 'in Ndiose ni' kasiya 'ñaan, ta'aan nu wa msñian cha' 'in Ni. Wa ndyaa ña'an tian' cha' wa kan ti X'naan xiya', kan' cha' ta'a ti tyo' ti'ian lo'o ne' ta'aan ni.

26 Ja ndiya 'a xka lomstan nu taan 'in Ndiose, si ti ndiya tian' ku'nian cha' kuxi bra kan'; ja ndiya xka la cha' nu ka ku'nian, cha' katin ki'ya nu ndi'in 'ñaan. Wa ngwa biya' tian' cha' chañi 'a cha' 'in Jesús kan', lo'o ja ku'ni 'a Ndiose cha' tlyu ti' 'ñaan si xi'in chuan' 'in cha' kan'.

27 Sa kan' ti cha' ka 'ñaan bra kan', kutsean 'in Ndiose xa nu tiya bra nu ku'ni biya' Ni 'in nchga nten nu nxuun lo'o Ni. Kan' ku'ni tyii Ni 'in nchga ne' kan', tyaa ne' lo' kii' tnun nu ja tsa' tii 'a chkin bra kan'.

28 Nu ngwa s'ni, xa wa mdiya ne' judío nu ja ynan siya' ti tñan nu ngulo Ndiose 'in, yjwi ne' 'in nten kan' bra kan'. Y'ni biya' ne' 'in nten kan' ti kulo cha' 'in ayman Moisés lo'o tukwa snan nten nu katsa' ñi sa ña'an ngwa cha' kan'; bra wa mstyaa ne' ki'ya 'in nten kan', yjwi ne' 'in ne' bra kan', cha' ja mjwi ña'an jñan ne' cha' tlyu ti' 'in Ndiose 'in cha' kuxi nu wa y'ni ne' bra kan'. Ngwaña'an ngwa ti s'ni.

29 Lo'o ni, lye la kaja nu ti'í 'in nchga nten nu chen 'a nka tiye ña'an 'in Jesús, ska ti nu lka Sñi' ykwi' Ndiose kan'. Lye 'a nchkwi' ne' kan' cha' kuxi 'in tñan nu y'ni Jesús lo wsi, ni siya chun' cha' ngujwi yu lo wsi kan', kan' cha' nchka luwi kasiya 'ñaan. Lo'o ngwaña'an, si chkwian' cha' kuxi 'in Tyi'i Ndiose, lye la tyijian nu ti'í, cha' xkwi' su'we 'a ngi'ni Tyi'i Ni lo'oan.

30 Jlyo tian' cha' wa ykwi' Ndiose cha' re nu ngwa s'ni: "Na' lkaän nu taän nu ti'í 'in nten chalyuu" ndukwin Ni. "Taän nu ti'í 'in nten, chun' cha' kuxi nu wa y'ni ne' bra kan'." Kwi' ngwaña'an xka cha' ykwi' Ni: "Ku'niñ biyaän' 'in nten 'ñaän, cha'

na' lkaän X'nan ne'" ndukwin Ni bra kan'.

³¹ ;Tnun 'a cha' lka, si ta'an ya' Ndiose 'ñaan cha' ta Ni nu ti'í 'ñaan, ti kwi' Ndiose nu lu'u nka Ni!

³² Tyaa yu'wi ti' wan sikwa, sa ña'an ngwa wan nu ngwa s'ni, bra nu tka yten xaa 'in Ndiose ke wan cha' kunan su'we wan cha' 'in Ni bra kan'. Ka'an 'a nu ti'í wa mdijin wan lo chalyuu bra kan'. Lo'o mdalo 'a wan bra kan', ja ngwa 'in ne' kuxi tyijin lyo 'wan bra kan'.

³³ Tyun ya' y'ni liye' 'a ti' ne' 'wan, tyun ya' mda ne' nu ti'í 'wan xa nu nduun wan laja nten lo kiya' nu ngwa bra kan'. Kwi' ngwaña'an, mslyaa wan nganun wan se'en ndi'in ne' ta'a wan bra nu ti'í ti' nten 'in ne' kan', ni siya ja liye' ti' ne' 'wan, ti ykwi' ti wan bra kan'.

³⁴ Kwi' ngwaña'an, ndyaa na'an wan 'in ne' ta'a wan bra nu yu'wi ne' ni' ña'an chkwan, su'we 'a mdaya' wan 'in ne' kan' bra kan'. Ni siya y'ni nten kunan nchga cha' su'we nu mdi'in 'wan, mdalo wan bra kan'. Su'we 'a ngwa tiye wan, cha' wa jlyo ti' wan cha' su'we la siya' ti cha' 'in Jesús nu wa msñi wan kan'; jlyo ti' wan cha' ja tsaatii 'a cha' kan', ti kwi' cha' nu wa ynan wan 'in Jesús.

³⁵ Ja kulaa ya' wan cha' 'in Jesús sikwa. Lye la ku'ni wan cha' ka ngula ti' kasiya 'wan, cha' su'we 'a cha' nu kaja 'wan chun' ndi'in la tloo Ndiose, si ti xñi su'we wan cha' 'in Ni bra kan'.

³⁶ Ndi'in cha' talo wan ti x'ni ni siya chan 'a, si ti nchka ti' wan ku'ni wan nchga tñan nu nchka ti' Ndiose, cha' ti ña'an wan nchga cha' nu wa ykwi' Ni cha' ka chun' ndi'in la.

³⁷ Wa ndukwa cha' re lo kityi kula, ska cha' nu ykwi' Ndiose:

Ti chin' ti bra ti ji cha' tiyan yu xiya', yu nu ndi'in cha' tiyan; wa kan' ti yu kan', ndukwin Ni.

³⁸ Lo'o nten nu ka luwi kasiya 'in chabiya' 'ñaän ni, bra nu xñi ne' cha' 'ñaän,

kan' nu kaja chalyuu nu ja tsaatii 'a 'in ne', ndukwin Ni.

Lo'o ja su'we nka tiyeen ña'aän 'in nten nu xi'in chun' 'in cha' 'ñaän.

³⁹ Nan ni, ja ka xi'in chuan' 'in cha' 'in Jesús. Si xi'in chuan' 'in Ni, kana' jian tyukwi ña'aan lo'o kasiya 'ñaan bra kan'. Nan, wa lkaan nten nu sa ku' ti nxñian cha' 'in Ni, kan' cha' kulaa Ni 'ñaan 'in cha' kuxi.

11

Nten nu tyukwi ti tiye ndyaa ña'an ti' cha' 'in Ndiose

¹ Bra nu chañi cha' ndyaa ña'an tian' ska cha', bra kan' ndi'in taan cha' chañi ka cha' kan', kwi' ngwaña'an jlyo tian' cha' ka cha' kan' 'ñaan, ni siya ti ji ña'aan 'in ran.

² Yaa ña'an ti' ayman kula 'ñaan nu y'ni tnun 'in Ndiose nu ngwa s'ni, kan' cha' ngwa ne' nten su'we, lo'o kan' cha' mskan' Ni cha' lo'o ne' kan'.

³ Ndyaa ña'an tian' 'in Ndiose, kan' cha' nchka biya' tian' cha' ti kulo ykwi' Ndiose ska cha', lo'o ndya' chalyuu re bra kan', sa ña'an nu ndukwin Ni cha' ka ran; ja na'aan sa ña'an ngwa cha' ndya' ran s'ni, sa kan' ti cha' ndyaa ña'an tian' cha' wa mñan Ndiose nchga nan nu ña'aan lo chalyuu re ni.

⁴ Yaa ña'an ti' ayman Abel 'in Ndiose, kan' cha' su'we la y'ni yu ke ayman Caín ta'a yu, bra nu mstyaa yu lomstan tloo Ndiose. Msñi Ndiose cha' nu ykwi' Abel, cha' nu yaa ña'an ti' yu 'in Ni; luwi 'a kasiya 'in yu ndukwin Ndiose, bra nu na'an Ni 'in yu se'en mstyaa yu lomstan. Kan' cha' ni, ti nchka biya' tian' cha' msñi ayman Abel cha' 'in Ndiose, ni siya s'ni 'a ngujwi yu.

⁵ Yaa ña'an ti' ayman Enoc 'in Ndiose, kan' cha' ja ngujwi yu. Ngwa ti ña'an ndyaa lo'o Ndiose 'in yu nde se'en ndi'in Ni; ja la 'a ña'an nten 'in yu bra kan', cha' nu wa yan y'ya Ndiose 'in yu. Nchkwi' kityi cha' ndiya 'a ti' Ni sa ña'an nu y'ni Enoc kan' xa nu mdi'in yu lo chalyuu.

⁶ Lo'o ja skaan ka ku'niin tlaan' tiye Ndiose, si ja ndyaa ña'an tian' 'in Ni. Si nchka tian' cha' chkwian' lo'o Ni,

ndi'in cha' tsaa ña'an tian' cha' lu'u Ni; ndi'in cha' tsaa ña'an tian' cha' ka taya' Ni 'ñaan nchga bra nu jñaan ska cha' 'in Ni.

⁷ Yaa ña'an ti' ayman Noé 'in Ndiose, kan' cha' ynan yu cha' nu ykwi' Ni lo'o yu, bra nu ykwi' Ni sa ña'an ka cha' kuxi nu wa ndijyan ti lo chalyuu, ni siya ja mgii 'a ti' Noé sa ña'an ka cha' kan'. Msñi yu cha' 'in Ndiose, lo'o ngwiñan yu ska yka na'an se'en tyi'in yu lo'o nchga ta'a ndi'in yu bra kan'; ngwaña'an ngwa cha' wa lka ti ne' kan' mdo'o laa ne' 'in tyoo tlya kan' bra kan'. Jlyo tian' ni, cha' kuxi 'a ngwa chalyuu kula kan'; ska ti Noé yaa ña'an ti' yu cha' nu ykwi' Ndiose lo'o yu, kan' cha' y'ni Ni cha' su'we 'a nganun kasiya 'in yu bra kan'.

⁸ Yaa ña'an ti' ayman Abraham 'in Ndiose, kan' cha' ynan yu bra nu ykwi' Ni lo'o yu cha' tsaa yu ska lo yuu tijyu' 'a, cha' ka kichen tyi yu nde kwa. Mdo'o yu lo yuu se'en mdi'in yu ti kulo, ndyaa yu bra kan', ni siya ja jlyo 'a ti' yu la nde ya' tsaa yu.

⁹ Cha' nu ndyaa ña'an ti' yu 'in Ndiose, kan' cha' nganun yu lo yuu se'en ykwi' Ni lo'o yu cha' ka kichen tyi yu nde kwa. La kan' mdi'in yu ña'an ti' ska nten nu nda'an xi'i ti; rmara te' na'an ti mñan yu se'en tyi'in yu. Kwi' ngwaña'an y'ni ayman Isaac sñi' yu lo'o ayman Jacob sñi' ste' yu nde loo la. Ta'a tyukwaa ayman kan' yaa ña'an ti' cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o ayman Abraham sti ne' kan'.

¹⁰ Yaa ña'an ti' Abraham cha' nde loo la ku'ni xu'we Ndiose xka se'en su'we la se'en tyi'in yu, nu ja tsaa tii 'a siya' ti 'in yu; kwiñan Ndiose ña'an kichen la kan'.

¹¹ Lo'o Sara kwilyo'o yu, yaa ña'an ti' 'in Ndiose, kan' cha' ngwa tnan, ni siya kula 'a, ni siya ja ya tyi'in sñi' siya' ti. Kan' cha' mdi'in sñi', cha' nu yaa ña'an ti' 'in Ndiose, cha' chañi ku'ni Ni nchga cha' nu wa ykwi' Ni lo'o ne' kan' bra kan'.

¹² Lo'o ngwaña'an ngwa cha' ka'an 'a nten 'in yu yan chalyuu nde loo la chun' ska ti yu kula Abraham, ni siya

wa tyii ti cha' 'in yu cha' kula 'a yu. Sa ña'an lka kwii kulasiin nu nsu'wi nde ni' kwan, sa kwa nten yan lo chalyuu chun' ndi'in la bra kan'. Lo'o ni, ja ka lkwaan 'in ne' kan'; ña'an ti' ysiin, ja ka 'a 'ñaan lkwaan sa ña'an kata ysiin ndi'in tu'wa tujo'o.

¹³ Nchga ayman kan', ti ndyaa ña'an ti' ne' 'in Ndiose bra nu ngujwi ne', ni siya ja na'an ne' cha' ngwa nchga cha' nu wa ykwi' Ni cha' ka. Su'we 'a nka tiye ne' kan', cha' nu jlyo ti' ne' cha' wa laa ndijyan cha' kan', sa ña'an si sa kunun ti na'an ne' 'in ran. Jlyo ti' ne' cha' tijyu' mdo'o ykwi' ne' ndijyan ne', lo'o ja nsu'wi na'an tyi ne' lo chalyuu re.

¹⁴ Yaa ña'an ti' ne' cha' nsu'wi ska se'en su'we la se'en kala ne' chun' ndi'in la, kan' cha' ngwa tiye ne' ngwaña'an.

¹⁵ Ja ndyaa yu'wi 'a ti' Abraham lo'o nten 'in yu kichen tyi ne' lo yuu tijyu' se'en mdo'o ne' bra kan', cha' bra ti xi'in chun' ne' tyaa ne' la kan', si ngwaña'an mda'an cha' tiye ne'.

¹⁶ Lo'o si'i ngwaña'an mda'an cha' tiye ne', cha' nu yaa ña'an ti' ne' cha' ta Ndiose ska se'en su'we la siya' ti se'en tyi'in ne'; ngwa ti' ne' kan' kala ne' ti kwi' se'en ndi'in Ndiose. Kan' cha' ja njyu'u ti' Ni cha' nchkwi' ne' cha' Ndiose nka X'nan ne'; nan wa y'ni xu'we Ni ska se'en tyi'in ne' nde se'en ndi'in Ni.

¹⁷⁻¹⁸ Yaa ña'an ti' ayman Abraham cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o yu, kan' cha' ndyaa lo'o yu 'in Isaac sñi' yu, cha' ykwi' yu xuwe kan' ka lomstan cha' xkwa lo msaa kee 'in Ndiose bra kan'; ngwaña'an ngwa cha' na'an biya' Ni 'in yu bra kan'. Nan wa mskan' Ndiose cha' lo'o Abraham ti s'ni la cha' kala sñi' kwilyo'o yu; ti bra kan' wa ykwi' Ni lo'o yu: "Chun' Isaac ndijyan ka'an 'a nten 'iin lo chalyuu re chun' ndi'in la." Lo'o mslyaa Abraham ndyaa lo'o yu 'in nu xuwe Isaac kan' bra kan', cha' ka nu xuwe kan' lomstan bra kan'; ska ti kan' nka sñi' yu lo'o kwilyo'o yu.

¹⁹ Nchka 'in Ndiose ku'ni cha' tyu'u Isaac xiya' si wa ngujwi, nka tiye

Abraham; kan' cha' mslyaa yu y'ni yu ngwaña'an lo'o sñi' yu. Ti kwi' bra nu nskwa Isaac lo msaa cha' kaja, ngulaa Ni 'in nu xuwe kan', xiya' ndya Ni 'in yu 'in Abraham sti yu bra kan'; ja ngujwi nu xuwe kan' bra kan'.

²⁰ Yaa ña'an ti' ayman Isaac cha' nu ykwi' Ndiose lo'o yu, kan' cha' ykwi' yu kula kan' lo'o ta'a tyukwaa sñi' yu, nu ngwa Jacob lo'o Esaú, cha' su'we 'a ka 'in nten 'in ne' nu ndijyan nde loo la.

²¹ Yaa ña'an ti' ayman Jacob cha' nu ykwi' Ndiose lo'o yu, kan' cha' msu'wa yu kula kan' nkwan ke ta'a tyukwaa sñi' ste' yu nu ngwa sñi' Se, xa wa kaja ti yu kula kan'. Bra kan' y'ni tnun yu kula kan' 'in Ndiose, laja nu msñi tuun 'in yu lo'o yka skan 'in yu.

²² Yaa ña'an ti' ayman Se 'in Ndiose, kan' cha' xa wa kaja ti yu, ykwi' yu ska cha' lo'o ne' ta'a yu, cha' chañi cha' tyo'o ta'a ne' Israel lo yuu Egipto kan' chun' ndi'in la, tyaa ne' cha' su'we ti bra kan'. Lo'o ngwaña'an, ytsa' yu la nde ya' katsi' tijyan yu xiya' xa wa mdo'o ne' ndyaa ne'.

²³ Yaa ña'an ti' sti jya'an ayman Moisés 'in Ndiose, kan' cha' xa wa ngula sñi' ne', msu'wa kutsi' ne' 'in yu ni' ña'an snan ko', cha' ja ña'an nten cha' su'we 'a ña'an kuwi' kune' kan'. Ja ytsen ne' kan' 'in ree xa'an, ni siya ja mdukwa ne' tñan kuxi nu ngulo ree kan'.

²⁴ Xa wa tlyu Moisés, bra kan' ja mdiya ti' yu cha' nchkwi' nten cha' lka yu sñi' nu kuna'an sñi' ree nu nka ndloo 'in ne' Egipto, chun' ndyaa ña'an ti' yu 'in Ndiose nu nka X'nan ne' Israel;

²⁵ su'we la cha' su'wa ti tyijin yu nu ti'í lo'o nchga nten 'in Ndiose, nka tiye yu. Ja nka tiye yu cha' tya'an yu xkwi' cha' paseya, ja nka tiye yu ku'ni yu chin' cha' kuxi cha' ska bra ti ka tsa ti' yu, ti ykwi' ti yu;

²⁶ su'we la cha' su'wa ti tyi'in yu lo'o ta'a kichen tyi yu, ni siya chen ña'an ka tiye xka ta nten ña'an 'in yu, nka tiye yu. Sa ña'an mdijin ykwi' Krixtu

nu ti'í nde loo la, kwi' ngwaña'an mdi-jin Moisés nu ti'í nu ngwa bra kan'; ja nduwe ti' yu cha' kuliya' 'a ne' Egipto, mxnun ti'in yu nchga cha' su'we nu nsu'wi 'in ne', cha' ndyaa ña'an ti' yu cha' su'we la ka 'in nten 'in yu nde loo la chun' Ndiose.

²⁷ Yaa ña'an ti' ayman Moisés 'in Ndiose, kan' cha' mdo'o yu lo yuu Egipto kan'; ja ytsen yu ni siya msin' 'a ti' ree xa'an kan' bra kan', kwi' ja mxi'in chun' yu siya' ti. Ndyaa lo'o yu 'in ne' Israel tuwiin tijyu', ña'an ti' si ndyaa ña'an yu 'in Ndiose; ni siya Ndiose ni, ja nchka ña'aan 'in Ni.

²⁸ Yaa ña'an ti' Moisés cha' nu ykwi' Ndiose lo'o yu, kan' cha' ykwi' yu cha' ku'ni ne' ta'a pascua, ti kwi' tla xa wa tyijin ti ska angajle se'en ndi'in ne' Egipto; cha' 'in Ndiose yan angajle kan', cha' ta Ni nu ti'í 'in ne' Egipto kan'. Kan' cha' ngulo Moisés tñan cha' ta'an ne' tnen se'en lka tu'wa tuna'an 'in nchga ne' Israel. Bra nu ña'an angajle kan' tnen, ja kujwi Ni 'in sñi' ne' Israel bra kan', ni siya wa yjwi angajle kan' 'in sñi' nu ngula kulo 'in nchga ne' Egipto kan'.

²⁹ Yaa ña'an ti' Moisés 'in Ndiose, kan' cha' ngalaa ska tuwiin wtyi jlu'we la tyi'a Tujo'o Nga'a, cha' mdi-jin ne' la xka la'a tsu'. Xa nu ngwa ti' ne' Egipto tyo'o ña'an 'in ne' Israel, ja ngwa 'in ne' bra kan', cha' nganun ne' ni' tyi'a kan'; mdyii ne' Egipto, ngujwi ne' bra kan'.

³⁰ Yaa ña'an ti' ne' Israel cha' nu ykwi' Ndiose, kan' cha' mda'an ne' mxiti'in ne' ña'aan chun' kichen Jericó, ña'aan chun' lo'oo kee nu nduun tu'wa kichen kan' bra kan'. Kati tsan mda'an ne' sa tlyu ti, lo'o mdyii lo'oo kan' ngutin bra kan'.

³¹ Ayman Rahab, ska nu kuna'an tsa ti' nu mdi'in kichen kan', yaa ña'an ti' 'in Ndiose; kan' cha' ykwi' su'we lo'o tyukwaa ne' Israel nu yaa mnan ti, yaa na'an ne' lo kichen kan' ti kulo. Mda Rahab kan' se'en tyi'in ne', kan' cha' ja ngujwi nu kuna'an kan' bra nu ngujwi xka la ta'a kichen tyi nu ja mdukwa cha' nu nchkwi' Ndiose siya' ti.

³² Ti ndiya ka'an 'a cha' nu ka chkwiin' lo'o wan, cha' 'in cha' tnun nu y'ni ayman 'ñaan, nten nu chañi yaa ña'an ti' 'in Ndiose: ka chkwiin' cha' 'in Gedeón, lo'o Barac, lo'o Sansón, lo'o Jefté, lo'o David, lo'o Samuel, lo'o ta'a ayman kula nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni bra kan'.

³³ Yaa ña'an ti' nchga ne' kan' 'in Ndiose, kan' cha' msuun ne' lo'o nten kuxi nu mdi'in xka nasiyun tijyu' la, mdijin lyo ne' 'in nchga nten nu mdi'in nde kwa bra kan'. Su'we 'a tñan y'ni ne' kan', kan' cha' y'ni Ni nchga cha' nu wa ykwi' Ni cha' ku'ni Ni cha' 'in ne' kan'. Ngwa 'in ne' kan' tukun' tu'wa kwichi la sa'a cha' ja yku 'in ne';

³⁴ kwi' ngwaña'an, mdalo 'a ne' kan', ni siya mxkwan ne' xa'an 'in ne' lo kii' tnun cha' skin ne'; ja ska ngwa 'in ne' kan', ni siya ngulo nten xtyi wsuun cha' kujwi 'in ne'. Kulo ndukwa la, ja mdalo ne' kan' siya' ti, cha' chin' ti jwersa yu'wi 'in ne'; chun' ndi'in la, ngwa ngula la ti' ni kasiya 'in ne' kan', cha' tnun 'a jwersa mjwi 'in ne' xa nu msuun ne' lo'o nten xka nasiyun nu sa tlyu ti ndijyan cha' tyijin lyo 'in ne' bra kan'.

³⁵ Kwi' ngwaña'an nu kuna'an ni, xiya' ngala yu ki'yu 'in ne' ña'an lu'ut ti, cha' nu yaa ña'an ti' ne' cha' ka 'in Ndiose kulaa 'in yu ni siya wa ngujwi yu ska ya'.

Ti'í 'a mji'in ne' kuxi kan' 'in xka ta ta'a yu bra kan', chun' ja mslyaa yu kan' kulaa ya' yu 'in Ndiose. Si nu kulaa ya' yu kan' 'in Ni, ja jwi'in ne' kuxi 'in yu bra kan'; kulaa ne' kuxi 'in yu kan' bra kan'. Mdi'in ta 'a yu kan' ña'an bra kan y'ya Ni 'in yu, cha' ta Ni xka chalyuu nu su'we la 'in yu.

³⁶ Xka la ta'a yu kan' ni, ykwi' ne' kuxi cha' ti'í 'in yu laja nu mji'in ne' 'in yu. Ndiya yu nu mskan' ne' kuxi lo'o karenan, ndiya yu nu msu'wa ne' 'in yu ni' ña'an chkwan.

³⁷ Ska tukwa yu kan' ngujwi yu bra kan', cha' ti'í 'a nguun kee ne' chun' yu kan', lo'o ndiya ya' mduwe ne'

'in xka ta yu kan' lo'o siyera. Kwi' ngwaña'an xka ta yu kan', ngujwi yu tu'wa xtyi 'in ne' kuxi. Kwi' ngwaña'an, ndiya yu nu nda'an yu'wi ti yu, kijin slyaa' ti nchku' yu bra kan', ni siya kijin chivu. Kwi' ngwaña'an ndiya nu ti'í, cha' nu ti'í 'a ti' ne' kuxi 'in yu.

³⁸ Kuxi 'a nten chalyuu re nu y'ni ngwaña'an. Ja jlyo ti' nten chalyuu cha' su'we la yu nu mjwi cha kan' ke ykwi' ne', ni siya mda'an yu'wi ti yu kan', ni siya yu'wi kutsi' ti yu ni' kixin' si' ki'ya, cha' nu ti'í 'a ti' nten chalyuu 'in yu. Mdi'in yu kan' tukee, kwi' ngulu yu tiyuu se'en tyi'in yu.

³⁹ Lo'o ni, ti ndyu'wi tian' 'in yu kan', ta'a nten nu ngwaña'an yaa ña'an 'a ti' 'in Ndiose nu ngwa s'ni, ni siya ja na'an ne' kan' nchga cha' nu wa ykwi' Ni cha' ka nde loo la.

⁴⁰ Su'we la cha' nu mda'an tiye ykwi' Ni cha' ku'ni Ni lo'o ta'aan ni, cha' lo'o cha' 'ñaan mda'an cha' tiye Ni. Ngwa ti' Ni cha' kaan nten nu tyukwi ti tiye su'wa ti lo'o ne' kan'. Ta'aan lo'o ayman kula kan' 'ñaan, kaan sa ña'an nu ngwa ti' Ni cha' kaan bra kan'.

12

Tya'an cha' tiyeaan sa ña'an nu y'ni Jesús xa nu mdijin lyo yu 'in nu ti'í ti' 'in yu

¹ Lo'o ni, nde ña'an ku'nian lo chalyuu re, ña'an ti' si ti ndi'in ayman kula kan' sa tlyu ti lo'oan: Tyu'wi su'we tian' nchga cha' tnun nu y'ni ayman kan' nu ngwa s'ni, chun' nu yaa ña'an ti' ne' 'in Ndiose. Kan' cha' kulaa yaan' nchga cha' nu ngi'ni tukwi 'ñaan cha' ja xñiin su'wean cha' 'in Jesús; kulaa yaan' nchga cha' kuxi nu ndiya la tian'. Lo'o bra kan' ka ngula la ti' kasiya 'ñaan cha' ku'nian cha' su'we lo chalyuu re, sa kwa bra nu ti ta Ni chalyuu 'ñaan bra kan'.

² Tya'an cha' tiyeaan sa ña'an nu y'ni Jesús, chun' Jesús lka suun nchga cha' nu ndyaa ña'an tian' ni. Si ngwaña'an ku'nian, ka tsaa ña'an tian' 'in Ni sa ya' nu tyii chalyuu 'ñaan. Jesús ni,

ja mxi'in chun' yu 'in tñan nu mdi'in cha' ku'ni yu, ni siya jlyo ti' yu cha' wa kaja ti yu lo wsi. Chun' ndi'in la xa wa mdijin lyoo yu 'in nu kuxi, su'we 'a ngwa tiye yu bra kan'; kan' cha' ja mju'u ti' yu siya' ti, ni siya mda ne' nu ti'í 'in yu lo wsi. Lo'o ni, wa ndyaa tukwa Jesús nde la'a se'en kwin se'en tnun se'en ndukwa Ndiose Stian.

³ Tya'an su'we cha' tiye wan cha' 'in nchga cha' kuxi nu ngwa 'in Jesús bra kan'. Mdalo 'a yu 'in ne' nu y'ni cha' kuxi kan' lo'o yu bra kan', ni siya ti'í 'a ti' ne' kuxi 'in yu. Kan' cha', lo'o 'wan ni, ja ndi'in cha' ka na'an ti' kasiya 'wan cha' 'in Jesús, ja ndi'in cha' ka ndaja ti' wan 'in Ni.

⁴ Ni siya lye 'a nxuun wan lo'o nchga cha' kuxi, ja ya kujwi ne' 'in ska wan cha' 'in Jesús.

⁵ Ja ndi'in cha' kjlyaa ti' wan cha' re xa nu su'we 'a nchkwi' Ndiose lo'o wan ña'an ti' si lka wan sñi' Ni:

Sñiën', ndukwin Ndiose, ja ki'ya ti'í 'wan lo'oün ni siya taän nu ti'í 'wan;

ja ka ndaja ti' wan 'ñaän, ni siya ja taän chabiya' 'wan cha' ku'ni wan ska cha' kuxi.

⁶ Cha' nu na' lkaän X'nan wan, lo'o su'we 'a nka tiyeën ña'aän 'wan, kan' cha' taän nu ti'í 'wan ti xi'i, ndukwin Ndiose.

Ndiya ya' ndaän chin' nu ti'í 'in nten 'ñaän, cha' sñiën' lka ne'.

Ngwaña'an nchkwi' Ndiose lo'oan,

⁷ kan' cha' chan talo wan bra nu ty-ijin wan nu ti'í chabiya' 'in Ndiose Sti wan sikwa. Ndjijin wan chin' nu ti'í ni, kan' cha' ka biya' ti' wan cha' lka wan sñi' Ndiose, cha' ngwaña'an ngi'ni Ndiose lo'o wan. Nchga nten nu nsu'wi sñi', ndiya ya' ku'ni tlá ne' 'in sñi' ne'; bra nu ja nnan nu xuwe kan' cha' nu nchkwi' sti ne', nda sti ne' nu ti'í 'in sñi' bra kan'. Kwi' ngwaña'an ngi'ni Ndiose lo'oan.

⁸ Ndi'in cha' ta Ndiose nu ti'í 'wan sa ña'an nu nda Ni nu ti'í 'in nchga sñi' Ni, cha' ka biya' ti' wan cha' chañi cha' wa lka wan sñi' Ni bra kan'; ja lka wan sñi' nu mjwi 'in nten lo kichen ti.

⁹ Lo chalyuu re nda stian nu ti'í 'ñaan, kan' cha' nnaan cha' nu nchkwi' ne' kula 'ñaan lo'oan. Kan' cha' ni, ¿ta ja su'we si taan chabiya' cha' ta Ndiose Stian nu ti'í 'ñaan a?, cha' su'we la tyi'ian nde loo la bra kan'.

¹⁰ Wa lka ti bra nu nda stian nu ti'í 'ñaan lo chalyuu re, sa ña'an nu su'we cha' 'ñaan skaan ngi'ni ne' kula kan', cha' ku'niin xa'aan, nka tiye ne' kula 'ñaan; ti kwi' ti cha', nchka ti' Ndiose cha' ka su'we cha' 'ñaan, kan' cha' nda Ni nu ti'í 'ñaan ngwaña'an. Xa wa ngutin ki'ya nu ndukwian, ka su'wa cha' 'ñaan lo'o Ndiose Stian, nu ja nsu'wi cha' kuxi 'in siya' ti bra kan'.

¹¹ Chañi cha' xi'in tian' bra nu ndi-ijan nu ti'í, si'i nan su'we nka tiyeen bra kan'; chun' ndi'in la ka ku'nian ka'an la cha' su'we, cha' tiin ti tyi'ian lo chalyuu bra kan', cha' wa msñian su'wean cha' 'in Ndiose bra nu mdi-ijan nu ti'í.

Tnun 'a cha' lka si kulaa yaan' 'in cha' 'in Ndiose

¹² Xiya' ku'ni ngula la ti' ni' kasiya 'wan; ja kutsen wan sikwa, ni siya ngwa tña' 'a wan, ni siya ngwa ndaja ti' wan nu ngwa xkan'.

¹³ Tsaan naan la wan tuwiin nu ñi se'en tsaan wan, cha' ja ka ñu'un la tuwiin 'in xka ta ne' ta'a wan nu na'an la ti' ni' kasiya 'in ne'; ku'ni wan cha' ka tyukwi la ti tiye nten kan', cha' ja ka ñu'un la ti' ne'.

¹⁴ Lye ku'ni wan tñan cha' su'we ti tyi'in wan lo'o nchga nten; ku'ni luwi wan kasiya 'wan, cha' nu ja ta Ndiose chabiya' ña'aan 'in Ni si ti ji ka luwi kasiya 'ñaan.

¹⁵ Xñi wan kwenta 'in ta'a wan cha' ja ska wan kulaa ya' ngwa ti ña'an nchga cha' su'we nu wa y'ni Ndiose lo'oan. Nu kulaa ya' wan 'in Ni, ja chan ka wan ña'an ti' ska loo yan nu ku'ni tna' 'in xka la ne' ta'a msñi wan cha' 'in Jesús. Ña'an ti' ska kixin' tlá nu ku'ni ñu'un 'in nten cha' lka ran yan, kwi' ngwaña'an kaan lo'o ta'aan bra nu ndi'in ska cha' kuxi 'ñaan.

¹⁶ Xñi wan kwenta 'in ta'a wan cha' ja ska wan sten wan lo'o xka nten nu ja lka kwilyo'o wan. Ja ku'ni wan sa ña'an y'ni ayman Esaú; chen ña'an

y'ni yu kan' lo'o nten 'in yu, cha' ja yuwe ti' yu 'in Ndiose. Sñi' kulo Isaac ngwa Esaú kan', lo'o mdyii nchga cha' su'we nu wa ta ti sti yu 'in yu yjwi' yu bra kan', cha' ngwa ti' yu ku yu ni siya ska ti ka'nan skwa nu mda ta'a yu 'in yu; ngwaña'an mñi lyo'o ta'a ngula yu 'in yu bra kan'.

17 Wa jlyo ti' wan sa ña'an ngwa chun' ndi'in la. Bra nu ngwa ti' Esaú cha' lkwan sti yu 'in yu, kan' ja ynan 'a sti yu cha' nu ykwi' yu lo'o; ja mjwi 'a ña'an tya'an chun' yu 'in tñan nu wa y'ni yu, ni siya nganan 'a yu bra nu mjñan yu cha' kan' 'in sti yu.

18 Bra nu ynan wan cha' 'in Ndiose, ja ngwa 'wan sa ña'an nu ngwa 'in ne' Israel nu ngwa s'ni, xa nu mduun ne' kan' kiya' ki'ya Sinaí bra kan'. Ja ndii ti' wan ni, sa ña'an nu mgii ti' ne' kan' xa nu lye 'a mkin si' ki'ya Sinaí kan' nu ngwa bra kan'; liye 'a ngwa tla bra kan', ja ngwa ña'an ne' siya' ti, kwi' ngwaña'an lye 'a ngwa kwi'in tnun.

19 Lo'o ngwaña'an, ja ynan wan bra nu kwen 'a ynen kuwi chkwan 'in Ndiose bra kan', ynen ykwi' Ndiose lo'o nten kan' bra kan'. Bra nu ynan ne' cha' nchkwi' Ndiose lo'o ne', lye 'a mjñan ne' 'in Ni cha' ja chkwi' 'a Ni lo'o ne' siya' ti bra kan'.

20 Ytsen 'a ne' bra kan', cha' ja mdalo ne' kunan ne' cha' re nu ykwi' ayman Moisés lo'o ne' cha' 'in Ndiose: “Ja kan wan nde si' ki'ya re siya' ti; ni siya tsaa ska ta'a wan, ni siya tsaa ska 'ni 'wan si' ki'ya re, ndi'in cha' kujwi wan 'in bra ti lo'o kee.”

21 Lye 'a ña'an ngwa bra kan'. Bra kan' ykwi' Moisés cha' re: “Lye 'a nchkwaän cha' ngitseän”.

22 Lo'o si'i ngwaña'an nchka 'wan ni, cha' xka chalyuu kwi tsaa wan ni, ti kwi' se'en ndi'in Ndiose ykwi' nde ni' kwan. La kan' ndi'in Ndiose lo'o tyun 'a mi angajle 'in Ni. Su'we 'a ña'an la kan'; ña'an ti' si wa ndukwa xka ki'ya Sión nde ni' kwan, ña'an ti' si nde kwa nskwa xka kichen Jerusalén nu su'we la ña'an, ngwaña'an lka la kan'.

23 Kwi' ngwaña'an, tsaa wan se'en

ndi'in ta'a sñi' Ndiose nu wa ndyaa lo'o Ni 'in nde kwa, cha' wa ndukwa nin nchga sñi' Ni lo kityi 'in Ndiose nde ni' kwan. Su'we 'a nka tiye ne' kan' se'en ndyo' ti'in ne' bra kan'. Nan wa tsaa ti wan ti kwi' se'en ndi'in Ndiose nu ku'ni biya' 'in nchga nten, nde se'en ndi'in ta'a ayman nu luwi kasiya 'in cha' 'in Jesús, cha' wa nchka kwi tyukwi ña'aan ne'.

24 La kan' ndi'in Jesús, nu wa mskan' xka cha' nu su'we la lo'oan tloo Ndiose. Su'we 'a ngwa cha' ngalu tnen ykwi' Jesús, cha' lo'o tñan nu y'ni Jesús, kan' cha' wa y'ni tyii Ndiose nchga cha' kuxi nu mdi'in 'ñaan bra kan'. Lo'o ayman Abel ni, kuxi 'a yaa to'o cha' 'in yu, bra nu ngalu tnen yu nu ngwa s'ni; mdi'in cha' kaja ti kwi' yu nu wa yjwi 'in yu bra kan'.

25 Ki'ya wan kwenta sikwa, cha' kunan su'we wan nchga cha' nu wa ykwi' Krixtu lo'o wan. Lye 'a mda Ndiose nu ti'í 'in ayman kula 'ñaan, chun' ja mslyaa ne' kunan ne' cha' nu ykwi' ayman Moisés lo'o ne' lo chalyuu re chabiya' 'in Ndiose; ja ngwa xnan ne' kan' 'in Ndiose. Lo'o tnun la cha' ka 'ñaan ni, si ja kunaan cha' nchkwi' Krixtu nu mdo'o se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan mdiyan lo chalyuu re; lo'o ni, wa ndyaa tukwa Ni xiya' nde se'en ndi'in Ndiose.

26 Laja nu ykwi' Ndiose lo'o nten s'ni, ti kwi' bra kan' lye 'a mñan chalyuu; lo'o ni, nde ndiya xka cha' nu wa ykwi' Ni lo'oan: “Xiya' ti ku'niin cha' kiñan tyukwi ña'aan chalyuu, lo'o ti kwi' bra kan' xñaän ña'aan ni' kwan” ndukwin Ni.

27 Bra nu ndukwin Ni “Xiya' ti”, ngwaña'an ka biya' tian' cha' ndi'in cha' xñan Ni nchga nan nu wa ngwiñan Ni, kulo tsu' Ni 'in nan kan' bra kan'. Sa kwa ti nan nu nsu'wi 'in Ndiose ykwi', kan' ti nan nu kanun bra kan', cha' ja ka katin ran siya' ti.

28 Kwi' ngwaña'an, ja xa'an 'a chalyuu kwi nu wa mjwi 'ñaan chun' Krixtu, ja siya' tyii chalyuu kan'; kan' cha' tyaan xu'we 'in Ndiose sikwa. Ku'niin tnuan 'in Ni, cha' ngwaña'an nchka ti' Ni cha' ku'nian. Kuwe 'a

tian' 'in Ni cha' tnun 'a cha' ndi'in 'in Ni; nchga tsan ku'niin tnuan 'in Ni sikwa.

²⁹ Ti kwi' Ndiose nu ngi'niin tnuan 'in, chañi cha' ka 'in Ni ku'ni tyii Ni 'ñaan ska bra ti, sa ña'an lka si skian ska lo kii' tnun, si nu nchka ti' Ni ku'ni Ni ngwaña'an.

13

Tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian lo chalyuu

¹ Ti chka t'nan ti' wan 'in ta'a msñi wan cha' 'in Krixtu, ku'ni wan cha' su'we lo'o ne' kan'.

² Tyu'wi ti' wan cha' chkwi' su'we wan lo'o nchga ne' xka kichen, nu tiyan na'an tyi wan; ta wan se'en tyi'in ne' kan', cha' ngwaña'an y'ni ayman kula 'wan nu ngwa s'ni, lo'o chun' ndi'in la ngwa biya' ti' ne' cha' angajle 'in Ndiose nu ndi'in nde ni' kwan ngwa ne' kan' nu yan na'an tyi ne'.

³ Tya'an cha' tiye wan sa ña'an ka taya' wan 'in ta'a msñian cha' 'in Ndiose nu nsu'wi ni' ña'an chkwan, ña'an ti' si ti kwi' wan nsu'wi wan nde kwa lo'o ne'. Kwi' ngwaña'an, taya' wan 'in ne' ta'aan nu lye 'a ndijin nu ti'í chun' ti'í ti' nten 'in ne'; taya' wan 'in ne' kan', ña'an ti' si 'wan, ti ykwi' ti wan, ndijin wan nu ti'í lo'o ne'.

⁴ Ta'a wan ndi'in cha' tyi'in su'we wan lo'o kwilyo'o wan; ja ku'ni wan cha' kuxi lo'o kwilyo'o wan, kwi' ja tyi'in cha' 'wan lo'o xka nten nu ja lka kwilyo'o wan. Ta Ndiose nu ti'í 'in nchga nten nu ku'ni cha' kuxi ngwaña'an, ta Ndiose nu ti'í 'in nten nu sten yu'wi lo'o kwilyo'o xka nten.

⁵ Ja xu'wi tiye wan xkwi' cha' 'in tñi; su'we si kala' ti' wan lo'o sa kwa ti nan nu nsu'wi chin' 'wan. Nan wa ykwi' Ndiose cha' re lo'oan: “Ja kulaa yaän' 'aän 'wan” ndukwin Ni, “ja xnuün 'aän 'wan ngwa ti ña'an.”

⁶ Kan' cha' nde ña'an tya'an cha' tiye wan cha' ka ngula la ti' ni' kasiya 'wan kwenta skaa wan:

Ykwi' X'naän lka nu ndaya' 'ñaän.

Ja n'ni cha' kutseän sikwa, cha' ja ka 'a ku'ni nten cha' kuxi lo'oün.

⁷ Tyaa yu'wi ti' wan 'in ayman ta'a wan nu ngwa ndloo la 'wan chabiya' 'in Jesucristo; ti kwi' ne' kan', ykwi' ne' cha' 'in Ndiose lo'o wan ti kulo, kan' cha' tya'an su'we cha' tiye wan cha' 'in tñan su'we nu y'ni ne' kan' lo chalyuu. Lo'o 'wan, ku'ni wan sa ña'an nu y'ni ne' kan' cha' su'we 'a yaa ña'an ti' ne' cha' 'in Ndiose.

⁸ Ja nxa'an Jesucristo. Sa ña'an nu ngwa Ni nu ngwa s'ni 'a, kwi' ngwaña'an lka Ni ni, lo'o ti kwi' ngwaña'an ka Ni nu ndyaa nde loo la.

⁹ Ja ta wan chabiya' kwa'u nten xka la cha' 'wan, xka cha' nu ja su'wa nchkwi' lo'o cha' 'in Jesús, cha' ja xi'in chun' wan tuwiin nu ñi. Su'we la si kanun tsaa nchga cha' 'in Ndiose ni' kasiya 'ñaan, cha' nchga bra kuwe tian' 'in nchga cha' su'we nu ngi'ni Ni lo'oan. Lo'o ja ka kanun su'we cha' 'in Ndiose ni' kasiya 'ñaan xa nu kunaan xka ta lee nu tatsaa nten 'ñaan cha' xñian, xa nu nchkwi' ne' cha' ja su'we kuan ska loo nan nchkuan. Ni siya wa ynaan 'aan lee kan' nu ngwa xkan', ja nganun su'we la tiyeän xa wa y'nian tñan kan'.

¹⁰ Xka ña'an y'ni Krixtu bra nu ngujwi yu lo wsi, cha' ngwa yu lomstan cha' katin ki'ya nu ndukwian tloo Ndiose, cha' tnun la siya' ti tñan nu y'ni Krixtu ke lomstan nu nxytya sti jo'o kula 'in ne' judío. Kan' cha' nchga nten nu ti ndyaa ña'an 'a ti' 'in sti jo'o kula kan', ja ka tyi'in su'we ne' kan' lo'o Krixtu.

¹¹ Ni siya x'nan sti jo'o 'in ne' judío ni, xkwi' lo'o tnen 'ni ndijyan lo'o sti jo'o kan' loo jo'o se'en kti 'a ni' lyaa kan', cha' katin ki'ya nu ndukwi nten tloo Ndiose bra kan'. Xa wa mdyii ngwa tñan kan', ndyaa lo'o ne' 'in nchga kuna' 'ni nu lka lomstan kan' tu'wa kichen; la kan' ndikin ne' kuna' kan'.

¹² Ti kwi' ti cha', tu'wa kichen mdi-jin Jesús nu ti'í, cha' kaja ña'an katin cha' kuxi nu ndi'in 'in nten, bra nu ngalu tnen ykwi' yu cha' ngujwi yu lo wsi bra kan'.

¹³ Lo'o nan, su'we si ja kutseän, ni siya tsaa lo'o ne' 'ñaan cha' ta ne'

nu ti'í 'ñaan cha' 'in Jesús, ña'an ti' si su'wa tsaan lo'o Jesús.

¹⁴ Lo chalyuu re ja ndiya se'en su'we se'en kanuan; xkwi' nan ndi'iin taan ña'an bra nu tyaan la xka se'en nu su'we la ti, se'en tsaan xa wa mdyii chalyuu re.

¹⁵ Kan' cha' nchga tsan ku'niin tnuan 'in Ndiose cha' 'in Jesús; ña'an ti' si taan lomstan 'in Ni, kwi' ngwaña'an lka xa nu tyukwi ti tiyeen ku'niin tnuan 'in Ni. Lo'o ngwaña'an, j'su'we 'a si nchga tsan chkwian' cha' tnun 'a cha' nu ndi'in 'in Ndiose Stian!

¹⁶ Lo'o ja ka ndaja ti' wan ku'ni wan nchga cha' su'we, cha' ngwaña'an taya' wan 'in ta'a nten wan; kan' lka tñan nu ndiya ti' Ni cha' ku'nian cha' 'in Ni.

¹⁷ Kunan wan cha' nchkwi' nten nu nka tñan cha' 'in ska ta ne' ta'a wan; ku'ni wan nchga tñan nu kulo ne' kan' wan. Tnun 'a tñan nu ndi'in 'in ne' kan', cha' nduwe 'a ti' ne' sa ña'an tñan nu ngi'ni wan kwenta skaa wan; ndi'in cha' tijin ne' kwenta 'in Ndiose ykwi' si chañi cha' ti nganan su'we wan cha' 'in Ni. Lo'o su'we la nka tiye ne' kan' si ndiya ti' wan ku'ni wan sa ña'an tñan nu chkwí' ne' lo'o wan; si nu ja ku'ni wan ngwaña'an ni, ka xi'in ti' ne' kan' bra kan', lo'o ja ka 'a taya' ne' 'wan bra kan'.

¹⁸ Lo'o ngwaña'an, ti chkwí' wan lo'o Ndiose cha' 'ware. Tyukwi ti tiye ba jlyo ti' ba cha' ja ska cha' kuxi ndi'in 'wa cha' ka jyu'u ti' ba. Nchga bra nka tiye ba ku'ni ba nchga cha' nu su'we la cha' 'in Ndiose.

¹⁹ Kan' cha' xiya' njñaän 'aän 'wan, cha' ta'a ti chkwí' wan lo'o Ndiose cha' 'ñaän. Ja chan ku'ni Ni cha' tyaän ndla la nde se'en ndi'in wan bra kan'.

Mslaa' yu 'in ne'

²⁰ Ndiose lka nu y'ni tñan cha' ndyu'u Jesucristo nu nka X'naan xiya', xa wa ngujwi Ni. Lo'o ni, lka Jesús ndloo la ti, cha' ku'ni Ni kwenta 'ñaan nu lkaan nten 'in Ni, ña'an ti' si ngi'ni Ni kwenta 'in slya' 'in Ni, cha' ngujwi Ni cha' 'ñaan. Bra nu ngujwi Jesús ni, kan' mskan' Ni cha'

lo'o nchga nten 'in Ni, ska cha' kwi nu ja tsaa tii 'a siya' ti.

²¹ Ndiose y'ni cha' tiin ti tyi'in kasiya 'ñaan lo chalyuu, lo'o ni, nchka tiän' cha' su'wa ya' Ni 'wan nchga se'en lyiji 'wan, cha' ka ku'ni wan nchga tñan, sa ña'an tñan nu nchka ti' Ni cha' ku'ni wan. Lo'o nchka tiän' cha' ku'ni Ni lo'oan nchga nan nu su'we la nka tiye Ni, chabiya' 'in Jesucristo. Lo'o ngwaña'an nan, ja tsaa tii 'a cha' ku'niin tnuan 'in Krixtu. j'Ngwaña'an ka sikwa!

²² 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, ku'ni wan cha' tlyu ti' 'ñaän, talo wan chin' 'ñaän, kunan wan cha' nu nchkwiin' re. Ja ka'an 'a cha' nda'aän lo kityi re, lo'o nchka tiän' cha' kanun su'we la cha' kan' ni' kasiya 'wan.

²³ Lo'o xka cha' nchka tiän' katsaän' 'wan ni, cha' wa ngulaa ne' 'in Timu, ta'aan nda'aan tñan, se'en yu'wi yu ni' ña'an chkwán; bra nu tsa'aän, tsa'aän lo'oün 'in yu bra kan', si ndla ti kala yu se'en ndi'iin.

²⁴ Ta wan kasiya 'ñaän 'in nchga ne' nu nka ndloo 'wan cha' 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an ta wan kasiya 'ñaän 'in nchga ne' ta'a wan nu msñi cha' 'in Ndiose. Nchga ne' nu ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose nu ndi'in nde Italia re, lo'o ne' kan' nchka ti' ne' ta ne' kasiya 'wan.

²⁵ Lo'o nchka tiän' cha' tyu'wi ti' wan nchga bra cha' xkwi' su'we ti ngi'ni Ndiose lo'oan ta'aan.

Kityi nu ngwa'an Santiago

¹ Santiago lkaän nu nda'aän kityi re cha' tsaa nde se'en ndi'in wan, ta'a nten 'in Ndiose nu ndyaa wan ña'an chalyuu. Tñan 'in Ndiose lkaän, kwi' ngwaña'an lkaän tñan 'in Jesucristo nu nka X'naan. Nchka tiän' taän kasiya 'wan ta'a wan.

Bra nu ta Ndiose cha' tiya 'ñaan skaan

² 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, si lye 'a nda'an cha' tiye wan chun' nchga nu ti'í nu ndijin wan, ja n'ni cha' ka xi'in 'a ti' wan bra kan'; ka su'we 'a ka tiye wan bra kan',

³ cha' xa nu wa ndalo wan nu ti'í kan' chun' nu wa msñi su'we wan cha' 'in Jesús, bra kan' ka jlyo ti' wan cha' wa nchka la 'wan talo wan lo chalyuu.

⁴ Ku'ni wan cha' talo wan tyukwi tyempu nu ndi'in wan lo chalyuu, sa ña'an bra nu tyii nu ti'i 'wan, cha' ka wan nten nu tyukwi ti tiye, nten nu ja ska nan lyiji 'in chun' msñi wan cha' 'in Jesús.

⁵ Si ndiya ya' nu ja jlyo ti' wan siya' ti sa ña'an ku'ni wan, bra kan' jñan wan xu'we 'in Ndiose, cha' ta Ni ska cha' tiya nu ki'ya ke wan sa ña'an ku'ni wan bra kan'. Su'we 'a cha' xu'we ti nda Ni nchga cha' 'in nten, lo'o ja ngi'ni tlá Ni 'ñaan xa nu nda Ni ska cha' su'we 'ñaan.

⁶ Sa kan' ti cha', bra nu jñan wan ska cha' 'in Ndiose, kan' ndi'in cha' tsaa ña'an ti' wan 'in Ni cha' nchka 'in Ni ku'ni Ni ngwaña'an; ja su'we si xi'in chun' wan 'in cha' kan', ña'an ti' si nchkwin wan cha' ja nchka 'in Ni ku'ni Ni ngwaña'an. Nten nu ngwaña'an nchkwin cha' ja nchka 'in Ndiose, lka ne' kan' sa ña'an lka kuloo' nu ndiya lo tujo'o; ndyituun kuloo' ndyaa ran la se'en ndukwa na'an kwi'in 'in ran cha' tsaa ran.

⁷ Lo'o ne' kan', ja ndi'in cha' tya'an cha' tiye ne' cha' ta X'naan ska nan 'in ne' bra kan',

⁸ chun' tukwa cha' nda'an tiye ne' kan'; ja ska cha' kaja 'in ne' bra kan'. Ska cha' chkwi' ne' ska tsan, xka tsan xka cha' chkwi' ne' kan' bra kan'.

⁹ Ka su'we ka tiye ne' ti'í ta'a msñian cha' 'in Ndiose; taya' Ni 'in ne' kan', cha' su'we la tyi'in ne' nde loo la, ni siya ndijin 'a ne' nu ti'í se'en ndi'in ne' ni.

¹⁰ Kwi' ngwaña'an, ku'ni Ni cha' ka su'we ka tiye ska nu kuliya' ta'a msñian cha' 'in Ni, ni siya tyii cha' kuliya' kan' 'in ne'; ndi'in cha' tyii nchga cha' su'we nu nsu'wi 'in ne' kuliya', sa ña'an lka xa wa mdyii cha' 'in ska keé nu ndi'ya ña'an nu nsu'wi ni' kixin'.

¹¹ Xa wa mdo'o tukwa kwichaa, nchka tikee' 'a kwan bra kan', nganaan yka keé, ngalu nchga keé, mdyii cha' ndi'ya ña'an ran bra kan'. Kwi' ngwaña'an tyii cha' 'in ne' kuliya'; bra nu ngi'ni 'a ne' tñan cha' ti kaja la cha' su'we 'in ne', ska ya' ti tyii cha' su'we kan' 'in ne' bra kan'.

Bra nu jwakii kune' xa'an 'ñaan cha' ku'nian cha' kuxi

¹² Ka su'we ka tiye nten nu ti nsñi cha' 'in Jesús, ni siya tyijin ne' ka'an 'a nu ti'í. Su'we si chan talo ne', xa wa mdyii cha' ti'í kan' 'in ne', cha' kaja chalyuu 'in ne' nu ja tsaa tii 'a bra kan'; kan' lka cha' su'we nu wa ndukwin Ndiose cha' ta Ni 'in nten nu su'we 'a nka tiye ña'an 'in Ni.

¹³ Bra nu jwakii ska cha' kuxi 'ñaan, ja su'we cha' chkwian': "Ndiose y'ni cha' nñi lyo'o cha' kuxi re 'ñaan." Ja nñi lyo'o Ni 'in nten cha' ku'ni ska cha' kuxi; kwi' ngwaña'an, ja ndiya 'a cha' kuxi nu ka kwiñi lyo'o 'in Ni.

¹⁴ Bra nu jwakii cha' kuxi 'ñaan, kan' lka tyempu nu ja ndukwaan ska cha' 'in Ndiose; bra kan' ti kwi' cha' kuxi nu nsu'wi ni' kasiya 'ñaan, ti ykwiin' tian, kan' lka nu ndatsaa 'ñaan cha' ti ku'niin laan cha' kuxi.

¹⁵ Ndiya la tian' ku'nian cha' kuxi kan', ni siya nchka tnun la ki'ya 'ñaan; chun' ndi'in bra nu ndya'an tian' ngi'nian cha' kuxi kan', bra kan' ja

nchka kulaa yaan' 'in ran, bra kan' tyisnaan xi'in chuan' 'in chalyuu su'we nu wa mjwi' ñaan.

¹⁶ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Ndiose, ndiya 'a tiän' ña'aän 'wan: ja ta wan chabiya' cha' kwiñi lyo'o kune' xa'an 'wan.

¹⁷ Nchga cha' su'we nu ndyiji' ñaan ni, nchga cha' nu chañi cha' xkwi' su'we ran, nde se'en ndi'in Ndiose siya' ti ndyo'o cha' kan', ti kwi' Ndiose nu mñan nchga xaa tnun nu nsu'wi ni' kwan. Ska ti cha' nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan; ja ndla 'a ti ka xa'an cha' nu nka tiye Ni, chun' ja n'ni cha' xi'in chun' Ni 'in ska cha' nu wa ykwi' Ni lo'o nten.

¹⁸ Nchga cha' nu ñi lka cha' 'in Ndiose, wa ngwa'u Ni 'ñaan cha' kaan nten 'in Ni, cha' ngwaña'an ngwa ti' Ni cha' ka; nchka ti' Ni cha' kulo ndukwa la kaan nten 'in Ni, cha' kaan tlyu la 'in nchga lo nan nu wa mñan Ni, ngwaña'an nchka ti' Ni.

Cha' kti nu chañi ndi'in cha' ku'nian chabiya' 'in Ndiose

¹⁹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Ndiose, cha' su'we 'a nka tiyeän ña'aän 'wan, n'ni cha' ki'ya wan kwenta 'in cha' nu chkwiin' re. Ta'aan ndi'in cha' ndla ti kunaan cha' nu chkwi' nten lo'oan, ni siya tiya' ti xkwean 'in ne', tiya' 'a kasin' tian' 'in ne'.

²⁰ Cha' nu bra nu kasin' tian', ja ka ku'nian cha' su'we nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian lo chalyuu.

²¹ Kwi' ngwaña'an, ndi'in cha' kulaa yaan' nchga cha' chen ña'an, nchga cha' kuxi nu ti ndi'in ni' kasiya 'ñaan. Tukwaan cha' 'in Ndiose sikwa, su'we ti xñian nchga cha' nu wa ykwi' Ni lo'oan, cha' kanun cha' kan' ni' kasiya 'ñaan, kan' lka cha' nu ka kulaa 'ñaan 'in cha' kuxi nu njwakii 'a 'ñaan.

²² Sa kan' ti cha', ndi'in cha' tukwaan nchga cha' nu ndu'u Ni 'ñaan, si'i nan kunan tian cha' kan'; ti ykwiin' tian ñi lyo'oan 'ñaan, si xkwi' nan nnan tian cha' kan', lo'o ja ngi'nian kasu 'in cha' kan'.

²³ Nchga nten nu nchka ti' kunan cha' nu nchki' Ni lo'oan, lo'o bra

kan' ja xlyaa ne' ku'ni ne' kasu 'in cha' kan', lka nten kan' ña'an ti' nten nu nduun ña'an kwi'ya 'in ne', ti ykwi' ti ne' lo ska kunan;

²⁴ ndla ndsaa ti ña'an kwi'ya ne' 'in ne', lo'o bra wa ndyaa ne', bra ti kjlyaa ti' ne' sa ña'an ña'an ne' bra kan'.

²⁵ Taya' Ndiose 'in nchga nten nu chañi kunan cha' su'we nu nchki' Ni lo'oan, cha' kanun ni' kasiya 'ñaan; kan' lka cha' nu taya' 'ñaan cha' ka tyi'in su'we tiyeän. Si su'we ti ku'nian lo chalyuu, si ku'nian nchga tñan nu ndu'u Ni 'ñaan nchga tsan nu ti tyi'ian lo chalyuu, su'we 'a ka 'ñaan bra kan'. Si'i nan nnan tian cha' kan', lo'o kan' kjlyaa tian' ran chun' ndi'in la.

²⁶ Ja chan ndiya chin' ta'a wan nu xke' ti' cha' kti 'a ngi'ni ne', ti ykwi' ti ne'. Cha' kwiñi ti ngi'ni ne' ngwaña'an, si ja nduwe ti' ne' sa ña'an chkwi' ne' lo'o nten; ti ykwi' ti ne' ñi lyo'o ne' 'in ne' cha' kti ne' bra kan'.

²⁷ Bra nu tyukwi' ti tiyeän siya' ti ku'nian cha' kti 'in Ndiose Stian, lo'o si'i tukwa cha' nsu'wi tiyeän, nde ndiya cha' kti nu nchka la ti' Ndiose Stian cha' ku'nian bra kan'. Ndi'in cha' tayaan' 'in nu xuwe ti'i, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' tayaan' 'in nu kuna'an nu nganun ska ti, bra nu ndijin 'a ne' nu ti'í lo chalyuu; ti kwi' ti cha', ja su'we sten yu'wian lo'o ya ña'an ti cha' kuxi nu nsu'wi lo chalyuu.

2

Ska ti biya' ku'nian cha' su'we lo'o nchga nten nu ndijyan se'en ndi'ian

¹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesucristo, ti kwi' X'naan nu ndi'in se'en nu su'we 'a ña'an ni' kwan, ja su'we si ska ña'an nka tiye wan ña'an wan 'in ska nten; su'wa ndi'in cha' ku'ni wan lo'o nchga nten, kan' nu su'we la.

² Ja chan kan tyun lo nten se'en ndyo' ti'in wan, ni siya nu kuliya' nu nsu'wi kwii' oro ya', kwi' su'we 'a ña'an ste' ne', ni siya nu ti'í nu msun 'a ste' ne'.

³ Ja su'we si lye 'a ku'ni tnun wan 'in ska nten nu nchku' te' nu wjñun

'a. Ja su'we chkwi' wan lo'o ska nu kuliya' kan': "Tyukwaa chin' lo yka xlya su'we re, yu kula", lo'o ti kwi' bra chkwi' wan cha' re lo'o ska nu ti'i: "Nde kwa ti tyuun. O ta tyukwaa chin', ni siya lyuu ti kwa."

⁴ Ndukwi wan ki'ya bra kan', cha' ska ña'an nka tiye wan ña'an wan 'in skaa nten, kwi' ngwaña'an kuxi ti nka tiye wan ña'an wan 'in xka nten bra kan'.

⁵ 'Wan ta'aän nu ndiya 'a tiän' 'wan, ki'ya wan kwenta sa ña'an lka cha' re, cha' wa ngulo suwi Ndiose 'in nten nu ti'i cha' ka xñi su'we ne' cha' 'in Ndiose, cha' ta Ni ska chalyuu su'we 'in ne' kan' bra kan', ti kwi' chalyuu kwi nu ndukwin Ni cha' kaja 'in nten nu su'we 'a nka tiye ña'an 'in Ndiose. Ni siya ti'i 'a nten kan' lo chalyuu, kuliya' 'a ne' tloo Ndiose.

⁶ Ja su'we ngi'ni wan, cha' nda wan cha' wjyu'u 'in nu ti'i. Ngi'ni tnun wan 'in nu kuliya' kan', lo'o ti kwi' nu kuliya' lka nu ti'i ti 'wan, ti kwi' nu kuliya' lka nu ndya'an lo'o 'wan tloo ne' wsiya.

⁷ Ti kwi' ne' kan' lka nu nchkwi' 'a cha' kuxi 'in Jesús, ti kwi' Ni nu su'we 'a nsu'wi tiye 'in Ni.

⁸ Su'we 'a si chañi cha' ndukwa wan tñan nu ngulo Ndiose ti kulo, ti kwi' cha' nu ndukwa lo kityi kula re: "Ndi'in cha' chka t'nan ti' wan 'in ta'a nten wan, sa ña'an lka si chka t'nan ti' wan 'wan, ti ykwi' ti wan" ndukwin kityi.

⁹ Bra nu ska ña'an ngi'ni wan lo'o ska nten, kuxi ngi'ni wan lo'o bra kan', ndi'in ki'ya 'wan tloo Ndiose bra kan'; ngwaña'an ndyo'o cha' nu ndukwa lo kityi kula kan'.

¹⁰ Nten nu ndukwa nchga tñan nu ngulo Ndiose 'ñaan, Lo'o kan' nsu'wi ni siya ska ti cha' kuxi nu ngi'ni ne' kan', ska ti biya' ndukwi ne' ki'ya, sa ña'an lka si ja ndukwa ne' siya' ti nchga tñan nu wa ngulo Ni 'ñaan.

¹¹ Ndiose lka nu wa ykwi' ta'a tyukwaa cha' nu ndukwa re: "Ja tyi'in cha' 'wan lo'o kwilyo'o xka nten" ndukwin Ni; kwi' ngwaña'an ykwi' Ni: "Ja

kujwi wan 'in ta'a nten wan" ndukwin Ni. Si kujwi wan 'in ta'a nten wan ni, ndi'in ki'ya 'wan sikwa, ni siya ja ya tyi'in cha' 'wan lo'o kwilyo'o xka nten; ska ti biya' wa ngulaa ya' wan cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'oan bra kan'.

¹² Wa ytsa' Jesús 'ñaan ska cha' su'we nu kanun ni' kasiya 'ñaan, cha' taya' Ni 'ñaan cha' su'we ti ka tiye. Ndi'in cha' chkwian' cha' su'we, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' ku'nian cha' su'we bra nu ti ndi'ian lo chalyuu, cha' wa tiya ti tsan nu ku'ni biya' Ni 'in nchga nten chalyuu.

¹³ Lo'o kan' si ja ngwa t'nan tian' 'in ta'a ntean, ja ka chka t'nan ti' Ni 'ñaan bra nu ku'ni biya' Ni 'ñaan; nten nu chka t'nan ti' 'in ta'a nten, kan' lka nu su'we la ka cha' 'in bra nu ku'ni biya' Ni 'in nten chalyuu.

Ndiya tñan su'we cha' ku'nian xa waytean cha' 'in Ndiose

¹⁴ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, bra nu ja ngi'nian cha' su'we nu taya' 'in ta'a ntean, ja ka chkwian' cha' ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesús. Ja xlyaa Ni kulaa Ni 'ñaan ngwaña'an.

¹⁵ Ja chan ndiya ne' ta'a ndyo' ti'in wan nu lyiji 'a ste' ne', nu lyiji 'a nan ku ne', ni siya yu ki'yu, ni siya ne' kuna'an.

¹⁶ Si chkwi' wan cha' re lo'o ne' kan': "Ndiose taya' 'wan" nchkwin wan 'in ne'. "Ku' wan ste' wan, cha' ka tsun ti' wan, ku su'we wan tyaja" nchkwin wan 'in ne', lo'o ja nda wan nan nu lyiji 'in ne' kan' bra kan', ¿ta su'we xke' ti' wan cha' chkwi' wan ngwaña'an lo'o ne' a? Ja su'we chkwi' wan ngwaña'an;

¹⁷ wa mjlyaa ti' wan cha' 'in Ndiose si chkwi' wan ngwaña'an; ja ka chkwian' lo'o nten cha' wa ytean cha' 'in Ndiose, si ja lo'o ku'nian cha' su'we nu taya' 'in ta'a ntean.

¹⁸ Ja chan chkwi' ska nten lo'oün: "Su'we 'a cha' 'wan cha' msñi wan cha' 'in Ndiose. Na' ni, nxke' tian' cha' ya' la cha' 'in Ndiose ni siya ku'niin tiän cha' su'we lo'o nten, ni siya ja tsaa ña'an lye tiän'" nchkwin

yu. Su'we sikwa. Nde lka cha' nu chkwiin' lo'o yu kan' bra kan': "Katsa' wan 'ñaan sikwa si chañi cha' wa msñi wan cha' 'in Ndiose, ni siya su'we ti ngi'ni wan lo'o nten; lo'o na' ni, bra nu ña'an wan 'ñaan cha' ngi'niin cha' su'we lo'o nten, bra kan' ka biya' ti' wan cha' chañi cha' msñiin cha' 'in Ndiose" chkwiin' lo'o yu kan'.

¹⁹ Wa ndyaa ña'an ti' wan cha' ska ti Ndiose nsu'wi chalyuu. Su'we 'a, lo'o nchga kwi'in xa'an ndyaa ña'an ti' ran cha' kan'; kwi' ngwaña'an, lye 'a nchkwan kwi'in xa'an kan', cha' ngitsen 'a ran 'in Ndiose.

²⁰ Ndi'in cha' ka biya' ti' wan, cha' ja chañi cha' msñian cha' 'in Ndiose si ja ku'nian cha' su'we nu taya' 'in ta'a ntean.

²¹ Nde ña'an ngwa biya' ti' Ndiose cha' ngwa su'we kasiya 'in Abraham nu ngwa s'ni, ayman kula 'ñaan ni. Na'an Ni cha' mslyaa yu kula mda yu sñi' ykwi' yu, nu lka Isaac kan', cha' ka yu ska lomstan.

²² Wa y'ni Abraham ska tñan sikwa. Chun' tñan nu y'ni yu kula kan' ngwa biya' ti' Ndiose cha' wa ynan yu cha' nu ykwi' Ni lo'o yu; ndyaa ña'an 'a ti' yu kula cha' kan', kan' cha' mslyaa yu ku'ni yu tñan kan'.

²³ Kan' lka cha' nu ndukwa lo kityi kula se'en nchkwi' re: "Msñi Abraham cha' 'in Ndiose, kan' cha' ykwi' Ni cha' 'in Abraham cha' ngwa yu ska nten nu luwi 'a kasiya 'in." Ta'a su'we nsu'wi Ndiose ngwa Abraham bra kan', ndukwin kityi.

²⁴ Ngwaña'an ka biya' ti' wan sikwa, cha' xlyaa Ndiose tukwa cha' nu nchkwi' nten nu ngi'ni cha' su'we, si'i cha' nchkwi' ti ne' cha' ndyaa ña'an ti' ne' 'in Ni.

²⁵ Kwi' ngwaña'an msñi Ni cha' nu ykwi' nu kuna'an tsaa ti' nu ngwa naan Rahab; mdukwa Ni cha' nu ykwi' nu kuna'an kan', sa ña'an si ngwa nu kuna'an kan' ska nten nu su'we, cha' su'we 'a tñan y'ni ne' tloo Ndiose. Wa mda Rahab se'en mdi'in tukwa nu ki'yu ne' Israel nu mnan ti yaa na'an kichen tyi nu kuna'an; bra kan' ngwa'u nu kuna'an xka tuwiin

'in yu se'en tyaa su'we ti yu kan', cha' xnan yu 'in yu xa'an bra kan'.

²⁶ Kwi' ngwaña'an nan ni, si chkwian' cha' wa ytean cha' 'in Ndiose, lo'o ja ngi'nian cha' su'we nu tayaan' 'in ta'a ntean, bra kan' lkaan sa ña'an lka nten nu wa ndyaa kasiya 'in cha' wa ngujwi ne'.

3

Ku'nian kwenta tu'waan cha' ja chkwian' cha' kuxi

¹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, ja su'we si tyun 'a wan nchka ti' wan kwa'u wan 'in ta'a nten wan; ya' la si chin' ti nan kaan mstru cha' kwa'uan cha' 'in Ndiose 'in ta'aan. Wa jlyo ti' wan cha' lye 'a ña'an kwi'ya ne' 'ñaan nu lkaan mstru, kan' cha' ndla 'a chkw' ne' 'ñaan si chen ña'an tyo'o tñan nu ngi'nian xa wa ngwa'uan 'in ta'aan.

² Chañi lka cha' nchgaan ndiya ya' ndyo'o tsaa cha' tu'waan bra nu nchkwian' lo'o ta'a ntean; ja tukwin ndiya nu ja ya tyo'o tsaa cha' tu'wa siya' ti, bra nu nchkwi' yu lo'o ta'a nten yu. Si ndiya nten nu su'we ngi'ni kwenta tu'wa ne' cha' ja chkw' 'a ne' ska cha' kuxi tyukwi ti tiye ne' siya' ti. Ja chan ka ku'ni ne' kwenta ña'aan ne' ska ti ne', si ngwaña'an. Tukwi 'a cha' ku'nian kwenta 'ñaan, ti ykwiin' tian, cha' ja chkw' 'aan cha' kuxi.

³ Nde ña'an ngi'nian lo'o ska kwiyu. Nsu'waan chkwian' tu'wa i', cha' bra kan' ka kuloan tñan 'in i', cha' tsaa lo'oan 'in i' la se'en nchka tian' cha' tsaan.

⁴ Xka ña'an ngi'ni nten nu ndlya' ska yka na'an. Nten nu nka ndloo 'in yka na'an, bra nu kala' yu ska ya' xuwe nu ndukwa tu se'en yka na'an kan', ka 'in yu tsaa lo'o yu 'in ran la se'en nchka ti' yu cha' tsaa yu lo'o. Ni siya tnun 'a yka na'an kan', ni siya lye 'a nskwa kwi'in nu ndya'an lo'o 'in ran, ka 'in yu tsaa lo'o yu 'in ran la se'en nchka ti' yu tsaa yu.

⁵ Kwi' ngwaña'an lka ska cha' nu nchkwian'. Nxke' tian' cha' lyu' ti ltsean' nu nsu'wi tu'waan. Lo'o ka'an 'a cha' tnun nchkwian' lo'o ran,

ndiya ya'. Tukwi 'a cha' ku'nian kwan tu'waan, cha' ja chkwian' cha' kuxi ngwaña'an. Ti kwi' ti cha', ka'an 'a cha' kuxi ka ku'ni ska cha' nu chkwian'; sa ña'an lka cha' chin' ti kii' kunanjo'o cha' xñi kii' 'in kixin' tnun, lo'o ka'an 'a kixin' nskin bra kan',

⁶ ngwaña'an lka ska cha' nu chkwian'; si'ya cha' kan' ka tyisnan xka chalyuu nu kuxi 'a 'ñaan, xa wa yten cha' kuxi kan' ni' kasiya 'ñaan. Tyisnan kanen cha' kuxi kan' tyukwi ña'an bra kan'. Lo'o ska cha' nu chkwian' tian, tyisnan skwen tikeañ' bra kan'; lo'o kii' kan' ni, nde lo jwlyaa siya' ti ndyo'o ran ndijyan nganen ran nchga se'en ndi'ian.

⁷ Nchka 'in nten chalyuu ku'ni msu 'in nchga lo 'ni tlá, ni siya 'ni nu nda'an kiya' ti, ni siya 'ni nu ndyukwi kwan, ni siya 'ni nu nsuwe' ni' lyuu, ni siya 'ni nu nsu'wi lo tujo'o. Ngi'ni msu nten 'in nchga lo 'ni kan'.

⁸ Lo'o ska cha' nu nchkwian' ni, ja ka 'ñaan ku'ni msuan 'in ran, cha' ja chkwian' 'aan cha' kuxi lo'o nten. Kuxi 'a tu'waan; ja nchka 'ñaan ku'nian kwenta tu'waan, ti ykwiin' tian. Ña'an ti' tyi'a tlá nu nsu'wi tu'wa kuan, ngwa ña'an lka tu'waan, cha' nsu'wi 'a cha' kuxi nu nchkwian'.

⁹ Tukwa lo cha' nchkwian': su'we nchkwian' lo'o Ndiose Stian bra nu ngi'niin tnuan 'in Ni cha' lka Ni X'naan; chun' ndi'in la ndaan ki'ya 'in ta'a ntean xa nu nchkwian' lo'o ne', ni siya wa ngwiñan Ni 'ñaan ta'aan nu lkaan nten chalyuu cha' kaan sa ña'an lka ykwi' Ni.

¹⁰ Ti kwi' tu tu'waan ndyo'o nchga cha' nu nchkwian', ni siya cha' su'we nu nchkwian' lo'o Ndiose, ni siya cha' kuxi nu nchkwian' lo'o ta'a ntean. 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, ja su'we cha' ka ngwaña'an.

¹¹ Ja ndukwa tyi'a su'we ska ni chku tiyu su'wa ti lo'o tyi'a xee'.

¹² Kwi' ngwaña'an lka lo'o yka nu ndyo'o nan xi kuan; ja ka tyo'o nstin lo yka kisu, ti kwi' ti cha', ja ka tyo'o kisu lo yka ju'wa; ja ka xtiyaa' ran. Kwi' ngwaña'an, ja kaja tyi'a nu su'we ndi'yu se'en ndukwa tyi'a xee'.

Bra nu chañi cha' su'we 'a nchka biya' tian' ska cha'

¹³ Bra nu xke' ti' wan cha' su'we 'a nchka 'wan nchkwian' wan, cha' su'we 'a nnan wan ska cha' nu nchkwian' nten lo'o wan, bra kan' xkwi' su'we ti ku'ni wan bra nu ndi'in wan lo chalyuu, cha' ka ki'ya xka ta nten kwenta 'wan cha' nten su'we lka wan. Ja ka'an 'a cha' tnun xu'wi tiye wan ña'an wan 'in nten cha' nchka 'a 'wan ngwaña'an, su'we ti chkwian' wan lo'o ne'.

¹⁴ Ja ka chkwian' nten 'wan cha' nten su'we lka wan si liye' ti' wan, si kuxi 'a nda'an cha' tiye wan ña'an wan 'in nten, si xkwi' tñan 'wan, ti ykwi' ti wan, nka tiye wan; nan ñni lyo'o wan 'in ta'a nten wan si ngwaña'an ngi'ni wan, lo'o nsu'wa nchkwian' wan cha' nu ñi nu wa nda Ndiose cha' kan lo chalyuu, cha' ngwaña'an siye' 'a ngi'ni wan.

¹⁵ Si'i nde se'en ndi'in Ndiose ndyo'o cha' kuxi nu nchkwian' wan, ska cha' kuxi nu nsu'wi lo chalyuu re lka cha' kan'; ska cha' nu wa ytsa' ykwi' kune' xa'an 'wan lka cha' nu nchkwian' wan bra kan'.

¹⁶ Bra nu liye' tian' 'in ta'a ntean, bra nu xkwi' tñan 'ñaan ti ykwiin' tian nka tiyeen, ja ka su'wa cha' 'ñaan lo'o ta'a ntean bra kan'; nchga lo cha' kuxi ka ku'nian bra kan'.

¹⁷ Nchga cha' nu nda Ndiose 'ñaan cha' chkwian' lo'o nten, xkwi' cha' su'we lka kan'; ja mxtiyaa' cha' su'we kan' lo'o cha' kuxi, ja ngi'ni ran cha' xuan lo'o ta'a ntean. Xkwi' cha' su'we nda Ni cha' chkwian' lo'o nten, cha' xkwi' cha' su'we ku'nian lo'o ne' bra kan'. Kwi' ngwaña'an, xa wa ynaan cha' kan', ndi'in cha' chka t'nan tian' 'in nten, cha' ku'nian cha' su'we nu tayaan' 'in nten; ska ti cha' nu ñi chkwian' lo'o nten, ja chkwian' tukwa cha' lo'o ne'.

¹⁸ Su'we 'a ngi'ni nten nu ja nda'an naan cha' wsuun lo'o ta'a nten, nten nu su'we 'a nka tiye nchkwian' lo'o ta'a nten. Chun' ndi'in la tyo'o tukwa ka'an la cha' su'we nu nchka ti' Ndiose cha' ka lo chalyuu bra kan', chun' cha' su'we nu nda'an cha' tiye ne' kan'.

4

Ja ku'nian ska ti cha' lo'o nten kuxi nu nsu'wi chalyuu

¹ ¿Ni cha' lka lye 'a nxuun wan lo'o ta'a wan? ¿Ni cha' lka liye 'a na'an ti' wan 'in ta'a nten wan? ¿Ni cha' lka lye 'a nxitukwi ti' wan 'in ska nan nu nsu'wi 'in ta'a nten wan? Ja nchka 'wan tyi'in tiin ti wan lo'o ta'a wan, chun' nu ndiya 'a ti' wan nchga lo cha' kuxi.

² Si nsu'wi ska cha' nu ndiya 'a ti' wan, lo'o ja ndiya chabiya' cha' kaja cha' kan' 'wan, bra kan' ndujwi wan 'in nten nu ndiya nan 'in, cha' ngwaña'an kaja cha' kan' 'wan, nchka ti' wan. Kwi' ngwaña'an, si nxitukwi 'a ti' wan ska nan nu ja nchka kaja 'wan, bra kan' chkwi' wan cha' ti' 'in nu ndi'ya loo nan kan', nxuun wan lo'o yu kan' bra kan'. Kan' cha' ja ndyiji nan nu nchka ti' wan kaja 'wan, chun' ja njñan wan ran 'in Ndiose kulo ndukwa la;

³ ni siya njñan wan ska cha' 'in Ndiose, cha' kuxi 'a tiye wan, kan' cha' ja ndyiji cha' kan' 'wan bra kan'. Sa kan' ti cha' re nda'an cha' tiye wan. Nchka ti' wan kaja 'wan nchga cha' nu kala' ti' wan, ti ykwi' ti wan, lo'o ja su'we cha' ngi'ni wan ngwaña'an.

⁴ ¡Wa ngulaa ya' wan 'in Ndiose, wa ndi'in cha' 'wan lo'o ska cha' nu kuxi 'a, si ngwaña'an ngi'ni wan! ¿Ja nchka biya' ti' wan cha' nu nxuan lo'o Ndiose si xkwi' cha' ñaan, ti ykwiin' tian, nda'an cha' tiye an a? Nan nxuan lo'o Ndiose, si ku'nian ska ti cha' lo'o cha' kuxi nu nsu'wi lo chalyuu.

⁵ Ndukwa cha' re lo kityi 'in Ndiose, lo'o si'i cha' laja ti lka ran: “Tyi'i Ndiose nu mda Ni cha' kanun ni' kasiya 'ñaan, lye 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan; lo'o bra ti ku'ni xlyaa Ni 'ñaan, si ndiya ska cha' kuxi 'ñaan.” Ngwaña'an ndukwin kityi.

⁶ Tlyu la siya' ti cha' su'we nu ngi'ni Ndiose lo'oan, cha' ndaya' Ni 'ñaan. Kwi' ngwaña'an ndukwa xka cha' lo kityi 'in Ndiose: “Ja ska nan ta Ndiose 'in nten nu xkwi' nchka ti' tyijin lyo 'in ta'a nten; lo'o ka'an 'a cha' su'we

ku'ni Ni lo'o nten nu su'we ti ndi'in lo chalyuu, nu ja ngi'ni siye' lo'o xka ta nten” ndukwin kityi kan'.

⁷ Tukwa wan cha' 'in Ndiose sikwa. Xuun ta'a wan lo'o kune' xa'an, lo'o kan' xnan nu kuxi kan', tyo'o cha' kuxi kan' se'en ndi'in wan bra kan'.

⁸ Su'we la xñi wan cha' 'in Ndiose, lo'o tukwa Ni cha' nchkwi' wan bra kan'. Si ndi'in 'a ki'ya 'wan, ndi'in cha' kulaa ya' wan 'in nchga cha' kuxi nu ndi'in cha' 'wan lo'o; kwi' ngwaña'an, ku'ni tyii wan 'in nchga cha' kwiñi nu nsu'wi ni' kasiya 'wan.

⁹ Ndi'in cha' ka xi'in ti' wan si'ya nu ka'an 'a cha' kuxi nu nsu'wi ni' kasiya 'wan; kan' cha' ni, lye xi'ya wan, lye kunan wan si'ya cha' kuxi kan'. Kunan wan ni, ni siya mdi'in styi 'a wan nu ngwa xkan' ti; ka xi'in 'a ti' wan ni, ni siya su'we 'a ngwa tiye wan nu ngwa xkan'.

¹⁰ Ka jyu'u ti' wan 'wan tloo Ndiose sikwa, si'ya ki'ya nu ndi'in 'wan, lo'o chun' ndi'in la ta Ni ska se'en nu su'we la se'en tyi'in wan nde se'en ndi'in Ni.

Ja chkwian' cha' ti' 'in ta'a ntean

¹¹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Krixtu, ja chkwii' wan cha' ti' 'in ta'a nten wan. Bra nu chkwian' kuxi 'in ta'aan, bra nu xtyaan ki'ya 'in ne', nan nchkwian' cha' kuxi 'in nchga cha' nu wa ykwi' Ndiose Stian lo'o nten ti kulo; nan nsu'wa nchkuan' 'in cha' kan'. Ngwaña'an ndyo'o cha' si chkwian' cha' ti' 'in ta'a ntean. Bra nu ja ndukwaan tñan nu wa ngulo Ndiose 'in nten ti kulo, bra nu nchkwian' kuxi 'in cha' kan', nan nsu'wa nchkuan' 'in cha' nu wa ykwi' Ni lo'oan; ngwaña'an ndyo'o cha' bra kan'.

¹² Lo'o Ndiose ni, ska ti Ndiose ngulo tñan kan' 'in nten ti kulo; kwi' ska ti Ndiose ku'ni biya' 'in nchga nten lo'o cha' kan' nde loo la. Ska ti Ndiose nchka 'in Ni kulaa Ni 'in nten, xa nu ku'ni tyii Ni ki'ya nu ndi'in 'in ne'; kwi' ngwaña'an, Ndiose lka nu nchka ku'ni tyii 'in nten siya' ti, xa nu nchka ti' ti Ni ku'ni Ni. Ja su'wa wan lo'o Ndiose, kan' cha' ja nsu'wi

chabiya' 'wan cha' ku'ni biya' wan 'in ta'a nten wan.

Ja chkwian' ka'an 'a cha' tnun lo'o ta'a ntean

¹³ Ndi'in cha' chkwii'n' ska cha' lo'o wan, cha' ndiya wan nu nchkwi' wan cha' re: “La tyaa, la wcha, tsaa ba kichen tijyu' kan'” ndukwin wan. “La kan' kanun ba tyukwi ska yijan, cha' ka'an 'a kanan ku'ni ba la kan'” ndukwin wan.

¹⁴ Ja ska cha' jlyo ti' wan siya' ti sa ña'an chalyuu nu kaja 'wan la tyaa la wcha la. Chalyuu se'en ndi'ian ni, sa ña'an lka ska koo ngaten nu sa ndijin ti ndyo'o tukwa, ngwaña'an lka chalyuu re; sa bra ti ndukwi koo ngaten, kwi' ngwaña'an bra ti ndijin yu'wi ran ndyaa ran.

¹⁵ Su'we la si chkwii' wan cha' re lo'o nten: “Nde ti tyi'in ba” nchkwin wan, “nde tñan ku'ni ba; ku'ni ba tñan kan', ska ti si ta Ndiose chabiya' ku'ni ba ngwaña'an” nchkwin wan.

¹⁶ Lo'o si'i ngwaña'an nchkwi' wan ni, cha' siye' 'a wan nchkwi' wan lo'o ta'a nten wan. Nchga ya' nu chkwii' wan cha' siye' ngwaña'an, cha' kuxi lka cha' kan'.

¹⁷ Kan' ndi'in ki'ya 'wan, cha' ja mslyaa wan ku'ni wan cha' su'we nu ngulo Ndiose tñan 'wan cha' ku'ni wan.

5

Ska cha' nu nchkwi' Santiago lo'o yu kuliya'

¹ Lo'o ni, jkunan su'we wan ska cha' nu chkwii'n' lo'o wan, 'wan yu kuliya'! Su'we la si xi'ya wan ni, kwi' kunaan wan ni, cha' 'in cha' ti'í nu ndi'in cha' tyukwa wan chun' ndi'in la,

² cha' wa mdyii cha' kuliya' 'wan ngwa ti ña'an. Wa mdyii mnu'un nchga te' wjñun 'wan, cha' wa yku kwisun' 'in ran.

³ Kwi' ngwaña'an, wa msñi kwiya' chun' nchga chkwan oro 'wan, nchga chkwan plata 'wan. Bra nu ña'an nten sa ña'an nchka 'in yu'wa 'wan, bra kan' ka biya' ti' ne' cha' kwi' ngwaña'an wa tyii ti cha' 'in ta'a kuliya' wan; sa ña'an nu mnu'un chkwan

oro lo'o chkwan plata nu nsu'wi wan, ngwaña'an wa skin ji ti wan lo kii', tyii cha' 'wan bra kan'. Ka'an 'a cha' su'we wa ndyukwan wan nu ngwa s'ni, cha' kunanjo'o 'wan lo chalyuu, lo'o bra ti tyii nchga nan nu nsu'wi chalyuu.

⁴ Ja nda wan siya' msu nu ngi'ni tñan 'wan, kan' cha' ni, kunan su'we wan chin' ki'ya nu njñan msu kan' 'wan; nde se'en ndi'in Ndiose nu nka X'nan nchga chalyuu, sa la kwa wa ynan Ni cha' nu nchkwi' nten nu wa y'ni kwa 'wan.

⁵ Xkwi' su'we 'a se'en ndi'in wan lo chalyuu; mdi'in wan ña'an ti' kuta taan, cha' xkwi' nda'an naan wan nchga cha' su'we nu kala' ti' wan lo'o. Lo'o ni, wa ndla ti tiya tsan nu kaja wan, cha' bra kan' ku'ni biya' Ndiose 'wan.

⁶ Bra nu ti ndi'in wan lo chalyuu nxyta wan ki'ya 'in yu ti'i nu ja ska cha' kuxi y'ni; ndujwi wan 'in ne', ni siya ja ndyiji ña'an lyaa ne', ti ykwi' ti ne'.

Chan taloan tyi'in taan cha' xkwen Ni ska cha' su'we nu wa mjñaan 'in Ni

⁷ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, chan talo wan cha' ndi'in ta wan 'in X'naan, sa ña'an bra kan Ni lo chalyuu xiya'. Ña'an ti' jyan nu yta ska nten, ndi'in ta 'a ne' sa ña'an bra tyo'o tya loo ran, kwi' nu ndloo 'a 'in ne' cha' kaja 'in ne'; ndi'in ta ne' sa ña'an bra ki'ya tyoo, ni siya tyoo nu ki'ya ndla la, ni siya tyoo nu ki'ya chun' ndi'in la.

⁸ Kwi' ngwaña'an 'wan ni, ndi'in cha' talo wan chan; ku'ni ngula tiye wan, cha' ja kulaa ya' wan 'in Ndiose, cha' wa ndla ti kan X'naan lo chalyuu xiya'.

⁹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Ndiose, ja chkwii' wan cha' ti'í 'in ta'a nten wan, cha' ja xtya Ni ki'ya 'wan bra kan'. Wa tiyan ti Wse nu nka ndloo nde se'en ndi'ian.

¹⁰ 'Wan ne' ta'aan, tyu'wi ti' wan sa ña'an ngwa 'in ayman kula 'wan nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose nu ngwa s'ni; chan ndalo ayman kan', ni siya lye 'a mdijin ne' nu ti'í.

¹¹ Ndukwian cha' su'we 'a ngwa tiye ayman kan', cha' wa mdalo 'a ne' bra nu mda nten nu ti'í 'in ne' bra kan'. Wa ynan wan sa ña'an ngwa cha' chan 'a mdalo ayman Job, xa nu ka'an 'a cha' kuxi ndyukwa yu. Lo'o xa wa mdyii cha' kan', ndya Ni nchga cha' su'we 'in yu kula kan' xiya'. Kwi' ngwaña'an, xkwi' nchka t'nan 'a ti' Ni ñaan, xkwi' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni ñaan.

¹² 'Wan ta'a msñian cha' 'in Ndiose, nde ndiya ska tñan nu ja su'we ku'nian siya' ti. Ja si'ya wan 'in Ndiose si ja chkwi' wan ska cha' nu ñi bra nu chkwi' wan lo'o xka nten; ja chkwi' wan "Chabiya' 'in Ndiose nu ndi'in se'en tlyu ni' kwan". Kwi' ngwaña'an, ja chkwi' wan "Chabiya' 'in ndiose nu nsu'wi lo chalyuu". Ja kulo naan wan ska nan siya' ti, cha' skan' ska cha' 'wan lo'o nten. Sa kan' ti cha' chkwi' wan lo'o nten: "Ku'niin" nchkwin wan, si ka ku'ni wan tñan kan'; kwi' ngwaña'an "Ja ku'niin" nchkwin wan, si ja ka ku'ni wan tñan kan'. Ja kaja ña'an xtya Ndiose ki'ya 'wan bra kan'.

¹³ Bra nu lye 'a ndijin ska wan nu ti'í, chun' msñi wan cha' 'in Jesús, su'we si chkwi' wan lo'o Ndiose bra kan'. Lo'o ngwaña'an, si ndiya ska wan nu su'we 'a nka tiye, su'we 'a si kula tu'wa wan ska kantu 'in Ndiose bra kan'.

¹⁴ Bra nu nskwa ska ta'a wan ti'í, bra kan' su'we xi'ya naan wan 'in ne' kula ta'a msñi wan cha' 'in Ndiose, cha' kan ne' ku'ni ne' jo'ó 'in nu ti'í kan'. Lo'o kan' jñan ne' kan' cha' tlyu ti' 'in Ndiose, cha' ku'ni Ni cha' chkaa nu ti'í kan'; lo'o bra kan' slu ne' sete rmiyu chun' yu ti'í kan' chabiya' 'in X'naan.

¹⁵ Chkaa nu ti'í kan' bra kan', cha' nu ndyaa ña'an ti' wan cha' nu wa ykwi' wan lo'o Ndiose. Ti ta Ni chalyuu 'in nu ti'í kan' xiya', kwi' ngwaña'an ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'in yu nchga ki'ya nu ndukwi yu.

¹⁶ Kan' cha' sikwa, katsa' wan ki'ya 'wan 'in ta'a wan xa nu ndi'in ki'ya 'wan, jñan wan cha' tlyu ti' 'in ne' ta'a wan lo'o Ndiose, cha' ka su'we wan

tyukwi ña'an wan xiya'. Ka'an 'a tñan ka 'in ska nten nu luwi kasiya 'in lo'o Ndiose, bra nu jñan yu ska xu'we 'in Ni.

¹⁷ Nten chalyuu ti ngwa ayman Elías; sa ña'an nu lkaan nten chalyuu, ngwaña'an ngwa yu nten. Wa mdiya ska ya' nu t'nan 'a ykwi' yu lo'o Ndiose cha' ja ki'ya tyoo lo chalyuu kan'; lo'o kan' chun' snan yijan jlu'we ja ngwi'ya 'a tyoo bra kan'.

¹⁸ Bra nu ykwi' yu lo'o Ndiose xiya', bra kan' xiya' ngwi'ya tyoo su'we ti; lo'o kan' ngwa su'we nchga nan kwiñii 'in ne' bra kan'.

¹⁹ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, bra nu ndiya ska ne' ta'a wan nu wa xi'in chun' ti yu nchga cha' su'we nu 'in Jesús, su'we 'a ka si ndiya ska wan nu ka chkwi' su'we wan lo'o yu, cha' xñi yu cha' 'in Ndiose xiya'.

²⁰ Si ndiya ska wan nu ka chkwi' lo'o ta'a nten yu cha' ja ku'ni 'a ne' cha' kuxi, cha' ka kwa'u wan cha' 'in Ndiose 'in ne' kan' xiya', su'we 'a tñan ku'ni yu bra kan'; ka kulaa yu 'in ne' kan' bra kan', cha' ja kana' kasiya 'in ne'. Kwi' ngwaña'an, kaja ña'an nu ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne' cha' 'in nchga ki'ya nu ndi'in 'in ne' kan'.

Kityi nu ngwa'an Tyu ndyaa se'en ndi'in nten 'in Jesucristo nu ndi'in tijyu'

¹ Kwi' Tyu lkaän nu nda'aän kityi re cha' tsa se'en ndi'in ta'a wan nu msñi wan cha' 'in Jesús, 'wan nu ndi'in tijyu'. Ndiya wan nu ngala wan lo yuu 'in Ponto; lo'o ti ndiya la ta'a wan nu ngala nde lo yuu 'in Galacia, lo'o ndiya wan lo yuu 'in Capadocia, ndiya wan lo yuu 'in Asia, ndiya wan lo yuu 'in Bitinia; lye 'a ngenen yu'wi wan lo chalyuu. Tñan nu nda Jesucristo 'ñaän ni, kan' lka cha' tsa'aän chkwiin' cha' 'in Ni lo'o nchga nten nu ndi'in kichen tijyu'.

² Ti kulo, ngwa jlyo ti' Ndiose Stian nchga cha' nu ka nu ndyaa nde loo la, kan' cha' ngulo suwi Ni 'wan. Lo'o ni, ngi'ni Tyi'i Ni tñan cha' kanun luwi kasiya 'wan, cha' tukwa wan cha' nu nchkwi' Jesucristo; kwi' nu wa ngujwi lo wsi si'ya wan, ngalutnen yu cha' kaja ña'an ka luwi ni kasiya 'wan. Lo'o ni, nchka tiän' cha' ti ku'ni Ndiose cha' su'we lo'o wan, kwi' ngwaña'an ti ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan nchga bra.

Ndi'in taan cha' kaja chalyuu nu ja tsa tii 'a 'ñaan

³ Ku'niin tnuan 'in Ndiose, ti kwi' nu lka Sti Jesucristo nu nka X'naan. Nchka t'nan 'a ti' Ni 'ñaan, kan' cha' y'ni kwi' Ni kasiya 'ñaan; lo'o ni, nsu'wi chalyuu kwi' 'ñaan, chun' cha' ndyu'u Jesucristo xiya' xa wa ngujwi yu. Lo'o ni, ndi'in taan 'aan cha' kaja chalyuu nu ja tsa tii 'a 'ñaan,

⁴ cha' wa ngulaa Jesús 'ñaan 'in nchga cha' kuxi. Ja ska 'a nan nu nsu'wi lo chalyuu ka ku'ni ñu'un cha' kwi' nu wa mjwi 'ñaan ni; ja ska 'a nten ka ku'ni ñu'un siya' ti cha' su'we nu kaja 'ñaan nde se'en ndi'in Ndiose xa wa mdyii chalyuu re, ja ndiya 'a nan nu ka ku'ni kuxi 'in cha' kan'.

⁵ Wa msñi wan cha' 'in Ndiose, kan' cha' ngi'ni Ni kwan 'wan ni, ña'ansiin Ni 'wan. Lo'o ja tukwin nsu'wi nu ngula la jwersa 'in, ja tukwin ka tyijin lyo 'in Ndiose. Ja ta Ni chabiya' cha' tyukwa wan cha' kuxi, lo'o bra kan' kulaa Ni 'wan xa wa tyii chalyuu re, cha' wa ndyaa Ni ku'ni xu'we Ni se'en tyi'in wan nde se'en ndi'in Ndiose Sti yu.

⁶ Kan' cha' su'we 'a ka tiye wan ni, ni siya ndiya ya' xi'in ti' wan chun' nchga lo cha' ti'í nu ndijin wan; ja kuwe ti' wan, chin' ti bra ka xi'in ti' wan.

⁷ Ndjijin wan nu ti'í ngwaña'an, chun' cha' nu ña'an biya' Ni 'wan, si chañi cha' msñi wan cha' 'in Ni. Jlyo ti' wan cha' ka'an 'a ndyu'wi lyo chkwan oro; ña'an biya' nten 'in oro lo kii' cha' kala ran, cha' ña'an ne' si chañi cha' xkwi' oro lka ran. Nde loo la wñu'un chkwan oro, tyii cha' 'in ran, ni siya ka'an 'a tñan y'ni ne' cha' tyuwi ran ti kulo. Lo'o cha' nu 'in Jesús nu wa msñi wan ni, ndloo la cha' kan' cha' 'in Ndiose. Ni siya ka'an 'a chkwan oro kaja 'ñaan, ja su'wa ran siya' ti lo'o ykwi' Jesús. Xa wa mdyii ndalo wan 'in nchga cha' ti'í nu ndijin wan, cha' msñi wan cha' 'in Ni, bra kan' tnun 'a cha' su'we nu kaja 'wan bra nu tyo'o tukwa Jesucristo tyaan Ni xiya'; ta Ni ska se'en su'we se'en tyi'in wan lo'o Ndiose Sti Ni, laja xaa nu luwi 'a nde se'en ndi'in Ni.

⁸ Lye 'a nsu'wi tiye wan 'in Jesús, ni siya ja ya ña'an wan 'in Ni; ni siya ni, ti ji ña'an wan 'in Ni, wa ndyaa ña'an ti' wan 'in Ni cha' lu'u Ni. Chañi cha' su'we 'a nka tiye wan ni chun' Jesús; kwi' ngwaña'an, ja ka tyii chkwi' wan nchga cha' su'we nu nsu'wi tiye wan cha' 'in Jesús lo'o xka ta nten.

⁹ Wa ndi'in cha' 'wan lo'o Ni ni, kan' cha' ka jlyo ti' wan cha' chañi kulaa Ni 'wan xa wa mdyii chalyuu.

¹⁰ Ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni, ytsa' 'a ne' cha' 'in nchga cha' su'we nu ku'ni Ndiose chun' ndi'in la, cha' kulaa Ni 'in nten chalyuu 'in cha' kuxi; xkwi' chabiya' 'in Ndiose ykwi' ne' cha' kan', ni siya

ja ngwa biya' su'we ti' ne', ti ykwi' ti ne' kan', sa ña'an cha' nu ku'ni Ndiose chun' ndi'in la, sa ña'an bra nu ku'ni Ni cha' kan'.

¹¹ Tyi'i Krixtu ngwa'u nchga cha' kan' 'in ne', sa ña'an nu ka 'in Krixtu nde loo la, sa ña'an nu ti'í ndi'in cha' tyijin yu lo chalyuu, sa ña'an cha' su'we nu tlyu 'a ka 'in yu bra nu tyaa yu nde se'en ndi'in Ndiose Sti yu xiya'. Ti ngwa s'ni kan' mnaan 'a ayman kan', sa ña'an ka biya' ti' ne' ti ka nu ka Krixtu kan', ni tsan tiyan yu lo chalyuu.

¹² Lo'o ja ngwa biya' ti' ne' bra kan'; ska ti cha' ykwi' Ndiose lo'o ne', cha' si'i ykwi' ne' nu ndi'in cha' ka biya' su'we ti' ne' sa ña'an ka cha' kan' nu ndyaa nde loo la. 'Wan ni, nu ndijyan chalyuu chun' ndi'in la 'in ayman kan', nchka biya' ti' wan ni, cha' wa ynan wan nchga cha' tnun nu y'ni Jesucristo. Wa ytsa' ñi ba cha' kan' 'wan; chabiya' 'in Tyi'i Ndiose ngwa'u ba cha' kan' 'wan, cha' wa nda Ndiose Tyi'i ykwi' Ni mdiyan ni' kasiya 'wa lo chalyuu re. Kwi' ngwaña'an nchga angajle nu ndi'in se'en ndi'in Ndiose, nchka 'a ti' ka biya' ti' sa ña'an ngwa nchga cha' 'in Krixtu xa nu yan Ni lo chalyuu.

Nchka ti' Ndiose cha' ka luwi kasiya 'ñaan nchga tsan nu ti ndi'ian lo chalyuu

¹³ Kan' cha' kuwe chin' ti' wan, cha' tiya ti ti' wan tyi'in wan lo chalyuu, cha' nchga tsan tyi'in ta wan 'in cha' su'we tnun nu ku'ni Ni lo'o wan bra nu kulaa ji Ni 'wan; ngwaña'an ka bra nu tyo'o tukwa Jesucristo tyaan Ni xiya'.

¹⁴ Tukwa su'we wan cha' nu ykwi' Ndiose, cha' ka wan sñi' nu su'we 'a ngi'ni; ja ku'ni wan ya ña'an ti cha' kuxi nu ndiya ti' wan, sa ña'an nu y'ni wan ti s'ni, xa nu ja ya ka biya' ti' wan cha' su'we nu ngi'ni Ndiose.

¹⁵ Xkwi' luwi siya' ti lka Ndiose, xkwi' ñi 'a tñan nu ngi'ni Ni; kwi' ngwaña'an, lka Ni nu nka X'naan. Kan' cha' nchka ti' Ni cha' xkwi' luwi 'a ka kasiya 'wan, lo'o xkwi' cha' nu ñi ku'ni wan.

¹⁶ Kan' cha' ndukwa cha' re lo ki-tyi 'in Ndiose: "Ku'ni wan cha' ka luwi kasiya 'wan nchga bra, cha' xkwi' luwi 'a lkañ siya' ti" ndukwin Ndiose.

¹⁷ Xkwi' ñi ti ngi'ni biya' Ni 'in nten, sa ña'an ndyo'o cha' su'we nu y'ni skaa nten, sa ña'an ndyo'o cha' kuxi nu y'ni skaa nten xa nu mdi'in ne' lo chalyuu. Kan' cha' ndi'in cha' kutsen wan chin' bra nu chkwi' wan "Sti ba" lo'o Ndiose. Ndi'in cha' tukwa wan cha' nu nchkwi' Ndiose Stian nchga tsan nu tyi'in wan lo chalyuu, cha' xkwi' cha' su'we ku'ni wan cha' 'in Ni.

¹⁸ Wa mdo'o laa wan 'in nchga cha' kuxi nu mdi'in 'wan, kan' cha' ja ndi'in 'a cha' kuwe ti' wan 'in nchga tñan nu mxnun ayman kula 'ñaan ti ngwa s'ni cha' ku'nian. Ngulo ayman tñan kan' 'ñaan, ni siya jlyo ti' ne' cha' ja kaja ña'an tyo'o laan 'in ki'ya nu ndi'in 'ñaan ni siya tukwaan nchga cha' kan'. Wa mda Ndiose liya' cha' tyo'oan se'en luwi; lo'o si'i tñi plata lka cha' kan', si'i tñi oro lka nu mda Ni, cha' si tñi lka ran ni, wñu'un ran ni siya lo chalyuu ni ti.

¹⁹ Bra nu ngujwi Krixtu lo wsi, ngalu tnen yu, bra kan' mda yu liya' loo ki'ya nu ndi'in 'ñaan, cha' ngwa Krixtu ña'an ti' ska lomstan nu lu'u nu su'we 'a, nu luwi 'a siya' ti; lo'o tnen Krixtu, kan' lka liya' nu mstyia Ni cha' kulaa Ni 'ñaan.

²⁰ Ti kulo bra nu ja ya kwiñan Ndiose chalyuu, wa jlyo ti' Ni cha' ndi'in cha' ku'ni Krixtu tñan tnun kan'; lo'o kan' mdi'in ta Ni ña'an bra ka cha' kan'. Bra kan' yan Krixtu, y'ni yu tñan tnun kan', cha' 'ñaan, cha' kaja cha' su'we kan' 'ñaan.

²¹ Chun' tñan nu y'ni Krixtu, kan' cha' ndyaa ña'an ti' wan 'in Ndiose, cha' wa y'ni Ni cha' ndyu'u Krixtu xiya' xa wa ngujwi yu. Lo'o bra kan' mda Ndiose ska se'en su'we se'en tyi'in Krixtu, nde se'en tlyu se'en ndukwa ykwi' Ni. Y'ni Krixtu tñan nu tnun kan', cha' ka xñi wan cha' 'in Ndiose, lo'o kan' ka jlyo ti' wan cha' ka nchga cha' nu ndukwin Ni cha' ka chun' ndi'in la.

²² Lo'o ni, cha' wa ndaya' Tyi'i Ndiose 'wan, wa ndukwa wan cha' nu ñi nu wa ykwi' Ni lo'oan, kan' cha' nchka luwi kasiya 'wan; lo'o ni, ka su'we tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan. Tyukwi ti tiye wan ka su'we tiye wan ña'an wan 'in ta'a wan sikwa.

²³ Wa ngula wan xiya' ni, lo'o si'i sa ña'an nu ndlyaan 'in jya'aan, cha' bra kan' ndi'in cha' kajaan. Nan wa ngwa kwi kasiya 'wan chun' cha' nu ynan wan cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o wan; kwi' Ndiose nu nchga bra lu'u, nu ja ndi'in cha' kaja siya' ti.

²⁴ Kwi' ngwaña'an nchkwi' cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose re:

Ña'an ti' kixin', ngwaña'an lka nten chalyuu.

Lo'o nchga nan nu su'we ña'an nu nsu'wi 'in nten, lka ran ña'an ti' ska keé nu nsu'wi ni' kixin' ti; nganaan kixin' kan', bra kan' tsaa tii keé kan', kityi ran siya' ti.

Kwi' ngwaña'an lka nten lo'o nchga cha' su'we nu nsu'wi 'in ne' lo chalyuu, su'wa ti tyii cha' 'in ne' lo'o nchga cha' su'we 'in ne'.

²⁵ Lo'o skaa cha' nu nchkwi' Ndiose ni, kanun cha' kan' nchga bra, ja tsaa tii cha' kan' siya' ti.

Ngwaña'an ndukwin kityi kan'. Kwi' ngwaña'an cha' su'we nu 'in Ndiose nu ngwa'u ba 'wan, ja wñu'un cha' kan' siya' ti.

2

¹ Lo'o 'wan ni, ndi'in cha' kulaa ya' wan nchga cha' kuxi nu nsu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan: ja kwiñi lyo'o wan 'in ta'a wan, ja xu'wi tukwa cha' tiye wan, ja xitukwi ti' wan 'in ska nan nu nsu'wi 'in ta'a nten wan, ja chkwi' wan kwentu 'in ta'a nten wan.

² Ña'an ti' ska kuwi' kune' nu tka ngula ti, ngwaña'an lka wan cha' 'in Ndiose, cha' nu ngwa xkan' ti msñi wan cha' 'in Ni. Ta'a ti ngati' kuwi' kune' cha' ngite' 'a ti'; si ja kati' ta'a ti, ja kaluu 'a yu. Kwi' ngwaña'an 'wan,

su'we la si lye ku'ni wan tñan cha' ku'ni xa'an la wan cha' 'in Ndiose, cha' ña'an ti' styi', ngwaña'an lka cha' 'in Ndiose cha' 'wan. Ngi'ni ran cha' ka ngula la ti' ni' kasiya 'wan, cha' ka tyo'o laa wan 'in cha' kuxi.

³ Wa yi'o biya' wan chin' styi' kan', kan' cha' nchka biya' ti' wan cha' su'we 'a nka tiye X'naan ña'an Ni 'ñaan.

Krixtu lka ña'an ti' ska kee nu nsu'wi kiya' na'an

⁴ Ti kwi' Krixtu nu nka X'naan ni, ña'an ti' ska kee nu nsu'wi kiya' na'an, ngwaña'an lka yu, ni siya lu'u ykwi' yu. Ndukwin nten chalyuu nu nchka ti' kwiñan na'an cha' ja su'we kee kan'; ja ka ku'ni ne' tñan su'we lo'o ran, ndukwin ne'. Lo'o ti kwi' Jesús lka nu wa ngulo suwi Ndiose 'in cha' ka tñan 'in Ni, cha' tyukwa yu nde se'en ndukwa kiya' cha', nchga cha' nu ndi'in 'in Ndiose.

Kan' cha' ndi'in cha' sten su'we tiye wan cha' 'in Krixtu kan',

⁵ cha' lo'o wan ka wan ña'an ti' tyuu cha' tya' ska na'an 'in Ndiose, ni siya ña'an lu'u ti wan. Bra kan' xñi Ndiose tyuu kan', cha' kwiñan Ni ska na'an nu kti 'a cha' 'in Ni. Ti kwi' ti cha', nchga wan lka wan ña'an ti' sti jo'o nu luwi 'a kasiya 'in, cha' ka 'wan xtya wan lomstan tloo Ndiose se'en ndukwa Ni nde ni' kwan chun' Jesucristo; lomstan kan' lka wan, ti ykwi' ti wan, si chañi cha' tyukwi ti tiye wan nchka ti' wan tukwa wan cha' nu nchkwi' Ni.

⁶ Nde ña'an ndukwa cha' lo kityi 'in Ndiose:

Ña'an wan 'aan. Wa ngulo suwiñ 'in ska nten nu ndloo 'a cha' 'in, ña'an ti' ska kee tnun nu ka'an 'a nsu'wi lyo, ndukwin Ni.

Xtyaän 'in yu kan', cha' ka yu kee nu nsu'wi kiya' na'an 'ñaän nde kichen Sión.

Lo'o nchga nten nu xñi cha' nu chkwi' yu kan', ka su'we tiye ne' bra kan'; chañi 'a nchga cha' nu nchkwi' yu kan'.

Ngwaña'an lka cha' nu ndukwa lo kityi kan'.

7 Lo'o 'wan ni, ndloo 'a kee kan' cha' 'wan, 'wan nu msñi wan cha' 'in Ndiose; kuxi 'a cha' ka 'in nten nu ja ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose siya' ti. Nde ña'an ndukwa cha' lo kityi cha' 'in kee kan':

Wa mxkwan yu nu nñan na'an kee tnun kan' ti kulo, cha' ja su'we ña'an kee kan', nxke' ti' yu;

lo'o ni, wa mjwi tñan nu ku'ni kee kan', cha' nduun ran se'en tnun la nchka chabiya' 'in Ndiose.

8 Nde ña'an ndukwa xka cha' nu nchkwi' 'in kee kan' xka se'en lo kityi: Tyukwa kee kan' kiya' nten, tlyuu ne' tuwiin se'en ndijyan ne' bra nu tyukwa kee kiya' ne'.

Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi kan'. Wa mlyuu ne' tuwiin cha' ja mdukwa 'a ne' cha' nu nchkwi' Ndiose. Y'ni Ndiose ngwaña'an cha' ja ka tya'an ne' tuwiin nu ñi 'in Ni si ja xñi ne' cha' 'in Ndiose.

Nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose

9 'Wan ni, wa ngulo suwi Ndiose 'wan cha' ka wan ska ta nten nu ngi'ni tnun 'in Ni. Lka wan ña'an ti' ska ta sti jo'lo nu cha' 'in Ndiose nu nka ndloo siya' ti; ña'an ti' ska ta nten luwi, ngwaña'an lka wan, cha' ka ku'ni tnun wan 'in Ndiose nchga tsan. Nchkwi' Ni lo'o wan: "Nten 'ñaan lka wan" ndukwin Ni. Kan' cha' nchka 'a ti' Ni cha' chkwi' wan lo'o nchga nten nchga cha' su'we nu ngi'ni Ndiose lo'o wan; wa ngulaa Ni 'wan 'in chalyuu kuxi se'en tla 'a, cha' kaja chalyuu kwi 'wan nu xaa 'a cha' 'in Ndiose.

10 Wa lka wan nten 'in Ndiose ni, ni siya ja mdi'in cha' 'wan lo'o Ni siya' ti nu ngwa s'ni la. Kwi' ngwaña'an, wa nchka biya' ti' wan ni, cha' nchka t'nan 'a ti' Ni 'wan, ni siya ti ngwa s'ni la ja ngwa biya' ti' wan cha' 'in Ndiose siya' ti.

Ndi'ian lo chalyuu cha' ku'nian nchga tñan nu nchka ti' Ndiose cha' ku'nian

11 'Wan ta'a su'we ndi'ian, ndi'in cha' tyi'ian nde se'en ndi'in Ndiose nu ndyaa nde loo la, kan' cha' su'we

si tyi'ian lo chalyuu sa ña'an si lkaan nten nu mdo'o tijyu' nu ja nsu'wi na'an tyi nde re. Lye 'a chkwiin' lo'o wan ni, cha' ja ku'ni wan ya ña'an ti cha' kuxi nu jñan tiye wan cha' ku'ni wan; ja tukwa wan cha' kuxi kan', lo'o ngwaña'an ja ka 'in ran ku'ni ñu'un ran 'wan.

12 Xkwi' cha' nu ñi ku'ni wan sikwa; xkwi' cha' su'we ku'ni wan tloo nten, nten nu ja ndyaa ña'an ti' 'in Ndiose siya' ti, cha' lo'o ne' kan' ka biya' ti' ne' cha' nten su'we lka wan. Nu ni, nxke' ti' ne' kan', cha' kuxi 'a nten lka wan, kan' cha' su'we la si xkwi' cha' su'we ku'ni wan cha' ña'an nten kan' 'wan; bra kan' ki'ya ne' kan' kwenta cha' chañi cha' lka wan nten su'we. Lo'o nten kan' ku'ni tnun 'in Ndiose tsan nu ku'ni biya' Ni 'in nchga nten bra kan'.

13 Chabiya' 'in Jesucristo nu nka X'naan tukwa wan cha' nu nchkwi' nchga nu nka ndloo, ni siya ree nu nka ndloo la tyukwi ña'aan nasiyun re,

14 ni siya ne' gobernador nu nka tñan 'in ree kan'. Nu nka gobernador ni, nda yu nu ti'í 'in nten nu ngi'ni cha' kuxi, lo'o ngi'ni tnun yu 'in nchga nten nu ngi'ni cha' su'we.

15 Nchka ti' Ndiose cha' ku'ni wan xkwi' cha' su'we, cha' ja ka chkwi' nten cha' kuxi 'wan bra kan'; ni siya nten nu ja nchka ti' ka biya' ti', ni siya nten nu ja jlyo ti' siya' ti; ja ska ya' kaja ña'an xtya ne' kan' ki'ya 'wan bra kan'.

16 Nten nu ndi'in su'we ti lka wan ni, kan' cha' su'we si tukwa wan cha' 'in nu nka ndloo 'wan lo chalyuu; msu 'in Ndiose lka wan ni, kan' cha' su'we la si ku'ni wan tñan nu 'in Ndiose sikwa, cha' ka ña'an xka ta nten cha' ndi'in cha' 'wan lo'o Ni.

17 Su'we si tukwa wan cha' nu chkwi' nchga nten. Kwi' ngwaña'an, su'we ti ka tiye wan ña'an wan 'in nchga nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Krixtu, cha' ta'a wan lka ne' kan'. Ndi'in cha' kutsen wan chin' 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' kuwe ti' wan 'in ree nu nka ndloo siya' ti lo chalyuu.

Sa ña'an nu ndi'in cha' ku'ni msu

lo'o x'nan yu

¹⁸ 'Wan nu lka wan msu 'in nten ni, tukwa su'we wan tñan nu ndlo x'nan wan, ni siya nduwe ti' x'nan wan 'wan chun' su'we nka tiye yu ña'an yu 'wan, ni siya ja nduwe 'a ti' yu 'wan chun' xa'an tiye yu.

¹⁹ Su'we 'a ngi'ni ska msu nu lka nten 'in Ndiose, bra nu ndalo 'a yu 'in x'nan yu, ni siya chen 'a ña'an ngi'ni x'nan yu lo'o yu, ni siya ska cha' nchka ti ti' x'nan yu, ta nu ti'í 'in yu.

²⁰ Lo'o bra nu jwi'in x'nan msu kan' 'in yu si'ya ska cha' kuxi nu y'ni yu, ndi'in cha' talo msu kan' tyijin yu nu ti'í. Lo'o chabiya' 'in Ndiose ni, su'we 'a ngi'ni ska msu nu talo 'a 'in x'nan yu bra nu ta x'nan yu nu ti'í 'in yu cha' nchka ti ti' x'nan yu, ni siya su'we 'a ndukwa msu kan' tñan ndlo x'nan yu.

²¹ Ti bra nu ngulo suwi Ni 'wan, ti bra kan' jlyo ti' Ni cha' ngwaña'an ta nten nu ti'í 'wan, sa ña'an nu mda ne' nu ti'í 'in Krixtu ti kulo la cha' 'wan. Kwi' ngwaña'an y'ni Krixtu, cha' kwa'u Ni 'wan sa ña'an ka talo wan bra nu ta ne' nu ti'í 'wan.

²² Ja ska ki'ya mdi'in 'in Krixtu, ja ska cha' kwiñi ykwi' yu;

²³ ni siya kuxi 'a ykwi' nten lo'o yu, ja ska 'a cha' tlá mxkwen yu 'in ne'; mda 'a ne' nu ti'í 'in yu, lo'o ja msin' ti' yu 'in ne' bra kan'. Ska ti lo'o Ndiose Sti yu ykwi' yu cha' 'in cha' kuxi nu ngi'ni ne' lo'o yu, cha' ska ti Ndiose lka nu ñi 'a ngi'ni biya' Ni 'in nten.

²⁴ Ti kwi' Krixtu ngwi'ya yu nchga yuwe' nu ndi'in 'ñaan. Ska ya' ti mstyane' 'in yu lo wsi cha' ku'ni tyii ki'ya nu ndi'in 'ñaan ta'aan, cha' tyo'o laan 'in cha' kuxi. Kan' cha' ka tyi'ian lo chalyuu ni cha' 'in Krixtu, cha' ngwaña'an xlyaan ku'nian nchga cha' su'we nu nchka ti' X'naan cha' ku'nian. Chun' nu ti'í nu mdijin Krixtu, kan' cha' tyii nchga cha' kuxi nu nsu'wi ni' kasiya 'ñaan, sa ña'an nu nchkaa ska se'en nu ti'í 'ñaan.

²⁵ Lo'o ni, ja nda'an yu'wi 'a wan, sa ña'an nda'an slyal' nu mna' yu'wi; nan wa mxitukwi wan ndijyan wan se'en ndi'in X'nan wan nu ña'ansiin kasiya

'wan.

3*Sa ña'an ndi'in cha' tyi'in nten lo'o kwilyo'o ne'*

¹ Kwi' ngwaña'an 'wan ne' kuna'an ni, ndi'in cha' tukwa wan cha' nu nchkwi' kwilyo'o wan, cha' nu ki'yu nka ndloo 'in nu kuna'an, ni siya ti ji kunan nu ki'yu kan' cha' 'in Ndiose. Bra nu ña'an kwilyo'o wan nchga cha' su'we nu ngi'ni wan, bra kan' xñi yu cha' 'in Ndiose, ni siya ja ya chkwi' wan cha' kan' lo'o yu.

² Bra nu ña'an kwilyo'o wan cha' nganan wan cha' nu nchkwi' yu lo'o wan, cha' luwi kasiya 'wan, ja chan lo'o yu kunan yu cha' nu ñi 'in Ndiose bra kan'.

³ Nchga wan ne' kuna'an, su'we si ku'ni xu'we wan kichan' ke wan; ni siya ja n'ni cha' kwiji wan ka'an 'a tyempu, ka'an 'a tñi 'wan, cha' ku'ni xu'we wan kichan' ke wan. Lo'o ja ndi'in cha' tyukwi chkwán nskan wan nu ka'an 'a ndyu'wi lyo, ja ndi'in cha' ku' wan te' nu ka'an 'a nga'an. Si'j te' nchku' ska nu kuna'an nu ngi'ni cha' chañi su'we la ña'an ne'.

⁴ Ndiose ndiya la ti' Ni 'in nu kuna'an nu su'we 'a nka tiye; nu kuna'an nu ja liye' ti', nu kuna'an nu ja xa'an tiye, kan' lka nu ndiya la ti' Ni ña'an Ni 'in. Sa ña'an lka ska nan nu su'we 'a ña'an, nu ka'an 'a ndyu'wi lyo, ngwaña'an lka nu kuna'an nu ja kuxi ngi'ni tloo Ndiose.

⁵ Ja kuxi tiye nu kuna'an ayman nu mdi'in cha' 'in lo'o Ndiose nu ngwa s'ni. Su'we 'a ña'an ne' kula kan', cha' y'ni tnun ne' 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an mdukwa ne' cha' nu ykwi' kwilyo'o ne'.

⁶ Kwi' ngwaña'an y'ni ayman Sara. Kwi' kan' nu mdukwa cha' nu ykwi' ayman Abraham nu ngwa kwilyo'o; "X'naän" ykwi' lo'o yu. Lo'o 'wan nu kuna'an ni, wa lka wan sa ña'an si lka wan sñi' Sara kan' ni, si xkwi' cha' su'we ku'ni wan. Ja ndi'in cha' kutsen wan, ja ndi'in cha' kuwe 'a ti' wan bra kan'.

⁷ Kwi' ngwaña'an 'wan yu ki'yu, su'we ti tyi'in wan lo'o kwilyo'o wan, ña'ansiin su'we wan 'in kwilyo'o wan; ni siya kti la chin' cha' 'in ne' kuna'an, ska nka ti tyukwaa wan cha' 'in Ndiose, cha' wa nda Ni chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ta'a tyukwaa wan. Si ngwaña'an xkwi' su'we ti ku'ni wan, su'we ti tyi'in wan na'an tyi wan sikwa; bra kan' ja kaja 'a cha' kuxi nu ku'ni tukwi 'wan cha' chkwi' wan lo'o Ndiose.

Ndiya nu tyijin nu ti'í, ni siya xkwi' cha' su'we wa y'ni

⁸ Nchga wan ni, ndi'in cha' ska ti ka tiye wan lo'o ta'a msñi wan cha' 'in Krixtu; ndi'in cha' kuwe ti' wan 'in ta'a wan, ndi'in cha' ña'ansiin su'we wan 'in ta'a wan. Kwi' ngwaña'an, chka t'nan ti' wan 'in ta'a wan, ja ku'ni liye' ti' wan 'in ne' kan'.

⁹ Ja ku'ni wan cha' kuxi lo'o ta'a nten wan, ni siya ti kulo wa y'ni ne' cha' kuxi lo'o wan; kwi' ngwaña'an, ja ku'ni tlá wan 'in ne', ni siya tlá 'a ykwi' ne' 'wan ti kulo. Wa ngulo suwi Ndiose 'wan cha' taya' Ni 'wan, kan' cha' su'we la si chkwi' wan lo'o Ni cha' taya' Ni 'in ne' kan', ni siya tlá 'a ne'.

¹⁰ Nde ña'an ndukwa cha' lo kityi 'in Ndiose:

Nchga nten nu nchka ti' kaja chalyuu su'we 'in, cha' ka su'we tiye, ndi'in cha' ku'ni ne' kan' kwenta 'in ne', ti ykwi' ti ne', cha' ja chkwi' 'a ne' cha' kuxi;

kwi' ngwaña'an, ja su'we si chkwi' ne' ska cha' kwiñi.

¹¹ Ndi'in cha' kulaa ya' ne' kan' 'in nchga cha' kuxi nu ndi'in 'in ne', cha' ja ku'ni 'a ne' cha' kuxi kan'.

Ndi'in cha' ku'ni ne' kan' xkwi' cha' su'we.

Lo'o kan' ndi'in cha' taya' ne' kan' 'in ta'a nten ne' nchga tsan, chun' su'we nka tiye ne' ña'an ne' 'in ta'a nten ne'; lo'o ngwaña'an, ja ndi'in cha' xuun ta'a ne' kan' bra kan'.

¹² Su'we la si ngwaña'an ku'ni ne'; ña'ansiin su'we X'naan 'in nten nu su'we tiye kan' bra kan',

kunan Ni bra nu chkwi' ne' kan' lo'o Ni; ni siya ku'ni tlá Ni 'in nten nu xa'an tiye.

Ngwaña'an nchkwi' kityi kan'.

¹³ Ja ndi'in cha' ku'ni nten cha' kuxi lo'o wan, si xkwi' cha' su'we ku'ni wan.

¹⁴ Ja chan tiya bra nu ka ti'í ti' ne' 'wan chun' ska cha' su'we nu ngi'ni wan, su'we la si ja ka xi'in ti' wan bra kan'; ja kuwe ti' wan, ja kutsen wan 'in ne' kan'.

¹⁵ Tyukwi ti tiye wan ku'ni tnun wan 'in Krixtu, cha' chañi lka Ni X'naan. Kwi' ngwaña'an, kuwe chin' ti' wan sa ña'an xkwen wan 'in nten bra nu kunicha' ne' 'wan ña'an ti' cha' re: “¿Ni cha' lka ndyaa ña'an 'a ti' wan cha' ti kan Krixtu xiya' a?” Su'we ti xkwen wan 'in ne' kan', ja chkwi' wan cha' kuxi lo'o ne' kan'.

¹⁶ Xkwi' cha' su'we ku'ni wan lo'o nten sikwa, cha' ka kanun luwi kasiya 'wan; bra kan' ka jyu'u ti' ne' kwiñi kan', kwi' nu nchkwi' kwentu 'wan, chun' cha' su'we nu ngi'ni wan cha' 'in Krixtu.

¹⁷ Si ndi'in cha' tyijian nu ti'í, su'we la ta ne' nu ti'í 'ñaan chun' ska cha' su'we nu ngi'nian, si ta Ndiose chabiya' 'in ne'; si wa y'nian ska cha' kuxi ni, ñi 'a ndyo'o cha' ta ne' nu ti'í 'ñaan bra kan'.

¹⁸ Ngujwi Krixtu si'ya ki'ya nu ndi'in 'ñaan, ni siya luwi siya' ti kasiya 'in yu; mdijin yu nu ti'í si'yaan, cha' kuxi 'a tiyeen. Lo'o ni, ka kalaan se'en ndi'in Ndiose chabiya' 'in Krixtu. Ska ya' ti mda ne' nu ti'í 'in Krixtu, mdyii tñan 'in yu lo chalyuu bra kan'. Yjwi nten 'in ña'aan tijyan kuna' Jesucristo, lo'o Tyi'i Ndiose y'ni cha' ndyu'u yu xiya'.

¹⁹ Tyi'i Krixtu ngwa nu ndyaa ni' ña'an chkwan se'en ndi'in ayman nde lo jwlyaa, cha' chkwi' lo'o nchga ayman nu ndi'in la kwa.

²⁰ Ja mdukwa 'a ayman kan' cha' nu ykwi' Ndiose nu ngwa s'ni bra nu mdi'in ne' lo chalyuu. Wa yu'wi chin' ayman kan' nu mdi'in lo chalyuu tyempu nu ngwiñan ayman Noé yka na'an kan'. Wa mdi'in ta 'a Ndiose 'in ne' kan' nu ngwa bra kan', ngwa ti'

Ni cha' tukwa ne' kan' cha' 'in Ni, lo'o ja mslyaa 'a ne' kan'; kan' cha' s'ni' ti nten yten ni' yka na'an kan' bra nu ngwi'ya tyoo tlyaa kan'.

²¹ Sa ña'an nu ngulaa Ni 'in ne' nu mdi'in ni' yka na'an kan' lo tyi'a nu ngwa s'ni, cha' mdukwa ne' kan' cha' nu ykwi' Ni; ngwaña'an tyo'o laa wan ni, cha' ndukwa wan cha' nu nchkwi' Ni. Wa ndyaa wan lo tyi'a cha' tyukwatya wan. Si'i nan kata tian chku ndyo'o cha' kan', si'i cha' kuu' kunaan', kan' cha' ndyukwatyaan. Nde ndiya sa ña'an ndyo'o cha' kan': Nan njñaan 'in Ndiose cha' xnun luwi Ni kasiya 'ñaan chun' ndyu'u Jesucristo xiya', kan' cha' ndyukwatyaan.

²² Wa ndyaa Jesucristo nde ni kwan, lo'o ni ndi'in yu la'a se'en kwin nde se'en ndukwa Ndiose. Lo'o Jesucristo, ndloo lka Ni 'in nchga angajle 'in Ndiose; lka Ni ndloo 'in nchga nu nka tñan, lka Ni ndloo 'in nchga kwi'in su'we nu nchka chin' 'in; lka Ni ndloo siya' ti.

4

Ku'nian sa ña'an tñan nu nchka 'ñaan chabiya' 'in Ndiose

¹ Bra nu ndyu'wi ti' wan sa ña'an mdijin Krixtu nu ti'í lo chalyuu, bra kan' ka ngula la ti' ni' kasiya 'wan cha' talo wan bra nu tyijin wan nu ti'í; sa ña'an nu mdalo Krixtu, kwi' ngwaña'an ka talo wan bra nu tyijin wan nu ti'í. Lo'o ja ka tyijin lyo cha' kuxi 'wan si lo'o wan tyijin wan nu ti'í ngwaña'an.

² Lo'o bra kan' cha' kuxi nu ndiya ti' nten chalyuu, ja ka 'a cha' kan' ndloo 'wan tyukwi nu ti ndi'in wan lo chalyuu; xkwi' tñan nu ndiya ti' Ndiose cha' ku'ni wan, kan' lka tñan nu ku'ni wan ni, cha' ska ti Ndiose ka ndloo 'wan ni.

³ Tyempu nu wa mdijin wan, wa y'ni wan nchga cha' kuxi sa ña'an nu ndiya ti' nten nu ja ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose siya' ti. Ya' la sa kwa ti cha' kuxi ku'ni wan; kan' cha' ni, ja ku'ni 'a wan cha' chen ña'an lo'o ta'a nten wan, ja ku'ni 'a wan ya ña'an ti cha' kuxi nu mdiya ti' wan nu ngwa s'ni;

ja ndi'in cha' ka ku'wi wan, ja tyijin ta ku wan, lo'o ko'o wan, sa ña'an nu ngi'ni nten nu ja nduwe ti' bra nu ndi'in ne' ska ta'a; ja ku'ni tnun wan 'in nkwin jo'o, cha' chen 'a ña'an cha' kan' cha' 'in Ndiose.

⁴ Y'ni 'a wan cha' kuxi kan' nu ngwa s'ni kan'; lo'o ni, ti kwi' nten nu ngwa ta'a su'we nsu'wi wan ti s'ni kan', nduwe 'a ti' ne' cha' ja xlyaa 'a wan ku'ni wan nchga cha' kuxi nu y'ni wan bra kan'. Ja nchka biya' ti' ne', ni cha' lka ja ngi'ni 'a wan ngwaña'an ni, kan' cha' nchkwi' ne' kwentu 'wan.

⁵ Ja kuwe ti' wan, ja kaja cha' chkwi' ne' kan' lo'o Ndiose si'ya cha' kuxi nu y'ni ne' chalyuu. Lo'o ndla ti tiya tsan nu ku'ni biya' Ni 'in nchga nten, ni siya ayman, ni siya nten nu ti ndi'in lo chalyuu.

⁶ Kwi' ngwaña'an ayman nu wa ngujwi s'ni kan', nu wa ynan cha' su'we 'in Jesucristo, nten chalyuu ti ngwa ne' kan', kan' cha' ngujwi ne', sa ña'an nu ndi'in cha' kaja nchga nten; lo'o ku'ni Tyi'i Ndiose cha' tyu'u ne' kan' xiya', cha' kaja chalyuu nu ja tsa' tii 'a 'in ne' kan', cha' wa msñi ne' cha' 'in Jesús.

⁷ Wa tyii ti cha' 'in nchga nan nu nsu'wi lo chalyuu; kan' cha' su'we la si ku'ni wan kwenta 'wan, ti ykwi' ti wan, cha' tiya ti ti' tyi'in wan lo chalyuu cha' ka ku'ni wan cha' su'we, cha' ta'a ti ka chkwi' wan lo'o Ndiose.

⁸ Tñan nu ndloo 'a cha' ku'ni wan ni, ndi'in cha' xkwi' ka su'we ka tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan. Si ngwaña'an nka tiyeaan ña'an 'in ta'aan, bra kan' ku'nian cha' tlyu ti' 'in ta'aan bra nu ndiya cha' kuxi nu y'ni ta'aan lo'oan.

⁹ Ta wan na'an tyi wan tyi'in ta'a nten wan, lo'o ta wan nan ku ne' bra nu tiyan ne' se'en ndi'in wan; ja chkwi' wan cha' ti'í 'in ta'a wan chun' mdiyan ne' se'en ndi'in wan.

¹⁰ Xu'we ti mda Ndiose sa ña'an ku'ni skaa wan ska tñan su'we, ta'a wan nu msñi wan cha' 'in Jesús. Sa ña'an nu mdaya' Ni 'ñaan cha' chka t'nan tian' 'in ta'a ntean, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' tayaan' 'in ne'

xa nu ku'nian tñan nu nda Ni cha' ku'nian kwenta skaan.

¹¹ Kwa'u wan cha' 'in Ndiose 'in nten, si kan' lka tñan nu wa nda Ni 'wan cha' ku'ni wan; kwa'u wan nchga cha' nu nchka ti' Ni chkwi' Ni lo'o ne'. Kwi' ngwaña'an, taya' wan 'in ta'a nten wan lo'o tyukwi jwersa nu nda Ni 'wan, si kan' lka tñan nu wa nda Ni 'wan cha' ku'ni wan. Bra nu ña'an nten cha' su'we nu ngi'ni wan, bra kan' ku'ni tnun ne' 'in Ndiose chabiya' 'in Jesucristo. Lo'o bra kan' ja tsaa tii 'a cha' ku'ni tnun nten 'in Krixtu kan', cha' Krixtu lka ndloo siya' ti. Ngwaña'an ka sikwa.

Nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo ndi'in cha' tyijin ne' nu ti'í

¹² 'Wan ta'a su'we ndi'ian, ni siya lye 'a ti'í ti' nten 'wan, ña'an ti' si nsu'wi wan nchkin wan lo kii', ja kuwe 'a ti' wan; ja su'we si tya'an 'a cha' tiye wan bra kan', ña'an ti' si nu ja ndi'in cha' tyijin wan nu ti'í, nxke' ti' wan. Ngwa ti ña'an ka biya' ti' Ndiose si chañi cha' ndi'in cha' 'wan lo'o Ni, o ta si cha' kwiñi kan'.

¹³ Tyaa yu'wi ti' wan sa ña'an nu ti'í ti' nten 'in Krixtu, lo'o bra kan' ka su'we tiye wan cha' ngwaña'an ti'í ti' nten 'wan ni. Tnun 'a nchka Krixtu kwenta 'in Ndiose, lo'o lye 'a xu'wi xaa 'in Ni bra nu kan Krixtu xiya' chun' ndi'in la; bra kan' ka su'we la tiye wan.

¹⁴ Bra nu chkwi' nten cha' ti'í 'wan chun' nu lka wan nten 'in Krixtu, ka su'we tiye wan cha' ndi'in Tyi'i Ndiose lo'o wan, kwi' ngwaña'an tnun 'a cha' su'we ndi'in 'in Ndiose. Nchkwi' ne' kan' cha' kuxi 'in Ndiose; 'wan ni, su'we 'a ngi'ni tnun wan 'in Ni.

¹⁵ Ja su'we siya' ti si ku'ni wan cha' kuxi. Ndi'in 'a cha' tyijin nten nu ti'í xa wa y'ni ne' cha' kuxi; bra wa yjwi ne' 'in ta'a nten ne', bra wa y'ni ne' kunan nan nu nsu'wi 'in ta'a nten ne', xa wa y'ni ne' xka lo cha' kuxi nu ja nsu'wi chabiya' ku'ni ne', xa nu nxuun ne' lo'o ne' nu nka ndloo, ñi 'a si tyijin ne' kan' nu ti'í.

¹⁶ 'Wan ni, ja ndi'in cha' ka jyu'u ti' wan si ta ne' nu ti'í 'wan cha' lka wan

nten 'in Jesucristo; ku'ni tnun wan 'in Ndiose cha' ngwaña'an nchka 'wan bra kan'.

¹⁷ Wa ndiya bra cha' tyisnan Ndiose ku'ni biya' Ni 'in nchga nten; kulo tyisnan Ni lo'o nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Ni; kan' cha' si tyijian chin' nu ti'í ni, bra nu tka mdysisnan ti nchka biya' 'in nten, kan' ka biya' tian' cha' tnun la cha' ka bra nu ta Ni nu ti'í 'in nten kuxi chun' ndi'in la. Bra kan' ta Ni nu ti'í 'in nten nu ja xlyaa tukwa cha' su'we 'in Ndiose.

¹⁸ Tukwi 'a cha' tyo'o laa nten nu ngi'ni cha' su'we ti; nten xa'an ni, kwi' nten nu ndi'in cha' kuxi 'in, tyii cha' 'in ne' kan' siya' ti.

¹⁹ Ndi'in wan chin' nu ti'í ni chabiya' 'in Ndiose. Wa jlyo ti' Ni cha' kan', lo'o ja kulaa ya' Ni 'ñaan si ngwaña'an. Ndi'in cha' ti ku'nian xkwi' cha' su'we, cha' ña'an ti xñian cha' 'in Ndiose nu mñan nchga lo nan, ni siya tyijian nu ti'í; chañi cha' ña'ansiin Ni 'ñaan bra kan'.

5

Cha' nu nchkwi' Tyu lo'o nten ta'a msñi yu cha' 'in Jesucristo

¹ Ska yu kula nu nka ndloo lkaän, lo'o ni, nchka tiän' chkwiin' ska cha' lo'o wan yu kula ta'aan. Lo'oün, wa na'aän 'in Krixtu bra nu mda ne' nu ti'í 'in yu, kan' cha' jlyo tiän' cha' su'wa ti tyi'ian ta'aan nde se'en ndi'in Ndiose, cha' ña'aan cha' tnun nu ka nde kwa bra kan'.

² Ndi'in cha' ña'ansiin su'we wan 'in ta'a wan, ska ta ta'a wan nu ndi'in ska kichen se'en lka wan ndloo 'in ne'. Sa ña'an ngi'ni slya', ngwaña'an ngi'ni ne' kan'; ña'an ti' nten nu ña'ansiin 'in slya', kwi' ngwaña'an lkaan, yu kula ta'aan. Ndi'in cha' tayaan' 'in ta'aan cha' kanun tsaa cha' 'in Krixtu ni' kasiya 'in ne'. Tyukwi ti tiye wan ku'ni wan tñan kan', cha' ngwaña'an nchka ti' Ndiose cha' ku'nian; ja ndi'in cha' tatsaa ta'a wan 'wan cha' ku'ni wan tñan kan'. Kwi' ngwaña'an, ja su'we si ka'an 'a liya' xñi wan 'in ne' cha' ku'ni wan tñan kan', su'we la si tyukwi ti

tiye wan ku'ni wan tñan kan' cha' 'in Ndiose.

³ Ja lka wan x'nan ta'a wan, kan' cha' su'we ti ku'ni wan se'en ndi'in ne', cha' ka biya' ti' xka ta ta'a wan sa ña'an ndi'in cha' ku'ni ne' lo chalyuu.

⁴ Lo'o bra nu tyaan X'naan nu nka ndloo la ti, ta Ni nu su'we nu kaja 'wan bra kan'. Ja tsa tii 'a siya' ti nu su'we nu ta Ni 'ñaan ta'aan nu lkaan tñan cha' ña'ansiin 'in ska ta nten 'in Ni; si'i ña'an ti' liya' nu kaja 'ñaan xa wa y'nian ska tñan lo chalyuu, kan' nu bra ti tyii cha' 'in ran.

⁵ Kwi' ngwaña'an 'wan yu kune', chkwii'n' ska cha' lo'o wan. Tukwa wan nchga cha' nu chkwii' yu kula nu nka ndloo 'wan. Lo'o ngwaña'an, ndi'in cha' taya' wan 'in ta'a nten wan; ja su'we si ku'ni siye' wan lo'o ne' kan'. Nde ndiya ska cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose:

Ña'an ti'í Ndiose 'in nten nu ngi'ni siye' lo'o ta'a nten, lo'o taya' 'a Ni 'in nten nu ja nchkwi' cha' tnun lo'o ta'a nten.

⁶ Kan' cha' tukwa wan cha' nu nchkwi' Ndiose nu nka ndloo la ti, cha' ja ku'ni siye' wan lo'o ta'a nten wan; wa jlyo ti' Ndiose ni tsan lka nu ku'ni Ni cha' ka tnun la cha' 'wan.

⁷ Katsa' wan 'in Ndiose nchga cha' nu nda'an tiye wan, lo'o bra kan' ku'ni Ni cha' ja kuwe 'a ti' wan 'in cha' kan'. Chañi 'a cha' nduwe 'a ti' Ni 'wan.

⁸ ¡Cha' tiya ti ti' wan tyi'in wan lo chalyuu! Ja kaja' wan, cha' ykwi' kune' xa'an lka nu nxuun lo'o wan, ngwaña'an kwi' se'en 'a nduun yu kan' se'en ndi'in wan. Ña'an ti' ska kwichi nu tlá 'a nu nda'an naan 'in ska nten cha' ku, kwi' ngwaña'an sa ti nda'an kune' xa'an kan' tyukwi ña'aan chalyuu.

⁹ Xñi su'we wan cha' 'in Ndiose cha' ka ngula la ti' ni' kasiya 'wan; bra kan' ja ndi'in cha' ta wan chabiya' tyijin lyo kune' xa'an 'wan. Kwi' ngwaña'an ka jlyo tian' cha' ska ti biya' ndijin ta'aan nu ti'í tyukwi ña'aan chalyuu.

¹⁰ Chin' ti tsan ti tyijin wan nu ti'í ni. Xa wa mdyii tsan nu tyijin wan nu ti'í, bra kan' ku'ni Ndiose cha' ka su'we

wan, ku'ni Ni cha' ka ngula la ti' ni' kasiya 'wan xiya'; ta Ni jwersa 'wan, cha' xkwi' su'we 'a ngi'ni Ni lo'oan. Chabiya' 'in Krixtu wa ngulo suwi Ni 'ñaan cha' ka tyi'ian nde se'en tnun se'en ndi'in ykwi' Ni.

¹¹ Lo'o ja tsa tii 'a tsan nu ku'niin tnuan 'in Ndiose nde kwa bra kan', cha' nka Ni ndloo la ti. Kwi' ngwaña'an ka sikwa.

Mdyii ykwi' Tyu lo'o ne'

¹² Jlyo tiän' cha' su'we 'a msñi Silvano ta'aan cha' 'in X'naan; yu kan' lka nu lye 'a mdaya' 'ñaan cha' ngwa'an ba kityi xuwe re cha' tsa se'en ndi'in wan. Lo'o ni, nchka tiän' cha' ka ngula la ti' ni' kasiya 'wan, cha' chañi cha' tnun 'a cha' su'we ngi'ni Ndiose lo'oan. Jlyo tiän' cha' kan', kwi' ngwaña'an su'we 'a si lo'o wan tyu'wi ti' wan cha' kan', sa ña'an lka cha' nu ndaya' Ni 'ñaan nchga tsan.

¹³ Tyukwi ska ta nten 'in Jesucristo nu ndi'in nde Babilonia re nchka ti' ne' chkwii' su'we ti ne' lo'o wan. Ta'aan lka ne' kan', cha' lo'o ngulo suwi Ndiose 'in ne' cha' ka ne' kan' nten 'in Ni. "Su'we ti tyi'in wan" ndukwin Marku 'wan, kwi' Marku nu lka ña'an ti' ska sñiën'.

¹⁴ Chkwii' su'we wan lo'o nchga ta'a wan; xñi wan ynin ta'a wan tyukwi ti tiye wan, cha' chañi su'we 'a nka tiyeañ ña'aan 'in ta'aan.

Ti kwi' Ni ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in kasiya 'in nchga wan nu ndi'in cha' 'wan lo'o Krixtu.

Xka kityi nu ngwa'an Tyu, nu ndyaa se'en ndi'in nten 'in Jesucristo nu ndi'in tijyu'

¹ Tyu Simón lkaän; ngi'niin tñan 'in Jesucristo, cha' wa ngulo suwi Ni 'ñaan cha' tsa'aän chkwiin' cha' su'we 'in Krixtu lo'o ne' tyun kichen tijyu'. Lo'o ni, nda'aän kityi re cha' tsa se'en ndi'in nchga nten nu msñi cha' 'in Ndiose, ti kwi' sa ña'an cha' nu msñian ta'aan. Xkwi' cha' nu ñi ngi'ni Ndiose X'naan, ti kwi' Jesucristo nu ngulaa 'ñaan 'in cha' kuxi lka Ni; kan' cha' su'wa ti lkaan ta'aan chabiya' 'in Ndiose, su'we 'a nchka 'ñaan ta'aan chun' wa ndyaa ña'an tian' 'in Ni.

² Wa nchka biya' su'we ti' wan cha' 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an nchka biya' ti' wan cha' 'in Jesús nu nka X'naan; kan' cha' nchka tiän' cha' ti ku'ni Ni cha' su'we lo'o wan nchga tsan, cha' ti ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan nchga bra.

Sa ña'an nu ndi'in cha' ka ska nten 'in Jesucristo

³ Wa nda Ndiose chabiya' 'ñaan cha' kaja chalyuu nu ja tsa tii 'a 'ñaan; kwi' ngwaña'an, wa nda Ni chabiya' 'ñaan cha' tyi'ian lo chalyuu sa ña'an nu nchka ti' Ni cha' tyi'in nten 'in Ni; kan' lka cha' nu nchka 'ñaan ni, cha' ndaya' Ni 'ñaan. Wa ngulo suwi Ni 'ñaan, wa nda Ni chabiya' 'ñaan cha' xu'wi lyoan 'in Ni; kwi' ngwaña'an, wa ngwa biya' tian' cha' ja nsu'wi 'a xka nu tnun la cha' 'in, ja nsu'wi 'a xka nu nchka la 'in.

⁴ Tlyu 'a nka Ndiose, kwi' ngwaña'an nchka 'in Ni ku'ni Ni nchga lo tñan. Wa jlyo tian' cha' xkwi' cha' nu ñi lka cha' nu nchkwi' Ni. Kwi' ngwaña'an, ndi'in taan cha' kaja cha' xu'we tnun 'ñaan, nu wa ytsa' Ni 'ñaan cha' kaja 'ñaan. Wa ngulaa Ni 'ñaan 'in cha' kuxi nu ndi'in 'ñaan, cha' ja tyijin lyo cha' kuxi kan' 'ñaan; nchga

cha' kuxi nu ndiya 'a tian', kan' lka nu y'ni ñu'un 'ñaan se'en ndi'ian lo chalyuu. Lo'o ni, ngi'ni Ni cha' xlyaan ku'nian nchga lo cha' su'we, sa ña'an nu nchka ti' Ni cha' ku'nian.

⁵ Kan' cha' tyukwi ti tiye wan, lo'o tyukwi jwersa 'wan, ku'ni wan xkwi' cha' su'we kan', cha' katsa' wan 'in xka ta nten cha' chañi cha' wa msñi wan cha' 'in Jesucristo. Kwi' ngwaña'an, ndi'in cha' ka biya' la ti' wan nchga cha', sa ña'an cha' nu ndiya la ti' Ndiose.

⁶ Ndi'in cha' ka biya' la ti' wan sa ña'an ndi'in cha' 'in Ndiose; bra kan' ka ku'ni su'we wan kwenta 'wan, ti ykwi' ti wan, cha' ja tyijin lyo ya ña'an ti cha' kuxi 'wan. Si ka ku'ni su'we wan kwenta 'wan, ti ykwi' ti wan, bra kan' talo 'a wan ni siya ndi'in 'a cha' kuxi se'en ndi'in wan. Si ndalo 'a wan 'in cha' kuxi kan', bra kan' ka tyi'in wan sa ña'an nu nchka ti' Ndiose cha' tyi'in wan lo chalyuu.

⁷ Si ngwaña'an nchka ti' wan tyi'in wan lo chalyuu, bra kan' ndi'in cha' chka t'nan ti' wan 'in ta'a nten wan; ndi'in cha' su'we ti xu'wi tiye wan ña'an wan 'in nchga nten.

⁸ Bra nu ku'ni wan nchga lo tñan kan' tyukwi tyempu nu ndi'in wan lo chalyuu, bra kan' ka biya' la ti' wan sa ña'an ndi'in nchga cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan. Ja ka ndaja ti' wan sikwa, cha' su'we 'a kunanjo'o wan 'in Ndiose bra kan'.

⁹ Bra nu ja ku'ni wan cha' kan', lo'o ja ndi'in su'we wan bra kan', wa lka wan ña'an ti' ska nu kwityiin' nu ndukun' kiloo, ti ykwi' ti. Ja nchka ti' yu kwityiin' kan' tyu'wi ti' yu sa ña'an nu y'ni luwi Ndiose kasiya 'in yu, bra nu y'ni tyii Ni cha' kuxi nu ndi'in ni' kasiya 'in yu.

¹⁰ Kan' cha' ti ku'ni la wan nchga cha' su'we kan', sa ña'an cha' ngwa'aän lo kityi ti kulo; kwi' ngwaña'an, tyu'wi la ti' wan cha' wa ngulo suwi Ndiose 'wan, cha' ka wan nten 'in Ni. Lo'o bra kan' ja ndi'in cha' kana' kasiya 'wan, si ngwaña'an ku'ni wan nchga lo cha' su'we kan'.

¹¹ Kan' ka tya'an su'we la wan

tuwiin 'in Ndiose bra kan'. Jesucristo, X'naan nu nka ndloo la 'wan, ti kwi' lka nu ngulaa 'ñaan 'in nchga cha' kuxi. Lo'o ja tsaan tii 'a tsan cha' ka Ni ndloo la. Bra kan' su'we ti stean se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan.

¹² Ti tyun ya' nka tiyeen chkwii'n lo'o wan cha' 'in nchga cha' nu ñi 'in Ndiose, ni siya wa jlyo ti' wan cha' kan'. Lo'o ngwaña'an, jlyo tiän' cha' wa msñi su'we wan nchga cha' nu ngwa'aän lo kityi.

¹³ Laja nu ti lu'uün, ku'niin cha' ja kjlyaa ti' wan cha' nu ñi kan'. Su'we la si ku'niin ngwaña'an, nxke' tiän',

¹⁴ cha' ndii tiän' cha' wa tyii ti cha' 'ñaan lo chalyuu; wa ytsa' Jesucristo nu nka X'naan 'ñaan cha' wa ndla ti kajaän.

¹⁵ Kan' cha' ku'niin cha' kanun cha' kan' lo'o wan, cha' ka tyu'wi ti' wan cha' su'we nu ndi'in 'in Jesucristo nchga tsan, ni siya wa ngujwiin.

Nten nu wa na'an cha' tnun 'a nu ndi'in 'in Jesucristo

¹⁶ Si'i kwentu, si'i cha' ngwi'ya ke ti ba lka cha' nu ykwi' ba lo'o wan, bra nu ytsa' ba 'wan cha' tnun 'a cha' ka 'in X'naan Jesucristo bra nu tyaan Ni xiya'. Ykwi' bare wa na'an ba 'in Jesús cha' tnun 'a cha' ndi'in 'in yu.

¹⁷ Wa y'ni tnun Ndiose Sti Jesús 'in yu, lo'o ndyuwi 'a tyukwi ña'an Jesús lo'o xaa 'in Ndiose bra kan'. Ni siya ja na'an ba 'in Ndiose nu nka ndloo 'in nchga x'nan chalyuu, jlyo ti' ba cha' mdi'in Ni kwi' se'en ti tsan kan', cha' bra kan' ynan ba cha' nu ykwi' Ni lo'o nten: "Nu nde lka Sñiän' nu ndiya 'a tiän'. Su'we 'a nka tiyeen na'aän 'in yu" ndukwin Ni.

¹⁸ Ykwi' bare wa ynan ba cha' nu ykwi' Tyi'i Ni nu mdo'o nde ni' kwan, cha' lo'o bare mdi'in ba lo ki'ya kan' nu ngwa tsan kan'.

¹⁹ Ngwaña'an ka biya' tian' cha' ñi 'a lka nchga cha' nu ykwi' ayman nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni. Su'we la si tukwaan cha' kan', cha' ña'an ti' ska xaa luwi nu su'we 'a njyi'in la se'en tla 'a, kwi' ngwaña'an lka cha' 'in Jesús kan'. Kwa'u

xaa kan' tuwiin su'we se'en tsaan bra wa ki'ya ti xaa xa wa mdiya tsan kan'. Bra kan' tyo'o tukwa ska kwi kulasiin tnun ña'an ti' nu ndyukwa xa wa ki'ya ti xaa; kan' lka ña'an ti' Krixtu, cha' nda yu xaa nu xu'wi ni' kasiya 'ñaan.

²⁰ Ndi'in cha' ka biya' ti' wan cha' ja tukwin ka 'in kwa'u cha' 'in ti ykwi' ti 'in nten, sa ña'an nu ndyo'o ska cha' nu ngwa'an ayman 'ñaan lo kityi 'in Ndiose nu ngwa s'ni. Ska ti si taya' Tyi'i Ndiose 'in ne' cha' ka biya' su'we ti' ne', bra kan' ka kwa'u ne' cha' kan' 'in xka ta nten chabiya' 'in Ndiose.

²¹ Nchga nten nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten nu ngwa s'ni, ja ykwi' ne' ya ña'an ti cha' nu ndiya ti ti' ne', bra nu ykwi' ne' chabiya' 'in Ni; xkwi' cha' nu ngwa'u Tyi'i ykwi' Ni 'in ne' kan', kan' lka cha' nu ykwi' ne' chabiya' 'in Ni.

2

Nten nu ndu'u cha' kwiñi

¹ Wa yu'wi chin' yu kwiñi nu mdi'in laja ne' Israel nu ngwa s'ni; cha' 'in Ndiose nchkwi' ba, ndukwin yu kwiñi kan'. Kwi' ngwaña'an, ti kan la nten kwiñi se'en ndi'in wan ni; mnan ti kwa'u yu kwiñi kan' 'wan nchga cha' nu ki'ya ke ykwi' ti yu. Lo'o chkwii' yu kwiñi kan', cha' chabiya' 'in Ndiose nchkwi' yu. Si kunan wan cha' nu chkwii' yu kan', bra kan' tyisan tyi'in wsuun wan lo'o ta'a wan sa ña'an ya' nu su'we ta'a wan. Bra kan' ka wan tukwa ta wan si'ya cha' kwiñi kan'. Tnun 'a tñan nu y'ni X'naan cha' kulaa 'ñaan ta'aan lo'o 'in yu kwiñi kan', ni siya ja nchka 'a ti' yu kwiñi kan' cha' ka Ndiose X'nan yu; ja siya' ndi'in cha' 'in yu kan' lo'o Ndiose, kan' cha' ndla ti tyii cha' 'in yu kwiñi kan'.

² Kwi' ngwaña'an, tukwa tyun ne' ta'aan cha' nu nchkwi' yu kwiñi kan'; lo'o ndiya ne' ta'aan nu ku'ni cha' chen ña'an lo'o ta'a ne' bra kan', sa ña'an cha' nu kwa'u yu kwiñi kan' 'in ne' cha' ku'ni ne'. Ja su'we ngwaña'an. Kan' cha' ka'an 'a cha'

kuxi chkwi' nten 'ñaan bra kan', nten kichen nu ja siya' msñi cha' 'in Ndiose.

³ Kwi' ngwaña'an, nxitukwi 'a ti' yu kwiñi kan' 'in nan nu nsu'wi 'wan; nchka 'a ti' yu tyijin lyo yu 'wan, kan' cha' sa ti chkwi' yu cha' kwiñi lo'o wan. Ndi'in cha' ta Ndiose nu ti'í 'in yu kwiñi kan', cha' wa s'ni ykwi' Ni cha' kuxi 'a ku'ni ne' ngwaña'an. Si'i nan laja' Ndiose; jlyo ti' Ni sa ña'an ngi'ni yu kwiñi kan', kan' cha' ku'ni tyii Ni 'in yu ndla ti.

⁴ Nu ngwa s'ni, ja y'ni Ni cha' tlyu ti' 'in angajle 'in Ni nu ja mslyaa tukwa tñan 'in Ni; msu'wa Ni 'in angajle kan' ya' kune' xa'an kan', ndyaa angajle kan' nde lo jwlyaa, nde se'en tla 'a siya' ti. Nde kwa, ndi'in nchkan' angajle kan' lo'o karenan, cha' kanun nde kwa sa ña'an bra tiya tsan cha' ku'ni biya' Ni 'in nchga nten chalyuu, lo'o 'in angajle kan'.

⁵ Nchga nten chalyuu nu ngwa ti s'ni, nu ja mdukwa 'in Ndiose, ja y'ni Ni cha' tlyu ti' 'in ne' kan'; y'ni Ni cha' ngwi'ya tyoo tlyaa, sa ña'an nu wa ytsa' Ni 'in ne' kan' cha' ka. Wa ytsa' ayman Noé cha' 'in Ndiose 'in nchga nten, lo'o ja ynan ne' kan'. Ngujwi nchga ne' kan' bra kan'; ska ti Noé kan' lo'o ta'a kati nten 'in yu, ngulaa Ni 'in ne' kan', chun' nu ynan ne' kan' cha' nu ykwi' yu lo'o ne'.

⁶ Ti kwi' ti cha', ngwa kuxi 'in ne' kichen Sodoma lo'o 'in ne' kichen Gomorra, cha' kuxi 'a y'ni ne' kan'; siya' ti y'ni tyii Ni ta'a tyukwaa kichen kan'. Xa wa mdyii mkin kichen kan', jii lo'o nsuwi' ti nganun se'en mdi'in kichen kan' nu ngwa xkan'. Ngwaña'an y'ni Ndiose nu ngwa bra kan', cha' ka biya' ti' nchga nten nu ndiya ti' ku'ni nchga lo cha' kuxi, ni siya ni ti, ni siya chun' ndi'in la, cha' ta Ni nu ti'í 'in ne' kan' bra nu wa tyii ti cha' 'in ne' kan' siya' ti.

⁷ Ska ti ayman Lot, ngulaa Ni 'in yu cha' mdo'o yu kichen Sodoma kan'; kan' cha' ska ti yu kula Lot kan' ja ngujwi yu bra nu mdyii cha' 'in kichen Sodoma kan'. Nten su'we

ngwa Lot; kan' cha' mda'an 'a cha' tiye yu, lye 'a ngwa xi'in ti' yu, cha' 'in nchga cha' chen ña'an, nchga cha' kuxi nu y'ni nchga nten kichen kan'.

⁸ Su'we tiye Lot kan', nchga tsan lye 'a yuwe ti' yu cha' na'an yu nchga cha' kuxi kan'; ka'an 'a cha' mda'an tiye yu bra nu ynan yu cha' chen ña'an nu ykwi' nten kichen kan'.

⁹ Ngwaña'an ka biya' tian' cha' nchka 'in X'naan kulaa 'in nten nu su'we kasiya 'in, cha' ja tyijin lyo cha' kuxi 'in ne' kan'. Kwi' ngwaña'an, jlyo ti' Ni ti ka lka nu ta Ni nu ti'í 'in bra nu ku'ni biya' Ni 'in nchga nten. Wa jlyo ti' Ni ti ka nu ndi'in cha' kuxi tiye.

¹⁰ Lo'o nten nu xkwi' cha' chen ña'an ngi'ni, lye la ta Ndiose nu ti'í 'in ne' kan', cha' ja ndukwa ne' kan' cha' nu nchkwi' nu nka ndloo 'in ne'; ja nduwe ti' ne' kan', cha' siye' 'a ne'. Ja ntsen ne' kan', ni siya chkwi' lyo'o ne' 'in angajle 'in Ndiose.

¹¹ Angajle kan', ngula la ti', nchka la 'in ke nten chalyuu; lo'o ja ykwi' angajle kan' cha' kuxi 'in nten chalyuu, ja mstyaa ki'ya 'in yu kwiñi kan' tloo X'naan.

¹² Ña'an ti' 'ni nu nsu'wi ni' kixin' nu ja nduwe ti', ngwaña'an lka nten kwiñi kan', cha' xkwi' cha' chen ña'an nchkwi' ne' kan' 'in nchga cha' nu ja nchka biya' ti' ne'. Nxñian 'in 'ni tlá nu nsu'wi ni' kixin', ndujwian 'in i' bra kan'. Kwi' ngwaña'an ne' kwiñi kan', ngi'ni ñu'un ne' 'in nchga lo nan su'we ni siya ja nchka biya' ti' ne' cha' kan'. Lo'o tyii cha' 'in ne' kan' siya' ti nde loo la;

¹³ tyijin ne' kan' nu ti'í sa ña'an nu ti'í nu nda ykwi' ne' 'in xka ta nten. Tsan lo'o tla ngi'ni ne' cha' kuxi kan', cha' ja nchka ndaja ti' ne' 'in cha' kuxi kan'; ja nchka jyu'u ti' ne' kan' siya' ti, ni siya kuxi 'a tñan nu ngi'ni ne'. Sa ña'an si chañi cha' ta'aan lka ne' kan', kwi' ngwaña'an su'wa ti ndyo' ti'in ne' kan' lo'o wan bra nu ngi'ni tnun wan ta'a.

¹⁴ Xkwi' cha' kuxi nda'an tiye ne' kwiñi kan' bra nu ña'an ne' 'in ska nu kuna'an, cha' ja tyii cha' xitukwi ti' ne' 'in nu kuna'an cha' ku'ni ne'

cha' kuxi lo'o. Kwi' ngwaña'an, bra ti kwa'u ne' kan' cha' kuxi 'in xka ta nten nu ja ya ka biya' su'we ti' cha' 'in Jesucristo. Wa y'ni xa'an 'a ne' kwiñi kan' nchga lo cha' kuxi, kan' cha' lye 'a nxitukwi ti' ne' ska nan; lo'o ja ngala' ti' ne' kan' siya' ti. Wa lka ngulo Ndiose yuwe' 'in ne' kwiñi kan'.

¹⁵ Wa mdo'o tsu' ne' kan' tuwiin nu tsaan se'en ndi'in Ndiose, lo'o xka tuwiin msñi ne' kan'. Kwi' ngwaña'an, mna' 'a kasiya 'in ne' kan', cha' ti kwi' tuwiin se'en mda'an ayman Balaam sñi' Beor nda'an ne' kan' ni. Balaam kan', lye 'a mxitukwi ti' yu 'in tñi, kan' cha' y'ni yu cha' kuxi, cha' kaja la tñi 'in yu, ngwa ti' yu.

¹⁶ Cha' 'in Ndiose ykwi' Balaam kan' nu ngwa s'ni; kan' cha' y'ni Ni cha' ykwi' buru 'in yu lo'o yu kan', cha' xitsen i' 'in yu kan', cha' ja ku'ni 'a yu cha' kuxi kan'.

¹⁷ Ña'an ti' ska ni' chku tiyu nu wtyi siya' ti, se'en nu ja nsu'wi tyi'a, ngwaña'an lka ne' kan'. Ña'an ti' ska koo ngaten ti, nu nxnan 'a lo kwi'in ti, nu ja nda cha' ki'ya tyoo; nan nda'an ti ran ni' kwan, ngwaña'an lka ne' kan'. Yu kwiñi kan', ja ndi'in cha' su'we tiye ne' siya' ti, kan' cha' ndi'in cha' tsa'a ne' kan' se'en tla 'a; nde kwa wa mñan Ndiose ska se'en nu kuxi 'a ña'an, se'en tsa'a ne' nu ngi'ni ngwaña'an.

¹⁸ Jlyo 'a ti' ne' kwiñi kan' cha' chkwi' lo'o nten sa ña'an ka kwiñi lyo'o ne' kan' 'in nten nu tka msñi ti cha' su'we 'in Jesucristo. Nchka 'a ti' ne' kwiñi kan' cha' lo'o nten kan' ku'ni cha' chen ña'an. Sa ña'an y'ni ne' cha' kuxi ti kulo, bra nu ja ya kunan ne' cha' su'we 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an nchka ti' ne' kwiñi kan' ku'ni ne' xiya'.

¹⁹ Nchkwi' ne' kwiñi kan' lo'o xka ta nten cha' ja ndi'in cha' tukwa ne' nchga tñan nu ngulo Ndiose 'in nten, cha' wa mdo'o laa ne' 'in cha' kan', ndukwin ne' kwiñi kan'; lo'o ja ya ka biya' ti' ne' kwiñi kan', cha' ykwi' ne' lka ne' msu 'in ya ña'an ti cha' kuxi nu ngi'ni ne'. Nchga nten nu ta chabiya'

'in ska cha' kuxi cha' tyijin lyo 'in, wa nda ne' chabiya' 'in cha' kuxi kan' cha' ka x'nan ne' bra kan'.

²⁰ Kuxi la ka 'in nten nu wa ngulaa ya' 'in cha' kuxi ska ya', lo'o bra kan' ta ne' chabiya' 'in cha' kuxi cha' tyijin lyo 'in ne' xiya'; wa mdo'o laa ne' kan' 'in nchga cha' kuxi nu nsu'wi lo chalyuu nu ngwa s'ni la, ngi'ni xa'an ne' cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan, ti kwi' Ni nu wa ngulaa 'ñaan 'in cha' kuxi.

²¹ Su'we la si ja y'ni xa'an ne' siya' ti tuwiin nu ñi se'en tsaan nde se'en ndi'in Ndiose; ja su'we cha' ngwa biya' ti' ne' cha' kan', lo'o bra ti mdo'o tsu' ne' tuwiin nu ñi kan'. Ja ndukwa 'a ne' kan' cha' nu wa ykwi' Krixtu lo'oan bra kan'.

²² Bra nu ña'an 'in nten nu wa ngulaa ya' cha' 'in Krixtu, bra kan' ka biya' tian' cha' nu ñi 'a ndyo'o cha' re: "Ska xne' nu ndukwen nan yku i', bra ti tsa'a i' ku i' nan nu wa ykwen i' xiya'. Kwi' ngwaña'an ska kuwe' tye' ni, bra wa yta i' chku, bra ti tsa'a sti i' lo yuu kutsuu' xiya'."

3

Nde ña'an ka bra nu tyaan X'naan xiya'

¹ 'Wan ta'a su'we nsu'wian, wa ngwa'aan xka kityi ndyaa se'en ndi'in wan ti ngwa xkan' la. Ni nda'aan kityi re, cha' ka tyaa yu'wi ti' wan nchga cha' 'in Krixtu lo'o ta'a tyukwaa kityi, cha' ngwaña'an ka tya'an su'we cha' tiye wan nchga bra.

² Ndi'in cha' ta'a ti tyaa yu'wi ti' wan cha' 'in Ndiose nu wa ykwi' ne' lo'o nten nu ngwa s'ni, lo'o nchga cha' nu wa ykwi' ti kwi' X'naan nu ngulaa 'ñaan. Wa ngulo suwi Ni 'wa cha' kwa'u ba cha' 'in Ndiose 'wan, kan' cha' su'we si tukwa wan nchga cha' nu wa ynan wan bra nu ngwa'u ba 'wan.

³ Ti kulo ndi'in cha' ka biya' ti' wan cha' xa wa tiya tsan nu tyii chalyuu, bra kan' tyo'o tukwa nten nu xtyi lyo'o 'a 'in cha' 'in Ndiose. Ku'ni ne' kan' nchga cha' kuxi nu ndiya ti' ne' ku'ni ne', ti ykwi' ti ne'.

⁴ Bra kan' nde ña'an nchkwin ne' kan' 'wan: “¿Ña'an bra kan Krixtu sikwa a? ¿Ni cha' ti ndi'in taa 'a wan 'in yu cha' tyaan yu a? Wa mdijin 'a bra kan', cha' wa ngujwi nchga ne' kula 'ñaan, lo'o ngwaña'an, wa kulaan 'aan ni. Ña'an ti ndi'in chalyuu re, sa ña'an nu ndi'in ran ti bra mdysisnan ran ti kulo.”

⁵ Ngwaña'an nchkwin ne' kwiñi kan', cha' ja nchka ti' ne' tyaa yu'wi ti' ne' tñan nu wa y'ni Ndiose. Nu ngwa ti kulo ja mdi'in chalyuu siya' ti, bra kan' kwi' Ndiose ykwi' ska cha', lo'o bra ti ngwiñan Ni nchga nan nu nsu'wi nde ni' kwan. Lo'o tyi'a ti ngwiñan Ni tyukwi ña'aan chalyuu, kwi' ngwaña'an jlu'we la lo tyi'a mdo'o yuu wtyi lo chalyuu ti kulo.

⁶ Chun' ndi'in la, kwi' lo'o tyi'a ti y'ni tyii Ni chalyuu kan' bra nu ngwi'ya tyoo tlyaa.

⁷ Bra kan' xiya' ngulo Ndiose tñan cha' ña'an ti kanun nchga nan nu nsu'wi nde ni' kwan, ña'an ti kanun nchga lo nan nu nsu'wi lo chalyuu, xa wa tiya tsan nu ku'ni biya' Ni 'in nchga nan lo'o kii'. Bra kan' tyii nchga nan kan' skin ran, kwi' ngwaña'an tyii cha' 'in nchga nten nu ja ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose.

⁸ 'Wan ta'a su'we nsu'wian, su'we la si kuwe ti' wan cha' ña'an ti' ska tsan ti, ngwaña'an lka ska mi yijan cha' 'in Ndiose; lo'o ndiya ya' ña'an ti' ska mi yijan, kwi' ngwaña'an lka ska tsan cha' 'in Ni.

⁹ Si'i nan tiya' 'a ti' Ndiose cha' ku'ni Ni tñan nu ndukwin Ni cha' ku'ni Ni nu ndyaa nde loo la; lka cha' ndi'in ta 'a Ni 'ñaan nten chalyuu, cha' ja nchka ti' Ni cha' tna' Ni ni siya ska ti nten. Nchka la ti' Ni cha' ka biya' ti' nchga nten cha' ndi'in cha' kuxi 'in ne'; lo'o bra kan' ka jyu'u ti' ne' 'in cha' kuxi kan', kulaa ya' ne' cha' kuxi kan' bra kan'. Ngwaña'an ka 'in ne', nchka ti' Ndiose.

¹⁰ Chañi cha' tiya ska tsan bra nu tyaan X'naan xiya', ni siya ja jlyo tian' ni tsan ka kan'. Sa ña'an lka si kan ska nu ku'ni kunan na'an tyian bra nu ja ndii tian', ngwaña'an ka tsan

kan'. Ngwa ti ña'an katin nchga nan nu nsu'wi ni' kwan, lye 'a kanen cha' kan', tyii nchga nan kan' skin ran ska ya' ti. Ngwaña'an tyukwi ña'aan chalyuu ni, tyii ran siya' ti bra kan'.

¹¹ Tyii nchga nan bra nu tiya tsan kan', kan' cha' 'wan ni, ¿ni sa ña'an tyi'in wan lo chalyuu sikwa? Ndi'in cha' ka wan nten nu luwi kasiya 'in, cha' ka wan nten nu ngwa su'we kasiya 'wan cha' 'in Ndiose.

¹² Kwi' ngwaña'an ndi'in cha' ka wan, laja nu ti ji tiya tsan nu tyaan Ndiose, cha' ngwaña'an ka 'wan taya' wan 'in Ndiose lo'o tñan 'in Ni lo chalyuu re. Tsan kan' skin tyukwi ña'aan ni' kwan, kwi' ngwaña'an tyii nchga nan nu nsu'wi ni' kwan kalaa ran lo kii' tnun kan'; tyii nchga cha' siya' ti bra kan'. Lo'o kwii kulasiin, lo'o kwichaa, lo'o ko', lo'o nchga nan, tyii ran kalaa ran.

¹³ Xiya' kwiñan Ni xka chalyuu kwi, kwi' ngwaña'an xiya' kwiñan Ni nchga lo nan nu nsu'wi ni' kwan; kwiñan Ni ska chalyuu nu su'we 'a, se'en xkwi' su'we ti ku'ni ne' lo'o ta'a ne' bra kan'. Ngwaña'an ndukwin Ni cha' ka; lo'o jlyo tian' cha' ngwaña'an ka kan', cha' xkwi' cha' nu ñi nchkwi' Ndiose. Kan' cha' ndi'in taan 'in Ni ña'an bra ka cha' kan' sikwa.

¹⁴ 'Wan ta'a su'we nsu'wian, ndi'in ta wan 'in cha' kan', kan' cha' ndi'in cha' ku'ni wan xkwi' cha' su'we ti, xkwi' cha' luwi ti lo'o ta'a nten wan, cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan bra nu ña'an Ndiose 'wan.

¹⁵ Tyu'wi ti' wan cha' ndalo 'a Ndiose 'ñaan, wa nda 'a Ni tyempu 'ñaan cha' tyo'o laan 'in cha' kuxi. Kwi' ngwaña'an Palyu ta'aan ni, ti kwi' ta'a cha' ngwa'an yu lo kityi; ta'a su'we nsu'wian lka yu kan', lo'o su'we 'a nchkwi' kityi nu ngwa'an yu ngala se'en ndi'in wan. Ndiose lka nu ngwa'u 'in yu nchga cha' su'we nu ngwa'an yu lo kityi kan'.

¹⁶ Tyun kityi ngwa'an Palyu kan', ska ti biya' nchkwi' ta'a kityi kan', cha' 'in Ndiose nu nchkwian' ni. Ndiya chin' cha' nu ngwa'an Palyu kan' nu tukwi chin' cha' ka biya' su'we tian' 'in ran; kwi' ngwaña'an,

ndiya nten nu lye 'a ndu'u cha' kwiñi lo'o kityi kan', cha' ja nchka biya' ti' ne' kan' cha' kan' siya' ti. Ja y'ni xa'an su'we ne' kan', cha' ja ya ka biya' su'we ti' ne' cha' kan'; kan' cha' ja ska kityi 'in Ndiose ndu'u ñi ne' kan' 'in ran. Kan' cha' tyii cha' 'in ne' kan' siya' ti si'ya cha' kwiñi nu ndu'u ne' 'in ta'a nten ne'.

¹⁷ 'Wan ta'a su'we nsu'wian ni, wa ngwa'aän nchga cha' re cha' ndii ti ti' wan, cha' ja ta wan chabiya' 'in ne' kwiñi kan' cha' kwa'u ne' xka cha' 'wan. Chañi lka cha' nu y'ni xa'an wan ti kulo, lo'o ni, ja su'we si tukwa wan cha' kwiñi nu ndu'u ne' kan'; ja su'we kulaa ya' wan 'in cha' nu ñi 'in Jesús bra kan'.

¹⁸ Su'we la si ku'ni xa'an la wan cha' su'we 'in Jesucristo nu nka X'naan, nu wa ngulaa 'ñaan; bra kan' ka tyi'in su'we la ni' kasiya 'wan cha' 'in X'naan. ¡Ku'niin tnuan 'in Ndiose lo chalyuu, lo'o ngwaña'an, ja tsaa tii 'a tsan nu ku'niin tnuan 'in Ni nde se'en ndi'in Ni! Ngwaña'an ka sikwa.

Kityi xuwe nu ngwa'an Xuwa kulo ndukwa la, nu ndyaa se'en ndi'in nchga nten 'in Jesucristo

*Jesucristo lka nu nda xka chalyuu
kwi 'in nten*

¹ Wa lka ndi'in Jesús lo'o Ndiose Sti yu bra nu mdyisnan chalyuu ti kulo; ti kwi' Ni lka nu nchkwi' ba cha' 'in, se'en nda'an ba lo kityi ti ka nu lka Jesucristo. Wa jlyo su'we ti' ba cha' kan', cha' wa na'an su'we ba 'in yu lo'o kiloo ba, cha' su'wa mda'an ba lo'o yu; wa yu'wi lyo ba 'in yu lo'o wa m'ni ka'an ya' ba 'in ykwi' yu. Nchkwi' ba lo'o wan cha' Jesucristo lka nu nda xka chalyuu kwi 'in nten.

² Ngula Jesucristo lo chalyuu se'en ndi'in ba, wa na'an ba 'in yu; kan' lka cha' nu ngitsa' ba 'wan ni, cha' chañi 'a lka cha' kan'. Ndu'u ba 'wan sa ña'an lka cha' tyukwi tyempu lu'u Jesucristo, cha' ti kulo ndi'in yu lo'o Ndiose Stian; lo'o ndu'u ba 'wan sa ña'an ngwa cha' na'an ba 'in yu lo chalyuu re.

³ Lo'o ni, kwa'u ba 'wan nchga cha' nu wa na'an ba, kwa'u ba nchga cha' nu wa ynan ba. Chañi lka cha' su'wa ti ka kasiya 'ñaan lo'o Ndiose Stian, ngwaña'an lo'o Jesucristo ska ti nu lka Sñi' ykwi' Ni. Lo'o ni, nchka ti' ba cha' su'wa ti ka tiye wan lo'o ba;

⁴ kan' cha' nda'an ba kityi re, cha' nchga tsan su'we 'a ka tiye.

Xkwi' luwi 'a kasiya 'in Ndiose

⁵ Nde kwa'u ba 'wan cha' nu wa ngwa'u Jesucristo 'wa: Ña'an ti' ska xaa ndyuwi, ngwaña'an lka Ndiose; xkwi' luwi 'a kasiya 'in Ni, cha' ni kasiya 'in Ndiose ja ndi'in se'en tla, ja ndi'in cha' kuxi siya' ti.

⁶ Cha' kwiñi lka si chkwian' cha' su'wa ka tiye lo'o Ndiose, lo'o ña'an ti ndiya tian' cha' kuxi nu ndi'in 'ñaan;

ña'an ti tla 'a ni' kasiya 'ñaan bra kan', cha' ja su'we ngi'nian.

⁷ Si luwi kasiya 'ñaan sa ña'an luwi kasiya 'in Ndiose, ku'nian xkwi' cha' su'we bra kan'; su'wa ka tiye lo'o ta'a msñian cha' 'in Jesús bra kan'. Lo'o ku'ni tyii Ni ki'ya nu ndi'in 'ñaan, chun' wa ngalu tnen Jesús Sñi' Ndiose bra nu ngujwi yu lo wsi.

⁸ Bra nu chkwian' cha' ja ndi'in ki'ya 'ñaan siya' ti, nan kwiñi lyo'oan 'ñaan ti ykwiin' tian bra kan', cha' ja nchka chkwian' cha' nu ñi.

⁹ Lo'o ni, ka tsaa ña'an tian' 'in Ndiose cha' ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'ñaan 'in ki'ya nu ndi'in 'ñaan, bra nu kat-saan' ñian 'in Ni cha' ndukwian ki'ya. Su'we 'a ku'ni Ni lo'oan bra kan'; lo'o ku'ni tyii Ni nchga cha' kuxi nu ndi'in ni' kasiya 'ñaan, chun' ngujwi Jesús lo wsi.

¹⁰ Sa ña'an ka si chkwian' cha' kwiñi 'a Ndiose, ngwaña'an ndyo'o cha' si chkwian' cha' ja ndukwian ki'ya siya' ti; ja yten su'we cha' 'in Ndiose ni' kasiya 'ñaan, si ti nchk-wian' ngwaña'an.

2

*Krixtu lka nu chkwii' cha' 'ñaan lo'o
Ndiose*

¹ Ña'an ti' si lka wan sñiën', ngwaña'an lka wan, nxke' tiän', cha' ndiya 'a tiän' 'wan; kan' cha' nda'aän kityi re cha' tsaa se'en ndi'in wan, cha' ja nchka tiän' cha' xtya Ndiose ki'ya 'wan. Ni siya ndi'in cha' xtya Ni ki'ya 'ñaan xa wa msñian cha' 'in Jesucristo, ti kwi' Jesucristo lka nu wa mdijin nu ti'í cha' 'ñaan, lo'o ska nten nu luwi 'a lka Jesucristo.

² Nganun kuxi tiye cha' 'in Ndiose Stian, si'ya cha' kuxi nu wa y'nian; kan' cha' mdijin Jesucristo nu ti'í si'yaan, cha' ykwi' yu ngwi'ya yu yuwe' nu ndi'in 'ñaan si'ya cha' kuxi nu y'nian. Kwi' ngwaña'an kwi'ya Jesucristo yuwe' nu ndi'in 'in nchga nten chalyuu nu su'we nka tiye ña'an 'in Ndiose.

³ Bra nu nchka tian' tukwaan nchga tñan nu nchka ti' Ni cha' ku'nian, bra kan' ka jlyo tian' cha'

chañi cha' ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo.

⁴ Kwiñi 'a nten nu nchkwi' cha' ndi'in cha' 'in ne' lo'o Jesucristo, si ja ndukwa ne' tñan nu ndlo Ni 'in ne'; ja ñi cha' nu nda'an tiye ne' kan' bra kan'.

⁵ Si chañi cha' ndukwaan nchga cha' nu nchkwi' Jesucristo lo'oan, bra kan' chañi cha' su'we 'a nka tiyeañ ña'aan 'in Ndiose Sti yu; ngwaña'an ka biya' tian' cha' chañi cha' lkaan nten 'in Jesucristo ni siya ti ndi'ian lo chalyuu re.

⁶ Nten nu chkwi' lo'o xka ta nten, cha' nten 'in Jesucristo lka yu, ndi'in cha' ku'ni yu kan' nchga tñan nu ngi'ni Jesucristo.

Ska tñan kwi cha' ku'nian

⁷ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, wa ngwa'aan cha' lo kityi re cha' xlyaa wan ka su'we tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan. Si'i ska cha' nu ja ya kunan wan lka cha' kan'; wa ynan wan cha' kan' ti bra nu msñi wan cha' 'in Jesucristo ti kulo.

⁸ Si'i ngwaña'an ngi'ni nten chalyuu, kan' cha' nchkwiin' cha' ska tñan kwi lka ran. Nu ngwa xkan' ti mdyisnan Jesucristo ngwa'u yu 'ñaan sa ña'an ndi'in cha' ka su'we tiyeañ ña'aan 'in xka la ta'a nteañ, lo'o wa y'ni Jesús cha' ka ku'nian tñan kan'. Ska tñan kwi lka cha' kan', cha' wa tyii ti cha' tla ni' kasiya 'ñaan; lo'o ni, kanun cha' su'we nu ndi'in 'in Jesucristo ni' kasiya 'ñaan, ña'an ti' ska xaa ndyuwi nu ngi'ni xaa se'en ndi'ian.

⁹ Ya ña'an ti nten nu chkwi': "Wa msñi ba cha' 'in Jesucristo, luwi 'a kasiya 'wa ni" ndukwin ne', si ti ti'í ti' ne' kan' 'in ta'a nten ne', ña'an ti ndi'in 'a cha' kuxi ni' kasiya 'in ne' kan', sa ña'an lka ska se'en nu tla 'a.

¹⁰ Nten nu su'we 'a nka tiye ña'an 'in ta'a nten, kan' lka nten nu ndi'in xaa 'in Jesucristo ni' kasiya 'in. Ja ska cha' kuxi ku'ni ne' kan', ja ku'ni ne' cha' kulaa ya' xka ta nten cha' 'in Jesucristo.

¹¹ Nten nu ti'í ti' 'in ta'a nten, ti ndi'in 'a cha' kuxi ni' kasiya 'in ne'.

Sa ña'an lka si ti ndi'in ne' kan' se'en tla, ngwaña'an lka ne' kan' ndi'in ne' lo chalyuu, cha' ja nchka tyija lyo tuwiin nu ñi se'en tsaan ne'. Kan' cha' lye 'a ndukun' tla nu nsu'wi chalyuu kiloo ne' kan', kan' cha' ja ña'an ne' xaa bra kan'.

¹² 'Wan sñiën', nda'aan kityi re cha' tsaan se'en ndi'in wan, chun' cha' wa y'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'wan; chabiya' 'in Jesucristo wa y'ni tyii Ni ki'ya nu ndi'in 'wan.

¹³ Nda'aan kityi re cha' tsaan se'en ndi'in wan, 'wan yu kula, cha' wa mjwi ña'an tyi'in cha' 'wan lo'o Jesucristo nu su'wa ndi'in lo'o Ndiose Sti yu ti bra nu mdyisnan chalyuu. Kwi' ngwaña'an, nda'aan kityi re cha' tsaan se'en ndi'in wan, 'wan yu kune', cha' wa mdijin lyo wan 'in kune' xa'an.

'Wan sñiën', wa mjwi ña'an nu tyi'in cha' 'wan lo'o Ndiose Stian, kan' cha' nda'aan kityi re cha' tsaan se'en ndi'in wan.

¹⁴ 'Wan yu kula, wa msñi wan cha' 'in Jesucristo, ti kwi' Krixtu nu wa ña'an lu'u lo'o Ndiose Sti yu ti kulo, kan' cha' nda'aan kityi re. 'Wan yu kune', tnun tiye wan ndi'in wan ni, cha' wa nganun su'we cha' 'in Ndiose ni' kasiya 'wan; wa mdijin lyo wan 'in kune' xa'an, kan' cha' nda'aan kityi re.

¹⁵ Ja tya'an cha' tiye wan 'in cha' kuxi nu ndi'in lo chalyuu, lo'o ja xitukwi ti' wan 'in nchga cha' kuliya' nu ndiya la ti' nten chalyuu. Si ndiya la tian' cha' kuxi nu ndi'in lo chalyuu, ja ka 'ñaan xu'wi su'we tiyeañ 'in Ndiose Stian siya' ti.

¹⁶ Nchga cha' kuxi nu ngi'ni cha' ja xñi su'we nten cha' 'in Ndiose, si'i se'en ndi'in Ndiose Stian ndyo'o cha' kan'. Nchga cha' kuxi nu ndiya ti' nten, cha' kala' chin' ti' ne', lo'o nchga cha' kuxi nu nchka ti' ne' ku'ni ne' xa nu ña'an ne' 'in ran, lo'o nchga nan nu nchka ti' ne' kaja 'in ne', cha' ku'ni siye' ne' lo'o ta'a nten ne', lo chalyuu ti ndyo'o nchga cha' kuxi kan'.

¹⁷ Ndla ti tyii chalyuu re, ya ña'an ti tyii nchga cha' kuxi nu ndiya la ti' nten chalyuu; lo'o nten nu tukwa cha'

nu nchkwi' Ndiose ni, ja tsaa tii 'a chalyuu 'in ne' kan' siya' ti.

Ndiya cha' nu ñi lo'o ndiya cha' kwiñi

¹⁸ 'Wan sñiën', wa mdiya bra nu tyii nchga nan nu ndi'in lo chalyuu. Wa jlyo ti' wan cha' wa kan ti ska nten nu tnun nchkwi', nu kwiñi lyo'o 'in ta'a ntean cha' Krixtu lka, nchkwin yu; xuun yu kan' lo'oan ta'aan nu ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu. Ni siya bra ni, ka'an 'a ne' kwiñi ndiya lo chalyuu, nu nchka ti' xuun lo'o nten 'in Krixtu; kan' cha' wa nchka biya' tian' cha' ndla ti tyii nchga nan.

¹⁹ Ti kulo ndyo' ti'in ne' kwiñi kan' lo'oan, lo'o bra kan' mdo'o ne' kan' ndyaa ne'; si'i nten ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo lka ne' kan'. Si chañi cha' ta'a nda'aan lka ne' kan', wa nganun ne' lo'oan nu ngwa xkan'; lo'o ni, wa mdo'o ne' kan', cha' ka biya' tian' cha' si'i nchga nten nu ndyo' ti'in lo'oan msñi cha' 'in Jesucristo.

²⁰ Wa nda Krixtu Tyi'i Ndiose cha' kanun ni' kasiya 'in nchga ne' ta'a msñi wan cha' 'in Ni, kan' cha' wa nchka biya' su'we ti' ta'a wan nchga cha' nu ndu'u Ndiose 'ñaan.

²¹ Wa nda'aan kityi re, chun' cha' nchka biya' ti' wan nchga cha' nu ñi nu ndi'in 'in Krixtu. Si'i cha' ja jlyo ti' wan cha' nu ñi kan'; wa jlyo ti' wan nchga cha' nu ñi nu nchkwiiñ', cha' si'i cha' kwiñi lka cha' kan'.

²² ¿Ti ka nu kwiñi sikwa a? Nten kwiñi kan' lka nu nchkwi' cha' si'i Krixtu lka Jesús, ti kwi' Krixtu nu wa msu'wa Ndiose 'in mdiyan lo chalyuu. Nxuun ne' kan' lo'o nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Krixtu, cha' nchkwi' ne' kan' cha' ja lka Jesucristo Sñi' ykwi' Ndiose, cha' si'i Ndiose lka Sti Jesucristo.

²³ Si chkwian' lo'o nten cha' si'i Sñi' Ndiose lka Jesucristo, ja ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ndiose Sti Jesucristo, ngwaña'an ndyo'o cha' bra kan'; bra nu xñian cha' nu ndi'in 'in ska ti nu lka Sñi' Ndiose, wa ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ndiose Sti yu, ngwaña'an ndyo'o cha' bra kan'.

²⁴ Kan' cha' ndi'in cha' kanun tsaa cha' kan' ni' kasiya 'wan, cha' nu wa ynan wan cha' 'in Jesús ti bra nu msñi wan cha' 'in Ni ti kulo. Si ti nganun cha' kan' ni' kasiya 'wan, su'wa 'a ka tiye wan lo'o Jesucristo ni siya ti ndi'in wan lo chalyuu; kwi' ngwaña'an, su'wa ka tiye wan lo'o Ndiose Stian bra kan'.

²⁵ Kan' lka cha' nu y'ni su'wa Jesucristo 'ñaan, cha' ka kaja xka chalyuu kwi nu ja tsaa tii 'a 'ñaan.

²⁶ Sa kan' ti cha' nchkwiiñ' cha' 'in nten nu ñi lyo'o 'wan ngwaña'an.

²⁷ 'Wan ni, wa nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan, kan' cha' ja ndi'in cha' kwa'u xka ta nten 'wan; Tyi'i Ndiose, kan' lka nu kwa'u 'wan nchga cha' nu ti ji ku'ni xa'an wan cha' 'in Ni. Bra nu ndu'u Tyi'i Ndiose 'wan, ñi 'a lka cha' kan'; si'i cha' kwiñi ndu'u Ni. Kan' cha' sikwa, sa ña'an nu ndu'u Tyi'i Ndiose 'wan cha' xñi wan cha' 'in Jesús, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' ku'ni wan.

²⁸ 'Wan sñiën', xñi su'we wan cha' 'in Jesucristo ni. Lo'o bra kan', xa nu kan Jesucristo lo chalyuu xiya', ja ndi'in cha' ka jyu'u tian' bra nu ña'aan 'in Ni cha' ndijyan Ni; tyukwi ti tiyeen tyukwa ta'aan lo'o Ni bra kan'.

²⁹ Wa nchka biya' ti' wan ni, cha' luwi 'a kasiya 'in Jesucristo, kan' cha' su'we si ka biya' ti' wan cha' nchga nten nu ku'ni cha' su'we sa ña'an nu ngi'ni Jesús, lka ne' kan' sñi' Ndiose.

3

Sñi' Ndiose lkaan

¹ Tnun 'a cha' su'we lka cha' su'we 'a nka tiye Ndiose Stian ña'an Ni 'in ta'aan nu ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo; kan' cha' nchkwi' Ndiose cha' 'ñaan cha' lkaan sñi' Ni, lo'o chañi lka cha' kan'. Ja xlyaa nten chalyuu xu'wi lyo 'ñaan cha' sñi' Ni lkaan; kwi' ngwaña'an, bra nu mdi'in Jesucristo lo chalyuu, ja mslyaa ne' xu'wi lyo ne' 'in yu bra kan'.

² 'Wan ne' ta'aan nu ndiya 'a tiän' 'wan, wa lkaan sñi' Ndiose ni, ni siya ja ya ka biya' tian' sa ña'an ka su'we la

cha' 'ñaan, bra nu tyi'ian lo'o Ndiose nde loo la. Sa ña'an lka ykwi' Jesucristo, kwi' ngwaña'an kaan bra nu kwa'u tloo Jesucristo 'ñaan xa wa mdyii chalyuu re; bra kan' ka ña'aan 'in Jesucristo sa ña'an nu lka ykwi' Ni. Sa kan' ti cha' nchka biya' tian' ni.

³ Lo'o nchga nten nu ndi'in ta cha' ña'an 'in Ni nde loo la, ndi'in cha' ku'ni luwi ne' ni' kasiya 'in ne', sa ña'an nu luwi kasiya 'in Jesucristo.

⁴ Bra nu ngi'nian cha' kuxi, kan' lka cha' ja xlyaan ku'nian tñan nu ndlo Ndiose 'ñaan; ndi'in ki'ya 'ñaan, chun' cha' ja xlyaan tukwaan cha' nu nchkwi' Ni lo'oan.

⁵ Wa jlyo ti' wan cha' wa yan Jesucristo lo chalyuu cha' ku'ni tyii Ni ki'ya nu ndukwi nten; lo'o Krixtu ni, ja mdi'in ki'ya 'in yu siya' ti.

⁶ Nchga nten nu msñi su'we cha' 'in Jesucristo, ja ndi'in 'a cha' ku'ni ne' cha' kuxi. Nten nu ngi'ni cha' kuxi nchga tsan, ngi'ni ne' cha' kuxi chun' cha' ja ya xu'wi lyo ne' 'in Jesucristo, ja ya xñi ne' cha' 'in Ni.

⁷ 'Wan sñiën', ja nchka tiän' cha' kwiñi lyo'o xka ta nten 'wan. Xkwi' su'we ti y'ni Jesucristo lo chalyuu; kan' cha' sikwa, nchga nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo, ndi'in cha' xkwi' cha' su'we ti ku'ni ne' bra nu tyi'in ne' lo chalyuu.

⁸ Nchga nten nu xkwi' cha' kuxi ngi'ni, wa lka ne' kan' sñi' kune' xa'an nu lka x'nan nchga kwi'in xa'an; ti ji tyii ku'ni kune' xa'an kan' cha' kuxi. Lo'o Jesús nu lka ska ti Sñi' Ndiose, wa yan Ni lo chalyuu cha' ku'ni tyii Ni nchga tñan nu ngi'ni kune' xa'an kan'.

⁹ Nten nu lka sñi' Ndiose ni, ja ndi'in 'a cha' ku'ni ne' cha' kuxi, cha' wa nda Ndiose xka cha' nu su'we la nu kanun ni' kasiya 'in ne' kan' chabiya' 'in Tyi'i Ndiose. Ja xlyaa 'a ne' kan' ku'ni ne' cha' kuxi, cha' sñi' Ndiose lka ne' kan'.

¹⁰ Kan' cha' nchka biya' ti' wan ni, sa ña'an nu lka sñi' Ndiose; kwi' ngwaña'an nchka biya' ti' wan sa ña'an ngi'ni nten nu lka sñi' kune' xa'an. Si'i sñi' Ndiose lka nten nu ngi'ni cha' kuxi nchga tsan, lo'o si'i sñi' Ndiose

lka nten nu ja su'we nka tiye ña'an 'in ta'a nten.

Ndi'in cha' su'we xu'wi tiyeaan ña'aan 'in ta'a ntean

¹¹ Nde kwa'aän ti kwi' cha' nu wa ynan wan bra nu msñi wan cha' 'in Jesús ti kulo. Ndi'in cha' su'we xu'wi tiyeaan ña'aan 'in ta'a ntean.

¹² Ja ku'nian sa ña'an nu y'ni ayman Caín; sñi' kune' xa'an ngwa yu kan', cha' nu yjwi yu 'in ta'a yu. ¿Ni cha' lka y'ni yu ngwaña'an a? Yjwi yu 'in ta'a yu chun' cha' xkwi' cha' kuxi y'ni ykwi' yu, kan' cha' ja ndiya ti' yu cha' xkwi' cha' su'we y'ni ta'a yu.

¹³ 'Wan ta'a msñian cha' 'in Ndiose, ja tya'an 'a ka'an cha' tiye wan si ti'í 'a ti' nten chalyuu 'wan.

¹⁴ Xkwi' cha' mna' ti mdi'ian lo chalyuu nu ngwa s'ni si'ya ki'ya nu mdi'in 'ñaan; lo'o ni, wa nda Ndiose xka chalyuu kwi' 'ñaan, kan' cha' su'we ti ka tiyeaan ni. Su'we 'a nka tiyeaan ña'aan 'in xka ta ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo; kan' cha' ka jlyo tian' cha' wa nsu'wi xka chalyuu kwi' 'ñaan ni, cha' nten nu ja su'we nka tiye ña'an 'in ta'a nten, cha' mna' ti ndi'in ne' lo chalyuu.

¹⁵ Sa ña'an lka nten nu ndujwi 'in ta'a nten, ngwaña'an lkaan si ti'í tian' 'in ta'a ntean. Jlyo ti' wan cha' ja kaja chalyuu kwi kan' 'in nten nu kujwi 'in ta'a nten, ti kwi' ta'a cha' lka si ti'í 'a tian' 'in ta'a ntean.

¹⁶ Bra nu kuwe tian' cha' si'yaan mslyaa Krixtu ngujwi Ni lo wsi, cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan, bra kan' ka biya' tian' nchga cha' nu su'we la ku'nian, si su'we nka tiyeaan ña'aan 'in ta'a msñian cha' 'in Ni. Su'we si xlyaan tayaan' 'in ta'a ntean ngwaña'an, ni siya kajaan ti ykwiin' tian' cha' 'in ta'a ntean.

¹⁷ Ndiya ne' ta'aan nu ja ska 'a nan lyiji 'in ne' siya' ti cha' tyijin yu'wi 'in ne' lo chalyuu. Si ngwaña'an su'we ti ndi'ian, lo'o bra kan' ña'aan 'in ta'a ntean nu lyiji 'a cha' 'in ne', lo'o ja xlyaan chka t'nan tian' 'in ta'a ntean, bra kan' ja ka 'ñaan chkwian' cha' su'we 'a nka tiyeaan ña'aan 'in Ndiose;

Ndiose ni, su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan.

¹⁸ 'Wan sñiën', bra nu su'we 'a nka tiyeen ni siya ña'aan 'in Ndiose, ni siya ña'aan 'in ta'a ntean, si'i ska cha' nu chkwian' tian lo'o ne' kan'; tyukwi ti tiyeen ndi'in cha' tayaan' 'in ta'a ntean bra kan'.

Ka jlyo tian' cha' chañi cha' ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ndiose

¹⁹ Si ngwaña'an ngi'nian, bra kan' ka biya' tian' cha' ñi 'a lka cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'oan, ti kwi' cha' nu ndyaa ña'an tian' 'in Ni; kwi' ngwaña'an, ka jlyo tian' cha' chañi cha' nchka su'we cha' 'ñaan lo'o Ndiose.

²⁰ Bra nu ndii ti' ni' kasiya 'ñaan cha' ndi'in ki'ya 'ñaan, bra kan' ka biya' tian' cha' wa jlyo ti' Ndiose cha' kan'. Lo'o ngwaña'an, tlyu la lka Ndiose, ka 'in Ni kulaa ji Ni 'ñaan 'in cha' kuxi kan'.

²¹ 'Wan ne' ta'aan nu ndiya 'a tiän' 'wan, bra nu jlyo tian' cha' ja ndi'in 'a ki'ya 'ñaan, tyukwi ti tiyeen ka chkwian' lo'o Ndiose bra kan'.

²² Nchga cha' nu jñaan 'in Ndiose, kaja ran 'ñaan si tukwaan tñan nu wa ngulo Ni 'ñaan, si ku'nian tñan nu ndiya la ti' Ni.

²³ Nde lka tñan nu wa nda Ndiose 'ñaan cha' ku'nian kwenta skaan: Ndi'in cha' xñiin su'wean cha' 'in Jesucristo nu lka Sñi' ykwi' Ndiose; kwi' ngwaña'an, ndi'in cha' su'we ti xu'wi tiyeen ña'aan 'in ta'a ntean, sa ña'an nu wa ngwa'u Ni 'ñaan.

²⁴ Bra nu tukwaan tñan nu wa ngulo Ndiose 'ñaan cha' ku'nian, bra kan' wa lka ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ni; kwi' ngwaña'an ndi'in cha' 'in Ni lo'oan bra kan'. Jlyo tian' cha' kan', chun' wa msu'wa Ndiose Tyi'i ykwi' Ni cha' kanun ni' kasiya 'ñaan.

4

Ña'an biyaan' sa ña'an cha' nu ndi'in ni' kasiya 'in skaa nten

¹ 'Wan, ndiya 'a tiän' 'wan, cha' ta'a msñian cha' 'in Krixtu lkaan, ja xñi wan ndla 'a ska cha' nu chkwil' ya ña'an ti nten nu chkwil' cha' wa nda Ndiose Tyi'i ykwi' Ni 'in ne'

kan'. Ña'an biya' wan 'in ne' kan' kulo ndukwa la, cha' tyija lyo cha' 'wan lo'o ne' si chañi cha' ndi'in Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' kan', o ta cha' kwiñi lka nu nchkwi' ne' kan'. Wa tyun 'a ne' kwiñi mdo'o tukwa lo chalyuu ni, nu ñni lyo'o 'in nten cha' chabiya' 'in Ndiose nchkwi' ne'.

² Nde ña'an ka biya' tian' sa ña'an lka nten nu ndi'in Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in: nchga nten nu chkwil' chañi cha' Jesucristo lka ska ti nu lka Sñi' Ndiose ti bra nu ngula yu lo chalyuu cha' ngwa yu nten, nchga nten kan' wa nsu'wi Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne';

³ lo'o nten nu chkwil' cha' si'i Sñi' ykwi' Ndiose lka Jesucristo ti bra nu ngula yu lo chalyuu sa ña'an nu ndlya nten, ja nsu'wi Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' kan'. Cha' 'in nu kwiñi nu nchka ti' tyijin lyo 'in Jesucristo lka cha' nu ndi'in ni' kasiya 'in ne' kan'. Lo'o ngwaña'an wa nchka biya' ti' wan ni, cha' wa kan ti nu kwiñi kan'; lo'o ni siya ni ti, wa lka ndi'in nu kwiñi kan' lo chalyuu.

⁴ 'Wan sñiën', wa ndi'in cha' 'wan lo'o Ndiose, lo'o ngwaña'an, wa ngula la ti' ni' kasiya 'wan chun' nu nganun Tyi'i Ni ni' kasiya 'wan ni; kan' cha' nchka 'wan tyijin lyo wan 'in ne' kwiñi nu ndi'in cha' 'in lo'o kune' xa'an. Ti kwi' kune' xa'an lka nu ndlo tñan 'in nten kuxi lo chalyuu.

⁵ Wa ndi'in cha' 'in ne' kwiñi kan' lo'o cha' kuxi nu nsu'wi lo chalyuu, lo'o xkwi' cha' 'in kune' xa'an nchkwi' ne' kan'; kan' cha' ndiya 'a ti' nten chalyuu kunan cha' nu nchkwi' ne' kwiñi kan', nchga nten nu ja ndukwa cha' nu nchkwi' Jesucristo siya' ti.

⁶ Nten 'in Ndiose lkaan. Bra nu ndi'in cha' 'in nten lo'o Ndiose, kunan ne' nchga cha' nu chkwian' lo'o ne' bra kan'; nten nu ja ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose siya' ti, kan' lka nu ja nnan cha' nu nchkwian'. Ngwaña'an ka tyija lyo cha' 'ñaan ti ka lka nu chañi ndi'in cha' 'in lo'o Ni, ti ka lka nu cha' kwiñi ti nchkwi' cha' 'in Ni.

Xkwi' su'we nka tiye Ndiose ña'an

Ni 'in nten

⁷ 'Wan ne' ta'aan nu ndiya 'a tiän' 'wan, ndi'in cha' su'we xu'wi tiyeän ña'aan 'in ta'a ntean; Ndiose lka nu ndlo tñan cha' xkwi' su'we ti xu'wi tiyeän ña'aan 'in ta'a ntean. Lo'o nchga nten nu su'we nka tiye ña'an 'in ta'a nten, sñi' Ndiose lka ne' kan', lo'o ngwaña'an ndi'in cha' 'in ne' kan' lo'o Ndiose.

⁸ Nten nu ja su'we nka tiye ña'an 'in ta'a nten siya' ti, ja ndyiji ña'an nu xu'wi cha' 'in ne' kan' lo'o Ndiose, cha' Ndiose ni, su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'in nten.

⁹ Ngwa'u Ni 'ñaan sa ña'an nu su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan, bra nu msu'wa Ni 'in ska ti nu lka Sñi' ykwi' Ni mdiyan lo chalyuu, cha' chabiya' 'in Sñi' Ni ka kaja chalyuu kwi 'ñaan.

¹⁰ Nde lka cha' nu nchkwiin' lo'o wan: Kulo ndukwa la ka'an 'a cha' su'we ka tiye Ndiose ña'an Ni 'ñaan, kan' cha' msu'wa Ni 'in Sñi' ykwi' Ni yan lo chalyuu cha' kaja yu lo wsi cha' 'ñaan. Si'i nan, nu su'we la nka tiyeän ña'aan 'in Ndiose. Wa ngwa kuxi tiyeän lo'o Ndiose X'naan si'ya cha' kuxi nu y'nian. Lo'o Jesucristo, ska ti nu lka Sñi' Ndiose, kan' lka nu wa mdijin nu ti'í cha' 'ñaan; y'ni tyii Ni yuwe' nu mdi'in 'ñaan ti kulo.

¹¹ 'Wan ta'aan nu ndiya 'a tiän' 'wan, ndi'in cha' su'we ti xu'wi tiyeän ña'aan 'in ta'a ntean, cha' ngwaña'an ka'an 'a cha' su'we nka tiye Ndiose ña'an Ni 'ñaan.

¹² Ja ya ña'an nten chalyuu 'in Ndiose; sa kan' ti cha', bra nu ni ka biya' tian' cha' su'wa nka tiyeän lo'o Ni, bra nu ña'aan 'in ta'aan, cha' su'we 'a nka tiyeän ña'aan 'in ta'a ntean. Sa ña'an nu su'we 'a nka tiye Jesucristo ña'an Ni 'in nten chalyuu, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' ku'nian lo'o ta'a ntean bra kan'.

¹³ Wa nda Ndiose Tyi'i ykwi' Ni cha' kanun ni' kasiya 'ñaan, kan' cha' ngwa jlyo tian' cha' su'wa nka tiyeän lo'o Ni, lo'o ngwaña'an su'wa nka tiye Ni lo'oan.

¹⁴ Ykwi' ba wa na'an ba 'in Jesús. Lo'o chañi lka cha' nu nchkwi' ba lo'o wan ni, cha' wa nda Ndiose Sti Jesús

chabiya' 'in Sñi' ykwi' Ni cha' kulaa 'in nchga nten 'in cha' kuxi.

¹⁵ Nten nu xlyaa katsa' 'in ta'a nten cha' Jesucristo lka ska ti Sñi' ykwi' Ndiose, su'wa nka tiye Ndiose lo'o ne' kan' bra kan', lo'o ngwaña'an su'wa nka tiye ne' kan' lo'o Ndiose.

¹⁶ Ngwa biya' tian' bra kan', cha' su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'ñaan; kwi' ngwaña'an, ndyaa ña'an tian' cha' xkwi' su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in nten chalyuu. Lo'o nten nu ngwaña'an su'we nka tiye ña'an 'in ta'a nten, nu xkwi' ngwaña'an ngi'ni ne' bra nu ndi'in ne' lo chalyuu, su'wa ka tiye ne' kan' lo'o Ndiose; kwi' ngwaña'an su'wa ka tiye Ni lo'o ne' kan' bra kan'.

¹⁷ Su'we ti nka tiyeän ña'aan 'in Ndiose sikwa, cha' bra nu tiya tsan nu tyaan Jesucristo xiya' cha' ku'ni biya' Ni 'in nchga nten, bra kan' tyukwi ti tiyeän ka tyukwa ta'aan lo'o Ni. Ndi'in Ni lo'oan bra nu ndi'ian lo chalyuu, sa ña'an nu mdi'in Ni lo'o Jesucristo bra nu mdi'in yu lo chalyuu, kan' cha' ja ndi'in cha' kutsean.

¹⁸ Lo'o ja kutsean cha' ta Ndiose nu ti'í 'ñaan, si chañi cha' su'we nka tiyeän ña'aan 'in Ni; ti ji xu'wi su'we tiyeän ña'aan 'in Ndiose, si ña'an ti ntsean cha' ta Ndiose nu ti'í 'ñaan. Nten nu ntsen 'a 'in Ndiose ni, nxke' ti' ne' cha' ta Ndiose nu ti'í 'in ne'.

¹⁹ Su'we nka tiyeän ña'aan 'in Ndiose, cha' nu kulo ndukwa la su'we 'a ngwa tiye Ni ña'an Ni 'ñaan.

²⁰ Ya ña'an ti nten nu nchkwi' cha': "Su'we 'a nka tiyeän ña'aan 'in Ndiose", lo'o bra kan' ña'an ti ti'í ti' yu 'in ta'a yu, cha' kwiñi lka nu nchkwi' yu. Nde ña'an ndyo'o cha' kan': nchka 'ñaan ña'aan 'in ta'a ntean, lo'o Ndiose ni, ja siya' ka ña'aan 'in Ni; kan' cha' sikwa, si ja su'we nka tiyeän ña'aan 'in ta'a msñian cha' 'in Jesucristo nu ña'aan lo chalyuu, bra kan' ja ka chkwian' cha' su'we 'a nka tiyeän ña'aan 'in Ndiose Stian, nu ja siya' na'aan.

²¹ Wa ngulo Ni tñan re 'ñaan sikwa: Su'we ti xu'wi tiye wan ña'an wan 'in Ndiose, lo'o ngwaña'an, xkwi' su'we

ti xu'wi tiye wan ña'an wan 'in ta'a nten wan.

5

Ndijiin lyoan 'in cha' kuxi nu nsu'wi lo chalyuu

¹ Nchga nten nu ndyaa ña'an ti 'in Jesús, cha' lka Ni Krixtu nu wa msu'wa Ndiose 'in cha' kan Ni lo chalyuu, chañi cha' lka ne' sñi' Ndiose. Ndiose lka Stian, lo'o ngwaña'an su'we 'a nka tiyeaan ña'aan 'in Ni, kan' cha' su'we 'a nka tiyeaan ña'aan 'in xka ta sñi' Ndiose, ta'a msñian cha' 'in Jesús.

² Bra nu su'we nka tiyeaan ña'aan 'in Ndiose Stian, bra nu tukwaan nchga tñan nu ndlo Ni 'ñaan, bra kan' ka su'we xu'wi tiyeaan ña'aan 'in xka ta sñi' Ndiose.

³ Si chañi cha' su'we nka tiyeaan ña'aan 'in Ni, tukwaan nchga cha' nu chkwi' Ni lo'oan bra kan', cha' si'i ska tñan nu tukwi 'a lka cha' tukwaan ska cha' nu nchkwi' Ni.

⁴ Nchga sñi' Ndiose ka tyijin lyo 'in nchga cha' kuxi nu nsu'wi lo chalyuu; ka tyijiin lyoan 'in cha' kuxi, bra nu wa msñian cha' 'in Jesucristo.

⁵ Nten nu ndyaa ña'an ti' cha' ska ti Jesús lka Sñi' Ndiose, sa kan' ti nten ka 'in tyijin lyo 'in nchga cha' kuxi nu nsu'wi lo chalyuu.

Nde ña'an ndi'in cha' 'in Jesús nu lka Sñi' ykwi' Ndiose

⁶ Ska ti Sñi' ykwi' Ndiose lka Jesucristo, nu yan lo chalyuu. Mdukwatya ne' 'in yu bra kan'. Ngujwi yu lo wsi, ngalu tnen yu bra kan'. Lo'o si'i cha' nu mdukwatya ti yu, si'i cha' nu ngujwi ti yu lo wsi ngalu tnen yu, si'i sa kan' ti cha' nu ngi'ni cha' nchka biya' tian', cha' ska ti nu lka Sñi' ykwi' Ndiose lka Jesucristo. Nan wa ytsa' Tyi'i Ndiose 'ñaan, kan' cha' jlyo tian' cha' chañi 'a lka cha' kan'.

⁷ Nde ni' kwan ndukwa snan nu nchkwi' cha' chañi lka Jesús sñi' ykwi' Ni: Ndiose Sti Ni lka ska; lo'o Jesucristo nu ndi'in tyukwi cha' 'in Ndiose 'in, kan' lka xka; lo'o Tyi'i Ndiose, kan' lka xka. Lo'o su'wa

nchkwi' ta'a snan, cha' chañi lka cha' kan'.

⁸ Lo'o ngwaña'an, lo chalyuu snan ya' ykwi' Ndiose cha' chañi cha' ska ti nu lka Sñi' ykwi' Ni lka Jesucristo: ska cha' ykwi' Tyi'i Ni lo'oan; xka cha' ykwi' Ni bra nu mdukwatya Jesucristo; xka cha' ykwi' Ni bra nu ngujwi Jesucristo lo wsi, ngalu tnen yu bra kan'. Ska ti cha' ykwi' Ni ta'a snan ya'.

⁹ Tsaa ña'an tian' ska cha' nu nchkwi' nten chalyuu lo'oan, lo'o ni, ndloo la 'ñaan ska cha' nu nchkwi' Ndiose lo'oan. Ta'a snan cha' nu ykwi' Ndiose ni, nchkwi' cha' ska ti Jesucristo nu lka Sñi' ykwi' Ni.

¹⁰ Nten nu ndyaa ña'an ti' 'in Ni cha' lka Ni ska ti nu lka Sñi' ykwi' Ndiose, jlyo ti' ne' ni' kasiya 'in ne' cha' chañi 'a lka cha' kan'; nten nu ja xlyaa tukwa cha' 'in Ni, cha' Jesucristo lka Sñi' ykwi' Ni, kan' nten lka nu ja siya' ndyaa ña'an ti' cha' nu wa ykwi' Ndiose cha' 'in Sñi' ykwi' Ni. Kwiñi 'a Ndiose, nxke' ti' ne' kan'.

¹¹ Nde lka cha' nu ñi nu su'we 'a cha' xñian, cha' wa nda Ndiose xka chalyuu nu su'we la 'ñaan, nu ja tsaa tii 'a siya' ti; lo'o Jesucristo lka nu ndu'u 'ñaan sa ña'an ka chalyuu kan'.

¹² Nchga nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesús nu lka Sñi' ykwi' Ni, kan' lka nu wa mjwi chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in siya' ti; nten nu ja ndi'in cha' 'in lo'o nu lka ska ti Sñi' Ndiose, ja ndi'in cha' ta Ni chalyuu kan' 'in ne' kan'.

Bra wa tyii ti ska kityi nu ngwa'an Xuwa

¹³ Nda'aän kityi re sikwa, cha' tsaa se'en ndi'in wan, ta'a wan nu msñi wan cha' 'in Jesús, ska ti nu lka Sñi' Ndiose; lo'o cha' re ka biya' ti' wan cha' wa mjwi chalyuu kwi 'wan, nu wa mda Ndiose 'ñaan.

¹⁴ Tyukwi ti tiyeaan ka chkwian' lo'o Ndiose sikwa. Bra nu jñaan ska cha' 'in Ndiose nu su'wa ti lo'o ska cha' nu nchka ti' Ni, bra kan' ka jlyo tian' cha' kunan Ni cha' nu chkwian' lo'o Ni.

¹⁵ Si jlyo tian' cha' nnan Ni bra nu jñaan ska cha' 'in Ni, kwi' ngwaña'an

ka jlyo tian' cha' wa kaja ti cha' kan' 'ñaan bra kan'.

¹⁶ Bra nu ña'aan 'in ska nten ta'a msñian cha' 'in Jesucristo cha' ngi'ni yu ska cha' kuxi, lo'o ndi'yaan kwenta cha' ja ndi'in cha' kana' chalyuu 'in yu si'ya cha' kuxi kan', bra kan' su'we la si jñaan cha' tlyu ti' 'in Ndiose cha' 'in yu ta'aan kan', cha' ja ta Ni chabiya' kana' chalyuu 'in yu ta'aan kan'. Ndiya ki'ya tnun nu ja ka ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in nten; lo'o ja nchkwii'n' cha' jñaan cha' tlyu ti' 'in Ni si ngwaña'an ndi'in ki'ya 'in ne'.

¹⁷ Chañi cha' xtya Ndiose ki'ya 'in ta'aan si'ya cha' kuxi nu ngi'nian. Sa kan' ti cha', ndiya ki'ya nu ka ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'in nten cha' 'in ran.

¹⁸ Jlyo tian' cha' ja ngi'ni nten 'in Jesucristo cha' kuxi. Jesucristo, ska ti nu lka Sñi' Ndiose, kan' lka nu nxñi kwenta 'in ne', cha' ja ka kala' kune' xa'an 'in ne' kan' bra kan'.

¹⁹ Jlyo tian' cha' nten 'in Ndiose lkaan, chun' wa msñian cha' 'in Jesucristo; xka ta nten chalyuu nu ja ndukwa cha' 'in Ni siya' ti, ña'an ti lka kune' xa'an x'nan ne' kan'.

²⁰ Ngwa jlyo tian' cha' wa yan nu lka ska ti Sñi' ykwi' Ndiose lo chalyuu, lo'o ngwaña'an wa mda Ni chabiya' cha' ka xu'wi cha' 'ñaan lo'o Ndiose. Lo'o chañi cha' su'wa ka tiyeen lo'o Ndiose ni, chun' cha' su'wa nka tiyeen lo'o Jesucristo nu lka Sñi' ykwi' Ni. Chañi cha' Ndiose siya' ti lka Jesús, kwi' ngwaña'an chañi cha' ja tsaa tii 'a chalyuu kwi nu ta Ni 'ñaan.

²¹ 'Wan sñiën', ndii ti ti' wan tyi'in wan lo chalyuu, cha' ja sten yu'wi wan lo'o xka ta jo'o. Ngwaña'an ka sikwa.

Nde mda'a tukwa kityi xuwe nu ngwa'an Xuwa

Bra nu chañi cha' su'we 'a nka tiyeen ña'aan 'in ta'a ntean

¹ Ti kwi' yu kula Xuwa lkaän. Nda'aän kityi re cha' 'iin lo'o cha' 'in sñii', ne' kula, cha' tsa'a kityi re se'en ndi'in wan ta'a msñian cha' 'in Jesús, cha' wa ngulo suwi Ndiose 'wan cha' ka wan nteñ 'in Ni. Chañi cha' su'we 'a nka tiyeen na'aän 'wan; ni si'iin skaän tiän, lo'o nten nu ndi'in nchga kichen nu nnan cha' nu ñi 'in Jesús, su'we 'a nka tiye ne' ña'an ne' 'wan.

² Wa nganun su'we cha' nu ñi kan' ni' kasiya 'ñaan, lo'o ngwaña'an ja tsa'a tii 'a cha' nu wa ynaan kan'; kan' cha' su'we 'a nka tiyeen na'aän 'wan.

³ Ndiose nu lka Stian, kwi' ngwaña'an Jesucristo ska ti nu lka Sñi' Ni, taya' Ni 'wan. Lo'o nchka tiän' cha' ña'an ti ku'ni Ni ka'an la cha' su'we lo'o wan, cha' ña'an ti chka t'nan ti' Ni 'wan, cha' ña'an ti ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan; ngwaña'an nchka tiän' cha' ku'ni Ni lo'o wan, chun' cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan, cha' ñi 'a lka cha' nu ndu'u Ni 'ñaan.

⁴ Su'we 'a ngwa tiyeen bra nu ynaän cha' ña'an ti ndukwa su'we ne' ta'a wan nchga cha' nu ñi nu wa ytsa' Ndiose Stian 'ñaan;

⁵ kan' cha' nchkwiin' lo'oo, ne' kula, lo'o nchga ne' ta'a wan, cha' su'we ti xu'wi tiyeen ña'aan 'in ta'a ntean. Si'i ska cha' nu ja ya chkwi' Ni lo'oan lka kan', ska cha' nu wa ynaan bra nu msñian cha' 'in Jesucristo ti kulo lka kan'.

⁶ Ndi'in cha' tukwaan nchga tñan nu ndlo Ndiose 'ñaan. Bra nu msñi wan cha' 'in Jesucristo ti kulo, wa ynan wan cha' ndi'in cha' su'we ti ka tiye wan lo'o ta'a nten wan. Kan' cha', kwi' ngwaña'an ndi'in cha' ku'nian ni

⁷ Nsu'wi 'a nten nu nchkwi' cha' cha' kwiñi lka cha' ngwa Jesús nten xa nu yan yu lo chalyuu. Tyukwi ña'aan lo chalyuu nda'an nten nu nchkwi' cha' kwiñi kan'; ñi lyo'o ne' kan' 'in ta'a ntean, kwi' nu nxuun lo'o 'in Krixtu lka ne' kan'.

⁸ Kan' cha', cha' tiya ti ti' tyi'in wan lo chalyuu, cha' ja kjlyaa ti' wan ngwa ti ña'an nchga cha' nu wa ynan wan bra nu mdi'in ba se'en ndi'in wan. Bra kan' kaja nchga cha' su'we nu nchka ti' Ndiose ta Ni 'wan bra nu tyii chalyuu.

⁹ Nchga nten nu sten yu'wi lo'o xka cha', ja ka tyi'in cha' 'in ne' kan' lo'o Ndiose siya' ti. Nxke' ti' ne' kan' cha' ti ndi'in ka'an la tñan cha' ku'nian, xa wa ndyaa ña'an tian' 'in Krixtu. ¡Cha' kwiñi lka kan'! Si chañi cha' msñian cha' 'in Krixtu ni' kasiya 'ñaan, bra kan' su'wa ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ndiose, ngwaña'an lo'o ykwi' nu lka ska ti Sñi' Ni.

¹⁰ Kan' cha' ni, si tiyan nten se'en ndi'in wan nu ja chkwi' ti kwi' cha' 'in Jesús kan' lo'o wan, ja ta wan se'en tyi'in ne' kan', kwi' ja chkwi' wan lo'o ne' kan'.

¹¹ Si nu chkwian' lo'o nten kan', sa ña'an lka si ngwa su'wa cha' 'ñaan lo'o ne' kan', lo'o cha' kuxi nu ngi'ni ne', ngwaña'an ndyo'o cha' kan'.

Cha' nu ngwa'an Xuwa xa wa tyii ti kityi

¹² Ti ndi'in 'a cha' nu nchka tiän' chkwiiin' lo'o wan, lo'o su'we la ni siya ja lo'o cha' kan' kwa'aän lo kityi re. Chun' ndi'in la nchka tiän' kaän se'en ndi'in wan, lo'o bra kan' ka chkwiiin' cha' kan' lo'o wan; bra kan' chañi ka cha' su'we ti xu'wi tiyeen ña'aan 'in ta'aan.

¹³ Lo'o ngwaña'an, nchga ne' ta'a ndi'in cha' 'wan lo'o Krixtu nde re, ti kwi' ne' nu wa ngulo suwi Ndiose 'in, lo'o ne' kan' nchka ti' ne' ta ne' kasiya 'wan. Ngwaña'an ka sikwa.

Ne' kwiñi nu nxuun lo'o 'in Krixtu

Mda'a snan kityi xuwe nu ngwa'an Xuwa

Su'we 'a nchkwi' Xuwa cha' 'in Gayu

¹ Ti kwi' yu kula Xuwa lkaän. Nda'aän kityi re cha' tsa'a se'en ndi'in, Gayu; wa ndyaa ña'an tii' nchga cha' nu ndi'in 'in Jesucristo, kan' cha' su'we 'a nka tiyeën nchkwiin' lo'oo.

² Su'we 'a nten lka nu'win, Gayu. Nchkwiin' lo'o Ndiose cha' 'iin cha' su'we ti ka tyi'in tiyee, cha' ka ngula tii' ni' kasiya 'iin. Wa jlyo tiän' cha' su'we 'a msñii cha' 'in Ndiose.

³ Lo'o ni, su'we 'a nka tiyeën cha' wa ngala chin' ne' ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Krixtu nu mdo'o se'en ndi'in wan mdiyan ne' nde re. Ndukwin ne' cha' ña'an ti ndukwaa su'wee nchga cha' nu ñi nu wa ngwa'u Jesús 'ñaan, cha' ngwaña'an ngi'nii nchga tsan.

⁴ Ska ti cha' mda'an tiyeën cha' 'iin nu ngwa xkan', si chañi cha' ti ndukwaa cha' nu ñi nu wa ytsa' Jesús 'ñaan, cha' kunee' laa ke na'; lo'o su'we 'a ngwa tiyeën xa wa ynaän cha' ngwaña'an ngi'nii.

⁵ Nu'win Gayu, nduwe 'a tiän' cha' nchga bra su'we 'a ndayaa' 'in ne' ta'aan, ni siya lka ne' nten xka kichen.

⁶ Wa ykwi' ne' kan' lo'o nchga ne' ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesús nde kichen re, wa ytsa' ne' 'wa sa ña'an nu su'we nka tiyee ña'aan 'in ne'. Kwi' ngwaña'an ku'nii cha' su'we ti tayaa' la 'in ne' kan' tuwiin se'en tsa'a ne'; sa ña'an lka si tayaa' 'in Ndiose, ngwaña'an ku'nii.

⁷ Tñan 'in Krixtu nda'an ne' kan', kan' cha' mdo'o ne' ndyaa ne' tijyu'. Lo'o ja ska tñi xlyaa ne' xñi ne' 'in xka ta nten nu ja ndyaa ña'an ti' 'in Krixtu siya' ti, cha' kunanjo'o 'in ne' tuwiin;

⁸ kan' cha' nan ni, ta'a msñian cha' 'in Krixtu, ndi'in cha' tayaan' 'in ne' kan'. Kwi' ngwaña'an ka su'wa cha' 'ñaan lo'o ne' kan' bra nu snean cha'

nu ñi nu wa ngwa'u Krixtu 'ñaan nde kichen se'en tijyu' la.

Kuxi 'a tñan ngi'ni Diótfefes

⁹ Ja s'ni lye ngwa'aän ska kityi nu ndyaa se'en ndi'in nchga ta ta'a wan nten 'in Jesucristo, 'wan nu ndyo' ti'in wan sa tlyu ti la kwa; lo'o ja xlyaa Diótfefes kunan cha' nu ykwiin' lo'o wan, cha' nxke' ti' yu kan' cha' nka yu x'nan wan.

¹⁰ Bra nu tiyaän se'en ndi'in wan, bra kan' chkwiin' lo'o wan cha' 'in nchga tñan nu ngi'ni yu kan', cha' chen 'a ña'an nchkwi' yu cha' 'ware; nchkwi' yu kan' ya ña'an ti cha' kwiñi lo'o nten. Si'i sa kan' ti cha' kuxi ngi'ni yu, lo'o ja xlyaa 'a yu ta yu se'en tyi'in ne' ta'a nda'an ba tñan bra nu ndiya ne' kichen tyi wan; kwi' ngwaña'an, ja nda 'a yu chabiya' 'in ta'a wan cha' ta wan se'en tyi'in ne', ni siya ngwa ti' wan ta wan se'en tyi'in ne' nu ngwa xkan'. Lo'o ngwaña'an, ngwa ti' yu kulo yu 'in ta'a nda'an ba tñan kan', cha' ja tyi'in 'a ne' su'wa lo'o wan.

¹¹ Nu'win Gayu, ja sten yu'wii lo'o cha' kuxi nu nsu'wi lo chalyuu; su'we la si tsa'a ña'an tii' cha' nchkwi' nchga nten nu ngi'ni tñan su'we. Nchga nten nu xkwi' nda'an naan sa ña'an cha' su'we nu taya' 'in xka la nten, ndi'in cha' 'in ne' kan' lo'o Ndiose; nchga nten nu xkwi' nda'an naan cha' kuxi nu ku'ni, ja siya' tyi'in cha' 'in ne' kan' lo'o Ndiose.

Su'we la ngi'ni Demetrio

¹² Su'we 'a nchkwi' nchga nten cha' 'in Demetrio. Lo'o nan, xa nu ña'aan 'in yu, nchka biya' tian' cha' su'we 'a ngi'ni yu lo'o nchga nten. Ngwaña'an bare, nchkwi' ba lo'o wan ni, cha' chañi 'a cha' nu nchkwi' ne' 'in yu cha' su'we 'a tiye yu. Wa jlyo su'we ti' wan cha' nchkwi' ba cha' nu ñi lo'o wan.

Cha' nu ngwa'an Xuwa xa wa tyii ti kityi

¹³ Ti nsu'wi 'a cha' nu nchka tiän' chkwiin' lo'oo. Su'we la ja kwa'aän cha' kan' lo kityi re ni, nxke' tiän'.

¹⁴ Su'we la si bra ti kaän se'en ndi'iin, cha' ykwiin' chkwiiin' lo'oo.

¹⁵ Tiin ti tyi'in ni' kasiya 'iin sikwa, cha' Ndiose ndaya' Ni 'iin. Nchga ne' ta'a su'we wan nu ndi'in se'en ndi'in bare, nchka ti' ne' ta ne' kasiya 'iin xa nu nda'aän kityi re; ngwaña'an nu'win, chkwii' su'we lo'o nchga ne' ta'a su'we nsu'wi ba nu ndi'in nde kwa.

Kityi nu ngwa'an Juda

¹ Juda naän, ti kwi' ta'a Santiago lkaän; nda'aän lo tñan 'in Jesucristo. Nda'aän kityi re cha' tsaa se'en ndi'in nchga wan nu ndyaa ña'an ti' wan cha' nchkwi' Ndiose Stian, chun' wa ngulo suwi Ni 'wan. Ndiose lka nu y'ni luwi kasiya 'wan, lo'o ña'an ti ngi'ni Ni kwenta 'wan ni, chabiya' 'in Jesucristo.

² Nchka t'nan 'a ti' Ndiose 'wan, kan' cha' ka tyi'in tiin ti ni' kasiya 'wan, cha' jlyo ti' wan cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'wan. Ngwaña'an nchka tiän' cha' ka 'wan nchga tsan.

Ndiya nten nu ndu'u cha' kwiñi 'in ta'a nten ne'

³ 'Wan ne' ta'a su'we nsu'wiin nu ndiya 'a tiän' 'wan, ngwa 'a tiän' kwa'aän ska kityi cha' tsaa se'en ndi'in wan, ska kityi nu chkwi' 'in cha' tnun nu y'ni Jesús cha' ka tyo'o laan 'in cha' kuxi; lo'o ja ngwa kwa'aän 'in ran bra ti. Lo'o ni, ndi'in cha' kwa'aän xka kityi re cha' tsaa se'en ndi'in wan, cha' taän cha' tiya re 'wan. Ndi'in cha' xuun wan lo'o nchga ne' kwiñi nu ndi'in nde kwa, cha' ja ndyaa ña'an ti' ne' kan' cha' nu ñi nu wa ngwa'u Ndiose nu nka X'naan 'ñaan, ta'aan nu ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo. Ja siya' xñi wan cha' nu nchkwi' ne' kwiñi kan'.

⁴ Ndi'in cha' ka biya' ti' wan cha' wa yten chin' ne' kwiñi kan' laja ta'a wan, ni siya ja su'wa cha' nu ndyaa ña'an ti' wan lo'o ne' kan'. Wa s'ni 'a ndukwa cha' lo kityi 'in Ndiose se'en nchkwi' cha' ta Ni nu ti'í 'in ne' kuxi kan'. Ja siya' ynan ne' kan' cha' nu nchkwi' Ndiose, lo'o ja nduwe ti' ne' kan' si su'we nka tiye Ni ña'an Ni 'in nten chalyuu. Ndukwin ne' kan', cha' ja n'ni cha' ni siya ku'ni ne' cha' chen ña'an, ni siya ku'ni ne' nchga loo cha' kuxi. Ndukwin ne' cha' si su'we nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan, ja ta Ni nu ti'í 'ñaan bra kan', nxke' ti' ne'. Kwiñi 'a ne' kan', si'i Jesucristo nka x'nan ne' kan'. Lo'o nan ni, ska ti Jesucristo

nka X'naan, ska ti Ndiose lka nu chañi cha' nduun loo la 'ñaan.

⁵ Wa jlyo ti' wan nchga cha' nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose nu ngwa s'ni, lo'o ni, katsaän' chin' cha' kan' 'wan xiya'. Wa ngulaa X'naan 'in ayman kula 'in ne' Israel, bra nu mdi'in ne' presu la lo yuu 'in Egipto; lo'o chun' ndi'in la yjwi Ndiose 'in nchga ayman kan' nu ja ynan cha' nu ykwi' Ni.

⁶ Lo'o ngwaña'an, tyaa yu'wi ti' wan 'in angajle nu ja mslyaa tukwa tñan nu ngulo Ni 'in nu ngwa s'ni, kan' cha' mxnun ti'in angajle kan' na'an tyi se'en ndi'in Ndiose. Lo'o ni, ndi'in nchkan' angajle kuxi kan' lo'o karenan; se'en tla siya' ti ndi'in angajle kuxi kan', cha' presu 'in Ndiose lka ni. Ndi'in cha' kata angajle kan' sa ña'an bra nu ku'ni biya' Ndiose 'in nchga nten.

⁷ Kwi' ngwaña'an, tyaa yu'wi ti' wan 'in kichen Sodoma lo'o kichen Gomorra lo'o xka la kichen nu ndi'in kwi' se'en ti; sa ña'an nu y'ni angajle kan' cha' kuxi, kwi' ngwaña'an ka'an 'a cha' kuxi y'ni ayman nu mdi'in kichen kan', lo'o chen ña'an y'ni ne' lo'o ta'a ki'yu ne'. Wa yjwi Ndiose nchga ne' kichen kan' lo'o kii' tnun nu msu'wa Ni bra kan'. Ngwaña'an ka biya' ti' nchga nten nchga cha' tnun nu ka 'in Ndiose ku'ni; kwi' ngwaña'an, lo'o ska kii' tnun nu ja ka 'a tyuwi' ta Ni nu ti'í 'in nchga nten nu ngi'ni cha' kuxi.

⁸ Lo'o ne' kwiñi kan' ni, sa ña'an cha' kuxi nu y'ni ayman kan', ngwaña'an lka cha' kuxi nu ngi'ni ne', chun' cha' nu nchkwi' sla ti ne' kan'. Xa'an 'a tiye ne' kan', chen 'a ña'an ngi'ni ne'; lo'o ja ndukwa ne' kan' siya' ti cha' nu nchkwi' nten nu nka ndloo la. Lo'o nchkwi' ne' kan' cha' chen ña'an 'in angajle nu ndi'in nde ni' kwan.

⁹ Lo'o si'i ngwaña'an y'ni Kee nu nka ndloo 'in angajle; bra nu msuun Kee kan' lo'o kune' xa'an cha' 'in jyo'o Moisés, ja ska cha' kuxi ykwi' yu lo'o kune' xa'an kan'. Sa nde ti cha' ykwi' yu lo'o: "Ykwi' X'naan ta nu ti'í 'iin"

ndukwin Kee 'in kune' xa'an kan' bra kan'.

¹⁰ Nchkwi' ne' kwiñi kan' cha' kuxi 'in nchga cha' 'in Jesús, ni siya ja siya' nchka biya' ti' ne' cha' kan'; ngi'ni ñu'un ne' kan' 'in ne', ti ykwi' ti ne', cha' ngi'ni ne' sa ña'an ngi'ni 'ni nu ja nduwe ti'.

¹¹ ¡T'nan 'a ne' kwiñi kan'! Wa msñi ne' tuwiin kuxi nu ngwa'u ayman Caín 'in nten; wa mdo'o tsu' ne' tuwiin nu su'we la, cha' kaja tñi 'in ne', sa ña'an y'ni ayman Balaam bra nu msñi yu liya' loo cha' kuxi nu y'ni yu nu ngwa s'ni. Ndi'in cha' kaja ne' kwiñi kan' siya' ti, sa ña'an nu ngujwi ayman Coré bra nu lye 'a msuun yu lo'o X'naan.

¹² Ni siya kuxi 'a ngi'ni ne' kwiñi kan', ja nchka jyu'u ti' ne' siya' ti cha' ndi'in ne' lo'o wan bra nu ndyo' ti'in wan cha' ku siin wan lo'o ta'a wan cha' 'in Jesucristo. Ka'an 'a nchku ne' kan' bra kan', ka'an 'a ndi'yo ne', cha' sa kan' ti cha' nchka ti' ne' nda'an ne' se'en ndi'in wan; ja nduwe ti' ne' kan' siya' ti. Sa ña'an ngi'ni ska x'nan slya' nu ja ña'ansiin su'we 'in slya' 'in, ngwaña'an ngi'ni ne' kan'; ña'an ti' koo nu ndyo'o tukwa ngwa ti ña'an, ni siya ja ki'ya tyoo, ngwaña'an lka ne' kwiñi kan'; ña'an ti' ska yka kwiñii nu ja ndyo'o 'a nan lo ran siya' ti, ngwaña'an lka ne' kan'. Ska yka nu wa wtyi, ndi'in cha' skaan 'in ran, xkwaan 'in ran lo mti, cha' ja yu'wi 'a jwersa 'in ran tyu'u ran; wa mdyii cha' 'in ran siya' ti.

¹³ Ña'an ti' kuloo' tujo'o, ngatsa kuloo' ndlo tukwa ran 'in ngo' tu'wa tyi'a, ngwaña'an lka cha' kuxi nu ngi'ni ne' kan'; ña'an ti' kwii kulasiin nu ndukwi nde ni' kwan nu mna' tuwiin 'in ran, msnan ndyaa xka tuwiin, ngwaña'an lka ne' kwiñi kan'. Wa y'ni xu'we Ndiose ska se'en nu tlaya siya' ti se'en tyaa ne' kwiñi kan'.

¹⁴ Wa s'ni 'a ykwi' ayman Enoc sa ña'an ka 'in ne' kwiñi nu ku'ni ngwaña'an. Wa mda'a kati ta nten yan lo chalyuu chun' ndi'in la 'in ayman Adán, lo'o kan' ngula Enoc, cha' chkwi' yu cha' 'in Ndiose lo'o nten nu

ngwa s'ni. Nde ña'an ykwi' Enoc kan': "Wa na'aän 'in ykwi' X'naan, cha' ndi-jyan Ni lo'o tyun 'a mi angajle,

¹⁵ cha' ku'ni biya' Ni 'in nchga nten. Bra kan' ta Ni nu ti' 'in nchga ne' kuxi chun' cha' kuxi nu wa y'ni ne', cha' chen ña'an ykwi' ne' cha' 'in Ndiose." Ngwaña'an ykwi' ayman Enoc kan'.

¹⁶ Lo'o ne' kwiñi kan', xkwi' chen ña'an nka tiye ne' kan' ndi'in ne' lo chalyuu; ja ska nan ndiya ti' ne' kan' siya' ti, cha' kuxi nchkwi' ne' 'in nchga cha'. Xkwi' ndiya la ti' ne' kan' nchga loo cha' kuxi nu nda'an cha' tiye ne'. Siye' 'a ne' kan' lo'o ta'a ne', xkwi' su'we 'a nchkwi' ne' kan' cha' 'in nten si xlyaa nten taya' 'in ne' kan' lo'o ska cha' kuxi nu ngi'ni ne'.

Tñan nu ndi'in cha' ku'ni nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo

¹⁷ 'Wan ne' ta'a su'we nsu'wiin nu ndiya 'a tiän' 'wan, ndi'in cha' tyaa yu'wi ti' wan cha' nu wa ykwi' nten lo'oan, ti kwi' nten nu wa y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan ti kulo.

¹⁸ "Tyoo tukwa chin' ne' kwiñi xa wa tyii ti chalyuu" ndukwin ne' kan' 'ñaan. "Xtyi lyo'o ne' kwiñi kan' 'in nchga cha' su'we nu ndi'in 'in Ndiose, lo'o ku'ni ne' cha' kuxi nu ndiya ti' ne'" ndukwin ne' kan' 'ñaan.

¹⁹ Ku'ni ne' kwiñi kan' cha' ja su'wa tya'an cha' tiye wan lo'o ta'a wan. Ndiya 'a ti' ne' kan' nchga cha' kuxi nu nsu'wi lo chalyuu, cha' ja siya' nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' kan'.

²⁰ 'Wan ne' ta'a su'we nsu'wiin, xka ña'an ku'ni wan; ndi'in cha' taya' wan 'in ta'a wan cha' nchga wan ka talo wan ku'ni wan tñan 'in Ndiose lo chalyuu. Ka talo wan chun' wa msñi su'we wan cha' 'in Ni. Kwi' ngwaña'an, ta Tyi'i Ni jwersa 'wan cha' ka chkwi' wan lo'o Ni.

²¹ Kan' cha' sikwa, xñi wan kwenta 'wan, ti ykwi' ti wan; ki'ya wan kwenta sa ña'an nu ku'ni wan lo chalyuu, cha' wa jlyo ti' wan cha' su'we 'a nka tiye Ni ña'an Ni 'wan. Kata wan sa ña'an bra nu tiya tsan nu ta Jesucristo nu nka X'naan chalyuu nu

ja tsaa tii 'a 'ñaan, cha' lye 'a nchka t'nan ti' Ni 'ñaan.

²² Chka t'nan ti' wan 'in nchga ne' ta'a wan nu ja ya xñi su'we cha' 'in Jesucristo, kwa'u su'we la wan 'in ne' kan'.

²³ Kulaa wan 'in nten nu wa skin ti lo kii' 'in kune' xa'an, kulaa wan 'in ne' kan' ya' kune' xa'an. Ña'an ti chka t'nan ti' wan 'in ne' nu xkwi' cha' kuxi ngi'ni; ña'an ti taya' wan 'in ne' kan', cha' ka biya' su'we la ti' ne' cha' nu ñi 'in Ndiose, ni siya kutsen wan chin' 'in cha' kuxi nu ngi'ni ne', sa ña'an lka si wa jwakii ti cha' kuxi kan' 'wan.

Ng'ni tnun Juda 'in Ndiose

²⁴⁻²⁵ Ska ti Ndiose nsu'wi lo chalyuu. Lo'o kulaa Ni 'ñaan chabiya' 'in Jesucristo nu nka X'naan; ska ti Ndiose nchka 'in Ni xñi Ni kwenta 'ñaan, bra nu nda'aan tuwiin su'we nu ngwa'u Ni 'ñaan. Taya' Ni 'ñaan cha' ja tyijin snan kiyaan', cha' ja tyo'o tsuan' tu'wa tuwiin kan', sa ña'an bra nu kalaan su'we ti se'en luwi 'a xaa, se'en ndi'in Ndiose. Luwi siya' ti ka kasiya 'ñaan bra nu wa ngalaan se'en ndi'in Ni; kwi' ngwaña'an, su'we 'a ka tiyeen bra kan'. Kan' cha' ni, ku'niin tnuan 'in Ndiose nu ndukwa se'en tlyu la nde ni' kwan, cha' ska ti Ndiose nsu'wi nu tlyu 'a lka; ska ti Ndiose lka ndloo la 'in nchga loo nan nu nsu'wi lo chalyuu, kwi' ngwaña'an ska ti Ndiose nchka 'in Ni ku'ni Ni nchga loo cha' tnun siya' ti. Lu'u Ndiose ti bra nu ja ya tya' chalyuu, kwi' ngwaña'an ti lu'u Ni sa bra ni; lo'o ja tsaa tii 'a cha' lu'u Ni nde loo la. Ngwaña'an ka sikwa.

Xa wa tyii ti chalyuu re

Ytsa' Jesucristo 'in Xuwa sa ña'an cha' tnun ka lo chalyuu re nde loo la

¹ Nde nda'aän ska cha' nu ngwa'u Jesucristo ñaän. Xuwa lkaän. Ska cha' nu ngwa kutsi' ti nu ngwa ti s'ni lka cha' nu nda'aän re. Ti kulo ytsa' Ndiose cha' kan' 'in Jesús, cha' kwa'u Ni 'in nten 'in Ni sa ña'an cha' tnun nu wa ndijyan cha' ka lo chalyuu re bra kan'. Lo'o Jesús, wa ytsa' Ni cha' kan' ñaän bra nu msu'wa Ni ska angajle 'in Ni nu mdo'o nde ni' kwan yan lo chalyuu se'en ndi'iin re, chun' ngi'niin tñan 'in Ni.

² Nde kwa'aän lo kityi re nchga cha' tnun nu wa na'aän ykwiin'; kwi' ngwaña'an, ñi 'a nchkwii' lo'o nten cha' 'in nchga cha' nu nchka ti' Ndiose chkwi' Ni lo'o nten, ti kwi' cha' su'we nu wa ykwi' Jesús lo'o nten.

³ Su'we 'a ka tiye wan, bra nu chkwi' wan lo kityi re, bra nu kunnan wan cha' nu nchkwii' kityi re, nchga cha' nu ka lo chalyuu re chun' ndi'in la; bra nu ku'nian nchga cha' nu nchkwii' kityi re, su'we 'a ka tiye bra kan'. Kwi' ngwaña'an, wa ndla ti ka nchga cha' nu ngwa'aän re.

Nda'an Xuwa lo kityi re cha' nu tsaa se'en ndi'in nten 'in Jesucristo kati kichen

⁴ Na' lkaän Xuwa nu nsu'waän kityi re cha' tsaa ran ta'a kati kichen nde Asia, se'en ndi'in kati ta nten nu ndyaa ña'an ti' cha' 'in Jesucristo. Ndaän kasiya cha' tsaa la se'en ndi'in wan chabiya' 'in Ndiose Stian, kwi' ngwaña'an chabiya' 'in Tyi'i Ni, kwi' ngwaña'an chabiya' 'in Jesucristo. Nde ndiya cha' nu nka tiyeän, cha' ti ka'an la ti cha' su'we ku'ni Ndiose lo'o wan, cha' ku'ni Ni cha' tiin ti tyi'in ni' kasiya 'wan. Nu ngwa ti kulo la ti lu'u Ndiose, lu'u Ni sa bra ni, lo'o ngwaña'an ti lu'u Ni nchga tyempu nu ndyaa nde loo la. Ndi'in Tyi'i Ndiose tloo Ni ti kwi' se'en tnun la ti se'en

ndukwa Ni, kan' lka kati kwi'in luwi nu nda Tyi'i Ni ndijyan lo chalyuu.

⁵ Su'we 'a ykwi' Jesucristo cha' 'in Ndiose Sti yu sa ya' nu mdiya bra nu yjwi nten 'in yu bra kan'. Bra wa ndyu'u Jesús xiya' xa wa ngujwi yu, kan' na'an nten cha' tnun 'a tñan nu ngi'ni yu bra kan'. Lo'o ni, lka Jesucristo ndloo la ti tyukwi ña'an chalyuu, cha' lka yu ke nchga nu nka x'nan chalyuu. Su'we 'a nka tiye Jesús lo'oan, kan' cha' ngujwi yu lo wsi; wa ngalu tnen yu cha' kulaa yu 'ñaan, cha' katin nchga ki'ya nu ndi'in 'ñaan.

⁶ Wa y'ni Jesús cha' kaan ska lo nten nu ndloo 'a cha' 'in Ndiose, cha' ku'nian tñan nu nchka ti' Ndiose Sti Jesús cha' ku'nian. Lo'o ngwaña'an, nka tiye ba cha' jnchga tyempu nu ndyaa nde loo la, ja tyii cha' ku'niin tnuan 'in Ndiose, chun' nchga cha' nu nchka 'in Ni ku'ni Ni siya' ti! Kwi' ngwaña'an ka sikwa.

⁷ jXñi wan kwenta! Ti tyaan Jesucristo lo chalyuu re xiya' ska lo koo ngaten. Ña'an nchga nten 'in Ni bra kan'; lo'o nten nu ti'í 'a ti' 'in Ni xa nu yan Ni lo chalyuu, lo'o nten nu yojo' chkwan cha ya' Ni si' Ni, lo'o ne' kan' ña'an ne' 'in Ni xiya' bra kan'. Lo'o lye 'a xi'ya yija nten tyukwi ña'an chalyuu cha' xi'in ti' ne' bra nu tyaan Jesús xiya', cha' wa jlyo ti' ne' cha' ndukwi ne' ki'ya. Kwi' ngwaña'an ka cha' kan' sikwa.

⁸ “Ña'an ti' letra A, ykwiin' ndi'iin bra wa mdyisnan nchga cha'; ña'an ti' letra Z, ykwiin' ndi'iin bra nu tsaa tii nchga cha'” ndukwin X'naan nu nchka 'in nchga cha'. Nu ngwa ti kulo la ti lu'u Ndiose, lu'u Ni sa bra ni, kwi' ngwaña'an ti lu'u Ni nchga tyempu nu ndyaa nde loo la.

Na'an Xuwa se'en nka Krixtu tlyu se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan.

⁹ Na' lkaän Xuwa, lkaän ta'a ndi'in cha' 'wan lo'o Jesús. Ti kwi' ña'an nchka 'wan, kwi' ngwaña'an nchka 'ñaän, chun' su'wa ndijyan nu ti'í cha' 'in Jesús; wa ndyaa ña'an tian' cha' Krixtu nka ndloo la 'ñaan ni, kan' cha' ndaloan nchga cha' nu nchka 'ñaan.

Nde lka cha' nu ngwa 'ñaän xa wa mdi'iin lo yuu se'en naan Patmos, ska chin' ti yuu wtyi nu ndiya jlu'we tyi'a tujo'o. La kan' yi'aän ni' ña'an chkwan, chun' nu ja ntseän chkwiin' cha' 'in Ndiose lo'o nten; nchkwiin' nchga cha' su'we nu wa ykwi' Jesús lo'oün.

¹⁰ Tsan kulo 'in smnan, kan' tsan 'in nu nka X'naan bra kan', mgii tiän' cha' mbi'ya Tyi'i Ndiose chuün' siya' ti; ja ngwa 'a ku'niin xka la cha' bra kan'. Lo'o ynaän ña'an ti' si ykwi' ska nten lo'oün nde chuün' se'en ndi'iin bra kan'; kwen ynen ykwi' ne', ña'an ti' nganen nda'a nten kuwi chkwan.

¹¹ Nde ndiya cha' nu ykwi' Ni lo'oün:

—Kwa'aan lyaa nchga cha' nu katsaän' 'iin ni; nchga cha' nu ña'aan ni, kwa'aan lyaa 'in ran lo kityi bra ti —ndukwin Ni bra kan'—. Lo'o su'waa lyaa kityi re cha' tsaa ran se'en ndi'in kati ta nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo bra kan'. Su'waa lyaa kityi re cha' tsaa kichen tyi ne' la lo yuu 'in Asia, ti kwi' kichen nu chkwiin' lo'oo ni: kichen Efeso, lo'o kichen Esmirna, lo'o kichen Pérgamo, lo'o kichen Tiatira, lo'o kichen Sardis, lo'o kichen Filadelfia, lo'o kichen Laodicea bra kan'.

¹² Bra ti mxina'aän nde chuün' cha' na'aän ti ka nu ykwi' lo'oün bra kan'. Lo'o na'aän cha' nduun kati kandlyeru chkwan oro bra kan'.

¹³ Jlu'we kandlyeru kan' na'aän cha' nduun ska nu su'wa ña'an lo'o nten; ña'an ti' ykwi' slaän tiän, ngwaña'an ña'an yu kula nu nduun kan'. Tukwin 'a te' nchku' Ni; ndiya te' tukwin kan' la lo xñi kiya' Ni; kwi' ngwaña'an, wa nchkan' ska sintya oro lo tiye Ni.

¹⁴ Lye 'a ngaten ke Ni, ña'an ti' ngaten kichan' slya' nu luwi, ña'an ti' kwaa' ngaten, ngwaña'an ngaten kichan' ke Ni. Lye 'a xaa kiloo Ni, sa ña'an lka xa nu lye 'a nchkin ska kii' ska se'en nu tla yta.

¹⁵ Xaa 'a kiya' Ni, ña'an ti' chkwan katsi nu xaa 'a, nu wa yaa lo kii' cha' msuwi ne' 'in ran bra kan'. Bra nu nchkwi' Ni, sa ña'an nganen ska chku

tnun se'en kwan 'a nduun tyi'a, ngwaña'an nnen tyi'i Ni xa nchkwi' Ni bra kan'.

¹⁶ Lo ya' Ni la'a se'en kwin, kan' ndukwi kati kwii kulasiin, ña'an ti' nchga kwii kulasiin nu ndukwi ni' kwan; tu'wa Ni ndyo'o ska xtyi nu cha 'a ta'a tyukwaa la'a ran. Lye 'a xaa tloo Ni, sa ña'an xaa kwichaa bra nu ndi'ya kwan.

¹⁷ Bra nu na'aän 'in Ni, mlyuün lyuu tloo Ni siya' ti bra kan'; wa mdso'o 'ñaän ña'an ti' ne' ngujwi, chun' nu ytseän 'aän. Kan' mstyia Ni ya' Ni la'a se'en kwin chuün', lo'o nde ndiya cha' nu ykwi' Ni lo'oün:

—Ja kutseen —ndukwin Ni—. Ykwiin' ndi'iin ti bra nu mdyisnan chalyuu, lo'o ti kwiin' ndi'iin bra nu tsaa tii chalyuu bra kan'.

¹⁸ Na' lkaän Ndiose ykwi' —ndukwin Ni—. Wa ngujwiin ska ya' bra kan', lo'o wa ndyu'uün xiya', lo'o ni, ja tyii 'a cha' lu'uün. Na' kuloün tñan ña'an bra nu kaja nten, kwi' ngwaña'an, na' kuloün tñan la nde se'en tyaa kasiya 'in ne'.

¹⁹ Kwa'aan lyaa nchga cha' nu tka na'aan re, nchga cha' nu ña'aan re ni, kwi' ngwaña'an nchga cha' nu ka lo chalyuu re nu ndyaa nde loo la, cha' tsaa kityi re nchga kichen se'en ndi'in nten 'ñaän bra kan'.

²⁰ Nde ña'an ndyo'o cha' nu tka na'aan ni, cha' 'in kati kwii kulasiin nu ndukwi ni' kwan nu na'aan cha' ndukwi lo yaän' la'a se'en kwin, lo'o cha' 'in kati kandlyeru oro kan', ti kwi' cha' nu ja ya ka biya' tii'; kati kwii kulasiin kan', kan' lka kati nten nu nduun cha' 'in Ndiose cha' chkwi' lo'o kati ta nten 'in Jesucristo, ska ta nten kan' skaa kichen bra kan'; kwi' ngwaña'an kati kandlyeru oro ni, kan' lka kati ta nten kan'.

2

Cha' nu nchkwi' Jesús lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni nde kichen Efeso

¹ Nde ndiya cha' nu nchkwi' Jesús bra kan':

—Kwa'aan lyaa cha' re cha' tsaa se'en ndi'in nten nu ndu'u cha' 'in

Ndiose chabiya' 'ñaän nde kichen Efeso. “Nde ndiya cha' nu nchkwiin' lo'o wan, ti kwiin' nu ndukwi kati kwii kulasiin kan' yaän', ti kwiin' nu nduun jlu'we la kati kandlyeru oro kan'.

² Wa jlyo tiän' nchga tñan nu ngi'ni wan” ndukwin Jesús. “Jlyo tiän' cha' ndalo 'a wan, ni siya ndijin 'a wan nu ti'í chun' nxuun 'a wan lo'o ne' xa'an” ndukwin Ni. “Kwi' ngwaña'an, jlyo tiän' cha' ja nda wan tyempu siya' ti 'in nten nu kuxi ngi'ni. Wa na'an biya' wan 'in nten nu nchkwi' cha' na' nguloün tñan 'in ne' cha' ndijyan ne' se'en ndi'in wan, ni siya ja siya' nguloün tñan 'in ne' kan' ngwaña'an; wa ndyija lyo cha' 'wan cha' kwiñi ne' kan'” ndukwin Ni.

³ “Kwi' ngwaña'an, jlyo tiän' cha' ja nchka ndaja ti' wan; ni siya ndijin 'a wan nu ti'í, ja ngulaa ya' wan cha' 'ñaän.

⁴ Ni siya ngwaña'an, ti ndiya ska ki'ya nu xtyaän 'wan” ndukwin Jesús, “cha' ja su'we nka tiye wan lo'oün, cha' ja ngi'ni 'a wan sa ña'an nka tiye wan ti kulo.

⁵ Kan' cha' ni, tyaa yu'wi lya ti' wan sa ña'an nu y'ni wan bra nu msñi wan cha' 'ñaän ti kulo, bra nu su'we 'a ngwa tiye wan lo'oün; lo'o ni, ti ku'ni wan ti kwi' cha' su'we kan' xiya'. Lo'o si ja kulaa ya' wan cha' kuxi nu ndi'in 'wan ni, kaän cha' kuloün 'in kandlyeru 'wan nde se'en ndukwa ran bra kan', tya'aän lo'oün 'in ran bra kan'” ndukwin Ni.

⁶ “Lo'o ndiya ska tñan su'we nu ngi'ni wan nu ndiya 'a tiän'” ndukwin Ni, “cha' ja ndiya ti' wan siya' ti cha' kuxi nu ngi'ni ne' nicolaítas. Kwi' ngwaña'an na', ja ndiya tiän' tñan nu ngi'ni ne' kan' siya' ti.

⁷ Kunan su'we wan nchga cha' nu nchkwi' Tyi'i Ndiose lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni skaa kichen, si xlyaa wan kunan wan: Su'we ti ku'niin lo'o nchga nten nu tyijin lyo 'in kune' xa'an sa ya' nu tyii chalyuu 'in ne'; kaja chalyuu kwi nu ja tsaa tii 'a 'in ne' kan', kwi' ngwaña'an taän chabiya' ku ne' nan nu ndyo'o loo

yka su'we, kwi' yka kwiñii nu nduun jlu'we yuu su'we se'en ndi'in Ndiose” ndukwin Jesús.

Cha' nu nchkwi' Jesús lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni nde kichen Esmirna

⁸ 'Lo'o ngwaña'an kwa'aan lya cha' re cha' tsaa se'en ndi'in nten nu ndu'u cha' 'in Ndiose chabiya' 'ñaän nde kichen Esmirna, “Nde ña'an nchkwiin' lo'o wan: Ykwiin' ndi'in xa wa mdyisnan nchga cha', ykwiin' ndi'in bra nu tsaa tii nchga cha'; chañi cha' ngujwiin, lo'o wa ndyu'uün xiya'.

⁹ Jlyo tiän' nchga cha' nu ngi'ni wan” ndukwin Ni. “Jlyo tiän' cha' ti'í 'a ti' nten 'wan, cha' ti'í 'a wan cha' 'in ne' kan', ni siya ñi la nchkwian' cha' ndyu'wi lyo 'a wan cha' 'ñaän” ndukwin Ni. “Lo'o ngwaña'an, jlyo tiän' cha' kuxi 'a nchkwi' nten 'wan. Nchkwi' ne' cha' sñi' Ndiose lka ykwi' ne'; lo'o ska cha' kwiñi nu ngi'ni ti ne' lka cha' kan', cha' su'wa ndi'in cha' 'in ne' kan' lo'o Satanás” ndukwin Ni.

¹⁰ “Ja kutsen wan 'in nu ti'í nu tyijin wan nde loo la, ni siya kune' xa'an ku'ni cha' tyun wan tsaa wan ni' ña'an chkwan bra kan'. Nchka ti' yu ña'an biya' yu 'wan si ti xñi la wan cha' 'ñaän. Tii tsan ta yu nu ti'í 'wan bra kan'” ndukwin Ni. “Kan' cha' tyukwi ti tiye wan xñi wan cha' 'in Ndiose Stiin, ni siya kaja wan, lo'o ja tyii 'a chalyuu nu taän 'wan nde loo la bra kan'.

¹¹ Kunan su'we wan nchga cha' nu nchkwi' Tyi'i Ndiose lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni skaa kichen, si xlyaa wan kunan wan: Su'we ti ku'niin lo'o nchga nten nu tyijin lyo 'in kune' xa'an tyukwi bra nu xu'wi ne' chalyuu; ja ska ka 'in ne' kan' siya' ti tsan nu kulo Ndiose tñan 'in nten kuxi nu ndi'in lo kii' jwlyaa cha' tyaa ne' ni' ña'an chkwan tla” ndukwin Jesús.

Cha' nu nchkwi' Jesús lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni nde kichen Pérgamo

¹² 'Lo'o ngwaña'an, kwa'aan lya cha' re cha' tsaa se'en ndi'in nten nu

ndu'u cha' 'in Ndiose chabiya' 'ñaän nde kichen Pérgamo. “Nde ndiya cha' nu nchkwiin' lo'o wan” ndukwin Jesús, “na' nu ndiya xtyi 'ñaän nu cha' a ta'a tyukwaa la'a tu'wa ran.

¹³ Wa jlyo tiän' nchga cha' nu ngi'ni wan” ndukwin Ni. “Jlyo tiän' cha' Satanás lka ndloo se'en ndi'in wan; ni siya ngwaña'an, ti su'we 'a nxñi wan cha' 'ñaän” ndukwin Ni. “Ja ya kulaa ya' wan cha' 'ñaän; ti ndyaa ña'an ti' wan 'ñaän, ni siya kuxi 'a ngwa tyempu nu yjwi ne' 'in ayman Antipas bra kan'. Ja ytsen ayman kan', su'we 'a ykwi' yu cha' 'ñaän nde kichen tyi wan se'en nu lka Satanás ndloo.

¹⁴ Ni siya ngwaña'an, ti ndiya ki'ya nu xtyaän 'wan” ndukwin Jesús, “cha' ndiya chin' ne' ta'a ndyo' ti'in wan kichen Pérgamo kwa, nu ja nchka ti' ne' kulaa ya' ne' cha' kuxi nu ndi'in 'in ne', ti kwi' cha' kuxi nu ngwa'u ayman Balaam 'in nten nu ngwa s'ni. Wa ykwi' ayman kan' lo'o ayman Balac nu ngwa bra kan', cha' kwa'u yu cha' kuxi 'in ne' Israel; ngwa'u yu cha' ku ne' lomstan nu wa mstyaa ne' tloo nkwin jo'o 'in xka ta nten nu ja nnan cha' 'in Ndiose siya' ti, ti kwi' ti cha' ngwa'u yu 'in ne' cha' ku'ni ne' cha' kuxi lo'o ne' kuna'an.

¹⁵ Lo'o ndiya ne' ta'a ndyo' ti'in wan nu ja xlyaa kulaa ya' 'in xka la cha' kuxi nu ndu'u ne' nicolaítas kan'. Ja ndiya tiän' cha' kuxi kan' siya' ti” ndukwin Jesús.

¹⁶ “Kan' cha' ni, kulaa ya' wan nchga cha' kuxi kan'” ndukwin Ni. “Si ja xlyaa wan ku'ni wan ngwaña'an, ndla ti kaän se'en ndi'in wan cha' kusuün lo'o wan lo'o xtyi cha nu nsu'wi tu'waän” ndukwin Ni.

¹⁷ “Kunan su'we wan nchga cha' nu nchkwi' Tyi'i Ndiose lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni skaa kichen, si xlyaa wan kunan wan: Su'we ti ku'niin lo'o nchga nten nu tyijin lyo 'in kune' xa'an tyukwi bra nu xu'wi ne' chalyuu; ka kala' ti' ne' kan', ku ne' cha' su'we nu wa mxoün' ti'iin cha' kaja 'in ne'. Kwi' ngwaña'an, taän ska kee xuwe nu ngaten 'a ña'an,

nu ndukwa nin ska nten chun', cha' ka biya' ti' ne' kan', cha' su'we nka tiyeän ña'aän 'in ne'; xka nin nu ja ya kunan nten, kan' nu ndukwa chun' kee kan'. Lo'o ja kaja chabiya' 'in xka ta nten xu'wi lyo nin kan'; wa lka ti nten nu kaja nin kan' 'in, kan' nu kaja chabiya' cha' xu'wi lyo 'in ran” ndukwin Jesús.

Cha' nu nchkwi' Jesús lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni nde kichen Tiatira

¹⁸ 'Lo'o ngwaña'an, kwa'aan lyaa cha' re cha' tsaa se'en ndi'in nten nu ndu'u cha' 'in Ndiose chabiya' 'ñaän nde kichen Tiatira, “Nde ndiya cha' nu nchkwiin' lo'o wan, skaän tiän nu lkaän Sñi' ykwi' Ndiose, na' nu ndi'in xaa kiloün, ña'an ti' bra nu lye 'a nduun kii' se'en tla; na' nu nduwi 'a ña'an kiyaän', ña'an ti' ska chkwan katsi nu ngwa xaa cha' wa msuwi ne' chun' ran.

¹⁹ Wa jlyo tiän' nchga cha' nu ngi'ni wan” ndukwin Jesús. “Jlyo tiän' cha' su'we 'a nka tiye wan lo'o nchga yu ta'a ndi'in cha' 'wan lo'oün, cha' su'we 'a msñi wan cha' 'ñaän; jlyo tiän' cha' ndaya' 'a wan 'in nten nu lyiji 'a nan nu tyijin yu'wi 'in, kwi' ngwaña'an ndalo 'a wan bra nu ti'í ti' nten 'wan. Lo'o ni, su'we la ngi'ni wan, si'i sa ña'an nu y'ni wan nu ngwa s'ni” ndukwin Ni.

²⁰ “Ni siya ngwaña'an ti ndiya ki'ya nu xtyaän 'wan” ndukwin Jesús, “cha' nda wan chabiya' 'in nu kuna'an Jezabel kwa cha' kwiñi lyo'o 'in ta'a nten wan. Nchkwi' nu kuna'an kwa cha' chabiya' 'in Ndiose nchkwi', lo'o ndatsaa 'a 'in nten nu ndi'in cha' 'ñaän; ndatsaa 'in ne' cha' ku'ni ne' cha' chen ña'an lo'o xka kuna'an nu ja lka kwilyo'o ne', lo'o ndu'u 'in ne' cha' ku ne' lomstan nu ndukwa tloo nkwin jo'o 'in ne'” ndukwin Ni.

²¹ “Wa s'ni mdi'iin tiän 'in nu kuna'an kwa, ña'an bra nu kulaa ya' cha' kuxi nu ndi'in 'in; lo'o ja xlyaa nu kuna'an kwa kulaa ya' cha' kuxi kan'.

²² Kan' cha' ni, taän nu ti'í 'in nu kuna'an kwa” ndukwin Ni. “Su'wa tyijin nu kuna'an kwa nu ti'í lo'o

nchga nten nu chen 'a ña'an ngi'ni lo'o, lo'o ka ti'í 'a ne' bra kan'. Ngwaña'an ku'niin lo'o ne' kan', chun' nu ja mjyu'u ti' ne' 'in cha' kuxi nu ngi'ni ne', kwi' ja ngulaa ya' ne' cha' kuxi kan';

²³ kwi' ngwaña'an, kujwiin 'in nchga nten nu wa msñi cha' 'in nu kuna'an kwa" ndukwin Ni. "Lo'o bra kan' ta'a nten 'in Jesucristo nde nchga kichen ni, ka biya' ti' ne' cha' wa jlyo tiän' nchga cha' nu nda'an tiye nten chalyuu bra kan'. Lo'o ka biya' ti' nchga wan cha' sa ña'an nu ngi'ni wan cha' kuxi bra nu mdiyan wan lo chalyuu, kwi' ngwaña'an taän nu ti'í 'wan" ndukwin Jesús.

²⁴ "Chkwiin' la chin' lo'o wan ta'a msñi wan cha' 'ñaän, nu nganun wan nde Tiatira, 'wan nu ja msñi wan cha' kuxi nu ndu'u nu kuna'an kuxi kwa. Ja jlyo ti' wan ku'ni wan cha' kuxi nu nchkwi' ne' kan', cha' ska cha' tukwi 'a nu ndi'in 'in Satanás lka cha' kuxi kan'. Su'we 'a ngi'ni wan sikwa. Ja taän xka tñan nu ku'ni wan" ndukwin Ni,

²⁵ "ni siya ska ti cha' chkwiin' lo'o wan, cha' ti kanun su'we cha' ni kasiya 'wan, nchga cha' nu wa ynan wan ti ngwa xkan'; kanun cha' kan' sa ña'an bra nu tyaän xiya'" ndukwin Ni.

²⁶ "Su'we ti ku'niin lo'o nchga nten nu ka 'in tyijin lyo 'in kune' xa'an, nten nu talo nchga tñan nu nka tiyeän cha' ku'ni ne' sa ña'an bra nu xu'wi ne' chalyuu" ndukwin Ni. "Su'wa ti tyukwa ne' kan' lo'oüñ, cha' ka ba ndloo 'in nchga nten chalyuu bra kan',

²⁷ cha' wa mda Ndiose Stiin chabiya' cha' kaän ndloo la. Kwi' ngwaña'an, tnun 'a chabiya' ta Ndiose 'in ne' kan', bra nu ka ne' ndloo 'in nten bra kan', lo'o lye 'a ta ne' nu ti'í 'in nten nu ja xlyaa kunan cha' 'in Ni.

²⁸ Lo'o taän ska xaa nu xu'wi ni kasiya 'in ne' ña'an ti' ska kwii kulasiin tnun nu ndukwa bra nu wa ki'ya ti xaa" ndukwin Ni.

²⁹ "Kunan su'we wan nchga cha' nu nchkwiin' lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni skaa kichen, si xlyaa wan

kunan wan" ndukwin Jesús.

3

Cha' nu nchkwi' Jesús lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni nde kichen Sardis

¹ 'Lo'o ngwaña'an kwa'aan lyaa cha' re cha' tsaa se'en ndi'in nten nu ndu'u cha' 'in Ndiose chabiya' 'ñaän nde kichen Sardis: "Nde ndiya cha' nu nchkwiin' lo'o wan: Ndi'in Tyi'i Ndiose lo'oüñ, kwi' nu nka kati kwi'in luwi nu ndyo'o ndyaa tyukwi ña'an chalyuu. Kwi' lo yaän' ndukwi kati kwii kulasiin nu xaa 'a kan'. Wa jlyo tiän' nchga cha' nu ngi'ni wan" ndukwin Jesús, "jlyo tiän' cha' wa mnu'un kasiya 'wan, ni siya nchkwi' ne' kichen cha' luwi 'a ndi'in wan lo chalyuu" ndukwin Ni.

² "Xaa ti' wan ni, cha' ña'an ti' si laja' wan ndi'in wan. Ku'ni lya wan ni siya chin' ti cha' su'we nu jlyo ti' wan ku'ni wan, cha' ja kana' ji tñan kan' bra kan'; ja ya na'aän cha' ndyaa to'o su'we tñan kan' 'wan tloo Ndiose Stiin" ndukwin Ni.

³ "Tyaa yu'wi ti' wan cha' su'we 'a msñi wan cha' 'ñaän bra nu ngwa'u ne' cha' kan' 'wan ti kulo; kan' cha' ni, kunan wan cha' kan' xiya', kulaa ya' wan cha' kuxi nu ngi'ni wan ni. Si nu ja xlyaa wan kunan wan cha' 'ñaän" ndukwin Jesús, "sa bra ti tyo'oüñ tukwaän se'en ndi'in wan, ña'an ti' si ndi-jyan ska nu ku'ni kunan; kaän cha' taän nu ti'í 'wan, lo'o ja kii ti' wan ña'an bra nu kaän" ndukwin Ni.

⁴ "Wa ndya'an 'a ti' ne' kan' ngi'ni ne' cha' kuxi. Ni siya ngwaña'an, jlyo tiän' cha' ti ndiya chin' nten nu su'we 'a msñi cha' 'ñaän nde Sardis kwa, ti kwi' nten nu luwi kasiya 'in. Ngaten 'a te' kaja 'in nchga nten kan' nu ti nxñi cha' 'ñaän, kan' nu tya'an lo'oüñ" ndukwin Ni. "Ngwaña'an ndi'in cha' ka 'in ne' kan',

⁵ cha' xkwi' ngaten 'a te' ku' nten nu wa mdijin lyo 'in kune' xa'an bra kan'" ndukwin Ni. "Ja kuloüñ nin ne' kan' lo kityi se'en ngwa'aän nin nchga nten nu mjwi chalyuu kwi 'in ngwaña'an bra kan'. Xa nu kalaän

se'en ndi'in Stiin lo'o angajle 'in Ni, chkwiin' lo'o Ni cha' nten 'ñaan lka ne' kan'" ndukwin Ni.

⁶ "Kan' cha' ni, kunan su'we wan nchga cha' nu chkwi' Tyi'i Ndiose lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni skaa kichen, si xlyaa wan kunan wan" ndukwin Jesús.

Cha' nu nchkwi' Jesús lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni nde kichen Filadelfia

⁷ 'Lo'o ngwaña'an, kwa'aan lyaa cha' re cha' tsaa se'en ndi'in nten nu ndu'u cha' 'in Ndiose chabiya' 'ñaan nde kichen Filadelfia: "Nde ndiya cha' nu nchkwiin' lo'o wan, skaan tiän nu lkaän Sñi' Ndiose: Xkwi' luwi 'a kasiya 'ñaan, xkwi' cha' nu ñi ngi'niin. Na' lkaän ndloo 'in nten 'ñaan, ti kwi' sa ña'an nu ngwa ayman David ndloo nu ngwa s'ni. Bra nu taän chabiya' cha' ku'ni nten ska tñan, ja tukwin ka 'in tukun' cha' 'in ne' kan' bra kan'; bra nu tukuun' cha' 'in nten cha' ja ku'ni ne' ska tñan, ja tukwin ka 'in ku'ni tñan kan' bra kan'.

⁸ Jlyo tiän' nchga cha' nu ngi'ni wan" ndukwin Jesús. "Wa ndaän ska tñan su'we nu ku'ni wan, lo'o ja tukwin ka tukun' cha' 'wan cha' ku'ni wan 'in ran bra kan'. Lo'o jlyo tiän' cha' ja ka lye 'wan chkwi' wan lo'o nten cha' 'ñaan, cha' chin' ti bra ndalo wan. Sa kan' ti cha', ti nnan wan nchga cha' nu ngwa'uun' wan, lo'o ja ya kulaa ya' wan cha' 'ñaan.

⁹ Lo'o ndiya xka ta nten nde kwa nu nchkwi' cha' kwiñi lo'o ta'a wan cha' nten 'ñaan lka ne', lo'o ñi la nchkwian' cha' ndi'in cha' 'in ne' kan' lo'o Satanás. Chun' ndi'in la chin' kuloün tñan 'in ne' kan', cha' kan ne' se'en ndi'in wan, tyuun xtyin' ne' tloo wan cha' ku'ni tnun ne' 'wan bra kan'; ngwaña'an ka biya' ti' ne' cha' ndiya 'a tiän' wan.

¹⁰ Wa ndyaa yu'wi ti' wan cha' nu ykwiin' lo'o wan nu ngwa xkan', cha' taloo wan tyi'in ta wan 'ñaan ña'an bra nu ndijyaän xiya'; kan' cha' ni, ku'niin cha' ja ska ka 'wan bra nu tiya tyempu kuxi lo chalyuu re. Wa tiya ti cha' kuxi kan', cha' ña'an biya' Ni 'in nchga nten chalyuu bra kan'.

¹¹ Ndla ti ndijyaän, kan' cha' ja ta wan chabiya' cha' ñu'un cha' su'we nu ndi'in ni' kasiya 'wan ngwa ti ña'an; ti ku'ni wan ti kwi' ña'an nu y'ni wan nu ngwa s'ni. Ndi ti ti' wan tyi'in wan cha' kaja chalyuu nu su'we la nu ta Ndiose 'wan bra nu tsaa tii chalyuu re.

¹² Nchga nten nu xlyaa tyijin lyo 'in kune' xa'an ni, tnun 'a chabiya' kaja 'in ne' kan' laja se'en ndi'in nten 'ñaan xa wa mdyii chalyuu re; su'we 'a tyi'in ne' kan' nde se'en ndi'iin. Kwa'aän nin Ndiose Stiin chun' ne' kan', kwi' ngwaña'an kwa'aän sa ña'an naan kichen tnun nu nka 'in Ndiose. Jerusalén kwi naan kichen kan', kwi' nu tyo'o se'en ndi'in Ndiose, nu ki'ya lo chalyuu. Lo'o kwa'aän niin ykwiin' chun' ne' kan', cha' lka ne' nten 'ñaan.

¹³ Kan' cha' ni, kunan su'we wan nchga cha' nu nchkwi' Tyi'i Ndiose lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni skaa kichen, si xlyaa wan kunan wan" ndukwin Jesús.

Cha' nu nchkwi' Jesús lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni nde kichen Laodicea

¹⁴ 'Lo'o ngwaña'an, kwa'aan lyaa cha' re cha' tsaa se'en ndi'in nten nu ndu'u cha' 'in Ndiose chabiya' 'ñaan nde kichen Laodicea: "Nde ndiya cha' nu nchkwiin' lo'o wan: Chañi cha' ndyo'o tukwa nchga cha' nu nchkwiin' lo'o nten; kwi' ñi 'a nchkwiin' cha' 'in Ndiose Stiin lo'o nten, cha' tyukwi ti tiyeen ngi'niin tñan 'in Ndiose. Bra nu mdyisnan ndya' nchga nan nu nsu'wi lo chalyuu, su'wa mdi'iin lo'o Ndiose nu ngwa bra kan'" ndukwin Jesús.

¹⁵ "Wa jlyo tiän' nchga cha' nu ngi'ni wan; jlyo tiän' cha' si'i nan wa msñi su'we wan cha' 'ñaan, kwi' ngwaña'an si'i nan wa mda'an chun' wan 'ñaan siya' ti. ¡Lo'o su'we la nka tiyeen ni siya tyukwi ti tiye wan xñi wan cha' 'ñaan, o ta kulaa ya' wan 'ñaan siya' ti!

¹⁶ Ña'an ti' si ko'oan tyi'a nu sa kunun ti tsun, si'i nan tikee' ran, ni si'i nan tu'wa ran, nan sa kunun ti tsun

ran; ja su'we ndi'yo ran, sluan 'in ran lyuu, ja ko'oun 'aan 'in ran. Kwi' ngwaña'an lka wan cha' 'ñaän, cha' sa jlu'we ti ja msñi wan cha' 'ñaän.

¹⁷ Ka'an 'a cha' ndi'in 'wa, ndukwin wan. Su'we 'a se'en ndi'in ba mjwi 'wa, kan' cha' ja ska nan lyiji 'wa, ndukwin wan. Lo'o ja ndi'ya wan kwenta cha' t'nan 'a wan cha' 'ñaän. Su'we la si ka jyu'u ti' wan, nka tiyeen, cha' ja ska cha' ndi'in 'wan siya' ti. Jlyo tiän' cha' ndi'in 'a cha' nu lyiji 'wan, kan' cha' ja nchka tya'an su'we cha' tiye wan siya' ti.

¹⁸ Chkwiin' ska cha' lo'o wan sikwa, cha' ka biya' ti' wan sa ña'an ka kulaa ya' wan 'in cha' kuxi nu ndi'in 'wan: Ndi'in cha' ku'ni wan tñan cha' kaja ska chalyuu kwi 'wan se'en ja ku'ni wan cha' kuxi, cha' ja ka jyu'u la ti' wan bra kan'” ndukwin Jesús. “Su'we la tya'an cha' tiye wan sikwa, cha' ka biya' ti' wan skaa cha'.

¹⁹ Nchga nten nu ndiya 'a tiän' 'in, ja ndaän chabiya' ku'ni ne' cha' kuxi, cha' ngwaña'an ndaän chin' nu ti' 'in ne'. Ku'ni lya wan, cha' kulaa ya' wan cha' kuxi nu ngi'ni wan sikwa.

²⁰ Kunan su'we wan: Wa ndiyaän se'en ndi'in wan; nduün nchkwiin' lo'o wan ni, cha' nchga nten nu kunan cha' nchkwiin', kanuün se'en ndi'in ne' kan' bra kan'; tyi'iin se'en ndi'in ne' kan', su'we 'a tyi'in cha' 'ñaän lo'o ne' kan' bra kan'.

²¹ Nchga nten nu xlyaa tyijin lyo 'in kune' xa'an sa ña'an bra nu xu'wi ne' chalyuu, taän se'en tyukwa nten kan' nde se'en ndukwaän cha' lkaän ndloo; cha' ngwaña'an na', wa mdijin lyoün 'in kune' xa'an, lo'o ni, ndi'iin se'en ndi'in Stiin, se'en nka Ni ndloo.

²² Kan' cha' ni, kunan su'we wan nchga cha' nu nchkwi' Tyi'i Ndiose lo'o ta'a nten nu wa msñi cha' 'in Ni skaa kichen, si xlyaa wan kunan wan.”

Wa mdyii cha' nu ykwi' Jesús cha' tsaa se'en ndi'in ta'a kati ta nten 'in Ni.

4

Ng'i'ni tnun ne' 'in Ndiose nde se'en

ndukwa Ni ni' kwan

¹ Chun' ndi'in la na'aän kwi'yaän la ni' kwan, na'aän cha' ndukwa laa ska tuna'an la kwa bra kan'. Lo'o xiya' nganen nchkwi' ti kwi' nu tka ykwi' ti lo'oün tsan; sa ña'an nnen nda'a ne' kuwi chkwan, kwi' ngwaña'an msi'ya Ni kan' bra nu ykwi' Ni lo'oün. Nde ndiya cha' nu ykwi' Ni lo'oün bra kan':

—Skween lyaa kaan nde re, cha' kwa'uün 'iin nchga nan nu ndi'in cha' ka nu ndyaa nde loo la.

² Bra ti mbi'ya Tyi'i Ndiose chuün' bra kan'. Jlu'we ni' kwan, kan' na'aän ndukwa ska yka xlya tnun nu su'we 'a ña'an. Nde kwa ndukwa ska nu su'wa ña'an lo'o nten.

³ Xaa 'a ña'an tloo yu kula nu ndukwa la kwa, tyun kolo nsu'wi tloo Ni, sa ña'an lka kee xaa ngutsi, sa ña'an lka kee xaa nga'a. Tyi'iin chun' se'en ndukwa Ni nduun kunan taa nu nga'a xaa.

⁴ Nde chun' la ndukwa xka ta yka xlya; lo yka kan' ndukwa kala ndukwa jakwa yu kula, sa lo skwi ndukwa ne' tyi'iin chun' se'en ndukwa Ni bra kan'. Lku' yu kula kan' te' ngaten, lo'o ngwaña'an ndukwa sne' oro ke skaa yu.

⁵ Lye 'a nganen ti'yu bra kan', lye 'a ndyuwi se'en ndukwa Ndiose bra kan'. Nde loo se'en tnun se'en ndukwa Ni, nde kwa nduun kati ki-tyee skan nchkin, kan' lka kati kwi'in luwi nu lka Tyi'i Ndiose nu ndyo'o ndyaa tyukwi ña'aan chalyuu.

⁶ Nde loo se'en ndukwa Ni, mske' tiän' na'aän ska tiyu'; ña'an ti' ska kunan, xaa 'a tyukwi ña'aan lo ran.

Nchga chun' se'en ndukwa yka xlya tnun kan', nde kwa nduun jakwa nu lu'u ña'an ti' 'ni, ngwaña'an ña'an ran; nduun i' kwan. Tyukwi ña'aan i' ndukwa kiloo i'; ni siya nde si' i', ni siya nde chun' i' ndukwa kiloo i'.

⁷ 'Ni nu nchka kulo ni, ña'an ti' ska kwichi, ngwaña'an ña'an i'; 'ni nu nchka tukwa ni, ña'an ti' ska toro, ngwaña'an ña'an i'; 'ni nu nchka snan ni, su'wa ña'an lo'o ska nten; 'ni nu nchka jakwa ni, ña'an ti' la kwi'ya nu

ndukwi ni' kwan, ngwaña'an ña'an i' bra kan'.

⁸ Skaa 'ni kan' nsu'wi skwa jlyu'we i'; ndukwa kiloo i' ña'aan chun' jlyu'we i', lo'o ña'aan ni' jlyu'we i' ndukwa kiloo i'. Nchga bra ngala tu'wa i' tsan lo'o tla:

Xkwi' luwi 'a kasiya 'in Ndiose nu nchga tñan nchka 'in, ndukwin i' xa nu ngala tu'wa i' bra kan'.

Nu ngwa ti kulo lu'u Ndiose, kwi' ngwaña'an lu'u Ni ni, lo'o ti lu'u la Ni tyempu nde loo la.

Ngwaña'an ndukwin i' xa nu ngala tu'wa i' bra kan'.

⁹ Ta'a ti ngala tu'wa ta'a jakwa 'ni kti kan' bra kan'. Ngi'ni tnun i' 'in Ndiose, su'we nchkwi' i' 'in Ni, ndya 'a i' xu'we 'in Ndiose nu ndukwa lo yka xlya tnun kan', cha' nchga bra lu'u Ni siya' ti.

¹⁰ Nchga ya' nu ngala tu'wa 'ni kan', lo'o mduun xtyin' yu kula kan' tloo Ndiose se'en ndukwa Ni lo yka xlya tnun kan' bra kan'; ngi'ni tnun yu kula kan' 'in Ni cha' nchga bra lu'u Ni siya' ti. Ngwi'ya yu kula kan' sne' oro nu ndukwa ke ne', nguun ne' 'in ran nde loo se'en ndukwa Ndiose bra kan'. Lo'o nde ña'an ykwi' ne' lo'o Ni bra kan':

¹¹ Ndiose X'nan ba, ndi'in cha' ku'ni tnun ba 'iin, cha' chkwi' cha' su'we ba 'iin, ndukwin ne'.

Nu'win, nchka 'iin ku'nii nchga lo tñan siya' ti nu nchka tii' ku'nii lo chalyuu.

Nu'win, wa ngwiñaan nchga lo nan nu nsu'wi lo chalyuu; chabiya' 'iin lu'u nchga nan, cha' nu'win ndaa chabiya' cha' ndi'in nchga nan lu'u.

Ngwaña'an ndukwin ne' xa nu ngala tu'wa ne' bra kan'.

5

Nten nu mjwi chabiya' chkwi' lo kityi nu mdukwa ya' Ndiose

¹ Chun' ndi'in la na'aän cha' ndiya ska kityi ya' la'a se'en kwini 'in yu kula nu nka ndloo, ti kwi' nu ndukwa lo yka xlya tnun kan' bra kan'. Ska kityi nu mtu ti nchkun' lka ran; lo'o

ngwaña'an, ta'a tyukwaa chun' kityi kan', wa ndukwa cha' nu ngwa'an Ndiose. Kati se'en nchkun' tu'wa kityi kan' lo'o kiña' bra kan'.

² Lo'o na'aän cha' nde kwa nduun ska nten nu ngula ti', ska angajle 'in Ndiose bra kan'. Kwen 'a msi'ya angajle kan':

—¿Ti ka nu ndiya chabiya' 'in cha' xtun kiña' nu nchkun' tu'wa kityi mtu kan', cha' slaa kityi kan' a? —ndukwin angajle kan'.

³ Lo'o ja mjwi nu slaa kityi cha' chkwi' cha' nu ndukwa lo ran, ni siya ña'aan se'en ndi'in Ndiose, ni siya ña'aan lo chalyuu, ni siya ña'aan xka chalyuu se'en tsaa nten nu wa ngu'jwi.

⁴ Lye 'a ynaän bra kan', cha' ja mjwi nu slaa kityi cha' chkwi' ne' lo ran.

⁵ Kan' cha' mdyisnan ykwi' ska yu kula lo'oün:

—Ja kunaan 'aa ni —ndukwin—. Wa mjwi nu slaa kityi kan', nu ka 'in xtun kiña' nu nchkun' tu'wa kityi kan'. Ti kwi' Ni kan' lka nu ngula la ti' 'in ta'a yu Juda, cha' ti kwi' ta'a nten 'in ayman David lka Ni. Wa mdijin lyo Ni 'in kune' xa'an, kan' cha' ni, ka 'in Ni slaa Ni kityi kan' bra kan'.

⁶ Lo'o na'aän nduun ska nten; ña'an ti' ska slya' kune', ngwaña'an ña'an nten kan'. Nduun Ni kan' tloo se'en tnun se'en ndukwa Ndiose, ti kwi' se'en nduun ta'a yu kula kan', ti kwi' se'en ndi'in 'ni kti kan'. Ti chkan' se'en ndukwa biya' chun' Ni ti bra nu yjwi nten 'in Ni ska ya'. Ndukwa kati yka ke nu lka ña'an ti' slya' kan', kan' lka Jesús. Kwi' ngwaña'an, ndukwa kati kiloo; kiloo 'ni, kan' lka kati kwi'in luwi kan' nu lka Tyi'i Ndiose nu ndyo'o ndyaa tyukwi ña'aan chalyuu.

⁷ Chun' ndi'in la ndyaa nu lka ña'an ti' slya' kan', ndyaa y'ya kityi nchkun' nu ndi'in ya' la'a se'en kwini 'in yu kula nu nka ndloo, nu ndukwa se'en tnun kan'.

⁸ Xa wa msñi Ni kityi kan', mduun xtyin' ta'a jakwa 'ni kti kan' bra kan'; kwi' ngwaña'an, ta'a kala ndukwa jakwa yu kula kan', mduun xtyin' yu

tloo nu lka ña'an ti' slya' kan' bra kan'. Lo'o snen ndukwa ya' ta'a yu kula kan', lo'o xkuu oro ndukwa ya' yu kula kan'. Nsu'wi ynan nu nchkin ni' xkuu kan'. Sa ña'an lka bra nu nskwa tyi'i ynan nchkin kan', kwi' ngwaña'an tsaa cha' nu chkwi' nten chalyuu nde se'en ndi'in Ndiose bra nu nchkwi' nten 'in Ndiose lo'o Ni.

⁹ Lo'o ngala tu'wa nchga nu nduun xtyin' kan' ska kantu cha' ku'ni tnun ne' 'in nu lka ña'an ti' slya' kan' bra kan'. Lo'o ja ya kunaän kantu re nu ngala tu'wa ne' kan':

Wa nda Ndiose chabiya' 'in nu'win cha' xñii kityi nchkun' kwa, ndukwin ne', cha' xtuun kiña' nu nchkun' tu'wa kityi kwa.

Nan wa yjwi nten 'iin ska ya'; lo'o chun' cha' ngujwii ni, wa y'nii tñan cha' 'wa, cha' ka ba nten 'in Ndiose Sti ba bra kan'.

Ndiya nten nu ndyo'o nchga kichen tyi ne', ndiya nten nu nchkwi' nchga lo cha' nu nchkwi' nten chalyuu,

ndiya nten nu ndyo'o tyukwi ña'aan chalyuu se'en ndi'in nten, kan' lka nten nu nguloo suwii 'in bra kan'.

¹⁰ Nu'win wa y'nii cha' ka ne' kan' ska lo nten nu ndloo 'a cha' 'in Ndiose Stian, cha' ka ku'ni ne' tñan nu nchka ti' Ni cha' ka.

Lo'o ngwaña'an, ka ne' kan' ndloo tyukwi ña'aan lo chalyuu bra kan'.

¹¹ Xa wa mdyii nganen kantu kan', xiya' na'an kwi'yaän la kwa bra kan'. Kwi' ynaän ngala tu'wa tyun 'a mi angajle 'in Ndiose; nde chun' se'en ndukwa yka xlya tnun, nde chun' se'en nduun 'ni kti kan', nde chun' se'en nduun yu kula kan', la kwa nduun ka'an 'a angajle bra kan', kwenta miyun angajle nduun kan'.

¹² Lo'o kwen 'a ngala tu'wa angajle kan' bra kan':

Wa yjwi nten 'in nu lka ña'an ti' slya' kan' ska ya', ndukwin angajle. Si'ya nten chalyuu, kan' cha' ngujwi Ni.

Lo'o ni, ndi'in cha' chkwian' cha' 'in Ni, cha' nchga lo tñan nchka 'in Ni ku'ni Ni siya' ti; kwi' ngwaña'an, nan 'in Ni lka nchga lo nan siya' ti.

Nchga cha' jlyo ti' Ni, nchga tñan nchka 'in Ni; kan' cha' kuwe 'a tian' 'in Ni, kwi' ku'niin tnuan 'in Ni, kwi' su'we 'a chkwian' cha' 'in Ni lo'o nten.

Ngwaña'an yla tu'wa angajle kan' bra kan'.

¹³ Lo'o nganen ngala tu'wa nchga nten, nchga 'ni nu ngwiñan Ndiose; ni siya nde ni' kwan se'en ndukwa Ni, ni siya lo chalyuu re, ni siya xka chalyuu se'en tsaa nten nu wa ngujwi, ni siya lo tujo'o, nchga nten kan' ngi'ni tnun ne' 'in Ndiose. Nde ndiya cha' nu nchkwi' ne' bra kan':

Ku'niin tnuan 'in ti kwi' Ni nu ndukwa lo yka xlya tnun kwa, ndukwin ne', su'we 'a chkwian' cha' 'in Ni, ndukwin ne' bra kan'.

Kwi' ngwaña'an nu lka ña'an ti' slya' kan', ku'niin tnuan 'in Ni.

Kwi' ska ti Ndiose nsu'wi chabiya' ku'ni nchga lo tñan siya' ti; lo'o ja tsaa tii 'a cha' 'in Ndiose siya' ti, ndukwin ne' bra kan'.

¹⁴ Ta'a jakwa 'ni kti kwa ni, mxkwen i' 'in ne' bra kan':

—jNgwaña'an ka sikwa! —ndukwin i' bra kan'.

Lo'o mduun xtyin' nu kala ndukwa jakwa yu kula kan', ngi'ni tnun yu 'in Ndiose, cha' lu'u Ni nchga tyempu siya' ti.

6

Bra nu ngalaa kityi nchkun' se'en ndukwa cha' 'in Ndiose

¹ Chun' ndi'in la na'aän cha' mstun nu lka ña'an ti' slya' kan' ska kiña' nu nchkun' tu'wa kityi kan'. Ynaän ykwi' ska 'ni kti kan' bra kan'. Lye 'a nganen nchkwi' i' ña'an ti' nganen ti'yu:

—jKaan lyaa nde re! —ndukwin i' bra kan'.

² Kan' na'an kwi'yaän ti ka nu nchkwi' 'ni kti kan' lo'o, na'aän nduun ska kwiyu ngaten; yu nu

ndukwa chun' kwiyu kan' ni, na'aän nsu'wi ska kilya ya' yu, kwi' ngwaña'an, wa nda ne' ska sne' chkwan cha' tyukwa ke yu bra kan'. Wa mdo'lo yu ndyaa yu kusuun; kwi' mdijin lyo yu bra kan', lo'o ti tyijin lyo la yu 'in nu nxuun lo'o 'in yu bra kan'.

³ Lo'o ngwaña'an, mstun nu lka ña'an ti' slya' kan' xka kiña' nu nchkun' tu'wa kityi kan', ynaän ykwi' 'ni kti nu nchka tukwa bra kan':

—jKaan lyaa nde re! —ndukwin.

⁴ Mdo'lo tukwa xka kwiyu nga'a bra kan'. Yu nu ndukwa chun' i', kan' nsu'wi chabiya' 'in yu ku'ni yu wsuun lo chalyuu, cha' kujwi ta'a nten chalyuu bra kan'. Tnun 'a xtyi wsuun mjwi 'in yu kan' bra kan'.

⁵ Lo'o ngwaña'an, nu mda'a snan ya' mstun nu lka ña'an ti' slya' kan' kiña' nu nchkun' tu'wa kityi bra kan'. Ynaän cha' nu ykwi' 'ni kti nu nchka snan bra kan':

—jKaan lyaa nde re! —ndukwin.

Kan' na'aän nduun ska kwiyu ngata; ska' biya' ndukwi ya' nten nu ndukwa chun' kwiyu kan' bra kan'.

⁶ Mgi tiän' cha' nganen nchkwi' ska nten laja se'en nduun ta'a jakwa 'ni kti kan' bra kan':

—Ska ska' ti nskwa' kaja 'in nten nu ku'ni tñan ska tsan —ndukwin—, lo'o ngwaña'an ska mlya ti nskwa' trigu kaja 'in nten ska tsan; lo'o sete ni, kwi' ka'an 'a xu'wi lyo ran, kwi' ka'an 'a xu'wi lyo mñun nu ndi'yo ne' —ndukwin yu kan' bra kan'.

⁷ Lo'o ngwaña'an, nu mda'a jakwa ya' mstun nu lka ña'an ti' slya' kan' kiña' nu nchkun' tu'wa kityi kan'. Kwi' ynaän ykwi' 'ni kti nu nchka jakwa bra kan':

—jKaan lyaa nde re! —ndukwin i'.

⁸ Kan' na'aän nduun ska kwiyu kolo jii. La Mte naan nu ndukwa chun' kwiyu kan', cha' kan' lka nu nda'an ndujwi 'in nten; nde chun' la ndo'o ña'an sa tlyu ti kasiya 'in ne' ayman. Nsu'wi chabiya' 'in yu kan', cha' kujwi yu 'in ña'aan ska yu'we nten nu ndi'in lo chalyuu; nchga na'an se'en ndi'in jakwa nten, kujwi yu 'in ska ne'

bra kan', ni siya lo'o cha' wsuun, ni siya lo'o jwi'ñan, ni siya lo'o kicha, ni siya kujwi 'ni tlá 'in ne' bra kan'.

⁹ Lo'o ngwaña'an, nu mda'a ki'yu ya' mstun nu lka ña'an ti' slya' kan' kiña' nu nchkun' tu'wa kityi kan' bra kan'. Lo'o na'aän ska msaa tnun nde loo se'en ndukwa Ndiose, msaa kan' lka se'en nu nxkwa lomstan bra kan'. Nde ni' msaa kan' nsu'wi tyun nten nu wa ngujwi. Wa yjwi nten 'in ne' kan' chun' nu wa ykwi' ne' cha' 'in Ndiose lo'o nten, kwi' ngwaña'an ja ytsen ne' ykwi' ne' cha' kan' lo'o ta'a nten ne' bra kan'.

¹⁰ Kwen msi'ya ayman kan':

—Ndiose X'nan ba —ndukwin ne'—, nu'win, xkwi' luwi 'a kasiya 'iin; xkwi' cha' nu ñi ngi'nii —ndukwin ayman kan'—. ¿Ta ti x'ni ku'nii biyaa' 'in nten chalyuu a? ¿Ta ja taa nu ti'í 'in ne' kwa, cha' wa yjwi ne' 'wa a? —ndukwin ayman kan' bra kan'.

¹¹ Lo'o wa mjwi te' ngaten ku' nchga ayman kan', ykwi' Ndiose lo'o ne' bra kan':

—Xiya' xitña' la wan ti chin', sa ña'an bra kala tyun la ayman ne' ta'a wan, ta'a msñi wan cha' 'in Jesús, ta'a ngi'ni wan tñan 'ñaän; ti kujwi la nten chalyuu 'in ne' kan', ti kwi' ña'an nu wa yjwi ne' 'wan —ndukwin Ni bra kan'.

¹² Lo'o ngwaña'an, na'aän nu lka ña'an ti' slya' kan', cha' nu mda'a skwa ya' mstun Ni kiña' nu nchkun' tu'wa kityi kan'; lye 'a mñan bra kan'. Yku kwichaa bra kan', ngwi'ya tla ña'aan chalyuu; ña'an ti' te' ngata nu nchku' nten se'en nskwa ayman, ngwaña'an ngwa chalyuu bra kan'. Lo'o ko' ni, ngwa nga'a ran; ña'an ti' tnen, kwi' ngwaña'an ngwa ran bra kan'.

¹³ Lo'o ngalu kwii kulasiin nu nsu'wi ni' kwan bra kan'; ña'an ti' ngalu mangu ya'a bra nu lye 'a nchka kwi'in cha' nxñan ran 'in stan' yka, kwi' ngwaña'an ngalu kwii kulasiin lyuu bra kan'.

¹⁴ Lo'o ja ngwa 'a ña'an nten ni' kwan bra kan'; wa ngwiji yu'wi ran cha' ngulo tsu' Ndiose 'in ran bra kan'. Kwi' ngwaña'an, ngulo tsu' Ni

nchga ki'ya kwan; kwi' nchga yuu xuwe nu ndukwa jlu'we tyi'a, ngulo tsu' Ni 'in ran bra kan'.

¹⁵ Lo'o yu'wi kutsi' nchga nten, ni siya tukee, ni siya laja kee si' ki'ya. Nchga nten nu nka ndloo, lo'o nu nka ndloo 'in nten wsuun, ni siya kuliya' ne', ni siya tnun 'a ne', lo'o msu nu msi'i ti nten, ni siya msu nu ndi'in su'we ti, ta'a ne' yu'wi kutsi' ne' bra kan'.

¹⁶ Kwen msi'ya ne' 'in ki'ya lo'o kee tnun:

—Tlyuu lya wan chun' ba, cha' ja ña'an 'a Ndiose nu ndukwa se'en tnun kwa 'wa bra kan'; wa msin' 'a ti' nu lka ña'an ti' slya' kan' 'wa —ndukwin ne' bra kan'.

¹⁷ Wa mdiya tsan cha' ta Ndiose nu ti'í 'in nten, lo'o ja talo ne' siya' ti 'in cha' kan' bra kan'.

7

Sa ña'an ta'a ne' Israel nu kwa'an biya' Ndiose tu' chkan ne'

¹ Chun' ndi'in la na'aän jakwa angajle 'in Ndiose; na'aän la kiya' chalyuu siya' ti, ta'a jakwa nskan chalyuu se'en nduun jakwa angajle kan' bra kan'. Ndlo angajle kan' tñan 'in ta'a jakwa kwi'in nu ndijin lo chalyuu. Ja nda angajle kan' chabiya' cha' ka kwi'in kan'; ni siya nde lo yuu, ni siya nde tujo'o, ja ska chun' yka tyijin kwi'in bra kan'.

² Lo'o na'aän mdo'o tukwa xka angajle nu mdo'o ndijyan nde se'en ndo'o tukwa kwichaa bra kan'. Ndi'ya yu biya' nu wa mda Ndiose 'in yu, ti kwi' Ndiose nu lu'u, cha' kwa'an biya' yu 'in nu lka nten 'in Ndiose. Kwen nchkwi' yu lo'o jakwa angajle nu nsu'wi chabiya' ku'ni ñu'un 'in chalyuu lo'o tujo'o bra kan'.

³ Nde ña'an ykwi' yu lo'o angajle kan' bra kan':

—Ja kala' wan chalyuu, ja kala' wan tujo'o, ja kala' wan yka; ti ji kwa'an biya' Ndiose nu lka Stian tu' chkan nten nu ngi'ni tñan 'in Ni nde kwa.

⁴ Lo'o ngwa'u ne' 'ñaän sa ña'an ta'a nten ne' israel nu ngwa'an biya' Ndiose chkan ne': ska siyentu nsu'wi

tu'wa ndukwa jakwa mi nten lka kan' bra kan'. Tyo'o ne' kan' laja tii tyukwa ta ne' Israel, ska nin lka 'in ska ta ne' kan':

⁵ Tyo'o tii tyukwa mi nten laja ne' ta'a nin Juda nu ngwa'an biya' Ndiose 'in,

kwi' tyo'o xka tii tyukwa mi nten laja ne' ta'a nin Rubén,

kwi' tyo'o tii tyukwa mi nten laja ne' ta'a nin Gad,

⁶ kwi' tyo'o tii tyukwa mi nten laja ne' ta'a nin Aser,

kwi' tyo'o tii tyukwa mi nten laja ne' ta'a nin Neftalí,

kwi' tyo'o tii tyukwa mi nten laja ne' ta'a nin Manasés;

⁷ kwi' ngwaña'an tyo'o tii tyukwa mi nten laja ne' ta'a nin Simeón,

kwi' tyo'o tii tyukwa mi nten laja ne' ta'a nin Leví,

kwi' tyo'o tii tyukwa mi nten laja ne' ta'a nin Isacar,

⁸ kwi' tyo'o tii tyukwa mi nten laja ne' ta'a nin Zabulón,

kwi' tyo'o tii tyukwa mi nten laja ne' ta'a nin Se,

kwi' tyo'o tii tyukwa mi nten laja ne' ta'a nin Benjamín.

Sa kwa ti ta'a ne' Israel ngwa'an biya' Ndiose 'in.

Xka ta nten nu tyo'o tyukwi ña'aan chalyuu nu ta Ndiose te' ngaten 'in

⁹ Chun' ndi'in la na'aän sa tlyu ti nduun nten nu wa ngulaa Jesús 'in; ka'an 'a nten ndi'in, kan' cha' ja tukwin ngwa kwa 'in ne' kan'. Tyukwi ña'aan chalyuu la se'en ndi'in nten mdo'o ne' kan' mdiyan ne'; nchga lo nten chalyuu mdiyan, cha' nchga kichen tyi ne' mdo'o ne', nchga lo cha' nu nchkwi' nten chalyuu nchkwi' ne' kan' bra kan'. Nduun ne' nde loo se'en ndukwa yka xlya tnun, nde loo se'en nduun nu lka ña'an ti' slya' kan'. Te' ngaten kan' lku' ne', ndukwi lka' kiñan ya' ne' nduun ne' bra kan'.

¹⁰ Kwen nchkwi' ne' kan' bra kan': Ku'niin tnuun 'in Ndiose nu nka X'naan, ndukwin ne' 'in ta'a ne', kwi' nu ndukwa lo yka xlya tnun, ti kwi' Ni kan' lka Ni ndloo 'ñaan;

kwi' ngwaña'an nu lka ña'an ti' slya' kan' nduun loo la Ni 'ñaan, ndukwin ne'.

¹¹ Lo'o nchga angajle kan' nduun nde chun' se'en ndukwa yka xlya tnun kan'; nde chun' se'en nduun 'ni kti kan', nde chun' se'en nduun ta'a yu kula, la kwa ndi'in angajle bra kan'. Mdyisti ne' nde loo ne' lyuu bra kan', cha' ku'ni tnun ne' 'in Ndiose bra kan'.

¹² Ykwi' angajle kan' bra kan':

¡Ngwaña'an ka sikwa! Ku'niin tnun 'in Ndiose, su'we 'a chkwian' cha' 'in Ni, tyaan xu'we 'in Ni.

Chkwian' cha' nchga cha' jlyo ti' Ni, nan 'in Ni lka nchga lo nan nu nsu'wi lo chalyuu;

nchga lo tñan nchka 'in Ni ku'ni Ni siya' ti, ska ti Ndiose nsu'wi chabiya' ku'ni nchga tñan.

Nchga bra ja tsaa tii 'a cha' ngwaña'an ka 'in Ndiose Stian. Lo'o chañi cha' ngwaña'an ka.

Ngwaña'an ykwi' angajle lo'o ta'a bra kan'.

¹³ Kan' mnicha' ska yu kula 'ñaan bra kan':

—¿Ti lka nu lku' te' ngaten kwa, xke' tii' a? —ndukwin—. ¿La nde ya' mdo'o nten kwa ndijyan a?

¹⁴ —Ja jlyo tiän', yu kula. Katsaa' chin' 'ñaan —niin 'in yu kula kan'.

Nchkwi' yu kula lo'oün bra kan':

—Tka mdijin ti nten kwa ska nu ti'í tnun, chun' msñi ne' cha' 'in Jesús —ndukwin yu kula 'ñaan—. Wa ngujwi nu lka ña'an ti' slya' kan' lo wsi cha' 'in ne' kan', kan' cha' wa ngwa luwi ni' kasiya 'in ne', kan' cha' mjwi chabiya' ku' ne' te' ngaten.

¹⁵ Kwi' ngwaña'an, sa bra ni nduun ne' kan' nde loo se'en tnun se'en ndukwa Ndiose —ndukwin yu kula kan'—, cha' tsan lo'o tla ngi'ni ne' kan' tñan 'in Ni nde se'en ndi'in Ni. Ndiose nu ndukwa lo yka xlya tnun kan', kanun Ni kwi' se'en ndi'in ne' kan', cha' ja ta Ni chabiya' cha' tyukwa ne' kan' cha' kuxi.

¹⁶ Ja kite' 'a ti' ne' kan' xiya', kwi' ja kityi 'a ti' ne'; ja xuwen' 'a xaa kwan 'in ne' kan', ja ki'ni 'a kwan chun' ne',

kwi' ja ka na'an 'a ti' ne' cha' tikee' kwan bra kan'.

¹⁷ Ña'ansiin nu lka ña'an ti' slya' kan' 'in ne' kan', cha' ndi'in Ni ti kwi' se'en nka Ndiose ndloo; ti kwi' Ni tsaa lo'o Ni 'in ne' kan' se'en kaja tyi'a ko'o ne' cha' kaja chalyuu nu kwi' 'in ne' kan' bra kan'. Lo'o ngwaña'an xtyi Ni tyi'a kiloo ne' kan', cha' ja kunan 'a ne' bra kan'.

8

Xkuu oro nu mxkwan xka angajle lyuu

¹ Kan' nu mda'a kati ya' mstun nu lka ña'an ti' slya' kan' kiña' nu ndukwa tu'wa kityi nchkun' kan' bra kan'. Bra nu ngwa ngwaña'an, tiin ti ndi'in nchga nan se'en ndi'in Ndiose bra kan'.

² Kwi' na'aän xa kati angajle nu nduun tñan tloo Ndiose; wa nda ne' kati kuwi chkwian 'in angajle kan', cha' kwa'a bra kan'.

³ Lo'o mdiyan xka angajle nu ndi'ya xkuu oro ndijyan bra kan'. Mdiyan angajle kan' ndyaa tuun yu tu'wa msaa se'en nskwa lomstan, ti kwi' msaa nu nduun nde loo se'en ndukwa yka xlya tnun kan'. Wa mjwi ka'an ynan 'in yu cha' tikin yu lo msaa se'en ndukwa lomstan kan'. Ti kwi' bra nu nchkwi' nten lo'o Ndiose, nchga nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose ni, kan' lka bra nu nchkin ynan kan' bra kan'.

⁴ Lo ya' angajle kan' nu nduun tloo Ndiose mdo'o sñii ynan nu nchkin ni' xkuu kan' bra kan'; su'wa mdo'o sñii ynan kan' ndyaa se'en ndi'in Ndiose lo'o cha' nu nchkwi' nten kan' lo'o Ni, cha' ngwaña'an ngi'ni tnun nten kan' 'in Ndiose bra kan'.

⁵ Kwi' msñi angajle xkuu kan', msu'wa yu kii' ndsuwi' ni' ran, nguun yu 'in xkuu ndyaa, mdiyuu lo chalyuu bra kan'. Kwen nganen lo chalyuu, lye 'a nganen ti'yu, lye 'a ndyuwi, lye 'a mñan bra kan'.

Kati kuwi chkwian kan'

⁶ Chun' ndi'in la kati angajle nu wa na'aän tsan, mdyisnan nda'a kuwi chkwian nu ndukwa ya' bra kan'.

⁷ Bra nu ngwa'a angajle nu nchka kulo kuwi chkwan 'in, bra ti ngalu tyoo kee lo'o kii' mxtiyaa' lo'o tnen lyuu bra kan'. Sa yu'we chalyuu mdyii mkin bra kan', lo'o ngwaña'an mkin sa yu'we yka, mkin ña'aan kixin' nga'á bra kan'.

⁸ Bra nu ngwa'a angajle nu nchka tukwa kuwi chkwan; bra ti ngutin ska ki'ya kwan, ña'aan ska chun' ki'ya kan' nchkin sa ña'aan mbi'ya lo tyi'a tujo'o. Sa yu'we tyi'a tujo'o ngwa tnen bra kan',

⁹ sa yu'we ti nan lu'u nu nsu'wi lo tyi'a tujo'o ngujwi ran, sa yu'we nchga yka na'an nu nda'an lo tyi'a mdyii ran ngutin ran bra kan'.

¹⁰ Bra nu ngwa'a angajle nu nchka snan kuwi chkwan, bra ti mdiyuu ska kwii kulasiin tnun nu nsu'wi ni' kwan, nchkin ran ña'an ti' nchkin ki-tyee skan bra kan'. Mdiyuu kwii kulasiin kan' lo tyi'a chku tyukwi ña'aan chalyuu. Kan' cha' mnu'un sa yu'we tyi'a luwi nu nsu'wi ña'aan lo chalyuu bra kan'.

¹¹ Kwii Kulasiin Kixin' Tlyaa' naan kwii kulasiin tnun kan', cha' ngwa tlyaa' sa yu'we tyi'a nu ndi'yo nten. Ka'an 'a nten ngujwi chun' yi'o ne' tyi'a kan', cha' tlyaa' 'a tyi'a kan' bra kan'.

¹² Bra nu ngwa'a angajle nu nchka jakwa kuwi chkwan, kan' mnu'un nchga xaa tnun nu nsu'wi ni' kwan, sa yu'we ti ran ndyuwi' ran bra kan'; lo'o xaa kwichaa, lo'o xaa ko', lo'o xaa kwii kulasiin, sa yu'we xaa ndyuwi' bra kan'. Sa jlu'we tsan, sa jlu'we tla, ja yu'wi 'a xaa bra kan'.

¹³ Lo'o na'aän se'en ndukwi ska angajle jlu'we ni' kwan, ña'an ti' la kwi'ya ngwaña'an ña'an angajle kan'. Ynaän cha' kwen 'a msi'ya:

—jT'nan 'a wan bra nu kwa'a xnan angajle kan' kuwi chkwan 'in chun' ndi'in la ti chin'; t'nan 'a nchga nten nu ti nganun lo chalyuu xa nu kenen ran bra kan'! —ndukwin angajle kan'.

9

¹ Chun' ndi'in la ngwa'a angajle nu nchka ki'yu kuwi chkwan; bra ti na'aän mbi'ya ska nu kuxi lo chalyuu bra kan'. Ni siya wa ngwa yu ska nu nka ndloo ni' kwan nu ngwa s'ni, mdiyuu yu lyuu bra kan', sa ña'an ndiyuu ska kwii kulasiin. Wa mjwi ya' na'an 'in yu cha' slaa yu tu'wa tiyu ki'ñi se'en ndi'in nchga kune' xa'an bra kan'.

² Mslaa yu tu'wa tiyu kan', ka'an 'a sñii ndyo'o bra kan'; ña'an ti' ska horno tnun, ngwaña'an ndyo'o sñii kan' bra kan'. Ngwa tla ni siya ndi'ya kwan bra kan', ngwa tla lo kwichaa si'ya sñii nu ndyo'o tu'wa tiyu kan' bra kan'.

³ Laja sñii kan' ndyo'o tukwa ska ta kwityin' nu ka'an 'a, mbi'ya i' lyuu bra kan'. Nsu'wi chabiya' 'in i' ku'ni tlá i', ña'an ti' tlá se'een bra kan'.

⁴ Lo'o ja mjwi chabiya' 'in i' ku'ni ñu'un i' kixin' nga'á, lo'o ja ku'ni ñu'un i' yka. Ja ska nan nu yta nten ka ku'ni ñu'un i' 'in ran; ska ti chabiya' mjwi 'in i' cha' ta i' nu ti'í 'in nten nu ja ndukwa biya' 'in Ndiose chkan ne' bra kan', cha' kuxi 'a ne' kan'.

⁵ Lo'o ja mjwi chabiya' 'in i' kujwi i' 'in nten kan', ska ti cha' lye 'a ta i' nu ti'í 'in ne' sa ki'yu ko' ti; sa ña'an nu nchku se'en ña'an, ngwaña'an lye 'a ta kwityin' kan' nu ti'í 'in ne' bra kan'.

⁶ Sa ya' ki'yu ko' ti, tsaa naan nten ni ji ña'an ka 'in ne' cha' kaja ne', lo'o ja tyija lye cha' kan' 'in ne' bra kan'; nchka ti' ne' cha' kaja ne', lo'o ti ji 'a tiya bra cha' kaja ne' bra kan'.

⁷ Kwityin' kan' ni, wa lka ngwa su'we i' lo'o ta'a i' cha' xuun i' lo'o nten, ña'an ti' kwiyu nu wa lka nduun cha' tsaa kusuun. Ska sne' chkwan xaa ndukwa ke i', ña'an ti' sne' oro ngwaña'an ña'an; tloo i' ni, ña'an ti' tloo nten ngwaña'an ña'an tloo i' kan' bra kan'.

⁸ Ña'an ti' kichan' ke ska nu kuna'an, ngwaña'an ña'an kichan' ke i'; ña'an ti' li'ya kwichi, ngwaña'an ña'an li'ya i' bra kan'.

⁹ Lo'o wa nchkun' ña'aan lo tiye i' lo'o ska lo chkwan. Lye 'a nganen

jlyu'we i' ndukwi i', sa ña'an nganen kwiyu nu ndujwakii karreta nu nda'an kusuun.

¹⁰ Lo'o ndukwa jye'en i' sa ña'an ndukwa jye'en se'en; ti kwi' ti cha', ndukwa mtsu' lo jye'en i', cha' lo'o jye'en i' ta i' nu ti'í 'in nten chalyuu sa ya' ki'yu ko' ti bra kan'.

¹¹ Ndiya nu nka ndloo 'in kwityin' kan', kwi' nu ndukwa ndloo la ni tiyu ki'ñi kan'; Abadón naan nu kan' cha' nu nchkwi' ne' judío, lo'o ngwaña'an Apolión naan nu kan' cha' nu nchkwi' ne' griego, nu nchka ti' chkwí' cha'tñan 'ñaan: ykwi' nu ngi'ni ñu'un chalyuu.

¹² Wa mdyii ska cha' kuxi nu ka lo chalyuu. Ti ji tyo'o tukwa tyukwa cha' kuxi nu ka nde loo la bra kan'.

¹³ Ngwa'a angajle nu nchka skwa kuwi chkwan bra kan'. Kan' ynaän ykwi' ska nten la se'en ndukwa msaa oro nu tnun, nu ndukwa tloo Ndiose. Ta'a jakwa nskan msaa kan' nganen nchkwi' yu kan',

¹⁴ nchkwi' yu lo'o angajle nu nchka skwa nu nsu'wi kuwi chkwan ya' bra kan':

—Kulaa wan 'in ta'a jakwa angajle nu ndi'in nchkan' la tu'wa sa'an tnun, sa'an chku Eufrates kan' bra kan' —ndukwin.

¹⁵ Ngwaña'an ngwa bra kan'. Xa wa mdo'o laa ta'a jakwa angajle kan', bra ti mdo'o ndyaa cha' kujwi 'in, ni siya ja ndiya sa jlu'we nten nu nsu'wi ña'aan chalyuu bra kan'. Wa lka nduun angajle kan' cha' kujwi 'in nten bra nu tiya bra, bra nu tiya ti kwi' tsan, bra nu tiya ti kwi' ko', bra nu tiya ti kwi' yijan cha' ku'ni Ni tñan kan' bra kan'.

¹⁶ Lo'o ngwaña'an, ynaän ni sa ña'an nkwa ta'a sndaru nu ndukwa chun' kwiyu, ta'a nda'an kusuun lo'o jakwa angajle kan'; kan' lka tukwa siyentu miyun sndaru kan' bra kan'.

¹⁷ Ti kwi' laja nchkwi' slaän, na'aän ta'a kwiyu kan', lo'o na'aän ti ka nu ndukwa chun' i' bra kan'. Ña'an ti' kii', cha' nga'á kutsi kuxi' kolo ran, ngwaña'an ña'an chkwan nu nchkun' ña'aan lo tiye ne' bra kan'. Ña'an ti'

ke kwichi, ngwaña'an ña'an ke kwiyu kan' bra kan'. Kwi' tu tu'wa i' ndyo'o kii' lo'o sñii ngwa ti ña'an, lo'o sñii kutsi nu chen 'a ña'an tyi'i ndyo'o bra kan'.

¹⁸ Ja ndiya sa jlu'we nten chalyuu nu ngujwi si'ya ta'a snan kicha nu ndyo'o tu tu'wa kwiyu kan'; wa ndiya kicha nu mxnun kii' kan', wa ndiya kicha nu mxnun sñii kan', wa ndiya kicha nu mxnun sñii kutsi nu chen 'a ña'an tyi'i kan' bra kan'.

¹⁹ Nde tu tu'wa i', kwi' lo jye'en i', nde kwa ndyiji jwersa 'in i' cha' ku'ni i' cha' kuxi kan'; ka 'in i' ta i' nu ti'í 'in nten lo'o jye'en i', cha' ndukwa mtsu' lo jye'en i'; lo'o ke i' lo'o jye'en i', ña'an ti' ke kunan ngwaña'an lka ke i' bra kan'.

²⁰ Lo'o ti ngi'ni nten cha' kuxi, ti kwi' nten nu ja ngujwi lo'o kicha kan'; ja xlya ne' kulaa ya' ne' cha' kuxi nu ngi'ni ne' bra kan'. Ti ngi'ni tnun ne' 'in kwi'in kuxi lo'o nkwin jo'o nu ndya' lo'o oro, nu ndya' lo'o plata, nu ndya' lo'o chkwan kutsi, nu ndya' lo'o kee, nu ndya' lo'o yka bra kan'; ti ngi'ni tnun ne' 'in jo'o kwityin' nu ja nchka ña'an 'ñaan, kwi' jo'o ku'un nu ja nnan cha' nchkwian', kwi' jo'o nu ja nchka tya'an bra kan'.

²¹ Kwi' ngwaña'an, ja xlya ne' ku'ni tyii ne' cha' ndujwi ne' 'in ta'a nten ne', kwi' ja mdyii cha' ngi'ni ta'á ne' 'in ta'a nten ne', kwi' ja mdyii cha' ngi'ni ne' cha' chen ña'an lo'o xka nu kuna'an, kwi' ja mdyii cha' ngi'ni ne' kunan bra kan'.

10

Angajle 'in Ndiose nu ndi'ya kityi xuwe

¹ Chun' ndi'in la na'aän nduun xka angajle nu wa mdo'o se'en ndi'in Ndiose ni' kwan, mbi'ya lo chalyuu bra kan'; nan wa mxiin ska ko ña'aan chun' bra kan'; nchga tñan nchka 'in angajle kan'. Ndukwi kunan taa ke, lo'o xaa 'a tloo ña'an ti' xaa kwichaa; kwi' ngwaña'an, tijyan kiya' lo'o tijyan ndan angajle kan', lye 'a ndyu'wi xaa sa ña'an lka bra nu ndyituun kii'.

² Ya' angajle kan' ndukwa ska kityi xuwe nu wa ngalaa. Lo'o kiyala'a se'en kwin mduun lo tyi'a tujo'o, kiyala'a se'en ka mduun lo yuu wtyi bra kan'.

³ Lo'o kwen 'a msi'ya angajle kan', ña'an ti' nsi'ya kwichi bra kan'; xa wa msi'ya angajle kan', lye 'a nganen ti'yu bra kan'. Nganen nda tyi'i ta'a kati ti'yu nu nsu'wi chalyuu bra kan'.

⁴ Xa wa mdyii ynen ti'yu kan', cha' wa kwa'aän tiän cha' nu ykwi' ti'yu kan', ti kwi' bra kan' ynaän ykwi' ska nu ndukwa se'en ndi'in Ndiose, kan' nu nchkwi' lo'oüñ bra kan':

—Su'waa kutsii' cha' nu wa ykwi' ta'a kati ti'yu kwa —ndukwin Ni ñaän—. Ja kwa'aan cha' kwa lo kityi.

⁵ Kwi' ña'an bra mskwen kwan angajle kan' ya' la'a se'en kwin, ti kwi' angajle nu na'aän nduun lo tyi'a tujo'o, nu nduun lo yuu wtyi bra kan'.

⁶ Ykwi' angajle kan' lo'oüñ bra kan':

—Chabiya' 'in Ndiose nu ja tsaä tii 'a cha' 'in chkwiin' cha' re —ndukwin angajle kan'—. Ti kwi' Ndiose lka nu ngwiñan nchga nan nu nsu'wi ni' kwan, ti kwi' Ni ngwiñan Ni nchga nan nu nsu'wi lo chalyuu, ti kwi' Ni ngwiñan Ni nchga nan nu nsu'wi lo tyi'a tujo'o. Ja chan lye tyaan Ni xiya' cha' ku'ni biya' Ni 'in nten chalyuu bra kan'.

⁷ Bra nu tyisnan kwa'a angajle nu nchka kati kuwi chkwan, bra ti tyisnan ku'ni Ndiose nchga tñan nu wa ytsa' Ni 'in ayman kula nu ykwi' cha' 'in Ni lo'o nten nu ngwa s'ni bra kan'. Nu ngwa s'ni xkwi' yu'wi nchkun' cha' kan', lo'o ni, kwen 'a kanen cha' kan'.

⁸ Xka tu'wa nganen nchkwi' nu ndukwa se'en ndi'in Ndiose kan', kwi' nu nchkwi' lo'oüñ xiya' bra kan':

—Yaa xñii kityi xuwe nu wa ngalaa nu ndukwa ya' angajle nu nduun tujo'o nu nduun chalyuu kan' bra kan'.

⁹ Kan' cha' yi'aän se'en nduun angajle kan', niin 'in cha' ta kityi xuwe kan' ñaän bra kan'.

—Yaa lo'oo 'in kityi re —ndukwin—. Chkwii' jii lo kityi re, cha'

ka biya' su'we tii' cha' nchkwi' ran bra kan', ña'an ti' si wa ykuu 'in ran; nu'win ka xi'in tii', ni siya su'we 'a ka tiyee bra nu ña'aan 'in ran ti kulo bra kan'.

¹⁰ Kwi' msñiñ kityi xuwe nu ndukwa ya' angajle kan', ykwiin' lo kityi kan' bra kan'. Lo'o xa nu na'aän 'in ran, su'we 'a ngwa tiyeen bra kan', sa ña'an lka xa nu kuan kwiña' kwitun cha' xi 'a ran; chun' ndi'in la, xa wa ngwa biya' tiän' sa ña'an cha' ndukwa kwa, xi'in 'a ngwa tiyeen bra kan'.

¹¹ Lo'o ykwi' angajle lo'oüñ xiya':
—Ti ndi'in cha' chkwii' cha' re lo'o nten chalyuu xiya', nchga cha' nu nchka ti' Ndiose chkwii' cha' 'in nchga lo nten chalyuu, ni siya cha' 'in nten nu nka ndloo, ni siya cha' 'in nten tyukwi ña'aan chalyuu la se'en ndi'in nten; ni siya cha' 'in nten nu nchkwi' nchga lo cha' nu nchkwi' nten chalyuu, nu'win ndi'in cha' chkwii' lo'o ne' kwa bra kan'.

11

Tukwa nten nu nduun lo chalyuu cha' chkwii' cha' 'in Ndiose

¹ Chun' ndi'in la mda Ndiose ska yka kulaa nu ñi 'a 'ñaän, cha' su'wa biyaän' lo'o ran. Ykwi' Ni lo'oüñ bra kan':

—Su'waa biyaa' lyaa ni' lyaa nu su'we 'a ña'an 'in Ndiose; kwi' ngwaña'an, su'waa biyaa' lo msaa se'en ndukwa lomstan nu nxyta nten cha' 'ñaän bra kan'. Lkwaa lyaa ni sa ña'an kwa nten nu ndi'in nde kwa nu chañi cha' ngi'ni tnun 'ñaän nu lkaän Ndiose 'in ne' bra kan'.

² Lo'o ja su'wa biyaa' nde chun' laa tnun kan', cha' lka ran cha' 'in xka ta nten nu ja nnan cha' 'ñaän, cha' na' lkaän Ndiose siya' ti bra kan'. Chen 'a ña'an ngi'ni ne' kan' bra nu ndi'in ne' kichen tnun nu ndi'in cha' 'ñaän bra kan'. Tu'wa ndukwa tukwa ko' tyi'in ne' kan' la kwa bra kan',

³ lo'o su'waän tukwa nten ndijyan lo chalyuu nu chkwii' nchga cha' nu nka tiyeen chkwiiin' lo'o nten bra kan'. Ta'a tyukwaa ne' kan' tyituun ne' jlu'we kichen kan' bra kan'

—ndukwin Ni 'ñaän—, bra nu ta'a tii tyukwa siyentu nsu'wi snan yla tsan tyuun ne' kan' bra kan'. Tyukwi tyempu kan' ku' ne' te' ngata, cha' tnun 'a cha' nu chkwi' ne' lo'o nten, sa ña'an nu ku'niin nde loo la bra kan'.

⁴ Nu nduun ta'a tyukwaa ne' kan' lo chalyuu ni, nduun ne' chabiya' 'in Ndiose nu nka ndloo tyukwi ña'an chalyuu; Ndiose msu'wa 'in ne' kan', cha' chkwi' ne' nchga cha' nu nka tiye Ni cha' chkwi' Ni lo'o nten bra kan'. Ka ne' kan' ña'an ti' tukwa yka olivo, kwi' ngwaña'an ka ne' ña'an ti' tukwa kandlyeru bra kan'. (Su'we 'a sete nu nsu'wi mta olivo, cha' skin ni kandlyeru.)

⁵ Bra nu nchka ti' nten chalyuu ku'ni cha' kuxi lo'o tyukwaa ne' kan', ndse ti kalu kii' tu'wa ne', kwi' ti' 'a xuwen' 'in ne' kuxi kan'; tyii ne' kuxi ku'ni ñu'un ran 'in ne' bra kan'. Ngwaña'an kaja nchga nten nu ku'ni cha' kuxi lo'o ne' kan' bra kan'.

⁶ Wa nsu'wi chabiya' 'in ne' nu nduun kan', cha' ja ta ne' chabiya' ki'ya tyoo tyukwi tyempu nu chkwi' ne' cha' 'in Ndiose lo'o nten bra kan'; kwi' ngwaña'an, nsu'wi chabiya' 'in ne' cha' ku'ni ñu'un ne' nchga se'en ndyukwa tyi'a cha' chka ran tnen; kwi' ngwaña'an, ka 'in ne' ta ne' nchga lo kicha nu tyijan' 'in nten chalyuu, ña'an bra nu nchka ti' ne' cha' ka ti' nten bra kan'.

⁷ Bra nu tyii tñan nu ku'ni tyukwaa ne' lo chalyuu, bra ti tyisnan 'ni xa'an nu nsu'wi tiyu ki'ñi kan', xuun i' lo'o ta'a tyukwaa nten nu nduun kan' bra kan'; lo'o tyijin lyo i' 'in ne' kan', kwi' kujwi i' 'in ne' bra kan'.

⁸ Kanun tyukwaa jyo'o kan' se'en nsu ne' ngujwi ne' tu'wa lo kiya' kichen tnun kan', ti kwi' kichen se'en msty nten 'in X'naan lo wsi bra kan'. Xa'an 'a ne' kichen kan', kan' cha' nsu'wi ska cha' nu nchkwi' nten cha' 'in ne' kwa, cha' sa ña'an ngwa ne' kichen Sodoma nu ngwa s'ni, kwi' sa ña'an ngwa ne' kichen Egipto nu ngwa s'ni, kwi' ngwaña'an lka ne' kichen tnun kan' ni.

⁹ Chun' ndi'in la ndijyan nten

tyukwi ña'an chalyuu la se'en nsu jyo'o kan'. Tyukwi snan tsan jlu'we ndijyan nchga lo nten chalyuu, ni siya nten nu ndyo'o nchga kichen tyi ne', ni siya nten nu nchkwi' nchga lo cha' nu nchkwi' nten chalyuu; ndijyan na'an ne' 'in ayman kan' se'en nsu ne'. Lo'o ja ta ne' chabiya' katsi' ayman kan' bra kan'.

¹⁰ Ndiya 'a ti' nten chalyuu cha' wa ngujwi ta'a tyukwaa nten nu mduun kan', kan' cha' ku'ni ne' ta'a bra kan'. Ta'a ti ta ne' xu'we tsaa se'en ndi'in ta'a ne', cha' ndiya 'a ti' ne' bra kan'. Ka'an 'a nu ti' ndijin nten chalyuu chun' nu ta'a tyukwaa jyo'o kan', ndukwin ne' bra kan'.

¹¹ Xa wa mda'a snan tsan jlu'we kan', xiya' y'ni Ndiose cha' ngala tyi'i ni' kasiya 'in ta'a tyukwaa jyo'o kan'; xiya' ndyaa tukwi ne' bra kan'. Ytsen 'a nchga nten chalyuu nu wa na'an sa ña'an ngwa 'in ne' kan', cha' wa ndyu'u ne' xiya' bra kan'.

¹² Kan' ynan ta'a tyukwaa ne' kan' mdo'o tyi'i ska nu msi'ya 'in ne' la se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan bra kan':

—Xkwen lya wan nde ni' kwan re —ndukwin Ni.

Kwi' ña'an bra nu na'an nten nu nxuun lo'o 'in ne' 'in ne' kan', kan' mdo'o ne' ndyaa ne' nde ni' kwan; laja koo ti ndyaa ne' bra kan'.

¹³ Ti kwi' bra kan' lye 'a mñan; se'en ngwa tii bariyu kichen nu ngwa xkan', ña'an ska bariyu mdyii ngutin bra kan'. Kati mi nten ngujwi cha' nu mñan bra kan'. Lye 'a ytsen xka ta nten nu nganun bra kan', ytsen 'a ne' 'in Ndiose nu ndi'in ni' kwan, cha' nchka 'in Ni ku'ni Ni cha' tnun 'a nu ngwaña'an; lo'o nduwe 'a ti' ne' cha' y'ni Ni ngwaña'an bra kan'.

¹⁴ Wa mdyii tukwa ta cha' kuxi yan lo chalyuu, lo'o ni, wa ndijyan cha' ka xka cha' kuxi lo chalyuu.

Xka ya' ti nganen kuwi chkwan

¹⁵ Wa lka kati ya' ynen ngwa'a an-gajle kuwi chkwan. Kwi' tyun 'a nu nganen nchkwi' nde ni' kwan bra kan', kwi' nu nchkwi' cha' re:

Sa bra ni nganun tsa'a cha' 'in nu nka X'naan, kwi' ngwaña'an cha' 'in Krixtu, cha' ka Ni ndloo tyukwi ña'aan chalyuu, ndukwin Ni kan'.

Lo'o ni, ja tsa'a tii 'a cha' kulo Ni tñan lo chalyuu bra kan'.

¹⁶ Kwi' ngwaña'an, y'ni tnun yu kula kan' 'in Ndiose, kala ndukwa jakwa yu kula nu ndukwa lo yka xlya se'en ndukwa Ndiose; mdyisti ne' nde tloo ne' lyuu cha' ku'ni tnun ne' 'in Ni bra kan'.

¹⁷ Nde ña'an nchkwii' yu kula kan' bra kan':

Ndiose X'nan ba, ndukwin ne', wa nchka 'iin ku'nii nchga tñan.

Nu'win lu'uu ni, ti kwi' ti lu'uu nu ngwa ti kulo, kwi' ngwaña'an ti lu'uu la nde loo la. Ja siya' tsa'a tii cha' nu lu'uu.

Tya ba xu'we 'iin cha' wa mdyisnan ngi'nii ka'an 'a tñan tnun lo chalyuu re, kwi' nduwe 'a ti' ba cha' nu'win mdyisnan nkaa ndloo.

¹⁸ Lye 'a msin' ti' xka ta nten nu ja nnan cha' nchkwii', cha' wa tiya ti bra cha' taa nu'win nu ti'í 'in ne' kan', cha' ku'nii biyaa' 'in nchga ayman.

Kwi' ña'an bra ta nu'win xu'we 'in nten nu ngi'ni tñan 'iin, cha' nu'win nguloo tñan 'in ne' cha' chkwii' ne' cha' 'iin lo chalyuu;

kwi' ngwaña'an ta nu'win xu'we 'in nten nu kunan cha' nchkwii', ni siya nten kune', ni siya nten kula.

Wa ndiya bra cha' ku'nii ñu'uun 'in nten nu wa y'ni ñu'un 'in nten chalyuu, ndukwin ne'.

¹⁹ Lo'o na'aän se'en ndukwa laa tnun 'in Ndiose nde ni' kwan, na'aän la ni' lyaa se'en ndukwa tña' kti, se'en ndukwa Ndiose la se'en ndi'in nten 'in Ni nu ngwa ti s'ni. Bra kan' lye 'a nganen lo chalyuu, lye 'a ndyuwi, kwi' lye 'a nganen ti'yu; kwi' lye mñan, lo'o ngwaña'an tlyaa 'a tyoo kee ngwi'ya bra kan'.

12

Tlá 'a kunan tnun 'in ska nu kuna'an

¹ Chun' ndi'in la ndyo'o tukwa ska biya' nde ni' kwan, nu nda Ndiose cha' kitsa' Ni 'ñaan, sa ña'an ka ska cha' lo chalyuu nde loo la; biya' kan' lka ska nu kuna'an nu lku' te' nu xaa 'a. Sa ña'an nu luwi 'a xaa kwan, kwi' ngwaña'an ña'an te' lku' nu kuna'an kan'. Lo'o mduun nu kuna'an kan' chun' ko' bra kan'. Tii tyukwa kwii kulasiin ndukwa ke nu kuna'an kan'; ña'an ti' ska sne', ngwaña'an ndukwa ran bra kan'.

² Wa ndi'in cha' tyi'in sñi' nu kuna'an kan', lo'o ti'í 'a 'in, msi'ya 'a cha' wa ndla ti kala sñi'.

³ Sa bra ti ndyo'o tukwa xka biya' ni' kwan bra kan'; ska kunan nga'a nu tnun 'a lka i', lo'o ndiya kati ke i'. Kwi' ngwaña'an, ndukwa ska sne' oro ta'a kati ke i' kan', lo'o ndiya tii yka ke i' bra kan'.

⁴ Mji'in jye'en i' 'in kwii kulasiin nu ndukwi ni' kwan bra kan'; mslu i' ña'aan ska yu'we nchga kwii kulasiin kan', ngalu ran lo chalyuu bra kan'. Kwi' mdyituun kunan kan' tloo nu kuna'an nu wa kala ti sñi' kan'; bra nu wa ngala kuwi', bra ti ku kunan 'in kuwi' kan', nka tiye i' bra kan'.

⁵ Ngula ska kuwi' ki'yu 'in nu kuna'an kan' bra kan'. Wa mdiyan yu lo chalyuu, cha' ñi 'a kulo yu tñan 'in nchga nten chalyuu bra kan'. Lo'o bra ti ngwi'ya Ndiose 'in sñi' nu kuna'an kan', ndyaa lo'o Ni 'in yu la se'en tnun se'en nka Ndiose ndloo bra kan'.

⁶ Lo'o msnan nu kuna'an ndyaa ni' kixin' se'en tyi'in ska ti bra kan'; wa lka y'ni xu'we Ndiose ska se'en tyi'in nu kuna'an kan', se'en ña'ansiin Ni 'in, la kwa kanun nu kuna'an kan' tii tyukwa siyentu nsu'wi snan yla tsan bra kan'.

⁷ Chun' ndi'in la mdyisnan cha' kusuun la se'en nka Ndiose ndloo bra kan'. Mduun Kee nu nka x'nan angajle 'in Ndiose, mduun lo'o angajle nu lka sndaru 'in; kwi' ngwaña'an, mduun kunan tnun lo'o sndaru 'in i'

bra kan'. Lye 'a msuun ta'a angajle bra kan'.

⁸ Lo'o wa mdijin lyo Kee 'in kunan kan', kan' cha' ja ngwa 'in i' kanun i' se'en ndi'in Ndiose lo'o angajle 'in Ni bra kan';

⁹ wa ngulo Ni 'in angajle nu mduun cha' 'in kunan kan' bra kan'. S'ni nda'an kunan kan' lo chalyuu re, ti kwi' kune' xa'an lka nu kunan kan'; kwi' nu naan Satanás. Xkwi' nan nñi lyo'o yu 'in nten tyukwi ña'aan chalyuu bra kan'. Nan wa ngulo Ndiose 'in kunan kan' lo'o sndaru 'in i' nu ngwa s'ni, mdiyan i' lo chalyuu re bra kan'.

¹⁰ Chun' ndi'in la kwen 'a ynen ykwi' ska nten nde ni' kwan:

—La ni ka ña'aan sa ña'an ndlaa Ndiose 'in nten chalyuu ya' kune' xa'an —ndukwin nu ykwi' kan'—. Ngula 'a tñan ngi'ni Ni lo chalyuu, kan' cha' nka Ni ndloo la ni, lo'o ngwaña'an wa ndiya bra cha' ka Krixtu ndloo ña'aan chalyuu bra kan'. Nu ngwa s'ni la mduun kune' xa'an tloo Ndiose, cha' tsan lo'o tla xtya yu ki'ya chun' nten ta'a msñian cha' 'in Jesús bra kan'; lo'o ni, wa ngulo Ni 'in kune' xa'an se'en ndi'in Ni bra kan'.

¹¹ Ta'a msñian cha' 'in Jesús ni, wa mdijin lyo ne' 'in kune' xa'an kan', chun' ngujwi Jesús nu lka ña'an ti' slya' kan' bra kan'. Lo'o ni, ja ntsen ne' kan' chkwi' ne' cha' su'we 'in Jesús lo'o nchga nten; xlyaa ne' chkwi' ne' cha' kan', ni siya kujwi nten 'in ne' chun' msin' 'a ti' nten kan' 'in Jesús bra kan'.

¹² Kan' cha' ka su'we 'a ka tiye wan ni, 'wan nu ndi'in se'en nka Ndiose ndloo; lo'o t'nan 'a wan, 'wan nu ndi'in wan lo chalyuu re, 'wan nu ndi'in wan lo tujo'o bra kan'. Wa mbi'ya kune' xa'an se'en ndi'in wan, lo'o ni, msin' 'a ti' yu nda'an yu, cha' wa jlyo ti' yu cha' chin' ti tsan ti kanun yu cha' ka ti'í ti' yu 'in nten chalyuu —ndukwin nu ykwi' ni' kwan kan' bra kan'.

¹³ Xa wa ngwa biya' ti' kunan tnun kan', cha' wa ngulo Ndiose 'in i' ndi-jyan i' lo chalyuu, kan' mdo'o ña'an i' 'in nu kuna'an nu nsu'wi sñi' ki'yu

kan' bra kan', cha' lye la ka ti'í ti' i' 'in nu kuna'an kan', nka tiye i' bra kan'.

¹⁴ Kwi' ña'an bra kan' mstyia Ndiose jlyu'we nu kuna'an kan', ña'an ti' jlyu'we ska kwi'ya tnun, cha' ka 'in lyukwi kwan tsaa se'en kanun su'we la ni' kixin', se'en nu ja nda'an kunan kan' bra kan'. La kwa ña'ansiin Ni 'in nu kuna'an kan', sa ya' ta'a snan yijan jlu'we bra kan'.

¹⁵ Lo'o nguun kunan kan' tyi'a tu'wa i' ndyaa chun' nu kuna'an kan'; ña'an ti' ska sa'an chku tlyaa, ngwaña'an ngalu tyi'a tu'wa i' cha' xu'wa ji i' 'in nu kuna'an kan', nka tiye i' bra kan'.

¹⁶ Lo'o yuu wtyi ni, msu'wa ya' ran 'in nu kuna'an kan', kan' cha' ngalaa ti'in yuu, mdyii tyi'a tu'wa kunan kan', yi'o yuu bra kan'.

¹⁷ Kan' cha' msin' 'a ti' kunan 'in nu kuna'an kan' bra kan', ndyaa naan i' cha' kusuun lo'o nchga nten nu tyi'in cha' 'in lo'o nu kuna'an kan' chun' ndi'in la bra kan'; mdsuun i' lo'o nchga nten nu nganan tñan nu ngulo Ndiose ña'an, kwi' nu ja ntsen chkwi' sa ña'an nu chañi lka cha' 'in Jesús lo'o nten bra kan'.

13

Tukwa 'ni xa'an nu chen 'a ña'an

¹ Mdo'oñ ndyaa tuñ tu'wa tujo'o bra kan'. Na'añ nde tu'wa tyi'a cha' ndi-jyan ndo'o tukwa ska 'ni nu chen 'a ña'an; ndukwa tii yka ke i', kwi' nsu'wi kati ke i' bra kan'. Lo ta'a yka ke i' kan' ndukwa sne' nu xaa 'a, cha' lka i' ndloo lo chalyuu re. Lo ta'a kati ke i' ndukwa nin kune' xa'an, kwi' nin nu nchkwi' cha' ti'í 'in Ndiose.

² Ña'an ti' kwichi ngatsiin, ngwaña'an ña'an i', mske' tiän'; tlá 'a kiya' i', tukwin 'a stan' kiya' i' ña'an ti' stan' kiya' oso. Lo'o tu'wa i', ña'an ti' tu'wa kwichi la sa'a, ngwaña'an tu'wa i' bra kan'. Mda kunan kan' tñan ndloo 'in 'ni chen ña'an kan', cha' ka i' ndloo 'in nten chalyuu, sa ña'an lka ykwi' ndloo. Lo'o mda kunan chabiya' ku'ni 'ni kan' tñan, cha' ka i' ndloo la se'en nu nchka ti' i' bra kan'.

3 Wa nganun ska biya' lo ska ke i' se'en mjwi cha i' ska ya'; wa kaja ti i' nu ngwa bra kan', mske' tiän', lo'o wa nchkaa se'en nu lye 'a ti'í i' bra kan'. Nduwe 'a ti' nten chalyuu ña'an 'in i'; ndyaa ña'an ti' ne' 'in i', cha' xiya' nchkaa se'en nu lye 'a ti'í i' bra kan'.

4 Ngi'ni tnun nchga nten 'in kunan kan' bra kan', cha' wa mda i' chabiya' ka tnun 'ni chen ña'an kan'; kwi' ngwaña'an, ngi'ni tnun ne' 'in ti kwi' 'ni chen ña'an kan'. Nchkwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—Ja tukwin ndi'in chalyuu nu su'wa lo'o 'ni kwa. Ja ka 'in nten xuun lo'o i' —ndukwin ne'.

5 Wa mjwi chabiya' 'in 'ni chen ña'an kan', cha' chkwi' ya ña'an ti cha', ni siya lye 'a ku'ni siye' i', ni siya kuxi 'a chkwi' i' cha' 'in Ndiose. Tu'wa ndukwa tukwa ko' talo chabiya' 'in i' cha' ka i' ndloo lo chalyuu bra kan'.

6 Kwi' ngwaña'an y'ni 'ni chen ña'an kan', mdyisnan msi'ya lo'o i' 'in Ndiose bra kan'. Ykwi' i' cha' kuxi 'in nchga tñan nu ngi'ni Ni, lo'o nchkwi' kuxi i' 'in se'en tlyu nde ni' kwan se'en ndi'in Ni, kwi' kuxi 'a nchkwi' i' 'in nchga nten 'in Ndiose nde ni' kwan bra kan'.

7 Ti kwi' ti cha', wa mjwi chabiya' 'in i' cha' xuun i' lo'o nten chalyuu nu ndi'in cha' 'in lo'o Ndiose, cha' tyijin lyo i' 'in ne' kan' bra kan'. Kwi' ngwaña'an, wa mjwi chabiya' 'in i' cha' ka i' ndloo tyukwi ña'aan chalyuu la se'en ndi'in nten, ni siya nchga lo nten chalyuu nu ndyo'o nchga kichen tyi ne', nu nchkwi' nchga lo cha' nu nchkwi' nten chalyuu bra kan'.

8 Lo'o nchga nten tyukwi ña'aan chalyuu y'ni tnun ne' 'in 'ni kan' bra kan', nchga nten nu ja ndukwa nin lo kityi 'in Ndiose. Nu ngwa ti kulo, bra nu ti ji kwiñan Ni chalyuu, ti bra kan' ngwa'an Ni nin nten nu ja tsaa tii 'a chalyuu 'in. Lo'o wa nganun kityi kan' cha' 'in nu lka ña'an ti' slya' kan' nu wa yjwi nten 'in ska ya' nu ngwa s'ni bra kan'.

9 Kan' cha' kunan su'we wan ni, si xlyaa wan kunan wan chin'.

10 Bra nu ndi'in cha' tsaa lo'o ne' 'in ska wan ni' ña'an chkwan, ngwaña'an ka sikwa. Ja kutsen wan bra kan'. Bra nu ndi'in cha' kujwi nten 'in ska wan, ni siya lo'o xtyi, ngwaña'an ka sikwa. Ja kutsen wan bra kan'. Ndi'in cha' taloan nchga cha' kuxi; ndi'in cha' nchga tsan tsaa ña'an tian' 'in Ndiose, si ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ni lo chalyuu re bra kan'.

11 Chun' ndi'in la na'aän xka 'ni chen ña'an nu mdo'o ni' yuu ndijyan lo chalyuu bra kan'. Ndukwa tukwa yka ke i'; ña'an ti' yka ke slya' kune', ngwaña'an ña'an yka ke i'. Nchkwi' i' sa ña'an nu nchkwi' kunan tnun kan' bra kan'.

12 Ti kwi' sa ña'an nu ndlo 'ni chen ña'an tñan 'in nten, kwi' 'ni nu yan kulo ndukwa la, ngwaña'an nchka 'in xka 'ni re kulo i' tñan 'in nten; cha' jwersa ndatsaa i' 'in nchga nten chalyuu cha' ku'ni tnun 'in 'ni nu yan lo chalyuu ti kulo, kwi' nu nchkaa se'en ti'í 'a mjwi cha ke i' bra kan'.

13 Lo'o xka 'ni chen ña'an kan' ni, lo'o i' ngi'ni i' ka'an cha' tnun; ngi'ni i' cha' ngalu kii' nu nsu'wi ni' kwan nde lo chalyuu, cha' ña'an kwi'ya nchga nten 'in ran bra kan'.

14 Kwi' ngwaña'an, mñi lyo'o i' 'in nchga nten tyukwi ña'aan chalyuu lo'o cha' tnun nu ngi'ni i' bra nu ndi'in i' lo'o 'ni nu yan ti kulo bra kan'. Kwi' nchkwi' i' lo'o nchga nten chalyuu cha' kwiñan ne' ska nkwin nu tyuun tsaa, cha' ku'ni tnun ne' 'in nkwin kan' bra kan'; kan' ka ska nkwin 'in 'ni nu yan ti kulo, ti kwi' 'ni nu wa nchkaa se'en ti'í 'a mjwi cha ke i' lo'o xtyi bra kan'.

15 Lo'o mjwi chabiya' 'in xka 'ni kan', cha' su'wa i' kasiya tiye nkwin 'ni nu yan ti kulo kan'; kan' cha' ngwa 'in nkwin kan' chkwi' lo'o nten bra kan', ngwa yjwi i' 'in nchga nten nu ja xlya ku'ni tnun 'in ran bra kan'.

16 Kwi' ngulo i' tñan 'in nchga nten cha' tyukwa biya' 'in i' ya' la'a se'en kwin 'in ne', kwi' tyukwa biya' 'in i' chkan ne'; ni siya nten nu tnun

nchka, ni siya nten kwaña'an ti, ni siya kuliya' ne', ni siya ti'i ne', ni siya msu nu wa msi'i nten 'in, ni siya msu nu ndi'in su'we ti, tyukwa biya' 'in i' ya' nchga nten o ta chkan ne', cha' 'in kune' xa'an bra kan'.

¹⁷ Lo'o ja tukwin nsu'wi chabiya' xi'i yu'wa, ta kujwi' yu'wa, si ja lo'o biya' 'in i' ndukwa ya' ne', o ta chkan ne' bra kan'. Lo'o biya' kan', nin 'ni nu chen ña'an kan' lka ran, cha' número nu ka 'in nin i' lka biya' kan'.

¹⁸ Xñi wan kwenta ni ña'an cha' nchka re sikwa. Si ka biya' su'we tian', tyija lyo cha' 'ñaan sa ña'an ndyo'o cha' 'in número 'in 'ni kan'; número 'in i' ni, sa ña'an lka nin nten, ngwaña'an lka ran. Lo'o nde lka número kan': skwa siyentu nsu'wi snan yla ndukwa skwa bra kan'.

14

Ska siyentu nsu'wi tu'wa ndukwa jakwa mi nten nu ngwa luwi tiye

¹ Chun' ndi'in la na'aän xiya' la kwa, se'en nduun nu lka ña'an ti' slya' kan' lo ki'ya Sión; su'wa nduun Ni lo'o ska siyentu nsu'wi tu'wa ndukwa jakwa mi nten. Chkan nten kan', kan' ndukwa nin nu nka ña'an ti' slya' kan', kwi' ndukwa nin Ndiose Sti Ni bra kan'.

² Kwen 'a ynen nde se'en ndi'in Ndiose; sa ña'an nnen bra nu nduun tyi'a tu'wa kee, se'en kwan 'a ngalu tyi'a, sa ña'an nnen bra nu lye 'a nganen ti'yu, ngwaña'an nganen, mske' tiän'. Kwi' nde kwa nduun tyun nten nu su'we 'a ndla snen tnun nu naan arpa, mske' tiän'.

³ Nde loo yka xlya tnun se'en ndukwa Ndiose, kwi' se'en nduun jakwa 'ni kti kan', kwi' se'en nduun yu kula kan', la kwa nduun nten nu ngala snen kan' bra kan'. Ska ta ti nten ka'an nu ndi'in nde kwa, kan' nu ngala tu'wa ska kantu nu kwi; ja ngwa 'in xka ta nten chalyuu ku'ni xa'an kantu kan', cha' ska kantu nu ja ya kunan nten chalyuu lka ran. Ska ta ti nu siyentu nsu'wi tu'wa ndukwa jakwa mi nten nu wa ngulaa Ni nde

lo chalyuu, kan' lka nu ngwa 'in kula tu'wa kantu kan' bra kan'.

⁴ Nten nu siya' ti ngwa luwi lka nten ka'an kan'. Ja mdi'in cha' 'in ne' kan' lo'o xka nu kuna'an bra nu mdi'in ne' lo chalyuu, ja la y'ni ne' kan' cha' kuxi; lo'o ni, nda'an ne' lo'o nu lka ña'an ti' slya' kan' la se'en nda'an Ni. Wa ngulaa Ni 'in ne' kan', cha' lka ne' ti kwi' nten nu ndiya la ti' Ndiose ti bra nu mdyisnan cha' 'in nu lka ña'an ti' slya' kan'. Ti kulo ngulo suwi Ni 'in ne' kan', cha' ku'ni ne' tñan 'in Ni bra kan'.

⁵ Lo'o ja ndyo'o 'a cha' kwiñi tu'wa ne', cha' ja ndi'in cha' kuxi 'in ne' kan' siya' ti bra kan'.

Snan angajle nu nchkwi' cha' tnun nu ndlo Ndiose 'in

⁶ Chun' ndi'in la na'aän ndyaa xka angajle 'in Ndiose nu kwan 'a ndukwi ndyaa bra kan'; ndyaa lo'o 'in ska cha' su'we nu nchka ti' Ndiose chkwi' lo'o nchga nten chalyuu, ska cha' nu n'ni 'a cha' kunan nten. Nchga bra ja ndi'in cha' tsa'a tii cha' kan'. La se'en ndi'in nchga nten tyukwi ña'an chalyuu, nchga kichen tyi ne', kwi' nten nu nchkwi' nchga lo cha' nu nchkwi' nten chalyuu, la kwa ndyaa angajle kan', cha' chkwi' lo'o nchga nten bra kan'.

⁷ Kwen ykwi' angajle kan' lo'o ne' bra kan':

—Kutsen wan 'in Ndiose, kuwe ti' wan cha' tnun 'a tñan ngi'ni Ni lo chalyuu —ndukwin angajle kan'—. Wa mdiya bra cha' ku'ni biya' Ni 'in nchga nten chalyuu. Kan' cha' ku'ni tnun wan 'in Ni ni, cha' wa ngwiñan Ni ni' kwan, wa ngwiñan Ni chalyuu, wa ngwiñan Ni tujo'o, kwi' ngwiñan Ni nchga se'en ndyukwa tyi'a —ndukwin angajle kan' bra kan'.

⁸ Xa wa ndyaa angajle kan', mdiyan xka angajle cha' chkwi' lo'o nten bra kan':

—Wa ngutin kichen —ndukwin xka angajle kan'—. Wa ngutin kichen tnun nu naan Babilonia, cha' nu y'ni ñu'un ne' kichen kan' 'in nchga nten chalyuu. Kuxi 'a tñan y'ni ne' kichen kan' bra kan', cha' nu y'ni tnun ne' 'in

nkwin jo'o; lo'o ngwaña'an, ngwa'u ne' 'in xka ta nten cha' tya'an ti' ne' ku'ni ne' ti kwi' ti cha' kuxi se'en ndi'in jo'o kan' —ndukwin angajle nu nchka tukwa kan' bra kan'.

⁹ Bra ti mdiyan xka angajle nu nchka snan. Kwen ykwi' lo'o nten bra kan':

—Ta Ndiose nu ti'í 'in nchga nten nu ku'ni tnun 'in 'ni chen ña'an kan', ni siya 'in ykwi' i', ni siya 'in nkwin i' ngi'ni tnun ne' bra kan'. Kwi' ngwaña'an, ta Ndiose nu ti'í 'in nchga nten nu nsu'wi biya' 'in i' chkan ne' o ta ya' ne';

¹⁰ ta Ndiose nu ti'í 'in ne' kan', cha' lye 'a msin' ti' Ni 'in ne' bra kan'. Skin ne' kan' lo ska kii' tnun nu mxtyyaa' lo'o yuu sufri tloo nu lka ña'an ti' slya' kan', kwi' tloo nchga angajle nu cha' 'in Ni bra kan'.

¹¹ Tyukwi tyempu nde loo ja tsaatii 'a tyituun sñii kii' se'en ndijin nten kan' nu ti'í bra kan'. Lo'o ja kaja ña'an lyaa ne' kan' 'in Ndiose; nchga nten nu ngi'ni tnun 'in 'ni kan', ni siya nkwin i' ti ngi'ni tnun ne', ni siya nga'an biya' i' chkan ne' o ta ya' ne', ja lyaa ne' kan' 'in Ni bra kan'.

¹² Lo'o nan ni, taloan cha' kuxi kan' ska ti si ndi'in cha' 'ñaan lo'o Ndiose, ska ti si kunaan tñan nu kulo Ni 'ñaan, ska ti si xñi su'wean cha' 'in Jesús; kan' nu ka 'ñaan taloan cha' kuxi kan' bra kan'.

¹³ Chun' ndi'in la nde se'en ndi'in Ndiose ynen ykwi' ska nten lo'oñ bra kan':

—Kwa'aan lyaa cha' re —ndukwin:— “Tyempu nde loo la su'we 'a ka tiye nten nu kaja chun' ngi'ni ne' tñan 'in Ndiose nu nka X'naan.” Lo'o ndiya ska cha' nu nchkwi' Tyi'i Ndiose lo'o wan bra kan'. Ndukwin Ni cha' la kan' xitña' nten kan' bra kan', cha' su'we 'a tñan nu y'ni ne' xa wa yan ne' lo chalyuu; ndiya ti' Ni tñan nu y'ni ne' kan', kan' cha' tyu'wi ti' Ni 'in ran —ndukwin Ni 'ñaan bra kan'.

Ku'ni Ndiose kwa lo chalyuu

¹⁴ Chun' ndi'in la na'aän se'en ndukwi ska koo ngaten. Chun' koo kan' ndukwa ska nu ña'an ti' nten;

ndukwa ska sne' oro ke Ni, lo'o ya' Ni ndukwa ska xtyi cha bra kan'.

¹⁵ Kwi' mdo'o ska angajle ni' lyaa 'in Ndiose la ni' kwan, kwi' nu kwen msi'ya 'in Ni nu ndukwa chun' koo kan':

—Su'waa lyaa xtyi 'iin, xo' ti' iin kixin trigu, cha' mta kan' lka nten 'in Ndiose nu ndi'in lo chalyuu. Wa mdiya tsan nu ku'ni Ni kwa lo chalyuu, wa lka ndukwa cha' 'in Ni cha' ka cha' kan' bra kan'.

¹⁶ Bra ti mbi'ya nu ndukwa chun' koo kan' lo chalyuu bra kan', msu'wa Ni xtyi 'in Ni cha' si'yu Ni kixin trigu bra kan'; ngwaña'an ngwa y'ni Ni kwa lo chalyuu bra kan'.

¹⁷ Chun' ndi'in la na'aän xka angajle nu mdo'o ni' lyaa 'in Ndiose la ni' kwan. Lo'o angajle kan' ndukwa xtyi cha ya' bra kan'.

¹⁸ Kwi' ngwaña'an, mdo'o xka angajle nu ngi'ni tñan tu'wa msaa se'en nchkin lomstan, mdiyan bra kan'; kan' lka nu nka ndloo 'in kii' kan'. Lo'o kwen msi'ya angajle kan' 'in angajle nu ndukwa xtyi cha ya' bra kan':

—Su'waa lyaa xtyi 'iin, xi'yuu nchga si'yu chi kutun nu nsu'wi chalyuu kwenta stan', cha' nguwen 'a ran ni.

¹⁹ Kan' cha' mbi'ya angajle kan' bra kan', msu'wa xtyi lo chalyuu, msi'yu si'yu chi kutun kan' kwenta stan', nguun 'in ran ndyaa ni' ska pilya kee cha' lyo'o su'wa Ni 'in ran; kwi' ngwaña'an lye 'a ta Ndiose nu ti'í 'in nten chalyuu, cha' msin' 'a ti' Ni 'in ne' bra kan'.

²⁰ Tu'wa kichen ndukwa se'en ngata si'yu chi kutun kan', ti kwi' se'en ndyiji nten cha' nda ne' kichen nu ti'í 'in ne'. Lo'o tlyaa 'a tnen ngalu ndijyan lyuu bra kan'; sa kwa ya' kwan tu'wa kwiyu, sa kwa tlyaa tnen ngalu kan'. Snan siyentu kilómetro biya' tijyu' msnan tnen kan' ndyaa bra kan'.

15

Mdiyan lo'o angajle xa kati kicha nu ku'ni tyii chalyuu

1 Chun' ndi'in la mdo'o tukwa xka biya' tnun nde ni' kwan bra kan'. Nduwe 'a tiän' bra nu na'aän 'in ran, cha' nduun kati angajle 'in Ndiose lo'o kati kicha nu kan xa wa tyii ti chalyuu bra kan'. Xa wa mdyii mdijin kicha kan' chalyuu, kwi' ña'an bra tyii cha' msin' ti' Ndiose bra kan'.

2 Lo'o na'aän ska tiyu' nu luwi 'a ña'an ña'an ti' kunan, ngwaña'an luwi 'a lo tiyu' kan'; sa ña'an ndyituun ska kii' nchkin, ngwaña'an ña'an tiyu' kan', mske' tiän' bra kan'. Tu'wa tiyu' xaa kan' na'aän nduun nchga nten nu wa mdijin lyo 'in 'ni chen ña'an kan'. Ja mslyaa ne' ku'ni tnun ne' 'in nkwin 'ni kan', ti kwi' ti ja mslyaa ne' cha' tya'an biya' 'in i' chun' ya' ne', ni siya wa ngujwi ne' kan' cha' ja mslyaa ne' ku'ni ne' ngwaña'an. Biya' kan' lka número nu katsa' sa ña'an naan i' bra kan'. Nduun ne' kan' nde kwa, ngala ne' snen tnun nu naan arpa nu wa mda Ndiose 'in ne' bra kan'.

3 Ngala tu'wa ne' ska kantu nu su'wa ña'an nchkwi' lo'o kantu nu wa yla tu'wa ayman Moisés nu ngwa s'ni, ti kwi' Moisés nu y'ni tñan 'in Ndiose; lo'o nu lka ña'an ti' slya' kan', kwi' ngwaña'an ndla tu'wa Ni. Nde ndiya cha' nu nchkwi' kantu kan':

Ndiose X'nan ba, nchga tñan nchka 'iin ngi'nii;

tnun 'a tñan ngi'nii lo chalyuu, lo'o nduwe 'a ti' nchga nten chun' tñan kan'.

Nu'win ni, xkwi' cha' nu ñi ngi'nii lo'o nten chalyuu, chañi 'a nchga cha' nu nchkwii' lo'o nten.

Ska ti nu'win lka X'nan nten tyukwi ña'aan chalyuu.

4 ¿Lo'o ja ntsen ne' 'iin a?

¿Ta ja xlyaa ne' nchkwin ne' cha' tnun 'a tñan ngi'nii a?

Ska ti nu'win nu luwi 'a kasiya 'iin.

Wa na'an ne' nchga se'en ngi'ni biyaa' 'in nten cha' ñi 'a ndyo'o cha',

kan' cha' ndijyan nchga nten tyukwi ña'aan chalyuu se'en ndi'iin cha' ku'ni tnun ne' 'iin.

Mdyii kantu nu ngala tu'wa ne' bra kan'.

5 Chun' ndi'in la na'aän ni' lyaa tnun 'in Ndiose nu ndukwa laa nde ni' kwan bra kan'. Jlu'we la ni' lyaa kan' ndukwa ska na'an nu kti 'a, se'en msu'wa ne' kee kwaja' nu ndukwa lee 'in Ndiose lo; ti kwi' cha' nu wa ngwa'u Ndiose 'in nten nu ngwa ti kulo lka ran.

6 Mdo'o kati angajle kan' ni' lyaa, ndyaa lo'o ne' 'in ta'a kati kicha nu ka xa wa tyii ti chalyuu bra kan'. Xkwi' te' ngaten lku' angajle kan', te' nu xaa 'a; kwi' ngwaña'an, wa nchkan' tiye ne' lo'o sintya oro.

7 Lo'o bra kan' mdyituun ska 'ni kti kan', kwi' ndiya kati ka'nan oro ya' i'; lo'o kicha nu nsu'wi ni' ka'nan kan' ta Ndiose nu ti' 'in nten chalyuu, cha' msin' 'a ti' Ni 'in ne', ti kwi' Ni nu ja tsaa tii 'a cha' 'in Ni. Mda i' ka'nan kan' 'in ta'a kati angajle kan' bra kan'.

8 Wa msa'an ni' lyaa nsu'wi sñii cha' ka biya' tian' cha' kti 'a cha' kan', cha' tnun 'a cha' nu nchka 'in Ndiose. Lo'o ja tukwin ngwa sten ni' lyaa kan' sa ña'an ya' tyii ta'a kati kicha nu ta kati angajle kan' ndijyan lo chalyuu.

16

Ka'nan se'en ndiya nu ti' nu ta Ndiose 'in nten

1 Chun' ndi'in la ynaän ykwi' ska nten ni' lyaa tnun kan', kwen ykwi' lo'o ta'a kati angajle 'in Ndiose kan':

—Yaa lya wan slu wan nan nu nsu'wi ni' ka'nan kan' lo chalyuu, ta'a kati ka'nan se'en nsu'wi kicha nu ta Ndiose 'in nten.

2 Kan' cha' ndyaa angajle nu nchka kulo, ndyaa mslu nan nu nsu'wi ni' ka'nan lo chalyuu bra kan'. Kwi' ndukwa kitsu' tnun chun' nchga nten nu wa ndi'ya biya' 'in 'ni chen ña'an kan', kwi' nu ngi'ni tnun 'in i' bra kan'. Lo'o ti' 'a 'in ne' bra kan'.

3 Lo'o ndyaa angajle nu nchka tukwa, ndyaa mslu nan nu nsu'wi ni' ka'nan lo tyi'a tujo'o; mxa'an tyi'a ngwa tukun tyi'i ran ña'an ti' tnen ska jyo'o bra kan'. Ngujwi nchga nan lu'u nu nsu'wi lo tyi'a tujo'o bra kan'.

4 Lo'o ndyaa angajle nu nchka snan, ndyaa mslu nan nu nsu'wi

ni' ka'nan nchga tu'wa chku, nchga se'en ndyukwa tyi'a tyukwi ña'an chalyuu; mxa'an tyi'a ngwa tnen bra kan'.

⁵ Kwi' ña'an bra ynaän ykwi' angajle nu nka ndloo 'in tyi'a:

—Nu'win nu nkaa X'nan ba, ñi 'a tñan ngi'nii cha' ndaa nu ti'í 'in nten kuxi kan' —ndukwin 'in Ndiose—, cha' luwi 'a kasiya 'iin. Nan lu'uu ni, kwi' ngwaña'an lu'uu nu ngwa ti kulo.

⁶ Ti ndyu'wi tii' sa ña'an ngwa chalyuu nu ngwa s'ni, bra nu yjwi ne' 'in nten nu y'ni tñan 'iin; yjwi ne' 'in tyun nten nu ykwi' cha' 'iin lo'o nten chalyuu bra kan'. Lo'o ni, ti ngi'ni ne' ngwaña'an, kan' cha' ndaa nu ti'í 'in ne', cha' tyu'wi ti' ne' ayman nu wa yjwi ne' nu ngwa s'ni bra kan'.

⁷ Lo'o ynaän xka cha' nu nchkwi' ska nten nde se'en ndukwa msaa, se'en nchkin lomstan bra kan':

—Ndiose X'nan ba —ndukwin ne'—, nu'win ni, nchga tñan nchka 'iin —ndukwin yu—. Ñi 'a ngi'nii cha' ndaa nu ti'í 'in nten kan' ngwaña'an; chañi 'a nchkwii' cha' 'in nten kan', cha' kuxi 'a tñan ngi'ni ne' kan'.

⁸ Lo'o ndyaa angajle nu nchka jakwa, ndyaa mslu nan nu nsu'wi ni' ka'nan lo kwichaa; ngula 'a tikee' bra kan', cha' wa mda Ndiose chabiya' cha' suwen' kwichaa ña'an chun' nten bra kan'.

⁹ Tyun 'a nten nu ti'í, cha' ngula 'a tikee' loo kwichaa bra kan'. Lo'o mdyisnan ne', lye 'a msu'wa ne' ki'ya 'in Ndiose, cha' Ndiose lka nu ngulo tñan cha' mdiyan kicha kan' 'in ne' bra kan'; lo'o ja mslyaa ne' kulaa ya' ne' cha' kuxi nu ndi'in 'in ne' siya' ti, cha' ku'ni tnun ne' 'in Ndiose bra kan'.

¹⁰ Lo'o ndyaa angajle nu nchka ki'yu, ndyaa mslu nan nu nsu'wi ni' ka'nan lo yka xlya tnun se'en ndukwa 'ni chen ña'an kan' bra kan'; ngwa tla yta ña'an se'en ndloo i' tñan bra kan'. Lye 'a mgii ti' nten chalyuu nu ti'í kan' sa ña'an ya' nchku li'ya ne' cha' ti'í 'a 'in ne' bra kan'.

¹¹ Lo'o ti nsu'wa la ne' ki'ya 'in Ndiose nu nka ndloo nde ni' kwan,

cha' nda Ni nu ti'í kan' 'in ne', lo'o mda Ni kitsu' nu ndukwa chun' ne'; lo'o ja mslyaa ne' kulaa ya' ne' cha' kuxi nu ngi'ni ne' bra kan'.

¹² Lo'o ndyaa angajle nu nchka skwa, ndyaa mslu nan nu nsu'wi ni' ka'nan la tu'wa chku tnun nu naan Eufrates; xa wa mtyi sa'an chku kan', nganun ska tuwiin nu wa lka ngwa su'we cha' kan tyun nu nka ndloo cha' xuun ne' bra kan'. Tijyu' 'a tyo'o ne' kan' kan ne', nde se'en ndyo'o tukwa kwichaa tyo'o ne' kan' bra kan'.

¹³ Chun' ndi'in la na'aän mdo'o tukwa snan kune' xa'an; ña'an ti' kwityi', ngwaña'an ña'an kune' xa'an kan'. Wa mdo'o ran nde tu tu'wa kunan tnun kan', lo'o tu tu'wa 'ni chen ña'an kan', lo'o tu tu'wa nten nu nchkwi' cha' kwiñi cha' 'in Ndiose; la kwa mdo'o kwi'in kuxi kan' ndijyan bra kan'.

¹⁴ Msu 'in kune' xa'an lka kwi'in kuxi kan'; nxitsen ran 'in nten, cha' nchka 'in ran ku'ni ran cha' tnun cha' kuwe ti' nten. Nda'an kune' xa'an kan', nxo' ti'in 'in nchga nu nka ndloo lo chalyuu, cha' kan ne' kusuun bra nu ka tsan tnun xa wa tyii ti chalyuu bra kan'. Kan' ku'ni Ndiose tñan bra kan', kwi' Ndiose nu nchga tñan nchka 'in.

¹⁵ “Kunan su'we wan” ndukwin Jesús, “ndse ti tyo'o tukwaän ndijyaän ña'an ti' ndijyan ska nu ku'ni kunan. Lo'o su'we ka tiye nchga nten nu ndii ti ti' tyi'in chalyuu, cha' msñi ne' cha' 'ñaän bra kan'; ja ka jyu'u ti' ne' kan' tloo nten xa nu tiya bra nu tyaän bra kan'.” Ngwaña'an ndukwin Jesús 'in nten 'in Ni.

¹⁶ Wa mxo' ti'in kune' xa'an kan' 'in ne' nu nka ndloo kan' bra kan', cha' ndijyan ne' ska lo nten', ska se'en naan Armagedón nu nka cha' nu nchkwi' ne' judío bra kan'.

¹⁷ Lo'o ndyaa angajle nu nchka kati, ndyaa mslu nan nu nsu'wi ni' ka'nan lo kwi'in ti bra kan'. Lo'o kwen nchkwi' nu ndukwa lo yka xlya tnun la ni' lyaa tnun 'in Ndiose nde ni' kwan bra kan':

—Wa ngwa cha' kan' ni —ndukwin Ni.

¹⁸ Lo'o lye 'a ndyuwi, lye 'a nnganen tyukwi ña'aan lo tyi'a tujo'o, lye 'a nnganen ti'yu, lye 'a mñan; ja ya kiñan ngwaña'an ti bra nu ngwiñan Ni nten chalyuu. Tnun 'a cha' ngwa bra kan'.

¹⁹ Lo'o lye 'a mtsu yuu se'en nskwa kichen tnun, nu lka kichen Babilonia kan'; snan yu'we mdo'o kichen kan' bra kan'. Lo'o ngwaña'an, ngutin nchga kichen tnun nu ndi'in chalyuu tijyu' la, cha' ndyu'wi ti' Ni cha' ta Ni nu ti'í 'in ne' kichen tnun kan'; lo'o tnun 'a nu ti'í nda Ndiose 'in ne' kan', cha' msin' 'a ti' Ni 'in ne' bra kan'.

²⁰ Mdyii nchga yuu xuwe jlu'we tyi'a ngu'wa ran, ngutin nchga ki'ya kwan ngwaña'an ti; ja la 'a na'an nten 'in ran bra kan'.

²¹ Kwi' ngalu tyoo kee tnun lyuu bra kan'. Ti'in 'a ran, biya' tu'wa kilo, sa kwa biya' ti'in ska yu'we tyoo kee nu ngalu ke nten chalyuu bra kan'. Lo'o ngwaña'an, tnun 'a cha' kuxi nchkwi' nten cha' 'in Ndiose bra kan'; lye 'a mda ne' ki'ya 'in Ni cha' 'in tyoo kee kan', cha' tnun 'a cha' ngi'ni Ni lo chalyuu bra kan'.

17

Ng'i'ni ñu'un 'a ne' kichen tnun 'in nchga nten chalyuu

¹ Chun' ndi'in la mdiyan ska angajle se'en ndi'iin, ska nu nsu'wi laja ta'a kati angajle nu ndukwa ka'nan oro ya' kan'. Ykwi' lo'oñ bra kan':

—Tyaan lyaa nde re cha' kwa'uñ 'iin sa ña'an ta Ndiose nu ti'í 'in ne' kichen tnun, cha' lye 'a ngi'ni ñu'un ne' kichen kan' 'in nten chalyuu; ti kwi' kichen tnun kan' lka se'en ndijin tyun chku kwi' se'en ti tu'wa kichen.

² Ka'an 'a cha' chen ña'an ngi'ni ne' nu nka ndloo chalyuu, cha' tyun 'a jo'o nsu'wi 'in ne' si'ya ne' kichen tnun kan'; ngwaña'an wa mnu'un tiye nten tyukwi ña'aan chalyuu si'ya nchga cha' chen ña'an nu ngi'ni ne' kan'.

³ Chun' ndi'in la yaa lo'o Tyi'í Ndiose 'ñaan, yi'aan lo'o ska angajle 'in Ndiose ni' kixin' se'en ja ndi'in nten bra kan'. Nde kwa na'aan se'en ndukwa ska nu kuna'an chun' ska

'ni nga'a nu chen 'a ña'an; chun' i' ndukwa ka'an 'a cha' kuxi, nu nchkwi' cha' ti'í 'in Ndiose bra kan'. Ndukwa kati ke i', kwi' ndukwa tii yka ke i' bra kan'.

⁴ Te' kolo kwa, te' kolo nga'a lku' nu kuna'an kan', lo'o chun' te' kan' ndukwi ka'an 'a chkwan xaa lo'o kee xaa lo'o xka la kee nu ka'an 'a ndyu'wi lyo. Ndukwa ska ska' oro ya' nu kuna'an kan' bra kan'; nchga lo cha' kuxi nsu'wi ni' ska' kan', lo'o ngwaña'an, nsu'wi nchga lo cha' chen ña'an nu wa y'ni nu kuna'an kan' xa wa yan lo chalyuu.

⁵ Chkan nu kuna'an kan' wa ndukwa ska cha', ña'an ti' nin nten lka: “Babilonia tnun lka re, cha' nde lka kichen tyi nchga nten nu ngi'ni cha' chen ña'an tyukwi ña'aan chalyuu.” Ngwaña'an nchkwi' cha' nu nga'an chkan nu kuna'an kan' bra kan', lo'o ja ka biya' tian' nin kan' si ja nsu'wi lyoan 'in ran.

⁶ Bra ti ngwi'yaan kwenta cha' lye 'a ngi'ni nu kuna'an kwa; sa ña'an ngi'ni ska nu ku'wi, ngwaña'an ngi'ni nu kuna'an kwa, cha' wa yjwi 'in nten 'in Ndiose, wa yjwi 'in nten nu ja ytsen ykwi' ñi cha' 'in Jesús se'en ndi'in ne' lo chalyuu. Xa wa na'aan 'in nu kuna'an kan', ka'an 'a cha' mda'an tiyeen bra kan'.

⁷ Kan' cha' mnicha' angajle 'ñaan bra kan':

—¿Ni cha' lka nduwe 'a tii' a? —ndukwin—. Katsaan' 'iin ni ji la cha' tukwi ndi'in 'in nu kuna'an nu ndukwa chun' 'ni chen ña'an kwa, 'ni nu ndukwa kati ke lo'o tii yka ke; katsaan' 'iin ska cha' nu ja ya ka biya' ti' nten —ndukwin angajle bra kan'—.

⁸ 'Ni nu wa na'aan kwa, lu'u i' nu ngwa s'ni, lo'o ja lu'u i' ni; kwi' ngwaña'an, ndse ti tyu'u i' xiya', ni siya ndi'in i' tu tiyu ki'ñi kan'. Tyu'u i' ti xi'i cha' tyaa i' la chalyuu tla se'en tyii cha' 'in i' siya' ti —ndukwin—. Lo'o nchga nten nu ja ndukwa nin lo kityi 'in Ndiose ni, ka'an 'a cha' tya'an tiye ne' bra nu ña'an ne' 'in 'ni kan' bra kan'. Ti kulo xa nu ti ji tyisnan chalyuu re, wa ngwa'an Ndiose nin

nten nu wa mda Ni chalyuu nu ja tsaatii 'a 'in ne'. 'Ni kan' ni, lu'u i' nu ngwa s'ni, ni siya ja lu'u i' ni; lo'o ti tyu'u la i' xiya' ni siya ti xi'i ti.

⁹ 'Nde ña'an ndyo'o cha' re, si ka biya' ti' wan —ndukwin angajle 'ñaän—. Nu lka kati ke 'ni kan' ni, kan' lka kati ki'ya xuwe ti se'en nskwa kichen tnun kan', nu lye 'a ngi'ni ñu'un chalyuu;

¹⁰ kwi' kichen kan' ndi'in kati ree nu nka ndloo chalyuu. Wa mdyii cha' 'in ki'yu ree nu ngwa ndloo kan', ni siya ti ndukwa ska ree ta'a ne' kan' nu nka ndloo ni; kwi' ngwaña'an, ti ji kan xka ree ta'a ne' kan' nu ka ndloo chalyuu nde loo la, ni siya xi'i ti ka ree kan' ndloo, xa wa mdiyan yu lo chalyuu.

¹¹ Lo'o 'ni nu lu'u nu ngwa s'ni kan', kwi' nu ja lu'u ni, kan' lka xka ree nu ka ndloo; sa ña'an nu nka kati ree kan' ndloo lo chalyuu, kwi' ngwaña'an ka xka ree kan' ndloo lo chalyuu, cha' kwi' lka nu ndi'in cha' tyaa lo jwlyaa —ndukwin angajle 'ñaän—.

¹² 'Xa nu na'aan 'ni kan' ni, wa ndiya tii yka ke i', kan' lka tii ree nu ti ji ka ndloo lo chalyuu. Wa nsu'wi chabiya' 'in ne' kan', cha' ka ne' ndloo ni siya ti xi'i ti; su'wa ti ka tnun ne' kan' lo'o 'ni chen ña'an kan' bra kan'.

¹³ Ska ti cha' tya'an tiye ta'a tii ree kan', cha' taya' 'in 'ni kan', cha' ta chabiya' ka i' ndloo bra kan'.

¹⁴ Xkwi' xuun ne' lo'o Ndiose, xuun ne' lo'o nu lka ña'an ti' slya' kan'; lo'o nu lka ña'an ti' slya' kan' tyijin lyo Ni 'in 'ni kan', ti kwi' ti tyijin lyo Ni 'in nten nu nda'an lo'o i', cha' Ndiose lka X'nan nchga nten chalyuu, Ndiose lka ndloo la 'in nchga nten nu nka ndloo lo chalyuu. Lo'o ngwaña'an, nu lka nten 'in Ndiose ni, wa ngulo suwi Ni 'in ne' kan'; nan wa ngulo Ni tñan 'in ne' kan', lo'o su'we 'a ndyaa ña'an ti' ne' cha' 'in Ndiose —ndukwin angajle 'ñaän.

¹⁵ Ti nchkwi' la angajle kan' lo'oñ bra kan':

—Ña'an ti' chku nu ndijin kwi' se'en ti tu'wa kichen tnun kan', kwi' ngwaña'an lka nten chalyuu, cha' sa

tlyu ti ndijyan nchga lo nten chalyuu nde kichen kan'; ndyo'o ne' tyukwi ña'aan chalyuu la se'en ndi'in nten, nchkwi' ne' nchga lo cha' nu nchkwi' nten chalyuu.

¹⁶ Lo'o ta'a ree nu lka ta'a tii yka ke 'ni chen ña'an kan' nu tka na'aan, lo'o ykwi' 'ni kan', lo'o ne' kan' ka ti' i' ti' ne' 'in kichen tnun kan'; kulaa ne' nchga cha' su'we nu nsu'wi 'in ne' kichen kan', kanun ne' kichen ngwa ti ña'an bra kan'. Tikin ree kichen kan' bra kan', ku'ni tyii ne' 'in ne' kichen kan'.

¹⁷ Wa y'ni Ndiose cha' ki'ya cha' ke ree kan', kan' cha' ta ne' chabiya' ka 'ni chen ña'an kan' ndloo, sa ya' nu tyo'o skwa nchga cha' nu ndukwin Ni cha' ka.

¹⁸ Nu kuna'an nu wa na'aan ni, kan' nka ña'an ti' kichen tnun nu nka ndloo la kan', ngwaña'an lka nu kuna'an kan'; kan' nu ndlo tñan 'in nchga nten nu nka ndloo lo chalyuu.

18

Wa ngutin kichen Babilonia

¹ Chun' ndi'in la na'aan xka angajle 'in Ndiose mbi'ya lo chalyuu; tnun 'a chabiya' ndi'ya angajle kan', kwi' xaa 'a tyukwi ña'aan, sa ya' nu nda xaa tyukwi ña'aan lo chalyuu bra kan'.

² Kwen 'a ykwi' angajle kan' bra kan':

—Wa mdyii cha' 'in kichen Babilonia kwa —ndukwin—, mdyii kichen tnun kwa ngutin ran. Nde se'en mskwa kichen kwa nu ngwa xkan', la kwa ndukwa na'an tyi kuxee ni, se'en ndi'in kune' xa'an lka kwa ni. Lo'o ni, la kwa ndukwa na'an tyi nchga lo kwi'in xa'an, nchga lo 'ni kwityi nu ndukwa jlyu'we, nu chen 'a ña'an bra kan'.

³ Ti s'ni ngwa'u ne' kichen kan' 'in nchga nten chalyuu cha' ku'ni ne' cha' xa'an, cha' ku'ni tnun ne' 'in xka ta jo'o bra kan'; lye 'a ndatsaa ne' kan' 'in nten, cha' lo'o ne' ku'ni ne' cha' kuxi lo'o ta'a nten ne' bra kan'. Chen 'a ña'an ngi'ni nchga nu nka ndloo chalyuu xa nu nda'an ne' kichen kan' bra kan'. Lo'o ja ya tyii cha' kuxi nu ngi'ni ne' kichen kan', kan' cha' lye 'a

ngi'ni nu kuliya' chalyuu kanan lo'o cha' kuxi kan' bra kan'.

⁴ Kwi' xiya' ynen nchkwi' ska nten la se'en ndi'in Ndiose, nchkwi' lo'o nten nu ndi'in cha' 'in Ni bra kan':

—Tyo'o lya wan, 'wan nu lka wan nten 'ñaan ni, tyo'o tsu' wan kichen tnun kwa —ndukwin Ni—. Ja ku'ni wan cha' kuxi lo'o ne' kwa su'wa ti, cha' ja ta Ndiose nu ti'í 'wan su'wa ti lo'o ne' xa'an kwa bra kan'.

⁵ Ka'an 'a cha' kuxi ngi'ni ne' kichen kwa; lo'o jlyo ti' Ndiose cha' ndi'in 'a ki'ya 'in ne', tyu'wi ti' Ni cha' kuxi nu ngi'ni ne',

⁶ ta Ni nu ti'í 'in ne' kwa bra kan'. Ti kwi' ña'an nu mda ne' nu ti'í 'wan nu ngwa xkan', kwi' ngwaña'an ta Ni nu ti'í 'in ne' kwa bra kan', ni siya tukwa ya' ta Ni nu ti'í 'in ne' kichen kwa bra kan'. Chun' nu ti'í 'a ti' ne' kwa 'in xka ta nten, kan' cha' tukwa ya' ta Ndiose nu ti'í 'in ne' bra kan'.

⁷ Su'we si tyijin ne' kwa nu ti'í, su'we si ka xi'in ti' ne', cha' lye 'a ngi'ni siye' ne' lo'o ta'a ne' chun' cha' kuliya' nu nsu'wi 'in ne'. Xkwi' nda'an cha' re tiye ne' kwa: “Sa ña'an tnun 'a lka ree se'en ndi'in, kwi' ngwaña'an lka bare” ndukwin ne' 'in ta'a ne' bra kan'. “Si'í ne' ti'í lka bare, ja n'ni cha' ka xi'in ti' ba” ndukwin ne' bra kan'.

⁸ Ngwaña'an nda'an cha' tiye ne', kan' cha' ku'ni Ni cha' ska ti tsan tiyan nchga nu ti'í nu ndi'in cha' tyijin ne' bra kan'. Kaja ne' si'ya kicha tnun, lo'o kunan 'a ne' cha' xi'in ti' ne', lo'o ka jwi'ñan 'in ne', lo'o tyii kichen tyi ne' skin ran bra kan'. Tnun 'a tñan nu ku'ni Ndiose nu nka X'naan, kan' lka nu ku'ni biya' 'in ne' kichen tnun kwa bra kan'.

⁹ Xa nu tiya bra, kan' kunan 'a nchga nu nka ndloo chalyuu; xi'ya 'a ne' bra nu ña'an ne' cha' tyo'o sñii cha' nchkin kichen tnun kwa, cha' su'wa ndi'in cha' 'in ne' lo'o ne' kichen kwa bra kan'. Ti kwi' cha' ti'í ti' ne' 'in ta'a nten ne', cha' su'wa ti chen 'a ña'an ngi'ni ne' lo'o ne' kwa bra kan'.

¹⁰ Tijyu' ti tsaa tuun ne' cha' kutsen 'a ne' ña'an ne' sa ña'an katin kichen kan' bra kan':

—jT'nan 'a wan ni, 'wan ne' kichen Babilonia! —nchkwin ne' bra kan'—. jTnun 'a kichen tyi wan nu ngwa xkan', xen 'a chalyuu se'en ngwa kichen tyi wan ndloo bra kan'; lo'o ni, ska bra ti mdiyan nu ti'í 'wan!

¹¹ Lo'o ngwaña'an, nchga yu kuliya' nu ndi'in lo chalyuu, t'nan 'a ku'ni ne'; xi'in 'a ka tiye ne' cha' ja kaja 'a nten nu xi'i yu'wa 'in ne' bra kan':

¹² ja xi'i 'a nten oro 'in ne', ni siya plata, ni siya kee xaa, ni siya chkan' kee ngaten; ja xi'i 'a nten te' ngaten 'in ne', nu ka'an 'a ndyu'wi lyo, ni siya te' kolo kwaa, ni siya te' sera, ni siya te' nu nsu'wi tyun kolo; ti kwi' ti cha', ja xi'i 'a nten nchga lo yka nu ndijyan tijyu', nchga nan ndya' lo'o tijyan li'ya 'ni, ni siya nan ndya' lo'o yka nu ka'an 'a ndyu'wi lyo, ni siya nan ndya' lo'o chkwan ngutsi, ni siya nan ndya' lo'o chkwan ti, ni siya nan ndya' lo'o kee tla, ja xi'i 'a nten 'in ran siya' ti bra kan';

¹³ kwi' ngwaña'an kanela, lo'o nchga lo xiyan skwa nu ndyu'wi lo nan nchkuan, lo'o ynan nga'a, ni siya ynan ngaten, ni siya rmiyu 'in yka mirra nu xi tyi'i, ja xi'i 'a nten 'in ran; kwi' ngwaña'an xka la yu'wa nu ndujwi' nten, ni siya mñun, ni siya sete nu xu'wi lo nan kuan, ni siya kata jaxlya, ni siya nskwa', ni siya kuta, ni siya slya', ni siya kwiyu, lo'o ngwaña'an karreta nu ndujwakii kwiyu, ni siya msu nu nsi'i nten, kwi' nu lka nten chalyuu, ja ka kiya' kan' bra kan'.

¹⁴ Chkwi' ne' nu ndujwi' yu'wa kan' lo'o ne' kichen kan' bra kan':

—jWa mdyii nchga cha' su'we nu ndiya 'a ti' wan; kwi' ngwaña'an, wa mdyii cha' kuliya' 'wan, wa mdyii nchga lo nan nu su'we ña'an 'wan, lo'o ja tyija lyo 'a cha' su'we kan' 'wan ni! —nchkwin ne' bra kan'.

¹⁵ Lo'o ngwaña'an, yu kuliya' kan' ni, kwi' nu wa mjwi cha' kuliya' 'in ne' cha' ngi'ni ne' kanan lo kichen kan', tijyu' tsaa tuun ne', cha' kutsen 'a ne' ña'an ne' katin kichen kan'; t'nan 'a ku'ni ne', ka xi'in 'a ti' ne' bra kan'.

16 Nde ña'an chkwi' ne' kan' bra kan':

—¡Ti'i 'a wan ni, 'wan ne' kichen re! Tnun 'a kichen tyi wan nu ngwa xkan' —nchkwin ne' kuliya' bra kan'—. Xkwi' te' ngaten, xkwi' te' wjñun nu kolo kwaa, xkwi' te' nu nsu'wi tyun kolo nchku' ne' ta'a kichen tyi wan bra kan'; xkwi' chkwan oro, lo'o kee xaa, lo'o chkan' kee ngaten ndukwi ynin ne', kwi' ndukwi ynin ya' ne' bra kan'.

17 Lo'o ni, ¡ska bra ti mna' nchga cha' kuliya' kan' 'wan! —nchkwin ne'.

Kwi' nde kwa tsaa tuun nchga nu ngala' yka na'an, lo'o nten nu ngi'ni tñan ni' yka na'an, lo'o nten nu nda liya' cha' tsaa tijyu' lo'o yka na'an kan', lo'o xka ta nten nu ndyiji kanan tijyu' lo'o yka na'an kan'; tijyu' tsaa tuun ne' kan' tu'wa kichen bra kan'.

18 Xi'ya 'a ne' bra nu ña'an ne' cha' lye ndyo'o sñii se'en nchkin kichen tnun kan':

—Ja ya ña'aan xka kichen nu kuliya' la, sa ña'an ngwa kuliya' 'a kichen re —nchkwin ne' 'in ta'a ne' bra kan'.

19 Lo'o kuun ne' kata yuu ke ne', sa ña'an nu ngi'ni nten kwa bra nu xi'in 'a ti'. Xi'ya 'a ne' bra kan':

—¡Ti'i 'a wan, cha' tnun 'a kichen tyi wan nu ngwa xkan'! —nchkwin ne' kan'—. Ti s'ni la kuliya' 'a ta'aan nu nkaan x'nan yka na'an, nu nda'an lo'oan yu'wa 'in kichen re tijyu'. ¿La nde ya' kaja cha' kan' ni a? ¡Ska bra ti mna' nchga cha' su'we 'ñaan! —nchkwin nu nda'an lo'o yka na'an kan' bra kan'.

20 Katsaän' 'wan ni, 'wan nu ndiya se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan, su'we 'a ka tiye wan xa nu tiya bra katin kichen kan'; kwi' ngwaña'an, 'wan nten chalyuu nu ndi'in cha' 'wan lo'o Ndiose, lo'o 'wan nten nu wa ngulo Ni tñan 'wan cha' ku'ni wan tñan 'in Ni lo chalyuu, lo'o 'wan nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten, su'we 'a ka tiye wan cha' ñi 'a ku'ni Ni bra nu ta Ni nu ti'í 'in ne' kichen kan', cha' xa'an 'a ne' kan' lo'o wan bra kan'.

21 Chun' ndi'in la yan ska angajle nu tnun 'a tñan ndi'in cha' ku'ni. Mskwen kwan angajle kan' ska kee tnun nu skwi lo; ña'an ti' kee molino, ngwaña'an ña'an kee kan'. Nguun 'in ran ndyaa lo tyi'a tujo'o bra kan'.

—Kwi' ngwaña'an ka 'in kichen Babilonia, kichen tnun kwa —ndukwin angajle kan'—. Xkwaan nten 'in kichen kwa la lyuu siya' ti; lo'o ja la 'a ña'an ne' kichen kan' xiya' bra kan'.

22 Ja kanen 'a kwa'a muska lo kichen kan' bra kan'; ni siya snen tnun, ni siya kuwi kii, ni siya kuwi chkwan, ja la 'a kanen ran xiya' bra kan'. Lo'o ja kaja 'a nten nu kwiñan na'an 'wan, ja kaja 'a kwityi ka' 'wan, ti kwi' ti ja siya' kanen koo molino se'en ndi'in wan bra kan';

23 kwi' ja xu'wi 'a xaa tu'wa na'an tyi ne' kichen, ja kanen 'a chkwi' yu kune' bra nu tka mjwi ti kwilyo'o ne'. Ti s'ni, tyukwi ña'aan chalyuu ja yu'wi nu kuliya' sa ña'an nu ngwa kuliya' wan ne' kichen kwa, chun' wa mñi lyo'o wan 'in ka'an 'a nten chalyuu, cha' tnun 'a cha' ta'á nchka 'wan, ndukwin wan.

24 Nda Ndiose nu ti'í 'in ne' kichen Babilonia kwa, cha' wa ndyija lyo 'in Ni ki'ya nu ndi'in 'in ne' kan' bra kan'; tyukwi ña'aan chalyuu wa yjwi ne' kan' 'in ayman kula nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten, lo'o ngwaña'an, wa yjwi ne' kan' 'in nten chalyuu nu ndi'in cha' 'in Ni lo'o bra kan'.

19

1 Chun' ndi'in la chin' ynaän nchkwi' nten nu ndi'in sa tlyu ti nde se'en ndi'in Ndiose. Nde ndiya cha' nu ykwi' ne' bra kan':

¡Ku'niin tnuan 'in Ndiose X'naan!, cha' nchka 'in Ni kulaa Ni 'in nten. ¡Chkwian' su'wean cha' 'in Ndiose!, cha' nchka 'in Ni ku'ni Ni nchga lo tñan siya' ti.

2 Chañi 'a nchga cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o nten, ñi 'a ngi'ni biya' Ni 'in nten chalyuu.

Wa mda Ni nu ti'í 'in ne' kichen tnun nu lye 'a ngi'ni ñu'un chalyuu, cha' chen 'a ña'an ngi'ni ne'

lo'o ta'a ne'; mda Ni nu ti' 'in ne' kan', chun' nu wa yjwi ne' 'in nten nu ngi'ni tñan 'in Ndiose bra kan'.

³ Xiya' kwen ykwi' nten ka'an kan' bra kan':

—jKu'niin tnuan 'in Ndiose X'naan! Ja tsa'a tii cha' tyo'o sñii se'en nchkin kichen tnun kwa.

⁴ Lo'o mdyisnan kala ndukwa jakwa yu kula kan', kwi' ngwaña'an mdyisnan jakwa 'ni kti kan', mdyisti ne' lyuu nde loo yka xlya tnun se'en ndukwa Ndiose; ngi'ni tnun ne' 'in Ndiose bra kan'. Nde ndiya cha' nu nchkwil' ne' kan':

—jNgwaña'an ka sikwa! jKu'niin tnuan 'in Ndiose nu nka X'naan! —ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

⁵ Chun' ndi'in la ynen nchkwil' ska nten nde se'en ndukwa yka xlya tnun:

Ta'aan nu ngi'nian tñan 'in Ndiose, ku'niin tnuan 'in Ni ni; ta'aan nu nduwe 'a tian' 'in Ni, ni siya kunean', ni siya msuan', ku'niin tnuan 'in Ndiose.

Ta'a cha' kaja kwilyo'o nu lka ña'an ti' slya' kan'

⁶ Lo'o ka'an 'a nten nganen nchkwil' sa tlyu ti bra kan'. Sa ña'an nnen nduun tyi'a ska chku tlyaa tu'wa kee, sa ña'an nnen bra nu kwen 'a nganen ti'yu, ngwaña'an nnen bra nu nchkwil' nten ka'an kan', mske' tiän'. Nde ndiya cha' nu ykwi' ne' bra kan':

jKu'niin tnuan 'in Ndiose nu nka X'naan!, kwi' Ni nu nchga lo tñan nchka 'in ku'ni, ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

Wa mdyisnan Ni cha' nka Ni ndloo 'ñaan ni;

⁷ kan' cha' su'we 'a ka tiyeen, xi'yaan cha' nu ndiya 'a tian' ni, su'we 'a chkwian' cha' 'in Ndiose.

Wa mdiya tsan cha' kaja kwilyo'o nu nka ña'an ti' slya' kan', ti kwi' Ni nu ngujwi lo wsi si'yaan.

Lo'o nan ni, ta'aan msñian cha' 'in Ni lo chalyuu, wa lkaan ña'an ti' si lkaan kwilyo'o Ni, ni siya sa tlyu ti tyi'ian lo'o Ni bra kan'.

Wa lkaan ngwa tkaan' ña'an ti' si kaja kwilyo'oan lo'o Ni ni, ndukwin ne' bra kan'.

⁸ Wa nda Ni te' luwi nu ngaten 'a cha' kuan', kwi' nu su'we 'a ña'an bra kan'.

Nchga tñan su'we nu y'ni nten kan' lo chalyuu xa wa msñi ne' cha' 'in Ndiose, kan' lka ña'an ti' ste' ne' nu su'we 'a ña'an kan' bra kan'.

⁹ Ykwi' angajle kan' lo'oñ xiya' bra kan':

—Kwa'aan lyaa cha' re lo kityi —ndukwin—: “Ka su'we 'a ka tiye nten nu wa mniin cha' tsa'a se'en kaja kwilyo'o lo'o Ni nu ngujwi lo wsi cha' 'in ne', ti kwi' nu lka ña'an ti' slya' kan'” ndukwin Ndiose. Ti kwi' cha' nu ñi nu nchkwil' Ndiose lo'o nten lka cha' kan' —ndukwin angajle kan' 'ñaan bra kan'.

¹⁰ Bra kan' mduñ xtyiin' mdyistiin lyuu tloo angajle kan', cha' ku'niin tnuñ 'in, nka tiyeen, lo'o ja mda chabiya' 'ñaan bra kan':

—Ja ku'nii ngwaña'an lo'oñ —ndukwin angajle kan' 'ñaan—. Ti kwi' ta'a ngi'niin tñan 'in Ndiose lkaan ta'aan. Ti kwi' ta'aan lka nchga wan nu wa yten wan cha' su'we nu wa ykwi' Jesús lo'o wan. Ska ti ykwi' Ndiose nsu'wi chabiya' 'wan ku'ni tnun wan 'in Ni —ndukwin angajle 'ñaan.

Cha' su'we nu ykwi' Jesús lo'o nten, kan' lka ti kwi' cha' nu nchkwil' Ndiose lo'o nten nu nchkwil' cha' 'in Ni lo chalyuu.

Yu nu ndukwa chun' kwiyu ngaten

¹¹ Chun' ndi'in la na'aan cha' ndukwa laa tu' na'an ni' kwan se'en ndi'in Ndiose; la kwa nduun ska kwiyu ngaten, lo'o ndukwa ska nten chun' i' bra kan'. Ndukwin nchga nten se'en ndi'in Ndiose cha' nten su'we lka Ni kan', cha' chañi 'a cha' nu nchkwil' Ni lo'o nten. Ñi 'a cha' nchkwil' Ni bra nu ngi'ni biya' Ni 'in nten. Ñi 'a ngi'ni Ni lo'o nten xa nda'an Ni kusuun bra kan'.

¹² Su'we 'a nda xaa kiloo Ni sa ña'an lka bra nu kwan 'a ndukwi kii'. Lo'o ngwaña'an, tyun sne' oro ndukwa ke Ni bra kan'. Wa ndukwa ska nin

chun' Ni nu katsa' 'in nten sa ña'an tñan ngi'ni Ni. Lo'o ja ka 'in xka ta nten ka biya' ti' sa ña'an ndyo'o cha' 'in nin kan', cha' ska ti Ndiose nsu'wi lyo sa ña'an ndyo'o nin kan'.

¹³ Lo'o nchkwi' nten cha' re 'in Ni bra kan': "Nde lka ti kwi' Cha' nu nchkwi' Ndiose Sti Ni lo'o nten." Lo'o ña'aan chun' ste' Ni mda'an tnen Ni bra kan'.

¹⁴ Lo'o nchga nten nu nduun nde se'en ndi'in Ndiose, sa tlyu ti nda'an ne' lo'o Ni la se'en tsaa Ni kusuun; ndukwa ne' kan' chun' kwiyu ngaten, kwi' ngwaña'an, lku' ne' te' ngaten nu luwi 'a bra kan'.

¹⁵ Ni 'a cha' ndyo'o tu'wa Ni bra nu nchkwi' Ni lo'o nten chalyuu. Lo'o ngwaña'an, xi'ya Ni 'in nten tyukwi ña'aan chalyuu cha' kunan ne' cha' 'in Ni bra kan'. Kwi' lye 'a kulo Ni tñan 'in ne', lo'o ngwaña'an, ta Ni nu ti'í 'in nten kuxi; ña'an ti' nu nsta ne' si'yu chi kutun ni' ska pilya kee cha' tyo'o tyi'a chi kutun kan', kwi' ngwaña'an, ta Ni nu ti'í 'in nten, cha' msin' 'a ti' Ndiose 'in ne', ti kwi' Ndiose nu nchka ku'ni nchga lo tñan.

¹⁶ Ska ti nin ndukwa kiya' ste' Ni lo'o kiya' te' kichan' 'in Ni, kwi' nu nchkwi': "Nu nde lka Ree nu chañi ka, nu nde lka X'nan nten nu chañi ka." Ngwaña'an nchkwi' cha' nu ndukwa kiya' ste' Ni bra kan'.

¹⁷ Chun' ndi'in la na'aän se'en nduun xka angajle 'in Ndiose nde ni' kwan, kwi' nu kwen 'a nxi'ya lo'o 'in nchga 'ni ndukwa jlyu'we nu kwan 'a ndukwi nde kwa, ña'an ti' laxu:

—Tyan lya wan tyo'o ti'in wan se'en ngi'ni Ndiose ska ta'a nu tlyu 'a.

¹⁸ Tyan lya wan ku wan kuna' nchga ayman, ni siya ree, ni siya capitán, ni siya sndaru, ni siya kuna' kwiyu, ni siya kuna' nten nu ndukwa chun' i' kan'; lo'o kuna' nchga lo nten, ni siya msu nu msi'i ti nten, ni siya msu nu ndi'in su'we ti, ni siya yu kula, ni siya yu kune', tyan lya wan ku wan kuna' kan'.

¹⁹ Bra ti na'aän cha' wa ndyo' ti'in 'ni chen ña'an kan' lo'o nchga nten nu nka ndloo lo chalyuu, lo'o nchga nten nu lka sndaru 'in ne'; wa ndyo' ti'in

ta'a ne' cha' ku'ni ne' kusuun lo'o nu ndukwa chun' kwiyu ngaten kan' lo'o nchga nten nu nda'an kusuun lo'o Ni bra kan'.

²⁰ Msuun ne' msuun ne', lo'o mskan' ne' 'in 'ni chen ña'an kan' cha' lka i' presu; kwi' ngwaña'an yu nu kwiñi, nu nchkwi' cha' chabiya' 'in Ndiose nchkwi', lo'o yu kan' ngwa yu presu bra kan'. Ti kwi' nu kwiñi, kan' lka nu y'ni cha' tnun tloo 'ni chen ña'an kan' ti ngwa s'ni, cha' xitsen 'in nten chalyuu bra kan'; wa mñi lyo'o kan' 'in nchga nten, kan' cha' nda ne' chabiya' tya'an biya' 'in 'ni chen ña'an kan' chkan ne', kwi' y'ni tnun ne' 'in nkwin i' bra kan'. Xa wa mdyii cha' mxkwan Ndiose 'in 'ni chen ña'an kan' lo'o nu kwiñi kan', ndyaa ne' ña'an lu'u ti ne' lo tiyu' kii', se'en ndi'in kii' tnun nu ti'í 'a nsuwen' 'in nten cha' lo'o yuu sufri nchkin bra kan'.

²¹ Nu ndukwa chun' kwiyu ngaten kan' ni, yjwi Ni 'in nchga ta nten kusuun 'in kune' xa'an kan'; yjwi Ni 'in nten kusuun kan' lo'o nchga cha' nu ndyo'o tu'wa Ni bra kan'. Chun' ndi'in la mla' ti' laxu nu ndukwi ni' kwan kan', cha' wa yku i' kuna' nten ngujwi kan' bra kan'.

20

Ndi'in nchkan' kune' xa'an presu ska mi yijan

¹ Chun' ndi'in la na'aän cha' mbi'ya xka angajle nu mdo'o nde ni' kwan se'en ndi'in Ndiose bra kan'. Angajle kan' ndi'ya ya' na'an tu tiyu ki'ñi se'en ndi'in kune' xa'an, lo'o ndi'ya ska karenan tukwin ndijyan bra kan'.

² Kwi' msñi angajle kan' kunan tnun, ti kwi' kunan lka nu ndi'in lo chalyuu, ti kwi' kune' xa'an nu naan Satanás lka i'. Tsaa mskan' angajle kan' 'in kune' xa'an lo'o karenan sa ya' nu ta'a ska mi yijan bra kan'.

³ Mstyuu angajle kan' 'in kunan kan' ndyaa tu tiyu ki'ñi bra kan', mdukun' tu'wa tiyu kan'. Kan' ngwa'an kiña' tu'wa tiyu, cha' ja tyo'o kunan kan', cha' ja ka 'a kwiñi lyo'o i' 'in nten chalyuu sa ya' ta'a ska mi

yijan bra kan'. Bra nu wa mda'a yijan kan', ti ndi'in cha' tyo'o nu kan' ti xi'i cha' ti ku'ni la cha' kuxi bra kan'.

⁴ Lo'o na'aän se'en ndukwa tyun yka xlya tnun bra kan'. Lo'o nsu'wi lyoün 'in ne' nu ndukwa lo yka xlya kan', cha' kwi' nu nsu'wi chabiya' ku'ni biya' 'in nten chalyuu lka ne' kan' bra kan'. Laja ne' nu ndukwa kwa na'aän nten chalyuu nu ngujwi s'ni; wa yjwi nten 'in ne', cha' ja ytsen ne' katsa' ñi ne' cha' su'we 'in Ndiose 'in ta'a nten ne', ti kwi' cha' nu wa ykwi' Jesús lo'oan chabiya' 'in Ndiose Sti Ni lka cha' kan'. Lo'o ja y'ni tnun ayman kan' 'in 'ni chen ña'an kan'; ti kwi' ti cha', ja y'ni tnun ne' 'in nkwin 'ni kan', lo'o ja nga'an biya' 'in 'ni kan' chkan ne', o ta chun' ya' ne'. Wa ndyu'u ne' kan' xiya', lo'o ni, lka ne' ndloo lo'o Krixtu la se'en ndi'in Ndiose sa ya' ta'a ska mi yijan bra kan'.

⁵ Ayman nu wa na'aän ni, kan' lka nu wa ndyu'u xiya' ndla la, cha' ti ndiya xka ta ayman nu ti ji tyu'u; ya' nu ta'a ska mi yijan, la kan' tyu'u xka ta ne' kan' xiya' bra kan'.

⁶ Lo'o su'we 'a ka tiye nten nu tyu'u xiya' ndla la, cha' nten 'in Ndiose lka ne' kan'. Ja ndi'in cha' tyijin ne' kan' nu ti'í siya' ti xa nu tyaa nchga nten kuxi la chalyuu tla, nde se'en tyii nchga cha' siya' ti bra kan'. Ku'ni ne' kan' tñan 'in Ndiose; kwi' ngwaña'an, ku'ni ne' tñan 'in Krixtu, cha' su'wa ka ne' ndloo lo'o Krixtu sa ya' nu tyii ska mi yijan bra kan'.

⁷ Xa mda'a ska mi yijan kan', tyo'o Satanás ni' ña'an chkwan se'en nsu'wi yu ndijin yu nu ti'í bra kan'.

⁸ Tyo'o Satanás kan' ti xi'i cha' kwi'ni lyo'o yu 'in nchga nten tyukwi ña'aan chalyuu, cha' xuun ne' lo'o Ndiose; ne' Gog lo'o ne' Magog lka nten kan'. Ña'an ti' kata ysiin nu ndi'in tu'wa tujo'o cha' ja nchka ña'an kwaan sa kwa lka ran, kwi' ngwaña'an, ja ka kwaan ni sa ña'an nten xo' ti'in Satanás cha' xuun yu lo'o Ndiose bra kan'.

⁹ Chun' ndi'in la tyo'o nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Satanás kan', tsaa

ne' tyukwi ña'aan chalyuu. Tsaa tuun ne' ña'aan chun' se'en ndi'in ta'a nten 'in Ndiose bra kan', su'wa lo'o ne' 'in ne' kan' bra kan'. Tyi'in ne' ña'aan tu'wa kichen tnun, kwi' nu ndiya la ti' Ni bra kan'. Nka tiye ne' ku'ni tyii ne' 'in nten 'in Ndiose. Kan' cha' su'wa Ndiose kii' nu tyo'o nde ni' kwan kalu lyuu se'en ndi'in ne' kan', tyii ne' skin ne' bra kan'.

¹⁰ Chun' ndi'in la xñi Ni kune' xa'an nu wa mñi lyo'o 'in ne' ti kulo, tyaa lo'o Ni 'in yu la lo tyiu' kii', se'en ndi'in kii' nchkin lo'o yuu sufri; ti kwi' se'en wa mxkwan Ni 'in 'ni chen ña'an kan', kwi' se'en mxkwan Ni 'in nu kwi'ni kan', nu ndukwin cha' nchkwii' chabiya' 'in Ni. Tsan lo'o tla ja tsaa tii 'a cha' tyijin ne' nu ti'í nde kwa bra kan'.

Bra nu ku'ni biya' Ndiose 'in nten xa wa mdyii chalyuu

¹¹ Lo'o kan' na'aän cha' ndukwa ska nten tnun lo ska yka xlya tnun nu xaa 'a bra kan'. Lo'o ni, cha' nde kwa ndi'in Ndiose nu tlyu la ti, kan' cha' ngutin nchga chalyuu, ngutin nchga nan nu nsu'wi nde ni' kwan; ja la 'a chkan' ran siya' ti, ja mjwi 'a se'en xu'wi ran nde kwa bra kan'.

¹² Lo'o na'aän cha' la kwa ndi'in nchga nten nu wa ngujwi, ni siya ne' kula, ni siya ne' kune', ndi'in ne' tloo yka xlya tnun se'en ndukwa Ndiose bra kan'. Kwi' ngalaa kityi kan' bra kan', lo'o ngalaa xka kityi kan' se'en ndukwa nin nten, nchga nten nu wa mjwi chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne', cha' wa ndyu'u ne' xiya' bra kan'. Lo'o chun' kityi nu ngwa'an Ndiose y'ni biya' Ni 'in nchga nten nu wa ngujwi kan', cha' lo kityi kan' ndukwa nchga tñan nu y'ni ne' xa nu yan ne' lo chalyuu.

¹³ Lo'o xiya' ndyu'u nten nu wa ngujwi lo tyi'a tujo'o, kwi' ngwaña'an, xiya' ndyu'u nten nu ndyaa lo'o La Mte 'in, lo'o ayman nu ndyaa se'en ndi'in cha' tsaa nten xa wa ngujwi ne'; ta'a ne' kan' mdo'o ne' ndijyan ne' bra kan'. Lo'o y'ni biya' Ndiose 'in nchga nten cha' 'in nchga

tñan nu wa y'ni ne' xa nu yan ne' lo chalyuu bra kan'.

¹⁴ Kan' mxkwan Ni 'in La Mte, lo'o mxkwan Ni ña'aan chalyuu se'en ndi'in ayman, ndyaa ran la lo tiyu' se'en ndi'in kii' tnun nchkin bra kan'. Ngwaña'an nten nu tsaa lo tiyu' kan' ni, tyaa ne' chalyuu tla bra kan'; kaja ne' kan' siya' ti, ja tyu'u 'a ne' kan' bra kan'.

¹⁵ Kwi' nde kwa xkwan Ndiose 'in nchga nten nu ja ndukwa nin lo kityi 'in Ni, tsaa ne' la lo tiyu' se'en ndi'in kii' kan'. Wa ytsa' kityi kan' ti ka nu ja tsaa tii 'a chalyuu 'in.

21

Wa mdyii ndya' chalyuu nu kwi

¹ Chun' ndi'in la na'aän cha' ngwa tiji tyukwi ña'aan ni' kwan, nan wa ndya' xka chalyuu nu kwi bra kan'. Wa mdyii cha' 'in nchga nan nu yu'wi ni' kwan nu ngwa xkan'; lo'o chalyuu kula re ni, kwi' ngwaña'an tyi'a tujoo, wa mjlyoo ran, lo'o ja la 'a na'aan 'in ran siya' ti bra kan'.

² Ti kwi' Xuwa lkaän, na' lkaän nu na'aän xka kichen Jerusalén nu kwi. Luwi 'a ña'an kichen kwi kan' ni; nde se'en ndi'in Ndiose mdo'o kichen kan', mbi'ya lo chalyuu kwi. Ña'aan kichen wa su'we 'a ngwa tkan'; su'we 'a ña'an ran, xaa 'a ran bra kan'. Ña'an ti' ska kuxiin 'in nten, nu su'we 'a ña'an ste', su'we 'a nchka tkan', ngwaña'an su'we 'a ña'an kichen kwi kan' bra kan'.

³ Kan' nu ynaän ykwi' ska nu nduun kwi' se'en ti se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan. Kwen 'a ykwi' yu bra kan':

—Bra nu ni wa ndi'in Ndiose kwi' se'en ndi'in nten nu wa msñi cha' 'in Ni lo chalyuu. Tyi'in Ndiose se'en ndi'in nten 'in Ni bra kan'; kwi' ngwaña'an, ka ne' kan' cha' 'in Ni, ka Ni ndloo la 'in ne' kan' bra kan'.

⁴ Lo'o ni, ku'ni Ni cha' ja kunan 'a ne' kan', ni siya lye 'a ynan ne' nu ngwa s'ni —ndukwin nu nchkwi' bra kan'—. Ja ndi'in cha' kaja ne' kan' bra kan', ja ka xi'in ti' ne', ja xi'ya 'a ne', lo'o ja tyijin 'a ne' nu ti'í bra

kan'; wa mdyii nchga cha' nu ngwa 'in ne' xa wa mdi'in ne' lo chalyuu kula —ndukwin nu nchkwi' bra kan'.

⁵ Lo'o kan' mdyisnan ykwi' ti kwi' Ni nu ndukwa lo yka xlya tnun kan' bra kan':

—Ña'an wan sa ña'an ka ni. Xiya' kwiñaän kwiin nchga nan nu xu'wi lo chalyuu kwi —ndukwin Ni.

Lo'o xka cha' ykwi' Ni lo'oün bra kan':

—Kwa'aan lyaa cha' nu nchkwiin' lo kityi; chañi 'a cha' re, kan' cha' ka tsaa ña'an ti' wan 'in ran.

⁶ Chun' ndi'in la ykwi' Ni lo'oün siya':

—Ngwaña'an ka sikwa. Ña'an ti' letra A —ndukwin Ni—, kwi' ngwaña'an na', wa nsu'wiin bra nu mdyisnan chalyuu; ña'an ti' letra Z, kwi' ngwaña'an, ti kwiin' xu'wiin bra nu tyii chalyuu —ndukwin Ni—. Lo'o xu'we ti taän nan ko'o nten nu jñan 'a cha' kan' ñaän; nan ko'o ne' kan' ni, tyo'o ran se'en nsu'wi nchga cha' su'we nu taän 'in nten cha' ku'ni ku'u kasiya 'in ne' bra kan'.

⁷ Nde ña'an ka 'in nten nu tyijin lyo 'in kune' xa'an sa ya' tyii chalyuu 'in ne'; ku'ni tnun ne' kan' 'ñaän cha' na' lkaän Ndiose 'in ne', kwi' ngwaña'an, ka ne' kan' sñiën' bra kan'.

⁸ Lo'o nchga nten nu ntsen 'a cha' tyi'in cha' 'in ne' lo'oün, tyaa ne' la lo tiyu' tnun se'en nsu'wi kii' nu nchkin lo'o yuu sufri; kwi' nten nu ja nnan cha' nchkwiin' siya' ti, kwi' nu ngi'ni cha' chen ña'an, kwi' nu ndujwi 'in ta'a nten, kwi' nu ngi'ni cha' kuxi lo'o nten nu ja lka kwilyo'o ne', kwi' nu ndyaa ña'an 'a ti' cha' ta'á, kwi' nu ngi'ni tnun 'in nkwin jo'o, kwi' nu kwiñi, nchga ne' kan' tyaa ne' la lo tiyu' kii' kan' bra kan'. Nchga nten nu wa ndyaa lo tiyu' kan' ni, wa ndyaa ne' chalyuu tla; wa mdyii cha' 'in ne' siya' ti bra kan'.

Kichen Jerusalén nu kwi

⁹ Lo'o kan' mdiyan ska angajle se'en ndi'in bra kan'; ti kwi' ta'a nda'an lo'o ta'a kati angajle nu ndi'ya ka'nan oro se'en nsu'wi kati kicha

kan', kicha nu kan xa wa tyii ti chalyuu. Ykwi' angajle kan' lo'oũn bra kan':

—Kaan lyaa nde re cha' kwa'uũn 'iin sa ña'an ka kichen tnun kan', ti kwi' nu su'we 'a ngwa tkan' ña'an ti' ska kuxiin. Kan' lka se'en tyaa wan tyi'in wan lo'o nu lka ña'an ti' slya' kan', ña'an ti' si lka wan kwilyo'o Ni, ta'a wan nu ndi'in cha' 'wan lo'o Ni bra kan'.

¹⁰ Bra kan' mgii tiãn' cha' mbi'ya Tyi'i Ndiose loũn tyukwi ña'aãn bra kan'. Laja slaãn kan' na'aãn angajle ndyaa lo'o 'ñaãn ska lo ki'ya nu kwan 'a; la kwa ngwa'u 'ñaãn sa ña'an ña'an kichen Jerusalén nu kwi bra kan'. Luwi 'a kichen kan', cha' nde se'en ndi'in Ndiose mdo'o kichen kan', mbi'ya lo chalyuu bra kan'.

¹¹ Su'we 'a ña'an xaa nu ndyu'wi lo kichen kan', cha' xaa 'in Ndiose lka ran. Xaa 'a tyukwi ña'aan lo kichen kan', ña'an ti' ska kee xaa, ña'an ti' kee jaspe, ngwaña'an ña'an xaa nu ndi'in lo kichen kan' bra kan'.

¹² Lo'o kwan 'a lo'oo kee nu nduun tu'wa kichen kan', nde kwa ndiya tii tyukwa tu' lo'oo nu ndukwa laa; ska angajle 'in Ndiose nduun kwan skaa tu' lo'oo kan' bra kan'. Chun' kee nu ndukwa ke tu' lo'oo, kan' ndukwa nin tii tyukwa ta nten ne' Israel nu ngwa sñi' Jacob; kan' lka ti kwi' nten nu wa ngulo suwi Ndiose 'in ti kulo, xa nu mdyisnan cha' 'in Ndiose. Skaa nin ne' ndukwa ke skaa tu' lo'oo kan' bra kan'.

¹³ Snan tu' lo'oo ndukwa ska la'a tu'wa kichen: nde la'a se'en ndyo'o tukwa kwichaa, nde kwa ndukwa snan tu' lo'oo bra kan'; nde la'a se'en ndyaa kwichaa, nde kwa ndukwa xnan tu' lo'oo bra kan'; xka la'a nde j'ni ndukwa xnan tu' lo'oo bra kan'; xka la'a tsu' tu'wa kichen, kwi' ngwaña'an ndukwa xnan tu' lo'oo bra kan'.

¹⁴ Lo'o tii tyukwa kee tnun nsu'wi kiya' lo'oo kan'; si' kee kan' wa ndukwa nin tii tyukwa nten, kwi' nu ngulo nu lka ña'an ti' slya' kan' tñan, cha' ku'ni ne' tñan chabiya' 'in Ndiose bra kan'; kan' lka ta'a mda'an Krixtu.

¹⁵ Ya' angajle nu nchkwi' lo'oũn ndukwa ska biya' oro, cha' su'wa biya' lo kichen tnun kan', lo'o tu' lo'oo kan', lo'o lo'oo kee nu nduun tu'wa kichen bra kan'.

¹⁶ Su'wa 'a nchga la'a si' kichen kan'; su'wa 'a ta'a jakwa nskan ran, kwi' ngwaña'an su'wa biya' tukwin ran lo'o biya' xen ran bra kan'. Kan' msu'wa biya' angajle 'in ña'aan kichen tnun kan' lo'o biya' oro 'in; tukwa mi ndukwa tukwa siyentu kilómetro biya' tukwin ska la'a, kwi' sa kwa biya' xen, kwi' sa kwa biya' kwan kichen tnun kan' bra kan'.

¹⁷ Lo'o msu'wa biya' angajle kan' 'in lo'oo kichen, cha' snan yla ndukwa jakwa metro biya' kwan ran bra kan'. Ti kwi' ña'an biya' chkwan nu nnanjo'o 'ñaan lo chalyuu re, kwi' ngwaña'an ngwa biya' chkwan nu ngunanjo'o 'in angajle kan', xa nu msu'wa biya' lo kichen.

¹⁸ Wa ndya' lo'oo tu'wa kichen kan' lo'o kee jaspe, ska kee xaa kolo kuxi' ni' kwan, lo'o tyukwi ña'aan kichen kan' ndya' ran lo'o xkwi' oro siya' ti, nu nduwi 'a sa ña'an nu nduwi kunan.

¹⁹ Wa ngwa tkan' kee tnun nu nsu'wi kiya' lo'oo kichen lo'o nchga lo kee xaa nu nsu'wi lo chalyuu. Kee nu nchka kulo nu nsu'wi kiya' lo'oo, wa ngwa tkan' ran lo'o kee jaspe; lo'o kee nu nchka tukwa nu nsu'wi kiya' lo'oo, ngwa tkan' ran lo'o kee zafiro, ska kee kolo kuxi' xaa; kwi' kee nu nchka snan nu nsu'wi kiya' lo'oo, ngwa tkan' ran lo'o kee ágata, ska kee tyun kolo; kwi' kee nu nchka jakwa nu nsu'wi kiya' lo'oo, ngwa tkan' ran lo'o kee esmeralda, ska kee kolo nga'á;

²⁰ kwi' kee nu nchka ki'yu nu nsu'wi kiya' lo'oo, ngwa tkan' ran lo'o kee ónice, ska kee nu nsu'wi kolo nga'a lo'o kutsi; kwi' kee nu nchka skwa nu nsu'wi kiya' lo'oo, ngwa tkan' ran lo'o kee cornalina, ska kee kolo nga'a tnen; kwi' kee nu nchka kati nu nsu'wi kiya' lo'oo, ngwa tkan' ran lo'o kee crisólito, ska kee kolo katsi; kwi' kee nu nchka snu' nu

nsu'wi kiya' lo'oo, ngwa tkan' ran lo'o kee berilo, xka kee kolo kuxi'; kwi' kee nu nchka kaa nu nsu'wi kiya' lo'oo, ngwa tkan' ran lo'o kee topacio, ska kee kolo kuxi' kwaa; kwi' kee nu nchka tii nu nsu'wi kiya' lo'oo, ngwa tkan' ran lo'o kee crisoprasa, ska lo kee kolo nga'á kutsi; kwi' kee nu nchka tii xka nu nsu'wi kiya' lo'oo, ngwa tkan' ran lo'o kee jacinto, ska kee kolo kwaa sa kunun ti; kwi' kee nu nchka tii tyukwa nu nsu'wi kiya' lo'oo, ngwa tkan' ran lo'o kee amatasta, ska kee kolo kwaa liye. Kan' lka ta'a kee xaa nu ngwa tkan' kiya' lo'oo kichen bra kan'.

²¹ Wa ndya' ta'a tii tyukwa tu' lo'oo kichen lo'o kee xaa ngaten, nu naan kee perla; tii tyukwa kee ngaten ndukwa kwa, ska ti kee ngaten kan' ngunanjo'o ndya' ska tu' lo'oo bra kan'. Xkwi' oro siya' ti nskwa lo kiya' kichen kan'; sa ña'an xaa kunan, kwi' ngwaña'an xaa lo kiya' kan' bra kan'.

²² Lo'o ja ska laa ndukwa lo kichen kan', cha' ja na'aan ndukwa ran siya' ti. Su'we cha' ndi'in Ndiose nu nka X'naan lo kichen kan', Ndiose nu ka ku'ni nchga lo tñan; kwi' ngwaña'an, ndi'in nu lka ña'an ti' slya' kan'. Kan' cha' ja ska laa kunanjo'o 'in ne' kichen kan' bra kan'.

²³ Ja nnanjo'o xaa kwan 'in ne' kichen kan', lo'o ngwaña'an, ja n'ni cha' ta xaa ko' nde kwa. Su'we 'a xaa kichen kan', chun' xaa luwi nu nda Ndiose, kwi' ngwaña'an, luwi 'a xaa se'en ndi'in nu lka ña'an ti' slya' kan';

²⁴ kan' lka nu ta xaa se'en tya'an nten tyukwi ña'an chalyuu kwi bra kan'. Lo'o kan nchga nu nka ndloo chalyuu nde kichen tnun kan', kan lo'o ne' nchga cha' su'we nu nsu'wi 'in ne' la kwa bra kan'.

²⁵ Nchga tsan siya' ti tyukwa laa tu' lo'oo kichen kan'; ja n'ni cha' chkun' ran, cha' ja ka tla la kwa bra kan'.

²⁶ Nchga cha' kuliya', nchga cha' su'we nu nsu'wi ni' kasiya 'in nten chalyuu, tiyan cha' kan' nde kichen tnun kan' bra kan';

²⁷ lo'o ja ska la cha' kuxi sten kichen kan'. Kwi' ngwaña'an, nchga nten

nu ngi'ni cha' kuxi lo'o ya ña'an ti nten nu ja lka kwilyo'o ne', lo'o ne' kwiñi, ja kaja chabiya' sten ne' kichen kan'. Ska lo ti nten nu ndukwa nin lo kityi nu ndukwa ya' nu lka ña'an ti' slya' kan', kan' ti nten kaja chabiya' tiyan kichen kan' bra kan'. Kityi kan' lka nu nchkwi' ti ka nu ja tsaa tii 'a chalyuu 'in.

22

¹ Chun' ndi'in la ngwa'u angajle 'ñaan la nde ya' ndijin sa'an chku 'in Ndiose, chku kan' nu nda chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'ñaan bra kan'. Luwi 'a tyi'a chku kan' ña'an ti' xaa kunan. Nde kiya' yka xlya tnun se'en ndukwa Ndiose, kwi' nde se'en ndukwa nu lka ña'an ti' slya' kan', la kwa ndiya suun se'en ndyukwa tyi'a chku kan'.

² Ndiyyan chku nde tuwiin tnun nu nsu'jlu'we kichen kan' bra kan'. Ta'a tyukwaa la'a tsu' chku kan' ndukwa ska yka; lo'o nan nu ndyo'o loo yka ni, kan' lka nu ta chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'ñaan bra kan'. Tii tyukwa ya' nda yka kan' nan chun' ska yijan. Lo'o su'we 'a rmiyu lka lka' yka kwiñii kan', ja ka ti'í nten tyukwi ña'an chalyuu bra nu ku ne' lka' ran bra kan'.

³ Lo kichen kan', ja ndi'in 'a nan nu ndi'in yuwe' 'in siya' ti. Nde kichen kan' su'wa ti ka Ndiose ndloo lo'o nu lka ña'an ti' slya' kan' bra kan'; nde kwa ndukwa Ni lo yka xlya tnun 'in Ni, lo'o nchga nten nu ngi'ni tñan 'in Ni, ku'ni tnun ne' 'in Ni bra kan'.

⁴ Xu'wi lyo su'we ne' 'in Ndiose bra kan', cha' la kwa kala nchga nten nu ndukwa nin Ni chkan ne'.

⁵ Lo'o ja ka tla se'en ndi'in ne' la kwa; kan' cha' ja kunanjo'o xaa kwan 'in ne', kwi' ja n'ni cha' xkin ne' kii' ni' ña'an bra kan'. Ndiose nu nka X'naan ni, kan' nu ta xaa 'in ne', lo'o ja tsaa tii 'a cha' su'wa ti ka ne' ndloo lo'o Ni bra kan'.

Ndse ti tyaan Jesús xiya'

⁶ Chun' ndi'in la xiya' ykwi' angajle kan' lo'oün:

—Ñi 'a cha' nu chkwiin' lo'oo ni, ka tsaa ña'an su'we tii' cha' re, cha' na'

ngitsaän' 'in nten chabiya' 'in Ndiose nchga cha' nu wa ndijyan cha' ka lo chalyuu nde loo la. Na' lkaän angajle 'in Ndiose, ti kwi' Ndiose nu nka X'naan, kwi' Ni wa mda Ni Tyi'i Ni 'in nchga nten nu nchkwi' cha' 'in Ni lo chalyuu re.

⁷ —jNdse ti tyaän xiya'! —ndukwin Jesús.

jLo'o ka su'we 'a nka tiye nchga nten nu kunan cha' nu nchkwi' Ni lo'o, ti kwi' cha' nu wa ngwa'aän lo kityi re!

⁸ Wa na'aän cha' re, wa ynaän nchga cha' nu ndukwa lo kityi re. Kwiin' Xuwa lkaän. Lo'o xa wa mdyii na'aän cha' re, kan' mdyistiin lyuu tloo angajle nu wa ngwa'u cha' re 'ñaän, cha' nka tiyeän ku'niin tnuän 'in bra kan'.

⁹ Bra ti ykwi' lo'oün:

—Ja ku'nii ngwaña'an lo'oün. Na' ta'a ngi'nian tñan 'in Ndiose lkaän; su'wa ndi'in cha' 'ñaän lo'o ayman ta'a wan nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten chalyuu nu ngwa s'ni, kwi' ngwaña'an lkaän ta'a nchga nten nu kunan cha' nu ndukwa lo kityi re. Ska ti Ndiose lka nu ndi'in cha' ku'niin tnuan 'in Ni.

¹⁰ Lo'o xka cha' ykwi' angajle lo'oün bra kan':

—Wa ykwi' Ni sa ña'an ka cha' nde loo la, kan' cha' ja su'wa kutsii' kityi re; ndi'in cha' kunan nten chalyuu nchga cha' re, cha' wa ndla ti ka nchga cha' nu ndukwa lo kityi re.

¹¹ Nu ti ji tyii chalyuu re, ti ku'ni kuxi la nchga nten nu nchka ti' ku'ni cha' kuxi, chun' ja xlyaa ne' kulaa ya' ne' cha' kuxi kan' bra kan'. Kwi' ngwaña'an, ti ndi'in nu ngi'ni cha' chen ña'an, nu ja xlyaa kulaa ya' cha' kuxi kan' bra kan'. Lo'o nchga nten nu su'we ngi'ni lo chalyuu ni, ndi'in cha' ti ku'ni la ne' cha' su'we sa ya' nu tsaa tii chalyuu; kwi' ngwaña'an, nchga nten nu luwi ndi'in lo chalyuu, ti ndi'in cha' kanun luwi ne' —ndukwin angajle kan' bra kan'.

¹² —Kunan su'we wan cha' nu nchkwiin' re —ndukwin Jesús bra kan'—. Ndse ti tyaän xiya'. Bra nu

tyaän ni, kan' tyu'wi tiän' ku'niin lo'o nchga nten sa ña'an nu y'ni ne' xa nu yan ne' lo chalyuu; su'we 'a ka 'in ne' nu ngi'ni cha' su'we, lo'o nchga ne' nu ngi'ni cha' kuxi, tyijin ne' nu ti'í bra kan'.

¹³ Ña'an ti' letra A lkaän, cha' na' wa nsu'wiin xa wa mdyisnan nchga cha'; ña'an ti' letra Z lkaän, cha' ti kwiin' tyi'iin xa nu tyii nchga cha'.

¹⁴ Ka su'we 'a ka tiye nten nu wa ngwa luwi kasiya 'in, cha' kan' lka nten nu nsu'wi chabiya' ku nan nu ndyo'o lo yka kan', kwi' nan kaja 'ñaan lo chalyuu kwi. Lo'o chun' ndi'in la tsaa ne' kan' tyi'in ne' kichen tnun kan' bra kan'.

¹⁵ Nchga nten nu chen 'a ña'an ngi'ni, lo'o nten nu ndyaa ña'an 'a ti' cha' ta'á, lo'o nten nu ngi'ni cha' kuxi lo'o ya ña'an ti nten nu ja lka kwilyo'o, lo'o nu ndujwi 'in nten, lo'o nchga nten nu ngi'ni tnun 'in nkwin jo'o, lo'o nten nu ndiya 'a ti' cha' kwiñi, nchga nten kan' kanun chun' lo'oo kichen kan' bra kan'. Ja tukwin nu ngi'ni ngwaña'an nsu'wi chabiya' tsaa tyi'in kichen kan'.

¹⁶ Xiya' ykwi' Jesús bra kan':

—Wa msu'waän angajle 'ñaän ndijyan se'en ndi'in nchga ta nten 'wan la kichen tyi wan. Na' lkaän ta'a ayman David, ti kwi' nten nu ngwa tnun xa nu yan ne' lo chalyuu nu ngwa s'ni. Lo'o ña'an ti' xaa kwii kulasiin tnun nu ndyo'o tukwa bra wa ki'ya ti xaa, ngwaña'an lka xaa nu taän cha' xu'wi ni' kasiya 'in nten —ndukwin Jesús.

¹⁷ —Tyan wan nde re —ndukwin nu lka Tyi'i Ndiose bra kan'.

Ti kwi' ti cha' chkwian' ta'aan nu wa msñian cha' 'in Ndiose, nchga ta nten ta'aan nu ndi'in cha' 'ñaan lo'o nu lka ña'an ti' slyaa' kan'. Lo'o ngwaña'an, ndi'in cha' chkwian' ta'aan nu kunaan cha' re:

—Tyan wan lo'o ba —nchkwiin bra kan'.

'Wan, nchga wan nu lyiji 'a cha' 'wan, kan wan ko'o wan tyi'a nu ta Ndiose 'wan xu'we ti; kaja chalyuu kwi nu ta Ndiose 'wan bra kan',

nchga wan nu nchka 'a ti' wan kaja cha' kan' 'wan bra kan'.

¹⁸⁻¹⁹ Sa kwa ti cha' ykwi' Ndiose cha' kwa'aän lo kityi re, kan' cha' ja kwa'an 'a wan xka la cha' lo kityi re. Si ndiya nten nu ti kwa'an la xka cha', ta Ni nu ti'í 'in ne' kan' bra kan', ti kwi' ña'an nu ti'í nu nchkwi' kityi re bra kan'. Lo'o ngwaña'an, ja kulo 'a wan ska cha' nu ndukwa lo kityi re ni. Ja ta Ni chalyuu kwi kan' 'wan si ngwaña'an ku'ni wan bra kan'; lo'o ja kaja chabiya' ku wan nan nu ndyo'o loo yka kan', ja ka tyi'in

wan kichen tnun nu luwi 'a kan', sa ña'an nu nchkwi' kityi re. Sa kwa ti cha' nchkwiin' lo'o nchga nten nu kunan cha' nu ndukwa lo kityi re, ti kwi' ti cha' nu ka nde loo la lka cha' re.

²⁰ Ykwi' Jesús lka nu nchkwi' cha' chañi 'a lka nchga cha' nu ndukwa re: —Chañi cha' kan'. Ndse ti tyaän xiya' —ndukwin Ni.

Ngwaña'an ka sikwa. ¡Tyan wan xiya', Ni Jesús!

²¹ Lo'o ni, nchka tiän' cha' su'wa ya' Jesús nu nka X'naan 'wan lo'o ta'a wan sikwa. Sa kwa ti cha' chkwii'n'.